Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

Henrij III. Regis Christianiss: donum Coll. Lugd. Soc. Jesu per P. Emond. Ang. 1587
II. Trinit.
RES. 21963

OPERA
IOSEPHI VIRI INTER IVDAEOS DOCTISSIMI AC DISERTISSIMI, QVAE AD NOSTRAM AETATEM PERVENERVNT,

OMNIA, NIMIRVM:

DE ANTIQVITATIBVS IVDAICIS LIBRI XX. QVIBVS IN FINE *LOCO APPENDICIS VITA IOSEPHI PER IPSVM conscripta, est adiecta: De bello Iudaico Libri* VII. *ex collatione Graecorum Codicum accuratè castigati: Contra Apionem Libri* II. *pro corruptissimis antea, iam ex Graeco itidem non solùm emendati, sed etiam suppleti, ac integritati pristinæ restituti: De imperio rationis, siue de Macchabæis Liber vnus, denuò recognitus; Antehac à Græcæ linguæ peritissimo, ac historiarum studiosissimo viro in Latinum sermonem translata, & ad exemplum Græci Codicis accuratè distincta.*

NVNC VERO SVMMA CVM DILIGENTIA CHRONOLOgia ad caput vniuscuiusque folij, cùm ex veterum tum recentiorum Scriptorum Commentarijs, cumq; scholijs necessarijs, per doctum quendam virum in communem Rei literariæ vtilitatem recens concinnatâ.

CVM FIGVRIS ET INDICE LOCVPLETISSIMO.

FRANCOFORTI.
CIↃ. IↃ. LXXX..

OMNIA QVAM ABSOLVTISSIME HAC EDITIONE EMENDATA, ET A mendis, quibus scatebant plurimis repurgata.

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE DE LYON

ILLVSTRISSIMIS PRINCIPIBVS AC DOMINIS, DOMINO FRIDERICO VVILHELMO ET IOANNI, FRATRIBVS, DVCIBVS SAXONIÆ, LANDTGRAuijs Thuringiæ & Marchionibus Miſniæ, &c. Dominis ſuis clementiſſimis.

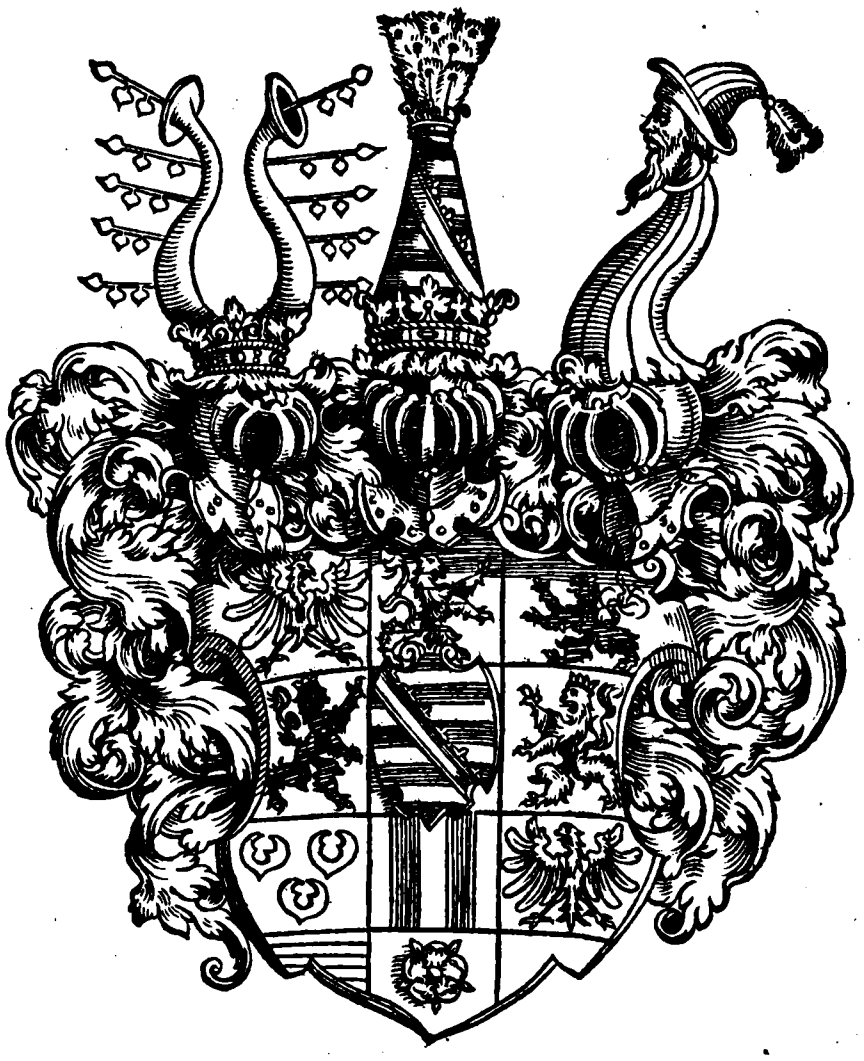

REPETENTI mihi varia literarum ſtudia, ad quæ nos ſtatim in ipſo adhuc iuuentutis flore, vt veræ laudis gloriam aſſequamur, mittunt parentes: nullum equidem mihi viſum eſt vel iucundius ſingulis, vel vtilius, ac perinde magis neceſſarium vniuerſis, his præſertim quibus olim Reipublicæ gubernacula reſeruantur, Duces Illuſtriſſimi, atque eſt illa multiplex & copioſa geſtarum rerum teſtis Hiſtoria. Quia enim nuncia eſt vetuſtatis, vt præclarè dixit Cicero, fieri non poteſt, quin ipſa ſit ceu quędam honeſtæ vitæ officina, ex qua in dubijs rebus certa ſibi quisque petere conſilia, certas ſibi & tanquam viuas ad benè viuendum proponere imagines & poſſit & audeat. Nam reliquæ, quas vocant liberales, artes vniuerſæ, quid quæſo in Rebuſpublicis facient, vbi non illis acceſſerit geſtarum rerum cognitio? Atqui hiſtoria nō tam exempla, quàm incitamenta etiam quædam habet, quæ vel crudeliſſimos, & ab omni penitus humanitate alienos, in quandam manſuetioris vitæ cōſuetudinem inuitare, vel rapere potius poſſint:

ſint: id quod nec vllæ hominum leges, neque vlla Philoſophorum præſcripta præſtare queant. Quid enim leges queant aliud, vbi non ex aliquà præclarè rei geſtæ cognitione emanârint, præterquàm cogere, terrere, punire? Philoſophi autem in vmbra & ocio quædam liberè, ad formandos indocti vulgi mores, in diſputationem vocârunt: quæ hoc minus peccãdi licentiam arcent, quò minus eſt videri aliquid, quàm eſſe, hoc eſt, quò maior eſt opinione veritas. Quando enim non ab honeſto iuſtitiæ ad iniuſtitiam declinauit, qui vel rigidarum vim legum, vel ſupercilioſa Philoſophorum duntaxat præſcripta calluit? Ab iniuſticia verò ad immiſericordiam nónne facilis eſt tranſitus? Immiſericordiam nónne, tanquàm neceſſariò, ſequitur crudelitas? Crudelitatis nónne comes eſt ferina illa, & quæ omnem prorſus agendarum rerum electionem excludit, Immanitas? Dij melius, quàm ſic vnquam habenas rerum teneant honeſtatis ignari. Porrò quiſquis præteritarum rerum cognitionem tenuerit, facilè ex his, quæ virtutis adminiculo facta recenſent hiſtoriæ, intelliget, quantum ei, qui alijs præeſt, crudelitatem fugere liceat: & hoc agere ſemper, vt quàm maximè fieri poſſit, ametur à plurimis, timeatur à paucis. Nam ſi maioribus noſtris credimus, ciuitates & regna, fide & clementia magis, quàm vi & armis conſeruantur. Crudelitatem enim exercere in ciues, vt eſt puſilli, & omnia timentis animi ſignũ, ita Clementia cõciliare ſibi nõ vnos duntaxat ciues, ſed & hoſtes, excelſi & magnanimi ſpiritus argumentũ eſſe ſolet. Quocirca nõ infrequẽter maior eſt virtus ſeruaſſe hoſtẽ, quàm extinxiſſe. Seruato enim hoſte, ſæpius victoriæ triũphos ducere, ſæpius clementiæ documenta præbere licebit: quorũ neutrũ aſſequitur victor, ſi temerè, & quò ſeſe fortunæ impetus rapuerit, feratur in hoſtem. Etſi enim difficile eſt temperare cõceptis animo affectibus, tamẽ quiſquis famæ ſtudio, & honeſtæ laudis cura tãgitur, nõ magis indulgere ſibi quàm imperare etiam glorioſum duxerit. Qui ſecus eſt affectus, illum ne Therſites ille quidem, omniũ qui ad expugnandã Troiã venerunt ignauiſſimus, in hoſtes ſecum ductũrus fuerit. Nam ignauos Duces, non rarò mutationes rerum ſequuntur: quæ deinceps cædem, fugam, aliaque hoſtilia, vt ſcriptum à Salluſtio, portendunt. Neque verò dico, velle me quenquam ab obeundis publicis patriæ officijs remorari, ob eam tantùm cauſam, quòd difficile ſit benè imperare alijs. Etſi enim difficile eſt benè imperare, haud ideò tamen publicorum officiorum molem, cuiquam Principi viro, ſi ea vltrò offeratur, fugere permiſerim. Qui alios enim regit & ſeruat, dum plurimorum curam gerit, dum miſerorum neceſſitates tanquàm in humeros ſuos transfert: Ille demum ſibi immortale, & omni quoque ære perennius nomen parat. Qui uero nullam earum rerum, quas hîc recenſemus, habuerint ſcientiam, illos ego nimirũ ad paſcendos armentorum greges tantiſper relegauerim, dum facti prudentiores, intelligant, quàm non ſit tutum, illotis, vt aiunt, pedibus, ad tàm auguſtum ſeruandæ Reipublicæ munus accedere. Nam vt alibi ſcripſit Xenophon, πάντων τῶν ἄλλων ζώων ἥπιόν, ἢ ἀνθρώπων ἄρχειν. Quod tamen paulò poſt facillimum fore oſtendit, ſi rerum agendarum vſus cum prudentia acceſſerit. Quis enim non pareat illi, qui cum ſumma rerum prudentia, ſummam quoque fidem, clementiam, conſtantiam, æquitatem, vigilantiam, ſedulitatem, labores, ſobrietatem, & alias id genus Heroicas

plane

planè virtutes copulauerit? Tantus enim eſt quiſq; in Repub. quantum ſe virtutibus oſtendit. Et quiſquis præficitur alijs, tanquam cõmune aliorum ciuium ſpectaculum conſtituitur. Quem nemo facilè præcipientem audiet, niſi illud, ad quod euectus eſt faſtigium, ſuis quodammodo virtutibus reddat ornatius. Animi ornamentis opus eſt, quæ quidem à virtute proficiſcuntur, vbi magiſtratus audientes velint habere ciues. Cæterùm ne ad formandos optimos cuiq; mores recta deſint ſtudia, vtq; non tam priuatam quàm publicam patriæ quoq; ſalutem tueri contendant ciues, ac ſubindè nouam ſemper patriæ gloriam comparare ſtudeant, ad ea duntaxat adijciendus eſt animus ſtudia, quæ bonorum omnium conſenſu ad omnem virtutem ſunt accommodatiſſima. Quo in ordine vel primas obtinet Hiſtoria, ex qua tanquã ab oraculo ciuilia petenda cenſemus inſtituta, cùm quod ea ſit vna quæ rectè aut ſecus factorum memoriã habeat, tum quod quenq; officij ſui commonefaciat magis, quàm vllæ ſtatuæ, magis quàm vllæ Piramides aut imagines maiorum. Propterea longo rerum vſu veteres olim ſapientes cùm domi tum foris acquiſito, varia ac ferè ſemper pugnantia vulgi ſtudia cognoſcentes, varias vitiorum pœnas, varia viciſſim egregiè factorum præmia ſtatuerunt: id quod hodie vna, & prorſus vnica nobis præſtare, & tanquam in ſpeculo quodam repræſentare queat hiſtoria. Ac ne nimium de laudibus hiſtorię dixiſſe videar, quas & multi docti paſſim ſcriptis ſuis celebrauerunt: res ipſa clamat, non eſſe vllum genus literarum humanę vitę vtilius ac commodius Eccleſiaſtica hiſtoria, quę ſupra alias dignitatis eminentia, quàm ea & mole rerum ac varietate, & illuſtribus omnis generis virtutum vitiorumq; exemplis locuples ſit, conſultò dicere prætereo. Quę tamen duo tanta ſunt, vt ſi rectè gratias habemus illis immortales, qui alios hiſtoricos ediderunt, interpretati ſunt, emendauerũt, illuſtrarunt, certè non erat Flauio Ioſepho cur eandem operam denegandam quiſpiam iudicaret. Certatim & ſuperioribus & hoc ipſo noſtro feliciſſimo tempore, à multis eruditione induſtriaq; inſignibus viris in Antiquitatis noticia, eruenda, in lucem proferenda explicandaq; laboratum eſt, non ſine honeſtiſsimi cuiuſque mortalium ſummo applauſu: eorum nullus ferè eſt qui nõ Ioſephi huius auxilio ſe vſum fuiſſe fateatur. Sunt enim in hoc autore multa diligentius indicata, explicataq; de legibus & inſtitutis Hebræorum, quę antiquiores illi ſcriptores aut ſilentio, tanquam nota ſuis hominibus, tranſmiſerunt; aut attigerunt obiter: quę tamen non intellecta, multum tenebrarum lectori offundant: cognita, mirum in modum expediant. Deinde quòd ſpectat ad hiſtoriam ipſam per ſe quam tractat, manifeſtum eſt, eam quę ſparſim, diuerſis locis, apud diuerſos autores tradita erat, ſumma perſpicuitate, optimaq; fide ab Ioſepho eſſe compoſitam & illuſtratam: vt non modò res geſtę, ſed (quod eſt potiſsimum, & cognitu præcipuè dignum) earum cauſę, progreſſus, fines, euentusq; ob oculos ſint potiſſimi. Huius hiſtoriæ prętantiam animaduertens ego, & à pleriſq; omnibus eandem illam hiſtoriam commendari, atq; in cœlum vſq; euehi cum audirem, vt cuiuis hiſtoriarum ſtudioſo, plus quàm antea compertam redderem, typis euulgãdam recepi. Opere verò legitimè perfecto, & habito prius doctiſſimorum virorum conſilio, cum opus iſtud iam antea vſui publico expoſitum: multis nihilomi-

nus vel Typographorũ incuria mendis labefactatum cum reperiſſem, nullis ſumptibus, vigilijs & peritorum hominum laboribus parcendum exiſtimaui, quin rem adeò precioſam accuratiſsimè recognitã, Hiſtoriarum ſtudioſis poſſem exhibere. Sed cum ad finem iam progreſſus eſſem, ſubuereri cœpi, num hoc meum quãtumuis ob publicam vtilitatem inſtitutum à cauillatorum & Zoilorum morſibus tutum eſſe poſſet. Itaq; mecum deliberans, quibus tutelam huius editionis potiſſimum committerem, nulli viſi ſunt magis idonei & maiore in exiſtimatione conſtituti c.v. quos ego (licet infimus) inter tot & tantos Principes & Illuſtres viros ob inſignẽ iuſtitiam, pietatem, fidem, & erga omnes clementiam, patronos mihi eligerem, quos Philoſophicum illud pro ſcopo ſemper habuiſſe conſtat: Imperes vt venereris magis, & ameris, quàm vt metuaris. Deinde mouit me, vel inprimis Illuſtriſs. Ducis quondam, Domini c.v. progenitoris memoria: cuius etſi mihi videndi audiendiq; occaſio non contigit: ſola tamen publica fama tantum animi deſiderium excitauit, vt ſatiari illud prius non poſſit, quàm aliquo officio ſaltem erga poſteros eius, quoniam erga ipſum non datur, fuerit operoſum. Nam vt alias ipſius virtutes, tùm foris, tùm in patria decantatas, negligere vellem: cuiuſmodi ſunt: Fortitudo, tam bellica quàm togata, quarum vtrarumq; prudentia ſapienter rexiſſe: Grauitas, quam mirabiliter humanitate, comitate, vrbanitateq; temperaſſe dicitur: Eloquentia, diligenti ſtudio, & multarum rerum vſu parta: Liberalitas erga omnes, præſertim erga literarum & bonarum artium ſtudioſos: Conſtans beneuolentia & non ſimulata fidelitas, non modò erga propinquos & domeſticos: ſed etiam erga ſubditos ſuos omnes, pauperes æquè ac diuites: Pietas erga Deum & Eccleſiam ſincera: & aliæ quamplurimæ, iam olim doctiſsimorum virorum monumentis celebratæ virtutes. Hunc ergo tantum honeſtiſsimarum virtutum non modò fautorem, ſed etiam cultorem, quis amore non complectatur? quis nomen gentemq; eius honore non proſequatur, qui quidem earundem virtutum amator, non contemptor & hoſtis ſit? Itaque mihi, etiamſi nulla alia eſſet huius nuncupationis cauſa, hæc certè, memoria, inquam, ac deſiderium c.v. parentis ſatis idonea eſſe poſſet.

Ad v.c. igitur, Principes Illuſtriſſimi, doctorum omnium Mæcenates, & quorumlibet, qui aliquo modo de Republica bene mereri cupiunt, fautores ſummos, ſupplex accedo: Et c.v. Opus hoc Antiquitatum Iudaicarum prædicti Flauij Ioſephi offero, obnixè petens, vt iſtud ea qua ſolet Clementia excipere dignetur, mihiq; lubeat in poſterum ſub tanta v. c. autoritate maiora & grauiora edere. Deum deniq; optimum maximum, vt quàm diutiſſimè c.v. nobis conſeruet incolumes, humili prece oro, eidemq; ſubmiſſè me commendo. Francofordiæ ad Mœnum Calend. VIIBR. anno Domini ÇIↃ. IↃ. LXXX.

C. V.

Humillimus Cliens.

Sigiſmundus Feyerabendt
Bibliopola.

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM COMPRObato, partim confutato Iosephus historiæ suæ fidem facit.

Acusilaus Argiuus
Agatharchides Gnidius
Alexander Polyhistor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Aristæus
Aristoteles
Berosus Chaldæus
Cadmus Milesius
Castor Chonographus
Charemon
Chœrilus poëta
Conon hist.
Demetrius Phalereus
Dius hist.
Ephorus
Estius
Euhemerus
Eupolemus
Hecataus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus
Hesiodus
Hieronymus Ægyptius
Homerus
Isidorus
T. Liuius
Lysimachus
Manethon
Menander Ephesius
Mnaseas Damascenus
Mochus
Nicolaus Damascenus
Pherecydes Syrus
Philon senior
Philostratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Posidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus
Theopompus
Theophrastus
Thucydides
Timæus
Zopyrion

PERIOCHA GENES. I. II. III. IIII. CAP.

Conditor è nihilo cæli terræq́ verendus,
Digestum alterno segregat igne diem.
Exanima & senis faciens animata diebus,
Festum qui sequitur præcipit ire diem.

Mox animam inspirat formato è pulvere Adamo,
Qui proprio dominus nomine bruta vocat.
Cui rerum consors è costa jungitur uxor,
Et fonte irrigui cura docetur agri.

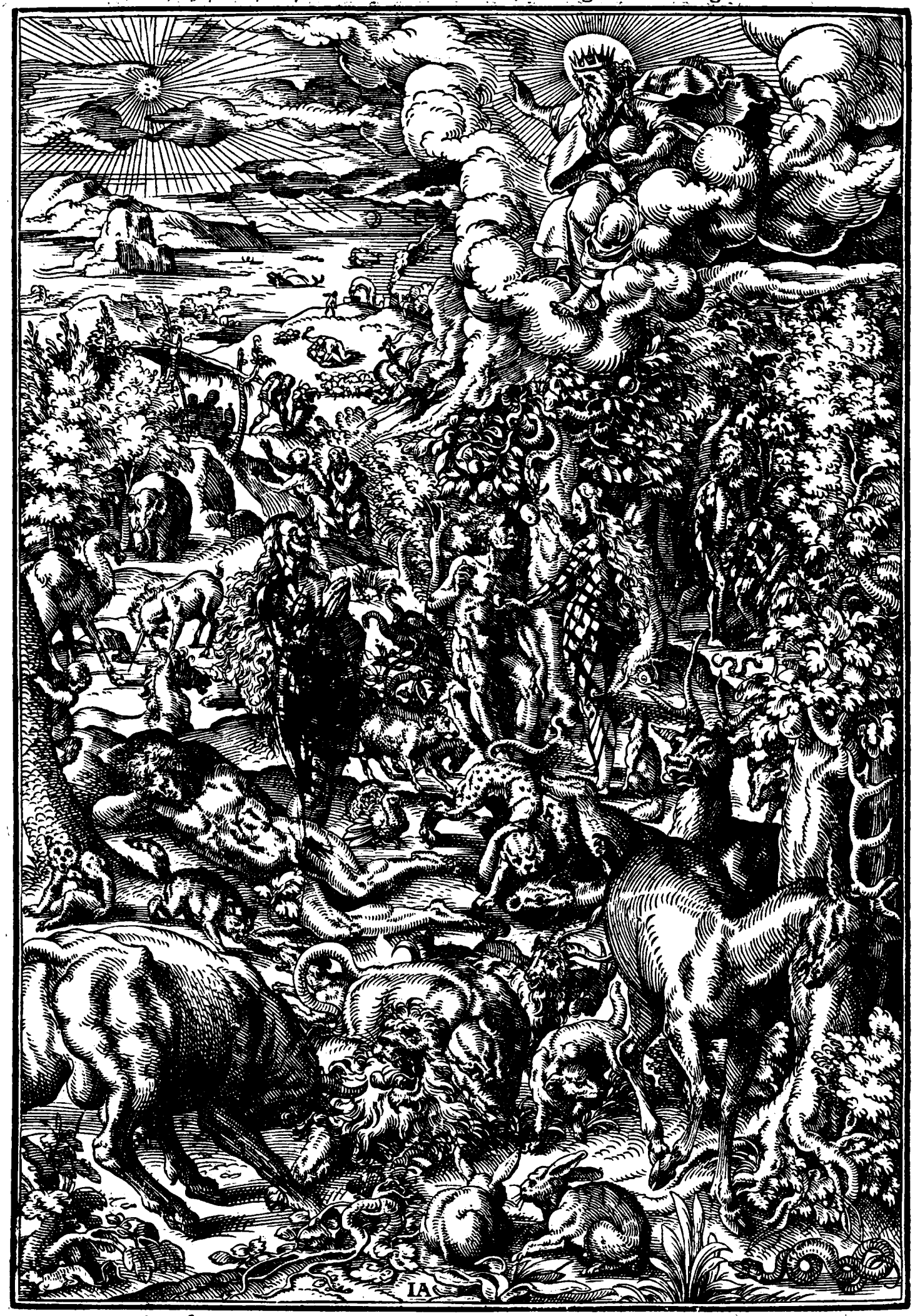

Ex vetito gustant conjunx cum conjuge fructu,
Ficulnisq́ tegunt nuda pudenda comis.
Vir terræ, tristi damnatur fœmina partu,
Serpens pulvereum lubricus ingq́ solum.

Livida damnantur paricidæ vota Caini,
Pondera, mensuras, mœnia, finit agros.
Sed pia divini soboles cælestia Sethi
Rimatur, geminas scribit & in statuas.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER PRIMVS,

SIGISMVNDO GELENIO INTERPRETE.

SVMMA CAPITVM LIBRI PRIMI ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Prooemium, continens causas & summam sequentis descriptionis.
II. De mundi creatione, & elementorum dispositione.
III. De posteritate Adami, & decem ætatibus vsque ad Diluuium.
IIII. De Diluuio, & quomodo Noe in Arca cum familia seruatus habitauerit in campo Senaar.
V. De turri Babylonica, deque linguarum mutatione.
VI. Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.
VII. Quòd gentes singulæ à suis autoribus nomina traxerint.
VIII. Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldæorum terra profectus habitauerit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.
IX. Fame Chananæam premente, Abrahamus in Aegyptũ est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retrò vnde venerat est reuersus.
X. Sodomitarum clades ab Assyriis accepta.
XI. Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus, tàm captiuos quàm reliquam prædam victor reduxerit.
XII. Quomodo Deus Sodomitarum gentem exciderit, flagitiis eorum offensus.
XIII. De Ismahele Abrahami filio, eiusque posteris Arabibus.
XIIII. De Isaaco legitimo Abrahami filio.
XV. Saræ Abrahami coniugis obitus.
XVI. Quomodo è Chætura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenerit.
XVII. De obitu Abrahami.
XVIII. De Isaaci filiis Esao & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.
XIX. De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.
XX. Mors Isaaci & sepultura in Hebrone.

PROOEMIVM CONTINENS CAVSAS & summam sequentis descriptionis.

CAP. I.

AD scribendas historias qui se conferunt, non vnam neq; eandem sui propositi causam habere mihi videntur, sed plures easq; multum inter se differentes. quidam enim Variæ Historiographorum differentiæ, *ostentandæ eloquentiæ causa, gloriaq; ex ea captandæ, ad hoc studiorum genus se applicant. alij quò gratiam illis referrent, quorum res gestas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori, quantum in se fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipsa compulit, vt quibus gerendis interfuerant, ea scripto complexa in vulgum proderent. nec defuerunt,*

Impulsiuæ cauſę huius Hiſtoriæ conſcribendæ.

qui res inſignes, cognituq́ dignas in obſcuro latêre non ferrent, atque ideo narrationem earum in communem vtilitatem proferrent. Ex iam dictis cauſis poſtremæ duæ me quoque ad idem permouerunt. Bellum enim quod cum Romanis habuimus, & res vtrinque geſtas, ac demum euentum, quæ omnia præſens ipſe meo periculo didici, narrare coactus ſum propter quoſdam qui ſcriptis ſuis veritatem deprauauerunt. Præſens verò opus aggreſſus ſum, ratus Græcis omnibus cognitu non iniucundum fore. Complectetur enim vniuerſam noſtræ gentis antiquitatem, formamq́ reipublicæ, ex Hebraicis literis tranſlatam. Cogitaueram equidem & antea, iam tum cum hiſtoriam de bello ſcriberem, docere, vnde primum oriundi Judæi, quàm varia fortuna vſi, ſub quali legiſlatore ad pietatem cæterasq́ virtutes inſtituti, quibus bellis per tot ſecula geſtis, inuiti ad poſtremum contra Romanos bellum ſint pertracti: ſed quoniam prolixius erat hoc argumentum, ſeorſim illud proprie dicato opere exorſus

Ioſephus hanc hiſtoriam non Hebraica ſed peregrina lingua, Græca nimirum conſcripſit.

vſque ad finem ſuum perduxi. Procedente dein tempore, ſicut vſu venit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac ſegnicies mihi inceſſit, tantam materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: ſed fuerunt qui cupiditate cognoſcendi ad opus me adhortabantur, &

Epaphroditus.

præcunctis Epaphroditus, vir cum omnis generis diſciplinarum, tum verò rerum geſtarum peritia cum primis auidus, vt qui ipſe in maximis negocijs & varijs fortunæ caſibus verſatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ ſe tuliſſet, inconcuſſumq́ virtutis ſtudium perpetuò retinuiſſet. Huic igitur morem gerens, aſſiduo cunctorum vtile aliquid ac honeſtum molientium fautori, cum me mei iam ſuppuderet, ſi viderer ignauiam ſpecioſiſſimo labori anteponere, vires animumq́ reſumpſi: ſimul hac quoque reputatione non leuiter permotus, quòd & maiores olim noſtri exteris ſua benignè communicauerunt, & Græcorum nonnulli vehementi res noſtras cognoſcendi ſtudio flagrauerunt. Itaque inuenio

Ptolemæus Philadelphus.

literis proditum, quòd Ptolemæus ſecundus eius nominis Rex, totus diſciplinis colligendiſq́ libris deditus, magnopere contenderit legem noſtram, eiusq́ inſtituta, & viuendi formam præſcriptam, in Græcum eloquium transferri.

Eleazarus.

Eleazarus autem pontificum noſtrorum nemini ſecundus, Regi hanc vtilitatem non inuidit, reclamaturus omninò, niſi conſuetudinem haberemus à maioribus acceptam, res bonas & honeſtas celare neminem. Proinde mihi quoq́ conuenire duxi, vt & pontificis noſtri imitarer magnanimitatem: & hodie quoque Regis illius multos per ſimiles putarem, dum taxat quod ad diſcendi cupiditatem attinet. neq́ enim totam ſcripturam occupauit ille, ſed legem ſolã ei tradiderunt

Septuaginta interpretes.

interpretes, qui ob hoc Alexandriam miſſi fuerant. Sunt autem innumera ſacris literis prodita, vt quæ quinq́ millium annorum hiſtoriam in ſe complectatur, in qua diuerſi ſunt inopinati caſus, varia belli fortunia, multa imperatorũ præclara facinora, multæ rerum publicarum mutationes. In vniuerſum autem

Anno 268. ante Chriſtum natũ.

Quid potiſsimum ex huius hiſtoriæ lectione peti debeat.

ex huius potiſsimum hiſtoriæ lectione cognoſcere licet, quòd his qui Dei voluntati obſequuntur, & leges benè latas tranſgredi verentur, omnia proſperè ſuccedunt ſuprà quàm credi poſſit, & felicitas illis præmium à Deo proponitur. quòd ſi ab illarum diligenti obſeruatione diſcedant, neque conſilia eorum exitum inueniunt, & boni ipſorum opinione conatus in calamitates immedicabiles deſinunt. Quapropter iam nunc lecturos hæc volumina adhortor, vt Deo mentem adhibeant, & legiſlatorem noſtrum probent, ſi naturam, vt dignum eſt,

Ad Lectorem Ioſephi adhortatio.

conſi-

conſiderauit, & virtuti eius conuenientes ſemper operationes aſsignauit, puramq; ſuam narrationem ab omni, qualis apud alios eſt, fabularum vanitate conſeruauit: tametſi quantum ad longitudinem temporis, rerumq; vetuſtatem attinet, impune poterat qualibet mendacia confingere. Natus enim eſt ante annos bis mille, cum ad tot retro ſecula etiam Poëtæ ne Deorum quidem ſuorum natales, nedum mortaliũ leges aut res geſtas referre auſi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accuratè ſuo quaq; ordine docebit, ita vt nos facturos ſumus polliciti, neque ſubtrahendo quicquam, nec addendo. Cæterum quoniam fermè omnia pendent à Moſis legiſlatoris ſapientia, neceſſe habeo paucis de illo præfari, ne quem fortè cogitatio ſubeat, quî factum ſit, vt quum operis inſcriptio res geſtas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem ſpectantia ſcriptis noſtris inſeruerimus. Scire igitur oportet, quòd vir ille ante omnia neceſſarium exiſtimauit, vel vitam ſuam rectè diſpoſituro, vel aliis leges poſituro, vt in primis naturæ Dei cognitionem habeat, atque ita conſideratis eius operibus, egregium illud exemplar imitari, quantum in ſuis viribus eſt, & ſectari conetur. alioquin abſque hac contemplatione neque legiſlatorem ipſum vnquam bonam mentem ſibi paraturum, neque ſcripta eius vllum momentum ad virtutem auditorum allatura, niſi ante omnia diſcerent, quòd Deus cum ſit parens omnium ac Dominus, omniaq; contueatur, eis quidem qui ſe ſectantur, felicem vitam donat: qui autem à virtutis tramite digrediuntur, illos maximis calamitatibus inuoluit. Norma Magiſtratus & Legislatorum.

Hanc doctrinam ciues ſuos docere volens, non à pactis aut conuentis & mutuo circa hac iure leges eſt auſpicatus, quemadmodum alij ſolent: ſed ad Deum & mundum ab eo conditum erectos mente, & perſuaſos quòd in terris pulcherrimum Dei opus ſimus homines, cum iam ad pietatem haberet obſequentes, facile deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaque alij Legiſlatores priſcas fabulas ſequuti, pudenda hominum peccata in Deos ſuos verbis tranſtulerunt, atque hoc pacto hominibus malis magnũ incitamentum ad maliciam addiderunt. at noſter Legiſlator poſteaquam puram virtutem habere Deum docuiſſet, cenſuit proſequenque adniti oportere, vt in partem eius aliquam peruenire poſsit: in eosq; qui neque ſapiunt, hæc neque credunt, ſeuerè admodum animaduertit. Diſcrimen Moſis & aliorũ Legislatorũ.

Ad hoc igitur præſcriptum volo Lectorem hæc noſtra examinare. namq; ſic conſiderantibus nihil vel abſurdum, vel Dei magnificentia indignum eſſe videbitur. omnia enim ſumma concinnitate iuxta vniuerſi naturã ſunt diſpoſita, partim ita vt dignum erat à Legiſlatore ſubindicata, partim decentiſsimis allegorijs cõueſtita: partim etiam diſertè expreſſa, nimirum quæcunque abſque ambagibus erant proferenda: quorum cauſas ſi quis ſingillatim conſiderare vellet, ſublimis inde & valde Philoſophica ſpeculatio exoriretur, in aliud tempus differenda. Quòd ſi Deus longiorem ætatem conceſſerit, abſolutis quæ nunc tractamus, vt illa quoq; perſcribantur operam dabimus: nunc ad rerum ſeriem vertemus ſtylum, præmiſsis quæ Moſes narrat de mundo condito: ea è ſacris codicibus ita vt inuenimus tranſſumpta, in hunc fermè modum ſe habent. Epilogus Proœmij.

A 2 De

CAP. II.

De mundi creatione, & elementorum dispositione.

An. mundi 1. Ante Christum natum 3963.

Genes. 1. Hedio & Ruffinus Cap. 1. Creatio mundi.

IN principio creauit Deus cœlum & terram. Hæc cum in conspectum non veniret, alta caligine tecta, spiritusq́ eam supernè permearet, lucem Deus fieri iussit: quæ cum effulsisset, considerata tota materia, discreuit lucem à tenebris: & his nomen imposuit noctem, illam verò diem appellauit, vesperæ & mane vocabulo exordiis lucis & quietis indito. Atque hæc quidem prima dies extitit,

Prima dies.

Moses autem vnam eam dixit. Cuius causam possem equidem & nunc reddere: sed quoniam promisi me omnium causas proprio volumine conscriptas editurum, in illud tempus hanc quoque rationem differam. Post hæc secunda die cœlum vniuersitati rerum superimposuit, discretum à cæteris, & in sublimi per se collocatum, glacieq́ circumpactum, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione iuuandam competenter temperatum. Tertia verò terram statuit, mari vndiquaq́ circunfusam: eademq́ die continuò plantæ simul & semina è terra sunt exorta. Quarta verò cœlum sole ac luna, aliisq́ sideribus exornauit, mandato eis dato, vt suo motu & meatu temporũ anni reuolutionem manifestè indicarent. Quinta verò die animantia, tum natatilia, tum per sublime volantia, per altũ perq́ aërem dimisit, copulata prius & ad congressus genituræ causa comparata, quo genus eorum crescceret simul ac multiplicaretur. Sexta autem die quadrupedum genus condidit, masculo & fœmineo sexu distinctum: in hac verò hominem etiam finxit. atq́ ita mundum sex diebus vniuersum, & omnia quæ mundo continentur, Moses facta esse dicit: septima autem requieuisse Deum, & ab operibus cessauisse. quamobrem etiam nos vacationẽ à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam Sabbatum: quæ vox requiem Hebræorum lingua significat. Quin etiam naturam interpretari post septimam diem Moses incepit, de hominis fabricatione in hunc modum disserens. Finxit

Secunda dies.

Tertia dies.

Quarta dies.

Quinta dies.

Sexta dies.

Sabbathum.

Deus

Deus hominem humo telluris ſumpta, immiſitq; in eum ſpiritum & animam: Anno mundi 1. Ante Chriſtum natum 3963.
homo autem hic vocatus eſt Adamus. ſignificat autem hoc Hebraorum lingua
rufum: quandoquidem è rufa humo fermentata eſt factus. talis enim eſt intacta terra & vera. Statuit autem Deus corã Adamo diuerſa animalium genera Hedio & Ruffinus Cap. 2. Gen. 2.
tàm maſculina quàm fœminina ei oſtendens: qui eis nomina indidit, quibus ho- Omnium rerum nominis origo.
die quoq; nominantur. Videns autem Adamum carentẽ ſocietate & conuictu
fœmina (nondum enim erat) mirantemq; quòd reliqua animantes ita ſe haberent: ſopito illi coſta vna exempta, mulierem ex ea formauit: moxq; vt eſt ad-
ducta, ex ſe productam Adamus agnouit. Iſſa autem Hebraorum lingua vocatur mulier. huius autem nomen erat Eua, id ſignificat matrem omnium vi- Eua mater omnium viuentium.
uentium. Narrat preterea Deum hortum ad orientem plantaſſe omni virenti Paradiſus.
planta: & in his fuiſſe arborem vitæ, & aliam ſcientiæ, per quam dignoſceretur
bonum à malo. in hunc hortum cum introduxiſſet Deus Adamum cum vxore,
iuſſit eos plantarum curam habere. Rigatur autẽ hic hortus ab vno amne, vni-
uerſam in circuitu terrã luſtrante, qui in quatuor diuerſos alueos finditur. Ho- Quatuor Paradiſi fluuij.
rum qui Phiſon nominatur (ea vox multitudinem ſignificat) ad terram Indi- 1. Phiſon ſiue Ganges. Γαγγης. Hed.
am delatus, in illud ſe pelagus exonerat, Græcis Ganges appellatus. Euphrates Seth.
autem & Tigris in rubrum mare exeunt: quorum Euphrates vocatur Phora, 2. Euphrates.
id ſignificat vel diſperſionem vel florem. Tigris autem Diglath, quod interpre- 3. Tigris.
tatur anguſtus ſimul & velox. Geon autem Ægyptum mediã ſecat: id nobis ab 4. Geon, Nilus. Hedio & Ruffinus Cap 3.
oriente exortum ſignat, quem Græci Nilum appellare ſolent. Porrò Deus Ada-
mum et vxorẽ de cæteris plantis guſtare iuſſit, vna arbore ſcientiæ ſolum illis in-
terdixit, præmonitis ſi attigerint, confeſtim exitium eis affuturum. Cum autem Gen. 3.
per id tempus nullum eſſet inter animalia diſſidiũ, & ſerpens familiariter cum Aſtus, ſerpentis.
Adamo ac vxore degeret, inuidebat eis felicitatem venturam, ſi iuſſis Dei pare-
re perſeuerarent: & ratus in calamitatem caſuros, ſi mandata neglexiſſent, ma-
liciosè perſuadet mulieri vt de arbore ſcientiæ guſtaret, aſſeuerans ineſſe ei vim
dignoſcendi boni ac mali, de qua ſi guſtaſſent, beatam nihiloq; deteriorem quàm
Deus vitam acturos. atq; hoc pacto mulierem ſubuertit, vt mandatũ Dei con-
temneret: qua guſtato arboris fructu, ciboq; hoc delectata, etiam Adamo vſum Adami & Euę lapſus.
eius perſuaſit. iamq; ſe nudos eſſe ſentiebant, & de tegmento ſibi deſpiciebant. ar-
bori enim acuminis & cogitandi vis inerat. Foliis igitur ficulnis ſeſe texerunt,
atque ita conuelatis pudendis, videbantur ſibi feliciores, qui inueniſſent quo
prius carebant. Mox cum Deus in hortum veniſſet, Adamus antea familia- Anno mundi 1. Ante Chriſtum natum 3963.
riter cum Deo colloqui ſolitus, conſcius ſibi iniuſticiæ ſecedebat. Deus autem
miratus cauſam ſciſcitabatur, quid ita prius delectatus ſua conſuetudine, nunc
fugitaret ac latitaret. Illo verò tacente præ conſcientia non ſeruati præcepti,
Deus ita infit: Equidem proſpexeram vobis, quomodo vitam felicem omnisq; Adamum Deus alloquitur.
mali expertem viueretis, nulla noua cura in animo ſolicitati, omnibus qua-
cunque ad vſum ac voluptatem conferunt, ſua ſponte vobis prouenientibus,
mea vnius prouidentia citra omnem veſtrum laborem aut ſolicitudinem: qui-
bus fruentes vos neque ſenectus celeriter opprimeret, & vita diuturna quàm
longiſſimè proferretur. tu verò hanc meam ſententiam ludibrio habuiſti, man-
dato meo contempto. non enim propter bonum aliquod taces, ſed propter ma-
lam conſcientiam. quare & ſenectus ocyor ſuperueniat. & vita veſtra minus
ſit diuturna. Adamus autem excuſabat peccatum, & iram Dei deprecabatur, Adamus iram Dei deprecatus.

An. mundi 1. AnteChriſtum natum 3963.
Adami pœna.

culpam in vxorem referens, & dicens, ab illa deceptum ſe peccauiſſe: at illa ſerpentem accuſabat. Tum Deus mulctauit eum, quòd muliebri conſilio ceßiſſet: terramq; nullos poſthac fructus ſpontè proferre iußit: laborantibus autem &

Euæ pœna.

opere attritis alia dare, alia negare. Euam autem parturitionibus & hoc genus doloribus caſtigauit, eo quòd ipſa à ſerpente decepta Adamum eiſdem dolis illectum in calamitates conieciſſet. quin & ſerpenti vocem ademit, iratus ob malitiam, qua erga Adamum eſt vſus: venenumq; linguæ eius indidit, & hoſtem

Semẽ mulieris (hoc eſt Chriſtus) conteret caput ſerpentis. Gen. 3.
Pœna ſerpentis.

eorum declarauit: admonuitq;, caput eius plagis impetendum eſſe, tum quòd in hoc pernicies hominis ſita ſit, tum quòd ipſa beſtia hoc pacto facilimè opprimatur: ad hæc pedibus priuatum trahi per terram, ac volui fecit. His pœnis impoſitis Deus Adamum & Euam ex horto in aliam regionem tranſtulit.

CAP. III.

De poſteritate Adami, & decem ætatibus vſq; diluuium.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.
Gen. 4.

NATI ſunt autem eis & filij mares duo, horum prior appellatus eſt Cain, quod interpretatur acquiſitio: Abel autem ſecundus, ea vox luctum ſignificat. Natæ ſunt eis etiam filiæ. Hi fratres ſuis quiſq; ſtudijs intenti erant. Abel iuſtitiam colebat, & omnibus actionibus ſuis Deum præſentem ratus, virtuti operam dabat. paſtoralis autem eius erat vita. Cain verò quum alioquin etiam peßimus eſſet, lucrumq; ſolum ſpectaret, terram quoq; arare primus excogitauit: ac poſtremò fratrem etiam interemit tali de cauſa. Quum viſum eis eſſet ſacrificare

De Cain & Abel fratribus.

An. mundi 70. AnteChriſtum natum 3894.
Sacrificium Cain & Abel.

Deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorum. Huius ſacrificiũ Deo fuit acceptius, quòd ſponte naturæ genitis conſtaret, quàm ea quæ homo auarus & induſtrius per vim quandam à natura extorſerat. ideò Cain agrè ferens prælatum ſibi à Deo Abelem, interfecit fratrem, & cadauere eius abdito, rem clàm fore putabat. Quo cognito Deus venit ad Cain, rogans de fratre, vbi nam eſſet. multis enim diebus ſe non vidiſſe eum, quem reliquo omni tempore cum ipſo verſari animaduertiſſet. Tum Cain anxius, nec habens quod reſpon-

Abel à Cain interfectus.
Colloquium Dei & Cain.

responderet Deo, primùm se quoq; demirari ait, quî factum sit, quòd frater nusquam compareat. Instante verò Deo, & accuratius inquirente, iam commotior negauit se pedagogum fratris, aut rerum eius obseruatorem esse. Tum An. mundi 70. Ante Christum natum 3894.

Deus coarguit Cain parricidij, mirari se dicens, quòd negaret se quicquam de fratre scire, quem ipse interemisset. & supplicium quidem quòd cade commeruerat ei remittit, sacrificio placatus ne grauius in supplicem saeuiret: sed malè ominatus ei & posteris ipsius, vsq; septimam progeniem puniturum se est comminatus: & ex illa regione extorrem vna cum vxore fecit. Illo autem timente, Cain regione extorris. *ne oberrans in feras incideret, atq; ita periret, securum esse iussit, quod ad hoc periculum attinet, & impauidè terras peragrare: & signo ei indito quo nosci posset, abire procul iussit. Cain autem multas regiones vna cum vxore emensus tandem Naida condidit: id loci nomen est: atque illic sedem optauit, vbi etiam liberos procreauit. Caterùm tantum abfuit vt hac castigatione in melius vitam mutauerit, vt peior etiam sit factus, suis voluptatibus vel cum aliorum iniuria indulgens: & facultates domesticas per vim ac rapinas accumulans, accitis vndecunq; latrociniorum & nequitiæ socijs, magister illis ad facinorosam vitam est effectus. Adhæc simplicem hactenus viuendi rationem, excogitatis* Cain Dei castigatione haud melior redditur. Mensuras & pondera Cain excogitat. *mensuris & ponderibus immutauit, pristinamq; sinceritatem & generositatem ignaram talium artium in nouam quandam versutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit, vrbemq; extructam & communitam coactis in vnum domesticis & clientibus inhabitandã tradidit, Enosa nomine imposito ab Enosô liberorum natu maximo. Is Jaredum genuit, ex quo Malehel, & ex eo deinceps Mathusala est progenitus. huic Lamechus fuit filius, qui liberos habuit septuaginta & septem, ex duabus susceptos vxoribus, Sella & Ada. Ex his Jobel ex Ada natus, tabernaculis constructis pastorali cultu ac victu fuit contentus. Jubal verò germanus eius Musicæ operam dedit, psalteriumq; & citharam inuenit. Thobel autem vnus ex altera vxore prognatorum viri-* Enosa vrbs prima. Iubal Musicæ inuentor.

bus

An. mundi 70. Ante Christum natum 3894.

bus excellens rem militarẽ egregiè tractauit, cuius artibus & opes ampliores, & victum lautiorem sibi comparauit. quin & arariam primus est commentus, & filia factus est pater vnius, nomine Naama. Porrò Lamechus diuini iuris non imperitus, videns pœnas se exoluturũ parricidij à Caino perpetrati, vxoribus suis hoc indicauit. Caterũ superstite etiã tũ Adamo Caini soboles sceleratissima euasit, dum posterior quisq; fit deterior, nec solũ imitatur priorũ vitia, sed & superat, interim nec à bellis, nec à latrocinijs temperando: & qui à cædibus abstinebant, alioquin auarè & superbè inter suos viuebant. Adamus aũt qui primus è terra factus, vt ad illũ oratio nostra recurrat, posteaquã Abel esset mactatus, & Cain propter cadẽ solum vertisset, procreandis liberis operã dedit, quòd magno prolis desiderio teneretur, annos iã natus triginta supra ducentos: quibus cũ accessissent septingenti, tandẽ vita defunctus est. ex huius liberis, quos cõplures habuit, fuit etiã Sethus. sed quia de alijs longũ esset narrarè, de solo Setho mẽtionem faciam. hic à patre educatus, vbi eò ætatis venit, vt iã quod rectũ est discernere valeret, virtutis studijs se totũ dedidit: & cum ipse vir optimus euasisset, etiam nepotes sui similes post se reliquit. qui quoniã erant omnes bona indole præditi, & patriã absq; seditione incolebant, in perpetua felicitate vitã exegerunt: & sideralẽ scientiam ac cœlestium rerum cognitionẽ excogitauerunt. ne aũt inuenta sua ex hominum nòticia dilaberentur, & prius perirent quàm pernoscerentur, scientes Adamum vniuersalẽ rerum interitum præcecinisse, vnum incendio, diluuio alterum, excitatis duabus columnis vtriq; sua inuenta inscripserunt, vt si lateritiam diluuio deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta continebat, spectanda exhiberet. aiunt enim lapideam illam ab ipsis dedicatam, quæ & nostris temporib. extat in terra Syria.

Adami ætas. 930. anni.

Seth Adami filius vir optimus.

Columnæ duæ excitatæ.

CAP. IIII.

De diluuio, & quomodo Noe in arca cum familia seruatus habitarit in campo Senaar.

Hesiodus & Ruffinus Cap. 6.

Gen. 5. 6.

IN hunc modum per septem generationes perseuerarunt vnum Deum colentes omnium rerum dominum, semperq; virtutis respectum habentes. Procedente dein tempore a patrijs institutis degenerarunt, neq; humana iura seruantes, neq; Deo consuetos honores persoluentes. & qui prius certatim virtutem exercuerant, posteà duplo maiore studio maliciam consectabantur: atq; ita Deum infensum sibi reddiderunt. nam multi Angeli Dei cum mulieribus cõgressi progeniem procreauerunt insolentem, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentem: quorum facinora non absimilia his quæ de gigantibus Græci memorant, posteritati sunt tradita. Noe autem facta eorum molestè & indignè ferens, suadebat vt in melius voluntates ac opera sua transmutarent: verum cum videret illos sibi non parêre, totosq; viciorum dulcedini succumbere, veritus ne & se & familiam suam interimerent, secedens cum suis in aliam regionẽ migrauit, tum Deus viri iusticia delectatus, nõ eius solum seculi homines extrema malicia damnauit: sed cum decreuisset vniuersum humanum genus extinguere, aliudq; nouum & à vicijs purum instaurare, primum vitam eorum breuiore spacio circumscripsit, & abrogata longæuitate intra centum & viginti annos coercuit, dein cõtinentem terrã in pelagi faciẽ transmutauit, atq; ita genus aliud aboleuit vniuersum. Noe autem solus est seruatus, diuino oraculo viam euadendi & rationẽ edoctus

Quos Iosephus hic Angelos, Moses Dei filios nominat. Gen. 6.

Noe in aliam regionem migrat.

talem.

talem. Arcam quatuor cõtignationum exſtruxit, longitudine cubitorum CCC. latitudine L. patentem in altum cubitos XXX. in eam cum matre liberorum ſuorum, eorumq; coniugib. conſcendit: impoſitis prius quæ ad vitam ſuſtentandam forent vſui, & omne genus animantibus ad ſeminarium cõſeruandum iugatim proſexus ratione introductis, & quibuſdam ex his ſeptenariũ vſq; numerum. erat aũt arca tàm tecto quã laterib. firmis contra omnẽ vim tempeſtatum, & vndarum inſultum. In hunc modum ſeruatus eſt Noe cum familia, gentis ſuc- Arca Noe.

ceſſione ab Adamo decimus. nam Lamecho eſt genitus, cui pater fuit Mathuſala. hic autẽ Enochi fuit filij Iaredi, Malahelo geniti; qui cum pluribus fratribus ex Cainane prognatus fuerat Enoſi filio. Enoſus verò Sethi filius erat; Adami nepos. contigit autem hæc vaſtitas anno ætatis Noe ſexcenteſimo, menſe ſecundo, qui Dius à Macedonibus vocatur, ab Hebræis Marſoñane. ſic enim Ægyptij diſtinxerunt annum. Moſes autem Niſan qui eſt Xanthicus, menſem primum in ſuis faſtis ordinauit, quòd per hunc Hebræos ex Ægypto eduxiſſet. eundem etiam omnium quæ ad rem diuinam pertinerent, exordium fecit: alioqui quod ad nundinationes rerum venalium reliquamq; diſpenſationem anni attinet, nihil de priſtino ritu innouauit. Vim autem imbrium cœpiſſe ait vigeſimâ ſeptimâ iam dicti menſis, poſt annum ab Adamo primo homine bis milleſimum ſexcenteſimum quinquageſimum ſextum. hoc ſpatium temporis relatum eſt in ſacros codices, diligenter annotantibus priſcis illuſtrium virorum tàm natales quàm obitus. Ada ſiquidem, qui nongentos & triginta vixit annos, cum eſſet triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus eſt. Sethus autem ducenteſimo & quinto anno genuit Enoſum. qui dum quinq; & nongẽtis vixiſſet annis, Cainani filio ſuo rerum curam tradidit, quem genuerat anno centeſimo nonageſimo. hic vixit annis decem & nongentis. Cainan cum vixiſſet decem & nongentis annis, Malalehelem filium dereliquit; quem genuit anno ætatis centeſimo ſeptuageſimo. Iſte Malalehel cum vixiſſet quinq; ac nonaginta & octingentis annis, defunctus eſt; Jaredum filium derelinquens, quem genuit quum ſexaginta duorum & centum eſſet annorum. cui nouem & ſexaginta & nongentis

Genealogia Not.

Diluuium. An. mũdi 1656. Ante Chriſtum natum 2308.

Niſan vel Xanthicus nobis eſt Aprilis.

Hæc cõputatio cum Hebræis & ſeptuaginta interpretibus exactè non congruit.

An. mũdi 1656. Ante Christum natum 2308.

annis viuenti, Enochus filius succeßit, natus cum sexaginta duorum & centum annorum pater eius existeret. qui exactis trecentis sexaginta quinq; annis, diceßit ad Deum: vnde finis eius non inuenitur esse conscriptus. Matusala autem Enochi filius, quinto ei & centesimo natus anno, Lamechũ filium habuit quum esset annorum octoginta septem & centum: cui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis nongentis sexaginta & nouem. Lamechus autem cum habuisset principatum annis septingentis & septem, Noe filium suum rebus praefecit: qui de Lamecho natus est agente annum ætatis secundum & octogesimum supra centesimum. quiq; quinquaginta & nongentis annis rerum administrationi praefuit. Hi anni in vnam summam contracti supra scriptum tempus conficiunt. Non sunt autem disquirendi obitus virorum illorum: cum liberis enim suis agebant vitam, eamq; vsq; ad ipsorum nepotes extendebant: sed natales tantum eorum in hac ratione sunt spectandi. Caterùm Deus signo dato imbres emisit: qui cum nonaginta continuis diebus ruerent, ad quindecim cubitos aqua super terram extitit: qua causa omnem salutem ademit, non habentibus quò se in tutum reciperent. centesima autem & quinquagesima die postquam pluere desiit, tandem cœperunt aqua sidere, mense septimo, vicesimoseptimo die mensis. destituta deinde arca in vertice montis cuiusdam in Armenia, sentiens hoc Noe, aperuit eam: & videns circa ipsam aliquantulum terra, meliore spe concepta paulisper quieuit. mox post paucos dies magis recedente aqua, emisit coruum, cupiens cognoscere si qua alia parte terrarum aqua decessissent, vt tutò exscendere posset. at ille comperto totum adhuc stagnare, ad Noe est reuersus. is post septem dies columbam ad explorandum terra statum emisit. qua cum lutata & frondem oliua ferens redisset, intellecto terram à diluuio iam esse liberatam, postquam alios septem dies expectasset, animantes ex arca emisit: & ipse quoque cum liberis egressus, mactatis Deo victimis, epulabatur vnà cum familia. Apobaterion, id est egressorium, loco nomen Armeni fecerunt. Huius autem diluuij & arca meminerunt omnes barbarica historia scriptores, & in his Berosus Chaldaus. narrans enim de hoc diluuio, sic fermè scribit: Fertur autem & nauigij huius pars in Armenia apud montem Cordaeorum supereße, & quosdam bitumen inde abrasum secum reportare: quo vice amuleti loci eius homines vti solent. Meminit horum & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum scripsit, & Mnaseas, & alij plures. quin & Nicolaus Damascenus libro XCVI. de his rebus narrat in hac verba: Est super regionem Minyarum magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuij tempore seruatos ferunt, & quendã arca vectum in huius vertice hasisse, ac reliquias lignorum eius longo tempore durauisse, qui fortasse is fuit de quo etiam Moses scribit Judaorum legislator. Noe autem veritus ne Deus damnatis ad interitum hominibus, per singulos annos terram inundaret, victimis incensis precabatur vt in posterum pristinus rerũ ordo maneret, & nulla tanta incideret calamitas, per quam vniuersum animalium genus in salutis periculum adduceretur: vtq; affectis merito supplicio scelestis, parceret innocentibus, quos ipse superstites esse voluerit, & sua sententia absoluerit. alioqui miseriore conditione ipsos fore & grauius dãnatos, si non in vniuersum incolumes alteri diluuio reseruarentur, & prioris pauorẽ ac spectaculũ perpeßi, & posterioris exitio destinati. orabat igitur, acciperet sacrificium propitius, néue

Enochi finis in sacris literis non inuenitur conscriptus.

Gen. 7. 8. In Græco Codice & Mose sunt dies quadraginta.

Ex arca Noe coruum emittit.

Noe egreditur ex arca, mactatis Deo victimis.

Nicolaus Damascenus de arca Noe.

An. mũdi 1657. Ante Christum natum 2307.

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

Noe precatur ne Deus terram iterum inundaret.

Precibus & sacrificijs Noe Deum propitiũ reddit.

nẽue vllam posthac tantam iram contra terrã conciperet: vt operibus suis eam excolerent, & vrbibus exstructis feliciter vitam degerent, nullis commodis carentes quibus ante cataclysmum fruebantur, & ad extremam senectutem longauitatemq́, qualis maiorum suorum fuerat, peruenientes. An. mũdi 1657. Ante Christum natum 2307.

His precibus finitis, Deus iusticia viri delectatus, votis eius annuit, negãs se deletis interitus autorem fuisse: sed ipsos sibi suapte malicia debitas pœnas accisse. Si enim deletos cuperet, nunquam in hanc vitam eos introducturum fuisse. Potius enim esse ne dare quidem vitam, quàm eos, quibus dederis, perdere. sed continuis, inquit, contumelijs quibus pietatem mihi debitam violabant, coëgerunt me vindictam de se sumere. non sum autẽ posthac tam iracundè pœnas peccatorum exacturus, præsertim te deprecatore. quòd si quando maiores tempestates concitauero, cauete expauescatis ob vim imbrium. nunquam enim in posterum aquæ terram sunt inundaturæ. Jubeo tamen vt ab humana cade puras manus abstineatis, & qui contrà fecerit, seuerè puniatis. aliorum animalium vsum ad voluntatem ac libitum vestrum permitto. Dominos enim vos feci omnium tam terrestrium quàm natatiliũ & eorum quæ per sublime feruntur, absq; sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus cœlestis signum vobis erit cessaturæ meæ iaculationis. nam iris arcus Dei apud illos habetur. His mandatis & promissis Deus abijt. Noe autem cum post diluuium superuixisset CCCL. *annos, totũq; hoc tempus feliciter exegisset, defunctus est expletis annis in vniuersum* DCCCCL. *Nec est cur aliquis præsentem vitam, annorumq; eius paucitatem cum priscorum rebus conferẽdo fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non peræquè prorogari videt, coniecturam hinc de illorum longauitate faciat. Jlli enim Deo chari quum essent, ipsiusq; recens etiam tum opificium, & commodiore victu ad diuturnitatem vterentur, merito per tam multos annos viuebant. Praterea tum propter studium virtutis, tum propter vtilitatem inuentarum artium, vt astronomiæ, ac geometriæ, Deus illis prolixiorem largitus est vitam: quarum certitudinem assequi non poterant, si minus* DC. *annis vixissent. ex tot enim magnus annus constat. Atteſtantur autem mihi omnes qui Græcas barbaricasue antiquitates literis prodiderunt. Namq; & Manetho Ægyptiarum rerum scriptor, & Berosus Chaldaicarum, adhac Mochus, Hestiæus, Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, nobiscum consonant. Hesiodus quoq; cum Hecatæo, Hellanicus & Acusilaus, Ephorus & Nicolaus, narrant priscos illos ad mille annos vitam produxisse. De his igitur quisq; vt sibi visum fuerit, accipiat.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7.
Homo sui interitus autor, non Deus.

Fœdus Dei cũ Noe. An. mũdi 2007. Ante Christum natum 1957.
Gen. 9.

Iris signum fœderis inter Deum & Noe. Hedio & Ruffinus Cap. 8.

Noe ætas, 950. anni.

Priscorũ vita quamobrem prorogata, nunc non peræquè.

μέγας ἐνιαυτός, Magnus annus.

CAP. V.

De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione.

An. mũdi 1790. Ante Christum natum 2174.
Gen. 10.
Tres Noe filij.

TRES verò Noe filij, Semas, Japhetus, & Chamas, centum annis ante diluuium nati, primi relictis montibus planiciem habitare cœperunt, & alijs recenti etiam tum cladis memoria pauidis, nec audentibus à celsiore loco descendere, idem faciendi autores & exemplum fuere. Campo, quem primum colere sunt aggressi, nomen est Senaar. Cæterum Deo iubente vt propagandi multiplicandiq; generis gratia colonias deducerent, homines rudes non paruerunt: quamobrem calamitatibus implicati, offensum illum errore suo sunt experti. Cum enim florerent iuuentutis multitudine, Deus rursum de colonia deducenda admonebat.

Noe posteris vt terram colerent Deus mandat.

An.mūdi 1790. Ante Christum natum 2174. Hedio & Ruffinus Cap.9.

Illi verò obliti se ipsius benignitate præsentibus commodis perfrui, totamq́ illam felicitatem suis viribus acceptam ferentes, dicto eius non fuerunt obedientes. Et quod peius erat, consiliū de coloniis non fauorem numinis, sed insidias interpretabantur, videlicet quo facilius dispersi possent opprimi. Hanc superbiam Deiq́ contemptum excitauit in eis Nabrodes, nepos Chamæ, filij Noe, vir audax & manu promptus, subinde iactans, non Deo, sed propriæ virtuti præsentem felicitatem eos debere: atque ita paulatim rem ad Tyrānidem trahebat, ratus fore vt homines ad se deficerent à Deo, si se illis ducem præberet, opem suam offerens contra nouum aliud diluuiū intentantem. Turrim enim se exædificaturum, excelsiorem quàm quò aqua ascendere posset: & insuper maiorum suorum interitum

Nabrodes siue Nemroth Dei contemptus autor.

Nemroth primus Tyrannus turrim Babylonicā exædificat. Gen.11.

vlturum. Vulgus autem facilè Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratus Deo cedere: atq́ ita structuram turris occœperunt, nulli labori parcentes, nihilq́ sibi ad summam industriam reliquum facientes. Cumq́ ingens esset operarum numerus, surgebat opus supra quàm sperauerant. Crassitudo enim erat tanta, vt proceritatem obscuraret. Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine ferruminatis. Hanc eorum vasaniam videns Deus, delere quidem omnes noluit, quando ne priore quidem clade ad meliorem mentem profecerunt, sed dissidium in eos immisit, linguis eorum variatis, ita vt ob diuersitatem sermonis mutuò se non intelligerent. Locus verò turris nunc Babylon vocatur, propter confusam linguam quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat. Nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri autem hac, deq́ linguis hominum mutatis, meminit & Sibylla his verbis: Cum vniuersi homines vno eloquio vterentur, turrim ædificauerunt excelsissimam, quasi ad cœlum per eam ascensuri. Dij verò procellis immissis turrim subuerterunt, & suam cuiq́ linguam dederunt: qua causa fuit vt vrbs ea Babylonis vocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur, meminit Hestiæus hoc modo: Aiunt sacerdotes cladis eius superstites, Enyelij Iouis sacra ferentes, in Senaar Babyloniæ peruenisse.

Linguarum cōfusio.

Sibyllæ de Babylonica turri vaticinium.

Quomodo

CAP. VI.

An. mũdi 1790. Ante Christum natum 2174.

Quomodo Nõe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.

Hedio & Rufinus, Cap. 10.

ILLO *extempore dispersi sunt passim, propter diuersitatem linguarum colonijs nusquam non deductis: & quò quenq; sors & Deus tulit, eam terram cum suis occupauit, vt tàm maritima quàm mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui conscensis nauibus ad insulas habitandas traijcerent. Porrò gentium quadam adhuc seruant deriuatam à suis cõditoribus appellationem, quadam etiam mutauerunt, nonnulla in familiarem accolis & notiorem vocem sunt versa, Græcis potissimum talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim posterioribus seculis veterem locorum gloriam sibi vsurpauerunt, dum gentes nominibus sibi notis insigniunt, dumq; tanquam ad suum ius attinerent, mores quoq; proprios in illas inuehunt.*

Nomina regionũ & gentium.

CAP. VII.

Quòd gentes singulæ à suis autoribus nomina traxerint.

Hedio & Rufinus Cap. 11. Genes. 10.

ERANT *autem Noe filiorũ liberi, in quorum honorem gentibus nomina imponebant, vt quisq; terram aliquam occupauerat. siquidem Iapheto Noe filio fuerunt septem. Horum sedes à Tauro & Amano montibus incipientes, pertinebant in Asia ad amnem vsq; Tanaim, in Europa vsq; Gades, in terris hactenus vacuis occupatæ: quo factum est, vt ipsorũ nomina gentibus imponerentur. Quos enim nunc Græci Galatas vocitant, Gomarenses olim dictos, Gomar condidit. Magoges verò Magogarum à se denominatorum fuit autor, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Ex aliis Iapheti filiis Iauane & Mado, ab hoc Madai descendunt, Græcis Medi nominati: à Iauane verò Ionia, totumq; Græcorum genus. Quin & Thobelus Thobelis sedem dedit, qui nunc sunt Iberi: & Meschini à Mescho autore appellantur. Cappadocum enim appellatio noua est, veteris autem vestigium adhuc superest. Vrbs enim est apud eos hodie quoque Mazaca, satis indicans intelligere volenti, hoc priscum fuisse genti nomen. Thires autem Thiras de se vocauit, quorum fuit princeps: eos Græci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes à Japheti filiis sunt institutæ. Gomaris autem, trium liberorũ parentis, vnus filius Aschanaxes originem Aschanaxis dedit, qui nunc Rhegines à Græcis nominantur: Rhiphates verò Rhiphatæis, nunc Paphlagonibus: & Thygrammes Thygrammæis, quos Phrygas Græcis libuit vocare. Iauanis item trium filiorum vnus Alisas Alisais vt originem ita nomen dedit, qui hodie sunt Æoles: pariq; modo Tharsensibus Tharsus. Sic enim olim appellabatur Cilicia: cuius rei signum est Tharsus vrbiũ eius celeberrima caterarumq; princeps, prima nominis litera in tau mutata. Porrò Chetimus insulam occupauit, tunc Chetimam, nunc Cyprum, quo factum est vt tum insulas omnes, tum pleraque loca maritima Hebræi gentili voce Chetim significent. atteſtatur mihi vnà è Cyprijs vrbibus, quæ adhuc nomen retinet. Citium enim vocatur ab his qui in Græcum sonum vocabula detorquent, ne sic quidem abludens à Chetimi nomine. Tot gentium fuere principes Iapheti filij nepotesq;. Cæterum quod Græci fortassis ignorant prius dicam, deinde cœptam narrationem prosequar.*

Galatæ à Gomar oriundi.

Iapheti Noe primogeniti progenies.

Progenies filiorum Gomar.

Progenies filiorum Iauani.

Tharsus Pauli patria Actor. 9.

An.mũdi 1790. Ante natũ Christum 2174.

Nomina ista decoris causa in Græcam formam mutari ad auriũ voluptatem.

Mutatio nominum, vnde orta.

nostrates enim huiusmodi forma non vtuntur: sed eandem apud nos perpetuò speciem obtinent, nec terminationem variant. Adamus certè nobis Adam vocatur, & Noe qui Græcis Nochos diceretur, eaq; forma nullam variationem admittit. Chamæ verò filij Syriam & regionem Amano Libanoq; montibus hærentem obtinuerunt, quicquid eius ad mare vergit occupando, & Oceanum vsque ditionis terminos proferendo. vocabula tamen partim omnino euanuerunt, partim ita deprauata sunt in diuersum, vt haud facilè agnoscantur. ex quatuor enim Chamæ liberis Chuso nihil detrimenti tempus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nunc quoque tam à seipsis, quàm ab Asianis omnibus Chusæi nominantur. Mesræis etiam sua mansit appellatio. Ægyptũ enim Mesren, & Mesræos Ægyptios vocamus quotquot eam regionem incolimus. Quin & Libyæ colonos dedit Phutes, deq; suo nomine Phutos dici voluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & complures apud Græcos historici eius mentionem faciũt, sicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. mutuauit autem præsens nomen ab vno filiorum Mesræi, qui vocabatur Libys. cur autem Africa sit dicta, paulo post docebimus. Quartus Chamæ filius Chananæus Iudæam nunc vocatam habitauit, gentemq; suam Chanaan nominauit. Hi quoque liberos genuerunt, & in his Chusus filios sex. quorum è numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes verò Sabathenos, qui Græcis dicuntur Astabarri: Sabactas quoque Sabactenos instituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit. alter Iudas genti Iudæorum inter occidentales Æthiopes originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes autem manens apud Babylonios tyrannidem arripuit, sicut iam ante diximus. Mesræi verò filij numero octo quantum terrarum à Gaza Ægyptum vsque patet possederunt, sed solius Phyliſtini nomen ipsius regio seruauit. Palæstinam enim Græci eius portionem vocant. reliquorum, Lumæi, Enamiæ, Labimi, qui solus colonis in Libyam ductis regionem à se denominauit, tum Nethemi, Phathrosimi, Chesłæmi, Chephthomi, tam res quàm nomina sunt in obscuro. Bello enim Æthiopico, de quo suo loco dicetur, vrbes eorum sunt euersæ. Chananæo quoque filij fuerunt hi. Sidonius, qui & vrbem sibi cognominem condidit in Phœnice, Sidonem à Græcis vocatam. Amathus verò Amathen habitauit, quæ adhuc extat, & ab accolis Amathe vocitatur: tametsi hanc Macedones Epiphaniam ab vno è Regum successoribus denominauerũt. Arudæus Aradum insulam obtinuit, Arucæus Arcen vrbem in Libano sitam. caterorum septem, Euæi, Chettæi, Iebusæi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, Gergesæi, præter nomina nihil in sacris codicibus superest. nam Hebræi vrbes eorum exciderunt, quæ clades causam habuit hanc.

Libya siue Africa.

Progenies Chananæorum.

Nabrodes siue Nemrõth.

Palæstina à Phyliſtino nominata.

Filij Chananæi.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. Genes. 9.

Postquam terra finito diluuio in pristinam naturam est restituta, Noe cœpit eam colere, quam cum vitibus conseuisset, suoq; tempore vindemiasset, inuento vini vsu, sacris prius operatus epulabatur: ebriusq; factus ac sopore grauatus, parum decorè nudatus iacuit, id conspicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicauit: illi reuersi parentem operuerũt. Sensit hoc Noe: & precatus alijs filiis felicitatem, ne Chamam quidem diris deuouit, respectu sui sanguinis, sed tantum eius posteros: quas cum cæteri euasissent, Chananæi liberos vltio diuina est cõsecuta. sed de his rebus dicemus postea. Sema verò tertio Noe

Noe inebriatur, nudatur, & pro ludibrio habetur, vnde deriſorem diris deuouet.

filio

filio filij fuerunt quinque, qui Asiam vsque ad Indicum Oceanum incoluerunt, ab Euphrate propagãda ditionis initio facto. nam Elymus posteros reliquit Elymos, à quibus Persa originem traxerunt. Assuras vrbem Ninum condidit, & subditos de se Assyrios denominauit, quorum opes pra cateris efflоruerunt. Arphaxades eos qui nunc Chaldai sunt Arphaxadaos nominauit, imperio gentis potitus. Aramaos Aramus tenuit, quos Graci Syros appellare malunt. qui verò Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam autorem generis habuerunt. Ex Arami verò quatuor liberis Vses habitator Trachonitidis fuit, Damasciq; cõditor. ea sita est Palastinam inter & Syriam cognomine Cœlen. Armeniã Otrus tenuit, Getheris Bactrianos: Mesas verò Mesanaos: nunc Pasini castrum vocatur. Ex Arphaxade prognatus est Sales, ex hoc Heberus, à quo Judai Hebrai quondam appellabantur. Porrò Heberus Iuctam & Phalegum genuit, qui natus est dum habitationes distribuerentur. nam hac vox Phalec partitionem Hebrais sonat. Iucta verò Heberi filio liberi fuerũt, Elmodadus, Salephus, Azermothes, Jraes, Edoramus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Jobelus. Hi à Cophena flumine Indiæ ad Assyriam vsque habitant. Hactenus de Semæ progenie sit dictum: nunc de Hebrais erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognatus est Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo Nachores est genitus, & ex hoc Tharrus. hic Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noe, & natus est post diluuium anno secundo supra ducentesimum & nonagesimum. siquidem Tharrus septuagesimo anno genuit Abrahamum. Nachores cùm esset viginti & octo annorum genuit Tharrum. de Serugo autem Nachores nascitur circa annum trigesimum secundum. Ragaus factus est Serugi pater cùm esset annorum triginta duorum. totidem verò annorum Phalegus genuit Ragaum. Heberus autem quarto & tricesimo ætatis anno genuit Phalegum, ipse de Sale prognatus annum nato tricesimum: quem Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno. Semæ filius Arphaxades natus est post annos duos à diluuio. Abrahamus autem fratres habuit Nachoren & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Lotho, & filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldæorum est mortuus, in vrbe quæ Vrà Chaldæorum vocatur, & sepulchrũ eius nunc vsque ostenditur. neptes verò ex fratre duxerunt coniuges, Melcham Nachores, Saram Abrahamus. Caterum cùm Tharrus exosam haberet Chaldæam propter luctum Aranis, omnes simul migrauerunt Carras Mesopotamiæ, vbi etiam Tharrum defunctum sepeliuerunt, anno exactæ vitæ ducentesimo quinto. Iam enim paulatim subtrahebatur de vita spatijs, vsque ad Mosis ætatem: post quem CXX. annorum terminus Deo finitore est statutus, quantũ temporis & Moses ipse vixit. Itaq; Nachores è Melcha octo filios suscepit, Vxum, Bauxum, Manhelem, Zachamuim, Azamum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelem. atque hi legitimi Nachoris filij fuêre. nam Tabæum, Gadamum, Tauæum & Macham è Ruma concubina genuit. Porrò Bathueli vni è legitimis Nachoris filiis nati sunt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

An.mũdi 1790. Ante Christum natum 2174. Hedio & Ruffinus Cap. 14. Genes. 2. De filijs Sem, tertij Noe filij, & de progenie ipsorum & Abrahami.

Hebræorum origo

Genealogia Abrahami. An.mũdi 1950. Ante Christum natum 2014.

Humanæ vitæ terminus Anni 120.

Quomodo

CAP. VIII.

An. mũdi 2024. Ante Christum natum 1940.

Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldæorum terra profectus, habitauit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.

Hedio & Ruffinus Cap. 15. Genes. 11. 12.

ABRAHAMVS verò Lotum Aranis fratris sui filiũ, Sara coniugis sua fratrem, adoptauit, quòd germano filio careret: & cum iam esset annorum LXXV. monitus oraculo Chaldæam terram mutauit Chananæa: quam & ipse habitauit, & posteris reliquit: vir sapiens ex æquo & eloquens, & in coniectando sagax. Cumq; ob virtutem eximiã sapiens esset præ cunctis habitus, ausus est vulgo receptam de Deo persuasionem conuellere, & in melius vertere. Ergo primus omniũ clara voce prædicauit, vnum esse Deum rerum vniuersitatis conditorem: de cætero si quid ad felicitatem conferat, non nostris nobis viribus, sed illius voluntate contingere. Hoc verò ex terræ ac maris obseruatione colligebat, tum eorũ quæ circa solem ac lunam & reliqua sidera videbat accidere. esse nimirum potentiã quandam quæ horũ curam gerat, & omnia decenter administret, quæ cessante nihil nostris vtilitatibus seruiturum, cum nihil suapte virtute polleat, sed vniuersa omnipotenti ipsius volũtati obsecundent. quapropter huic vni honorem deberi, huic gratias agi oportere. Quamobrem cum Chaldæi Mesopotamitæq; cæteri contra se insurgerent, consilium migrandi cepit, & voluntate ac fauore Dei fretus terrã Chananæã tenuit: vbi sedibus positis Deo struxit aram, & hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrahami Berosus quoque, non tamen eum nominans, his verbis. Post diluuium autem decima ætate apud Chaldæos erat quidam iusticiæ cultor, vir magnus, & sideralis scientiæ peritus. Hecatæus verò non meminit tantum obiter, sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit. Nicolaus autem Damascenus in quarto Historiarũ sic scribit. Abrahamus regnauit apud Damascum aduena, vt qui cũ exercitu venerat è regione supra Babylonem sita, quæ Chaldæorum dicitur. nec ita multo pòst hinc quoq; migrans cum suo populo, sedem transtulit in terram tunc Chananæã, nunc verò Iudæam nominatam: eiusq; posteritas ibi creuit in ingentem numerum, quorum res alibi sum narraturus. Abrahami verò nomen etiam nunc est apud Damascenos celebre, & vicus ostenditur, quem vocant Abrahami domicilium.

Sapientia Abrahami.

Abrahamus primus verbi diuini concionator.

Berosus.

Hecatæus.

Nicolaus Damascenus.

Domicilium Abrahami.

CAP. IX.

Quòd fame Chananæam premente, Abrahamus in Aegyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retrò vnde venerat est reuersus.

An. mũdi 2026. Ante Christum natum 1938. Hedio & Ruffinus Cap. 16. Genes. 12, 13.

FAME deinde Chananæam terram inuadente, Abrahamus audita Ægypti vbertate, proficisci illuc decreuit, tum vt copiis eorum frueretur, tum vt sententiam sacerdotum de diuinitate cognosceret: aut secuturus illorum opinionem, si modo melior esset, aut ipse rectiora eis commonstraturus. Caterum cum & Saram secum duceret, veritus Ægyptiorum libidinem, ne fortè ob excellentem vxoris formam à rege interimeretur, artem commentus est talem. Fratrem eius se finxit, monita prius, vt ob præsentem necessitatem simulationi sua subseruiat. Vt autem ventum est in Ægyptum, id, quod suspicatus fuerat, euenit: iam enim cõiugis pulchritudinem fama diuulgauerat. quamobrem Pharaothes gentis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiam potiri concupiuit. Huic mala li-

Aegyptiorũ libido.

bidinè

bidini Deus obſtitit, peſtilentia & ſeditione res regis infeſtans: cõſultiq́ de remedio Sacerdotes, quóve modo placandum eſſet numen, hanc mali cauſam reſponderunt, quòd hoſpitis matrimonio iniuriã inferre parauiſſet. Rex territus primum ſcitatur, quanam ſit, quísve eius comes. cognita deinde rei veritate, Abrahamo ſatisfecit: ſororem ſe putaſſe non vxorem, & affinitatem contrahere, non iniuriam inferre voluiſſe: donatoq́ magna pecunia, poteſtatem fecit cõgrediendi cum praſtantiſſimo quoq́ Ægyptiorum ac doctiſſimo: quo factum eſt vt virtutis nomine in maximam exiſtimationem veniret. nam cum ea gens in diuerſos ritus & opiniones ſcinderetur, & per mutuum contemptum atque inſectationem infenſis inter ſe animis agerent, colliſos inter ſe eorum de religione ſermones & à ſeipſis confutatos, vaniſſimos eſſe nihilq́ prorſus veritatis habere declarauit. ob has diſſertationes in precio habitus, vt qui magnam tam intelligendi, quàm eloquendi docendiq́ facultatem præ ſe ferret, & numerorum ſcientiã & ſiderum benignè illis communicauit. nam ante Abrahami ad ſe aduentũ Ægyptij rudes erant huiuſmodi diſciplinarum: quæ à Chaldæis ad Ægyptios profecta, hinc ad Græcos tandem peruenerunt. Reuerſus inde in Chananæam, agros cum Lotho diuiſit. orta vero inter opiliones contentione de iure ac terminis paſcuorum, arbitrium & opinionem Lotho permiſit: ipſe contentus relicta ſibi portione agri ſubmontani, domicilium elegit in oppido Hebrone. id ſeptem annis eſt antiquius quàm vrbs Ægypti Tanis. Lotho verò campi ceſſerunt, & planicies Iordani fluuio contigua, non longè à Sodomorum vrbe: quæ tunc bona & magna, nunc diuina vltione ac ira, vt ne veſtigium quidem ſuperſit, eſt delata: cuius rei cauſa mox ſuo loco dicetur.

An. mũdi 2026. Ante Chriſtum natum 1938.

Abrahamus Aegyptios religionem docuit & artes.

Abrahamus egregius Aſtronomus.

Diuiſio agri Abrahami & Lothi.

CAP. X.

Sodomitarum clades ab Aſſyriis accepta.

EODEM *tempore cùm Imperium Aſiæ penes Aſſyrios eſſet, Sodomitarum res tam opibus quàm numeroſa iuuentute florebãt, vt à quinque Regibus adminiſtrarentur. hi erant Ballas, Bareas, Senabarus, Symoborus & Balin, ſuo quiſque regno præpoſitus. Hos Aſſyrij bello petierunt, diuiſiſq́ quadrifariam copijs ſub quatuor Imperatoribus, regionem illorum oppugnabant commiſſo tandem prælio victores Aſſyrij Sodomitarum Regibus tributum imperauerunt. cumq́ per duodecim annos imperata feciſſent, & tributa ſoluiſſent, decimotertio defecerunt: quo factum eſt vt noua in eos Aſſyriorum expeditio fieret, ductu & auſpiciis Marphadis, Ariochi, Chodallogomori, & Thargali. Hi & Syriam vniuerſam rapinis vaſtauerunt, & gigantum poſteros perdomuerunt. cumq́ in agrum Sodomorum eſſet ventum, caſtra metati ſunt in valle puteorum bituminis, tunc enim putei fuerant in eo loco: mox verò Sodomis deletis, lacus ibi, quem à ſcatenti bitumine Aſphaltitem dixere, repente extitit. eo de lacu paulò poſt dicemus. cæterum Sodomitæ cum Aſſyriis congreſſi, poſt egregiam pugnam editam, partim in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt, cum quibus & Lothus captiuus eſt abductus, qui Sodomitis in auxilium venerat.*

An. mũdi 2071. Ante Chriſtum natum 1933. Hedio & Ruffinus Cap. 17. Geneſ. 14. Quinque Reges Sodomitarum.

Aſphaltites lacus.

CAP. XI.

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos quàm reliquam prædam victor reduxit.

An. mũdi 2031. Ante Christum natum 1933. Hedio & Ruffinus Cap. 18. Genes. 14.

His auditis Abrahamus, tum Lothi cognati, tum Sodomitarum amicorum ac vicinorum clade commotus, nil cunctatus in succursum eorum cum suis properauit: & quinta nocte hostem assecutus circa Danum (hoc alteri Iordanis fontium est nomen) oppressum ex improuiso facilè superauit. Securi enim & incauti partim in cubilibus inermes sunt casi, partim pra temulentia pugna inutiles in fugam se cõuerterunt, quos Abrahamus acriter à tergo sequenti quoq; luce perurgens ad Soba Damascenorum compulit. Quo facto nemini dubium reliquit,

In quibus victoria consistat.

victoriam non in multitudine militũ, sed in bellatorum alacritate consistere, & virtutem nulli numero succumbere, vt qui cum domestica tricenaria cohorte, & insuper decem octo vernaculis, triumq; amicorum auxilijs tantum exercitũ profligauerit. quotquot autem ex hac clade euadere contigit, cum ignominia domum se receperunt. Abraham verò captiuis incolumibus reductis, parta pace victor ad suos redijt. redeunti Rex Sodomitarũ vsq; in locum quem Campum regium vocant, gratulabundus occurrit: vbi à Solyma vrbis Rege Melchisedeco est exceptus. id nomen interpretatur, rex iustus, erat enim reuera talis, omnium consensu sacerdotio summi Dei ob iusticiam dignus habitus. Sed Solyma posterior atas vocauit Hierosolyma. Hic Melchisedecus milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil eis ad victum deesse passus: simulq; ipsum adhibitũ mensa meritis laudibus extulit, & Deo cuius fauore victoria contigerat, debitos hymnos vt sua pietate dignum erat cecinit. Abrahamus contrà de manubijs decimas ei dono dedit. Rex verò Sodomorum Abrahamo prædã omnem cedens solos captiuos sua regionis reposcebat. hanc conditionem ille non accepit, negans ad se quicquam inde rediturum, exceptis alimentis militum: amicis tantum in

Abraham Lothum captum cum Sodomitis reducit.

Campus regius.

Melchisedech Rex iustus.

Solyma postea Hierosolyma vocata.

prada partem admißis. hi erant Eschol, Ennerus, & Mambres. Hac viri virtute delectatus Deus: non carebis, inquit, premio quòd pro tot rebus egregiè gestis tibi debetur. Quo respondente, & quam voluptatem ista premia mihi afferre poterunt, cum harede caream? (nondũ enim pater factus erat) tum Deus & filium illi est pollicitus, & posteritatem ex ea tantam, qua stellas cali posset aquare numero. His auditis latus, sacrificiũ Deo iussu ipsius obtulit. Porrò sacrificij ritus erat hic. mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete item trienni, cateras victimas vt iussus fuerat diuisit, solis auibus exceptis. deinde priusquã erigeretur ara aduolitantibus alitibus ad victimarum cruorem, oraculum redditur, pranuncians progeniem eius malos vicinos per annos CCCC. *in Ægypto habituram: quo tempore grauiter afflictos, victoriam tamen de inimicis reportaturos, deuictisq; Chananais regionem eorum & vrbes occupaturos. Habitabat tum Abrahamus circa quercum qua vocabatur Ogis. id agri nomen erat non longè ab vrbe Hebrone. Caterum agrè ferens coniugis sterilitatem, supplex à Deo petijt vt prolem sibi masculã largiretur. Tum Deus de catero quoque bene sperare illum iußit, vt qui non temerè Mesopotamiam reliquisset, atque insuper liberos ei nõ defuturos promisit. ibi Sara Dei monitu in thalamum eius adducit vnam famularum nomine Agaren Ægyptiam genere, quo liberos sibi ex ea quareret. & cũ vterum se gerere sensisset famula, cœpit cõtemptim habere*

Genes. 15. Deus Abrahamo filium pollicetur.

Abrahamo Deus progeniem eius malos vicinos in Aegypto habituram prænunciat.

Genes. 16. Sara Abrahamo in thalamum adducit Agar.

Saram

Saram, ad principatum aſpirans, quaſi ad prolem ſuam dominatio peruentura eſſet. quapropter cùm Abrahamus vxori eam ad pœnam dediſſet, decreuit fugere non ferens afflictionem: Deumq; rogabat vt ſui miſereretur. Jtaq; per deſertum abeunti occurrit Angelus iubens vt ad dominos reuerteretur. fore enim eam meliore conditione, modò ſe modeſte gerat. nunc enim ingratitudinis ac arrogantiæ pœnam luere. quòd ſi contemptis Dei iuſſis vlterius pergeret, præſens exitium eam manere aiebat. ſin retrò rediret, matrem futuram pueri, qui tandem regno eius regionis eſſet potiturus. Paruit famula, & reuerſa ad dominos, veniam eſt conſecuta: nec ita multo poſt Iſmahelem peperit, ac ſi dicas exoratũ, eo quòd Deus preces matris exaudierit. Hunc Abrahamus ſextum ſupra octogeſimum annum natus genuit: cùm autem nonageſimum nonum attigiſſet, apparuit ei Deus, nuncians quòd è Sara ſuſcepturus eſſet filium. eum iuſſit vocari Iſacum, addens prodituras ex eo gentes magnas & Reges: easq; iure bèlli occupaturas vniuerſam Chananæam à Sidone vſque Ægyptum. Juſſit etiam genus ipſius, quod nolebat cum alijs permixtum, pudenda circumcidi, idq; octaua die natiuitatis. cauſam verò noſtræ circumciſionis dicam alibi. Conſulente verò Abrahamo & de Iſmahele, an eſſet victurus, reſponſum eſt, fore longæuũ ſimul & multarũ gentium parentem. Tum Abrahamus poſteaquã Deo gratias egiſſet, eueſtigiò circũciſus eſt cum tota familia, ſimiliter & Jſmahel, annũ tunc agens decimumtertium: ipſe verò puer nonum iam agebat ſupra nonageſimum.

An. mũdi 2034. Ante Chriſtum natum 1930.

Agar Saram contemnit.

Iſmahel Deus exaudit.

Iſaac Abrahamo promiſſus. Geneſ. 17.

Circumciſio inſtituta.

CAP. XII.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit flagitiis eorum offenſus.

PEr idem tempus Sodomitæ diuitijs & abundantia pecuniarum elati, tam in homines contumelioſi erant, quàm erga Deũ impij: quippe qui nequ beneficiorũ eius meminerant, & hoſpites auerſabantur, denique mutuis etiam libidinibus ſeſe inceſtabãt. His rebus offenſus Deus decreuit ſuperbiæ pœnas de illis ſumere, & regionem eorum adeò vaſtam reddere, vt poſthac nec plantas nec fructũ vllum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus conſpicatus tres Angelos (ſedebat enim ad quercum Mambræ proforibus domicilij ſui) ratus eſſe hoſpites, aſſurgens ſalutauit eos, rogauitq; vt ad ſe diuertentes fruerentur hoſpitio. illis verò annuentibus iubet panes ſimila fieri, & mactatum vitulum ac aſſatum ſub quercu diſcumbentib. apponit. at illi viſi ſunt ei comedere, & de vxore quærebant, vbinam eſſet Sara. quo referente, intus eam eſſe: aiunt ſe aliquanto poſt reuerſuros, eamq; inuenturos iam matrem. muliere autem arridente, & negante fieri poſſe vt liberos gigneret ipſa nonagenaria, è marito centeſimum annum agente: non ſuſtinuerunt amplius ſimulare: ſed faſſi ſunt ſe Dei eſſe Angelos: & quòd miſſi eſſent, vnus nuncium de filio, duo verò ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & ſurgens deprecatus eſt Deum, ne promiſcuè iuſtos cum iniuſtis perderet. Deo verò negante quenquam Sodomitarum eſſe bonum, alioquin ſi vel decem inter eos eſſent, omnibus remiſſurum fuiſſe pœnam, Abrahamus deſtitit, Angeli verò peruenerunt Sodoma. ciues autem cum vidiſſent adoleſcentes forma præſtantes ad Lothum diuertiſſe, ad illudendum per ætati eorum ſunt verſi. Lotho verò ſuadente continerent ſe, néve in proximum hoſpitum ruerent, ſed hoſpitio ſuo

Hedio & Ruffinus Cap. 19. Geneſ. 18. 19. Sodomitarum flagitia.

Angelos Abrahamus ſuſcipit hoſpitio.

Angeli Abrahamo filium naſciturũ nunciant, & delendos Sodomitas.

Ad Lothum Angeli diuertunt.

An. mũdi 2048. Ante Christum natum 1916.

nonnihil honoris haberent: aut si temperare sibi non quirent, filias se pro illis eorum libidini exhibiturum: ne sic quidem parêre voluerunt. Deus autem illorum audacia commotus ad iram, ipsos quidem excæcauit, ne in ædes introitum

Sodomitas Deus excæcat.

inuenire possent. cæterum Sodomitarum populum vniuersum ad supplicium ad-

Lothus cum suis seruatur.

iudicauit. Lothus autem ab ipso prænonitus de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam vxore & duabus filiabus etiam tum innuptis: sponsi enim earum monentem de exeundo contempserant vt delirum qui talia diceret. Tum Deus iaculatur telum in vrbem, eamq; cum ipsis incolis vrurit, & agrum quoque pari deuastat incendio, quemadmodum mihi iam dictum est in commentariis quos de bello Judaico prodidi. Cæterum Lothi vxor inter abeundum subinde

ad vrbem respiciens, & curiosius cladem han contra mandatum Dei spectans, in statuam salis est versa. dictum est mihi ian & de illa: nam extat hodie quoque: ipse verò cum filiabus in paruum quoddm rus euasit, cui soli ignis omnia

In Zoor Lothus euadit.

circumquaque vastans pepercit. id Zoor nuc vsque vocatur, sic paruum Hebræorum lingua significante. In hac solitudie vitam inopem aliquantisper tolerauit. puellæ verò vniuersum genus humaum extinctum ratæ, æstu circumuento parente, cum inscio sunt congressæ, crantes ne totum genus deficeret. ex

Explicatio nominis Moab & Ammon.

hoc congressu nati sunt filij: maiori Moabi, ac si dicas è patre: iuniori Ammanus, quod nomen significat filium generis. Iorum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiam nostra ætate. alte verò Ammonitarum. vtrique Syriam Cœlen incolunt. Et in hunc modum Lothus reliquit Sodoma. Abrahamus autem migrauit in Gerara Palestiæ, Saram ac si sororem secum ducens,

Hedio & Ruffinus Cap. 20. Genes. 20.

eadem arte qua quondam, nimirum insuarum metu. timebat enim Abimelechum eius loci regem: qui & ipse amore iræ captus, ea potiri cupiebat. eam cu-

Abimelech amore Saræ captus.

pidinem morbus grauis impediuit diuinitus immissus: atque ita medicorum ope destitutus, in somnis admonetur, abstineret se ab iniuria coniugis hospitis. mox cũ meliuscule habere cœpisset, indicat vicis, quòd Deus sibi hunc morbũ immisisset vindicans ius hospitis, & vxori eus ab iniuria cauens. non enim sororem esse

esse, sed vxorem legitimam. Hæc locutus Abrahamum de consilio amicorum accersitum, securum esse de pudicitia coniugis iubet. Deum enim eius curam habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere. idq; ita esse Deum testabatur, & mulieris conscientiam. ac ne expetiturum quidem eam fuisse, si nuptam esse sciuisset. ad hæc rogabat, vt æquo animo in se esset, Deumq; propitium rederet. Et siue apud se maneret, nihil ei defore: siue abire mallet, deductores est pollicitus, & omnia quorum causa ad ipsum venisset. Hæc locuto Abrahamus nec omninò fictam consanguinitatem aiebat: esse enim fratris filiam: & sine hac simulatione parum tutam peregrinationem credidisse. ac ne morbi quidem causam ei se fuisse excusabat. Quin & salutem regis sibi curæ futuram, & mansurum quoq; cum illo libenter. tum rex tàm agri quàm pecuniarum partem ei cessit: & conditiones pacis bona fide vtrinq; seruandas dixit, fœdere cum eo super puteo quodam icto, qui Bersabe vocatur. ea vox iuramenti puteum significat: & id nomen & hodie locus seruat. Nec ita multò post Abrahamus filium è Sara suscepit, iuxta promissa Dei, quem Isacum nominauit. Sic risus Hebræis significatur. siquidem risus Saræ, dum proles ei iam natu grandi præter expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis. ipsa enim erat nonagenaria, Abrahamus verò annorum centum, ipso anno quo Isacus est natus. eum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudæis durat, vt post totidem dies circumcisionem celebrent.

An. mũdi 2048. Ante Christum natũm 1916.

Bersabe iuramenti puteus. Gen. 21.

Isaac risus.

CAP. XIII.

De Ismahele Abrahami filio, eiusq; posteris Arabibus.

ARABES verò post decimumtertium annum id faciunt. Ismahel enim gentis eorum autor Abrahamo è concubina natus, post tantum temporis est circumcisus, de quo iam dicendum. Amabat Sara Ismahelem ab initio, è famula Agare natum, non secus ac si ex se esset genitus. alebatur enim in spem successionis. verùm postquam ipsa Isacum peperit, non amplius æquum censebat Ismahelem cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto communi patre iniuriam ei facilè inferre potuisset. Suasit igitur Abrahamo vt eum vnà cum matre aliquò ablegaret. ille verò primum non aduertebat mentem ad Sara consilium, rem atrocem ratus, puerum nondum adultum & mulierem egenam ablegare. tandem verò approbante Deo, Sara voluntati paruit: puerumq; matri commisit, nondum per se peregrinationi aptum: & dato eis vtre aqua ac panibus iussit ire quo eos necessitas duceret, & cum defecisset commeatus, in anxietate erat mater. cumq; nihil aquæ superesset, deposito sub abiete puero animam agente, ne spectatrix esset expirantis vlterius pergebat. cui occurrens angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educandi pueri habere iussit. sperandam enim illi eximiam felicitatem è salute Ismahelis. natum verò mulier meliori spe concepta, cum incidisset in pastores, eorum benignitate miseriam euasit. Postquam autem ad virilem ætatem peruenit, vxorem ei coniunxit Ægyptiam genere, vnde & ipsa erat oriunda: ex qua Ismahel duodecim suscepit liberos. hi erant, Nabaothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Memassus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Jeturus, Naphasus, Calmasus. hi quicquid terrarum est, Euphratem inter & rubrum mare habitant, Nabathæa nomine regioni indito. Sunt autem hi à quibus

Hedio & Ruffinus Cap. 21. Gen. 21.

Iudæi octauo die circumcisionem celebrant, Arabes post decimumtertium annum.

Ismahelem cum matre Abrahã ablegat.

Angelus Dei occurrit Agar.

An. mũdi 2048. Ante Christum natum 1916.

Duodecim Ismahelis liberi. Gen. 25.

Nabathæa regio.

An.mũdi 2048. Ante Christum natum 1916.

bus Arabes gentem ſuam eiusq́ tribus denominauerunt, tum propter ipſorum virtutem, tum propter Abrahami autoritatem.

CAP. XIII.

De Iſaco legitimo Abrahami filio.

Gen. 22.

ISACVM *autem Abrahamus ſupra modum amabat vt vnigenitum, & quem in ſenectute Dei dono ſuſceperat. hunc affectum & beneuolentiam parentum puer ipſe magis ac magis accendebat, omni virtuti deditus, & tam parentes quàm Deum colens: quo ſucceſſore omnium fortunarum relicto, Abrahamus haud grauatim vita exceſſurus videbatur: id quod ipſi Dei benignitate contigit. Volens tamen pietatis eius periculum facere, Deus apparuit ei: enumeratisq́ omnibus beneficijs in eum collatis, vt victoriam illi de hoſtibus olim conceſſerit, vtq́ præſenti felicitate ſuo fauore frueretur, filium Iſacum poposcit vt ſacrificium & victimam ſibi offerret. iubebat autem vt in montem Morium ſubductum holocauſtum faceret. ſic enim pietatem eius illuſtriorem fore, ſi vel filij ſalutem voluntati diuinæ poſthaberet. Abrahamus verò nefas ducens quauis in re Deo morem non gerere, quin potius per omnia parendum ei per quem omnes viuerent, celans vxorem tam Dei mandatum, quàm ſuam de pueri cæde ſententiam. ac ne famulorum quidem vlli rem indicans, ne fortè aliquis ſibi obſtaculo eſſet, aſſumpto Iſaco cum duobus ſeruis, impoſitisq́ in aſinum rebus ad ſacrificium neceſſarijs, proficiſcebatur ad montem. ac biduum quidem comitati ſunt eum ſerui. tertia verò die cum iam in proſpectu eſſet mons, relictis alijs in campo cum ſolo puero aſcendit in montem, in quo pòſt Dauid templum conſtituit: ferebantq́ ſecum quicquid ad ſacrificium pertinet, abſq́ victima.*

Hedio & Ruffinus Cap. 22.

An.mũdi 2074. Ante Christum natum 1890.

Abrahami obedientia.

Iſac mactandus annum agit vigeſimum quintum.

Iſaco verò qui tum vigeſimum quintum annum agebat, aram apparante, percontanteq́ quidnam mactaturus eſſet nullam habens hoſtiam: tum ille Deum daturum aiebat, qui potens eſſet hominibus & quæ non habeant largiri, & quæ habeant adimere, ſi in illis fiduciam collocẽt. daturum ergo ſibi quoq́ victimam, ſiquidem

ſiquidem propitius eſſet his ſacris interuenturus. poſtquam autem ſtructa ara ligna impoſuerat, omnibus apparatis ſic inſit. Fili, mille votis te expetitum, poſtquam in hanc vitam veniſti, ſumma cura ac ſolicitudine educaui, nihil beatius exiſtimans quàm ſi te virum videre daretur, & tandem haredem mea ditionis relinquere. Sed quoniam Deo viſum eſt vt te ſuſciperem, ac nunc rurſum vt te amittam, fer generoſe hoc ſacrificium. Gedo enim Deo, qui à nobis hunc honorem repoſcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tempore eſt proſecutus. Nunc lege naturæ natus cum ſis vt moriaris, non vulgarem habebis vitæ exitum, ſed à proprio patre patri vniuerſorum Deo ſacrifico ritu oblatus, ipſo vt credere par eſt indignum te cenſente qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de vita decedas: ſed inter precamina & ſacra animam tuam exceptam apud ſe collocabit: vbi memor cur te potiſſimum educauerim ſenectutem meam ſuſtentabis, non quidem per teipſum, ſed Deum mihi curatorem tuo loco relinquens. tum Iſacus haudquaquam à tanto parente degener, libenter hæc verba accepit, negans ſe dignum qui vnquam natus eſſet, ſi tam Dei quàm patris decreto reluctans, non alacriter ſe præberet vtriuſq; placitis: quandoquidem etiamſi pater ſolus ita vellet, nefas eſſet non obſequi. iamq; minimum aberat quin perpetraretur facinus, ni Deus obſtitiſſet. Inclamat enim nomine Abrahamum, neci pueri intercedens. non enim cupidine ſanguinis humani, pueri cædem imperaſſe, neque vt quem patrem ipſe fecerat, liberis per impietatem orbaret, ſed vt probaret eius animum, an etiam talibus iuſſis pariturus eſſet. nunc cognita eius promptitudine ac præcellenti pietate ratum ſe habere quicquid illi hactenus conceſſerat. non defuturam autem nec in poſterum ſuam prouidentiam, tam ipſi quàm eius generi. hunc quoque filium longiſſimo tempore victurum, vitáque feliciter exacta filijs germanis & probis magnum principatum relicturum. prædixit etiam fore vt genus eorum in multas gentes creſceret, nec minus opibus quàm numero augeretur: ipſorum etiam autorum eius generis memoriam fore ſempiternam. regione quoque Chananæa bello quæſita, vſque ad inuidiam omnium exterarum gentium fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, Deus illis arietem ad victimam ex improuiſo præſto eſſe voluit. At illi ex inſperato ſibi redditi, auditáque tantæ felicitatis promiſſione, mutuò ſe complectebantur: mactata deinde victima incolumes ad Saram ſe receperunt: vixeruntq; beati, omnes eorum conatus Deo proſperante.

An. mũdi 2074. Ante Chriſtum natum 1890.

Oratio Abrahami ad Iſacum ante mactatum.

Iſaci ad parentem reſponſio.

Arietē ad victimam loco Iſaci Deus offert Abrahamo.

CAP. XV.

Saræ obitus Abrahami coniugis.

SARA autem non multò pòst moritur, cùm vixiſſet annos viginti ſeptem ſupra centum. Sepulta eſt in Hebrone, Chananæis publicè ius ſepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit ſepulturæ locum quadringentis ſiclis emere de Ephremo quodam Hebronenſi ciue: vbi monumenta eius & poſterorum ſunt exædificata.

An. mũdi 2087. Ante Chriſtum natum 1877.

Hedio & Ruffinus Cap. 23.

Gen. 23.

Ætas Saræ, 127 annis.

Quomodo

CAP. XVI.

Quomodo è Chætura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit.

An.mũdi 2087. Ante Christum natum 1877. Gen.24.25.

POST *hæc duxit Chaturam, ex qua nati sunt ei filij sex, viri prudentes & industrij, Zembranes, Jazares, Madanes, Madianes, Lusubacus, Suus: qui & ipsi filios habuerunt. Suo Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latusimus, Asurus, Luures. Madanis verò fuerunt, Epha, Ophres, Anòchus, Ebidas, Eldas. His omnibus filijs ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupaueruntq; Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quicquid ad rubrum mare pertinet. Fertur etiam quòd hic Ophres cum exercitu profectus occupauit Libyam, quam postea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipso denominatam. Attestatur huic opinioni & Alexander Polyhistor sic scribens: Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationem Mosis legislatoris Judæorum historiam contexuit, narrat Abrahamum è Chatura aliquot filios suscepisse, tres nominatim recensens, Aphram, Surim, Japhram. à Suri appellatam Assyriam. ab Aphra verò & Japhra vrbem Aphram & regionem Aphricam nominatas. hos enim ductu Herculis in Libya militasse contra Antæum. Herculem etiam ex Aphra filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophonem prognatum, à quo Sophaces barbari habent nomen. Isaco autem iam fermè quadragenario Abrahamus pater coniungere volens vxorem Rebeccam Nachoris fratris sui neptem, mittit maximum natu famulorum ad sponsalia, prius accepta fide obligatum. modus verò deuinciendi fuit talis. Subditis alter alteri manibus sub femora, Deum ita testem inuocabant eorum quæ destinauerant. Misit etiam dona ad illos, vel rara illic vel nunquam antè visa. Profectus autem famulus diuturnum iter faciens, eò quòd difficilis esset transitus per Mesopotamiam hyeme propter cœni altitudinem, æstate ob aquarum inopiam: ad hæc propter latrocinia quæ vitari non poterant, nisi à cautis, tandem peruenit ad vrbem Carras. & cum venisset in suburbium, incidit in complures puellas euntes aquatum: moxq; intra se precatur, si Deo grata forent hæ nuptiæ, vt inter illas inueniretur Rebecca, ad quam filio desponsandam Abrahamus eum miserat: & hoc signo dignosceretur, quòd cæteris negantibus ipsa potum roganti præberet. hæc secum volutans accedit ad puteum, poscens ab eis potum. illis verò causantibus aquam se non sine labore acquirere, quàm domum deferant, non alijs præbeant: vna omnium obiurgatis reliquis negando eas vnquam inter homines versatas, quæ ne aquam quidem impartirent, benignè hospiti potum offert. at ille certa iam spe de euentu concepta, volens tamen verum cognoscere, collaudata prius virginis indole & benignitate, quæ vel cum sua fatigatione roganti subministrare non grauaretur, scisciatur ex quibus nam esset parentibus: gratulatus eis talem filiam, & imprecatus vt eam ex animi sententia viro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quoque ei gratificatura, genus suum indicat. Rebecca, inquit, mihi nomen est, pater verò fuit Bathuel. quo defuncto Labanus frater meus & domũ curat & matrẽ, meæ quoq; virginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ sibi accidissent, quæq; audiuisset: manifestò cernens Deum hoc iter prosperare. prolato deinde monili & alijs quibusdam ornamentis quibus atas ea delectatur, obtulit puellæ, dicens hanc esse gratiam & honorem pro commu-*

Troglodytarum origo.

Libya denominatur Aphrica. Alexãder Polyhistor.

Hedio & Ruffinus Cap.24. Isaac Rebeccam vxorem ducit.

Mos veteribus iurandi.

Rebecca familiaritatem contrahit cum Abrahami seruo.

nicato potu, ipſamq; dignã qua accipiat, cũ inter tot virgines bonitas eius emineat: rogabat etiam vt ad domeſticos ipſius diuertere liceat, quandoquidem nocte iam appetente vlterius progredi non detur. ferre ſe mundum muliebrem magni precij, qui nuſquam tutior eſſe poſsit quàm apud eos quorum probitatem iam eſſet expertus. coniecturam enim ſe facere ex ipſius moribus, matrem quoq; & fratrem pari humanitate eſſe praditos, neq; grauatim hoſpitem admiſſuros, præſertim ipſis nec oneri nec ſumptui futurum. ad hæc illa, benè eum de parentum humanitate coniecturè, ſed non rectè facere quòd tam illiberales ſuſpicetur. omnia enim ſine precio habiturum, indicaturam tamen prius Labano fratri, cuius permiſſu ipſum adducturã. quo facto poſtquam adduxit hoſpitem, ſerui Labani camelos curandos acceperunt, ipſe verò ad cœnam eum ſecum duxit. qua peracta ſic eum & matrem puella eſt allocutus. Abrahamus filius eſt Tharri, veſter autem cognatus. Nachores enim tuorum mi matrona liberorum auus, Abrahami erat frater, eodem patre eademq; matre prognatus. is nunc mittit me ad vos, poſtulans hanc virginem filio ſuo coniugem dari, quem legitimum habet & vnicum, ad omnium ſuarum facultatum hereditatem educatum. cui cum poſſet opulentiſsimam quamuis x. eius regionis fœminis deligere, non eſt ita viſum: ſed malens hunc honorem cognationi ſuæ habere, procurat has nuptias: cuius volũtatem nolite contemnere. diuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere ſucceſſerunt, & puellam hanc & veſtras ædes inueni. propinquus enim iam oppido, conſpicatus multas virgines puteum petentes, optaui vt in hanc inciderem: quod & factum eſt. has igitur nuptias auſpice Deo conciliatas, vos quoq; veſtra autoritate ratas habete: & Abrahamum qui me tam accuratè huc miſit, veſtro annutu honorate. illi verò tum quòd rem tam optabilem approbarent, tum quòd Dei ſententiam accedere cognoſcerent, mittunt eam quibus poſtulabatur conditionibus: duxitq; illam Iſacus, facultatum paternarum iam dominus.

An. mũdi 2089. Ante Chriſtum natum 1875.

Oratio ſerui Abrahami & Rebeccæ.

CAP. XVII.

De obitu Abrahami.

DEFVNCTVS eſt autem Abrahamus non ita multo poſt, vir in omni virtute eximius, & pro ſua inſigni pietate Deo egregiè carus, Vixit annos CLXXV. ſepultus eſt in Hebrone iuxta vxorem Saram, communi cura filiorum ſuorum, Iſaci & Iſmahelis.

An. mũdi 2124. Ante Chriſtum natum 1840. Hedio & Ruffinus Cap. 28. Gen. 25. Abraham moritur ætatis anno 175.

CAP. XVIII.

De Iſaci filijs Eſao & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.

DEFVNCTO autem Abrahamo vxor Iſaci gerebat vterum: cuius mole creſcente indies, anxius conſuluit oraculum. Reſponſum eſt, gemellos ei parituram Rebeccam; & ab vtroq; deſcenſuram gentem autori ſuo cognominem: & quæ minor videbitur, eam fore potiorem. nec multo pòſt, ſicut prædictum erat, naſcuntur ei gemini, quorum grãdior à capite ad pedes erat hiſpidus. minor verò exeuntis ante ſe calcaneum retinebat. pater autẽ amabat ſeniorem Eſaum ex re cognomen habentẽ. nam Hebræi pilos vocant Seir. Iacobus verò iunior à matre amabatur. Fame autem in ea terra graſſante, Iſacus volens ire in Ægyptum

Hedio & Ruffinus Cap. 26. Cap. 25.

An. mũdi 2124. Ante Christum natum 1840.

propter vbertatem regionis, peruenit Gerara, Deo sic iubente. rex aũt Abimelechus excepit eum, quia hospitij & amicitiæ ius inter eum & Abrahamum intercesserat. cumq; hominem initio magna beneuolentia prosequeretur, motus inuidia non potuit in eo affectu permanere. videns enim Deum Isaco propitium, sumq; fauorem declarãtem, expulit illum. at ille expertus mutatum præ inuidia, secessit non longè à Geraris in locum qui vocatur Fauces. ibi dum foderet puteum, pastores irruentes aggressi sunt armis opus impedire: sed illo vltro cedente, visi sunt vicisse. mox cum alio loco fodere cœpisset, rursum vi prohibentibus alijs Abimelechi pastoribus, hunc quoq; puteum imperfectum reliquit, prudenti consilio meliorem occasionem expectans. qua deinde oblata, rege sponte fodiendi potestatem faciente, puteo Roboth nomen imposuit, quod significat amplum. è prioribus verò alterum vocauit Escon hoc est pugnam: alterum Syennam, hoc est inimicitiam. Itaq; Isaci potentia cum opibus indies magis ac magis crescebat. Abimelech autem ratus contra se fortunas Isaci augeri, cum quo parum sincerè consuetudinem habuerat, & qui ob simultatis suspicionem aliquantisper secesserat, veritus ne quando apud eum plus recens offensa quàm pristinæ amicitiæ memoria valeret, néue iniuriam acceptam vlcisceretur, profectus ad illum amicitiam cum eo renouat, vno è suis amicis arbitro adhibito. cumq; Isacus pro naturæ bonitate iniurias suas paternæ amicitiæ libenter donaret, voti compos domum est reuersus. Alter autem filiorum Isaci, in quem pater erat propensior, quadraginta annos natus, duxit Adam Helonis, & Alibamen Esebeonis, dynastarum inter Chananæos filias, idq; autoritate propria, ne patre quidem consulto. neq; enim ille permissurus erat, si filius ipsius sententiam ipsius expectasset, quippe qui non delectabatur affinitate eius regionis hominum. nolens tamen molestus esse filio, iubendo eum vt mulieres missas

Ifacus peruenit Gerara. Gen. 26.

Abimelech Isacum inuidia motus expellit.

Abimelech amicitiã renouat cum Isaco.

Vxores Esau.

Gen. 27. faceret, decreuit rem totam silentio transmittere. Sed cum esset senex, & visu orbatus, accito filio, præfatusq; ætatem, per quam etiamsi cæcitatis calamitas non accessisset, non liceret sibi amplius Deum solito cultu venerari, iussit eum venatum ire. Cura, inquit, vt quod poteris capias, & para mihi cœnam: qua sumpta precabor Deum, vt tibi dignetur esse auxiliator & adiutor per omnem vitam tuam. nam meæ finis quàm longè absit incertus sum: qui prius quàm me opprimat, æquum est vt meis precibus Deum tibi faciam propitium. Vadit Esaus venatum: interim Rebecca malens Jacobo Deum propitium, etiam prater Isaci mentem, iubet eum hadis iugulatis cœnam instruere. ille obsequitur matri, iussu ipsius omnia faciens. cœna verò parata, circumuolutis hadino exuuio brachijs, vt contactis pilis Esaus crederetur: nam cætera omninò similis vt gemellus, hoc solo differebat: solicitus ne maturè in malo dolo deprehensus pro fastis precaminibus diras imprecationes reportaret, apponebat cœnam patri. at Isacus sentiens in voce nonnihil peculiare, aduocat filium. illo verò protendente brachium hadina pelle amictum: voce, inquit, propior es Iacobo, attamen ob pilositatem Esaus mihi videris. nec quidquam doli suspicans, iam cœnatus ad Deum precibus inuocandum se vertit. Domine, inquit, omnium seculorum, & conditor omnium creaturarum, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiam mihi præsentem felicitatem es largitus, meis quoque posteris propitium te fore, & maioribus beneficijs eos cumulaturum promisisti. hic tuus fauor perpetuus sit precor, néue me propter hanc debilitatem despicias,

Isac mittit venatum Esau.

An. mũdi 2186. Ante Christum natum 1778.

Matris hortatu Iacob fratris benedictionẽ conuertit.

ſpicias, quæ facit vt magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitius, & ab omni calamitate illæſum cuſtodi. da ei vitam felicem, & poſſeſſionem bonorum quæ in tua ſunt poteſtate. fac eum formidabilem inimicis, apud amicos gratioſum. Sic ille Deum inuocabat, putans ſe Eſao benè precari. vix abſoluerat preces, cùm Eſaus à venatu reuertit, & Iſacus intellecto errore nihil tamen eſt commotus. Eſaus verò poſtulabat vt ſibi quoq; ſicut fratri faceret. denegante id patre, eo quòd omnes preces in Iacobum abſumpſiſſet, lugebat quòd voti compos non eſſet. quin & pater mœrore eius motus, ſtudijs quidem venandi, & robore corporis armorumq; præſtantia celebrem fore prædicit, eamq; gloriam tum ipſi, tum eis poſteris manſuram ſempiternam: ſeruiturum tamen fratri. Cæterùm cum Iacobus timeret fratrem, ne pœnas à ſe exigeret ob circumuentum in votis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit, perſuadet enim marito, vt Iacobo Meſopotamenam vxorem daret, propinquam genere. iam enim etiam Eſaus duxerat Baſemmathen Iſmaelis filiam. Malè enim Chananæis volebant Iſacus cum ſuis, priori affinitate offenſi, in quorum gratiam filius Baſemmathen duxit, quàm poſtea magis quàm cæteras dilexit.

An. mũdi 2186. Ante Chriſtum natum 1778.

Eſau ſibi quoq; benedictionem poſtulat.

Hedio & Ruffinus Cap. 27.

CAP. XIX.

De Iacobo metu fratris in Meſopotamiam profugo.

An. mũdi 2186. Ante Chriſtum natum 1778.

Gen. 28.

IACOBVS autem in Meſopotamiam miſſus à matre, ducturus auunculi ſui Labani filiam, conſentiente etiam patre iter faciebat per Chananæam: cumq; ſimultatem haberet cum ea gente, nolebat ad quenquam diuertere: ſed ſub dio quieſcebat, lapide vice puluini capiti ſubiecto. cui dormienti viſio talis eſt oblata. Videre videbatur ſcalam à terra ad cœlum pertingentem, & per eam ſpecies

deſcendentes, ſupra humanam naturam auguſtas: & in ſumma ſcala Deum manifeſtè apparentem, & nominatim ſe his verbis compellantem: Iacobe, cum ſis patre bono, & auo ob ſuam virtutem celebri prognatus, non debes præſenti

Scala Iacobi.

Verbum Dei ad Iacobum.

An. mũdi 2186. Ante Christum natum 1778.

necessitati succumbere, sed meliora potius sperare. Meo præsidio magna te manet felicitas. nam & Abrahamum ego è Mesopotamia huc adduxi pulsum à cognatis, & patrem tuum beatum reddidi, nec tua conditio deterior est futura. quare bono animo hanc viam perge, fretus me deductore. eueniet ex tua sententia coniugium ad quod properas, accedent inde & liberi. eorum numerus erit magnus, & ipsi rursus maiorem prolem post se relinquent. his ego terræ huius imperium dabo, & eorum posteris, qui repleturi sunt terram omnem & mare quàm latè sol aspicit. tu ne cede vlli vel labori vel periculo, tui curam mihi committens & nunc, & magis etiam in posterum. hoc oraculum Deus Jacobo reddidit: quo lætus vngit lapidem in quo dormienti tanta spes affulsit, & votum Deo facit sacrificaturum se illic, si incolumi & facultatibus aucto reditus contingeret: quod pòst reuertens soluit, omnium bonorum suorum decimis oblatis. honorem etiam loco addidit, Bethel nominato: quod græcis domicilium Dei significat. Pergens deinde cœptum iter in Mesopotamiam, tandem peruenit Carras. & cum pastores offendisset in suburbio, & adolescentes ac puellas ad puteum quendam sedentes, poposcit potum. hinc orto sermone percontatus est an nossent quendam Labanum suum popularem, si fortè adhuc sit superstes. aiunt omnibus sibi notum. neq; enim talem esse vt ignotus esse possit. quin & filiam eius vnà pascere, demirariq; se quòd nondum adsit. ex ea facilè quæ cuperet cogniturum. vix hæc verba finierunt, cum puella accedit comitantibus suis pastoribus. ei Jacobum ostendunt, dicentes hospitem de ipsius patre sciscitari. quæ puellariter gauisa Jacobi aduentu, rogabat quisnam & vnde ad eos veniret, & cuius rei causa: addens optare se vt possent illi gratificari, quacunque re opus haberet. Jacobus verò non tam cognatione aut huius affectu quàm insigni puellæ forma captus, obstupuit, vt qui perpaucas viderat pulchritudine huic conferendas. Mihi, inquit, tecum & cum tuo patre, siquidem Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, quàm sit vel tua ætas vel mea. Tharro enim Abrahamus, Aranes, & Nachares fuêre filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius: Abrahami verò & Saræ Aranis filia Isacus, meus pater. est & propinquior ac recentior necessitudo, qua sumus mutuò deuincti. Rebecca enim mater mea, Labani patris tui soror est eodem patre ac matre genita. itaq; consobrini sumus ego & tu. & nunc venio salutaturus vos, cognationisq; officia, ita vt par est, renouaturus. At illa memor eorum quæ de Rebecca ex patre, vt fit, audierat, sciensq; parentes desiderare aliquid de ea cognoscere, præ amore patris lachrymabunda ruit in collum eius, complexoq; iuuene: optatissimam, inquit, & maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquam matris tuæ obliuiscitur, crebram illius mentionem faciens: eumq; nuncium cum quantauis felicitate non permutaret. tum iubet vt è vestigio se ad patrem sequatur, néue diutius eum hac voluptate fraudet. His dictis adduxit eum ad Labanum: & agnitus ab auunculo, tum ipse fuit securus iam apud suos, tum illis inexpectato aduentu magnam voluptatem attulit. Post aliquot autem dies Labanus gaudere se quidem eius præsentia magis quàm verbis exprimere posset aiebat, rogabat tamen quamobrem venisset relictis parentibus ætate confectis, & qui ipsius obsequijs egrè carerent. polliceabatur etiam benignitatem & operam suam in quacunq; re opus haberet. Jacobus verò totam ei causam recensuit. Isaco esse filios geminos, se & Esaum. eum quia fraudatus sit

Iacobus se sacrificaturum votum Deo facit, locumq; nominat Bethel, id est, domicilium Dei. Gen. 29.

Iacobus in Mesopotamiam peruenit Carras ad cognationem matris.

Iacobi cum Rachel colloquium.

Rachel insigni forma prædita.

Iacobi cum Labano colloquium.

sit patris fausta imprecatione per matris artem in se translata, cupere se interimere, quasi raptorem principatus à Deo destinati, & reliquorum votorum paternorum. hanc esse causam sui aduentus, & mandata matris, præsertim cum omnes sint inter se consanguinei, sed propiore gradu mater. Sperare se in rebus angustis post Deum præsidium maximum in auunculo reperturum. Labanus contra omnem illi humanitatem pollicetur, tum propter communes auos, tum etiã vt affectum sorori absenti debitum erga ipsum præsentem declararet. velle se eum gregum suorum magistris præficere: & quando ad suos reuerti libuerit, nec indonatum nec inhonoratum abiturum, quemadmodũ tam propinquè cognatum deceat. ad hæc Jacobus, se verò libenter accipere cõditionem quantumuis laboriosam, sed æquum esse mercedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quam & ipsius virtutis causa diligeret, & quia eius opera in tale hospitium sit introductus. amor enim puellæ cogebat eum hanc mentionem inijcere. ibi Labanus ipso vultu lætitiam præferens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiorem generum potuisse contingere: sed opus esse vt aliquandiu secum maneat. Jn Chananæam enim non missurum filiam, quin & sororis in tam longinquam regionem nuptum datæ propemodum pœnitere. His assentiente Iacobo, de septem annis est conuentum. tot enim voluit seruire mercede apud socerum, vt dato virtutis specimine, magis cognosceretur quinam vir esset, cæterum elapso præstituto tempore Labanus epulum nuptiale apparat. noctu verò non sentiente Iacobo inducit in thalamum alteram filiam Rachele maiorem natu, facieq; non admodum liberali. at ille vino & tenebris fallentibus, congressus est cum ea. luce deinde cognito errore expostulauit cum Labano. ille veniam petebat necessitati, qua compulsus hoc fecerit. non maliciosè, inquit, Liam supposui, sed consuetudine regionis huius cogente. nihil tamen hoc oberit Rachelis coniugio, sed dabo eam tibi videnti ac scienti post alterum septennium. Passus est hoc sibi persuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus: & exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famulæ additæ à patre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquam ancillæ, subditæ tamen. sed Liam malè habebat amor mariti, quo sororem prosequebatur, expectabatq; post partum se fore in pretio: idq; assiduis precibus à Deo contendebat. cumq; puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominauit, qui sibi miseratione diuina contigisset. Sic enim interpretatur hæc vox. Aliquanto pòst nascuntur ei tres alij: Simeon, quod significat exorabilem ei fuisse Deum: Leui, quod est firmator societatis: Iudas, quod est gratiarum actio. Rachel autem veritæ ne propter fœcunditatem sororis deteriore apud maritum conditione esset, iubet famulam suam Balam cum Iacobo cubare. ex ea nascitur puer nomine Dan, quasi dicas, Dei iudiciũ: & aliquanto post alter nomine Nepthalim, ac si dicas artificiosum: quòd mater arte certauerit cum sororis fœcunditate. Idem mox & Lia facit, sororis arte contra eam ipsam vsa. deducit suam famulam in sui mariti accubitum. ex ea quoq; nascitur filius Gadas, fortuitum significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatificum, quòd mactam fœcunditate se Lia duceret. Porrò cum Rubelus filiorũ Liæ maximus mandragoræ mala matri afferret, Rachel hoc viso concupiuit hunc cibum, partemq; à sorore precario petijt. Illa verò denegante, iubenteq; contentam esse, quòd honoris prærogatiuã apud communem maritum haberet: Rachel

An. mũdi 2193. Ante Christum natum 1771.

Iacobus mercedis loco petit Rachelis cõiugium.

Iacobo Rachelis loco Lia in thalamum inducitur.

Nomina filiorum Iacobi & explicatio.

Genes. 30.

Rachel Iacobo Balã adducit.

Lia Zelpham adducit Iacobo.

An.mũdi 2206. Ante Christum natum 1758.

mitigatura indignationem ſororis, ait ſe illi virum ceſſuram in ſequentem noctem. quam gratiã altera libenter accipiente, Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiam. Rurſum igitur ei filij naſcuntur: Iſachares, quod nomen ſignificat ex mercede natum: & Zabulon, quod ſignificat pignus beneuolentiæ: præterq́ filia Dinæ. Tandem etiam Rachel peperit Ioſephum filium: ea vox ſignificat additamentum. Hoc toto tempore, quod fuit annorum viginti, paſcuis ſoceri & gregibus præfuit. quo exacto, æquum eſſe aiebat, vt cum vxoribus ad ſuos reuerteretur. Socero verò non permittente, clàm hoc facere cogitabat: pertentabatq́ animum vxorum, quomodo latura eſſent peregrinationem. quibus cum gratum hoc eſſet, Rachel ſigillis etiam Deorum patriæ religionis ſublatis, vnà cum ſorore fugiebat: ſimulq́ vtriuſque liberi & famula cum ſuis filiis, aſportatis etiam totis, quanta erant, facultatibus. Abducebat etiam Iacob dimidium pecorum, priuſquam Laban reſcire poſſet. ſigilla verò Deorum ſecum ferebat Rachel: non quòd Deos coleret, quorum contemptum à marito didicerat: ſed vt ſi fortè pater fugientes aſſequeretur, haberet quò confugeret veniam impetratura. Labanus autem poſt vnam diem cognito Iacobi & filiarum diſceſſu, indignatus perſequebatur eum cum valida manu, & ſeptima demum die deprehendit eos in quodã colle quieſcentes: quumq́ eſſet diei ſerum, ab omni vi ſe continuit. per noctem verò Deus in ſomnis illi viſus vetuit ne quid in deprehenſum in fuga generum cum filiabus durius præ ira conſuleret: ſed potius fœdus cum eo feriret: néve paucitatem fugientium contemneret, alioqui ſe illis propugnatorem futurum. Sequenti verò luce Labanus Iacobum ad colloquium euocat, non diſſimulans oraculũ: quumq́ ille fidei eius ſe commiſiſſet, cœpit hominem accuſare, exprobrans quòd pauperem omniumq́ egenum ſuſcepiſſet, & de ſuis facultatibus abundè ipſi ſuppeditaſſet. Præterea filias, inquit, tibi coniunxi, putans hoc pacto beneuolentiam erga nos tuam fore firmiorem. tu vero neque matrem tuam & communem ſanguinem, neque vxores apud nos ductas, neque liberos quorum ego auus ſum, reuersus non aliter quàm hoſtem me tractaſti. rapuiſti mea bona, filiabus vt parentem fugerẽt autor fuiſti: ſacra patria domum tecum portaſti, & apud maiores meos, & apud me in ſumma veneratione habita. & quæ vix hoſtis hoſti faceret, tu cognatus, è ſorore nepos, gener, hoſpes ac domeſticus conuictor mihi feciſti. Iacobus contrà pro ſe afferebat, non ſibi ſoli, ſed omnibus eſſe innatũ patriæ deſiderium, æquumq́ vt poſt tanti temporis moras tandem ad eam reuertatur. Quòd verò prædæ, inquit, abactæ crimen obiicis, ipſe iniuſtitiæ ſub alio iudice damnareris. Cum enim gratiam mihi pro facultatibus tuis conſeruatis & auctis debeas, an non iniquum eſt ægrè ferre quòd partem earum modicam vſurpauimus? certè quod ad filias attinet, ſcito non hoc lædendi animo à me factum, ſed caritatis coniugalis hoc eſſe officium. ſequuntur igitur non tam me quàm ſuos liberos. Hæc pro ſe: retorquebat deinde accuſationem in ipſum, quòd auunculus ac ſocer duris mandatis eum per annos XX. vexauerit. & illa quidem quæ nuptiarũ ſpe tulerit, quamuis per ſe grauia, ſibi tamen leuiora fuiſſe: quæ verò poſtea ſecuta ſunt, multo grauiora, quæ nemo niſi beneuolus perferret. etenim Labanus valde iniquè Iacobum tractauerat. videns enim eum in omnibus rebus à Deo adiuuari, pollicebatur ei daturũ ſe futuros fœtus modo quicquid album naſceretur, modo quicquid nigrũ. cum verò magno numero naſcerentur, quæ Iacobo deſtinata eſſent, non ſeruabat fi-

Geneſ. 31. Iacobus cum vxoribus filijs & gregibus inſcio ſocero proficiſcitur.

Rachel parẽtis Deos aufert.

Laban Iacobum perſequitur. Deus verò à propoſito eum deterret.

Labani contra Iacobum accuſatio.

Iacobi ad Labani accuſationem reſponſio.

Iacobi contra Labanum accuſatio.

Labani contra Iacobum dolus.

dem

dem in præsens, sed in proximè sequentem annũ promittebat, quòd esset ad rem attentior, promittens quidem eo quod non speraret tantum prouentum, ac mox vbi prouenerat fallens. sacras tamen effigies permissum est inquirere. Rachel autem cognito patrem permissa potestate vti velle, deponit sigilla in sarcinã cameli qua ipsa vectabatur: sedebatq; desuper dicens se menstruis laborare: & Laban destitit amplius inquirere, credens filiam sic affectam non fuisse sacris propius accessuram. Post hac offensæ veniam pollicetur, vicissim alter amorem filiarum, idq; iureiurando sanciunt. Hoc fœdus ictum est super monte quodam, vbi columnam erexerunt ara specie: vnde Galades colli nomen factum, à quo Galadena terra est dicta. Post fœdus conuiuio celebrato, Laban ad sua rediit. Iacobo autem in Chananæam iter cœptum prosequenti visiones obueniebant, bonã spem in posterum facientes: cui loco Dei castra nomen indidit. Volens autem scire animum fratris erga se, præmisit diligenter cũcta exploraturos, timens eum propter veterem suspicionem: quos ita fratrem iussit alloqui. Vltro se patriam reliquisse, ne cum offenso fratre degeret. nunc credere tantũ temporis spatium satis valere ad reconciliationem, ideoq; redire cum vxoribus ac liberis & facultatibus industria quæsitis, vt se & quicquid carum haberet illi dedat, quandoquidem nihil felicius existimet, quàm ea quæ Deus largitus est, cum fratre habere communia. His nunciatis Esaus vehementer exhilaratus, occurrit fratri cum CCCC. armatis. At Iacobus, audiens eum obuiam properare cum tot armatis, extimuit valde. Deo tamẽ seruatore fretus prouidebat pro tẽpore ne quid detrimẽti acciperet, vtq; suos ab iniuria defenderet. Distributo igitur agmine alios procedere iussit, alios propere subsequi: vt si quis primos aggrederetur, ad sequẽs agmen haberẽt refugiũ: & hoc modo instructis qui circa se erant, præmittit quosdã ad fratrem cũ munerib. ea constabãt iumentis multisq; ac variis quadrupedibus, accipienti placituris propter raritatẽ. veniebant aũt alij post alios, vt crebrius occurrentes plures quàm pro numero viderẽtur: & credibile erat donis placatum remissurũ iram, si qua adhuc esset reliqua. quin & illud mandatũ est præmissis, vt blan-

An. mũdi 2206. Ante Christum natum 1758.

Laban cum Iacobo fœdus sancit.

Genes. 32.

Iacob ad Esau fratrẽ nuncios mittit.

Genes. 33.

Iacob [illegible] neribus

An.mũdi 2206. Ante Christum natum 1758.

Iacob luctatur cum spectro & vocatur Israel.

vt blandè hominem alloquerentur. His ita per totam diem dispositis, noctu mouit agmen. Cumq; Iobacchum torrentem transissent, Iacobus aliquantum ab agmine relictus incidit in luctam cũ spectro, ipse prior lacessitus: eratq; superior: exclamat igitur mactum virtute qui non quemuis aduersariũ, sed Angelum Dei vicerit: idq; illi esse magna felicitatis præsagiũ: genusq; eius nunquam defore, nec vllis vnquam humanis viribus posse opprimi, iussitq; illum posthac vocari Israelem: quod Hebrais Angelo reluctantem significat. Hæc sunt predicta Iacobo, id ipsum roganti. Cùm enim sensisset Angelum esse Dei, precatus est vt ex eo fatum suum cognoscere liceret. His dictis spectrum euanuit. Iacobus verò latus auditis, imposuit loco nomen Phanuel. id significat Dei faciem. sed quia latum neruum inter luctandũ læsit, & ipse post eo cibo abstinuit, & nobis illo propter eum vesci non licet. Cognito vero fratrem iam nõ longè abesse, iubet vxores procedere per se quanque cum pedissequis, vt è longinquo spectarent pugnam virorum, si eam frater mallet. ipse propior factus adorauit fratrem, non malè de se cogitantem. at Esaus eo salutato, interrogabat de turba mulierum ac puerorum: & cùm didicisset omnia, volebat eos deducere ad patrem. Iacobo verò excusante

Iacob Esau fratrem accedit.

lassitudinem iumentorum, reuersus est in Sairam. illic enim habitabat, vernacula lingua loco ab hirsutie sua denominato. Iacobus autem peruenit ad Scenas quas vocant, vetus nomen adhuc retinentes. inde profectus est Sicima, quæ est vrbs Chananæorum. & cùm esset celebritas apud Sicimitas, Dina vnica Iacobi filia venit in vrbem ad visendum cultum mulierum eius regionis. qua visa Sychemis Emmoris Regis filius, raptæ stuprum obtulit: & correptus amore patrem suum rogauit, vt puellam vxorem habere liceret. Ille morem ei gerens, venit ad Iacobum, rogans vt filio suo Dinam in matrimonium collocaret. Iacobus verò qui neque negare poterat propter maiestatem rogantis, neq; fas putabat alienigenæ filiam nuptum tradere, deliberandi spatium popposcit. Rex sperans Iacobum assensurum, abijt. Ille verò indicata filiis iniuria sororis, & Emmoris petitione, iussit eos consultare quid facto opus esset. maior pars hærebat incerti quid esset agendum.

Iacobus peruenit ad Scenas, Genes. 34.

Dinæ Iacobi filiæ historia.

An.mũdi 2206. Ante Christum natum 1758.

agendum. Simeon verò & Leui vterini puellæ fratres tale consilium inter se capiunt. Obseruato festo die quo Sicimitæ voluptati & conuiuijs operam dabant, inuasis noctu custodibus sopitos contrucidant: atque ita facilè vrbe potiti, mares vniuersos interimunt vnà cum Rege ac filio, solis parcentes fœminis. quo facinore citra consensum patris perpetrato, sororem reducunt. Iacobum autem obstupefactum audacia tanta filiorum, indigneq; ferentem, Deus per visum bono animo esse iussum, lustrare tentoria, sacrificiumq; quod olim post somnium illud in profectione Mesopotamena vouerat, persoluere imperat. itaque dum lustrat, incidit in Labani Deos (nesciuerat enim Rachelem eos furatam) his apud Sicima defossis in terram sub quadam quercu, profectus inde sacrificauit apud Bethela, vbi somnium illud diuinum viderat iter faciens in Mesopotamiam. Progressus deinde in agrum Ephratanum, Rachelem ibi ex partu mortuam sepelit, solam monumento cognatorum in Hebrone non illatam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit Beniamin, eo quòd doloris causa matri fuerit. Atque hic est filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, fœmina vna. ex his octo legitimi, è Lia sex, duo è Rachele: quatuor verò è pedisequis, è singulis duo: quorum nomina iam dixi.

An. mūdi 2206. Ante Christum natum 1758.

Simeon & Leui Sicimitas contrucidant.

Genes. 35.

Iacob defossis Labani Dijs Bethel profiscitur.

Rachel ex partu moritur.

Inde venit Hebronem in Chananæa sitam, vbi Isacus habitabat. Nec diu-turnus fuit eorum conuictus.

Hedio & Rufinum Cap. 28.

CAP. XX.

Mors Isaci & sepultura in Hebrone.

REBECCA enim iam antè defuncta, Isacus quoque eam sequitur, nõ multò pòst filij reditum: & sepultus est à filijs iuxta vxorem in Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit autem Isacus vir Deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum patrem valdè longo etiam tempore vixit. Mortuus est enim exactis cum virtute annis octuaginta quinque supra centum.

An. mūdi 2230. Ante Christum natum 1734. Isaac ætatis anno 185. moritur. Genes. 35.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SECVNDVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI II. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esao Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.
II. Quomodo Ioseph Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futuræ suæ felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit.
III. Quomodo Ioseph in Aegyptum venditus à fratribus, illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit.
IIII. Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.
V. De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per annos 400.
VI. Quomodo Mose duce Aegyptum reliquerunt.
VII. Quomodo mare scissum Hebræis Aegyptios fugientibus viam aperuit.

CAP. I.

An. mũdi 2230. Ante Christum natum 1734.

Quomodo Esaus & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esao Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.

Isaaci filij habitationem partiuntur. Genes. 25.

DEFVNCTO autem Isaco, filij partiti sunt inter se habitationem, nec ambo paternam retinuerunt: sed Esaus Hebrone fratri concessa habitauit in Saira, & Idumæa dominatus est à seipso denominata. Adomus enim cognominabatur ob causam talem. Olim adolescens etiam tum reuersus à venatu famelicus offendit fratrem coquentem sibiipsi in prandiũ lenticulam rubentem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit vt expetitum sibi cibum traderet. at ille adiuuante fratris fame ius primogeniti pro cibo dare eum compulit: coactus enim inedia, cessit ei suum ius, interposito iureiurando. Ob eius cibi colorem à colluſoribus adolescentibus Adomus est per ludibrium cognominatus. Adoma enim Hebræis significat rubens. id nomen pòst in regionem ipsius ditionis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. Genuit autem filios numero quinque. ex his Iaus, Iolamus, & Coreus eadem matre Alibama nati: ex reliquis duobus Aliphazem Aza, Raguelem Mosametha ei peperit. Hos filios habuit Esaus. Aliphazæ item quinque legitimi filij fuere, Themanus, Omerus, Ophus, Jothamus, Ocanazus. Nam Amalecus erat nothus, è Thamna concubina genitus. Hi habitauerunt Idumææ regionem quæ Gobolitis dicitur, & eam quæ de Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Quondam enim latè patentem terram Idumææ nomen complectebatur, cuius partes à primis colonorum inductoribus denominatæ appellationes eas postea retinuerunt.

Esau primogeniti ius ob lenticulam cedit.

Esau Edom dictus.

Genes. 36.

Esau filij & posteri.

CAP. II.

Quomodo Ioſephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futuræ suæ felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit.

An. mũdi 2206. Ante Christum natum 1758. Genes. 37.

IACOBVS autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam vix alius quisquam. nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum virtutes beatus erat ac conspicuus. nihil enim eis deerat, sed industrij fuere omnes, & generosa quadam fortitudine simul ac prudentia præditi. Tantam autem ipsius felicitatis curam gerebat cœleste numen, vt etiam ex rebus, sicut tum videbantur, aduersis maximorum bonorum occasionem præberet, & per ipsum eiúsque liberos patribus nostris viam ad exitum ex Ægypto præstrueret ac præmuniret. Ioſephum è Rachele sibi natum pater tum ob corporis præstantiam, tum ob animi virtutem (erat enim prudentißimus) præ cæteris liberis amabat. is parentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit. accesserunt eò somnia, quæ sibi visa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis prænuncia, quæ res etiam coniunctißimos ad æmulationem facilè concitat. Visiones autem Ioſephi fuere tales. Missus cum fratribus à patre ad colligendas fruges messis tempore, visionem vidit quæ non poterat existimari vna ex istis vulgaribus quales in somnis obuersari solent: eam experrectus fratribus interpretandam narrauit, dicens visum sibi præterita nocte suum tritici manipulũ stare loco, illorũ verò manipulos accurrẽtes adorare eum, quod videbatur & am-

Hedio & Russinus Cap. 2.

Ioſephũ odio & inuidia Iacobi filij prosequuntur.

Ioſephi somnium.

& amplam fortunam ipsi pranunciare, & fratres quoq; in eius potestate futuros. At illi nihil tale Josepho sunt interpretati, dissimulantes se intelligere: sed taciti precabantur irritum fieri prasagium, ipsumq; maiore etiam odio prosequebantur. Deus autem aduersus eorum inuidiam contendens, alteram visionem Josepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit enim Solem cum Luna & vndecim Stellis descendere in terram, & adorare ipsum. Hoc somnium in prasentia fratrum, nihil mali de illis suspicatus, patri indicauit, rogans vt interpretari dignaretur: quod ei non mediocri fuit voluptati. Prasagium enim somnij colligens, & sapienter euentum conijciens, gaudebat eo quòd ingens filio felicitas portendi videretur: venturum olim tempus quando tam à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per Solem ac Lunam patrem & matrem, quòd altera augeret omnia & aleret, alter formam rebus & vim inderet. Porrò stellarum nomine fratres accipiebat, tum quòd numerus non discreparet, tum quia vim à sole & luna habeant. Et Jacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Josephi valdè contristauit id prasagium, haud aliter quàm si alieno cuipiam hac felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnib. fortunis frui possent, tam felicitatis quàm generis socij: decreueruntq; adolescentem tollere: & hoc consilio comprobato, frumentis iam collectis, contulerunt se cum pecoribus in Sicima agrum pascuis percommodum, non pramonito patre: atque ibi pastoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus veniente, nec certi quicquam nunciante, de filijs solicitus ac mœrens, mittit Josephum ad greges cogniturum res fratrũ, & quid agant renunciaturum.

An. mũdi 2206. Ante Christum natum 1758.

De Sole Luna & Stellis Josephi somniũ.

Josephi somnij interpretatio.

Josephi fratres eum tollere decernunt.

Sicima pascuis percommoda.

CAP. III.

Quomodo Josephus in Aegyptum venditus à fratribus illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit.

ILLI autem viso fratre aduentante gauisi sunt, non ob aduentũ germani à patre missi, sed tanquam inimico in manus suas à Deo tradito: volebantq; confestim eum interimere, neq; prasentem occasionẽ elabi sinere. Rubelus autem inter hos natu maximus videns eos conspirasse, conabatur impetum eorum remorari, docens quantum facinus molirentur, & quantam inuidiam pariturum. Nefariam rem haberi tam Dei quàm hominum iudicio eadem hominis vel non cognati, sed longè sceleratius esse necis fraterna reos deprehendi, quo sublato etiã in patrem eam iniuriam redundaturam, & matrem quoque in luctũ ac diram orbitatem coniecturos. hos respicerent, reputantesq; quantam eis calamitatem allatura sit mors filij tum probi tum natu minimi, abstinerent à tam nefario scelere. Deum quinetiam vererentur spectatorem ac testem consilij cõtra fratrem initi. hunc si à cœpto desistant, accepturum eorum pœnitentiam atq; resipiscentiam: sin pergant, fieri non posse quin exigat ab eis paricidij pœnas, cùm nihil ipsius prouidentiam latere possit, siue in solitudine admittatur, siue in ciuitate. Vbicunque enim sint homines, existimandum ibi Deum quoque adesse. Sed & propriam conscientiam post tantum scelus illis aduersariam fore, quam nunquam abire, siue bona sit, siue talis qualis ipsorum foret si fratrem interfecerint. Addebat, ne laso quidem fas esse germanum occidere. Satius esse dare veniam amicis, si cubi non feciss officium videantur. Josephum verò ne peccasse

Josephus venit ad fratres, qui eũ è medio tollere conãtur.

Ruben fratris necem remoratur.

An. mūdi 2217. Ante Christum natum 1747.

quidem in illos, cuius ætas miserationem potius mereatur, & illos ipsos tutores ac protectores. Causam etiam cædis facinus eorum grauaturam, si videantur ob inuidiam futuræ felicitatis ei vitam ademisse, qua felicitate propter cognationem ipsis quoque frui licebat. Debere enim ita existimare, ipsorum esse quicquid Deus Iosepho largitus fuerit. proinde cogitandum eo grauiorem fore indignationem Dei, si eum quem ipse omni bona fortuna dignum iudicasset interimendo, materiam diuinæ beneficentiæ subtraxerint. Hæc Rubelus & his plura commemorans conabatur eos absterrere à parricidio. Postquam autem nihil se proficere vidit, sed omnino ad cædem accensos, consulebat vt saltem modum necis mitiorem eligerent. Dissuasisse quidem se primùm pro virili, sed quandoquidem semel decretum sit fratrem tolli, minus mali futurum si suo consilio pareant. Sic enim voluntatem eorum habituram effectum, leuiorem tamen ac minus malum, si ad cædem conferatur. Satius esse temperare à manibus, & proiectum in proximũ puteũ illic extingui sinere, vt saltem manus puras seruarent. In hanc sententiam itum est, abductumq; adolescentem Rubelus fune religatum demisit sensim in puteum: erat enim satis siccus. Quo facto abijt pascua quæsiturus. Iudas autem vnus è Iacobi filijs, conspicatus negociatores Arabas Ismaelitici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Ægyptum è Galadena, profecto iam Rubelo consilium dedit fratribus vt extractum Iosephum venderent Arabibus. & illum enim hoc pacto ablegatum apud exteros morituru, & se impollutos permansuros. quo approbato, eximunt eum, & negociatoribus vendunt viginti minis annos septemdecim natum. Rubelus autem noctu ad puteum veniens inscijs fratribus seruare Iosephum voluit. quo frustra

Ruben Iosephum in puteum proiiciendũ ibique necandũ suadet.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. Genes. 37. 39.

Iosephus Iudæ consilio Arabibus negociatoribus venditur.

Ruben noctu venit ad puteum.

inclamato suspicatus per suam absentiam interemptum, fratres incusabat: cognitoq; quid accidisset, lugere desiit. his perpetratis fratres consultare cœperunt, quomodo patris suspicionem à se alienarent. placuit tandem tunicam qua indutus Iosephus ad eos venerat, quamq; demittendo in puteum detraxerant, laceratam prius sanguine hircino inficere, atque ita patri allatam ostendere, vt

à feris

à feris deuoratum putaret. quo facto venerunt ad senem, non ignarum de infortunio filij. aiebant autem Iosephum quidem neq; vidisse se, neq; scire quid illi accidérit: tunicam tamen hanc inuenisse laceram & cruentatam. quamobrem sustinari beluarum incursu perisse, si tamen eam indutus domo exiuerit. Iacobus autem qui hactenus leuius malum sperauerat, captiuum aliquò abductum puerum, opinionem hanc iam abiecit, euidens argumentum necis tunicam ratus: agnoscebat enim eam esse quam indutũ miserat: iamq; haud aliter quàm extincto se afflictans, lugebat tanquam vnicum, aliorum consolationem non admittens, quòd nihil dubitaret in itinere à feris deuoratum. Sedebat ergo sacco amictus, & neq; filij consolando quicquam proficiebant, nec ipse luctum satietate remittebat. Iosephum autem de negociatoribus emptum Petephres vir Ægyptius, qui Pharaothis coquis praerat, habuit liberaliter, quem & disciplinis ingenuorum erudiendum curauit, & victu commodiore quàm pro seruili conditione vti praecepit: deniq; totius domus curæ praposuit. ille verò fruebatur concessis, nec tamen innatam virtutem propter hanc sui status mutationem amisit: docuitq; prudentiam aduersanti fortunæ non succumbere, si quis ea legitimè, & non secundis tantum in rebus vtatur. Herilis enim vxor tum dexteritate eius tum forma in amorem illecta, ratáq; si rem aperiret se facilius eo potituram, & in parte felicitatis habiturum si contingeret ab hera se rogari, æstimans eum magis ex praesenti conditione quàm ex immutabili morum generositate, concupiscentia detecta mentionem de concubitu facit. at ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, qua cum tam benigni domini contumelia & iniuria coniuncta esset. quin & ipsam hortabatur vt morbo suo repugnaret, negans vnquam se in hac re illi obsequuturum. Desineret sperare, quo potiri non liceat: sic enim fore vt mala cupiditas facilè sedetur. se quidiuis potius perpessurum, quàm vt huic eius voluntati pareat. quamuis enim aduersari heræ seruum non deceat, ipsam tamen rei fœditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam verò repulsa magis etiam accendebat, quòd non putaret Iosephum pernegaturum: & non cessante morbo, secundas illi machinas admouere cogitat. Ergo publico festo instante, cuius celebritatem fœminas quoq; frequentare mos erat, fingit morbum apud maritum, captans solitudinem, & ad Iosephum solicitandum opportunitatem, quam nacta supplex blandicijs talibus eum adoritur. Satius quidem erat primis precibus non repugnantem cedere, idq; vel dignitati precantis deferre, vel amoris vehementiæ, qua cogente oblita me dominam ad tam abiecta verba descendi: sapies tamen si vel nunc cedes, & priorem errorem corriges. siue enim iterum rogari expectabas, iam facio accuratius etiam quã antè. nam & agritudinẽ ad hoc finxi, & festi laticiã tua consuetudini posthabui. siue prius diffidebas, non tentari te maliciosè certo argumento colligere potes, quia in eadem voluntate perstо. quare aut praseñtẽ voluptatem elige, & amãti obsequere, maiora etiam commoda expectans: aut odium meum & vindictam, si mea gratia castitatis opinionem praferes. Nihil ea te iuuabit, mihi crede, si ad maritum te deferam, & de stupro me appellatam dicam. quantumlibet tua veriora fuerint, meis verbis maiorem fidem habiturus est Petephres, quàm tuis. ad hæc verba lacrymasq; verborum testes, nec miseratione induci, nec terrore cogi potuit, quò minus perstaret in suo pudicitia proposito: constanterq; restitit intentanti iniustam afflictionem, malens acerbissima

An. mũdi 2217. Ante Christum natum 1747.

Iosephi fratres eum à feris deuoratum patri persuadent.

Iacob Iosephum tanquam iam extinctum luget.

Iosephus in Aegypto Potiphari venditur. Gen. 39.

Potipharis vxor de concubitu Iosephum solicitat.

An. mũdi 2217. Ante Christum natum 1747.

Iosepho Potipharis vxor secundas machinas admouet.

An.mũdi 2217. Ante Christum natum 1747.

quaq; ſufferre, quàm oblatis perfrui: non ignarus iuſto ſe dignum ſupplicio, ſi quidquam tale in mulieris gratiam admitteret. Ipſam quoq; officij ſui monuit, iurisq; cõiugalis ac conſuetudinis, iubens huius maiorẽ habere rationem, quàm momentaneæ libidinis. huic enim præſto eſſe pœnitentiam, quæ factum quidem doleat, infectum tamen reddere nõ poſſit: adeſſe & timorem continuum, qui pro magno habeat non prodi ſuum dedecus. at coniugalem conſuetudinem & voluptatem habere ſecuram, & conſcientiæ fiduciã tàm apud Deum quàm apud homines. quin & conducibilius eſſe, ſi impolluta manens habeat ſe herili iure ſubditum, potius quàm flagitij communis conſcium. ſatius enim eſſe conſcientia rectè factorum, quàm peccati latebris fidere. his & aliis ſimilibus verbis mulieris impetum retundere conabatur, eamq; à praua affectione ad rationis arbitrium reuocare. at illa vehementius inſtabat, & cum verbis nihil proficeret, iniectis manibus hominem ad obſequium cogere nitebatur. Ibi verò Ioſephus intemperias mulieris vlterius non ferens, relicta etiam interula ex qua retinebatur, proſilit è cubiculo. Illa partim repulſæ dolore, partim metu ne ſuam

Ioſephus adulterium iecrum denitat.

Ioſephus veſtibus mulieri relictis aufugit.

petulantiam maritus cognoſceret, decreuit prior Ioſephum falſo deferre, & hoc pacto vindictam de eo ſumere, dignum muliebri aſtutia rata, ſi accuſationem præoccuparet. itaq; ſedebat mœrens & perturbata, qui erat dolor ob fruſtratam libidinem, eſſe indignationem tentatæ pudicitiæ ſimulans. Marito autem reuerſo, & ad hunc aſpectum turbato, cauſamq; ſcitante, Ne viuas, inquit, marite, ni ſceleſtum ſeruum, cubile tuum violare conatum, digna pœna mulctaueris, oblitum & qualis in ades noſtras venerit, & quãta beneuolentia ſit à te complexus: qui ingratiſſimus habendus ni omnibus modis frugi ſe approbaret, ne à coniugio quidem tuo iniuriam abſtinuit: idq; die feſto obſeruata abſentia tua, vt facilè appareat, modeſtiã quã prius præ ſe ferebat, ab herili metu, non ab indole recta profectam. Quod vt auderet, à te præter ſpem ac meritum indulgẽte corruptus eſt. videns enim omnia tua bona fidei ac diſpenſationi ſuæ credita, grandioribusq; conſeruis ſe præpoſitum, æquum putauit vxorem quoq; tuam attrectare.

Adulteræ accuſatio contra Ioſephum.

An.mũdi 2217. Ante Christum natum 1747.

ctare. & vt verbis fidem astrueret, protulit tunicam, quasi in colluctatione relictam. Pincernes autem victus oratione ac lacrymis mulieris, & coniugis amori plus æquo tribuens, omissa ampliore veritatis inquisitione, collaudata prius vxoris fide, audacis facinoris Iosephum damnatum in maleficorum carcerem conjecit: ob vxorisq; pudicitiam magis sibi placebat, testis iam compertæ ipsius honestatis. An. mũdi 2217. Ante Christum natum 1747. Iosephus in carcerem conijcitur.

Iosephus autem innocentiam suam Deo committens, neq; se defendere curauit, neq; rem ita vt gesta erat indicare: sed vinculorum necessitatem tacitus ferens, vna spe consolabatur, nimirum potentiorem esse Deum his qui se vinxerant, cuius prouidentiam confestim est expertus. Custos enim carceris tum fidem eius ac diligentiam in absoluendis operum pensis considerans, tum formæ dignitatem, soluit eum à vinculis, eamq; miseriam aliquanto leuiorem reddidit: victu etiam commodiore quàm reliquos vinctos vti permisit. Caterùm his qui in eodem erant ergastulo, quoties labor intermitteretur, confabulantibus ita vt solent miseriarum socij, & inter se causam damnationis percontantibus, pincerna quidam regi charus, per iram ab illo ad compedes damnatus, familiaritatem cum Iosepho contraxit: & quia prudentem existimauit, visum somnium ei expasuit, orans vt indicaret si quod subesset præsagium, deplorans suum infortunium, cui non satis erat regis indignatio, nisi per quietem etiam somnijs diuinitus turbaretur. Aiebat enim se in somnis vidisse trium palmitum vitis vuas è singulis enatas pendere grandes iam & vindemiæ tempestiuas: easq; se exprimere, subdente rege phialam. Collatum deinde mustũ se obtulisse regi, illumq; libenter bibisse. Narrato hoc somnio rogabat vt si quid scientiæ datum à Deo haberet, interpres visionis esse dignaretur. Ille verò bono animo hominem esse iubet, & expectare intra triduum solutionem à vinculis, rege ipsius ministerium requirente, ad quod ei denuò sit redeundum. Interpretabatur enim vitem fructum mortalibus in bonum vsum afferre, quandoquidem eo conciliante fides & amicitia inter ipsos sanciatur, & inimicitiæ dissoluantur, adhæc molestiæ mœrorq; vsu eius discutiantur, pro quibus lætitia succedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expressum accepisse regem. Scitò igitur bonum tibi somnium oblatum, & significare miseriæ huius remissionem intra tot dies, ex quot palmitibus fructum vindemiasti in somnis. Tu verò memento mei postquam euenerit tibi fausta prædictionem non falsam approbauerit: & iam liberatus [illegible]ceris nos in hac miseria, in qua relinquimur te ad pronunciatam hanc felicitatem discedente. neque enim sontes in hac vincula sumus conjecti, sed ob virtutem ac modestiam quasi malefici punimur, quòd potiorem [illegible]mus honorem domus in qua versabamur, & eius qui nos huc contrusit, quam propriam voluptatem. Atque ita pincerna, vt par erat, lætus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius verò quidam seruus pistoribus regijs præpositus, in eisdem vinculis degens cum pincerna, ex tam fausta Iosephi interpretatione spe concepta, quia & ipse somnium viderat, rogat eum quidnam sibi quoque præterita noctis visio portenderet: erat autem huiusmodi. Tria canistra, inquit, supra caput baiulare mihi videbar, ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & varijs edulijs, qualia regibus apparari solent. Deuolantes autem alites absumpsisse omnia, ab ipso licet arcente nihil deterritas. His dictis simile priori præsagium Hedio & Ruffinus Cap. 4. Gen. 40. Iosephi patientia in vinculis. Custos carceris amicè agit cum Iosepho. An. mũdi 2228. Ante Christum natum 1736. Pincernæ somnij explicatio. Pistoris somnium.

expecta-

An. mũdi 2228. Ante Christum natum 1736.

expectabat. Tum Iosephus coniectura somnij facta, præfatusq; quòd mallet ei
latiora pronunciare, quã quæ somniũ portenderet, dicit duos omninò dies vitæ
ipsi superesse. Hoc enim significare canistra. tertia verò cruci suffixum ab alitibus deuorandum, quas à se arcere non posset. Nec aliter euenit vtriq; quàm
vt Iosephus prædixerat. Ad præscriptam enim in somnis diem rex natalicium
epulum celebrans, præpositum pistorum in crucem egit: pincernam vinculis ex-
emptum ministerio pristino restituit. Iosephum autem post biennij tempus in
miseria carceris exactum, nihil interim ab ingrato pincerna adiutum, Deus e-
ripuit tali via ad libertatem præstructa. Pharaothes rex cum eadem nocte in
somnis duas visiones vidisset, pariterq; interpretationem earum, hanc oblitus,
sola somnia retinuit, nihil latum vt conijcere poterat significantia: conuocatisq;
prima luce doctissimis Ægyptiorum, interpretationem requirebat. Illis vero
nihil explicantibus tanto magis rex turbabatur. Quo viso pincernam subit re-
cordatio Iosephi, eiusq; in hoc genus coniecturis prudentiæ & adito rege, indi-
cauit ei de Iosepho, & de visione in carcere agenti sibi oblata eiusq; euẽtu iuxta
illius interpretationem: quodq; eadem die pistorũ præpositus cruci suffixus tanto
magis fidem prædictionibus eius astruxerit. vinctum autem à Petephre coquo-
rum præfecto, cuius esset seruus. ipsum autem dicere, apud Hebræos se genere ac
parentibus cum primis claris natum. Hunc, inquit, euocari iubeto, néue con-
tempseris hominem propter præsentem miseriam: clarè enim significata somnio-
rum ex eo discere poteris. Confestim igitur accersitum rex, manuq; apprehensum
comiter his verbis alloquitur: Bone iuuenis, quandoquidem te prudentem indi-
cio famuli mei cognoui, enarra somniorum meorum præsagia, quemadmodum
& illi enarrasti, rem gratissimam mihi facturus. caue aũt vel metu quicquam
supprimas, vel ad gratiam ac voluptatem loquaris, sed vera omnia, etiamsi
fortasse non admodum læta. Visus sum mihi secundum flumen inambulare, vi-

Pistoris somnij enodatio.

Gen. 41.

Pharaonis Aegyptiorum regis somnium.

An. mũdi 2231. Ante Christum natum 1733.

Iosephus liberatur vinculis.

Pharaonis somnium de septem bobus.

dereq; boues benè pastas & benè magnas numero septem à fluentis ad paludes
progredi: & alias totidem à paludibus obuiam eis factas, vehementer extenua-
tas macie ac visu fœdas. quæ cum deuorassent septem illas saginatas & magnas,
nihil

nihil tamen profecerunt, miserè à fame vexata. Post hanc visionem experrectus è somno turbatusq; dum mecum agito quidnam sibi velint species per somnum obuersata, obrepente sensim sopore grauatus iterum obdormiui: iterumq; somnium vidi priore prodigiosius, quod me magis etiam turbat ac terret. Spicas septem videbam ab vna radice enatas, fruge grauatas & vertice pronas, messiq; iam maturas: iuxta quas totidem alias spicas languidas & praroris inopia deficientibus similes: quæ cum illas alteras ingentes ac pulchras absumpsissent, attonitum miraculo me reddiderunt. Ad hæc Ioseph⁹, Somniū hoc Rex, duplici licet specie visum, vnum tamen & eundem euentum significat. Namq; & boues animal aratro & labori natum, visa ab exilioribus deuorari, & spica è deterioribus absumpta, famem Ægypto & sterilitatem ad totidem pranunciant annos, ad quot prius vbertatis felicitatem: horumq; fertilitatem à totidem sequentium sterilitate absumendam. huic inopiæ non facilè videtur prospicere & occurrere: id quod inde conijcio, quia macra boues deuoratis pinguibus, satiari non potuerunt. Sed ista Deus, non vt terreat & contristet, pranunciat hominibus: sed vt pramoniti sibi prouideant, quò leuius imminenti malo premantur. tu ergo si vberioris temporis prouentus reposueris ac dispensaueris, insequentem penuriam Ægyptus non sentiet. Cumq; rex admiratus Josephi prudentiam & sapientiam percontaretur quonam modo esset in futurum prospiciendum vbertatis tempore, quò tolerabilior fieret ventura sterilitas: monuit & consuluit Ægyptijs vtendum parsimonia, & quod præsenti vsui supereſſet ad futuram necessitatem reseruandum. suasit etiam vt indicta professione frumenti, aratores iuberet id in horrea condere, & quantum sat esset, & non amplius, populo distribueret. ibi rex tam consilio quàm interpretatione Josephi collaudatis, ipsum huic dispensationi præficit, iubetq; prouidere quacunq; putaret in rem esse vel ipsius regis vel populi: præfatus neminem sibi videri magis idoneum ad hoc consilium exequendum, quàm ipsum eius authorem. qua potestate à rege auctus, accepto etiam anulo regis signatorio, & iure purpuræ gestandæ, in sella curuli sublimis per Ægyptum circumuectabatur, frumentumq; comportabat, tantum inde aratoribus demetiens, quantum in alimenta & sementem sufficeret, nemine sciente causam, cur hoc faceret. Trigesimum iam ætatis annum exegerat, in summo apud Regem honore habitus, & ob incredibilem prudentiam Psontomphanechus ab eo cognominatus, quòd occultorum inuentorem significat: sed & cōiugium nactus est honoratissimum. Duxit enim Rege connubium hoc procurante virginem Petephræ Heliopolitani sacerdotis filiam, cui nomen erat Asanethe: ex qua & liberos genuit ante agrorum sterilitatem. ex his maior dictus est Manasses, quo nomine significatur obliuio, quia meliorem fortunam nactus venit in prioris obliuionem: iunior verò Ephraines, quod redditum significat, eo quòd maiorum suorum libertati restitutus esset. Ægyptum autem iuxta Josephi interpretamentum septennio per diuitem affluentiam exacto, octauus annus fame infestabat, & quia malum improuisum erat, promiscua multitudo grauiter laborans ad fores Regias confluebat. Rex Josephum accersit, qui mox frumenta diuidendo seruator populi citra controuersiam extitit. nec solum eius regionis hominibus forum aperuit, sed etiam exteris, existimans vniuersum genus hominum inter se cognatum, & in rebus angustijs fortunatiorum ope subleuari dignum. Et quoniam

An. mūdi 2231. Ante Christum natum 1733.

Somnij Pharaonis enodatio.

Iosephi consilio tolerabilior euadit ventura sterilitas.

Iosephus à Pharaone ingētibus honoribus auctus.

Hedio & Ruffinus Cap 5.

Iosephus vxorē ducit in Aegypto, ex qua genuit Manassem & Ephraim.

In Aegypto annonæ caritas.

An. mūdi 2238. Ante Christum natum 1726.

An. mũdi 2238. Ante Christum natum 1726.

Iacobus in Aegyptũ filios frumentatum mittit. Gen. 42.

eadem calamitas & Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus quoque omnes filios in Ægyptum frumentatum mittit, cum cognouisset quòd & exteris eo foro vti liceret, solo Beniami retento, quem è Rachele susceperat, vterinum Iosephi fratrem. Qui postquam in Ægyptum peruenere, Iosephum accedunt, mercatum sibi permitti rogantes, nihil enim nisi ex ipsius sententia gerebatur. nam tum demum regem coluisse proderat, si ne Iosephi quidem gratia negligeretur. Ille agnitis fratribus nihil tum minus quàm de se cogitantibus, quòd adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei liniamenta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidem poterant, tentare eos decreuit quali mente essent præditi, nam & frumenti emendi potestatem eis negauit, & pro speculatoribus comprehendi voluit, dicens conuenisse è diuersis regionibus, & cognationem simulare. quî enim fieri posse, vt vir priuatus tot tam insignes filios educauerit, qua felicitas vel regibus rarò contingeret. id faciebat vt de patre cognosceret, quóue in statu per suam absentiam res eius interim fuerint, quidue de Beniamine sit factum. solicitus enim erat ne & eum quemadmodum se de medio sustulerint. at illos magnus pauor occupat, imminens periculum reputantes, & frustra se tantum iter emensos existimantes: cumq; crimen amoliendum viderent, Rubelus natu maximus sic communem causam agere cœpit. Nos neque speculatum huc venimus, neque regi damnum aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugium quarimus, venire huc compulit, fretos vestra humanitate, quos non ciuibus solis, sed exteris quoque salutem vobis debituris frumentum venale proposuisse audiuimus. Quòd autem fratres simus & ex eodem sanguine, vel facies nostra argumento sunt, non admodum inter se variantes. Pater nobis est Iacobus vir Hebræus, qui nos duodecim è quatuor mulieribus suscepit, qui donec omnes essent incolumes, res nostræ satis prospere fuerunt. Caterùm vno, cui Iosepho fuit nomen, absumpto, domestica fortuna in peius labi cœperunt. Pater in perpetuo luctu est, cuius lamentatio non minus nos afficit, quàm olim suauissimi fratris immaturus interitus. nunc frumentatum venimus, patris cura Beniamini natu minimo commissa. Hæc ita esse, potes aliquo ad nostram domum misso cognoscere. Hæc Rubelus pro se ac fratribus, quo falsam Iosepho suspicionem eximeret: qui cognito patrem ac fratrem esse incolumes, iubet eos includi in carcerem, quasi per otium quæstioni admoturus. Post triduum deinde productis, quoniam, inquit, asseueratis vos in detrimentum regis ac regni non venisse, fratresq; esse ex patre quem nominastis, facietis mihi fidem hæc ita se habere, si relicto interim vno ex vobis apud me nihil durius passuro, cum frumento ad patrem profecti, rursum ad me reuertamini, adducentes vobiscum fratrem quem aiebatis illic relictum esse. hoc enim erit argumentum vos nihil fingere. His verbis perculsi, ratiq; iam extremam calamitatem instare, lamentabantur fortunam suam, crebrò iactantes, adesse diras vltrices fratris per summam immanitatem oppressi. Rubelus insuper increpabat seram & inutilem eorum pœnitentiam, fortiter ferenda mala dictitans quæ Deus innocentiæ vindex in impios fratres immitteret. Talibus se inuicem alloquebantur, credentes lingua Hebræa gnarum interesse neminem: mœrebantq; omnes tacti verbis Rubeli, & scelus perpetratum damnabant, ac si non ipsi essent autores facinoris, cui tum iustissimam pœnam à

Ioseph ad Ioſephum pro ſe & fratribus depulſio.

Ioſephus fratres tentat, vt parẽtis ſtatum & Beniamin expiſcari queat.

Ioſephus in carcerem fratres includit.

Ioſephi fratres peccata in eum commiſſa deplorant.

Deo

Deo iudicabant infligendam. In hac anxietate constitutos videns Iosephus, dissimulare fratrẽ vlterius non valens, quòd lacrymaiã prorumperent, quas etiam tum celari volebat, subduxit se de medio. Nec multo pòst reuersus retento Simeone qui interim obses esset dum fratres ad se redirent, frumentum emere permissos abire iußit, quum prius vni è suis mandasset, vt pecunia quam pro frumento attulerant, clàm in sarcinas indita, potestatem abeundi eis faceret. peregit mandata famulus. Iacobi verò filij reuersi in Chananaam, renunciauerunt patri quicquid eis in Ægypto acciderat, & quòd pro speculatoribus regni fuerint comprehensi: quumq; dicerent fratres se esse, & vndecimum domi relictum apud patrem, noluisse illos credere. relictum etiam Simeonem apud praesidem, donec Beniamin illuc profectus, verbis eorum fidem astrueret: postulabantq; vt pater nihil sollicitus iuuenem cum eis mitteret. Iacobo verò filiorum factum displicuit, & cum ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam Beniamine priuari. ac ne Rubelo quidem rogante, filiosq; suos dedente, vt si quid Beniamini accidisset in itinere, in illos auus sauiret; Iacobo vt assentiret persuaderi potuit. at illos quid agendum incertos magis etiam terruit pecunia reperta in saccis frumentarijs. Caterùm deficiente iam tritico, vrgente fame compulsus Iacobus deliberauit Beniaminem vnà cum reliquis mittere. non enim licebat eis in Ægyptum reuerti, nisi seruato pacto. Cumq; indies maior necessitas incumberet, & filij rogare non desinerent, adhuc tamen haesitabat. Tandem Iudas vir natura vehemens cœpit liberius arguere patrem, quòd nimis de fratre solicitus esset, cui nihil praeter voluntatem Dei posset accidere siue foris siue domi. se verò in certam perniciem tradi, dum ob inanem de puero curam vnicum à Pharaothe praesidium adimitur. habendam etiam rationem Simeonis incolumitatis, ne dum Beniaminem peregrinationi committere cunctantur, interim ille ab Ægyptijs occidatur. crederet Deo salutem filij: se certè aut eum saluum reducturum, aut illic vnà periturum. ac tum demum Iacobus cedens tradit eis puerum, & duplex frumenti precium: addit & dona ferenda Iosepho ex prouentu Chananaa, balaninum vnguentum, stacten, terebinthum & mel: atq; ita multis vtrinq; fusis lachrymis à patre digrediuntur, sene miserè timente saluti filiorum, illis contra solicitis ne per suam absentiam mœrori pater succumberet. in hoc dolore integrum diem exegerunt. mox pater afflictans se domi substitit, illi in Ægyptum tendentes praesentem tristitiam spe melioris fortunae leniebant. quò postquam est peruentum, apud Iosephum diuertunt, non parum soliciti, ne calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo prioris frumenti precium secum abstulerint: quod mox apud Iosephi dispensatorem diligenter excusauerunt, dicentes pecuniam domi repertam in frumento dum saccos exinaniunt, quam nunc bona fide reportarent. illo verò negante se vnquam eam pecuniam desiderasse, liberati hoc metu securiores esse cœperunt. moxq; Simeon iam liber inter fratres versari est permissus. Interea Iosepho ab officio reuerso, dona ei offerunt, & scitanti de patre, benè valere aiunt. tum ille cognito Beniaminem superesse quem inter eos videbat, percontatur an is esset frater natu minimus: & audito quod is esset, hoc tantum effatus, Deum vniuersis rebus prouidere, secessit nolens ab eis aduerti lachrymas, quas vlterius continere non poterat. Acceptos deinde conuiuio iußit ordine, quo apud patrem solebant discumbere: cumq; omnes comiter haberet, duplicibus

An. mũdi 2238. Ante Christum natum 1726.

Ioseph fratres Simeone retento dimittit.

Iacobus propter absentem Simeonem & Beniamin ablegandũ solicitus.

Gen. 43.

Iacobi filij praesertim Iuda vt Beniamin peregrinationi committat, vrgent.

An. mũdi 2238. Ante Christum natum 1726.

Iacob filios cum muneribus mittit in Aegyptum.

Iacobi filij veniunt in Aegyptũ & Simeon liberatur.

Ioseph fratribus incognitus eos salutat & Beniamin.

An. mũdi 2238. Ante Christum natum 1726.
Hedio & Ruffinus Cap. 6. Gen. 44.

partibus Beniaminem honorabat. Post cœnam autem illis iam cubantibus iubet dispensatorem frumentum admetiri quod asportaturi erant, & precium rursus in saccis abscondere: in Beniaminis verò sarcinam cyphum argenteum, quo ipse precipuè delectabatur, immittere. id faciebat volens experiri fratrum animum, essentne adfuturi Beniamini reo furti, an illo relicto ac si maleficium hoc nihil ad se attineret, ad patrem reuerterentur. qua vbi facta sunt vt imperatũ erat, prima luce omnium ignari filij Iacobi proficiscuntur assumpto Simeone, lætis tam huius restitutione, quàm Beniaminis reditu, quem patri se reducturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repentè illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphum in sarcinam indiderat. illis verò turbatis inopinato incursu, & rogantibus cur irruerent in viros quos paulo ante honore hospitij dignati fuerint: Ægyptij contrà sceleratos inclamabant, qui huius ipsius beneficij, Iosephiq; comitatis immemores, ausi sint pro talibus meritis iniuriam reponere: daturosq; furti pœnas minitabantur. non fefellisse enim eos Deum, licet ad tempus ministrum mensæ fefellerint. & nunc rogitare satis ne sani essent, quasi verò nesciant statim se ad pœnam rapiendos. his & similibus verbis famulus præ cæteris insultabat. at illi vt qui nihil de dolo compositò scirent, conuiciabantur ei, demirari se hominis intemperias temerè obijcentis furti crimen eis viris, qui ne frumenti quidem precium in saccis inuentum retinuerint, sed secum reportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipsos sciret: tantum abesse vt data opera damnum inferre vellent: certiorem tamen rati inquisitionem quàm negationem, iubent eos scrutari sarcinas: nec recusabant vniuersi pœnas dare, si vnus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur. tanta erat securitas & innocentiæ fiducia. acceperunt illi conditionem inquisitionis, supplicium tamen solius fore penes quem furtum inuentum fuerit. Inquisitionem deinde aggressi, omniumq; ordine sarcinas scrutati, postremò ad Beniaminem veniunt, non quòd nescirent in eius sacco latere cyphum, sed vt accuratè officium facere viderentur. itaque cæteri iam securi de se, de vno Beniamine adhuc nonnihil erant soliciti. sperabant tamen ne ipsum quidem in maleficio deprehendendum, adeò vt iam liberius indignarentur persecutoribus, per quorum importunitatem stetisset ne bonam partem itineris iam confectam haberent: vt verò Beniaminis sarcinam scrutati cyphum protulerunt, ad lamenta & ploratus continuò versi, tum fratrem deflebant mox furti supplicium daturum, tum suam ipsorum vicem, qui fidem de Beniaminis salute parenti datam præsenti casu fallere cogerentur. augebat etiam dolorem eorum, quòd cum maximè euasisse omnia pericula videbantur, fortuna inuidia peruenerint in tantam calamitatem. atque huius tam fratris quàm parentis infortunij se autores fatebantur, qui inuitum ac reluctantem ad puerum simul mittendum precibus importunis tantum non compulissent. Et equites quidem comprehensum Beniaminem ducebant secum ad Iosephum, sequentibus & reliquis fratribus. Tum ille videns fratre in carcerem contruso cæteros lugubri habitu adstare, Itáne, inquit, sceleſtißimi omnium vel meam humanitatem vel Dei prouidentiam contempsistis, vt tam nefarium facinus contra hospitem ac benefactorem vestrum auderetis? at illi vicarios se pro Beniamine ad supplicium offerebant: rursumq; Iosephi crebra mentio, felicem eum qui morte à vita calamitatibus sit exemptus, si tamen esset mortuus:

Iosephi fratres in via Ægyptij prehendũt.

Iacobi filij accusantur furti.

Beniamin vt reus capitur.

mortuus: quòd si viuat, qui dignus sit habitus ob cuius iniuriam Deus tam se- An. mũdi 2238. Ante Christum natum 1726.
uerè in ipsos vindicaret. patres quoq; se pestem esse & infortunium maximum, cui ad veterem luctum recentem hunc afferrent. nec desinebat Rubelus denuò illis scelus eorum exprobrare. Iosephus verò negabat se alios morari, quorum innocentiam compertam haberet, contentus vnius pueri supplicio. nam neque hunc dimitti in gratiam insontium aequum esse, neque illos alieni peccati pœnas persoluere. abirent quò vellent, se curaturum vt tutum iter facere liceat. his verbis grauiter ictos, cæteros præ dolore vox defecit: Iudas verò qui patri adolescentem mittere persuaserat, vir alioquin etiam strenuus, decreuit se pro fratris salute periculo obijcere. Fatemur, inquit, Præses, grauiter à nobis peccatum, supplicium q; commeritos, quod parati sumus omnes luere, licet non omniũ sit culpa, sed vnius natu minimi. sed quamuis salutem eius penè pro deplorata habeamus, vnica tamen effugij spes in clementia tua bonitate q; superest. quamobrem oramus vt non tam nostri commissi rationem habeas, quàm tua natura, & in hac causa non indignationem iustam, sed natiuam tuam bonitatem in consilium adhibeas: iram q; magno animo comprimas, cui vulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus succumbere solent. dispice quæso num ex tua dignitate sit eos occidere, qui ipsi se dedunt ad pœnam, & salutem nonnisi precario tibi debere cupiunt, quam non nunc primum tua benignitati sunt acceptam laturi. ne committas vt illud beneficium tibi pereat, dum fami ereptis, & frumento liberaliter adiutis, etiam ad familiam eodem periculo laborantem domum alimenta perferendi potestatem feciſti. Eiusdem enim bonitatis est, seruare fame de vita periclitantes, & mortem meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiam inuidisse visa est. eadem planè gratia est, diuerso modo collata. Seruabis enim quos pauisti, & vitam quam præ fame deficere non es passus denuò donabis, quò commendabilior sit tua clementia, dum & vitam donas, & per quæ vita retinetur. Quinetiã Deũ ipsum existimo tibi hanc virtutis exerendæ materiã suppeditare: vt appareat te proprias quoq; offensas benefaciendi voluntati posthabere, & non in solos innoxios egenos liberalem esse. Quantumuis enim magna laus est opem ferre in rebus angustis, non minus tamen principem ornat clementia, præsertim in causa quæ ad ipsius iniuriam priuatim attineat. Si enim parua peccata remittentes merita laus sequitur, quid in capitali crimine iram cohibuisse, an non diuinæ clementiæ proximum videri debet? Quod nisi Iosephi interitu compertum haberem quàm molestè ferat pater orbari filijs, non adeò pro salute nostra laborarem, nisi quatenus tibi clementiæ laudem conciliatura videtur: & si non haberemus quibus mors nostra luctũ ac mœrorem sit allatura, æquo animo supplicium perferremus. Nunc verò quãdo non tam nostri nos miseret, tametsi iuuenes adhuc non multum fructum aut voluptatem vitæ percepimus: quàm parentis miseri, ætate curisq; confecti, has tibi preces illius quoque nomine offerimus, & vitam nobis donari oramus, supplicio per hodiernum malefactum obnoxiam. ille certè vir bonus est, nosq; vt similes essemus genuit, dignus qui nunquam talem calamitatem experiatur, qui nunc ob nostram absentiam curis ac mœrore discruciatur. quòd si talem nostri interitus nunciũ acceperit, simulq; eius causam, non sustinebit amplius viuere, nostræ mortis infamia illius mortem approperabit, hoc ipso infeliciorem, quia ne nostri dedecoris rumorem sentiret, è viuis excessisse videbitur. His igitur

Iudæ ad Iosephum pro Beniamin oratio.

An. mũdi 2238. Ante Christum natum 1726.

perpensis tametsi ad iustam indignationem hoc scelere permotus, patri tamen vindicta gratiã facito: & plus illius miseratio apud te valeat, quàm nostra iniquitas. Defer hoc honoris senectuti eius, qua si nobis orbetur superstes durare nec volet nec poterit, defer tui parentis memoriæ, defer ipsi patris vocabulo quod tibi iam contigit, ita tibi Deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuum. quem & ipsum honorabis hac pietate propter commune nomen, si te calamitatis senis patris misereat, quam orbatum manere est credibile. Nunc tuum est qua nobis Deus dedit cum iure possis, non auferendo iterum dare, & hoc pacto Dei benignitatem imitari, & hac parte simile ei fieri. Cum enim tantundem ad vtrumlibet valeas, præstat benè facere quàm malè, & potestate contentum sui iuris non meminisse, sed tantum ad seruandos homines potentiam tibi datam existimare,

Potentia ad salutem data.

& quo pluribus salutem dederis, hoc teipsum illustriorem fore. potes autem fratri erroris venia data nos omnes seruare. neque incolumes esse possumus nisi hoc incolumi, neque domum absque hoc ad patrem redire licet, sed hic ferendum est quicquid frater tulerit. neque enim aliam gratiam à te Præses petimus, si hanc non impetramus, quàm vt nos eodem afficias supplicio, non secus ac sceleris socios. hoc enim satius fuerit, quàm si præ mœrore nobis ipsi manus inferamus. Non addam iuuenem esse & per ætatem nondum satis sapere, & talibus non grauatim veniam dari solere, sed hic finem dicendi faciam, vt siue damnemur, mihi imputetur non satis diligenter huic causæ patrocinato: siue absoluamur, in solidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoque accedet, quòd non solum nos seruaueris, sed plura etiam quàm nos ipsi in causa nostra qua pro nobis faciant videris. Siue igitur plectere vis hunc, me vicario ad supplicium accepto, patri eum remittito. Siue ad seruitium addicere mauis, ego tuis ministeriis magis sum idoneus, & ad vtrumuis vt vides magis paratus. His dictis Judas promptus ad quiduis pro fratris salute libenter subeundum, accidens Josepho ad pedes, quantum in se erat mollire ac placare iram conatur: pariq; modo & cæteri prosternuntur, pro Beniamine sese offerentes. Josephus autem pietate victus & iam agrè personam irati sustinens, ablegat alios quitum aderant, vt sine arbitris à fratribus agnosceretur. cumq; soli essent, aperit seipsum & infit. Pietatem vestram & amorem quo fratrem prosequimini non laudare non possum, quem maiorem comperio, quàm expectaram, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci vt fraternæ beneuolentiæ caperem experimentum. cuius quoniam egregium specimen edidistis, ne illud quidem in me commissum vestræ naturæ imputare libet, sed Dei potius voluntati totũ ascribo, qui vobis & præsentia commoda procurauit, & maiora est largiturus, si nobis propitius fauorem suum non subtraxerit. quando igitur & patris incolumitatem optatã magis quàm speratam cognoui, & vos tales quales cupiebam erga fratrem comperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens vobis vt ministris diuinæ prouidentiæ in hoc tempus communi nostræ vtilitati prospicientis gratiam habere, quàm vestræ, vt tum videri poterat, malitiæ meminisse. Vos quoque temporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilij bonum euentum libenter ferre, neque pudore præteriti erroris quicquam contristari. quid enim est cur vos malè habeat iniqua quondam vestra sententia pœnitentia, quam frustratam esse iam videtis. Lati igitur hac diuina dispensatione ite felices

Genes. 45. Iosephus à fratribus agnoscitur.

ces patri hæc renunciaturi, ne fortè illo cõsumpto immodica de vobis solicitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercidat, priusquam ille in conspectum meum veniat, & horum bonorum fiat particeps, quamobrem & ipsum & vxores ac liberos vestros totamq; cognationem assumentes migrare vos huc volo. Non enim decet mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse, præsertim fame quinque adhuc annis duratura. Hæc locutus complectitur fratres. illi verò in lachrymis erant ac mœrore, tanto maiore pœnitentia quòd in tam bonum fratrem peccauissent. mox conuiuium est secutum. Rex autem cognito fratrum Iosephi aduentu, quasi sibi ipsi aliquid boni accidisset lætatus est, donauitq; eis currus onustos frumento & aurum ac argentum, munera ad patrem deferenda: qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donatis, sed præcipuis Beniamini, reuersi sunt ad suos. Iacobus autem postquam ex filiis statum Iosephi cognouit, quod non solum mortem effugit, quam tam diu luxerat, sed etiam in splendida fortuna viuit cum Rege administrans Ægyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commissam habens, facilè ista credidit, cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se fauorem, tametsi aliquantisper vt videbatur intermissum: nec diu moratus iter aggressus est ad Iosephum properans.

An. mũdi 2238. Ante Christum natum 1726.

Rex cognito fratrum Iosephi aduentu lætatur.

Hecdio & Rufinus Cap. 7. al. 4.

Iacobus dum Iosephi statum ex filijs cognoscit maximo perfunditur gaudio.

CAP. IIII.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.

VT VERO ventum est ad puteum iuramenti, oblato Deo sacrificio, cùm timeret ne filiis propter vbertatem Ægypti cupiditate habitandæ regionis captis posteritas sua non rediret in Chananæam occupatura eam iuxta promissa Dei: nève inconsulto Deo migratione præsenti facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hæc ne fortè ipse antequam Iosephum aspicere contingat, ex hac vita eximatur: talia voluntati in animo & somno grauato Deus per visionem astitit, eumq; bis nominatim inclamauit. Quo rogante quisnam esset, an non agnoscis, inquit, Iacobe Deum perpetuum tam tuum quàm tuorum maiorum protectorem simul & auxiliatorem? qui contra patris tui propositum principem familiæ te constitui, & cùm solus in Mesopotamiam profectus esses, effeci vt coniugium nactus fortunatum redires & liberis multis & facultatibus auctus, incolumem etiam progeniem tuam seruaui, & quem amisisse videbaris Iosephum, ad tam sublime dignitatis fastigium euexi, vt non multum à Rege Ægypti differat. Nunc quoque in hoc veni vt me ducem huius itineris habeas, vtq; tibi prænunciem inter manus Iosephi te è vita exiturum, & posteritatem tuam per multa secula potentem fore simul & illustrem, occupaturamq; terram cuius ditionem ei sum pollicitus. Hoc somnio fretus eò libentius in Ægyptum cum filijs ac nepotibus properabat, qui erant in vniuersum LXX. *Eorum nomina cùm sint duriora non eram adscripturus, nisi propter quosdam qui nos Ægyptios contendunt esse non Mesopotamenos. Ergo Iacobi filij fuere duodecim, ex quibus Iosephus iam antea venerat. recensendi sunt nunc reliqui, cum sua quisq; progenie. Rubeli fuerunt quatuor filij, Anoches, Phalles, Essaron, Charmisus. Simeonis sex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Zoar, Saar. Leuis quoq; tres fuerunt, Gelsemis, Caathus, Mararis.*

An. mũdi 2239. Ante Christum natum 1725. Genes. 46 Iacobo Deus apud iuramenti puteum apparet.

Iacobus cum filiis ac nepotibus proficiscitur in Aegyptum.

Iacobi progenies.

Iuda

An.mũdi 2239. Ante Christum natum 1725.

Iuda item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Phara Esron & Amyrus. Issachara quatuor, Thulas, Phruras, Iobus, Samaron. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel. & hoc quidem genus è Lia, qua secum ducebat filiam Dinam, quorum numerus triginta tres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorum alter Iosephus filios habuit Manassem & Ephramen. alteri verò Beniamini fuerũt decem, Bolossus, Baccharis, Asabel, Gela, Namanes, Jses, Aros, Nomphthis, Optais, Sarodus. isti quatuordecim superioribus additi, fiunt numero quadraginta septem. & legitimum quidem Iacobi genus hoc fuit. è Bala verò famula Rachelis fuerunt Danus & Nephthalim, quem quatuor sequebantur filij, Eleinus, Gunes, Sares, Hellimus. Dano verò vnicus erat filius nomine Vsis. his ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autem & Asserus nati fuerunt è Zelpha Lia famula, ex his Gadem sequebantur filij septẽ, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Ærines, Erodes, Ariel. Asserum verò vna filia, & mares numero sex, quorũ nomina Iomnes, Essus, Iubes, Baris, Abarus, Melmiel. his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, supra dictus numerus completur, annumerato etiã Iacobo. Iosephus autem cognito patrem aduentare (etenim Judas præcurrens id significauerat) profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui præ nimia lætitia minimum abfuit quin expiraret. sed Iosephus eum refouit, quamuis & ipse præ gaudio periclitaretur, nõ tamen æquè ac pater. deinde iusso eo paulatim progredi, ipse assumptis quinque fratribus properauit ad Regem, nunciaturus adesse cum familia Iacobum. quo audito lætus ille percontatus est Iosephum quibusnam studiis potissimum delectarentur. ait, pastoralem artem callere, & nihil aliud exercere: idq; eo consilio respondit, ne fortè distraherentur, sed vt vnà degentes curam patris haberent: tum ne qua æmulatio cum Ægyptiis interueniret si circa eadem cum illis studia versarentur. Nam ei genti non erat licitum greges aut pascua curare. Iacobo autem salutatum ad Regem perducto, post faustas ominationes acceptas, rogauit eum Pharao quantum temporis vixisset. & cùm audisset triginta supra centum annos natum, admiratus est hominem tam longæuum. cumq; ille adiecisset maiores suos longioris ætatis fuisse, iussit eum cum filijs degere in Heliopoli, vbi etiam Regij pastores habebant pascua. Fames autem crescebat in Ægypto, nec aderat remedium, neque flumine agris rigante, non enim ascendebat, neq; vllis de cœlo pluuijs: ad hæc grauius erat malum quia vulgò improuisum, qui nihil parati habebat, neq; Iosephus frumentum dabat nisi numerata pecunia. quæ postquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus verò agri fuere, partem aliquam in precium alimentorum Regi decidebant. cumq; ad hunc modum omnes eorum possessiones in ius Regis deuenissent, alius aliò migrabãt, quo certius esset Regium dominium. soli Sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt. postremò hæc necessitas adeò non corpora solum, sed & animos gentis in seruitutem redegit, vt nihil turpe putarent quo victus vtcunque parari posset. postquam autem cessauit fames, & rigante flumine terra ad pristinam fertilitatem redijt, Iosephus regionis vrbes obeundo, conuocata per singulas multitudine, agrorũ quos Regi cesserant vsufructum illis restituit, & adhortatus vt non secus quàm proprios colerent, iussit quintam partem fructuum Regi pendere, quæ ei iure dominij deberetur. qui læti insperata restitutione agrorum culturam strenuè aggrediebantur. atq; hoc pacto tum Iosephi auto-

Iacobus quin expiraret præ nimia lætitia parum abfuit.

Iosephus cum quinque fratribus Pharaonem Regem accedit.

Genes. 47. Iacobus cũ Pharaone Rege loquitur, & inhabitandam accipit Heliopolin.

Annonæ caritas in Aegypto.

Ingens moles ex penuria & caritate prouenies.

An. mũdi 2245. Ante Christum natum 1719.

Iosephus quintam fructuum partẽ Regi pendere iubet.

ritas,

rit as, tum gentis erga Regem beneuolentia non mediocriter creuit: & ius quinta partis fructuum etiam penes Regum posteros ac successores permansit. Iacobus autem cùm decimum septimum annum in Ægypto exegisset, inter manus An. mũdi 2257. Ante Christum natum 1707. Hedio & Ruffinus Cap. 8.

filiorum vitam finiuit, precatus eis prius prosperitatem & abundantiã, & vaticinatus quòd singulorum posteri in partem possessionis Chananeæ terræ essent peruenturi, id quod factum est aliquanto pòst tempore. præterea collaudato Iosepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona contulerit, quàm vel benefactoribus deberentur, mandauit suis filijs vt Iosephi filios Ephraimen & Manassen in suum numerum admitterent diuisuri sorte Chananæam, quemadmodum postea dicetur. postremo rogauit vt in Hebrone sepeliretur. Mortuus est autem cùm vixisset annos centum quinquaginta minus tribus, ex maioribus suis nulli pietate secundus, cuius digna præmia Dei benignitate est consecutus. Iosephus verò permittente Rege deportatum patris corpus in Hebronem magnificè sepeliuit. caterùm fratribus recusantibus cum eo reuerti, quòd timerent ne defuncto patre in se vindicaret, cùm non amplius esset in cuius gratiam daturum veniam sperarent, iussit eos posito metu nihil mali suspicari: & reductis secum magnas possessiones largitus est, nec vnquam eos summa beneuolentia prosequi destitit. Moritur autem & ipse centesimo & decimo vitæ anno exacto, vir admirabili virtute præditus, in omnibus negocijs prudens, & potestate bene vsus, quibus artibus factum est vt neque externum genus, neque calamitas de qua diximus, quicquam offecerit quò minus ad summam dignitatem eueheretur. Reliqui etiam fratres vita feliciter exacta in Ægypto sunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata sepeliuerunt. Iosephi autem ossa postea translata sunt in Chananæam per Hebræos, dum ex Ægypto populariter migrarent. hoc enim ipse adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi gesta narraturi, dicemus prius causam propter quam ex Ægypto exiuerunt.

Iacobus ætatis anno 147. moritur.

Iacobus in Hebrone sepultus.

An. mũdi 2311. Ante Christ. natum 1653.

Iosephus ætatis anno 110. moritur.

Iosephi ossa in Chananæam translata.

CAP. V.

De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per annos CCCC.

An. mũdi 2353. Ante Christum natum 1611.

Historia Libri Exodi. Hedio & Ruffinus Cap. 9. Exod. 1.

Aegyptiorum erga Hebræos inuidia.

AEGYPTII gens delicata & ad laborem segnis, voluptatibus solum & captandis vndecunque lucris dedita, malè volebat Hebræis, quod per inuidiam ferre aquo animo illorum felicitatem non poterat, videntes enim genus Israelitarum florere, & opibus labore atque industria quasitis abundare, non satis tuta sibi eorũ incrementa existimauerunt: & cùm iam Ioseph beneficiorum memoriã tempus obliterasset, regnumq; Ægypti in aliam familiã demigrasset, inhumanè tractabant Israelitas & varijs laboribus atterebant. nam & flumen in multas fossas diducere sunt iussi & mœnia exadificare, & aggeres exstruere, quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidum etiam insanis substructionibus vexabant gentem nostram, cogendo varias artes edisce re, & laboribus ferendis adsuescere. atque in hunc modum per CCCC. annos fuit laboratum, Ægyptijs id agentibus vt Israelitas nimio labore perderent, nostris contra omnes difficultates eluctari conantibus. Exortum est deinde aliud quiddam, cur genus nostrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam ex eo genere hominum quo gens illa vocat sacrorum scribas, quorumq; predictionibus multum tribuit, pranunciat Regi nasciturum per id tempus apud Israelitas quendam res Ægyptiorum olim grauiter afflicturum, Israelitas contrà euecturum, si modo ad atatem adultam peruenerit. nam & virtute fore pracellentissimum, & gloria per omne auum celebrem. Quo terrore percitus Rex, edicit ex ipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israelitas nasceretur, in flumen proiectum necari: obstetrices etiam Ægyptias diligenter obseruare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat ne obstetrices ob cognationem edictum Regium contemnerent. proposuit etiam pœnam si quis clàm seruare fœtus auderet, vt cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hac calamitas non eo solum quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorum interitus esse cogebantur: sed futurum quoque tempus prospicientes inconsolabiliter tristabantur, certum generis exitium expectantes, quandoquidem & proles necabantur, & ipsis parentibus non multò post erat moriendum: atque ita in extremo infortunio constituti sibi videbantur. Sed nemo potest Dei voluntati resistere etiamsi infinitas artes in hoc comminiscatur. nam & puer de quo sacrorum scriba pradixerat, elusis Regijs obseruatoribus clàm fuit educatus, & vatem non fuisse vanum euentus rei comprobauit. Amarames Hebraus vir inter suos nobilis, solicitus tum publico periculo ne gens defectu iuuentutis ad nihilum redigeretur, tum priuatim quòd domi pragnantem vxorem haberet, inopia consilij laborabat: & ad implorandum diuinum prasidium conuersus, orabat vt tandem miseraretur homines à quibus vnis perpetuo cultus fuerit: darétque finem prasentis afflictionis qua toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus supplicis ad misericordiam flexus, astitit ei per somnium, iussitq; in futurum benè sperare. Memorem se esse pietatis eorum à maioribus accepta, nec ipsis defutura pramia, sicut nec progenitoribus defuisse. Se enim illorum progeniem ad tam numerosam multitudinem auxisse: suo fauore Abrahamum solum

Hebræorum seruitus intolerabilis.

Præsagium de Mose.

Pharao Hebræorum masculos necari edicit.

Exod. 2. An. mũdi 2373. Ante Christum natum 1591.

Amarámes futurus Mosis parens Deum orat pro Hebræis.

è Meso-

è Mesopotamia in Chananaam profectum prater reliquas felicitates ex vxore antea sterili liberos suscepisse, & successoribus amplas regiones reliquisse, Ismaeli Arabiam, Chatura filijs Troglodytidem, Isaco Chananaam. Res etiam bello meis auspicijs feliciter ab eo gestas nunquam sine impietatis & ingratitudinis nota non meminisse potestis. Iacobi verò nomen etiam apud exteras gentes celebre est, tum ob eam felicitatem in qua ipse vixit, tum ob eam quæ posteris eius quasi hereditario iure obtigit: qui à septuaginta viris patrem in Ægyptum comitatis oriundi iam ad sexcentorum millium numerum creuerunt. nunc quoque scito mihi cordi esse & publicam vestram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam. puer enim iste cuius natiuitatis metu Ægyptij fœtus vestros ad necem damnauerunt, tibi nascetur. hic neque deprehendetur ab obseruatoribus, & postquam euaserit prater opinionem educatores nactus, suo tempore Hebræos ex Ægyptia seruitute liberabit; memoriamq; sempiternam hoc præclaro facinore consequetur non apud suos tantum, sed & apud exteros, me istud beneficium in te tuosq; posteros conferente. fratrem quoque talem habebit, qui dignus sit meo Sacerdotio ipse & posteri eius in omne æuum. His per visionem cognitis Amarames experrectus narrauit hoc Iochabeli vxori, quæ res vtriusque solicitudinem auxit. iam enim non puero tantum timebant, sed ne quo pacto promissa felicitas intercideret. sed mox oraculo fidem fecit mulieris partus, quæ tam facilè est enixa vt obseruatores fefellerit, nihil sentientes eorū quæ in vulgaribus puerperijs sentiri solent. hunc infantulum per tres menses clam nutrierunt. deinde Amarames veritus ne re deprehensa iram Regis incurreret, at mox & ipse vnà cum puero sublatus è medio promissionem Dei faceret irritam, maluit salutem filij totam ipsius prouidentiæ cōmittere: ratus etiamsi puer lateret, quod tamen perdifficile erat, molestum tamen in continuo periculo viuere, non eius tantum, sed & suo. De Deo verò certam spem habebat, prosisurum vt oraculi veritatem euentus indicaret. Hoc consilium postquam satis placuit, excogitauerunt tale quiddam: lectulo è papyro contexto, quantus infantulū cōmode capere poterat, bitumineq; illito, ne aqua penetrare posset, indiderunt puerū: atq; ita in flumen proiecti salutē diuinā prouidentiæ cōmiserunt. in hunc modū tum à flumine deferretur, Mariame infantuli soror iussu matris ex aduerso per ripam descendebat, obseruatura quo tandem papiraceū illud vas deportaretur à flumine. hic verò manifestissimè Deus declarauit, nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotenti confici: eosq; qui propter vtilitatem suam aut securitatem alijs perniciem moliuntur, quantalibet vtantur diligentia, sæpè tamen voti compotes non fieri: rursum qui suam salutem Deo committunt, prater opinionem è medijs periculis emergere: quod & in hoc puero videre licet. Erat filia Regi nomine Thermuthis. hæc dum ludit ad ripas fluminis conspicata vas fluitans, missis natatoribus iubet lectulum ad se in ripam extrahi. quo, vt iussum erat, allato, mirè placuit puer, quòd esset magnus ac pulcher. Tanto enim fauore Deus Mosen prosecutus est, vt eum fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter eius natiuitatem reliquos quoque Hebræos perdendos decreuerant. Itaque iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci, quæ puero mammam præbeat. quo nō admittente mammam, sed auersante, idq; cum alia post aliam adduceretur: Mariame quasi non data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset, Nihil agis, inquit, Regina dum

An. mūdi 2373. Ante Christum natum 1591.

Moses natus.

Moses in flumen proijcitur.

Thermuthis Pharaonis filia extrahit ex flumine Mosen.

An.mũdi 2376. Ante Christum natum 1788.

nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres. quòd si Hebræam aliquam accerseres, tum fortè popularis mammam admitteret. cumq; rectè monere vide-

retur puella, iussa est ipsa hoc negocium exequi & lactantem quampiam adducere: ac mox usa permissa potestate, rediit adducens communem matrem, ignotam omnibus qui tum aderant. tum infans perquam libenter inhærere mamillæ visus est: & rogante Regina mulier commissi infantis curam suscepit. & quia proiectus fuerat in profluentem, ab hoc casu nomen est sortitus. aquam enim Ægyptij vocant Moy, ses verò seruatos. quare composita voce ex utrisque nomen infanti fuit inditum: qui deinde citra controuersiam prudentissimus Hebræorũ euasit, ita vt Deus iam antè prædixerat. erat enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amarama filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic verò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus. hic autem Abrahami erat filius. puer autem non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludendũ præ cæteris æqualibus sapere videbatur, & quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerendas præ se ferebat. post tertium verò annum ætatis admirandam gratiam ei Deus addidit. nemo enim erat adeò tetricus, vt visa Mosis pulchritudine non obstupesceret: & persæpè accidebat vt dum gestatur ac circumfertur, obuios quosque in se conuerteret, ita vt relictis seriis negocijs mallent præcellenti eius forma oculos pascere. Tanta erat puerilis gratia, vt inuiti homines ab hoc spectaculo discederent. quo factum est vt Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit, cum alioquin germanis liberis careret. allatumq; patri ostentabat, dicens de successore se cogitare, etiam si Deus illi nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educaui non minus indole quam pulchritudine diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinum meum tradidisse videri potest, quem decreui adoptare mihi filium, tibi verò in principatu ac imperio successorem. & cum dicto patri infantem in manus imposuit. at ille postquam acceptum ad pectus appressisset, filia gratificaturus comiter diadema suum eius capiti imposuit. Moses verò capiti pueriliter detractum prolabi in humũ passus, pedibus etiã calcauit. id quod mox ominosum est visum, & regno nihil boni portendere.

Moses vnde nominatus.

Moses ab Abrahamo septimus.

An.mũdi 2376. Ante Christum natum 1588.

Moses Thermuthis Pharaonis filiæ adoptiuus filius.

moxq;

moxq; ille sacrorum scriba qui natiuitatem eius Ægypto cladem allaturam An. mũdi 2376. Ante Christum natum 1588.
prædixerat, occidere puerum volebat, vociferans: Rex, puer iste per cuius ne-
cem nobis securitatem Deus pollicetur, vaticinium iam confirmauit, insultan- Moses diuina prouidẽtia morti eripitur.
do tuo regno & diadema calcãdo. Hoc interempto tam Ægyptijs metum quàm
Hebræis spem & fiduciam adime. Thermuthis verò confestim eum eripit, rege
quoq; non inuito, cui Deus talem animum indiderat, Moses saluti prouidens.
itaq; educabatur quàm accuratissimè. Quamobrem Hebræi quidem felicita-
tem suo generi sperabant, Ægyptijs verò suspecta erat hæc educatio. sed cum
nemo extaret vel è cognatis regijs vel ex alijs optimatibus, qui etiamsi Moses
sublatus esset, magnopere videretur procuraturus Ægyptiorum cõmoda abs-
tinuerunt ab eius cæde. Itaq; sic natus, & sic educatus, postquam adoleuit, Hedio & Ruffinus Cap. 10. al. 7.
breui suæ virtutis specimen edidit, & quantum momenti vel suis vel Ægyptijs
esset allaturus, occasionem nactus talem. Æthiopes qui supra Ægyptum inco- Aegyptiorum Rex in Aethiopes.
lunt, agebant & ferebant facultates Ægyptiorum. illi moti indignatione du-
cunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam vlturi: mox præ-
lio commisso, partim in acie ceciderunt, partim in fugam turpiter compulsi re-
trò ad suos se receperunt. quo successu elati Æthiopes fugientibus instabant, &
ignauum rati si fortuna non vterentur, concepta spe subiugandæ Ægypti, latè
eam populabãtur: degustataq; præda dulcedine, non temperantes sibi ad maiora
audenda accendebantur. cumq; vicinas regiones peruagantibus nemo cum ar-
mis obuiam iret, pergebant vlterius Memphim vsque & mare, nulla ciuitate
resistere valente. Quibus calamitatibus Ægyptij pressi, mittunt qui remedium
ab oraculis petant. cumq; responsum esset, Hebræum in auxilium aduocandum.
Rex à filia postulat Mosen qui vniuersis copijs cum imperio præsit. paruit illa, Mosen Aegyptij exercitus ducem postulant.
sed prius Rege iureiurando obstricto, nihil in perniciem iuuenis machinaturum,
pro magno hoc auxilium imputans, & sacerdotibus probro dans, quòd non pu-
deret nunc eius opem implorare, quem prius vt hostem occidendum esse monue-
rint ac iusserint. Moses verò Thermuthidis simul ac Regis rogatu libenter hoc
negocium suscipit. quod factum gentis vtriusq; vatibus lætitiam attulit. Ægy-
ptij post partam eius virtute de Æthiopibus victoriam, occasionem sibi per do-
lum tollendi non defore sperabant: contra Hebræi, Mose copijs præposito, adfo-
re sibi facultatem euadendi ex Ægyptia seruitute. Ille verò volens hostem op- Moses in Aethiopes mouet.
primere priusquam de aduentu suo cognosceret, non per fluminis ripam, sed
per interiora terræ expeditionem fecit, qua in re satis declarauit quantum in-
genio polleret ac prudentia. cum enim hoc iter difficile esset præ multitudine ser-
pentum (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiam genera quæ nusquam
alibi reperiuntur, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quos-
dam volucres, vt non solum humi latentes insidientur, sed & sublimes ex im-
prouiso noceant) commentus est ad securum iter exercitus stratagema di-
gnum admiratione. vasa enim plexilia non pauca è papyro in arcæ formam fieri
curauit, quæ completa cibis secum deferebat. est autem hoc animal infestissi-
mum serpentum generi, quapropter fugitant earum insectationem, & inter fu-
giendum sicut à ceruis retracti deuorantur. sunt autem mansuetæ alites, &
contrà solos serpentes feroces. de quibus nunc desino plura, vtpote apud Gra-
cos non incognitis, postquam igitur ventum est in terram venenosis bestiolis
scatentem, ibes illis immisit. quarum bona opera vsus, itinere impunè peracto,

An. mũdi 2376. Ante Christum natum 1588.

nec opinos Æthiopes inuaſit: commiſſoq́ prælio fuſos ac fugatos, & ſpe occupanda Ægypti fruſtratos retrò in ſuam regionem compulit. nec hoc contentus oppida illorum euertebat, & vbiq́ magnacades hoſtium patrabatur. quo factum eſt vt poſt hac auſpicijs Moſis feliciter geſta tantam alacritatem exercitus præ ſe ferret, vt nihil non laboris toleraturus videretur, iamq́ aut excidium aut captiuitas Æthiopibus immineret. ad vltimum compulſi in Saba regiam eius gentis, quam poſtea Cambyſes Perſarum rex de ſororis ſua nomine Meroen appellauit, obſidione ſunt cincti. erat autem penè inexpugnabilis, vtpote Nilo circumquaq́ cincta, accedentibus ad eius munitionem & alijs fluuijs Aſtapo & Aſtoborra, qui obiectu ſuo difficiliorem traiectum facerent. itaq́ ſita in inſula, & muro valido incluſa, non fluminibus tantum arcebat hoſtem, ſed & aggeribus, qui mœnia inter & flumina ad eorum inundationes prohibendas exſtructi, ad hoc quoq́ tum proderant quòd hoſti etiam poſt ſuperata flumina aditum ad vrbem oppugnandam negabant. Hic cum Moſes deſidere exercitum ocioſum ægrè ferret, hoſte non audente manus conſerere, interim tale quiddam accidit. erat Æthiopum regi filia nomine Tharbis. hac Moſen mœnibus exercitum admouentem & egregiè dimicantem conſpicata, virtutemq́ viri admirata, qui & Ægyptiorum fortunam labantem in integrum reſtituiſſet, & Æthiopas modo victores in extremũ periculum adduxiſſet, vehementi eius amore eſt correpta: quo indies creſcente, mittit ad eum è ſeruis fidiſſimos coniugium ſuum offerens. aſſenſit ille hac conditione iureiurando firmata, poſt vrbem ſibi traditam ducturum ſe eam vxorem: ac mox dicta factum ſequitur. Sauitum eſt nihilominus in hoſtem, & actis Deo gratijs nuptijsq́ celebratis, Ægyptiorũ exercitus victor domũ eſt reductus. illi verò accepta ſalute odium pro gratia Moſi repoſuerunt, & maioribus ſtudijs inſidias contra eum machinabantur: ſuſpicatiq́ ne rebus feliciter geſtis elatus res nouas in Ægypto moliretur, apud regem eum cadis accuſauerunt. iam enim & ipſe ſuſpectum hominem habere cœperat, partim inuidia motus ob bellum fortiter ac prudenter adminiſtratum, partim etiam metu alicuius cladis, ſollicitãtibus huc & irritantibus indeſinenter ſcribis ac ſacrificis: ut iam Moſes minimo minus abeſſet à pernicie, opprimendus dubio procul, niſi rem olfaciens in ipſo temporis articulo ſeſe làm ſubduxiſſet. & cum vias obſeruari intelligeret, per ſolitudines fugam arripuit, quà euaſurum inimici minimè ſuſpicabantur: & quamiùs alimenta nuſquam inueniret, inediam patientia ſuperabat. cumq́ ad vrbem Madienam peruenìſſet, in rubri maris littore ſitam, denominatam ab vno ex Abrahami & Chatura filijs, ſedens ad quendam puteum laſſitudinem ex laborioſo itinere contractam recreabat. erat enim tempus meridianum, & vrbem iam in proſpectu habebat. Hoc loco ei negocium incidit natum ex incolarum viuendi ratione, per quod & virtutem ſuam declarauit, & melioris fortunæ occaſionem inuenit. cum enim ea regio laboret aquarum inopia, paſtores operam dabant vt primi puteos occuparent, ne fortè exhauſta aqua ab alijs, ipſorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt igitur ad puteum ſeptem virgines ſorores, Raguelis ſacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hauſta aqua quantum ſatis videbatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc vſum factas diffundunt. cumq́ paſtores ſuperueniſſent, & repellendo

Moſes & Hebræorum contra Aethiopes victoria.

Saba regia obſidione cincta.

Tharbis Aethiopum Regis filia Moſis cõiugium petit.

An. mũdi 2400 Ante Christum natum 1564.

Moſi inſidiantur Aegytij. Exodi 2.

An. mũdi 2413. Ante Christum natum 1551. Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 8.

Moſes ad Madienam vrbem profugit.

pellendo puellas aquam sibi vsurparent, Moses iniquum ratus non ferre opem iniuriam patientibus virginibus, & se inspectante vim virorum plus pollere quàm puellarum, abactis vsurpatoribus auxiliũ eis ita vt decebat prabuit. at illa accepto beneficio postquam ad patrem venerunt, & pastorum iniuriam & quomodo ab hospite adiuta fuerint, ei retulerunt: rogabantq; ne illi hoc beneficium periret. tum ille collaudata puellarum erga benefactorem gratitudine, iussit vt Mosen adducerent meritam gratiam recepturum. Qui vbi venit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouisset de auxilio quod eis tulerat, & virtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium collocatum aiebat. relaturum enim se gratiam, non modò parem, sed etiam aliquanto maiorem. deinde adoptato in filium vnam ex filiabus nuptum tradit: ad hac pecorum, ex quibus olim vniuersa barbarorum possessio constabat, curatorem eum ac dominum constituit. Hanc fortunam Moses nactus apud Jethegleum, quod Raguelis cognomen erat, degebat apud socerum pascens pecora. aliquanto verò post, egit pastum greges in montem, qui dicitur Sina, omnium in ea regione celsissimum, & pascuis valde commodum. abundabat enim herba, eo quòd vulgato rumore numen illic habitare, pastoribus hactenus inaccessus ob religionem loci fuerat. in eo monte mirabile vidit prodigium. ignis enim rubi fruticem depascere visus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam lasit, cum tamen inde maxima & flagrantissima flamma emicuisset. ille tam inopinato spectaculo non mediocriter attonitus magis etiam obstupuit postquam vocem ex igne emissam & nominatim sibi vocato verba facientem audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui non sit veritus locum hactenus religionem hominibus inaccessum calcare, & consuluit insuper vt quàm longissimè à flammis abscederet: & contentus quidem sit hac visione, non indignus ea propter suam ac maiorum suorum virtutem habitus, caterùm vlterius nihil curiosè inquirat. predixit etiam quantum honorem ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino fauore assistente: iussitq; confidenter in Ægyptum proficisci, futurum illic ducem ac ductorem Hebraorum multitudinis, & liberaturum cognatum populum ab iniqua eius gentis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis vestri princeps tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducite. Sed fac memineris, vt eductis Hebræis ex Ægypto in hoc loco sacrificium gratiarum actionis ob felicem successum offeras. & oraculum quidem tale ex igne prodijt. Moses verò tam visis quam auditis territus infit, Potentia quidem tua domine quem & ego veneror & maiores mei coluerunt, non sum iam insanus vt parere dubitem: attamen non intelligo quomodo vir priuatus & nullis viribus praditus, vel meis persuadere potero, vt relicta terra quam nunc habitant, me ducem sequantur: vel etiamsi persuasero, quomodo Pharaonis sit cogendus vt illos exire permittat, quorum opera & labore constat Ægyptiorum felicitas. Deus autem iussit illum securum esse de toto hoc negocio, si illi nunquam non adfuturum pollicitus, & siue verbis opus fuerit, vim persuadendi largiturum, siue operibus, virium satis additurũ, mox iussit vt virga in terram proiecta fidem promissorum acciperet. quo facto, draco humi repebat, & in spiras se conuoluens caput erigebat quasi repugnaturus si quis insequeretur: ac mox denuò in virgam est mutatus. post hoc manum in sinum mittere iussus cum

An. mũdi 2413. Ante Christum natum 1551.

Moses Raguelis sacerdotis filiabus fert opem cõtra pastores.

Raguel Mosi vnã ex filiabus nuptum tradit.

Hecatæo & Ruffino Cap. 13. al. 9. Exodi 3.

Mosi Deus in rubo ardente apparet.

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

Mosi Israelitas miraculis Deus confirmat, vt ipsius promissionibus fidem habeant. Exod. 4.

Mosis virga in Draconem mutata.

An.mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

cum paruisset, albam & colore calci similem exemit, qua mox in pristinum colorem redijt. iussus deinde aquam è propinquo hausta humi effundere, vidit in colorem sanguineum versam. Ad hæc stupentem vt confidat hortatur, cum sciat maximum sibi adiutorem affore, vtq; apud omnes his prodigijs vtendo fidem illis faciat à Deo se missum, eiusq; iussu omnia facere. iret sine cunctatione, & festinus in Ægyptum properaret: neq; die neq; nocte iter intermittẽdo, néue diu tempus terendo longiorem Hebræis seruitutem & afflictionem redderet.

Moſis manus alba.

Moſes aquam effundit humi, quæ vertitur in ſanguinem.

Moſes in Aegyptum ad liberandos Iſraelitas mittitur.

Moses autem nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinem tot argumentis auditis & visis satis colligebat, precatus vt eandem potentiam in Ægypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: supplex illud etiam rogabat vt quem conspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei nomen quoq; suum volens ac libens indicaret, vtrem diuinam illi aliquando facturus nominatim eum ad sacrificium inuocari posset. tum Deus aperit ei suum nomen, nunquam antea hominum vlli auditum aut cognitum, quod mihi eloqui nec ius nec fas esse arbitror. Mosi verò non hæc tantum, sed quotiescunq; opus esset talium prodigiorum facultas aderat. vtq; ita nihil dubitans de oraculi ex igne redditi veritate, deq; Dei adiutoris fauore, magnam spem concepit fore vt tandem & sui liberarentur, & Ægypti insigni aliqua clade afficerentur.

An.mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

Hecatæus & Ruffinus Cap. 13, al. 10.

Cumq; cognouisset Pharaothem Ægyptiorum regem sub quo ipse fugerat, esse defunctum, à Raguele commeatum rogat, vt salua eius pace ac gratia liceat sibi in Ægyptum ad publicam cognatorum ac tribulium suorum vtilitatẽ proficisci. quo impetrato & assumpta quam ibi duxerat Raguelis filia, liberisq; communibus, Gerſõ & Eleazaro, iter in Ægyptum arripuit: quorum nominum prius peregrinum significat, posterius, Dei auxilium, quòd diuina ope insidias Ægyptiorum euasisset, cumq; iam non longè à limitibus abessent, Aaron frater venit obuiam Deo sic iubente: cui mox indicauit quicquid in monte viderat, & omnia mandata quæ diuinitus illic acceperat. mox vlterius progressus obuios iuuit præstantissimos quosq; Hebræorum, qui aduentum eius præsenserant. & mox ne quid amplius de fide Mosis dubitarent, prodigia diuina voluntati attestantia sunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem visis attoniti, sperare iam cœperunt prouidentiam Dei securitati illorum & incolumitati non defuturam. Atque ita obsequentiores nactus Hebræos, & in potestate ipsius se futuros pollicentes, accensos nimirum libertatis amore, ad nouum regem se confert. Ibi posteaquam commemorasset operam suam pro Ægyptijs contra Æthiopas contemptim agros eorum vastantes nauatam, laboresq; exhaustos dum non aliter quàm pro suis popularibus bellum administraret, adijcit malam gratiam pro tot beneficijs sibi redditam. oraculum deinde in Sina monte acceptum regi aperit. nec non prodigia quibus de voluntate Dei confirmatus omnem hæsitationem posuerit, singillatim enumerat. addit deinde preces ne per incredulitatem Dei decretis obstaculo esse velit. caterùm cùm à rege contemptim audiri se animaduerteret, exhibet illi specimen prodigiorum quæ in Sina viderat. Rex verò iratus sceleratum eum appellat, qui Ægyptiorum olim fugitiuus, nunc magicis præstigijs instructus ad reliquos decipiendos venerit. Habere se quoque sacerdotes qui eadem ostenta repræsentare nossent, non minus peritos huiusmodi artium: nec esse cur se Moses iactare debeat, quasi solus diuina præ cæteris virtute polleat, atque ita apud rudem multi-

Moſes ex Madian in Aegyptum proficiſcitur.

Moſis duo filij Gerſo & Eleazarus.

... ab Hebræis in Aegypto exceptus miracula eis exhibet.

Exodi 5. 7. Moſes Aegypti Regẽ vt Iſraelitas dimittat hortatur.

Pharaoni prodigia exhibet Moſes.

multitudinem quasi supra mortalem conditionem positus se venditet: confestimq; cum & ipsi suas virgas proiecissent, in dracones sunt versæ. Tum Moses nihil his motus, ne ipse quidem, inquit, ignoro aut contemno artes Ægyptiorum, attamen quæ ego operor, tanta præstãtiora esse aio, quàm istorum magiam, quanto interuallo res diuinæ humanas post se relinquunt. iamq; manifestè declarabo non esse hoc præstigias veritatis specie parum cautis imponentes, sed ipsissimam Dei virtutem, argumentum omnipotentis illius voluntatis apud incredulos futuram: & cum dicto virgam in terram mittit, iubens vt fiat draco, quæ mox dicto parens Ægyptiorum virgas quæ draconum specie reptabant, vnam post aliam agressa omnes ad vnam deuorauit. ac mox in pristinam speciem reuersam Moses rursum sustulit. Rex autem ad indignationem magis quàm admirationem hoc facto commotus, cum nihil acturum respondisset, neq; quicquam Ægyptiacis artibus profecturum, mandat operarum exactori qui Hebræis erat præpositus, vt de labore nihil eis remittat, sed grauioribus etiam quàm antè operum difficultatibus premat. at ille prius paleas eis ad lateres fingendos præbere solitus, posthac id facere desiit: sed interdiu detentos in opere noctu ad comportandas paleas dimittebat, pristini laboris onus conduplicaturus. Moses autem neq; minis regis à proposito deterrebatur, neq; assiduis suorum querelis vt à cœpto desisteret vel minimum flectebatur: sed obfirmato contra vtrunq; animo, in hoc totus erat, vt suos in optatissimam libertatem restitueret. itaque denuò Regem accedit, suadens vt dimittat Hebræos in Sina montem, illic Deo sacrificaturos. hoc enim ipsum iussisse, nec posse quenquam eius voluntati resistere. quapropter dandam operam ne fauorem eius contemnere videatur, vtq; populo potestatem exeundi faciat, ne fortè contrà moliendo posthac culpam in se transferat, siquid ipsi tale acciderit, qualia Dei voluntati resistentibus euenire solent. Nam necessariò calamitates eos comprehendere, qui diuinam iram in se prouocauerint: & tum terram tum aërem illis infestum existere, tum procreationem filiorum parum feliciter procedere, elementis etiam ad vindicandum in eos concitatis. atq; hæc mala non posse euitare Ægyptios, etiamsi Hebræos regionem eorum exire contingant, nisi hanc profectionem bona pace ipsorum impetrauerint. Rege verò nihili faciente verba Mosis, neq; vel tantillum ad eius preces aduertente, grauissima mala in Ægyptios incubuerunt: quæ singulatim recensebo tum propter eorum nouitatem, tum vt eo magis appareat non vanas fuisse vatis nostri prædictiones: postremò quia hominum interest talia cognoscere, quò magis ea caueant, quibus irritatus Deus ad infligendas pœnas commoueri solet: Primùm amnis sanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit, cum præterea nullum fontem habeant. nec coloris tantum id erat vitium, sed si quis siti coactus gustaret, confestim acri dolore corripiebatur: eratq; talis Ægyptijs solis, Hebræis verò dulcis ac potabilis, & omninò pristinam naturam retinens. quo miraculo Rex inops consilij, timens incolumitati gentis, permisit Hebræos abire. cumq; malum cessasset, rursum ad pristinam mentem redijt, sententiam suam reuocans. Deus autem motus hominis ingratitudine, qui nec à periculo liberatus vellet sapere, aliam plagam Ægypto infligit. Ranarum vis immensa terram eorum populabatur, refertus erat & fluuius, vt aqua inde non nisi sanie harum viciata hauriri posset, immorientibus earum plerisque & imputrescentibus. plena erat & terra

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

Mosis virga deuorat Aegyptiorũ virgas.

Pharao Hebræos grauioribus operũ difficultatibus premit.

Exodi 6.

Moses Regẽ iterum Hebræos vt dimittat hortatur.

Prima Aegyptiorum plaga: Aqua in sanguinem mutata. Exodi 7.

Exodi 8. 9. Altera plaga, Ranæ.

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

turpi limo ex quo enascebantur, rursusq; in eundem resoluebantur: quin & domesticum victum fœdabant in esculentis ac poculentis nusquam non reperta, & in cubilibus quoq; passim oberrantes: ita vt omnia fœterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cum exagitarentur Ægyptij, Rex iubet Mosen cum Hebræis abire quò velit: & quamprimùm hoc dixit euanuerunt rana, terraq; simul & flumen in pristinam naturam sunt restituta. vix dum hoc malum cessauerat, cum Pharaothes denuò mutatus, priorum oblitus retinere populum cœpit: & quasi aliarum etiam afflictionum naturas experiri vellet, negabat exitum quem prius concesserat timore magis compulsus quàm ex animi sui sententia. Rursum igitur Deus alia clade in hominem fraudulentum vindicat. pedunculorum enim magna vis è corporibus Ægyptiorum scatebat, à quibus mali malè perdebantur, neq; lauacris neq; medicamentorum inunctionibus extinguere eos valentes. Qua noua peste turbatus Rex, & non magis ipso periculo quàm eius fœditate ac turpitudine territus, nequam cum esset, ægrè dimidiata ex parte resipuit. Hebræis enim exire permissis, ac mox malo cessante, liberos & vxores reditus obsides ab eis exigebat. quo facto magis etiam Deum exasperat, putans se prouidentiam eius circumuenire posse, quasi Moses & non potius Deus pœnas de Ægyptijs Hebræorum oppressoribus sumeret. Varias ergo & multiformes bestiolarum species immittit, quales nemo ante eam diem vnquam viderat, tanta copia, vt tota regio malo hoc repleretur: pra quarum frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat: & qui præsentaneum exitium euadebant, infecti tamen earum veneno à morbis corripiebantur. Rege verò ne tum quidem resipiscente vt voluntati diuinæ cederet, sed mulieres quidem cum viris dimittente, pueros verò retinere volente, non defuerunt Deo varia prioribus etiam grauiores pœna, quibus ob Regis maliciam in vniuersam gentem seuerè animaduerteret: sed exulceratis intus & in cute corporibus miserabilem in modum non mediocris numerus absumebatur. Et cum ne sic quidem Rex resipisceret, grando nunquam antè in Ægyptio cœlo visa, tunc verò maior quàm apud alios hyberno tempore, aut in septentrionali regione, verè iam adulto supernè ruens omnes eorum fructus contriuit: & si quid intactum grando reliquit, nubes locustarum superuenientes ita absumpserunt, vt fructuum colligendorum spes Ægyptijs omnibus omninò sit adempta. Quod si Rex stultus tantum, & non etiam malus fuisset, poterat vel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, vt tandem de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaothes tametsi non ita insaniebat vt causam non intelligeret, tamen tanta malicia pectus eius obsederat, vt adduci nullo modo posset, quin Deo quasi per contentionem repugnare, & in publica commoda sciens volensq; peccare pergeret. itaque tandam Hebræis pueros etiam vnà cum mulieribus concedit, sed iussis vt bona sua Ægyptijs tanquam prædam relinquerent, eo quòd ex ipsorum bonis nihil post tot calamitates superesse conquerebantur. Mose verò negante æquum postulari, alioqui non habituros vnde sacrificarent, atque hac controuersia diutius durante, tam densa tenebra omnisq; luminis expertes Ægyptijs sunt circumfusa, vt prospectu in vniuersum priuati alij alio casu absumerentur, illo quoque metu imminente, ne fortè penitus ab ea caligine absorberentur. deinde his discussis post tres dies ac totidem noctes, cum nondum flecteretur Pharaothes vt liberum

Tertia plaga, Pediculi.

Quarta plaga, Bestiolæ.

Quinta plaga, Pestis. Exodi 9.

Sexta plaga, Vlcera.

Septima plaga, Grando.

Octaua plaga, Locustæ. Exodi 10.

Nona plaga, Tenebræ.

Mosen Pharao propellit. Exodi 10. 11. 12.

liberum exitum permitteret, his verbis eum Moſes aggreditur, Quouſq; re- An. mũdi 2454. Ante Chriſtum natum 1510.
pugnabis Dei voluntati, qui omnino vult ac iubet Hebræos dimitti, nec eſt a-
liud præter hoc remedium aduerſus mala quibus affligimini. Rex verò iratè fe-
rens hanc dicendi libertatem, minatus eſt eum capite plectendum, ſi poſthac de
hac re moleſtus eſſe pergeret. Reſpondit Moſes, ſe non amplius hac de cauſa
verba facturum, ſed ipſum cum optimatibus Ægyptijs vltrò Hebræos rogatu-
rum vt quàm primùm inde proficiſcantur. atq; his dictis abijt. Deus autem cum
decreuiſſet adhuc vna plaga ictos Ægyptios cogere ad dimittendos Hebræos,
iußit Moſen edicere populo, vt paratum habeant ſacrificium, præparatum
tertiadecima Xanthici menſis in quartamdecimam, qui apud Ægyptios Phar- Xanthicus Macedonibus teſte Suida eſt Aprilis.
muthi vocatur, idem Hebræis Niſan & Macedonibus Xanthicus: vtq; ipſe
Hebræos educat omnia ſua ſecum portantes. ille verò inſtructos prius ad profe-
ctionem, & per ſodalitia diſtributos in vno loco continebat. illuceſcente verò
quartadecima omnes ad exitum animati ſacrificabant, & ſanguine domos lu-
ſtrabant, aſperſas hyſſopo: & peracta cœna reliquias carnium exuſſerunt, tan-
quam exituri. vnde nunc quoq; ſolenne manet nobis idem ſacrificium, quam fe-
ſtiuitatem vocamus paſcha. id tranſitum ſignificat, eo quòd Deus illa die prate- Iudæorũ Paſcha tranſitum ſignificat.
ritis illaſis Hebræis, Ægyptios morbo percuſſit. nam peſtis illa nocte abſumpſit Decima plaga, Aegypti primogenitorum hominum & animalium interitus.
primogenita Ægyptiorum, vt agminatim ad regiã concurreretur à proximis
vociferantibus non amplius detinendos Hebræos. tum Rex accito Moſe man-
dat vt abeant, ratus poſt eorum exitum regionem ceſſantibus calamitatibus
ſubleuandam. donis etiam Hebræos honorabãt, alij quo celerius diſcederent, alij
propter vicinitatis conſuetudinem. atq; hoc pacto exitũ eſt, flentibus Ægyptijs
& pœnitentibus ob præteritam malam tractationem. Iter autem faciebant per Iſraelitæ ex Aegypto diſcedunt.
Latopolim tunc deſertam: Babylon enim poſt eo loco eſt condita, Cambyſe Æ-
gyptum vaſtante. cumq; abeuntes iter ſtrenuè continuarent, tertia die perue-
nerunt Beelſephontem ad rubrum mare ſitam. cumq; nihil per viam inuenirent
propter ſolitudinem, macerata farina & modico calore in panis ſpeciem ſolida-
ta ſe ſuſtentabant: quo victu per triginta dies ſunt vſi. neq; enim plus commea-
tus Ægypto extulerant, atq; eum ipſum parcè diſpenſabant ad neceſſitatem ma-
gis quàm ad ſatietatem. quapropter in memoriam eius inopiæ feſta per octo dies
celebramus, quos vocamus azymorum. cæterùm multitudo migrantium vnà Azymorum feſtum.
cum liberis & vxoribus, vix erat numerabilis, qui verò militarem ætatem ha- Filiorum Iſrael numerus.
bebant, ſexcentorum milium numerum explebant.

CAP. VI.

Quomodo Moſe duce Aegyptum reliquerunt.

RELIQVERVNT *autem Ægyptum menſe Xanthico, luna quin-* Tempus exitus ex Aegypto, Exodi 12.
tadecima anno quadringenteſimo trigeſimo poſtquam Abra-
ham pater noſter in Chananæam venit: & poſt Iacobi migra-
tionem in Aegyptum anno ducenteſimo decimoquinto. Moſes An. mũdi 2454. Ante Chriſtum natum 1510.
verò annum tunc agebat octuageſimum, & frater eius Aaron
triennio erat maior. deferebant etiam ſecum oſſa Joſephi, ita vt filijs ſuis man- Ioſephi oſſa. Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 11.
dauerat. Ægyptios autem pœnituit quòd Hebræos dimiſiſſent: cumq; rex præ ca-
teris hanc rem ægrè ferret, totum præſtigijs Moſis imputans, decretum eſt vt
in eos irruerent: & correptis armis reliquoq; apparatu, perſequebantur, retra-

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

Israelitas Aegyptij persequuntur.

Quare Moses Israelitas non duxerit per Palæstinam.

Israelitas ab Aegyptiorum multitudine ad mare rubrum cinguntur. Exodi 14.

Israelitici populi ab Aegyptijs concluſi anxietas.

Moſes populum vt Deo totum ſe dedat hortatur.

Quando potiſsimum Deus auxilium afferre ſoleat.

cturi ſi poſſent aſſequi. non enim timendum ne Deus offendatur, cum iam ſemel exitus illis ſit conceſſus. ſperabant etiam facilè ſe in poteſtatem redacturos inermes & de via laſſos. itaq; obuium quemq; rogantes quà tenderent, raptim inſequebantur, tametſi per viam difficilem non ſolum exercitibus, ſed expeditis quoq; viatoribus. Moſes autem hac Hebræos ideò duxit, vt ſi Ægyptij mutata ſententia perſequi eos vellent, pœnas malicia violatiq; pacti perſoluerent, néue Palæſtini, quos ob veterem ſimultatem infenſos habebat, de hac profectione certiores fieri poſſent. eſt enim illorum regio Ægypto contermina. quapropter omiſſa via qua in Palæſtinam ducit, per deſertum via diſpendioſa ac difficili voluit Chananæam inuadere: obiterq; iuxta Dei mandata in montem Sina populum ſacrificaturum adducere. ſed vbi ad rubrum mare peruentum eſt, ecce Ægyptiorum multitudo circumfuſa in arctum eos compellit. aderant enim ſeptingenti currus cum equitum quinquaginta millibus, & ducẽta millia ſcutatorum peditum. hi vias omnes obſederant, quibus effugium Hebræis patere poterat, inter rupes & mare concluſis, quo loco mons præaſpretis inuius ad littus vſq; procurrit. atq; ita ne fuga quidem ſpe relicta Hebræos mare inter & montem obſidione premebant, oppoſitis armatis quà exitus in campos aperiebatur. in hac locorum iniquitate concluſi, cum nec obſidionem præ inopia tolerare, nec exitum ad fugam inuenire poſſent, nec arma adeſſent etiamſi maximè pugnare cuperent, nihil ſupereſſe videbant niſi vt turpi deditione ſaluti conſulerent: quo factum eſt vt Moſen incuſarent, obliti prodigiorum quibus libertatem eis Deus ſignificauerat: minimumq; aberat quin propheta lapidato, contemptisq; per incredulitatem pollicitationibus, deditione in priſtinam ſeruitutem redirent. nam & lamentis mulierum ac puerorum exaſperabantur, nihil niſi perniciem expectantium, cum eſſent rupibus & mari & armatis circumcirca cincti, nec vlla ſpes effugij relinqueretur. Moſes autem efferata licet contra ſe turba nulli ſuccumbens difficultati non ceſſabat eis proſpicere, Deo fretus, quem poſt tot libertatis præſagia probabile non erat permiſſurum vt aut delerentur, aut in poteſtatem inimicorum relaberentur. cumq; medius in concione conſtitiſſet, ſic ad eos verba fecit. Si homo aliquis res veſtras benè ac prudenter hactenus adminiſtraſſet, oportebat & in poſterum ſimilem eius curam & diligentiam expectare: nunc poſtquam Deus ipſe gubernandos vos ſuſcepit, quanta inſania fuerit eius opem non ſperare, qui per me vltrò vobis præſtitit quicquid ad veſtram ſalutem ac libertatem conferre videbatur. imò hæc ipſa difficultas & anguſtia magis vos ad ſperandũ accendere debuerat. ipſe enim vos in arctum hunc locũ concludi voluit, vt ex tanta neceſsitate præter veſtram æquè ac hoſtium opinionem ſeruaret, atq; hunc in modum declararet, non ſolum potentiam ſuam, ſed fauorem etiam quo vos perpetuò proſequitur. non enim in paruis rebus Deus propitius auxilium afferre ſolet, ſed tum potiſsimum quando ſpei ſupereſt minimum. ergo huius ope freti, qui poteſt & ex paruis magna facere, & horum potentiam debilem reddere, ne terreamini Ægyptiorum apparatu, neq; propter fugam mari & montibus impeditam animum deſpondete. poteſt enim Deus & hos in planiciem & mare in terram vertere.

Quomodo

CAP. VII.

Quomodo mare sciſſum Hebræis Aegyptios fugientibus viam aperuit,

An. mũdi 2454. Ante Chriſtum natum 1510.

HÆc effatus ad mare eos Ægyptijs ſpectantibus ducebat. Habentes enim eos ſub oculis, quòd eſſent perſequendo defatigati, pugnam in ſequentem diem differre conſultius putabant. vt verò ad extremum littus ventum eſt, tum Moſes ſumpta virga Deum in auxilium ſupplex inuocat, dicens: Tu Domine ſcis ipſe quòd nec viribus nec artibus humanis vllum hinc nobis patet effugium: ſupereſt vt ipſe ſalutem huic populo expedias, qui Ægypto relicta huc eſt delatus, tuam voluntatem tuamq; fidem ſecutus. ad te ſolum omni alia ſpe, omni conſilio deſtituti confugimus: ad tuam tantum prouidentiam reſpicimus, quæ ſola nos iratis Ægyptijs eripere poteſt. ſuccurre igitur properè, & potentiam tuam exere, & populum iam conclamatæ ſalutis ad fiduciam & ſpem excita. in difficultatibus conſtituti ſumus, ſed noſtris non tuis. tuum eſt Domine hoc mare, tuus & mons qui nos claudit: & hic poteſt te iubente aperiri, & illud in terram verti. poſſumus & per aërem ſublimes effugere, ſi ita nos ſeruari tibi placeat. hæc precatus, mare virga percutit: quo ictu repente ſciſſum, & retrorſum ſe recipiens, nudum ſolum Hebræis ad fugam capeſſendam relinquit. Moſes autem videns adeſſe Deum, & mare de ſuo ſolo ceſſiſſe primus

Moſis ad Deum precatio.

Mare rubrum findi-tur.

progreditur, hortatus Hebræos vt alacriter ſequantur per viam diuinitus datam, & lati præterito periculo gratias agant ob tam incredibilem ſalutis rationem tam ſubito exortam. illis verò impigrè ſubſequentibus, nimirum diuina ope fretis, Ægyptij primum inſanire eos putabãt in manifeſtam perniciem ruentes. poſtquam verò viderunt eos longè proceſſiſſe, & impune abſq; omni impedimento iter facere, impetu facto perſequi eos cœperunt, quaſi & ipſi tutum per mare iter habituri: & præmiſſis equitibus à littore deſcendebãt: iãq; in aduerſum littus euaſerãt Hebræi, hoſtib. à tergo relictis, quos armis graues ipſa etiã miraculi nouitas nõnihil eſt remorata: ſed cũ incolumes illos terrã tenere viderent, ſibi quoq;

Iſraelitæ incolumes per mare rubrũ euadũt quod Aegyptios inuoluit.

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

eundem euentum pollicebantur. Verum fefellit eos hac opinio, neſcientes nõ quorumuis talem viã eſſe, ſed Hebræorũ tantum, & fugientibus tantum ad ſalutem patere, non hoſtibus qui eos perdendi animo inſectarentur. ergo cum iam uniuerſus exercitus introgreſſus eſſet, refunditur iterum mare, & Ægyptios fluctibus inuoluit, ventis etiam eodem impellentibus: acceſſerũt & imbres de cœlo, & aſperato nitrua fulgurib. ſimul intermicantibus: fulmina quoq; deferebãtur, & nihil omnino deerat eorũ qua abirato Deo hominib. ad perniciem immitti ſolẽt: nam & nox eos caliginoſa nimis ac tenebroſa cõprehendit. atq; ita totus ille exercitus eſt deletus, vt ne nuncius quidẽ cladis domũ reuerteretur. Hebrai verò vix ſui compotes erãt præ gaudio ex tam inopinata ſalute cõcepto, accedente huc etiã hoſtiũ interitu, quò maior eſſet libertatis ſecuritas, nemine ſuperſtite qui eos in ſeruitutẽ vindicare cuperet, & Deo ex profeſſo illis auxiliũ ſubmittente. quapropter tum ſua ſalute, tum inimicorum ſupplicio lati magis quàm vlli antehac homines in hymnis & hilaritate totã noctem exegerunt: & Moſes carmen laudes Dei & ob præſentẽ fauorem gratiarũ actiones continens hexametro verſu cõpoſuit. Hac ego vt in ſacris codicibus inueni, ita ſingillatim conſcripſi. Nemo aũt mirari debet tanquã incredibilia, ſi priſcis hominibus & ad maliciã etiam tum rudibus, de ſalute periclitantibus via per mare patuit, ſiue Dei voluntate, ſiue natura ſponte: quandoquidẽ heri & nudiuſtertius Alexandri ductu Macedonibus Pamphyliũ mare ceſſit, & aliam viã non habentibus illac iter aperuit, cùm Deus eius opera ad deſtruendũ Perſarũ imperium vti decreuiſſet: id quod omnes teſtantur qui res geſtas illius Regis ſcripto prodiderũt. Sed de his vt cuiq; libet ita ſentiat. Poſtera verò die cum æſtus & ventus arma Ægyptiorũ in littus expuliſſet in quo tum Hebrai caſtra poſuerãt, Moſes id quoq; diuina prouidentia factũ interpretatus, ne poſthac inermes eſſent, collecta viritim diſtribuit: atq; ita iam probè munitos ad Sina montem duxit, ſacrificaturus ibi Deo & munera pro ſalute populi oblaturus, quemadmodũ iuſſum eſſe iam antè dictum eſt.

Exod. 15. Carmen & gratiarũ actio Moſis & Iſraelitarum pro præſenti liberatione.

Pamphylium mare quomodo Alexãdro ceſſerit dum moueret in Perſas.

Ægyptiorum arma ventus in Hebræorũ caſtra expellit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER TERTIVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI III. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Quomodo Moſes populum ex Aegypto in Sina montem eduxit.
II. De Amalecitarum & ſociorum clade, & præda quæ Iſraelitis inde obtigit.
III. Raguelis conſilium quod genero ſuo Moſi dedit.
IIII. Moſes conſcenſo Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.
V. De tabernaculo per Moſem in terra deſerta facto, quod ſimilitudinem templi portatilis referebat.
VI. De arca in qua tabulas legis Moſes collocauit.
VII. De menſa & candelabro aureis, deque altaribus tabernaculi.
VIII. De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.
IX. De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad feſta ac ſacrificia ſpectant.
X. Leges de ſacrificiis & purificationibus.
XI. Leges belli & conſuetudines.
XII. Seditio contra Moſen propter ægeſtatem & ſeditioſorum pœna.
XIII. De ſpeculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuerſi Iſraelitis terrorem hoſtium incuſſerunt.

Quomodo

CAP. I.

Quomodo Moſes populum ex Aegypto in Sina montem eduxit.

An. mũdi 2454. Ante Chriſtum natum 1510.

RECENTEM *hanc laticiam ex inſperato acceptæ ſalutis* Iſraelitæ in deſerto aquæ penuria laborant.
offuſcauit nonnihil itineris moleſtia, quo per deſerta in Sina montem ducebãtur: quòd emetienda eſſet regio difficilis propter ciborum & aquarum extremã inopiam, & ne brutis quidem alendis, nedum hominibus, idonea. erat enim tota ſqualida, & nihil omninò humoris habens, vnde fructus prouenire ſolent. talem autem viam neceſſariò ſunt ingreſſi, cùm aliam non poſſent, deferebantq; ſecum aquam priuſquam deſertum intrarent hauſtam duce ita præmonente. qua abſumpta puteos magno labore propter duriciem terræ fodientes aquabantur: ac ne ſic quidem vel ſatis bonam, vel quantum ſufficeret inueniebant. in hunc modum iter facientes perueniunt prima veſpera in locum quendam, cui propter aquas vicioſas nomen fecerunt Mar, amarorẽ vocabulo ſignificante: ibiq; laſſis de via & cõmeatu quoque iam abſumpto inopiam ſentire incipientibus, diuertere placuit. inuitabat ad manendum puteus forte repertus, qui tametſi tantis copijs non poſſet ſufficere, nonnihil tamen ſolatij propter naturam regionis præbebat. audiebant enim nihil aquæ in progreſſu ſe inuenturos. hæc ipſa quoque amara fuit & nulli potabilis, non homini ſolum, ſed ne iumento quidem. Mar amarorem ſignificat. Exod. 15.

Moſes autem videns eis animum cecidiſſe, nec habens quod diceret, non enim erat res cum hoſte quem virtute repellere poſſet, ſed & viri & imbellis mulierum ac puerorum multitudo ex aquo periclitabantur, ægrè expediebat conſilium populi miſeriam ad proprium infortunium referens: ad hunc vnum enim concurrebant, mulierculæ infantibus opem implorantes, viri verò mulieribus, ne ſe deſpiceret, vtq; ſalutis remedium aliquod quæreret. ad preces igitur verſus orat vt Deus mutata aqua ex vitioſa potabilem reddat: quo annuente hanc gratiam, arripit fruſtum ligni fortè ibi iacens, & medium per longitudinem ſciſſum in aquam mittens, docet Hebræos Deum exauditis precibus pollicitum daturum ſe aquam deſiderantibus, ſi gnauiter iuſſa peragerent. quibus rogantibus quid facto opus ſit vt aqua mutetur, iubet robuſtiſſimum quemque certatim puteum exhaurire, dicens, maiore parte euacuata reliquum potabile fore. quo facto aqua agitatione continua purior reddita, potum iam non aſpernandum multitudini exhibuit. Hinc caſtris motis peruenerunt in Ilym, agrum, vt primo aſpectu è longinquo videbatur, non malum. ferebat enim palmas. vt verò propius eſt ventum, fefellit omnium expectationem. palmæ enim non plures erant quàm ſeptuaginta, eaq; non admodum procera propter loci ariditatem. Moſes Deum orat vt aquam vitioſam potabilem reddat.

nam ne à fontibus quidem rigabantur, qui duodecim eo loco erant, ſed non ita largi vt emiſſis riuulis humiditatem terræ ſubminiſtrarent. quare ad egerendam arenam verſi in nullas venas incidere poterant, & ſi quid modicum diſtillaret, foſſione turbatum inutile ad potum reddebatur. arbores quoq; nõ multum fructum ferebant propter eandem aquarum inopiam. quamobrem exortum eſt murmur multitudinis contra ductorem, omnem miſeriæ ſuæ cauſam in vnum illum conferentis. triginta enim dierum itinere confecto, commeatum omnem quem ſecum extulerant iam abſumptum deſiderabant, & cùm nihil alimentorũ in terra deſerta inuenirent, minimũ à deſperatione aberant: atq; ita præſente

Iſraelitæ in Elym perueniunt, vbi contra Moſen ob commeatus penuriam murmur exoritur. Exod. 16.

egeſtate

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

egestate præteritorũ tam Dei quàm Mosis beneficiorum memoriam excutiente, in iram concitati videbantur iamiam correptis saxis in imperatorem suum inuasuri, autorem interitus sibi clamitantes. at ille irritatam multitudinẽ & tam acriter in se concitatã animaduertens, fretus Deo & cõscientia rei bona fide administratæ, prodit in medios vociferantes & saxa intentantes: cumq; singularem quandã gratiã in vultu præferret, populariq; facũdia cum primis polleret, exorsus est irã eorũ mitigare, obsecrans ne in præsentem necessitatem intenti omnium præteritorũ beneficiorum memoriã abijcerent: vtq; à difficultate tunc premente animum ad Dei gratiam ac dona verterent, quibus toties præter opinionẽ cumulati fuissent. nunc quoq; expectarent eum bonum exitũ procuraturum, quem verisimile sit ad probandam eorũ fortitudinem, patientiã & gratitudinem, vtq; appareat præteritáne an præsentia plus apud eos possint, hanc rerum angustiam immisisse. cauendũ igitur ne ob intolerantiam atq; ingratitudinem diuino fauore indigni deprehendantur, qui & voluntatem ipsius quam secuti Ægyptũ reliquissent, contemnant, & se ministrum eius iniquis odiis persequantur, præsertim cùm hactenus in nullo eorum quæ Dei iussu gerenda susceperat, deceptos se queri possint. Enumerat deinde singillatim, quomodo afflicti fuerint Ægyptij dum eos contra Dei voluntatem detinere conarentur: quomodo idem flumen illis quidem cruentum & ad potum inutile, ipsis verò dulce fuerit ac potabile. quomodo item refluo mari locum eis & viam ad effugium cedente, ipsi quidem per eam euadentes salutem sint consecuti, inimicos verò internecione deletos inspectauerint: & quomodo in eam vsque diem inermes, Deo præbente armorum quoque copiam sibi comparauerint: tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos præter omnium opinionem incolumes Deus eripuerit, qui cùm semper sit omnipotens, ne tum quidem de ipsius prouidentia desperandum. quamobrem æquo animo ferenda omnia, cogitandumq; non esse serum auxilium quantumuis differatur, quod rebus adhuc integris accipitur: & sic existimandum, non contemni à Deo sua pericula, sed fortitudinem probari ac libertatis amorem, vt videat vtrum eius cupidine & ciborum & aquarũ inopiam sustinere valeant, an potius more pecudum dominis in suum vsum pascentibus seruire malint. Se quidem non tam sibi priuatim timere, cui casu iniustè nihil mali accidere possit: quàm ipsorũ incolumitati, si per istam lapidationem facta & consilia Dei damnare videantur. His verbis furentes ad saniorem mentem reduxit, & iam ad facinus armatis saxa de manibus excussit. sed quoniam intelligebat non de nihilo concitatos, ad preces & supplicationes confugit: & conscensa quadam specula, opem Dei rebus per inopiam afflictis deposcebat, in cuius solius manibus salus populi reposita esset: vtq; propitius veniam daret populo duris rebus exasperato, & propter hoc more humano ab officio decedenti. Deus verò curæ sibi populum fore pollicetur, & opem quam peterent iamiam affuturam. His impetratis Moses descendit ad multitudinem: illi verò animaduertentes promissionibus diuinis latum, & ipsi posito mœrore vultus hilares assumpserunt. tum ille stans in medio concionis, ait se præsenti necessitati à Deo remedium afferre: nec ita multò pòst magna vis coturnicũ, quod genus auium præ cæteris Arabicus sinus alit, superato interiacente mari longo volatu fessarum, qui alioquin etiam non est sublimis, in Hebræos defertur. illi verò cibos diuinitus oblatos certatim comprehendentes, remedium inopiæ quærebant: & Moses rursum ad supplicationes vertitur ob auxi-

Moses populum vt animum ad Dei dona ac gratiã vertant hortatur.

Moses Dei beneficia populo Israelitico exhibita enumerat.

In Hebræorum castra coturnices Deus immittit.

Moses opem Dei illi ploratt.

lium

lium à Deo promissum simul atq; exhibitum: qui ad hunc modũ pastis, alia mox alimenta demisit. nam interim dum Moses precabundus palmas attollit, ros de cælo delabitur: qui cum manibus eius hærens concreuisset, suspicatus ille hanc quoq; alimoniam à Deo demitti, degustat: latusq; re comperta, turbam ignaram & putantem hiberna tempestate ningere, monet opinione falli, nec vulgarem rorem de cælo descendere, sed alimoniam, quæ ope alia destitutos periculo famis eximeret: ac mox prægustatum offert, vt experti crederent. illi verò ad eius exẽplum nouo cibo læti fruebantur, qui suauitate ad mellis dulcedinem accedebat, aspectu verò ad aromatis similitudinem quod bdelliũ dicitur, magnitudine coriãdri semini similis: eumq; prose quisq; certatim colligebant. sed mox edicto admonentur, vt ex æquo assaronis mensuram quotidiè colligerent: non enim defore hoc cibi genus, quod eò factum est ne infirmioribus deesset, dum robustiores per auaritiã plus satis colligunt. quod si quis contempto edicto vltra præscriptũ modũ collegisset, plus defatigatus nihilo plus habebat quàm cæteri. quicquid enim

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

Manna Israelitæ Deus cibat.

Edictum quantum Mănæ quotidiè quilibet colligeret.

vltra assaronem sequẽti die supererat, inutile reddebatur, amaritudine ac vermibus corruptũ: adeò diuinus & incredibilis erat hic cibus: cuius hæc natura est, vt qui hunc habet aliũ nõ desideret. Quin & nostris temporibus tota ea regio genere hoc compluitur, quemadmodũ olim in Mosis gratiã Deus id alimentum demisit. hoc Hebræi Manna vocant. nam hæc vox Man, in nostra vernacula est percontatiua, quid hoc est interrogans. atq; ita perpetuum gaudium ac securitatem per hunc cibum sunt adepti, quo per annos XL. *deinceps sunt sustentati: tantum enim temporis in deserto hæserunt. Sed ex loco in quo hæc primum contigerunt castris motis, postquàm in Raphidim peruenerunt extrema iam siti laborabatur: eo quòd & præcedentibus diebus raros fontes inuenire datũ est, & tunc in regionem omnino aquis carentem inciderũt. Rursum igitur Mosi irascebantur. ille verò declinato aliquantisper turbæ furore, ad deprecandum vertitur, rogans vt qui cibum in egestate dederat, nunc potum quoq; in extrema necessitate largiretur tantum non siti deficientibus, quandoquidem solus cibus in hoc*

Manna quid significet.

Exod. 17. Israelitæ 40. annos Manna sustentati.

Israelitæ in Raphidim perueniunt, vbi laborant siti.

An.mũdi2454. Ante Christum natum 1510.

rerum ſtatu nihil proderat. Deus verò nihil cunctatus promittit Moſi daturũ ſe fontem & aquarum abundantiã vnde minimè ſperarent: iubetq; vt virga feriens petrã in conſpectu ſitam, inde peteret ea qua deſiderabant. velle ſe vt per ocium & abſq; labore potum adipiſcantur. His acceptis à Deo Moſes reuertitur ad populum præſtolantem & intentis oculis ſe ſpectantem. iam enim videbant à ſpecula deſcendentẽ. qui poſtquàm reuerſus eſt, ait Deũ eos ex hac etiã neceſſitate liberaturum, & inſperato modo ſalutem largiturũ, fluuio de petra illa prorumpente. quo audito territis, ſi laßitudine ac ſiti enectis petra eſſet excidenda, Moſes ferit eam virga, qua eueſtigio dehiſcens aquam euomuit copioſiſſimam ſimul ac limpidiſſimam. illi verò inopinato ſpectaculo attoniti, vel aſpectu ipſo recreabantur: moxq; magna cum voluptate bibebant, quòd eſſet dulcis & qualem diuinitus datam eſſe conueniebat. quapropter & Moſen plurimi faciebant, quẽ Deo tam carum viderent, & Deo pro accepto beneficio quas poterant per ſacrificia gratias referebant. Teſtantur autem ſacræ literæ in templo dedicata, quòd Deus Moſi prædixerit petram ex ſe aquam profluentem eſſe edituram.

Moſes virga petram ferit & larga profilit vnda.

CAP. II.

De Amalecitarum & ſociorum clade, & præda quæ Iſraelitis inde obtigit.

Hedio & Ruffinus Cap. 2. Exod. 17.

EBRÆORVM autem fama longè lateq; diuulgata, rumoribusq; de his per omnes gentes circumquaq; ſparſis, nõ mediocris metus accolas eius regionis occupauit: & miſſis vltrò citroq; legationibus adhortabantur ſe inuicem, vt aut arcerent, aut delerent etiam, ſi modo poſſent, aduentantem multitudinem. præcipui verò huius expeditionis inſtigatores erant qui Gobolitidem regionem & vrbem Petram incolunt, vocanturq; Amalecita, inter eas gentes pugnaciſſimi. Horum Reges & ſe inuicem & finitimos ad Hebraicũ bellum concitabant, externum exercitum Ægyptiorum fugitiuos perniciem ſibi ſtruere dictitantes: quos non oportere contemni, ſed priuſquàm vires eorum augeãtur vberem aliquam regionem adepta, & fiducia ex ipſorum ceſſatione concepta priores bellum aggrediantur, tutò poſſe opprimi. conſultiusq; eſſe in deſerto eorum conatus vlciſci, quàm expectare dum vrbibus bonis ac opulentis potiantur. Hoc enim eſſe prudentium, initijs aduerſariorum potentiæ quàm primum obſtare, nec expectare dum quotidianis ſucceſsibus in maius augeatur, & potius curare ne in diſcrimen veniant, quàm vt periculo eximantur. Poſt huiuſmodi legationes decretum eſt communi conſilio, vt Hebræos adorti prælio repellere conentur. Nihil tum minus expectabat Moſes quàm motum aliquem indigenarum: ergò cùm videret trepidare ac tumultuari populum, cui de improuiſo & imparato cum inſtructiſſimo hoſte confligendum erat: hortatur vt Dei ſententia freti, cuius auſpicijs libertatẽ ſeruituti prætuliſſent, nihil aliud quàm victoriã cogitarent: néue reputarent quòd armis, pecunijs, cõmeatu & alijs huiuſmodi præſidijs ſint inferiores, ſed cùm Deum pro ſe contra hoſtes ſtantem habeant, tales animos conciperent ac ſi humanis etiam opibus eſſent longè ſuperiores. nec ignorare illos quantus ſit adiutor, toties in grauioribus malis expertos. hunc & hoſtibus eſſe infenſum, & Hebræis propitium: eumq; fauorem ſatis declaratum dum famem ac ſitim prodigioſè ab eis depellit, dum mari & monte incluſis inſperatum effugium expedit. ad hæc tantò magis ad victoriã aſpiran-

Amalecitæ mouent in Iſraelitas.

Moſes populum, vt nihil aliud quàm victoriam cogitarent, hortatur.

aſpirandum, quòd poſt hanc nihil ſint deſideraturi eorum quæ ad humaniorem victum pertinere videntur. Talibus dictis animato populo, conuocatiſq; tribunis & optimatibus, vniuerſos & ſingulos hortatur, iuniores quidem vt grãdiorum dicto audiãt, hos verò vt omnes imperatoris ſui nutus obſeruent. at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, ſperabant hanc pugnam miſeriæ finem allaturam, & vltrò Moſen rogabant vt ſe cõfeſtim in hoſtem duceret, néve intempeſtiua cunctatione alacritatem militum hebetaret. tum ille ſelectis è reliqua multitudine ad pugnam idoneis Ieſum præficit Naueci filium è tribu Ephramitide, virum manu ac conſilio iuxtà promptum, & pietate inſignem, & à Moſe præceptore hac parte non degenerantem. aliquot etiam cohortes ita diſponit ne ab aquatione intercludi poſſit, plures etiam ad præſidium caſtrorum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctem deinde ad prælium ſe expediunt, & armis ſimul ac corporibus curatis, intenti ſignum claſſico per Moſen dari expectant: qui & ipſe pernox cum Ieſu conſultabat, eumq; de inſtruendis ordinibus admonebat. appetente verò iam die, hortatur ducem vt ſpei de ſe concepta reſpondere ſtudeat, & re feliciter geſta exiſtimationem ſibi apud milites comparare. ſimiliter Hebræorum optimum quenq; priuatim, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinem accendit. atque ita inſtructos & animatos Ieſu & Deo committit, ipſe montem aſcendit. iamq; ad manus ventum erat, pugnabãturq; ſtrenuè, nec adhortationes mutuæ deerant: & quandiu Moſes erectas manus

An. mũdi 2454. Ante Chriſtum natum 1510.

Amalecitas fundunt fugantque Iſraelitæ.

tendebat, Amalecitæ deteriore conditione præliabantur. Moſes verò extenſione manuum laſſatus, cùm obſeruaſſet quotieſcunque manus demitteret, toties ſuos non ferentes hoſtis impreſſionem cedere, iubet fratrem Aaronem, & ſororis Mariames maritum Vranem, vtrinque aſtantes manus ſibi indeſinenter ſuſtinere, neque permittere vt per laſſitudinem deferrentur. quo facto egregiè vicerunt Hebræi, fuiſſentq; internecione deleti Amalecitæ, niſi interueniente nocte fuga & latebris quidam eorum ſalutem ſibi quæſiſſent. qua victoria non alia vel magnificentior vel magis opportuna maioribus noſtris contigit. nam &

Iosua Iſraelitarum Dux deſignatur.

An. mūdi 2454. Ante Christum natum 1510.

occurrentem exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omnibus circumquaq; gentibus magnum terrorem incusserunt, & laboris præmium prædam opimam reportauerunt. namq; castris etiam hostilibus expugnatis publicè & priuatim sunt ditati, qui ad eam diem vix quotidianum victum sibi parare poterant. nec in præsens tantum ea victoria profuit, sed in futurum etiã. non solum enim corpora aduersariorum, sed animi quoq; eo prælio sunt fracti: & omnibus circumquaq; gentibus ex illo tempore facti sunt formidolosi. ipsis verò opulentia nõ mediocris accessio est facta. multum enim auri & argenti in castris fuit repertum, multa æramenta vel escaria vel coquinaria, magnus etiam pecuniæ signatæ numerus: ad hæc textilia & armorum ornatus, aliaq; supellex castrensis, & varia præda iumentorum & impedimentorum quæ exercitũ sequi solent. quin & audaciores multò successus hic Hebræos reddidit, & fortitudinis ac industriæ magis studiosos, nihil nõ sibi pollicentes si virtutem strenuè colerent. Et hoc quidem prælium talem exitum est sortitum. Sequenti verò die Moses casorum cadauera spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis, quorum opera insignior fuerat, præmia distribuit, Iesumq; ducem pro concione collaudauit, milite per acclamationes laudem viri comprobante. adeoq; incruenta fuit hæc victoria vt ne vnus quidem ex Hebræis desideraretur, cum hostiliũ cadauerum numerus præ multitudine incompertus manserit. Mactatis deinde pro gratiarum actione victimis, arã DEO VICTORI posuit: prædixitq; internecione delendos Amalecitas, vt ne vnus quidem eius generis relinquatur, quòd Hebræos vltro armis aggressi essent, idq; in deserto & inopia laborantes. postremò ducem exercitus victoriali epulo excepit. hoc fuit primum prælium post exitum de Ægypto, quo hostem lacentem fortiter reiectum magna clade affecerunt: post quod per dies aliquot festis epinicijs celebratis, & quiete viribus reparatis, instructo agmine iter continuabant, iam enim creuerat armatorum numerus. & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mense pòst quàm ex Ægypto mouerant, ad montem Sina peruenerunt, in quo Moses visionem ardentis rubi viderat, vt iam antè commemorauimus.

Israelitæ prædã opimam ab Amalecitis reportant.

Spoliorũ & præmiorum distributio.

Amalecitas internecione delendos prædictio.

Israelitæ ad montem Sina perueniunt.

CAP. III.

Raguelis consilium quod genero suo Mosi dedit.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. Exod. 18. Raguel ad Mosen, in desertum Sinai peruenit.

CVM autem rei feliciter gestæ fama ad Raguelem quoque peruenisset, gratulabundus occurrit Mosen & Sepphoram & eorum liberos salutaturus. Is lætus soceri aduentu sacrificium instaurat, & populo epulum præbet prope rubum qui flagrationem illæsus euaserat. dum verò multitudo per suas quisque cognationes epulatur, Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autorem salutis ac libertatis celebrantes: ducem quoque suum faustis carminibus prosequebantur, cuius virtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguel quoque priuatim multa in populi laudem, multa in Mosis eius seruatoris cecinit, cuius auspicijs tot viri boni ac fortes regerentur. Sequenti autem die Raguel videns Mosen multitudine negotiorum obrui (finiebat enim lites quorum opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitro ius suum tenere se posse nõ existimantibus, & his etiam qui causam sub tali iudice perdebãt æquo animo sententiã ferentibus) tunc quidẽ siluit, neminẽ volens impedire quò minus iustitia viri frueretur. vbi verò tandem à negociorũ tumultu absolutum vidit,

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Raguel siue Iethro Mosis socer ex Israelitis iudices deligendos consulit.

vidit, seductum seorsum quid facto opus esset docuit : consuluitq; vt minores causas alijs cognoscendas cederet, ipse verò tantum Reipublicæ negocia tractaret. non deesse enim Hebræis & alios dijudicandis litibus idoneos : curam verò tot millium salutis sustinere posse neminem, nisi Mosi similem. itaq; cum non ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerunt vsui, tibi ipse parcens, permitte alijs vt ipsi inter se lites ex iure dirimant: tu verò diuino tantum cultui deditus esto, quò facilius populum è præsenti necessitate eximas. Quin & illud pro virili consuluerim, vt lustratis ac recensitis copijs eas in dena millia distribuas singulis huiusmodi legionibus suos duces præficiendo: easq; rursum in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiaris : itemq; in manipulos triginta & viginti & decem commilitonum: tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorum militum indita. Judices autem viros virtute ac iustitia præstantes populi suffragijs creabis, qui de controuersijs eorum decernant, & si fortè quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegent. atq; hoc pacto neq; Hebræorum quisquam suo iure fraudabitur, & tu sine interpellatione Deum colens fauorem eius propensiorem exercitui conciliabis. An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

Hoc Raguelis consilium Moses libenter admisit, fecitq; quicquid ille monuerat, non sibi hoc commentum vsurpans, neq; autorem eius celans, sed pro concione populo indicans cuius hoc inuentum fuerit. Quin & in libris suis Ragueli adscribit inuentionem ordinum militarium ac iudiciorum, malens dignos sua laude non fraudare, quàm sibi alienum decus vsurpare, vt hinc quoq; virtutem ipsius conijcere liceat: de qua suis locis sæpè nobis dicendum erit. Interea dum his locis populus hæret, Moses pro concione ait se ire in montem Sina colloquuturum cum Deo & aliquid vtile eis inde reportaturum : iubetq; vt ipsi interim in propinquo castra metentur, viciniores Deo futuri. Hedio & Ruffinus Cap. 5. Moses soceri consilium admittit

CAP. IIII.

Moses conscenso Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.

His dictis ascendit Sina montem omnium regionis eius celsissimum, & ob nimiam altitudinem cautesq; præruptas non ascensus tantum hominum, sed aspectus quoq; ipsos defatigantem, vt non immeritò propter numen incolens religiosus haberetur. Hebræi verò iuxta mandatũ propheta motis castris radices montis occupant, suspensi animis quidnam boni ita vt promiserat, esset à Deo reportaturus: atq; interim dum ductorem suum expectant, festos dies agebant, castitatem seruantes tum in cæteris, tum abstinendo à congressu mulierum per triduum, sicut iussi fuerant, & assiduis precibus Deum solicitantes, vt propitius Mosem excipiens, donum sibi per eum aliquod mitteret, quod ad vitam benè ac feliciter degendam conducibile foret. interim & victu sumptuosiore vtebantur, & ornatu splendidiore vnà cum vxoribus ac liberis excolebantur. atq; in hunc modum duobus diebus inter epulas exactis, appetente iam tertia nubes primùm præter solitum supra tota castra Hebræorum sublimis pependit, tentoria quàm latè patebant contegens, reliquũ cælum circunquaq; clara serenitate obtinente: procella deinde cum imbre vehemẽti ruebant, & fulgura simul crebro micantia Hedio & Ruffinus Cap. 6. Moses Syna montem ascendit.

An.mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

Horrenda fulmina in monte Sina.

terrebant. fulminaq; eliſa ſignificabant Moſen ex ſententia cum Deo propitio conueniſſe. Hac lecturi vt cuiq; placuerit accipiant, mihi certè fas non fuit diſcedere ab illis quæ in ſacra hiſtoria conſcripta habentur. Caterùm Hebræi viſa inſolita tempeſtate, eiusq; horrendo ſtrepitu aures feriente ſupra modum turbabantur. nam & rei nouitas terrebat, & rumor vulgatus de monte, quòd crebro Deus eum inuiſeret. quamobrem continebant ſe intra tabernacula mœſti, putantes actum de ſalute Moſi, & illo per iram Dei ſublato, ſe quoq; ſimile exitium manere. In tali rerum ſtatu ecce tibi Moſes exultans lætitia, vultuq; ipſo animum gaudio geſtientem præferens. quo conſpecto repentè metus omnis abijt, inq; locum eius ſpes magni alicuius boni ſucceſſit: nam & aër ad eius aduentum priſtinam ſerenitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat audituram quæ mandata à Deo referat. quam vbi conueniſſe animaduertit, è ſuperiore loco, vt ab vniuerſis exaudiretur, in hunc modum eſt affatus: Viri Hebræi, Deus optimus maximus, quemadmodum nunquam antea vota noſtra eſt aſpernatus, ita hoc quoq; tempore me legatum veſtrum benigniſſimè excepit, & iam in caſtra veſtra præſens ac propitius adeſt, præſcripturus vobis viuendi rationem, qua nulla beatior ne cogitari quidem poteſt. quare per ipſum perq; eius magnifica opera vos obſecro, ne contemnatis quæ vobis dicturus ſum, meam mediocritatem intuentes, quodq; humanam linguam audituri eſtis: ſed expendentes mandatorum bonitatem ac vtilitatem, agnoſcite eius maieſtatem, qui vt veſtra cõmoda prouehat, me internuncio ad vos vti nõ eſt dedignatus. Non enim Moſes Amarama & Jochabelis filius, ſed is qui pro veſtra ſalute Nilum ſanguineis fluentis labi fecit, & Ægyptiorum contumaciam tam varijs calamitatibus fregit, qui per mare viam vobis muniuit, qui omnium egenis cibos celitus excogitauit, qui potum deſiderantibus è petra ſcatere iuſſit, à quo Adamus terræ ac maris vſumfructum accepit, per quem Noe diluuium effugit, per quem Abrahamus noſtri generis autor ex errone poſſeſſor Chananæa terræ eſt factus, per quem Iſacus confectis ſenio parentibus eſt natus, per quem Jacobus XII. *honeſtiſſimis filijs eſt ornatus, per quem Joſephus in Ægyptiorum præſidem euaſit: is inquam vobis hæc præcepta largitur, ego nihil aliud ſum quàm tanti numinis interpres. ea vobis ſacroſancta erunt, & coniugibus ac liberis antiquiora. illis enim parendo beatam vitam agetis, fruentes terra fertili, mari tranquillo, progenie iuxta naturæ leges felici, eritisq; hoſtibus veſtris ſemper formidoloſi. ego enim cum Deo coràm collocutus, immortalem eius vocem audiui: adeò illi cordi eſtis vos & generis veſtri incolumitas. His dictis adducit populum cum liberis & coniugibus vt Deum loquentem eis audiant, & quid agendum docentem, ne dicta minus auctoritatis haberent, ſi per humanam linguam in animos eorum illaberentur. itaq; omnes audiebant vocem è ſublimi deſcendentem, vt nemo non intelligeret. Præcepta autem quæ Moſes duabus tabulis inſcripta reliquit, non eſt fas totidem verbis euulgare, ſententias tantum eorum indicabimus. Docet enim nos*

Moſis ad Iſraelitas oratio.

Populus Iſraeliticus Deum de monte Sinai loquẽtem audit.

Decem præcepta. Exodi 20. Deuter. 5.

Primum præceptum, Deum eſſe vnum, & hunc ſolum colendum.
Secundum, Nullius animalis ſimulacrum adorandum.
Tertium, Non temerè iurandum.
Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.
Quintum, Parentes honorandos.

Sextum,

Sextum, A cæde abſtinendum.
Septimum, Non adulterandum.
Octauum, Non committendum furtum.
Nonum, Non deponendum falſum teſtimonium.
Decimum, Nihil alienum concupiſcendum.

An. mũdi 2454. Ante Chriſtum natum 1510.

Hæc vbi multitudo læta ex ipſo Deo ſicut Moſes prædixerat audiuit, dimiſſa Exodi 21.
eſt concio. Sequentibus autem diebus ſæpius ad ducis tentorium ventitantes poſtulabant vt etiam leges eis à Deo deportaret. ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quóue modo agendum eſſet per idem tempus præſcripſit, ſicut ſuo loco dicetur. ſed maiorem legum partem in aliud tempus differo, priuatim de his commentaturus. Eodem ferè tempore Moſes rurſum in Sina montem aſcen- Exodi 24.
dit, præmonito antè populo: nam & ſpectare eos aſcenſionem ſuam voluit. cumq́ diutius moraretur, per XL. *enim dies abfuit, cœperunt ſoliciti eſſe, ne quid gra-* Per 40. dies & 40. noctes in monte Sinai Moſes moratus.
uius illi accidiſſet. neq́ in tot ærumnis aliud quicquam eos ſic contriſtauit, vt interitus Moſis opinio. variabant enim rumores, dum alij deuoratum à beſtijs iactant, maximè qui minus eum amabant: alij raptum à Deo videri malunt. qui verò prudentiores erant, inter vtranq́ ſententiam ancipites, quòd alterum ab humanis caſibus non alienum, alterum viri illius virtuti conuenientius videbant, ipſius ſortem ſatis æquo animo ferebant: ſuam autem vicem dolebant, quòd tali præſide ac patrono eſſent orbati, qualem alium inueniri credebant impoßibile: & neq́ ſolicitudo ſperare eos ſinebat, neq́ ſpe adempta non dolere poterant. ac ne caſtra mouere quidem audebant, reditum expectare iußi. tandem XL
diebus totidemq́ noctibus elapſis reuertitur, nullo interim humano alimento de- Quadraginta dies & noctes Moſes ieiunat.
guſtato: aduentuq́ ſuo tota caſtra ingenti gaudio repleuit, diuinam prouidentiam illis adeſſe ſignificans, & rationem benè ac beatè viuendi ſe per eos dies didiciſſe. poſtulareq́ Deum vt tabernaculum ei faciant, quò deſcenderet quo- Exodi 25.
ties placeret, quod etiam migrantes ſecum circumferre poſſent, vt non ſit opus amplius in Sina aſcendere, ſed interuiſitans crebrò & tantum non cohabitans præſto ſit votis eorum ac deprecationibus. menſuram quoq́ & formam tabernaculi ſibi permonſtratam, nihilq́ ſupereſſe, niſi vt ad eius fabricam quam primùm ſe accingerent. His dictis profert duas tabulas continentes decem præcepta Duæ tabulæ Moſis.
inſcripta, in ſingulis quina. erat autem Dei manus ea ſcriptura. Illi verò præ- Exodi 35.
ſentia ſermoneq́ Moſis læti pro ſe quiſq́ certatim ad ſtructuram tabernaculi Iſraelitæ læti certatim ad ſtructurã tabernaculi conferunt.
conferebant, aurum, argentum, cuprum, materiem ligneam elegantem & contra cariem firmam, pilos caprarum, & ouium pelles partim hyacinthina, partim punicea tinctura, quaſdam etiam candidas colore, & alias purpura flore infectas, adhæc lanas eiſdem coloribus tinctas, & linum byßinum. lapillos quoq́ pretioſos, qui ad ornatum auro includi ſolent, atq́ inſuper vim magnam odoramentorum. nam huiuſmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo & portatili differebat. ergo poſteaquam iſta ſpecies ambitioſa ſunt collata, viritim contribuentibus, nonnullis etiam plura quàm pro domeſticis facultatibus, architectos operi propheta præficit ex mandato Dei, ſed tales vt non alij deligendi fuerint, etiamſi populi ſuffragijs res commiſſa fuiſſet. Eorum Exodi 36.
nomina etiam nunc in ſacris codicibus extant: Beſeleel ex tribu Iudæ, Vronis fi- Beſeleel & Eliab Architecti tabernaculi.
lius & Mariammes, quæ erat ducis ſoror: & Eliabus Iſamachi, tribus Danidis. plebs autem tanta alacritate operam & impenſam offerebat, vt edicto coercendi fue-

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

di fuerint, & praconis voce admonendi non esse opus pluribus. ita enim fabricatoribus est visum. atq; ita structuram tabernaculi aggrediuntur, Mose & mensuram & magnitudinem designante, sicut in monte ex Dei colloquio didicerat, tum quantum instrumentum capere deberet ad vsum sacrificorum & sacrorum ministerium, ritè ac ordinatè prascribente. nec minor fuit largitio mulierum circa vestes sacerdotales, & cætera qua vel ad tabernaculi ornamentum, vel ad diuinum cultum attinere videbantur.

Edicto plebs coercẽda, ne quicquam amplius ad tabernaculi structuram offerant.

CAP. V.

De tabernaculo per Mosem in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

OMNIBVS autem paratis, & vasis aureis & aramentis ac textilibus, Moses indicto festo & sacrificio pro cuiusq; opibus, tabernaculum erigit hoc modo. Atrium primo dimensus latitudine L. cubitorum, longitudine C. vallos æreos statuit altos quinq; cubita per longiora latera vicenos, & in postico latere X. In vno quoque inerant anuli, & capitella argentea, bases verò aurata mucronata, imæ hastæ similes, ex ære facta & in terram defixa. anulis innectebantur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi confixi singulos vallos firmabant, & contra ventorum vim tabernaculum muniebant. Linteum deinde byssinum molliſsimum circumtendebatur à capitellis ad bases dependens, totumq; eum locum sepiens, vt nihil à pariete differre videretur. atq; hoc modo se habebant septi tria latera. quartum verò latus L. item cubitorum totius operis erat frons, cuius ianua viginti cubita patebat, vtrinq; habens geminatos vallos instar postium. ex argento hi quoque constabant præter bases, quæ erant æneæ. ab vtroque autem latere stabant tres valli benè firmati. erant autẽ & illi linteo è bysso contexto circumducti. ad ianuam verò pendebat velum viginti cubita longum, & quinq; altum, ex purpura byssoq; & hyacintho cõtextum, variè picturatum exceptis animantium formis. intra ianuas autem erat aspersorium aneum, basi ex eadem materia superpositum, vnde sacerdotes manus abluerent, & pedes perfunderent. Hunc in modum septum atrij se habuit. Tabernaculum autem statuit in eius medio versum ad orientem, vt sol surgens radios in illud mitteret: eratq; longum cubita triginta, & latum duodecim. alter parietum erat australis, alter ad septem triones obuersus. tergum ad occidentem spectabat, attolebaturq; tantum, quantũ in latitudinem patebat. Erantq; tabulæ ligneæ vicenæ ex vtroq; latere quadrãgulæ, crassitudine quatuor digitorum, latitudine vnius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis cõtectæ: & singulis tabulis inerant cardines bini immissi per duas bases quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularum cardines suscipiebant. Parietis verò occidentalis tabulæ sex erant, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita compaginatæ, vt vnus paries esse videretur. Ex lateribus autẽ tabulæ erant vicenæ, quarum latitudo habebat mensuram vnius & dimidij cubiti, crassitudo tertiam partem palmæ, & ita triginta cubita adimplebant. posterioris verò parietis nouẽ cubitos sex tabulæ faciebant quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito sectæ, quas angulares posuerunt ad instar maiorum tabularũ. Singulæ verò tabulæ anulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, veluti quibusdam radicibus confixos per ordinem,

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

Moses in deserto tabernaculum erigit.

Atrium tabernaculi primum.

Tabernaculum.

ordinem, adinuicem per circuitum reſpicientes: & per eos deaurati vectes im- An. mũdi 2455.
miſsi, ſinguli cubitorum quinq;, tabulas coniungebant: intrabatq; caput vectis Ante Chriſtum
vnicuiuſq; in alio capite, in modum pyxidis: & poſt tergum parietum in longi- natum 1909.
tudine poſitorum, vnus erat ordo, per tabulas omnes vadens, quo per vncinos
vtriuſque parietis latera continebantur, incaſtrationibus factis & immiſsis
adinuicem. atque ita cautum eſt tabernaculo contra ventorum vim aliósue
impetus, vt ſecurum & immobile conſiſteret. Intus autem diuiſa in tres partes Sanctuarium.
longitudine, poſt decem cubita intima, ſtatuta ſunt calumna quatuor eodem
opere & ex eadem materia facta, ſimilibus baſibus impoſita, paribus interuallis
per tranſuerſum diſsita: vltra has fuit adytum, reliquum verò tabernaculi ſa-
cerdotibus patebat. atq; hac tabernaculi trifariam diuiſio, vniuerſitatis natu-
ram referebat. nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur, ſa- Tabernaculi diuiſio-
cerdotibus inacceſſa calum Dei quodammodo repræſentabat: viginti verò cu- nis ſignificatio.
bitorum ſpatium, tanquam mare & terra hominibus inacceſsibilis, ſolis ſacer-
dotibus concedebatur. à fronte verò quà aditus patebat, columnas ſtatuerunt
quinq; æreis baſibus innixas. poſt hæc vela ſunt per tabernaculum expanſa, è byſ-
ſo contexta, & purpureo, hyacinthino, puniceo, coloribus diſtincta. horum pri-
mum cubita decem quaquauerſum patebat: quod per columnas eſt diſtentum,
quæ adytum à reliquo ſpatio diſparabant, & à cõſpectu hominum excludebant.
totumq; hoc fanum vocabatur ſanctum, adytum verò vltra IIII. columnas ſi- Exodi 26.
tum dicebatur ſanctum ſanctorum. fuitq; hoc linteum omnis generis floribus Templum ſanctum.
quæ terra fert alijsq; ornamentis picturatum, exceptis tantum animantium fi- Sanctum ſanctorum.
guris. alterum autem velum magnitudine, colore, textura priori par, circa in-
greſſum ſitas quinq; columnas tegebat: quod à ſummo ad dimidium columna-
rum pendens ibi anulis ſuſtinebatur, & acceſſum ſacerdotibus ſubintrantibus
præbebat. huic penè contiguum erat aliud velum magnitudine par ſed & è lino
contextum, anulis à funiculo per tranſuerſum pendens: quod aliquando addu-
cebatur, aliquando feſtis præcipuè diebus reductum populi proſpectum admit-
tebat. reliquis diebus, & maximè parum ſerenis obiectu ſuo picturatum illud
velum à tempeſtatibus protegebat. vnde mos manſit etiam poſt templum exa-
dificatum, vt velum huic ſimile in aditu prætenderetur. erant præterea decem
aulea quaternorum cubitorum latitudinis, longitudinis vicenum octonûm cum
vncinis aureis qui contiguorum anulis ita inſerebantur, vt coaptata vnum
viderentur: quæ extenſa fanum ſupernè obtegebant, & parietes à lateribus & à
tergo, minus vno pede ad terram pertingentia. erant & alia peripetaſmata vn-
decim aquè lata, ſed longiora, videlicet triginta cubitorum ſingula, è pilis ea-
dem ſubtilitate qua illa è lana contexta: quæ tegmine ſuo vſque terram fuſa in-
ſtar thalami exhibebant, vno à fronte prominente, quod in hunc vſum ſupra de-
narium numerum erat adnexum. hæc rurſus ab alijs è pellibus conſutis contra
æſtus ac pluuiarum iniuriam protegebantur. quapropter è longinquo ſpectan-
tibus res erat miraculo digniſsima: colores enim tabernaculi non aliter mica-
bant, quàm ſi calum quis contueretur. cæterùm cilicia & pellicea ve-
la ita pendebant, ſicut illud circa fani introitum, ad
arcendas tempeſtates obiecta.

CAP. VI.

De arca in qua tabulas legis Moſes collocauit.

An. mũdi 2455. Ante Chriſtum natum 1509.

Exodi 37.

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

De arca ſacra Deo.

TABERNACVLO autem hunc in modum conſtituto, etiam arcam Deo ſacram inferunt, è materie natura valida & ab omni carie inuiolabili. hac vernacula noſtra lingua dicitur Heoron, figura tali. longitudo eius erat quinq; palmorum: altitudo verò & latitudo trinûm palmorum: eratq; intus & extra tota laminis aureis incruſtata: & habebat tegmen aureis cardinibus coaptatum, nulla ex parte prominens, ex vtroq; autem longiore latere inerãt anuli aurei duo, totum lignum penetrantes, & per eos vectes aurati vtrinq; traiecti, vt quoties opus eſſet quocunq; tranſportari poſſet. neq; enim à iumentis vehebatur, ſed ſacerdotum humeris transferebatur. operculo autem eius impoſita erant effigies duæ, quas Hebræi Cherubeus appellant, ea ſunt animantia volucria, noua ſpecie nec vnquam cuiquam hominũ viſa: quæ Moſes in Dei ſolio viderat figurata. in hanc arcam reposuit tabulas decem præcepta continentes, in vtraque quina, & in ſingulis paginis duo cum dimidio: ipſamq; arcam intra adytum recondidit.

Cherubin.

Legis tabulæ in arca.

CAP. VII.

De menſa & candelabro aureis, deque altaribus tabernaculi.

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

Menſa.

IN fano autem menſam collocauit Delphicis nõ abſimilem, longitudine duûm cubitorum, latitudine vnius, altitudine palmorum trium. eam ſuſtinebant pedes dimidia ſui parte inferiore per omnia pedibus ſimiles, quales lectis Dorienſes addere ſolent: ſed ſupernè quadrangulares erant. habebatq; circumquaque labrum quatuor digitis tàm infernè quàm ſupernè prominens. & per ſingulos pedes inerant anuli ferè circa ſummum pedem: adhibebanturq; vtrinq; duo ceu manubria è ligno firmiſſimo deaurata, quæ non per circulum vtrũq; vt vectes trajiciebantur, ſed fibulato morſu menſæ labrum ſupernè, inferne pedis anulum comprehendendo, facultatem transferendi quocũq; opus eſſet præbebant. hæc ſolebat deponi in fano verſus ſeptentrionalem parietem nõ longè ab adyto. & in ea diſponebantur duodecim panes non fermentati, ſeni è regione ſibi duobus ordinibus oppoſiti, mundiſſimi confecti è farina duorum aſſaronum, quæ menſura Hebræorum ſeptem cotylas Atticas continet. ſuper panes autem ponebantur duæ phialæ aureæ thure plenæ. poſt ſeptẽ verò dies alij panes inferebantur, feſto quod nos vocamus ſabbatum: cuius ritus cauſa aliàs eſt à nobis indicanda. Ex aduerſo menſæ propius meridianũ parietem ſitũ erat candelabrũ ex auro fuſili ſed non ſolido, pondo minarũ centum. hoc pondus Hebræi cinchares, Græci talentum ſua lingua nominant: eratq; diſtinctũ globulis, lilijs, malis punicis, craterculis ab vna baſi in altũ aſſurgentibus, in ſeptẽ ramos diffiſſis iuxta numerum ſolis & reliquorũ planetarum. exibat autem in ſeptem capita ordine inter ſeſe reſpondentia: quibus imponebantur ſeptem lucernæ ſecundum totidem planetarum numerũ: reſpiciuntq; ad orientẽ & meridiẽ, candelabro obliquè poſito. inter hoc & menſam vt dixi ſita erat arula ſuffumigatoria, & ipſa è ligno imputribili, ſed ſolida lamina circũquaq; cõtecta, cubitali in quadrũ latitudine, altitudine verò dupla, ſuper quam ſtabat foculus corona aurea circumquaq; cinctus: cui anuli inerant cũ ſuis vectibus, quo per viã à ſacerdotib. deportari poſſet.

Hedio & Ruffinus Cap. 10. Candelabrum aureũ.

Ara ſuffumigatoria.

Sed

Sed & pro foribus tabernaculi erat ara alia hac quoq; lignea, laminis æreis intecta, in quadrum quinq; cubita patens, altitudine trium cubitorum, inaurata, cratem pro foculo superpositam habens. excipiebat enim terra quicquid ignitum supernè decidebat, quòd basis nulla subesset. ad aram verò præsto erant infundibula & phialæ, thuribulaq; & crateres cum instrumento alio rei diuinæ peragendæ accommodo, nihil non ex auro purissimo.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509. Exodi 38.

CAP. VIII.

De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.

ET tabernaculum quidẽ cum paratu suo sic se habebat. nunc restat dicendum de vestitu tam reliquorum sacerdotum quos illi chaneas vocant, quàm pontificis, quem anarabachẽ nominant, sic summum sacerdotem significantes: ac primùm de vulgo sacerdotum. Sacerdos sacris operaturus purus iuxta legem & castus accedens ante omnia manachasen quem vocant induitur: quasi dicas constrictorium. est autem subligar circa verenda, consutum è byssо retorto: in quod pedibus insertis subducunt velut dimidiatas bracas, atq; ita circum ilia constringunt. super hoc induit linteam interulam byssinam è duplicata tela confectam, chetomene nostris vocatur, significatq; ea vox lineam. linum enim vocamus chethõ. id indumentum est tunica talaris corpori astricta, habens manicas circa brachia & ipsas strictas, quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani, ita contexta vt serpentis exuuiũ videri possit. floribus etiam picturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis & byssinis: stamen verò è sola byssо constat: quæ semel atq; iterum circa pectus reuoluta ad talos vsq; defluit, tantisper dum sacerdotes à sacris feriantur: idq; ad ornatum conferre videtur. cùm verò sacris est ministrandum, ne ventilata sit impedimento super humerum lævum reiicitur. hanc zonam Moses nominauit abaneth, nos vocabulo à Babyloniis mutuato emian dicimus. sic enim illi nominant. sed tunica nusquam sinuatur, habetq; circa collum amplam aperturam, cuius oræ uncinis à pectore & à tergo committuntur: massabazanem vocant. super caput autem gestat pileum non fastigiatum, neq; totum caput comprehendentem, sed paulò plus quàm mediũ. hic vocatur masnaemphthes. est autem tali paratu, vt videatur vitta linea sæpè in orbem replicata & consuta, quam supernè alia tela integit vsque ad frontem descendens, & per superficiem verticis futurarum deformitatem occultans. hic adaptatur accuratè, ne inter sacrificandum delabatur. Et sacerdotum quidem ornatus in genere est talis. Pontifex verò vtitur quidem etiam hoc, nihil eorum quæ enumerauimus omittens, sed superinduitur hyacinthinam tunicam talarem, quam nostrates methir nominant: astringitq; eam zona coloribus supra dictæ simili, nisi quòd auro intertexta. caterùm ima vestis ornabatur limbo effigie malorum punicorum distincto, à quo tintinabula aurea sic dependebant, vt medium esset quodq; malum punicum inter duo tintinabula situm, & tintinabulum inter duo mala punica. hæc tunica non constat è duobus segmentis, vt futuras habeat in humeris ac lateribus: sed vnica tela in longum contexta aperturam in summo habet non transuersam, sed in longum descendentem à tergo & ante vsq; ad medium pectus: cui decoris causa assuta est fimbria ne scissura appareat. eodem modo quà manus exeruntur est scissa. Super hanc terram etiamnum induit vocatam ephoden,

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Exodi 39. Vestitus sacerdotũ.

Manachases.

Chetomene.

Abaneth.

Massabazanes.

Masnaemphthes.

Pontificis ornatus.

Methir.

Ephod.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

græcanicæ epomidi similem, ea fit hoc modo: ex varijs coloribus auro intermixto ita contexitur, vt circa medium pectus lacuna quædam relinquatur, maniculis quoq; ita extantibus vt planè tunica appareat. lacuna verò inseritur frustum amplitudine palmi auro eisdemq; coloribus, quibus ephodes, variegatum.

Essen siue Logion.

id vocatur essen, ac si dicas rationale: quod ita quadrat, vt ad amussim spacium illud circa pectus à texente relictum expleat. id committitur cum tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris tunicæ ac essenis extantibus, intercurrente tania hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo hyacinthino futuram explente. in vtroq; autem humero singuli sardonyches auro inclusi fibularum vice epomiden adnectunt: his insculpta sunt Iacobi filiorum nomina literis vernaculis linguæ nostratis, in vtroq; lapide sena, ita vt seniores dextrum humerũ obtineant. quin & essenem ipsum duodecim gemmæ distinguunt, eximia vel magnitudine vel pulchritudine, ornatus hominibus propter enorme preciũ incomparabilis: cui ternæ per ordines quatuor inerant, cõsertæ coronulis aureis ita vt ex-

cidere non possent: in primo ordine, sardonyx, topazus, smaragdus: in secundo carbũculus, iaspis, sapphirus: in tertio lyncurius, amethystus, achates: in quarto chrysolithus, onyx, beryllus. his erant insculpta filiorum Iacobi nomina, quos tribuum autores habemus, ordine quo olim singuli nati fuerant. Cum autem per se illi quos diximus anuli sint infirmi, nec possint pondus gemmarũ sustinere: alios duos maiores in extremitate rationalis quæ respicit ad collum, eminentes è textura fecerunt: qui suscipiant catenas aureas, opere plexili, venientes per fistulas quasdam ad extremitates humerorũ: quarum catenarũ summitas ascendens reducitur post tergũ, & circulo qui est a tergo in epomidis fimbria connectitur: id quod præcipuè sustinet ephoden ne quo pacto defluere possit. essenі autem assuta erat zona iam dictis coloribus & auro distincta, quæ totum complexa rursumq; supra futuram nodata, deorsum propendere sinebatur. omnes aũt fimbriæ quibusdam oris fistulosis vtrinq; includebantur. Porrò pileo, quali cæteri sacerdotes, vtebatur: super quem extabat alius consutilis ex hyacintho variatus. hunc au-

rea

rea coronatriplici ordine circumdabat, in qua ſpectabãtur calyculi aurei, quales videmus in herba quæ apud nos vocatur daccharus, apud Græcorum herbarios hyoſcyamus. quòd ſi quis aut viſam aliquando nõ ſatis animaduertit, aut nomine tenus auditam de facie non nouit, huic etiam deſcribere eam non grauabor. herba eſt tres palmos ſæpè in altitudinem excedens, napo ſimilem radicem habens: vix enim hac parte eſt alia ſimilior: folia verò apio. hæc è ramis emittit calyculum ipſis inhærentem. veſtiturq; tunica quadam, quam exuit fructu ad maturitatem tendente. calyculus autem eſt quãtus articulus minimi digiti, circumferentiam habens crateri ſimilem. quod ipſum clariùs faciam propter ignorantes. ima ſui parte circa fundũ dimidiato globo eſt rotunditate ſimilis, mox in proceſſu paulatim coarctatur, donec in extremitate rurſum dilatatus in labrũ exeat mali punici vmbilico inciſuris ſimile, cui operculum orbiculare inhæret, quaſi de induſtria tornatum, eminentes habens inciſuras quas dixi vt in malo punico aculeatas & in acutos mucrones deſinentes. continet autem ſub operculo fructum per totum calyculum, herbæ ſideritidis ſemini ſimilem. florem verò fert qui papaueris videri poſſit. eiuſmodi corona ab occipitio circum tempora vtraque procedebat: nam frontem iſti calyculi non ambiebant: ſed ceu lorum quoddã latum aureum, quod ſacris characteribus Dei nomen inciſum habebat. atq; hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari ſuccurrit, quomodo homines odio nos proſequantur propter perpetuam opinionem de nobis conceptam, quaſi per impietatem numen contemnamus quod ipſi aſſiduo cultu venerentur. Nam ſi quis tabernaculi fabricam contempletur, & Sacerdotis ornatum, & vaſa quibus inter ſacrificandum vtimur, comperiet legiſlatorem noſtrum diuinũ quendam virum fuiſſe, & falsò nobis impietatis calumniam impingi. in his enim omnibus repræſentatam quodammodo vniuerſitatis rerum naturam inuenire licet, ſi quis non ociosè ſed prudenter ſingula conſideret. Nam & tabernaculum longitudine xxx. cubitorum trifariam partitus, & duabus partibus Sacerdotibus permiſſis, quaſi profano loco, terram & mare ſignificat. hæc enim ab omnibus promiſcuè calcantur. tertiam verò partem ſoli Deo deſignauit, eo quòd cælum hominibus ſit inacceſſibile. itidem per duodecim panes in menſa diſpoſitos, annum ſignificauit in duodecim menſes diuiſum. & cum candelabrum è ſeptuaginta partibus compoſuit, duodecim ſigna per quæ planetæ feruntur ſubindicauit: & per ſeptem lucernas impoſitas totidem planetarum curſum. vela quoque è quatuor coloribus contecta elementorum naturam deſignant. nam byſſus terram referre videtur, ex qua lini hoc genus prouenit: purpura verò mare, eo quòd conchylij cruore ſit fucata. aërem verò hyacinthus repræſentare videtur: ſicut puniceus color ignem. quin & pontificis tunica cum ſit lint ea, terram ſimiliter ſignificat: hyacinthus verò polum, per mala punica fulgetra referens, ſicut tonitrua per tintinabulorum ſtrepitum. epomis etiam vniuerſi huius naturam indicat è quatuor coloribus contexta, quibus aurum acceſſit, ſicut ego interpretor, propter adiunctam rebus omnibus lucem. eſſen quoque in eius medio eſt inſertus, non aliter quàm terra medium mundi locum obtinet. Zona item qua cingitur, oceani ſimilitudinẽ habet, qui vniuerſa circumplectitur. duo præterea ſardonyches in veſtitu pontificis pro fibulis additi, ſolis & lunæ ſignificationem habent. gemmarum etiam duodenarium ſiue ad menſes retuleris, ſiue ad parem partium numerum eius circuli quem Græci zodiacũ vocant,

An. mũdi 2455. Ante Chriſtum natum 1509. Pontificis aurea corona triplex.

Sideritis.

Significatio tabernaculi fabricæ & Sacerdotis ornatus.

An.mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

nequaquam à vera coniectura aberraueris. pileus item cæli significatio videtur esse, cùm sit ex hyacintho confectus: alioqui non sustineret Dei nomen: & corona illustratur aurea propter splendorem quo maximè Deus delectatur. atq; hæc in hunc modum interpretati sumus per occasionem, ne latentem in his legislatoris sapientiam vltrò dissimulare videremur.

CAP. IX.

De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad festa ac sacrificia spectant.

Hedio & Ruffinus Cap. 12. Exod. 28 29.30.40. Aaroni Mosis fratri Sacerdotium confertur à Deo.

His ita peractis, priusquam dedicarentur apparuit Deus Mosi, iussitq; vt Sacerdotium Aaroni fratri suo conferret, ea virtute prædito vt merito præ cæteris eius ratio habenda videretur. qui aduocata concione recensuit virtutes illius, & quàm studiosus esset publicorum commodorum, pro quibus toties in salutis etiã discrimen venire non dubitasset. Cumq; omnes dicta eius comprobarent, & fauorem Aaronis vultibus ipsis præse ferrent, Viri, inquit, Israelitæ, opera iam sunt absoluta, qualia vel Deus poposcit, vel nostræ facultates præstare valuerũt: & quoniam scitis eum in hoc tabernaculo excipiendum, ante omnia prospiciendum est quis sit idoneus sacerdotio, qui sacra curet & pro vobis vota faciat. quòd si res arbitrij mei fuisset, mihi ipsi honorem hunc adiudicassem, tum quòd ita natura comparatum sit vt quisque sibi optimè velit, tum quod mihi conscius sim laborum pro repub. susceptorum, quibus tale præmium iure meo reposcere possem. Nunc Deus ipse cuius est sacerdotium, Aaroni hunc honorem deferendum decreuit, eiq; sui calculi prærogatiuam contulit, vt qui iustitia in toto populo præmineat: cui iam ante vestem sacratam & curam sacrorum altarisq; sui destinauit. is pro vobis vota faciet apud Deum, eo libentius exauditurum, quòd & iam antè in vos est propensus, & propitiatorem habituri estis quem ipse in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & suo quoque suffragio Dei comprobauit

Aaronis filij. Exod. 37.

electionem. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & virtutem fratris honore hoc longè dignissimus, cui fuerunt eo tempore filij 1111. *Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus. Quicquid autem ex collatis ad fabricam tabernaculi superfuit, totum iussi sunt in vela tectoria tabernaculi & candelabri, & aræ in qua suffitus fieret, aliorumq; vasorum impendere, vt hæc dum in itinere transportantur, neque puluere neque pluuia aut alia quacunque iniuria ladi possent. Post hæc conuocato populo imperauit vt rursum contribuerent viritim dimi-*

Siclus.

dium siclum. siclus autem nummi genus est apud Hebræos, quales sunt tetradrachmi Attici. at illi sine mora paruerunt. quorum numerus fuit sexies centena millia, & insuper quinque millia quingenti quinquaginta: conferebantq; id

Israelitarum ætatis annorum viginti & supra vsque ad annũ quinquagesimũ numerus.

argentum soli ingenui ætatis annorum viginti & supra vsque ad annum quinquagesimum: quod mox in vsus tabernaculi est insumptum. deinde & tabernaculum & Sacerdotes lustrauit in hunc modum. myrræ electæ siclos quingentos, ireos tantundem, cinamomi & calami (est & hæc odoramenti species) dimidium dicti ponderis concisa ac contusa iussit macerari in olei oliuarum hin: mensuræ nomen est quæ capit duos choas atticos: quibus permixtis, & arte vnguentariorum decoctis factum est vnguentum suauissimum:

Vnguentũ sanctum. Sacrificia.

quo & sacerdotes, & totum tabernaculum vngens purificauit. Offerebantur deinde multa & varia super altare aureum adolenda precioſa valde, quorum naturam, ne sim prolixitate Lectori molestus, recensere supersedeo. oportebat

tebat autem bis in die suffitum facere, ante ortũ & circa occasum solis: & oleum purificatum ad lucernas seruare, quarum tres in sacro candelabro per totam diem Deo lucebant, reliqua sub vesperam accendebantur. Porrò omnibus iam absolutis, palmam artis fabrilis tulerunt Beseleel & Eliabus. nam & aliorum inuenta excoluerunt, & ipsi multa de nouo inuenerunt: ex his tamen duobus præcellebat Beseleel. insumptumq; est huic fabricæ tempus mensium septem: quo transacto primus annus ab exitu ex Ægypto est expletus. Initio verò sequentis anni mense Xanthico Macedonum, Hebræorum nisan, nouilunio tabernaculum dedicatum est, & quicquid vasorum in eo fuerat. Statimq; Deus indicauit gratum sibi esse & non superuacaneum laborem Hebræorum, præsentem se fano suo hunc in modum declarans. cum cælum esset aliàs serenum, super solum tabernaculum caligo descendit, non quidem tantæ quantæ solent esse hibernæ nebulæ, nec tamen tam tenuis vt aspectum humanum transmitteret: iucundusq; ros distillabat ab ea, præsentiæ Dei fidem populo astruens. Moses autem distributis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusque merito præmiis, victimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præscriptum, taurum & arietem, hadumq; pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleant, dicã dum sacrificijs tractabo, & quæ victimæ solidæ tradantur conflagrationi, & quæ iuxta legem in epulas cedant. Deinde sanguine victimarum ornatum Aaronis & filiorum eius aspersit, purificãs eos fontanis aquis ac vnguento, vt Dei fierent Sacerdotes. atque hoc modo per septem dies ipsos & vestes eorum curabat: tabernaculum item & eius vasa vnguento sicut iam dixi confecto, & sanguine taurorum & arietum alternis diebus iuxta genus suum mactatorum. octaua autem die festũ indixit, & sacrificare vnumquenq; pro facultatibus imperauit. at illi dicto parentes certatim & ambitiosè victimas offerebant, quibus super aram impositis subito sponte sua ex illis ignis fulguris in morem emicuit, & inspectante populo omnia flãma absumpsit. Per idem tempus accidit Aaroni quædam calamitas, paterno animo grauis, quam tamen generosè pertulit. erat enim vir fortis, & intelligebat hoc non sine Dei voluntate factum. Ex quatuor filijs quos dixi, seniores duo Nabadius & Abius, cum in aram intulissent victimas non iuxta præscriptum Mosis, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos conuersa, & vultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ita occumberent. Moses autem iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atque ibi honorificè sepelire: totusq; populus inopinatam hanc eorum mortem luxit: solos fratres ac patrem Moses voluit à mœrore abstinere, & potiorem Dei honorem quàm suam tristitiam habere. iam enim sacrum amictum Aaron gestabat. Cæterum Moses recusatis omnib. honoribus à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidem non amplius ascendebat, sed in tabernaculum ventitãs oracula quoties opus erat à Deo referebat, cultu & habitu priuati hominis vti perseuerans, neq; quicquã præter reip. curam præ aliis sibi vendicans. Leges præterea scribebat & viuendi rationem, quam seruantes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter & pacatè viuere: atq; hæc omnia Dei monitu faciebat. Dicã autem & de illis legibus suo loco, nunc illud succurrit, quod in mentione Sacerdotalis ornatus omissum non oportuit. nam ea vestis omnem sub prophetiæ prætextu impostũrarum occasionem ademit his qui illa vtebantur: liberumq; Deo vel adesse Sacerdotibus, vel nõ, omnib. & popularibus demonstrauit, & exteris

An. mũdi 2455 Ante Christum natum 1509.

Beseleel.

Exod. 45. Tabernaculũ in deserto dedicatum primo die Aprilis, anno secundo exitus ex Aegypto, mundi cõdiui 2455. ante natum Christum 1509.

Tabernaculi & Sacerdotum dedicatio.

Leuit. 8.

Leuit. 9.

Sacrificium sponte sua accenditur.

Leuit 10.

Nadab & Abiu Aaronis filij combusti.

An. mūdi 2455. Ante Christum natum 1509.

& exteris, si qui fortè huic spectaculo interuenirent. Ex lapillis enim quos Pontifex in humeris gestabat (sardonyches erant, quorum naturam nulli non notam narrare superuacuum puto) micabat alter quoties litatum esset, is qui dextrum humerum occupabat: tantumq; fulgorem emittebat vt procul etiam intuentibus conspiceretur, idq; prater naturam suam & consuetudinem: quod certè admirationem meretur apud omnes, nisi si qui ex contemptu religionis sapientiæ opinionem aucupantur. Sed mirabilius est quod nunc dicturus sum. per duodecim gemmas, quas in pectore pontifex insutas esseni gestat, in bello victoriã pranunciare Deus solebat. nam priusquàm exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emicabat, vt toti populo facilè innotesceret, adesse Deum, opemq; & auxilium suum inuocantibus esse allaturum. quapropter Graci qui à nostra religione non abhorrent cum hoc miraculum pro compertißimo habeant, ita vt negari non possit, essena vocant λόγιον, hoc est oraculum. Desiit tam essen quam sardonyx fulgorem emittere annis ducentis antè quàm hæc commentaremur, irato Deo propter legum suarum prauaricationem: de quo aliàs oportuniùs dicetur. nunc cœptam narrationem deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quacunque ad Sacerdotalem ordinem pertinebant ritè peractis, populus Deo in castrorum contubernium recepto lætus ad hymnos & sacrificia se conuertit, non aliter quàm omnibus iam malis auerruncatis, & omnia prospera in posterum sperantes: donaq; Deo tam priuatim quàm publice per singulas tribus offerebãt.

Gemmarum in Pontificali ornatu miraculum.

Principum tribuum sacrificia & dona. Num. 7.

Principes enim tribuum bini de suo conferentes plaustrum cum duobus bobus contribuebant, vt sex plaustra tabernaculo per viam deuehendo inseruirent: & prater hoc vnusquisque eorum obtulit phialam & trulleum & acerram. hæc decem Daricos valebat, erat q; odoramentis referta. trulleũ verò & phiala, vtraque simul ducentos siclos pendebant, sed phiala seorsim tantùm septuaginta. hæc farina erãt plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificiis vtebantur. prætereà vitulum & arietem cum agno anniculo in holocaustum, & hircum pro peccatis. ad hæc obtulit vnusquisque Principum alias victimas quæ salutares vocabantur, per singulos dies boues duos & quinque arietes cum agnis agniculis & hædis. atque ita per duodecim continuos dies sacrificauerunt, qualibet die vnus.

Moses in tabernaculo Deum consulit.

Moses autem non amplius in Sina monte, sed tabernaculum introgressus, consulebat Deum de rebus agendis, & de ferendis legibus: quas meliores quam vt ad hominem autorem referri debeant, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus datas credens: adeò vt eas nec in pace ob voluptatem, nec in bello ob necessitatem violare fas putarent. sed de his nunc desino, proprium volumen aliquando huic tractationi dicaturus.

CAP. X.

Leges de sacrificiis & purificationibus.

Hedio & Rufinus Cap. 13. al. 12.

NVNC paucas tantum commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinent: quandoquidem in sacrificiorum mentionem incidimus. Duo sunt sacrificiorum genera, priuatum & publicum. horum vtrunque duobus fit modis. Aut enim tota victima igni absumitur, quod ideò vocatur holocautoma. aut pro gratiarum actione persoluitur, & in epulum sacrum facientium vertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocautoma facturus, mactat bouem, agnũ & hædũ: & hos quidem anniculos, bouem verò licet mactare etiã grandiorem.

Duo sacrificiorum genera.

Holocautoma. Leuit. 1.

rem. Sed opus est vt sint omnia mascula quæ solida concremantur. his iugulatis Sacerdotes aram circumquaque sanguine horũ tingunt: deinde mundata membratim dissecant, & sale conspersa in aram imponunt, strue lignorum iam ardente. deinde pedes & intestina omnia diligenter primum repurgata ad reliquũ aceruum adjciunt: tergora verò Sacerdotibus cedunt. & holocautomata quidem ad hunc modum fiunt. Quum verò pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant, sed quæ vitio careant, & anniculis sint maiora, & mascula fœminis copulata. his iugulatis primum sanguine aram imbunt, deinde renes & omentum & omnem pinguedinem cum fibra iecoris, & insuper caudam agni ara inferunt. pectore verò ac dextro crure Sacerdotibus concesso, reliquis carnibus per biduum epulum instruunt, & quæ superfuerunt igni comburunt. idem ritus seruatur & in sacrificio pro peccatis. Sed qui victimas maiores non habent, par columbarum aut turturum offerunt, quarum altera fit holocautoma, altera Sacerdotibus in cibum datur. Accuratius autem de his in libro de sacrificijs disseremus. Nam qui per ignorantiam peccauit, agnum & hadum fœminam eiusdem ætatis offert: Sacerdosq; sanguine non vt antè aram, sed cornua eius sola imbuit: renesq; & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in aram infert. Sacerdotes vero tollunt sibi & pelles & carnes eadem die absumendas in fano. nam lex vetat quicquam in posteram diem reliquum facere. Qui autem sciens peccauit, nemine conscio, arietem offert lege ita iubente: cuius carnes in fano similiter Sacerdotes eadem die cõsumunt. Principes quoque cum pro peccato sacrificant, eadem, quæ plebeij, offerunt, hac tantum differentia, quòd victimas adducunt taurum & hadum masculum. Jubet etiam lex vt tam in priuatis quàm in publicis sacrificijs farina afferatur purissima, cum agno assaronis mensura, cum ariete duorum, cum tauro trium. hanc consecrant in altari oleo subactam. nam & oleum sacrificantes afferunt, cum boue hinis dimidium, cum ariete tertiam partem, cum agno quartã. ea est mensura prisca Hebræorum, duos choas Atticos continens, qua oleum ac vinum metiuntur. nam vinum circa altare libant. Si quis autem non sacrificans ex voto similam offert, eius primitias pugillum vnum in aram conijcit. reliquum eius Sacerdotes in cibum sumunt, aut coctum: nam oleo subigitur: aut panibus inde confectis. quantumcunque autem Sacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem die natum animal vnà cum genitrice, & aliàs quoque non nisi octauo à partu die admittit. Fiunt & alia sacrificia pro recuperanda valetudine, aut alia de causa, in quibus liba cum victimis insumũtur, ex quibus nihil in posteram diem relinqui fas est, Sacerdotibus quoq; partem suam inde sumentibus. Publicis verò impensis lex iubet quotidiè agnum anniculum mactari mane ac vespere. septima autem quaq; die duos iugulant, eodem modo sacrificantes: & nouilunio prater quotidianas victimas duos boues cum agnis anniculis septem, & arietem: hadum verò pro peccato, si quid fortè per obliuionẽ omissum fuerit. Septimo item mense, quem Macedones hyperberetæum vocant, prater iam dicta taurum & arietem & septem agnos mactãt, & hadum pro peccatis decima deinde luna eiusdem mensis ieiunãt vsq; vesperã: sacrificantq; eadem die taurũ & arietes duos & agnos septẽ: & pro peccato hadum. adducunt autem duos prater hunc hados: quorum alter viuus extra fines in desertum emittitur, in quem, si quid mali propter peccata populo immineat, auertatur. alterũ verò

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

Sacrificium pro gratiarum actione. Leuit. 3.

Leuit. 4. 5.

Sacrificia pro peccatis per ignorantiam commissis.

Sacrificium si quis sciens peccauit, Leuit. 49.

Consuetudo in sacrificijs obseruata. Leuit. 2.

Num. 28. 29.

Sacrificium mensis Octobris.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

in ſuburbanum in locum puriſſimum eductũ cum ipſa pelle exurunt nihil omnino purgantes. & cum eo ſimul exuritur taurus, non à populo adductus, ſed ſumptu pontificis. quo mactato, & ſanguine eius ſimul & hadi in fanum illato, aſpergit digito tectum ſepties, totiesq́ pauimentum, rurſusq́ toties interiora fani circum altare: reliquum deinde circum altare maius quod eſt ſub diuo in atrio. deinde extremitates & renes & adipes cum fibra iecoris inferunt altari: pontifexq́ adijcit arietem de ſuo, ſolidum Deo conflagraturum. Eiuſdem menſis decima quinta, tempore iam in hibernum vergente, tabernacula compingere iubentur per ſingulas familias contra ventura frigora quæ annus ſeneſcens afferre ſolet. quin & in patria tandem conſtituti, accedere in eam vrbem quam propter templum caput regionis ſint habituri, & octo dies feſtos ducere, victimasq́ Deo ſolidas incendere, & ſimul pro gratiarum actione ſacrificare, manibus interim geſtantes ramos myrti, ſalicis & palmæ, ex quibus mala perſica dependeant. prima die ſacrificium debet eſſe holocautoma ex tredecim bobus, & agnis vno pluribus, & arietibus duobus, addito hædo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorum & arietum vnà cum hædo mactatur, ſed per ſingulos dies vnum de numero boum detrahunt, donec ad ſeptenarium perueniatur. Octauo die feriantur ab omni opere, mactantq́ ſicut diximus vitulum & arietem & agnos ſeptem, & pro peccatis hædum. Atque hæ ſunt Hebræis ceremoniæ tabernaculorum, à maioribus acceptæ. Menſe autem Xanthico, qui noſtris niſan vocatur, & annum exorditur, luna quartadecima, ſole arietem obtinente, quandoquidem hoc menſe ab Ægyptiaca ſeruitute liberati ſumus, ſacrificium, quod tunc exeuntes feciſſe diximus, Paſcha nominatum, quot annis inſtaurare lege iubemur: celebramusq́ id per ſodalicia, nihil è victimis in ſequentem diem relinquentes, quæ eſt quinta decima & azymorum feſtiuitatis prima. nam hoc feſtum priori continenter ſuccedit, duratq́ dies ſeptem, per quos panibus non fermentatis veſcuntur: & per ſingulos dies tauri iugulantur duo, aries vnus, agni ſeptem. hæc holocautoma fiunt, additurq́ hædus pro peccatis in quotidianũ epulum ſacerdotibus. Secunda azymorum die, quæ eſt menſis huius decima ſexta, frugibus demeſſis & hactenus intactis incipiunt frui: æquumq́ rati Deum huius vberitatis autorem per gratitudinem honorari, hordei primitias offerunt in hunc modum. Spicarum manipulum igni torrent, hordeum deinde pinſunt, atque ita in alica modum fracti aſſaronem ad aram offerunt: inde pugillo vno in eam iniecto reliquum Sacerdotum vſui cedit: & ex eo licitũ ſit publicas ac priuatas meſſes metere. primitiarum tempore agnus in holocauſtum Deo mactatur. Poſt Paſchale ſacrum elapſis ſeptem ſeptimanis, hoc eſt quadraginta nouem diebus, quinquageſima quam à numero aſartha Hebræi vocant, offerunt Deo panem è farina triticea duobus aſſaronibus cum fermento confectum, mactantq́ agnos duos: hæc oblata mox in cœnam Sacerdotibus apponuntur, & eadem die ſic vt nihil ſuperſit abſumuntur. cæterum holocautoma faciunt è tribus vitulis, arietibus duobus, agnis quatuordecim, hædisq́ pro peccato duobus. Nullum autem feſtum ducitur abſque holocautomate & laborum vacatione, ſed in omnibus omninò hæc duo lex obſeruari iubet: & poſt ſacrificium in epulis degunt. ex publico præbetur panis non fermentatus ex farina aſſaronibus viginti quatuor. coquuntur autem bini pridiè Sabbati: & Sabbato mane proponuntur in ſacra menſa duobus ordinibus ſeni ex aduerſo ſeſe reſpicientes: atque

Tabernaculorum feſtum. Exod. 23. Leuit. 23. Deut. 31.

Exod. 12. 13 23. Leuit. 23. Numer. 9. Deuter. 16.

Paſcha decima quarta Aprilis die.

Feſtum azymorum.

Leuit. 2.

Primitiæ frugum.

Sacrificium Pentecoſtes.

In ſingulis feſtis & ſacrificiis quid obſeruetur.

Panes propoſitionis.

atque ita cum duabus lancibus thure plenis permanent vſq; in proximè ſequens Sabbatum. tunc demùm alij pro illis recentes ſupponuntur, & hi priores Sacerdotibus in cibum dantur: thus item ſacrò igne aboletur, quo ad holocaustomata vti ſolent, & pro eo quoq; aliud cum panibus proponitur. Sacerdos autem de ſuo quotidiè bis offert Deo farinam oleo maceratam, & modica coctura duratam: eſtq; demenſum eius farinæ aſſaron vnus. huius dimidium mane, tantundem veſpere, in ignem infert. Sed de his hactenus, quorũ rationem aliàs diligentiùs explicabimus. Caterùm Moſes tribum Leuiticam à cætero populo exemptã, vt Deo ſacrandam, fontanis aquis perennibus & ſolenni ſacrificio purgauit: eiq; tabernaculum cum ſacris vaſis ſartum tectum curandum cõmiſit, iubens vt ad præſcripta Sacerdotum ſacrum miniſterium capeſſerent: atq; eo tempore ſacri & Deo dicati ſunt habiti. Poſt hæc animalia diſcreuit, quæ ad cibum eſſent pura, & quibus veſci non liceret: de quibus aliquando per occaſionem diſſeremus, quam ob cauſam aliorum eſum permiſerit, aliorum interdixerit. Sanguinis certè ideò vetuit, quòd hunc animã & ſpiritum putaret: neq; animalis non occiſi carnem ad cibum conceſſit. ad hæc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abſtinentiã indixit. Eiecit etiam è cœtu & conſuetudine hominum leproſos, & ſeminis profluuio laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur verſari inter homines vetuit, nec niſi poſt ſeptimam diem puras haberi voluit. eum quoq; qui cadauer curaſſet, per totidem dies à cœtu arcuit. ſi quis autem vltrà hunc dierum numerũ diuturniore pollutione teneatur, ſacrificare iubetur agnas duas: quarum alteram ſanctificare oportet, alteram Sacerdotes accipiunt. eodem modo & pro gonoroico ſacrificari mos eſt. qui verò per ſomnium genituram emiſit, ſi ſe mergat in aquam frigidam, vt ſolet fieri poſt legitimæ vxoris congreſſum, pro puro habetur. Leproſos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quòd ſi quis priſtinam valetudinem à Deo precibus impetrauerit, & in cutem ſanitatis color redierit, hic varijs ſacrificijs Deo gratitudinem ſuam atteſtatur, de quibus aliàs dicemus. Quo magis ridenda eſt illorũ fabula, qui dicunt, Moſen propter lepram ex Ægypto profugum, turbam eodem morbo laborantium in Chananæam duxiſſe. Niſi enim vanus ille rumor eſſet, nunquam Moſes in ſuam ignominiam talem legem tuliſſet, qualem etiam alio ferente, probabile erat ipſum reclamaturum: præſertim quum inter multas gentes leproſi verſentur, & in pretio ſint: & adeò nec relegentur, nec contemptim habeantur, vt & in expeditionibus militares dignitates, & in adminiſtratione reipublicæ ciuiles illis committantur, ac nè à templis quidem & fanis arceantur. Quid igitur vetabat, ſi tali vitio fuit infectus, quò minus apud multitudinem ſibi parentem eas leges ſtatueret, quæ ipſi honorem potiùs quàm detrimentum afferrent? Qua re manifeſtum ſit quòd hæc per inuidiam de nobis fingantur. Moſes enim purus ipſe & inter puros degens, ad honorem Dei talium legum autor eſſe voluit. Sed hæc quiſq; ita vt libitum fuerit accipiat.

An. mũdi 2455. Ante Chriſtum natum 1509.

Leuit 8. Num. 3. Leui tribus cultui ſacrata.

Res immundæ.

Leuit. 7. 17.

Leuit. 12. 13. 14. 15. Qui homines immundi. De Leproſis.

Contra illos qui Moſen & Iſraelitas propter lepram profugiſſe ex Aegypto cõtendunt.

Caterùm puerperas fanum introgredi vetuit, aut ſacris intereſſe vſq; in quadrageſimum diem ſi fœtus ſit maſculus: quòd ſi fœmina ſit, duplum eius temporis præſcribitur. Ac ne poſt præſtitutum quidem terminum intrant abſq; victimis, quæ partim Deo, partim Sacerdotibus cedunt. Quòd ſi quis adulterij ſuſpicionem de vxore habuerit, offert hordeaceæ farinæ aſſaronẽ, & immiſſo ex ea pugillo ſuper altare, quod reliquũ eſt Sacerdotibus veſcendum datur. Deinde aliquis

Hedio & Ruffinus Cap. 14. Puerperæ leges.

Nume. 5. Adulterij leges & zelotypiæ.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

Sacerdotum statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanũ: & inscripto primum Dei nomine in membrana, defert ei iusiurãdum cum imprecatione, vt si pudicitiã læsisset, luxato crure dextro & ventre disrupto miserè moriatur: sin autem præ amore nimio & præ zelotypia maritus ad iniquã suspitionem sit cõmotus, decimo mense infantem masculũ pariat. peracto iuramento de membrana deletum nomen in phialam exprimit, & sumpto è fano puluere humi collecto, atque in poculum aspersо, ebibendum porrigit. mulier verò si iniustè est delata, prægnans facta maturè & feliciter enititur. quòd si coniugalem fidem & Deum iurisiurãdi testem fefellit, turpiter moritur, crure luxato, & ventrem aqua intercute inuadente. Hæc sunt quæ Moses genti suæ de sacrificijs ac purificationibus præscripsit. Leges autem tulit tales. Adulterium in vniuersum prohibuit, ratus coniugum summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipublicæ quoque interesse vt liberi legitimi proueniant. Item incestum cum matre, aut nouerca, cum amita aut matertera, cum sorore nurúve, omnesq; tales coitus vt nefarios damnauit. vetuit & cum muliere menstruum fluxum patiente congredi, & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formosis maribus turpem voluptatem captarent: & qui contrà fecissent, capitalem pœnam inflixit. Sacerdotes autem duplo castiores esse voluit. hos enim non solum prædictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiam non quamuis fœminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæstum fecisset, non seruam aut captiuam, neque cauponariam aut stabulariam, neque à priore marito quacunque de causa repudiatam. Pontifici verò ne viduam quidem permisit, quod tamen cæteris Sacerdotibus liberum reliquit: sed solum virginem ducere concessit, eamq; seruare. Idem nec ad mortuum sinitur accedere, quod tamen cæteris est licitum, ad fratres & parẽtes ac liberos mortuos accedere. Iidem iubentur simplices esse, omnique fuco carere. Quicunq; è Sacerdotibus integer corpore non esset, partem quidem suam cum cæteris accipere sinitur, sed ad altare ascendere, & fanum intrare prohibetur. Nec solum in sacris obeundis puros esse oportet, sed vitam etiam irreprehensibilem præstare. quapropter qui sacrum amictum gestant, tantisper dum ea vtuntur, præter aliam castitatem, puritatem & sobrietatem à vino quoq; interim arcentur. Victimæ etiam integri corporis mactantur, omniq; vicio carentes. Hæc sunt quæ Moses iam tunc vitæ suæ tempore obseruanda tradidit: quædam etiam in futurum, ipse licet in deserto degens, Chananæam terram tandem adeptis prospexit. Septimo quoque anno remissionem agris dedit, intactosq; aratro & plantatione esse iussit, quemadmodum iam ante populo septima quaq; die remissionem à laboribus dederat. quæ verò per hunc annum sponte sua terra protulerit, publica esse & promiscui vsus iussit, & neque indigenam neque aduenam ab eis fructibus colligendis arceri: idemq; obseruari post septimam annorum septimanam, qui numerus quinquaginta conficit, vocaturq; Hebræis quinquagesimus quisque annus iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & serui manumittuntur, qui contribules cum essent, legem aliquam violauerint, & supplicij vice in seruitutem vindicati fuerint. Agri quoque ad pristinos dominos ex hac lege redeunt hunc in modum. Instante Iobelo, quæ vox libertatem significat, conueniunt venditor agri & emptor, computatisq; fructibus ac expensis in agrũ factis, si fructus maiores fuisse comperiãtur, recipit agrũ venditor. quòd si expensæ maiores fuerint, hoc quod deest recipiens emptor

De adulterio & incestu.

Exod. 22. Deut. 17. Leuit. 18. 20. 21. 29.

Leuit. 21. Qualis vxor Sacerdoti ducenda.

Leuit. 25. De septimi cuiusq; anni.

Annus iobelus.

possес-

possessionem alteri cedit. sin vtraq; paria fuerint, possessio ad veteres dominos reuertitur. idem ius est & in domos quæ in vicis non munitis venduntur: diuersum verò de illis quæ intra oppidorum mœnia venduntur. Licet enim ante annum elapsum reddita pecunia domum recipere: quòd si integer annus interim abiuerit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moses in castris in Sina populo tradendas accepit à Deo, moxq; literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit. An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

CAP. XI.

Leges belli & consuetudines.

LEGIBVS ad hunc modum digestis, ad rei militaris curam animum aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans. indicit igitur censum tribuum, exceptis Leuitica: eiusq; cura principibus demandata, numeram eorum qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitæ enim sacri erant & immunes à militia. Censa sunt capita sexcẽta millia eorum qui arma ferre valerent, ætatis ab anno vigesimo vsq; quinquagesimum, & super hunc numerum MMMDCL. *Pro Leui autem allegit inter autores tribuum Manassem Josephi filium, & Ephraem pro Joseph. Hos enim Jacobus in adoptionem à Joseph impetrauerat, sicut suprà diximus. Compacto igitur tabernaculo in medium castrorũ illud receperunt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas via intercedebãt. Forum quoq; rerum venalium est propositum, & merces suo quæq; loco dispositæ: aderant q; opifices omnium artium in suis officinis, vt planè ciuitas videretur, huc atq; illuc commeans. Loca autem tabernaculo proxima sacerdotes occupabant, ac deinceps Leuitæ. Eorum (nam & hi seorsim sunt recensiti) numerus erat viginti tria millia, octingenti octuaginta, maribus tantum, & qui trigesimum à natiuitate diem excederent, in hunc censum venientibus. Et quamdiu nubes super tabernaculum perseuerabat, tantisper velut præsente Deo castra eodem loco manebant, quoties verò se aliò mouebat, tum etiam ipsi migrabant. Inuenit autem & buccinæ speciem ex argento factæ talem. Canna erat tibia paulò crassior, longitudine paulò minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantum ad inflandum sufficeret, desinebat q; in extremitatem campanulæ similem, quemadmodum tuba. Asosra vocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarum vna plebs ad concionem vocabatur, altera principes ad consultandum de Republica excicbantur: vtrisq; verò clangentibus vniuersus populus conuocabatur. Quoties verò tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo signo canente qui in orientali parte castrorum tendebant, excitabantur: secundo verò, qui à tergo tabernaculi tentoria sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutum medium portabatur inter sex tribus præcedentes, & alias sex ponè sequentes. Leuitæ verò tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis mouebatur, & ad quartum septentrionalis. His buccinis vtebantur etiam in sacrificijs, in quibus victimas cædi mos est, tam sabbatis quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus victimis est celebratum ex eo tempore quo in libertatem vindicati, Ægyptiorum dominationem effugerant.*

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 12. Num. 1. Moses populum numerat.

Num. 2. 3. 4. Dispositio castrorũ

Nubes super tabernaculum. Num. 9.

Num. 10. Buccinæ duæ ex argento factæ.

Ordo castrorum cum tabernaculo.

CAP. XII.

Seditio contra Moſen propter egeſtatem & ſeditioſorum pœna.

An. mũdi 2455. Ante Chriſtum natum 1509. Hedio & Ruffinus Cap. 16. al. 13. Num. 11.

Seditio contra Moſen.

NON multo pòſt à Sina monte caſtra mouentur: & poſt aliquot manſiones, de quibus dicemus, ventum eſt ad locum qui dicitur Jſeremoth: vbi denuò populus ſeditionibus agitari cœpit, & laborioſæ peregrinationis culpam in Moſem conferre. Jllius ſuaſu ſe reliquiſſe regionem fertiliſſimam, & nunc non ſolum eius vbertate carere, verumetiam pro ſperata felicitate in extremis miſeriis huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & ſi manna quoq; aliquo caſu deficiat, procul dubio fame interituros. His addebant multa conuicia, quæ in virum optimè meritum paſſim iactabantur. exortus eſt interim vnus è populo, qui admonitos præteritorum Moſi beneficiorum, bonam ſpem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam fruſtra requiſituros. Vulgus autem his verbis vehementius concitatum, magis ac magis contra prophetam tumultuabatur. Qui videns ita deſperatos, iubet æquo animo eſſe, pollicendo ſe quamuis grauibus contumelijs immeritò petitum, copias tamen carnium eis exhibiturum, non in vnum tantum diem, ſed in plures etiam. Jllis verò credere nolentibus, quodam etiam rogante, vnde tot hominum millibus prouidere poſſet: Deus, inquit, & ego, quantumuis malè apud vos audientes, nunquam tamen deſinemus veſtri curam gerere: idq; breui eſtis viſuri. Vix hæc dixerat, cum tota caſtra coturnicibus complentur, quas aceruatim venabantur. Deus tamen non multo pòſt in Hebræorum inſolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo deſideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo caſu inditum retinet, vocaturq; Cabrothaba, quaſi dicas concupiſcentiæ monumenta.

Iſraelitæ in deſertò coturnicum carnes impetrant.

Concupiſcentiæ ſepulchra.

CAP. XIII.

De ſpeculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuerſi Iſraelitis terrorem hoſtium incuſſerunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 17. al. 14. Num. 13. 14.

Exploratores terræ Chanaan mittit Moſes.

MOSES autem poſteaquam abductos inde adduxiſſet in locum humanæ habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorum ſitum, qui dicitur Fauces, in concionem populum aduocat. Cumq; in medijs conſtitiſſet, Duo bona, inquit, Deus vobis dare decreuit, libertatem, & felicis terræ poſſeſſionem: quorum alterum ex ipſius munificentia iam habetis, alterum quoq; mox habituri. Sumus enim in Chananæorum finibus, à quibus adeò nulla ciuitas, nullúsue Rex nos arcebit, vt ne vniuerſa quidem gens collatis in vnũ viribus efficere hoc valeat. Ergo parati ſimus ad rem fortiter gerendam. neq; enim ſine prælio regione ſua nobis ſunt ceſſuri, ſed poſt magna certamina victoriæ præmium erit. Sed ante omnia mittendi ſunt ſpeculatores, qui & terræ vbertatem, & habitatorum potentiam explorent. Nos verò in primis concordiæ ſtudere oportet, & Deum adiutorem ac auxiliatorem noſtrum debito cultu proſequi. Hæc vbi locutus eſt, populus collaudato Moſis conſilio, exploratores eligit duodecim nobiliſſimos, ex vnaquaq; tribu vnum: qui exorſi à partibus ad Ægyptum vergentibus, totam Chananæorum regionem perluſtrauerant, donec ad Amathen vrbem & Libanum montem peruenirent, exploratáq; terra ſimul & incolarum natura, reuerſi ſunt ad ſuos, quadraginta diebus in hoc negocium inſumptis. Et fructuum quidem

quidem pulchritudo quorum ſpecimen erat allatum, vbertasq́ regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum ſuſcipiendum erigebat. contrà deterrebantur narrantibus difficilem fore eius acquiſitionem, quòd flumina ſuperanda eſſent magna ac profunda, & montes ardui tranſcendendi, & vrbes mœnibus firmiſſimis cingantur. Apud Hebronem verò etiam gigantum progeniem ſe reperiſſe aiebant, atq́ ita exploratores cum omnia maiora apud Chananæos inueniſſent, quàm quæ hactenus poſt exitum ex Ægypto viderant, ſuo timore reliquam etiam multitudinem data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impoßibile rati talem terram acquirere, ſoluta concione domum reuerſi cum vxoribus & liberis lamentabantur, dicentes Deum verbis tantum multa polliceri, re autem omninò nihil auxilij præſtare. rurſumq́ Moſem incuſantes, in eum ſimul & fratrem eius Aaronem pontificem vociferabantur: atq́ ita totam noctem inquieti exegerunt, in vtrunque conuicia iactando. manè verò ad concionem concurrunt hoc animo, vt lapidatis Moſe ac fratre, in Ægyptum retro vnde venerant reuerterentur. Quem euentum metuentes duo è ſpeculatoribus, Jeſus Naueci filius ex tribu Ephræmitide, & Chalebus ex tribu Judæ, procedunt in medium, & populum compeſcunt, orantes vt bona ſpe ſint, néue Deum inſimulent mendacij, temerè fidem habentes quibuſdam, qui vanis ſermonibus de rebus Chananæorum vulgatis multitudinem credulam territarent: quin potius eos ſequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirendi autores ac duces ſe præberent. neque enim montium magnitudinem, neq́ amnium profunditatem obſtaturam viris fortiter rem gerere paratis, præſertim auſpice Deo, & pro illis in acie præliaturo. Ite, inquiunt, poſito omni timore alacres, Deoq́ freti, quà vos ducemus ſequimini. Talibus verbis conabantur ſedare tumultuantem populum. Moſes interim & Aaron procidentes in faciem ſupplicabant Deo, non pro ſua ſalute, ſed vt inſanientem multitudinem ad ſanam mentem reduceret, tot præſentibus & inſtantibus neceſsitatibus turbatam: cum ſubito nubes ſuper tabernaculum exorta, adeſſe præſentem Deum ſignificat. Quo viſo Moſes animatus infert ſe in turbam, & vltrò pœnam eis à Deo tanta inſolentia prouocato minatur, non tamen quantam peccati enormitas merebatur, ſed qualis eſſe ſolet paterna caſtigatio. Sibi enim tabernaculum ingreſſo, & internecionem populi cum lacrymis deprecanti, commemoraſſe Deum, quot & quantis beneficijs affecti ingrati eſſe pergerent: & quod nunc ſpeculatorum ignauia ſeducti, eorum verbis plus veritatis ineſſe putarent, quàm ſuis promiſsionibus. quamobrem non deleturum quidem totum illud quod cæteris mortalibus omnibus prætuliſſet: attamen terram Chananæam eiusq́ vbertatem illis non conceſſurum, ſed ſine lare & ſine vrbe in deſerto quadraginta annis erraturos, quò peccati pœnas exſoluant. Liberis tamen eorum terram illam daturum, eosq́ commodorum quibus patres ſe per intemperantiam indignos redderent, dominos eſſe conſtituturum. His denunciationibus vulgus attonitum, totum ſe mœſtitia dedidit: Moſemq́ obſecrabat, vt deprecaretur Deum, quo reconciliatus peccatisq́ condonatis, vrbes hoſtiles eis traderet. Ille verò negabat Deum laturum talibus ſe tentari precibus. non enim temerè aut humano more ad hanc indignationem eſſe commotum, ſed iuſtam hanc ſententiam protuliſſe. Non eſt autem incredibile, Moſem vnicum virum innumera pènè hominum millia concitata ſedauiſſe, quandoquidem Deus illi præſens

An. mũdi 2455. Ante Chriſtum natum 1509.

Exploratores Iſraelitis terrorem incutiunt.

Murmur populi contra Moſen.

Iosua & Chaleb populum compeſcũt.

Moſes & Aaron Deo ſupplicant.

Hedio & Ruffinus Cap. 18. al. 14.

Iſraelitę in deſerto quadraginta annis erraturi.

Pœnitentia populi.

Moſes vir maximæ autoritatis.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

præsens placabiliorem faciebat multitudinem, sæpè iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinæ voluntati: & alioquin etiam vir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem virtutem, tum ob fidem non tantum à sui seculi hominibus, sed à posteris etiam impetratam: quandoquidem hodie quoq; nemo est Hebræorum, quin etiamsi latere possit, quasi præsentem reuereatur, & quasi pœnas exacturum, si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Authoritatis eius plusquam humanæ argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quòd quidam ex regionibus vltra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioq; peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de victima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto, alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta redierunt, malentes Mosis legibus quàm suo proposito obsequi: idq; nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum valet semel concepta de hoc viro opinio, vt maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longè ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, quum tam valida fames regionem nostrã premeret, vt assaron quatuor drachmis veniret. & in festiuitate azymorum allati essent cori septuaginta, hoc est medimni Siculi triginta & vnus, Attici verò quadraginta & vnus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam vnam inde comedere, tanta egestate premente, legem tantum & iram diuinam veritus, quæ in occulta etiam peccata grauiter animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quæ illo tempore sunt gesta, quandoquidem etiam scripta posteris ab illo relicta tantam vim & autoritatem obtinent, vt vel inimici nostri fateantur quòd talem viuendi rationem Deus per Mosen instituerit. Sed de his quisq; vt videbitur sentiat.

Annonæ caritas principatu Claudij.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER QVARTVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI IIII, ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Hebræorum, inscio Mose, cum Chananæis pugna & clades.
II. Seditio per Chorem aduersus Mosem ac fratrem propter Sacerdotum excitata.
III. Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis, sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.
IIII. Quæ Hebræis in deserto per annos 38. obuenerint.
V. Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Ogem Amoræorum Reges, deleueritq; eorum copias.
VI. De Balamo vate.
VII. Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regio quomodo à Mose duabus cum dimidiata tribubus concessa.
VIII. Mosis leges, & quomodo ex hominibus fuerit sublatus.

Hebræorum,

CAP. I.

Hebræorum, inscio Mose, cum Chananæis pugna & clades.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

Num. 14.

Israelitæ absq; Dei mandato & Mosis, cum hostibus congredi cogitant.

EBRÆOS autem duram vitam in deserto agentes, & multis miserijs afflictos, nihil peius habuit, quàm quòd Deus non sinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iam amplius Mosem audire volebant, quiescere iubentem, rati etiam sine illius auspicijs victoriam de hoste se posse obtinere: accusabantq; eum, quasi hoc tantum agentem, vt in magna inopia constituti, semper ab illius consilijs pendérent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes, non tam Mosis respectu, quàm quòd in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoq; si rem strenuè gerant, victoriam non negaturum. Satis sibi virium aduersus eas gentes, etiamsi Moses Deum ab ipsis alienare conetur: omninoq; expedire sibi vt arbitratu suo potius rem gerant, quàm pro excussa Ægyptiorum seruitute Mosis tyrannidem suscipiant, eiusq; libidini seducti pareant, iadiantis diuina colloquia, quibus vt Deo pra cateris carus de rebus gerendis præmoneatur: quasi verò non omnes ex æquo Abrahæ essent posteri, vt vnius singulari gratia præscientiã futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium esse vt contempta vnius hominis arrogantia, Deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neque diutius sub Dei prætextu verba sibi dari sinant. Cogitandum de præsenti inopia, quam loca deserta grauiorem in dies reddant, & ductore Deo manus cum Chananæis quamprimùm conserendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac sententia, populariter in hostes vadunt: qui neque feroci eorum impetu, neque immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona parte Hebræorum cæsa, reliquos turpiter vertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata vehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantisq; ab irato numine immissam esse, eo quòd non expectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moses autem videns tum suos accepta clade consternatos, tum hostem victoria recenti elatum, veritus ne præsenti successu non contentus maiora moliretur, decreuit cõpias retrò in desertum reducere. Quumq; populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absque ipsius consilio prosperè cessurum, motis castris itum est in desertum hoc animo, vt non prius contra Chananæos pugnam capesserent, quàm signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti vsu venit, maximè rebus aduersis, vt difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, & vel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis viderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quàm in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter tanta seditione est laboratum, quantam nec apud Græcos nec apud barbaros vnquam fuisse accepimus. quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, ni Moses oblitus acceptæ iniuriæ, quòd minimum abfuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem attulisset. Ac ne Deus quidem curam eorum prorsus abiecit, sed tametsi contume-

Hebræos Chananæi cædunt.

Moses retrò populum ducit in desertum.

Seditio aduersus Mosen.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

lioſos non ſolum erga legiſlatorem, verùm etiam in mandata diuina per Moſem accepta, liberauit tamen è pernicioſiſſima ſeditione, cuius abſq; ſua prouidentia non niſi triſtiſſimus exitus expectari poterat. Hanc ſeditionem, & quemadmodum ea ſedata Moſes rem adminiſtrauerit, nunc dicemus, cauſa eius primum expoſita.

CAP. II.

Seditio per Chorem aduerſus Moſem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.

Num. 16. Cores populum excitare aduerſus Moſen conatur.

CORES *vir genere & opibus inter Hebraos clarus, & popularis quadam facundia praditus, videns Moſem in celſo dignitatis conſtitutum, moleſtè ac inuidenter id ferebat. Cum enim eſſet ex eadem tribu & cognatione, iniquum cenſebat ſe illi poſthaberi, & diuitijs pollentiorem & genere nihilo inferiorem: multaq; in illum apud contribules Leuitas & inter cognatos concionabundus vociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moſem ambitioſis artibus ſub pratextu cuiuſdam diuinitatis cum aliorum iniuria ſua tantum gloria ſtudere: & nuper prater ius & fas ſacerdotium abſq; populi ſuffragio fratri Aaroni dediſſe, & alias dignitates quaſi tyrannide arrepta pro libidine diſtribuere. Grauem hanc eſſe iniurium, quòd ita latenter ſe in dominationem inſinuet, vt priuſquam ſentiri poſſit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu ſe dignum ſibi ſit conſcius, eum volente ac perſuaſo populo ſine vi ad tale faſtigium aſpirare. Qui verò bonis artibus eò peruenire deſperent, à vi quidem abſtinere ne bonitatis ac honeſtatis opinionem amittant, ſed technis malicioſis ad id conſequendum niti. Talium conatus in medium protractos puniri è Repub. eſſe, priuſquam è clancularijs inſidiatoribus aperti hoſtes euadant. Quam enim rationem Moſem afferre poſſe, cur Aaroni potiſſimum & filijs ſacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honor is ex diuina voluntate deberetur, ſe meritò fuiſſe preferendum, genere Moſi parem, atate atque opibus potiorem. quòd ſi antiquiſſima tribus ratio haberetur, optimo iure viris Rubelitidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitijs iuxtà ac atate inter contribules praminentibus. Hæc Cores, videri volens rei publica curam habere, reuera hoc tantum agens, vt concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu ſe intra vnam tribum hæ criminationes continuerunt, verùm ſparſus paulatim rumor, dum quiſque auditis de ſuo aliquid addit, totis iam caſtris peruagabatur: breuiq; eò res deuenit, vt ducenti quinquaginta è primatibus factionem Core ſequerentur, qui omnes operam dabant vt ſacerdotium fratri Moſis ademptum, in illum transferretur. populus praterea tam concitatus erat, vt ad lapides conclamaretur: concurrebatq; incondita multitudo in concionem, vbi ſtans ante Dei tabernaculum vociferabatur, tollendum tyrannum, & populum è ſeruitute eximendum, cui ſub religionis pratextu dura imperata imponerentur. Deum enim ſi ipſe eſſet ſacerdotis electror, aliquem dignum fuiſſe ad hunc honorem proſecturum, non eum qui multis eſſet meritò poſthabendus: vel ſi Aaroni eum dare decreuiſſet, populi ſuffragio potius quàm fratris beneficio fuiſſe daturum. Moſes autem qui Core calumnias non ignorabat, videns populum irritatum nequaquam expauit: ſed fretus conſcientia rei benè adminiſtrata,*

Alibi Balat.

Coræ factionem ducenti quinquaginta viri ſequuntur.

Moſen lapidibus obruendum clamant.

& ſciens

& sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodijt in concionem: & quoniam non erat imperitus artium quibus vulgus tractandum est, ad Corem versus elata voce, Mihi, inquit, Cores, vel tu vel vnus quimis ex istis, intenta in ducentos & quinquaginta viros manu, honore digni videmini: imò ne reliquam quidem concionem contemno, etiam si vobis diuitijs & ceteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm vterq; nostrum, facultates possides. neq; quia nobilior. Commune enim vniuersis nobis genus Deus voluit, cuius eundem cunctis autorem dedit. neq; fraterno affectu motus quod alijs debebatur, fratri contuli. Nisi enim ius & fas pra oculis habuissem, nequaquam oblitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi meipso propinquior, & mihi non minus quàm illi benè velim. & alioqui qualis erat prudentia, me violati iuris reum facere, & huius facinoris pramium alteri cedere? Verùm & à mea probitate absit tale scelus, neq; Deus sustinuisset aut se contemni, aut vos ignorare quid illi gratissimum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi elegit, ipse ab hoc crimine immunem me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, sed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium depositum vestris suffragijs committere, nullam prarogatiuam postulans ex eo quòd hactenus eo sit legitimè functus, vt qui omni ambitione posita, malit vos sine seditione videre, tametsi vestris etiam calculis iam antè comprobatus. neq; enim Dei voluntatem in hoc laesimus, quòd vestrum etiam assensum accedere voluimus. sed quod ille vltrò detulit, salua pietate recusare non licuit: quemadmodum & illud aquum est, vt qui semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum efficiat. Quamobrèm iudicabit denuò quem velit pro vobis sacra facere, & pietatis vestra antistitem esse. Iniquissimum enim fuerit, Corem per ambitionem obstare, quò minus liberam Deus electionem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod seditionibus turbemini, quantum ad hanc causam attinet. Cras manè cum sua quisq; acerra & igne ac odoramentis adesto. Tu verò Cores cede Deo, & calculum eius expecta, neq; maiorem, quàm Deus habeat, authoritatem tibi arroga: sed tu quoq; inter cateros huius honoris competitores iudicandus adesto. nec video cur vel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit. vbi verò conueneritis, coram toto populo suffitum facitote, & cuius sacrificium acceptius Deo fuerit, eum mea quoq; autoritate confirmabo, meq; ab hac calumnia collata per priuatam gratiam in fratrem summa dignitatis exoluam. His auditis turba & tumultuari simul, & malè suspicari de Mose destitit, & insuper consilium eius collaudauit tanquam è Republica futurum: atq; ita concio dimittitur.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509. Mosis, ad Corem seditiosum oratio.

CAP. III.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis, sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.

POSTERA verò die reditur in concionem vt sacro facto interesset diuino iudicio per quod competitorum certamen erat dirimendum: erat q; nonnihil tumultus, multitudine suspensa ad euentus expectationem, quibusdam Mosem in ordinem redigi cupientibus: qui verò prudentiores erant, seditionũ finem exoptan-

Ruffin. Cap. 2. Num. 16.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

tibus. timebant enim ne actum esset de Rep. si vlterius seditio procederet: multitudo quoq; natura nouarum rerum cupida, & ad obloquendum magistratibus prona, omnibus rumoribus circunferebatur. Moses autem missis ad Dathamum & Abironem viatoribus, iussit vt ad conductum venirent sacris interfuturi. postquam aũt negauerũt se obtemperaturos, neq; diutius passuros Mosi potentiam artibus malis quaesitam in populo augeri: his renunciatis assumptisq; aliquot praestantioribus, non est dedignatus ad contumacẽ Dathami factionem venire, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum Dathamus cum suis audito Mosem cum primatibus ad se aduentare, progressi cum liberis & vxoribus ante tabernacula, expectabant quidnam acturus esset. aderant etiam satellites qui arcerent eum si quid vi agere vellet. ille verò iam propior sublatis in cœlum manibus, & elata voce vt à tota multitudine exaudiri posset, Domine, inquit, cœli & terra ac maris, tu qui mihi testis es fide dignissimus, quòd quicquid hactenus feci, ex tua sententia feci, qui miseratus res Hebraeorum perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc orationem. tu enim scis omnia, ipsas etiam cogitationes hominum: quapropter non dedignaberis rei veritatem atq; istorum ingratitudinem in mediũ proferre. Nosti sanè exactè & illa quae natiuitate meam praecesserunt, visa nimirum non audita: nunc in illis rebus testimonio tuo me subleua, quas isti cum non ignorent, malè suspicari tamen non verentur. Ego cum vitam agerem quietam, id quod mea virtute & tua voluntate Raguelisq; soceri beneficio consecutus eram, tamẽ relictis eius voluptatibus & cõmodis meipsum totum dedidi arumnis pro isto populo perferendis: & primũ pro libertate eorũ, nunc vero pro salute promptissimè magnos labores suscepi. Nunc ergo quoniam in suspicionem veni hominibus, qui mea cura ac prouidentia tot mala incolumes euaserunt, tu qui in igne illo ad montem Sina mihi apparuisti, & voce tua spectaculoq; illorum prodigiorum me dignatus es, qui in Ægypto legatione tuo nomine fungi voluisti, qui Ægyptiorum opibus afflictis seruitutem eorum effugere concessisti, & Pharaothis potentiam succumbere mihi fecisti, qui ignaris via per mare medium iter aperuisti, cuius postea fluctibus Agyptios inuoluisti, qui inermes armis muniuisti, qui ex vitiosis fontibus potabiles reddidisti, & potum nobis inopia laborantibus è petra produxisti, cibumq; in terra non inuenientibus à mari attuliſti, è cœlo deniq; nunquam antè auditum es largitus, qui legibus ac institutis rem nostram ornasti, adesto mihi Domine iudex omnium ac testis incorruptissimus, quòd neq; munera à quoquam Hebraeorum fauorem meum contra iustitiam captante admisi, neq; pauperem bonam causam habentem propter aduersarium diuitem perdere litem sum passus, & nunc Respublica sincerissimè administrata in suspicionem culpae, à qua sum alienissimus, venio, quasi fratri ob priuatum affectum & non tua voluntate sacerdotium tuum contulerim. ostende quòd omnia tua prouidentia dispensantur, & nihil fortuitis casibus, sed tua voluntate ad effectum peruenit: & quòd res Hebraeorum cordi tibi sint, iusta in Dathamum & Abironem animaduersione declara, qui te stupidum faciunt meis imposturis circumueniri iactantes. facies autem manifestam aduersus insanos gloriae tuae detrectatores vindictam, si non communi more intereant, ne quis nihil nisi humanum passos existimet, sed terra quam indigni calcant dehiscens cum familijs & facultatibus eos absorbeat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum posteris statuetur, ne quis secus

Dathan & Abiram contumaces.

Mosis ad Deum precatio.

quàm

quàm pium est de tua maiestate sentire audeat: & meum ministeriũ ex tua sententia esse comprobabitur. Quòd si vera sunt crimina quæ in me congerunt, tum in meum caput dirè vertant, illis quos execratus sum incolumibus. Atque ita exacta pœna à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinem in pace, cõcordia, & mandatorum tuorum custodia serua intactam & expertem supplicij scelératis hominibus debiti: quandoquidem alienum est à tua iustitia, illorũ pœnas immeritam Israelitarum turbam dependere. Hæc cum lacrymis effato, terra horrendum repente contremit, & vndante superficie, non secus quàm pelagus vento fluctuans, vniuersum populum terruit: immani mox sonitu eliso, quà seditiosi tendebant, solum subsidit, & eodem momento omnes ad vnum absorbet: sublatisq; in hunc modum profanis, hiatus ille ita rursum claudstur, vt ne vestigium quidem eius supereſſet. Hic finis seditiosæ factionis, illustre argumentũ diuinæ prouidentiæ simul & potentiæ: fuitq; hic casus eo miserabilior, quòd adeò nemo ne propinquorum quidem aut cognatorum eos est miseratus, vt totus quantus erat populus, ante actorum oblitus, latis acclamationibus Dei sententiam comprobaret, ac ne luctu quidem dignos, vt pestem ac perniciem popularium existimaret. Post Dathamum cum suis extinctum Moses pontificatus æmulos conuocat, Deo denuo cõmissurus electionem, vt ei sit ratum Sacerdotiũ, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaq; conueniunt ducenti quinquaginta viri summo in pretio semper apud populares habiti, tum quòd à maioribus omni virtute præclaris oriundi essent, tum quòd ipsi nequaquam degenerarent: cumq; his procedunt & Aaron & Cores: deinde stantes ante Dei tabernaculum adolebant æerris adoramenta quæ secum attulerant: cum subito tantus ignis effulsit, quantum nec homines ipsi vnquam excitauerunt, nec in terris sponte ardentibus, nec in syluis per æstum austri flatu collisis & attritis excitatũ viderunt, sed qualis diuinitus accendi poterat fulgentissimus simul ac flagrantissimus: cuius vi ac impetu ducenti illi & quinquaginta vnà cum Core ita sunt absumpti, vt ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent: solus Aaron superfuit illæsus, vt manifestum esset, diuinitus coortum hoc incendium. His ita absumptis, Moses volens perpetuam eius supplicij memoriam ad posteros tradi, vt & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium æerras eorũ affixas altari æreo consecrare, vt hoc monumento omnes terrerentur, qui cæleste numen humanis dolis circumueniri posse putant.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

Datam & Abiram absorbet terra.

Corem cũ ducentis quinquaginta viris ignis absumit.

CAP. IIII.

Quæ Hebræis in deserto per annos 38. obuenerint.

POST tam euidens argumentũ cum iam satis constaret, non ambitu, aut fratris gratia, sed diuino iudicio Sacerdotium ad Aaronem peruenisse, sine vlla controuersia posthac illud tenuit: nec tamen ob hoc diu cessatum est à seditione, imò penè grauior priore est insequuta. nam ex talibus causis ortum habuit, vt facilè appareret longo tempore duraturam. Cum enim semel animos hominem occupasset hæc persuasio, nihil sine Dei voluntate geri, arbitrabantur Deum in gratiam Mosis ista facere. huic igitur imputabant omnia, tanquam nõ peccatorum odio Deus sæuiret, sed à Mose solicitatus: ægreq; ferebant, quòd non solũ impunè tot optimatũ morte populũ mulctasset, sed præmium etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatũ: quãdoquidem nemo posthac eum affectaturus erat,

Num. 17.

Alia seditio contra Mosen.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

cum aliis id malè ceſsiſſe videret. ad hæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes vt ſuperbæ & nimiæ Moſis poteſtati modum aliquem ſtatuerent. facilè enim hoc illi eſſe. Tum ille maturè ſentiens excitari turbas, veritus ne qui rurſum res nouas molirentur, vnde magnum aliquod malum accidere poſſet, concionem aduocari iubet. & auditis poſtulatis nihil reſpondens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mãdauit, vt virgas afferrent tribuum nominibus inſcriptas. eius enim fore Sacerdotium, in cuius virga Deus ſignum oſtenderit. quod vbi placuit, inſcriptas attulerunt, cum alij, tum Aaron, inſcriptam habens in ſua Leuiticam. eas Moſes acceptas in Dei tabernaculum depoſuit. ſequenti verò die omnes protulit, quæ facile agnoſcebantur, quòd eſſent & à principibus qui attulerant, & à cætero populo notatæ: videbantq; alias eadem ſpecie manere, qua erant pridie cùm eas Moſes acciperet, ex Aaronis verò ramos & germina eſſet exorta, & quod magis mirum, amygdala matura, quòd virga ex hoc genus ligno cõſtaret. hac nouitate ſpectaculi vulgus attonitũ, omiſſis odijs quibus tam Moſem quàm Aaronem proſequebatur, totum in admirationem diuini iudicij verſum, amplius Deo repugnare deſiit, ratumq; Aaroni ſacerdotium eſſe voluit: atque ita tertio Dei calculo confirmatus, nemine poſthac contradicente, fuit Pontifex, & Hebræorum populus longis ſeditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moſes autem poſteaquam Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia feciſſet, ne fortè in parandis ad vitam neceſſarijs occupati, negligentiùs ſacra tractarent, mandauit vt poſt armis ac Dei fauore queſitam Chananæam ex oppidis eius quadraginta octo bona & pulchra Leuitis diſtribuerentur, cum agro mœnibus eorum contiguo duûm millium cubitorum, & inſuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis ſimul ac Sacerdotibus conferendas: atque hi poſthac eius tribus ſolennes reditus fuêre. Nunc dicendum quæ ſint Sacerdotum propria. ex quadraginta octo oppidis iuſsit vt Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas penderent: præterea vt populus Deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offerret, & ex quadrupedibus quæ mactare fas eſt, primogenitum, ſi maſculum fuerit, ſacrificandum Sacerdotibus adducat, vt eo cum familia veſcantur in vrbe ſacra. pro eis verò quibus patria lex veſci vetat, dominus fœtus ſiclum cum dimidio dependat, pro homine verò primogenito quinque ſiclos. deberi eis etiam primitias tonſura ouium: & qui panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui verò ex voto ſe conſecrant, Nazaræi dicti, capillum alentes, & vinum non guſtantes, cum capillum conſecrant, victimas eorum Sacerdotibus cedere. Item qui Corban ſeipſos nominãt, hoc eſt, Dei donum, ſi velint à miniſterio, ad quod ſe vltrò obligauerunt, dimitti, Sacerdotibus pecuniam numerare, mulierem triginta ſiclos, virum quinquaginta. qui verò tantum pecuniæ non habuerint, hos Sacerdotum arbitrio relinquendos. quin & ſi quis domi mactet ad priuatum epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamen Sacerdotibus pecoris pectus & brachium dextrũ. Tantum eſt quod Sacerdotibus Moſes attribuit, præterq; quicquid pro peccatis populus offert, vt in proximè præcedente volumine diximus. Quicquid autem à populo Sacerdotum ordini contribuitur, ex eo tam vxores quàm filias & famulos etiam participes eſſe voluit, exceptis quæ pro peccatis offeruntur. hæc enim in fano ſoli Sacerdotio fungentes mares eodem die abſumunt. His ita poſt ſeditionem

Aaronis virga germinat.

Ruffinus cap. 3. Hedio cap. 4. Num. 18. 35. Leuit. 14. 18. & 26.

Sacerdotum reditus

Nume. 6. De Nazaræis.

nem dispositis castra mouit, & cum omnibus copijs ad Idumæa fines peruenit, legatis primum ad Regem præmissis. petebat ab eo tantum liberum transitum, paratus ipsius arbitrio fidem dare, sine cuiusquam iniuria iter se facturum: præterea forum rerum venalium suis exhiberi poscebat, persoluturus etiam aquæ pretium, si Rex ita tuberet. ille verò legatis, re infecta, dimissis, negatoq; trãsitu, armatus cum exercitu est obuiam profectus, prohibiturus Mosen si vi viã aperire conaretur. at Propheta consulto prius oraculo, & Deo non permittente, vt ipse pugnæ principium faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertum iter facturus. Eodem tempore sorori eius Mariamnæ vltimus vitæ dies adnenit, quadragesimo anno ex quo Ægyptum reliquerat, mensis Xanthici luna prima: sepultaq; est publico sumptu magnificè, super quodam monte, qui appellatur Seir: & post menstruum luctum lustrauit Moses populum hunc in modum. Iuuencam laboris & aratri expertem, colore toto corpore rufam, paulum antè castra productam Pontifex in loco purissimo mactauit, & sanguinem septies digito aspersit versus Dei tabernaculum. deinde solida iuuenca ita vt procubuit cum pelle ac intestinis ardente, lignum cedrinum in medium ignem iniiciunt, simulq; hyssopum & lanam cocco tinctam. huius cinerem vniuersum vir purus ac castus collectum reponit in locum purissimum: & quotquot posthac funesti purificatione opus habebant, paulum huius cineris in fontanam immittentes, & hyssopi ramulum intingentes, aspergebant se die tertia & septima, quo facto pro puris posthac habebantur. & hunc lustrandi morem etiam in terra belli sorte quæsita seruari præcepit. Cæterum funesto exercitu ita vt dixi lustrato, per desertum cum exercitu pergens Arabiam petijt. Quumq; venisset in agrum vrbis Arabum primariæ, quæ olim Arce, nunc Petra nominatur, hoc loco montem excelsum, quo ager clauditur, Aaron conscendit, præmonitus à Mose quòd esset moriturus: & in conspectu totius exercitus, stans in loco arduo, exutam pontificiam stolam Eleazaro filio tradidit, ad quem iure ætatis successio pertinebat, atque ita spectante populo moritur, eodem ipso anno quo sororem amisit, anno ætatis centesimo vigesimo tertio, dies mortis eius incidit in primam lunam mensis qui Athenienſibus hecatombæon dicitur, Macedonibus Ious, Hebræis sabba. Luxit eum populus diebus triginta, & luctu finito, Mosis ductu peruenit ad fluuium qui nominatur Arnon. is ex Arabiæ montibus exortus, desertum medium pererrans, in Asphaltitem lacum influit, Moabitas ab Amorræis disterminans. estq; hæc regio frugifera, & fructus quantum satis est incolis suppeditat. ad eius Regem Sehonem misit legatos Moses, qui transitum per regnum peterent, fidem daturus, quòd sine detrimento vel agrorum vel colonorum militem traduceret: sed persoluturum precium rerum venalium ex æquo & bono, etiam si potum aquæ sine precio dare grauarentur. Sehon verò negato transitu, & armato suorum exercitu, vada Arnonis occupat, prohibiturus si Hebræi fluuium transire conarentur.

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1473.

Nume. 20. Mosis ad Idumæos legatio.

Mariamne soror Mosis defuncta.

Nume. 19. Mos lustrandi populum.

Nume. 20.

Aaron mortuus.

Ruffinus Cap. 40. Hed. Cap. 5. Nume. 21.

Mosis ad Sehonem Amorræorum Regem legatio.

Quomodo

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1473.

CAP. V.

Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Ogem Amorræorum Reges, deleueritque eorum copias.

Numer. 21. Hebræi pugnam parant aduersus Amorræos.

MOSES autem postquam intellexit Amoræos hostilem in se animum gerere, haud ferendum contemptum ratus, & videns Hebræos genus hominum intractabile, ocio simul & egestate facilè adduci posse vt pristinos tumultus ac seditiones renouarent, occasionem eis adimere volens, consuluit Deũ, an bello viam aperire permitteret. Deo vero annuente, & victoriam insuper pollicente, magnopere hac spe animatus, militem quoq; fiducia complet, clamitans adesse tempus quo pugnandi cupiditatem exsatiarent, auspice Deo & quò sponte iam properarent autoritate sua compellente. at illi permissa potestate læti, arma corripiũt, & è vestigio instructa acie ad hostem properant. Amoræus contrà vt vidit aduentantes, oblitus pristinæ ferociæ, tum ipse est territus, tum milites animos, quos ante visum hostem præ se ferebant, præ timore demiserunt. Itaq;, vix primo conflictu excepto, terga vertunt, in sola fuga spem salutis reponentes. confidebant enim munitis vrbibus, quæ tamen nihil prorsus eis profuerunt. Nam Hebræi vt primum animaduerterunt hostes cedere, acriter institerunt, turbatisq; eorũ ordinibus, in extremam formidinem illos coniecerunt. Iamq; totis campis sparsi effuso cursu alij alias vrbes petebãt. nec alteri persequendo fatigantur, imperfectã victoriam relinquere nolentes, sed cùm essent funditores optimi, & eius pugnæ generis, quod omni telorũ genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quàm vt armis grauarentur, aut pedibus fugatos assequebantur, aut glandibus & iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaque magna strages editur, & si qui effugerant, cum vulneribus & siti conflictabantur. erat enim æstas. Cumq;

Amoræos Hebræi fudunt fugantq;.

desiderio potus ad fluuium agmine magno ferrentur, ab insequentibus circumuenti eminus sagittis ac iaculis sunt confixi. & inter cæteros Sehon Rex cecidit. Hebræi verò cæsos spoliabant, prædas agebant, magna rerum copia fruebantur, quòd fructus nondum ex agris collecti essent. & milites totum regionem percurrebant

Sehon Amorræorum Rex interfectus.

rebant impunè diripiendo, captiuosq; abducendo. nemo enim reſiſtebat, robore eius regionis in pugna abſumpto. Talis clades Amoræis accidit, qui nec conſilio prudenter, nec armis fortiter ſunt vſi. Hebræi verò terram eam occupauerunt, inter tres amnes inſula modo ſitam. Nam Arnonis ripa meridionale eius latus terminant, Iobacchus verò ſeptentrionale, qui in Iordanem influens nomen amittit: occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum ſtatu exoritur Iſraelitis nouus hoſtis Oges Galadinæ & Gaulanitidis regionum Rex, in auxiliũ Sehonis amici & ſocij veniens: cuius res quum iam perditas videret, nihilominus victoriã ſperans, virtutis ſuorum ac hoſtium periculum facere decreuit. Qua ſpe fruſtratus & ipſe in prælio perijt, & exercitus ad vnũ eſt deletus. Moſes verò Iobaccho fluuio ſuperato, regnum Ogis ingreſſus vrbem vnam poſt aliã ſubuertebat, habitatores internecione vaſtans, qui omnes eius terræ homines diuitiis & agrorum fertilitate ſuperabant. Oges etiam vir heroica ſpecie corporis, ne viribus quidem ac virtute fuit inferior: cuius roboris & ſtaturæ argumentũ exſtabat in expugnata Regia vrbe Ammanitidis regionis, dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorum latitudine, nouem longitudine. Huius viri caſum non ſolum præſens Hebræorum felicitas eſt inſecuta, ſed in futurum etiam maiorum ſucceſſuum illis cauſa eſt facta. Sexaginta enim oppida egregiè munita de eius ditione ceperunt, & ex præda tam priuatim quàm publicè ſunt locupletati. Poſt hæc Moſes caſtra Iordanem verſus mouet, & campum magnum è regione Hierichuntis. ea eſt vrbs copioſa, palmis abundans & balſamum ferens. Iamq; in tantum creuerant Iſraelitarum animi, vt nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperent: & Moſes vtendum hac promptitudine ſuorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epuloq; exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem vaſtandam miſit, vrbesq; gentis eius expugnandas. cuius belli origo talem cauſam habuit.

An. mũdi 2493. Ante Chriſtum natum 1473.

Hebræi terrã Amoræorum occupant.

Amoræorum terræ ſitus

Oges Rex cum exercitu trucidatur.

Ruffin. cap. 5. Hedio cap. 6.

Hiericho.

CAP. VI.

De Balamo vate.

BALACVS Moabitarum Rex, habens veterem amicitiam & ſocietatem cum Madianitis, cum res Iſraelitarum in tantum creſcere videret, cœpit etiam de ſuo regno eſſe ſolicitus. Neſciebat enim Deum vetare, ne Hebræi quicquam vlterius præter Chananæã vſurpare appetant: atq; ita non ſatis conſultè de rebus nouis cogitauit. & bello quidem aggredi elatos tot victoriarum ſucceſſu non eſt auſus, obſtare tamen volens ne vlterius procederent, legatos de communibus commodis ad Madianitas mittit. Illi ad Balamum quendam vltra Euphratem, nobilem in eis locis vatem, & ſibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiam de ſuis honoratiſſimum quenq;, rogantes vt veniret ad ſe, & diris imprecationibus Iſraelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hoſpitali menſa adhibitis, conſulit Deum, quæ ſit eius de Madianitarum poſtulatis ſententia. qui cum vetaret illis obſequi, reuerſus ad eos, ait ſibi nõ deeſſe voluntatem illis gratificãdi, ſed obſtare Deum, cuius beneficio debeat gloriam ex veris hactenus prædictionibus comparatam. nam exercitum illum, quem ipſi execratum velint, eſſe Deo longè cariſſimum. dedit q; conſilium, vt ob hanc cauſam ad Iſraelitas profecti, pacem cum illis quibuſcunq; conditionibus facerent. his dictis legationem dimiſit. at Madianitæ Balaco maximis precibus vrgente, eadẽ de[illegible] denuò legatos mittunt

Nume. 22. 23. 24. Balaci Moabitarum Regis ad Madianitas legatio.

Balaci & Madianitarum ad Balamum legatio,

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1471.

Secunda ad Balamũ legatio.

tunt ab Balamum: qui cupiens hominibus obsequi, Deum consulit. Deus verò offensus iubet vt legatis assentiatur. is ratus Deum hæc seriò iubere, cum legatis proficiscitur. inter eundum autem cum ventum esset in viam quandã angustam inter duas macerias sitã, occurrit ei Angelus: quo animaduerso asina qua vehebatur declinans appressit eum ad alterum septum, nihilq; mouebatur verberibus sessoris pressuram molestè ferentis: cumq; nec Angelus de via cederet, nec vates verberandi finem faceret, tandem procumbens Deo sic volente humana

Balami Angelus resistit.

Balami Asina loquitur.

voce Balamum incusat, quòd nunquam antehac lasus sæuiret in se, non intelligens Deum prohibere quò minùs quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asinæ sermone dum ille turbatur, apparuit ei Angelus, obiurgans verberatorem, quòd iumentũ non esset in culpa, sed ipse obstaret iter contra Dei voluntatem facienti. Tum vates territus volebat retrò abire: sed Deus iussit eum pergere quò instituerat, modo ne quid aliter agat quàm diuinitùs admoneretur. His mandatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptusq; à Rege honorificentissimè, vo-

Balamus obiurgatur ab Angelo.

Balamus ad Balacum perucnit.

luit ad quendam montem deduci, vnde Hebræorum castra contemplari posset. Balacus verò ipse cum regio comitatu deducit vatem in montem proximè imminentem, qui à castris stadia sexaginta aberat. quibus consideratis iubet Regem septem aras exstruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id vbi celeriter iussu Regis est factũ, mactat victimas, vt victoriã præsagire posset. deinde sic

Balami de Israelitico populo vaticinium.

fatur. Felices vos quibus Deus largam bonorum præbet copiam, & prouidentiã suam perpetuam ducem & auxiliatricem annuit. quoniam nullum est hominũ genus, cui non innocentia morum, virtutisq; ac probatis studio sitis anteferendi, liberos præstantiores etiam successores habituri, quandoquidem Deus vos hominum solos complectitur, & vt omnium sub sole felicissimi sitis prospicit. quamobrem obtinebitis terram ad quam vos misit, & posteris vestris in perpetuum possidendam relinquetis: & gloria vestri nominis implebitur vniuersa terra simul & mare, adeoq; multiplicabitur gens vestra, vt nulla non orbis regio vestri sanguinis homines admixtos sit habitura. Beatus vos exercitus & admiratione dignissimus, ex vno parente in tantum auctus. nunc vobis parum amplum pro numero ac dignitate domicilium Chananæa continget, sed totum olim terrarum orbem habitationi vestræ destinatũ scitote, vt tam in insulis quàm in continente sit vobis degendum præ multitudine ipsis cæli stellis numero æquiparanda. Cumq; tam innumeri futuri sitis, nihilominus nihil vobis ad summam rerũ copiam deesse patietur in pace, & in bello virtutem viris addet. inimicis nostris in mentem veniat, vt hostes vestri esse, & in vos arma sumere velint. non enim reuertetur è tali prælio victor, qui lætitiam coniugibus ac liberis afferat. Tanta vobis fortitudo diuino fauore contigit, qui solus potest & quod superest detrahere, & quod deest addere. Talia vates fatidica voce ca-

Balacus iratus reprehendit Balamum.

nebat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indignè ferente, & pacta non seruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductum: venisse eum ad execrandũ hostes, quos nunc mactos virtute ac pietate caneret. Ad quæ

Balami responsio.

vates, Putas, inquit, quoties fata sunt aperienda, in nobis situm esse quid dicamus aut taceamus afflati diuino spiritu. ipse voces quales vult profert & oracula, nobis nec scientibus nec cogitantibus. Equidem satis memini ad quid precibus Madianitarũ sim adductus, eaq; causa veni vt volũtati tuæ morem gererẽ. Sed potẽtior est Deus quàm mea volũtas, qui cõtra Dei voluntatem ad gratiã

hominum

hominum loqui proposueram. quàm primum enim nostrum pectus subintrat, An. mũdi 2493.
nihil amplius nostrum ibi remanet. ego certè nihil in horũ laudem dicere in ani- Ante Christum
mo habui, nec qua Deus eorum generi dare decreuit, commemoranda putaui: natum 1472.
sed numen illis propicium, quod gentis felicitati studet ac gloriæ, pro destinatis
hæc verba mihi subdidit. Nunc age, quando animus est tibi atque Madianitis
rem gratam facere, quorum preces me non decet non admittere, alias aras eri-
gamus & sacra instauremus, si fortè Deum flectere possim, vt execrationib. hoc
genus hominum deuouere liceat. Cumq; Balacus id fieri permisisset, ac ne itera-
to quidem sacro potestatem deuouendi impetrasset, collapsus in faciem pronus
prædicebat quicquid euenturum esset regibus & ciuitatibus clarissimis, quarũ
quædam nondum condita videntur, quæ verò extant earum res terra mariq;
gestæ ita prædictionibus respondent vsque ad nostram memoriam, vt facilis
sit coniectura, reliquum etiam eius oraculi non vanum fuisse euentum aliquã-
do comprobaturum. Balacus autem agrè ferens expectationem frustratam, si-
ne honore vatem ablegat. ille domum repetens cum iam Euphratem attigisset,
accito Balaco & principibus Madianitarum, Balace, inquit, vosq; Madiani- Nume. 23.
ta, quandoquidem necesse est vt vel præter Dei voluntatem vobis obsequar,
Hebræorum quidem genus nunquam est interiturum, nec bello, aut pestilentia Balami de rebus fu-
faméve, aut alio casu delebitur. Deus enim curam habet eius gentis à malis ser- turis vaticinium.
uandæ, ne quando talis clades incidat qua vniuersi de medio tollantur, interdũ
tamen quædam vitari nõ poterunt, quibus ad tempus afflicti, mox magis quàm
antè florebũt, castigatione tali ad sanitatem reuocati. quapropter si breuem vi-
ctoriam de illis consequi quaritis, hoc cnnsilio voti compotes efficiam. Filiarum
formosissimas, quæ pulchritudine sua mentes eorum expugnare possint, quan- Balami aduersus He-
tum fieri potest cultas ac ornatas mittite, vt circum castra obuersentur, & iu- bræos consilium.
uenibus complexus expetentibus faciles se præbeant: vbi verò cupidine captos
viderint, subito se proripiant. cumq; rogatæ fuerint vt maneant, non annuãt ni-
si persuasis, vt relictis patriis legibus & cultu Dei à quo illas acceperunt, Ma- Madianitarum filiæ
dianitarum & Moabitarum Deos venerentur. sic enim Deum iratũ sibi red- ad Hebræorum ca-
dent. Post hæc monita abijt. Madianitis autem ita vt moniti fuerant filias mit- stra perueniunt.
tentibus, Hebræorũ iuuenes pulchritudine puellarũ capiuntur: & in colloquium
venientes rogant ne sibi voluptatem ex earum pulchritudine capere inuideant,
néve consuetudinem eorũ auersentur. Illæ libenter & verba iuuenũ & cõplexus
admittunt: iamq; blandicijs illectos, & cupidine feruentes relinquere parãt. tum
illi tristes mulierum discessu, precibus instant ne se relinquant, sed futuras coniu-
ges & omnium facultatum dominas apud illos maneant. hæc promissa iureiuran-
do confirmabant Deũ testẽ inuocando, & lacrymas fundendo, quò magis eas ad
miserationem flecterent. tum illæ postquam omninò captos & consuetudine sua
deuinctos animaduerterunt, sic respondent: Optimi iuuenes, non desunt nobis
domi nec amplæ facultates, nec parentum ac domesticorum affectus: neq; inopia
talium rerum huc ad vos venimus, aut formam corporis nundinaturæ preces
vestras admisimus: sed persuasæ viros esse bonos hac hospitali gratia nõ dedigna-
tæ qua vos opus habere videbamus, faciles nos vobis præbuimus. Nunc quan-
doquidem amare vos & abitionem nostram molestè ferre asseueratis, ne has
quidem preces auersabimur. quare si beneuolentiæ cõiugalis fidem dederitis, quæ
sola nobis satisfacere potest, libenter vobiscum vt legitimæ nuptæ coniunctæ

An. mūdi 2493. Ante Christum natum 1472.

sumus. veremur enim ne libidine exsatiata, cum iniuria & cōtumelia nos retrò ad parentes nostros ablegetis: cui nostra solicitudini veniā vos dare aequum postulamus. Illis verò quolibet modo fidem daturos se pollicentibus, & nihil praamore nimio recusantibus: quandoquidem, inquiunt, ita vobis videtur, & mores habetis ab omnibus alijs diuersissimos, vt cibis etiam propriis vestro more vtamini, nec potū cum aliis communem sustineatis, necesse est si vultis nobiscū vitā degere, Deos nostros colatis: neque enim alio argumento persuadebitis amorem istum vos nō fingere, nisi eosdem nobiscū Deos adoretis. Nec absurdū fuerit aut vitio vertendū, si terra in quam venistis peculiares Deos colere malitis: praesertim cùm nostri per omnes regiones honorentur, vestrum nemo praeter vos cultu dignetur aut ceremoniis. aut igitur caterorum more vobis est viuendum, aut alius orbis quarendus, vbi soli iuxta uestra instituta vitā agatis. At illi cupidine caci dicta earū comprobant, & quò trahebantur sequentes à religione patrū desciscunt: & plures Deos credere inducti, sacra illis eius gentis ritu faciūt: cibis quoq; indifferenter vtebantur, & in mulierum gratiā nihil non cōtra legem faciebant: vt iam tota castra iuuenum impietas inuaderet, & seditio priore peior glisceret, & auita religio in extremum periculum deduceretur. iuuentus enim gustatis semel peregrinis moribus inexplebiliter in eos ferebatur: & si qui nobilitate à maioribus accepta praecellebant, vnà cum reliqua turba corrupebātur. Zambrias etiam Simeonidis tribus princeps ducta Chosbi Madianitide, Vri filia gentis eius dynasta, iussus ab vxore, & contemptis in eius gratiā Mosis placitis, alieno ritu sacrificabat, & alienigena coniuge non dissimulanter se oblectabat. In hoc rerum statu Moses veritus ne grauius aliquid sequeretur, aduocata concione, neminem quidem nominatim accusauit, nolens in desperationē adducere eos, qui tantisper dum latere se putāt, ad sanitatem reduci poterant: sed dicebat rem indignā, nec ipsis nec maiorib. eorū decorā, quòd voluptatem pluris quàm Deū & religionē facerent. Expedire illis vt dum tempus est resipiscāt, & nō legum contemptu, sed cōpescendis prauis cupiditatib. fortes se viros declarent. absurdū praterea dicebat, quòd cùm in deserto modestè vixissent, nunc in bona regione ita baccharentur, & quae per inopiā quaesiuerāt, nunc per affluentiā perditum irent. Talibus dictis conabatur iuuentutem corrigere, & ad saniorem mentem reducere. Tum Zambrias insurgens, Tu, inquit, Moses tuis legibus vtere, quibus iam longo vsu robur addidisti: quod ni fecisses, sapè iam paenas dedisses, & tuo malo uon esse Hebrais imponendum didicisses. me certè nunquā ad tua tyrannica iussa obstrictum habebis. neq; enim aliud hactenus, quàm sub legis ac religionis praetextu nobis seruitutem, tibi principatū malicioſis artib. adstruis, voluptatem nobis ac vitae licentiam adimens, quae liberorum sunt, & sub nullius imperio degentium. hoc enim vel Aegyptiaca seruitute fuerit grauius, in quem uis tuis legibus pro tuo libitu animaduertere: cùm ipse multò dignior sis qui puniaris, quandoquidem abrogatis quae omniū consensus approbat, plus tua quàm caterorum mortalium placita valere postulas. ego quae nunc facio, quia benè facta iudico, ne fateri quidem in hoc cœtu grauabor, mulierculam alienigenā me duxisse. audis à meipso mea facta, vt ab ingenuo. neque enim latere cupio. Sacra etiam Dijs facio praeter consuetum, quia id aequum censeo, ex multis mihi veritatem quarere, & non sicut sub tyrannide viuere, de vnius tantum fiducia pendentem. nemo mihi rem gratam fecerit, qui in rebus meis meipso plus arbitrij habere

Madianitarum filiæ Hebræos ad idololatriam perducunt.

Hebræi mulierū cupidine ducti à patrū religione desciscunt.

Zambrias. Chosbi.

Moses Israelitarum idololatriam & voluptatem accusat.

Zambriæ aduersus Mosen oratio.

habere voluerit. Hac Zambria pro se & quibusdam sui similibus afferente, populus quietus expectabat quónam audacia hac esset euasura, maximè quòd videret legislatorem amplius nolle contendere, ne hominem insolentem iritatiorem redderet. verebatur enim ne plures tales in loquendo impudentia imitatores facti, turbas in populo excitarent. Atq; ita tum concio dissoluitur. ac fortasse vlterius malum hoc serpsisset, ni Zambrias maturè sublatus esset talem ob causam. Phinees tum alijs rebus, tum patris dignitate, iuuentutis facilè princeps, Eleazari pontificis filius, & Mosem magnum patruum habens, aegerrimè tulit Zambriæ contumaciam: cuius impunitate ne legum contemptus cresceret, vindicare in flagitiosos decreuit. non ignarus quòd exempla primatum in vtramuis partem plurimum valeant. Cumq; tanto esset animi & corporis robore, vt non temerè aliquid arduum aggrederetur, quod non etiam perficeret, ad Zambriæ tentorium vadit, & eodem ictu ipsum vnà cum Chosby transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam virtutis amulationem accensa, certatim in eiusdem criminis reos facit impetum, & bonam illorum partem ferro conficit, reliquos insecuta pestis sustulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem suorum petulantiam cohibere deberent, aut dissimulare aut accendere etiam maluerunt: nec prius destitit, quàm quatuordecim millia virorum desiderarentur. Hanc ob rem Moses in Madianitas concitus, ad gentem internecione delendam exercitum misit, de qua expeditione mox narrabimus; postquam quod omissum antè non oportuit, dixerimus. Balamum illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret à Deo est prohibitus, nihilo secius tamen tale hostibus consilium dedit, quo effectum est vt quibusdam infectis praua opinione, penè totius populi religio sit corrupta: hunc inquam Balamum tanto honore dignatus est propheta, vt oracula eius suis literis inseruerit: cumq; nihil vetaret quin ea pro suis ederet, nec vllo teste id factum eius coargui posset, maluit eum debita apud posteros memoria non fraudare. Sed hac quisq; vt libuerit ita consideret. Moses autem vt dicere cœperam, in Madianitas misit exercitum duodecim millium, singulis tribubus mille militibus imperatis: eisq; copijs Phineem præfecit, cuius opera leges vindicatas, & de Zambria violatore earum pœnas exactas paulo antè memorauimus.

An. mūdi 2493. Ante Christum natum 1472.

Phinees Zambriam & Chosbi vno ictu transfigit.

Num. 31.

Al. 24000. Moses in Madianitas mouet.

CAP. VII.

Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regio quomodo à Mose duabus cum dimidiata tribubus concessa.

MADIANITÆ verò intellecto hostium aduentu, & quòdiam non longè abessent, & ipsi copias in vnum contrahunt, & quà in regionem suam irrupturos putabant, munito pro tempore aditu, præstò erant, impetus eorum pro viribus propulsaturi. Sed mox primo congressu tanta multitudo Madianitarum est cæsa, vt numerus cadauerum iniri non posset, ne regibus quidem seruatis. Hi fuêre Ochus, Sures, Robeas, Ubes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria vrbs Arabum & hodie retinet, Receme dicta, quàm Græci Petram vocare malunt. Fusis hostibus Hebræi regionem sunt populati, prædas abigendo, & incolas vnà cum mulieribus interimendo, solis parcentes virginibus: hoc enim Phinees à Mose mandatum acceperat. qui reducto incolumi ac

Hedio. Cap. 7. Ruffin. Cap. 5.

Quinq; Reges Madianitarum cæsi.

Aliàs Areceme vel Arcæ.

Ingens præda de Madianitis parta.

An. mūdi 2493. Ante Christum natum 1472.

Ingens præda de Madianitis parta.

illaſo exercitu, pradam quoq; memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia, & inſuper ſexaginta ſeptem: aſinorum ſexaginta millia, vaſorum aureorum & argenteorum magnum numerum, quibus in domeſtica ſuppellectile vtebantur. Etenim pro opibus lautiore victu delectabantur. Abducta ſunt etiam virgines circiter triginta duo millia. Moſes autem partitus pradam, quinquageſimam eius partem Eleazaro dedit & ſacerdotibus, & Leuitis alterius quinquageſimam: reliquum verò populo diſtribuit. quo factum eſt vt deinde ſuauiter viuerent, opibus virtute quaſitis, ocium quoq; ad fruendum nacti. Moſes autem iam admodum ſenex Jeſum deſignauit, qui ſibi in propheta & ducis (ſi opus foret) munijs ſuccederet, Deo ita iubente vt hunc principatus ſucceſſorem faceret. Erat enim totius diuini atq; humani iuris peritiſſimus, Moſe præceptore doctus. Per idem tempus duæ tribus, Gadæ & Rubeli, & dimidia Manaſſitis, numero pecudum & alijs rebus abundantes, de communi conſilio rogant Moſem, vt ſibi extra ſortem traderet Amoritidem terram, quæ nõ multo antè bello capta fuerat. eſſe enim paſcuis vberẽ. Ille verò ſuſpicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauiæ prætexere, conuicio viros excipit, meticuloſos ſimulatores dictitãs. Velle eos in ocio luxuq; terrã marte quaſitã communi poſſidere, & nolle arma cũ cætero exercitu ferentes, terram vltra Jordanem à Deo promiſſam capere, deuictis gentibus quas ille pro hoſtibus haberi iuſſerat. Qui videntes eum iratum, ne merito irasci videretur, reſpondent ſe neq; per ignauiam pericula, neq; per deſidiam labores fugere, ſed hoc tantum agere vt præda in locis commodis relicta, expeditiores ad certamina fierent: paratoſq; ſe aiebant, ſi oppida ad tutelam liberorum & coniugum ac facultatum ipſo dante acciperent, reliquum exercitum armatos quotunq; ducerentur ſequi, & communibus militare auſpicijs. Tum Moſes comprobata eorum voluntate, aduocato q; Eleazaro pontifice & Jeſu, cæteriſq; magiſtratibus, concedit illis Amoritidem hac conditione, vt ſimul cum cognato populo aduerſus communem hoſtem bellum gerant, donec omnia ex ſententia confecta fuerint. atq; hoc pacto accepto quod petierunt, & exſtructis munitis oppidis, liberos & vxores atq; impedimenta in illis deponunt. Moſes quoque in eadem regione decem vrbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarum tribus aſyla ſanciuit, illis tantum profutura, qui cæde non ſponte commiſſa eò confugiſſent. ſtatuitq; talibus exilij tempus, tantiſper dum pontifex viueret ſub quo cædes accidit. poſt cuius obitum redire in patriam permiſit. Exilij verò tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidam impunè occidere, dum taxat extra vrbem refugij deprehenſum: idq; ius ſolis cognatis eſſe voluit, alijs non item. Cæterùm oppida refugij fuerunt hac. ad fines Arabiæ Boſora, in Galadena regione Arimanum, in Batanea de Gaulademan. & poſt captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iuſſu Moſis deſtinata ſunt, vt hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem tempore cum defunctus eſſet quidam è primatibus Manaſſitidis tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantum ſexus relictis, tribules eius viri inſignes Moſem conſulunt, an filiarum eius in diuiſione & ſortitione agrorum ratio haberi debeat. Is reſpondit, ſi in domum tribulis nuptum darentur, ſortem dotalem fore: ſin mallent in aliam tribum elocari, ſortem in ſua tribu relinquerent. atq; hac occaſione inſtituit, vt cuique tribui ſuæ ſortes perpetuò manerent. Quumq; iam de quadrage-

Num. 27. Deut. 3. Ioſuam Moſes ſibi ſucceſſorem deſignat.

Num. 32. Tribus Ruben, Gad & dimidia Manaſſis, Amoritidem terram expetunt.

Num. 35. Deut. 4. 19. Ioſ. 20.

Oppida refugij.

Num. 27. 36. Salpadis filiæ parentis loco hæreditatem capiunt.

Hiſtoria Deuteronomij.

quadrageſimo migrationis anno triginta tãtum dies ſupereſſent, aduocata concione ad Iordanem eo loco vbi nunc oppidum Abila viſitur, agrũ habens palmetis conſitum, vbi populum omnem præſtò vidit, in hunc modum verba fecit.

An. mũdi 2493. Ante Chriſtum natum 1471. Ruffin. Cap. 5. Hedio. Cap. 8. Deut. 4.

CAP. VIII.

Moſis leges, & quomodo ex hominibus fuerit ſublatus.

VIRI commilitones, & longi laboris ſocij, quoniam Deus ita vult, & ætas CXX. *annorum exacta poſtulat, vt ex hac vita diſcedam, & rebus vltra Iordanem gerendis intereſſe me Deo non eſt viſum, æquum duxi, vt quantum ad veſtram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio deſim: ſed pro gratia mihi data prouideam, vt pro commonſtrata ad eam via, ſempiterna apud vos memoria dignus habear. Age igitur, vbi prius in quo tàm veſtra quàm poſterorum beatitudo conſiſtat indicauerimus, & hoc pietatis erga vos noſtræ perpetuum monumentum reliquerimus, libentes ex hac vita decedamus. Fidem enim, ſat ſcio, mereor, vel quòd antehac veſtris commodis inde ſinenter ſeruiens nunquam vos fefelli, vel quòd anima prope exitum conſtituta in omni virtute ac veritate ſeipſa melior redditur. Filij Iſraëlis, vna omnibus hominibus felicitatis eſt cauſa Deus propitius: quam ſolus dignis dare, & peccantibus in ſe auferre potis eſt. cui ſi vos tales præſtiteritis quales ipſe poſtulat, qualésue ego ex ipſius ſententia inſtituo, nunquam non macti virtute, æmulandiq; omnibus eritis: ſed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deeſt breui conſequemini. Tantum voluntati diuinæ obſequimini, & mandatis eius parete: & neq; legibus per me latis alias præponite, neq; in religione per contemptum quicquam nouate. Quod ſi feceritis, bello præſtantiſſimi inter omnes gentes, & omnibus hoſtibus inſuperabiles eritis. nam auxiliante Deo, minæ omnes facilè contemnuntur. Cæterùm virtutis præmia magna per omnem vitam ſunt propoſita, & ipſa ſibi primum eſt ac potiſſimum præmium: deinde per hanc cætera bona facilè parantur: qua inter vos inuicem vtentes & vitam beatam ducetis, & gloriam tum apud exteros tum apud poſteros immortalem conſequemini. Hæc vobis ſunt ſperanda, ſi leges monitu Dei me perferente ſcriptas, nec ipſi violetis, nec alios violare patiamini, & harum intellectum ac vſum nunquam non meditemini. Ego verò commodis veſtris lætus diſcedo, vosq; pietatis ac prudentiæ legibus, & virtuti ducum ac magiſtratuum commendo, qui incolumitatis ac felicitatis veſtræ poſthac curam ſunt habituri. Deus autem ſub cuius ductu hactenus egiſtis, & cuius fauori debetis quicquid vtilitatis ex me percepiſtis, non deſinet vobis proſpicere, ſed quamdiu ipſum & pietatem colueritis, tam diu ſub eius præſidio tuti permanebitis. Nec deerunt qui vobis optima monita ſuggerant, quibus parentes beati eritis. nimirum pontifex Eleazarus & Ieſus, & ſenatus ac primates tribuum, quibus cauete vos difficiles præbeatis, ſcientes qnòd qui benè parere nouit, etiam benè imperaturus eſt vbi ad poteſtatem peruenerit: néue in hoc libertatem ſitam exiſtimetis, ſi mandatis principum obmurmuraueritis. nam hactenus in contumacia contra benefactores libertatem reponebatis: à quo vicio ſi vos in poſterum ſeruaueritis, res veſtras in meliore ſtatu videbitis. Abſit autem vt ita in hos exaſperemini, quemadmodum aliquoties in me incanduiſtis. meminiſtis enim quòd ſæpius à vobis de ſalute periclitatus ſum quàm ab hoſtibus. quod non exprobrandi cauſa dico: nolim enim vos hac comme-*

Moſis ad populũ ante obitum oratio.

Moſis ad Iſraelitas vt Deo ipſiusq; mandatis ſint obedientes adhortatio.

Diuini auxilij promiſsio.

Obedientia erga magiſtratum.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

cum aliis id malè ceßiße videret. ad hæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes vt ſuperbæ & nimiæ Moſis poteſtati modum aliquem ſtatuerent. facilè enim hoc illi eſſe. Tum ille maturè ſentiens excitari turbas, veritus ne qui rurſum res nouas molirentur, vnde magnum aliquod malum accidere poſſet, concionem aduocari iubet. & auditis poſtulatis nihil reſpondens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mãdauit, vt virgas afferrent tribuum nominibus inſcriptas. eius enim fore Sacerdotium, in cuius virga Deus ſignum oſtenderit. quod vbi placuit, inſcriptas attulerunt, cum alij, tum Aaron, inſcriptam habens in ſua Leuiticam. eas Moſes acceptas in Dei tabernaculum depoſuit. ſequenti verò die omnes protulit, quæ facile agnoſcebantur, quòd eſſent & à principibus qui attulerant, & à cætero populo notatæ: videbantq́; alias eadem ſpecie manere, quæ erant pridie cùm eas Moſes acciperet, ex Aaronis verò ramos & germina eſſet exorta, & (quod magis mirum) amygdala matura, quòd virga ex hoc genus ligno cõſtaret. hac nouitate ſpectaculi vulgus attonitũ, omiſſis odijs quibus tam Moſem quàm Aaronem proſequebatur, totum in admirationem diuini iudicij verſum, amplius Deo repugnare deſiit, ratumq́; Aaroni ſacerdotium eſſe voluit: atque ita tertio Dei calculo confirmatus, nemine poſthac contradicente, fuit Pontifex, & Hebræorum populus longis ſeditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moſes autem poſteaquam Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia feciſſet, ne fortè in parandis ad vitam neceſſarijs occupati, negligentiùs ſacra tractarent, mandauit vt poſt armis ac Dei fauore quæſitam Chananæam ex oppidis eius quadraginta octo bona & pulchra Leuitis diſtribuerentur, cum agro mœnibus eorum contiguo duũm millium cubitorum, & inſuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis ſimul ac Sacerdotibus conferendas: atque hi poſthac eius tribus ſolennes reditus fuêre. Nunc dicendum quæ ſint Sacerdotum propria. ex quadraginta octo oppidis iußit vt Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas penderent: præterea vt populus Deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offerret, & ex quadrupedibus quæ mactare fas eſt, primogenitum, ſi maſculum fuerit, ſacrificandum Sacerdotibus adducat, vt eo cum familia veſcantur in vrbe ſacra. pro eis verò quibus patria lex veſci vetat, dominus fœtus ſiclum cum dimidio dependat, pro homine verò primogenito quinque ſiclos. deberi eis etiam primitias tonſuræ ouiũ: & qui panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui verò ex voto ſe conſecrant, Nazaræi dicti, capillum alentes, & vinum non guſtantes, cum capillum conſecrant, victimas eorum Sacerdotibus cedere. Item qui Corban ſeipſos nominãt, hoc eſt, Dei donum, ſi velint à miniſterio, ad quod ſe vltrò obligauerunt, dimitti, Sacerdotibus pecuniam numerare, mulierem triginta ſiclos, virum quinquaginta. qui verò tantum pecuniæ non habuerint, hos Sacerdotum arbitrio relinquendos. quin & ſi quis domi mactet ad priuatum epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamen Sacerdotibus pecoris pectus & brachium dextrũ. Tantum eſt quod Sacerdotibus Moſes attribuit, præterq́; quicquid pro peccatis populus offert, vt in proximè præcedente volumine diximus. Quicquid autem à populo Sacerdotum ordini contribuitur, ex eo tam vxores quàm filios & famulos etiam participes eſſe voluit, exceptis quæ pro peccatis offeruntur. hæc enim in fano ſoli Sacerdotio fungentes mares eodem die abſumunt. His ita poſt ſeditionem

Aaronis virga germinat.

Ruffinus cap. 3. Hedio cap. 4. Num. 18. 35. Leuit. 14. 18. & 26.

Sacerdotum reditus

Nume. 6. De Nazaræis.

nem dispositis castra mouit, & cum omnibus copijs ad Idumæa fines peruenit, legatis primum ad Regem præmissis. petebat ab eo tantum liberum transitum, paratus ipsius arbitrio fidem dare sine cuiusquam iniuria iter se facturum: præterea forum rerum venalium suis exhiberi poscebat, persoluturus etiam aquæ pretium, si Rex ita tuberet. ille verò legatis, re infecta, dimissis, negatoq; trãsitu, armatus cum exercitu est obuiam profectus, prohibiturus Mosen si vi viã aperire conaretur. at Propheta consulto prius oraculo, & Deo non permittente, vt ipse pugnæ principium faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertum iter facturus. Eodem tempore sorori eius Mariamnæ vltimus vitæ dies aduenit, quadragesimo anno ex quo Ægyptum reliquerat, mensis Xanthici luna prima: sepultaq; est publico sumptu magnificè, super quodam monte, qui appellatur Sein: & post menstruum luctum lustrauit Moses populum hunc in modum. Iuuencam laboris & aratri expertem, colore toto corpore rufam, paulum antè castra productam Pontifex in loco purissimo mactauit, & sanguinem septies digito aspersit versus Dei tabernaculum. deinde solida iuuenca ita vt procubuit cum pelle ac intestinis ardente, lignum cedrinum in medium ignem iniiciunt, simulq; hyssopum & lanam cocco tinctam. huius cinerem vniuersum vir purus ac castus collectum reponit in locum purissimum: & quotquot posthac funesti purificatione opus habebant, paulum huius cineris in fontanam immittentes, & hyssopi ramulum intingentes, aspergebant se die tertia & septima, quo facto pro puris posthac habebantur. & hunc lustrandi morem etiam in terra belli sorte quæsita seruari præcepit. Cæterum funesto exercitu ita vt dixi lustrato, per desertum cum exercitu pergens Arabiam petijt. Quumq; venisset in agrum vrbis Arabum primariæ, quæ olim Arce, nunc Petra nominatur, hoc loco montem excelsum, quo ager clauditur, Aaron conscendit, præmonitus à Mose quòd esset moriturus: & in conspectu totius exercitus, stans in loco accliui, exutam pontificiam stolam Eleazaro filio tradidit, ad quem iure ætatis successio pertinebat, atque ita spectante populo moritur, eodem ipso anno quo sororem amisit, anno ætatis centesimo vigesimo tertio, dies mortis eius incidit in primam lunam mensis qui Athenienſibus hecatombæon dicitur, Macedonibus Ious, Hebræis sabba. Luxit eum populus diebus triginta, & luctu finito, Mosis ductu peruenit ad fluuium qui nominatur Arnon. is ex Arabiæ montibus exortus, desertum medium pererrans, in Asphaltitem lacum influit, Moabitas ab Amorræis disterminans. estq; hæc regio frugifera, & fructus quantum satis est incolis suppeditat. ad eius Regem Sehonem misit legatos Moses, qui transitum per regnum peterent, fidem daturus, quòd sine detrimento vel agrorum vel colonorum militem traduceret: sed persoluturum precium rerum venalium ex æquo & bono, etiam si potum aquæ sine precio dare grauarentur.

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1473.

Nume. 20. Mosis ad Idumæos legatio.

Mariamne soror Mosis defuncta.

Nume. 19. Mos lustrandi populum.

Nume. 20.

Aaron mortuus.

Ruffinus Cap. 40. Hed. Cap. 5. Nume. 21.

Mosis ad Sehonem Amorræorum Regem legatio.

Sehon verò negato transitu, & armato suorum exercitu, vada Arnonis occupat, prohibiturus si Hebræi fluuium transire conarentur.

Quomodo

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1473.

CAP. V.

Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Ogem Amorræorum Reges, deleueritque eorum copias.

Numer. 21. Hebræi pugnam parant aduersus Amorræos.

MOSES autem postquam intellexit Amoraeos hostilem in se animum gerere, haud ferendum contemptum ratus, & videns Hebraeos genus hominum intractabile, ocio simul & egestate facile adduci posse vt pristinos tumultus ac seditiones renouarent, occasionem eis adimere volens, consuluit Deũ, an bello viam aperire permitteret. Deo vero annuente, & victoriam insuper pollicente, magnopere hac spe animatus, militem quoq; fiducia complet, clamitans adesse tempus quo pugnandi cupiditatem exsatiarent, auspice Deo & quò sponte iam properarent autoritate sua compellente. at illi permissa potestate leti, arma corripiũt, & è vestigio instructa acie ad hostem properant. Amoraus contrà vt vidit aduentantes, oblitus pristina ferocia, tum ipse est territus, tum milites animos, quos ante visum hostem prae se ferebant, prae timore demiserunt. Itaq; vix primo conflictu excepto, terga vertunt, in sola fuga spem salutis reponentes. confidebant enim munitis vrbibus, quae tamen nihil prorsus eis profuerunt. Nam Hebraei vt primum animaduerterunt hostes cedere, acriter institerunt, turbatisq; eorũ ordinibus, in extremam formidinem illos coniecerunt. Iamq; totis campis sparsi effuso cursu alij alias vrbes petebãt. nec alteri persequendo fatigantur, imperfectã victoriam relinquere nolentes, sed cùm essent funditores optimi, & eius pugnae generis, quod omni telorũ genere eminus geritur in primis peritu, & expeditiores quàm vt armis grauarentur, aut pedibus fugatos assequebantur, aut glandibus & iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaque magna strages editur, & si qui effugerant, cum vulneribus & siti conflictabantur. erat enim aestas. Cumq;

Amorræos Hebræi fudunt fugantq;.

desiderio potus ad fluuium agmine magno ferrentur, ab insequentibus circumuenti eminus sagittis ac iaculis sunt confixi: & inter cateros Sehon Rex cecidit. Hebraei verò casos spoliabant, praedas agebant, magna rerum copia fruebantur, quòd fructus nondum ex agris collecti essent. & milites totum regionem percurrebant

Sehon Amorraeorum Rex interfectus.

rebant impunè diripiendo, captiuosq́ abducendo. nemo enim reſiſtebat, robore eius regionis in pugna abſumpto. Talis clades Amoræis accidit, qui nec conſilio prudenter, nec armis fortiter ſunt vſi. Hebræi verò terram eam occupauerunt, inter tres amnes inſulæ modo ſitam. Nam Arnonis ripæ meridionale eius latus terminant, Iobacchus verò ſeptentrionale, qui in Iordanem influens nomen amittit: occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum ſtatu exoritur Iſraelitis nouus hoſtis Oges Galadinæ & Gaulanitidis regionum Rex, in auxiliũ Sehonis amici & ſocij veniens: cuius res quum iam perditas videret, nihilominus victoriã ſperans, virtutis ſuorum ac hoſtium periculum facere decreuit. Qua ſpe fruſtratus & ipſe in prælio perijt, & exercitus ad vnũ eſt deletus. Moſes verò Iobaccho fluuio ſuperato, regnum Ogis ingreſſus vrbem vnam poſt aliã ſubuertebat, habitatores internecione vaſtans, qui omnes eius terræ homines diuitiis & agrorum fertilitate ſuperabant. Oges etiam vir heroica ſpecie corporis, ne viribus quidem ac virtute fuit inferior: cuius roboris & ſtaturæ argumentũ exſtabat in expugnata Regia vrbe Ammanitidis regionis, dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorum latitudine, nouem longitudine. Huius viri caſum non ſolum præſens Hebræorum felicitas eſt inſecuta, ſed in futurum etiam maiorum ſucceſſuum illis cauſa eſt facta. Sexaginta enim oppida egregiè munita de eius ditione ceperunt, & ex præda tam priuatim quàm publicè ſunt locupletati. Poſt hæc Moſes caſtra Iordanem verſus mouet, & campum magnum è regione Hierichuntis. ea eſt vrbs copioſa, palmis abundans & balſamum ferens. Iamq́ in tantum creuerant Iſraelitarum animi, vt nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperent: & Moſes vtendum hac promptitudine ſuorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epuloq́ exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem vaſtandam miſit, vrbesq́ gentis eius expugnandas. cuius belli origo talem cauſam habuit.

An. mũdi 2493. Ante Chriſtum natum 1473.

Hebræi terrã Amoræorum occupant.

Amoræorum terræ ſitus

Oges Rex cum exercitu trucidatur.

Ruffin. cap. 5. Hedio cap. 6.

Hiericho.

CAP. VI.

De Balamo vate.

BALACVS Moabitarum Rex, habens veterem amicitiam & ſocietatem cum Madianitis, cum res Iſraelitarum in tantum creſcere videret, cœpit etiam de ſuo regno eſſe ſolicitus. Neſciebat enim Deum vetare, ne Hebræi quicquam vlterius præter Chananæã vſurpare appetant: atq́ ita non ſatis conſultè de rebus nouis cogitauit. & bello quidem aggredi elatos tot victoriarum ſucceſſu non eſt auſus, obſtare tamen volens ne vlterius procederent, legatos de communibus commodis ad Madianitas mittit. Illi ad Balamum quendam vltra Euphratem, nobilem in eis locis vatem, & ſibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiam de ſuis honoratiſſimum quenq́, rogantes vt veniret ad ſe, & diris imprecationibus Iſraelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hoſpitali menſæ adhibitis, conſulit Deum, quæ ſit eius de Madianitarum poſtulatis ſententia. qui cum vetaret illis obſequi, reuerſus ad eos, ait ſibi nõ deeſſe voluntatem illis gratificãdi, ſed obſtare Deum, cuius beneficio debeat gloriam ex veris hactenus prædictionibus comparatam. nam exercitum illum, quem ipſi execratum velint, eſſe Deo longè cariſſimum. dedit q́ conſilium, vt ob hanc cauſam ad Iſraelitas profecti, pacem cum illis quibuſcunq́ conditionibus facerent. his dictis legationem dimiſit. at Madianitæ Balaco maximis precibus vrgente, eadẽ de re denuò legatos mit-

Numer. 22. 23. 24. Balaci Moabitarum Regis ad Madianitas legatio.

Balaci & Madianitarum ad Balamum legatio,

N tunt

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1471.

Secunda ad Balamũ legatio.

tunt ab Balamum: qui cupiens hominibus obsequi, Deum consulit. Deus verò offensus iubet vt legatis assentiatur. is ratus Deum hæc seriò iubere, cum legatis proficiscitur. inter eundum autem cum ventum esset in viam quandã angustam inter duas macerias sitã, occurrit ei Angelus: quo animaduerso asina qua vehebatur declinans appressit eum ad alterum septum, nihilq; mouebatur verberibus sessoris pressuram molestè ferentis: cumq; nec Angelus de via cederet, nec vates verberandi finem faceret, tandem procumbens Deo sic volente humana

Balami Angelus resistit.

Balami Asina loquitur.

voce Balamum incusat, quòd nunquam antehac læsus sæuiret in se, non intelligens Deum prohibere quò minùs quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asinæ sermone dum ille turbatur, apparuit ei Angelus, obiurgans verberatorem, quòd iumentũ non esset in culpa, sed ipse obstaret iter contra Dei voluntatem facienti. Tum vates territus volebat retrò abire: sed Deus iussit eum pergere quò instituerat, modo ne quid aliter agat quàm diuinitùs admoneretur. His mandatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptusq; à Rege honorificentissimè, vo-

Balamus obiurgatur ab Angelo.

Balamus ad Balacum peruenit.

luit ad quendam montem deduci, vnde Hebræorum castra contemplari posset. Balacus verò ipse cum regio comitatu deducit vatem in montem proximè imminentem, qui à castris stadia sexaginta aberat. quibus consideratis iubet Regem septem aras exstruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id vbi celeriter iussu Regis est factũ, mactat victimas, vt victoriã præsagire posset. deinde sic

Balami de Israelitico populo vaticinium.

fatur. Felices vos quibus Deus largam bonorum præbet copiam, & prouidentiã suam perpetuam ducem & auxiliatricem annuit. quoniam nullum est hominũ genus, cui non innocentia morum, virtutisq; ac probatis studio sitis anteferendi, liberos præstantiores etiam successores habituri, quandoquidem Deus vos hominum solos complectitur, & vt omnium sub sole felicissimi sitis prospicit. quamobrem obtinebitis terram ad quam vos misit, & posteris vestris in perpetuum possidendam relinquetis: & gloria vestri nominis implebitur vniuersa terra simul & mare, adeoq; multiplicabitur gens vestra, vt nulla non orbis regio vestri sanguinis homines admixtos sit habitura. Beatus vos exercitus & admiratione dignissimus, ex vno parente in tantum auctus. nunc vobis parum amplum pro numero ac dignitate domicilium Chananæa continget, sed totum olim terrarum orbem habitationi vestræ destinatũ scitote, vt tam in insulis quàm in continente sit vobis degendum præ multitudine ipsis cæli stellis numero æquiparanda. Cumq; tam innumeri futuri sitis, nihilominus nihil vobis ad summam rerũ copiam deesse patietur in pace, & in bello virtutem viris addet. inimicis nostris in mentem veniat, vt hostes vestri esse, & in vos arma sumere velint. non enim reuertetur è tali prælio victor, qui lætitiam coniugibus ac liberis afferat. Tanta vobis fortitudo diuino fauore contigit, qui solus potest & quod superest detrahere, & quod deest addere. Talia vates fatidica voce ca-

Balacus iratus reprehendit Balamum.

nebat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indignè ferente, & pacta non seruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductum: venisse eum ad execrandũ hostes, quos nunc mactos virtute ac pietate caneret. Ad quẽ

Balami responsio.

vates, Putas, inquit, quoties fata sunt aperienda, in nobis situm esse quid dicamus aut taceamus afflati diuino spiritu. ipse voces quales vult profert & oracula, nobis nec scientibus nec cogitantibus. Equidem satis memini ad quid precibus Madianitarũ sim adductus, eaq; causa veni vt volũtati tuæ morem gererẽ. Sed potẽtior est Deus quàm mea volũtas, qui cõtra Dei voluntatem ad gratiã

hominum

hominum loqui proposueram. quàm primum enim nostrum pectus subintrat, An.mũdi 2493.
nihil amplius nostrum ibi remanet. ego certè nihil in horũ laudem dicere in ani- Ante Christum
mo habui, nec qua Deus eorum generi dare decreuit, commemoranda putaui: natum 1472.
sed numen illis propicium, quod gentis felicitati studet ac gloriæ, pro destinatis
hæc verba mihi subdidit. Nunc age, quando animus est tibi atque Madianitis
rem gratam facere, quorum preces me non decet non admittere, alias aras eri-
gamus & sacra instauremus, si fortè Deum flectere possim, vt execrationib. hoc
genus hominum deuouere liceat. Cumq; Balacus id fieri permisisset, ac ne itera-
to quidem sacro potestatem deuouendi impetrasset, collapsus in faciem pronus
prædicebat quicquid euenturum esset regibus & ciuitatibus clarissimis, quarũ
quædam nondum condita videntur, quæ verò extant earum res terra mariq;
gestæ ita prædictionibus respondent vsque ad nostram memoriam, vt facilis
sit coniectura, reliquum etiam eius oraculi non vanum fuisse euentum aliquã-
do comprobaturum. Balacus autem ægrè ferens expectationem frustratam, si-
ne honore vatem ablegat. ille domum repetens cum iam Euphratem attigisset,
accito Balaco & principibus Madianitarum, Balace, inquit, vosq; Madiani- Nume.25.
ta, quandoquidem necesse est vt vel præter Dei voluntatem vobis obsequar,
Hebræorum quidem genus nunquam est interiturum, nec bello, aut pestilentia Balami de rebus fu-
faméve, aut alio casu delebitur. Deus enim curam habet eius gentis à malis ser- turis vaticinium.
uanda, ne quando talis cladis incidat qua vniuersi de medio tollantur, interdũ
tamen quædam vitari nõ poterunt, quibus ad tempus afflicti, mox magis quàm
antè florebũt, castigatione tali ad sanitatem reuocati. quapropter si breuem vi-
ctoriam de illis consequi quæritis, hoc cnnsilio voti compotes efficiam. Filiarum
formosissimas, quæ pulchritudine sua mentes eorum expugnare possint, quan- Balami aduersus He-
tum fieri potest cultas ac ornatas mittite, vt circum castra obuersentur, & iu- bræos consilium.
uenibus complexus expetentibus faciles se præbeant: vbi verò cupidine captos
viderint, subito se proripiant. cumq; rogata fuerint vt maneant, non annuãt ni-
si persuasis, vt relictis patriis legibus & cultu Dei à quo illas acceperunt, Ma- Madianitarum filiæ
dianitarum & Moabitarum Deos venerentur. sic enim Deum iratũ sibi red- ad Hebræorum ca-
dent. Post hæc monita abijt. Madianitis autem ita vt moniti fuerant filias mit- stra perueniunt.
tentibus, Hebræorũ iuuenes pulchritudine puellarũ capiuntur: & in colloquium
venientes rogant ne sibi voluptatem ex earum pulchritudine capere inuideant,
néve consuetudinem eorũ auersentur. Illæ libenter & verba iuuenũ & cõplexus
admittunt: iamq; blandicijs illectos, & cupidine feruentes relinquere parãt. tum
illi tristes mulierum discessu, precibus instant ne se relinquant, sed futuræ coniu-
ges & omnium facultatum dominæ apud illos maneant. hæc promissa iureiuran-
do confirmabant Deũ testẽ inuocando, & lacrymas fundendo, quò magis eas ad
misérationem flecterent. tum illæ postquam omninò captos & consuetudine sua
deuinctos animaduerterunt, sic respondent: Optimi iuuenes, non desunt nobis
domi nec amplæ facultates, nec parentum ac domesticorum affectus: neq; inopia
talium rerum huc ad vos venimus, aut formam corporis nundinaturæ preces
vestras admisimus: sed persuasæ viros esse bonos hac hospitali gratia nõ dedigna-
tæ qua vos opus habere videbamus, faciles nos vobis præbuimus. Nunc quan-
doquidem amare vos & abitionem nostram molestè ferre asseueratis, ne has
quidem preces auersabimur. quare si beneuolentiæ cõiugalis fidem dederitis, quæ
solæ nobis satisfacere potest, libenter vobiscum vt legitimæ nuptæ coniunctæ

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1472.

ſumus. veremur enim ne libidine exſatiata, cum iniuria & cõtumelia nos retrò ad parentes noſtros ablegetis: cui noſtræ ſolicitudini veniã vos dare æquum poſtulamus. Illis verò quolibet modo fidem daturos ſe pollicentibus, & nihil præamore nimio recuſantibus: quandoquidem, inquiunt, ita vobis videtur, & mores habetis ab omnibus alijs diuerſiſſimos, vt cibis etiam propriis veſtro more vtamini, nec potũ cum aliis communem ſuſtineatis, neceſſe eſt ſi vultis nobiſcũ vitã degere, Deos noſtros colatis: neque enim alio argumento perſuadebitis amorem iſtum vos nõ fingere, niſi eoſdem nobiſcũ Deos adoretis. Nec abſurdũ fuerit aut vitio vertendũ, ſi terra in quam veniſtis peculiares Deos colere malitis: præſertim cùm noſtri per omnes regiones honorentur, veſtrum nemo præter vos cultu dignetur aut ceremoniis. aut igitur caterorum more vobis eſt viuendum, aut alius orbis quærendus, vbi ſoli iuxta ueſtra inſtituta vitã agatis. At illi cupidine caci dicta earũ comprobant, & quò trahebantur ſequentes à religione patrũ deſciſcunt: & plures Deos credere inducti, ſacra illis eius gentis ritu faciũt: cibis quoq; indifferenter vtebantur, & in mulierum gratiã nihil non cõtra legem faciebant: vt iam tota caſtra iuuenum impietas inuaderet, & ſeditio priore peior gliſceret, & auita religio in extremum periculum deduceretur. iuuentus enim guſtatis ſemel peregrinis moribus inexplebiliter in eos ferebatur: & ſi qui nobilitate à maioribus accepta præcellebant, vnà cum reliqua turba corrũpebãtur. Zambrias etiam Simeonidis tribus princeps ducta Chosbi Mądianitide, Vri filia gentis eius dynaſta, iuſſus ab vxore, & contemptis in eius gratiã Moſis placitis, alieno ritu ſacrificabat, & alienigena coniuge non diſſimulanter ſe oblectabat. In hoc rerum ſtatu Moſes veritus ne grauius aliquid ſequeretur, aduocata concione, neminem quidem nominatim accuſauit, nolens in deſperationẽ adducere eos, qui tantiſper dum latere ſe putãt, ad ſanitatem reduci poterant: ſed dicebat rem indignã, nec ipſis nec maiorib. eorũ decorã, quòd voluptatem pluris quàm Deũ & religionẽ facerent. Expedire illis vt dum tempus eſt reſipiſcãt, & nõ legum contemptu, ſed cõpeſcendis prauis cupiditatib. fortes ſe viros declarent. abſurdũ præterea dicebat, quòd cùm in deſerto modeſtè vixiſſent, nunc in bona regione ita baccharentur, & quæ per inopiã quæſiuerãt, nunc per affluentiã perditum irent. Talibus dictis conabatur iuuentutem corrigere, & ad ſaniorem mentem reducere. Tum Zambrias inſurgens, Tu, inquit, Moſes tuis legibus vtere, quibus iam longo vſu robur addidiſti: quod ni feciſſes, ſæpè iam pœnas dediſſes, & tuo malo uon eſſe Hebræis imponendum didiciſſes. me certè nunquã ad tua tyrannica iuſſa obſtrictum habebis. neq; enim aliud hactenus, quàm ſub legis ac religionis prætextu nobis ſeruitutem, tibi principatũ malicioſis artib. adſtruis, voluptatem nobis ac vitæ licentiam adimens, quæ liberorum ſunt, & ſub nullius imperio degentium. hoc enim vel Ægyptiaca ſeruitute fuerit grauiùs, in quem uis tuis legibus pro tuo libitu animaduertere: cùm ipſe multò dignior ſis qui puniaris, quandoquidem abrogatis quæ omniũ conſenſus approbat, plus tua quàm caterorum mortalium placita valere poſtulas. ego quæ nunc facio, quia benè facta iudico, ne fateri quidem in hoc cœtu grauabor, mulierculam alienigenã me duxiſſe. audis à meipſo mea facta, vt ab ingenuo. neque enim latere cupio. Sacra etiam Dijs facio præter conſuetum, quia id æquum cenſeo, ex multis mihi veritatem quærere, & non ſicut ſub tyrannide viuere, de vnius tantum fiducia pendentem. nemo mihi rem gratam fecerit, qui in rebus meis meipſo plus arbitrij

habere

Madianitarum filiæ Hebræos ad idololatriam perducunt.

Hebræi mulierũ cupidine ducti à patrũ religione deſciſcunt.

Zambrias. Chosbi.

Moſes Iſraelitarum idololatriam & voluptatem accuſat.

Zambriæ aduerſus Moſen oratio.

habere voluerit. Hac Zambria pro se & quibusdam sui similibus afferente, populus quietus expectabat quónam audacia hac esset euasura, maximè quòd videret legislatorem amplius nolle contendere, ne hominem insolentem iritatiorem redderet. verebatur enim ne plures tales in loquendo impudentia imitatores facti, turbas in populo excitarent. Atq; ita tum concio dissoluitur. ac fortasse vlterius malum hoc serpsisset, ni Zambrias maturè sublatus esset talem ob causam. Phinees tum alijs rebus, tum patris dignitate, iuuentutis facilè princeps, Eleazari pontificis filius, & Mosem magnum patruum habens, agerrimè tulit Zambriæ contumaciam: cuius impunitate ne legum contemptus cresceret, vindicare in flagitiosos decreuit. non ignarus quòd exempla primatum in vtramuis partem plurimum valeant. Cumq; tanto esset animi & corporis robore, vt non temerè aliquid arduum aggrederetur, quod non etiam perficeret, ad Zambriæ tentorium vadit, & eodem ictu ipsum vnà cum Chosby transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam virtutis æmulationem accensa, certatim in eiusdem criminis reos facit impetum, & bonam illorum partem ferro conficit, reliquos insecuta pestis sustulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem suorum petulantiam cohibere deberent, aut dissimulare aut accendere etiam maluerunt: nec prius destitit, quàm quatuordecim millia virorum desiderarentur. Hanc ob rem Moses in Madianitas concitus, ad gentem internecione delendam exercitum misit, de qua expeditione mox narrabimus; postquam quod omissum antè non oportuit, dixerimus. Balamum illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret à Deo est prohibitus, nihilo secius tamen tale hostibus consilium dedit, quo effectum est vt quibusdam infectis praua opinione, penè totius populi religio sit corrupta: hunc inquam Balamum tanto honore dignatus est propheta, vt oracula eius suis literis inseruerit: cumq; nihil vetaret quin ea pro suis ederet, nec vllo teste id factum eius coargui posset, maluit eum debita apud posteros memoria non fraudare. Sed hæc quisq; vt libuerit ita consideret. Moses autem vt dicere cœperam, in Madianitas misit exercitum duodecim millium, singulis tribubus mille militibus imperatis: eisq; copijs Phineem præfecit, cuius opera leges vindicatas, & de Zambria violatore earum pœnas exactas paulo antè memorauimus.

An. mūdi 2493. Ante Christum natum 1472.

Phinees Zambriam & Chosbi vno ictu transfigit.

Al. 24000. Moses in Madianitas mouet.

Num. 31.

CAP. VII.

Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regio quomodo à Mose duabus cum dimidiata tribubus concessa.

MADIANITÆ verò intellecto hostium aduentu, & quòdiam non longè abessent, & ipsi copias in vnum contrahunt, & quà in regionem suam irrupturos putabant, munito pro tempore aditu, præstò erant, impetus eorum pro viribus propulsaturi. Sed mox primo congressu tanta multitudo Madianitarum est cæsa, vt numerus cadauerum iniri non posset, ne regibus quidem seruatis. Hi fuêre Ochus, Sures, Robeas, Ubes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria vrbs Arabum & hodie retinet, Receme dicta, quàm Græci Petram vocare malunt. Fusis hostibus Hebræi regionem sunt populati, prædas abigendo, & incolas vnà cum mulieribus interimendo, solis parcentes virginibus: hoc enim Phinees à Mose mandatum acceperat. qui reducto incolumi ac

Hedio. Cap. 7. Ruffin. Cap. 5.

Quinq; Reges Madianitarum cæsi.

Aliàs Areceme vel Arcæ.

Ingens præda de Madianitis parta.

An. mūdi 2493. Ante Christum natum 1472.

Ingens præda de Madianitis parta.

illaſo exercitu, prædam quoq; memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia, & inſuper ſexaginta ſeptem: aſinorum ſexaginta millia, vaſorum aureorum & argenteorum magnum numerum, quibus in domeſtica ſupellectile vtebantur. Etenim pro opibus lautiore victu delectabantur. Abducta ſunt etiam virgines circiter triginta duo millia. Moſes autem partitus prædam, quinquageſimam eius partem Eleazaro dedit & ſacerdotibus, & Leuitis alterius quinquageſimam: reliquum verò populo diſtribuit. quo factum eſt vt deinde ſuauiter viuerent, opibus virtute quaſitis, ocium quoq; ad fruendum nacti. Moſes autem iam admodum ſenex Jeſum deſignauit, qui ſibi in prophetæ & ducis (ſi opus foret) munijs ſuccederet, Deo ita iubente vt hunc principatus ſucceſſorem faceret. Erat enim totius diuini atq; humani iuris peritiſſimus, Moſe præceptore doctus. Per idem tempus duæ tribus, Gadæ & Rubeli, & dimidia Manaſſitis, numero pecudum & alijs rebus abundantes, de communi conſilio rogant Moſem, vt ſibi extra ſortem traderet Amoritidem terram, quæ nõ multo antè bello capta fuerat. eſſe enim paſcuis uberẽ. Ille verò ſuſpicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauiæ prætexere, conuicio viros excipit, meticuloſos ſimulatores dictitãs. Velleeos in ocio luxuq; terrã marte quaſitã communi poſſidere, & nolle arma cũ cætero exercitu ferentes, terram vltra Jordanem à Deo promiſſam capere, deuictis gentibus quas ille pro hoſtibus haberi iuſſerat. Qui videntes eum iratum, ne merito iraſci videretur, reſpondent ſe neq; per ignauiam pericula, neq; per deſidiam labores fugere, ſed hoc tantum agere vt præda in locis commodis relicta, expeditiores ad certamina fierent: paratoſq; ſe aiebant, ſi oppida ad tutelam liberorum & coniugum ac facultatum ipſo dante acciperent, reliquum exercitum armatos quocunq; ducerentur ſequi, & communibus militare auſpicijs. Tum Moſes comprobata eorum voluntate, aduocato q; Eleazaro pontifice & Jeſu, cæteriſq; magiſtratibus, concedit illis Amoritidem hac conditione, vt ſimul cum cognato populo aduerſus communem hoſtem bellum gerant, donec omnia ex ſententia confecta fuerint. atq; hoc pacto accepto quod petierunt, & exſtructis munitis oppidis, liberos & vxores atq; impedimenta in illis deponunt. Moſes quoque in eadem regione decem vrbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarum tribus aſyla ſanciuit, illis tantum profutura, qui cæde non ſpontè commiſſa eò confugiſſent. ſtatuitq; talibus exilij tempus, tantiſper dum pontifex viueret ſub quo cædes accidit. poſt cuius obitum redire in patriam permiſit. Exilij verò tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidam impunè occidere, duntaxat extra vrbem refugij deprehenſum: idq; ius ſolis cognatis eſſe voluit, alijs non item. Cæterùm oppida refugij fuerunt hac. ad fines Arabiæ Boſora, in Galadena regione Arimanum, in Batanea de Gaulademan. & poſt captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iuſſu Moſis deſtinata ſunt, vt hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem tempore cum defunctus eſſet quidam è primatibus Manaſſitidis tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantum ſexus relictis, tribules eius viri inſignes Moſem conſulunt, an filiarum eius in diuiſione & ſortitione agrorum ratio haberi debeat. Is reſpondit, ſi in domum tribulis nuptum darentur, ſortem dotalem fore: ſin mallent in aliam tribum elocari, ſortem in ſua tribu relinquerent. atq; hac occaſione inſtituit, vt cuique tribui ſuæ ſortes perpetuò manerent. Quumq; iam de quadrage-

Num. 32. Deut. 3. Ioſuam Moſes ſibi ſucceſſorem deſignat.

Num. 32. Tribus Ruben, Gad & dimidia Manaſſis, Amoritidem terram expetunt.

Num. 35. Deut. 4. 19. Ioſ. 20.

Oppida refugij.

Num. 27. 36. Salpadis filiæ parentis loco hæreditatem capiunt.

Hiſtoria Deuteronomij.

quadrageſimo migrationis anno triginta tãtum dies ſupereſſent, aduocata concione ad Iordanem eo loco vbi nunc oppidum Abila viſitur, agrũ habens palmetis conſitum, vbi populum omnem præſtò vidit, in hunc modum verba fecit.

An. mũdi 2493. Ante Chriſtum natum 1471. Ruffin. Cap. 5. Hedio. Cap. 8. Deut. 4.

CAP. VIII.

Moſis leges, & quomodo ex hominibus fuerit ſublatus.

VIRI commilitones, & longi laboris ſocij, quoniam Deus ita vult, & ætas CXX. *annorum exacta poſtulat, vt ex hac vita diſcedam, & rebus vltra Iordanem gerendis intereſſe me Deo non eſt viſum, æquum duxi, vt quantum ad veſtram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio deſim: ſed pro gratia mihi data prouideam, vt pro commonſtrata ad eam via, ſempiterna apud vos memoria dignus habear. Age igitur, vbi prius in quo tàm veſtra quàm poſterorum beatitudo conſiſtat indicauerimus, & hoc pietatis erga vos noſtræ perpetuum monumentum reliquerimus, libentes ex hac vita decedamus. Fidem enim, ſat ſcio, mereor, vel quòd antehac veſtris commodis inde ſinenter ſeruiens nunquam vos fefelli, vel quòd anima prope exitum conſtituta in omni virtute ac veritate ſeipſa melior redditur. Filij Iſraëlis, vna omnibus hominibus felicitatis eſt cauſa Deus propitius: quam ſolus dignis dare, & peccantibus in ſe auferre potis eſt. cui ſi vos tales præſtiteritis quales ipſe poſtulat, qualésue ego ex ipſius ſententia inſtituo, nunquam non macti virtute, æmulandiq; omnibus eritis: ſed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deeſt breui conſequemini. Tantum voluntati diuinæ obſequimini, & mandatis eius parete: & neq; legibus per me latis alias præponite, neq; in religione per contemptum quicquam nouate. Quod ſi feceritis, bello præſtantiſſimi inter omnes gentes, & omnibus hoſtibus inſuperabiles eritis. nam auxiliante Deo, minæ omnes facilè contemnuntur. Cæterùm virtutis præmia magna per omnem vitam ſunt propoſita, & ipſa ſibi primum eſt ac potiſſimum præmium: deinde per hanc cætera bona facilè parantur: quæ inter vos inuicem vtentes & vitam beatam ducetis, & gloriam tum apud exteros tum apud poſteros immortalem conſequemini. Hæc vobis ſunt ſperanda, ſi leges monitu Dei me perferente ſcriptas, nec ipſi violetis, nec alios violare patiamini, & harum intellectum ac vſum nunquam non meditemini. Ego verò commodis veſtris lætus diſcedo, vosq; pietatis ac prudentiæ legibus, & virtuti ducum ac magiſtratuum commendo, qui incolumitatis ac felicitatis veſtræ poſthac curam ſunt habituri. Deus autem ſub cuius ductu hactenus egiſtis, & cuius fauori debetis quicquid vtilitatis ex me percepiſtis, non deſinet vobis proſpicere, ſed quamdiu ipſum & pietatem colueritis, tam diu ſub eius præſidio tuti permanebitis. Nec deerunt qui vobis optima monita ſuggerant, quibus parentes beati eritis. nimirum pontifex Eleazarus & Jeſus, & ſenatus ac primates tribuum, quibus cauete vos difficiles præbeatis, ſcientes qnòd qui benè parere nouit, etiam benè imperaturus eſt vbi ad poteſtatem peruenerit: néue in hoc libertatem ſitam exiſtimetis, ſi mandatis principum obmurmuraueritis. nam hactenus in contumacia contra benefactores libertatem reponebatis: à quo vicio ſi vos in poſterum ſeruaueritis, res veſtras in meliore ſtatu videbitis. Abſit autem vt ita in hos exaſperemini, quemadmodum aliquoties in me incanduiſtis. meminiſtis enim quòd ſæpius à vobis de ſalute periclitatus ſum quàm ab hoſtibus. quod non exprobrandi cauſa dico: nolim enim vos hac comme-*

Moſis ad populũ ante obitum oratio.

Moſis ad Iſraelitas vt Deo ipſiusq; mandatis ſint obedientes adhortatio.

Diuini auxilij promiſsio.

Obedientia erga magiſtratum.

An.mũdi 2493. Ante Christum natum 1473.

commemoratione in exitu vitæ cõtristatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo vos tuli: sed vt admoniti in posterum sapiatis, id quod in vestram etiam rem futurum est, & ne in præpositos contumelioſi ſitis elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane & occupata Chananæa potiemini. alioqui ſi per has inſolentiores facti in contumaciam & virtutis contemptum prolabamini, Deum fautorem nequaquam eſtis habituri. quem ſi veſtro merito inimicum vobis reddideritis, & terram virtute partam oppreſſi ab hoſtibus per ſummam ignominiam amittetis, & per totum quàm late patet orbem diſperſi ſeruitute veſtra terras ac maria replebitis. quò ſi ventum fuerit, iam fruſtra pœnitebit patrias leges non ſeruaſſe. quare quò minus periculi ſit, ne illas violetis, poſt victoriam neminem hoſtium ſupereſſe patimini: id rebus veſtris conducibilius exiſtimate, ne cum illis viuentes ad ſimilia ſtudia prolapſi patriam inſtitutionem corrumpatis. Præterea lucos & aras & templa quotquot habent ad vnum tolli iubeo, ferroq; & flammis ita deleri, vt etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona veſtra tutius conſeruabitis. Verùm ne per ignorantiam meliorum natura veſtra in deterius deprauetur, Deo iubente & leges conſcripſi, & formam adminiſtrationis rerum tàm publicarum quàm priuatarum, à quibus ſi nuſquam diſcedatis, mortalium omnium feliciſſimi eritis. Hæc loquutus tradit eis Codicem, leges ſcriptas & inſtituta benè viuendi continentem. Illi verò ſoluebantur in lacrymas, & iam tum deſiderio ducis mœrebant: memoresq; quanta pericula pertuliſſet, quamq; alacriter ſalutem ipſorum procurauiſſet: & de futuro ſoliciti quòd non eſſent talem principem habituri, ac ne Deum quidem æquè propitium Moſe non amplius deprecatore: tum pœnitentes eorum quæ in deſerto per furorem contra illum commiſerant, grauiſſimè dolebant: ita vt totus populus lacrymans nullam conſolationem admitteret. Moſes verò ſolabatur eos, & iubens à lacrymis deſiſtere, ad leges accipiendas hortabatur, atque ita tum concio eſt diſſoluta. Nunc priuſquam ad reliqua tr ſitãum faciam, operæ pretium duxi, leges talis latoris maieſtate ac virtute dignas hic inſerere, quo lector cognoſcat, qualia ſint noſtra iam inde à priſcis ſeculis inſtituta. Extant autem omnia quæ ille vir ſcripſit, vt nihil ornatus cauſa liceat affingere: ſeriem tantum nouauimus, & leges quas ille ſparſim vt quamq; à Deo retulerat, ſcripſit, nos generatim in ſuos ordines digeſſimus: quæ de re lector admonendus erat, ne ſi quis fortè ex contribulibus in hæc noſtra inciderit, calumniam temerè ſtruat, quaſi parum ſincerè ſcripta Moſaica tractantibus. Enumerabo autem eas potiſſimum leges quæ ad publicam inſtitutionem, ritusq; gentiles pertinent: quæ verò ad priuatam conſuetudinem aut contractus vel cum exteris vel cum noſtratibus ſpectant, in eum commentarium diſtulimus, quem de moribus & ſacrorum cauſis Deo fauente ſcribere eſt animus.

Deuter. 7. 11.

Iſraelitæ hoſtes, eorumq; idola tollere iubentur.

Moſes Iſraelitis Codicem, leges ſcriptas & inſtituta continentem tradit.

Leges à Moſe latæ. Ruffin. Cap. 7.

Excuſatio Hiſtoriographi, cur Legum ſeriem innouarit.

Poſtquam acquiſita Chananæa terra, vrbibusq; conditis, victoriæ fructus ſecuri carpere cœperitis, hæc mandata obſeruando rem Deo gratam facietis, & partam felicitatem conſtabilietis. Vrbs ſacra ſit vna in regione Chananæa, in loco illuſtri & fertili, quam Deus per oraculum elegerit: & templum in ea ſit vnum, & altare vnum ex lapidibus non politis, ſed collectitijs conſtructum, qui inducti tectorio, decoram & mundam ſpeciem præ ſe ferant: aſcenſusq; ſit ad illud non per gradus, ſed terra leniter per accliue aggeſta: in alia verò vrbe nec altare ſit vllum neq; templũ. Deus enim vnus eſt, & Hebræorum genus vnum.

Iſraelitæ quomodo in terra Chanaan victuri. Vrbs ſacra & templum in Chananæa.

Qui

Qui conuicium Deo fecerit, lapidatus per diem pendeat, deinde ignominiosè & obscurè sepeliatur.

An. mūdi 2493. Ante Christum natum 1471.

In sacram vrbem & templum ter in anno conuentus fiat Hebræorum ex vniuersa eorum ditione, vt Deo pro acceptis beneficijs gratias agant; & in futurum precibus eum demereantur, & per conuersationes ac conuiuia mutuam beneuolentiam alant. Expedit enim vt inter se noscantur, quibus idem est genus, quiq; eisdem studijs delectantur. Id verò ex huiusmodi congressibus facilè contingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis hærent: sicut contrà qui nunquam conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet.

Conuicium Deo faciens. Leuit. 4. Deut. 16. Ter in anno Hebræi conuenire debent.

Sint præterea decimæ fructuum seorsum ab illis quæ sacerdotibus ac Leuitis debentur, quibus in patria venditis, pecunia inde redacta in sacra vrbe insumatur in sacrificia & conuiuia. Æquum enim est ex prouentu terræ à Deo data in ipsius honorem hilariter agere. Ex mercede meretricis non est sacrificandum. neq; enim quicquam Deum delectat cum iniuria coniunctum: neq; maior est turpitudo quàm quæ corporibus infertur. Similiter si quis mercedem pro admissura canis venatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidem Deo sacrificare est licitum. Dijs alienis nemo malè loquatur. Fana externa non sunt spolianda, neq; sacra donaria tollenda. Nemo veste è lino & lana contexta vtatur. est enim solorum sacerdotum. Septimo quoq; anno, quando per Scenopegiæ festa apud Sanctam vrbem sacrorum causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, vnde à tota multitudine exaudiri possit, legem pro concione legat: & neq; mulieres neq; pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nam bonum est vt inscriptam in animis nunquam delendam memoria retineant. sic enim minus peccabunt, non ignari quid sit in lege decretum. Leges etiam vim maiorem obtinebunt in delinquentium conscientijs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita vt nunquam non legis voluntas intus obuersetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri etiam ante omnia leges ediscant, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidiè, ineunte die, & cum itur cubitum, commemoranda summi Dei beneficia quæ liberatis ex Ægypto præstitit. æquum enim est gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorem conciliant. Inscribenda sunt etiam foribus præcipua, & in brachijs ostẽtanda. & quæ potentiam eius ac beneficentiam indicant, circunferenda sunt inscripta in capite & brachio, vt vndiquaque conspicua sit Dei erga populum suum benignitas. Oppidatim præsint septem viri probatæ virtutis, & iustitiæ cultores. Singulis magistratibus attribuantur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus iudicandi sors obtigit in suis ciuitatibus summo in honore habeantur, vt præsentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurum est, vt assueti homines reuereri, ad pietatem quoq; assuefiant, & tanto longius à contemptu numinis absint. Iudicibus quicquid visum fuerit, illorum sententia valere debet, nisi constet pecunijs esse corruptos, aut manifestè coargui possint non rectè decreuisse. Oportet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiam omnibus alijs rebus anteponere. Hæc enim iniuria in Dei contumeliam recidit, quasi vero is infirmior sit habendus, quàm illi quorum potentia metu præterius fertur calculus. nam Dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quam Deum facit.

Decimæ. Deut. 18.

Merces meretricis.

Dij alieni. Deut. 22.

Linum & lana. Deut. 11.

Legis liber in tabernaculorũ festo prælegendus.

Pueri Leges ediscant Deut. 6.

Signa Legis.

Septem Præsides.

Honor magistratus.

Officium Iudicum.

Iustitia est Dei potentia.

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1471.

Deut. 19.

Quòd si iudices nesciant de negocio ad se delato pronunciare, sicut interdum accidit, in sanctam vrbem integram causam relegent: tum verò pontifex & propheta vnà cum senatu quod visum fuerit decernant. Vni testi fides non habeatur, sed tribus, aut vt minimum duobus, quorum testimoniũ vita ante acta faciat verisimile. Mulieribus autem testimonium deponere nõ liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neq; seruum hominem testem esse liceat, propter animos degeneres. probabile enim est aut lucri causa aut pra metu non verum testimonium deposituros. Quòd si cui falso testi creditum fuerit, isq; posteà falsi coarguatur, ei pœna sit obnoxius, quam reus daturus erat, si grauante hoc testimonio condemnatus fuisset. Homicidio in aliquo agro commisso, si autor nusquam compareat; neq; suspicio sit à quopiam per odium occisum hominem, inquisitio fiat summa cura propositis indici pramijs. quòd si nullus existat index, magistratus oppidorum vicinorum agro in quo cades est facta, & senatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximum oppidum, eius oppidani emptam iuuencam & adductam in tesqua nec sementi nec plantationi idonea, neruis ceruicis abscisis, cadant, & ablutis manibus supra caput iuuenca, sacerdotes & Leuita ac senatus illius oppidi, puras se manus ab ea cade habere proclament, eamq; nec fecisse se, nec dum fieret interfuisse. inuocentq; Deum vt propitius factus nunquam posthac in ea regione tale malum accidere permittat.

Falsi testis pœna.

Deut. 21. De homicidio commisso.

Optimum quidem est optimatum regimen, & sic in administrata Republica viuere, nec est cur aliam eius speciem concupiscatis: sed praestat vt hac contenti in legum & vestra ipsorum potestate sitis. Satis enim est Deum habere praesidem. Attamen si regis vos cupido ceperit, nemo sit nisi vestri generis & sanguinis, & cui iustitia sit cordi cum cateris virtutibus. Is quisquis fuerit, plus legibus & Deo quàm sua sapientia tribuat, nihilq; prater pontificis ac senatus sententiam faciat: nec multas alat vxores, aut pecunijs equisue plurimis gaudeat: quarum rerum copia facilè contemptor legum posset euadere. & si talibus studijs plus aquo fuerit deditus, obstandum est ne potentior fiat quàm rebus vestris expedit. Terminos terra mouere non est fas, nec propria, nec aliena, dummodo pacata: sed religiosè cauendum vt tanquam Dei calculus in aternum fixus maneat: quòd hac praecipua causa sit bellorum & seditionum, si auaritia certis terminis non circumscribatur. Facilè enim legum praescripta transilit, qui terminis cupiditatem suam cohiberi non patitur.

Aristocratia optimũ regimen.

Deut. 17. De Regis electione.

Deut. 19. Termini terræ non mouendi

Qui terram plantauerit, si planta ante quartum annum fructum protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium vsum conuertere. intempestiuus enim est talis fructus. quicquid autem praematurè à natura extorquetur, eius vsus nec Deo conuenit, nec domino. quarto verò anno colligat quicquid iam tempestiuum, & in sanctam vrbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in conuiuijs cum amicis consumat, & cum pupillis ac viduis. quinto demum anno arbitratu suo fructus colligat. Agrum vitibus consitum ne semines. sufficit enim quòd hanc plantam nutriat, nec opus est vt & aratro vexetur. Bobus aranda est terra, nec aliud animal cum eis subiugandum, sed eiusdem semper generis sub idem iugũ agenda. Semina quoq; debent esse pura & impermixta, nec duûm simul aut trium generũ sunt seminanda. abhorret enim natura cõmunionem dissimilium. Neq; diuersi generis iumentorum coitus sunt admit-

Leuit. 25. Plantarũ ante quartum annum fructus prohibiti.

Vites plantandæ.

Terra aranda.

admittendi. verendum enim ne hoc exemplo & ad homines contemptus generis sui perueniat, vt solent à minimis principijs res in peius proficere. Cauendum est autem magnoperè, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari possint. quapropter ne leuia quidem leges dissimulant, dum officio suo nusquam deesse cupiunt. Metentes & demessa colligentes ne spicilegium faciant, quin & de manipulis nonnihil egenis relinquant, vt hac tanquam à fortuna obiecta in vsum suum conuertant & alimoniam. De vindemia quoque racemuli relinquantur pauperibus: similiter de oliuetorum fructu nonnihil, vt sit egenis quod colligant, quandoquidem de suo nõ possunt. non enim tantum ex negligentiori collectione decedit, quantum accedit è pauperum gratia. Deus etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, si non quisque suis tantum commodis prouideat, sed inopum quoque rationem habeat. Nec bobus in area triturantibus os obligandum est. non enim aquum est vetare laboris socios quò minus & fructuum sint participes. Nec à pomis maturis viatores sunt arcendi, sed sinendi vt tanquam proprijs se satient: & siue indigena siue sint exteri, libenter illis ad esum exhibenda sunt. auferre verò secum non liceat. Neque vindemiantes vetent obuios degustare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à Deo concessis inuidere tantillum concupiscentibus, præsertim cum id anni tempus sit fertilissimum, & iuxta Dei ordinationem non diu duraturum. & si quis præ pudore cunctetur attingere, vt sumant hortentur, Israëlitas quidem vt socios, & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas verò hospitalibus his munusculis dignentur, quæ ipsis Deus pro tempore præbuit. Non enim debet existimari detrimentum, quod liberali animo sumendum hominibus permittitur: quia non in hoc Deus abundantiam bonarum rerum largitur, vt his soli fruamur, sed vt de nostro etiam alios honoremus: volens hoc modo singularem erga Israëlitas fauorem ac liberalitatem suam gentibus innotescere, dum id quod ipsis superest benignè cum illis communicant. Qui verò contrà fecerit, plagas vna minus quadraginta publica scutica accipiens illiberalem pœnam hanc sustineat, eò quòd cum esset ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem læserit. Rectum enim est vt cum ipsi multa in Ægypto & deserto sitis perpessi, aliorum miserias non negligatis. & Dei benignitate amplas facultates consequuti, ex his nonnihil per compassionem egenis decidatis. Vltra duas decimas quas quotannis pendere iam iussi, alteram Leuitis, alteram in sacras epulas, tertia tertio quoque anno est conferenda, quæ in egenas viduas & pupillos distribuatur. E fructibus primos prouentus in templum deferant, & pro accepta terra quæ eos tulit Deo gratijs actis, & sacrificijs iuxta legem ritè peractis, primitias sacerdotibus offerant. Hæc omnia vbi quis perfecerit, & vtrasque decimas tum quæ Leuitis debentur, tum quæ epulis attulerit, iter ingressurus consistat è regione templi, ante omnia Deo gratias agat, quòd ab Ægyptiorum graui seruitute liberatis terram vberem & amplam fruendam dederit: testatusq; decimas se iuxta Mosis legem soluisse precetur Deum, vt tum sibi priuatim, tum Hebræis publicè propitius & quæ bona hactenus dedit conseruet, & pro sua potentia ac benignitate augere etiam dignetur.

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1471.

Deuter. 24. Egenis aliquid in agro relinquendum.

Deut. 25. Boues triturantes. Viatores à pomis maturis non arcendi.

Plagæ quadraginta.

Decimæ egenorum.

Primitiæ frugum. Deut. 26.

Vbi ætas maturuerit vxores ducant virgines ingenuas ex honestis parentibus prognatas. qui autem non ducit virginem, ne sibi coniungat alteri maritatam,

De vxoribus ducendis.

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1471.

tam, néut priorem eius virum contristet. Ancillas ne ducant ingenui, ne adamatas quidem. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendam dignitatem id magnoperè conducit. Neq; meretrici sit ius nuptiarum, cuius propter iniuriam suo corpori factam, nuptiale sacrum Deus non admittit. atq; hac ita obseruari valdè interest, ad hoc vt proles nascatur ingenua, & ad studium virtutis erecta, si non è turpi aut illiberali matrimonio sint prognati.

Ancillas ingenui non ducant.

Meretricis nuptiæ.

Si quis aliquam pro virgine desponsam postea talem non inuenerit, in ius vocatam accuset, afferatq; argumenta qua habet: puella verò causam agat pater, aut frater, aut qui post hos genere videtur proximus. Et siquidem puella fuerit absoluta, degat in accusatoris coniugio, isq; nullum posthac dimittendi eam ius habeat, nisi talem ipsi causam præbuerit, qua contradictionem non recipiat. cæterùm temeritatis & petulantiæ qua insontem detulit, pœnas luat quadraginta vna minus plagis acceptis, & quinquaginta siclos puellæ patri mulctæ nomine numerare cogatur. Quòd si viciata fuisse coarguatur, si quidem plebeia fuerit, eò quòd parum solicitè pudicitiam vsq; ad nuptiarum tempus seruauerit, lapidibus obruatur. quòd si ex sacerdotibus prognata fuerit, viuens exuratur. Si quis duarum vxorum maritus propter amorẽ, aut formam, aut aliam quamuis causam, alteri plus beneuolentiæ honorisq; detulerit, alteri verò minus: si filius dilecta iunior quàm ille ex altera natus, propterea quòd sua mater in maiore gratia patris fuisset, postulet ius primogenituræ, vt duplicem facultatum paternarum partem iuxta meas leges auferat, non permittatur. iniquum enim est eum qui sit natu grandior propter matrem negligentius à patre habitam suo priuilegio fraudari. Qui virgini alteri desponsatæ stuprum obtulerit, si quidem persuasæ vt se præberet, simul cum ea capitalis esto. sontes enim sunt ambo: hic quia puella persuasit vt liberali coniugio rem turpissimam anteponeret: hæc verò quia lucro aut voluptati succubuit. quòd si solitariam alicubi nactus, vi oppresserit, solus det supplicium. Qui virginem nondum desponsatam constuprauerit, ipse ducat. quod si pater puellæ nolit hanc ei nuptum tradere, quinquaginta siclos iniuriæ pretium numeret. Qui à coniuge quacunque de causa, vt sæpè hominibus vsu venit, disiungi postulat, scripto ei securitatem faciat, quòd eam nolit amplius repetere. sic enim habebit potestatem alterius coniugis quærendi, alioqui diuortium non permittitur. Quòd si & alterum offenderit, aut post eius mortem prior maritus reducere eam voluerit, non licet vt ad eum redeat.

Pœna mulieris pro virgine desponsatæ talis postea non inuenta. Deut. 24.

Deut. 21.

Primogenitus ius suum retineat.

Deut. 22. Stupri pœna.

Virgo constuprata.

Si cuius maritus nondum susceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eam ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine vocatum, sortis hæredem nutrito. nam hoc è Republica erit, dum nec familiæ deficiunt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoque leuior fit calamitas, cum prioris mariti coniunctissimo victura. quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatum accedens testetur, quòd volentem eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cum iniuria defuncti repulerit. Rogante verò senatu causam, siue magnam siue paruam afferat, huc tantum res euadet: vxor fratris soluto viri illius calceo, & consputa eius facie, meritò hæc illum pati dicet, qui fratris defuncti memoriæ iniuriam fecerit. atq; ita ille quidem è curia discedet, in omnem vitam notatus ignominia: mulier verò cui vult nubito. Si quis vel virginẽ vel maritatam captiuam abduxerit, eiq; legitimè coniungi voluerit, non antè ius esto cubile eius tangere,

Leuit. 25. Defuncti fratris vxor ducenda.

Cũm captâ cõniugium. Deut 21.

tangere, quàm raſo capite ſumptoq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello amiſſos deplorauerit, vt ita mœrore ſatiata tum demùm ad nuptiale conuiuium veniat. Bonum enim & iuſtum eſt, vt qui mulierem ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & non ſua tantum voluptati indulgens illius deſideria negligat. Elapſis autem luctus triginta diebus, tot enim ſapienti ad deplorandos caros ſufficiunt, tunc nuptijs dare operam liceat. Quod ſi ſatiata concupiſcentia pro cõiuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro ſerua quidẽ eam tractare ius habeat: ſed quocunque mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi poteſtatem habeat. Quicunque è iunioribus parentes ſuos contempſerint, & debitum honorem præ pudore aut contumacia reddere eis neglexerint, & inſuper cõtumaces ac proterui in eos fuerint, hos primum verbis parentes moneant. nam hos natura fecit idoneos iudices. dicantq; non voluptatis cauſa in matrimoniũ ſe conueniſſe, neque vt collatis in commune facultatibus opulentiores fierent: ſed vt liberos acquirerent, qui ſe in ſenectute nutriant, & neceſſaria ſibi ſuppeditent. Acceptos autem à Deo cum gratiarum actione ac gaudio, ſumma cura educauiſſe, nulli rei parcentes quæ ad eorum ſalutem & inſtitutionem pertinere viſa ſit. nunc quoque quando iuuentutis erratis ignoſcendum eſt, ſatis ſit quòd officij hactenus oblitus es. proinde reſipiſce & cogita, quòd etiam Deus læſis parentibus offenditur, qui & ipſe humani parens eſt generis, & ad ſe pertinere iniuriam exiſtimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis eſt appellatio. quin & lex talibus pœnam inclementer infligit, cuius abſit vt tu facias periculum. His verbis ſi arrogantia iuuenum emendata fuerit, per inſcitiam commiſſis debetur venia. hoc enim & ad legiſlatoris clementiæ laudem, & ad parentum felicitatem pertinet, ſi nec filium nec filiam legibus dare pœnas videant. quòd ſi hi ſermones & præcepta nihil profecerint, ſed contumacibus in parentes auſis pergat leges ſibi infeſtas reddere, ab ipſis extra vrbem ſequente turba productus obruatur lapidibus, & per totum diem omnibus ad ſpectandum propoſitus, nocte demum ſepeliatur. Similiter & qui quomodocunque legibus damnati dant ſupplicium. Quin & hoſtes ſepeliantur, nec mortuus quiſquam expers terræ iaceat, vltra quàm iuſtum eſt pœnas exſoluens. Mutuum dare ad vſuram Hebræorum nemini liceat, neque cibum neque potum. non enim iuſtum eſt reditus captare ex fortunis tribulium, ſed præſtat opem ferre illorum neceſſitatibus, & ad lucrum imputare eorum gratiarum actionem, & Dei retributionem, quæ huiuſmodi beneficentiam ſolet conſequi. Qui verò acceperint mutuo ſiue pecuniam, ſiue fructum aliquem aridum aut liquidum, vbi Deo fauente ex ſententia fruges ipſorum prouenerint, alacres reſtituant eis qui mutuauerunt, quaſi ſua reponentes, & vſuri denuo ſi opus fuerit. Quòd ſi non pudeat eos non reddere, non ſunt è domibus auferenda pignora, niſi iuſſu iudicum: & pignus foris eſt expectandum. is verò qui afferre debet, nihil contradicat ei qui cum legũ auxilio ad ſe venit. & ſi quidem non inops fuerit qui oppignorauerit, retineatur pignus donec reddatur mutuum. ſin autem pauper, reſtituat id creditor priuſquàm Sol occidat, maximè ſi veſtimentum pignus fuerit: vt habeat iturus cubitum, quandoquidem Deus à natura erga pauperes eſt miſericors. Molam & inſtrumentum quod ad hanc pertinet non eſto ius pignus capere: ne carentibus his ſi deſit cibum parandi facultas, ob inopiam grauiùs aliquid accidat. Plagium qui commiſerit,

An. mũdi 2493. Ante Chriſtum natum 1471.

Luctus triginta dier.

Deut. 21. De liberorũ æreyia.

Hoſtes ſepeliendi.

Deut. 23. Mutuum dare ad vſuram Hebræorum nemini licet.

Mutuum reddendũ. Deut. 24. Pignus.

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1471.

mulctator capite: qui verò aurum aut argentum subtraxerit, duplum restituito. Qui in furto deprehẽsum, aut parietem perfodientem occiderit, impune esto.

Furtum.

Pecudem qui furatus fuerit, quadruplo mulctator, excepto boue. pro hoc enim quintuplum numerandum est. Qui verò mulctam soluere non valet, in seruitutem vindicetur.

Hebræus seruus anno septimo manumittendus.

Qui tribuli in seruitutem est venditus, sexennio seruiat, septimo anno manumittatur.

Inuenta bona.

Quòd si in herili domo prolem è conserua suscepe-rit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto vnà cum filijs & vxore. Si quis aurum aut argentum in via inuenerit, quarat eum qui perdidit, per praconẽ indicato loco in quo inuenit: reddatq́; sciens non esse bonum ex alieno damno lucrum facere.

Deut. 22.

Sic & de pecudibus in quas errantes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, Deum testatus quòd aliena vsurpare non cupiat. Jumentum per tempestatem in luto hærens præterire non licet, sed subleuandum est non secus quàm proprium. Viam ignoranti commonstrare oportet, non per ludibrium risum captando alienas vtilitates impedire.

Homicidæ lex.

Absenti & surdo nemo malè loquitor. Percussus in rixa absque ferro, confestim vindicetur: idem patiente eo qui percußit, quod fecit. quòd si domum relatus complures dies ægrotauerit, deinde moriatur, qui percußit à cæde insons esto. sin autem reualuerit, & multa in agritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat, præterq́; mercedem medici. Qui mulierum vterum gerentem calce percusserit, si quidem mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quòd corrupto fœtu populum vno ciue diminuerit: & aliã præterea pecuniam det marito mulieris. quòd si illa moriatur, & ipse det pœnas capite: quandoquidem vitam pro vita reponi iustum est.

Venenum.

Venenum neque lethale, neque aliàs noxium quisquam Israelitarum penes se habeat: quòd si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis aduersus quos venenũ parauerat.

Pœna talionis.

Qui excæcauerit quenquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniam accipere. nam ipsi lex permittit arbitrium æstimandi suum casum, si nolit haberi seuerior.

De boue cornupeta.

Bouem cornupetam dominus iugulet. quòd si in area quenquã percussum interfecerit, ipse quidem obruatur saxis, indignus qui vel in cibum veniat. quòd si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauisse, & ipse morte mulctetur, vt qui à boue necato mortis causa fuerit. Quòd si seruum aut ancillam bos interfecerit, ipse quidem lapidetur, dominus autem eius triginta siclos necati hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, vendantur tam mortuus quàm qui percußit, & pretium vtriusque inter se domini partiantur.

Deut. 21.

Puteus.

Qui puteum aut lacum fodiunt, diligenter curent vt iniectis tabulis operiantur, non vt aquatio non sit libera, sed vt absit periculum ne quid incidat. quòd si in talem fossam non clausam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet.

Deut. 24.

tecta quoque circumsepienda sunt obicibus, qui non facilè prolabi sinant ac decidere. Depositum tanquam rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neque vir, neque mulier, etiam si nemine coarguente ingentem auri vim lucrifacturus sit. in vniuersum enim danda est opera vt sua cuique conscientia sana sit, & huic testi approbari satis est quicquid laudem meretur apud homines. Præcipuus autem Dei respectus habendus est, quem nemo malus vnquam potest fallere. quòd si absque dolo malo cui commissum est id perdiderit,

perdiderit, accedens ad ſeptem illos iudices, iureiurando Deum teſtem faciat, An. mũdi 2493. Ante Chriſtum natum 1471.
quòd nihil ſua voluntate aut malicia ſit perditũ, nec vſum ſe parte depoſiti, atq; ita abſolutus abeat. quòd ſi vel minima commiſſorũ parte vſus pòſt perdiderit, ad rehibendũ quod accepit, in ſolidũ condemnetur. Idem ius eſto de mercedibus Ibidem.
quæ parantur labore corporis. Cauendum ne quis virũ pauperem mercede ſua defraudet, memor quòd is vice agri & facultatum hoc à Deo ſortitus ſit. proinde non procraſtinanda ſolutio, ſed eadem die reddenda, cùm conſtet Deum nolle Ibidem.
vt operarius laboris ſui fructu careat. Liberi ob parentũ iniquitatem puniendi non ſunt, nimirum propter ſuam virtutem digniores miſeratione, quòd è talibus nati ſint, quàm odio propter illorum vicia. Neque patribus peccata filiorum ſunt imputanda, qui contempta parentum diſciplina multa ſibi permittunt facere. Spadones abominare & auerſare, qui virilitate & genitura ſe ipſi priuauerunt, quam nobis Deus ad incrementum & multiplicationem addidit. Procul arcendum eſt hoc genus, quod non modo poſteritatem quantum in ſe eſt, ſed multò antè propriam innocentiam ac puritatem perdidit. Satis enim conſtat quòd effœminato primum animo etiam corpora habent muliebria. ſimiliter abhorrere oportet quicquid inter portenta ducitur.

Merces.
Liberi ob parentum iniquitatem non puniendi.
Spadones.

Caſtrare nec hominem licet, nec vllum aliud animal.

Ha pacis leges & inſtituta ſunto, & Deus propicius inconcuſſam eam & imperturbatam conſeruabit. abſit autem vt vllum tempus veniat quod hæc innouet & in contrariam formam transferat. Quoniam autem neceſſe eſt homines vel ſponte vel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, vt ſcientes quid opus facto ſit, cum vſus erit in promptu habeatis ſalutaria conſilia, nec ſitis hac parte imparati in ipſo temporis articulo. Faxitq; Deus vt terram quam nobis pro labore veſtro ac virtute dedit, in pace & tranquillitate colentes poſſideatis, nec hoſtibus incurſantibus, nec domeſtica ſeditione turbante, quæ abrogatis patrum legibus & inſtitutis, in contrariam diſciplinam vos inducat: vtq; in perpetua legum à Deo comprobatarum obſeruatione permaneatis. Bella verò vel duobus vel veſtris poſteris gerenda, Belli leges.
extra fines Deus auertat. Cæterum cum bellum inſtabit, caduceatores primum Deut. 20.
ad deſtinatos hoſtes ſunt mittendi. decet enim antè arma verbis ad eos vti, docendo quòd quamuis & copia vobis adſint numeroſa, & equi, & arma, & ſuper omnia Deus auxiliator propicius, malueritis tamen non cogi ad bellum, neque ex rebus illorum direptis ingrata lucra quærere. Et ſi quidem quod æquum eſt perſuaderi ſibi patiantur, præſtat pacem inuiolatam ſeruare: quod ſi plus ſuis viribus tribuentes ius in armis reponant, exercitũ contra eos educite, imperiũ Deo committentes, creato vno aliquo forti viro qui vicarius illi ſit, & quaſi proimperator. multorum enim imperium non modo moram affert rebus ſtrenuè gerendis, ſed non rarò plus nocet quàm prodeſt. Delectus autem habendus eſt In bellum qui mittendi.
virorum tantum robore tam animi quàm corporis præſtantium: ignaui verò minimè admiſcendi, ne dum res armis geritur, in fugam auerſi hoſtium conditionem potiorem faciant. Immunes autem ſint à militia, qui ædificata noua domo nondum integrum annum illa ſunt vſi: tum qui plantata vinea nondum ex ea fructus perceperunt: & præter hos qui deſponſata vxore nondum eam domum duxerunt: ne harum rerum deſiderio ſibi parcentes, & ſeruãtes ſe relictis voluptatibus, ingratiam vxorum parum fortiter rem gerant.

Caduceatores abigendi.

Caſtris

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1471.

Castris autem positis cauete ne quid asperè ac crudeliter faciatis: & oppugnaturi vrbem si desit materies ad machinarum fabricam, ne deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in vsum hominũ ista creata, & si vox eis daretur expostulatura vobiscum, quòd, cum ipsa belli causa non fuerint, iniustè affligantur, mutatura domicilium si liceat, & aliò migratura. Victores in prælio facti, eos qui in aduersa acie steterunt cadite, cæteros tributarios futuros seruate, excepta Chananæorum gente. Hi enim cum totis familijs sunt delendi. Cauete autem, maximè in bello, vt neque mulier habitu virili vtatur, neque vir stola muliebri. Hæc sunt instituta quæ Moses reliquit. Leges verò antè quadrageſimo anno cõscriptas tradidit, de quibus in alijs commentarijs dicemus.

Arbores frugiferæ non excindendæ.

Deut. 22. Chananæorum gentem extirpandam.

Sequentibus deinceps diebus, nam continenter conciones aduocabat, fauſtis eos precationibus Deo commendauit, sicut contrà diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legibus aduersus earũ præscriptum agerent, deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro volumine, continens prædictionem futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atq; fiunt, euentis nusquam non congruentibus. Hæc volumina & Arcam Sacerdotibus tradidit, in qua decem illa præcepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & præterea tabernaculum. populo etiam mandauit, vt occupata terra & fixis sedibus, non obliuiscerẽtur iniuriæ ab Amalecitis acceptæ: sed expeditione in eos suscepta pœnas reposceret pro damnis in deserto sibi illatis. Captæ autem Chananæa, & plebe eius, vt par est deleta, aram erigere iussit ad solem orientem obuersam, non procul à Sicimis vrbe inter duos montes, dextrum Garizæum, sinistrum Gibalem: diuisasq; copias in senas tribus super duobus montibus cõsistere, & vnà cum illis Leuitas ac Sacerdotes. & primum illos in Garizæo precari omnia fausta leges Dei & religionem seruantibus, & Mosis constitutiones non violantibus, alteros verò acclamationibus hoc approbare: & rursum his precantibus illos acclamare. deinde pari modo trãsgressoribus execrationes inferre, succinentes sibi inuicem, ab alteris dicta comprobantes. & tam fauſtas ominationes quàm deuotiones in literas retulit, vt in perpetuum cuiuis eas discere liceat: quæ tandem huic aræ inscripta sunt ex vtroque latere, quà populus iussus est stare, & holocaustomata offerre, & post eam diem nunquam alias victimas imponere: neque enim fas esse. Hæc sunt quæ Moses præcepit, & quæ Hebræorum gens indesinenter obseruat.

Deut. 30. 31. 32. 33. 34.

Mosis carmen & benedictio.

Amalecitas plectendos.

Deut. 27. 28.

Postridiè populo cum vxoribus & liberis in concionem collecto, ne mãcipijs quidem exclusis, iureiurando eos ad legum custodiam astrinxit: vtq; Dei voluntatem diligenter expendentes, neq; cognationis gratiam, neq; periculorum motũ, neque vllam aliam causam tanti facerent, vt eam potiorem legibus ducentes, ab earum præscriptis discederent: sed siue consanguineorum vnus aliquis, siue vrbs quæpiam, circa eas turbare aliquid, aut statum earum labefactare conetur, priuatim & publicè illis periclitantibus auxilium ferrent. quam si vicissent, à fundamentis vt desertricem reuellerent, & ne solum quidem ipsius, si fieri posset, superesse paterentur. sin verò id efficere non valerent, nec pœnas meritas exigere, saltem testarentur se impietati alienæ nõ consentire. hæc populus ita fore iureiurando firmauit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora fierent: & quomodo expeditiones suscipiendæ, captato signo ex lapillis de quib. iam diximus. Sed & Iesus superstite etiã tum & præsente Mose vaticinatus est quicquid

Deut. 29. Mosis Hebræos iureiurando ad legum custodiam astringit.

pro

pro ſalute populi geſturus erat, vel foris bello adminiſtrando, vel domi ferendis legibus: & ad viuendi rationem recens inſtitutam eos præparans, diuino monitu ſe præſagire aiebat, quòd ſi patriam religionem violarent, clades non effugerent. nam & regionem ipſorum armis exterorum opplendam, & vrbes diruendas, & templum incedendum, & ipſos ſub haſta victoris vemundandos, ſeruituroſq; gentibus quæ afflictorum nulla miſeratione tangerentur: ac tum demum ſeram atque inutilem erratorum pœnitentiam acturos. Deum tamen ipſorum conditorem, & vrbes ſuis ciuibus & templum populo redditurum. Hæc autem fore, vt non ſemel tantum amittant, ſed ſæpius. An. mũdi 2493. Ante Chriſtum natum 1471.

Deinde Moſes exhortatus Ieſum vt in Chananæos exercitum duceret, aſſuturumq; cœptis eius Deum pollicitus, & populo omnia fauſta ominatus: Quoniam, inquit, ad patres noſtros abeo, & Deus hanc mihi diem abitus præfinivit, gratias illi viuens adhuc & vobis præſentibus ago pro cura ac prouidentia quàm de rebus veſtris hactenus habuit, non ſolum depellendis aduerſis, ſed commodis etiam largiter exhibendis: & quia laborem meum ac ſolicitudinem dum veſtrum ſtatum in meliorem fortunam reducere conor, propicius ſemper adiuuit: imò verò ipſe & exorſus eſt rem & abſoluit, me miniſtro vſus & vicario in obeundis quæ ad veſtram felicitatem pertinere viſa ſunt. Quapropter æquum eſt, vt priuſquàm decedam, eius potentiæ, qui & in poſterum vobis non deerit, dignas laudes rependam, meq; hoc debito exſoluam, veſtraq; memoriæ commendem, quòd hunc ſolum colere & venerari conuenit: & leges eius habere in pretio, vt quæ omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in poſterum à propitio conferendis, longè ſint anteponenda. Grauis enim aduerſarius eſt vel homo legiſlator, ſi conſtitutionibus ſuis autoritatem adimi ſentiat. Dei verò indignationem abſit vt experiamini. quæ legibus ipſius contemptis excitari poſſet. Iõſuam Moſes hortatur. Deut. 31.

Hæc poſtrema verba Moſe loquente, & ſingulis tribubus ſua fata aperiente, vniuerſa multitudo in lacrymas erupit, vt mulieres plangentes dolorem ob futuram ipſius mortem conceptum declararent. quin & pueri præmœroris impotentia plorantes præ ſe ferebant, quòd tanta eſſet viri virtus ac magnificentia, vt ne illam quidem ætatem latere poſſet. Itaque certamen quoddam erat inter minores & grandiores, vtros maior haberet mœſtitia. alteri enim intelligentes quali orbarentur antiſtite, futuram ſuam conditionem lamentabantur. alteri hoc ipſum lugebant, quòd priuſquàm eius virtutem ſatis deguſtaſſent, iam carendum eo, ſeq; deſtituendos videbant. Quantus autem fuerit populi ploratus & querimonia, coniecturam capere licet ex eo quod tum Prophetæ accidit. Quamuis enim perſuaſiſſimum ſemper habuit, nõ eſſe inſtante morte dolendum, vt quæ præter Dei voluntatem ac naturæ leges non veniat, viſo tamen affectu populi, à lacrymis temperare non valuit: dum verò eò proficiſcitur, vbi diſpariturus erat, omnes cum fletu ſequebantur. Tum Moſes his qui longiùs aberant manu motu ſignificauit vt conſiſterent: propiores autem rogabat, ne exceſſum ſuum lacrymabilem facere pergerent, cum fletu proſequendo. Illi verò & hanc extremam gratiam ei referendã exiſtimantes, vt quemadmodum cupiebat ſeorſum ſecederet, continuerunt ſe inter ſe lacrymantes. Solus autem ſenatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus, & imperator Ieſus. Vt verò in monte Abari vocato conſtitit, qui celſus è regione Hierichuntis attollitur, & conſcendentibus latè Chananæa terra pro-

Hebræorum ob Moſis obitum planctus.

Moſes 120. ætatis anno ablatus.

An. mūdi 2493. Ante Christum natum 1471.

spectum exhibet, senatum dimisit. Cumq; post mutuos complexus Eleazaro ac Jesu vltimum vale diceret, inter loquendum repentina nube circumdatus in vallem quandam est ablatus. In sacris autem voluminibus scripsit se mortuum, veritus ne propter excellentem eius virtutem à Deo raptum praedicarent. Vita eius tempus vniuersum centum viginti annorum fuit, cuius tertiam partem in imperio exegit, vno mense minus. Mortuusq; est vltimo anni mense, die prima mensis qui à Macedonibus Dystrus dicitur, à nostris verò Adar: vir omnium quotquot vnquam fuêre prudentissimus, & qui consilia bona optimè nosset exsequi: adhac eloquentia & in tractādo populo gratia & dexteritate incōparabilis: affectus quoque ita semper in potestate habuit, vt omninò illis carere videretur, & nomina tantum eorum ex his quae in alijs hominibus conspiceret, cognita habere. Imperator idem cum primis bonus, vates verò qualis nemo alius, vt omnia eius verba vim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam tristius accidit, quàm tunc prophetae mors. nec in praesens tantummodò sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationem quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius virtutem ex illis astimant. Atque haec sunt quae de Mosis exitu dicenda habuimus.

Adar Hebraeis est mensis duodecimus, nobis Martius dictus.

Moses imperator bonus & vates.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER QVINTVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI V. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Quomodo Iesus Hebraeorum Imperator debellatis ac caesis Chananaeis terram eorum sorte diuiserit tribubus.

II. Quomodo post mortem Imperatoris Israelitae neglectis patrijs religionibus in extremas calamitates inciderint, & exorto ciuili bello ex vniuersis Beniamitis 300. tantum fuerint superstites.

III. Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.

IIII. Libertas per Cenizum tradita.

V. Quomodo populus rursum à Moabitis sit subiugatus, & per Iodem è seruitute exemptus.

VI. Quomodo sub Chananaeorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint repositi.

VII. Quomodo Amalecitae deuictis Israelitis regionem eorum per septem annos vastauerint.

VIII. Quomodo Gedeon populum liberauerit.

IX. Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserint.

X. De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palaestinis fecerit.

XI. Quomodo filij Sacerdotis Elis à Palaestinis in praelio caesi fuerint.

XII. Quomodo Elis audita filiorum caede, & Arcae amissione prouolutus de throno expirauerit.

Quomodo

CAP. I.

Quomodo Ieſus Hebræorum Imperator debellatis ac cæſis Chananæis terram eorum ſorte diuiſerit tribubus.

An. mũdi 2494. Ante Chriſtum natum 1470.

POST *Moſen quemadmodum dixi ex hominibus ſublatum, officiumq́ memoriæ viri exhibitum, ſedato luctu, Ieſus iubet copias ad expeditionem inſtrui: mittitq́ exploratores in Hierichuntem, quo mentem eorum & vires cognoſceret: caſtra deinde mouet maturè Iordanem traiecturus. mox conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuum principibus, atq́ etiam Manaſſetidis: nam & huic tribui dimidiatæ Amoræam habitare permiſſum erat, quæ fuit Chenanææ pars ſeptima: reuocauit eis in mentem quid Moſi fuiſſent polliciti: rogauitq́ vt in eius gratiam qui ne vltimo quidem vitæ tempore proſpicere eis defatigatus eſt, & propter communem vtilitatem, alacriter præſtarent quæ promiſerant. illis verò imperata haud grauatim facientibus, armatis quinquaginta millibus, ab Abila ad Iordanem ſexaginta ſtadia caſtra promouit: quæ poſtquàm metatus eſt, commodum ſpeculatores aderant, omnibus apud Chananæos exploratis. ignoti enim à principio, totam illorum vrbem per otium conſiderauerunt, & mœnia qua parte magis aut minus erant munita, & portarum quænam aſſultum minus ferre poſſint, & capi eſſent faciliores. nec quiſquam obuiorum ſpectantibus ſingula fuit moleſtus, dum curioſitatem hoſpitiũ conſuetã interpretantur, nec hoſtile adhuc quicquam ſuſpicantur. vt verò ſub veſperam ſeceſſerunt in quoddam diuerſorium non longè à mœnibus, in quod primum fuerant deducti, iamq́ cœna peracta de reditu conſultabant, indicatum eſt Regi cœnanti, veniſſe ſpeculatum quoſdam è caſtris Hebræorum, & nunc diuertentes apud Rachaben hoc tantum curare quomodo latenter ſe ſubducant. Ille verò confeſtim mittit qui eos comprehendant, quæſtioni admouendos vt cauſam aduentus ſui aperiant. quos vbi aduentare Rachabe cognouit, fortè enim lini manipulos ſiccabat in mœnibus, ſpeculatores his contexit. miſſis autem à Rege dixit, hoſpites quoſdam ignotos paulo antè ſolis occaſum apud ſe cœnatos diſceſſiſſe, qui ſi ſuſpecti eſſent Regi, quaſi detrimentum aliquod reipublicæ allaturi, paruo negocio poſſe ab inſequentibus de via retrahi. Tum illi decepti à muliere, quã ſerio loqui putabant, ne perſcrutati quidem diuerſorium abierunt. & excurrentes per vias quibus veriſimile erat eos diſcedere, & quæ ad flumen ducebant, veſtigio nullo inuento, fruſtra laborare deſtiterunt. Sedato autem tumultu Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quanto ſuo periculo ſaluti eorum conſuluiſſet, vt quæ in dolo deprehenſa pœnam capitis cum tota familia Regi erat datura, rogatosq́ vt occupata terra Chananæa memores beneficij gratiã ſibi rependerent pro accepta ſalute, iuſſit vt bono animo abirent: iureiurando prius delato, quòd expugnata vrbe, & aliis iuxta ipſorum decretum internecioni traditis, mulieri ſalus manebit incolumis. hunc enim euentum ſibi Deum iam antè ſignificaſſe. illi & in præſens ei gratias agunt, & in futurum abundè relaturos iureiurando confirmant, & hoc conſilium dant, vt cùm præſenſerit vrbem expugnandam, contractis facultatibus & propinquis intra diuerſoriũ, veſtem coccineam pro foribus expandat. imperatorem enim edicto inhibiturũ, ne quis eam domum ledere audeat, quo data ſibi ſalutis gratiam recipiat. quòd ſi aliquis*

Ieſus exploratores mittit in Hierichuntem.

Tribui Ruben, Gad, & Manaſſis quid Moſi fuiſſent polliciti Ieſus in mentem reuocat. Num. 32.

Hierichuntem ſpeculatores explorant.

Rachab exploratores contegit.

An. mũdi 2494. Ante Christum natum 1470.

ex eius propinquis in pugna caderet, ipsius culpam fore nõ suã: neq; se ad eius incolumitatem præstandã iureiurando teneri velle. His cõditionibus discessum est, cùm se funè de mœnibus demisissent: reuersiq; ad suos rem totã vt erat acta narrauerunt. Tum Iesus Pontifici Eleazaro cum senatu indicat quid exploratores Rachaba iurauerint: eorumq; autoritate iusiurandum ratum est habitum.

Iosuæ 3. Iesus Iordanem traiicit cum copiis.

Imperatore autẽ solicito de traiectu (amnis enim auctus aquis fluebat, & cum pontem non haberet, ne fabricari quidem hostis passurus videbatur, nec naues vlla præsto aderãt) Deus se illis transitum procuraturum promisit, fluentis eius imminutis. Itaq; Iesus postquam duos dies expectasset, copias omnes ad hunc modum in vlteriorem ripã traduxit. Sacerdotes cum Arca agmen præcedebãt, post eos ibant Leuitæ portantes tabernaculũ & vasa sacrificiis destinata. Sequebatur deinde totum agmen in suas tribus distinctum, receptis in medium mulieribus ac pueris, quò tutiores essent ab impetu fluminis. Vt verò Sacerdotibus prius ingressis vadabile est visum, quòd & aqua decreuisset, & glarea nõ amplius vi vndarum volueretur, sed stabile solum exciperet vestigia, omnes iam intrepidè vadum transibant, tale redditum cernentes quale Deus promiserat. steterunt q; in aluei medio Sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod vbi factũ est, & ipsi egressi fluuium, liberum ei solitum cursum reliquerunt: qui confestim auctus, ad pristinam aquarum molem rediit. Exercitus autem quinquaginta stadia progressus, ad decimum à Hierichunte stadium castra metatus est. Porrò Iesus ara exstructa è lapidibus quos singuli tribuũ principes ex alueo, propheta iubente, sustulerãt, vt monumentũ esset prodigiosè refrenati fluminis, sacrum in ea Deo fecit: & Paschæ solennitas eò loci celebrata est, omnibus rebus iam affluentibus, quarum penuria hactenus laboratum fuerat. nam & segetes Chananæorum maturas tum demetebant, & alias prædas abigebant: eodem enim tempore & Manna eis defecerat, post annũ, ex quo ea primum vti cœperant, quadragesimum. Cumq; hæc omnia securè & impunè Israelitæ facerent, nusquã occurrentibus Chananæis, sed intra mœnia præ metu se continentibus,

Iosuæ 4.5. Iesus monumentum extruit ad Iordanem.

Israelitæ Paschа celebrant, terrę frugibus fruuntur, & deficit Manna. Iosuæ. 6.

bus, expugnare vrbes eorum Iesus decreuit. Itaq; prima die festiuitatis, sacerdotes Arcam gestantes, stipati armatorum custodia, accesserunt ad vrbem septem cornibus clangendo, & ad virtutem suos adhortando circumambulabant mœnia seruatu comitante, nec aliud quicquã faciendo, quàm quod inflarent cornua, retrò in castra reuertebantur. Cumq; per sex continuos dies idẽ fecissent, septima Iesus contractis in vnũ copijs, reliquo populo cõuocato, latũ illis affert nuncium, vrbẽ eo die sine labore capiendã, Deo hanc in potestatẽ ipsorum tradente, & ruentibus sua sponte mœnib. facilẽ aditũ aperiente. iussitq; omnes occidi quotquot in manus militũ deuenirent, & neq; lassitudine, neq; miseratione, neq; prædæ cupidine à cædib. auocari, aut effugiũ vllum hostibus permittere: sed quicquid spiritum vitalẽ habet extinguere, nihil in prædã aut propriũ emolumẽtum cessurum reseruando. quicquid autem auri ac argenti repertum fuerit, in vnum comportari voluit, vt primitia ob rem feliciter gestam spolia de primũ capta vrbe Deo dedicarentur. solum autem Rachaben cum sua cognatione seruari, propter iusiurandum ab exploratoribus acceptũ. Hæc locutus instructum exercitum ad mu-

An. mũdi 2494 Ante Christum natum 1470.

Iesus cum copijs vrbem circumambulat.

Iesus neminẽ præter Rachab parcere iubet.

ros admouet. vrbem deinde rursum circumambulant, præcedentibus cum Arcæ sacerdotibus, & cornuum classico militem ad aggrediendum opus incitantibus. cumq; septies lustrata paulisper constitissent, collapsa sunt mœnia, nec machinis admotis, nec vlla alia vi ab exercitu illata. Hebræi verò nullo negotio per ruinam irrumpentes in Hierichuntem, omnes promiscuè cadunt, inopinato mœnium casu consternatos, & subitaneo stupore ad pugnam inutiles: passimq; cadaueribus viã sternebantur, nullum nec præsidium nec effugium incolis inuenientibus, ita vt ne fœminis quidem parceretur ac pueris. repletaq; trucidatis vrbs, & postremò incensa rogum defunctis præbuit, in agros quoque pari sæuiente incendio. Rachaben verò cum domesticis qui in diuersorium confugerant, exploratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum adducta, gratiæ sunt ob seruatos speculatores acta, dicente se meritis illam præmijs remuneraturum. moxq; agris donatam, in honore postea semper habuit. Reliquias autem vr-

Hierichuntis mœnia sponte sua collapsa.

Hiericho capta, homines trucidati, vrbs prostrata & incensa.

An. mũdi 2494 Ante Christum natum 1470.

bis quæ incendio supererant, ferro diruit, diris execratus quisquis semel vastatam instaurare aggrederetur: nimirum vt prima fundamenta iaciens orbaretur filio primogenito, & absoluto opere natu minimum è liberis amitteret. Nec irritam esse voluit Deus imprecationem, sicut suo loco dicetur. E direptione autem ingens vis argenti ac auri, atq; etiam aris in vnum aceruum est redacta, nemine edictum non obseruante, aut sibi prædam ac lucrum inde quærente. Eas manubias Jesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis quidem excidium in hunc modum se habuit. Achar autem quidam Zebedia filius ex tribu Juda, nactus paludamentum regium totum ex auro contextum, & massam auri trecentorum siclorum pondo, & iniquum ratus si nullum periculi pretium ad se rediret, sed oblatum à fortuna lucrum Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauum profundum defodit, putans sicut commilitones ita & Deum se posse fallere. Erant tum castra in loco qui vocatur Galgala, voce libertatem significante. transgressi enim fluuium, tandem se & ab Ægyptijs & ab arumnis in deserto exantlatis liberatos existimabant. Paucis autem pòst diebus quàm Hierichus est excisa, mittit Iesus tria millia militum ad vrbem Ainam supra Hierichuntem sitam: qui cum Ainatis prælio congressi, & in fugam versi, triginta sex è suis desiderauerũt. Huius incommodi accepti nuncius postquam in castra peruenit, maiorem quàm pro casorum numero mœstitiam attulit: non tam propter amissos, tametsi omnes viri fortes & honore digni fuerant, quàm propter desperationem. Credentes enim se iam ea regione potitos, & illæsum exercitum habituros vt Deus promiserat, nunc mirum in modum elatos hoc successu animos hostium videbant. Itaque saccos induti per totam diem hoc habitu in luctu ac lacrymis perseuerabant: nullaq; interim corporum curandorum ratione habita, totos se dolori dediderant. Jesus autem videns exercitum sic affectum, & nihil læti amplius sperantem, cum fiducia Deum alloquitur: Nos, inquit, non nostra temeritate adducti sumus, vt terram hanc armis subigere conaremur, sed Moses seruus tuus ad hoc nos exciuit, cui multis attestantibus prodigijs pollicitus es, traditurum te nobis hanc terram possidendam, & exercitum nostrum ope tua fretum semper in conflictu aduersarijs fore superiorem. atq; harum promissionum euentum non semel iam sumus experti. Nunc autem præter opinionem clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Mosis hæsitantes, & à prælijs abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo domine, potes enim, fer opem, & præsentem mœrorem victoriam largitus adime, desperationemq; in futurum attonitus exime. Talibus exorabat Deum Jesus, in faciem humi prolapsus. Responsum deinde accipit, surgeret & lustraret exercitum pollutum sacrilegio & violata religione. hanc enim causam esse præsentis calamitatis. inquisitione autem facta & pœna à sacrilego exacta, Israëlitarum fore victoriam. hoc oraculum Jesus populo indicat, & vocato Eleazaro pontifice, ac magistratibus sortem per singulas tribus mittebat. cumq; sors in Juda tribum cecidisset, rursum per cognationes eius mittebatur. & cum in Sacharia cognatione maleficium esset inuentum, eam rursum viritim examinantes, Acharem deprehenderunt. qui videns non esse locum tergiuersandi contra diuinum indicium, furtum fassus res furtiuas in medium protulit: moxq; affectus supplicio, noctu ignominiosa sepultura

Ioſ. 7. 8. Aahar quædam ex præda contra Dei mandatum abſcondit.

Galgal, libertas. Ioſ. 5.

Iſraelitæ ab Ainatis fuſi fugatiq;.

Ioſuæ ad Deum precatio.

Reſponſum diuinum ad Ioſuæ preces.

Achor ſorte deprehenditur & punitur.

tur traditur, quemadmodum ſolent damnati iudicio publico. Jeſus autem luſtratum exercitum ad Ainam ducit, & noctu diſpoſitis circa vrbem inſidijs, diluculo hoſtem ad certamen prolicit. illis verò audacter ob proximam victori- An. mũdi 2494 Ante Chriſtum natum 1470.

am irruentibus, ſimulata fuga procul eos ab oppido abſtrahit, fuſum hoſtem exiſtimantes, & quaſi victoria iam parta inſolèſcentes. poſtquam autem ſubitò conuerſis copijs in faciem illis obſtitit, & alijs qui in insidijs latebant ex compoſito ſignum datum eſt, coorti celeri curſu ad Ainam feruntur, & auerſam eius portam occupant, pleriſq; ciuium è muris ſuorum vt tum putabant victoriam ſpectantibus: vrbemq; ingreſſi ſine diſcrimine eadem ingentem eduint. Interim alia parte Jeſus obuios in fugam vertit: qui vrbem petentes integram adhuc rati, vbi hãc quoq; ab hoſte captã & cum vxoribus ac liberis incenſam animaduerterunt, per agros diſpalati, cum ſibi inuicem præſidio non poſſent eſſe, alij alijs in locis ſunt oppreſſi. Poſt hanc Ainatarum cladem magna multitudo puerorum & mulierum atq; mancipiorum capta eſt, & ſuppellex ſine numero: pecudum item greges non modici, & inſuper ſignata pecunia multa: erat enim ea regio prædiues. atq; hæc omnia Jeſus inter milites partitus eſt in eis caſtris quæ habuit ad Galgala. Cæterùm Gabaonitæ qui non longè à Hieroſolymis habitant, cognito Hierichuntiorum & Ainatarum caſu, iamq; in ſe iturum hoſtem ſuſpicati, Ieſum quidem precibus flectere non tentauerunt, fruſtra eas fore putantes apud eum qui interneciuum bellum cum Chananæis gereret: ſed maluerunt vicinos Cepheritas & Cathieremitas in ſocietatem adſciſcere, dicentes nec ipſos poſſe euadere periculum niſi maturè prouiderent: quòd ſi ſuum cõſilium ſequantur, non deeſſe remedium. Quod vbi perſuaſerunt, mittunt legatos ad Ieſum de fœdere, quos maximè credebant ad negocium conficiendum idoneos. Qui periculoſum rati ſi ſe Chananæos faterentur, & multo tutius ſi nihil ſibi cum illis commune dicerent, ſed longè diuerſas ſedes habere: aiunt ſe fama viri excitos multorum dierum iter feciſſe, & hoc eſſe verum ex habitu comprobabant. veſtes enim quas viam ingreſſuri nouas induiſſent, longo itinere detritas. ſumpſerant enim

Ain expugnata atq; combuſta.

Præda populo diſtributa.

II. Ioſ. 9. Gabaonitæ legatos mittunt ad Ieſum.

Gabaonitarum ad Hebræos oratio.

An. mũdi 2494 Ante Christum natum 1470.

enim tritas data opera, vt verisimilia dicere viderentur. Hoc habitu in concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaonitis & vicinis vrbibus. vt saluis patrijs institutis, in amicitiam eorum venirent. comperto enim quòd Deus gratuito munere Chananæorum terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere. his dictis & ostentatis vestibus in signum longi itineris, orabant vt in fœdus & amicitiã admitterẽtur. Jesus aũt credens eorum verbis quòd Chananæi non essent, recipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, habituros se eos pro amicis ac socijs, & nihil contra eos iniustum molituros, approbante id fœdus vniuerso populo. hoc astu voti compotes domum ad suos sunt reuersi. Jesus autem exercitu ducto in submontanum Chananæa tractum, cum audisset Gabaonitas non longè à Hierosolymis habitare, & esse Chananæorum generis, euocatus eorum honoratioribus, fraudẽ eorum incusabat. illis verò excusantibus non alium se modum salutis quærenda habuisse, & ideò ad dolum versos necessitate cogente, Eleazarum pontificem & senatum conuocat. cumq; decretum esset non violandam fidem iureiurando sancitam, sed publicis ministerijs deputandos, in hac conditione postea sunt habiti: atq; hoc pacto imminenti periculo se subtraxerunt. Cæterùm cum Rex Hierosolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Jesum defecisse, & quatuor proximarũ gentium Reges ad bellum cõtra eos gerendum acciuisset, Gabaonitæ videntes se peti, & hostes castris circa quendam fontem non longè ab vrbe positis, ad oppugnationem expediri, Iesum in auxilium aduocant. nam eò tum res deuenerat, vt ab his perniciem expectarent, in illis verò qui ad excidium Chananæorum venerant, propter nouam amicitiam vnicam spem salutis reponerent. Tum Jesus cum toto exercitu in succursum properans, die & nocte itinere facto, diluculo parantes oppugnationem adoritur: cumq; terga vertissent, per decliue fugientes est persecutus. Bethora is locus dicitur. Interfuisse huic prælio diuinum auxilium euidentibus prodigijs apparuit, cœlo tonante & crebris fulminum ictibus, grandine insuper maiore solito ruente. accessit & illud nunquam antea visum, quòd dies factus est longior, ne interuẽtu noctis victori hostis eriperetur. quo factum est vt Jesus Reges istos caperet in spelunca quadam latebras quærentes iuxta Macchida, de omnibusq; supplicium sumeret. creuisse autem eam diem vltra consuetum, extat relatum in sacra volumina quæ in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc modum regibus qui Gabaonitas inuaserant, Jesus in Chananæa montana ducit exercitum: & magna in ea regione cæde edita, prædaq; abacta, exercitum reducit in Galgala. cumq; latè per circumquaq; sitas regiones rumor de rebus Hebræorum fortiter gestis spargeretur, deq; stupenda multitudine cæsorum, excitati sunt in eos Reges Libani accolæ, & ipsi Chananæi generis: & quantum Chananæorum campestria colit adscitis Palæstinis castra posuerunt ad vrbem Galilææ Berotham, non longè à superiore Cadesa, quæ etiam in Galilæorum agro sita est. erantq; omnes hæ copiæ, peditum trecenta millia, equitum decem millia, curruum viginti millia: quæ tanta hostium multitudo adeò tam ipsum Jesum quàm cæteros Israëlitas terruit, vt præ metu minimum à desperatione abessent. Sed cum Deus exprobrasset eis formidinem, & quòd eius præsidio se non sat tutos putarent, pollicitusq; victoriam, equos captiuos eneruari & currus incendi iussisset: concepta ex his promissis fiducia, ducit in hostem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit, fitq; conflictus validus, & strages maior

Iesus cum Gabaonitis fœdus facit.

Gabaonitæ ministerijs publicis deputati. Ios. 10.

Rex Hierosolymitarum in Gabaonitas mouet.

Hierosolymitanos fundit fugatq; Iesus.

Quatuor Reges trucidati. Sol immotus consistit.

Ios. 11. Chananæorum Reges mouent in Hebræos.

Chananæorũ ingens exercitus.

ior, quàm vt facilè credi poßit, eſt edita, in fuga quoq; plurimi ceciderunt, vt An. mũdi 2490. Ante Chriſtum natum 1465.
præter paucos totus hoſtilis exercitus interierit. reges etiam ad vnum omnes Chananæorum Reges omnes ad vnum cæſi.
ſunt cæſi: adeoq; ſæuitum eſt in victos, vt hominibus ſublatis in equos ferrum ex-

ercerent, & currus exurerent. Totam deinde regionem peruagatus eſt, nemi- Chananæorum regionem totam ſuæ deuaſtat.
neq; audente congredi, expugnabat oppida, & quotquot ad manus ſuas perueni-
rent interficiebat. Jamq; quinto huius belli anno exacto Chananæorum nemo ſu-
pererat, niſi ſi qui in loca munitiſſima confugerant. Ieſus autem caſtris è Galga-
lis in montana tranſlatis, ſacrum tabernaculum in vrbe Silunte fixit: quod is
locus propter pulchritudinem viſus ſit idoneus in quo tantiſper maneret, dum
maior commoditas ædificandi templi ſe præberet. Inde cum omni populo profe-
ctus verſus Silima, altare, ita vt Moſes præceperat, ſtatuit: & diuiſo exerci- Ioſua in duas partes copias diuidit.
tu, in Gariz eo monte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidi-
um, in quo altare erat cum Leuitis ac ſacerdotibus. vbi mactatis victimis, exe-
crationibusq; peractis & in altari inſculptis, in Siluntem ſunt reuerſi. Ieſus Hedio & Ruffino Cap. 3. Ioſ. 13. 14. 18.
autem iam ſenex, cum videret Chananæorum vrbes penè inexpugnabiles, tum
propter ſitum natura tutum, tum propter munitiones ad fruſtrandos hoſtium
conatus arte additas: nam cognito Iſraëlitarum ex Ægypto exitu, & quòd ad
ſuum excidium properarent, toto illo tempore in muniendis oppidis occupati
fuerant: conuentu populi in Siluntem indicto concionem aduocat. cumq; fre-
quens concurſus factus eſſet, res hactenus fortiter ac feliciter geſtas recenſuit,
quales par erat Dei auſpicijs à populo religioſiſſimo geri: Reges triginta & v-
num auſos manus conſerere deuictos, exercitusq; potentiſſimos prælio ſupe-
ratos, & internecione caſos, vt ne reliquiæ quidem generis ſupereſſent. caterùm
quoniam ex vrbibus alia capta eſſent, alia munitiores & ob hoc obſtinatiores Ioſua diuidēdam regionem, & duas tribus cum dimidia remittendas hortatur.
longa oppugnatione opus haberent, cenſuit eos qui ex regione vltra Iordanem
ſita in communem expeditionem profecti fuerãt, & propter cognationem ſocios
periculorum ſe adiunxerant, gratijs prius actis ad proprias ſedes remittendos.
deinde ex ſingulis tribubus ſingulos teſtata probitatis viros eligendos, qui regio-

An. mũdi 2499 Ante Christum natum 1465.

nem totam permensi bona fide & absq; dolo magnitudinem eius renunciarent. In eam sententiam itum est ab vniuerso populo: moxq; eos viros misit ad metiendam terram adiunctis ad eos quibusdam geometriæ peritis, qui propter hanc scientiam errare ac falli non poterant: hisq; mandata dedit, vt æstimationem agrorum iuxta bonitatem terræ facerent. nam Chananæa natura talis est, vt videre liceat campos magnos & frugum ac fructuum feraciſsimos, qui collati ad aliam terram admodum vberes videri possent: quòd si ijdem ad Hierichuntinum aut Hierosolymitanum agrum conferantur, iam non magni precij videbuntur: cum tamen hi agri parui sint & bona ex parte montani, sed quantum ad fertilitatem attinet, nullis alijs secundi. hanc ob rem voluit iuxta æstimationem potius quàm iuxta mensuram sortitionem fieri, quòd nonnunquam vnum iugerum pro mille alijs valeat. Decemuiri autem huic negocio destinati perlustrata regione & æstimatione terræ peracta, septimo mense reuersi sunt ad eum in Siluntem, vbi tum tabernaculi sedes erat. Tum Jesus assumpto Eleazaro cum senatu ac tribuum principibus diuisit regionem nouem tribubus & Manassitarum dimidiæ parti, cuiq; tribui pro eius magnitudine agrum admetiens. cumq; ad sortes ventum esset, tribui Iudæ obuenit tota superior Judæa pertingens vsq; Hierosolyma. latitudo verò eius Sodomiticum lacum attingebat in hac sorte vrbes erant Ascalon & Gaza. Secundo loco Simeonis sortita est Idumææ partem Ægypto & Arabiæ conterminam. Beniamitæ deinde regionem sortiti sunt, quæ à Jordane amne vsq; mare protenditur. latitudo verò eius patet Hierosolyma inter & Bethela. angustiſsima autem hæc sors fuit, propter agri bonitatem. Hierosolyma enim & Hierichuntem acceperunt. Ephraimi autem tribus terram à Jordane vsq; Gadara in longum protensam sortita est, in latum patentem à Bethelis vsque magnum campum. Manassetidis item dimidia pars agrum à Jordane vsque Dora vrbem, latitudine vsque Bethsana, quæ nunc Scythopolis vocatur. Post hos Issacharis in longum patentem à flumine vsq; Carmelum montem, latitudinis verò mons Itabyrius fuit terminus. Zabulonitæ vsq; Genesaritem lacum terram Carmelo & mari contiguam sunt sortiti. Quæ autem regio post Carmelum sita est conuallis ex re nomen habens tota Aseritis cessit quæ ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit vrbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ verò ad orientem spectant vsq; Damascum vrbem, & superior Galilæa Nephthalitis obtigit, vsq; Libani montem & Jordanis fontes qui ex hoc monte oriuntur, quà fines sunt Arces vrbis versus septentriones sitæ. Porrò Danitæ adepti sunt quicquid conuallis ad occidentem solem vergit, Azoto & Doris terminati. horum est Jamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit vsq; montem à quo Iudæ tribus initium fecit. Ad hunc modum sex gentium à filijs Chananæi denominatarum regionem Iesus diuisit, & nouem cum dimidia tribubus habitandam dedit. Amoræam enim & ipsam ab vno ex filijs eius dictam Moses iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiserat, vt suprà diximus. Sidoniorum autem, Arucæorum, Amatheorum & Aritheorum agri nihil ad hanc diuisionem pertinuerunt. Cæterùm Iesus ætate iam defecta cum non valeret consilia sua per se exequi, & qui vicem eius gerebant, negligentius Rempublicam administrarent, præcepit vnicuiq; tribui vt ex sua sorte Chananæorum reliquias tolleret. In hòc enim consistere & ipsorum securitatem, & disciplinæ ac religionis incolumitatem: idq; eos non ex

Moſi

Ioſua Chananæorum regionem nouē tribubus & dimidiæ Manaſsis diuidit.

Ioſ. 16. 17. 19.

Ioſua ad metiendam & diuidendam terram quoſdam mittit.

Suprà lib. 4. Cap. 7. Num. 32. Ioſ. 13.

Ioſua vnicuiq; tribui vt ex ſua ſorte Chananæorum reliquias tolleret, præcipit.

Mosi tantum monitis, sed suomet experimento didicisse: deinde vt Leuitis triginta octo destinatas vrbes redderent, iam enim decem in Amoraa trans flumen acceperant. ex his in tribus profugis receptacula sunt instituta. nihil enim magis erat curæ, quàm vt nusquam à Mosis præscriptis recederetur. ha fuerunt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephraimi Sicima, in Nephthalitide Cedesis, quæ est in superiore Galilæa. post hæc quod de præda reliquum erat diuisit: supererat enim permultum. vnde non mediocris diuitiarum accessio & publicè & priuatim facta est. tantum erat auri & vestimentorum ac reliquæ suppellectilis: tantum etiam iumentorum ac pecudum, vt numero comprehendi non possent. Posthæc aduocato in concionem exercitu, ad eos qui ex regione vltra Iordanem sita vna militabant numero quinquaginta millia, in hanc sententiam locutus est. Quoniam Deus & pater qui est dominus Hebræorum generis, terram hanc & acquirere dedit, & in perpetuum mansuram nobis promisit: vosq; opem vestram indigentibus ex mandato Dei alacriter & impigrè præstitistis, æquum est, cum iam nihil arduum supersit, missionem vobis dari, & promptitudine vestra non abuti: quandoquidem certi sumus, si in posterum sit opus, nihilo segnius operam vestram nobis paratam fore. Itaque gratias vobis agimus, quòd socij periculorum esse voluistis, rogamusq;, vt in hac mutua beneuolentia perseueretis, memores amicorum, & quòd vos quoq; vestras possessiones nostris auxilijs parastis, sicut nos ad hanc felicitatem, Deo fauente & vobis adnitentibus, peruenimus, nec id sine vestra opera præmio: quandoquidem ex hac militia ditati estis, multumq; præda, auri & argenti, referetis, & super omnia nostram beneuolentiam ad referendam vicem nunquam non promptam ac paratam. Nam & Mosis mandatis satisfeciſtis, non contempta autoritate mortui, & nihil vobis ad nostram gratiam promerendam reliquum feciſtis. Lætos igitur vos ad vestras possessiones dimittimus, hoc vnum rogatos, vt nullum terminum existimetis cognationem nostram dirimere, néue propter flumen medium alios nos putetis quàm Hebræos. omnes enim Abrahæ stirps sumus, qui vel hanc vel illam ripam incolimus, vnus Deus tàm nostros quàm vestros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges ac religio per Mosen instituta, diligenter obseruanda sunt. hoc enim pacto futurus est adiutor & propitius: sicut contrà, si in alienos ritus degenerauerimus, & ipse nos auersabitur. Hæc locutus & singillatim primatibus populóque in commune dicto vale, ipse quidem eodem loco restitit, reliqua autem multitudo vniuersa cum lacrymis eos deducebat, & ægrè à se inuicem diuellabantur. Itaque traiecto fluuio Rubelis tribus & Gaddis & quotquot Manassitarum eos sunt secuti altare super ripam Iordanis erigunt, monumentum posteris & signum coniunctionis cum reliquis qui vltra Iordanem incolunt. Quo audito apud cæteros Israëlitas, cum altare exstructum scirent, non etiam quo animo, putabant eos nouata religione alienorum numinum cultum velle introducere: & temerè hac suspicione violatæ religionis moti, arma corripuerant vindicaturi patrios ritus, & pœnas à violatoribus exacturi. existimabant enim non tam cognationis ac dignitatis eorum qui in hoc erant crimine, quàm diuinæ voluntatis rationem habendam. atque ita irati ad expeditionem se accinxerunt. Iesus verò & pontifex Eleazarus cum senatu cohibebant eos, dicentes verbis prius quàm armis rem aggrediendam & scitandum qua mente id fecerint: & si fortè malo animo fa-

An. mũdi 2499 Ante Christum natum 1465.

Oppida refugij. Num. 35. Deut. 4. Ios. 20.

Prædæ diuisio.

Iosuæ ad eos, qui ex regione vltra Iordanem sita militabant, oratio.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. Ios. 22.

Israelitæ traiecto fluuio, altare super ripã Iordanis erigunt.

Decem tribuum ad reliquos Israelitas legatio.

An. mũdi 2499 Ante Christum natum 1465.

ctum deprehensum sit, tum demum armis impetendos. mittunt igitur eò legatos, Phineesem filium Eleazari & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi volentes altare in ripa construxissent. Vt verò traiecto flumine & conuentu aduocato Phineeses in concione constitit: Maius, inquit, vestrum delictum est quàm vt verbis tantum castigari debeat. attamen non culpa magnitudine moti repentè ad arma conclamauimus vt pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortasse admonitione ad sanitatem reduci possitis, legationem ad vos suscepimus, vt cognita causa extructi altaris, non temerè armasse nos in vos videamur, si pijs rationibus adducti id feciſtis: sin autem in culpa sitis, iustam vltionem violatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, vos qui perspectam Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, disiunctos à nobis & in vestram possessionem reuersos, quam Deo ferre acceptam debetis, cuius prouidentia vobis contigit, beneficiorum ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, Arca, & altari patrio, externos Deos complecti, ac Chananæorum impietati accedere. Sed venia dabitur, si resipiscatis, & non ad maiorem insaniam prolabamini, ad domesticarum legum reuerentiam reducti. Quòd si in malè cœptis obstinatè persistatis, non grauabimur vllum laborem pro legum defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendum flumine traiecto, pro Chananæis habitos, non secus atq; illos exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitem nostrum estis, extra potestatem etiam Dei vos euasisse. vbi vbi estis, omnia sunt illius, nec licet ius eius ac iudicium effugere. Quòd si putatis locum vobis ad rectè sapiendum esse obstaculo, præstat nouam agrorum diuisionem facere, & hanc regionem pecoribus compascuam relinquere. Satius est igitur vt resipiscatis, & à nouitatibus mutato proposito desistatis: rogamusq; vos per salutem liberorum ac coniugum, & quicquid habetis charissimum, ne nobis belli suscipiendi necessitatem imponatis, contra quos minimè volumus. In hac enim concione & consultatione situm est, vtrum pace nostra & vestris affectibus perpetuò frui malitis, à nobis persuasi, an vos & vestra omnia belli periculis exponere.

Phineæ ad Rubenitas oratio.

Rubenitarum responsio.

Postquam hæc Phineeses dicere desiit, qui concioni præerant, pro communis causa defensione hæc attulerunt. Viri fratres, nos neq; à cognatione deficere volumus, neque in religione cuius nequaquã pœnitet, quicquam innouare. Vnum Deum nouimus Hebræis omnibus communem, & altare eius æreum quod est ante tabernaculum, nec aliud vnquam nostras excipiet victimas. nam hoc quod nunc ereximus, quodq; vestræ suspicioni ansam præbuit, non ad Deum sacrificijs placandum exstructum est, sed vt perpetuum argumentum exstet nostræ necessitudinis, nosq; patria religionis admoneat, non vt vos suspicamini, violandæ religionis sit initium. & hanc fuisse nobis exstruendi causam, Deus ipse testis esto idoneus. quapropter meliorem posthac de nobis opinionem habetote, absitq; vt nos affines existimetis ei crimini, cui quisquis ex Abrahæ posteris se obnoxium fecerit, & à patrijs moribus ac ritibus degenerauerit, absque capitali pœna expiari non valeat. His auditis Phineeses, collaudataq; eorum constantia, reuersus ad Iesum, rem totam apud populum exposuit, qui latus quòd nec delectu opus esset nec ciuili sanguine, gratias egit Deo per sacrificia: moxq; soluto conuentu, reuersis ad sua singulis, ipse apud Sicima elegit domicilium.

Iosuæ domicilium ad Sicima.

Ios. 23. 24.

Anno autem post vigesimo iam decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus,

& cum

& cum ſenatu magiſtratibus, tum ex plebe quotquot erat commodum, vbi vidit omnes adeſſe: primum Dei beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per quæ ex rebus afflictis in tantas opes tantamq; gloriam peruenerant. hortatur deinde vt dent operam, vt Deum in poſterum, aquè habeant propitium, cùm ſciãt eius beneuolentiam non alijs retineri poſſe quàm pietatis artibus. Suum enim fuiſſe, vt, priuſquam decederet, illos officij commoneſaceret. poſtremo rogauit vt hanc admonitionem boni conſulerent, eſſentq; eius perpetuò memores. poſt hanc concionem naturæ debitum exoluit, anno vitæ centeſimo decimo: quorum quadraginta ſub Moſe magiſtro miniſter ipſius exegit, & poſt eius obitum viginti quinque Reipub. præfuit, vir incomparabili tum prudentia tum eloquentia, ad hæc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & vtilis, denique in quauis virtute eximius. Sepultus eſt in oppido Thamna tribus Ephræmitidis. per idem tempus moritur & Eleazarus Pontifex, Phineeſi hæreditarium relinquens Sacerdotium. ſepulturæ eius monumentum impoſitum extat in vrbe Gabatha. Poſt horum obitum conſultus Phineeſes à populo de voluntate Dei, cuiuſnam foret imperium in bello Chananæo, reſpondit, iubere Deum vt Judæ tribus ductu bellum gererent, quæ mox aſſumpta Simeonide, his cõditionibus rem aggreſſa eſt, vt ſublatis è ſua ditione hoſtium reliquiis, tum tributarijs, in alterius tribus exſtirpandis huius generis reliquiis vicem penderet.

An. mũdi 2525. Ante Chriſtum natum 1439.

Ioſu. 23. 24.

Ioſuæ poſtrema ad ſeniores & Magiſtratus Hebræorum adhortatio.

Ioſua moritur.

Eleazarus moritur.

Iudic. 1.

CAP. II.

Quomodo poſt mortem Imperatoris Iſraelitæ neglectis patrijs religionibus in extremas calamitates inciderint, & exorto ciuili bello ex vniuerſis Beniamitis 300. tantum fuerint ſuperſtites.

AT Chananæi quorum res tum erant ſatis integræ, cum magno exercitu apud Bezecam vrbem eos expectabant, ductu loci Regis Adonibezeci. id nomen Bezecenorum dominum ſignificat. adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur. Hi ſpem victoriæ reponebant in hoc, quòd Jeſus dux Iſraelitarum eſſet defunctus. aduerſus hos quas dixi duæ tribus egregiè pugnauerunt: & caſis decem millibus dum reliquos fugientes inſequuntur Adonibezecum ceperunt. qui manibus ac pedibus truncatus, agnouit diuinam iuſtitiam, ſeptuaginta & duos Reges antea hunc in modum à ſe mulctatos confeſſus. ſic affectum detulerunt non longè à Hieroſolymis, vbi fato functum terræ mandauerunt. deinde circa oppida bellum circunferebant: quorum bona parte capta, Hieroſolyma ſunt adorti, & capta inferiore eius parte, omnes habitatores contrucidauerunt. at ſuperior natura loci & munitionibus eſt defenſa. quare oppugnatione in Hebronem tranſlata, vrbeq; vi capta, in oppidanos omnes ſæuitum eſt. apud hos in eam diem ſuperſtites erant quidam è gigantum genere, ſtatura & ſpecie cæteris mortalibus diſpares, viſu ſimul & auditu horribiles: quorũ oſſa adhuc oſtenduntur, qualia vix credant qui non viderunt ipſi. Hoc oppidum Leuitis honoris gratia cõceſſum eſt cum illis duobus cubitorum millibus: reliquum eius agrum Chalebo dono dederunt, iuxta mandatum Moſis. fuerat hic vnus è ſpeculatoribus, quos Moſes in Chananæam præmiſerat. Habita eſt ratio Iethræ quoque Madianitæ, olim Moſis ſoceri, cuius poſteris ager eſt attributus, quia relicta patria comites ſe adiunxerant, & in deſerto arumnarũ ſocij fuerant. expugnatis montanis oppidis, in campeſtria & maritima deſcendentes prædictæ duæ tribus Aſcalonem &

Hedio & Ruffinus cap. 5. al. 2.

Chananæorum decem millia trucidantur & Adonibezeck capitur.

Hierosolymæ pars capta eiusque habitatores interfecti.

Iethræ Moſis ſoceri poſteris ager attributus.

An.mũdi 2526. Ante Christum natum 1438.

Azotum de Chananæis ceperunt. Euasit autem eos Gaza & Accaron, quòd in planicie sita & abundantes curribus, inuadentes se malè multatos facilè reijciebant. Atque ita ha duæ tribus magnis opibus bello acquisitis domum se receperunt, & arma deposuerũt. Beniamitæ verò, in quorũ sorte erãt Hierosolyma, tributo imposito habitatorib. eius pacem dederunt: & in posterũ alteri à cædibus alteri à periculis feriati, ad culturã agrorũ vtriq; se contulerunt. Beniamitarum exemplo motæ reliquæ tribus & ipsæ idem fecerunt, & tributis contenti pacem Chananæis dederunt. Ephraimi verò tribus cum assidendo Bethelis multo tempore ac labore impenso nihil proficeret, in cœptis tamen pertinaciter durauit. tandem comprehenso vno ciuium qui in vrbem importabat necessaria, fide data & accepta, & iureiurando firmata, intromissos clàm ipsum cum familia seruaturos, proditione eius facti sunt voti compotes: cæsisq; reliquis omnibus præter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac vrbis dominium habuerunt. Omisso deinde bello Israelitæ omnes agriculturæ tantum operam dabant: atq; ita pace longa emolliti, voluptati magis quàm honestati studebant, disciplinæ ac legum diuinarum immemores. qua iniuria Deus commotus per vatem admonet eos non è sua sententia hosti Chananæo parcere, quamobrem fore vt aliquando per occasionem pro intempestiua clementia crudelitatem eis reponeret. at illis, tametsi territis oraculo, bellum tamen non libebat suscipere, tum quòd multa è Chananæo perciperent commoda, tum quòd ob luxum ad laborem nõ essent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & autoritate optimatum inualida, dum nec senatus vt antè legitur, nec magistratus solennes creantur: dumq; relicta cura status publici, omnes priuatis tantum lucris sunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit, ex qua mox bellum ciuile exortũ est, quod hanc causam habuit. Vir è plebe Leuitica, in Ephraimitarũ ditione habitans, duxit vxorem natam in oppido Bethlemis, quod ad tribum Iudæ attinet. hanc cùm vehementer ob formam amaret, parum respondere in amore ægrè ferebat. hinc orto dissidio, mulier continuas expostulationes nõ ferens, relicto marito mense quarto ad parentes reuertitur. is coactus desiderio, & ipse venit ad soceros, quorum opera missus querelis cum vxore in gratiam reuertitur. eo loci quatuor dies exegit, comiter à puella parentibus habitus. quinta cùm decreuisset domum repetere, post meridiem iter ingreditur. cunctanter enim parentes filiam dimisérunt, nec nisi meliore diei parte transacta. comes erat vnus famulus, & mulier vehebatur asina. cumq; emensi triginta stadia non longè abessent à Hierosolymis, famulus dabat consilium vt aliquò diuerterent: ne, si nox iter facientes opprimeret, in aliquod incommodum inciderent, præsertim propinquis hostibus, cum serotina hora etiam amicorum loca suspecta facere soleat. marito nõ placuit alienigenarum vti hospitio, nam Chananæi tum vrbem tenebant, malebatq; progressus viginti stadia ad sui generis homines diuertere. in hoc consentientibus omnibus, peruenit in Gabam tribus Beniamitidis sero admodum, cumq; in foro inueniret neminem qui se inuitaret ad hospitium, senex quidam è rure domum repetens, Ephraimitæ genere, sed Gabæ habitans, casu repertum interrogat, quis nam sit, & cur crepusculo demum cœnam è foro peteret. ille se Leuitam ait, & vxorem à parentibus domum reducere, & in Ephraimitarum ditione se habere domicilium. tum senex respectu cognationis ac tribus, & quod fortè oblatus hospes visus est, ad se deducit hominem. Gabæni verò quidam iuuenes qui mulierculam

Israelitæ Chananæos non vno actu deuicerunt.

Ephraimitæ proditione occupant Bethel.

Hedio & Ruffinus Cap. 6. al. 3. Israelitæ bellũ omittunt.

Iudic. 19. Historia de vxore Leuitæ

Triginta stadia quatuor milliaria Italica.

Duo milliaria Italica cum dimidio.

Iacinus detestandũ Gabaenorum.

culam in foro viderant, mirati eius formam, postquam ad senem illum diuertisse cognouerunt, contempta imbecillitate & solitudine, venerunt ad ianuam: rogantéq; sene vt abirent, & vim abstinerent ac iniuriam, postulabant vt exhibita hospita quieti suæ consuleret. cumq; ille contrà diceret cognatam esse & Leuitidem, peccaturos eos grauiter si propter voluptatem leges violarent, iuuenesq; iura contemnerent ac deriderent, eadem minantes si obstare libidini eorũ pergeret, senex ait se filiam eis permittere, vt saluo hospitali iure cupiditatem explerent, volens, quantum in se erat, tutos ab iniuria præstare quos exceperat. illis verò pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omninò accipere volentibus, supplex orabat ne quid contra leges committerent. at illi furentes vi raptã mulierem domum abducunt, cumq; ei per totam noctem ad satietatem illusissent, diluculo dimiserunt: quæ ita miserè affecta ad hospitium reuertitur: & præ nimio dolore ac verecundia, non audens in mariti cõspectum venire: quòd hunc indignissimè rem laturum putaret, humi collapsa expirauit. Leuita ratus sopore oppressam, & nihil grauiùs suspicans, excitare conabatur, consolaturus eo quòd non sponte se ad stuprum præbuisset, sed vi in alienas ædes abrepta, vt verò defunctam sensit, satis prudenter pro calamitatis magnitudine se gerens, cadauer iumento impositum domum reportat: & membratim diuisum in partes duodecim, ad singulas tribus misit, mandans perferentibus, vt indicarent per tribus qui mulieri causa mortis fuerint, & de eorum violentia. Tum verò illi, nunquam tali antè viso vel audito spectaculo, ad indignationem grauiter commoti, & iusto furore perciti apud Siluntem conuentum faciunt, & congregati ante tabernaculum, Gabaenos hostiliter armis impetere decernũt. Hunc impetum senatus cohibuit, suadens non ita temerè cognatis bellum inferendum, priusquàm verbis agerent de criminibus: quando ne in exteros quidem ob iniuriam acceptã armari leges permittũt, nisi legatis prius de satisfactione missis. rectum igitur esse ad Gabaenos mittere qui sontes ad supplicium deposcant. qui si dedantur, horum pœna contentos esse debere, sin contumaces fuerint bello in eos vindicandum. Itaque mittuntur ad Gabaenos accusaturi eos iuuenes qui vim pudicitiæ mulieris intulerãt, & postulaturi, vt pro violatis legib. morte iustas pœnas penderent. Gabaeni verò non dediderunt iuuenes, arbitrati sibi pudendum, si alienis imperatis metu belli parérent, cum multitudine ac virtute nulli se cedere videri vellent: eratq; magnus apparatus totius tribus, cum cæteri non defuturos se promitterent, si quis eos vi & armis aggredi vellet. Quæ postquam Israelitis à Gabaenis renunciata sunt, iureiurãdo sanciunt, neminem ex suis viro Beniamitæ filiam traditurum in coniugem: & acriore bello persecuturos se eam tribum, quàm maiores eorum Chananæos persecuti sint. Et confestim eduxerunt contra eos exercitum quadringentorum millium armatorũ. Beniamitæ verò habuerunt viginti quinque armatorum millia, & insuper sexcentos. ex eo numero fuêre quingenti funditores peritissimi, qui læua manu feriebant. Itaque commisso apud Gabam prælio, egregiè vicêre Beniamitæ, cæsis ex aduersa acie viginti duobus millibus. & fortasse plures cecidissent, nisi nox prælium diremisset. atque ita Beniamitæ lati se intra mœnia receperunt, Israelitæ verò in castra insperata clade attoniti. Sequẽti die prælium instauratur, & Beniamitis rursum vincentibus, decem octo millia cadunt ex parte Israelitarũ, quo factum est, vt castra metu desererent profectiq; Bethela, quæ vrbs nõ longè aberat,

An. mũdi 2526. Ante Christum natum 1438.

Leuita vxorem in duodecim partes discerptam ad singulas tribus mittit. Iudic. 20.

Israelitæ mittunt ad Gabaenos qui sontes ad supplicium deposcant.

Israelitis Gabaeni sontes suos tradunt.

Israelitæ iureiurando sanciũt, neminem ex suis viro Beniamitæ filiam traditurum in coniugem, & quadringentorũ milliũ exercitum cõtra eos educunt.

Israelitarum in acie viginti duo millia cadunt.

An. mũdi 2526. Ante Christum natum 1438.

aberat, postridiè ieiunio peracto supplicauerunt Deo per Phineesem pontificem vt ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus victoriam & robur cõtra hostem cõcederet. Deus verò precibus eorũ annuit, & per eundem vatem fauorem

Israelitarum iterum decem & octo millia cadunt.

est pollicitus. Ergo diuisis bifariã copijs, dimidiam partem noctu circa vrbem in insidijs collocant, reliqua in aciem producta cũ Beniamitis manus conserunt, mòxq; vt impares paulatim pedem referunt. eò magis Beniamita instant spontè cedentibus quò longiùs hostem ab vrbe abstraherent, ita vt etiam illi qui in vrbe propter ætatem imbellem relicti fuerant, procurrerent quasi prædæ futuri socij. postquam autem satis longè à mœnibus discessum est, Hebræi reuersi in pugnã signum dant insidiatoribus: qui mox coorti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Senserunt illi se deceptos, & cum consilium in ancipiti metu non suppeteret, in conuallem quandam compulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare assueuerant, telis ferarum in morem sunt confixi. Sexcenti tantũ euaserunt incolumes: qui conglobati & facto cuneo, ferociter per medios hostes eruperunt: & in montem quendam fuga delati natura loci se tutati sunt. reliqui omnes ceciderunt, numero circiter viginti quinque millia. Israelitæ verò Gabam incenderunt, & mulieres atque impuberes contrucidauerunt. pari modo & in alias Beniamitarum vrbes sæuitum est: adeoq; indignatio iusta eos efferauerat, vt ad expugnandam etiam Iabisum Galaditidis vrbem, quæ auxilium contra Beniamitas negauerat, duodecim selecta millia mitterent. qui potiti vrbe occiderunt tam viros quàm mulieres & pueros, seruatis tantum quadringentis virginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratum in mulierem scelus, recentibus etiam cladibus exasperatus. qui postquàm resedit, subsecuta est pœnitentia, dum vna se tribu diminutos reputant. & quamuis iustis armis oppressos censerent, vt qui contra leges diuinas peccauerant, ieiunium tamen indixerũt ob eorum exitium. Sexcentos quoque illos qui effugerant, missis legatis, reuocant. hi petram quandam, quæ Rhoa dicitur, in deserto occupauerant. Legati verò apud illos tam ipsorum quàm suam cladem conquesti, quod infectum esse non poterat, suaserunt æquo ferrent animo, & ad sui generis reliquos aggregarentur,

Israelitæ copiarum partem in insidiis collocant, & vt impares paulatim pedem referunt.

Beniamitarũ viginti quinque millia trucidantur, tantũ sexcenti incolumes euadunt.

Gibea & aliæ Beniamitarum vrbes incensæ.

Iabes in Gilead quæ auxilium cõtra Beniamitas negauerat destruitur. Iudic. 21.

garentur, néue quantũ in se esset, vniuersam tribum Beniamiticam irent perditum. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & pradam insuper quantã possent abigere. At illi agnoscentes suã iniustitiam iusto Dei iudicio damnatam, reuersi sunt in sua tribus ditionem, parentes suorũ hortatibus. Israelitæ verò dederũt eis in vxores quadringentas illas virgines Iabiticas. de reliquis verò deliberabãt vnde illis vxores ad sufficiendam prolem parari possent. cùm enim ante initiũ belli iureiurando cautum esset, ne quis filiã in Beniamiticã tribum elocaret, non deerant qui negligendum id Sacramentum cõsulerent, quod ab ira profectũ esset, nõ à iudicio. Non ingratã rem Deo fore, si quomodo prouideatur, ne integra tribus pereat: & periuria non, quando necessariò fiunt, periculosa esse ac grauia, sed cum ausu malicioso committuntur. Cùm verò senatus succlamatione periurij mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere se consiliũ, quomodo saluo iureiurãdo Beniamitis vxores possent contingere. Proferre deinde id à senatu iussus, Singulis, inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatem conuenire, in quo comitatu sequuntur & coniuges & filiæ. harum quotquot potuerint rapere, Beniamitis impunè sit, vobis nec iubentibus nec prohibentibus. quod si patres earum ægrè tulerint, & vindictam postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse qui filias negligenter custodiuerint: & quòd non oporteat ira & in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antè plus satis contra consanguineos sint vsi. In hanc sententiam concessum est, decretumq; vt liceat Beniamitis vxores rapto quærere. Instante autem festo ducenti illi bini trini ve ante vrbem insidiabantur aduentantibus virginibus inter vineta & per alias latebras. illæ verò nihil suspicãtes lusitando securè iter faciebãt. iuuenes autem coorti dispersas corripiebant: atq; hoc pacto quæsitis nuptijs, agriculturæ insudantes, dederunt operam vt ad pristinam felicitatem aliquando redire possent. Quo factum est vt Beniamitarum tribus quæ minimum ab internecione abfuit, prudenti hoc Israelitarum consilio seruaretur: moxq; magnis incrementis tam numero quàm opibus esset aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici.

An. mũdi 2526. Ante Christum natum 1438.

Israelitæ sexcentos Beniamitas reuocãt.

Beniamitæ quadringentas virgines Iabiticas ducunt.

Quando & quomodo iuramentum seruandum.

Beniamitis, vt virgines rapiant, conceditur.

Nec felicior per idem tempus fuit Daniana tribus, tali fortuna vsa. Israelitis iam desuetis armorum exercitio, & in colendis agris tantũ occupatis, Chananæi in contemptum gentis collegerunt copias, non quòd sibi timerent, sed vt, illata Hebræis aliqua memorabili clade, securiùs in posterum suas vrbes habitarent: & coniuratione facta, magnoq; numero peditum armato, adiunctis etiã curribus, Ascalonem & Accaronem in sorte Iudæ sitas in partes suas traxerunt, & alias pleraſque campestres ciuitates: ita vt Danitæ in montana compellerentur, ne pedem quidem vbi ponerent in campestribus habentes. qui cùm nec bello essent pares, nec pro numero satis agrorũ haberent, miserunt ex suis quinque viros in mediterranea, dispecturos num quem locum inuenirent deducendis colonis idoneum. illi à campo magno Sidonis iter vnius diei progressi, non longè à Libano & minoris Iordanis fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totam suis renunciant. qui mox cum exercitu illò profecti condiderunt vrbem Dana, cognomine vni è Iacobi filijs, & à sua tribu denominatam. Israelitarum autem res in deterius prolabebantur, quòd neque ad laborem se exercerent, neque pietatem colerent. luxato enim reipublicæ statu, magna licentia pro suo quisque libito viuebat, vt domestica Chananæorum vicia iam totam gentem impunè inundarent.

Hedio & Rufinus cap. 7. al. 4. Iudic. 18.

Daniana tribus à Chananæis pressa.

Danitæ locum inhabitandum quærunt.

Dana extructa.

CAP. III.

Quomodo propter impietatem in Assyriornm seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.

An. mũdi 2526. Ante Christum natum 1438.

Iudic. 3. Israelitæ à Chusarthe oppressi.

HANC ob rem irato Deo, felicitas populi multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatem breui disperijt. Bello enim à Chusarthe Rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditione in potestatem eius venerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti per annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

CAP. IIII.

Libertas per Cenizum reddita.

Ibidem. Cenizus, siue, vt sancta scriptura loquitur, ipsius filius Athniel octo annos regnat.

ERAT in tribu Iudæ Cenizus vir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Israelitas diutius tales miserias perferre, sed vt ad audendum pro libertate accenderetur, adscitis paucis quibusdam periculorum socijs, quos præsentis status tædebat & mutatum cupiebant, primò præsidium suis à Chusarthe impositum interficit: tantumq; primus successus valuit, vt indies crescente suorum numero, iam aperto marte hosti pares viderentur. itaque congressi cum hoste vno prælio se in libertatem asserunt, reliquias fusi & fugati exercitus vltra Euphratem se recipiunt. Cenizus verò egregiè nauatæ operæ præmium principatum à populo accepit, nomine Iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, vita functus est.

CAP. V.

Quomodo populus rursum à Moabitis sit subiugatus, & per Iodem è seruitute exemptus.

Hedio & Ruffinus cap. 8. Iudic. 3.

Eglon Rex Moabitarum Israelitas subiugat.

POST cuius mortem, vacante principatu, res Israelitarum rursum in peius ruere cœperunt, idq; tanto magis, quòd nec Deo debitum honorem, nec legibus obedientiam exhiberent: quæ res in causa fuit, vt Eglon Moabitarum Rex opportunos ad iniuriã ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot prælijs, sed omnibus victi, ferocia posita, iugum acceperunt, tributarij facti. Rex victor, translato Hierichuntem domicilio, modis omnibus plebem vexauit, ita vt in summa miseria per annos XVIII. *degerent. Deus autem calamitatibus eorum & supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Geræ, tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & vtraq; manu ex æquo promptus habitabat ipse quoque apud Hierichuntem. is familiaritatem Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominem sibi concilians, & eo nomine amicis etiam Regijs gratus. accidit vt semel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius subter sagum ad dextrum femur accinctus, ad Regem introgrederetur. erat autem æstas & diei mediũ, quo remissius agebatur custodia, partim propter æstum, partim satellibus occupatis circa prandium. iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in æstiuo quodam cubiculo morabatur, confabulari cum eo cœpit, erant autem soli, quia Rex familiariter cũ Iode collocuturus famuliciũ ablegauerat. sedebatq; in sella, & Iodes verebatur, ne, fallente ictu, plagã non satis lethalẽ inferret. iubet igitur eum surgere*

Eglonis familiaritatem sese insinuat.

An. mũdi 2534. Ante Christum natum 1430.

surgere, dicens habere se somnium, quod ex Dei mandato Regi sit indicandum. cumq; ille audiendi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes inflicto in cor pugione, & relicto in vulnere, exiuit clausis prius foribus. Regij famuli interim quiescebant, dormire eum putantes. Iodes verò Hierichuntijs re clàm indicata, autorẽ se illis libertatis vindicandæ præbuit. illi verò libenter hæc accipientes, & ipsi confestim arma corripiebant, & cornicines per totam eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinẽ conuocari mos erat. Eglonis autẽ domesticos diu latuit quod acciderat. sed cùm iã adueſperascere, veriti ne quid noui homini accidisset, ingressi sunt in cubiculũ: cumq; mortuũ inuenissent, hærebãt inopes consilij: & priusquàm satellitium conglobaretur, Israelitarum turba superuenit. ex his pars in vestigio confodiuntur, pars alia, circiter millia decem, fuga Moabiticam regionem petunt. eos Israelitæ, præoccupato Iordanis transitu, in fuga intercipiebant, maximè circa ipsa vada, ita vt ne vnus quidem incolumis euaderet. Atq; ita Hebræi Moabitarum imperium excusserunt: Iodæ autem huius felicitatis autori is honor consensu multitudinis est habitus, vt confestim princeps declaratus sit. eum principatum per annos octuaginta obtinuit, vir alioquin etiam laude dignissimus: post quem Sanagarus Anathi filius electus in imperium, vix toto vertente anno vitam finijt.

An. mũdi 2534. Ante Christum natum 1430.

Iodes Eglonem trucidat.

Moabitæ ab Israelitis fusi fugatique.

CAP. VI.

Quomodo Israelitæ sub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint repositi.

An. mũdi 2614. Ante Christum natum 1350.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. Iudic. 4.

ISRAELITÆ verò, quos præterita calamitates nihilo castigatiores reddiderant, in pristinam impietatem atque inobedientiam relapsi priusquàm satis à Moabitica seruitute respirassent, imperio Iabini Chananæorum Regis subiugati sunt. Is regiam habens apud Asorum, quæ vrbs sita est super Samachonitem lacum, peditum alebat millia trecenta, equitum decem, præterq; currus bellicos habebat ter mille. His copijs præfectus Sysares primus inter amicos regios, congressus cum Israelitis in tantam desperationem res illorum adduxit, vt libenter incolumitatem tributaria seruitute paciscerentur, quam per viginti annos ferre sunt coacti, præ nimia seruitute, caput non audentes attollere, etiam Deo sic volente, quò nimiam gentis contumaciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandem resipiscentes, & agnita calamitatum causa, nimirum quòd à legum contemptu proficiscerentur, Deboram quandam Prophetidem adeunt (nomen hoc apem Hebræis significat) rogantes vt precibus Deum ad miserationem flectat, ne ita patiatur eos à Chananæis opprimi. Deus autem exoratus salutem illis annuit, imperatore designato Baraco, viro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accersito Baraco, iubet eum delectu habito, & conscripto decem millium virorum exercitu, in hostem ducere. Satis enim esse tot ad victoriam, quam Deus oraculo promiserit. Baraco verò negante se accipere imperium, nisi & illa vnà secum administratura id esset, illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quem Deus te habere voluit? ego verò non recuso. & conscriptis decem millibus, castra posuerunt ad montem Itabyriũ. occurrit mox eodem Sysares, Rege suo sic iubente, & non longè ab hoste cum exercitu consedit. Baracum autem & Israelitas multitudine hostiũ territos, & in tutiora se recipere volentes, retinuit Debora, iussitq; eadem die prælio

Iabin Rex Chananæorum Israelitas subiugat.

Sysares siue Siſſara præfectus exercitus,

Debora Prophetiſſa,

Baracus contra hostes Imperator designatur.

Debora & Baracus in hostes mouent.

An. mũdi 2614. Ante Christum natum 1350.

decernere. Victoriam enim penes ipsos fore, & Deum subsidium & opem allaturum. Itaq; commissa pugna vehemens imber mixtus grandine superuenit, quem ventus in aduersos Chananæorum vultus ingerens, & prospectum adimens, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit: atque etiam scutati manibus rigentibus præfrigore gladios vix retinebant. Israelitas verò tempestas à tergo

Sisseram cum suo exercitu trucidatur.

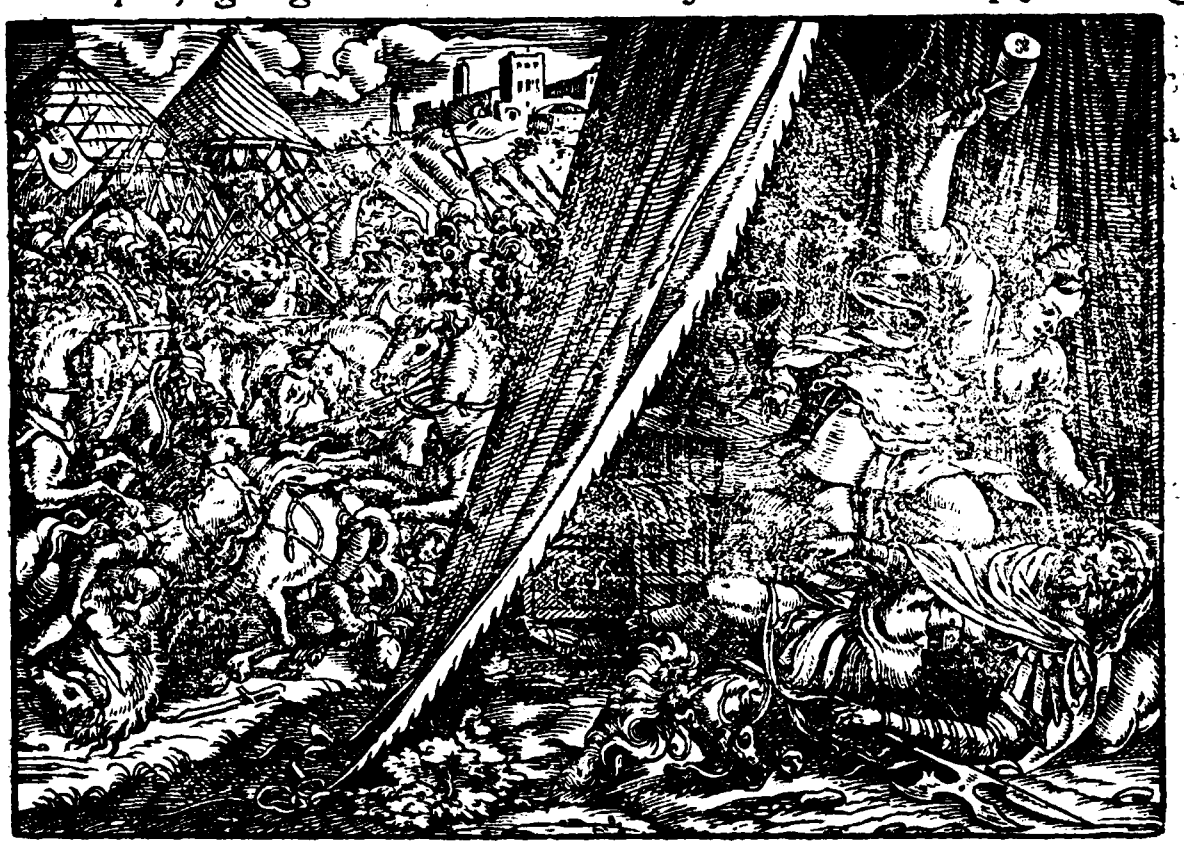

imminens non solũ minus offendebat, sed alacriores etiã faciebat, manifestario Dei præsentis ac fauentis signo accensos. itaq; rupta aduersa acie, turbatisq; ordinibus, ingentem hostium stragem ediderunt. atque ita pars telis Israeliticis cadebant, pars à suomet ipsorum equitatu ac curribus proterebantur. Sysares verò vt vidit suos terga vertere, desiliens à curru fuga delatus est ad quandã mulierem Cenetidem, nomine Ialen. quæ latebras petentem excepit, & potum poscenti lac acidum exhibuit: quod ille cum auidius ingurgitasset, in somnum est solutus. quem Iale aggressa, ferreum clauum sopito per tempora adegit malleo, moxq; Baracianis superuenientibus solo affixum ostendit. atque ita mulier iuxta Deboræ præsagium autor fuit victoriæ. Baracus autem ducens ad Asorum, Jabinum obuiam factum interfecit: & cæso Rege, ac vrbe solo æquata, quadraginta annis imperium Israelitarum tenuit.

Iael Sisseram ferreo clauo interficit.

Baracus quadraginta annis Israelitarum imperium tenuit.

CAP. VII.

Quomodo Amalecitæ deuictis Israelitis regionem eorum per septem annos vastauerint.

An. mũdi 2654. Ante Christum natum 1310.

Hedio & Ruffinus cap. 10. Iudic. 6.

DEFVNCTIS autem Baraco & Debora eodem ferè tempore, paulo pòst Madianitæ, socijs Amalecitis & Arabibus, expeditionem contra Israelitas fecerunt: & congredi ausos magno prælio vicerunt: vastatisq; frugibus prædam abegerunt. cumq; idem per continuos septem annos facerent, Israelitas in montana compulsos campestri solo cedere coëgerunt. qui, speluncis & subterraneis ædificijs excauatis, quicquid hostium violentiam euadere poterat, intrò receptum asseruabant. Nam Madianitæ per æstatem facientes expeditionem, hyeme agros colere

Madianitæ Amalecitis socijs Israelitas magno prælio vincunt.

colere Israëlitas permittebant, vt possent denuò labores eorum vastare. Itaq; in perpetua fame ac egestate viuebant, nec iam vllum supererat præsidium nisi in precibus ad Deum & supplicationibus. An. mũdi 2654. Ante Christum natum 1310.

CAP. VIII.

Quomodo Gedeon populum liberauerit.

PER *idem tempus Gedeon Iasi filius, vnus ex primatibus tribus Manassetidis, manipulos frugum clàm in torcular comportatos flagellabat. non enim ausus est propter hostem propalam hoc in area facere. cumq; spectrum ei adolescentis specie se obtulisset, & felicem ac Deo carum appellauisset: respondens, Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentum est maximum, quòd torculari nunc vtor pro area. illo contrà iubente vt bono esset animo, & de libertate vindicanda cogitaret, negabat fieri posse. nam & tribum suam cuiuis alteri cedere numero, & se iuuenem esse & tam arduis negocijs imparem. Deus autem quicquid deesset se suppleturum pollicebatur, & victoriam Israëlitis daturum, modo ipse imperium assumere non grauaretur. Hanc rem Gedeon cum quibusdam iuuenibus communicauit, qui libenter credentes oraculo, sine mora effecerunt, vt præstò essent decem millia militum, ad quiduis pro libertate audendum paratissima. Gedeo-*

Ibid. Gedeoni, vt Israelitas à Madianitis liberet, Deus mandat.

ni autem Deus in somnis apparens, dixit homines tali esse ingenio, vt sibi placentes nemini velint virtute cedere, & victoriam sibi potius, quàm Deo tribuant, nimirum magnis copijs freti. vt igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit vt circa meridiem, cum æstus feruet maximè, exercitum ducat ad fluuium, & quotquot procumbentes biberent, eos viros fortes crederet. quotquot autem trepidè ac tumultuarie potum sumerent, sic existimaret, eos metu hostium hoc facere. quod posteaquam ita, vt iussus est, fecit, trecenti inuenti sunt cum perturbatione aquã sumere, cauis manibus ori admouẽdo. imperauitq; Deus, vt his assumptis hostem inuaderet. Gedeone verò solicito, quia mãdatum acceperat à Deo, noctu illos adoriri, volens ei metum omnem eximere, iussit vt

Iud 7. Gedeonem exiguas copias Deus eligere iubet. Victoria Deo tribuenda.

An. mũdi 2654. Ante Christum natum 1310.

Gedeon ad Madianitarum tentoria accedit, & ab illis somnio confirmatur.

assumpto vno milite, clàm accederet ad Madianitarum tentoria. ab illis enim acceptũrum occasionem fiducia. vadit ille quò iussus est, vno tantum comitante famulo. cumq; ad quoddã tabernaculum adrepsisset, offendit insomnes in eo milites, & quendam commilitoni narrantem somnium, ita vt à Gedeone quoq; exaudiri posset, erat autem tale. Visus erat sibi videre massam, hordeaceam, pra vilitate homini fastidiendã, per castra prouolui, & primò regis tẽtorium, mox caterorũ omnium prosternere. qui respondit interit ũ exercitus significari, addens vnde hoc ita colligeret. inter omnes, inquit, fruges hordeum est sine controuersia vilissimum: & inter omnes Asiaticas gentes non facilè reperias viliorem quàm hodie sunt Israëlita, vt meritò conferri possint hordeo. hi nunc autore Gedeone contraxerunt copias, & res nouas moliuntur. ergo quia dicis te vidisse illam massam tentoria nostra subuertentẽ, vereor ne Deus Gedeoni triumphum de nobis concedat. Gedeon autem audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis vt omnes in armis essent, edoctis de visione quam in castris hostium audiuerat fecerunt illi quod imperatum est, accensi hoc signo ad quidius laboris aut periculi subeundum. tum Gedeon circa quartam fermè vigiliam suos in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos. erant autem centenaria. gerebantq; singuli amphoras vacuas & in eis faces ardentes, vt clàm possent hostem

Gedeon cum trecentis viris pugnam edornat.

inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinum vice tubæ. hostium castra latè patebant, eò quòd camelorum magnum numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamen intra eundem ambitum continebantur. Hebrai verò à duce antè præmoniti, cum iam non longè ab hoste abessent, dato inter se signo, cornibus sonantes, & confractis amphoris, sublato q; militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes consternatio exoritur, vt incomparabiliter plures mutuis vulneribus quàm hostili ferro caderent. quòd diuersæ linguæ homines eadem castra haberent. semel enim pauore confusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant.

Madianitæ & confœderati mutuis vulneribus cadunt.

bant. Tanta cadis & Gedeonis victoria rumor vbi ad cæteros Israëlitas peruenit, correptis armis fugientem hostem insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentem circumueniunt, & quotquot ad manus venêre, occidunt, interq; cæteros Reges etiam duos, Oribum & Zibum. Qui verò superfuere duces, cum reliquijs exercitus fermè decem & octo millia hominum. quantum potuerunt, procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum totis copijs eò properat, & iterum congressus postremò hoc conflictu ad vnum omnes trucidat, & reliquos duos duces capit, Zebim & Hezarbunim. his prælijs cæsa sunt Madianitarum & cæterorum Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum viginti millia: præda etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum & iumentorum Hebræi sunt potiti. Gedeon verò reuersus in patriam suam Ephraim, supplicium sumpsit de Madianitarum regibus. Cæterùm Ephræmi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere decreuit, eo quòd, inscijs ipsis, hostem esset aggressus. Gedeon vir in omni virtute summus, modestè respondit, se non suo arbitratu hostem absque illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriam tamẽ nihilo minus illorum esse, quàm suam ipsorum qui militassent: atq; his verbis sedata eorum ira non minus profuit Hebræis quàm rebus prosperè gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur. huius tamen superbiæ tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. porrò Gedeon cum vellet imperium deponere, compulsus est id retinere per annos XL. dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronunciaret. in senecta deinde mortuus, apud Ephraim in patria sepelitur.

An. mũdi 2654. Ante Christum natum 1310.

Israelitæ hostes insequuntur, & Reges duos Oribum & Zibum occidunt. Iud. 8.

Gedeon duos Duces Zebim & Hezarbunim capit.

Madianitarũ & cæterorũ fœderatorũ centum viginti millia trucidati.

Gedeon per annos 40. regnat.

CAP. IX.

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserint.

ABVIT autem filios legitimos quidẽ septuaginta, non ex vno matrimonio susceptos, nothum verò vnũ ex concubina Druma. cui nomẽ Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, vnde mater fuit oriunda, adiutusq; à maternis cognatis pecunia, cum videret malis artibus insignes & ad quoduis facinus promptos, vnà cum eis ad paternas ædes reuersus, omnes fratres interemit, excepto vno Iothane. hic enim fuga incolumitatem quæsiuit. Abimelechus autem, occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legum præscripta gerere, omnibus iustitiæ defensoribus inuisus æquè ac infestus. Itaq; dum quodam tempore publica in Sicimis festiuitas celebratur, ad quam plebs vniuersa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga seruatũ diximus, conscenso monte Garizeo qui Sicimis imminet, & sublata voce vt ab omnibus exaudiri posset, silentium ei populo præbente, rogauit vt pauca verba audire dignarentur. Cumq; illi magis etiam silerent intenti, dixit, quòd arbores olim humana voce vsæ, in conuentu ad id habito rogauerunt ficum, vt imperium in eas acciperet. Recusante autem illa, quòd contenta honore quem propter fructus suos percipiebat, non requireret alium: arbores non destiterunt principem quærere: visumq; est viti hunc honorem deferre. ea verò totidem verbis, quot ficus, recusauit & simili modo etiam olea. itum est deinde cum eisdem postulatis ad rubum, cuius lignum ad ignaria valet. Is respõdit, Si serio me Regem poscitis, sub vmbra

An. mũdi 2694. Ante Christum natum 1270. Hedio & Ruffinus Cap. 11. Iud. 8. 9.

Abimelechus septuaginta nouem fratres interficit.

Iothan apologo Sicimitis in Gedeonem ingratitudinem objicit.

Arborũ de Rege deligendo consilium.

An. mũdi 2694 Ante Christum natum 1270.

vmbra mea requieſcite. ſin autem inſidias mihi ſtruitis, egrediatur ignis ex me, & abſumat vos. Hæc, inquit Jothanes, non riſus mouendi cauſa vobis fabulor, ſed quia maximis beneficijs à Gedeone affecti, ſuſtinetis Abimelechum, necatis fratribus, principatum vſurpare, cuius ingenium nihil ab igne differt. Hæc locutus receſſit, & per triennium in latebris montium vixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo pòſt, Sicimita pœnitentia ducti eorum quæ in filios Gedeonis patrauerãt, Abimelechum ex vrbe & tota tribu expulerunt. Ille verò cogitabat quomodo ciuitatem aliqua clade afficeret. cumq́ inſtaret vindemia non audebant colligere fructus, metuentes ne quid incommodi ab Abimelecho acciperent. Forte per eoſdem dies contulerat ſe eò cum armatorũ manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerũt Sicimitæ, vt tantiſper ſui cuſtodiam ſuſciperet, dum vindemia peragitur: cœperuntq́ ſecurè fructus conuehere, & per ſodalitia cœnantes audebant apertè in Abimelechum conuicia iactare. & principis cognati diſpoſitis circa vrbem inſidijs, multos ex Abimelechianis in eas præcipitatos interficiebant. Zebellus verò quidam è Sicimitarum primatibus, hoſpes Abimelechi, per nuncium ei ſignificauit, quomodo Gales populum contra ipſum irritaret: hortatus etiam vt inſidias ei ante vrbem tenderet. ſe enim Galem illò adducturum: atq́ ita fore facilè vt inimico gratiam, qualem meretur, referat. quo facto curaturum ſe, vt eum populo reconciliet. cumq́ Abimelechus locum inſidijs aptum cepiſſet, & Gales cum Zebello in ſuburbanis negligentius ageret, conſpectis repentè armatis exclamat, Zebelle hoſtem video. illo reſpondente, vmbras eſſe cautium, iam propiores cernẽs, imò non vmbræ ſunt, inquit, ſed virorum cohors. ad hæc Zebellus. Nónne tu Abimelecho ignauiam obijcis? quin igitur oſtendis qui vir ſis, & armis hominem aggrederis? Gales verò turbatus excipit primum impetum: cumq́ ſuos inferiores animaduerteret, amiſſis aliquot, cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occaſione, calumniatus eum quaſi volẽs malè pugnaſſet, effecit vt vrbe pelleretur. caterùm Abimelechus cognito quòd Sicimitæ ad vindemiæ reliquum exituri eſſent, inſidias circa vrbem diſponit. cumq́ prodiſſent tertiam ſuorum partem occupare portas iubet ne ciuibus reditus in vrbem pateret. cæteri verò diſperſos circumueniunt. Jtaq́ vbiq́ plurima cædes patrabatur. & vrbe capta primo impetu ac ſolo æquata, ſaleq́ in ruinis eius ſeminato, tum demum militem inde abduxit. atq́ ita Sicimitæ ſunt deleti. Quotquot autem per regionem diſpalati periculum euaſerant, collecti denuò, petra quadam occupata, locum natura munitum muro inſuper cingere volebant. Sed hoc conſilium præuenit Abimelechus, qui quamprimùm id cognouit, exercitum eò adduxit. & arrepto faſce arido, iuſſisq́ cæteris idem facere, breui petram ſtrue lignorum circumdedit, ſubiectoq́ igne, & fomentis ingeſtis flammam ingentem excitauit, ita vt nemo euaderet, ſed vnà cum vxoribus & liberis abſumerentur. numerus virorum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam ſatis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendum ſanè, niſi quòd meritas pœnas dederunt ingratitudinis erga virum optimè de ſe meritum. Abimelechus autem Jſraëlitis Sicimitarum internecione perterritis, videbatur non fore præſenti fortuna contentus, neq́ prius conquieturus quàm vniuerſos perderet. mox enim exercitum ad Thebas duxit: & capto ex incurſu oppido, circa turrim quandam reſtitit, quæ quòd eſſet non mediocris, populo fuit receptaculum. hanc expugnaturus cum propius

Abimelechum Sicimitæ expellunt.

Abimelechus in Sicimitas mouet.

Gales ab Abimelecho fugatus, à Sicimitis vrbe pellitur.

Sicimita capta ac ſolo æquata.

Sicimitæ profugi in petra comburuntur.

Abimelechus Thebas capit.

propius ianuam acceſsiſſet, mulier, fragmine mola demiſſo, caput ſubeuntis ferit ad quem ictum humi collapſus rogauit armigerum, vt eum occideret, ne mulieris manu periſſe diceretur. quo facto fratribus debitas impietatis pœnas exſoluit, ſimul & crudelitatis, qua in Sicimitas vſus eſt: qua quidem clades iuxta Iothanis præſagium illis accidit. caterùm exercitus, duce mortuo, miles in ſuas quiſque domos reuerſus eſt. An. mũdi 2694. Ante Chriſtum natum 1270. Abimelechum mulier ferit, & armiger eum occidit

Iſraëlitarum deinde gubernacula Iairus Galadenus de tribu Manaſetide ſuſcepit, vir tum rebus cæteris tum numeroſa prole felix. triginta enim filios habuit, equites egregios, & Galadenæ oppidorum principes. is cum viginti & duos annos in principatu vixiſſet, iam ſenex defunctus, in Camone vrbe Galadenæ eſt ſepultus. Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 19. Iud. 10. An. mũdi 2697. Ante Chriſtum natum 1267. Thola 23. annos regnauit. Poſt eum Iair annos 22.

Res autem Hebræorum rurſus in peiore ſtatu erant, legibus autoritatem ſuam non amplius obtinentibus. qua occaſione arrepta Ammanitæ & Palæſtini cum valido exercitu regionem eorum ingreſſi omnia rapinis vaſtabant: & occupatis locis vltra Iordanem, traijcere flumen & reliquam regionem inuadere parabant. Hebræi verò calamitatibus caſtigati ſupplices opem diuinam implorant: & victimis numen placare conati, rogabant vt iram finiret, aut certè moderatius exerceret. Deus autem iam propitius, auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingreſſis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis veniunt: ſed imperatore carebant. Erat autem quidam Iaphthes, vir patris virtute celebris, qui proprios milites alebat. ad hunc miſſis nuntijs rogabant vt in auxilium veniret, promittentes ſe perpetuum copiarum imperium ei tradituros. ille non admiſit preces, cauſatus quòd nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifeſtam iniuriam pateretur. Cum enim non eſſet eadem matre natus, ſed externa, quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius ſolitudine eiecerunt hominem. tunc autem in Galadena degebat, omnibus, quotquot ad ſe venirent, ſtipendia ſoluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperium copiarum penes ſe fore, militem ſuum cum eis coniunxit. Et cum maturè quicquid facto opus erat prouidiſſet, exercitu in vrbe Maſphaca collocato, mittit legatos ad Regem Ammanitarum, expoſtulatum quòd res alienas inuaderet. Qui miſſis alijs oratoribus reſpondit, ipſos potius inique agere, qui Ægyptiorum fugitiui alienis bonis incubarent: poſtulabatq; vt de regione Amorræa decederent, quæ ad maiorum ſuorum ditionem pertineat. Contra Iaphthes negabat eum meritò queri de adepta quondam Amorræa, ſed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta. (potuiſſe enim Moſen & illam occupare.) Se verò agris nequaquam ceſſurum, quos annis iam trecentis Deo volente tenuiſſent, & potius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimiſit. ipſe votum fecit, ſi victoria potiretur, ſacrificaturum ſe quicquid domum reuerſo primum occurriſſet. congreſſus deinde cum hoſte vicit egregiè: fugientesq; perſecutus eſt vſque vrbem Maniathen. & ingreſſus regionem Ammanitidem multas vrbes deleuit, præda militi conceſſa: finemq; ſeruituti impoſuit, quam ſua gens per annos decem & octo pertulerat, fortunatior militia quàm domi. redeunti enim obuiam facta eſt filia virgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conqueſtus de importuno officio, indicauit victimam eſſe Deo deſtinatam. at illa non illibenter accepit, gratulatoriam ſe fore pro victoria patris & ciuium libertate hoſtiam. vnum rogauit, vt ſibi liceret iuuentutem ſuam cum æqualibus per bimeſtre

An. mũdi 2719. Ante Chriſtum natum 1245. Iſraelitæ ab Ammanitis & Palæſtinis oppreſſi.

An. mũdi 2742. Ante Chriſtum natum 1222. Iud. 11.

An. mũdi 2760. Ante Chriſtum natum 1204. Iaphthes Dux Iſraelitarum creatur.

Iaphthes legatos mittit ad Regem Ammanitarum.

Iaphthes votum facit.

Iaphthes Ammanitas fundit fugatq;.

An. mũdi 2526. Ante Christum natum 1438.

aberat, postridiè ieiunio peracto supplicauerunt Deo per Phineesem pontificem vt ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus victoriam & robur cõtra hostem cõcederet. Deus verò precibus eorũ annuit, & per eundem vatem fauorem

Israelitarum iterum decem & octo millia cadunt.

est pollicitus. Ergo diuisis bifariã copijs, dimidiam partem noctu circa vrbem in insidijs collocant, reliqua in aciem producta cũ Beniamitis manus conserunt, moxq; vt impares paulatim pedem referunt. eò magis Beniamita instant sponte cedentibus quò longiùs hostem ab vrbe abstraherent, ita vt etiam illi qui in vrbe propter ætatem imbellem relicti fuerant, procurrerent quasi præda futuri socij. postquam autem satis longè à mœnibus discessum est, Hebræi reuersi in pugnã signum dant insidiatoribus: qui mox coorti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Senserunt illi se deceptos, & cum consilium in ancipiti metu non suppeteret, in conuallem quandam compulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare assueuerant, telis ferarum in morem sunt confixi. Sexcenti tantũ euaserunt incolumes: qui conglobati & facto cuneo, ferociter per medios hostes eruperunt: & in montem quendam fuga delati natura loci se tutati sunt. reliqui omnes ceciderunt, numero circiter viginti quinque millia. Israelitæ verò Gabam incenderunt, & mulieres atque impuberes contrucidauerunt. pari modo & in alias Beniamitarum vrbes sæuitum est: adeoq; indignatio iusta eos efferauerat, vt ad expugnandam etiam Iabisum Galaditidis vrbem, quæ auxilium contra Beniamitas negauerat, duodecim selecta millia mitterent. qui potiti vrbe occiderunt tam viros quàm mulieres & pueros, seruatis tantum quadringentis virginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratum in mulierem scelus, recentibus etiam cladibus exasperatus. qui postquàm resedit, subsecuta est pœnitentia, dum vna se tribu diminutos reputant. & quamuis iustis armis oppressos censerent, vt qui contra leges diuinas peccauerant, ieiunium tamen indixerũt ob eorum exitium. Sexcentos quoque illos qui effugerant, missis legatis, reuocant. hi petram quandam, quæ Rhoa dicitur, in deserto occupauerant. Legati verò apud illos tam ipsorum quàm suam cladem conquesti, quod infectum esse non poterat, suaserunt æquo ferrent animo, & ad sui generis reliquos aggregarentur,

Israelitæ copiarum partem in insidiis collocant, & vt impares paulatim pedem referunt.

Beniamitarũ viginti quinque millia trucidantur, tantũ sexcenti incolumes euadunt.

Gibea & aliæ Beniamitarum vrbes incensæ.

Iabes in Gilead quæ auxilium cõtra Beniamitas negauerat destruitur. Iudic. 21.

garentur, néue quantũ in se esset, vniuersam tribum Beniamiticam irent perditum. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & prædam insuper quantã possent abigere. At illi agnoscentes suã iniustitiam iusto Dei iudicio damnatam, reuersi sunt in sua tribus ditionem, parentes suorũ hortatibus. Israelitæ verò dederũt eis in vxores quadringentas illas virgines Iabiticas. de reliquis verò deliberabãt vnde illis vxores ad sufficiendam prolem parari possent. cùm enim ante initiũ belli iureiurando cautum esset, ne quis filiã in Beniamiticã tribum elocaret, non deerant qui negligendum id Sacramentum cõsulerent, quod ab ira profectũ esset, nõ à iudicio. Non ingratã rem Deo fore, si quomodo prouideatur, ne integra tribus pereat: & periuria non, quando necessariò fiunt, periculosa esse ac grauia, sed cum ausu malicioso committuntur. Cùm verò senatus succlamatione periurij mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere se consiliũ, quomodo saluo iureiurãdo Beniamitis vxores possent contingere. Proferre deinde id à senatu iussus, Singulis, inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatem conuenire, in quo comitatu sequuntur & coniuges & filiæ. harum quotquot potuerint rapere, Beniamitis impunè sit, vobis nec iubentibus nec prohibentibus. quod si patres earum ægrè tulerint, & vindictam postulauerint, dicemus, ipsos in culpa esse qui filias negligenter custodiuerint: & quòd non oporteat iram in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antè plus satis contra consanguineos sint vsi. In hanc sententiam concessum est, decretumq; vt liceat Beniamitis vxores rapto quærere. Instante autem festo ducenti illi bini trinive ante vrbem insidiabantur aduentantibus virginibus inter vineta & per alias latebras. illæ verò nihil suspicãtes lusitando securè iter faciebãt. iuuenes autem coorti dispersas corripiebant: atq; hoc pacto quæsitis nuptijs, agriculturæ insudantes, dederunt operam vt ad pristinam felicitatem aliquando redire possent. Quo factum est vt Beniamitarum tribus quæ minimum ab internecione abfuit, prudenti hoc Israelitarum consilio seruaretur: moxq; magnis incrementis tam numero quàm opibus esset aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici.

An. mũdi 2526. Ante Christum natum 1438.
Israelitæ sexcentos Beniamitas reuocãt.
Beniamitæ quadringentas virgines Iabiticas ducunt.
Quando & quomodo iuramentum seruandum.
Beniamitis, vt virgines rapiant, conceditur.

Nec felicior per idem tempus fuit Daniana tribus, tali fortuna vsa. Israelitis iam desuetis armorum exercitio, & in colendis agris tantũ occupatis, Chananæi in contemptum gentis collegerunt copias, non quòd sibi timerent, sed vt, illata Hebræis aliqua memorabili clade, securiùs in posterum suas vrbes habitarent: & coniuratione facta, magnoq; numero peditum armato, adiunctis etiã curribus, Ascalonem & Accaronem in sorte Iudæ sitas in partes suas traxerunt, & alias pleraſque campestres ciuitates: ita vt Danitæ in montana compellerentur, ne pedem quidem vbi ponerent in campestribus habentes. qui cùm nec bello essent pares, nec pro numero satis agrorũ haberent, miserunt ex suis quinque viros in mediterranea, dispecturos num quem locum inuenirent deducendis colonis idoneum. illi à campo magno Sidonis iter vnius diei progressi, non longè à Libano & minoris Iordanis fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totam suis renunciant. qui mox cum exercitu illò profecti condiderunt vrbem Dana, cognomine vni è Iacobi filijs, & à sua tribu denominatam. Israelitarum autem res in deterius prolabebantur, quòd neque ad laborem se exercerent, neque pietatem colerent. luxato enim reipublicæ statu, magna licentia pro suo quisque libito viuebat, vt domestica Chananæorum vicia iam totam gentem impunè inundarent.

Hedio & Rufinus cap. 7. al. 4. Iudic. 18.
Daniana tribus à Chananæis pressa.
Danitæ locum inhabitandum quærunt.
Dana extructa.

R Quomo-

CAP. III.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.

An. mũdi 2526. Ante Christum natum 1438.

Iudic. 3. Israelitæ à Chusarche oppressi.

HANC ob rem irato Deo, felicitas populi multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatem breui disperijt. Bello enim à Chusarthe Rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditione in potestatem eius venerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti per annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

CAP. IIII.

Libertas per Cenizum reddita.

Ibidem. Cenizus, siue, vt sancta scriptura loquitur, ipsius filius Athniel octo annos regnat.

ERAT in tribu Iudæ Cenizus vir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Israelitas diutius tales miserias perferre, sed vt ad audendum pro libertate accenderetur, adscitis paucis quibusdam periculorum socijs, quos præsentis status tædebat & mutatum cupiebant, primò præsidium suis à Chusarthe impositum interficit: tantumq; primus successus valuit, vt indies crescente suorum numero, iam aperto marte hosti pares viderentur. itaque congressi cum hoste vno prælio se in libertatem asserunt, reliquias fusi & fugati exercitus vltra Euphratem se recipiunt. Cenizus verò egregiè nauata opera præmium principatum à populo accepit, nomine Iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, vita functus est.

CAP. V.

Quomodo populus rursum à Moabitis sit subiugatus, & per Iodem è seruitute exemptus.

Hedio & Ruffinus cap. 8. Iudic. 3.

Eglon Rex Moabitarum Israelitas subiugat.

An. mũdi 2534. Ante Christum natum 1430.

POST cuius mortem, vacante principatu, res Israelitarum rursum in peius ruere cœperunt, idq; tanto magis, quòd nec Deo debitum honorem, nec legibus obedientiam exhiberent: qua res in causa fuit, vt Eglon Moabitarum Rex opportunos ad iniuriã ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot prælijs, sed omnibus victi, ferocia posita, iugum acceperunt, tributarij facti. Rex victor, translato Hierichuntem domicilio, modis omnibus plebem vexauit, ita vt in summa miseria per annos XVIII. *degerent. Deus autem calamitatibus eorum & supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Gera, tribus Beniamitica, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & vtraq; manu ex aquo promptus habitabat ipse quoque apud Hierichuntem. is familiaritatem Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominem sibi concilians, & eo nomine amicis etiam Regijs gratus. accidit vt semel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius subter sagum ad dextrum femur accinctus, ad Regem introgrederetur. erat autem æstas & diei mediũ, quo remissius agebatur custodia, partim propter æstum, partim satellibus occupatis circa prandium. iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in æstiuo quodam cubiculo morabatur, confabulari cum eo cœpit, erant autem soli, quia Rex familiariter cũ Iode collocuturus famuliciũ ablegauerat. sedebatq; in sella, & Iodes verebatur, ne, fallente ictu, plagã non satis lethalẽ inferret. iubet igitur eum surgere*

Iodes siue Ehud in Eglonis familiaritatem sese insinuat.

surgere, dicens habere se somnium, quod ex Dei mandato Regi sit indicandum. cumq; ille audiendi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes inflicto in cor pugione, & relicto in vulnere, exiuit clausis prius foribus. Regij famuli interim quiescebant, dormire eum putantes. Jodes verò Hierichuntijs re clàm indicata, autorẽ se illis libertatis vindicandæ prabuit. illi verò libenter hæc accipientes, & ipsi confestim arma corripiebant, & cornicines per totam eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinẽ conuocari mos erat. Eglonis autẽ domesticos diu latuit quod acciderat. sed cùm iã adueſperaſceret, veriti ne quid noui homini accidisset, ingressi sunt in cubiculũ: cumq; mortuũ inuenissent, hærebãt inopes consilij: & priusquàm satellitium conglobaretur, Israelitarum turba superuenit. ex his pars in vestigio confodiuntur, pars alia, circiter millia decem, fuga Moabiticam regionem petunt. eos Israelita, præoccupato Iordanis transitu, in fuga intercipiebant, maximè circa ipsa vada, ita vt ne vnus quidem incolumis euaderet. Atq; ita Hebræi Moabitarum imperium excusserunt: Ioda autem huius felicitatis autori is honor consensu multitudinis est habitus, vt confestim princeps declaratus sit. eum principatum per annos octuaginta obtinuit, vir alioquin etiam laude dignissimus: post quem Sanagarus Anathi filius electus in imperium, vix toto vertente anno vitam finijt.

An. mũdi 2534. Ante Christum natum 1430.

Iodes Eglonem trucidat.

Moabitæ ab Israelitis fusi fugatique.

CAP. VI.

Quomodo Israelitæ sub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint repositi.

An. mũdi 2614. Ante Christum natum 1350.

ISRAELITÆ verò, quos præterita calamitates nihilo castigatiores reddiderant, in pristinam impietatem atque inobedientiam relapsi priusquàm satis à Moabitica seruitute respirassent, imperio Iabini Chananæorum Regis subiugati sunt. Is regiam habens apud Asorum, quæ vrbs sita est super Samachonitem lacum, peditum alebat millia trecenta, equitum decem, præterq; currus bellicos habebat ter mille. His copijs præfectus Sysares primus inter amicos regios, congressus cum Israelitis in tantam desperationem res illorum adduxit, vt libenter incolumitatem tributaria seruitute paciscerentur, quam per viginti annos ferre sunt coacti, præ nimia seruitute, caput non audentes attollere, etiam Deo sic volente, quò nimiam gentis contumaciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandem resipiscentes, & agnita calamitatum causa, nimirum quòd à legum contemptu proficiscerentur, Deboram quandam Prophetidem adeunt (nomen hoc apem Hebræis significat) rogantes vt precibus Deum ad miserationem flectat, ne ita patiatur eos à Chananæis opprimi. Deus autem exoratus salutem illis annuit, imperatore designato Baraco, viro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accersito Baraco, iubet eum delectu habito, & conscripto decem millium virorum exercitu, in hostem ducere. Satis enim esse tot ad victoriam, quam Deus oraculo promiserit. Baraco verò negante se accipere imperium, nisi & illa vnà secum administratura id esset, illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quem Deus te habere voluit? ego verò non recuso. & conscriptis decem millibus, castra posuerunt ad montem Itabyriũ. occurrit mox eodem Sysares, Rege suo sic iubente, & non longè ab hoste cum exercitu consedit. Baracum autem & Israelitas multitudine hostiũ territos, & in tutiora se recipere volentes, retinuit Debora, iussitq; eadem die prælio

Hedio & Ruffinus Cap. 9. Iudic. 4.

Iabin Rex Chananæorum Israelitas subiugat.

Sysares siue Siſſara præfectus exercitus.

Debora Prophetiſſa.

Baracus contra hostes Imperator designatur.

Debora & Baracus in hostes mouent.

An. mũdi 2614. Ante Christum natum 1350.

decernere. Victoriam enim penes ipsos fore, & Deum subsidium & opem allaturum. Itaq; commissa pugna vehemens imber mixtus grandine superuenit, quem ventus in aduersos Chananæorum vultus ingerens, & prospectum adimens, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit: atque etiam scutati manibus rigentibus præfrigore gladios vix retinebant. Israelitas verò tempestas à tergo

Sisseram cum suo exercitu trucidatur.

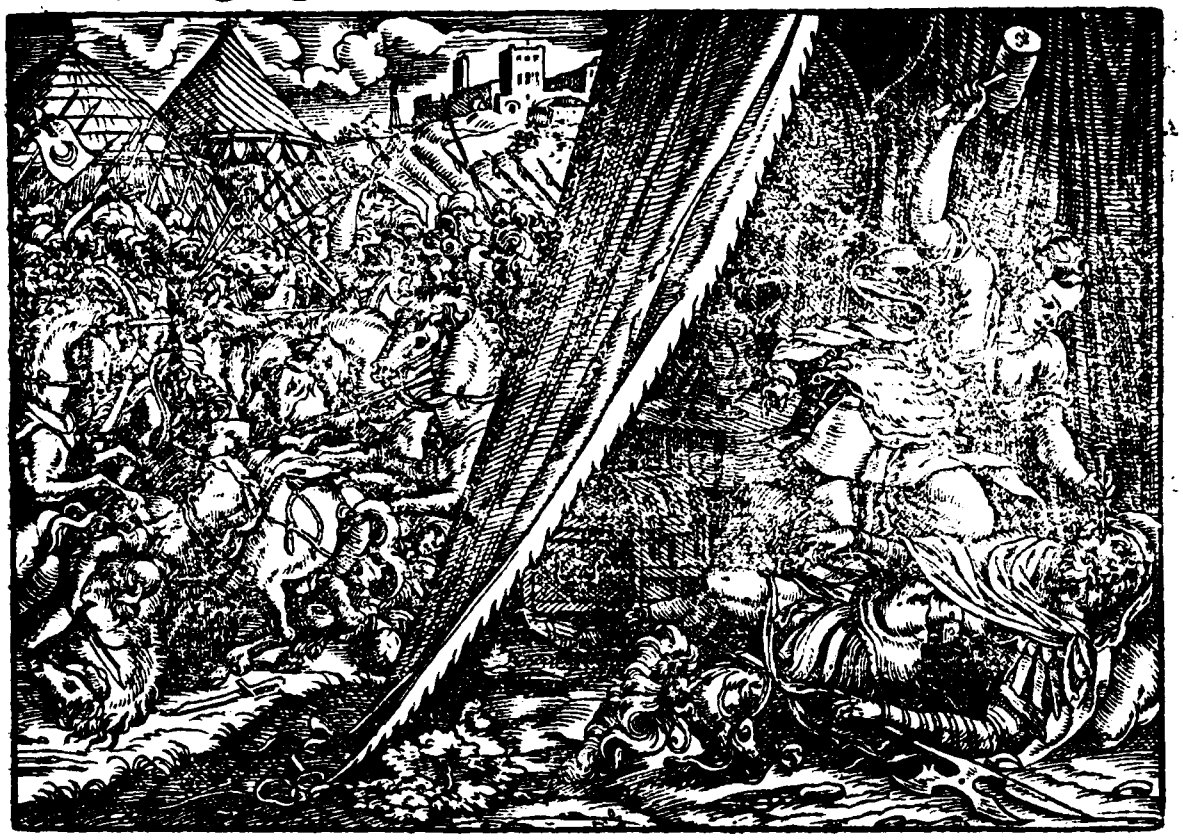

imminens non solũ minus offendebat, sed alacriores etiã faciebat, manifestario Dei præsentis ac fauentis signo accensos. itaq; rupta aduersa acie, turbatisq; ordinibus, ingentem hostium stragem ediderunt. atque ita pars telis Israeliticis cadebant, pars à suomet ipsorum equitatu ac curribus proterebantur. Sysares verò vt vidit suos terga vertere, desiliens à curru fuga delatus est ad quandã mulierem Cenetidem, nomine Ialen. quæ latebras petentem excepit, & potum poscenti lac acidum exhibuit: quod ille cum auidius ingurgitasset, in somnum est solutus. quem Iale aggressa, ferreum clauum sopito per tempora adegit malleo, moxq; Baracianis superuenientibus solo affixum ostendit. atque ita mulier iuxta Deboræ præsagium autor fuit victoriæ. Baracus autem ducens ad Asorum, Jabinum obuiam factum interfecit: & caso Rege, ac vrbe solo æquata, quadraginta annis imperium Israelitarum tenuit.

Iael Sisseram ferreo clauo interficit.

Baracus quadraginta annis Israelitarum imperium tenuit.

CAP. VII.

Quomodo Amalecitæ deuictis Israelitis regionem eorum per septem annos vastauerint.

An. mũdi 2654. Ante Christum natum 1310.

Hedio & Ruffinus cap. 10. Iudic. 6.

DEFVNCTIS autem Baraco & Debora eodem ferè tempore, paulo pòst Madianitæ, socijs Amalecitis & Arabibus, expeditionem contra Israelitas fecerunt: & congredi ausos magno prælio vicerunt: vastatisq; frugibus prædam abegerunt. cumq; idem per continuos septem annos facerent, Israelitas in montana compulsos campestri solo cedere coëgerunt. qui, speluncis & subterraneis ædificijs excauatis, quicquid hostium violentiam euadere poterat, intrò receptum asseruabant. Nam Madianitæ per æstatem facientes expeditionem, hyeme agros colere

Madianitæ Amalecitis socijs Israelitas magno prælio vincunt.

colere Iſraëlitas permittebant, vt poſſent denuò labores eorum vaſtare. Itaq; in perpetua fame ac egeſtate viuebant, nec iam vllum ſupererat præſidium niſi in precibus ad Deum & ſupplicationibus. An. mũdi 2654. Ante Chriſtum natum 1310.

CAP. VIII.

Quomodo Gedeon populum liberauerit.

PER *idem tempus Gedeon Joaſi filius, vnus ex primatibus tribus Manaſſetidis, manipulos frugum clàm in torcular comportatos flagellabat. non enim auſus eſt propter hoſtem propalam hoc in area facere. cumq; ſpectrum ei adoleſcentis ſpecie ſe obtuliſſet, & felicem ac Deo carum appellauiſſet: reſpondens, Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentum eſt maximum, quòd torculari nunc vtor pro area. illo contrà iubente vt bono eſſet animo, & de libertate vindicanda cogitaret, negabat fieri poſſe. nam & tribum ſuam cuiuis alteri cedere numero, & ſe iuuenem eſſe & tam arduis negocijs imparem. Deus autem quicquid deeſſet ſe ſuppleturum pollicebatur, & victoriam Iſraëlitis daturum, modo ipſe imperium aſſumere non grauaretur. Hanc rem Gedeon cum quibuſdam iuuenibus communicauit, qui libenter credentes oraculo, ſine mora effecerunt, vt præſtò eſſent decem millia militum, ad quiduis pro libertate audendum paratiſſima. Gedeo-*

Ibid. Gedeoni, vt Iſraelitas à Madianitis liberet, Deus mandat.

ni autem Deus in ſomnis apparens, dixit homines tali eſſe ingenio, vt ſibi placentes nemini velint virtute cedere, & victoriam ſibi potius, quàm Deo tribuant, nimirum magnis copijs freti. vt igitur ſciant rem totam pendere ab ipſius auxilio, iußit vt circa meridiem, cum æſtus feruet maximè, exercitum ducat ad fluuium, & quotquot procumbentes biberent, eos viros fortes crederet. quotquot autem trepidè ac tumultuarie potum ſumerent, ſic exiſtimaret, eos metu hoſtium hoc facere. quod poſteaquam ita, vt iuſſus eſt, fecit, trecenti inuenti ſunt cum perturbatione aquã ſumere, cauis manibus ori admouẽdo. imperauitq; Deus, vt his aſſumptis hoſtem inuaderet. Gedeone verò ſolicito, quia mãdatum acceperat à Deo, noctu illos adoriri, volens ei metum omnem eximere, iußit vt

Iud 7. Gedeonem exiguas copias Deus eligere iubet. Victoria Deo tribuenda.

An. mũdi 2654. Ante Christum natum 1310.

Gedeon ad Madianitarum tentoria accedit, & ab illis somnio confirmatur.

assumpto vno milite, clàm accederet ad Madianitarum tentoria. ab illis enim accepturum occasionem fiducia. vadit ille quò iussus est, vno tantum comitante famulo. cumq; ad quoddã tabernaculum adrepsisset, offendit insomnes in eo milites, & quendam commilitoni narrantem somnium, ita vt à Gedeone quoq; exaudiri posset, erat autem tale. Visus erat sibi videre massam, hordeaceam, pra vilitate homini fastidiendã, per castra prouolui, & primò regis tẽtorium, mox caterorũ omnium prosternere. qui respondit interit ũ exercitus significari, addens vnde hoc ita colligeret. inter omnes, inquit, fruges hordeum est sine controuersia vilissimum: & inter omnes Asiaticas gentes non facilè reperias viliorem quàm hodie sunt Israëlita, vt meritò conferri possint hordeo. hi nunc autore Gedeone contraxerunt copias, & res nouas moliuntur. ergo quia dicis te vidisse illam massam tentoria nostra subuertentẽ, vereor ne Deus Gedeoni triumphum de nobis concedat. Gedeon autem audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis vt omnes in armis essent, edoctis de visione quam in castris hostium audiuerat. fecerunt illi quod imperatum est, accensi hoc signo ad quidus laboris aut periculi subeundum. tum Gedeon circa quartam fermè vigiliam suos

Gedeon cum trecentis viris pugnam adornat.

in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos. erant autem centenaria. gerebant q; singuli amphoras vacuas & in eis faces ardentes, vt clàm possent hostem

inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinum vice tubæ. hostium castra latè patebant, eò quòd camelorum magnum numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamen intra eundem ambitum continebantur. Hebræi verò à duce antè præmoniti, cum iam non longè ab hoste abessent, dato inter se signo, cornibus sonantes, & confractis amphoris, sublato q; militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes consternatio exoritur, vt incomparabiliter plures mutuis vulneribus quàm hostili ferro caderent. quòd diuersa lingua homines eadem castra haberent. semel enim pauore confusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant.

Madianitæ & confœderati mutuis vulneribus cadunt.

bant. Tanta cadis & Gedeonis victoria rumor vbi ad cæteros Israëlitas peruenit, correptis armis fugientem hostem insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita harentem circumueniunt, & quotquot ad manus venêre, occidunt, interq; cæteros Reges etiam duos, Oribum & Zibum. Qui verò superfuere duces, cum reliquijs exercitus fermè decem & octo millia hominum. quantum potuerunt, procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum totis copijs eò properat, & iterum congressus postremò hoc conflictu ad vnum omnes trucidat, & reliquos duos duces capit, Zebim & Hezarbunim. his prælijs cæsa sunt Madianitarum & cæterorum Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum viginti millia: præda etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum & iumentorum Hebræi sunt potiti. Gedeon verò reuersus in patriam suam Ephraim, supplicium sumpsit de Madianitarum regibus. Cæterùm Ephræmi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere decreuit, eo quòd, inscijs ipsis, hostem esset aggressus. Gedeon vir in omni virtute summus, modestè respondit, se non suo arbitratu hostem absque illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriam tamẽ nihilo minus illorum esse, quàm suam ipsorum qui militassent: atq; his verbis sedata eorum ira non minus profuit Hebræis quàm rebus prosperè gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur. huius tamen superbiæ tribus hac pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. porrò Gedeon cum vellet imperium deponere, compulsus est id retinere per annos XL. dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronunciaret. in senecta deinde mortuus, apud Ephraim in patria sepelitur.

An. mũdi 2654. Ante Christum natum 1310.

Israelitæ hostes insequuntur, & Reges duos Oribum & Zibum occidunt. Iud. 8.

Gedeon duos Duces Zebim & Hezarbunim capit.

Madianitarũ & confœderatorũ centum viginti millia trucidati.

Gedeon per annos 40. regnat.

CAP. IX.

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserint.

HABVIT autem filios legitimos quidẽ septuaginta, non ex vno matrimonio susceptos, nothum verò vnũ ex concubina Druma. cui nomẽ Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, vnde mater fuit oriunda, adiutusq; à maternis cognatis pecunia, cum videret malis artibus insignes & ad quoduis facinus promptos, vnà cum eis ad paternas ædes reuersus, omnes fratres interemit, excepto vno Iothane. hic enim fuga incolumitatem quæsiuit. Abimelechus autem, occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legum præscripta gerere, omnibus iustitiæ defensoribus inuisus aquè ac infestus. Itaq; dum quodam tempore publica in Sicimis festiuitas celebratur, ad quam plebs vniuersa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga seruatũ diximus, conscenso monte Gariz, eo qui Sicimis imminet, & sublata voce vt ab omnibus exaudiri posset, silentium ei populo præbente, rogauit vt pauca verba audire dignarentur. Cumq; illi magis etiam silerent intenti, dixit, quòd arbores olim humana voce vsæ, in conuentu ad id habito rogauerunt ficum, vt imperium in eas acciperet. Recusante autem illa, quòd contenta honore quem propter fructus suos percipiebat, non requireret alium: arbores non destiterunt principem quærere: visumq; est viti hunc honorem deferre. ea verò totidem verbis, quot ficus, recusauit & simili modo etiam olea. itum est deinde cum eisdem postulatis ad rubum, cuius lignum ad ignaria valet. Is respõdit, Si serio me Regem poscitis, sub vmbra

An. mũdi 2694. Ante Christum natum 1270. Hedio & Ruffinus Cap. 11. Iud. 8. 9.

Abimelechus septuaginta nouem fratres interficit.

Iothan apologo Sicimitis in Gedeonem ingratitudinem objicit.

Arborũ de Rege deligendo consilium.

An. mũdi 2694 Ante Christum natum 1270.

vmbra mea requieſcite. ſin autem inſidias mihi ſtruitis, egrediatur ignis ex me, & abſumat vos. Hæc, inquit Jothanes, non riſus mouendi cauſa vobis fabulor, ſed quia maximis beneficijs à Gedeone affecti, ſuſtinetis Abimelechum, necatis fratribus, principatum vſurpare, cuius ingenium nihil ab igne differt. Hæc locutus receſſit, & per triennium in latebris montium vixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo pòſt, Sicimitæ pœnitentia ducti eorum quæ in filios Gedeonis patrauerãt, Abimelechum ex vrbe & tota tribu expulerunt. Ille verò cogitabat quomodo ciuitatem aliqua clade afficeret. cumq; inſtaret vindemia non audebant colligere fructus, metuentes ne quid incommodi ab Abimelecho acciperent. Forte per eoſdem dies contulerat ſe eò cum armatorũ manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerũt Sicimitæ, vt tantiſper ſui cuſtodiam ſuſciperet, dum vindemia peragitur: cœperuntq; ſecurè fructus conuehere, & per ſodalitia cœnantes audebant apertè in Abimelechum conuicia iactare. & principis cognati diſpoſitis circa vrbem inſidijs, multos ex Abimelechianis in eas præcipitatos interficiebant. Zebellus verò quidam è Sicimitarum primatibus, hoſpes Abimelechi, per nunciũm ei ſignificauit, quomodo Gales populum contra ipſum irritaret: hortatus etiam vt inſidias ei ante vrbem tenderet. ſe enim Galem illò adducturum: atq; ita fore facilè vt inimico gratiam, qualem meretur, referat. quo facto curaturum ſe, vt eum populo reconciliet. cumq; Abimelechus locum inſidijs aptum cepiſſet, & Gales cum Zebello in ſuburbanis negligentius ageret, conſpectis repentè armatis exclamat, Zebelle hoſtem video. illo reſpondente, vmbras eſſe cautium, iam propiores cernẽs, imò non vmbræ ſunt, inquit, ſed virorum cohors. ad hæc Zebellus. Nónne tu Abimelecho ignauiam obijcis? quin igitur oſtendis qui vir ſis, & armis hominem aggrederis? Gales verò turbatus excipit primum impetum: cumq; ſuos inferiores animaduerteret, amiſſis aliquot, cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occaſione, calumniatus eum quaſi volẽs malè pugnaſſet, effecit vt vrbe pelleretur. caterùm Abimelechus cognito quòd Sicimitæ ad vindemiæ reliquum exituri eſſent, inſidias circa vrbem diſponit. cumq; prodiſſent tertiam ſuorum partem occupare portas iubet ne ciuibus reditus in vrbem pateret. cæteri verò diſperſos circumueniunt. Itaq; vbiq; plurima cades patrabatur. & vrbe capta primo impetu ac ſolo æquata, ſaleq; in ruinis eius ſeminato, tum demum militem inde abduxit. atq; ita Sicimitæ ſunt deleti. Quotquot autem per regionem diſpalati periculum euaſerant, collecti denuò, petra quadam occupata, locum natura munitum muro inſuper cingere volebant. Sed hoc conſilium prævenit Abimelechus, qui quamprimùm id cognouit, exercitum eò adduxit. & arrepto faſce arido, iuſſisq; cæteris idem facere, breui petram ſtrue lignorum circumdedit, ſubiectoq; igne, & fomentis ingeſtis flammam ingentem excitauit, ita vt nemo euaderet, ſed vnà cum vxoribus & liberis abſumerentur. numerus virorum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam ſatis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendum ſanè, niſi quòd meritas pœnas dederunt ingratitudinis erga virum optimè de ſe meritum. Abimelechus autem Iſraëlitis Sicimitarum internecione perterritis, videbatur non fore præſenti fortuna contentus, neq; prius conquieturus quàm vniuerſos perderet. mox enim exercitum ad Thebas duxit: & capto ex incurſu oppido, circa turrim quandam reſtitit, quæ quòd eſſet non mediocris, populo fuit receptaculum. hanc expugnaturus cum propius

Abimelechum Sicimitæ expellunt.

Abimelechus in Sicimitas mouet.

Gales ab Abimelecho fugatus, à Sicimitis vrbe pellitur.

Sicimita capta ac ſolo æquata.

Sicimitæ profugi in petra comburuntur.

Abimelechus Thebas capit.

propius ianuam acceſsiſſet, mulier, fragmine molæ demiſſo, caput ſubeuntis ferit ad quem ictum humi collapſus rogauit armigerum, vt eum occideret, ne mulieris manu periiſſe diceretur. quo facto fratribus debitas impietatis pœnas exſoluit, ſimul & crudelitatis, qua in Sicimitas vſus eſt: qua quidem clades iuxta Iothanis præſagium illis accidit. caterùm exercitus, duce mortuo, miles in ſuas quiſque domos reuerſus eſt. An. mũdi 2694. Ante Chriſtum natum 1270. Abimelechum mulier ferit, & armiger eum occidit

Iſraëlitarum deinde gubernacula Iairus Galadenus de tribu Manaſetide ſuſcepit, vir tum rebus cæteris tum numeroſa prole felix. triginta enim filios habuit, equites egregios, & Galadenæ oppidorum principes. is cum viginti & duos annos in principatu vixiſſet, iam ſenex defunctus, in Camone vrbe Galadena eſt ſepultus. Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 19. Iud. 10. An. mũdi 2697. Ante Chriſtum natum 1267. Thola 23. annos regnauit. Poſt cum Iair annos 22.

Res autem Hebræorum rurſus in peiore ſtatu erant, legibus autoritatem ſuam non amplius obtinentibus. qua occaſione arrepta Ammanitæ & Palæſtini cum valido exercitu regionem eorum ingreſſi omnia rapinis vaſtabant: & occupatis locis vltra Iordanem, traijcere flumen & reliquam regionem inuadere parabant. Hebræi verò calamitatibus caſtigati ſupplices opem diuinam implorant: & victimis numen placare conati, rogabant vt iram finiret, aut certè moderatius exerceret. Deus autem iam propitius, auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingreſſis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis veniunt: ſed imperatore carebant. Erat autem quidam Iaphthes, vir patris virtute celebris, qui proprios milites alebat. ad hunc miſſis nuntijs rogabant vt in auxilium veniret, promittentes ſe perpetuum copiarum imperium ei tradituros. ille non admiſit preces, cauſatus quòd nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifeſtam iniuriam pateretur. Cum enim non eſſet eadem matre natus, ſed externa, quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius ſolitudine eiecerunt hominem. tunc autem in Galadena degebat, omnibus, quotquot ad ſe venirent, ſtipendia ſoluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperium copiarum penes ſe fore, militem ſuum cum eis coniunxit. Et cum maturè quicquid facto opus erat prouidiſſet, exercitu in vrbe Maſphaca collocato, mittit legatos ad Regem Ammanitarum, expoſtulatum quòd res alienas inuaderet. Qui miſſis alijs oratoribus reſpondit, ipſos potius inique agere, qui Ægyptiorum fugitiui alienis bonis incubarent: poſtulabatq; vt de regione Amorræa decederent, quæ ad maiorum ſuorum ditionem pertineat. Contra Iaphthes negabat eum meritò queri de adepta quondam Amorræa, ſed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta. (potuiſſe enim Moſen & illam occupare.) Se verò agris nequaquam ceſſurum, quos annis iam trecentis Deo volente tenuiſſent, & potius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimiſit. ipſe votum fecit, ſi victoria potiretur, ſacrificaturum ſe quicquid domum reuerſo primum occurriſſet. congreſſus deinde cum hoſte vicit egregiè: fugientesq; perſecutus eſt vſque vrbem Maniathen. & ingreſſus regionem Ammanitidem multas vrbes deleuit, præda militi conceſſa: finemq; ſeruituti impoſuit, quam ſua gens per annos decem & octo pertulerat, fortunatior militia quàm domi. redeunti enim obuiam facta eſt filia virgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conqueſtus de importuno officio, indicauit victimam eſſe Deo deſtinatam. at illa non illibenter accepit, gratulatoriam ſe fore pro victoria patris & ciuium libertate hoſtiam. vnum rogauit, vt ſibi liceret iuuentutem ſuam cum æqualibus per bimeſtre

An. mũdi 2742. Ante Chriſtum natum 1222. Iud. 11.

An. mũdi 2760. Ante Chriſtum natum 1204. Iaphthes Dux Iſraelitarum creatur.

Iaphthes legatos mittit ad Regem Ammanitarum.

Iaphthes votum facit.

Iaphthes Ammanitas fundit fugatq;.

An. mũdi 2760. Ante Christum natum 1204. *tempus deplorare, atque ita voto patrem ſoluere. quo impetrato, ad præfinitum terminum pater mactatam holocaustoma obtulit, neque legitimum neque Deo gratum ſacrum faciens, nec quicquam penſi habens quid fama de hoc facto*

Iaphthes filiam mactat.

Ephræmi tribus mouet in Iaphthem. Iud. 12.

locutura eſſet. Petitus poſt hæc bello ab Ephræmi tribu, quòd ſine illis in Ammanitas expeditionem feciſſet, & nunc ſolus præda ſimul & gloria frueretur, primo excuſauit, nec ignoraſſe eos quòd conſanguinei bello premerentur, nec auxilium attuliſſe, quod vel non vocatos ferre decebat. vltrò deinde accuſauit, quòd iniquè facerent, qui non auſi hoſtem aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. poſtremò minatus eſt, pœnas ſibi Deo volẽte daturos, ſi inſanire pergerẽt. vt verò nihil ſe verbis proficere ſenſit, accito è Galadena exercitu veniẽtes excepit: plurimisq; in cõflictu cæſis, & poſtquam in fugam verſi ſunt, præmiſſis qui vada Jordanis occuparent, intercluſo effugio, circiter quadraginta duo millia hominum peremit. ipſe expletis ſex principatus annis defunctus ſepelitur in patria ſua Sebei, quæ ſita eſt in regione Galadena. Huic in principatu ſucceſſit Apſanes, natus è tribu Juda, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuêre ſexaginta, mares triginta, totidem deterioris ſexus, quos omnes ſuperſtites reliquit, has nuptas, illos vxoribus cura & opera ſua coniunctos. cumq; nihil memorabile in principatu ſeptenni geſſiſſet, admodum ſenex diem obijt, in patria ſua ſepultus. Helon poſt hunc aſſumpſit principatum, tribu Zabulonita: quo per decennium functus, nec ipſe quicquam geſſit memoratu dignũ. Qui deinde ſucceſſit Abdon Elelis filius tribu Ephramita, ex vrbe Pharathone, nihil præter numeroſam prolem habet memorabile, alioqui per ſummam ſecuritatem & pacem quæ ſub eo floruit, nulla data eſt ei rerum fortiter & gloriosè gerendarum occaſio. filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atq; egregijs equitibus ſeptuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes ſuperſtites reliquit. Mortuus eſt iam ſenex, & in Pharathone magnificè ſepultus.

Ex tribu Ephraim circiter quadraginta duo millia cæſi.

Iaphthes moritur.

Apſanes per ſeptennium Iudex.

Helon per decẽnium Iudex.

An. mũdi 2773. Ante Christum natum 1191.

Abdon Iudex.

An. mũdi 2783. Ante Christum natum 1181.

De

CAP. X.

De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.

An. mũdi 2783. Ante Christum natum 1181.

POST HVIVS *mortem Palæstini superauerunt Israëlitas, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. ab ea miseria liberati sunt in hunc modum. Manoches quidam vir inter Danitas optimus, & patria sua sine controuersia princeps, vxorem habuit eximia pulchritudine suspiciendam supra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cum nihil liberorum susciperet, ægrè ferens orbitatem, in suburbanum suum, quod erat in campo magno, cum vxore ventitans, crebris precibus solicitabat Deum, vt daret sibi liberos. insaniebat autem in vxorem pra amore, eratq; vehementer zelotypus; cumque aliquando sola ageret mulier, spectrum se illius oculis obtulit Angelus Dei specie iuuenis pulchri & magni, latum nuncium afferens, fore vt fauore Dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui vbi ad virilem ætatem peruenerit, compescendam esse ab eo Palæstinorum insolentiam. iussitq; ne capillitium ei detonderetur, vtque, Deo sic volente, ab omni alio potu abstineret, sola aqua contentus. postremò addens à Deo se missum abijt. illa marito reuerso Angeli verba indicat, mirè prædicans iuuenis staturam & pulchritudinem, ita vt vir tali laudatione motus ad zelotypiam, non nihil de vxoris pudicitia malè suspicari inciperet. qua volens huncmariti stultum mœrorem adimi, supplex Deum rogauit, vt iterum Angelum mittere dignaretur, quò ille à coniuge etiam posset conspici: & impetrata hac gratia, rursum in suburbano versantibus apparuit Angelus soli mulieri. illa rogat vt pauliſper maneat, dum virum adducat: quo permittente, cum Manoche mox ad eum reuertitur. quo viso, ne tum quidem suspicari desijt: rogauitq; vt sibi quoque eadem indicaret. illo respondente, satis esse quòd mulier sciat, iubet, quisnam esset, dicere: vt, nato filio, referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. negauit ille sibi opus muneribus, nec enim horum causa de filio latum se attulisse nuncium. cúmque iterum rogaretur vt saltem hospitalem tractationem admitteret, non annuit. tandem exoratus vt pauliſper maneret dum aliquid affertur, cum mactasset hædum Manoches, coquendumq; vxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra & panes & carnes absque vasculis. quo facto virga, quam gestabat, carnes attigit: confestimq; flamma emicante cum panibus absumpta sunt, & Angelus fumo tanquam vehiculo in cœlum ascendere ab eis visus est. Manoche autem solicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, vxor bono eum iubet esse animo, affirmans magno suo bono Deum se vidisse: cumq; concepisset, diligenter mandata retinuit.*

Iud. 13. Israelitæ à Palæstinis superati. Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 10.

Samsonis natiuitatẽ Angelus nunciat.

Nato deinde infanti, Samson est nomen inditum, quod robustum significat: qui mox egregia animi ac corporis indole præditus, promisso capillitio victusq; sobrietate diuinum nescio quid pra se ferebat. Cumq; adoleuisset, comitatus parentes in Thamnam vrbem Palæstinorum conuentus tempore, implicitus amore puellæ indigenæ, rogauit suos parentes, vt id connubium procurarent. quibus excusantibus quòd diuersi esset generis, quodq; religio vetaret eiusmodi nuptias, vicit iuuenis pertinacia, effecitq; vt virgo sibi desponderetur, crebrò deinde sponsam interuisens, in itinere in leonem incidit, nec tamen eius occursum declinauit licet inermis, sed nudis manibus adortus belua fauces elisit, eiusq;

Manochi Angelus iterum apparet.

Samson natus.

Iud. 14.

Samson Palæstinam virginem ducit.

Samson Leonem nudis manibus discerpit.

An. mũdi 2791. Ante Christum natum 1173.

eiusq; cadauer in dumetum via vicinum abiecit. aliquot post diebus eandem viam ad puellam remetiens, offendit examen apum mellificare in leonis pectore, & sumptis inde tribus fauis, eos cum cateris muneribus adamata obtulit. Ad nuptias deinde celebrandas Thamnitas conuocat, qui quod vires eius haberent suspectas, honoris specie triginta assectatores ex aequalium numero iuueni adhibent, iussos obseruare ne quid auderet. Conuiuis deinde, vt fit, hilarescentibus, ait se quaestionem propositurum suis sodalibus, quam si intra sex dies soluerent, cuiq; sindonem se daturum & tunicam. qui tum quòd sagaces videri cuperent, tum quòd lucrum non fastidirent, iubent eum proponere. Ille, ex voraci, inquit, cibus prodijt, & ex immiti suauitas. in his explicandis cum ha-

Samson Thamnitis ænigma proponit,

sissent triduo, nec proficerent, puellam aggrediuntur minis simul & precibus, vt expiscata secretum è marito indicium sibi faceret, ille repulsis aliquandiu blandicijs, cum rogandi finem non faceret, & lacrymans gratam se illi negaret, tandem nihil suspicans rem totam de leone aperit, & vnde tres illos fauos nactus fuerit. illa iuuenibus prodit omnia. ergo cum praefinita soluendae quaestioni dies adesset, ante solis occasum conuenientes, Neque leone, inquiunt, quicquam occurrenti immitius, neq; melle gustanti suauius. Ibi Samson subiecit, neq; muliere dolosius, quae vobis quaestionem nostram aperuit. Nihilominus illis persoluit quae promiserat, spoliatis quibusdam Ascalonitis, quos fortè per viam inuenit obuios: sed iratus mulieri remisso nuncio res suas sibi habere iussit ac gerere. at puella contempta vt vicissim illi moueret stomachum, nupsit eius sodali qui priores nuptias conciliauerat. Hac contumelia commotus Samson, decreuit de tota gente poenas sumere: & commodum maturis segetibus tempus iam messis aderat. ergo cõprehensis trecentis vulpibus, & facibus ad caudas earum adnexis, per arua Palaestinorum omnes dimisit, quibus passim discurrentibus totus frugum prouentus momento ferè temporis concrematus est. Quo cognito gentis principes, & quid Samsonem ad perpetrandum facinus mouerit, missis in hoc Thamnam satellitibus, vxorem quõdam eius cum cognatis, damni

Samsonis vxor Thamnitis aperit ænigma.

Samson Ascalonitas aliquot trucidat, eiusq; coniunx alteri nubet.

Iud. 15

Samson Palæstinorũ fruges comburit.

dati

datì reos prius factos, viuos exusserunt publicè. Samson autem in Palæstinos An. mũdi 2791. Ante Christum natum 1173. *latè grassatus cædibus, ad habitandam Ætam se contulit. ea est petra benè firma in tribu Iuda sita. At Palæstini totam tribum bello impetunt. quibus bellum deprecantibus, quòd nec Samsonis culpa essent affines, nec de solenni tributo quicquam diminuerent, responsum est non absoluendos ab hoc crimine ni Samsonis deditionem facerent. Illi volentes hanc suspicionem à se amotam armatis tribus millibus ad petram veniunt: & expostulantes, quod suis facinoribus Palæstinos Hebræis infensos redderet, qui irritati facilè possent toti* Samson traditus Palæstinis. *genti magnam aliquã cladem rependere, dicentesq́ in hoc se venisse, vt comprehensum illis darent, postulabant vt consensu ipsius facere hoc sibi liceat. qui, iureiurãdo accepto nihil præterea molituros, sed hosti tantum deditionem faciendam, descendens de petra in cognatæ gentis potestatem se permisit: & illi vinctũ prius duobus funibus, Palæstinis tradendum ducebant. cumq́ ventum esset ad locum, qui obscurus antè, nunc ex Samsonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abessent à castris hostium, procurrentibus obuiam Palæstinis, & lætitiam, re ex sententia gesta, clamore testantibus: Samson ab-* Samson asini maxilla mille viros interficit. *ruptis repentè vinculis, arreptaq́ maxilla asini quæ fortè iacebat præ pedibus, in medios hostes irruit: qua feriens quotquot assequi potuit, circiter mille interfectis, cæteros metu terga dare compulit. qua victoria plus satis elatus, &*

opis diuinæ immemor, cum totum sibi tribueret, quòd maxilla tantum armatus fudisset ac fugasset hostiles copias, ingenti siti oborta, confessus nihili esse quantaslibet vires humanas, Deo victoriam acceptam retulit: supplexq́ rogauit, vt, arrogantiæ data venia, succurreret & periculo se eximeret. nec irrita fuêre preces, sed copiosus fons subitò è quadam petra prorupit. Loco maxillæ nomen Sam- Samson fontem impetrat precibus. Iudic. 16. *son imposuit, quod in hodiernum vsq́ durat. Post hoc prælium iam Palæstinos contemnens venit Gazam, & in publico diuersorio egit. Quo audito Gazæorum magistratus, ne clàm abire posset, stationes pro portis collocant. Samson verò qui insidias maturè senserat, circa mediam noctem surgens, portas cum ipsis*

An. mũdi 2791. Ante Christum natum 1173.

clauſtris ac vectibus cateroq́ paratu reuulſas, & humeris impoſitas, in montem qui eſt ſupra Hebronem perlatas depoſuit. paulo verò pòſt à patrijs inſtitutis deſciſcere & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omnium malorum fuit principium. Cum enim meretricem quandam Palaſtinam adamaſſet, nomine Dalalen, conſuetudine eius delectabatur. Quamobrem qui apud Palaſtinos rerum potiebantur accedunt eam, & magnis pollicitationibus inducunt, vt eliciat è Samſone cauſam tanti roboris, propter quod inuictus haberetur ab hoſtibus. Aſſenſit illa, & cum prima occaſio data eſt, inter compotationem & muliebres blanditias extollens eius res geſtas, omni aſtu vtebatur vt cognoſceret, cur tantopere virtute excelleret. Samſon verò adhuc mentis compos eiſdem artibus contra mulierem vtens: ſi ſeptenis, inquit, vitibus flexilibus reuinctus fuero, fiam nihilo aliis fortior. Tacuit illa, rem ita ſe habere putans, communicatoq́ ſuper hoc cũ magiſtratib. conſilio, incluſaq́ in penitiore domus parte manu militum, benè potum ac ſopitum accuratè, vt ab ipſo didicerat, vinxit. deinde excitato indicat, adeſſe quoſdam qui illum vellent aggredi, ille ruptis virgeis vinculis ad reſiſtendum ſe expedit. Mulier tunc fruſtrata paulo pòſt aliã op-

Samſon ſui roboris cauſam Dalale aperit, Palæſtini oculis orbatum vinctumq́ abducunt,

portunitatem nacta, grauibus querelis aggreſſa eſt virum, quòd amanti nõ ſatisfidens, celaret eam id, quod maximè ſcire cuperet, ac ſi neſciat tacere, quicquid alios ſcire amaſio ſuo non expedit: rurſumq́ ſimili figmento eluſa eſt, cum ſeptem funibus alligatum perditurum ſe vires diceret. experta enim hoc quoque nihil effecit: cumq́ vrgere non deſiſteret, tertiò mulierem ludificatus eſt, dicens capillos ſuos oportere implecti licio, atque ita parari vincula. Ac ne hoc quidem verum experta, poſtremo adhibitis omnibus artibus non prius rogandi finem fecit, quàm fatali iam neceſſitate inſtante, victus importunitate Samſon in gratiam mulierculæ ſuum ipſe ſecretum prodidit. Deus, inquit, mei curam habet, & eius prouidentia natus hanc comam alo, cuius tonſuram ipſe mihi interminatus eſt. nam in eo capillitio totas ſibi vires conſiſtere. Hoc cognito, neſcienti comãderaſit, & hoc pacto imbecillem factum inimicis prodidit, repugnare amplius nõ valentem.

valentem.illi orbatum oculis & vinctum abduxerunt. Procedente deinde tempore cum iam capillus repullularet,cumq́ solenne Palæstinis adesset epulum, cõsidentibus optimatibus in quodam fano cuius tectum duabus columnis sustinebatur,accitus est & Samson,vt misero inter compotandum illuderent. qui hoc extremum malum existimans quòd illusores vlcisci non quiret,iubet puerum,à quomanu ducebatur,vt ad illas columnas se acclinet, iam,vt tum simulabat, defatigatum:quibus admotus sic eas concussit,vt subuersa totius ædificij ruinam An. mũdi 2811. Ante Christum natum 1153.

traherent,quatria millia hominum sunt oppressa,& inter cæteros ipse Samson. Hic finis viri fuit,exacto principatus anno vigesimo, admirandi ob incomparabilem animi simul ac corporis fortitudinem,qua in hostium perniciem vsq; ad extremum halitum vsus est.Nam quod à muliere deceptus est,humanæ infirmitati imputari conuenit,pronæ ad eiusmodi vicia. tatera dignus sempiterna memoria virtutis nomine,cognati verò eius cadauer in patriã reportatum, apud Saraſam oppidum monumento maiorum intulerunt.

Samson cum tribus millibus Palæstinorum moritur.

Samson viginti annos regnat.

CAP. XI.

Quomodo filij Sacerdotis Elis à Palæstinis in prælio cæsi fuerint.

POST Samsonis autem obitum præfuit Israelitis Elis Pontifex, in cuius principatu fames valida eam regionem inuasit. quam non ferens Abimelechus Bethlemorum ciuis,quod oppidum est tribus Iudæ,assumpta vxore Naami,& filijs cõmunib. Chellione & Mallone,in Moabiticã terram migrauit. cumq́ ibi prospera fortuna vteretur,filijs suis vxores dedit eius gentis fœminas, Chellioni Orphã, Ruthem.Malloni.exacto autem decennio, Abimelechus cum filijs breui tempore alius post alium obijt. quo casu Naamis in maximum mœrorem coniecta, desolata à charissimis quorum consuetudinem amori patriæ prætulerat,mutato pro re consilio, reuerti ad sua decreuit. iam enim res patriæ in meliori statu esse perceperat.Nurus autem eius nõ sustinebãt ab ea diuelli,& velit nolit comitari eam volebant.at illa precata eis felicius coniugium, quàm in quo cum filijs suis

Ruth.1. Hedio & Rufinus cap.14.

Eli Sacerdotis tempore annonæ caritas. An. mũdi 2811. Ante Christum natum 1153.

Naamis post mariti & filiorũ obitũ cum Ruth in patriam redit.

An. mũdi 2811. Ante Christum natum 1153.

ſuis vixiſſent,& in reliquis rebus proſperitatem,& docens quòd in ſe nihil eſſet opis,rogabat,vt manerent,néve,relicta patria,in euentum incertum ſequi miſeram ſocrum cuperent.His monitis Orpha paruit:Ruthem verò nolentem manere,cuiuſuis fortunæ futuram ſociam ſecum ſocrus abduxit. Quæ poſtquàm vnà peruenerunt Bethlema,Bozus Abimelechi cognatus eas excepit hoſpitio. cumq; Naamis à ciuibus ſuo nomine appellaretur,iuſtius,inquit,vocaretis me Maram. Significat autem Hebræorum ſermone Naamis felicitatem, Mara dolorem. Et cùm eſſet meſſis tempus,Ruthe permiſſu ſocrus exibat ad ſpicilegium,vt cibos ſibi pararent,caſuq; in Bozi rus deuenit. qui cùm paulò poſt ſuperueniſſet,conſpicatus puellã,de ea villicum percontatur.is denarrauit omnia domino,quæ paulo antè ex ipſa cognouerat.qui exoſculatus in ea benouolentiã erga ſocrum,& affectum erga defunctum maritum,noluit ſpicilegio contentam eſſe,ſed permiſit vt ſibi ipſi meteret quantum poſſet,ac ſumeret:mandauitq; villico ne eam prohiberet,& vt vnà cum meſſoribus prandium ac potum ei præberet. Ruthe verò acceptam ab eo polentam ſeruauit ſocrui, & veſpere cum frugibus collectis ſimul attulit:ſed & Naamis ſeruauerat ipſi quaſdam partes ciborum,quos ei vicini contulerant.narrat deinde ſocrui,quid ei Bozus dixerit: auditoq; ex ea,quòd cognatus eſſet,& propter pietatem forſan curam earũ habiturus,exiuit etiam ſequentibus diebus ad ſpicilegium cum Bozi ancillis. poſt aliquot dies,iam hordei tritura peracta,venit Bozus in ſuum rus, & cubabat in area.hoc cognito cogitauit Naamis in rem ambarum fore ſi Ruthe cum eo cubaret:miſitq; eò Ruthem dormituram ad pedes eius.quæ nefas rata non parére ſocrui,fecit quod iuſſa eſt.ac primò non ſenſit hoc Bozus altum dormiens:ſed circa mediam noctem experrectus,ſentiensq; eam vnà cubare,quæſiuit quænam eſſet.edidit illa nomen,& famulam ſe in eius poteſtate dixit.Tacuit ille tum,ſed mane ſummo priuſquam famuli ad opus ſurgerent, excitatã iuſſit hordei quantum ferre poſſet capere,& priuſquam aliquis eam ibi dormiſſe videat,ad ſocrũ redire.cauendos enim tales rumores,maximè ſi non de nihilo oriantur. Caterũ meũ, inquit,cõſilium eſt hoc.rogabis eum qui tibi propinquior eſt quàm ego, an te vxore opus habeat.quod ſi aiat, ſequeris eum:ſin minus,mea legitima coniux eris. Hæc verba vbi renunciauit ſocrui, bonam ſpem habuerunt, Bozo res earum curæ futuras.circa meridiem verò reuerſus ille in oppidum, ſenatum coire fecit:ac mox Ruthem & cognatum illum acciuit. Qui poſtquàm venit: Abimelechi,inquit Bozus,& filiorum ſortem poſſides.faſſus eſt alter poſſidere ſe,idq; iure propinquitatis.Tum Bozus,ergo non ex parte tantum legum meminiſſe oportet,ſed omnia iuxta præſcriptum earum facere.ecce adeſt mulier, quam ſi vis poſſeſſionem agrorum retinere,lex te ducere iubet.at ille Bozo & ſortem & mulierem ceſſit,quandoquidem & ipſe defunctorum eſſet cognatus. Sibi enim iam & vxorem eſſe & liberos. Id Bozus apud ſenatum conteſtatus, iuſſit mulierem accèdere illum,& iuxta legem calceum ei detractum in faciem incutere, quo facto,Bozus duxit Ruthem,& anno elapſo, natus eſt illis infans maſculus. hunc Naamis nutricans Obedem de conſilio mulierum nominauit, ſibi in ſenectute conſtituta inſeruiturum.nam ea vox Hebræis inſeruientem ſignificat. ex Obede prognatus eſt Ieſſæus,ex hoc Dauid Rex,qui poſteris ſuis regnum reliquit per viginti & vnam ætates duraturum.Hæc neceſſe habui de Ruthe narrare,volens Dei potentiam oſtendere,cui facilè eſt etiam vulgares homines ad ampliſſi-

Ruth in Bethlehem proficiſcitur.

Ruth 2. Bozus Naami & Ruth amicus.

Ruth. 3. Ruth ſocrus ſuaſu ad pedes Bozi cubat.

Ruth. 4. Bozus, Ruth cognatum, eam vt ducat, hortatur.

Bozus ex Ruth Obedem Dauidis auum genuit.

ampliſsimam dignitatem perducere, ſicut perduxit Dauidem ex mediocribus maioribus oriundum. Porrò Hebræi per hoc tempus rebus ſuis iam labantibus, bellum Palæſtinis inferunt ob cauſam talem. Eli Pontifici duo filij fuerunt, Ophnes & Phineeſes. hi contra omne ius & fas, omnia ſibi licere volebant: nec contenti honorarijs muneribus, etiam à rapinis non abſtinebant: mulierum inſuper, religionis ergò confluentium ad ſacrum locum, pudicitiam vel vi vel donis expugnabant, ita vt nihil à tyrannorum moribus differrent. hanc inſolentiam iuuenum & pater ipſe magnoperè deteſtabatur, diuinam vltionem nunquam non expectans, & populus iniquiſsimè ferebat. poſtquam autem illorum exitium Deus & patri & Samueli Prophetæ etiam tum puero prædixit, tum verò non aliter quàm defunctos filios lugebat. Sed priuſquam de clade, in qua ſunt abſumpti, dicam, quædam de hoc Propheta narranda ſunt. Helcanes Leuita vir ingenuus Ramatham vrbem in ſorte Ephræmitarum habitãs duas vxores habuit, Annam & Phenannam: ex quarũ poſteriore liberos ſuſcepit, nihilominus alteram quanquam ſterilem diligens. is cum ſacrificatum veniſſet in Siluntem, vbi tunc Dei tabernaculum fuiſſe diximus, & de epulo partes vxoribus ac liberis diſtribueret, Anna videns alterius liberos cum matre conſidentes, in lacrymas prorupit, admonita orbitatis & ſolitudinis. cumq; conſolationem mariti non admitteret, abijt in tabernaculum ſupplicatura, votumq; factura, ablata ſterilitate matrem factam primum filium ſe conſecraturam, ad miniſteria Dei non vulgari more educatũ. In huiuſmodi precibus longas moras protrahentem animaduertens Elis Pontifex, qui ante tabernaculũ ſedebat, tanquã parum ſobriam iuſsit abire. quæ cum reſpondiſſet, aquam ſe potare, ſed mœſtam quòd liberis careat, precibus à Deo ſterilitatis remedium petere, bono animo eam eſſe iuſsit pollicitus habituram ex Dei munificentia filium. tum demum hilaris ad maritum reuerſa, cibis antè præmœrore faſtiditis vſa eſt. in patriam deinde reuerſa, breui vterum gerere cœpit. mox vbi pariendi tempus aduenit enixa filiũ, Samueli nomen indidit, quaſi dicas exoptatum à Deo. cumq; parentes gratias acturi Deo pro accepto filio, & ſacrificaturi rediſſent, ſimulq; decimas ex more afferentes, mulier voti rea puerum Eli tradidit, Deo conſecratũ, Prophetamq; futurum. itaq; & comam alebat, & aqua tantum in potu vtebatur, degebatq; circa fanum, cuius miniſteriis educabatur. Helcanæ autem alij præterea filij ex Anna nati ſunt, & filiæ tres. Porrò Samuel exacto anno ætatis duodecimo Prophetam agere cœpit. Quadam enim nocte dormientem Deus nomine vocauit. tum ille ratus à Pontifice ſe vocari, accurrit ad eum. Quo negante à ſe vocatum, Deus idem tertio fecit. Tum Elis rem perſpiciens ait: Ego mi Samuel nunc quoque, vt ante, ſilui, ſed Deus te vocat. quapropter præſto eſſe te reſponde. Itaq; rurſum Deo vocante, rogauit quid iuberet, paràtum ſe ad miniſterium offerens. Tum Deus: quando, inquit, præſto es, audi imminere Iſraelitis cladem maiorem quàm credibile eſt, & filios Elis ambos vna die perituros, & Sacerdotium meũ migraturũ in familiam Eleazari. Elis enim pluris fecit ſuos filios quàm meum cultum, idq; ne cum ipſorum quidem cõmodo. hoc oraculum cum ab adiurato extorſiſſet Pontifex, alioquin ſe non cõtriſtaturo, certiorem iam expectationem exitij filiorum habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis creſcebat, omnes eius prædictiones veras euentu approbante. Per idem tempus Palæſtini ſuſcepta expeditione contra Iſraelitas, caſtra metati ſunt apud vrbem Amphecam: & ne-

An. mũdi 2811. Ante Chriſtum natum 1153.

1. Reg. 2.

Elis Pontificis filij Ophnes & Phinees nefarij.

Hedio & Ruffinus cap. 15. al. 12.

Anna Helcanæ vxor liberos à Deo petit.

An. mũdi 2818. Ante Chriſtum natum 1146.

Samuelem Anna Helcanæ cõiunx genuit.

1. Reg. 3.

Samueli Deus Elis & filiorum pœnam oſtendit.

Hedio & Ruffinus cap. 16.

1 Reg. 4.

Iſraelitarum Palæſtini quatuor millia trucidant.

An. mũdi 2850. Ante Christum natum 1114.

mine ibi occurrente vlterius processerunt. tandem congressi prælio, Hebræorum circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepidè in castra compulsis. Quamobrem Hebræi periculum extremum instare putantes, mittunt ad pontificem atque senatum, qui postulent Arcam in aciem proferri, vt eius præsentia freti hostem superent, ignari eum, qui sententiã semel aduersum eos tulerat fore vt vincerentur, maiorem esse quam Arcam, qua propter ipsum erat veneranda. Venit igitur Arca in exercitum, & cum ea Pontificis filij, accepto à patre mandato, si amissa Arca viuere sustineant, ne vnquam in conspectũ sibi veniant. quorum Phineesis iam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorem concedente. Vehementer autem Hebræis Arca animos addidit, victoriam in hac sitã existimantibus: contrà hostes metuebant ne Arca Israelitis esset præsidio. attamen vtrorumq; expectationem euentus fefellit. Nam post conflictum sperata Hebræis victoria Palæstinis contigit: & quam cladem hi timuerant, eam Hebræi passi, cognouerunt frustra se in Arca fiduciam collocauisse. namq; primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta hominum millia sunt amissa, inter quos Pontificis filij ceciderunt: & Arca quoq; in hostium potestatem deuenit.

Hebræi in aciem proferunt Arcam fœderis.

Ophin & Phinees cũ triginta millibus cadunt, & Arca in hostium potestatem deuenit.

CAP. XII.

Quomodo Elis audita filiorum cæde, & Arcæ amissione prouolutus de throno expirauerit.

Ibidem. Eli in Silo filiorũ cædes & Arcæ amissio significatur.

HANC cladem & Arcæ captiuitatem postquã in Siluntem Beniamita quidam iuuenis ægrè seruatus è prælio renunciauit, tota vrbe repleta luctu, Elis Pontifex, qui ad alteram portam sublimis in sella sedebat, audito eiulatu, suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuenem accersit, cumq; audisset euentum prælij, tam militũ quàm filiorum cladem satis æquo animo tulit, vt qui Deo prænunciante iam antè hæc præsciuerat. Solent enim longè grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt verò etiam Arcam in hostium potestatem factã cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exha-

no exhalauit animam, vita anno nonageſimo octauo, principatus quadrageſimo. Eadem die Phineeſis quoque alterius è filijs vxor obijt, non valens ſupereſſe mariti infortunio. Peperit ea filium ſeptimeſtrem quidem, vitalem tamen, cui ob acceptam ignominiam Ioachabes fuit nomen, quam ea vox apud Hebræos ſignificat. Primus autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, Pontificatum obtinuit: nam antè in Eleazari familia fuit hoc Sacerdotiũ, quod à patre per manus accipiebat. Ille enim Phineeſi id tradidit, q̃ mox filius & ſucceſſor eius Abiezeres filio ſuo Boceia reliquit: ab hoc Oziis filius eius accepit: poſt quem Elis ſacerdotio potitus eſt, de quo nũc loquimur: quod mãſit eius generi vſque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rurſum redijt.

An. mũdi 2850. Ante Chriſtum natum 1114.
Eli audita Arcę amiſſione exſpirat.
Phineis vxor Ioachaben parit & moritur.
Eli Pontificis Genealogia & progenies.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SEXTVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI VI. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Quomodo Palæſtini peſte & fame coacti Arcam Hebræis remiſerint.
II. Victoria Hebræorum ductu Samuelis.
III. Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum adminiſtrationem filiis ſuis commiſerit.
IIII. Quòd populus offenſus Samuelis filiorum moribus, Regem ſibi dari poſtulauerit.
V. Saulus iubente Deo Rex declaratur.
VI. Sauli victoria contra Ammanitas.
VII. Palæſtini Hebræis bello aggreſſi vincuntur.
VIII. Victoria Sauli contra Amalecitas.
IX. Samuel ad Dauidem Regiam poteſtatem transfert.
X. Expeditio noua Palæſtinorum contra Hebræos.
XI. Singulare certamen Dauidis & Goliath, ſecutaq́ue Palæſtinorum clades.
XII. Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.
XIII. Quòd Rex Dauidi necem ſit molitus.
XIIII. Quomodo Dauid aliquoties inſidias Regis ægrè elapſus, bis tamen eum in poteſtatem ſuam redactum interficere non ſuſtinuerit.
XV. Hebræi à Palæſtinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vnà cum filijs fortiter pugnans occubuit.

CAP. I.

Quomodo Palæſtini peſte & fame coacti Arcam fœderis Hebræis remiſerint.

ARTA de Hebræis victoria, ſacraq́; Arca, quemadmodum diximus, capta, Palæſtini cum cæteris ſpolijs Azotum eam referunt, & in fano Dei ſui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti verò die manè venientes, vt adorarent Deum ſuum, inuenerunt eum è baſi excidiſſe, & pronum proſtratum ante Arcam: quod agrè ferentes, in priſtinum locum eum reponunt. cumq́; ſæpius illuc accedentes, ſemper proſtratũ & adorabundum reperirent, ſtupor maximus ac perturbatio totum populum inuaſit. poſtremò grauiſſima peſtis Azotiorum vrbem atque agrum adorta eſt: correpti enim dyſenteria cruciabiliter

1. Reg. 4. Hedio & Ruffinus Cap. 1.
Arca ſacra à Palæſtinis in fanum Dei ſui Dagonis defertur.

Azoti propter Arcam creptam horribiliter cruciantur.

An.mũdi 2851. Ante Christum natum 1113.

ciabiliter moriebantur, nonnulli interanea vitiata morboq́ corrosa euomebãt. Ager verò totus scatebat muribus, qui omnia vastantes, nec segetibus parcebant, nec cateris fructibus. His calamitatibus Azotij pressi, nec valẽtes amplius tolerare, intellexerunt Arcam in causa esse, & victoriam cum eiusmodi spolijs luctuosam sibi contigisse. miserunt igitur ad Ascalonitas, postulantes, vt Arcam in ipsorum vrbem trans ferrent: qui non grauatim Azotiorum legationi annuentes, cupidè Arcam ad se receperunt, moxq́ eisdem, quibus illi, malis labora-

Mures Azotiorum agrum vastant.

uerunt. Cum Arca enim simul etiam calamitates sunt translatæ: itaq́ hinc quoque ablegata est ad alios, sed ne apud illos quidem permansura. agitati enim eisdem pestibus, ad vicinas vrbes eam transmittebant. atque in hunc modũ quinque Palæstinorum vrbes peruagata est Arca, veluti tributum per singulas pœnam violatæ religionis exigens. Quæ defessa tot malis, & alijs exemplum facta ne Arcam reciperent talia hospitij præmia referentem, nihil superesse videbant, quàm vt bono aliquo modo à se eam ablegarent: & cum cõuenissent quinque ciuitatum Principes, Gittæ, Accaronis, Ascalonis, Gazæ & Azoti, dispiciebant quid facto opus esset. Ac primum visum est remittendam esse Arcam ad suos, cuius captiuitatem Deus vlciscereturquum tot mala simul cum ea regionem ingressa homines & agros vastare non desinant. Nec defuerunt qui huic sententiæ contradicerent, negantes hæc imputanda captiuæ isti Arcæ: cuius si tanta vis esset, aut si omnino Deo cara fuisset: nunquam illam in diuersa religionis hominum manus deuenire permisisset: suadentesq́ vt hos casus æquo animo ferrent, & sic cogitarent, hæc omnia non aliunde quàm à natura prouenire quæ & corporibus & terris & plantis & cateris potentiæ suæ subditis per certas temporum vices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed vicit sententiæ probatæ prudentiæ hominum, qui tunc aptiora ad propositum negotium censere videbantur. His neq́ remitti Arcam placuit, neque retineri. sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari Deo in testimonium gratitudinis, quòd eius fauore seruati essent ex ea peste quam humanis remedijs euadere fuerit impos-

1. Reg. 6.

De Arca sacra cõsultatio.

Deliberationis de Arca sacra conclusio.

impoßibile: & totidem mures aureos addi illis ſimiles qui agris vaſtitatem intulerunt. His omnibus in loculum incluſis & ſuper Arcam impoſitis plauſtrum ei nouum fabricari: vaccas deinde nuper enixas plauſtro ſubiungi, incluſis domi earum vitulis, ne ſint impedimento matribus, & vt fœtuum deſiderio magis properent. ipſas verò deduci in triuium Arcam vehentes, atque ibi relinqui vt quacunque velint viam ineant. Et ſi quidem ad Hebræorum regionem ſe verterint, ad eamq; perrexerint, credere Arcam fuiſſe calamitatum cauſam, ſin alio deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac ineße virium. hoc conſilium omnibus calculis eſt approbatum, quod mox opere ſunt exſecuti: & paratis quæ diximus, productoq; in triuium plauſtro, ac ibi relicto, ipſi retrorſum diſceſſerunt.

An. mũdi 2851. Ante Chriſtum natum 1113.

CAP. II.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis.

ACCIS autem veram viam ingreßis, & recta non aliter, quàm ſi deducerentur, tendentibus, principes Palæſtinorum ſequebantur, cupientes cognoſcere quò peruenirent, & vbi plauſtrum ſiſterent. Vicus eſt quidam in tribu Juda, nomine Bethſama. huc poſtquam venerunt vaccæ, tametſi pulchram planitiem ante ſe haberent, vlterius tamen non ſunt progreſſæ, ſed ibi plauſtrum ſtatuerunt: ad quod ſpectaculum à vicanis mox cum gratulatione eſt concurſum. Cum enim eſſet æſtas, & fruges ex aruis comportarentur: vt viderunt Arcam præ gaudio mittentes opus è manibus, ad plauſtrum illud properabant. demptam deinde Arcam, & vas quod ſtatuas illas ac mures continebat, in petra quadam quæ in campo exſtabat, depoſuerunt: & accitis victimis peractoq; ſacrificio ſplendidè epulati, plauſtrum ſimul ac vaccas holocautoma Deo fecerunt. quò viſo principes Palæſtinorum retrò ad ſuos ſunt reuerſi. Caterùm indignatio Dei Bethſamitas inuaſit, ex quibus ſeptuaginta occidit, quòd, cum non eſſent ſacerdotes, profanis manibus contrectare Arcam ſint auſi. quæ res lætitiam vicanorum nouo luctu nonnihil obſcurauit, eò magis quòd ſuos non fatali morte, ſed diuina vltione extinctos deſiderabant. quamobrem indignos ſe ducentes qui hoſpitium Arcæ præberent, mittunt nuncios ad vniuerſos Hebræos, qui certiores faciant de Arca à Palæſtinis reddita. illi re cognita transferunt eam in Cariathiarim, vrbem vicinam Bethſamitis, atque ibi apud Aminadabum quendam Leuitam, opinione religionis ac iuſtitiæ celebrem, in ædibus eius collocant, idoneum ſacrario locum exiſtimantes vbi vir iuſtus haberet domicilium. cura Arcæ commiſſa eſt eius filijs, quam per viginti annos cum ſumma laude geſſerunt. tot enim annos in Cariathiari manſit, quatuor ſolis menſibus apud Palæſtinos detenta. Cumq; populus toto hoc vicennio votis & ſacrificijs operam daret, magnamq; religionem & cultus diuini curam præ ſe ferret, propheta Samuel animaduerſa eorum promptitudine, putans ſe natum occaſionem adhortandi ad libertatem, & bona quæ illam ſequuntur; orationem & tempori accommodans & negocio, verba in hanc fermè ſententiam ad eos fecit: Viri Iſraëlitæ, quandoquidem nec hoſtis infeſtus eſſe deſinit, & Deus veſtris precibus flexus propitius eſſe incipit, oportet non votis tantum libertatem expetere, ſed eò totis viribus incumbere, vt vel nunc

Ibidem.

Arca ſacra Beth... peruenit.

Gratulatio Bethſamitarum ſuper Arca ſacra.

Ruffinus ponit Deũ percuſſiſſe de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis, vt eſt 1. Reg. 6.

1. Reg. 7. Arca in Cariathiarim transfertur.

Hedio & Ruffinus Cap. 2. Iſraelitarum pœnitentia.

Samuelis ad Iſraelitas oratio.

An. mũdi 2871. Ante Christum natum 1093.

Samuelis ad salutarem pœnitentiam adhortatio.

tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne vestrismet moribus hac indigne reddamini, sed pro se quisq; colat iustitiam: expulsisq; omnibus vitijs ex animo, purgatas mentes ad Deum conuertite, & in eius veneratione constanter perseuerate. hac enim facientibus breui omnia bona venient, & in primis noua libertas & victoria de hostibus: qua neq; armis, neq; robore corporum, neq; copiarum multitudine consequi licet. non enim his rebus Deus pramia proposuit, sed probitati ac iustitiæ: qui vestram expectationem non fallet, mihi credite. Hanc adhortationem alacris populus faustis acclamationibus excepit, promptum se offerens ad omnia quacunq; Deus velit ac iubeat. Samuel autem edixit, vt conuenirent in oppidum Masphatim, qua vox conspicuum significat. ibi hausta aqua libauerunt Deo, &, indicto vnius diei ieiunio, publicè supplicatum est. Nec latuit Palæstinos, Hebræos circa Masphatim congregari, sed confestim cum magno exercitu affuêre, sperantes se illos nec opinos posse opprimere. quapropter trepidi ad Samuelem concurrunt, consilium dubijs rebus petentes, nihil dissimulantes, non esse sibi satis vel viriũ, vel animi ad confligendũ cum tam potente hoste, à quo toties victi discessissent: & libenter quieturos, si liceat, ne vltrò sibi pernicie accersere videãtur. cõueniisse se ad supplicationes & sacrificia, vt q; sacramento ad militiã adigerentur: nunc imparatis & inermibus imminere hostem, vt nulla spes salutis superst, ni Deus à propheta exoratus periclitantes in tutelam accipiat. Ille iubet eos securo animo esse, neq; enim auxilium Dei defore. & mactato agno lactante, rogat Deum vt in se sperantes protegat, & à vi Palæstinorum tutos faciat: néue patiatur iam iterum ab eodem hoste cladem accipere. hac victima egregiè litatum est, & Deus præsens ac propitius insignem victoriam annuit. Sed priusquam totam flamma absumeret, nondum sacro peracto, hostis in conspectu aciem explicat, rem factam se habere putans, interceptis Iudæis imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, vt qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiam si quis prædixisset. Primùm enim terra, iubente Deo, sub pedibus eorum intremuit, & vacillante vestigio nutabant, nonnulli etiam in improuisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignitis fulguribus oculos ac manus semiustulati, vt ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totam ponebãt. cum subitò Samuel in perturbatos irruit, casisq; plurimis, reliquos vsq; Corræos (id loco nomen est) persequi non destitit. & fixo ibi sua victoriæ fugæq; hostium termino, qui trophæi vice esset, appellauit eum Fortem, in signum donatæ à Deo contra hostem fortitudinis: qui post hanc cladem nunquam bellum instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incommodi memoria intra fines suos se continuerunt: & inuersis rerum vicibus, eorum ferocia in partes victoris transiit. Nec his contentus Samuel crebris expeditionibus & multis cædibus eos vastauit, donec omninò superbiam gentis perdomaret. agrum etiam quem prælio victis Iudæis abstulerant, quam latè inter Gittam & Accaronem patet, armis recepit. Reliqui verò Chananæi pacem eo tempore cum Israëlitis habebant.

Ieiunium, preces & supplicatio Israelitarum in Masphatim.

Quæ hosti potissimum in militia opponenda.

Samuel populum consolatur.

Sacrificium & precatio Samuelis.

Victima cœlesti flãma absumta, auxilij diuini indicium.

Horrendus in hostiũ acie terræmotus.

Samuelis de hostibus victoria.

Iudæorum agrum armis Samuel recuperat.

Quomodo

CAP. III.

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum administrationem filijs suis commiserit.

An. mũdi 2871. Ante Christum natum 1093.

REBVS autem populi compositis, & iuridicis conuentibus per certas vrbes institutis, Samuel singulis annis bis eas obibat, & iura reddebat: multoq; tempore hanc præcipuam curam habuit, vt patrijs legibus Respub. administraretur. Deinde senio grauante, vt consuetis munijs sufficere non posset, filijs suis principatum & curam Reip. tradidit: quorum seniori Johel, iuniori Abia, nomen erat: mandauitq; vt alter in Bethelis, alter in Barsabe ius diceret, partito populo, & sua cuiq; iudici parte attributa. In his manifestum exemplum exhibitum est, non semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc contrà ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimam viam ingressi, munerib. corrupti iustitiam opprimebant, & in iudicando non tàm veritatis quàm lucri respectum habebant, solutiq; in luxum ac delicias, tum Dei voluntatem tum patris cõtemnebant, cui nihil magis erat cordi, quàm vt in populo iustitia vigeret quàm maximè.

Samuel leges, & iuridicos cõuentus per vrbes instituit.

Hedio & Ruffinus Cap 3. 1. Reg. 8.

Samuel filijs suis, Iohel & Abiæ principatum & Reip. curam tradit.

Exemplum non semper patribus similes nasci filios.

CAP. IIII.

Quomodo populus offensus Samuelis filiorum moribus, Regem sibi dari postulauerit.

POPVLVS autem videns Rempub. cura & diligentia prophetæ optimè constitutam, labefactari per filiorum eius impotentiam, vehementer offensus ad patrem concursum fecit, qui tum habitabat in vrbe Ramatha: & commemoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq; ipse iam senio debilis, more solito præesse administrationi rerũ non posset, obnixè precabatur, vt Regem aliquem declararet, qui toti genti cum imperio præsit, & à Palæstinis illatæ toties iniuriæ pœnas debitas exigat. Hæc populi voluntas vehementer Samuelem contristauit, qui propter innatam iustitiam non amabat regiam potestatem vt nimiã. Valdè enim optimatum gubernatione delectabatur, non aliam ad felicitatem populi conducibiliorem existimans. adeoq; res hæc hominem solicitum habuit, vt nec cibum nec somnum præ cura caperet, sed per totam noctem se in lecto versaret, multa interim animo volutans. Sic affecto Deus se videndum præbuit, consolatus eum, ne postulata populi ægrè ferat: dicens non tam ad ipsum pertinere hanc contumeliam, quàm ad se, quem nolint sibi solum esse Regem: idq; moliri cœpisse iam inde, ex quo primùm ope sua ex Ægypto sunt educti. verùm non multò pòst futurum est, inquit, vt eos consilij huius serò pœniteat, quando nec factum infectum esse poterit, & ipsi suam erga me æquè ac te ingratitudinem damnabunt. Nunc iubeo te eis creare Regem, quem ego designauero: idq; prius quàm facias, præmonebis quantum malorum sibi vltrò adsciscant, protestaberisq; eos, te inuito, ad mutationem status in deterius properare. His auditis Samuel, manè conuocatis Judæis, declaraturum se illis Regem promisit, addens velle se prius indicare, quæ erunt sub Regibus ferenda, & in quantis incommoditatibus erit viuendum. Scito te ergo primùm, quod à vobis abstrahent vestros liberos, & alios aurigas sibi facient, alios equites & satellites, & cursores, & tribunos ac centuriones: & alios item opifices, armorum suorum ac curruum, aliorumq; instrumentorum fabros: præterea villicos agrorum suorum & aratores,

Israelitæ Samueli filiorũm iniquitates cõmemorant, eũq; vt Regem aliquem declararet, obnixè precantur.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Samuelem populi voluntas cõtristat.

Samuelem consolatur Deus.

Samuelem Deus Regem creare iubet.

Samuel Israelitis incommoda sub Regibus ferenda indicat.

An. mũdi 2871. Ante Christum natum 1093.

res, & vinearum fossores: & nihil est quod non cogentur facere more mancipiorum quæ pecunia parãtur. Filias quoq; vestras facient sibi vnguentarias, & culinarias, & panificas: & ad alia ministeria cõpellent, quæ ancillæ necessario verberum formidine obeunt. possessiones etiam vestras vobis ablatas eunuchis suis & satellitibus donabunt, & pecorum greges vnicuiuis è suis largientur, &, vt compendio dicam, seruietis vnà cum omnibus vestris Regi, non secus atq; domestici eorum famuli. cumq; hæc omnia patiemini, veniet vobis in mentem huius meæ prædictionis, & pœnitentia tacti supplices Dei miserationem implorabitis, vt vos à Regibus liberet. verùm ille non admittet eas preces, sed repulsos sinet dare pœnas inconsultæ temeritatis. His præmonitionibus multitudo erat surda,

Populus in proposito creandi Regem, pertinaciter perseuerat.

nec à proposito dimoueri poterat, contemptis omnibus quæ Samuel in rem eorum afferebat: sed vrgebat obstinatè, vt missa futuri cura Regem crearet: quandoquidem nisi Regis ductu vindicare se de inimicis gentibus non valerent: nec esse absurdum, si, cum finitimi omnes regnentur, & ipsi eandem Reipub. formam accipiant. Samuel verò videns se prædictionibus suis parum proficere, sed pertinaciter eos in sententia manere: Nunc, inquit, abite domum quisq; suam, & cum tempus erit accersam vos, quàm primùm cognouero, quem vobis Regem Deus dare velit.

CAP. V.

Saulus iubente Deo Rex declaratur.

An. mũdi 2880 Ante Christum natum 1084. 1. Reg. 9.

ERAT quidam ex tribu Beniamitide, vir benè natus & laudatis moribus, nomine Cis. huic erat filius, nomine Saulus, egregium statura tum specie, quibus respondebat & animus. Hic Cis cum eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes amisisset, filium cum vno famulo ad eas quærendas misit. qui cum perlustrata sua tribu eas non inuenisset, ad alias venit: & cum nusquam comparerent, decreuit redire, ne patri solicitudinis causa fieret. & dum non longè à Ramatha oppido iter faciunt, famulo admonente habitare ibi prophetam veridicum, eumq; omninò consulendum esse: sic enim scituros quid actum esset de asinis: respondit, nihil se habere quod mercedem diuinationis daret. iam enim viaticum esse consumptum. & dicente famulo, superesse quadrantem sicli, eumq; dari posse, nesciebant enim prophetam mercedes non accipere, itum est ad illum: inuentisq; circa portam virginibus aquatum euntibus,

Saulus asinas amissas quærit.

Saul Samuelis domicilium vbinam sit interrogat.

interrogant vbinam sit propheta domicilium. quæ indicatis ædibus, iubent properare prius quàm eat ad cœnam. præbere enim eum epulum, & nihil esse in mora, nisi vt ille primus accumbat. Samuel autem hac ipsa de causa conuiuas vocauerat. nam pridie cum per totam diem precatus esset Deum, vt certiorem se redderet, quem creaturus esset Regem, in crastinum se id facturum pollicitus est: circa eandem enim horam missurum se Beniamitam quendam iuuenem. quam ob rem sedebat in solario, expectans præfinitum tempus: quo peracto ad cœnam se conferebat. cumq; Saulum offendisset, Deus inspirauit ei, hunc esse futurum

Samuelem Saulus accedit.

principem. Saulus verò accedens eum, salutatum prius rogat vbi propheta habitet. hospitem enim se hoc ignorare. cumq; ille respondisset, se eum esse, & ad cœnam duceret, dicens non asinas tantum quas quæreret saluas, sed omniũ omnia bona in potestatem eius fore: supra spem, inquit, meam sunt ista domine. neq; enim ea est

mea

Samuelẽ Deus quem creaturus esset Regem, certiorẽ reddit.

mea tribus quæ Reges proferat,& familia mea humilior eſt alijs familijs,tu verò ludis me, & maiora quàm pro mea conditione loqueris. Propheta autem deductum eum ad conuiuium accumbere fecit,& famulum ſupra alios vocatos. erant hi ſeptuaginta numero. iuſſitq; miniſtris vt Saulo portionem regiam apponerent.cumq; iam hora dormiendi adeſſet,alij quidem ſurgentes domum quiſque ſuam reuertebantur. Saulus verò apud prophetam cum famulo pernoctauit.& cum primùm dies illuxit, Samuel excitatum eum in viam deduxit. Poſtquam autem egreſſi ſunt vrbem,monuit, vt, famulo præcedere iuſſo, ipſe paulisper ſubſiſteret.eſſe enim quod ſine arbitris illi vellet dicere.tum Saulus famulum ablegat,& propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfundit,ſimulq; Regem ſalutat,Deum ei honorẽ hunc ratum facere dicens pro tutela Hebræorum, quorũ iniurias,bello Palæſtinis illato, vlciſci debeat.hæc ita fore hoc argumento

An. mũdi 2880 Ante Chriſtum natum 1084.

Saulo Samuel Regiam dignitatem annunciat.

Samuel Saulum ad conuiuiũ deduxit.

1. Reg.10. Saulum Samuel in Regem ungit.

cognoſcere poteris. In hoc itinere offendes tres homines religionis ergô tendentes ad Bethela:quorum primum videbis ferre tres panes,ſecundum hædum.hos tertius ſequetur vtrem vini baiulans.hi tibi comiter ſalutato dabunt panes duos, & accipies.inde venies ad Rachelis monumentum, vbi occurret tibi qui nunciet inuentas eſſe aſinas. Inde progreſſus ad oppidum Gabatha, in cœtum prophetarum incides: & correptus diuino ſpiritu, vnà cum illis prophetabis, vt quotquot hæc viderint,attoniti miraculo dicant,vnde hæc felicitas Ciſi filio? his ſignis viſis certo ſcito Deum eſſe tecum:& ſaluta patrem tuum & cognatos.Venies autem Galgala,me accerſente, vt pro his Deo pacificas hoſtias immolemus. His prædictis dimiſit iuuenem:& quicquid prædictum eſt occurrit ei in hoc itinere. Poſtquam autem domum rediit, percontante cognato ſuo Abenaro,quem præ cæteris diligebat,quomodo ſucceſſiſſet peregrinatio,nihil illum celauit,ne hoc quidẽ quòd apud prophetã fuiſſet,& ex eo cognouiſſet inuentas eſſe aſinas.de regno tantũ tacuit,ne ea res vel credita inuidiã, vel non credita vanitatis opinionem ei contraheret.quãuis enim & amicus eſſet & cognatus,tutius tamẽ ac conſultius arbitratus eſt ſilentiũ,reputans credo humanæ naturæ infirmitatẽ,quòd

Samuel Sauli in itinere euentura, vt ipſius verbis fidẽ habeat, prædicit.

Saul reticet Regiam dignitatem.

An. mũdi 2880 Ante Christum natum 1084.

nemo cõstans in amore, sed etiamsi manifesto diuino suffragio felicitas cõtingat, tamen alios sibi præferri iniquè & inuidè ferunt. Porrò Samuel populũ in oppidum Masphatim conuocat, & cũ frequentes adesse videret, in hanc sententiã al-

Inconstantia amoris in hominibus.

Samuelis Prophetæ de Rege Saul ad populum oratio.

loquitur. Hæc iussit me dominus suo nomine ad vos perferre. Ego vos in libertatem vindicaui, primum Ægyptiorum seruos, deinde à vicinis Regibus toties victos ac subiugatos. pro quibus beneficijs hanc mihi gratiam reponitis, quòd abrogato mihi quantum in vobis est imperio, quasi nesciatis vtilissimum esse homini à Deo regi, vnum è vestro numero digniorem existimatis, qui vobis præsit: qui subditis tanquam pecudibus pro sua libidine vtens, quidlibet in quemuis licere sibi volet. non enim fieri potest, vt homo erga hominem sic affectus sit, quemadmodum ego erga à me ipso conditum. Eia quando plus apud vos potest temerarius animi impetus quam vel religio vel beneficiorum memoria, digeratur multitudo per tribus & familias, & fiat sortitio. Quo facto

Per tribus & familias sortitio.

Beniamitica tribus sors exijt. dein familiarum nominibus in vrnam coniectis, Metri familia sors obuenit, postremo cum viritim sortitio fieret, Saulo Cisi filio regnum sortito obtigit. Iuuenis verò qui hoc præsciebat, abdiderat se, videri volens inuitus ad regnum accedere. Tanta fuit praditus modestia simul & temperantia, vt cum pleriq; vel modica felicitate potiti vix sui præ lætitia sint compotes, & omnibus se ob oculos ingerant: hic tot populorum Rex declaratus ac dominus, non modò non ostentaret se, verùm etiam è subditorum conspectu subduceret, vt non absq; negocio posset inueniri. cumq; nusquã comparente Saulo omnes essent soliciti, hæsitantes quidnam fieri oporteat, propheta precibus Deum appellat, vt latebras indicet, desideratumq; iuuenẽ exhibere dignetur. quod vbi impetratum est, mittit qui eum adducant: & postquam venit, in medio populi iuuenem statuit vniuersis conspicuum, vt qui humeris tenus supra omnes excelleret, & ipsa statura maiestatem regiam præ se ferret. Tum propheta: Hunc vobis Deus dat Regem. contemplamini quantum omnibus præminet, & quàm sit hoc honore dignus. Cumq; populus acclamasset, Viuat Rex: propheta conscriptis in libro omnibus quæ illis sub regia dominatione erant euentura, recitauit

Saulí modestia & tẽperãtia in regno suscipiendo.

Saulus è subditorum conspectu sese subducit.

Saul procera statura.

Saul Rex à populo declaratur.

recitauit ea populo Rege præsente, & librum in tabernaculum Dei reposuit, vt esset apud posteros prædictionis suæ monumentum. His ita perfectis, dimissoq; populo, ipse reuersus est Ramatha in patriã. Saulum verò in natale oppidum Gabatha redeuntem multi boni viri comitabantur, vt nouo Regi debitum officium præstantes. Sed plures mali & factum hoc eorum vitio vertebant, & ipsi contempto Rege nullis vel munerib. vel obsequijs gratiã eius demereri conabantur. An. mũdi 2880 Ante Christum natum 1084.

Saulum quidam comitantur, quidam verò contemnunt.

Mense autem post acceptum regnum elapso, exortum contra Naasen Ammanitarum Regem bellum apud omnes ex æquo autoritatem illi parauit. Hic enim diu Iudæis vltra Iordanẽ habitantib. infestus, postremò cum magno & forti exercitu regionem ingressus, vrbes eorũ subiugare cœpit: nec contentus libertatem in præsens abstulisse, vt omnem rebellandi materiam in futurũ adimeret, tam vltrò deditis, quàm vi subactis dextrum oculum eruebat: vt quoniam scutum sinistro prospectum negat, omninò inutiles bello fierent. hoc modo tractatis trans amnem incolentib. in Galadenam exercitum duxit: & castra metatus ad primariam regionis vrbẽ, cui nomen est Iabes, oratores eò misit, qui conditiones offerrent, vt aut deditione facta dextris oculis orbentur vt alij: aut internecionem hominum & oppidorũ excidium expectent. eligerent ipsi vtrũ mallent, parnam corporis particulam decidere, an in omniũ facultatũ simul & vitæ discrimen venire. Tã ancipiti optione territi Galadeni, nec hostile responsum dare ausi sunt, nec pacatum: sed inducias septem dierũ petierunt, vt missis ad consanguineos nuncijs postularent auxiliũ. & si impetratum fuerit, bellum gerant. sin minus, promittebant se deditionem facturos quacunq; conditione hosti liberet. Naases autem qui Galadenos contemnebat, non grauatim inducias dedit, permissis vndecunq; suppetias implorare. qui eueſtigio per omnes Israëlitarum vrbes nuncios dimiserunt, significantes se minis Naasis in extremam desperationem adductos. sed quocunq; illi venirent tantundem metus quantum mœroris afferebant, vt nemo se mouere auderet. caterùm cum ad regiam quoq; venissent, & ibi etiam populus sicut in alijs oppidis afficeretur, nil aliud quàm mœrens. Saulus rure domum reuertens, & animaduersa mœstitia populi, scitatus satin salua res essent, & qua noua causa tristitiæ: ex nuncijs omnia cognouit. mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabesenis referre, se tertia die venturum auxilio, & ante solem exortum hostes profligaturum, vt exoriens Ammonitas fusos ac fugatos, miseros verò ciues periculo exemptos inspiciat. atq; his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus vti decreuerat.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1. Reg. 11. Sauli contra Ammenitas bellum.

Naas Ammanitarum Rex Galadenis iniustas conditiones pacis offert.

Galadenorum ad Israelitas legatio.

Saul Iabesinis auxilium promittit.

CAP. VI.

Sauli victoria contra Ammanitas.

VOLENS autem pœna formidine populum ad Ammaniticum bellum excitare. quò celerius conueniret, boum, qui fortè ab opere veniebant, neruos succidit, idem passuros minatus qui postridie cum armis ad Iordanem non afforent, secuturi quocunq; ipse ac propheta ducerent. Eo metu factum est, vt, cum omnes ad præfinitum tempus præsto essent, recensitis apud Balam oppidum copijs inuenirentur septingenta millia confluxisse, absq; tribu Iudæ: quæ sola armauit LXX. *millia. Transgressus dein Iordanem & decem schœnorum spatium nocte vna emensus, ante solis ortum, quò destinarat, peruenit: & diuiso trifariam exercitu, vndiquaque hostem nihil tale expectantem aggreditur: & acriter pugnan-*

Sauli ad bellũ mandatum & seria adhortatio. 1. Reg. 12.

Decem Schœni 37. miliaria Italica constituunt.

An. mũdi 2880. Ante Christum natum 1084.

do, ingenti strage edita, inter cæteros Naasen Regem occidit. Hæc victoria Saulinomen apud omnes Hebræos inclytum reddidit, fama longè latèq; fortitudinem viri celebrante. Si qui enim erant qui prius eum contemnerent, tunc muta-

Saul Ammanitas & Naasen Regem occidit.

Saul nomen suum apud omnes Hebræos inclytum reddit.

ta in diuersum opinione nullo non honore dignum prædicabant. nam non contentus Jabesenos seruasse, in Ammanitarum regionem irruptione facta totam vastauit, & ditato ex præda exercitu, gloriosè domum reuersus est. Populus verò nimio gaudio gestiens, placebat sibi quòd talem Regem esset nactus, & illis, qui inutilem fore dixerant, insultabat, rogitans vbi nunc essent isti contemptores, & ad supplicium eos deposcens. & alia multa iactabat, vt solet multitudo, quoties in aliqua felicitate constituta contra autorum aduersarios iriatur. Saulus interea studium quidem ac beneuolentiam eorum collaudabat, sed iureiurando affirmauit non passurum, vt quisquam è consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad supplicium. Periniquum enim esse victoriam à Deo datam ciuili sanguine polluere: sed magis decere vt positis odijs diem epulis ac hilaritate transigant. Posthac, Sãuele monente opus esse alteris comitijs, per quæ Saulo rata fiat regni possessio, conuentus fit apud oppidum Galgala. ibi rursum inspectante tota multitudine propheta vnxit Saulũ sacro oleo, atq; iterum Regem consalutari fecit. Jta factum est, vt mutato Reip. statu, regia dominatio introduceretur. Sub Mose enim & discipulo eius Jesu, qui tum exercituum imperio præfuit, optimates rem administrabant. post cuius mortem octodecim annis populus sine summo magistratu vixit: deinde rursum ad pristinam reiminis formam redierunt, qui belli gerendi scientia & fortitudine præcelleret, supremum iudicem constituendo. quam ob rem totum hoc tempus, quo talis status durauit, appellauerunt Judicum. Samuel autem propheta, priusquam comitia dissoluerentur, sic est allocutus populum: Aduro vos per maximum Deum, qui vobis optimos illos fratres Mosem & Aaronem misit, & patres vestros ex Ægypto eduxit, vt absq; pudore ac metu omniue affectu alio, liberè dicatis, num quid contra ius & æquum fecerim, vel proprij lucri cupiditate, vel in

Saul laudatur à populo.

Sauli contra aduersarios lenitas.

Saulum Samuel iterum vngit in Galgala.

Distinctio gubernationis in populo Israelitico.

Samuel innocentiam suam populo testatam facit.

vel in alterius cuiuſquam gratiam. Coarguite me, ſi cuius vitulum aut ouem, An. mũdi 2880. Ante Chriſtum natum 1084.
aut aliud quid tale accepi: cum tamen huiuſmodi munuſcula, quæ in quotidianum victum cedunt, ab vltrò dantibus ſumere, vitio verti non ſoleat: aut ſi cuius iumento ad meas neceſsitates vſus ſum. in his & ſimilibus, ſi quem offendi, nũc Rege præſente dicite. Acclamatum eſt vno ore, nihil tale eum feciſſe, ſed ſanctè & iuſtè principatum geſsiſſe. Tum ille, Gaudeo nullas eſſe veſtras de me querelas, at Samuel populo peccata & ingratitudinem exprobrat.
ego habeo nonnihil quod conquerar, ſi vera loqui licet: quæ tamen iniuria magis ad Deum attinet, quem certè hoc facto valde offendiſtis, quòd alium Regem popoſciſtis. oportebat enim vos meminiſſe, quòd auus veſter Iacobus, LXX. *ſolis hominibus veſtri generis comitatus, fame coactus in Ægyptum deuenit. Cumq; ibi in multa millia propagata eſſet eius progenies, eaq; graui & contumelioſa ſeruitute ab Ægyptijs premeretur, inuocantibus veſtris patribus, abſque vllo Rege Deus tantam multitudinem eripuit, miſsis in hoc Moſe & Aarone fratribus: qui vos in hanc terram induxerunt, quam nunc poſsidetis, & tamen poſt talia beneficia non ſemel prodidiſtis veram pietatem ac religionem. Nihilominus ſubiugatos ab hoſtibus liberauit, dum eius ope viciſtis primum Aſſyriorum potentiam, deinde Ammanitarum ac Moabitarum, & poſtremò Palaſtinos. atque hæc omnia confeciſtis non Regum auſpicijs, ſed ductu Iephthæ & Gedeonis. Quæ igitur dementia vos impulit, vt detrectantes imperium Dei, ſub Rege eſſe malletis? Geſsi tamen vobis morem, eo declarato, quem ipſe elegit. Vt autem manifeſtè ſciatis, Deum vobis iratum, nec ei placere in regnum verſam veſtram Rempublicam, dabo euidens ſignum diuinitus. Qualem enim nunquam quiſquam, ætatis medio, vidit in hac regione tempeſtatem, ta-* Sæua tempeſtas diuinitus Iſraelitis immiſſa.
lem nunc impetrabo à Deo, quæ verbis meis fidem aſtruat. Vix ea fatus erat, cũ tanta vis tonitruum ac fulgurum & grandinis ingruit, vt attoniti, extremaq; timentes faterentur ſe peccaſſe, & per inſcitiam in hunc errorem prolapſos, rogarentq; Prophetam, vt paterno affectu eos complexus, in gratiam Dei placati reponeret, & quemadmodum aliorum anteà, huius quoq; peccati veniã impetraret. pollicitus eſt ille rogaturum ſe pro eis Deum, & exoraturum: ſimulq; conſilium dedit, vt probi ac iuſti eſſe perpetuò ſtuderent, nec vnquam obliuiſcerentur, in quantas clades & calamitates, ob neglectum virtutis, incidiſſent: me- Adhortatio ad confiderationem auxilij & beneficij Dei Iſraelitis exhibiti.
miniſſent præterea prodigiorum Dei legumq; per Moſem latarum, ſi caram haberent, vel ſuam ipſorum vel Regis incolumitatem. quòd ſi hæc negligerent, prædixit grauem vltionem tam ipſis, quàm Regi non defore. atque ita denuò confirmato in regno Saulo, conuentum miſsum fecit.

CAP. VII.

Palæſtini Hebræos bello aggreſſi vincuntur.

REX autem delectu habito, conſcriptisq; tribus millibus, duo millia ſibi voluit eſſe ſatellitium, cum quibus ad habitandum Bethela ſe contulit: reliquos Ionathæ filij ſatellites eſſe iuſsit, quem miſit in Gabam. ille verò expugnauit caſtrum quoddam Palæſtinorum non longè inde diſtans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt, & occupatis opportunis locis præſidijs ea cõmuniuerũt, & omni prorſus ferri vſu eis interdixerũt. quamobrem ſi quando agricolis opus eſſet aliquo ſacramento, puta vomere aut ligone, aut alio ad colendum agrũ neceſſario, à Palæſtinis inſtrumentũ erat petendum. Vt verò audiuerunt Hedio & Ruffinus cap. 6. 1. Regum 13. Saul tria millia ſibi & Ionathæ filio ſatellites conſcribit. Saul Palæſtinorũ caſtrum expugnat.

An. mũdi 2880. Ante Christum natum 1084.

expugnatum castrum, indignati & non ferendam cõtumeliam dictitantes, armant contra Iudæos trecenta millia peditum, curruum triginta millia, equitum sex millia: & castra metati sunt ad oppidum Machmam. His cognitis Rex Saulus profectus est Galgala: & dimissis præconibus per totam ditionem, edicit, vt, qui saluam vult libertatem populi, contra Palæstinos arma capiat: dissimulans interim eorum potentiam, & negans tales esse, vt timeri debeant. sed vbi certò compertum est, maximum esse hostium numerum, metus omnes Sauli subditos occupat: & pars in speluncas, ac loca subterranea se abdunt, plures verò vltra Iordanem fugiunt, quæ regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur. Saulus autem accersit Prophetam, vt de communi consilio res geratur. Ille renunciat, debere eum eodem loco manentem comparare victimas: se enim post septem dies venturũ, vt, immolatis Sabbato victimis, cum hoste prælio decernatur. at ille exspectauit quidem quantum Propheta iusserat, sed non per omnia fuit obediens. Cum enim cunctars Prophetam cerneret, & se paulatim à militibus deseri, victimas ad altare obtulit. Cumq; nunciatum esset, Prophetam aduentare, honoris causa obuiam ei prodijt. Ille malè factum dixit, quod, neglectis suis mandatis, se absente preces & sacrificia, quæ Dei voluntate facienda erant pro populo, temerè occupasset. Saulo verò excusante, expectasse se ad statutum dierum numerum: sed cum milites, audito hostem relicta Machma petere Galgala, metu se desererent, necessitate cogente, properasse ad sacrificium: Consultius, inquit Propheta, fecisses, si mihi paruisses, & præmia festinatione Deum, cuius ego mentis interpres sum, non contempsisses. nam per obedientiam & tibi diuturnitatem regni, & posteris successionem parare poteras. Ita Samuel offensus Regis facto domum est reuersus. Saulus autem cum sexcentis tantum militibus & Ionatha filio venit in vrbem Gabaonem. horum maior pars non erat armis instructa, quòd ea regio nec ferrum haberet, nec armorum fabros: quod cura Palæstinorum cautum fuisse diximus. hi diuiso trifariã exercitu, per totidem vias regionem Hebræorum ingressi omnia populabantur, spectante Saulo Rege cum filio, nec valente prohibere hostem, propter suorum paucitatem. Occupauerant enim collem quendam cum Pontifice Achia, qui fuit vnus ex Elis Pontificis posteris, & videntes suorum res impunè agi & ferri, grauiter angebantur, quòd in se nihil esset præsidij. Filius verò Saulis cum armigero suo conspirat, vt clàm ingressi castra hostium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiam si mori oporteat, soli à colle descendentes versus hostium castra iter faciunt. ea sita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in longum excurrebat, rupe circumquaq; cincta, ceu munimento contra insultus hostium. Quapropter negligentius custodiebantur, quia propter naturam loci non solum ascendere, sed ne accedere quidem tutum videbatur. Ergo postquam eò accesserunt, Ionathas confortabat armigerum ad hostem aggrediendũ. Si nos, inquit, viderint, iusserintq; ascendere, omen victoriæ accipiendum est: quod si tacuerint, neque nos vocauerint, reuertamur. Cumq; propius ad hostilia castra accederent appetente iam die, Palæstini vbi hoc viderunt inter se dicebant: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionatha cum armigero inclamabant, Venite huc daturi pœnas audaciæ. Quam vocem Saulifilius cupidè arripiens, vt indubitatum omen victoriæ, tunc quidem recessit è loco in quo conspectifuerant. sed ex alia parte ad rupem accedentes

Palæstini in Israelitas signa mouent.

Israelitæ hostiũ copijs terrentur.

Saul contra Dei mandatum & Samuelis volũtatem victimas ad altare offert.

Samuel Regem Saul accusat.

Hegesippus & Ruffinus Galgala.

Palæstini Hebræorũ regionem populantur.

1. Reg. 14. Ionathas armigero clam hostium castra ingreditur.

tes propter ſitum incuſtoditam, magno labore difficultate loci ſuperata euaſerũt ad hoſtem. aggreſſiq; ſopitos viginti ex his interfecerunt, & totum exercitũ ſtupore ac conſternatione repleuerunt: vt abiectis armis in fugam ſe darent. pleriq; verò non noſcitantes inter ſe, quòd ex multis gentibus conflati eſſent, pro hoſtibus ſe inuicem inuadebant: & cum non putarent duos tantum Hebræos in caſtra penetraſſe, mutuo marte cadebant. quidam metu vulnerum in præcipitia aut ipſi ruebant, aut, vt fit in turba tumultuante, alij ab alijs protrudebantur. Cumq; renunciatum eſſet Regi per ſpeculatores tumultum eſſe in caſtris Palæſtinorum, interrogauit Saulus, num aliquis è ſuis abeſſet: & audito filium cum armigero abeſſe, iubet Pontificem ſumpto Sacerdotali habitu dè futuris vaticinari. Quo reſpondente victoriam Deum & hoſtium cladem promittere: ducit militem in Palæſtinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipſos inter ſe depugnantes. quo audito, qui antè in ſpeluncas & ſubterranea ſe abdiderant, & ipſi prorumpentes militibus Sauli ſe agglomerant. iamq; ad decem millia creuerant, hoſtemq; tota ea regione palantem inſectabantur. ibi Rex ſiue nimio gaudio parum ſui compos, quòd difficile ſit eximiã felicitatem moderato animo ferre, ſiue per inſcitiã, dignum quiddam reprehenſione admiſit. Volens enim meritas pœnas à Palæſtinis ad ſatietatem repetere, diris deuouit eum, quicunque intermiſſa cæde, ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras inſequendi & cædendi finem facere. Paulo pòſt cum delati eſſent ad quandam ſyluam Ephramiticæ tribus refertam apibus, filius Sauli, qui non exaudiuerat patris imprecationes, easq; conſenſu populi ratas habitas, fauum fortè nactus expreſſum inde mel edebat: & monitus, quòd pater, additis execrationibus, interdixiſſet, ne quiſquam cibum ante ſolis occaſum ſumeret, edere quidem deſtitit: negauit tamen rectè id à patre factum. maiore enim vi & alacritate hoſtem perſecuturos fuiſſe, ſi corpora cibo recurauiſſent, & longè plures aſſecuturos fuiſſe ac trucidaturos. Itaque cæſis Palæſtinorum multis millibus, ſub veſperam demum eorum caſtra diripiunt: & inter cæteram prædam, magna pecudum copia reperta, mactant, carnibusq; nondum à cruore purgatis veſcuntur: quod è veſtigio Regi à ſcribis renunciatum eſt, vulgus militum in Deũ peccare, & carnes etiam tum cruentas coquere ac edere. Tum Saulus iubet ſaxum grande in medium prouolui: edicitq;, vt ſuper illud pecudes iugulent, néue carnes cum ſanguine comedant: quia factum hoc Deo diſplicet. cui edicto cum omnes parerent, ſtatuit ibi altare, & impoſitis victimis holocaustoma Deo incendit: idq; altare omnium primum à Saulo exſtructum eſt. cumq; eadem nocte, priuſquam vires & animos reſumerent, hoſtium reliquias vellet conficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnam præ ſe ferens alacritatem, accito Pontifice, iubet eum diuinam ſuper hoc voluntatem quærere, an ſibi reliquum hoſtilem exercitũ delere permittatur. Pontifice verò negante Deum reſponſum velle reddere: non temerè eſt, inquit Rex, hoc Dei ſilentium, qui antehac vltrò ſolebat, quid facto eſſet opus, cõſulere: ſed oportet aliquod latens in nobis peccatũ eſſe, quo offenſus tacet. Sed iuro per eum ipſum, quòd etiã ſi filius meus Ionathas peccatũ id commiſiſſet, vt Deum placem, capitis pœnam ab eo exigam, non ſecus, quàm ſi de quouis, nihil ad cognationem meam pertinente, ſupplicium ſumendum ſit: tum acclamante multitudine, vt hoc faciat, vniuerſos confeſtim in vnũ locũ ſtatuit: & ipſe cum filio ſeorſum ſtans, ſorte deprehenſurus quis in culpa ſit. cumq; ſors Ionathan indicaret,

An. mũdi 2880. Ante Chriſtum natum 1084.

Ionathas in Palæſtinorũ exercitu quoſdam trucidat, reliqui ſe inuicem inuadunt & dant ſe in fugam.

Hedio & Ruffinus cap. 7.

Saul tumultum eſſe in caſtris Palæſtinorũ certior factus, eos adoritur.

Sauli edictum quod Ionathas inſcius violat.

Carnibus cruentis Hebræi veſcuntur.

Saul per ſortes ea-ſam irati Dei perquirit.

An.mũdi2880. Ante Chriſtum natum 1084.

indicaret, interrogat quid feciſſet, & cuius peccati ſibi eſſet conſcius. tum ille, Equidem pater, nihil aliud ſcio, niſi quòd heri dum hoſtem perſequor, edicti tui neſcius de fauo deguſtaui. Saulus verò iurat ſe eum occiſurum, pluris, quàm genus aut naturam aut affectus, iuſiurandum faciens. Ille ne præſenti quidem periculo territus, magno ac generoſo animo ſe præbuit. Nihil, inquit, deprecor pater. Libenter enim hanc mortem fero, qua te religione ſoluat, dum prius tam magnificam victoriam videre contigit. maximum enim mihi fuerit ſolatium, Palæſtinorum inſolentiam ab Hebræis eſſe perdomitam. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorem & miſerationem flexa eſt, iurantq; non laturos ſe, vt occidatur Jonathas autor tam luculentæ victoriæ. atque ita iuuenem irato patri eripiunt, & vota Deo faciunt, vt ipſum immunem à peccato faciat. Saulus victor domum reuertitur, caſis circiter ſexaginta millibus hoſtium. Feliciter deinde regnauit, & contra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæſtinosq; & Idumæos ac Amalecitas, & Regem Obæ multas res geſſit proſperè. Habuit autem liberos mares tres, Ionatham, Ieſum, Melchiſum. Filiæ fuerunt ei Merob & Michaal. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro. Is Neri fuit filius. Nerus verò & Cis Sauli pater germani fuêre Abeliæ filij. Abundabat autem & equitatu & curribus, & cum quocunq; hoſte congreſſus ſemper victor reuertebatur, ita vt Hebræorum res ad felicem ſtatum perduxerit, & potentiam eorũ in tantum auxerit, vt omnibus finitimis eſſent formidabiles. ex iuuentutis verò numero robore ac ſpecie præſtantiſſimum quenq; ſuum deligebat ſatellitium.

Saulus proprium filium mori paratum interficere conatur.

Iſraelitæ Ionathan irato patri eripiunt.

Oba ſiue Soba.

Saul ſemper victor.

CAP. VIII.

Victoria Sauli contra Amalecitas.

Hedio & Ruffinus cap. 8. 1. Reg. 15. Samuel Saulũ ex Dei mandato cum Amalecitis bellum vt gerat commonefacit.

SAMVEL autem ad Saulum veniens, ait ſe ad illum miſſum à Deo, vt eum commonefaceret, electione Dei cæteris eum in regno prælatum, atq; ideò par eſſe, vt ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipſe præſit populis, Deus autem & Regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, ſunt mãdata Domini. Quoniam Amalecitæ Hebræos in deſerto multis affecerunt iniurijs, dum egreſſi ex Ægypto in eam, quam nunc tenent regionem, proficiſcuntur, oportet iuſto bello in eos vindicare, & deuictos internecione delere: ſauireq; in omnem ſexum ac ætatem, & has illis pro iniurijs patribus olim illatis pœnas rependere. ac ne iumentis quidem alijſq; pecudibus parcere, aut inde quicquam prædæ nomine vſurpare, ſed omnia Deo ſacra eſſe, vt iuxta Moſis præceptum Amalecitarum nomen è rerũ natura deleatur. Pollicitus eſt Saulus facturum ſe omnia: & ratus obedientiam in hoc conſiſtere, ſi non pareret tantũ, ſed etiam quàm celerrimè mandata exſequeretur, confeſtim omnes vndiq; copias contrahit, & recenſito apud Galgala milite, abſque tribu Juda circiter quadringenta millia comperit: quas tribus ex ſuo tantum delectu præbuit triginta millia. Saulus autem Amalecitarum terrã cum exercitu irrumpens, pluribus locis inſidias circa torrentem diſpoſuit, vt non ſolum marte aperto eos infeſtaret, ſed ex improuiſo etiã per vias circumuentos opprimeret. Poſtremò magno prælio in fugam verſos non prius perſequi deſtitit, quàm ad vnum omnes ferro tolleret. Quod opus poſteaquam ita, vt diuinitus prædictum fuerat, ſucceſſit, oppidatim bellum circumferre cœpit: quorũ aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nonnulla fame, ſiti, aliisq; modis cum expugnaſſet, vſque ad mulieres & pueros cædibus graſſatus eſt, nec crudele

An.mũdi 2883. Ante Chriſtum natum 1081.

Saul recenſito milite in tribu Iuda triginta millia inuenit.

Saul Amalecitarum vrbes expugnat.

crudele nec inhumanũ hoc ratus: primum quod in hostem sauiret, deinde quod iussu Dei, cui non parére periculosum est. Cepit etiam Regem hostium Agagũ, cuius magnitudinem ac pulchritudinem corporis miratus, seruare eum decreuit, idq; non ex Dei sententia, sed victus affectu proprio, inconcessam miserendi licentiam suo periculo sibi vsurpans. Deus enim ita Amalecitas oderat, vt ne infantibus quidem parceret, quos natura ipsa miseratione cæteris digniores esse voluit. Saulus autem Regem ipsum hostium, & malorum omniũ Hebræis autorem seruauit, pluris eius formam, quàm Dei mandata faciens. Hoc eius peccatum imitatus est mox populus. & ipsi enim iumentis ac pecoribus pepercerunt, in prædam contra Dei mandatũ abactis, pecunias etiam, cæteras q; opes diripuerunt, nihil perdentes nisi contemptibile. Itaque deuictis omnibus, à Pelusio, quæ vrbs est in Ægypti finibus, vsque ad rubrum mare, totam eam regionem Saulus vastauit, sola Sicimitarum gente intacta, qui in Madiana terra meditullio habitant. Hos ante belli principium admonuit per nuncios, vt secederent, néue res suas cum Amalecitarum rebus miscerent, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorum incolumitati, propter cognationem quæ illis cum Raguele Mosis socero intercedebat. Atque ita Saulus, ac si nihil esset prætermissum ex ijs quæ Propheta iuxta Dei voluntatem de bello gerendo mandauerat, sed omnia fuissent ad vnguem obseruata, lætus victoria domum reuertitur. Deus autem offensus est, quod regi erat parcitum, & quod populus pecudes in prædam verterat, cum ipse neutrum permisisset. Iniquũ enim erat, cuius ope victoria cõtigisset, eius mandata contemni, etiã si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonens igitur ea de re Prophetam, ait se pœnitere Saulum elegisse, qui non curet iussa sua exequi, sed malit, quicquid ipsi visum fuerit, facere. His auditis Samuel vehementer conturbatus, per totam noctem fusis precibus Deum Saulo conciliare conabatur. At ille quantumlibet à Propheta rogatus veniam Regi non annuit, quòd non placeret peccata donari in gratiam deprecatoris: quæ non aliunde magis nascantur, quàm ex nimia eorum, in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis gloriam aucupantur, imprudentes maiorem delinquendi ansam offerunt. Postquam igitur Deus preces Prophetæ non admisit, & satis apparuit flecti eum non posse, prima luce Samuel ad Regem, Galgalis tum agentem, proficiscitur. hunc quàm primum Rex vidit, accurrens salutauit, dicens se gratias agere Deo pro victoria: omniaq; iuxta voluntatem eius esse peracta. Tum Samuel: quî fit igitur quod vocem iumentorum & pecudũ in castris audio? Respondit Rex, populum hæc ad sacrificia reseruasse, sed gentem Amalecitarum internecione iuxta mandatum deletam, nemine superstite. Solum se captiuum adducere eorum Regem, de quo ex Prophetæ consilio se decreturum. Ad hæc Propheta respondit, Non sacrificijs delectari Deum, sed viris bonis ac iustis. hos autem esse, qui voluntati & mandatis eius obsequuntur, nihilq; à se rectè fieri putãt, nisi quod iuxta eius præceptum fiat. Contemptum enim eius consistere, nõ in non sacrificando, sed in nõ obediendo: & qui non obediunt, vnicumq; hoc & verum sacrificium non offerunt, quo Deum nec multas saginatas victimas, nec donaria ex auro argentoq; fabricata vel postulare vel admittere: sed auersari hæc vt malitiæ magis quam pietatis argumenta. Contrà qui id solũ meminerunt quod ab ipso iussum est, & mori mallent quàm inde discedere, his delectari, ac ne victimas quidem ab

Ante Christum An. mũdi 2883. natum 1081.

Agagum Amalecitarum Regem Saul capit, & cõtra Dei mandatum seruat.

Hebræi iumentis & pecoribus hostiũ in prædam contra Dei mandatum abactis parcunt.

Hedio & Ruffinus cap. 9.

Deus propter inobedientiam Sauli offenditur.

Samuel Deum Saulo concil iare conatur.

Indulgentia nimia & lenitate mali in proposito confirmãtur.

Saulum Samuel obiurgat.

Dei contemptus in quibus consistat.

Verum ac Deo placens sacrificium.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

his requirere. quòd si etiam sacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quàm à quocunq; alio vel ditissimo. Tu igitur, inquit, scito te in iram Dei incurrisse: contempsisti enim & neglexisti mandata eius. Nam quibus oculis putas eum inspecturum sacrificium ex rebus perditioni destinatis, nisi fortè idem esse putas, perire, & immolari Deo. Quapropter expectabis amissionem regni & huius potestatis, qua elatus contra autorem tuæ felicitatis, mandata eius neglexisti. Saulus autem fassus est se peccasse & malè fecisse, quòd verbis Prophetæ non paruisset. metu tamen coactum se id fecisse, quòd non auderet militem prædæ cupiditate accensum cohibere. Sed da veniam, inquit, & propitius esto. Cauebo enim in posterum, ne in simile peccatum incidam. Rogabatq;, vt maneret tantisper, dum pacificas hostias pro se offerret. Ille verò qui præuidebat Deum nulla flectendum victima, abire incepit.

Samuel Saulo iram Dei & regni amissionem denunciat.

Saul se peccasse fatetur, ac veniam precatur, quæ tamen ei denegatur.

CAP. IX.

Samuel ad Dauidem regiam potestatem transfert.

Saulus Samuelẽ retinere volẽs, vestimentum eius scindit.

IAM Saulus retinere eum volens iniecit manum in pallium: & quia Samuel properantius discedebat, scissura facta est in vestimento. cumq; Propheta dixisset, sic scindendum eius regnum, & peruenturum ad virum iustum & bonum (Deum enim in proposito manere, neq; similem esse hominin natura mutabili) Saulus fatebatur Deum sibi meritò infensum, sed factum infectum fieri non posse. Rogabatq; saltem hoc honoris sibi haberet, vt Deum simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiam Samuel, & vnà cum illo adoratum iuit. Post hæc adductus est ad eum Agagus Rex Amalecitarum, qui cum ó mortem amaram exclamasset, audiuit à Propheta: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæsis earum filijs lamenta & luctum attulisti, ita æquum est, vt ipse matri tuæ mœstitiam afferas. iussitq; eum ibidem in Galgalis interfici: ipse verò reuersus est Ramatham. Rex verò tum demum sentiens in quæ mala, offenso Deo, peruenisset, ad Gabaregiam proficiscitur, quod nomen collem significat: nec post illam diem vnquam in Propheta conspectum venit. Samueli verò vicem eius molestè ferenti, Deus hanc curam mittere iussit, &, assumpto sacro oleo, Bethlema proficisci ad Jessæum Obedæ filium, & ex eius filijs eum vngere, quem ipse indicasset sibi regno dignum videri. Cumq; Propheta diceret vereri se, ne, si Saulus hoc senserit, vel per insidias vel etiam aperta vi perniciem sibi moliretur, iussus hac de re securus esse, ad dictum oppidum peruenit. Eo loci magno hominum concursu salutatus est, quærentibusq; aduentus causam, sacrificatum se venisse dixit. Peracto sacro Iessæum ad epulas vnà cum filijs conuocat: visoq; natu maximo eximia statura ac forma iuuene, coniiciebat inde hunc esse regnaturum. Sed hac parte non est assequutus Dei prouidentiam. Percontanti enim an hunc iuuenem vngere deberet, quem ipse admiratus dignum regno ducebat, responsum est, non eadem spectare Deum quæ homines. Tu, inquit, visa iuuenis pulchritudine, iam satis dignum principatu existimas: apud me verò non eximiæ corporis formæ præmium est regnum, sed animi virtuti: & eum requiro qui hac sit perfectè excultus, pietateq; ac iustitia, obedientia & fortitudine animum exornatus. His auditis Propheta iubet Iessæum filios omnes ostendere: moxq; & alij quinque adfuerunt. horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hæc: Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanael, Rael, Asamus.

Hedio & Ruffinus cap. 10.

Deus non corporis formã, sed animi virtutes spectat.

Amalecitarũ Rex Samuelis iussu interficitur. 1. Regum 16.

Samuelẽ Deus Bethlehem Dauidem in Regem vtvngat, mittit.

mus. His quoque viſis, qui nihilo deteriores forma erant, Propheta rogat Deũ, quiſnam ex his eligendus eſſet. & audito quòd nullus, ſciſcitatur ex Ieſſæo, num quos præterea liberos habeat. Quo reſpondente, eſſe etiam vnum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum, Propheta iubet vt confeſtim vocetur: nõ enim licitum eſſe abſque illo ſacrum epulum celebrari. qui poſtquam accitus à patre venit, adoleſcens colore flauus, & martium quiddam tuens, alioqui liberali ſpecie: tum Propheta ad patrem verſus ſubmiſſa voce, hic eſt, inquit, quem regnare Deo viſum eſt. & cum dicto accumbit, & proximum ſibi adoleſcentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filijs. Depromit deinde ſacrum oleum, quo

An. mũdi 2883. Ante Chriſtum natum 1081. Ieſſæi filij præſtanti corpore regno haud præficiendi.

delibutum Dauidem in aurem admonet, Deum ita velle vt regnũ in populum obtineat: præcipitq́, vt iuſtitiam colat, & operam det, ne vnquam à mandatis Dei diſcedat. Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiã vniuerſam illuſtre nomen conſequuturam. Paleſtinos quoque ab illo ſubigendos, & cum quibuſcunque gentibus congreſſus fuerit, ſemper victorem rediturum, inſignemq́ inde gloriam tam ſibi paraturum quàm poſteris relicturum. Poſt hac mandata Samuel domum proficiſcitur, ſimulq́ numen, deſerto Saulo, ad Dauidem commigrat. quo factum eſt vt hic concepto diuino ſpiritu prophetare inciperet, Saulus verò in morbum damoniacũ incideret, ita vt præfocari ac ſtrangulari videretur, nec aliam opem inuenirent medici, quàm ſi quis peritus excantator adhiberetur. monueruntq́ vbique inquirendum, qui quoties Rex à damone agitaretur, ſtans ad caput eius voce ac fidibus ſacros hymnos caneret. Cumq́ Rex ſine mora quæri talem mandaſſet, quidam ex aſtantibus ait ſe apud Bethlema vidiſſe filium Ieſſæi, adoleſcentem liberali forma, & præter aliam honeſtam inſtitutionem hymnos ad citharam canere doctum, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Mittuntur ergo ad Ieſſæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciantq́ patri, Regem audita adoleſcentis tam forma quàm virtute, cupere ipſum videre. Paruit Ieſſæus, ſimulq́ munera per filium Regi miſit. Cumq́ veniſſet, confeſtim à Rege admodum lato in ſatellitium aſſumitur, in

Dauidem in Regem Samuel vngit.

Numen deſerto Saulo ad Dauidem commigrat qui prophetare incipit.

Dauidem Saulus in Satellitium aſſumit.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1084.

magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à damone agitaretur, vnicũ erat in excantatione remediũ: & solus Dauid hymnos ad Citharã accinens, Regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Jessæo, vt filiũ apud Regem degere pateretur, quandoquidem tantopere eius præsentia delectabatur.

CAP. X.

Expeditio noua Palæstinorum contra Hebræos.

Hedio & Russinus cap. 11. 1. Regum 17. Alia Palæstinorum contra Hebræos expeditio.

ALIQVANTO autem post Palæstini conscripto numeroso exercitu bellum Israelitis inferunt, & castra inter Sochum & Azecum oppida metantur. nec Saulus cunctatus, ducto in hostem exercitu, effecit, vt prioribus castris relictis in munitiorẽ quendam collem è regione Israelitarum Palæstini se conferrent, valle quadam inter vtrosq; intercedente. In hanc è castris hostium descendit Gittæus Goliathus, vir prodigiosa statura: quatuor enim cubitos vno palmo superabat, vastos artus conuenienti armatura protectus. Thorax quinq; millia siclorum pendebat, huic moli respondebat & galea & ocreæ. prægrandem etiam hastam non dextra gestabat, sed humero sustinebat, sexcentorum siclorum ferro cuspidatam. ponè sequebatur armatorum phalanx. Hic cum inter vtranque aciem cõstitisset, immani voce sublata: Quid opus est, inquit, Hebræi ancipitem martis aleam vos subire? Date mihi aduersarium, & duorum periculo decernatur, penes vtros futura sit victoria: vt quorum miles succubuerit, alterius partis iugum ex pacto suscipiant. præstat enim vnum aliquem, quàm totum exercitum, in periculum adducere. Hæc locutus retrò ad suos reuertitur. Sequenti die rursum procedens eisdem verbis est vsus: atque ita per quadraginta dies prouocare hostem prædictis conditionib. non destitit, stupente Saulo cum vniuerso exercitu qui prodibant quidem in aciem, sed à neutris initiũ pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionem profecturus Saulus Dauidem remiserat patri, contentus tribus alijs eius filijs, qui tum signa regia sequebantur, isq; ad gregum curam intermissam se receperat: Sed dum bellũ ducitur magis quàm geritur, missus à patre venit in castra, visurus quo in statu res essent, & fratribus necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iam insolentior exprobrat, ne vnum quidem esse inter Hebræos qui in singulare certamen descendere audeat. Fortè tum Dauid cum fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, auditisq; barbari conuicijs grauiter commotus, se paratum dixit vt hostem excipiat. At Eliabus maximus fratrum obiurgat hominem, per imperitiam rerum supra quam ætatem eius deceat ferocientem, addens satius esse vt ad patrem ac greges quàm primum reuertatur. reueritus est Dauid fratrem, nihilominus apud alios milites professus est sibi non deesse animum ad singularem pugnam, ita vt celeriter ad Regem de hoc sit perlatum. quare accitus & iussus quid vellet dicere, Non est, inquit, Rex cur abijciamus animos aut formidemus. Ego congressus cum hoste insolentiam eius compescam, & elatum, ac ferocientem prosternam, & ex terribili deridendum reddam: tantoq; erit tua simul & tuorum illustrior gloria, quòd ab adolescente magis quàm viro hostis deuictus videbitur. Saullo verò laudante generosum eius animum, nec tamen audente rem tantam tam teneræ ætati committere: Non est, inquit, quod dubites: nam hac Deo fretus polliceor, cuius fauorem iam non semel expertus sum. Quum enim paternos greges pascerem, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsamq; feram in me impetum

Goliath vir prodigiosa statura inter Palæstinos.

Goliath singulare certamen Hebræis denunciat.

Saulus Dauidem remittit patri.

Dauid cum Goliath congredi cupit.

petum vertentem cauda correptam, soloq; afflictam occidi : neque mitius tractaui vrsum greges inuadentem: & hanc quoque beluam nihilo pluris facio, qui cum in Deum atque homines conuicia euomat, non patietur cœleste numen impunè hoc illum auferre, sed meis eum manibus perdomabit. Effecit tam prompta audacia iuuenis, vt Rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructu prius thorace regio simulq; mense ac galea. Tum Dauid, qui armis gestandis non assueuerat, grauari se his magis quàm muniri sentiens: Tuus sit, inquit, hic ornatus, qui gestare eum es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capessere. & cum dicto arma deponit, baculumq; tantum assumit : & coniectis in peram quinque lapidibus de glarea torrentis, funda dextram armatus in hostem properat. Hunc apparatum postquam vidit barbarus adeò contempsit, vt per ludibrium percontaretur, num se canem putaret, qui armis ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam prodiret. Imò cane viliorem, respondit Dauid. quo dicto commotus Goliathus, fanda & infanda conuiciatus, minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibusq; pabulo sparsurum. Tum Dauid, Tu me inuadis hasta tua confisus ac thorace & gladio: mihi verò pro armatura Deus est, qui te ac tuum exercitum nostris manibus hodie deleturus est. auferam enim tuum caput, & reliquum truncum canibus tui similibus laniandum relinquam : & discent omnes quòd Deus curam Hebræorum habet, eiusq; prouidentia vires nobis simul atque arma suggerit : sicut contrà vbi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palæstinus armis grauior quàm vt procurrere posset, magnis passibus in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

Dauid agnũ raptum ex ore Leonis recipit, ipsamq; feram occidit.

Danid vrsum trucidat.

Dauid armis, quibus ad pugnam à Saulo instructus erat, depositis, funda armatus in hostem properat.

Dauid hostem aspernans, contemnitur

Dauidis cum Goliatho ante cõgressum, colloquium.

CAP. XI.

Singulare certamen Dauidis & Goliath, secutaque Palæstinorum clades.

HAVIC *Dauid impigrè occurrit, occultum adiutorem Deum secum in certamen ducens: & promptum è pera in hoc selectum è torrente vnum lapidem, funda rotatum tanta vi in aduersam hostis frontem infligit, vt ad cerebrum vsque penetrauerit: quo ictu sopitus Goliathus in faciem est prostratus. Accurrit victor alacris, & quod ipse inermis esset, suo sibi gladio barbarum obtruncat: tantumq; in eo momenti fuit, vt è vestigio Palæstini terga verterent. Videntes enim præstantissimum ex suis iacere, nullam amplius spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & vniuersus Hebræorum exercitus, sublato militari clamore, intrepidos irruunt, & quotquot assequi poterant cædentes, vsque ad Gitta fines ac portas Ascalonis persequuntur. Ceciderunt q; Palæstinorum triginta millia, & duplo plures sunt vulnerati. Saulus verò à persequendo reuersus castra hostium diripit ac incendit. Caput autem Goliathi Dauid in suum tentorium reportauit, & gladium eius Deo consecrauit. Motus deinde inuidia Saulus cœpit clàm Dauidem odisse, hac potissimùm occasione. Cum enim victor cum exercitu reuerteretur, honoris causa obuiàm venerunt ei mulierum ac puellarum chori ad cymbala ac tympana canentes. Mulierum cantio fuit, Saulum millenos hostes profligasse: virginum item, Dauidem decies millenos sustulisse.*

Dauidis victoria de Goliatho.

Palæstini terga vertunt.

Palæstinorũ triginta millia cæsa.

1. Reg. 18. Saulus clam odit Dauidem.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

Itaq; audiens decuplo potiores victoriæ partes adolescenti tribui, & ratus post tam glorioſum teſtimonium nihil ei ſupereſſe ſperandum niſi regnum, ſuſpectum eum habere cœpit: & parum tutum putans armatum circa ſe verſari, ex ſatel-

Saulus Dauidem ex ſatellite tribunũ facit, vt ſæpè hoſtibus obiectum aliquis caſus è medio tolleret.

lite tribunum fecit, non tàm illius honori quàm ſuæ ſecuritati conſultum volens, vt ſæpè hoſtibus obiectum aliquis caſus è medio tolleret. Dauid autem nuſquam diuinà ope deſtitutus, quocunq; mitteretur rem feliciter gerebat: vt ob eximiam fortitudinem non ſolum apud populum gratioſus fieret, ſed etiam

Sauli filia Dauidis amore capitur.

Sauli filia virgo amore eius caperetur, ita vt ne patrem quidem latere id poſſet. Nactum enim ſe ampliorem inſidiarum tendendarum occaſionem putans, renunciantibus puellæ amorem, libenter ſe illam ei traditurum reſpondit, futuram

Saulus Dauidem Palæſtinis interficiendum obtrudere dolo conatur.

periculorum & exitij cauſam. Promitto, inquit, filiæ coniugium, ſi ſexcenta hoſtium capita afferat. Scio illum honoris auidum, & ex periculis gloriam petere non recuſaturum, ſed fortiter Palæſtinos inuaſurum: id quod mihi bonum eris & commodum. ſic enim ſine mea infamia ſublatus ſecuritatem nobis afferet. Mittit deinde domeſticos qui Dauidis mentem pertentarent, quomodo erga puellæ coniugium ſit affectus. Qui cum indicaſſent ei, quòd ob gratiam qua cum apud Regem tum apud populum polleret, Saulus generum ſibi eum deſtinaſſet: Vobis, inquit, fortaſſis mediocris res videtur generum regium fieri, mihi certè non item, qui conſcius mihi ſum quàm plebeijs ortus ſim natalibus. Quo renunciato, Saulus ad domeſticos, dicite, inquit, nihil me morari pecunias aut dona quæ ſponſæ offerat. hoc enim vendere fuerit filiam magis quàm elocare. Sed cupere generum, fortitudine aliiſq; virtutibus præcellentem, quales in ipſo iam comperi. poſcere autem pro nuptijs filiæ non aurum aut argentum quod è paternis adibus afferat, ſed cladem Palæſtinorum, & ſexcenta eius gentis virorum ca-

Saul Dauidi filiam coniugium promittit, ſi ſexcenta Palæſtinorum capita afferat.

pita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filia fuerit honorificum non vulgaria dona iſta accipere, ſed in matrimonium viri ſpectata acteſtatæ fortitudinis conuenire. Quibus auditis Dauid putans ſincerè à Rege affinitatem ſuam expeti, nihil cunctatus neq; expendens negocij difficultatem, cum

Dauid vt plurimum propitium numen experitur.

ſuo

ſuo ſodalitio ad imperata exſequenda properat: & hic quoq;, vt in cæteris, propitium numen expertus, rem ex ſententia conficit. Cæſis enim plurimis hoſtium, ſexcenta capita abſciſa ſignum victoriæ ad Regem retulit, promiſſi eum admonens.

An. mũdi 2883. Ante Chriſtum natum 1081.

CAP. XII.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.

SAVLVS autem non valens tergiuerſari, quòd turpe diceret vel mentiri, vel prætextu affinitatis inſidias & perniciem per mandata tam periculoſa viro forti ſtruxiſſe videri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hæc neceſſitudo animum Regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud Deum & apud populum augeri, parum tutum hoc exiſtimauit vel regno ſuo vel vitæ: & cum durum eſſet vel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiusq; necis, Ionatham filium cum domeſticorum fidiſſimis, miniſtros eſſe voluit. Qui demiratus patris inconſtantiam, quòd non ſolum amare talem iuuenem deſiuerit, ſed mortem etiam eius expeteret, tum propria beneuolentia, tum virtute hominis motus, ſecretam patris voluntatem ei nunciat: ſimulq; conſulit, vt ſaluti ſuæ maturè fuga proſpiciat, neu in ſequentem diem vſquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrem ſalutabo, & nactus occaſionem de te mentionem iniiciam, & cognita indignationis cauſa, refellere eam conabor. Nullam enim exiſtere poſſe idoneam rationem, cur optimè & de Republica & de Rege meritus opprimi debeat. Nam etiam ſi quid peccatum ſit, oportere hoc priſtinis eius meritis donari. poſt colloquium autem certiorem te de patris animo faciam. Paruit huic conſilio Dauid, ſeq; quàm primum è conſpectu Regis ſubtraxit.

1. Reg. 19. Saulus Dauidi filiam Melcham ſiue Michol collocat.

Hedio & Ruffinus Cap. 12.

Saulus Dauidē tollere cogitat.

Ionathas Dauidem amat, patris voluntatem ei nunciat, ſimulq; conſulit, vt ſaluti ſuæ fuga proſpiciat.

CAP. XIII.

Quòd Rex Dauidi necem ſit molitus.

IONATHAS autem die ſequenti patrem accedens, cum hilarem ac lubentem eum offendiſſet, cœpit de Dauide verba facere. Pater, inquit, quanam in re vel magna vel parua læſus iubes interfici virum, qui tantum momentum ad ſalutem noſtram attulit, nec minus ad cladem Paleſtinorum: quiq; à quadraginta dierum ignominia populum Hebræum vindicauit, ſolus prouocato hoſti opponere ſe auſus. idem poſtea relato præſcripto capitum numero, honoris cauſa ſororem meam in matrimonium accepit: quo magis lugubris fiat nobis eius mors, non ſolum ob virtutem, ſed etiam ob neceſſitudinem. Iniuria enim hæc ad filiam quoq; tuam pertinet, quæ prius viduitatem quàm coniugij fructus experietur. Hæc igitur reputans ſine te flecti ad mitiora, néue ſæuias in virum primum optimè de familia noſtra meritum, quando te damoniaco morbo miſerè vexatum, priſtinæ ſanitati reſtitutum ſeruauit: deinde qui in perpetuos noſtros hoſtes tam egregiè vindicauit. Indecorum enim fuerit horum omnium obliuiſci. His perſuaſus Saulus, iurat filio, poſthac omnem iniuriam à Dauide abſtinere ſe velle. Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Ionathas autem accito Dauidi indicat mollitum patrem iam nihil magis quàm ſalutem ipſius cupere: reductumq; in aulam patri reconciliat, vt ſolita officia circa eum, quemadmodum antè, obiret.

Ionathas parēti præclaras Dauidis res geſtas cōmemorat, orans ne tantoperè in ciuſmodi virum ſæuiat.

Ionathas Dauidi mollitum patrem indicat.

Quomodo

CAP. XIIII.

Quomodo Dauid aliquoties insidias Regis ægrè elapsus, bis tamen eum in potestatem suam redactum interficere non sustinuerit.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

Dauid Palæstinos magna eorum edita strage vincit.

PER idem tempus Palæstinis bellum redintegrantibus, Dauid cum exercitu contra illos mittitur: breuiq; victor, magna eorum strage edita, ad Regem reuertitur. At non ita exceptus est ab eo, vt sperabat, vtq; post rem feliciter administratam excipi oportebat: sed successu mœstus, eius felicitatem periculosam sibi fore existimabat. Cumq; rursum intemperijs, vt antè agitaretur, accitum in cubiculum, in quo decumbebat, spiculum manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incantare: & illo iussa exsequente, spiculum in eum iaculatus est. quod cum Dauid flexu corporis declinasset, domum refugit, ibiq; per totam eam diem mansit. No-

Saulus in Dauidem spiculum eiaculatur.

ctu verò misit Rex qui vsq; manè ades eius seruarent, ne clam elaberetur, vt in iudicium euocatum capitali sententia damnaret. Melcha autem eius vxor & Regis filia, vbi patris voluntatem cognouit, accurrit ad maritum, quanto is in periculo esset, ipsaq; vnâ cum eo renuncians, quo sine viuere nec vellet nec posset. Caue, inquit, ne te sol hic deprehendat, aut nunquam posthac te videbit. sed fuge dum per nocturnas tenebras licet, quas Deus ad tuam salutem longiores faciat. alioqui scito, quòd si te pater inuenerit, sine mora est interfecturus. His dictis fune per fenestram demissum periculo exemit. deinde, parato lecto, tanquam agrotanti, stragulis iecur caprarecens exemptum subiecit: diluculoq; venientibus, quos pater ad Dauidem miserat, ostendit lectum opertum, & quòd palpitatione iecoris stragula moueri viderent, maritum agrum anhelare persuasit, addens totam noctem inquietam eum exegisse. Quod vbi renunciatum est Regi, ea nocte in aduersam valetudinem incidisse, iubet sic vt erat eum afferri. omninò enim illi moriendum esse. qui cum reuersi ac retecto cubili artem muliebrem tandem deprehendissent, rem totam ad Regem deferunt. & cum pater expostularet quòd inimicum sibi eripuisset, excusationem verisimilem comminata est. Ait illum mortem sibi, ni pareret ac adiutaret, comminatum: itaq; venia se dignam qua

Michol Regis seruis, Dauidem ægrotare, persuadet.

Michol sese quod Dauidem eripuerit, excusat.

quæ hoc non ſponte fecerit, ſed neceſsitate compulſa. debere enim illi cariorem eſſe vitam filia, quàm inimici interitum. atq; ita veniam conſequitur. Dauid autem fuga elapſus peruenit ad prophetã Samuelem in Ramatha: eiq; rem omnem, quo erga ſe animo Rex eſſet, indicat, & quàm minimum abfuerit, quin ſpiculo ab eo traiectus fuerit: idq; cum neq; Regem vlla in re laſsiſſet, neq; in bello ſegniter aut improuidè ſe geſsiſſet, ſed fauente Deo cuncta ex ſententia confeciſſet. atq; hoc ipſum eſſe quod Saulum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Propheta verò, cognita Regis iniquitate, relicta Ramatha Dauidem ad quendam locum deducit, cui nomen Galbaath: ibiq; aliquandiu cum eo habitauit. Vt verò nunciatum eſt Regi Dauidem apud prophetã agere, mittit armatos qui eum comprehenſum ad ſe pertrahant. Qui poſtquam ad Samuelem venerunt, offendunt eum in cœtu prophetarum: moxq; eodem ſpiritu afflati, & ipſi prophetare cœperunt. Hoc audito Saulus alios eò mittit, Dauidem comprehenſuros. quibus cum idem quod prioribus accidiſſet, rurſum alios mittit. cumq; tertij quoq; prophetico ſpiritu corriperentur: tandem ira impotens ipſe eò properat. iamq; non longè ab eo loco remotus, priuſquam in conſpectum Samuelis veniret, eius opera & ipſe prophetam agere incepit. Cumq; ad deſtinatum locum peruenisſet, alienatus à mente, abiectoq; veſtitu nudus per diem ac noctem in conſpectu Dauidis & prophetæ iacuit. Paulò poſt ad Jonatham Dauid peruenit, multa de patris eius inſidijs conquerens, quòd ſe nihil tale meritum totis viribus opprimere cuperet. Ille verò rogabat, ne vel ipſe hoc temerè ſuſpicaretur, vel alijs fortè ſuggerentibus talia facilè crederet: ſed ſibi ſoli fideret, cui compertum ſit nihil mali patrem contra ipſum moliri. alioqui indicaturum eum ſibi fuiſſe, cum abſque ipſius conſilio nihil agere ſoleat. Contrà Dauid iureiurando aſſeuerabat ſe vera dicere: obteſtabaturq;, vt mallet credere ac ſaluti amici proſpicere, quàm contemptis eius verbis tanquam vanis tum demum fidem habere, poſteaquam extinctum vel viderit vel audiuerit. Nam patrem talia conſilia ideò cum ipſo non communicare, quòd non ignoret mutuam beneuolentiam qua inter ipſos intercedat. Quare triſtis quòd iam perſuaſus eſſet, percontatus eſt, qua nam in re poſſet illi gratificari. Tum Dauid: Scio, inquit, quod benè mihi velis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna & ſolenne Regis conuiuium, cui me quoque adhibere ſolet. quare ſi ita videtur extra vrbem in agro clam te præſtolabor. tu verò cum requiſiuerit me. dic profectum in patriam Bethlema, vt interſim feſto quod mea tribus celebrat: idq; permiſſu tuo factum. Quòd ſi, vt mos eſt, de amicis, dixerit, feliciter profectus ſit, ſcito illum nihil mali aduerſum me in pectore coquere. Sin autem aliter reſponderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumentum. indicabisq; mihi rem, ita vt præſenti mea calamitate mutuaq; noſtra amicitia dignum eſt, quam fide in hoc data & accepta dominus cum ſeruo tuo voluiſti inire. qua ſi me indignum aut erga parentem tuum iniurium cenſes, nihil expectatis eius iußis iam nunc me tuo gladio confodito. Hæc vltima verba grauiter ferens Jonathas, facturum ſe poſtulata promiſit, & ſi quid patrem malè de ipſo cogitare deprehenderit, indicaturum. & quo maiorem ei fidem faceret, educto ſub diuum iureiurando confirmat, nihil ſe non tentaturum quod ad ſalutem ipſius pertineat. Deus, inquit, qui hanc vniuerſitatẽ quàm latè vides, implet ac moderatur, quiq; priuſquã eloquar mentẽ meã nouit, teſtis eſto iniiti inter nos fœderis, quodq; non prius patris voluntatem ſcrutari deſiſtam,

An. mũdi 2883. Ante Chriſtum natum 1081.

Dauid Samueli Regis erga ſeſe animum indicat.

Saul armatos qui Dauidem ad ſe pertrahant, mittit, qui prophetare incipiunt, tandem ipſe quoq; eò properans, agere Prophetam incipit.

1. Reg. 20. Dauid Ionathæ de patris inſidijs conqueritur, Ionathas autem parentẽ excuſat.

Dauid orat Ionathã, vt parentis erga ſe animum expiſcari & ſignificare velit.

Ionathas amicitiam cũ Dauide iureiurando confirmat.

Y quàm

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

quàm compertum habuero, ecquid latentis odij aduersum te conceperit: & quicquid deprehendero, siue amicum, siue infensum, confestim tibi significabo. Nouit Deus, quòd ipsum tibi perpetuò propitium precor, vtq; semper tuas res prosperet, quemadmodum & nunc facit, & posthac facturus est. & siue pater meus, siue ego tibi aduersèr, tu tamen ope illius nunquam non victor euades. Tu verò memor esto huius nostri affectus, & si me perire contingat, liberos meos serua, & mihi debitam gratiam in illos colloca. Post hoc iusiurandum Dauidem dimittit, iussum in certum agri locum secedere, in quo se exercere solebat. cognito enim patris animo, venturum se illuc vnà cum puero. & si, inquit, emissis tribus ad scopum iaculis, collecta puerum referre iussero: iacere enim ante ipsum: scito nihil triste à patre timendum. quòd si contrarium me dicere audieris, patrem quoque contrario modo affectum existima. vtcunque tamen ceciderit, ego dabo operam, ne quid tibi secus, quam velimus, accidat. Tu cum latiora tempora venerint, fac memor sis horum, & liberos meos commendatos habeto. His Jonatha promissionibus confirmatus Dauid ad constitutum locum proficiscitur. Sequenti verò die qua fuit nouilunium, Rex de more castè ac purè ad cœnam venit. cumq; filius Jonathas dexter illi accumberet, alterumq; latus Abenares exercitus imperator clauderet, videns Dauidis locum vacuum tacuit, suspicatus eum ideò abesse, quòd à congressu vxoris non esset purus. sed cum ne postridie quidem adesset, sciscitatus est ex filio, qua de causa neq; tunc neq; hesterna die adfuisset, solennibus epulis Jessæi filius. Respondit ille profectum in patriam ad solennem tribus eius festiuitatem, commeatu à se impetrato. Quin etiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit: &, si tibi idem videtur, ibo. nosti enim quanta beneuolentia hominem prosequar. Hic iam non amplius odium suum Saulus apud filium dissimulare potuit, & euidenter patuit quàm infesto esset in Dauidem animo. Jurgio enim adortus filium, desertorem eum patris ac hostem appellauit, sociumq; & adiutorem Dauidis. Nec pudere eum quòd nullo parentum respecta cum inimicis conspiret, & non possit induci vt credat nunquam securè regnaturos incolumi Dauide. simulq; iubet, vt hominem accersat, daturum debitum supplicium. cumq; filius quærere vellet, ob quam culpam eum capite plectere vellet, non iam intra verba iram continens proripuit se, & nactus alicunde spiculum impetum in filium fecit: perpetrasset q; impium facinus, ni intercursu amicorum fuisset cohibitus. atque ita manifestè malignum & infestum erga Dauidem animum apud filium prodidit, cum minimum abfuerit, quin suis ipsum manibus propter illum perimeret. Ac tum quidem regius filius è conuiuio profugus, oblitus epularum, tum suum periculum, tum amici iam neci destinati vicem dolens, in mœrore noctem exegit: & prima luce ante vrbem in agrum prætextu exercendi se, sed reuera, vt amico indicaret omnia, processit. peractisq; in iaculatione his quæ promiserat, ablegatoq; in vrbem comite puero, solitudinem nactus ad colloquium Dauidis properat. qui vt primum in conspectum est datus, procumbens ad eius pedes seruatorem suum salutauit. ille erectum à terra complectitur, atq; ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquam sortem suam deplorabant, quæ illis suauissimam consuetudinem inuideret, & inuitissimos à se inuicem distraheret, quod illis morte nihilo mitius videbatur. ac vix tandem multis lamentis exsatiati. obtestatiq; se inuicem, vt mutuæ fidei perpetuò memi-

Ionathas Dauidi signa Regis animum declarantia constituit.

Saul Dauidis absentiam sciscitatur, respõso Ionathas, Regis animum cognoscere cupit.

Saul malignũ in Dauidem animum prodit.

Dauidẽ Ionathas excusans, à parente spiculo petitur.

Ionathas è conuiuio profugit.

Ionathas & Dauid in agro conueniunt.

meminissent, digrediuntur. Inde Dauid fugiens infestißimum Regem, in oppidum Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit: qui solum neq; famulitio stipatum, neq; amicis comitatum aduenisse videns, motus admiratione tanta solitudinis causam percontatus est. tum ille secreta mandata à Rege se habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus esset, nam famulos in constituto loco sibi occurrere iussos. popposcit autem ab eo viaticum, sic enim & amici officium facturum, & ad præsens negocium opem collaturum, quo impetrato, armorum etiam aliquid petijt, aut hastam aut gladium. Forte autem aderat Sauli quidam seruus natione Syrus, nomine Doëcus, regiarum mularum curator. Pontifex verò negauit sibi esse quicquam armorum. esse tamen ibi Goliathi

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081. Hedio & Ruffinus Cap. 13. 1. Reg. 21.

Dauid Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit.

gladium, quem occiso Palæstino Deo consecrauerat. Hoc accepto Dauid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæstinorum, apud quam regnabat Anchus. vbi agnitus à Regis ministris, & indicio ad Regem perlato, hunc esse Dauidem qui tam multa Palæstinorum millia neci dederit: veritus ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud Saulum effugerat, apud hunc incideret, furorem ac rabiem simulat, ita vt ore spumam emitteret, & alia signa insaniæ præ se ferret, quibus morbo fidem apud Gittensium Regem astrueret. qui iratus famulis quòd mente captum hominem ad se adduxissent, iussit vt quam primùm ejiceretur. Hoc pacto è Gitta cum euasisset, in tribum Judæ peruenit, & agens in spelunca quæ est in agro Adullamæ, misit ad fratres qui eos docerent, vbinam ipse moraretur. at illi cum tota cognatione se ad eum contulerunt, necnon & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timentes, ad eum vltrò confluxerunt, operam suam ad omnem eius nutum offerentes. quorum numerus ad quadringentos creuit. quorum multitudine ac ope fretus, relicto eo loco, ad Moabitarum Regem proficiscitur, rogatq; hominem, vt parentes ipsius intra regni sui fines tantisper reciperet, dum res eorum in meliore statu collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud Regem quamdiu illic manserunt habitis, ipse iussu propheta relicto deserto in tribum

Dauid Goliathi gladio accepto, in Gittã Palæstinorũ ad Anchum se conferẽ.

Dauid Regem Anchum timens, furorẽ ac rabiem simulat. 1. Reg. 22.

Dauid ad speluncam Adullamæ peruenit, vbi illius tota cognatio nec non & alij multi ad eum se conferunt.

Dauid ad Moabitarum Regem proficiscens, parentes ei commendat.

An. mũdi 2883. Ante Chriſtum natum 1081.

Dauid ad Sarim oppidum peruenit. Saul Dauidẽ timet.

Iuda ſe cum ſuis tranſtulit, apud Sarim oppidum ſe continens. Quod poſtquam ad Saulum delatum eſt, Dauidem cum armatorum manu eſſe conſpectũ, in non mediocrem metum ac perturbationem Regem coniecit. Sciens enim eius magnanimitatem ac fortitudinem, aliquid magnum molituram ſuſpicabatur, quod rebus Regis aut periculum, aut certè difficultatis ac laboris plurimum afferret.

Sauli ad amicos, Duces & tribules oratio, in qua Dauidem accuſat.

conuocatisq; amicis & ducibus & vniuerſis ſuis tribulibus ad regiam vrbem Gabam, ſedens in loco cui nomen Aruum, adſtante honoratiſſimo quoq; & toto ſatellitio, ſic eos eſt affatus. Viri contribules, ſcio vos meminiſſe quantis à me affecti ſitis beneficijs, & agris locupletati, & honoribus ac præfecturis aucti. Rogo igitur num plura & maiora munera à Jeſſæi filio exſpectetis. ſcio enim vos omnes in illũ propenſiores, initio facto à Jonatha filio, qui & vobis huius ſententiæ autor eſt. non enim me latent clandeſtina inter illum & Dauidem icta fœdera: neque quòd conſilio & opibus aduerſariorum partes contra me adiuuat. Vos autem nihil hæc cura tangit, ſed quieti, quò res euaſura ſit, exſpectatis. Poſt

Doecus Saulo, ſe Dauidem in Noba apud Achimelechum vidiſſe, ſignificat.

hæc Regis verba cæteris ſilentibus, ſolus Doëcus Syrus mularum regiarum curator reſpondit ſe vidiſſe Dauidem in Noba oppido, quò cum ad Pontificem Achimelechum veniſſet, ab eo de euentu rerum oraculum accepiſſe, adiutumq; commeatu & gladio Goliathi armatum, quò volebat deductum eſſe. Accitus eſt mox cum tota cognatione Pontifex: cui Rex, Qua noſtra iniuria prouocatus excepiſti Jeſſæi filium, & Regis inſidiatorem armis atque commeatu

Saulus Achimelecho quòd Dauidẽ armis atq; cõmeatu inſtruxerit, exprobrat.

inſtruxiſti? aut cur etiam de futuris oracula ei reddidiſti? Non enim ignorabas, quòd propter odium, quo familiam meam proſequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, liberè faſſus eſt hæc ſe non tam Dauidi præſtitiſſe quàm ipſi Regi. Excepi, inquit, non vt inimicum tuum, ſed vt fidiſſimum miniſtrum & tribunum, & (quod maius eſt) generum, ac propinqua neceſſitudine coniunctum. quis enim putaret eum, qui hoc honore à te dignatus ſit, inimicum eſſe, ac non potius cum primis beneuolum? Conſultus etiam de diuina voluntate, non nunc primùm ei reſpondi, ſed aliàs quoque ſæpenumerò. Cumq; ſe diceret à te miſſum ad arduum negocium properare, non ſuppeditare quæ requirebat, ad tuam magis quàm ad illius iniuriam pertinere iudicabam. Quare non eſt quod de me malè ſuſpiceris, aut ſi quid noui nunc Dauidem moliri audiuiſti, ob exhibitam à me humanitatem, fauere me illi aduerſum te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuum collatum volui, quicquid officij in illum contuli. His verbis Saulus fidem habere noluit, quòd plus apud eum metus periculi valeret quàm excuſatio quantumuis iuſta. itaque circumdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari. cumq; illis religio eſſet viros Deo ſacros ferro violare, Doëcum Syrum eam cædem perpetrare mandauit. qui aſſumptis ad hoc aliquot ſui ſimilibus facinoroſis, Pontificem cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecenti octuaginta quinque. moxq; miſſi ſunt à Rege Nobam ſacerdotum oppidum,

Achimelechi proditionis á Saulo inſimulati apologia.

Iniuſta Achimẽlechi cum tota familia cædes.

Noba ſacerdotũ oppidum, habitatoribus ad vnum occiſis, incenditur.

qui contrucidatis ad vnum habitatoribus, nullo vel ætatis vel ſexus reſpectu, poſtremò flammis eam deleuerunt: ex qua clade vnicus tantum Achimelechi filius, nomine Abiathar us ſeruatus eſt: idq; totum iuxta oraculum Dei Eli Pontifici olim redditum contigit, quo prædictum erat, propter filiorum iniquitatem eius poſteritatem aliquando interituram. Rex autem Saulus tam ſæuo facinore perpetrato, ſtirpe Põtificia internecione deleta, neq; teneram

Sup. lib. 5. cap. 11. 1. Reg. 2. & 3.

ætatem

atatem miseratus, neque grandæuos reueritus, insuperq; ciuitate quam patriam ac alumniam Sacerdotum & Prophetarum singulari priuilegio Deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quàm prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebeij, quia non audent, neque liberum est naturæ obsequi, æqui ac boni viri esse videntur, mirumq; quoddam iustitiæ studium præ se ferunt. quin & pietatem interea colunt, Deumq; omnibus actionibus nostris interesse, omnes denique cogitationes intueri persuasum habent. sed simul atque ad potentiam & imperium prouecti sunt, exutis pristinis moribus, & tanquam in scena mutato habitu, nouaq; persona assumpta, in omnem audaciam & insolentiam diuinarumq; aquè ac humanarum rerum contemptũ prolabuntur. & cum ad superandam inuidiam maximè illis opus est pietate & iustitia, cumq; omnes eorum non actiones solum, verum etiam voluntates in conspicuo sint omnibus propositæ, tum maximè tanquam aut dißimulante Deo, aut & ipso potestatem eorũ formidante, in subditos debacchantur. & quicquid aut per inanem metum, aut odium vel fauorem irrationabilem decernunt, id tum hominibus ratum, tum Deo quoq; ipsi probatum esse existimant: futurorum verò prorsus nullum nec respectum nec rationem habent. Quotquot enim in eorum gratiam plurimos labores exhauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiam non solum dignitatibus priuant, sed per calumniã etiam sæpe opprimunt, non considerantes quàm meritò, tantumq; temerarijs delationibus absque vlla probatione fidem adhibentes: & sæuiunt non in quos oportet, sed in quos ipsis sæuire est facile. Hæc ita esse manifestum exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitum, qui primus post sublatam optimatum administrationem ac iudicum supremum magistratum Rex Hebræorum creatus, propter suspectum Abimelechum trecentos Sacerdotes & Prophetas interfecit: casosq; excidio vrbis obruit, & quantum in se fuit summi Dei fanum Sacerdotibus sacrisq; ministerijs orbauit, post tam numerosam cædem ne patriam quidem eorum & seminarium superesse passus. Abiatharus autem Achimelechi filius, qui solus generis sui superstes cædem Sacerdotum euaserat, ad Dauidem fuga delatus, familiæ cladem & patris interitũ ei renunciauit. at ille iam ante se hoc præsagiuisse dicebat, cum illic Doecum videret: facileq; suspicatum, calumniã Pontifici apud Regem struendam: agerrimeq; ferebat quòd ipse tanti mali occasionem præbuisset. simulq; iußit, vt apud se maneret, quòd nusquam tutiores latebras inuenire posset. Per idem tempus cum indicatum esset Dauidi Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eumq; quantus est populari, decreuit illos adoriri, consulto prius Propheta, an Deus victoriam annueret: confirmatusq; oraculo, & cum sua cohorte hostem aggressus magna cæde repulit, prædasq; ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit dum fruges ex areis conuehèrent. Rescisit hoc maturè Saulus. nam rei feliciter gestæ fama contineri non potuit quin latè propagata ad regias quoq; aures permanaret, nõ sine ipsius Dauidis laude. Quo nuncio lætus Rex putauit se iam rem factã habere, audiẽs inimicũ se intra vnius oppidi mœnia concluisse, & diuinitus hanc occasionem opprimendi eius datam dictitans, edicit populo vt Cillam properè circumuentã tam diu premant obsidione, donec Dauidem in potestatem redactũ interficiant. At ille oraculo admonitus, nisi maturè suis rebus cõsuleret, fore vt Cillani eius deditione ab ira Regis se redimant, relicta vrbe in desertũ sè cum quadringentis armatis contulit, ibiq;

Ante Christum An. mũdi 2883. natum 1081.

Exemplũ eius quod dicitur, honores mutant mores.

Abiathar manibus Sauli elapsus, Dauidi patris & Sacerdotum nunciat cædem.

Dauid Cillanos contra Palæstinorum incursiones defendit. 1. Regum 23.

Saulus Dauidem in cilla hærentem obsidere conatur.

Dauid oraculo monitus fugit.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

collem quendam munitũ insedit, nomine Engelain. Saulus autem cognito quòd Dauid non amplius apud Cillam esset, expeditionem eam omisit. Dauid verò ex deserto in Canam locum agri Zipheni se cum suis transtulit: quò etiam Ionathas Regis filius praesto fuit salutaturus amicũ, & de futuris collocuturus. Hortabaturq́; eum vt benè sperare t, néve praesentibus difficultatibus defatigatus cederet. omnino enim regnaturum eum, & vniuersõ Hebraeorum populo praefuturum. Tales autem felicitates non solere ociosis contingere. Renouatisq́; fœderibus, & sancita sub Deo teste in omnem vitam amicitia, additisq́; diris execrationibus in eum qui prior à pactis recederet, illum eo loci reliquit, metu nonnihil ac solicitudine leuatum: ipse verò domum suam repetijt. Zipheni verò gratiam Regis captantes, certiorem eum faciunt, Dauidem in agro suo morari: pollicebanturq́; suam operam, vt in manus Regis traderetur. occupatis enim quibusdam faucibus, nullum reliquum illi fore effugium. Saulus verò hominibus collaudatis, gratiisq́; actis quòd inimicum sibi indicassent, cumulatè se illis beneficium repositurum pollicitus, misit qui diligenter quarerent Dauidem, omnesq́; deserti latebras perscrutarentur: dicens se breui cum exercitu secuturum. Atq́; ita Zipheni duces se Regi ad perquirendum eum & comprehendendum obtulerunt, studium suum erga ipsum non indicio tantum declaraturi, sed omnibus viribus conando, vt in potestatem redactum Regi traderent. Sed non habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullum periculum ex silentio imminer et, per adulationem & auaritiam virum pium & praeter ius ad mortem quasitum, Regi se traditur os erant polliciti. Dauid enim, cognita eorum malicia, simulq́; Regis aduentu, relictis locorum angustijs in quibus tum versabatur, euasit ad magnam petram quae sita est in deserto Simonis. Nec Saulus destitit illum insequi. cognito enim inter eundum quòd superatis faucibus euasisset, ad alterum petrae latus peruenit: futurumq́; erat vt Dauid circumuentus comprehender etur, nisi Rex trepidis nuncijs reuocatus esset, qui Palaestinos in ditionem eius hostiliter irrupisse adferebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes vlcisci, agrisq́; suis, quò minus vastarentur, opem afferre, quàm studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atq́; ita Dauid praeter omnium opinionem seruatus, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autem post reiectos Palaestinos nunciatum est, Dauidem intra fines Engadenorum morari: moxq́; assumptis tribus armatorum millibus ex omni exercitu selectis, properè eos ad locum indicatum duxit. cumq́; non longè abesset, offendit speluncam longo recessu opacam, & in penitiore sinu latè patentem, in qua tum forte Dauid cum sua cohorte delitescebat: in eamq́; solus ad requisita natura se insinuauit. Animaduersum est id continuò ab vno è Dauidis comitibus, qui cum eum moneret tempus vltionis offerre Deum, nec esse negligendam occasionem tot erumnas finiendi, abscisso infestissimi Regis capite, laciniam tantũ Regij pallij praecidit: indignum ratus in proprium dominum sauire, quem Deus ipse ad imperij fastigium electione sua prouexerat. nec enim par esse iniurijs certare cum eo, qui immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde è spelunca Saulo, Dauid quoque in apertum progressus Regem inclamat, & cum ad agnitam vocem se conuertisset, ex more prius adoratum sic alloquitur. Quàm iniquum est Rex, te calumniatoribus patulas aures praebentem, & vanissimis hominibus fidem adhibentem, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat.

Dauid in Cœnã cum suis se confert, quò & Ionathas perueniens, cum consolatur, & fœdus cum eo renouat.

Zipheni Saulum, Dauidem in agro suo morari, certiorem faciunt.

Dauid cognito Regis aduentu fugã sibi cõsulit.

Saulus Dauidem insequitur, eumq́; circumuentũ comprehendisset, nisi nuncijs reuocatus fuisset.

1. Regum 24. Saul Dauidem in Engadenorũ agro quaerit, speluncam in qua Dauid cũ sua cohorte delitescebat, ingreditur.

Dauid laciniam Regij pallij praecidit.

Dauid Regi Saulo, q sibi insonti insidias struat exprobrat.

oportebat. verba enim vel falsa possunt esse vel vera: sed nullum apertius de animo quàm ex factis argumentum potest colligi, quemadmodum nunc quoque iudicare potes, num temerè illis credideris, qui eius criminis me apud te reum fa-

An. mūdi 2883. Ante Christum natum 1081.

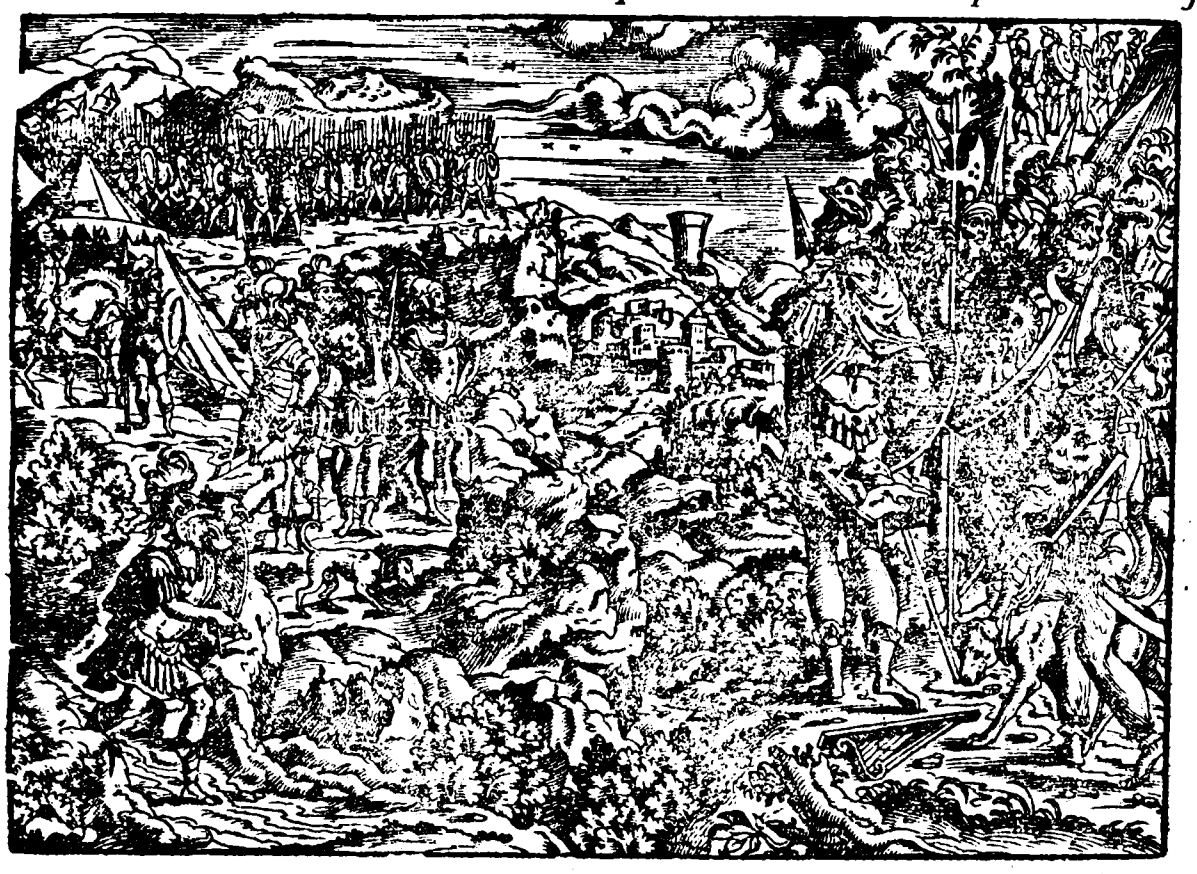

ciunt, quod ne in mentem quidem vnquã venit: & in tantum te exasperauerũt, vt nocte atq; die nihil magis quàm de mea pernicie cogites. An non vides vanissimã esse tuã opinionem, qua persuasus es me familiæ vestræ inimicum, tuaq; imprimis necis esse cupidum? Aut quibus oculis Deum putas immanitatem tuam aspicere, qui hominem ad eadem expetis, oblata vindictæ tali occasione tibi parcentem, quam ipse nactus nunquam elabi è manibus sinuisses? Nihilo enim maiore negocio caput tibi præcidere poteram, quàm hanc vestis laciniam. Simulq; pannum protulit, qui verbis fidem astrueret. Ego certè ne iustæ quidem vltioni indulsi, & tu iniustas simultates contra me exercere non vereris. Sed horum Deus iudex erit, probabitq; vter nostrum æquioribus moribus sit præditus. Tum Saulus demirans è quanto periculo esset seruatus, modestiaq; iuuenis attonitus, ingemuit: similemq; gemitum referente Dauide, Rex se iustius gemere fassus est. Tu enim, inquit, multorum bonorum causa mihi fuisti, ego contrà tibi multarum calamitatum autor. Et nunc quoq; declarasti te à priscorum æquitate non degenerem, qui inimicos in solitudine ad iniuriam expositos nacti, incolumes dimittere maluerunt. Itaq; hodie manifestè cerno regnum tibi à Deo repositum, & sub tuum imperium vniuersam Hebræorum gentem concessuram. quamobrem postulo vt iureiurando fidem mihi facias, te rerum potitũ obliuioni iniurias meas traditurum, & familiam meam saluam esse passurũ. pollicitus est id Dauid interposito iureiurando, atq; ita Regem in regnum remisit. In idem tempus mors Samuelis Prophetæ incidit, viri qui suo merito in maximo semper apud Hebræos precio fuerat: illustreq; virtutis ipsius ac suæ obseruantiæ populus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturam magnifico sumptu concelebrat: & postquam iusta exsoluit in Ramatha patria sepulto luctum in longum tempus prorogat, non quasi in publico mœrore, sed quasi ad vnum

Saulus suam malitiã & Dauidis innocentiam agnoscit, eumq; rogat, vt ad regnum euectus ipsius familiam saluam esse pateretur.

Samuelis mors & sepultura. 1. Regum 25.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

vnum quemuis propriè hac orbitas pertineret. fuerat enim vir ad omnem iustitiam ac bonitatem à natura compositus, & ob has virtutes Deo longè acceptissimus. Prafuit populo post Elis Pontificis obitum primum solus annis duodecim, deinde Saulo regnãte annis decem & octo. cuius extremi dies in hac vt dixi tempora inciderunt. In locis autem, in quibus tum Dauid versabatur, erat Ziphenus quidam in oppido Emma, vir locuples & multorum gregum dominus. habebat enim in pascuis ouium tria millia, & capras mille: ab his Dauid omnem iniuriam abstinuit, grauiter interminatus suis ne vel cupiditate, vel egestate, vel latendi spe impulsi quidquam violarent, sed pluris iustitiam facerent, & Dei voluntatem, cui nunquam placuerunt qui in alienas res manus auidas iniicerent. in hac disciplina suos continebat, putans se in hominem probum & sua beneuolentia dignum hoc officium collocare. Nabalus verò (hoc erat viro nomen) homo erat agrestis & malis moribus praditus, sed honesta ac prudentis & elegãtis mulieris maritus. Ad hunc Dauid pecora tondentem decem è suis misit salutatum, qui illi in multos annos eam felicitatem ominarentur: simulq; rogarẽt vt è facultatibus suis aliquid communicaret, cum è pastoribus intelligere posset, quòd longo iam tempore in solitudine versati adeò nihil detrimenti attulerint gregibus, vt custodes eorum fuisse potius videri possint. Quicquid autem in Dauidem contulerit, in hominem gratum ac memorem collaturum. Ad hac postulata homo suo more nimis durè dedit responsum. Percõtatus enim quis esset Dauid, vt audiuit esse Iessai filium, Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis insolenter ac superbè se gerunt. Quibus renunciatis Dauid in iram accensus, quadringentis armatis assumptis, & ducentis ad custodiam impedimentorum relictis, (iam enim sexcentorum manum coëgerat) contra Nabalum proficiscebatur, iuratus quòd ea nocte & familiam eius & opes omnes esset euersurus. Neque enim se tam agrè ferre, quòd homo ingratus officij nihil rependeret, quàm quòd vltrò conuicijs se impeteret, nulla vnquam affectus iniuria. Interea quidam è seruis pastoribus ad heram suam, illius vxorem, venit nuncians quòd Dauid à marito eius modicum quiddam postulans non solum nihil impetrauerit, sed conuicijs etiam non ferendis sit appetitus, cum tamen in eam diem semper greges eius intactos praestitisset: eamq; insolentiam domini posse illi magnam aliquã calamitatem adferre. Hoc audito Abigaa (id nomen mulieri fuit) oneratis multis asinis, & varijs xenijs in sarcinas congestis, inscio marito & per temulentiã sopito, ad Dauidem properat: eiq; in vallis cuiusdam descensu contra Nabalum armatorum agmen ducenti fit obuiam. Quem postquam appropinquare vidit, de iumento desilijt, & prona in faciem adorabunda deprecata est ne verbis Nabali moueretur, qui reuera esset id quod vocabatur. Nabalus enim Hebraorum lingua vocatur insipiens. Excusabatq; se neminem eorum vidisse, qui ad maritum missi fuerant. Quare obsecro, inquit, da veniam, & age gratias Deo, qui per me tibi obstitit, quò minus humano sanguine manus polluas. Si enim incontaminatus à cade permanseris, ipse pro te pœnas ab his, qui te lesẽrũt, exacturus est. Quod enim Nabalum manet infortunium, inimicorum tuorum contingat capitibus. Tu verò propitius hac mea munuscula admitte, & iram qua merito in maritum meum es commotus, in meam gratiam remitte. Decet enim clementia & humanitas eum, cui fata regnum destinauerunt. Ille verò muneribus acceptis, Profectò, inquit, Dei voluntate ad nos hodie veniſti: alioqui crastinam

Nabali gregibus à Dauide parcitur.

Dauidis legatis petentibus aliquid cõmeatus, durè respondetur à Nabalo.

Dauid contra Nabalum cũ quadringentis armatis proficiscitur.

Abigea Nabali vxor muneribus Dauidem placat.

Nabalus, fatuus.

nam diem non videres. iurauí enim me hac nocte domum vestram subuersurũ, & neminem superstitem relicturum ex familia hominis ingrati, ac in me meosq; contumelioſi. nunc verò Deus tibi in mentem immisit, vt maturè occurrens furorem meum delinires. Nabalus autem tametsi propter te veniam nunc consequitur, pœnam tamen non euadet, sed sui mores per aliam occasionem perdent hominem. Hæc locutus mulierem dimisit. Ea domum reuersa offendit maritum cum aequalibus compotantem, iamq; vino grauem, ideoq; tum nihil eorum quæ gesserat indicauit. sequenti verò die posteaquam sobrio rem totam exposuisset, in tantũ mœrorem eum coniecit, vt toto corpore sideratus decima pòst die mortem obiret. Quod vbi Dauidi relatum est, meritas pœnas Deo persoluisse eum dixit. suapte enim malicia perditum, & vltioni subiectum, idq; incontaminatis eius manibus qui iniuriam acceperat. Atque hoc quoque exemplo didicit, neminem scelestum vindictam Dei posse euadere. nec humanas res à Deo neglectas ferri temerè: sed bona bonis, & malis, quod illis dignum est, rependi. Moxq;, missis ad vxorem eius nuncijs, acciuit eam in legitimum thorum coniugem sibi inducturus. quæ profata prius se indignam vt vel pedes eius contingeret, cum omni tamen suo paratu venit: & vxoris loco posthac habita est, hunc honorem ab eo consecuta tum propter modestiam bonosq; mores, tum propter eximiã formã gratiam. Habuerat autem Dauid & antea coniugem, ex Abesaro oppido oriundam. Nam Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptam pater Liso Pheltiæ filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Nec ita multo post Ziphenorum quidam renunciant Saulo, Dauidem rursum in eorum regione esse, & si velit adiutare, posse eum comprehendi. at ille cum tribus millibus militum eo proficiscitur: & superueniente nocte castra metatus est in quodam loco, cui nomen Sycella. Dauid autem cognito quòd Rex contra se cum armis veniret, speculatoribus missis iussit vt se certiorem facerent, quonam vsq; processisset: cumq; audisset eum esse apud Sycellam, noctu ignaris suis omnibus, duobus tantum comitatus, Abisæo sororis suæ Saruiæ filio, & Abimelecho Chetthæo, in castra hostium penetrat. Dormienteq; Saulo & circum eum satellitio, simulq; imperatore copiarum Abenero, in tentorium Regium insinuatus, neq; Regem agnito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit, neque Abisæum accensum ad facinus permisit: sed cohibuit admonitum nefas esse Regem diuino suffragio creatum interimere, quantumuis malum: eius enim esse in eum vindicare, qui regnum dedisset. vtq; aliquod signum esset, quòd nactus potestatem Regis opprimendi non esset ea vsus, ablato spiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile sita erant, nemine sentiente castra exiuit, intrepidè & quasi per ocium inter sopitos versatus, partim nocturnis tenebris partim audacia propria fretus. transgressusq; torrentem, & conscenso montis vertice, vnde facilè poterat exaudiri, inclamatis Sauli militibus & Imperatore eorum Abenero è somno eos excitat. & cum Imperator nominatim appellatus scitaretur quisnam esset qui se vocaret, sic respondit, Dauid ego sum Jessæi filius, à vobis profugus. Sed quî factum est, vt tu vir tantus & inter amicos Regios maximè honoratus, tam negligenter domini corpus custodias, vt dormire malis quàm curam salutis eius gerere. Capitalem enim culpam admisistis, qui paulo antè quosdam è nostris clam in castra Regia subrepentes non sensistis. Vide igitur quonam deuenerit spiculum Regium, & aquæ lecythus: & disce quantum flagitium sit commissum. Saulus au-

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

Dauid à proposito Nabalum euertendi desistit.

Nabal in tantũ se cõiicit mœrorem, vt toto corpore sideratus mortem obiret.

Exemplũ prouidentiæ diuinæ, nullũ scelestum Dei vindictã euadere.

Dauid Abigæam Nabali viduam ducit.

Saul Melcham prius Dauidi nuptam alij elocat.

2. Regum 26.

Zipheni rursum Dauidem in eorum esse regione Saulo renũciat.

Dauid cum duobus in hostium castra penetrans Sauli spiculũ & lecythũ aqualem aufert.

Dauid Sauli Imperatori Abenero quòd Regium spiculum & aquæ lecythum auferri passus sit exprobrat.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

Saulus Dauidem collaudat, vtq; bono esset animo, & ad proprias ædes reuerteretur hortatur.

tem agnita Dauidis voce, & cognito quòd adeptus eum à somno & custodum negligentia proditum, non tamen interfecit, cum id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute concessa professus est. hortabaturq; vt bono esset animo, nihilq; mali in posterum timens, ad proprias ades reuerteretur. Compertum enim habere, non sibi ipsi salutem suam cariorem esse quàm Dauidi. Se enim seruatorem suum, hominem spectata per multa officia beneuolentia, in exilium actum, & sæpe in capitis discrimen adductum, amicorumq; consuetudine orbatum persequi non desistere. illum verò pro hostili insectatione salutem sibi reponere. Tum Dauid iussit vt mitteret qui spiculum & lecythum reportarent, hoc atteſtatus, quod Deus futurus esset vtriusq; naturæ & morũ ac gestorum iudex cui notũ esset quòd ea quoq; die peperciſſet inimico, quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis incolumis è manibus emissus, retro in Regiam se recepit. Caterum Dauid veritus ne si diutius in eis locis hæreret tandem comprehenderetur, consultius putauit in Palæstinã transire, & illic degere: quod cum cæteris quoque visum esset, vnà cum sexcentorum manu ad Anchum se contulit Regem Gittæ vnius è quinque eius gentis ciuitatibus: vbi domicilio accepto à Rege cum duabus vxoribus Achima & Abigæa habitauit. Saulus autem cautior factus posthac destitit contra eum aut proficiſci aut militem mittere, videns id sibi iam bis malè cessisse, minimumq; abfuisse quin captando caperetur. Dauidi autem non placuit in vrbe Gitta manere, sed petijt à Rege vt ad pristinam erga se hospitalitatem hoc quoque adjiceret, & agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morando oneroſus Gittensibus videatur. annuit eius precib. Rex, & vicum quendam nomine Secellam ei donauit, quam Dauid postea regnum adeptus adeo dilexit, vt suam & posterorum priuatam possessionem in perpetuũ esse voluerit: qua de re aliàs fusius dicturi sumus. totum autem tempus quo Dauid apud Secellam vixit, fuerunt menses quatuor, additis viginti diebus. ex eo loco clancularijs excursionibus Palestinæ gentis vicinos sibi Saritas & Amalecitas infestabat, magnas iumentorum & camelorum prædas abigens. mancipia enim non abstrahebat, veritus ne horum indicio res ad Anchum Regem perferretur. De manubijs autem munera mittere ad Regem solebat. quo percontante vnde eas prædas ageret, meridionalem Iudæorum regionem campestrem incursare se respondens, Regi facile persuasit vt crederet quod verum esse vehementer cupiebat. sperabat enim Dauidem si hostiliter gentem propriã tractasset, præcluso reditu semper posthac obnoxium se habiturum. Et parabatur tum bellum in Hebræos communi Palæstinorum decreto, indicto omnibus eius nominis socijs die ad conueniendum in Rengam, vbi collectum exercitum Anchus in hostem ducturus erat: & inter cætera auxilia Dauidem cum sexcentorum cohorte euocauerat. quo promptè operam pollicente, & dicente adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, Rex contrà quò magis eum sibi deuinciret, promisit se eum re benè gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum.

Dauid Saulo innocẽtiam suam declarat.

1. Regum 27. An. mũdi 2889. Ante Christum natum 1705.

Dauid cũ sexcentorũ manu & duab⁹ vxoribus in Palæstinã ad Anchum Gittæ Regẽ se confert.

Saul contra Dauidem proficiſci desistit.

Dauid à Rege petit vt agri partem ad incolendũ ei cum suis attribueret, Rex Secellam ei donat.

Dauid Saritas & Amalecitas excursionib⁹ infestat, de manubijs munera Regi mittit, eique meridionalem Iudæorum Regionẽ se incursare persuadet.

Hedio & Ruffinus cap 14. 1. Regum 28. Palæstini in Hebræos bellũ parant. Anchus Dauidem cũ sexcentorum cohorte euocat.

Hebræi

CAP. XV.

An. mũdi 2890. Ante Christum natum 1074.

Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vnà cum filijs fortiter pugnans occubuit.

SAVLVS autem è regno suo diuinos omnes & ventriloquos ac ariolos cæterosq; similis vanitatis homines eiecerat, solis Prophetis retentis: cumq; audisset Palæstinos Sonnam vsq; vrbem progressos castra ibi metatos, & ipse cum suis copijs illuc occurrit: & iuxta montem quendam Gelboe dictum castra è regione hostium posuit. vbi no mediocris trepidatio illum incessit, reputantem hostilem exercitũ viribus longè præcellere: qua de re solicitus ad oraculum Dei confugit, euentum prælij sciscitans. Deo autem silente, magis etiam territus, prorsus animũ despondit, præsagiens cladem imminere, posteaquam Deus præter solitum auxiliatricem manũ subtraheret: quæri nihilominus imperat mulierculã quampiã ventriloquam, & manes elicere callentem, quò vel sic rerum euentum præsoscæret. nam ventriloquorũ genus euocatis defunctorũ animabus per eas futura sciscitantibus prædicunt. cumq; indicio cuiusdam familiaris sui comperisset esse talem mulierculam in oppido Endoro, ignaris omnibus, mutato regio habitu, assumptisq; duobus fidissimis famulis, ad Endorum & mulierem fatidicam proficiscitur: rogatq; eam vt diuinet, educatq; ad superos animam viri, cuius ipse voluerit. illa autem repugnante & negante se edictum Regis contempturam, qui hoc diuinaculorum genus à suo regno arceat: & obtestante ne nulla iniuria lacessitus insidias sibi strueret, quò deprehensa vetitas artes attrectare ad supplicium raperetur: iurauit neminem hoc rescisturũ, neq; se responsum cum alijs cõmunicaturum, sed fore eam extra omne periculũ. Vt verò iureiurando persuasa est nõ timere, iussit eam Samuelis animam excitare. qua cum nesciret quisnam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat. quo in conspectum veniente, mulier specie viri diuina & veneranda perterrita ac stupefacta, versa ad Regem, nónne, inquit, tu es Saulus Rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente & rogante trepidationis causam, ait se videre ascendentem virum diuina quadam specie praditum. percontante deinde qua effigie, quóue habitu esset ac ætate, ait senem esse venerandum, habitu Sacerdotali amictum. Agnouit Rex Samuelem esse, & procidens adoratione salutauit. anima autem Samuelis interrogante quam ob causam se elici ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se huc adactũ cõquestus est. imminere enim grauem hostiũm exercitum, & se inopem esse consilij destitutũ à Deo, neq; per vates, neque per somniorum visiones futura præsignare dignante. quapropter ad eum se confugisse, cui res suas semper curæ fuisse sit expertus. Samuel verò adesse iam Regi extremũ vitæ diem prauidens, superuacaneũ respõdit ex ipso futura scitari, cum à Deo destitutũ se agnoscat. Audi tamen, inquit, infatis esse vt Dauid assumpta regia dignitate bellum ex sententia cõficiat. te verò & principatũ & vitã simul amittere, eò quòd in bello, quod cõtra Amalecitas gessisti, obediens Deo nõ fueris, &, quæ tibi per me etiã tum viuum mãdauit, neglexeris. Scito igitur & exercitum tuum ab hoste profligandum, & te vnà cũ filijs in prælio cadentem cras mecum futurũ. His auditis Saulus obmutuit præ mœstitia, & in humum collapsus est, siue ob subitaneam tristitiam viribus deficientibus, siue ob inediam, quòd ea nocte ac præterita die corpus cibo recurare neglexisset. tandem cum agrè ad seipsum redisset, mulier vrgebat eum vt cibũ sumeret,

Saulus è regno ventriloquos ac ariolos eijcit.

Saulus Palæstinos cũ copijs aduentare audiens ad oraculũ Dei confugit.

Saulus Endorum ad mulierem fatidicam proficiscitur.

Saulus Pythonissam Samuelis animã excitare iubet.

Saulus Samuelì de necessitate sua conqueritur, eumq; consulit.

Samuelis anima Saulo visa belli cum Palæstinis euentũ prædicit.

Saulus ob subitaneã tristitiam, viribus deficientibus in humũ collabitur.

An. mũdi 2890 Ante Christum natum 1074.

Pythonissa Saulũ vt mensa apposita vires refoueret adigit.

hanc gratiam ab ipso reposcens officij, quod per interdictas artes non sine suo periculo poscenti præstiterat, priusquam sciret hunc ipsum esse qui interdixit. pro quo beneficio hoc tantum reposcebat, vt mensa apposita vires refoueret, quo ad exercitũ redire valeret. resistentem verò & cibũ omnem præ desperatione auersari pergentem, tantũ non adegit improbis precibus vt assentiretur. cumq; vnicum haberet vitulũ domi à se educatum mulier quotidianis operis victũ sibi parans, & nihil præterea possidens, hoc mactato carnes coctas ipsi & famulis apposuit. Saulus verò eadem nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco

Exemplum comitatis ac liberalitatis in Pythonissa.

mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quæ tametsi à Rege artem exercere vetita qua victum parare assueuerat, hominem nunquam antè visum, immemor totam alendi se rationem per hunc sibi ademptã, non auersata est vt hospitem & ignotũ, sed cõmiserata & consolata ad fastiditũ cibum sumendũ adhortata est: & quod solum mulieri pauperi superfuit, promptè ac libenti animo apposuit, nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fauorem Regis captans, quem iamiam morituru præsciebat: cum tamen homines natura ita comparati simus, vt tum demum officiosos esse libeat, quando aut pro meritis gratia est rependenda, aut ipsi demereri quempiam cupimus, quem cumulatè aliquando beneficium repositurũ speramus. Egregium igitur exemplar beneficentiæ nobis exhibuit, ostendens nihil esse potius quam in necessitate constitutos subleuare, nihil quod hominem magis deceat, nihil quod Deum æquè conciliet, & ad benefaciendũ nobis prouocet. atq; hæc de muliere illa dixisse sufficiat. Nunc aliã quandã admonitionem scriptis meis iuuat inserere, cum populis ac gentibus profuturã, tum præcipuè viris eximijs & ad gloriã natis incitamento futurã ad virtutem: quandoquidem hæc sola in sempiterna memoria sui cultores collocare valens, magnum calcar ad honesta studia tam Regibus gentium, quàm ciuitatum magistratibus debet subdere, vt contemptis periculis atq; etiam certa morte, nihil

Iosephus Regẽ Saulum tanquam insignem & inuictum Heroem sese cũ tota familia periculo obiicientem, futuri præsertim gnarum, laudat.

durũ pro patria subire ac sustinere subterfugiãt. Quod vt faciã opportunè Saulì Hebræorum Regis illustre exemplum flagitat. Hic enim licet futuri gnarus, & de obitu suo præmonitus à Propheta, noluit tamen eum vitare, & ob vitæ cupiditatem exercitum hosti prodere, atq; hoc modo Regiam maiestatem dehonestare: sed cum liberis totaq; familia periculo se obijciens, pulchrum existimauit in prælio pro suo subditis imperio pugnando cadere, & filios in eiusdem laudis societatem assumere potius quàm superstites relinquere, incertum quales nam futuros. Sic enim existimauit, loco posteritatis perpetuam laudem & immortalem memoriam sibi futuram. Quamobrem hic mihi verè iustus & fortis ac prudens fuisse videtur, & si quis huic similis fuit aut futurus est, huic virtutis testimonium ab omnibus reddi æquum censeo. Nam illos qui cum certa victoriæ incolumitatisq; spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gesserint, non censeo meritò fortitudinis titulis insigniri ab historicis alijsq; scriptoribus. Sed quamuis & illis sua laus debeatur, soli tamen generosi ac fortes periculorumq; contemptores iure dici possunt, qui Saulum æmulantur. Quid enim magni est communem martis aleam subire, & inter spem ac metum fluctuando, si fortuna affulserit fauore eius vti? contrà nihil lætum sperantem, & præsium quòd necesse sit in pugna cadere, intrepidè tamen & imperculso animo fato minanti occurrere, id verò generosi & verè fortis viri facinus ego censeo. Hæc est Saulì nostri laus, qui exemplo est omnibus veræ gloriæ amatoribus, vt si honesti

neſti apud poſteros nominis rationem habent, idem ſibi, ſi quando vſus veniat proponant: in primis autem Regibus, quibus propter fortunæ ſublimitatem adeò non licet eſſe ignauis, vt turpe ſit etiam mediocritatem fortitudinis non excedere. Poſſem quidem etiam plura in hoc argumento de Sauli generoſitate dicere, verum ne videar immodicus, eò vnde digreſſi ſumus reuertar. Palæſtinis copias vndique contrahentibus, delectuq; per ſingulas gentes ac regna & ſatrapias habito, nouiſſimus venit cum ſuo milite Rex Anchus, quem ſecutus eſt Dauidem cum ſexcentorum cohorte. quem vbi viderunt Palæſtinorum duces, percontabantur Regem vndenam venirent Hebræi, aut à quo vocati. Is reſpondit Dauidem iram domini ſui Sauli fugientem, à ſe exceptum, nunc vt gratiam hoſpiti referat, vtq; de Saulo vindictam ſumat, in auxilium veniſſe. at illis non probabatur, quòd veterem hoſtem in auxilium acciuiſſet: ſuadebantq; vt eum retrò remitteret, ne fortè cladem aliquam ipſis afferat. facilè enim habiturum occaſionem reconciliandi ſe domino, ſi hoſtibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare proſpiciendum eſſe in futurum, Dauidemq; cum ſua cohorte ad agros à Rege illi aſſignatos remittendum. Hunc enim eſſe illum Dauidem virginibus cantatum quòd plurima Palæſtinorum millia deleuiſſet. Viſum eſt Regi quoq; Gittæ rectè illos monere: moxq; accito Dauide, equidē, inquit, fidem tuam ac virtutem compertam habens ſociū huius expeditionis te aſſumpſi, ſed cæteris ducibus hoc non probatur. quare confeſtim agrū, quem tibi donaui, repete, nihil de voluntate noſtra dubitans: & illic eſto præſidio meæ regioni, ne interim, dum cum exercitu abſum, hoſtes aliqui eam per occaſionem inuadant. hoc enim pacto non minus amici ac ſocij præſtiteris officium. Paruit Dauid, & ad Sicellam ſe recepit. Sed interim dum Palæſtinorum caſtra ſequeretur, Amalecitarum gens expugnata & incenſa Sicella, prædaq; tàm inde quàm ex vicinis Palæſtinorum agris abacta, in ſuam regionem reuertebatur. Dauid autem vicum ſuum vaſtatum inueniens, omnibusq; direptis vtranq; etiam vxorem abductam, et pari modo commilitonum vxores ac liberos cum cætera præda abactos, doloris impatiens ſcidit veſtimenta ſua: & adeò huic calamitati ſuccubuit, vt non prius flere ac lamentari ſuam & ſuorum vicē deſineret, quàm lacrymæ eum deficerent. nec multum aberat quin abiratis ob iacturā coniugum & liberorū militibus ſaxis impeteretur, quòd in ipſum cauſam tanti mali reiicerent. Poſt quā autem à mœrore ſe recollegit, & animam ad Deum erexit, rogauit Pōtificem Abiatharum, vt ſumpto ſacerdotali amictu Deum conſuleret, & oraculū referret, num Deus conceſſurus ſit aſſecuto Amalecitas vxores ac liberos recipere, pœnasq; de hoſte ſumere. Pontifice verò iubente perſequi aſſumptis ſexcentis armatis quantū potuit per veſtigia hoſtium properauit. cumq; ad torrentem quendam nomine Baſelum peruenisſet, incidit in quendam Ægyptium errantem, iamq; inopia & fame deficientem, qui toto triduo per deſertum impaſtus oberrauerat. hunc cibo & potu prius refocillatū, rogat cuius eſſet, & qua natione. is reſpondit ſe Ægyptium genere, à domino relictum in itinere, quòd propter languorem non poſſet agmen conſequi eorum, qui vaſtata Sicella finitimisq; locis domum ſe recipiebant. Itaque hoc ductore Dauid vſus ad perſequendos Amalecitas, aſſecutusq; eos in ſerram proiectos, & partim prandium ſumentes, partim iam temulentos, & rebus ex præda quæſitis ſe oblectantes, ex improuiſo irruens magnam eorum ſtragem edidit. Inermes enim & nihil tale expectantes, & epulis tantum

An. mūdi 2890 Ante Chriſtum natum 1074.

1. Reg. 29.

Anchus ſecum Dauidem contra Hebræos educit, qui à Palæſtinorum Ducibus reprobatur.

Anchus Dauidem remittit.

Amalecitarum gens expugnata & incenſa Sicella, prædam abegerunt.

Dauid Deum conſulit, num ab Amalecitis vxores ac liberos recipere ſit conceſſurus.

Dauid Aegyptio ſeruo ductore, Amalecitas aſſequitur.

Dauid in Amalecitas irruit, magnam eorum ſtragem edit, omnemq; prædam recuperat.

An. mũdi 2890 Ante Christum natum 1074.

ac compotationibus intenti, facilè ab armatis cõficiebantur. alij enim instructis mensis accubantes, cruore appositos cibos inundabant, alij propinantes sibi inuicem opprimebantur, nonnulli verò somno iam ac vino sopiti: & si qui se interim armare potuerunt, non multo maiore negocio quàm cæteri cædebantur. durauit enim ea cædes à prandio vsq; ad vesperam, vt ex omnibus Amalecitarum copijs ægrè quadringenti celeritate camelorum ab internecione sint exempti. cæterùm præda omnis est recepta, vxoresq; tàm ipsius Dauidis quàm commilitonum. Remetientes autem iter postquã ad eum locũ peruenerunt, vbi ducentos minus expeditos ad custodiam impedimentorũ reliquerãt, quadringenti illi nolebant eos in præda partem admittere, quòd per ignauiam in persequendo hoste delassati fuissent, aiebantq; contentos esse oportere receptis vxoribus ac liberis. Hanc eorum voluntatem iniquam Dauid pronunciauit. Par enim esse, vt victoria diuinitus concessa, receptisq; ex hoste spolijs, vniuersi milites ex æquo fruerentur, maximè cum reliqui impedimenta interim asseruauerint. & ex eo præiudicio mos in posterum obtinuit, vt tantundem ex præda cederet ijs qui pugnæ interfuerunt, & ijs qui interim circa impedimentorum custodiam sunt versati. Reuersus deinde Sycellam Dauid, per totam tribum Judæ partes ex præda ad amicos & familiares misit. atq; in hunc modum circa Sycellam & in persequendis Amalecitis res gesta est. Interea Palæstini acri prælio cum hoste congressi & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. ibi Saulus & filij contra hostem egregiè certantes, & hoc tantum agentes ne multi caderent, vtq; honestis vulneribus confecti luctuosam hosti victoriam relinquerẽt, totam vim hostium in se conuerterunt: & circumuenti multitudine, magna circa se strage Palæstinorum edita postremò & ipsi hostium telis sunt obruti. fuerunt autem Sauli filij Jonathas, Aminadabus & Melchisus. post quorum casum vniuersus He-

Dauid custodes impedimentorum, obstrepentibus pugnæ socijs, in prædæ partem admittit.

1. Reg. 31.

Saulus cum filijs in Palæstinorũ pugna, reliquo exercitu fuso fugatoq; cadit.

bræorum exercitus profligatur: dumq; nullo ordine trepidi fugiunt, instantibus à tergo barbaris ingens cædes est perpetrata. Saulus quoq; stipatus suorum caterua fugiebat: in quem Palæstini immissis sagittarijs & iaculatoribus, omnes paucis

paucis exceptis confixerũt. ipſe verò poſt multa fortia facinora edita, grauatus vulneribus, vt iam nec ſubſiſtere, nec ſibi ipſe manus inferre valeret, obſecrauit armigerum vt ſe ferro transfigeret, priuſquam viuus in hoſtium poteſtatem fieret. quod cum armiger ob maieſtatis reuerentiam detrectaret, ipſe admoto ad pectus proprij gladij mucrone in eum incubuit. & cum deficientibus viribus trajicere ſe non poſſet, circumſpiciens iuuenem proximum rogat, quiſnam eſſet: auditoq; eſſe Amalecitam, orat vt ſe iuuaret efficere, quod ipſe ſuis manibus non quiret. qui poſtquàm eius optata exſecutus eſt, ademptis aureis armillis & corona inſigni regio, quantum potuit feſtinus inde ſe proripuit. armiger autem regius conſpecta Sauli nece, ipſe quoque ſe iugulauit. pari modo & vniuerſum eius ſatellitium vnà cum domino ſuo cecidit, circa montem qui nominatur Gelboe. Qua clade audita ab Hebræis qui vallem vltra Iordanem ſitam habitant, quique campeſtres vrbes tenent, quòd Saulus Rex cum filijs & exercitu in prælio cecidiſſet, relictis ſuis oppidis in munitiſſimas quaſque vrbes confugerunt: quæ Palæſtini deſerta nacti, facilè occupata ipſi poſthac incoluerunt. Die verò quæ prælium proximè conſecuta eſt, dum caſorum cadauera ſpoliant, inciderunt in Sauli filiorumq; eius corpora, quibus exutis capita etiam præciderunt: & dimiſſis in hoc per totam ſuam regionem certis hominibus, hoſtes cecidiſſe nunciauerunt: quorum arma in templo Aſtartes dedicauerunt, porrò corpora eorum circa mœnia vrbis Bethſanæ, quæ nunc eſt Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod poſteaquam auditum eſt in Jabiſſa vrbe regionis Galaditidis, truncata eſſe Sauli ac filiorum cadauera, rem indignam rati eos extremo exſequiarum honore fraudari, aliquam multi fortiſſimi & audaciſſimi egrediuntur, (alit enim hæc vrbs homines robuſtos ac feroces) factoq; per totam noctem itinere, ad Bethſanæ mœnia peruenientes, demptis Sauli & filiorum corporibus Jabiſſam ea deportauerunt, nemine hoſtium arcere eos aut aggredi propter virtutem ipſorum audente. Jabiſſeni autem populariter eos deploratos in celeberrimo agri ſui loco ſepeliuerunt, & indicto ob Regis & filiorum cædem luctu ac ieiunio dierum ſeptem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis vaticinium, propterea quòd mandata Dei de bello contra Amalecitas gerendo non eſt exſecutus, & quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho Pontifice, vrbem quoque Pontificalem ſubuertit. Regnauitq; viuente Samuele annis decem & octo, & poſt mortem eius annis viginti: quo tempore exacto, eum quem diximus vitæ finem eſt ſortitus.

An. mũdi 2890 Ante Chriſtum natum 1074.

Saulus ſeipſum interficere molitur, eumq; iuuenis Amalecita iuuat.

Hebræi vallem vltra Iordanem ſitam habitantes, relictis ſuis oppidis in munitiſſimas vrbes confugiunt.

Palæſtini Sauli filiorumq; corpora crucibus affigunt.

Ciues in Iabiſſa, Sauli & filiorum cadaucra dempta ſepeliunt.

Saulus regnauit annis 38.

FLAVII

An. mũdi 2891. Ante Christum natum 1073.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SEPTIMVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI VII. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.
II. Iebostho amicorum insidijs interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.
III. Dauid in captis Hierosolymis Chananæos inde populariter eijcit, vrbemq; Iudæis victoribus inhabitandam tradit.
IIII. Dauid Palæstinorum bello impetitus, apud Hierosolyma victoriam illustrem consequitur.
V. Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.
VI. Damasceni à Dauide vincuntur.
VII. Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.
VIII. Quomodo per intestinum familiæ dissidium, Dauid à filio regno pulsus fuerit.
IX. Absolonij contra patrem profecti, cum exercitu interitus.
X. Dauidis iam in regnum restituti status felix.
XI. Dauid se viuente Solomonem filium suum regnum auspicari voluit.
XII. Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

CAP. I.

Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.

2. Reg. 1. Amalecita Dauidi Regem Saulum cæsum nunciat, & eius cædis argumenta armillas aureas & insigne regium affert.

HOc prælium in eum diem incidit, quo Dauid de Amalecitis victor Sycellam est reuersus. tertio autem post eius reditum die, elapsus è prælio Sauli interfector, scissa veste, caputq; sparsus cinere, ad Dauidem peruenit: adoratoq; eo, interrogatus vnde veniret, è conflictu Israëlitarum ait se venire. id fuisse illorum partibus infortunatum, cæsis multis Hebræorum millibus, & insuper Rege cum filijs post eam pugnam desiderato. atque se nunciare suis oculis visa, cum fortè in fugientem cum suis Regem incidisset, quem â se, rogatu ipsius, cæsum fatebatur, ne viuus in manus hostium deueniret: cum enim in gladium incubuisset, non potuisse seipsum præ multitudine vulnerũ interficere. eius deinde cædis argumenta certissima ostendebat, armillas aureas, & insigne regium, quæ ipse mortuo detraxerat, vt Dauidi afferret, At ille tam certis indicijs credere coactus, scidit vestimentum, & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis exegit. accedebat ad mœroris cumulum Jonathas Sauli filius, fidissimus eius amicus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta autem fuit Dauidis virtus & erga Saulum beneuolentia, vt quamuis sæpius capitalibus eius insidijs appetitus, non solùm ægerrimè tulerit eius interitum, verùm etiam interfectorem illius affici supplicio iusserit. Præfatus enim quòd ipse sui accusator extiterit, Regis cædem professus, & per hoc Amalecitæ filium se declarauerit, duci hominem mandauit. præterea lamentationes & epitaphia in laudem Sauli & Jonathæ composuit, quæ in hodiernum vsq; diem leguntur. His extremis officijs honorato Rege, luctuq; finito, consuluit Deum per prophetam, quamnam ex vrbibus Judæ tribus habitandam sibi concederet. cumq; responsum esset, Hebronem

Dauid Sauli & Ionathæ necem deplorat.

Dauid Amalecitam Sauli interfectorem affici supplicio iubet.

2 Reg. 2.

bronem concedi, relicta Sicella eò cõmigrauit, ambabus vxoribus illò adductis, & cohorte domestica: moxq; tota tribus ad eum locum confluens, Regem eum communi suffragio declarauit. Audito deinde quòd Saulum cum filijs Jabiseni

An. mũdi 2891 Ante Christum natum 1073.

Dauid ex Dei iussu Hebronem commigrans, à Iudæ tribu Rex declaratur.

in Galaditide regione sepelissent, misit illuc qui collaudato eorum facinore, gratiam illis referendam suo nomine pollicerentur, simulq; nunciarent, quòd Iuda tribus Regem se consalutasset. Interea Sauli copiarũ præfectus Abenerus filius Neri vir strenuus & ad magnas res obeundas natus, quàm primum cognouit cecidisse Regem & Jonatham, aliosq; duos eius filios, propere in castra delatus, reliquum ex omnibus filijs nomine Jebosthum periculo eripit, & superato vnà cum illo Iordane, totius populi Regem eum constituit, excepta tribu Iudæ: regiamq; ei elegit apud locum qui Hebraicè Manalis dictus, interpretatur castrum. inde profectus est cum delectissimo milite vt prælio cum Iudæ tribu decerneret, iratus quòd Dauidem Regẽ creauissent. Huic occurrit Ioabus Saruiæ Dauidis sororis filius, natus ex patre Suri, duos secum fratres, Abisæum & Asaelem, vniuersumq; Dauidis exercitum ducens: & cum circa quendã fonticulum apud vrbem Gabaon eum incidisset, aciem ad prælium explicat, Cumq; Abenerus dixisset cupere se experiri vtrius partis præstantiores milites essent, ex pacto vtrinq; duodeni ad certamen sunt destinati. qui progressi inter vtranq; aciem, emissis priùs pilis, gladios stringunt: comprehensisq; aduersariorum capitibus, latera & ilia feriebant, donec mutuis vulneribus ad vnum se conficerent. quo facto exercitus etiam conflixerunt, & post acre certamen, partes Abeneri succubuerunt. Versos deinde in fugam Ioabus non destitit persequi, sed tergis eorum inhærens hortabatur suos vt ne defatigarentur: idemq; etiam fratres eius faciebant, præcipuè iunior Asael ob eximiam pedum pernicitatem celebris, & non solum cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus. is tum Abenerum recta insequebatur, nec in sinistram nec in dextram deflectens. Conuersus autem Abenerus, & impetum eius frustrari volens, primùm vnius militis armatura cum eo depaciscì voluit, vt persequi desineret. deinde rogabat, ne se in hanc necessitatem adduceret, vt illo interfecto in fratris eius conspe-

Dauid Iabisenos quod Saulum cum filijs sepelissent, collaudat.

Abenerus Neri filius Sauli filium Iebosthum populi Regẽ constituit.

Abenerus contra Iudæ tribum copias educit, cui Ioabus cũ vniuerso Dauidis exercitu occurrit.

Duodeni milites congrediuntur, qui ad vnum se conficiunt, & Abeneri partes succumbunt.

Asael Ioabi frater Abenerum insequitur.

Abenerus in fugam conuersus, Asael trucidat.

An.mũdi 2891. Ante Christum natum 1073.

ctum posthac venire non auderet. cumq; ille his verbis nihil moueretur, sed persequi pergeret, ita vt versa hasta fugiebat, imminenti lethale vulnus infligit, vt in vestigio concideret. qui verò cum eo Abenerum insectabantur, postquam ad locum, in quo Asaël iacebat, peruenerunt, obliti amplioris persecutionis circum cadauer constiterunt. Joabus autem & frater eius Abisæus, prater exanime corpus cursu prouecti, incitatiq; ira extincti fratris, mira pernicitate ac alacritate vsque ad solis occasum persecuti sunt Abenerum, & vsque locum qui ab aqua ductu nomen accepit, hic in loco eminentiore consistit, Abenerum cum Beniamitis fugientem prospiciens. qui cum exclamasset, satis iam indignationi indultum, nec esse viros consanguineos improba insectatione cogendos omissa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Asaëlem esse, quòd monitus ab insequendo desistere noluisset, & ideo ictus cecidisset: visus est non malè admonere: moxq; Joabus, dato receptui signo, suos cohibuit: & in eo loco castris positis pernoctauit. Abenerus verò continuato per totam noctem itinere trans Jordanem in Jebosthi regiam se contulit. sequenti die Joabus recensitis casorum cadaueribus omnes sepultura dignatus est. ceciderant autem ex Abeneri exercitu trecenti sexaginta: ex Dauidis nouendecim, praterq; Asael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cum patrijs monumentis intulissent, ad Regem suum in Hebronem sunt reuersi. Hoc fuit inter Hebraos ciuilis belli initium, quod aliquandiu durauit, sed ita vt Dauidis partes magis ac magis proficerent, contra eorum qui sub Sauli filij degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea Dauid sex filios è totidẽ vxoribus suscepit, quorum natu maximus è matre Achima natus, Ammon dictus est. Secundus ex vxore Abigaa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomai natus Regis Gessirorum, nomine Abesalon. Quartus Adonias ex vxore Angite susceptus. quintum verò & sextum Gertheſam & Galam nominauit. Porrò post conflatum ciuile bellum, & crebros partium conflictus, præcipuum momentum fuit in Abenero, qui quòd esset vir prudens & ad popularem gratiam factus, multitudinem in officio continebat, vt longo tempore in fide Jebosthi permanerent. Deinde verò insimulatus apud eum quòd consuetudinem haberet cum concubina eius Raspha filia Sibathi, & ea de causa obiurgatus, dolore & indignatione motus quasi non bona gratia sibi pro fideli studio redderetur: minatus est se regnum ad Dauidem translaturum, & declaraturum quòd Iebosthus non tam propria virtute aut prudentia regno trans Jordanem potiretur, quàm ipsius bellicis artibus & eximia in eam diem fide. moxq; misit in Hebronem ad Dauidem qui suo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione, vt inter præcipuos Regis amicos reciperetur, si populo ad defectionẽ à filio Sauli concitato, efficeret vt Dauid ab vniuersis Hebræis Rex agnosceretur. Qui cum vehementer hoc nuncio latus conditionẽ accepisset, & quò magis ratum esset fœdus, postulasset vt Melcholen vxorem ad eum remitteret, quam magno suo periculo & annumeratis Saulo sexcentis Palæstinorum capitibus emerat: ante omnia remisit eam abstractam à Pheltia coniugio, adiuuante etiam Jebostho. nam & huic Dauid scripserat, æquum esse vxorem sibi restitui. deinde conuocatis senioribus populi, & præfectis militiæ in eam sententiam locutus est apud eos, remoratum se quidem illos, quò minus, relicto Jebostho, ad Dauidem desciscerent: nunc autem libenter se hoc illis permissurum, quandoquidem certo comperisset hunc per Samuelem

Ioabus & Abisæus vsq; ad Solis occasum Abenerum persequuntur.

Ioabus dato receptui signo suos cohibet.

In vtroq; exercitu quot ceciderint.

2. Reg. 3. Ciuilis belli inter Hebræos initium.

Sex filij Dauidi in Hebrone nati.

Abenerus multitudinem in officio continet, vt longo tempore in fide Iebosthi permanerent.

Abenerus ad Dauidem in Hebronem mittit legatos, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent.

Dauid vxorem Melcholen ab Abenero postulat.

Abenerus apud seniores populi, præfectosq; militiæ, vt ad Dauidem desciscerent, loquitur.

muelem prophetam totius Hebræorum gentis Regem diuino iudicio designatum esse. eundemq; vatem praececinisse, quòd huius ductu vindicandum sit in Palæstinos, nec alio Rege sub iugum Israëlitarum eos posse subigi. His auditis seniores & præfecti, certi iam in eorum sententiam Abenerum transisse, Dauidi in posterum aperte studuerunt. Supererat vt & Beniamita in hanc sententiam concederent, quòd ex hac tribu esset Iebosthi satellitium. ad quos quum eadem verba fecisset, ac ne illos quidem reniti animaduertisset, cum viginti fermè comitibus ad Dauidem proficiscitur, vt præsens fœdus initum confirmaret: tum quia quisq; in rebus suis sibi magis quàm alijs fidit, tum quia volebat certiorem facere, quid in causa eius cum senioribus & ducibus egisset, & quòd ipsam quoq; Beniamiticam tribum in partes ipsius traduxisset. à quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandem petijt vt dimitteretur, traducturus ad eum exercitũ, & quod promiserat re exhibiturus, & quasi in manũ imperium gentis ei traditurus, Vix ad hæc promissa exsequenda missus à Dauide Hebronem exiuerat, cum Ioabus copiarum imperator peregrè rediens illuc aduenit: cognitoq; quòd Abenerus icto cum Dauide fœdere paulo ante abisset regnum ei tradi curaturus: veritus ne is primum inter amicos locum obtineret, autor illi factus regij fastigij, & alioqui vir prudens in consilijs capiendis, & rerum momentis obseruandis: ipse verò deteriori conditione esse inciperet, & præfectura copiarum priuaretur, malum & iniquum consilium concipit. ac primùm calumnijs eum aggressus, persuadere conatur Regi, vt caueat sibi, neq; fidem illius verbis adhibeat. Nihil enim illum non tentare quo regnum Sauli filio constabiliat: & nunc structis dolis aduenisse, & optatis potitum, cum certa spe insidijs circumueniendi Dauidis abire. Postquã autem frustra se verba fundere animaduertit, ac ne tantillum quidem Regem his moueri, mutato consilio facinus audax mente concipit, & certus hominem tollere, mittit confestim qui cursim per eius vestigia viam carperent, & assecuti eum Dauidis nomine reuocarent, quasi per obliuionem quiddam maximè ad rem pertinens illi significare omisisset. Abenerus autem postquam hæc audiuit ex nuncijs in loco cui nomen Besira viginti stadijs ab Hebrone dissito, nihil eorum quæ euentura erant suspicatus ad vrbem reuertitur. Cui obuiam factus ante mœnia Ioabus, humanissimè exceptum summam beneuolentiam præ se ferens (vt sæpè fit cum ad obtexendas insidias malum aliquod facinus molientes summam bonitatem simulant) seorsum à cætero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui vellet: atq; ita abductũ in locum porta solitarium, vno tantũ fratre Abisæo præsente stricto ferro per ilia traijcit. Hunc exitum habuit vir egregius, insidijs à Ioabo interceptus, vt ipse videri volebat in vltionem fratris Asaëlis, quẽ in prælio ad Hebronem commisso Abenerus pertinaciter se insequentem interemerat: re autem vera quòd miserè timeret, ne honore quem obtinebat priuaretur, Dauide imperium exercitus in Abenerũ transferente. Hinc sanè videre licet quàm nihil non audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere volunt. Nam & dum cupitis potiri properant, non dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne, quod semel nacti sunt, amittant, maiora etiam non reformidant: sic existimantes, leuius incommodum esse ad summum fastigium non peruenire, quàm ab assuetis iam bonis excidere. ideoq; plus illis semper audaciæ superest, dum timent ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admo-

An. mũdi 2891. Ante Christum natum 1073.

Seniores & Præfecti ab Abnero persuasi, Dauidi apertè studebant.

Beniamitæ in Abneri sententiã concedũt, ipse ad Dauidẽ proficiscitur, & hac de re certiorem facit.

Abnerus à Dauide comiter exceptus, amicè dimittitur.

Ioabus præfecturæ suæ metuens, Abnerum primũ calũnijs, mox insidijs adortum, vita dolosè priuat.

Homines ambitioni & auaritiæ dediti, nihil non audent.

An.mũdi 2899 Ante Christum natum 1065.

nuisse. Porrò Dauid, audita Abeneri nece, vehementer indoluit, sublataq; ad cœlum dextera, magna voce protestatus est, quòd nec iubente se, nec conscio, cædes ea fuerit commissa. ad hæc diris imprecationibus autorẽ necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde enim solicitus erat, ne videretur hoc contra fœdus cum Abenero ictum fuisse admissum. edixitq; vt totus populus defleret ac lugeret virum, & solennibus funeralibus ei parentaret, sciſsis vestibus & saccos indutus: atq; hoc modo exequias frequentari voluit, quas & ipse vnà cũ honoratioribus ac præfectis deduxit, planctu & lacrymis satis indicans vel beneuolentiam erga viuum, vel mœrorem ob defunctum: quodq; præter ipsius voluntatẽ interemptus fuerit. quin & magnificè apud Hebronem sepultum, ac epitaphio à se composito honoratum, stans super monumentum primus deplorauit, suoq; exemplo cæteros ad idem faciendum prouocauit. adeoq; grauiter Abenerimorte affectus est, vt nullis amicorum precibus ad gustandum ea die cibum adduci potuerit, sed iuratus ieiuniũ vsq; ad solis occasum seruauerit. quod sanè non mediocrẽ ipsi gratiã apud multitudinem conciliauit. Nam quot quot erant Abeneri studiosi vehementer hunc defuncti extremum honorem & seruatam ad vltimum fidem probauerunt, quòd omnia in eum contulisset quæ in amicos cõferri solent, & non vt inimicũ aliquando neglecta & ignominiosa sepultura tradidisset: tum considerantes pro se quisq; egregiam Regis benignitatẽ, eadem sibi quoq; ab illo pollicebãtur. atq; hoc modo optimè Dauid famæ suæ cõsuluit, nemine amplius suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum. quin & priusquam multitudo, quæ ad funus celebrãdum conuenerat, digrederetur, docuit eos, quãtum ipse in animo vulnus accepisset, quantumq; totus populus detrimentum, amisso viro in rebus bellicis tàm cõsilio quàm manu præstantissimo. Sed Deus, inquit, qui vniuersa gubernat, necem huius inultam non sinet. Js mihi testis esto quòd in Joabum & Abisæum animaduertere non valeo, qui apud exercitum penè plus possunt quàm ego ipse. pœnam tamen diuinitus infligendam non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finiuit.

Dauid cum toto populo Abenerum defleret ac luget, & solennibus funeralibus ei parentat.

Dauid famæ suæ cõsulit, nemine suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum.

CAP. II.

Ieboſtho amicorum insidijs interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.

Hedio & Ruffinus Cap. 2. 2. Reg. 4.

Ebosthvs autem Sauli filius, morte eius audita, grauiter hoc tulit, quòd priuatus esset viro consanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat, vt in paternum regnum succederet, mirumq; in modum ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu superstes fuit, sed à filijs Hieremmonis Banaotha & Thanno per insidias est oppressus. Hi enim cum essent Beniamitæ genere, & inter præcipuos optimates, existimantes, si Jebosthum interficerent, magna se munera à Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas aut aliud quid honorificum apud eum per hoc factum se consecuturos, nacti solum Ieboſthum in cubiculo meridiantem, videntesq; nec satellitum quenquam adesse, nec ianitricem vigilare, sed & ipsam partim lassitudine partim æstu in somnum solutam, subintrogressi ad eum, dormientem interemerunt: præciſoq; capite, & per totam noctem ac diem itinere continuato, tanquam à lasis properantes ad eum, quem magno beneficio demeruissent, Hebronem peruenerunt: ostensoq; Dauidi Ieboſthi capite, commendabant ei suam operam ac beneuolentiam, quòd regni æmulum de medio

Ieboſthi caput ad Dauidem defertur.

dio ſuſtuliſſent. Sed multum eos ſpes ſua fefellit: neque enim pro eorum opinione illos excepit Rex. Sceleratiſſimi, inquit, & iamiam pœnas daturi, an neſciebatis quod à me opera præmium Sauli interfector retulerit, qui ad me coronã eius auream apportauerat? & ille quidem rogatus hoc ei præſtiterat, ne ab hoſtibus caperetur. Aut forte alium me iam factum credebatis, vt mutatis moribus delectarer viris maleficis, & domini cædem tanquam beneficium oblatum complecterer: idq; occiſo à vobis in ſuo lecto viro iuſto, qui neminem vnquam læſit, vos verò maxima etiam beneuolentia ſummisq; honoribus proſecutus eſt. quapropter eadem opera & illi pœnas violatæ fidei dabitis, & mihi iniquæ de me opinationis, quem putaſtis de tali Jeboſthi cæde libenter auditurum. Neq; enim alio modo grauius exiſtimationem meam lædere potuiſtis. Hæc locutus iuſſit eos exquiſitiſſimis tormentis excruciatos ſupplicio dedi: caputq; Ieboſthi cum omni honore funeratum in Abeneri monumentum intulit. His ita finitis vniuerſi Hebræorum proceres Hebronem ad Dauidem conuenerunt, cum tribunis ac præfectis, ſeq; & ſua omnia illi dediderunt, commemoratis prius veteribus officijs quæ in eum viuente etiam tum Saulo contuliſſent, & quòd tribunum tunc Regium in ſummo honore habuiſſent. & quòd diuino ſuffragio per Samuelem Prophetam Rex vnà cum ſuis filijs declaratus eſſet: eiq; ſoli deſtinatũ eſſet, vt, perdomitis Palæſtinis, Hebræorum rebus perpetuam ſalutem ac ſecuritatem afferret. At ille collaudato eorum ſtudio, hortatusq; vt in cœptis permanerent, fore enim vt nunquam eos pœniteat, conuiuio & omni comitate exceptos remiſit ad populum in regiam adducendum. Conuenerunt itaque, ex tribu Iudæ armatorũ ſex millia octingenti, ſcuta & lanceas geſtantes, qui hactenus Sauli filium ſecuti fuerant, & ſine quibus hæc tribus Dauidi regnum decreuerat. ex tribu Simeonis ſeptem millia & centum eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia ſeptingenti cum Principe ſuo Iodamo, cũ his erat Pontifex Sadacus cum viginti duobus cognatis principibus. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc ſuſtinebat credens aliquem ex genere Sauli regnaturum. Ex tribu Ephrami viginti millia & octingenti, viri animis & viribus præſtantes. Ex dimidia tribu Manaſſitide millia decem & octo. Ex tribu Iſaſchar ducenti futurorum præſcij, & armatorum viginti millia. Ex tribu Zabulon armatorum lectiſſimorum quinquaginta millia. Hæc enim tribus ſola vniuerſa ad Dauidem confluxit. hi omnes eadem armatura vtebantur, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalitide inſigniores & ductores mille, ſcuto & haſta armati: quos ſequebantur reliqui tribules eorum, multitudo penè innumerabilis. Ex tribu Danitide ſelectorũ viginti ſeptem millia, ex tribu Aſeri quadraginta millia. ex duabus autẽ tribubus trans Iordanem habitantibus & reliquo tribus Manaſſitidis armatorũ ſcuto & haſta galeaq; ac gladio viginti duo millia. Reliqua quoque tribus gladijs vtebantur. Hæ fuerunt copiæ quæ in Hebronem ad Dauidem ſunt collectæ cum magno cõmeatu frumenti & vini caterorumq; ad victũ commodorũ, omnesq; communi ſententia regnum ei ratũ ac firmum eſſe voluerunt. cumq; triduo illic feſta celebraſſent epulusq; operati eſſent, Dauid cum omnibus his copijs Hieroſolyma eſt profectus. Iebuſæi verò qui tum vrbem incolebant, Chananæorum & ipſi generis, clauſis ad eius aduentum portis, & in mœnibus quotquot erant cæci vel claudi, aut alioqui mutili in contemptum Regis collocatis, dictitabãt hos ad arcendum hoſtem ſufficere, freti munitionum firmitate.

An. mũdi 2899 Ante Chriſtum natum 1065.

Oratio Dauidis in Ieboſthi interfectores acerrima: pœnaq; illis irrogata.

2. Regum 5. Hebræorũ proceres Hebronem ad Dauidem cõuenirũt eumq; Regem declarant.

Dauid Proceres & Præfectos comiter atque benignè excipit.

Armati ad Dauidem venientes. 1. Par. 12.

Hedio & Ruffinus Cap 3. Oppugnario Ieruſalem a Dauide ſuſcipitur.

An. mũdi 2899 Ante Christum natum 1069.

Quo ludibrio ad iram concitatus, oppugnationem aggreditur: & cum strenua militum opera vteretur, omnibus adnitentibus vt vnius vrbis expugnatione cæteris, si qui similiter pertinaces essent, metus incuteretur, vi inferiorem vrbis partem occupat. Resistente autem sola arce, decreuit propositis honoribus ac præmijs militem ad rem alacriter gerendam excitare: promisitq; ei, qui per subiectam vallem in arcem euasisset, totius exercitus imperium se commissurum. & cum eò certatim omnes enitorentur, cupiditate summæ præfecturæ accensi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, & conscensa arce, clamore sublato à Rege promissum copiarum imperium repoposcit.

Dauid Hierosolymæ partem inferiorẽ occupat.

Virtus militum Dauidis, Ioabi præsertim.

CAP. III.

Dauid vi captis Hierosolymis Chananæos inde populariter eiicit, vrbemq; Iudæis victoribus inhabitandam tradit.

Dauid Iebusæos ex arce & Hierosolymis eiicit, & ciuitatẽ Dauidis appellat.

EIECTIS deinde ex arce Iebusæis, & instauratis Hierosolymis, Rex ea ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tempus domicilium inibi habuit. cæterum tempus, quo apud Hebronem solius tribus Iudæ Rex fuit, septem anni fuêre, & menses sex. postquam autem Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex voto succedebant, Deo prouidente vt ea vrbs egregijs accessionibus quàm celeberrima redderetur. Per idem tempus Iramus, legatione in hoc missa, in amicitiam ac societatem Dauidis est receptus: misitq; ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros, qui Regiam ei Hierosolymis exædificarent. Dauid autem superiorem vrbis partem & arcem in ea cõditam in vnum corpus redegit, cingendumq; eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid, Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatem denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri autoris Solyma vocabatur. nec desunt qui affirment etiam apud Homerum Solymorum nomine hanc vrbem intelligendã. templum enim iuxta Hebræorum linguam nominatum est hac voce, securitatem significante. Totum autem hoc tempus ex quo Iesus Hebræorum aduersus Chananæos Imperator, deuictæ regionis agros suis diuisit, post quem Israelitæ nunquam barbaros ex Hierosolymis eiicere valuerunt, vsque ad hanc Dauidis expugnationem, anni fuêre quingenti & quindecim. Nec prætermittendus est per silentium Orphonas vir inter Iebusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum parcitum est à Rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos beneuolentiam, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, vt paulo pòst magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoq; vxores duxit, & concubinas sibi adiunxit. filios etiam vndecim suscepit, quorũ nomina, Amnas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienas, Eliphal, & præterea filiam Thamaram. Horũ nouem ex legitimis coniugibus nati sunt, duo verò postremi è concubinis. Thamara autem Abesalomi germana fuit.

Societas Dauidis & Irami.

Hieroſolyma quondam Solyma vocata, cuius nominis & Homerus meminit.

Anni à Iosuæ tempore vsque ad hanc expugnationẽ fuêre 515.

Orphonas Iebusæus ciuis Hierosol. amicus Dauidis. 2. Regum 24.

Dauidis liberi Hierosolymis suscepti.

CAP. IIII.

Dauid palæstinorum bello impetitus apud Hierosolyma victoriam illustrem consequitur.

Hedio & Ruffinus cap. 4.

PALÆSTINI autem cognito quòd Hebræi Dauidem Regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata conualle quæ dicitur Gigantum non procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudæorum verò Rex nihil inconsulto Deo solitus agere, iussit Pontificem, quid tunc quoque de euentu belli polliceretur, prædicere.

Palæstini in Dauidem signa mouentes partim occiduntur, partim in fugã vertuntur.

prædicere. à quo postqã lata omnia didicit, incunctanter & ipse exercitũ contra hostes eduxit: & cõmisso prælio, ipse à tergo eos ex improuiso adortus, partim occidit, partim in fugã compulit. Nemo autẽ suspicetur modicũ aut ignauũ fuisse Palæstinorũ exercitũ qui tum Hebræos inuaserat, coniecturã inde faciens, quod non magno negocio sit profligatus, nulla prius memorabili regesta: sed sciat vniuersam Syriam ac Phœnicen, consociatis armis, auxilium illis tulisse: quæ causa fuit vt toties victi, tam multis millibus desideratis, denuo bellum maioribus viribus redintegrarent: quandoquidem post præsentem quoque cladem, triplicato exercitu, Dauidis ditionem inuaserunt, & eodem quo prius loco castra metari sunt ausi. Rege verò iterum de euentu oraculum consulente, respondit Pontifex, in sylua quæ fletus cognominata non longè ab hoste aberat, exercitum continendum, nec prius ad pugnã educendum quàm sylua, nullo perflante vento, suapte sponte agitaretur. quod vbi primum obseruatum est, & Deus maturè præsentiæ suæ signum dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitatam victoriam est progressus. nam ne primum quidem impetum hostilis acies sustinuit, sed mox, vt ad manus ventum est, terga vertit. nec segnius Hebræus institit, fodiendoq; terga fugientium, & multos prosternendo, vsque Gezara quod oppidum in vtrorunq; confinio situm erat, victos est insecutus. itum est deinde ad castra expugnanda, vbi non magno labore ingenti præda potiti, Deos etiam eorum confractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter gesta erat, visum est Regi de communi seniorum & optimatum ac tribunorum consilio omne suæ tribus robur ex tota eorum ditione conuocare, & itidem sacerdotes ac leuitas, atq; ita profectos vnà ad oppidum Cariathiarim, Arcã Dei, ex eo loco, Hierosolyma transportare, omnemq; diuinum cultum cum sacrificijs & ceremonijs à maioribus acceptis, in posterum in hac vrbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra non fuissent neglecta, nunquam talem cladem populum accepturum fuisse. Conuentu igitur, sicut decretũ fuerat, habito, Rex ad transferendã Arcam accedit: quã Sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plaustrumq; nouum impositam, subiunctis bobus, fratribus eius & liberis ducendam permiserunt. Præcedebat Rex & cum eo multitudo sacros hymnos canentes & omne genus patriorum carminum, & ad variorum instrumentorũ musicorũ pulsum saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atq; ita Arcã Hierosolyma deducentes. postquam autem ventum est ad locum cui nomen Chidonis area, manifesta numinis ira Oza quidam exanimatus est. bobus enim exorbitantibus plaustrum & Arca inclinata, Oza cum non esset sacerdos ausus manum sustentandi causa admoliri, in vestigio exspirauit, & loco nomen reliquit, qui inde vsque hodiernum Oza percussio vocatur. Tum Dauid territus & cogitans se fortè idem passurũ quod Oza, si ad se in vrbem Arcam reciperet, quãdoquidem ille manu tantum in eam extensa morte mulctatus sit, supersedit illã Hierosolyma inducere, diuertensq; paulum in villam hominis cuiusdam iusti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam deposuit. quæ per tres integros menses hoc hospitio vsa, rem Obadami familiarem auxit, eiusq; domum multis felicitatibus cumulauit. Rex autem cognito quòd Leuita is ex paupere & humili repente, vsque ad inuidiam eorum qui incrementa eius viderent, felix exstitisset, nihil amplius mali veritus Arcam in vrbem suã transtulit hac pompa, vt à sacerdotibus deportaretur, deduceretur q; à septem choris a se in hoc institutis

An. mũdi 2899. Ante Christum natum 1065.

Palæstini ingenti exercitu multis consociatis Hebræos inuaserant.

Palæstinorum fuga. 2. Regum 6.

Mandatum Dauidis de transportanda Arca.

Oza Dei Arcæ manu admouens in vestigio expirat.

Dauid Arcam in ædes Obadami Leuitæ deponit, cuius domus multis felicitatibus cũmulatur.

Arca in vrbem reducta, in tabernaculum reponitur.

An.mũdi2899. Ante Christum natum 1065.

institutis & ordinatis, Rege ipso interim citharam pulsante ac plaudente, ita vt Michole vxor eius, Sauli prioris Regis filia, factum hoc improbaret. qua vbi intra vrbem illata est, reposuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc vsum erectum. In ea festiuitate sumptuosè ac splendidè sacrificatum est, & totus populus exceptus conuiuio, vt tam mulieribus quàm viris ac pueris in singulos distribueretur libum panis subcinericij, & laganum frixum, & frustum de victima. atq; his epulis populo pasto, ipse domum reuertitur. Huic occurrens Michole vxor, filia Sauli, omnia precata est illi, quacunque Deus propitius largiri solet: reprehendit tamen quòd prater decorum tantus Rex saltasset, ita vt in cõspectu seruorum suorum & ancillarum partes quasdam inter saltandum denudarit. at ille non pudere se huius facti respondit, quod sciret gratum esse Deo, qui eum & patri ipsius mulieris & alijs omnibus pratulisset: cantaturumq; se ei sapius ac saltaturum, nihil curantem quàm indecorum hoc aut ipsi, aut ipsius ancillis videatur. Hac Michole ex Dauidis coniugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractam tradidit, quinque liberos genuit, vt suo loco dicetur. Caterum Rex videns res suas quotidianis successibus per Dei fauorem proficere, peccare se putauit, quòd cum ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, Arcam pateretur in tabernaculo iacere: itaque decreuit exadificare Deo templum, quemadmodũ Moses pradixerat. communicatoq; super ea re consilio cum Nathane Propheta, cum is autor esset proposita exsequendi, polliceturq; Deum opem ad hoc laturum, auidior etiam struendi templi factus est. Sequenti verò nocte Deus Nathani per visionem apparuit, iubens vt Dauidi nunciaret, gratã quidem sibi esse eius voluntatem, quòd primus omnium de adificando templo cogitauerit: non tamen se permittere, vt is, qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratißimũ fanum construeret. Verunt amen postquam longã vitã Rex ad vltimã senectutem prouectus felici fine clauserit, exstruendum esse templum à filio eius & successore, qui vocandus esset Solomon. cuius non aliter quàm filij curam se habiturum pollicebatur, regnumq; per posteros eius continuaturum: quòd si quid peccauerit, pœnam non vltra morbos & terra sterilitatem processurã. His ex Propheta cognitis Dauid latus, quòd iam sciret posteris suis imperium permansurum, & familiam suam fore illustrem ac celebrem, ad Arcam se contulit: procidensq; in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficijs acceptis, quòd se ex humili pastore ad tantum rerum fastigium tantamq; gloriam euexisset: proq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuaq; prouidentia qua res Hebraorum augere atque ornare non desineret: atque ita, gratijs actis hymnoq; decantato, è tabernaculo digressus est.

Irridetur Dauid à Michol.

2. Regum 7. Dauid Deo templum exædificare decernit. An.mũdi 2900 Ante Christum natum 1064.

Dauidi Deus per Nathanem, á Salomone templum extruendũ nunciat.

Dauid Deo, pro promissa per Nathanem felicitate, gratias agit.

CAP. V.

Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. Dauid in Palæstinos mouet, eisq; bonam agrorũ partem adimit. 2. Regum 8.

NON multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palastinos decreuit, ablegato omni ocio & segnicie, vt quemadmodum Deus pradixerat, deuictis hostibus pacatum regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussisq; omnibus, vt quàm instructißimi ad bellum essent, vbi satis omnia parata existimauit, profectus Hierosolymis in Palastinam peruenit: hostibusq; magno prælio victis, & bona agrorum parte mulctatis, hisq; agris Iudæorum

daorum terra contributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum copias ita concidit, vt tertia tantum pars supereſſet, quam in deditionem accepit. His quoque annuo tributo impoſito contra Adrazarum Arachi filium mouit, Sophenorũ Regem: cum quo ad Euphratem congreſſus, viginti peditũ millia, equites quinquies mille occidit. currus etiam mille cepit, ex quibus, incenſis reliquis, centum ſolos ſibi reſeruauit.

An. mũdi 2900 Ante Chriſtum natum 1064.
Maxima Moabitarũ ſtrages.
Dauid Sophenorum Regem vincit.

CAP. VI.

Damaſceni à Dauide vincuntur.

INTERIM Adadus Damaſci & Syrorum Rex audito quòd Dauid Adrazaro bellum intuliſſet, cum eſſet eius amicus ac ſocius, cum valido exercitu in auxilium eius properat; ſperans ſe bellũ ab eo depulſurum. cumq́; & ipſe non procul Euphrate cũ Dauide cõflixiſſet, prælio victus magnã exercitus partem amiſit. Deſideratis enim ex eius acie viginti millibus, reliqui fuga ſaluti ſuæ conſuluerunt. Huius Adadi etiam Nicolaus in quarto hiſtoriarum ſuarum libro, in hæc verba meminit. Longo deinde poſt tempore indigenarum quidam nomine Adadus, cæteris potentior, Damaſci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnum obtinuit. Hic bello inter eum & Dauidem Iudæorum Regem exorto, crebris prælijs cum eo conflictatus, in poſtremo quo apud Euphratem victus eſt, multis editis facinoribus Regem ſe & viriũ & animi robore præſtantiſſimum declarauit. Idem de poſteris quoq; eius narrat, quòd quaſi per manus alius ab alio regnum ſimul & nomen acceperint. Illo, inquit, defuncto, poſteri eius decimam vſque generationem regnum obtinuerunt, quiſque à ſuo patre cum imperio nomen accipiens, quemadmodum apud Ægyptios Ptolemæi. ex his potentiſſimus ordine tertius inſtaurato bello abolere volens ignominiam aui temporibus acceptam, expeditione contra Iudæos facta, Samariam vaſtauit. Nec à vero aberrauit hac parte. hic eſt enim ille Adadus, qui Achabo apud Iſraelitas regnante, Samariam inuaſit, de quo ſuo loco dicturi ſumus. Porrò Dauid peragrata cum victore exercitu Damaſco & reliqua Syria, totam ſub imperium redegit, diſpoſitisq; opportunis in locis præſidijs, & tributo impoſito, domum eſt reuerſus: & ceu tropæum aureas ſatellitum Adadi pharetras reliquamq; eorum armaturam Deo Hieroſolymis conſecrauit. has poſtea Suſacus Ægyptiorum Rex, victo Roboam huius nepote, ſpoliata vrbe cum multis alijs diuitijs exportauit. Sed hæc, poſtquam ad ea tempora ventum fuerit, dicentur. Hebræorum autem Rex fauore numinis vtens, & fortunam belli ſequens, præcipuas Adrazari vrbes aggreſſus eſt, Betteam & Machonem: easq; vi expugnatas diripuit. in his magna vis auri & argenti reperta eſt: & præter hæc æris genus, quod auro precioſius eſt habitum: ex quo poſtea Solomon fecit magnum illud vas mare appellatum, & pulcherrima polubra, cum templũ adornaret. Amathenorum autem Rex audita Adrazari clade, quodq; exercitum amiſiſſet, timens ſibi decreuit in fidem & amicitiam Dauidis vltrò venire: miſitq; ad eum Adoramum filium, qui victoriam de communi inimico ei ſuo nomine gratularetur, & in ſocietatem atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis vaſa aurea & argentea & ærea. Dauid verò inita amicitia cũ Theno (ſic Amathenus vocabatur) & acceptis muneribus, filium eius pro vtriuſq; dignitate tractatũ dimiſit. munera verò illa, cũ alio auro ex manubiis captarum

Adadus Damaſci & Syrorum Rex à Dauide prælio vincitur.

Nicolaus Hiſtoriographus Regis Adadi eiusque cum Dauide belli meminit.

De alio Syriæ Rege, qui Samariam vaſtauit. 3. Regum 20.

Dauid Syriæ ſubiugatæ tributum imponit. 2. Regum 8.

Hieroſolyma à Suſaco Aegyptiorũ Rege ſpoliata. 3. Regum 14.

Præda ex bello capta. 2. Regum 8.

Amathenorum Rex Dauidis ſocietatem petit.

An. mũdi 2900 Ante Christum natum 1064.

vrbium redacto, autori victoriæ Deo dedicauit. qui non ſolum, quoties ipſe Rex bellũ adminiſtraret, rem proſperabat: verum etiã, miſſo in Idumæã Abeſæo Ioabi ſummi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari conceſſit. Decem enim & octo ex illorum exercitu millia in acie ceciderunt: & occupata præſidijs recens capta regione, Rex non ex agris tantum, ſed viritim etiã tributa exegit. Erat autem natura iuſtus, & in reddendo iure verum tantum & æquum reſpiciebat. exercitui verò vniuerſo Joabum præfecerat. à commentarijs habuit Joſaphatum Achilli filium. Deſignauit etiam ex Phineeſi familia Sadocum Pontificem cum Abiatharo, amicus enim ei erat. Scribam verò Siſam conſtituit. Banaiam Ioiadæ filium ſatellitio ſuo præpoſuit: omnes Regis ſeniores filij inter patris ſatellites verſabantur. His ita ordinatis ſuccurrit illi recordatio amici quondam Ionathæ, fœderiſq; mutui, quod inter eos interceſſerat. nam inter cæteras omnes virtutes hanc quoque habuit, quòd egregiè meminerat beneficiorum quæ vnquam accepiſſet. Igitur ſcitatus eſt, num quis ſupereſſet ex amici genere, cui gratiã referre poſſet pro iucundiſſima olim cum Ionatha acta conſuetudine. cumq; adductus eſſet ad eum quidã è libertis Sauli, qui poterat ſuperſtites noſcere, percontatus eſt, num poſſet aliquem indicare ex Jonathæ genere viuum, cui pro beneficijs à veteri amico perceptis gratiam reponere quiret, quo reſpondente: ſupereſſe filium eius Memphibоſthum, pedibus claudum: eo quòd nutrix, audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit, prolapſum ex humeris læſerat: diligenter perueſtigauit, vbinam & apud quos educaretur. quo comperto miſit in Labatham oppidum ad Machirum (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Memphibоſthus verò poſtquàm ad Regem peruenit, procidens in faciem, adorauit illum. moxq; iuſſus eſt bono animo eſſe, & omnia, quæ cuperet, de benigniſſimo Rege, ſibi polliceri: & auitam domum cum prædijs ad illam pertinentibus accepit: iuſſusq; eſt ad eandem cum Rege menſam accumbere, & nulla die conuiuio non intereſſe. cumq; adoleſcens latus promiſſionibus & muneribus Regis, gratias agens, adorauiſſet, Rex accito Siba, ait ſe adoleſcenti paternam domum cum omnibus auitis poſſeſſionibus donaſſe: iuſſitq; eum, villicatione agrorum ſuſcepta, omnes reditus Hieroſolyma referre. Poſt hæc ſingulis diebus eum menſæ adhibuit: & Sibam cum quindecim filijs & viginti ſeruis Memphibоſtho largitus eſt. his ita ordinatis, Siba adorato Rege, omnia ſe facturum pollicitus, diſceſſit. Jonathæ verò filius poſthac Hieroſolymis habitauit, conuictor Regis, nec aliter quàm ſi ipſius filius eſſet tractatus, filium etiam ex ſe genitum, Michanum nominauit. atque hoc honore Ionathæ poſteri à Rege fuêre affecti. Cæterum cum per idem tempus Ammanitarum Rex Naaſſes, ſocius & amicus, defunctus eſſet, filiusq; in regnum paternum ſucceſſiſſet, Dauid per legatos officiosè eum conſolatus eſt, hortatus vt æquo animo patris obitum ferret, eandemq;, quam pater expertus fuerat, amicitiam â ſe expectaret. Primores verò Ammanitarum, ſecus quàm de Dauide ſuſpicari par erat, malitiosè hanc legationem miſſam interpretati ſunt: concitaueruntq; Regem, dicentes Dauidem ſpeculatores regionis & opum eius ſub officij prætextu miſiſſe. proinde cauendũ ab illis, & verbis eorum non credendum, ne fortè deceptus in aliquã immedicabilem cladem ſeſe conijciat. At Rex Ammanitarum Naaſſes ab optimatibus contra rei veritatem perſuaſus

Dauid Idumæos, vt viritim tributa perſoluerent, cogit,

Diſtributio officiorum,

2. Regum 9.

Dauid num quis ex Ionathæ genere ſupereſſet ſcitatur,

Memphibоſthus donatus paternis & auitis bonis menſæ Dauidis adhibetur,

Dauid Sibæ Ionathæ facultates commendat, eumq; omnes reditus Hieroſolyma referre iubet.

Hedio & Ruffinus cap. 6.
2. Reg. 10.

Dauidis legati ad Ammanitarum Regem ob patris obitum cõſolandi cauſa miſſi contumelioſè tractantur.

perſuaſus, cum iniuria legatos Dauidis reiecit. Raſis enim media ex parte eorũ barbis, praciſoq; dimidio veſtimentorum, factis non verbis animum ſuum declarauit. Quam rem Dauid indigniſſimè tulit, nihil diſſimulans non neglecturum ſe iniuriam cum contumelia coniunctam, ſed bello vindicaturum in Ammanitas, & pœnas violatæ contra ius gentium legationis à Rege eorum exacturũ. Quod poſteaquam perlatum eſt ad Regis barbari neceſſarios, & copiarum eius præfectos, conſcij ſibi violati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipſi ad bellum ſe parabant. & miſſis legatis ad Syrum Meſopotamenorum Regem cum mille talentis ſocietatem eius hac mercede impetrauerunt, adducto in ſuas partes & Suba. Hi Reges habebant peditum viginti millia. conduxerũt etiam Regem Michæ regionis, & quartum nomine Iſtobum, qui & ipſi viginti duo millia militum in armis habebant.

An. mũdi 2900 Ante Chriſtum natum 1064.

Dauid Ammanitarũ iniuriã fert, indigniſſimè, eamque vindicare cogitat.

Ammanitæ exterorũ ſocietate, mercede impetrata, in Dauidem copias parant.

CAP. VII.

Quomodo Dauid Meſopotamios deuicerit.

NON terruit tamen Dauidem Ammanitarum apparatus & inita cum Regib. ſocietas, Deo fretũ, & ſcientem quòd bonã cauſam haberet, iuſtisq; armis iniuriam ſibi illatam vlciſceretur. Itaq; Ioabo commiſſa belli adminiſtratione, cum lectiſſimo milite eum contra hoſtem miſit: qui mox ad primariam eius gentis vrbem caſtra admouit. Hoſtibus verò vrbem egreſſis, & duas ſeorſum acies explicantibus: alteram quæ ex auxilijs conſtabat, in patenti campo: alteram verò quæ Ammanitarum gentis erat, pro portis quæ Hebræos ſpectabant: Ioabus hoc animaduerſo & ipſe ad militares artes confugit. & aſſumptis fortiſſimis militũ, ipſe Syro aliſq; Regibus ſe oppoſuit. reliquis Abiſæo fratri traditis, iuſſit vt contra Ammanitas aciem dirigeret: admonito prius, vt ſi videret Syros ſibi præualere, adducto properè ſuo milite ſuccurreret. idem ſe facturum ſi ipſum Ammanitas ægrè ſuſtinere contingeret. cum his mandatis dimiſſo fratre, hortatuſq; vt generosè & alacriter rem gereret, daretq; operã ne quã ignominiam accipe-

Dauid Ioabum cum lectiſſimo milite cõtra Ammanitas mittit.

Ioabi & Abiſæi acies.

An. mũdi 2910 Ante Christum natum 1054.

ret, ipse Syros aggreditur. qui cum aliquãtisper magna vi restitissent, multis suorum cadentibus terga vertere sunt coacti. quo viso Ammonita territi, Abisaum cum suo milite aduentantem non expectauerunt, sed moti sociorum exemplo intra mœnia refugerunt. atque ita Joabus, malè mulctatis hostibus, victorem exercitum Hierosolyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammanitarum effecit, vt experti se impares in posterũ quiescerent. sed missis nuncijs ad Chalamam Syrorum trãseuphratensium Regem, eius auxilia mercede cõduxerunt. Huius vicem in exercitu gerebat Sabecus, qui cõstabat ex octuaginta peditum, equitum verò decem millibus. Tum Hebræorum Rex intellecto quòd denuo tam magnas copias Ammanitæ contra se parauissent, nolens amplius per legatos cum eis bellum gerere, ipse cum vniuerso exercitu Jordanem transgressus illis occurrit: & cõmisso prælio victor euasit, cæsis peditum quadraginta, equitum verò septem millibus. Sabecus quoq; hostium Imperator in eo prælio vulnus accepit à Rege, ex quo postea curam non admittente mori eum contigit. Mesopotamitæ deinde cognito tam tristi pugnæ euentu, sine mora legatione ad Dauidem cum muneribus missa, deditionem fecerunt. atque ita, appetente iam hyeme, Hierosolyma est reuersus. Vere autem ineunte, Ioabum ad bellum Ammaniticum misit. Is longè lateq; vastatis hostium agris, compulsos eos in Rabatham gentis Metropolim obsidione cinxit: quo tempore Dauid tametsi vir iustus ac pius & patriarum legum obseruator diligens, in graue tamen peccatum incidit. Cum enim, vergente iam die, in solario Regiæ more solito deambularet, prospexit in

Victoria Ioabi.

Syri cum Ammanitis in Dauidem mouent.

Dauid Syris occurrens, 47000. cum Sabeco eorũ Imperatore cædit.

Mesopotamitæ vltrò ad Dauidem deditionem faciunt.

Rabatha obsidione cingitur. Hegio & Ruffinus cap. 7. 2. Regum 11.

Dauidis adulterium.

vicinis ædibus mulierem frigida lauantem, insigni forma præcellentem, cui nomen Bethsabe: victusq; eius pulchritudine, & à concupita sibi temperare nõ valens, accitam ad se complexus est. Paulo pòst mulier grauidam se sentiens, nunciat Regi, vt dispiciat, quomodo factum hoc latere posset, alioqui publicis legibus adulterij damnatã supplicium daturã. Rex itaq; accersitum ad se ex castris Ioabi armigerum maritum mulieris Vriam nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, percontatur. quo referente omnia cedere ex sententia,

Bethsabe Regi se grauidam esse nuuciat.

Dauid Vriam accersit, eumque vt profectus ad vxorem, ibi pernoctaret, iubet, quod tamen nõ facit.

partes

partes ei de ſua cœna obtulit, iußitq́, vt profectus ad vxorem apud illam pernoctaret. at ille non ita fecit, ſed inibi in regia & inter ſatellites Regis noctem eam exegit. quo cognito, Rex ſcitatus eſt ex eo, quamobrem tanto poſt tempore domum reuerſus, ad vxorem non iuiſſet, idq́ prater communem omnium hominum morem, quicunque peregrè ad ſuos redeunt. reſpondit ille non eſſe aquum, vt interim, dum imperator ſuus & commilitones in hoſtili ſolo in caſtris humi cubitant, ipſe in vxoris amplexibus ſe oblectet. hac locutum manere inibi ea quoque die iußit, ſequenti ad vicarium ſuum ducem dimiſſurus. vocatus deinde ad cœnam, & Rege de induſtria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem vſq́ progreſſus, nihilominus tum quoq́ pro foribus regij cubiculi pernoctauit, nullo vxoris deſiderio tactus. hanc ob rem indignatus Rex ſcripſit Joabo, vt in Vriam pœnam meritum animaduerteret: modumq́ puniendi indicauit, ne manifeſtum fieret ſuo iuſſu hoc factum. iußit enim, vt, quà plurimum periculi eſſet, hoſti opponeretur, moxq́ à ſocijs, quò facilius opprimi poſſet, deſtitueretur. his ita ſcriptis, & proprio ſigillo obſignatis, epiſtolam Uria commiſit ad Joabum perferendam: qui receptis literis, & cognita Regis voluntate, quem locum maximè ab hoſtibus infeſtari ſciebat, in eo collocaturus Uriam, adiunctis illi lectiſſimis aliquot militibus, pollicitus eſt ſe cum toto exercitu affore, ſi qua parte muri ſuffoſſa aditũ intra vrbem patefeciſſent: hortatus eum vt exiſtimationi quam tum apud Regem, tum apud cõmilitones ſibi parauerat, reſpondens, libenter potius quàm grauatim iuſſa capeßeret. cumq́ Urias magna alacritate demandatum munus ſuſcepiſſet, manipulo illi adiungendo clam imperauit, vt cum primùm occurrentibus hoſtibus vrgeri hominẽ viderent, deſerto illo in tutum ſe reciperent. Itaq́ cum Hebræi feciſſent aſſultum ad mœnia, veriti Ammanitæ, ne ab illa parte hoſtis murum occuparet, fortiſſimus quiſq́ recluſa repentè porta magno impetu erumpunt. quod vbi viderunt qui circa Uriam verſabantur, memores Joabi mandatorum, vno agmine ſeſe retrorſum receperunt. Solus Urias quòd puderet contra quàm promiſerat aßignatum locum nõ tueri, in ſe ruentes ſuſtinuit, ferroq́ exceptos interemit non paucos, donec circumuentus cum aliquot alijs, quos ignaros conſilij pudor idem in officio continuerat, non inultus occubuit. His ita geſtis Ioabus Regi per nuncium ſignificat, quòd non ferens obſidionis moras, oppugnatione adortus mœnia, amißis aliquam multis, infecta re, in caſtra redire ſit compulſus. mandarat autem nuncio, ſi Regem hoc factum ægrè ferre ſentiret, vt de Uria quoq́ morte renunciaret: id quod etiã euenit. Rex enim his cognitis malè factum aiebat, quòd aperta vi mœnia tentaſſent. oportuiſſe enim machinis ac cuniculis aditum moliri, maximè cum Abimelechus Gedeonis filius domeſticũ exemplum illis eſſe debuerit, qui Thebis turrim vi capere conatus, ſaxo ab anicula miſſo ictus turpiter vitam amiſit vir alioqui fortiſſimus, quòd inconſultè difficilimum oppugnationis genus eſſet aggreſſus. Vtiliſſimum autem in re militari quid alijs benè aut ſecus ceſſerit conſiderando, cum ſimile periculum incidit, hac ſequi, illa fugere. poſtquam autem indignabundo de Uria quoq́ morte relatum eſt, iraſci deſiit: iußitq́ Ioabo renunciari, vulgare eſſe id incommodum, nec à natura belli alienum, cuius hæ ſint viciſſitudines. debere tamen eum in poſterum cautius rem adminiſtrare, & aggeribus ac machinis expugnatam vrbem ſolo æquare, & habitatores eius ad vnum necidedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properè ſe recepit. caterùm

An. mũdi 2910. Ante Chriſtum natum 1054.

Dauid Ioabo, vt in Uriam animaduertat, ſcribit.

Ioabus iuſſu Regis Uriam in hoſtes mittit.

Urias cum quibuſdã aſſultum ad mœnia faciẽs, à ſuis, vt mandatum illis erat, cum Ammanitæ erumperent, deſeritur.

Urias cum aliquot alijs occumbit, quod mox Regi per nuncium ſignificatur.

Dauidis ob cladem acceptã indignatio.

Dauid Uriæ nece audita, iraſci deſinit.

An. mũdi 2910. Ante Christum natum 1054.

Dauid Bethsabæ cõiugem sibi asciscit, ex qua puer ei nascitur.

2. Reg. 12.

Bethsabe, audita mariti morte, per aliquot dies eum luxit: vbi verò à mœrore ac lacrymis destitit, sine mora eam Rex coniugem sibi asciuit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has nuptias Deus nequaquam aquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cum propheta Nathani per visum nocturnum se obtulisset, Regem grauiter incusauit. propheta verò qui esset vir festiuus ac prudens, reputans Reges, quoties suis affectibus rapiuntur, non magnum iuris respectum habere solere, comminatione numinis ad tempus dissimulata, maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modum sententiam eius exploraturus. Duo viri, inquit, eandem vrbem incolebant: alterq; prædiues multorumq; armentorum & gregum dominus: alter vnius tantum ouicula possessor. eam vnà cum pueris suis domi quotidianis cibis alebat, non alio affectu quàm si esset filia: cum verò hospes diuiti superuenisset, ille parcens suis pecoribus nullum in amici gratiam mactare voluit: sed abstracta per vim ouicula pauperis, iugulatam & apparatam hospiti apposuit. His verbis Rex grauiter commotus, sceleſtum hominem illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustumq; esse vt quadruplum pro adempta ouicula restituatur, & ipse insuper capite plectatur. Tum Nathan incunctanter subiecit, ipsum esse qui hac pœna dignus sit, suopte iudicio nefarij sceleris damnatus. ac tum demum illi exposuit in quantam indignationem nnminis incurrisset, cuius fauore vniuersæ gentis Hebræorum Rex constitutus, circumquaq; vicinarum etiam gentium earumq; multarum & magnarum dominium consecutus esset: non semel antea liberatus è Sauli manibus. nunc cum eiusdem benignitate aliquot legitimas vxores habeat, contempto omni humano simul atque diuino iure, alienam eum duxisse vxorem, marito ipsius interfecto & hosti prodito. Igitur affore diuinam vltionem, & ipsius quoq; mulieres ab vno è filijs per vim constuprãdas, & ipsum insidijs ab eodem appetendum, vt pro clam admisso peccato, in propatulo pœnas persoluat. quin & puerum ex ea natum sine mora esse interiturum. territo autem per hanc denunciationem Rege, vehementerq; perturbato, & cum lacrymis fatente se peccasse in Deum: erat enim vir pius, & qui hoc vno excepto, in tota vita nihil admiserat: placatus Deus recepto in gratiam promisit, & regnum & vitam ei seruaturum se esse. post pœnitentiam enim non amplius se irasci. Atq; ita Nathan postquam futura Regi aperuisset, domum reuertitur. Porrò infans ex vxore Vriæ natus Dauidi, immittente Deo, graui morbo corripitur, cuius vicem mœstissimus pater dolenter ferens per septem dies à familiaribus induci non potuit vt vllum cibum degustaret: sed atratus & sacco amictus, humi prostratus iacebat, & à Deo salutem pueri precabatur. Nimis enim eius matrem diligebat. Septima verò die mortuo puero, familiares non audebant hoc Regi indicare, veriti ne re cognita pertinacius etiam à cibo reliquaq; cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tam impotenter tulisset. qui cum turbatam familiam sentiret, & aliquid mali celari, facilè intellexit extinctum puerum: accitoq; vno è famulis, postquam veritatem comperit, cõfestim surrexit: lotus deinde sumptaq; veste cãdida, ad Dei tabernaculum properauit. posthac iussis famulis vt cœnam sibi apponerent præter omnem opinionẽ, admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis, stupentibus quòd cum nihil horum, ægrotãte puero, fecisset, nunc post eius obitum omnia simul faceret: impetrataq; prius licentia, causam sciscitabantur. Tum ille. Non intelligitis, inquit, quòd dum puer viueret, de salute eius sperans,

Dauidem propria sententia damnatum, grauiter accusat, pœnasq; ei denunciat Nathã.

Dauid fassus peccatum, à Deo veniam consequitur.

Dauid per septẽ dies, infantis ex Bethsabe suscepti, vicem dolenter ferens, ieiunat.

Dauid puerũ extinctum sentiens, fugit, ac lotus cibum capit.

Dauid causam, cur mortuo puero cibũ capiat, quorum nihil puero adhuc ægrotante fecerat, indicat,

ſperans, nihil nõ faciebam quo Deum flecterem? nunc poſtquã is obijt, ſuperuacaneum ſit inaniter mœrore confici. His auditis omnes ſapientiam eius laudauerunt. nec ita multo poſt Bethſabe grauida, exactis legitimis naturæ menſibus, filium ei peperit, quem Nathanis monitu Solomonem nominauit. Interea Joabus Ammanitas acri obſidione premebat, præciſis aquæ ductibus, & commeatibus interceptis, ita vt fame ſimul & ſiti laboraretur. ab vnico enim puteo ſpes eorum pendebat, ac ne hoc quidem ad ſatietatem vtebantur, parcè aquam diſpenſantes, ne fortè in totum deficeret. Hæc Joabus per literas Regi ſignificauit, hortans vt ad excidium vrbis ipſe veniret, & hunc quoq; titulum victorijs ſuis apponeret. qui collaudato ducis officio fideq;, aſſumpto ſecum exercitu ad deuaſtandam Rabatham proficiſcitur: eamq; mox vi captam, militi diripiendam permiſit. ipſe verò ex præda nactus eſt Ammanitarum Regis auream coronam talentum pendentem, & precioſo ſardonyche inſignem: quam poſtea capite geſtare ſolitus eſt. nec non & alia multa ac magni precij præda in ea vrbe potitus eſt. viros verò eius excruciatos prius ad vnum interemit: neq; mitius alias Ammanitarum vrbes tractauit, pari modo expugnatas. Poſt hanc victoriam domum reuerſo graue quiddam accidit ex tali cauſa. Filiam habebat adhuc virginem, formoſiſſimas quaſque mulieres pulchritudine vincentem: Thamaram nomine, ex eadem, qua Abeſalomus, genitrice natam. huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, cum propter virginitatem ipſius & aſſeruationem potiri ea non poſſet, adeò paſſione hac conflictabatur, vt non aliter quàm ex morbo lentam tabem ac pallorem ſibi contraheret. id malum deprehendit Jonathas quidam eius cognatus & amicus, vir prudens & magni conſilij. videns enim Amnonem à natiua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, acceſſit illum rogans vt cauſam ſibi indicaret. Suſpicari enim ſe, amatoriam quandam eſſe hanc paſſionem. quo fatente ſororem germanam ſibi adamatam, conſilium dat quomodo optatis potiri valeat. ſuaſit enim vt ſimulata ægritudine, ſimul atq; pater viſendi cauſa illum acceſſiſſet, roget vt ſororem ad ſe mittat, cuius miniſterijs releuatus eo citius conualeſcere poſſit. Paruit Amnon, & cum nihil cunctatus decubuiſſet, ſimulare morbum cœpit. Dein cum pater officiosè inuiſens percontaretur de valetudine, petijt ſororem ad ſe mitti. ea poſtquã iuſſu patris accita venit, poſtulauit vt ſuis manibus colyphia frixa adferret. Sic enim libentius ſe comeſturũ. quæ in conſpectu fratris farina ſubacta, formatisq; colyphijs ac frixis, iuueni obtulit. at ille nõ ea guſtauit, ſed famulis mandauit, vt quotquot pro foribus cubiculi obuerſarentur, ſubmouerent: dicens ſe abſq; ſtrepitu quieſcere cupere. quo facto iuſſit ſororem in intimum conclaue paratã cœnã inferre. quod cum puella feciſſet, apprehenſa ſuadere cœpit, vt ſui copiam faceret. At puella exclamat, Abſtine vim frater abſtine, nefas eſt te rem tam turpem perpetrare. Deſine à tam flagitioſa concupiſcentia, quæ nihil præter dedecus & infamiam toti familiæ noſtræ adferre poteſt. aut ſi reſiſtere ei non vales, à patre tibi hoc impetrandum eſt, nõ per vim extorquendum. at ille amore feruens non paruit, ſed libidinis æſtro percitus reluctantem per vim opprimit: atq; poſt oblatũ vitium, in contrariũ mox affectum vertitur, & exoſam ac faſtiditam conuicijs aggreſſus iubet vt eueſtigio ſe inde faceſſat. quæ cum hanc iniuriam priore grauiorẽ diceret, quòd conſtupratam vel vſq; noctem illic manere nõ patiatur, ſed confeſtim extrudat clara adhuc luce, vt turpitudinis

An.mũdi 2910. Ante Chriſtum natum 1054.

Salomon Dauidi ex Bethſabe natus.

Ioabus per literas Dauidem ad Rabathæ excidiũ vocat.

Dauid Rabatham vi captam, militi diripiendam permittit.

Hedio & Ruffinus Cap. 8. 2. Reg. 13.

Amnon Dauidis filius, Thamaram Abſolonis ſororem deperiens, in morbum incidit.

An.mũdi 2912. Ante Chriſtum natum 1052.

Ionathas Amnoni dat conſilium, quomodo optatis potiri valeat.

Amnon morbum ſimulans, patrem ororem ad ſe mitti petit.

Amnon ſorori vt ſui copiam faceret, ſuadet.

Amnon ſororem reluctantem per vim opprimit, mox exoſam & faſtiditam extrudit.

An. mũdi 2912 Ante Christum natum 1052.

tudinis ſuæ teſtibus occurrat: mandauit famulo vt eam eijceret. illa verò ſciſſa talari tunica, qualibus tum regiæ puellæ ex more velabantur, & cinere caput ſparſa, per mediam vrbem diſcedebat, vim ſibi illatam quiritando. in quam ſic affectam cũ Abeſalomus frater incidiſſet, ſciſcitatus eſt quid mali haberet quòd ita ſeſe afflictaret. cumq́ illa de ſtupro rem totam ei denarraſſet, ſolatus eã hortabatur vt æquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriam ſuam pertinere putaret, cum à fratre ſit vitiata. quibus verbis placata puella vociferari ac quiritari deſiit: & deinde aliquam multo tempore in cœlibatu apud Abeſalomum fratrem perſeuerauit. His cognitis Dauid pater vehementer indoluit, ſed quia diligebat Amnonem vt filiorum natu maximum, non ſuſtinuit illi moleſtus eſſe. Porrò Abeſalomus graue odium eius in pectore celabat, opportunitatẽ vindictæ expectans. iamq́ alter annus abierat, ex quo pudicitiæ ſororis eius illuſum eſt: & cum eſſet iturus in Belſephon, quod eſt oppidum tribus Ephramiticæ, ad tondendos ſuos greges, inuitauit patrem ac fratres ad ſolenne conuiuium. quo excuſante quòd nollet eum grauare, rogauit vt pace eius liceret filijs proficiſci. quo impetrato ſuis iniunxit, vt quamprimùm animaduertiſſent Amnonem temeto grauatum, neminem veriti ad nutum ſuum illum trucidarent.

Abeſalomus ſororẽ Thamaram ſolatur.

Abeſalomus vindictæ opportunitatem expectat.

Abeſalomus patrem ac fratres ad ſolenne conuiuium inuitat, & Amnonem vino ſepultum, trucidari curat.

CAP. VIII.

Quomodo per inteſtinum familiæ diſſidium, Dauid à filio regno pulſus ſit.

Dauidi omnes filios ab Abeſalomo cæſos nunciatur.

VT verò perpetratum eſt quod mandauerat, ſtupor & trepidatio fratres occupat: & ſibi quiſq́ timens, correptis equis curſu ad patrem ferebantur. Interim quidam præueniens, omnes ab Abeſalomo cæſos nunciat. qui non aliter quàm par erat amiſſis ſimul tot filijs, idq́ fratris ſcelere, graui dolore ictus, ne cauſam quidem rogauit, neq́ expectato nuncio in re propter facinoris magnitudinem incredibili, totum ſe luctui tradens, conſciſſa veſte humi proſtratus iacebat, deplorans non magis quos peremptos acceperat, quàm ipſum interfectorem. Jonathas verò Sammæ fratris eius filius hortabatur, vt moderatius doleret, negans ſe de morte cæterorum credere: nec enim cauſam facti inuenire poſſe: de ſolo Amnone dicens diligentius perquirendum. nam de hoc probabile eſſe, quòd memor iniuriæ ſororis frater in eum tale aliquid auſus ſit. interea ſonitus aduentantium equorum, & quorundam eos præcurrentium, omnes in ſe conuertit. hi fuêre filij Regis, qui, relicto conuiuio, profugerant. ibi pater occurrit flens flentibus, exinſperato videns quos paulo antè extinctos acceperat. denuoq́ gemitus ac lacrymæ inſtaurantur: his fratrem, Rege filium fœdè trucidatum deplorantibus. At Abeſalomus in Geſura ad maternum auum fugit, eius regionis dynaſtam, ibiq́ toto triennio permanſit. Cum autem Dauidi animus eſſet Abeſalomum ad ſe reuocare, non ad ſupplicium, ſed vt eum apud ſe haberet: (iam enim ira reſederat) vltrò huc propenſum Joabus imperator ſuis artibus impulit. mulierculam enim quandam grandi natu ſubornat, quæ lugubri cultu ad Regem accedens, aiebat inter duos ſuos filios ruri agentes rixam exortam adeò incruduiſſe, vt, cum ſoli eſſent ac nemo adeſſet qui dirimeret, alter ab altero ictus exſpirauerit: rogabatq́ hanc gratiam, vt quoniam cognati eius qui interfectus eſt, alterum ad cædem expeterent, ſaluti eius conſuleret, ne reliqua ſpe ſuæ ſenectutis orbaretur. neq́ enim aliud remedium ſupereſſe, ſi nullum apud Regem inueniret. nam nihil eſſe quod illos compeſcere queat, præter maieſtatis regiæ reuerentiam. Cumq́ Rex

Ionathas Dauidem conſolatur, mortem cæterorum negans, de ſolo Amnone diligentius perquirendum cenſet.

Dauidis filij ad patrẽ, Abeſalomus verò ad auum confugit.

2. Reg. 14.

Abſalon callidè per mulierem à Ioabo ſubornatam reuocatur Hieroſolyma.

Rex postulatis eius annuisset, hæc verba subiecit: Tuæ quidem benignitati Rex gratias ago, quòd senectutẽ meam & tantum non orbitatem miseraris: sed quò certior sim de tua clementia, tuum ipsius filium prius in gratiam recipe, & indignationem contra eum depone. alioqui quomodo possem de concessa hac mihi gratia non dubitare, cum ipse adhuc ob similem iniuriam filio infensus esse pergas? At cuius est prudentiæ, vno contra voluntatem amisso, vltrò necem alterius addere? Tetigit mox Regis animum suspitio, personam à Joabo eße suborna-tam: & cognito ex anicula rem ita se habere, accersit Joabum, dicens eum assecutum quod cupiebat, licereq; vt Abesalomum reducat. Non enim amplius se in in eum stomachari, sed totam indignationem præterijsse. At ille adorato Rege, & verbis eius libenter acceptis, eueſtigiò Gesura properauit, & assumptum secum Abesalomum Hierosolyma reduxit. Rex verò audiens filium aduentare, misit qui ei denunciaret, ne ad ipsum accederet. nondum enim ita se affectum, vt reuersum videre statim sustineat. Ille ita vt iussus est deuitato patris conspectu, intra domesticos parietes cum suo famulitio se continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini decessit, vel propter mœrorem, vel quòd non ea tractatione vteretur, qua vti regium iuuenem par erat: sed tam forma quàm statura quosuis in maximis delicijs degentes superabat. Tanta autem fuit eius cæsaries, vt intra octauum quemque mensem ad ducentos siclos, hoc est ad quinque pondo accresceret. Ad hunc modum priuato cultu per biennium Hierosolymis habitauit: natiq; sunt ei filij tres & vna filia formosissima, quæ Solomonis filio Roboamo postea nupsit, & filium ei nomine Abiam peperit. Deinde misit ad Joabum rogans vt se penitus in paternam gratiam reducat, & impetret vt sibi liceat patrem inuisere & alloqui. quod quum Joabus facere cunctaretur, agrum eius vicinum per quosdam è suis incendio vastari iussit. Is quum re cognita ad Abesalomum venisset, expostalanti, quo suo merito damnum ab eo accepisset, respondit se hoc stratagemate illum ad se elicere voluisse, quandoquidem mandata de conciliando sibi patre negligeret. quam ob rem, inquit, nunc te præsentem obsecro, vt placatum mihi reddas genitorem, quandoquidem molestior est mihi reditus in patriam quàm exilium fuerat, si ille in indignatione sit pertinax. Tum Joabus his verbis inductus, & vicem eius miseratus, deprecatus est Regem pro illo, & tam accuratè & feliciter eius causam egit, vt flexus ad pietatem confestim eum acciri iuberet. Qui cum supplex illi ad genua veniam peccati petens procidisset, sua manu erecto obliuionem omnium ante actorum est pollicitus. Porrò Abesalomus in integram gratiam patris receptus breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorum L. & per singulos dies manè regiam frequentans, eos qui ius illuc petentes causa cadebant, comiter appellabat: dictitansq; malos adesse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferenda sententia lapsum, popularem auram ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studijs, certus iam de eius fauore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem, vt cum bona eius gratia Hebronem ad vota, quæ in exilio conceperat, persoluenda abire sibi liceat: permissuq; eius profectus, mox vndique plurimos ad se acciuit, ita vt cateruatim illò confluerent. Inter cæteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymitæ, non quidem conscij conspirationis, sed quasi ad sacrificium euocati: nec mora stratagemate succedente, Rex ab vni-

An. mũdi 2916 Ante Christum natum 1048.

Abesalomus reductus patris Dauidis conspectum deuitare iubetur.

Abesalomi Hierosolymis nati liberi. 2. Reg. 13.

Ioabus incendio agri reuocatus, reconciliat Abesalomum patri.

An. mũdi 2918. Ante Christum natum 1046.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. Abesalomus patris sui affectat regnum, astutè satis & callidè.

An. mũdi 2920 Ante Christum natum 1044.

An. mũdi 2920 Ante Christum natum 1044.

uersis consalutatur. Caterùm Dauid audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia perculsus, qui immemor condonatæ prioris noxæ, multo sceleratiora consilia cepisset, primùm vsurpandi regni quod patri diuinitus datum sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit vltra Iordanem in loca tutiora se recipere: conuocatisq; amicorum intimis, & collocutus cum eis de insolentia filij, totum negocium iudici Deo committens, reliquit regia custodiam decem pellicibus, & Hierosolymis excessit, cum alia multitudine magna alacritate prosequente, tum præcipuè sexcentorum cohorte, quæ etiam regnante Saulo à latere fugitantis nusquam discesserat. Abiatharum verò & Sadocum Pontifices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupientes, Arcamq; asportare, bonis rationibus manere persuasit, dicens etiam sine Arcæ præsidio diuina ope è periculis se seruandum: simulq; mandauit vt de omnibus quæ inciderent per clancularios nuncios se certiorem facerent. fidelem enim operam in talibus negotijs præstiterunt filij Pontificum, Sadochi Achimas & Abiathari Jonathas. Ethæo quoque Gittæus nullis Regis monitis adduci potuit, vt maneret, quo magis illustris fuit eius erga Regem fides ac beneuolentia. Ascendenti autem per cliuum Oliueti montis, omnibus circa eum lacrymantibus renunciatum est etiam Achitophelem, mutatis studijs, in partes Absalomi concessisse: quo vix aliud tristius ei in hac calamitate accidit. quamobrem precatus est Deum, vt Absalomi animum ab Achitophele alienaret. verebatur enim ne eius consilijs contra se vteretur, viri prudentissimi & oculatissimi in dispiciendo quid facto opus esset. Quumq; in verticem montis peruenisset, respiciebat ciuitatem, & cum multis lacrymis non aliter quàm regno iectus Deum precabatur. ibi offendit virum in amicitia constantem, nomine Chusim: hunc conspicatus scisso amictu & caput cineribus oppletum, & mutabilitatem rerum deplorantem, solatus est pro tempore iussum æquo animo præsentem statum ferre: ac postremò obnixè precatus est, vt simulato Absalomi partium studio, diligenter secreta eius perscrutaretur, & Achitophelis consilijs semper se opponeret: sic enim eum magis partibus profuturum, quàm si vnà maneret. atque ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quò paulo post etiam Absalomus peruenit. Interim Dauid paulum progressus obuiàm habuit Sibam Memphibosthi seruum, quem ipse ad curam prædiorum amici filio donatorum miserat, agentem præ se duos asinos necessarijs ad victum onustos. Is obtulit ei vt quicquid vellet sibi ac suis acciperet, simulq; rogatus vbi nam Memphibosthum reliquisset, Hierosolymis relictum respondit. Sperare enim eum, rebus turbatis, fore vt ob Saulimeritorum memoriam ipse suffragijs populi Rex crearetur. quamobrem indignatus, omnia, quæ prius domino eius concesserat, Sibæ est largitus: dicens hunc digniorem quàm illum vt talibus possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi verò iuxta locum Bachoram superuenit cognatus Saulinomine Semeis, filius Geræ, saxis eum simul & conuicijs impetens: cumq; amici eum protegerent, magis etiam exasperatus ad conuicia, sanguinarium & multorum malorum causam appellabat, iubens vt impurus ac execrabilis regione excederet: gratiasq; agebat Deo, quòd per proprium filium pœnam peccatorum ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum commiserat. Hac tam sæua petulantia concitatis omnibus ad indigna-

Abesalomus Rex ab vniuersis salutatur.

Dauid Hierosolymis excedit.

Dauid fugiens, sacerdotes in vrbe manere vult, vt per eos, quid in ea agatur, cognoscat.

Ethæo fit Dauidi exilij comes.

Achitophel ad Absalomũ deficit, cuius consilia ne succedãt Dauid precatur.

Chusim Dauid vt Achitophelis consilijs se opponeret, obnixè precatur.

2 Reg. 16. Siba heri falsò accusati opibus potitur.

Semeis in Dauidem iniuria.

dignationem, Abisæo verò etiam interficere Semeim volente, Dauid eos cohibuit, negans addendam ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, moror hunc rabidum canem, & Deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum verò si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus. Sed hæc misericordi Deo curæ erunt, cuius fauore tandem inimici nobis succumbent. His dictis continuabat iter, contempto Semei parte alia montis cursim cum conuicijs assectante. Delatus deinde ad Iordanem, suos ex itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat. Interim Abesalomo cum Achitophele consiliario Hierosolyma ingresso, concursu populi salutãtis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos venit, & adorato nouo Rege, precatus est illi perpetuum hoc imperium. Rogatus deinde ab eo, quid ita cum hactenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esset habitus, nunc deserto illo ad se transirèt: cordatè respondit, non esse Dei voluntati & populi consensui repugnandum. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoque merito sequor. à Deo enim regnum hoc accepisti. quod si me in tuorum numerũ recipere dignatus fueris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est, sed in eadem manet, filio succedente. His verbis iuueni omnem suspicionem exemit. Aduocato deinde Achitophele consultabat quidnam esset agendum. Is suasit vt cum paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populum constantius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & promptè contra patrem militaturum. Nam hactenus non libenter eos inimicos sibi profiteri, veritos ne pax inter patrem & filium coëat. Paruit iuuenis, iussitq; famulis vt in regia tentorium sibi erigerent inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris concubuit. Idq; totum iuxta Nathanis prophetæ vaticinium euenit, quod Dauidi futurum. vt ab vno è filijs oppugnaretur, prædixerat.

An. mũdi 2920 Ante Christum natum 1044.

Dauid Semeim occidi vetat.

Chusim simulatè offert Abesalomo studium ac fidem suam.

Achitophel Abesalomo vt cum paternis pellicibus congrederetur, suadet.

CAP. IX.

Absalomi contra patrem profecti cum exercitu interitus.

HOC Achitophelis consilium exsequutus, iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem millia lectorum militum. Cum his se profectum interfecturum patrem, atque ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperium eadem opera, Dauide sublato, pariturum. Hac sententia delectatus, accersit Chusim Dauidis amicorum principem (sic enim eum ille vocabat) & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi videretur quærebat. At ille intelligens quòd hoc modo Dauid in potestatem redactus facilè occidi posset, contrariam sententiam attulit. Scis, inquit, Rex virtutem patris & eorum qui illum sequuntur, quòd in multis conflictibus semper victor euasit. Profectò veteranus bellator artibus contra nos vtetur. & intellecto nostrorum aduentu, noctu vallem aliquam cum parte militum insidebit, aut post rupem aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedem referent, expectantes occasionem dum Regi propiores facti totis viribus in pugnam redeant. interim ille ex improuiso superueniens, suis animum addet, nostris verò metum ac consternationem afferet. Expende

2. Reg. 17. Achitophelis consilio suadentis Dauidem bello prosequẽdum Chusimi se opponit.

An. mũdi 2920 Ante Christum natum 1044.

Chusi consiliũ, quod etiam, Achitophelis reiecto, recipitur.

igitur meum quoq; consilium sanè melius, & Achitophelis opinionem missam fac. ac potius edicto per totam Hebraorum regionem copias contra patrem colligé: quæ vbi in vnum conuenerint, imperium earum tu ipse assume, néue alteriùs fidei committas. Facilè enim illum deuinces, si in aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu verò tàm multa millia virorum, qui dari sibi occasionem cupiunt declarandi quàm sint tui nominis studiosi. quòd si pater intra mœnia cuiuspiam oppidi se concluserit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. Jn huius sententiam itum est, *Abesalomo autore consilio Achitophelis prælatam: sed hoc ipsum Deus effecit, vt Chusis consultor magis placeret. qui properè ad Pontifices Sadocum & Abiatharum veniens, suum & Achitophelis consilium eis exposuit, quodq; ipsius comprobatum sit: petijt deinde vt hæc Dauidi per nuncios significarent, adhortarenturq; eum vt sine mora Jordanem transiret: ne fortè filius, mutata sententia, persequatur eum, & priusquam in tutum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam ante curauerant, vt extra vrbem laterent filij, renunciaturi Dauidi quid in vrbe agatur. ad hos igitur fidam famulam miserunt, afferentem quid Abesalomo decretum sit: mandaruntq;, vt, quantum possent, properarent Dauidi hæc indicaturi. qui vestigio cum patrum mandatis, ut pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem reliquum facientes, ad Dauidem properabant. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdam equitibus conspecti, apud Abesalomum deferuntur: qui mox ad capiendum eos misit. Senserunt hoc maturè Pontificum filij, & diuertentes à via publica in propinquum vicum agri Hierosolymitani nomine Bocchuram se dederunt, ibiq; mulierem quandam rogauerunt vt sè absconderet. ea mox demissis per funem in puteum, os eius velleribus contexit: rogataq; à superuenientibus persecutoribus num eos vidisset, confectos sibi non negauit. accepto enim à se potu statim abiuisse dicebat & si modo alacriter persequantur, fore, vt eos comprehendant. Illi diu frustra persequuti, retrò sunt reuersi. Mulier verò, vbi hoc animaduertit, & non esse amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funem rursum extractos cœptum iter continuare iussit. Illi quanta potuerunt festinatione ad Dauidem peruenerunt, & omnes Abesalomi conatus illi renunciauerunt: qui suos confestim Jordanem transire edicit, quamuis nox esset, nihil cunctari passus. Porrò Achitophel vbi suum alteriùs consilio posthabitum vidit, conscenso iumento Gelmonem patriam petijt. Jbi conuocatis omnibus domesticis, exposuit eis quæ Abesalomo consuluerat, addens quoniam non persuasisset, certo se breui periturum. Dauidem enim omnino superiorem hoc bello fore, & amissum regnum recepturum esse. Præstat igitur, inquit, magno animo, vt virum ingenuum decet, è vita exire, quàm Dauidi ob filio nauatam contra eum operam, excarnificandum se præbere. His dictis in penitissimas ædes digressus, se ipse suspendit, atque ita Achitophelem, suopte iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt. Caterùm Dauid, superato, vt diximus, Jordane, peruenit Castrum, pulcherrimam ac munitissimam eius tractus. Jbi cum summa beneuolentia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus est, partim præsenti hominis necessitate motis, partim reuerentia pristinæ felicitatis. Fuerunt autem hi Barzelæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynastes, & Mabbirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad victum*

Sadocus & Abiatharus filios ad Dauidẽ mittunt.

Pontificum filij ad Dauidem missi, in puteum sese abscondunt.

Dauid de Absalomi conatibus certior factus, cum suis Iordanem transit.

Achitophel, suo consilio explosо, laqueo, sibi vitam finit.

Dauid Mahanaim peruenit, vbi cum summa reuerentia ab optimatibus excipitur.

tum pertinebat, largiter Regi *cum ſuis prabebant, vt nec lecti ſtrati eis deeſſent, nec panis ac vinum, quin & carnium copia ſemper aderat, & quicquid vel ad alimoniam, vel ad laßitudinis refectionem opus eſſet. Interim Abeſalomus coacto grandi contra patrem exercitu, & traiecto Iordane amne, conſtitit non longè à Caſtro oppido Galaditidis, loco Ioabi prapoſito exercitui cognato eius Amaſa. prognatus enim erat patre Iotharſa, & matre Abigaa. hæc vero & Saruia Ioabi mater, ſorores erant Dauidis. Rex autem recenſitis, qui circa ſe erant, comparatoq; numero circiter quatuor millium, decreuit non expectare dum Abeſalomus prior ipſum aggrediatur, ſed creatis tribunis, diuiſoq; in tres partes exercitu, vnam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abiſao: tertiam tradidit Ethæo, amico quidem & familiari, ſed è Gitta oriundo. Ipſum autem volentem adeſſe in exercitu amici prohibuerunt, idq; prudentißima ratione. Si enim, eo præſente, vincerentur, nihil ſpei reliquum fore. quòd ſi vna parte exercitus victi, cum cætera ad ipſum refugiſſent, reparandarum viriũ facultatem non defore. alioquin etiam hoſtem ſuſpicaturum, alium exercitum circa* Regem *eſſe. Placuit hoc conſilium: itaque perſuaſus apud Caſtrum manſit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obteſtabatur vt memores omnium acceptorum beneficiorum ſtrenuam ac fidelem operam ſibi nauarent: & vt poſt victoriam filio parcerent, ne occiſo illo, aliquid mali in ſeipſum ſtatueret. atque ita precatus illis victoriam, exercitum emiſit. Cæterum cum Joabus ex aduerſo hoſtium aciem ſuam explicuiſſet in planicie ſyluam à tergo habente, Abeſalomus quoque ſuos contrà eduxit: & congreſſi acriterq; pugnantes multa vtrinque præclara facinora edebant: his dummodo Dauid regnum recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus: illis contrà ne Abeſalomus & hoc priuetur, & patri inſuper audaciæ pœnas det, nihil nõ vel facere vel pati paratis. Iidem cum numero longè præſtarent, ignominioſum ducebant tanto*

An. mũdi 2920 Ante Chriſtum natum 1044. Hedio & Ruffinus cap. 10. 2. Regum 18.

Abſalomus Iordanem traijcit.

Diuiſio exercitus Dauidici.

Dauidem adeſſe volentem in exercitu amici prohibent.

Mandatum Dauidis de parcendo filio.

Prælium inter Abſalomum & Ioabum.

paucioribus Joabi militibus ſuccumbere. Contrà Regij *vt tot millia profligarent omni ope cõnixi, tandem, vt erat dignum veteranis & rei militaris peritißimis,*

An.mũdi 2920 Ante Christum natum 1044.

Fuga & strages exercitus Abesalomi.

hostem terga vertere coegerũt fugientes deinde per saltus & abrupta insequendo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita, vt multo plures in fuga caderent, quàm in prælio. Interfecta sunt enim ea die fermè viginti millia. Plurimi autem in Abesalomum ferebantur, insignem tam pulchritudine quàm statura corporis. Is veritus ne viuus caperetur, conscensa mula Regia effuso cursu fugiebat. Cumq́ per agitationem ventilaretur capillitium, aspera arboris prominenti ramo inopinatè implicitum iuuenem suspendit. Iumentum enim vehementi impetu ferebatur, non aliter quàm sessorem gerens. at ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostem effugeret. Quod animaduersum quidam è militibus Dauidis indicauit Ioabo: eoq́ quinquaginta siclos promittente, si illum cõfoderet, respondit: Nec si duo millia daturus esses, facerem hoc domini mei filio, maximè cum omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus. At ille iussit vt indicaret vbinam pendentem viderit, moxq́ defixo in cor telo eum interemit. Armigeri verò Ioabi circumsistentes ab arbore eum detraxerunt, & proiectum in hiatum profundum ac obscurum congestis saxis obruerunt, ita vt tumuli forma extaret. Deinde cum receptui cecinisset Ioabus suos à persequendo cohibuit, parcendum ciuili sanguini ratus. Porrò Abesalomus erexerat sibi in valle Regis columnam marmoream cum inscriptione, duobus stadijs à Hierosolymis dissitam, quam voluit vocari Manum Abesalomi dicens, quòd, etiam si liberos eius perire contingat, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, & vnam filiam Thamaram, quemadmodũ iam antè diximus: qua Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorem peperit: sicut pòst loco suo copiosius dicetur.

Ioabus Absalomum interimit.

Absalomi columna marmorea.

CAP. X.

Dauidis iam in regnum restituti status felix.

Chusis victoriæ nuncij ad Dauidem missus ab Achima antevertitur.

DEFVNCTO Abesalomo populus eius domum quisque suam dilapsus est. Achimas verò Sadoci Pontificis filius adito Ioabo, rogauit vt sibi permitteret ad Dauidem ire, nunciaturo lata omnia, quodq́ diuina ope ac prouidentia victoriam sit cõsequutus. Negauit hoc Imperator, dicens non conuenire, vt antehac afferre lata solitus, nunc de morte filij Regem certiorem faceret: iussitq́ eum ibi manere. sed vocato Chusi illi mandauit, vt omnia quæ sciret ad Regem perferret. Achima verò denuo rogante, vt ipse mitteretur, victoriã tantum nunciaturus, non etiam Abesalomi mortem, passus est eum hoc facere. Is viã compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusim anteuertit. Sedente autem Rege in porta, & expectante aliquem de prælio nuncium, speculatorũ vnus conspecto Achima currente, necdum valens eum agnoscere, ait ad Regem, videre se quempiam accurrentem. Cumq́ Rex bonum esse nuncium ominaretur: paulo pòst sequi illum alterum quendam indicauit. Respondente Rege, hunc quoque bonum fore nuncium, speculator iam propiorem Achimam noscitans, Sadoci Pontificis filiũ ait curriculo aduentare. Tum Dauid, profectò hunc bonum & optatũ nuncium afferre de prælio. Vix hæc verba finierat, dum Achimas Regem adoratum salutat: & scitante de pugna, latam victoriam annunciat. rogatus deinde quid filio factum sit, ait se versis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Abesalomum persequentium: nec præterea quicquam comperti habere, quòd iubente Ioabo properè discedendum fuerit, vt victoriam renun-

An. mũdi 2920 Ante Christum natum 1044.

enunciaret. iamq; & Chusis aderat Regẽ adorãs & victoriã annunciãs. qui similiter de filio rogatus: Inimicis, inquit, tuis eueniat idem q; Abesalomo. Hæc verba in causa fuerũt, vt nullã ex ea victoria voluptatẽ nec Rex perciperet, nec milites. Ipse enim cõscensa editissima vrbis parte deflebat filiũ, plangẽs pectus, & capillitiũ lacerans, & modis omnib. sese afflictans, ac vociferãs, Fili mi, vtinam mihi tecum mortem oppetere contingeret. Cum enim esset natura suorum amantissimus, præ cæteris hunc maiore affectione prosequebatur. Exercitum autem & Ioabum, audito quòd Rex filium ita lugeat, puduit triumphantes in oppidum ingredi: sed demisso capite lacrymantes, non aliter quàm clade accepta veniebant. Cæterum quum Rex operto capite gemere desiderio filij perseueraret, Ioabus consolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, ó Rex? an nescis quòd pacto tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atque adeò teipsum & familiam tuam oderis: ames verò tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare non desinas? Nam si Abesalomus vicisset, & regnum suum constabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquum fecisset: sed à te ac tuis liberis initio facto, ad vnum miserabilem in modum perdidisset, non deflentibus nos inimicis, sed gaudentibus, & grauiter punientibus eos qui nostram vicem miserarentur. Te verò non pudet hæc facere propter hominem inimicissimum, qui quum esset tuus filius, tanto pere in te fuit impius? Desine igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectum tuorum militum, & gratias illis age, quòd sua virtute hanc victoriã nobis pepererunt: alioqui si quà cœpisti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiamq; vt iam grauius ac verius quàm antè lugeas. Talibus verbis Ioabus Regi mœstitiam excussit, eumq; ad curam Reipublicæ adduxit. Sumpto enim habitu alio, quò gratior esset militi eius conspectus, pro foribus portæ consedit, ita vt hoc audito vniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum hæc ita geruntur, qui ex Abesalomi exercitu cladi superfuerunt, domum reuersi nuncios oppidatim dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum à Dauide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatem ab eo vindicati fuissent: & quàm iniquè hoc eiecto alteri regnum commisissent. Itaque debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, vt omissa ira in gratiam populum suum recipiat, & quemadmodum antea curam Reipublicæ suscipiat. De hac re crebri nuncij veniebant ad Regem: isq; mox Sadoco & Abiathare Pontificibus per literas mandauit, vt Principes tribus Iudæ compellent, turpe illis esse, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maximè cum is tribulis sit ac consanguineus. pari modo Amasam Imperatorem eos alloqui iussit, quî fieret quòd cum esset ipsius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, vt Dauidi regnum in manus reddat. Sperandam autem illi non solum veniam, quæ iam contigisset, verumetiã vniuersarum copiarum præfecturam, quam Abesalomus ei concesserat. Pontifices verò tum Principes dictæ tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostentata Regis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidi incunctanter per legatos eum in regnum reuocant: quorum exemplo simul & Amasæ autoritate moti cæteri Israelitæ & ipsi idem faciunt. atque hæ legationes ad eum Hierosolymis excipiendum confluebant. Sed singulare Iudæ tribus officium extitit, quæ vsque Iordanem amnem illi occurrit. eódem præsto fuit

2. Regum 19. Ioabus cum exercitu lugens vrbem ingreditur.

Dauid cognita filij cæde à Chusi acriter eum deflet.

Taxatus Dauid ob filij luctũ excussa mœstitia, prodit in publicum.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Israeliticum regnum Dauidi iterum offertur.

Dauid Amasæ veniã & vniuersarũ copiarum Præfectura cõcedit.

An.mũdi 2920 Ante Christum natum 1044.

fuit Semeis filius Gera, sequentibus mille viris è tribu Beniamitica: necnon Siba libertus Sauli comitatus quindecim filijs & seruis viginti. Hi vnà cũ tribu Iudæ ponte ripas fluminis iunxerunt, vt Rex cum suis absque negocio transire posset. Vt verò ad Iordanem peruenit, salutatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontem progressus, accidensq; ad Regis pedes, rogabat veniam commissorum, vtq; infensus sibi esse desineret, néve recepta potestate in se primum animaduerteret: reputaretq; id quoq; quòd erroris pœnitentia ductus, primus ipse reuertenti occurrisset. In hunc modum supplicanti ac misericordiam implorãti, Abisaus Ioabi frater, satin' hoc, inquit, putas ad effugiendum supplicium, quod maledico in Regem diuinitus electum ore es commeritus? Tum Rex ad eum versus: Desinite Saruiæ filij, néve nouas turbas ac seditiones excitare. Sic enim vos existimare volo, hanc esse mihi aditialem regni diem. quam ob rem iuro me omnibus omnem pœnam remittere, qui quocunque modo in maiestatem meam peccauerunt, neq; in quenquam ea de causa animaduersurum esse. tu quoque Semei bono animo esto, nihil de supplicio solicitus. At ille adorato Rege, cœpit eum præcedere. Post hæc Memphibosthus Saulinepos ei venit obuiam, sordidatus & promisso ac neglecto capillitio. ex quo enim Rex profugerat, neque comam totondit, neque vestem purgauit, calamitatem eius non secus quàm propriam ferens: ad hæc suo procuratore apud Regem falso delatus fuerat. Is post salutatum & adoratum Regem interrogatus ab eo, qua de causa non simul exisset, socius fugæ futurus: respondit Sibam esse in culpa. Hunc iussum parare ad profectionem necessaria, verba sua non aliter quàm alicuius mancipij cõtempsisse. alioquin, inquit, si pedibus integris fuissem, & ad profectionem his vti potuissem, nunquam abs te relinqui passus fuissem. Nec contentus meam erga te domine pietatem impedisse, insuper maliciosè ac mendaciter me detulit. Sed benè noui quòd tua prudentia tales calumnias non admittat: quum sis iustus, & Deum ac veritatem, cui tantopere studes, diligas. Cum enim in grauissimis periculis aui mei temporibus versatus sis, liceret q; tibi de tota familia nostra eo nomine pœnas sumere, qua tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidisti, recenti etiã tum earum memoria summam potestatem assecutus. præterea in amicorum ordinem allectum, & mensæ tuæ quotidianum conuiuam adhibitum, nihilo deteriore conditione quàm vnum quemuis è maximè necessarijs apud te esse voluisti. his auditis neque Memphibosthum punire libuit, neque an Siba calumniator fuerit cognoscere. sed præfatus cuncta se eius bona Sibæ largitum, veniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promisit. Tum Memphibosthus: Habeat sibi totum Siba, mihi satis est te in tuum regnum restitutum esse. Berzelaum deinde Galaditam virum magnum ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, deducentem se Iordanem vsque, Rex rogauit vt simul Hierosolyma proficisceretur: pollicitus eum parentis loco se habiturum, nihilq; illi defore quo extremæ eius ætati refouendæ sit opus. at ille excusauit, rem domesticam conuictui regio præferens: dicens se iam octuagenarium non posse Regiæ voluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo vitæ actu & sepultura solicitũ: rogansq; vt sibi cum bona Regis gratia liceat suo more domi viuere: quandoquidem iam per ætatem non amplius vllam è potu aut cibo voluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarum cæterorumq; instrumentorum quibus aulici Regij se oblectare solent. Quo ita instanter rogante, Te, inquit, dimitto: hunc vero

Iudæ tribus ad Iordanem vsque Dauidi occurrit, & ponte fluminis ripas iungit.

Semeis veniã consequitur.

Memphibosthus à calũnijs Siba se purgat.

Dauid Memphibosthо veniã & dimidię partis bonorum Sibę donatorum restitutionem promittit.

Berzelęus Hierosolyma, patre eò proficisci nolente, cũ Dauide contendit.

verò Achimanum filium mecum abire ſinito. Omnium enim bonorum meorum particeps erit. Tum Berzellæus relicto filio, & adorato Rege, omniaq; fauſta illi precatus, domum eſt reuerſus. Dauid autem Galgala peruenit, iam dimidium totius populi circa ſe habens, & Iudæ tribum integram. Eò venerunt ad illum primores eius regionis, ſequente magna hominum multitudine: incuſabantq; Iudæ tribum, quòd inſcijs cæteris ad Regem ſe contuliſſet, cui omnes ſimul vnanimiter occurrere debuerint. Principes verò tribus Iudæ rogabant, vt æquo animo ferrent, quòd prauenti eſſent. Exhibitum enim hoc officium propter cognationem, qua deuinctum ſibi feruentioribus ſtudijs proſequerentur. neque enim ſe hac de cauſa vlla munera accepiſſe, vt merito ægrè ferre debeant, ſerius ſe ad illum peruenijſſe. Non tulerunt hoc dictum cæterarum tribuum Principes, Demiramur, inquiunt, fratres, quòd Regem vobis propriè cognatum vindicatis, ac ſi non omnium noſtrûm cognatus ſit habendus, quem omnibus nobis ex æquo Deus præeſſe voluit: ergo cum totus populus vndecim partes habeat, vos vnicam, tantoq; potiores ſimus, præter æquum feciſtis quòd nobis neſcientibus ad Regem veniſtis. In hac Principum altercatione exortus eſt vir quidam malus ac ſeditioſus, Sabæus filius Bochoriæ, tribus Beniamitidis: qui ſublata voce in medio multitudinis exclamauit, Non eſt nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Ieſſæi filium, ſimulq; cornicine iuſſo canere bellicum, omnes, relicto Dauide, illum ſunt ſecuti, ſola Iudæ tribu circa eum manente, à qua mox in regiam Hieroſolymorum eſt deductus. Vbi concubinis, cum quibus filius Abeſalomus congreſſus fuerat, in alias ædes traductis, omnia benignè vt ante adminiſtrari iuſſit, ipſe verò poſthac non amplius eis eſt vſus. Amaſam deinde exercitui præpoſuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iuſſitq; vt collectis quantis poſſet è tribu Iudæ copijs poſt triduum ad ſe veniret, vt eum, tradito exercitu, cum imperio contra Bochoriæ filium mitteret. Quo ad colligendum militem profecto, quum in ea re occupatior maturè non rediret: tertia die Rex Joabo dixit, non eſſe in rem publicam, dilationem Sabæo concedi: ne forte inſtructior factus plus damni det, plusq; exhibeat negocij, quàm modo Abeſalomus exhibuiſſet. Non eſt, inquit, vlterius expectandum, ſed cum his quæ nunc ad manum ſunt, copijs, & ſexcentorum cohorte, cum Abiſæo fratre hoſtem perſequere: & vbicunque illum adeptus fueris, da operam, vt prælio decernatur: & caue, ne occupatis munitis vrbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus paruit, & aſſumpto fratre ac cohorte, reliquisq; quitum Hieroſolymis aderant, militibus, contra Sabæum raptim exercitum ducit. Cumq; Gabaonem, qui vicus quadraginta ſtadijs à Hieroſolymis abeſt, peruenijſſet, obuiã ei factus eſt Amaſa magnum exercitum adducens. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctusq; gladio, accedente ad complectendum Amaſa, de induſtria gladium ſibi è vagina elabi paſſus eſt: eosq; mox à terra ſublato, & altera manu barba Amaſæ ceu deoſculandi prehenſa, improuiſo ictu ventrem ei perfodit, hominemq; confecit, facinus ſanè impium, quòd bonum & cognatum iuuenem immerentem propter æmulationem ſummæ præfecturæ & regiæ gratiæ ſuſtulit. Hac enim de cauſa iam ante Abneri quoque eadem perpetrauerat. Sed illud facinus propter honeſtum prætextum fraternæ vltionis dignius venia videbatur: in Amaſa verò cæde nihil tale habuit quod prætenderet.

An. mũdi 2920 Ante Chriſtum natum 1044.

Tribus Iudæ, quòd inſcijs Iſraelitis Regẽ reduxerit, accuſatio & excuſatio.

2. Regum 20. Sabæus homo ſeditioſus auertit Iſraelitas à Dauide.

Dauidis concubinæ à filio ſtupratæ aliò traducuntur.

Ioabus contra Sabæũ paucis copijs, Amaſa incolligendo exercitu cunctante, mittitur.

Ioabus Amaſam iugulat.

An.mũdi 2920 Ante Christum natum 1044.

tenderet. Caſo autem imperatore pergebat ad Sabæum debellandum, vno relicto apud cadauer. hunc iuſsit proclamare ad exercitũ, Amaſam iure cæſum meritas pœnas dediſſe: qui verò partes Regis fouerent, Ioabum & fratrem Abiſaũ eius duces ſequi debere, iacente verò in via corpore, & tota multitudine ad id confluente, & vt fieri ſolet cum admiratione circumſtante, cuſtos tranſlatum illud in villam quandam longè à via remotam depoſuit, & veſte contexit: quo facto omnes Ioabum ſunt ſequuti. Is quum per totam Iſraeliticam regionem Sabæum eſſet perſequutus, indicio cuiuſdam cognouit eum eſſe in munita quadam vrbe, nomine Abelmachea. qua obſeſſa & circumuallata, iubet militem muros eius ſuffodere & euertere: valde enim iraſcebatur, quòd portas ei clauſiſſent. mulier autem quædam honeſta & prudens, videns patriam in extremo periculo, conſcenſis mœnibus Ioabum per milites ad colloquium euocat. qui poſtquam proceſſit, Deus, inquit, Reges & Imperatores creat, vt deletis Hebræorum hoſtibus in pace Iſraelitas contineant: tu verò nulla in re læſus, primariam Iſraelitarum vrbem expugnatum veniſti. Tum ille abominatus eius verba, & meliorem ſibi mentem precatus, negauit ſe vel vnum è plebe occiſum cupere, tantum abeſſe vt vrbem tam egregiam exciſam velit: & ſi ad ſupplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, Regi rebellis, omiſſa oppugnatione confeſtim ſe inde exercitum abducturum. His auditis mulier, Ioabum rogat, vt pauliſper ſuſtineat, pollicita illi caput hoſtis ſtatim è mœnibus deiciendum: moxq; ad ciues reuerſa, Vultis, inquit, mali malè perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, eumq; pro Dauide, cuius tanta in vos extant beneficia, regnare, & vnam hanc vrbem tam valido exercitui reſiſtere? Quibus verbis perſuaſi, præciſo capite Sabæi, ad milites Ioabi hoc deiiciunt: confeſtimq; ſigno receptui dato dux obſidionem ſoluit: & Hieroſolyma reuerſus denuò vniuerſis copijs Imperator præficitur. Banaias quoque ſatellitibus & ſexcentorum cohorti à Rege præponitur. Adoramus quæſtor tributis recipiendis conſtituitur. Sabathes & Achilaus Commentarienſium fiunt Principes. Suſa ſcribis præpoſitus, Pontificatus quoque Sadoco & Abiatharo manſit.

Ioabus Sabæũ in vrbe Abelmachea circumuallat.

Mulier Ioabo vrbem quam iuſtius cõſeruaret euerſuro, opprobrat.

Conditio obſidionis ſoluendæ à Ioabo propoſita.

Supplicium de Sabæo ſumtum.

Officia à Dauide diſtributa.

Hedio & Ruffinus cap. 12. 2. Reg. 21.

Poſt hæc fame regionem premente, Rex ſupplex à Deo petijt, vt populum miſeratus cauſam atq; remediũ tanti mali oſtendere dignaretur. Reſponſum eſt per Prophetas, poſtulare Deũ, vt Gabaonitæ vindicẽtur, quos Saulus Rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & iuſiurandum quod illis olim Ieſus imperator & ſenatus iurauit, violauerat. Quamobrem ſi Gabaonitis pro cæſis ciuibus pœnas quas ipſi voluerint exigere permittat Rex, fore vt placatus Deus populũ è præſenti calamitate eximat. quod poſteaquam ex Prophetarum relatione compertum eſt, accitis Gabaonitis percontatus eſt quid à ſe peterent: qui cum ſeptem è Sauli progenie depoſcerent ad ſupplicium, Rex perquiſitos eis tradidit, Memphibooſtho tamen Jonathæ filio parcens. his acceptis Gabaonitæ, vt libitum eſt, in eos animaduerterunt: confeſtimq; pluente Deo terra poſito ſqualore ad priſtinam fertilitatem redijt, populusq; copia rerum vt antè fruebatur. Aliquanto poſt Rex bello Paleſtinos adortus, & prælio cum eis cõgreſſus, dum victos auidius perſequitur, vltra cæteros ſolus eſt longiùs prouectus. hunc iam laſſulum conſpicit Acmon filius Araphi, vnus è Gigantum ſobole, indutus loricam circulis conſertam, & lanceam gerens trecentos ſiclos pendentem, accinctusq; gladio:

Fames ob iuramentũ violatum, Iſraelitis immiſſa.

Septem viri è Sauli progenie ad ſupplicium Gabaonitis traduntur.

Dauid in vitæ diſcrimen vocatus ab Abiſæo liberatur.

gladio: & conuersus è fuga haud dubiè confeciſſet Regem, ni Abiſaus Ioabi frater repentè ſuperueniens eum protexiſſet iam proſtratum, & hoſtem trucidaſſet, quo Regis periculo grauiter commotus eſt exercitus, & duces iureiurando eum deuinxerunt, ne in poſterum cum alijs intereſſet prælio, ne, ſi propter fortitudinẽ & audaciam humanum aliquid ei contingeret, populus ea felicitate, quàm ex ipſius adminiſtratione percipiebat, orbaretur. Cumq; poſt hanc pugnam Palæſtini ad Gazaram vrbem conueniſſent, Rex quamprimum hoc cognouit, exercitum cõtra eos confeſtim ire iuſſit. in hac expeditione egregiam laudem ob præclara facinora edita meruit Sobacchis Chettæus, vnus è fortiſſimis Dauidis militibus, complures enim qui ſe de gigantum genere iactabant, & viribus eximijs inſoleſcebant, orco tradidit, præcipuus autor victoriæ quam tum Hebræus de hoſte reportauit. Redintegrãtibusq; bellum Palæſtinis, & nouo exercitu in eos miſſo à Rege, optimè ſe geſſit Nephanus cognatus ipſius. ſingulari enim certamine cum fortiſſimo Palæſtinorum congreſſus, occiſo illo effecit, vt reliqui terga verterent: multiq; hoſtium in ea pugna ſunt deſiderati. Nec ita multo poſt rurſum caſtra metati ſunt ad quoddam oppidum non procul Hebræorũ finibus: fuitq; in eo exercitu vir ſtatura cubitorum ſex: cui ſeni digiti erant in manib. ac pedibus. Huic ex Regis exercitu Ionathas Samæ filius ſolus ſe oppoſuit, ſtratoq; aduerſario maximum momentum ad victoriam attulit, & ipſe fortiſſimi viri laudem retulit. nam & hic barbarus oriundum ſe à gigantibus iactabat. Hoc prælium cum gente fuit vltimum, non auſa poſtea ſe contra Iſraelitas mouere. Cæterum Dauid perfunctus iam bellis ac periculis, & in altiſſima pace degens, vario genere carminum odas & hymnos in honorem Dei compoſuit, partim trimetro verſu, partim pentametro: inſtrumentisq; muſicis comparatis docuit Leuitas ad pulſum eorum laudes Dei decantare, tam Sabbatis diebus, quàm in cæteris feſtiuitatibus. ſpecies autem inſtrumentorum hæ fuere: cinnyra decem chordis intenditur, & plectro pulſatur: nabla duodecim ſonos continet, ſed digitis carpitur: cumq; his aderant & cymbala ærea, benè magna atque lata: quod ſanè de prædictorum inſtrumentorũ natura, ne prorſus ignorentur, dixiſſe, ſufficit. Porrò Rex fortiſſimos viros circa ſe habuit, ſed maximè inſignes præclaris facinoribus XXXVIII, *quorũ quinq; tantum virtutem cõmemorabo, facili ex his de reliquis coniectura. tales enim erant hi qui poſſent vel regiones ſubigere, vel magnas gentes debellare. Primus Iſſamus filius Achemæi, qui non ſemel in aciem hoſtium irruens non prius à cæde abſtitit, quàm nongentos occideret. Poſt hunc Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cum Rege in Araſamo. hic in quodã prælio Iſraelitis multitudine hoſtium territis & in fugã verſis, ſolus locum ſuum non deſeruit: & congreſſus cum hoſtibus multos interfecit, adeò vt cruore gladius eius ad dextrã adglutinaretur: quo viſo reuerſi in prælium Iſraelitæ cedentem iam hoſtem vrgendo admirandã ac celebratam victoriam retulerunt, Eleazaro ſternente, vulgo vero militum proſtratos ſpoliante. Tertius erat Ili filius Sebas. hic quoq; cum bello Palæſtino in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerſo conſtitiſſent, Hebræiq; rurſum territi loco cederent, ſolus in aciei vicem hoſti ſe oppoſuit: & non paucis letho datis, reliquos impreſſionem eius non ſuſtinentes, & in fugam effuſos inſectatus eſt. Hæc fuerunt facinora quæ hi tres in prælijs ediderunt. Eo verò tempore, quo Rege Hieroſolymis agente Palæſtinorũ exercitus vſq; ad vrbem acceſſit, & dum ille conſulturus Deum de bello, arcem aſcendit, in ea valle caſtra meta-*

An. mũdi 2924 Ante Chriſtum natum 1040.

Dauidi, vt prælijs abſtineat, ſuadetur.

Heroes Dauidis.

Sabachis.

Nephanus.

Ionathas.

2 Regum 23. Dauid Poeta.

Inſtrumenta Muſicæ Dauidis.

1. Regum 23. Triginta octo Dauidis Heroes.

Iſſæmus.

Eleaſar.

Seba.

An.mũdi 2924 Ante Christum natum 1040.

tus est, quæ xx. stadiorum spatio vsque Bethlema pertinet: dicente ad amicos: ó quàm bonam aquam habemus in patria mea, maximè in cisterna portæ vicina: ó si quis eã mihi afferret, id certè mallem quàm multũ argenti accipere: tres isti his auditis, euestigio excurrerunt, & cùm per media hostium castra Bethlema peruenissent, hausta aqua per eandem viam ad Regem sunt reuersi, attonitis audacia tanta barbaris, nec ausis paucitatem eorum contemnere. eam aquam Rex bibere noluit, dicens, periculo sanguinis emptam, & ob hoc sibi non conuenire: sed Deo inde libauit, gratias agens, pro virorum incolumitate. Post hos erat Ioabi frater, Abisæus, qui vna die DC. hostes interemit. Quintus Banaias, genere Sacerdos. hic prouocatus à duobus fratribus, virtute inter Moabitas illustribus, vtrumq; confecit. Rursum ex prouocatione, cum mira statura Ægyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus exorta hominem confodit: quo insignior fuit victoria, quòd adhuc viuenti ademptis armis, prius eum spoliauit, mox proprijs armis occidit. Est & aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem vel præferri potest, vel certè conferri. Quum enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os quòd angustum esset, videbat breui fore, vt id niuibus oppleretur: atque ita desperato exitu, & salute, rugire occepit. Banaias autem fortè fortuna iter faciens, accurrit ad rugitum bestiæ: & quum descendisset in puteum, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec deteriores virtute fuerunt reliqui triginta tres. Caterum Dauid volens cognoscere quantus millium numerus recenseri posset in populo, oblitus præceptorum Mosis, qui prædixerat, quoties censeretur populus in singula eius capita pendendum Deo semisiclum, iussit Ioabum imperatorem, vt iret ad censum peragendum. quo excusante nihil opus esse, nihil motus coëgit sine mora ad imperata exequenda proficisci. Ioabus autem assumptis ad hoc negocium Principibus tribuum & scribis, obita tota Israelitarum regione, & cognito quanta esset populi multitudo, post nouem menses & viginti dies Hierosolyma reuersus ad Regem numerum ei populi reddidit, absque tribu Beniamitica: quam nondum ad censum vocauerat, sicut nec Leuiticam. Rex enim interim pœnitiuit, agnoscens in Deum se peccasse. Erat autem reliquorum Israelitarum numerus nongenta millia, duntaxat eorum qui ad militiam essent idonei. In Iuda verò tribu quadringinta millia censebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem, quòd Deũ offendisset. supplex orare cœpit, vt propitius redditus facti huius daret veniam. Qui exoratus Gadum Prophetã ad eum misit, tres optiones offerentem, vt ex his quam mallet eligeret, aut famem per septennium duraturam, aut bellum per tres menses iniquo marte cum hoste gerendum, aut pestilentiam per triduum in Hebræos sæuituram. Illo vero hærente ac turbato propter difficilem inter hæc mala electionem, & Propheta vrgente ad celerem responsionem, vt Deo renunciare posset: Rex cogitans, quòd si famem peteret, sui magis quàm aliorum rationem habuisse videri posset, quandoquidem ipsi nihil periculi esset multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quòd si per tres menses ab hoste vinci elegisset, sic quoque sibi consuluisse, qui arces & fortissimam circa se cohortem haberet: optauit malum regnantibus aquè ac regnatis commune, in quo omnibus par metus imminet: prafatus melius esse incidere in manus Dei, quàm in manus hostiũ. Hæc ita, vt audiuit Propheta Deo renunciante, pestilentia in Hebræos ingruit, ita vt varijs modis absumerentur,

Heroes tres per hostiũ castra excurrũt, in Bethlehem aquam hauriunt, & Dauidi afferunt.

Abisæus. Banaias.

Banaias Aegyptium hasta ex ipsius manibus extorta confodit.

Banaias Leonem exanimat.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. 2. Regum 24.

Dauid Ioabũ ad peragendum censum ire iubet.

Numerati populi summa.

Dauid tribus malis propositis pestem eligit.

fumerentur, nec facilè esset morbum cognoscere. mors enim vnà erat, sed plurimis & incompertis causis homines rapiebat. alius enim post alium efferebatur, & clanculum obrepens malum celeriter exitium afferebat. quidam enim repentè cum vehementi dolore, & amaro cruciatu animam exhalabant. alij paulo lentiore vexati malo nec curationẽ quidem ferre poterant, sed inter officia medicorum exspirabant. alij subitò tenebris ob oculos obortis, ceu prafocati exanimabantur. nonnulli interim dum aliquem domesticorum funerant, sepultura nondum absoluta commoriebantur. quo factum est vt à matutina hora vsque ad prandium hac peste septuaginta millia hominum sint absumpta. iamq; genius à Deo missus Hierosolyma petebat. eam quoque vrbem simili malo afflicturus. Tum Rex saccum indutus & humi prostratus, supplex orabat Deum, vt pestem sedaret, & iam mortuis contentus de catero quiescceret. inter has preces sublatis oculis, cernens genium per aërem stricto gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad Deum: se esse pastorem pœna dignum, caterùm greges nihil commeruisse. Effunderet iram in se ac suam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missoq; ad eum Gado propheta, mandauit vt confestim ascenderet in aream Oronna Jebusai, & exstructo altari, inibi sacrificaret: qui mandatum hoc non neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit. Oronna verò circa trituram frugum occupatus, vt Regem vnà cum omnibus filijs accedentem vidit, occurrens adorauit eum. Erat autem genere quidem Jebusæus, sed inter præcipuos amicos Dauidis: quæ causa fuit vt capta vrbe nihil illi molestum acciderit, quemadmodum superius diximus. Hoc percontante, quamobrem herus ad seruum accederet, ait se velle aream eius emere, vt in ea Domino altare construeret, & sacra faceret. at ille & aream & aratra & boues in holocautoma gratis largiri se dixit, precariq; vt Deus libens ac propitius hoc sacrificium admittat. Rex verò gratam sibi eius simplicitatem ac magnanimitatem professus, voluit vt precium acciperet. Jniquum enim esse de gratuitis offerre sacrificium. Oronna verò dicente, facturum se quicquid Rex vellet, aream hanc de eo quinquaginta siclis emit: exstructoq; ibi altari, sacrificia & holocautomata super eo perfecit, & hostias pacificas obtulit. quo festo Deus placatus, propitius vt antè est redditus. Erat autem is locus in quem olim Abrahamus filium, vt holocautoma faceret, adduxerat, & cum iamiam iugulandus esset puer, aries repentè adstans altari apparuerat: qui pueri vice fuit mactatus, vt iam antè scripsimus. Dauid autem cum animaduertisset se exauditum, & gratum fuisse sacrificium, decreuit totum illum locum altare vniuersi populi appellare, & Deo templum ibi exadificare: quam eius vocem Deus in futurum ratam esse voluit. mox enim propheta ad eum misso, illic templum exstruendum prædixit à filio, quem regni successorem esset relicturus. Post hanc prophetiam iussit Rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorum centum octuaginta millia. ex his constituit lapicidarum octuaginta millia: reliquos ad conuehendos lapides deputauit, ex quibus tria millia & quingentos operarijs præfecit. magnam quoque vim ferri ac æris ad horum operum vsum congessit: materiemq; cedrinam multam & prægrandem, Tyrijs & Sidonijs hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat. dicebatq; suis amicis, hæc ideò se apparare, vt filio successuro materiam ad ædificandum relinqueret, & non tum demum eam comportare necesse habeat,

An. mũdi 2930 Ante Christum natum 1034.

Ingens Hebræorum strages ob pestem à Deo immissam.

Dauid pro innocente orat populo.

Mandatum de altari exstruendo.

Oronna Iebusæus Sup. lib 7. Cap. 3. Orphona dictus.

Oronna aream Dauidi donat.

Precium pro area datur.

Locus altaris extructi. Gen. 22. Sup. lib. 1. Cap. 13.

Hedio & Ruffinus Cap 14.

Architecti templi exstruendi. 1. Par. 22.

Dauid magnam vim ferri, æris & lignorũ comportat.

adhuc per ætatem rudis talium negociorum, ſed omnibus in promptu ſitis facilè opus abſoluat.

An. mũdi 2930 Ante Chriſtum natum 1034.

CAP. XI.

Dauid ſe viuente Solomonem filium ſuum regnum auſpicari voluit.

Extructio templi Solomoni mandatur.

CCITO deinde Solomoni filio mandauit, vt quamprimùm regnum adeptus eſſet, templũ Deo conſtrueret, dicens ſe id voluiſſe quidẽ, ſed oraculo prohibitũ, quòd propter crebra bella cruentus haberetur, prædictumq; ſibi id ædificium à fatis deſtinatum filiorum natu minimo, qui Solomon eſſet appellandus: quem non aliter quam filium patri, ipſi Deo curæ futurum: atq; etiam totam Hebræorum regionem hoc Principe felicem fore, & inter cætera bona id quod omnium eſt potiſſimum, pacem habituram, vtpote alienam non tantum ab externis bellis, verumetiam ab inteſtinis ſeditionibus. Ergo, inquit, quandoquidem à Deo deſignatus es Rex, antequam natus, da operam vt alioquin etiam dignus ſis eius

Dauid Solomonem vt Deum colat, hortatur.

prouidentia, pietatem colens & iuſtitiam atq; fortitudinem, & præcepta eius legesq; per Moſem traditas obſeruans, & ab alijs eas violari non permittens: & inſuper templum quod te regnante ſtrui ſibi voluit, cura vt ſicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitum parata tibi

Theſaurus ad tẽpli ſtructurã congeſtus.

relinquam. Scito ſanè auri quidem collecta decem millia, argenti verò talentorum centum millia. æris item ac ferri tantum congeſſi, quantum vix numero comprehendi poſſit: & ad hæc lapidum & lignorũ materiem copioſiſſimam. Habes præterea multa millia fabrorum lignariorum & cæmentariorum: & ſi quid his defuerit, tu ſupplebis. Quapropter hoc opere abſoluto carus eris Deo, eumq; perpetuum protectorem habebis. Poſthæc adhortatus eſt principes populi, vt in

Adiutores Salomonis in templo exædificando.

ea ſtructura filium adiutarent, & ſecuri de omnibus aduerſitatibus, cultui tantum diuino vacarent. percepturos enim pro hoc pacem & bonum ac legitimum Reipublicæ ſtatum, quæ præmia pijs ac iuſtis Deus ſolet reddere. Poſtquam autem abſolutum fuerit templum, iuſſit Arcam in eo reponi, cæteramq; ſacram

Mandatum de Arca, cæteraq; ſacrà ſuppellectile in templũ reponenda.

ſuppellectilem, cuius receptaculo iam pridem templum debuerat exſtrui, niſi patres mandatum Dei neglexiſſent, qui præceperat, vt quamprimùm hoſtilem terram occupaſſent, templum illi exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes, tam ad filium quàm ad Principes. Prægrauante autem iam ſeni, & corpore per ætatem frigeſcente, alſioſus factus eſt, vt ne iniectis quidem multis ſtragulis calefieret: quumq; ex communi medicorum conſilio decretum eſſet, vt lectiſſima è formoſis totius regionis virginibus cum Rege cubaret: hoc enim fore

Hedio & Ruffinus Cap 15. 3. Reg. 1. Dauid alſioſus fact', Abiſace eum recalefecit.

contra frigus remedium, fouente eum puella: inuenta eſt in vrbe vna fœmina omnium eius ætatis pulcherrima, Abiſace nomine, quæ cum Rege cubitans, nihil aliud quàm recalefaciebat eum: iam enim præ ſenio ad venereas res elanguerat. ſed de hac virgine paulo poſt incidet mentio. Cæterùm quartus filius Dauidis, iuuenis pulcher & magnus, ex vxore Ægiſtha ei natus, nomine Adonias,

Adonias affectat regnum.

Abeſalomo quod ambitionem attinet ſimilis, de occupando regno cogitare cœpit, & cum amicis egit, vt ſibi Principatum deferrent: parauitq; ſibi currus multos & equos, & quinquaginta viros ſtipatores: id quod pater videns, nec obiurgauit eum, nec compeſcuit, ac ne ſcitatus quidem eſt, quid ſibi vellet talis apparatus. Adiutores autem habebat Adonias Joabum imperatorem & Pontificem

An. mũdi 2931. Ante Chriſtum natum 1033.

Abiatharum. Soli autem conatibus eius reſiſtebant, Pontifex Sadocus & pro-

pheta

pheta Nathan, & Banaias prafectus ſatellitum, & Semeis Dauidis amicus, & manus fortißimorum. Porrò Adonias paratis in ſuburbano epulis, ad fontem qui eſt in hortis regijs, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, aſſumpſit ſecum & imperatorem Joabum & Abiatharum & principes tribus Juda. Eos verò qui Pontificis & Nathanis propheta & Banaia ſatellitum prafecti partium erant, ad hoc conuiuium non vocauit. Hoc Solomonis matri Bethſabe propheta Nathan indicauit, Adoniam regnare inſciente Dauide: ſuaſitq; vt tam proprie ſaluti, quam filij regno conſuleret: ingreſſaq; ad Dauidem ſola diceret ei, quòd ipſe quidem iuraſſet poſt ſe regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupaſſet. Hac loquenti cum Rege ſe quoq; ſuperuenturum propheta pollicitus eſt, & verbis eius teſtem futurum. Paruit Bethſabe, & Regem adijt. Quo adorato impetrataq; dicendi copia, omnia ſicut propheta ſubmonuerat indicauit, expoſuitq; ordine quemadmodum Adonias epulum adornauerit, & Abiatharum Pontificem Joabumq; principem exercitus vocauerit, & filios regios abſque Solomone ac eius neceſſarijs amicis. addebat etiam totum populum ſuſpenſum expectare, quemnam eſſet ſucceſſorem declaraturus: vt cogitet rogans, quòd ſe defuncto mori neceſſe eſſet tàm ipſam quàm Solomonem filium. Adhuc ea loquente cubicularij nunciant Nathanem veniſſe vt Regem viſeret: ſtatimq; admiſſus percontabatur, num hodie Regem declaret Adoniam, & principatum ſuum in illum transferat. Parato enim ſplendido conuiuio, vocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone, & prater hos Ioabum imperatorem: hos omnes ſuauiter epulantes cum plauſu & alacritate, fauſtis acclamationibus perpetuum imperium nouo Regi ominari. Sed neque me, inquit, vocauit, neque Sadocum Pontificem aut Banaiam ſatellitio tuo prapoſitum. quare aquum eſt, vt ab omnibus ſciatur, num hac gerantur ex tua ſententia. His auditis Rex iubet acciri Bethſaben, exceſſerat enim cubiculo propheta veniente. qua introgreſſa: Juro, inquit, tibi maximum Deum, regnaturum tuum filium vt iam antè iuraui, eumq; in ſolio meo ſeſſurum, idq; hac ipſa die. Adqua verba cum mulier adorato Rege longam ei vitam eſſet precata, Sadocum accerſit Pontificem, & Banaiam prafectum ſatellitum: quibus mox venientibus iubet vt aſſumpto Nathane propheta & cohorte regia, impoſitoq; filio ipſius Solomone in mulam regiam, extra vrbem illum deducerent ad fontem qui vocatur Gion: vnctumq; ſacro oleo Regem declararent. hoc autem munus Sadoci Pontifici, & Nathani propheta iniunxit: mandauitq; vt inuecto per mediam vrbem pracinente tubicine proſequentium multitudo acclamaret, Jn aternum Solomon Rex in ſolio regio ſedeat: vt notum fiat vniuerſo populo, Regem eum a patre declaratum. Solomoni verò pracepta imperandi dedit, vt iuſtè ac piè praſit tum Juda tribui, tum vniuerſo Hebraorum populo. Poſt hac Banaias Deum Solomoni propitium fieri precatus, cum cateris ſine mora eum in regiam mulam imponit: & deductum extra vrbem ad fontem, oleoq; vnctum: rurſum in eam cum fauſtis acclamationibus introducũt, vt multos annos in hoc principatu feliciter exigat: moxq; aaductum in regiam in ſolio paterno collocant. quo facto populus totus ad conuiuia feſtiuitatemq; animum aduertit, choris & tibijs ſeſe oblectans, vt pra concentu inſtrumentorum terra ſimulac aër reſonaret. Vt verò has voces Adonias & eius conuiua audiuêre, vehementer ſunt perturbati: & Joabus imperator negauit ſibi placere vel ſonitum

An. mũdi 2931. Ante Chriſtum natum 1033.

Bethſabe ſtudium Adoniæ, ſic ſuadente Nathane, Dauidi indicat.

Salomoni iuramẽto regnũ promittitur.

Salomon in Regem vnctus, in ſolio patrino collocatur.

An. mũdi 2931. Ante Christum natum 1033.

ſonitum illum vel tubam. Cumq́ nemo frueretur appoſitis, ſed omnes cogitabundi accumberent, accurrit ad eos Pontificis Abiathari filius Jonathas: & cum Adonias libenter viſum iuuenem bonum nuncium ominatus eſſet, ordine illis rem totam de Solomone & Regis voluntatem expoſuit. quo audito proripiunt ſe omnes è conuiuio, & ſuam quiſq́ domum diffugiunt. Adonias autem veritus ne Rex factum eius iniquo animo ferret, ſupplex ad altare confugit, & hoc apprehenſo ſe tutabatur. quod vbi ad Solomonem eſt perlatum, quodq́ rogaret fidem ſibi dari de obliuione huius iniuriæ, & ſecuritate impunitatis: clementer ſimul ac prudenter prateriti quidem errati veniam ei conceſſit, ſed præmonito vt caueret in poſterum: alioqui, ſi amplius aliquid nouare deprehenderetur, ipſum ſibi cauſam exitij futurum. miſit deinde qui illum ex aſylo educerent. qui cum veniſſet, nouumq́ Regem adoraſſet: iuſsit eum domum ſuam abire nihil ſolicitum, ac in reliquum curare vt vir bonus ſit, quandoquidem hoc ipſi maximè expediat. Dauid autem volens eum totius populi Regem declarare, conuocat principes Hieroſolyma, vnà cum ſacerdotibus ac Leuitis. quibus recenſitis inuenit eorum, qui trigeſimum annum excederent, XXXVIII. millia: ex quibus deſignauit curatores ædificij templi ter mille ſupra viginti millia: iudices verò populi & ſcribas eorum ſex millia: ianitorum verò domus Dei quatuor millia: tantundemq́ eorum qui hymnos Deo canerent, & inſtrumentis Muſicis à Dauide vt diximus in hoc præparatis vterentur. Hos diuiſit in cognationes, & ſeparatis à reliqua tribu ſacerdotibus, viginti quatuor eorum cognationes inuenit: ex Eleazari familia ſexdecim, ex Ithamari octo. Inſtituitque vt vna cognatio miniſtraret Deo per dies octo, à ſabbato vſque ſabbatum: atque ita ſortitio facta eſt omnium cognationum in præſentia Dauidis & Sadoci ac Abiathari Pontificum & omnium principum. & cuius prima ſors exijt, deſcripta eſt cognatio prima. & poſt hanc ſecunda, deincepsq́ vſq́ vigeſimã quartam: quæ quidem diuiſio durat vſque in hodiernum diem. Leuiticam quoq́ tribum in partes viginti quatuor diuiſit: & ſortitione facta & illis quemadmodũ ſacerdotibus octoni miniſterij dies obuenerunt. Præcipuus autem honos Moſis poſteris eſt habitus. Conſtituit enim eos cuſtodes theſaurorum Dei, & donariorum quæ Reges ſolent dedicare. inſtituitq́ vt vniuerſa Leuitarum tribus & ſacerdotes per ſuas quiſque vices interdiu noctuq́ circa cultum diuini numinis verſarentur, ſicut olim à Moſe præſcriptum fuerat. Poſt hæc totas copias in duodecim partes digeſsit, eisq́ tribunos, centuriones & præfectos aſsignauit. continebat quæq́ pars millia viginti quatuor: voluitq́ vt ſingulæ ſingulis menſibus ſtationem agerẽt circa regiam Solomonis, vnà cum tribunis ſuis ac centurionibus: & cuiq́ ſuum ducem præfecit, virum iuſtum & ſpectatæ bonitatis. quin & theſauris & vicis & agris, eorumq́ cultoribus, & armentis cum ſuis paſtoribus præfectos attribuit, quos nominatim recenſere neceſſe non habeo. Poſtquam autem omnia ſicut diximus ordinauit, aduocatis in concionem magiſtratibus Hebræorum & tribuum principibus, & ducibus quos ſingulis exercitus ſui partibus præpoſuerat, adhæc omnibus qui negocijs & facultatibus regijs præerant, è ſuggeſtu celſiore in hunc modum multitudinem eſt alloquutus. Fratres & populares, notum vobis eſſe volo, quòd cum decreuiſſem templum exſtruere, multum auri eum in vſum & argenti centum millia talentorum comparaui. ſed Deus ipſe per prophetam Nathanem me vetuit, eo quòd bellis quæ pro libertate veſtra

Adonias ex conuiuio ſe proripiens, ad altaris cornua confugit.

Dauid Leuitas numerat, eorumq́ officia diſtribuit. 1. Paral. 23.

Diuiſio Sacerdotum in 24. cognationes. 1. Par. 24.

Leuitica tribus in partes 24. diuiditur.

Theſauri diuini cuſtodes, Moſis poſteri. 1. Par. 26.

Copiæ in partes duodecim congeſtæ. 1. Paral. 27.

Dauid Principibus Tribuum conuocatis Solomonem cõmendat. 1. Par. 28.

ſtra geſſi, dextram hoſtili cruore contaminauerim: & filium meum regniq; ſucceſſorem templum ſibi iuſſit exſtruere. Nunc igitur quandoquidem ſcitis quod etiam maiores noſtri Jacobi filij quum duodecim eſſent, Judas tamen conſenſu omnium principatum obtinuit, & mihi cum ſex fratres eſſent, poſthabitis illis Deum ad me regnum detuliſſe, neque eorum quenquam id factum iniquè tuliſſe: ita ego quoque poſtulo, vt Solomone imperium conſecuto, cateri mei filij nec contra illum nec inter ſe inuicem ſeditiones agitent, ſed ſcientes hunc diuinitus electum, libenter eius dominio ſint ſubiecti. Cum enim aquum ſit, ſi Deus ita velit, vel externos ferre dominos, quanto magis gratulari & fauere decet fratri, non ſecus quàm eiuſdem honoris participes. Ego ſanè nihil magis in votis habeo quàm vt promiſſiones Dei deducantur ad effectum, & felicitas qua hanc regionem ſub Solomonis regno manet, quamprimùm totam eam occupet, & in perpetuum in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurum eſt, & omnia rectè euenient, ſi tu fili mi pietatis & iuſticia, patriarumq; legum cuſtodem geras: alioquin ſi hæ non ſeruentur, nihil niſi triſte eſt expectandum. Hoc ſermone finito inſpectantibus omnibus Solomoni templi deſcriptionem ac formam dedit, in qua fundamenta & cellæ tàm inferiores quàm ſuperiores, earumq; numerus & quantitas ac capacitas deſignabatur: tum quo pondere quæq; vaſa tàm aurea quàm argentea fieri deberent præfiniuit, hortatusq; eſt eum vt ſummam diligentiam ad hoc opus adhiberet: ſimulq; principes & tribum Leuiticam, vt eum adiuuarent, tum propter ætatem nondum ſat maturam, tum quia diuinitus & ad regnum eſſet electus, & ad templum ædificandum. quam quidem fabricam nequaquam fore difficilem, præparata per ſe iam antè materia, multis auri talentis, plurimis item argenti, & trabibus fabrorumq; ac cæmentariorum multitudine, & ſmaragdis alijsq; omnis generis gemmis. Poſtremò nunc ſe in hunc vſum ex proprio fiſco erogare alia tria millia talentorum auri puriſſimi, ad exornandum adytum & currum Dei cherubinos, quos oporteret ſupra Arcam ſtare eamq; protegere. Poſtquam autem Dauid finem loquendi fecit, ſecuta eſt magna alacritas principum & ſacerdotum, & tribus Leuitica, de ſuo quoq; conferentium, & multa liberaliter ac magnificè pollicentium, obtulerunt enim ſe contributuros talentorum auri quinq; millia, & ſtateres decies mille, argenti verò c. millia, ferri quoq; talentorum multa millia. & ſi cui lapillus aliquis erat pretioſus, afferebat & tradebat in theſauros reponendum, quorum curæ præpoſitus erat vnus è Moſis poſteris nomine Jalus. Ea res magna voluptate affecit totum populum, & maximè Dauid viſa principum & ſacerdotũ reliquorumq; omnium promptitudine, elata voce Deum laudauit, patrem ac conditorem huius vniuerſitatis appellitans, fabricatoremq; rerum tàm humanarum quàm diuinarum, & præſidem ac gubernatorem generis Hebræorum eorumq; felicitatis & regni ab ipſo ſibi commiſſi. Poſt hæc precatus omni populo bona omnia, priuatimq; filio mentem bonam & iuſtam, omniq; virtute præditam: iuſſit vt populus quoq; Deò laudes perſolueret. Illi verò proſtrati humi Deum adorauerunt: verſi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quæ ipſo regnante perceperant, gratias egerunt. Sequenti verò die ſacrificia ſunt inſtaurata, mille vitulis, mille arietibus, mille agnis in holocautoma oblatis: ad pacifica quoq; ſacrificia multis millibus victimarum mactatis: & tota ea die Rex vnà cum omni populo feſtiuitati operam dedit: Solomonq; denuò eſt inunctus & legitimus Rex declaratus:

An. mũdi 2931. Ante Chriſtum natum 1033.

Forma templi extruendi Solomoni datur.

Principes Iſraelitarũ ingentem vim auri, argenti, æris & gemmarum ad templi ſtructuram conferunt. 1. Paral. 29.

Sacrificia & feſtiuitas in regni Solomonis confirmatione inſtituta.

An. mũdi 2931. Ante Christum natum 1033.

simulq; Sadocus Pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obedientes ei fuerunt.

CAP. XII.

Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

Hedio & Ruffinus Cap. 16. 3. Reg. 2. Dauidis ad Solomonem postremum alloquium.

PAVLO autem post Dauid accedente ad senium morbo videns iam instare sibi mortem, accito Solomone sic illum est affatus. Ego fili, fato vocante ad patres meos abeo, & viam omnibus qui nunc sunt, quiue pòst erunt communem ingredior: quàm remetiri non licebit, nec quid in hac vita geratur reuisere. Quapropter viuens adhuc & morti vicinus iterum atq; iterum te moneo quæ & antè consului, vt iustus sis erga subditos, & pius erga Deum qui te hoc regno cohonestauit: vtq; custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Mosem demisit: & caue ne vel gratia vel assentatione aut cupiditate aliáue affectione ad neglectum earum deflectas. Nequaquam enim Dei fauorem poteris retinere, nisi seruatis eius legibus, alioqui suam prouidentiam à te auertet. Quòd si talem te erga eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies vt regnum in familia nostra maneat, & nulla vnquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationem obtineat. Memento etiam iniquitatis Ioabi, qui propter æmulationem duos duces iustos ac bonos interemit, Abenerum Neri filium, & Amasam filium Jethranis. in eum tuo arbitratu animaduertes, quandoquidem hactenus pœnam euasit, quòd meipso esset potentior. Commendo tibi etiam Berzellai Galaditæ filios, quos mea causa omni honore ac studio prosequeris, non conferens in eos beneficium, sed referens, pro officijs quæ pater illorum in me exulem liberaliter contulit, & per quæ nos sibi debitores effecit. præterea Gera filium Semeim Beniamitam, qui me pulsum multis affecit conuicijs quando Castrum petebam, moxq; ad Jordanem occurrens fidem incolumitatis tunc à me impetrauit, nunc occasionem rationabilem nactus punito. His mandatis filio de Republica & amicis, & eis quos punitos volebat, exspirauit, exactis septuaginta vitæ annis, postquam regnasset apud Hebronem tribui Juda imperitans annos septem & menses sex, Hierosolymis verò vniuersæ regionis Rex annos triginta tres, vir optimus & omnibus virtutibus præditus, quas Regẽ tot gentium incolumitati prospicientem habere oportebat. Nam fortis erat vt nemo alius, & in certaminibus pro subiectorum tutela susceptis primus se periculis obijciebat, exemplo suo militem ad præclara facinora excitans, & non tanquam dominus pro imperio ad officium cogens. idem in consilijs prudentissimus, & egregiè callens quid in præsens, quidue in futurum conduceret. adhæc sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus, humanus, quæ quidem præcipua sunt Regum virtutes. nec in tanta potestate vnquam ab æquitate deflexit, nisi quod ad Vriæ vxorem attinet. Tantas præterea diuitias hæredi reliquit, quantas nullus alius Rex vel Hebræorum vel aliarum gentium. Sepeliuit autem eum filius Solomon Hierosolymis magnificè, præter solennia illa in Regum funeribus, illatis etiam in monumentum eius maximis diuitijs, quarum magnitudinem facilè sit coniectare ex hoc quod dicemus. Nam post annos MCCC. *Hyrcanus Pontifex oppugnatus ab Antiocho cognomine Pio, Demetrij filio, volens pecuniam ei dare vt ab-*

Dauid Solomoni Ioabũ puniendum mandat.

Berzellæi filios Solomoni Dauid cõmendat.

Semeis quomodo puniendus.

Anni ætatis & regiminis, item virtutes & diuitiæ Dauidis.

Sepultura Dauidis splendida.

Hyrcanus ingentem pecuniæ summam ex Dauidis sepulchro aufert.

vt abducto exercitu obsidionem solueret, nec valens aliunde sumere, aperta cella monumenti Dauidis, & prolatis inde tribus talentorum millibus, eorumq; parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac rursum post multos annos elapsos Herodes Rex alia cella aperta magnam pecuniam sustulit. ad loculos tamen qui Regum cineres continent neuter eorum peruenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, vt ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. Sed de his hactenus dixisse sufficit.

An. mũdi 2931. Ante Christum natum 1032. Herodes Dauidis sepulchrum spoliat.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER OCTAVVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI VIII. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Quomodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.
II. De sapientia Solomonis & prudentia & diuitijs, quodq; primis Hierosolymis templum ædificauerit.
III. Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum Regem fecit.
IIII. Susacus Aegyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius vrbis in Aegyptum transportauit.
V. Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quod Basanes Hieroboami generis exstirpator ipse regnum occupauerit.
VI. Aethiopum irruptio in agrũ Hierosolymitanum sub Asano, & exercitus eorum interitus.
VII. Basanis stirpe sublata apud Israelitas Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.
VIII. Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu, profligatur.
IX. De Iosaphato Rege Hierosolymorum.
X. Achabus à Syris bello lacessitis in prœlio victus occiditur.

CAP. I.

Quomodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.

DE DAVIDE igitur & eius virtute, quantorumq; bonorum sua genti autor fuerit, & quantis bellis feliciter gestis senio confectus decesserit, in proximo volumine docuimus. Caterùm posteaquam Solomon eius filius, ætate etiamtum iuuenis, regnum adeptus ex sententia patris & decreto diuini numinis in solio consedit, populus quidem totus, vt nouis Regibus solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerum felicitatem, & post regnum benè administratum diuturnam senectutem. Adonias verò qui etiam viuente patre occupare conatus est regnum, accessit ad Regis matrem, eamq; blandè salutauit. Qua quarente, nunquid venisset quod opera sua opus haberet, omniaq; benignè pollicente, orsus est dicere, ipsam quoq; nosse, quòd tam ætatis prærogatiua, quàm populi consensu regnum sibi deberetur. sed quoniam Deo visum sit id transferre in filium eius Solomonem, se quoq; libenter ferre illius dominationem, & contentum esse præsenti conditione. rogauit deinde, vt apud fratrem pro se intercederet, eiq; persuaderet, vt bona eius pace liceat

3. Reg 2. Solomon post obitum Dauidis, Rex Israelis.

Adonias cum Abisace coniugium expetit.

An. mũdi 2931. Ante Christum natum 1033.

sibi ducere Abisacen cum patre cubare solitam. Esse enim adhuc virginem, quòd pater præsenio congredi cum ea non valuisset. Bethsabe verò promisit operam suam in hoc negocio, & de hoc coniugio benè eum sperare voluit, tum quòd Rex vltro fratri gratificari cuperet, tum quòd eò preces matris essent accessura: atque ita plenum spe hominem dimisit: moxq́ ipsa ad filium properauit, colloquutura de eo quod Adonia petenti promiserat. cui cum Rex occurrisset, complexuq́ eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedit, iussitq́ alteram matri à dextris poni. Quæ postquam consedit, Vnam, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neque tuo renutu tristiorem facias. Respondit ille, iuberet quicquid vellet, pium enim esse matri quidlibet concedere: nec oportuisse eam sic præfari, ac si negaturum suspicaretur, sed certam impetrandi spem habere. tum illa rogat, vt virginem Abisacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At Rex iratus dimisit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, mirariq́ se quòd non eadem opera postularet, vt regnum ei tanquã natu grandiori cederet, quando Abisacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum Imperatorem copiarum & Abiatharum Sacerdotem. Moxq́ accito Banaia præfecto satellitum, mandauit ei vt Adoniam fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo Sacerdote, Te, inquit, supplicio eximunt tum alij labores acti cum meo patre, tum illud præcipuè quòd vnà cum eo Arcam transtuliſti. Hæc autem pœna tibi erit Adoniæ partes sequuto, vt neque hic maneas, neque in conspectum meum venias: sed abi in patriam tuam, & illic ruri viue, atque ibi vsque ad mortem dege, quandoquidem talia commisisti propter quæ indignus es, vt honoribus fruaris. Ob hanc itaq́ causam ablatus est Sacerdotalis honor à domo Ithamari, sicut Deus Eli prædixerat auo Abiathari, & translatus est in genus Phineesis ad Sadocum. Cæterum eo tempore quo Pontificatus in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea familia Pontificem, ex Phineesis gente priuatam vitam egerunt hi: filius Iosephi Pontificis Boccias, & huius Ioathamus, Ioathami verò Maræothus, & Maræothi Arophæus, Arophæi Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus Dauide regnante Pontifex est creatus. Porrò Ioabus imperator audita nece Adoniæ, valde extimuit. eius enim amicitiam magis quàm Regis coluerat, & ideo non immeritò malè suspicans ad altare confugit, impunitatem se inde quæsiturum existimans, propter notam Regis erga Deum pietatem. Qui posteaquàm de Ioabo renunciatum est, misit Banaiam, qui citaret eum ad suum tribunal causam dicturum. Ioabus autem negabat se fanum relicturum, sed ibi potius quàm aliâs morituru. Hoc eius responso per Banaiam accepto, Rex iussit, vt inibi caput eius ita vt vellet abscinderetur, & hanc pœnã lueret pro duobus Imperatoribus, quos contra omne fas peremerat. Corpus verò sepeliri, vt peccata eius apud posteros manerent, ipse verò ac pater innocentes essent quod ad Ioabi mortem attinet. Banaias verò exsequutus mandatum, ipse in imperium copiarum ei successit. Post hæc abrogato Abiatharo Pontificatu, Rex solum Sadocum id Sacerdotiũ obtinere voluit. Semei deinde imperauit, domo Hierosolymis exstructa inibi apud se manere, interdicto Cedronis torrentis transitu: aut si secus fecerit esse capite mulctandum. nec contentus interminatione, iureiurando hominem ad id mandatum seruandum adegit. Semeis verò professus sibi gratissimum hoc regium mandatum, & iuratus facturum se imperata, patria relicta Hierosolymis domi-

Adonias interficitur.

Abiatharus Sacerdotali honore priuatur.

Genealogia Pontificis Sadoci.

Ioabus interficitur, in cuius locum Banaias surrogatur.

Sadocus loco Abiathari Sacerdotiũ obtinet.

Semeis pœna & mors.

domicilium habuit. Triennio dein exacto, quum audisset duos fugitiuos suos apud Gittam agere, retracturus eos illuc proficiscitur. Rex autem posteaquã intellexit eum vnà cum illis reuersum, aegrè tulit non praescriptum modo suum contemptim habitum, sed Sacramentũ etiam Dei violatum. Accitoq; mox, Nónne tu, inquit, iurasti te nunquam me derelicturum, neq; ex hac vrbe in aliam commeaturum? non euades pœnam periurij, vir pessime, sed lues etiam illa quæ olim per petulantiam in patrem meum eiectum es debacchatus: vt scias quòd nihil lucrentur nocentes etiam si non statim post peccatum puniantur, sed per omne tempus quo propter impunitatẽ securi sibi videntur, crescit illorum pœna quam iamdudum sunt promeriti. atque ita Semeim iussu Regis Banaias interfecit. Solomon autem sublatis iam inimicis, regnoq; constabilito, Pharaonis Ægyptiorum Regis filiam duxit vxorem: instauratisq; Hierosolymorum mœnibus maioribus multo & munitioribus, in tranquillissima pace rempublicam deinde administrauit, nihil impeditus iuuenili ætate, quo minus vel iustitiam coleret & leges custodiret, vel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exsequeretur: sed non secus ac si grandis natu esset, maturaq; iam prudentia, omnibus rebus diligentissimè prospiciebat.

An. mũdi 2931. Ante Christum natum 1033.

Hedio & Ruffinus cap. 2. 3. Regum 3. Solomon Aegyptiorum Regis filiam ducit vxorem, regnũq; constabilit.

CAP. II.

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitijs, quodq; primis Hierosolymis templum ædificauerit.

VISVM est autem ei Hebronem petere, & super altare æreum à Mose fabricatum sacrificare, mille victimarum holocautomatis cælesti numini oblatis: qui honor Deo fuit acceptissimus. illa ipsa enim nocte, cum in somnis ei conspiciendum se præbuisset, iussit eum postulare quicquid donorum pro hac pietate rependi sibi cuperet. Solomon verò pulcherrimum quiddam ac maximum petijt, quod & Deus libentissimè largitur, & homini est vtilissimum. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias vt homo iuuenis petijt. nam hæc sola vulgò hominũ videntur expetenda, hæc sola diuina munificentia digna. Sed da mihi, inquit, domine mentem sanam, & intellectum bonum, vt his acceptis populũ hunc verè ac iustè iudicare valeã. Hac postulatione delectatus Deus, pollicitus est se etiam alia quæ non petierat, additurum, diuitias & gloriam, sed ante omnia talem intellectum ac sapientiam, qualem antehac nemo habuerit vel regum vel priuatorum. adhæc conseruaturum regnum in eius familia per multas ætates, modo iustus esse pergat Deoq; per omnia parere, & paternis vestigijs incedere, præcipuas eius virtutes imitando. His diuinitus auditis Solomon è stratis se proripit, & adorato Deo Hierosolyma est reuersus: & mactatis ante tabernaculum plurimis victimis, epulum omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatum est arduum, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autem controuersam de qua lis erat, necessarium duxi indicare, vt qui hæc legent difficultatem decernendi intelligant: & si quando tale quippiam inciderit, ad exemplar solertiæ regiæ difficultatem disquirendi sibi comparent. Duæ mulieres quæstus meretricij venerunt ad eum, quarum altera quæ iniuriam pati videbatur, sic est exorsa. Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eodẽ cubiculo. Accidit autem vt amba eadem die, eademq; hora infantes masculos pareremus. Post triduum ista iuxta cubantem suum infantem per somnũ oppressit,

Deus Solomoni in somnis oblatº, quod maximè cuperet, eũ postulare iubet.

Salomon sapientiã à Deo petens tantũ, & diuitias cõsequitur.

Duæ mulieres sese inuicẽ de infante permutato accusant.

An.mũdi 2931. Ante Christum natum 1033.

& ſublato è meo gremio infante meo, mortuum illum dormienti mihi in ſinum impoſuit. Illuceſcente die mammam præbere volens infanti, meum non inueni, ſed iſtius mortuum vidi iuxta me iacentem: id quod certiſſimis indicijs depre-

hendi. & quia repetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium Domine confugi. nam quia propter ſolitudinẽ nemo eſt qui coarguat, pertinaciter, quod meum eſt, abnegat. Tum Rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accuſationi huius opponat. Illa negante ſe hoc feciſſe, & aſſeuerante ſuum eſſe ſuperſtitem infantem, alteriùs verò mortuum: nemineq; inueniente quid decerni poſſet, ſed omnibus vt in re obſcuriſſima cæcutientibus, ſolus Rex tale quiddam excogitauit. Iuſſis afferri infantibus, tam viuo quàm mortuo, vocat quendam è ſatellitibus, imperatq; vt ſtricto gladio, puerum vtrumque ſecet in duas partes, quo vtraque dimidium accipiat tam viui quàm mortui. Hanc ſententiam totus populus tacitè damnabat vt puerilem, ſed interim cùm vera mater exclamaſſet, non ita faciendum, ſed potius alteri addicendum infantem: ſibi enim ſat eſſe, ſi viuum videat, etiam ſi alienus exiſtimetur: altera verò parata eſſet, ex alieno dolore crudelem voluptatem capere: animaduertens Rex has poſtremas voces non fingi, ei quæ exclamauerat infantem adiudicauit, quòd hæc reuera mater eſſet: alterius verò malicia damnauit, quòd & ſuum perdidiſſet, & amica infantem perdere conaretur. Viſum eſt hoc populo inſigne argumentum Regiæ, prudentiæ ſimul & patientiæ, & ex illa die non ſecus quàm diuina mente prædito obtemperabant. In tota autem ſua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchia Bethlemis, quæ ſortem Ephraimi complectebatur, præerat Vres. Ea verò in qua Dora ſunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat ſub Banaia filio Achili, cuius præfecturæ contributa erat, & ea regio quæ vſque ad Iordanem pertinet. Galaditicã & Gaulaniticam vſq; montem Libanum, vrbesq; in eis ſexaginta magnas ac benè munitas Gabaris adminiſtrabat. Achinadabus Galilææ toti Sidonem vſque præerat, habens & ipſe in matrimonio Solomonis filiam nomine Baſimam. Maritimam

Solomon vtrumque puerũ ſecari mandat.

Ex ſermone & geſtu mulierum matrem infantis viui Solomon agnoſcit.

Præfecti & Duces Solomonis. 3. Regum 4.

mam verò quæ est circa Arcen Banacates obtinebat: Saphates Itabyrium mon- An. mũdi 2931.
tem & Carmelum totamq; inferiorem Galilæam. Subeæ Beniamitica ditio fuit Ante Christum
commissa. Tabiares regionem trans Iordanem sitam sub se habuit. & rursum natũm 1033.
his omnibus vnus præerat Princeps. Mirandum autem in modum per id tem- Alma pax Israelitarũ
pus aucta sunt res Hebræorum, & tribus Iudæ, populo ad agrorum colendorum Solomonis tempore
studium conuerso. Pace enim potiti, & nullis bellicis tumultibus distracti, adhæc viget.
optatissima libertate auidè perfruentes, in hoc potissimum erant intenti, vt suas
quisque facultates augeret & maioris pretij faceret. Erant præterea Regi alij
præfecti, qui Syrorum cæterorumq; barbarorum Euphratem inter & Ægyptũ
incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi barbari confe- Sumptus quotidiani
rebãt in quotidianos regiæ mensæ sumptus similæ coros triginta, farinæ sexagin- Solomonis.
ta, saginatos boues decem, & pascuales viginti, & saginatos agnos centum. præ-
ter capturas venationum quæ constabant ceruis ac bubalis, præterq; aues &
pisces. Tantam etiam curruum multitudinem habebat, vt quadraginta mil- Currus & equites So-
lia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & absque his lomonis.
equitibus ei fuit duodecim millium, quorum media pars Hierosolymis circa
Regem versabatur, reliqui verò sparsim per villas regias degebant. & qui
Regijs impensis præerat, idem etiam equis necessaria suppeditabat, eò conue-
hendo vbicunque Rex habitaret. Tanta autem fuit sapientia & prudentia Sapientia & pruden-
quam Solomon diuinitus acceperat, vt omnes priscos superaret, atque etiam tia Solomonis.
Ægyptios, qui omnium sapientissimi habentur, longè post se relinqueret. præ-
cellebat etiam eos, qui per idem tempus, in maxima opinione sapientiæ fuerunt
apud Hebræos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Ae-
manus, Chalceus, Dodanus, filij Hemaonis. Composuit etiam libros odarum
& carminum quinque supra mille, & parabolarum ac similitudinum libros,
ter mille. cuilibet enim speciei plantarum suam adhibuit parabolam, ab hysopo
vsq; cedrũ: idem fecit de pecoribus & cæteris terrestribus animantibus, nata-
libusq; & quæ per aërem feruntur. nullius enim horũ naturã ignorauit, aut in-
scrutatam reliquit: sed circa omnes Philosophatus est, & scientiam proprietatũ
earum summam præ se tulit. quin & eam artem diuinitus consecutus est ad vti-
litatem & medelam hominum, quæ aduersus dæmones est efficax. Incantationes Solomon coniura-
enim composuit, quibus morbi pelluntur: & coniurationum modos scriptos reli- tionum modos, qui-
quit, quibus cedentes dæmones ita fugantur, vt in posterum nunquã reuerti au- bus Dæmones fugã-
deant: atq; hoc sanationis genus nunc vsq; plurimum apud nostrates pollet. Vidi tur, conscripsit.
enim ipse ex popularibus meis quendam Eleazarum, in præsentia Vespasiani & filio-
rum & tribunorũ reliquorumq; militũ, multos arreptitios percurantem. Mo- Iudæus Dæmones
dus verò curationis erat hic. Admoto naribus dæmoniaci anulo, sub cuius sigil- eiicit.
lo inclusa erat radicis species à Solomone indicata, ad eius olfactum per na-
sum extrahebatur dæmonium: & collapso mox homine, adiurabat id, ne amplius
rediret, Solomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuen-
tas recitans. Volens dein Eleazarus his qui aderant ostendere suæ artis efficã-
ciam, non longè inde ponebat poculũ aut polubrũ aqua plenum, imperabatq; dæ-
moni hominem exeunti vt his subuersis signũ daret spectantibus quod reliquis-
set hominem. quo facto nemini dubium erat quanta fuisset Solomonis scientia
& sapientia: quamobrem libuit hoc quoq; narrare, vt omnibus nota sit eximia
Regis huius natura, quamq; carus Deo fuerit, & in omni genere virtutũ excel-
lentis-

An. mũdi 2931. Ante Christum natum 1033.

lentissimus. Porrò Tyriorum Rex Iromus audito, quòd Solomon patri in regnũ succeßisset, vehementer est gauisus: nam Dauidis amicus fuerat: & per legatos salutato gratulatus est præsentem felicitatem. per quos Solomon scripsit ad eum in hunc fermè modum. Solomon Iromo Regi. Scito patrem meum cum voluisset ædificare templum Deo, bellis assiduis impeditum. neque enim prius à subiugandis hostibus destitit, quàm omnes sibi tributarios redderet. Ego verò gratias habeo Deo, pro pace, qua nunc fruimur, & præsenti ocio decreui vti ad exstruendum cælesti numini domicilium. id enim à me fabricandum, iam antè patri meo Deus prædixit: quamobrem rogo, vt aliquos vnà cum meis mittas in montem Libanum ad materiam cædendam: quandoquidem hanc artem Sidonij melius callent quàm nostrates. mercedis autem quanta huiusmodi operarijs persoluenda sit, te arbitrum facio. Eam Epistolam Iromus libenter legit, Solomoniq; in hunc modum rescripsit. Rex Iromus Regi Solomoni. Gratia Deo, quòd tibi paternum principatum tradidit, viro sapienti & omni virtutum genere prædito. Quare cum nihil mihi gratius accidere potuerit, voluntati tuæ libens obsequar. Excisis enim multis & magnis trabibus cedrinis atque cyparißinis, per meos ad mare deducendas curabo: eosdemq; iubebo, vt compactis ratibus ad quemcunq; volueris, tuæ regionis locum eas appellant, vnde pòst per tuos, Hierosolyma deportentur. Tu verò hanc nobis gratiam repones, vt exportandi ad nos frumenti potestatem facias, quo vtpote insulares maximè indigemus. Harum literarũ exemplaria hodie quoq; durant, tam in nostris quàm Tyriorũ annalib. & si cui libuerit hæc certius cognoscere, impetrata à publicorum commentariorum conseruatoribus visendi copia, comperiet eorum scripta, consonare cum his, quæ à nobis proferuntur. quod ideo admonui, vt qui hæc legunt, sciant nos nihil veris affingere, neque verisimilia quædam & ad delectationem accommoda narrationi nostræ interserere, atque deinde postulare, vt lector nihil amplius disquirendo fidem nobis habeat: quandoquidem in hac cõmentatione à decoro discedere absque nefario scelere non licet. quapropter nõ recusamus quin scripta nostra reijciantur, nisi talia sunt, vt eorum veritas validißimis argumentis approbari possit. Cæterum Solomon Rex, acceptis Regis Tyriorum literis, & facilitatem eius & beneuolentiam collaudauit, & insuper quibus ipsum cupere intellexit, præmijs eum est remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittendo, & totidem oleæ bados. badus autem capit sextarios LXXII. *parem quoque vini modum illi exhibuit. Et ab his initijs amicitia Regum horum exorta, maioribusq; incrementis aucta in tantum adoleuit, vt in perpetuum firma duraverit. Solomon autem à populo suo millia* XXX. *operariorum exegit, prudenter inter eos operas partitus, quominus labor sentiretur. Decem enim millia iußit in Libano syluam per mensem integrum cædere, ac deinde per duos alios domi interquiescere, dum reliqua viginti millia suum opus absoluunt, ita vt quarto demum mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus est præpositus. Præter hos erãt in opere inquilini illi quos Dauid eò destinauerat, conuectores saxorum cæteraq; materiæ* LXXM, *& cæmentarij* LXXXM. *magistriq; horum ter mille &* CC. *ijs mandatum fuerat, vt saxa prægrandia excinderent in vsum fundamentorum templi, eaq; in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in vrbem conueherent: idq; non modo indigenis, sed & missis ab Iromo opificibus erat iniunctum. Exorsusq; est Solomon fabricam hanc, anno regni sui quarto, secundo*

Iromi legati ad Solomonem.

3. Regum 5. Solomon ab Iromo fabros & operarios petit.

Iromus Solomoni ligna, & mittit, eorũq; vice fumentũ petit.

Veritas Iosephi Historiæ.

Solomon Iromo ingentem frumẽti, olei & vini numerũ mittit

Ordo fabrorũ lignariorum in Libano.

Ordo cæmentariorũ & aliorum operariorum.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. 3. Regum 6.

cundo mense, (hunc Macedones artemisium vocant, Iar verò Hebrai) annis DCX. *duobus postquam Israelita ex Ægypto excesserant: mille & XX. annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananæam migrationem: post diluuium verò annis* MCCCCXL. *quod si ab Adamo creato; vsque templi ædificationem temporum ratio subducatur, comperientur anni* MMMCII. *Initium verò fabricandi templi in annum vndecimum regni Fromi incidit, apud Tyrum regnantis, qua condita est* CCXL. *annis antequam templum exstrueretur. Iecit igitur Rex in altissimam terra profunditatem fundamenta templi è saxis validissimis, qua contra omnem temporum iniuriã resistere possent, ita vt cum contigua terra coalita solum ac firmamentum imponendis substructionibus præberent, & propter inconcussam soliditatem facile molem ædificij cum paratu ornamentorum sumptuosissimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quàm qua supernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt: exstruxeruntq; illud vsque lacunar ex albo lapide. Huius ædificij altitudo fuit cubitorum sexaginta, & totidem longitudo; latitudo verò viginti. Super hoc autem erat aliud ædificium pari mensura, ita vt tota altitudo templi centum viginti cubitis constaret. versum autem erat ad orientem. Et porticus in aditu eius erat viginti cubitorũ longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi, lata cubitos decem; surgens in altum cubitis centum viginti. In circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quæ inter se constipatæ externè parietes templi fulciebant. erantq; inter se peruiæ. & patebant singulæ in longum viginti quinque cubitos, ac totidem in latum, & viginti cubitis attollebantur: Super has alia series cellarum erat exstructa, super quam rursum aliæ, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita vt coniunctæ inferius ædificium æquarent altitudine. Nam superius non erat circumædificatum. fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cellæ quidem suum quæque tectum habebant, non proximo contiguum. reliquum ex longissimis trabibus erat consertum, ad vtrunque latus pertingentibus, ita vt ipsi parietes hoc pacto confibulati firmiores redderentur. His trabibus subnexa erant laquearia politissima, cælaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erant incrustati, ita vt omnia reniderent auro, & intrantium oculos fulgor vndique occurrens perstringeret. Tota verò structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad vnguem inter se quadrantibus, & commissuris oculos fallentibus, vt intuentibus nullum vsquam mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti vestigium appareret, sed connata potius omnia quàm arte congesta viderentur. Porrò ascensum in superiorem templi partem sic commentus est Rex, vt cochleam in hunc vsum crassitudini parietis includeret. Hæc enim pars non habebat ab oriente magnam ianuam vt inferior, sed à lateribus inerant parua hostiola. nec parum ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ se inuicem complectentes, & crassis catenis inter se constrictæ. Diuiso deinde in duas partes fano, penetrale eius viginti cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorum spatium in vsum Sacerdotum consecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore separante fores apposuit cedrinas, has quoque cælatas & inauratas, eas pratexuit velis picturatissimis, hyacintho, purpura, cocco, byssoq; splendidissima ac mollissima distinctis. Post hæc in adyto viginti cubitos quaqua versum patente dedicauit duos che-*

An. mũdi 2933. Ante Christum natum 1031.

Quando ædificatio templi sit incepta.

Profunditas fundamentorum templi.

Altitudo, longitudo & latitudo templi.

Porticus ante templum.

Cellæ in circuitu tẽpli constructæ.

Trabes & parietes auro incrustati.

Cochlea.

Templum in partes duas diuisum.

Cherubini duo.

An. mũdi 2933. Ante Christum natum 1031.

rubinos ex auro solido, vtrunq; quinq; cubitorum altitudine. vterq; duas alas habebat ad quinque cubitos protensas: quapropter non longo seiunctos interuallo statuit, vt vna ala australem parietem attingerent, altera septentrionalem: reliquæ duæ sese contingentes in medio sitam Arcam protegerent. Hæ cherubicæ effigies quanam specie fuerint, nemo vel conijcere potest vel eloqui.

Pauimentum ianuæ, omniaq; alia templi auro illita.

Pauimentum etiam templi constrauit laminis aureis. Ianua demum fores altitudini parietis pro portione conuenientes addidit, latas cubitos viginti, & auro illitas. Atque, vt compendio dicam, nihil tam intus quàm foris omisit, quod non inauraret. Oppansum est præterea gulaum & huic ianuæ, simile illi quod interior ianua habuit. Cæterum porticus nihil tale habebat. Post

Solomon Tyro Chiramum artificem accersit. 3. Regum 7.

hæc Solomon accersiuit Tyro ab Iromo artificem nomine Chiramum, filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Israelitis oriundo, operarium insignem in quauis materia, sed præcipuè in auro & argento ac ære. Huius opera vsus est in omnibus quæ artificiosè in templo fieri voluit. Is fecit duas colũnas æreas crassitudine quatuor digitorum, altas decem & octo cubitos, quarum circumferentia duodecim cubitos complectebatur. his imposita erant capitella fusilia liliata proceritate quinque cubitorum: quibus circundata erant retiacula area quæ operiebant lilia, dependebantq; inde duæ series malorum punicorum ducentorum numero. Has columnas posuit in aditu vestibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alteram à sinistris nominatam boz. Fecit etiam vas aheneum

Columnæ duæ ingentes.

Vas aheneũ mare appellatum.

fusile semiorbis specie, quod propter capacitatem appellatum est mare. Erat enim labrum patens per dimetientem lineam in cubitos decem, crassitudine palmari. eius meditullium sustinebatur spira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrum circumstabant duodecim iuuenci ad tractus quatuor ventorum obuersi terni, quorum postica subsidebant vt eis orbiculare illud vas incumberet, in medio sui depressius. Capiebat autem hoc mare congiorũ tria millia. Fecit præterea labrorũ decem bases æreas quadrangulas. harum quæque longitudine fuit cubitorũ quinque, latitudine quatuor, altitudine trium. huius operis partes seorsim fabricatæ sic compingebãtur. Quatuor erant columellæ per totidem angulos dispositæ quadrangulæ, quibus latera basium vtrinque inferebantur. erant autem hæc tripertita, & interiuncturas calaturis distincta, alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellæ quoque eisdem calaturis erant ornatæ. Totum verò opus quatuor rotis sustinebatur, quæ fusiles erant, habebantq; modiolos & radios, sesquicubitali inter vtramque extremitatem interuallo. eratq; mirum videre rotarum circumferentias, quomodo lateribus basium coaptatæ cantis suis insistebant. Angulos autem supernè continebant fusiles humeruli manuum extensarum. his imposita erat spira, cui labrum inferebatur, ita vt manibus sustineri videretur: qua parte effigies leonum & aquilarum sic erant adaptatæ, vt connatas putares, interuenientibus inter eas palmarum arbusculis. Atque hæc fuit decem basium structura. Deinde ex eodem ære

Decem bases æreæ labrorum.

Decem labra rotunda.

fecit decem labra rotunda concha specie, quorum quodq; capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantundem spatij patebat inter margines. Ea labra decem illis basibus imposuit, quas mechenoth sua lingua appellabant. horum quinque ad sinistrum latus templi septentrionale collocauit, totidem ad dextrum australe, ita vt orientem spectarent: quo loco etiam mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis, mare quidem in eum vsum assigna-

Maris & decem labrorum vsus.

aßignauit, vt inde Sacerdotes templum ingredientes manus ac pedes abluerent, An. mũdi 2933. Ante Chriſtum
ad altare aſcenſuri: labra autem vt eorum aqua purgarentur inteſtina ac pedes rum 1031.
animantium ad holocautoma deſtinatorum. Fabricauit etiã altare æreum vi- Altare & vaſa ad illud
ginti cubitorum longitudine, totidem latitudine, altitudine verò decem, in quo pertinentia.
holocautomata incenderentur. Fecit item vaſa eius ex are omnia, lebetes & a-
mulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorem referentia. Menſas Menſa ſacri panis.
quoque multas dedicauit Rex, & in his vnam magnam auream, in qua propo-
nebantur ſacri panes, reliqua non multo deteriores diuerſo modo facta ſuſtine-
bant phialas & pateras, aureas vigeſies mille, argentearũ quadraginta millia.
Candelabrorum item fecit decem millia, iuxta præceptũ Moſis: ex quibus vnũ Candelabra.
in templo dedicauit, vt interdiu luceret iuxta legem: & menſam vnam impoſi-
tos panes habentem, ſitam ad ſeptentrionale templi latus ex aduerſo candelabri.
id enim ad auſtrale latus collocauerat. medium autem inter vtrunque locum
obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia continebat anterior illa templi pars
quadraginta cubitos longa, & velo diſparata ab adyto. illò enim Arca erat in-
ferenda. Cantharorum autem vinariorum octuaginta millia Rex comparauit, Canthari & phialæ.
& phialarum aurearum millia decem, argentearum verò alterum tantũ. Lan- Lances.
cium item aurearũ, ad offerendam in eis ſimilam maceratam ad altare, octua-
ginta millia, duplum verò argentearum. Craterarum quoq; in quibus ſimilam Crateres.
oleo ſubigebant, ſexaginta millia aurearum, & alterum tantum argentearum.
Menſurarum verò quales Moſi hin vocantur & aſſaron, aurearum erant vi- Menſura.
ginti millia, & duplicatus numerus argentearum. Acerræ quoque aureæ qui- Acerræ.
bus odoramenta in templum inferri ſolent, erant numero viginti millia: & alia
quibus deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templũ ſitum quin-
quaginta millia. Paratæ erant & Sacerdotales veſtes in vſum Pontificum, an- Veſtes Sacerdotales.
numeratis talaribus & epomidibus atque logio cum ſuis gemmis in vniuerſum
mille. Corona verò in qua Moſes Dei nomen inſcripſit, vnica fuit, & vſq; in Corona.
hodiernum permanſit. Stolas autem Sacerdotales è byſſo fieri curauit, cum de- Stolæ Leuitarum.
cies mille zonis purpureis, & tubarum quales Moſes præſcripſit CCM. *Item*
alias ſtolas byſſinas Leuitis hymnorum cantoribus, numero ducenta millia. In-
ſtrumentorum præterea muſicorum, quæ naula & cinnyra vocantur, in vſum Naula & cinnyræ.
hymnodiarum ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad
honorem Dei magnificè parauit, nullis parcens ſumptibus: ſed omni liberalitate
vſus hæc in theſauris Dei condidit. Circumdedit deinde templo ſeptum quoddã
trium cubitorum altitudine, quod noſtra lingua giſon vocamus, excluſurũ pro- Septum circa tem-
fanam multitudinem, & ſolos Sacerdotes admiſſurum. extra hoc ſeptũ erat fa- plum.
num, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens: quarum ſingu- Fanum.
la ſingulos ventos ſpectabant, & foribus auratis claudebantur. in hoc fanũ cui-
libet è populo, puro modo ac caſto & præſcriptorum legis obſeruanti, acceſſus pa-
tebat. Dici autem non poteſt, ac vix etiam oculis credi, quàm mirandum fue-
rit illud exterius fanum. vallibus enim expletis, tam profundis vt ad proſpectum
oculi caligarent, & aggeſta ad quadringentos cubitos terra, eam vertici montis Valles ingẽtes in qui-
in quo templum exſtructum eſt æquauit: atque hoc modo factum eſt vt area fa- bus templũ fuit ex-
ni cum ſolo templi æquaretur. hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columnæ ſtructum explentur.
è natiuo ſaxo ſuſtentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Fores verò
habebant omnes ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus & Hedio & Ruffinus cap. 4. 3 Regum 8.

An. mũdi 2941. Ante Christum natum 1023.

donarijs septennio perfectis, non ad opulentiam modo, sed & celeritatis ostentationem: qua enim aetatem integram hominis poscere videbantur, tam breui, si ad magnitudinem conferatur, tempore erant absoluta: Solomon Rex per literas iussit magistratus ac seniores Hebraeorum totum populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc arcam Deo sacratam: denunciataq; omnibus profectione Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostratibus est thuri, Macedonibus hyperberetaeus: inciditq; in idem tempus scenopegia, festum apud Hebraeos sanctissimum & maximum. Tollentes igitur Arcam, & tabernaculum quod Moses construxerat, & omnia vasa ad ministerium sacrificiorum Dei parata, transportauerunt in templum: accesseruntq; illò cum victimis tam Rex quàm vniuersus populus ac Leuita, libaminibus & multo hostiarum sanguine viam perfundentes, & infinitam vim odoramentorum adolentes, vt circumquaq; totus aer suauitate repletus etiam longè remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recens exstructum ac dedicatum sibi locum. nam neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus, lassitudo est obortа, dum ad templum peruenirent. atque in hunc modũ Arca est translata. Quum verò iam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abscessit, soli verò baiulantes Sacerdotes inter duos Cherubinos eam deposuerunt: quae effigies coniunctis alarum extremitatibus (sic enim artifex eas fecerat) Arcam velut sub vmbella aut tholo protexerunt. continebat hac nihil aliud quàm duas tabulas lapideas, qua decem praecepta, Dei ore in monte Sina prodita, insculpta eis conseruabant. Candelabrum autem & mensam & Altare aureum statuerunt in templo ante adytum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius sita fuerant: vbi quotidianas hostias offerebant. Caterum Altare aereum pro foribus templi est positum, vt apertis illis in conspectu esset sacrificiorum magnificentia. reliquorum verò vasorum instrumentum omne in vnum congestum, intra templum est repositum. Postquam autem, omnibus quae ad Arcam attinebant ritè peractis, Sacerdotes sanctuarium exiuerunt, repente globus nebulae, non asper, nec qualis hiberno tempore grauidus pluuia condensatur, sed diffusus ac temperatus in templum influxit: & primò Sacerdotum visum, vt vix se inuicem cernerent, obscurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quòd Deus in templum descendens, praesens ac libens hoc domicilium sibi optaret. His talia voluentibus animo, Rex qui tum forte sedebat, assurrexit: verbisq; & se & Deo dignis caeleste numen est allocutus. Tu quidem, inquit, sempiternam domum habes Domine, nec ignoramus te tibiipsi hanc vniuersi molem condidisse, qua calo, aere, terra & mari constat: quam totam imples, nec tamen ab ea caperis. hoc verò templum ideò tuo nomini adornauimus, vt in hoc sacrificijs ac precibus in calum missis tibi propitio litaremus, certo persuasi, quòd & heic ades, & nusquam interim abes. Quum enim omnia videas, audias omnia, nihil obstabit hac ades quò minus vbicunque te dignum est habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, praecipuè his, qui te desiderant, nocte dieq; praesens ac propitius. His vocibus Deum precatus, vertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei simul & prouidentia. Hunc Dauidi suo patri futura, quaq; iam euenerint, quaq; euentura sint praedixisse: hunc ipsi nondum nato nomen imposuisse, quo vocandus esset: quodq; paterni regni successor templum

Solomonis templum mense Octobri consecratum.

Arca Dei in templum transportatur.

Sacerdotes Arcã Dei in qua decem praecepta tabulae lapideae inscripta asseruabantur, in suum locum deponunt.

Candelabrũ, mensa & altare aureum.

Altare æreum.

Nebula in templo.

Precatio Solomonis ad Deum

Deus immensus.

Causa extructi templi.

Deus verax in promissis.

templum ei ædificaturus esset, prænunciasse. ergo cum vaticinium magna ex parte euentu sit comprobatum, debere eos Deo laudes offerre cum gratiarum actione, & de promissionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem Rex, rursum ad templum vertit oculos, & extensa ad multitudinem dextera: Operibus quidem, inquit, impossibile est hominibus gratiam Deo pro acceptis beneficijs reddere. Nullius enim rei diuinum numen indiget, nimirum maius quàm cui tales retributiones conueniant. sed hoc vno quo nos cæteris animantibus præstantiores voluisti, laudare nos maiestatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorum populum dignatus es, necesse est gratias agere. Qua enim re magis vel parum propitius placandus, vel in fauore es retinendus, quàm voce quam ex aëre haurimus, & per hunc rursum ascendere nouimus? Quapropter gratias tibi ago, primùm quòd patrem meum ex obscuro loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quòd mihipsi in præsentem diem omnia quæcunque promiseras præstitisti: precorq; vt in posterum largiaris quæ Deus hominibus caris largiri potest, & familiam nostram in sempiternum augeas, quemadmodum patri meo & viuo & morituro es pollicitus, quòd apud nos regnum sit permansurum, & per innumeras successiones pròpagandum. Hæc igitur nobis concede, simulq; meis omnibus virtutem qua potissimùm delectaris. Ad hæc supplex oro, vt aliquid de tuo spiritu ad hoc templum incolendum deducas, vt nobis appareat, in terris quoque te degere. Alioquin tibi paruum est domicilium vniuersum hoc cœli conuexum, nedum hoc qualecunque templum. Tu tamen hoc vt proprium integrum seruato à vi hostium, oro, & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus in peccatum prolapsus, ob hoc te affligente aut sterilitate terræ, aut pestilentia, simili ue malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis prænaricatores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, salutem votis expetens: exaudi tanquam præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec solis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui venerint, aut vndecunque profecti in hoc loco boni quippiam impetrare à te voluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidens, quòd & tu hanc ædem apud nos tibi exstrui voluisti, & nos nec inhumani sumus nec alienigenis iniqui, sed libenter ferimus te communiter omnibus tum opitulatorem esse, tum bonarum rerum omnium largitorem. Hæc loquutus & pronus humi stratus, cum aliquamdiu adorauisset, surrexit, hostiasq; ad altare adhibuit: quumq; id solidis victimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumento cognouit. Ignis enim ex aëre emicans, omnibusq; inspectantibus in altare delapsus, correptas victimas absumpsit: ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen esse habitaturum, & præ gaudio procidens in solum, vnanimiter adorauit. Rex autem ad laudes Dei versus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidem signa vidissent eius beneuolentiæ: precandum admonens, vt perpetuò talem se exhibeat, & mentem eorum puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quò possint præcepta per Mosem diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum omnium, & cæteris mortalibus longè beatius. Simulq; iubebat eos meminisse, quòd, quibus artibus parauissent tanta bona, eisdem & hæc

An. mũdi 2941 Ante Christum natum 1023.

Oratio Solomonis, qua primùm Deo pro acceptis beneficijs gratias agit, & vt in posterum eum conseruet, precatur.

Solomon Deum vt templum hoc tanquam suum domicilium protegat, supplex orat.

Exteri quoq; vt exaudiantur in hoc loco precatur.

Solomonis victimas ignis ex aere in altare delapsus, absumit. 2. Paral. 7.

Solomon populũ ad laudes Dei, gratiarum actionẽ & preces hortatur. 3. Reg. 8.

An. mũdi 2941. Ante Christum natum 1023.

retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora quæsituri. Neque enim aliter existimandum, quàm iustitiæ ac pietatis meritò hæc illis contigisse. esse autem facilius parare quæ desint, quàm parta tueri, & cauere ne vllum detrimentum admittatur. His affatus multitudinem Rex concionem dimisit, sacris primùm factis tàm pro se quàm pro populo: mactauitq; vitulorum duodecim millia, agnorum centum & viginti millia, nam tum primùm templum victimarum cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac vxoribus epulo sunt excepti. Præterea scenopegia festum ante templum splendidè ac magnificè Rex per quatuordecim dies celebrauit cum vniuerso populo epulatus. Peractis autem his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi sunt suam quisque domum, actis prius Regi gratijs, pro benè curata Republica, & pro tantis operibus absolutis, precatiq; vt eis omnipotens Deus in longum tempus Solomone Rege frui concederet. Faciebant autem iter gaudentes ac gestentes hymnosq; sacros canentes, ita vt præ gaudio nullum vitæ tædium in reuertendo sentirent. Cæterùm illata in templum Arca, & spectaculo tàm elegantis & ampli ædificij publicè exhibito, festisq; diebus inter sacra & epulas exactis, cum iam singuli ad suas vrbes essent reuersi, Rex in somnis est admonitus, gratum Deo fuisse eius sacrificium, & vota exaudita esse. quodq; seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cum subiecto populo iustitiam colerent: inprimisque ipsum si à paternis præceptis nusquam discederet, ad summum felicitatis fastigium euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturum, nec vnquam è Iuda tribu Regem defore. Quòd si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum religionum ritus se transferret, radicitus eum excidendum: & neque generis ipsius reliquias mansuras, neque Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & alijs innumeris cladibus afflictos, & è patrio solo extorres, peregrè apud exteras gentes oberraturos. Templum verò quod tum recens exstructum esset, Dei permissione à barbaris direptum atque incensum iri, vrbe insuper hostili manu diruta: ita vt vbique sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægrè credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationẽ incidissent, quũ antea eius ope ad maximas diuitias maximamq; gloriã essent euecti. Quibus reliquias gentis responsuras, quòd propter peccata sua & patriarum legum prauaricationem hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denunciata sacræ literæ continent. Absoluta autem templi fabrica, quæ septennio vt dictum est durauit, regia structuram est aggressus, quam vix tertio decimo anno consummauit, neq; enim tantam curam huic operi, quantam ædificando templo impendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quàm credi possit celebre, cooperanti Deo intra iam dictum tempus perfectum est: regia verò tametsi multum magnificentiæ templi cederet, quòd neque materia eius tanto antè præparata fuisset, & Regi non Deo strueretur domicilium, eo tardius ad finem est perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarum Regis ac gentis est exædificata. Operæprecium autem fuerit totum eius ordinem ac dispositionem indicasse, vt ex eius descriptione totam amplitudinem lector colligere ac considerare possit. Basilica erat magna & pulchra, multis columnis suffulta, quam ad causas forenses agitandas, & lites decernendas condidit, capacem multitudinis, quæ eo ius peteret, longam cubitos centum, latam quinquaginta,

Solomonis in templi dedicationem sacrificia.

Scenopegiæ festum.

Populum Rex dimittit.

3. Reg. 9.

Solomoni Deus iterum apparet, eique bona quæq; si à paternis præceptis nusquam discederet, pollicetur.

Comminatio grauis Israelitis à veræ pietatis tramite exorbitantibus proposita.

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

Solomonis regia tredecim annis absoluitur.

Basilica.

ginta, altam triginta. hanc sexdecim columna quadrangula sustinebant, tectam opere Corinthiaco, additis paribus postibus cum valuis calatis ad ornamentum loci simul & munimentum. In eius medio fuit aedes alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis validis suffulta: & in ea tribunal magnificum, vbi Rex iura solebat reddere. Huic aedificio coniuncta erat domus in vsum Regina facta, & alia aula quò se negocijs peractis animi causa conferebant, omnes cedrinis tabulis constratae: partim saxo quadrato decem cubitali constructa, partim ita vt solent regia vel templa, incrustata precioso marmore quod è locis eo nomine celebribus apportatur. Et tribus quidem ordinibus aulaeis Babylonicis praetexebantur: quartus verò sculptorum admirabile artificium ostentabat, in quo effictae erant variae arborum ac plantarum species, frondibus & foliis tanta subtilitate expressis vt agitari quodammodo viderentur. Reliquum verò quod supererat vsq; ad lacunar, opere albario tectū, & discoloribus picturis erat variegatum. Praeter haec erant & alia cubicula ad voluptatem facta, & porticus ad ornatum regia longissima, in quibus splendidissima tricliniа referta auro, vt quae aurea suppellectili ad omne regij conuiuij ministerium erant instructissima. Difficile est enumerare amplitudinē ac varietatem aularum, tàm maiorum quàm mediocrium, tum quae sub terra latebant, quaue in aërem elegantissimè attollebātur. In summa totum aedificium è marmore candido & cedro, & auro atq; argento constabat: dispositis per parietes & laquearia varijs lapillis auro inclusis, quemadmodum & in ornatu templi factum fuerat. Quin & ex ebore factum erat pragrande solium calatum, specie tribunalis, quod sex gradibus ascendebatur, in quorum singulis in extremitatibus leonum effigies erāt imposita, totidem alijs supernè imminentibus. qua verò parte Rex insidebat, manuū effigies eum excipiebant: & quà reclinabatur, dimidiatus erat iuuencus tergū suum respiciens: totumq; tribunal auro coagmentatum erat. Haec opera Solomon viginti annis perfecit, conferente magnam auri vim, maiorem argenti Iromo Tyriorum Rege, & praeter haec cedri atque pinus materiem. Sed & ipse maximis donis Iromum est remuneratus, singulis annis frumentum ei mittens & vinum atq; oleum, quibus maximè opus habebat, vt diximus, eo quod insulam incoleret. Praeterea Galilaeae oppida numero viginti non procul à Tyro dissita ei donauit: quae cum ille perlustrata satis considerasset, & non valdè probasset, renunciari iussit Solomoni, sibi non esse opus eis oppidis. & ex eo terra Chabalon est appellata, voce Phoenicum lingua, id quod displicet significante. Quaestiones etiam aenigmaticas Tyrius Rex ad Solomonem transmisit, rogans vt eas explicaret, & dubitationem sibi omnem eximeret. At ille callens huiusmodi rerum ac natura prudentissimus, nihil inexplicatum relinquebat: sed omnia ratione peruincens, & perscrutatus eorum intellectum, apertissimè declarabat. Meminit horum duorum Regum & Menander, qui è Phoenicum lingua annales Tyriorum in graecum sermonem est interpretatus, in hunc modum scribens. Defuncto Abibalo successit in regnum filius Iromus, qui vixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos triginta quatuor. hic aggessit ad insulam agrum qui dicitur amplus, & auream columnam in Iouis delubro dedicauit. idem materiem multam in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Astarta noua instaurauit: primusq; Herculi statuam erexit mense peritio. Deinde expeditione contra Eyceos susceptа, quod debita tributa

An. mūdi 2941. Ante Christum natum 1023.

Tribunal.

Reginae domus aliaque aulae.

Ornamēta Solomonis regiae.

Cubicula ad voluptatem facta aurea suppellectili referta. 3. Reg. 10.

Solomonis solium ex ebore factum

3. Reg. 5. Gratitudo Solomonis erga Iromū pro acceptis beneficijs.

3. Reg. 9.

3. Reg. 5. Solomon Tyrio Regi aenigmata quaedam explicat.

Menander Historiographus Solomonis & Iromi meminit.

An. mũdi 2941. Ante Christum natum 1023.

tributa non persoluerent, subactis illis victor est domum reuersus. Huius temporibus erat Abdemonus adolescens, qui problemata à Solomone Hierosolymorum Rege iniuncta dissoluebat. Dius Iromi meminit.

Meminit & Dius sic scribens. Abibalo defuncto filius eius Iromus regnum excepit. Is orientalem vrbis partem aggeribus auxit, & eo pacto pomœria protulit. templum quoq; Iouis Olympij: quod antè separatum erat, medio spatio repleto aggeribus cum vrbe coniunxit, & aureis donarijs ornauit. conscenso deinde Libano materiem ad structuram templorum cecidit. Dius de Solomone.

Additq; Solomonem Hierosolymorum Regem ad hunc Iromum anigmata misisse, solutionem eorum postulantem: quod cum ille non valuisset, magna pecunia mulctatum esse. Deinde per Abdemonum quendam virum Tyrium proposita explicuisse, & ipsum alia proposuisse: in quibus soluendis quum Solomon hæreret, maiorem etiam pecuniam eum illi remisisse. Et Dius quidem ita scribit. Cæterùm Rex quum videret mœnia Hierosolymorum turribus & propugnaculis ad securitatem egere, nec ea dignitati vrbis satis respondere, & muros instaurauit, & turres magnas in eis erexit. Solomon Hierosolymis muros instaurat, & turres erigit.

Condidit etiam vrbes vel præcipuis annumerandas, Asorum & Magedonem, & tertiam Gazara Palæstinæ vrbem, quam Pharao Rex Ægypti bello aggressus expugnauerat, occisisq; ad vnum habitatoribus diruerat, ac deinde filiæ suæ Solomoni nuptæ dono dederat. quamobrem denuò Rex eam exædificauit, quod esset natura munita, & ad bella rerumq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas vrbes condidit, quarum altera Betachora, altera Baleth vocabatur. necnon & alias ad secessus, voluptarios aptas ob aëris temperiem fructuumq; vbertatem, & perennibus aquis irriguas. Ingressus deinde in desertum quod est super Syriam, eiusq; regionis potitus, vrbem ibi maximam condidit, duorum dierum itinere à superiore Syria distantem, ab Euphrate verò vnius. ad magnam autem Babylonem inde sex dierum via protendebatur. Quare autem à reliquis cultæ Syriæ partibus hæc vrbs tam procul habitetur, causa est hæc, quòd mediterranea per desertum petentibus, ibi demum fontes ac putei reperiuntur. Hac igitur vrbe extructa, & mœnibus validissimis cincta, Thadamoram eam appellauit, quo nomine etiam nunc à Syris vocitatur. Græci Palmiram nominant. Atq; hæc fuerunt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam video multos quærere, quî factum sit vt omnes Ægyptiorum Reges à Minæo illo qui Memphin condidit, quiq; multis annis auum nostrum Abrahamum præcessit, vsq; ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti sint, à quodam Rege nomine desumpto: operæprecium existimo eorum ignorantiæ mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharao Regem Ægyptijs sonat. Opinor autem ipsos à pueritia nominibus alijs discretos, quàm primùm Reges creati fuerint, potestatis eius nomen patria lingua vernaculum assumere. Nam & Alexandrini Reges alijs prius nominibus vocati post assumptum regnum vocati sunt Ptolemæi à primo eius vrbis Rege. Hedio & Ruffinus Cap 6. Solomon vrbes aliquot condit. Asorus, Magedo, Gazara,

Betachora, Baleth,

Thadamora, siue Palmira.

Ægyptiorum Reges cur Pharaones dicti.

Ptolemæi.

& Romanorum imperatores alioquin gentilia nomina habentes, Cæsares appellantur, principatus & honoris vocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hæreditarium in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quòd Herodotus Halicarnassæus cum CCCXXX. *Reges post Minæum Memphis conditorem deinceps successisse dixerit, nomina eorum non recensuit, quia Pharaones vocati sint omnes. Quum enim post hos mulier imperium arripuisset, nomen eius posuit Nicau-*

Cæsares.

Herodotus Ægyptiorum Regũ nomina non recenset.

Nicaulen, nimirum ea de causa, quòd cum soli mares huius appellationis essent capaces, & non etiam fœmina, oportuit peculiare ipsius nomen dicere. Ego verò in nostræ gentis commentarijs reperi, quòd post Solomonis socerum Pharaonem nemo Ægyptiorum Regum amplius hoc nomine sit vocatus: & quòd post illum venerit ad Solomonẽ iam dicta mulier, qua tum Ægypti simul ac Æthiopiæ regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nunc verò ideo hac memoraui, vt ostenderem nostros libros & Ægyptiorum in multis cõsentire. Solomon autem Rex reliquias Chananæorum qua Libanum montem vsq; ad vrbem Amathen colebant, & imperium eius detrectabant, sub ditionem suam redactas tributa pendere coegit, & per singulos annos certum numerum seruorum & colonorum, qui per agros distribuerentur, exegit, Hebræorum enim nemo ad seruiles operas adigebatur: nec erat æquum, vt cum tam multas gentes Deus sub eorum imperium subdidisset, ex his potius quàm deuictis eiusmodi conditionis homines censerentur: sed omnes arma & currus atque equos & rem militarem tractare malebant. Chananæis verò quos ad seruitutem abduxit, sexcentos præfectos præposuit, qui procuratores essent regij, & sua cuiq; opera atq; negotia præscriberent. Quin & classem Rex in Ægyptio sinu ædificauit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Asiongaber. Hæc nunc Berenice vocatur, non procul ab Elana vrbe, qua regio tum in Hebræorum ditione censebatur. Et in hac quoque classe munificentia Jromi Regis amici fuit vsui. Viros enim gubernatores & nautica rei peritos ei misit quotquot voluit, qui nauigantes cum regijs procuratoribus in regionem Jndiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurũ illi adferrent. hi collectis circiter quadringentis talentis retrò

An. mũdi 2953. Ante Christum natum 1011.

Nicaule Aegypti & Aethiopiæ Regina ad Solomonem venit. 3. Reg. 10.

Solomon Chananæorum reliquias tributa pendere coegit. 3. Reg. 10.

Hebræorũ libertas, & Chananæorum seruitus.

Solomonis classis.

3. Reg 10.

ad Regẽ sunt reuersi. Interim ad Ægypti Æthiopiaq; Reginã, mulierem sapientiæ studiosam, & cætera quoq; egregiam, Solomonis virtutum ac sapientiæ fama delata, cupiditas eam incessit coràm hominem visendi: sic enim fore vt experimento, non rumoribus crederet, qui sæpenumero falsi eo quòd toti à fide renunciantium pendeant, paulo post euanescunt: decreuitq; suscepta longinqua

Aegypti & Aethiopiæ Regina ad Solomonem venit.

An. mũdi 2953. Ante Christum natum 1011.

peregrinatione illius ſapientia perfrui, & de rebus arduis cum eo diſſerere. Venit igitur Hieroſolyma ſplendido & opulento paratu. Adducebat enim ſecum camelos onuſtos auro & varijs aromatibus lapillisq; precioſis. Rex verò honorificentiſſimè exceptam, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & propoſitiones illius pro ſua prudentia facilè explicans, opinione citius diſſoluebat. At illa ſtupebat ad Regis ſapientiam, tanto maiorem experta quàm audierat: magisq; etiam admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam, & tam bellè diſpoſitum ædificiorum ordinem, quòd hic quoque ingenium Regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata eſt quàm aulam, cui cognomen Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorum ſumptus tam dapſiles, apparatumq; miniſterij. nam & cultu erant decentiſſimo, & perquàm ſcitè omnia adminiſtrabant. Nec minor fuit admiratio dum quotidiana ſacrificia videret, quantaq; cura & religione ſacerdotes ac Leuitæ circa ea verſarentur. Hæc quotidie contemplando vehementer admirabatur, id quod nec diſſimulare potuit, ſed apud Regem ingenuè faſſa eſt, quantopere huiuſmodi ſpectaculis afficeretur. Omnia, inquit, Rex, quæ auditu percipiuntur cunctantius credere ſolemus: ſed de tuis bonis, quæ vel intra te ſunt repoſita, ſapientia videlicet ac prudentia, vel tam amplum regnum tibi ſuppeditat, non vana fama ad nos perlata eſt: ſed quum eſſet vera, non reſpondiſſe tamen eam tuæ felicitati nunc præſens video. Quamuis enim auribus perſuadere conabatur, non potuit tamen res ita pro dignitate repræſentare, ſicut nunc oculis noſtris ſubijciuntur. de me quidem fatendum eſt, quòd cum de fide eius hæſitaſſem, ne fortè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conſpexi. Macti tanta felicitate Hebræi, macti amici ac familiares tui, quibus perpetuò ſapientia tua fruidatũ eſt. Laudandus Deus qui regionẽ hanc & habitatores eius adeò dilexit, vt te Regem eis præficeret. Nec contenta verbis indicaſſe quanti Regem faceret, etiam muneribus ſuam erga illum obſeruantiam teſtari voluit. Viginti enim auri talenta ei donauit, & aromatum vim magnæ æſtimationis, lapillorumq; precioſiſſimorũ. Aiunt etiam quòd balſami plantam, cuius hodie quoq; ferax eſt noſtra regio, illius Reginæ munificentia ferri acceptã oporteat. Nec minora fuêre quæ ipſa à Rege recepit, optione etiam illi permiſſa. nihil enim roganti negatum eſt: ſed libentius quã illa peteret largiens, inſignem præ ſe tulit liberalitatem. Atq; ita Ægyptiorum Regina datis ſimul & acceptis ampliſſimis muneribus in patrium ſolum reuertitur. Per idem tempus allatis ex Aurea, ſicut vocant, terra gemmis & lignis pineis, ex hac materie Rex fulcra templi ac regiæ fecit, eiusq; parte vſus eſt ad inſtrumenta Muſica, cinnyras & nabla, quibus Leuitæ diuinos hymnos ſolent accinere. nunquam enim antehac tam elegans apportata fuerat, Sed nemo ſic cogitet, quæ nunc pinea ligna vocantur, quæue ad illiciendos emptores hac appellatione mangonizant negociatores, illis eſſe ſimilia. illa enim aſpectu ficulnam materiem referunt, niſi quòd candidiora ſunt & fulgentiora: id quod admonere officij noſtri duximus, ne quis per ignorantiã in his diſcernẽdis fallatur, quandoquidẽ res Solomonis in huius materiei mentionem nos induxerunt. Eadẽ claſſis attulit Regi auri talenta DCLXVI *non annumerato quod priuatim negotiatores mercati ſunt, nec eo quod toparchæ & Reges Arabiæ dono illi miſerunt. Ex eo fecit ducenta ſcuta fuſilia ſingula ſexcentos ſiclos pendẽtia, & trecentos clypeos, quorũ ſinguli trecentas minas penderent: atq; hæc omnia in aula Saltus Libani vocata repoſuit. Sed & pocula ex auro*

Solomon Reginæ ænigmata cũ prudentia explicat.

Aethiopiæ Regina Solomonis ſapientiam ſtupet.

Aethiopiæ Regina Solomonis prudentiam & ſapientiam laudat.

Solomoni Regina ſplendida munera donat.

Solomon Reginæ liberalitatem remunerat.

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

Ligna pretioſa Solomoni allata.

auro ſolido parauit, & è lapide precioſo, in vſum conuiuij ſingulari arte fabre- An. mũdi 2953. Ante Chriſtum natum 1011.
facta, reliquamq; omnem ſuppellectilem regiam ex auro fieri curauit. Nullum enim tum argento in commercijs erat precium. Multa enim nauigia Rex in mari, quod vocatur Tharſicũ, habuit, quæ ad remotas gentes merces varias deferre iußit, pro quibus exportatis aurũ & argentum Regi referebant, multumq; eboris, & mancipia Æthiopica & ſimias. Ea nauigatio in itu ac reditu triennium integrum abſumebat. Fama etiam celeberrima per omnes circumquaq; regiones de Solomonis virtutibus ac ſapientia diuagabatur: qua exciti plerique Reges, quo certiores de iam dictis fierent, viſendi eius cupidine flagrabant, & exquiſita munificentia ſtudioſos eius ſe declarabant. Mittebantur vaſa tàm aurea quàm argentea, & veſtes purpureæ, & omne genus aromata: equi præterea currusq;, & muli ſubuehendis ſarcinis, qui vel robore vel pulchritudine Regi placituri videbantur: vt ad eum equorum ac curruum numerum, quem iam antè habuerat, ex donaticijs quadringenti currus accederẽt. Habuit enim prius currus mille, equorum viginti millia. hi quum pulcherrimi fuere, tum ad curſum exercitatiſſimi, vt collati ad cæteros omnes poſt ſe relinquerent. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera ſtatura, promiſſoq; capillitio conſpicui, & tunicas è ſarrana purpura induti. adhæc ramentis auri capillum quotidie ſpargebant, vt ad ſolarium radiorum contactum fulgor à capitibus eorum reflecteretur. Hi armati & pharetris ſuccincti regium currum ſtipabant, quo ſublimis inuectus, & amictus veſte candida, mane ſolebat vrbem egredi. Aberat ab Hieroſolymis duorũ ſchœnorum ſpacio prædium nomine Hettàn, hortis & inductis fontibus amœnum ſimul ac opulentum. in eum locum vectari delectabatur. Diuina autem quadam diligentia & prouidentia rebus in omnibus vtebatur, & quum eſſet elegantiarum amator, ne viarum quidem curam prætermiſit, ſed & harum quot quot Hieroſolyma regia ſedem ducebant, ſilice conſtrauit, tum vt vltro citroq; commeãtibus eſſent faciles, tum ad oſtentandam hac quoque parte principatus ſui magnificentiam. Diſtributisq; oppidatim curribus, & in ſingula certo numero ad alendum præfinito, circa ſe quidem paucos reſeruauit: loca verò vbi alebantur, curruum oppida appellauit. Argenti etiam tantam copiam Hieroſolymis eſſe fecit, quanta fuit ſaxorum: & cedros arbores antehac nunquam in Iudæa viſas, in campis eius adeò multiplicauit, vt moros numero æquarent. Mandauit etiam negotiatoribus Ægyptiacis vt equos venales ad ſe adducerent, in ſingulas bigas ſexcentarum argenti drachmarum precio conſtituto: quos deinde ad Syriæ Reges & tranſeuphratenſes mittere ſolebat. Quumq; eſſet omnium Regum glorioſiſſimus & pijſſimus, & opibus ac prudentia omnes ſuperaſſet, qui ante illum rem Hebræorum adminiſtrauerant, deterior factus eſt ante obitum: & à patrijs moribus deſciſcendo, indignum antè geſtis rebus vitæ exitum habuit. Nam inſaniens in mulieres, & in rebus venereis immodicus, non contentus ſuæ regionis mulieribus, multas externæ originis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammanitidas, Idumæas: atque ita contemptis ſemel Moſis inſtitutis, quæ non niſi gentis eiuſdem coniuges permittebant, illarum deos colere cœpit, amori earum hoc tribuens. Atqui hanc ipſam rem legiſlator præcauere voluerat, ne per hanc occaſionem peregrinis implicarentur ritibus, néue relicto patrij numinis cultu, ad illarum religiones ſe transferrent. Sed hæc Salomon contempſit, voluptate irrationali vi- An. mũdi 2964. Ante Chriſtum natum 1000.

Solomonis naues in itinere triennium abſumebant.

So'omoni plerique Reges exquiſita munera mittunt.

Munera Solomoni allata, eiusq; equitatus.

Hettan.

Viæ circa Hieroſolyma ſilice ſtratæ.

Oppida curruum.

Argenti, Solomonis temporç, copia.

Equi Aegyptiaci.

3. Reg. 11.

Solomõ exteras matrimonio ſibi iungens, ab ijs ſeducitur.

An. mūdi 2964 Ante Christum natum 1000.

ctus : ductisq́ uxoribus è principibus virisq́ illustribus prognatis septingentis numero, & concubinis trecentis, & in his Ægyptiorum Regis filia, adeò consuetudine earum est captus, vt ritus earum imitaretur, quo magis illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolentiæ faceret. ætate deinde prouectior, & mente iam paulatim senescente, magis etiam patriæ religionis oblitus cultum Dei sui neglexit, & mulierum exterarum ritibus assueuit : quamuis iam ante quoq; à præscripto legum discesserat, quando æreas boum effigies basi maris illius addiderat, sicut solio suo leonum post apposuit. Nam neq; illa fas erat facere. Cumq; domesticum haberet exemplum pulcherrimum parentis virtutem, & gloriam quam propter pietatem ad posteros reliquerat, discedens ab eius imitatione, idq; bis in somnis monitus sequi paterna vestigia, mortem inglorius oppetijt. Venit itaq; ad illum propheta missus à Deo, dicens neque clam esse eius impietatem, neque diutius impunitam fore: viuo tamen regnum non auferendum, quando patri eius diuinitus sit promissum non alium successorem futurum: sed post hunc defunctum, filium pœnas datarum: ita tamen vt non vniuersum regnum deficeret, sed decem solæ tribus seruo ipsius cederent, reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, idq; ipsius aui respectu, & vrbis Hierosolymorum in qua Deus templum sibi elegisset. His auditis Solomon vehementer perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus suspiciebatur, in contrarium vergente. Nec multum temporis post hanc propheta denunciationem est elapsum, dum hostis ei, Deo sic volente, exortus est, cui nomen Aderus, Regi infensus ob causam hanc. Idumæus fuit genere, & è regio stemmate. Cumq; Joabus copiarum Dauidis imperator Idumæam subigeret, omnibus eius gentis, qui per ætatem arma ferre possent, internecione intra semestre deletis, hic etiam tum adolescentulus ad Pharaonem Ægyptiorum Regem euasit. ab eo comiter exceptus, & domum & agros ex quorum reditibus viueret, munificentia illius est consecutus : & postquam adoleuit tam carus ei factus est, vt Rex coniugis suæ sororem, nomine Taphinen, nuptum ei traderet: ex qua filius natus, cum Regis liberis est educatus. Porrò accepto in Ægypto de Dauidis & Joabi morte nuncio, adiuit, rogans vt sibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem percontante quid illi deesset, quâue sua iniuria prouocatus relinquere amicum benè meritum cuperet, etsi non semel id petitum, impetrare tamen tunc nequaquam valuit. Sed cum iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharao difficilem se hactenus præbuerat, Aderus impetrato à suo Rege commeatu, in Idumæam reuertitur. & cum non posset gentem suam ad defectionem à Solomone perpellere, eo quòd validis præsidijs impositis in officio contineretur, nec liceret impunè res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi cum incidisset in quendam Razarum, qui desciuerat à Sophene Rege Adrazaro, & eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societatem cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syriæ, Rex declaratus, Israëlitarum ditionem crebrò irrumpendo, viuo adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cædibus. Et quasi parum esset Hebræis vnus hostis externus, domi extitit qui Solomonem infestaret, Hieroboamus Nabatæi filius, veteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, præfecit eum fabricæ murorum, quando Hierosolyma mœnibus cingebat.

Pœna Solomoni immittenda, ob Deos alienos receptos.

Aderus Solomoni infensus.

Aderus in Aegyptũ profugit.

Aderus Pharaonem vt sibi in patriam reuerti permittat, orat.

Aderus in Idumæam reuertitur, inde in Syriam se confert.

Razarus cum Adero hostis Solomonis.

Hieroboamus Solomonem infestat.

cingebat. Eius operis curam tanta ſolertia geßit, vt Rex, comprobata hominis induſtria, præmio dignum ducens, eum Ioſephi tribui præficeret. Ad quam dum Hieroſolymis egreſſus iter faceret, obuiam ei fit Propheta nomine Achia, Silunte oppido oriundus. Is ſalutatum eum de via paulum ſeduxit in rus quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: ſciſſoq; in duodecim fruſta pallio quo ipſe amiciebatur, iußit Hieroboamum decem inde ſumere, præfatus Deũ hoc iubere. Ille, inquit, ſciſſo imperio Solomonis, eius filio propter promißionem Dauidi factã tribum vnam cum altera ei contigua daturus eſt: tibi verò decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & dijs earum totum ſe deuouit. Quare ſciens cauſam propter quam Deus ab illo eſt alienatus, iuſtitiam colito, & legum perpetuus cuſtos ac conſeruator eſto, cum pietatis ac religionis præmiũ maximum tibi ſit propoſitum, nimirum vt tantus euadas, quantum ſcis Dauidem prius fuiſſe. His Propheta verbis erectus ad ſpes magnas Hieroboamus, cum eſſet alioqui ambitioſo & inquieto ingenio, quamprimum in ſuam prouinciam peruenit, non immemor præſagij Prophetici ſolicitare populum cœpit, vt à Solomone deficeret, ipſiq; principatum deferret. Cuius conatibus & inſidijs cognitis Solomon volebat eum comprehenſum occidere. At ille ad Suſacum Ægypti Regem profugus & præſens periculum euaſit, & manendo illic vſque Solomonis obitum regno ſe Iſraelitico incolumem ſeruauit.

An. mũdi 2971. Ante Chriſtum natum 993.

Achia Propheta Hieroboamũ decem tribuum Regem futurũ oſtendit.

Hieroboamus in Aegyptũ profugit, vbi vſque ad Solomonis obitum manet.

CAP. III.

Solomone defuncto, populus à Roboamo eius filio deficiens Hieroboamum decem tribuum Regem fecit.

OLOMON autem iam admodum ſenex moritur, exactis regni annis octuaginta, vitæ verò nonaginta quatuor: ſepeliturq; Hieroſolymis, omnium Regum feliciſſimus & opulentiſſimus atque prudentiſſimus, excepto peccato, ad quod iam ſeneſcens à mulieribus eſt pertractus, de quo & conſecutis mox Hebræorũ calamitatibus ſatis dictum eſt. Cæterum defuncto Solomone, & ſuccedente in principatum eius filio Roboamo, quem è Noma Ammanitici generis muliere ſuſceperat, mox quidam è proceribus in Ægyptum miſerunt, qui Hieroboamum reuocarent. qui cum ad eos in vrbem Sicima veniſſet, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Iſraelitarum illic habito, regnum de populi conſenſu accipere. Accedunt itaq; illum principes populi vnà cum Hieroboamo, rogantes vt aliquid de ſeruitio remitteret, & patre ſuo vellet eſſe mitior. Graui enim illius iugo ſe preſſos fuiſſe. Sic enim firmius ei fore imperium, ſi amari mallet quàm metui. Ille poſt triduum ad poſtulata reſponſurum ſe pollicitus, ſtatim in ſuſpicionem venit, quòd ſine mora votis eorum non annuiſſet. Decere enim eius ætatem putabant, procliuem eſſe ad benè merendũ. nonnihil tamen ſpei ſuberat, quòd non ſtatim eſſent repulſam paſſi. Interim ille conuocatis paternis amicis conſultabat, quale reſponſum populo dari oporteat. qui, quum benè ipſi cuperent, & populi naturam probè callerẽt, ſuaſerunt, vt comiter populum alloqueretur, & poſito aliquantiſper faſtu regio, ad captandam multitudinis gratiam ſe accommodaret. hac enim arte captos facilè illum amaturos, quòd natura ita comparatũ ſit, vt ſubiecti delectentur Regibus mãſuetis, & de ſuo faſtigio nonnihil ſe demittentibus. Ibi Deus ſine dubio mentem ademit homini, cui tam vtilis in omne tẽpus ſententia, certè ad præſens ambienti regnum neceſſaria,

Mors Solomonis.

Hedio & Ruffinus Cap. 8. al. 4. 3. Regum 12.

Populus à Roboamo onerum mitigationem petit.

Seniorum conſilium ſalutare.

An.mũdi 2971. Ante Christum natum 993.

Iuniorum consilium, quod Roboã, seniorum spreto, sequitur.

non probabatur: sed accitis aqualibus suis iuuenibus, & exposito seniorum consilio, quid ipsis videretur, proferre iussit. Illi, quia nec per ætatem poterant, nec Deus sinebat, vtiliora cernere, autores ei fiunt sic ad populum respondendi: minimum digitum ipsius crassiorem esse quam patris lumbi fuerint: & si ab illo duriter habitos se putarent, durius etiam in posterum tractandos esse: & si ab illo scuticis cæsi fuissent, expectandum vt ab ipso scorpionibus flagellarentur. His delectatus Rex, & ratus decere maiestatem principatus tale responsum, postquã tertia die populus ad audiendum conuenit, omnibus expectatione suspensis, & existimantibus benignum aliquid sibi proponendum, omisso amicorum consilio, ex iuuenum sententia respondit, non sine Dei voluntate, vt Achiæ vaticinium suus euentus sequeretur. Jcti enim velut ferro tam duris verbis, non secus ac si à minis ad rem iam esset peruentum, per indignationem vno ore exclamãt, nihil sibi futurum amplius cum Dauidis progenie, haberet ipse templum quod pater exstruxisset, manifestè defectionem præ se ferentes. Adeoq; pertinax ira fuit, vt Adoramum quæstorem regium, missum ad excusandum iuuenilis linguæ petulantiam, placandosq; concitati vulgi animos, ne auditum quidem lapidibus obruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famulo saxis impetitum, veritusq; ne conceptum semel odium in ipsius caput effunderetur, trepidè conscenso curru, quantum potuit, Hierosolyma properauit. Et Iuda quidem ac Beniamis tribus communibus suffragijs Regem eum eligunt: reliqua verò multitudo, ex illo die alienata à progenie Dauidis, Hieroboamo imperium detulit. id Roboamus agrè ferens, cõuentu duarum tribuum sibi subditarum indicto, & delectu CLXXX. *millium habito, conaturus erat reliquas decem vi ad officium retrahere, nisi Deus per Prophetam interceßisset, admonens nefas esse ciuile bellum mouere, præsertim cum Deo volente populus ab eo defecisset. Nunc prius Hieroboami Israelitarum Regis gesta, actum demum res Roboami duarũ tribuum Regis dicemus, serie narrationis ita postulante. Ergo Hieroboamus regia Sicimis constructa, inibi domicilium optauit: nec eo contentus, apud Phanuelã vrbem aliud ædificauit. Nec multo pòst instante Scenopegia, cogitans secum, quòd si permitteret populo Hierosolymitanam profectionem, & festi illic celebrandi potestatem faceret, populus captus religione templi & ceremonijs, facilè mutata voluntate, seq; relicto ad priorem regem accedere posset, idq; non dominationi sua tantum, verum etiam vitæ periculosum foret, statuit hoc modo rebus suis consulere. Duas vitulas ex auro fecit, & constructis totidem delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum situm est ad minoris Iordanis fontem, effigies illas vtrobique consecrauit: & conuentu indicto decem tribuum, quibus ipse præerat, pro concione in hunc modum eas est allocutus. Viri populares, notum vobis existimo, quòd nullus locus Deo est vacuus, & quòd is nullo certo loco includitur: sed vbique nota exaudit, vbique cultores suos respicit. Quare non placet mihi, hoc tempore vos Hierosolyma vrbem infensam longo itinere proficisci religionis ergo. Homo illud templum statuit, quemadmodum & ego duas aureas vitulas consecraui, alteram in Bethelis, alteram in Dana, vt pro locorum opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas cõfluentes, illic Deum ritè adoretis. Nec deerunt Sacerdotes ac Leuitæ ex vobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicunq; ex vobis Sacerdotium ambit, vitulum & arietem Deo mactet, quo ritu ferunt etiam*

Israelitæ petitionis suæ repulsam passi à Roboamo deficiunt.

Roboam apostatas vi retracturus à proposito abstinere iubetur.

Regia Ieroboami.

Vitulæ Ieroboami cur factæ.

Ieroboã idololatriæ suasor.

etiam primum ſacerdotem Aaronem creatum eſſe. His verbis populum decepit, autor ei factus patria religionis deſerendæ: quæ cauſa fuit Hebræis omnium calamitatum, vt bello ab exteris gentibus deuicti, poſtremò in captiuitatem abducerentur, ſicut ſuo loco dicetur. Porrò appetente iam ſeptimi menſis feſtiuitate, volens & ipſe apud Bethela eam celebrare, ſicut à duabus tribubus Hieroſolymis celebrabatur, ante vitulam altare poſuit: moxq; aſſumpta Pontificis perſona, cum ſuis ſacerdotibus ad illud aſcendit. Cumq; iam holocautomata in conſpectu totius populi pararet incendere, Deo mittente ſuperuenit à Hieroſolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progreſſus, audiente Rege ad altare ſermonem vertit. Altare, altare, hæc dicit dominus. Exorietur quidam de genere Dauidis, Joſias nomine, is mactabit ſuper te falſos ſacerdotes illius temporis, & impoſtorum ad impietatem populum ſeducentium oſſa ſuper te incendet. Et vt nemini dubium ſit prædictionem hanc non eſſe vanam, prodigio confirmabitur. Rumpetur altare hoc, & adipes victimarum in eo congeſti in humum effundentur. His propheta verbis iritatus Rex, intendit in eum manum, iubens hominem comprehendi: moxq; ſiderato brachium diriguit, vt reducere manum non poſſet, torpente membro, haud ſecus quàm ſi eſſet exanime. Altare quoq; diruptum impoſitas victimas effudit, ita vt vates Dei prædixerat. Ibi Rex videns hominem veridicum eſſe ac diuinum, rogauit eum, vt Deum exoraret, quò affecta dextera vigorem priſtinum redderet. quod cum ita factum eſſet, lætus recepta ſanitate, rogabat prophetam vt cum eo prandere dignaretur. excuſauit Jadon, negans ſe in ea vrbe panem aut vinum ſumpturum. id enim ſibi contra interdictũ Dei non licere. vetitũ etiam ne per eandem viam reuertatur qua venerat. Rex autem miratus viri continentiam, eo magis de ſe cœpit eſſe ſolicitus, ex his quæ viderat & audierat, parum felicẽ rerum ſuarum exitum augurans. Erat in ea vrbe maius quidam Pſeudopropheta, quem Hieroboamus in honore habebat, ſeductus ab illo omnia ad gratiam loquente. hic tum decumbebat, quòd eſſet ſenio languidus. cumq; audiſſet à filijs de aduentu propheta à Hieroſolymis & prodigijs per eum patratis, & quòd Hieroboamus emortuam dextram ad illius preces ſanam recepiſſet: veritus ne Rex de hoſpite melius quàm de ſe opinaretur, mandauit filijs vt eueſtigio aſinum ſtratum ad iter ſibi expedirent. quibus impigrè iuſſa exſecutis, conſcenſo iumento per veſtigia propheta properabat. quem aſſecutus interquieſcentem ſub quercu patula & vmbroſa, primò ſalutauit: deinde expoſtulauit cum eo quòd non ad ſe diuertiſſet, hoſpitalitate fruiturus. quo referente vetitum ſe à Deo, ne apud quenquam in ea vrbe cibum ſumeret: certè apud me, inquit, licuit ſumere. nam ego quoq; propheta ſum eiuſdem cuius tu cultor numinis. & nunc ipſius iuſſu venio, te ad nos adducturus, & prandio hoſpitali excepturus. Tum vates mentienti credens reuertitur. Adhuc autem illis prandentibus & familiari ſermone ſe oblectantibus, Deus apparuit Iadoni, pœnam inobedientiæ, pœnæq; modum denuncians. Fore enim vt in itinere à leone diſcerpatur, nec in paternum monumentum inferatur. Hæc autem Deo volente, contigiſſe opinor, quò minus apud Hieroboamum Jadonis verba fidem inuenirent, de mendacio ſuſpecti. Nam redeunti Hieroſolymam, leo factus obuiam, detractum de iumento necauit, nihil læſo aſino. imo & illum & propheta cadauer ſeruabat accubans, donec viatores quidam rem viſam pſeudopropheta renunciauerunt. Tum ille filijs in hoc miſſis

An. mũdi 2971. Ante Chriſtum natum 993.

Neglectus cultus diuini omnium malorum cauſa.

3. Reg. 13. Vaticinium contra altare in Bethel.

Miraculo vaticinium confirmatur.

Emortuæ dextræ ſanitas reſtituitur.

Hegio & Ruffinus Cap. 9.

Propheta ad Ieroboamũ miſſus per mendacium reducitur.

Inobedientis prophetæ pœna & ſepultura.

An.mũdi 2971. Ante Christum natum 993.

missis corpus eius in vrbem reportauit, inibiq; magnificè sepelijt, monitis filijs vt se quoque post mortem in idem monumentum inferrent. Vera enim esse quacunque ille praececinisset, de vrbe illa & altari, & Sacerdotibus ac Pseudoprophetis. ad se autem nullam post mortem iniuriam peuenturam, propter communem cum illo sepulturam confuso ossiũ discrimine. Post iusta funebria Prophetae reddita, & iniuncta filijs mandata, cum esset vir malus & impius, Hieroboamum adit, & quid ita, inquit, istius fatui turbatus es sermonibus? Illo verò de altari & sua ipsius manu referente, ac verè hominem Dei vatemq; optimum vocitante, cœpit hanc eius opinionem maliciosè labefactare, & probabilibus rationibus rei veritatem offuscare. Aiebat enim prae lassitudine manum eius obtorpuisse, dum altari infert victimas, ac deinde post quietem pristinum vigorem recepisse. Altare etiam recentis tum structurae, quòd tot ac tantarum victimarum molem non ferret, disruptum concidisse. Postremò vatis mortem indicat, à leone esse necatum: adeò nihil diuinum, nec in vita nec in verbis eius, fuisse. His dictis Regi persuasit, & mentem eius à Deo & iustis ac pijs operibus in totum auersam in extremam impietatem praecipitauit. In tantum enim posthac contra omne ius ac fas debacchatus est, vt nihil aliud quareret, quàm quomodo indies magis ac magis semetipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso, de Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is duarum tribuum regno potitus, vrbes munitas & magnas condidit, quarum nomina haec: Bethleem, Etame, Thecos, Bethsur, Socho, Odolam, Ipa, Mareſa, Zipha, Adoram, Lachis, Azeca, Saram, Elom, Hebron, omnes in tribu Iudae sitae. Alias deinde aequè magnas in Beniamitica sorte muniuit, singulisq; sua praesidia & praefectos imposuit, frumento, vino, oleo, caterisq; commeatibus abundè instructis. Scutorum etiam & lancearum tantum numerum fabricari curauit, quantus multis millibus sufficeret. Ad hunc Hierosolymis degentem è tota Israelitarum ditione confluxerunt Sacerdotes & Leuitae, & quotquot è reliqua plebe erant boni ac iusti, patrias suas relinquebant, vt Hierosolymis Deum colere liceret, offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarum vitularum adorationem vi adigere volebat. quo factũ est, vt Hieroboami regnum integro triennio talibus accessionibus crescceret. Qui cum ex priore matrimonio cognatae cuiusdam mulieris tres liberos suscepisset, superduxit postea cognatam aliam, Machamè Thamare Abesalomi filia progenitam, ex qua Abia pater factus est. & quamuis etiam ex alijs vxoribus liberos haberet, prae omnibus tamen amauit Macham. erant enim ei legitimae vxores octodecim, concubinae verò triginta: & ex his viginti octo filij, filiae verò sexaginta. Abiam verò Machae filium successorem sibi designauit, eiusq; fidei thesauros suos & munitissimas quasque vrbes credidit. Sed, vt plerunque solent mortales fortuna blandiente corrumpi, Roboamo quoque idem accidit. Videns enim sui regni tanta incrementa, ad iniustas & impias actiones deflexit, factus cõtemptor veraе religionis, ita vt etiam populum in imitationem sui pertraheret: quandoquidem ea est rerum humanarum natura, vt cum principum ac magistratuum moribus etiam subditi deprauentur, quorum modestia ceu norma corrigi debebant, & pro virtutibus vitia eorum sequantur: alioquin nisi eadem quae Reges faciant, improbare facta illorum videntur: sicut sub Roboamo contigit, populo leges ac pietatem egregiè contemnente, ne iustitiae studijs Regem suum offenderet.

Iadonis Prophetiam Ieroboamo Pseudopropheta offuscat.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

Roboami vrbes munitae.

2. Paralip. 11.

Pij Israelitae redeunt ad Roboamum.

Roboami vxores & liberi.

Regis ad exemplum totus cõponitur orbis.

Susacus

CAP. IIII.

An. mũdi 2975. Ante Christum natum 989.

Susacus Aegyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius vrbis in Aegyptum transportauit.

HANC *contumeliam Deus per Susacum Ægyptiorum Regem vltus est, cuius res gestas Herodotus per errorem Sesostri adscribit. hic enim Susacus quinto anno Roboami regni numerosissimum exercitum contra illum adduxit: in quo fuisse ferunt currus* MCC, *equitum* LXM, *peditũ* CCCCM: *eius miles maximè ex Afris constabat ac Æthiopibus. Irrumpens igitur in Hebræorum regionem, munitissimas Roboami vrbes sponte deditionem facientes in fidem suam recepit, quibus præsidio firmatis, postremo Hierosolyma est aggressus. Roboamus verò vnà cum suis à Susaci exercitu obsessus, versus ad supplicationes exorare Deum non potuit, vt victoriam annueret. Samaas quoque Propheta eos terruit, dicens Deum minari deserturum se illos, qui cultum ipsius priores deseruerant, quamobrem consternati, & videntes nullam salutis spem reliquã, omnes confiteri cœperunt, iure se à Deo propter impietatem ac legũ neglectum destitutos. Deus autem videns eos sic affectos, & peccata sua confitentes, per Prophetã denunciauit, nolle se eos perdere: subditurum tamen Ægyptijs, vt experiantur, vtrum commodius sit, Deo seruire an homini. Susacus autem Roboamo propter metũ dedente vrbem, conditiones nõ seruauit: sed depradatus templũ, thesauros tum Deo sacros tum regios expilauit, exportata innumera auri atque argenti multitudine, ac ne scrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea scuta & clypeos, quos Solomon Rex fecerat: ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Dauid dedicauerat, à Sophena Rege acceptas: atq; ita cum opima præda domũ est reuersus. Meminit autem huius expeditionis etiam Halicarnassensis Herodotus, in nomine tantum errans, & quòd, peruasis multis alijs gentibus, etiam Palæstinam Syriã subiugarit, hominibus, non expectata vi, deditionem facientibus. Apparet autem satis, quòd nostrã gentem dicere velit ab Ægyptio subactã.*

Aliàs cap. 5. Susacus magnis copijs Iudæam inuadit.

Hierosolyma obsessa.

Samæas Prophetà Iudæorum impietatem arguit. 2. Paral. 2.

Samæas populum consolatur.

Hierosolyma & templum deprædatur. 3. Regum 14.

Herodotus de hac expeditione quid scripserit.

An.mũdi 2975. Ante Christum ñatum 989.

narrat enim hunc columnas reliquisse apud eos, qui prius, quàm martem experirentur, deditionẽ fecissent, in quibus pudenda muliebria insculpta fuerint. Roboamus autem is fuit Rex *noster, qui vrbem, ante quàm oppugnaretur, dedidit. Idem ait Æthiopas quoq; ab Ægyptijs circunciſionẽ viriliũ didicisse. Phœnicas enim & Syros Palæstinos fateri ſe hanc ab Ægyptijs accepisse. Constat autem, quòd nulli alij circuncidantur in Palæstina Syria præterquã nos. Sed de his quisq; ſuo arbitratu ſentiat. Poſt Suſaci diſceſſum Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis parem æreorum numerum refecit, eaq; ſcutarijs & excubitorib. ſuis aſſignauit: & ſine vlla memorabili expeditione, aut præclaro facinore, quietus regni ſui tempora elabi paſſus eſt, metu cohibente, eo quòd perpetuum illi eſſet cum Hieroboamo diſſidium. Vixit annos* LVII, *ex quibus decem & ſeptem in principatu exegit, vir arrogans ac inſipiens, vt qui propter ſpretum paternorum amicorum conſilium tantam ditionem amiſit. Sepultus eſt Hieroſolymis in Regijs conditorijs. In regnum paternum Abias ſucceſſit, octauum iam ſupra decimum annum Hieroboamo apud decem tribus regnum obtinente.*

Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis parem æreorum numerum facit.

Roboamus moritur, eiq́ue Abias in regno ſuccedit.

An.mũdi 2988. Ante Christum natum 976.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 3. Regum 14.

Et quoniam huius Regis exitum diximus, ſupereſt, vt quis Hieroboami finis fuerit conſequenter ſubnectamus. Is nullum neq; modum, neque finem impietatis faciens, ſingulis diebus aras in excelſis lucis exſtruebat, & ſacrificos his è vulgo aſſignabat. Hanc ſuam contumeliam, dignamq; tanta impietate pœnã, nõ multò poſt Deus in caput ipſius atque familiæ vertit. Cumq; filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iuſſit vxorem ſuam, mutato cultu, ſumptoq; priuato habitu, ad Achiam Prophetam proficiſci. eſſe enim hunc virum in prædicendis futuris mirificum, à quo ipſe olim regnum ſibi deberi cognouiſſet. mandauitq;, vt quaſi peregrina de filio percontaretur, eſſétne præſentem morbum euaſurus. Illa, habitu mutato, ita vt à marito iuſſa fuerat, in Siluntem, vbi tum Achias degebat, peruenit. Iamq; aduentante ad illius ædes muliere, cæcutienti præ ſenio Deus apparuit, indicans & quòd Hieroboami vxor ad eum veniret, & quid ad interrogata reſpondendum ſit. Et cum iam foribus eſſet priuatam hoſpitem ſimulans, exclamat, Ingredere Hieroboami cõiux, quid teipſam celas? Deũ certè latere non potes, qui me de aduentu tuo præmonuit, mandauitq; quid tecũ loqui debeam. Vade igitur ad maritum, & hæc Dei verbis ei renuncia. Quoniã te magnum è paruo & nihili reddidi, & abſciſſo à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu contrà immemor horum beneficiorum fuſiles Deos, quàm me, colere maluiſti: ideò delebo te, & tuum genus, & cadauera veſtra à canibus atq; alitibus deuorabuntur. conſtituam enim Regem ſuper populum meum, qui neminem è Hieroboami genere ſuperſtitem eſt relicturus. Nec populus erit expers vltionis, ſed excidet è terra bona hac, & in tranſeuphratenſes regiones diſpergetur, quia Regis impietatem eſt imitatus, & Deos ab illo factos adorat, relictis meis ceremonijs. Tu verò mulier ad maritum propera, hæc illi renunciatura. Filium enim mortuum reperies. nam te vrbem ineunte, ille à vita exiturus eſt: ſepelieturq; defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic è Hieroboami familia bonus exſtitit. Hoc oraculo mulier territa ſe proripit, & toto itinere futuram filij mortem iam tum deplorans plangensq; miſera properat propter maritũ, eadem opera filio fatum accelerans, quem non niſi mortuum viſura erat: reuerſaq; domum, illum quidem, ita vt Propheta prædixerat, exanimem reperit, Regi verò cuncta ordine renunciauit.

Ieroboami impietas.

Ieroboami filio ægrotante, mater ad Achiam Prophetam mittitur.

Pœna Ieroboamo & populo prædicta.

Hiero-

CAP. V.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quòd Baſanes Hieroboami generis exſtirpator, ipſe regnum occupauerit.

An. mũdi 2988. Ante Chriſtum natum 976.

Aliàs Cap. 6. Ieroboami contra Abiam Iudæ Regem expeditio.

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis, contra Abiam filium Roboami, duarum tribuum Regem qui tum patri ſucceſſerat, duxit exercitum, propter ætatem eius non ſatis adminiſtrandis rebus maturã ſperans ſe facilem victoriam reportaturum. Ille verò, audito aduentu Hieroboami, haudquaquam eſt perterritus, ſed ſupra ætatem, & ſupra quàm hoſtis ſperauerat, impigrè collecto è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodam loco qui appellatur mons Samaron, & prope illum caſtra metatus ad prælium ſe & ſuos parabat. Habebat autem in caſtris quadringenta millia militum: Hieroboami copiæ duplo numeroſiores fuêre. Vt verò pugnandi ſtudio acies inſtructæ ex aduerſo conſtitêre, Abias, occupato editiore quodam loco, manu mota ſilentium ab hoſte petijt. Quo impetrato, ſic orſus eſt dicere. Quòd Dauidi atque eius poſteris regnum in multas ætates duraturum diuinitus ſit conceſſum, ne ipſi quidem ignoratis: quò magis miror cur, deſerto meo patre, Hieroboamo eius ſeruo adhærere malueritis, & nunc ab illo contra nos ſtetis iuſto Dei ſuffragio principatum obtinentes, impugnaturi nos & reliqua regni parte depulſuri. maiorem enim eius partem Hieroboamus iam nunc iniuſta vi occupat. Sed non diu fruetur ſua tyrannide, dabit Deo pœnas perpetratorum ſcelerum, qui finem imponet eius nefarijs facinoribus, quandoquidem ipſe non vult imponere, atque etiam vos ad omnem iniquitatem incitare non deſinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati à meo patre, tantum quia malis conſilijs ſeductus, parum comiter vos allocutus eſt, irati deſeruiſtis non tam illum quàm Deum optimum maximum, legesq; eius omnium, quæ vnquam fuêre, ſanctiſſimas. Atqui æquum erat veniam dediſſe non ſolum verbi durioris homini iuueni & concionandi non admodum perito, ſed etiamſi re aliquid per ætatem peccaſſet, vel propter Solomonem patrem, & illius in hanc gentem beneficia. Par enim eſt parentum meritis poſterorum errata condonari. Vos verò nullam eorum rationem habuiſtis, ac ne nunc quidem habetis, ſed tam numeroſo exercitu contra nos venitis. qua quæſo re freti? num aureis illis vitulis, & aris ac lucis celſioribus, quæ non religionis, ſed impietatis veſtræ argumenta ſunt? An fortè multitudo, qua potiores eſtis, ſpem vobis facit victoriæ? At nihil pollet quantumlibet innumera vis exercitus, pro iniuſtitia cõtra ius arma ferentis. In ſola enim pietate ac iuſtitia ſpes victoriæ ſita eſt, quæ profecto penes nos eſt, qui conſtanter in ſeruandis legibus & veri numinis cultu perſeueramus: quem non manus artificis è materia fragili ſculpſerunt, neque ſceleſtus Rex commentus eſt ad imponendum vulgo ignobili, ſed qui conditor eſt omnium, & principium huius vniuerſitatis ſimul & finis. Quamobrem nunc quoque ſuadeo, vt reſipiſcatis, & ſecuti meliora conſilia deſinatis contra inſtituta patria bellum gerere, per quæ ad tantam felicitatem perueniſtis. Dum in hanc ſententiam Abias verba facit ad Iſraeliticum populum, interim à Hieroboamo pars copiarum occultè miſſa à tergo Abianorum conſpicitur: qui circumuentos ſe videntes non mediocriter ſunt territi. Ibi Abias bono animo ſuos eſſe iubet, omnemq; fi-

Abiæ cõtra Ieroboamum exercitũ colligit.

Abiæ ad Hebræos oratio, qua defertionẽ & impietatem eis exprobrat.

Abias victoria potitur.

An. mũdi 2988. Ante Christum natum 976.

duciam in Deo ponere: illum certè nullis hominum insidijs circumueniri. Ad hanc Regis vocem redditus est militi animus: & inuocata ope numinis, ad Sacerdotum classica ingenti clamore sublato alacritatis indice in hostem irruunt.

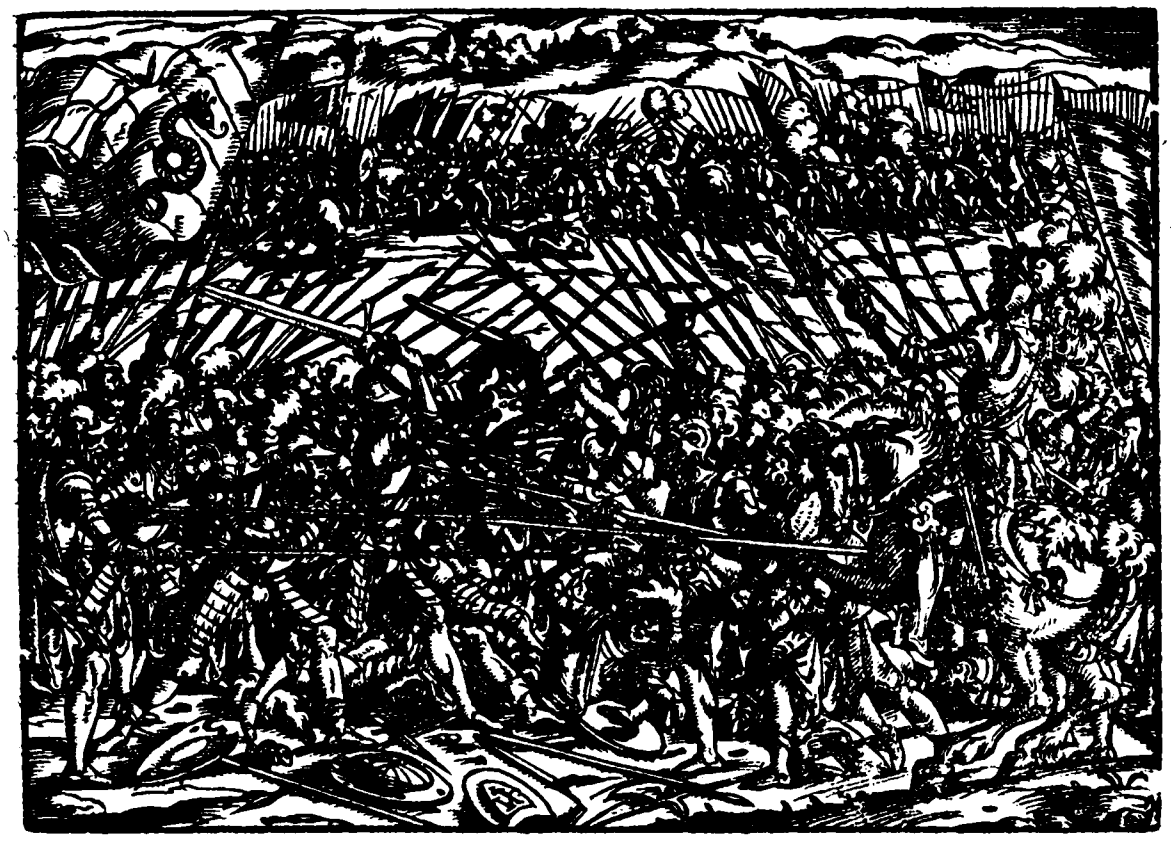

Nec defuit cæleste auxilium, quod hostiũ vigorem retudit, Abianis longè præpollentibus. Tantam enim stragem ediderunt, quanta in nullis vel Græcorum vel barbarorum inuenitur commentarijs. Cæsis enim quingentis millibus memorabilem apud omnes posteros victoriam retulerunt: & vrbes eorum munitissimas vi captas diripuerunt, Bethelen cum sua ditione, itemq; Isanam & huic coniunctam ditionem. Post eam cladem Hieroboami vires omninò fractæ fuere, quamdiu Abia fuit superstes. Defunctus enim est, non multò post victoriam, exacto tertio principatus sui anno: sepultusq; est Hierosolymis in maiorum suorum conditorijs, relictis filijs viginti duobus, filiabus sexdecim. is liberorum numerus è mulieribus XIIII. *ei susceptus est. In regnum successit filius Asanus, matre Machæa genitus, quo regnante Israelitarum regio decenni pace potita est. Atque hæc sunt, quæ de rebus Abiæ sunt prodita. Mortuus est deinde etiã Hieroboamus Rex decem tribuum, cum regnasset annis viginti duobus, secundo iam anno regni Asanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ malitiæ ac impietatis æmulus, eoq; in principatu bienniũ exegit. Quo tempore ducto exercitu ad Gabatho Palæstinorum vrbem, putabat se eam obsidione posse capere. Interim quidam è domesticis eius amicis Basanes Macheli filius insidijs interceptum occidit, & arrepto regno totam eius stirpem excidit: euenitq; iuxta Prophetæ vaticinium, vt qui ex Hieroboami cognatis in vrbe trucidabantur à canibus laniati absumerentur: qui verò in agris, ab alitibus. Atq; in hunc modum Hieroboami familia debitas impietatis & scelerum pœnas exsoluit.*

Mors Abiæ.

3. Reg. 51. Asanus Rex Iudæ. An. mũdi 2991. Ante Christum natum 973.

Ieroboami mors.

Nadabus rex Israelis. An. mũdi 2992 Ante Christum natum 972.

Excisio stirpis Nadabi. Aliàs cap. 7. An. mũdi 2939 Ante Christum natum 971.

Aethio-

CAP. VI.

An. mũdi 2993 Ante Christum natum 971.

Aethiopum irruptio in agrum Hierosolymitanum sub Asano, & exercitus eorum interitus.

ASANVS *autem Hierosolymorum Rex vir erat moribus honestißimis praditus, & cœlestis numinis obseruatißimus, quiq; nihil vel cogitaret vel faceret niſi pietati ac naturæ legibus consonum. is correxit quicquid erat in ſuo regno vitioſum, ſublatis omnibus exoticis immundicijs. habuitq; in exercitu lectißimorum virorum ſcutatorum ac haſtatorum ex tribu Judæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitica ſcutatorum & ſagittariorum ducenta quinquaginta millia. Eius regni anno decimo Zaraus Æthiopum Rex cum maximo exercitu contra eum venit, ducens peditum nongenta millia, equitum centum millia, adiunctis trecentis curribus. Huic progreſſo vſq; Mareſam, quæ eſt vrbs ditionis Judæ, occurrit Aſanus: & inſtructa contra eum acie, non procul ab vrbe in quadam valle, cui nomen Saphatha, vt vidit ingentem Æthiopum multitudinem, exclamauit Deum inuocans, oransq; vt victoriam ſibi contra tam multa hoſtium millia dignetur annuere. Veniſſe ſe ad dimicandum cum Zareo ſola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortium victores poſſet reddere. Hac precanti Deus victoriæ ſignum obtulit: quo viſo Rex alacris cum hoſte conflixit, caſisq; plurimis, reliquos terga vertentes vſq; in agrum Gerarenum perſequutus eſt. Verſi deinde à cadibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt. idem & in caſtris hoſtium factum eſt: vnde multum auri geſtum eſt, prædaq; abacta camelorum, iumentorum, & greges pecorum. Tanta victoria diuinitus parta ditati omnes reuertuntur Hieroſolyma: iamq; non longè aberant quum illis propheta Azarias fit obuiam. is poſteaquam agmen conſiſtere iußit, orſus eſt dicere, hanc victoriam diuino fauore eis contigiſſe propter ſeruatam iuſtitiam ac pietatem, & quia ſemper Dei voluntati obtemperauiſſent. Quòd ſi ita, vt cœperant, pergerent, in poſterum quoq; victorias de hoſte & vitam fortunatã eiuſdem fauore illis expectandam: ſin verò à religione deſciuerint, omnia contraria illos manere: ſequuturumq; tale tempus, in quo neq; prõpheta verax in populo reperiatur, neq; ſacerdos iuſtitiæ cultor: tuncq; & vrbes eorum ſubuertendas eſſe, & gentem per omnes terras diſpergendam, erronumq; more vitam acturam nullis certis ſedibus. Quapropter hortabatur vt dum tempus eſſet probitati ſtuderent, & diuinum fauorem ſibi ipſis non inuiderent. His auditis Rex vnà cum populo gauiſi ſunt. dederuntq; operam & publicè & priuatim, vt religio ſarta tecta maneret, dimißis à Rege per totam regionem, à quibus hoc negocium diligenter curaretur. Nunc relictis in hoc ſtatu Aſani duarum tribuum* Regis *rebus, reuertor ad Baſanem Iſraëlitarum* Regem, *qui, Nadabo Hieroboami filio caſo, regnum eius occupauerat. Hic in Tharſe vrbe electo domicilio viginti quatuor annis regnauit, ſceleratior, magisq; impius quàm vel Roboamus vel illius filius, afflictor populi, & aduerſus Deum contumax. Quapropter miſſo ad eum Gimone propheta prædixit ſe totum ipſius genus exciſurum, & eiſdem quibus prius Hieroboamum, cladibus profligaturum: eò quod Rex à ſe conſtitutus ingratus fuiſſet, nulla in adminiſtrando regno pietatis aut iuſtitiæ ratione habita, quibus virtutib. nulla vel vtilior populo, vel Deo gratior: ſed ſceleratiſſimi*

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 8. Aſani pietas. 3. Reg. 15.

Aethiopes arma cõtra Aſanum capiunt. 2. Par. 14.

An. mũdi 3000 Ante Christum natum 964.

Aſani victoria.

Azariæ prophetæ ad populũ adhortatio. 2. Paral. 15.

Religio in Iſraelitico populo renouata.

Baſanis impietas.

3. Reg. 16. Prophetia contra Baſanem Regem.

An. mũdi 3000 Ante Christum natum 964.

Hieroboami factus imitator, omnibus eius vitijs sese contaminasset. Cui quum similis esse voluerit, merito etiam similem exitum habiturum. At Basanes posteaquam cognouit imminentes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, non hoc curauit, vt correctior in posterum & antè actorum pœnitens, placato numine, vitaret exitium: sed velut proposito præmio, si strenuè pergeret, ac si per prophetam ampla spes proposita, non calamitas denunciata esset, seipso factus nequior, indies data opera scelus scelere cumulabat. Postremò cum exercitu aggressus est vrbem non ignobilem Ramathonem, distantem quadraginta stadijs à Hierosolymis: quam captam muniebat, vt eam sedem belli faceret, vnde sui milites excursionibus regnum Asani vastarent. Veritus autem eius conatum Asanus, & cogitans quàm multa damna suæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset: misit ad Regem Damascenorum legatos cum pecunijs, ambiens eius societatem, & admonens quòd paterna inter ipsos intercederet amicitia. At ille & pecuniam libenter accepit, & societatem cum eo inijt, relicta Basanis amicitia: moxq; suos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficisci, & vrbes hostiliter infestare: qui sine mora alias incenderunt, alias diripuerunt, videlicet Achionem, Danam, & Abelmaen. His auditis Israëlitarum Rex, omissa munitione Ramathonis, ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autem è conuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco condidit, quorum alteri nomen Gaba, alteri Masspha. Nec postea Basanes bellum instaurare valuit, fatali morte præuentus: sepultusq; est in Arsane oppido. In regnum successit filius Elanus. Hic post alterum regni annum perijt, per insidias casus à Zamare sui equitatus dimidia partis magistro. Epulantem enim apud Osam suum procuratorem immissa equitum turma facilè oppressit, per absentiam tam præfectorum quàm militum, qui tum omnes in obsidione Gabathonis Palæstinorum vrbis occupati fuêre.

Basanes Ramathonem captam munit.

An. mũdi 3006 Ante Christum natum 958.

Asanus Damascenos in Basanem cõcitat.

An. mũdi 3016. Ante Christum natum 948.

Aliàs Cap. 9.

Mors Basanis, filij item ei succedentis cædes.

CAP. VII.

Basanis stirpe sublata apud Israelitas Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.

An. mũdi 3017. Ante Christum natum 947.

Extirpatio stirpis Basanis.

DEINDE ex magistro equitum factus Rex, totam Basanis stirpem iuxta Gimonis vaticinium extinxit. Eodem enim modo eius familia radicitus interiit propter impietatem, quo Hieroboami progeniem internecione absumptam diximus. Interea qui Gabathonem obsidebat exercitus, audito Regis casu, & quòd Zamares occisi à se regnum inuasisset, & ipse Amarino imperatori suo regnum degnum detulit: qui soluta Gabathonis obsidione ad Tharsen regiam properat, eaq; expugnata vi potitur. Zamares videns vrbem sine præsidio, in intimam regiam se recepit, subiectoq; igne simul cum ea se quoq; concremauit, regni sui die septimo. Quo facto confestim populus in diuersa studia scissus est, aliis Thamanum, alijs Amarinum regnare volentibus. Cuius factio quum tandem vicisset, occiso Thamano solus totius populi regnum obtinet. Trigesimo anno regni Asani regnauit Amarinus annis duodecim, sex Tharsæ, reliquos sex Mareone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipse Samaraum vocauit à Samaro, de quo montem emerat, in quo vrbs sita est. Hic nihil à prioribus Regibus differebat, nisi quòd illis fuit sceleratior. Omnes enim hoc tantum agebant, vt populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent. Quapropter iratus Deus effecit, vt alius

Zamares seipsum concremat.

Diuersa populi studia.

Amarinus Rex Israelis.

alius alium tolleret, & cum toto ſuo genere exſtirparentur. Hic Samariæ diem ſuum obijt, ſuccedente Achabo filio. Hinc certè videre licet quàm curæ ſint Deo res hominum, & quomodo bonos diligat, malos contra funditus eradicet. Iſraëlitarum enim Reges propter impietatem breui tempore alius ab alio cum totis familijs ſublati ſunt. Aſanus verò Hieroſolymorum duarumq́ tribuum Rex ob pietatem ac iuſtitiam feliciter Dei fauore viuens, ad extremam peruenit ſenectam, & poſt vnum & quadraginta regni annos, bona morte deceſſit. cui mox Joſaphates ſucceſſit filius, ex Abida matre natus, omnium teſtimonio proauita pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Dauidem ſanctiſſimum Regem retulit, quemadmodum paulo poſt dicetur.

Am. mũdi 3021. Ante Chriſtum natum 943. Amarinus moritur, eiq; Achabus filius in regno ſuccedit.

An. mũdi 3028. Ante Chriſtum natum 936. Aliàs Cap. 10. Aſanus Rex moritur, cui Ioſaphates filius ſuccedit.

An. mũdi 3031. Ante Chriſtum natum 933. Hedio & Ruffino Cap. 13.

Caterùm Achabus Iſraëlitarum Rex habitauit Samariæ, vbi viginti duobus annis regnum tenuit, nihil de priorum Regum inſtitutis mutans, niſi ſi quid fortè deterius commentus eſt. Omnium enim impietates repræſentauit ac ſcelera, ſed Hieroboami præcipuè. nam & vaccas ab eo conſecratas adorauit, & alias ſuper hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam Ithobali, Tyriorum ac Sidoniorum Regis, cui nomẽ Jezabela: moxq́ ab ea domeſticos illius Deos colere didicit. Erat hæc muliercula audax & temeraria, adeoq́ impotentis inſaniæ, vt non verita ſit templum Beli Deo Tyriorum exædificare, & lucum omnis generis arborum plantare: cui etiam ſacerdotes & falſos vates inſtituit. Quin & ipſe Rex hoc genus hominum frequens circa ſe habere delectabatur, dementia & malitia omnes ante ſe Reges ſuperans. Hunc propheta quidã Dei maximi è Thesbone Galaditica vrbe oriundus adijt, dicens eum prænunciare, quòd nec pluuiam illis annis daturus ſit, nec rorem, donec ipſe vates non compareret Additoq́ iureiurando quò magis rem confirmaret, ſeceſſit ad tractum auſtralem, vbi ad torrentem quendam degebat, vnde potum haberet. Nam cibus ei quotidie per coruos afferebatur. qui poſtquam ob inopiam imbrium exaruit, iubente Deo profectus eſt Sareptam, quod oppidum Tyrum inter & Sidonem ſitum eſt. Illic enim ſe mulierem viduam inuenturum præmonitus fuerat, quæ alimenta ſuppeditaret. Famq́ non longè à porta aberat, quum videt mulierem operariam ligna colligentem: & ſignificante Deo hanc fore eius altricem, ſalutatam prius rogauit, vt aquam potabilem afferret: abeuntemq́ iam reuocans, & panem portare iuſſit. Jurauit illa, nihil ſibi domi eſſe præter vnicum farinæ pugillum & olei paululum: veniſſeq́ ſe eò, vt, collectis lignis, ſibi & filio panem coqueret, quem vbi comediſſent, fame abſumerentur, quandoquidem nihil ſupereſſet aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo, lætiora ſperans: & primùm mihi paululum paratum affer. polliceor enim tibi nunquam in vaſe illo farinam defore, nec oleum in fidelia, donec Deus det pluuiam. Paruit mulier, &, quæcunque propheta petierat, fecit: deincepsq́ & ſibi & filio & hoſpiti ſat alimentorum habuit. neutrum enim horum defecit, quandiu durauit ſiccitas. Meminit autem huius inopiæ pluuiarum etiam Menander in geſtis Ithobali Tyriorum Regis ſic ſcribens. Hoc regnante etiam pluuiarum defectus fuit, ab Hyperberetæo menſe vſque ad inſequentis anni Hyperberetæum continuus, qui cum ſupplicationes indixiſſet, ſequuta eſt magna vis tonitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Africa. His verbis dubio procul ſiccitatem factam ſub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in ſuos commentarios retulit. Mulier autem illa propheta hoſpes,

Iezabela.

3. Reg. 17. Annonæ caritas Iſraelitis prædicta. An. mũdi 3037. Ante Chriſtum natum 927. Eliam coruus cibat

Sareptanæ viduæ, Eliam ſuſcipienti, oleum & farina non deficit.

Menander de fame tempore Eliæ.

An.mũdi 3037. AnteChriſtum natum 927.

hoſpes, cum filius eius morbo prævalente exſpiraſſet, eiulans & voces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduentu hominis qui peccata eius detexiſſet, ideo mulctatam ſe filij morte dictitans. Ille conſolabundus iubet eam ſibi tradere filium, breui recepturam viuum: acceptumq; mox in proprium cubiculum detulit: quo depoſito ſuper ſuum lectulum, exclamauit ad Deum, non bonam hoſpitij gratiam altrici relatam extincto ipſius puero: rogabatq; vt remiſſo ſpiritu vitam ei reſtitueret. Itaq; Deo genitricem miſerante, & prophetâ gratificante, ne videretur infortunium ſecum in hoſpitium intuliſſe, præter omnem expectationem recepit puer ſpiritum. At illa gratias egit vati, dicens nunc demum ſe agnoſcere diuina mentis interpretem. Paulo deinde poſt Dei iuſſu ad Achabum proficiſcitur, indicaturus ei venturam pluuiã. Erat tum fames per totam regionem, & magna rerum ad victum neceſſariarum penuria, vt non ſolum hominibus panis deeſſet, verùm etiam equis cæterisq; iumentis terra negaret pabulum: tanta erat vbiq; ſiccitas. Rex igitur vocato diſpenſatore Obedia, cui iumentorum curam mandauerat, iuſſit vbiq; fontes & torrentes perquirere, ſicubi inueniretur herba ad ſecandum iumentis pabulum. Cumq; multum quæſitus propheta Elias nuſquam compareret, iuſſit Obediam quoq; ſe ſequi. Partitis deinde itineribus, aliam Rex, aliam diſpenſator viam ingreditur. Erat autem vir pius, & quo tempore Iezabel Regina in prophetas ſæuiebat cædibus, centum ex eis in cauernis ſubterraneis abdiderat, pane & aqua ſuſtentandos. Huic à Rege digreſſo Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à venerabundo ſalutatur. Mox propheta mandante vt aduentum ſuum Regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum, qui te vbiq; gentium ad necem perquirit? Quis enim locus eſt, ad quem attracturos te non miſerit? Nunc fieri poteſt, vt dum ego Regem adeo, te Dei ſpiritus, quo agitaris, alio rapiat: & Rex, te non reperto, fruſtratus in caput meum ſæuiat. Noli eſſe in meo periculo tàm ſecurus, quum ſcire poſſis quàm ſim ſtudioſus tui ſimilium, qui centum Dei homines furori Iezabelis eripui, & nunc eis in latebris alimenta ſuggero. Propheta contrà iubet vt nihil metuens Regem adeat, ſacramento interpoſito ſe quoque eadem die in eius conſpectum venturum. Quo indicio poſtquam Achabus Eliam adeſſe didicit, in occurſum eius properat: & cum indignatione, Tune es, inquit Hebræorum ille turbator? tu ne ſterilitatis huius autor? At ille nihilo blandior, ipſum & eius familiam cum ſuis externis ſacris cauſam malorum omnium aſſeuerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato veri Dei cultu ſuppoſitis. Mox iubet vt eat, & totum populum in Carmelum montem ad ſe conuocet, ſimulq; ſuos & vxoris vates, quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vt verò omnes acciti à Rege ad conſtitutum locũ confluxerunt. Elias in medio conſiſtit, & quouſq;, inquit, inter vtrunque vacillabitis? Si enim Deum noſtrũ verum & ſolum creditis, hunc & mandata eius ſequimini. quòd ſi non huic, ſed externis diuinos honores deberi exiſtimatis, illos igitur recipite. Populo verò nihil ad hæc reſpondente, Elias poſtulat, vt quo certiore argumento vel proprij vel alienorum probetur potentia, ſolus ipſe Dei ſui vates contra illorum trecentos contendat, accepto boue, & in lignorum ſtruem impoſito, ſed nullo igne ſubdito: idem oportere & illos facere, atq; ita inuocare ſuos Deos, vt ligna velint accendere. Hoc enim pacto veram Dei naturam dignoſci poſſe. Quæ ſententia poſtquam placuit, iubet Elias prophetas illos, electo

Elias viduæ filio vitam reſtituit.

3. Reg. 18. Elias ad Achabum venturam pluuiam ei indicaturus, mittitur.

An.mũdi 3040 AnteChriſtum natum 924. Achabus Eliam quærit.

Obedias centũ Prophetas abſconditos ſuſtentat.

Obediam Elias Regi aduentũ ſuum nunciare iubet.

Achabum Elias impietatis accuſat.

Elias populi ſuperſtitionem arguit.

electo boue, priores ſacram rem facere, & ſua nominatim inclamare numina. Cumq; ſuis precibus & inuocationibus nihil proficerent, ludens Elias altius eos iubet vocem attollere, ſi fortè aut peregrè abſint aut dormiant. Illis verò à manè vſq; meridiem fruſtra inclamantibus, & more patrio cultris ac lanceolis ſua corpora incidentibus, cum iam ſuæ vices ſacrificandi veniſſent, amotis ſacrificis illis fanaticis iußit vulgum propius obſeruare, ne fortè clàm ignem admoueret: qui poſtquam acceßit, acceptis duodecim lapidibus iuxta numerum tribuum Iſraëliticarum altare ex eis inſtaurauit, foditq; circum illud foſſam benè profundam. & coaptata ſuper altare ſtrue lignorum victimaq; deſuper impoſita, quatuor hydrias fontana aqua plenas ſuper altare iußit effundi, ita vt foſſa quoq; repleretur aquis ſuperfluentibus. Quibus peractis cœpit inuocare Deum, precariq; vt errantì iam diu populo oſtendat ſuam potentiam: & ecce adhuc illo orante, ignis repentè de cœlo in altare lapſus inſpectante populo, tum victimam tùm aquam omnem circumfuſam abſumit, ita vt locus fieret aridus. Quo viſo

An. mũdi 3040 Ante Chriſtum natum 924.

Eliæ doctrina & officium miraculo confirmatur, victima igni cœlitùs abſumpta.

Iſraëlitæ proſtrati in terram vnum Deum adorant, hunc maximum & ſolum verum confitendo: cateros nihil aliud eſſe quàm nomina vanis ſtultorum hominum opinionibus conficta: moxq; comprehenſos eorum prophetas interficiunt, Elia ſic iubente: qui & Regem abire ad prandium iußit, nec eſſe amplius ſolicitum: breui enim viſurum pluuiam. quo abeunte Elias verticem Carmeli conſcendit, & cum humi deſedißet, caput genibus applicuit, iußitq; famulum aſcenſo quodam ſcopulo ad mare proſpicere, & indicare ſicubi nubem excitari videret. Paruit ille non ſemel aſcenſo ſcopulo, ſed nihil ſe videre retulit. Tandem ſeptimo reuerſus ait ſe vidiſſe in aëre neſcio quid nigricans, humano veſtigio non amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens vt Rex properè in vrbem redeat, priùs quàm profuſus imber occupet. Qui poſtquam ad Jeſraëlam vrbem cœpit tendere, ſine mora offuſcato aëre & inuoluto nubibus procella mixtus imber ſuperuenit: & propheta correptus numine regium currum vſque Jeſraëlam Azari vrbem currens proſequutus eſt. Jezabela verò 3.Reg.19.

Beli ſacerdotes interfecti.

Elias pluuiam venturam prædicit.

An. mūdi 3040 Ante Christum natum 924.

Achabi vxor, audito prodigio per Eliã patrato, quodq́; prophetas ipsius omnes interfecisset, misit ad eum nuncios, minando se illum occisuram, quemadmodum ipse prophetas occiderat. At Elias territus fugit in vrbem Bersabe, quæ est in extremis tribus Iudæ finibus, Idumææ contermina: relictoq́; ibi famulo ipse in desertum abijt. Cumq́; precatus esset mortem, quòd non esset cæteris melior, vt illis absumptis ipse vitæ cupidus esse debeat, sub arbore quadam obdormijt: & excitatus à quodam, surgens inuenit aquam ac cibum appositum. & cum comedisset collectis ex hoc cibo viribus ad Sinaum vsq; montem peruenit, in quo Moses à Deo legem accepisse proditur: vbi nactus amplum quendam specum, ingressus habitare illic decreuit. Allapsa deinde ad aurem eius voce incertum vnde profecta, percontante quamobrem, relicta vrbe, desertum coleret, ait se, occisis externorum Deorum vatibus, persuasisse populo, quòd vnicus sit Deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factum ad supplicium se à Regina expeti. Mox eadem voce iussus in crastinum sub dium prodire auditurus quid opus facto sit: sequenti luce è spelunca prodijt. Ibi & terræ motus eius aures perculit, & oculis se candens ignis fulgor obtulit. sequutóque mox silentio, diuina voce nihil terreri præsentibus iussus est. neminem enim inimicorum fore illius compotem. mandatumq́; mox vt domum reuersus declaret populi Regem Ieum Nemessæi filium: apud Damascum verò Syrorum Azaëlem: & pro se prophetam Elisæum constituat, ex Abela vrbe oriundum. Impios enim pœnam daturos, alios Ieu Regi, alios Azaeli. His auditis Elias in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offendisset Saphati filium Elisæum arantem cum quibusdam alijs impellentibus iuga duodecim, accessit & ei pallium suum iniecit: qui e uestigio prophetare occepit, relictísque bobus, sectator Eliæ factus est. Rogauit tamen vt prius sibi liceret parentibus valedicere, quo impetrato, illum sequutus est, indiuiduus posthac minister ac comes. Et prophetæ quidem huius res ita se habuerunt. Cæterùm Nabuthus quidam ciuis vrbis Azari, quum prædium haberet regijs fundis contiguum, sæpè rogatus ab Achabo, vt ei quantolibet precio venderet rus finitimum, adiungendum regio: aut si mallet vnum aliquod è regijs pro eo sibi eligeret: negauit se id facturum. gratius enim sibi esse, è paternis agris fructus percipere. Rex non aliter quàm si suam possessionem amisisset, quia non licebat alienam occupare, contristatus, nec lauare voluit, nec cibum sumere. Iezabela verò scitante, quid acciderit, vt nec balneum admittat, & cœnam æquè ac prandium fastidiat, quàm rusticus sit Nabuthus ei denarrat. Vsum se apud eum comi sermone, & infra regiam maiestatem demisso, pro qua humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier contrà hortatur, vt magno sit animo, & mœrore misso ad consuetam corporis curam redeat: se daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impunè auferat. Moxq́; literas Achabi nomine scriptas, mittit ad Israelitarum præcipuos, hoc argumento: Iubebantur, indicto ieiunio, concionem aduocare, & in ea primum locum Nabutho propter illustre genus attribuere. Deinde subornatis tribus viris nihil non ausuris, horum testimonio conuictum eum blasphemiæ populo lapidandum obijcere, atque hoc modo de medio tollere. Id quod ita vt Regina scripserat factum est: & Nabuthus tali testimonio conuictus Deo ac Regi feciisse conuicium, à populo est saxis obrutus. Quod vbi Iezabela relatum est, Regem accedit, suadetq́; vt sine suo sumptu

Cura Dei pro suis.

Eliam Deus in deserto alloquitur.

Ieus Rex Israelis.

Elisæi vocatio.

Hedio & Ruffinus Cap 14. al. 11. 3 Reg. 21.

Historia Nabuthi ob prædiũ Achabo denegatum lapidati.

vinetorum

vinetorum Nabuthi hæreditatem capeſſat: & ille exiliens præ gaudio, ad viſendum id prædium eueſtigio ſe confert. Deus autem iratus Eliam mittit, vt Regi in eo rure occurrat, rogetq́ quid ita, occiſo verò domino, eius prædij hæreditatem iniuſtè ſibi vſurpet. Quem vbi ad ſe venientem vidit, turpe ratus obiurgari, prior faſſus erratum, ad ſatisfaciendum ipſius arbitratu ſe obtulit. Tum vates prædicit, eo loco vbi Nabuthi cadauer à canibus abſumptum eſt, fundendum & Regis & Reginæ ſanguinem, & totum eorum genus delendum propter tam crudele ſcelus, quo ciuem contra ius per calumniam oppreſſerat. Tum demum Achabum eius facinoris pœnitentia ſubijt, & indutus ſaccum, nudisq́ pedibus à cibo abſtinuit, peccatum confitens, & Deum ita placare cupiens. Deus verò per prophetam denunciat, ſe quidem vſque poſt eius obitum dilaturum vindictam, quandoquidem ſceleris pœniteat: minas tamen vanas non fore, ſed Achabi filium pro commiſſis pœnas daturum.

An. mũdi 3040 Ante Chriſtum natum 924.

Elias Achabo & Iezabelę vindictam diuinam prædicit.

Achabi pœnitentia.

CAP. VIII.

Adadus Damaſci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu, profligatur.

DVM HÆC circa Achabum geruntur, eodem tempore Adadi filius Syrorum & Damaſci Rex, contractis è toto regno ſuo copijs, aſcitisq́ vltra Euphratem triginta duobus ſocijs Regibus, contra Achabum duxit. qui intelligens ſe imparem eius copijs à congreſſu quidem abſtinuit, ſed coactis ex agris in vrbes munitiſſimas omnibus, ipſe manſit intra Samariam. Cincta enim erat mœnibus firmiſſimis, & alioquin videbatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu eò venit, & obſeſſam vrbem oppugnare cœpit. miſſoq́ caduceatore ad Achabum, petijt vt ſibi liceat legatos ad eum mittere, propoſituros quidnam peteret: quo impetrato quum veniſſent legati, ita vt illis mandatũ erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & vxores eſſe Adadi. quod ſi ipſe quoq́ fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his ſumere, abducto exercitu Regem obſidionem ſoluturum. Achabus verò iubet legatos Regi ſuo renunciare, & ipſum & ſuos omnes facultatesq́ vniuerſas in poteſtate illius fore. Poſt hanc legationem rurſum aliam Syrus miſit, poſtulans vt quandoquidem ipſius confeſſione omnia ſua eſſent, admitteret craſtina luce mittendos in hoc famulos, eisq́ liberum faceret regiam & amicorum ac cognatorum domos ſcrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimum. Reliqua quæ illis non placuerint, ſibi haberet. Achabus latus ſecunda legatione Syri, aduocata concione, dicit ſe libenter pro pace & ciuium incolumitate vxores ac liberos ſuos omnesq́ facultates proprias fuiſſe traditurum. Hoc enim prima legatione Syrum petijſſe. Nunc verò miſiſſe eum famulos qui omnium ædes ſcrutentur, & nihil in eis quod ſit pulcherrimum relinquant, nimirum belli anſam quærentem: vt quandoquidem ſciat propter amorem ciuium paratum rebus ſuis non parcere, occaſionem belli ex illorum rebus arripiat. facturum ſe tamen, quicquid ipſis viſum fuerit. Reclamauit tota concio contemnendum eſſe cum ſuis mandatis inſolentem barbarum, & bellum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc reſponſum referendum dedit; quòd primis poſtulatis nunc quoq́ conſentiat ſecuritatis ciuium gratia, poſteriora non admittat. atq́ ita eos dimiſit. Hoc reſponſo commotus ad iram Adadus, tertiò legatos mittit cum minis: ferocem eum eſſe fiducia mœnium, ſe verò parem

3. Reg. 20. Bellum Adadi contra Achabum.

Legatio Syri ad Achabum.

Reſponſum Syris legatis datum.

An. mũdi 3040 Ante Christum natum 924.

illis aggerem excitaturum, si vel pugillum terræ singuli milites conferant: volens eum copiarum multitudine perterrefacere: Achabo verò respondente, inter armatos non verbis sed factis decernendum, legati reuersi cœnanti tum fortè cum triginta socijs Regibus responsa referunt. Ille uestigio mandat circumuallari urbem & aggerem erigi, & nullam oppugnandi rationem prætermitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione aberat. Sed hunc timorem ei propheta quidam superueniens exemit, dicens Deum polliceri, daturum se victoriam de tam multis hostium millibus. Rogatus deinde per quos hæc victoria continget: per filios, inquit, principum, sed te regente illorum imperitiam. Accitis igitur principum filijs, qui triginta duo erant supra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum se dedisset, patefactis repentè portis emittit iuuenes. Id postquam ei per speculatorem est significatum, mittit quosdam eis obuiàm cum his mandatis, vt siue pacati veniant siue pugnatum, vinctos ad se pertrahant. Interim Achabus etiam reliquum militem intra mœnia paratum cum armis habuit. Filij verò principum congressi cum excubijs, multis occisis reliquos vsque ad castra persequuti sunt. Quod vbi succedere Israëlitarum Rex animaduertit, vniuersum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facilè eos profligant. nihil tale expectantes. quo factum est vt in ebrios & inermes impingerent, ita vt, relicta in castris armatura, fugerent, & Rex ipse præceleri equo vix euaserit. Achabus verò longo spatio Syros persequutus est, cadendo quotquot assequi datum est. Direptis deinde opulentis castris, auro & argento refertis, captis etiam equis Adadi & curribus, domum in vrbem reuersus est. Caterùm propheta monente vt in sequentem etiam annum paratus sit, & exercitum in promptu habeat, reuersurum enim Syrum iterum, Rex omni ope bellum apparat. Porrò Adadus seruatus è

Fiducia Adadi in milite.

Israelitis Deus contra Syros victoriam pollicetur.

Victoria Achabi à Syris reportata.

Secunda Adadi in Israelitas expeditio & stragcs.

clade cum reliquijs exercitus, aduocatis amicis consultabat, quomodo cum Israelitis bellum gerere debeat. Illi suaserunt non esse posthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideò se nunc ab eis victos.

victos. Sed si in campestribus committatur prælium, facilè se superiores fore. Præterea consuluerunt, vt, dimissis Regibus quos secum in expeditionem duxerat, copias eorum retineret, & satrapas illis præficeret, supplementumq; in sua ditione, tam equitum quàm peditum, conscriberet. Placuit Regi consilium, deditq; operam, vt talis apparatus fieret. Mox vbi primum veris signum se protulit, exercitum in Hebræos duxit, & quum peruenisset prope oppidum Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus verò cum suis copiis obuiam illi progressus, castra cum castris contulit, quamuis numero militum longè inferior. Superueniente deinde Propheta, & victoriam pollicente, vt hostis contrà, quam opinabatur, sentiret, Deum Israelitarum non minus potentem in campis, quàm in montibus, per sex dies à neutris castris quicquam motum est. Septima verò, quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoque suos ex aduerso instruxit. Nec mora collatis signis acriter vtrinque pugnatum est, donec Syri non ferentes Hebræorum vim terga verterent. quibus impigrè victoriam prosequentibus, confusum agmen trepidè fugientium equitum, peditum, curruum, à seipsis proculcatum obterebatur, non multis pro tanto numero in Aphecam amicam vrbem euadentibus, qui & ipsi murorum ruina oppressi sunt circiter viginti septem millia: in prælio verò centũ millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot fidissimis famulis comitatus in quandam subterraneam cellam se abdidit. quibus clementiam Israelitici Regis prædicantibus, & spem veniæ facientibus, si consueto supplicũ habitu ad eum mitterentur, permissi sunt hoc facere. Illi induti saccos, & restibus capita redimiti, qui tum priscus apud Syros supplicandi mos fuit, Achabum adeunt, & salutis tantum gratiam petere Adadum significant, de diticium eius in perpetuum futurum. Tum ille gratulari se ei dixit, quòd è pugna euasisset, fratrisq; loco eum se habiturum pollicitus est. Famuli accepta Sacramenti fide nihil mali passurum, producunt è latebris hominem, & adducunt ad Achabum, qui tum sublimis curru vehebatur. Et quum adorasset. Achabus porrecta dextra in currum eum sustulit, exceptumq; osculo iussit esse bono animo, & nihil se indignum timere. Adadus, actis gratijs, quàm longa sibi vita daretur, memorem se fore huius beneficij professus est, redditurumq; Israelitici iuris vrbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam potestatem commeandi Damascum, sicut pater ipsius idem ius Samariæ habuerat. Fœdere deinde icto, & iureiurando firmato, Adadus egregiè donatus in suum regnum remissus est. Post talem Syrorum contra Israelitas expeditionis exitum Propheta quidam, nomine Micheas, accessit ad quendam Israelitam, iussitq; eum vt vulnus sibi in caput infligeret, addens Deum ita velle. Qui quum parere nolet, daturum inobedientiæ pœnam prædixit, & leonis incursu periturum. Quod quum ita euenisset, alterum Propheta adijt, idem imperans. A quo incunctanter ictus, & verticem saucius, obligato capite venit ad Regem, dicens se commilitonem eius esse, & à tribuno captiuum quendam asseruandum accepisse: quo fuga elapso, periclitari se nunc, ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat, quandoquidem hoc interminatus sit, si captiuus effugeret. Respondente verò Achabo merito id passurum, soluto capite agnoscendum se Micheæ præbuit. Hac autem arte vsus est, quò maiorem vim verbis suis adderet. Ait enim Deum in Regem animaduersurum, quòd Adadum hominem impiũ &

An. mũdi 3041. Ante Christum natum 923.

Achabus in gratiam recepto Adado, fœdus cum eo facit.

Achabus ob dimissum ab ipso Adadum taxatur.

An.mũdi 3040 Ante Christum natum 924.

contra diuinitatem contumelioſis dictis furentem elabi permiſiſſet. Futurum enim vt ipſe ab eo, cui pepercit, interficiatur, & populus eius ab exercitu. Rex libertate Prophetæ offenſus, iubet eum in carcerem conijci, & vehementer ea prædictione contriſtatus domum ſe recipit.

Præmium piorum doctorum.

CAP. IX.

De Ioſaphato Rege Hieroſolymorum.

Pietas Ioſaphati. 3. Paral. 17.

ACTENVS de Achabi rebus, nunc ad Ioſaphatum Hieroſolymorum Regem reuertor: qui aucto ſuo regno, & præſidijs per vrbes ditionis ſuæ diſpoſitis, ne illas quidem ſine præſidio reliquit, quas Abias auus in ſorte Ephræmitica de Hieroboamo decem tribuum Rege ceperat. Hic Rex perpetuo propitium & auxiliatorem Deum habuit, quòd eſſet vir iuſtus ac pius, & per ſingulos dies dabat operam, vt aliquid gratum Deo faceret. Quo factum eſt, vt & ipſi à circumquaq; vicinis Regibus multus honos haberetur, id quod miſſitandis ad eum muneribus declarauerunt, vt hinc quoque tam diuitiæ Regis quàm fama non mediocre incrementum caperent. Anno autem regni ſui tertio conuocatis Principibus & Sacerdotibus eius regionis, iuſſit eos obire vniuerſam ditionem, & populum oppidatim leges Moſis earumq; obſeruantiam atque religionis cultum docere. quod adeò libenter ciues complexi ſunt, vt certamen huius ſtudij inter eos ſuſceptum videri poſſet. Finitimæ quoque gentes conſtanter hunc Regem amabant, pacem inuiolatam cum eo ſeruantes. Palæſtini etiam ordinaria tributa perſoluebant, & Arabes annuos ſexcentos triginta agnos, paremq; hadorum numerum. Muniuit etiam magnas vrbes ac validas, & exercitus armis benè inſtructos contra hoſtem aluit: ex tribu Judæ ſcutatorum trecenta millia, quibus præerat Edraus, Joannes verò ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamitica ſagittariorum peditum ducenta millia. alius præterea dux nomine Ochobatus ductabat centum octuaginta ſcutatorum millia, abſque militibus, qui per oppidorum præſidia fuêre diſpoſiti. Duxit deinde filio ſuo Joramo Achabi decem tribuum Regis filiam Gotholiam. Cúmque libuiſſet ei Samariam inuiſere, benigniſſimè ab Achabo exceptus eſt, atque etiam militia quæ ſuum Regem comitabatur, publicè exhibito frumento, vino & carnibus. rogatusq; eſt ab Achabo, vt contra Syrorum Regem arma cum eo iungeret, ad recipiendam vrbem Ramatham in Regione Galaditica, quam de ipſius Syri patre ceperat. Joſaphato verò auxilium pollicito, quòd non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hieroſolymis copijs, progreſſi extra mœnia duo Reges, & ſedentes in ſuo quiſque ſolio, ſtipendia militibus numerabant. Ioſaphatus verò cenſebat, ſi qui Prophetæ eſſent, accerſendos, & conſulendos de expeditione quæ contra Syrum parabatur, an & illis videretur eo tempore ſuſcipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiſerat vſque in illam diem.

Pax tempore Ioſaphati.

Ioſaphati exercitus.

Ioſaphati cum Achabo in Syros expeditio. 3. Regum 22.

An.mũdi 3047 Ante Christum natum 917.

Achabus

CAP. X.

Achabus à Syris bello lacessitis in prœlio victus occiditur.

An. mũdi 3047 Ante Christum natum 917.

ACHABVS verò accitis suis Prophetis numero quadringentis iussit eos ex Deo scitari, an daturus sit Regi bellũ contra Adadũ mouenti victoriam & vrbis dominiũ, propter quam bellum instaurare placuit. Prophetis verò bellum suadentibus: vincendũ enim Syrum, & in potestatem venturũ, quemadmodũ antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorum verbis, & quòd falsi vates essent: percontatusq; est Achabum, num quem alium præterea Prophetam habeat, vt certius etiam futura præscire valeant. Respondit ille, esse quidem & alium, sed sibi inuisum, quòd malum euentum prædicat, foreq; vt ipse à Syrorum Rege occisus pereat: & ob eam causam in carcerem eum nunc esse inclusum, eum vocari Michaam Iemblæ filium. Iosaphato verò postulante eum produci, missus cubicularius Prophetam adduxit: qui inter eundum ei indicauerat, cæteros omnes Prophetas victoriam Regi prædicere. Respondit vates, sibi non licere, contra quàm Deus moneat mentiri, sed dicturum se quicquid ex eo de Rege cognouerit. Vbi verò ad Regem peruenit, adiuratus, vt vera loqueretur: ait sibi Deum ostendisse Israelitas fugientes, & insequentibus Syris dispersos, non aliter quàm greges sublatis pastoribus. Hoc quoque significare Deum dicebat, quòd cæteris incolumibus redeuntibus, solus Achabus in prælio cadere debeat. Hæc loquuto Michaa, versus ad Iosaphatum Achabus, Nonne, inquit, modo tibi dixi quàm malè mihi velit iste. Michaa verò constãter asseuerante se nihil nisi iussu Dei prædicere, illum verò spe victoriæ solicitari à pseudoprophetis ad bellum, in quo ipsi cadendum sit, Rex attentius cogitare cœpit. Interea Sedecias quidam vnus è pseudoprophetis in medium progreditur, negans curandum quid Michaas garriat. nihil enim veri eum prædicere. argumẽto esse prædictionem Eliæ, qui sine dubio melius quàm iste futura cerneret. illum enim prædixisse, apud Iezraelem in Nabuthi suburbano lambendum à canibus Regis sanguinem, quemadmodũ lambuissent cruorem Nabuthi operæ ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse istum mentiri qui longè præstantiori Prophetæ nõ vereatur contrarium dicere, quòd periturus sit Rex ab hinc die tertia. sed mox fore euidentius etiam quàm verax sit aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, àme in faciem, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendi eum Prophetam iussisset. Puto enim te audiuisse quod hoc ita factum sit. & cum dicto inflixit ei alapam. cumq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere. vincebat enim, opinor, fati vis, plus fidei falsis quàm veris Prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sedecias verò aptatis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deum significare ventilandam cornibus vniuersam Syriam. Michaa contrà asseuerante breui fore vt Sedecias è cella in cellam fugiat latebras quæritans ne luat pœnas vaniloquij, iratus Rex, iubet eum apud Achamonem magistratum vrbis haberi in custodia, nec aliud quicquàm præter panem & aquam ei præberi. Atque ita duo Reges versus Ramatham cum copijs profecti sunt. quo audito Rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, non procul à Ramatha castra posuit. Conuentum autem erat inter Reges socios, vt Achabus priuato habitu versaretur in prælio, Hierosolymitanus verò sumpto

Pseudoprophetæ placentia prædicunt.

Michæas verus Propheta.

Hedio & Ruffinus cap. 15. 3. Reg. 22. alias 12.

Achabus & Iosaphatus in Syros mouent.

An.mũdi 3040. Ante Chriſtum natum 924.

ro ſumpto Achabi cultu ſtaret in acie, quo facilius Michæ vaticiniũ eluderẽt. ſed inuenit eum fatum etiã ſine inſignibus. Adadus enim mãdauit per tribunos militi. vt neminem aliũ occiderent, ſed ſolũ Regem *Iſraelitarũ. Syri verò primo*

congreſſu videntes Ioſaphatũ ſtantem ante aciem, rati eſſe Achabũ impetu facto eum circumuenerũt: ſed poſtquã è propinquo cognouerunt eſſe aliũ, omnes ſe retro receperunt. à mane autem vſq; ad veſperã pugnantes & vincentes occidebãt neminem, ſicut eis mandatũ fuerat, ſolum Achabum ad necem quarendo, nec tamen inueniendo. tandem vnus ex Adadi famulis Amanus nomine, miſſa in incertum ſagitta, Regem *per thoracem in pulmonem ſauciat. Achabus autem noluit hoc ſcire ſuum militem, ne terga verteret: ſed aurigã iußit currũ extra prælium euehere, quòd graue ac lethale vulnus acceperit. Cumq; vehementer cruciaretur, perſtitit tamẽ in curru vſq; ad ſolis occubitũ, & tandem profluuio ſanguinis viribus deficiens interiit. iamq; appetente nocte Syri ſe in caſtra recipiũt: & quamprimum per caduceatorem de Achabi morte cognitũ eſt, ſolutis caſtris domum quiſq; reuertitur. Cadauer* Regis *Samariã relatum, illic ſepulturæ traditur. & cum currus regius cruore fœdatus ad Iezaræ fontem eſſet ablutus, veritatem Eliæ prædictionis euentus comprobauit. Canes enim lambebant eius ſanguinem: & meretrices poſthac ex eo fonte aquabãtur. Mortuus autem eſt apud Ramatham, iuxta Michæ vaticinium. Ergo quoniam vtriuſq; Prophetæ prædictionem euentus conſecutus eſt, veneranda ſunt illorum oracula, eisq; ſemper plus oportet tribuere, quàm eorum qui ad gratiã loquuntur ſermonibus: nec aliter exiſtimare quàm quòd nihil ſit illis vtilius, quandoquidem per ea diuinitus monemur quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco ſubit animũ, quod inſuperabilis ſit fati neceſſitas, quæ etiamſi præſciatur, præcaueri tamen non poteſt: ſed tam diu homines ſibi vana ſpe blandiuntur, donec in illius caſſes incidãt. nam hoc quoque Achabo fatale fuerat, vt prænunciantibus cladem non crederet, & à Prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum* Ochozias *filius ſuccedit.*

Achabus in prælio vulneratus moritur.

Achabi cruorem canes iuxta Eliæ prædictionem lambũt.

Prophetarum oracula veneranda

Fati neceſſitas inſuperabilis.

FLA-

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER NONVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI IX. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos ſuperat.
II. Ioramus Hieroſolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.
III. Exercitus Iorami deletur ab hoſtibus, & filij perimuntur, vnico excepto, poſtremò ipſe miſera morte tollitur.
IIII. Damaſcenorum Rex Iſraelitarum Regem bello impetit.
V. Ioramus à Ieu magiſtro equitum, cum tota ſtirpe occiditur, & cum eo Hieroſolymitanus Rex Ochozias.
VI. Ieus inter Iſraelitas regnat apud Samariam, & poſt eum vſque quartam generationem eius progenies.
VII. Gotholia per ſummum nefas Hieroſolymis regnum occupat, qua poſt ſextum annum cæſa Pontifex Ochoziæ filium Regem conſtituit.
VIII. Aſaelis Damaſcenorum Regis contra Iſraelitas, ac mox contra Hieroſolymitas expeditiones.
IX. Amaſias Rex Hieroſolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.
X. Amaſiæ victoria de Iſraelitis & Ioa Rege eorum reportata.
XI. Quomodo Ozias vicinas gentes ſubegerit.
XII. Rabe Damaſcenorum Rege Hieroſolymitas bello vexante, Achazes eorum Rex coactus eſt Aſſyriorum Regem in Damaſcenos immittere.
XIII. Aſſyriorum Rex vi expugnata Damaſco, & occiſo Rege, populũ traducit in Mediã, alijs gentibus Damaſcum in coloniam deductis.
XIIII. Salmanaſar capto Iſraelitarum Rege, & decem tribubus tranſlatis in Mediam, Cuthæos in eorum regionem migrare iubet.

CAP. I.

Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos ſuperat.

An. mũdi 3048. Ante Chriſtum natum 916.

IOSAPHATŌ autem Regi poſt ſuppetias contra Adadum Achabo latas Hieroſolyma reuertenti Propheta Ieus occurrens, reprehendit eum, quòd cum homine impio & ſcelerato arma coniunxiſſet. Deum enim indignè tuliſſe hanc ſocietatem: ſeruaſſe tamen eum propter ſuam bonitatem, licet malè, quod non debuerat, fecerit. Poſt eam admonitionem Rex ſupplicationibus & ſacrificijs Deo conciliato, vniuerſam ſuam ditionem perluſtrauit, populum leges diuinitus per Moſem traditas, & cultum pietatis docendo: conſtitutisq; oppidatim magiſtratibus, hortatus eſt eos, vt ſolius iuſtitiæ reſpectu habito ius populis dicerent, nec muneribus corrupti, nec magnatum aut diuitum captantes gratiam: omnibusq; quod æquum eſt redderent, ſcientes quòd etiã occulta Deus inſpiciat. Hac cum per ſingulas duarum tribuum vrbes docuiſſet, Hieroſolyma reuerſus hic quoque iudices à Sacerdotum ac Leuitarum ordine & è primatibus optauit, & hos prius monitos, vt iuſtè & accuratè iura populo redderent. Quòd ſi grauiores controuerſiæ deferrentur ad eos ex alijs cognatis vrbibus, de horum negocijs maiore etiam diligentia decerni voluit: quòd eam vrbem maximè æquitatis ſeruantem eſſe deceat, in qua & templum ſimul habe-

4. Regum 3. 2. Paral. 19. 20. Ioſaphatũ Ieus Propheta, quod Achabo auxilium tulerat, reprehendit.

Ioſaphatus cultũ verum renouat.

Ioſaphatus magiſtratus & Iudices conſtituit.

An. mũdi 3048. Ante Christum natum 916.

retur & regia. eis ſummos magiſtratus ex amicorum numero præpoſuit, Amaſiam Sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam. Per idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cum Arabum auxilijs bellum inferunt, & ad Engaddam vrbem Aſphaltitæ lacui vicinam caſtra metantur, trecentis ſtadijs à Hieroſolymis diſſitam, cuius ager egregia palmeta fert & balſamum. Ioſaphatus autem cum audiſſet hoſtes ſuperato lacu in Regnum ſuum iam irrupiſſe, territus concionem aduocat: & ad templum verſus Deum inuocat, vt tantum virium & roboris ei ſuggerat, quantum ſatis ſit ad ſumendam de hoſte pœnam audaciæ. In hoc enim templum id exſtructum à maioribus, vt quoties ab externo hoſte immineat periculum, ibi populus coràm numen præſens inuocet, diuinaq; ope adiutus inuaſores ſuos malè mulctatos arceat, volentes quæ ſemel diuina munificentia contigere, per vim ad ſe retrahere. Sic precatus eſt lacrymans, accedente eodem totius populi cum vxoribus & liberis ſupplicatione. Ibi Iaziel quidam Propheta exortus è media concione exclamat, Deum preces exaudiuiſſe, & ipſum pugnaturum ſe polliceri pro ſua religionis hominibus. Mox edicit vt in craſtinum ſe parent, ituri obuiam hoſtibus, & occurſuri eis Engaddam inter & Hieroſolyma, ad quendam cliuum, cui nomen Sis, voce Hebræis ſignificante eminentiam. Ibi non fore opus vt cum hoſte confligant, ſed pugnantem tantum pro ſe Deum quieti ipſi ſpectatores conſiderent. Poſt hoc oraculum Rex & totus populus proſtrati in faciem gratias agendo adorabant Deum, & Leuitæ organis ſuis hymnos accinebant. Diluculo verò progreſſus Rex in ſolitudinem ſubiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum eſſe prædictioni Prophetiæ, & non ſtruendam quidem aciem, ſed in primo agmine conſtituendos Sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendasq; Deo gratias non aliter quàm liberata iam ab hoſte patria. Placuit omnibus Regis conſilium, idq; mox etiam exſequuti ſunt. Deus verò terrorem & conſternationem immiſit Ammanitis & eorum ſocijs, ita vt alij in alios ruentes hoſtiliter in ſe inuicem debaccharentur tanto furore, vt ne vnus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Ioſaphatus verò proſpiciens in vallem in qua caſtra hoſtium fuerant, quum totam videret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato Dei auxilio, quòd ſibi citra ſudorem & ſanguinem victoria contigiſſet, permiſit ſuo militi caſtra diripere, & ſpoliare cadauera: tantaq; fuit multitudo, vt agrè per integrum triduum omnia ſpolia legerent. Quarta verò die congregatus totus populus in quandam conuallem, potentiam & auxilium Dei debitis concelebrauit laudibus: à quo facto poſtea locus nomen inuenit, vt in perpetuum Conuallis laudationis appellatus ſit. Inde reuerſus cum exercitu Rex Hieroſolyma, per aliquot dies in ſacrificijs occupatus fuit ac epulis. Quin & in exteras gentes tam mirificæ victoriæ fama perlata, eam Regi ſanctitatis ac pietatis opinionem conciliauit, vt res eius ſub diuini numinis tutela eſſe pro comperto crederent: manſitq; vſque extremum eius diem hæc perſuaſio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Iſraelitis præerat: cum quo inita ſocietate parandarum nauium, quæ merces in Pontum peterent ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam. Nauigia enim abſumpta ſunt naufragijs, quòd non bene regerentur præ magnitudine. Quo factum eſt, vt hac cura vacauerit in poſterum. Atque hactenus de Ioſaphato. Achabi verò filius Ochozias regnauit apud Iſraelitas & Regiam Samariam, vir peſſimus, & vtrique parenti

Moabitæ & Ammanitæ Ioſaphato bellũ inferunt.

Precatio Ioſaphati in templo Hieroſolymitano pro victoria obtinenda.

Iaziel Propheta populo victoriam pollicetur.

Arma quibus Ioſaphatus victoriam parauit.

Ammanitæ & cõfœderati ſeipſos inuicem trucidant.

Ammanitarum ſpolia.

Laus & nomen Ioſaphati apud quoſcunque.

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

Ochozias Achabi filius Rex Iſraelitarũ. 4. Regum 1.

parenti omnino ſimilis, & Hieroboami primi Iſraelitarum ſeductoris æmulus. Eius regni anno ſecundo Moabitarum Rex *defecit, & tributa, quæ patri eius ſolitus erat, pendere amplius detrectauit. Accidit autem vt Ochozias de ſolario domus ſuæ deſcendens per gradus prolaberetur, morboq́ ex hoc caſu contracto, Accaronem ad Myiodis (id Deo nomen erat) oraculum ſcitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorum verò Deus Eliæ Prophetæ mandauit, vt nuncijs ab eo miſsis occurrens percontaretur, an Iſraelitæ proprium Deum non haberent, quandoquidem* Rex *ad alienum mitteret de ſalute interrogaturos: iuberetq́ eos reuerti, & Regi dicere, eum non reualiturum. Quod quum Elias feciſſet, nuncij his auditis confeſtim ad* Regem *reuerſi ſunt. Quo demirante celeritatem reditus, & cauſam quærente, aiunt ſibi occurriſſe virum quendam, & vetuiſſe vlterius progredi: iuſsiſſeq́ renunciarent ſuo* Regi *Iſraelitarum Dei nomine, quòd morbus in peius proficiet. Rege verò iubente, vt ſibi figuram hominis illius deſignarent, dicebant hominem eſſe hiſpidum & cingulo coriaceo præcinctũ. Qui cum intellexiſſet Eliam per hæc deſcriptum à nuntijs, miſit ad eum attrahendum centurionem cum quinquaginta militibus. Is repertum in montis vertice deſcendere iuſsit, & ad* Regem *venire. In hoc enim ſe miſſum, vt ni ſponte ſua faciat, vi coactum eò pertrahat. Ille præfatus ſe prodigium editurum, quo verus Propheta noſceretur, & igne ad ſuas preces cælitus miſſo, ipſum vnà cum militibus conflagraturum, malum hoc eis imprecatus eſt: moxq́ candens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit. quorum clade ad* Regem *perlata, iratus alium centurionem cum tòtidem militibus ad Eliam mittit: qui & ipſe cum Propheta minatus vim eſſet, ni volens ſequeretur, & hunc ad preces eius ignis abſumpſit quemadmodum alterum. Quo cognito* Rex *miſit tertiũ. Is quòd eſſet cordatus & manſuetis moribus, poſtquam peruenit ad locum vbi tum erat Elias, & amicè eum ſalutauit: Non ignoras, inquit, quòd vt Regis mandato paream, inuitus ad te venio, ſicut & illi qui ante me venerunt. Miſertus igitur mei & horum militum volens ac libens deſcende, noſq́ ad Regem ſequere. Tum Elias delectatus viri ciuilitate & modeſtis moribus, deſcendit ac ſecutus eſt. Perductus deinde ad* Regem, *afflatus numine: Hæc, inquit, dicit Dominus: Quia me pro Deo non habuiſti, quem de morbo tuo veri nihil prædicere poſſe putaſti, & adeum, qui Accaronitis colitur, de valetudine conſulendum mittere maluiſti, ſcito te moriturũ. Nec multum exinde tempus elapſum, dum ita, vt Elias prædixit, decedens, quòd liberis careret, Ioramo fratri ſuccedenti locum fecit, homini patrem cum alijs vitijs, tum maximè impietate referenti. Omiſſo enim ſui Dei cultu, totum ſe externis religionibus dedidit, vir alioqui non ignauus, & ad res gerendas ſatis induſtrius. Hoc regnante Elias ex hominibus exemptus eſt, nec in hodiernum vſq́ mortalium quiſquam ſcire potuit quiſnam fuerit eius exitus. Diſcipulum reliquit Eliſæum, ſicut iam antè diximus. De hoc Elia & Enocho, qui fuit ante vniuerſale diluuium, in ſacris libris legimus quidem exemptos eſſe è conſuetudine mortalium, mortuos tamen eſſe nemini vnquam fuit cognitum. Cæterum Ioramus accepto poſt fratrem regno, Moabitarum* Regi *Miſa bellum inferre ſtatuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea ſoluebat, intonſarum pecudum annua ducenta millia. Ergo poſtquam domi parauit exercitum, Ioſaphatum quoque per nuncios ſolicitauit, vt quandoquidem amicus eſſet paternus, auxilia mitteret paranti bellum*

An. mũdi 3048. Ante Chriſtum natum 916.

Ochozias grauiter prolapſus decumbit, oraculum conſulit, & ab Elia reprehenditur.

Forma & habitus Eliæ Prophetæ.

Ochoziæ milites, Eliæ attrahendi cauſa miſſi ab igne conſumuntur.

An. mũdi 3049 Ante Chriſtum natum 915.

Ochozias abſque liberis decedens, Ioramo fratri ſuccedenti locum facit.

Elias ſicut Enochus ex hominibus exemptus.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. 4. Reg. 3. Eliſæus.

Ioramus à Moabitarum Rege auxilium petit.

An. mũdi 3049 Ante Christum natum 915.

contra Moabitas, qui tum recens à suo regno defecerant. At ille non se solum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam Regem, sibi obnoxium, in eam expeditionem pertracturũ. Ioramus vbi renunciatũ est ei de talibus auxi-

lijs, venit Hierosolyma, & splendidè ab eius loci Rege exceptus, cum de communi sententia visum esset per Idumæa deserta, quà minimè hostis expectaret, iter facere, cum alijs duobus Regibus Hierosolymis profectus est, videlicet cum hospite, & cum Rege Idumæorum. & circuitu facto, die septima ducibus itineris aberrantibus, in tantam iumenta & milites aquarum penuriam inciderunt, vt omnibus tantum non desperantibus Ioramus doloris impatiens exclamaret ad Deum, quanam sua culpa tres Reges sine prælio in Moabitarum Regis manus traderet? Iosaphatus contrà, vt virum pium decebat, consolabatur eum: iussitq; perquiri numquis in exercitu Propheta adesset, per quem, quid faciendum, Deus posset consuli: & indicante quodam famulo, vidisse se ibi Eliæ discipulum Elisæum Saphati filium, suasu Iosaphati tres Reges ad illum vadũt: quumq; ad illius tabernaculum venissent, quod fortè extra castra fixerat, rogabãt quid futurum esset de exercitu, præcipuè Ioramus. At ille iussit vt absisteret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris Prophetas consuleret, illos enim esse veridicos: Rex precibus vrgebat, vt responsum daret, & periclitantes seruaret. At ille iurauit se ei non fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati viri probi & pij. Accito deinde psalte quodam, sic enim vates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit Reges in alueo torrentis multas fossas facere. nam absque vento & pluuia visuros alueum repletũ aquis, ita vt militi & iumentis abunde potu suppetente, nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solum, inquit, vobis à Deo continget, sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionem vastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hæc loquuto Propheta, sequenti die prius quàm sol oriretur torrens magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumeã triumdierũ itinere inde distantem demissi fuerant: vt & iumentis & militi largissima ades-

Aquarũ in Hebræorum exercitu penuria.

Elisæum Reges consuluũt.

Elisæus pluuiã venturam & victoriam prædicit.

set

adesset potus copia. Rex autem Moabitarum vt audiuit tres Reges contra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clàm in ditionem suam impetum facerent, qui videntes exoriente sole aquam in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat) colore sanguineã, quòd eo tempore maximè aqua radijs icta rutilet, falsò opinati sunt hostes propter sitim in semetipsos arma vertisse, & eorum sanguinem per torrentem defluere: & cum hac persuasione Regem suum adeuntes, rogabant vt eos ad diripienda hostilia castra permitteret, quo impetrato, ruẽtes velut ad paratam prædam, ad Hebræorum castra perueniunt. Sed valdè eos sua spes frustrata est. Coorientibus enim in eos vndiq; hostibus partim casi sunt, partim dissipati fugiendo ægrè in terram suam euaserunt. Reges verò agros Moabitarum ingressi, dirutis oppidis totam regionem prædis abactis exhausserunt, & rura eorum glarea torrentis operierunt, & optimas quasq; arbores exciderunt, fontesq; aquarum obturauerunt, mœnibus vbiq; solo æquatis. Rex ipse compulsus in quandam vrbem & obsessus, veritus ne expugnata illa caperetur, erumpere cum septingentis equitibus tentauit, qua parte negligentiores excubiæ visæ sunt. quod vbi præter spem non successit, in vrbem reuersus rem extremæ necessitatis & desperationis aggreditur. Seniorem enim filium, qui regni successor destinatus fuerat, productum in mœnia, toto hostili exercitu inspectante, holocautoma Deo sacrificat. Reges verò hoc viso tantam necessitatem miserati, & humanarum vicissitudinum memores, soluta obsidione, domum quisq; suam reuersi sunt. Iosaphatus verò post hanc expeditionẽ pacatus quidẽ, sed non diu Hierosolymis superuixit, exacto vitæ anno sexagesimo, regni vigesimo quinto: sepultusq; est in ea vrbe magnificè, quemadmodum Dauidis imitatorem sepeliri decuit.

An. mũdi 3049 Ante Christum natum 915.

Mira hostium execatio, per fluentis vmbram facta.

Hebræorum contra Moabitas victoria.

Moabitarum Rex filium proprium sacrificat.

Iosaphati mors.

CAP. II.

Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adèptus, fratres & paternos amicos interficit.

FILIIS, quos complures reliquit superstites, Ioramus natu maximus patris voluntate in regnum successit, cum Israëlitarum Rege commune nomen habens, vxoris suæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tum recens à Moabitico bello Samariã reuersus Elisæum secum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc transcriptas inserere nostræ narrationi operæprecium duximus. Obediæ vxor, qui Achabi dispensator fuerat, tunc vidua Elisæum adijt, dicens nec ipsum ignorare quòd ea persecutione, qua Iezabela in prophetas sæuiebat, maritus eius centum ex eo numero seruauerat: quos vt alere clàm posset, multum aris alieni contraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in seruitutem velle rapere. quapropter orabat vt ob hoc mariti benefactum eius misertus opem aliquam præsentem afferret. Quo scitante ecquid domi haberet, nihil se habere ait, præter olei paululum in fidelia. tum propheta iubet illam ire, & acceptis commodato à vicinis vacuis vasis compluribus, foribus q; cubiculi clausis, in omnia oleum id indere. Deum enim repleturum omnia. Paruit mulier, & repletis ad vnum omnibus ad prophetam reuersa rem totam illi retulit. Ille consuluit, vt, diuendito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquantum enim de olei precio superfore, quod ad liberorum alimenta valeat. atque in hunc modum mulier à creditorum molestia liberata est. Item Ioramum per

An. mũdi 3056. Ante Christum natum 904. Ioramus Iosaphati filius, Rex Hierosolymorum.

4. Reg 4.

Elisæus viduæ vt ex olei fidelia plurima vasa adimpleat, iubet.

An. mũdi 3050. Ante Christum natum 914.

nuncios admonuit, vt locum quendam caueret, in quo à Syris occidere eum volentibus insidiæ positæ fuerant. Quo factum est, vt ille præmonitus venatum non iret: Adadus autem frustratis insidijs indignatus est, ratus à suis detectas:

Ioramum Elisæus vt Syrorum insidias caueat, admonet. 4. Reg. 6.

& vocatis domesticis per conuicium proditores appellauit, minatus etiam mortem, eo quòd rem solis creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autem respondente, non rectè eum facere quòd proditionis amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendum missi fuerant: sed scire debere, quòd Elisæus propheta nihil non indicet, prodatq́ vel occultissima consilia: iussit eos per nuncios explorare, in quanam vrbe Elisæus habitet: renunciatumq́ est ei apud Dothaim hominem degere. Ac mox illuc aliquot equitum turmas misit cum curribus, qui Elisæum comprehenderent: qui noctu vrbem circumuentam circumquaque custodiebant. Diluculo autem minister prophetæ re cognita, quòd hostes vellent eum capere, trepidè accurrens hoc illi indicat. At ille famulum ponere metum, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidens diuino auxilio: rogauitq́ Deum, vt ad confirmandum famulum præsentem se & auxiliatorem ostenderet. Tum Deus exoratus speciem magni equitatus & curruum circa Elisæum famulo videndam exhibuit, ita vt animatus his suppetijs nec ipse quicquam timeret amplius. Post hæc vates iterum Deum orauit, vt obscuraret oculos hostium, caligine immissa præ qua agnoscere ipsum nequeant: & impetrato hoc quoq́, dedit se in medium illorum, interrogans quem quærerent. quibus respondentibus, Elisæum prophetam se quærere, pollicitus est hunc se traditurum eis, si ad vrbem, in qua ille esset, ipsum sequerentur. atq́ ita, vt qui & oculis & mente à Deo cæcati fuerant, ducentem incunctanter secuti sunt. quos vbi Samariam perduxit, Joramum Regem iussit portas claudere, & Syris suum militem circumdare: precibus deinde rursum ad Deum missis impetrat, vt purgatis hostium oculis, caliginem illam tolleret. at illi recepta oculorum acie conclusos se animaduertunt in medijs hostibus. cumq́ attoniti & inopes consilij hærerent in tam prodigioso negocio, Rege quærente ex propheta, an iaculis eos

Eliseus Dothaim hostibus cingitur.

Angelus circa Elisæũ prophetam.

Syros obcæcatos Elisæus in Samariam ducit, eoq́; suadente, Joramus liberaliter ac splendidè eos tractatos, remittit.

eos deberet configere, id quidem facere vetuit. solos enim bello superatos hostes occidi fas esse. at hos ne lasa quidem ipsius ditione, Dei voluntate & potentia ignaros omnium eò loci esse productos. consuluit igitur vt hospitali mensa refectos incolumes abire permitteret. Itaq; Joramus propheta monitis obsequens, liberaliter ac splendidè tractatos Syros ad Regem eorum Adadum remisit. Illi reuersi omnia, quæ eis contigêre, suo Regi renũciant: qui in tanto prodigio manifestam Dei potentiam admiratus, simulq; vatis diuinitatem, nihil posthac contra Israelitarum Regem clam molitus est: sed decreuit aperto marte rem gerere potentiorem se ratus & numerosioris exercitus dominum: comparatisq; ingentibus copijs, vniuersas contra eum educit. qui putans se imparem si collatis signis res ferro gerenda sit, intra Samariam se continuit, fretus vrbis munitionibus. Adadus verò cogitans, si non machinis, fame tamen eam se in potestatem redacturum, oppugnationem aggreditur. Tanta autem Joramus laborabat rerum inopia, vt propter nimiam indigentiam intra Samariam veniret octuaginta denarijs argenteis caput asini, & quinq; denarijs Hebræi columbini stercoris sextarium vice condimenti emerent: nihilq; magis verebatur Rex, quàm ne quis fame adactus & non ferens inopiam, vrbem hostibus proderet. quamobrem per singulos dies ipse obibat mœnia & excubias, dispiciens ne quis in vrbem clam admitteretur, & singulari diligẽtia huiusmodi occasiones adimens. Cumq; mulier quædam exclamasset, Miserere domine: putans eam aliquid cibi petere, commotus ira malè precatus est ei, negans sibi esse vel areas vel torcularia, vnde ipsi impartire posset aliquid. illa verò dicente, nihil se eiusmodi petere, nec ob cibum molestam esse, sed vt litem inter se & aliam mulierem finiat: iubet quid rei sit exponere. Mulier ait, se cum amica quadam vicina pactam, vt quandoquidem nullum aliud adsit contra famem remediũ iugulatis infantibus (nam vtriq; erat filiolus) vnum atq; alterum diem cibo se alerent. Se prius suum occidisse, quo hesterna die consumpto in communem alimoniam, alteram illam mulierem à pacto discedere, & suum abscondidisse filium. Perculsus vehementi dolore Ioramus vestem sibi conscidit, & exclamans hoc demum defuisse ad calamitatum summam, ira contra prophetam accenditur, tollendum dictitans qui in tantis malis nullum dignaretur à cœlesti numine impetrare subsidium: confestimq; mittit qui caput illi amputet. Et ille quidem ad eadem eius properabat, Elisæũ verò Regis ira non latuit: sed domi sedens cum discipulis, Joramus, inquit, homicidæ filius misit qui caput mihi adimat. nũc aduentũ eius obseruate, vt dum erit pro foribus opponatis vos, & obiectis foribus illum remoremini. mox enim Rex ipse aderit, mandati iam pœnitens. Illi ita vt iussi sunt, hominẽ venientem excludunt: moxq; Ioramus ad se reuersus & veritus ne cædes acceleretur, quantum potuit ad Elisæum properat, interuentu suo cohibiturus missum à se hominem, & vatem periclitantem seruaturus. quò vt ventum est, incusare eum cœpit, quòd in tantis calamitatibus se cum ciuibus despiceret, nec vllum à Deo peteret remedium. Tum propheta promittit in crastinum eadem hora qua tum Rex ad se venerat, futuram magnã rerum ad victum necessariarum abundantiã, ita vt publicè in foro vno siclo veniret satũ simila, & vno æquè siclo duo sata hordei. His dictis Rex cum suo comitatu supra modũ exhilaratus est, propter expertã toties prædictionũ fidem tum quoq; nihil addubitans, & præsentem difficultatem spe futuri subleuans. amicus autem quidã regius, tertiæ copiarum eius parti

An. mũdi 3050. Ante Christum natum 914.

Hedio & Ruffinus Cap 4.

Samaria à Syris obsessa.

Fames in Samaria tanta, vt mulier mulieri filium comederet.

Ioramus Eliseo mortem minatur. 3. Reg 7.

An. mũdi 3055. Ante Christum natum 909. 4. Reg. 7.

parti præpositus, cui tum Rex fortè familiariter incumbebat, Non credibilia, inquit, polliceris mi vates, & sicut absurdum sit sperare similæ ac hordei pluuiam, ita nec quod tu dicis, mihi fit verisimile. Tum propheta, Videbis ipse, ne dubita, sed videbis modò, non frueris etiam. Hæc prædictio effectum talem habuit. Mos erat apud Samaritas, vt lepra impurati extra mœnia degerent: & tum quoq; quatuor numero hac de causa extra portas habebant domicilium. Hi cum propter sæuientem famem nihil ex vrbe ciborum acciperent, & siue in vrbem reditus daretur, siue domi se continerent, fame sibi pereundum certò intelligerent, decreuerunt se hostibus committere: vt siue eis parceretur, viuerent: siue sæuire hostis mallet, certè leuius mortis genus incurrerẽt. Hæc sententia postquam comprobata est, noctu eunt ad castra hostium. Ea nocte Deus Syros exterruit, immisso in aures eorum sonitu quasi curruum & armatorum aduentantium, adeò vt, crescente magis ac magis suspicione, consternati è totis castris ad Regem suum concurrerent, dicentes adesse Reges à Joramo conductos, Regem Ægypti & Regem insularum. iam enim exaudiri eorum strepitum. Hæc nunciantibus Adadus credidit, quòd & ipsi aures inani sonitu pulsarentur vt cæteris: & per summam trepidationem omnes sine ordine ad fugam se expediunt, relictisq; intra castra & equis & iumentis & diuitijs maximis totam spem salutis in fugiendo collocant. Leprosi verò illi Samaritæ venientes in castra Syrorum in ipso valli aditu ingens silentium & magnam rerum copiam deprehendunt, progressiq; vlterius & ad vnum quodpiam tentorium delati, postquam ne vnum quidem adesse viderunt, refecti primùm cibo ac potu, veste & multo auro se onerant, eam prædam extra vallum elatam in quodam loco abdunt: mox alterum tentorium aggressi faciunt similiter vt prius: idq; quater fecerunt, nemine interim conspecto. Vnde facilè coniectantes de abitu hostium, damnabant suam negligentiam, quòd non hæc Ioramo & ciuibus indicassent mox à principio. quapropter ad mœnia Samariæ properant, & inclamatis custodibus discessum hostium eis significant. illi porrò excubitoribus regijs idem renunciant. Rex cognito negocio amicorum & ducum consiliũ aduocat. ait rem sibi suspectam, ne æstu, simulato abitu, Syri sibi insidias struant, desperantes fame vrbem expugnari posse: vt si ad diripienda castra, quasi fuga deserta procurrant, repentè coorti cæsis direptoribus vrbem etiam facilè occupent. quare suam sententiam esse, vt diligenter eam contra insidias muniant, & cauti sint, neq; temerè credita fuga hostium procurrendo periculo se obijciant. Hoc consiliũ quidam laudauit vt prudens: addiditq; sibi videri mittendos duos equites qui omnia Jordanem vsq; explorent: qui si fortè intercipiantur, cautiores fore cæteros, ne & ipsi temerè progressi circumueniantur: nec duorum equitum fore grauem iacturam, quos fortassis alioquin fames absumeret. id Regi placuit, & euestigio misit qui omnia dispicerent. illi renunciant nihil se per viam reperisse hostium, sed passim iacere arma iactata, & frumentum reliquasq; sarcinas, quo expeditiores fugerent. his auditis Rex multitudinem ad castrorum direptionem emittit. nec fuit vulgaris præda, sed auri & argenti plurimum, & varia iumentorum genera, præterea tantum inuenerunt frumenti atq; hordei numerum, quantum nec in somnis sperare poterãt, vt mox omnes præteritæ famis obliuio caperet. tanta enim fuit abundantia, vt duo sata hordei siclo emerentur, & eodem precio satum simile, iuxta Elisæi vaticinium. satum autem continet modium Italicum & dimidium

Fuga hostiũ ob terrorem à Deo immissum.

Leprosi Samaritanis hostium castra deserta esse, significant.

Exploratores.

Castra hostium à Samaritanis diripiũtur.

Veritas oraculorum Dei.

midium. ſolus autem hac copia nõ eſt adiutus præfectus ille tertiæ partis militiæ. An. mũdi 3055. Ante Chriſtum natum 909.
conſtitutus enim ad portam à Rege, vt cohiberet proruentis multitudinis impetum, ne ſe inuicem conculcando obtererent, ipſe hoc paſſus eſt: atq; ita interijt, Incredulitatis pœna.
quemadmodum Eliſæus prædixerat, cum prænuncianti annonæ abundantiam nóllet credere. Rex autem Syrorum Damaſcum reuerſus incolumis, vbi co- 4. Reg. 8.
gnouit diuinitus immiſſo terrore ſe vnà cum exercitu in fugam coniectum, & vanum fuiſſe quod de aduentu hoſtium crediderant, ratus omninò aduerſum ſe

habere numen per animi ægritudinem in morbum etiam corporis incidit. cumq; Eliſæus ab Adado ægrotante conſulitur.
per idem tempus Eliſæus Damaſcum inuiſeret, hoc cognito fidiſſimum è familiaribus ſuis Azaëlem honoris cauſa ei miſit obuiam, non ſine muneribus, ſcitaturum quiſnam futurus eſſet morbi exitus, & num euaſurus eſſet hoc periculum. Azael aſſumptis XL. *camelis quicquid optimum ager Damaſcenus fert, & quicquid in regia fuit eximium, in eos impoſuit: & obuiàm factus Eliſæo, reuerenter eum ſalutat, dicens ſe ab Adado Rege miſſum, vt offerret ei munera, & de morbo conſuleret, num quod leuamen ſperare debeat. propheta nuncio nihil mali renunciare iuſſo, tantum moriturum Regem indicat. id famulus regius dolenter accepit. Eliſæus verò flebat, & multis manabat lacrymis, proſpiciens quanta mala paſſurus eſſet ſuus populus poſt Adadi obitum. Azaële deinde ro-* Vaticinium de Adadi morte, & regno Azaeli tradendo.
gante cauſam triſtitiæ, fleo, inquit, quòd me Iſraëlitarum miſereat, tam multis à te afficientur cladibus. nam optimos ex eis interficies, & munitiſſimas eorum vrbes incendes, & infantes ad ſaxa allides, & diſſecabis prægnantes mulieres. Azaële verò dicente, & vnde mihi vires vt hæc faciam, ait ſibi diuinitus ſignificatum, quòd ipſe regnaturus ſit in Syria. Itaq; Azaël reuerſus ad ſuum dominum, melius eum habiturum nunciat: & ſequenti die reti vuido in eum iniecto, præfocati à ſe regiam occupat, vir aliquin ſtrenuus, & gratioſus apud Syrorum ac Damaſcenorum multitudinem: quo factum eſt, vt vſq; in præſens tempus, tam Adadus quàm Azaël eius ſucceſſor diuinis apud Syros colantur honoribus, tum propter aliam beneficentiam, tum quia magnificè templis exſtructis

An. mũdi 3057. Ante Christum natum 907.

Damaſcenorum vrbem ornatiorem reddiderint, eorum enim effigies quotidianis pompis honorant, & antiquitatem iactant, neſcientes quod non admodum ſint veteres, & nondũ centum ſupra mille anni ab eorũ ætate interceſſerint. Caterùm Ioramus Iſraelitarũ Rex audita morte Adadi, à continuis pauoribus reſpirauit, latus tandem aliquando licere ſibi in pace viuere. Alter verò Ioramus qui Hieroſolymis imperitans eodem vt dixi nomine cenſebatur, mox vt principatum iniit, à cædibus fratrum & paternorum amicorum poteſtatem auſpicatus, videbatur cum Iſraeliticis Regibus *certamen ſuſcepiſſe, ne inferior haberi poſſet, quantum ad impietatem attinet, nactus ad hoc magiſtram idoneam Gotholiam vxorem: quæ fuit Achabi filia, à qua externorum numinum cultum didicit. Et quamuis Deo certum eſſet ſeruare quæ Dauidi promiſerat, Joramus tamen indies nouis ſuperſtitionibus iritare eum, & populi religionem deprauare non deſtitit. Accidit interim vt Idumæi ab eius imperio deficerent, cæſo* Rege *ſuo qui Joſaphato hactenus paruerat, & nouo in eius ſolium impoſito: quam iniuriam vlturus Joramus cum equitatu, qui tum ad manum erat, & curribus in Idumæam noctu irrupit: & exuſtis vicis finitimis, non eſt auſus vlterius progredi. nec tamen hac expeditione quicquam profecit, niſi quod plures defectiones ſecutæ ſunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labinam regionem incolunt. Tantus autem fuit hominis furor, vt adigeret populum lucos in editis montibus ſitos conſcendere, & aliena numina colere. Cui ſic inſanienti & prorſus oblito inſtituti patrij, affertur ab Elia propheta epiſtola, vindictam Dei minitans, quòd contempto patrum ſuorum exemplo, ad ſectandam Iſraeliticorum impietatem ſe contulerit: nec hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hieroſolymorum ciues impulerit, relicta patria religione, ad externos ritus deſciſcere, & effigies hominum colere, quemadmodum & Achabus ſibi ſubditos compulerat. ad hæc quòd fratres & alios viros bonos ac iuſtos interfeciſſet. pœna etiam qualis immineret in eiſdem ſignificabatur literis, hoſtilis manus quæ in populum Regis & domeſticam familiam deſæuiret, nec liberis parcens nec vxoribus. Ipſum quoq; lento ventris profluuio vexatum, inteſtinis ſimul paulatim efluentibus, ſerò per hoc peccatum agnoſcentem, miſeram efflaturum animam. atque hoc fuit argumentum epiſtolæ, quæ illi Eliæ nomine eſt reddita.*

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 4. Reg 8.

Iorami impietas.

Idumæorum apoſtaſia.

Iorami ſcelera ab Elia per literas accuſantur.

CAP. III.

Exercitus Iorami deletur ab hoſtibus, & filij perimuntur, vnico excepto, poſtremò ipſe miſera morte tollitur.

Arabum contra Ioramum expeditio. 2. Paral. 21. An. mũdi 3060 Ante Christum natum 904.

NEC multo poſt exercitus Arabum qui verſus Æthiopiam incolunt, cum alijs barbaris Jorami regnum inuadit, qui & regionem omnem, & ipſam regiam diripuit, iugulatis etiam vxoribus eius ac liberis. vnicus tantum fuit ſuperſtes, ægrè elapſus è manibus hoſtium, Ochoziæ nomine. poſt hanc publicam calamitatem & ipſe in morbum incidit, ſicut ei iam antè prædictum fuerat. id malum in ventrem eius ingruit, vt manifeſto diuinæ iræ indicio miſerabiliter periret, videns quotidie per ventrem inteſtina defluere. quin & populus inſultauit eius cadaueri, facilè inde coniectans quàm inuiſus Deo fuiſſet homo nefarius, nec eum regio funere dignatus eſt, nec paterno monumento intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo. populus Hieroſolymitanus Ochoziam in paternum ſolium impoſuit.

Mors Iorami.

Damaſce-

CAP. IIII.

Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.

An. mũdi 3060 Ante Christum natum 904. Hedio & Ruffinus Cap. 6.

ISRAELITARVM *autem Rex Joramus sperans post Adadi mortem Ramatham Galaditicam vrbem se posse recipere, magno prius facto apparatu, exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro nõ lethaliter, in Azaram vrbam se recepit curandi vulneris gratia, relicto in obsidione Ramatha toto exercitu, cui Ieum Amasis filium præfecerat, qui illam vi expugnatam recepit. erat autem ei propositum percurato vulnere Syros bello aggredi. Interim Elisæus dato vno è discipulis suis sacro oleo, misit eum Ramatham, vt eo delibutum Ieum Regem appellaret, diceretq; se autoritate diuina Regem eum eligere, mandatis etiam quibusdam alijs, iussit eum fugientis more iter facere, nemine abitus eius conscio. Ille vbi ad destinatã vrbem peruenit, offendit Jeum fortè sedentem medium inter duces exercitus, ita vt Elisæus fore prædixerat: accedensq; ad illum, ait se cum eo velle colloqui. & cum surgens secutus ipsum esset in conclaue, iuuenis deprompt ũ oleum in caput eius effudit. Deus, inquit, te Regem elegit in perniciem Achabi generis, & vt vlciscaris prophetarum eius sanguinem, qui à Jezabela contra omne fas occisi sunt: vt quemadmodum prius Hieroboami & filij ipsius Nabadi, ac mox Basani familia propter impietatem interiere funditus, ita nunc nullum semen maneat reliquum ex Achabi genere. Atq; hæc locutus è conclaui se proripuit, nolens à quoquam conspici. Jeus autem statim in consessum ducum redijt. Percontantibus autem illis, qua de causa venisset is iuuenis, & insanum videri dicentibus: rectè, inquit, coniecturam facitis. nam insani verba locutus est. illis verò magis etiam exponi sibi quid esset orantibus, regnum populi sibi à Deo delatum, ait illum dixisse. Hæc vbi prolocutus est, vnusquisq; ducum detraxit sibi pallium, quibus congestis in speciem solij, & ipso superimposito, tubis & cornibus iusserunt signa canere, Ieum nouum Regem consalutantes faustis acclamationibus. Ille decreuit cum exercitu Jezraelam vrbem petere, vbi tum, vt iam diximus, Joramus curabat vulnus quod in Ramathensi oppugnatione acceperat. Veneratq; eò per officium cognationis etiam Hierosolymorum Rex Ochozias, quòd esset sororis eius filius, vt quomodo se haberet vulnus inuiseret. Quos vt Ieus repentino accessu opprimeret, edixit vt è suis militibus nemo Ioramo indicium faceret: hoc enim eximium fore argumentum quòd bona fide regnum sibi detulerint.*

2. Reg. 9.

Ieus in Regem vngitur, Deo sic mandante &c.

CAP. V.

Ioramus à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.

MILITES *verò lati imperata faciunt, & omnes vias obsident, ne quis ad Joramum, illis insciis, peruenire, & quid agatur renunciare valeat. Ieus interim stipatus equitum lectissimis, ad Iezraelam sublimis curru properè vehitur. quo iam appropinquante, speculator à Rege constitutus, vt venientes in vrbẽ obseruet, vbi vidit Jeum cum turmis aduehi, renunciauit Ioramo aduentare agmen equitum. ille eueſtigio mittit quendam equitem qui occurrat & cognoscat quisnam veniat. ad quos vbi accessit eques, rogat quid agatur in exercitu. Regem enim scire cupere. Ieus iubet illum nihil de hac re esse solicitum, & vt sequatur se cum*

Iorami cædes.

An. mūdi 3060 Ante Christum natum 904.

alijs. hoc ſpeculator cum vidiſſet, renunciat Joramo equitem illum admixtum agmini iter facere cum illis, mox & alterum à Rege miſſum Jeus idem iubet facere. vt verò & hoc per ſpeculatorem Joramus didicit, poſtremò ipſe conſcenſo curru cum Ochozia Hieroſolymorum Rege, quem vt cognatum inuiſendi gratia illò veniſſe diximus, exiuit illi obniam. nam lentè & compoſito agmine Jeus incedebat. Hunc Joramus in ſuburbano Nabuthi nactus, rogat ſatin ſalua ſint res in exercitu. à quo amarulento conuicio exceptus, & venefica meretricis filius appellatus, facilè cogitãs nihil ſani eum habere in animo, flexis habenis cœpit fugere, dicens Ochozia, circumuentos ſe dolo ac inſidijs. Ieus verò ſagitta per cor trãsfixum de curru eum præcipitat. mox Badaco tertia partis exercitus præfecto imperat, vt cadauer Iorami in Nabuthi agrum proijciat, prophetiam Eliæ in mentem ei reuocans, qua patri huius Achabo prædixerat, fore vt aliquando ipſe & eius familia in eo loco pereat. id enim ſe tum ex ore prophetæ audiſſe, cum poſt tergum Achabi in eodem curru ſederet. id quod etiam ita, vt prædictum fuerat, euenit. Cæſo autem Joramo, Ochozias ſuæ quoq; ſaluti metuens, currum in aliam viam deflexit, latére ſe Ieum exiſtimans. At ille aſſecutus eum ad quendam cliuum, ſagitta ictum ſauciat. qui, relicto curru, equum properè conſcendit, & continuato curſu delatus eſt in Magedonem oppidum, vbi paulò poſt ex eo vulnere mortuus, relatusq; Hieroſolyma, illic ſepultus eſt, cum regnaſſet anno vno, patre ſuo longè ſceleratior.

Veritas oraculorum diuinorum.

Ochoziæ Regis Hieroſolymitani mors & ſepultura.

CAP. VI.

Ieus inter Iſraelitas regnat apud Samariam, & poſt eum vſque quartam generationem eius progenies.

Exemplum vltionis diuinæ in Iezabela valde inſigne.

IEV verò veniente Jezraelam, Iezabela ornatu regio ſtans in turri ô ſeruum egregium, inquit, qui dominum ſuum occidit. Ille ſuſpiciens rogauit eam quænam eſſet, iubens ad ſe deſcendere. tandem eunuchis ipſius imperat, vt eam de turri dent præcipitem. quæ inter cadendum cruentatis mœnibus, vbi ſolum attigit, ab equitibus conculcata & obtrita periit. poſthæc Ieus ingreſſus regiam cum amicis refecit ſe ab itinere, mandauitq; Jezabelæ famulis vt eam ſepelirent in honorem generis, quòd nata eſſet è Regibus: qui nihil reliquum inuenerunt de cadauere, præter manus & faciem, conſumptis cæteris à canibus. his auditis Jeus admiratus eſt Eliæ mentẽ diuinam, qui eam Reginam in hac ipſa vrbe malè perituram prædixerat. Et quia ſeptuaginta liberi Achabi apud Samariam educabantur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorũ pædagogos, alteras ad vrbis magiſtratus, miſit: in quibus hortabatur, vt quandoquidem arma, viri, & currus illis non deeſſent, creato ex eo numero Rege, qui per ætatem maximè videri poſſit idoneus, in domini interfectores vindicent. Id faciebat, vt experiretur quomodo Samaritæ erga ſe animati eſſent. Magiſtratus autem & pædagogi, lectis literis, extimuerunt, & cogitantes ſe huic, qui duos maximos Reges oppreſſerat, eſſe impares, reſcripſerunt, ipſum eſſe dominum, ſe verò imperata eius paratos facere. Ille rurſum reſcripſit, ergo Achabi filiorum capita præciſa ad ſe mitterent. Tum magiſtratus accerſitis adoleſcentum altoribus imperant, vt occiſis illis, præſecta capita ad Ieum tranſmittant. illi nihil miſerti iuſſa peregerunt, & congeſta in vaſis quibuſdam plexilibus capita Iezraelam miſerunt. Quæ cum eo perlata eſſent, renunciatur cœnanti cum amicis Regi, adeſſe Achabi filiorum capita.

4. Reg. 10.

Achabi ſeptuaginta liberi Samariæ trucidati.

capita. ille ante portam ex vtroq; via latere aceruos ex eis iußit conſtrui: quo fa- An. mũdi 3060
cto diluculo ad ea viſenda progreſſus, vertit ſe ad populum, etſi ego, inquit, cum Ante Chriſtum
coniuratis Dominum meum interfeci, iſtos omnes quis interfecit? Volebat q; eis natum 904.

perſuaſum, quicquid Achabi generi accidiſſet, non volente ſolum, ſed prænun-
ciante etiam Deo factum, qui hoc fore iam ante per Eliam vatem oſtenderat.
Deinde occiſis quotquot etiam apud Iſraelitas ex ea cognatione inuenirẽtur, Stirpis Achabi exci-
verſus Samariam iter ingreſſus eſt. Et cum incidiſſet in cognatos Ochoziæ Re- ſio.
gis Hieroſolymorũ, rogauit quonam tenderent: aiunt ſe venire ſalutatum Iora-
mum, & cum eo Regem ſuum Ochoziam. neſciebant enim vtrunque ab eo ne-
catum. ille hos quoque comprehenſos iubet interfici, duos & quadraginta nume- Cædes cognatorum
ro. Paulo pòſt occurrit ei vir bonus & iuſtus, nomine Ionadabus, vetus ami- 42. Ochoziæ.
cus ipſius: qui poſt mutuam ſalutationem multis verbis prædicauit eius facino- Ionadabus.
ra, quod ex ſententia Dei fecerit omnia, dum impiam Achabi familiam ex-
ſtirpat radicitus. Ieus verò ſuaſit ei, vt cõſcenſo curru, quo ipſe vehebatur, ſimul
intraret Samariam. Viſurum enim quòd nemini malo parceret, ſed falſos va-
tes ac Sacerdotes, qui, populo ſeducto, autores fuerint, relicta patria religione, ex-
terna ſacra ſuſcipiendi, ad vnum omnes ſupplicio dederet. iucundiſſimum ſpe-
ctaculum fore viro bono, inſpicere malos dantes meritas pœnas antè actorum
ſcelerum. Paruit Regi Jonadabus, & eodem curru cum eo Samariam perue-
ctus eſt. At Ieus quantum cognatorũ Achabi, diligenti inquiſitione facta, inibi
reperit, omnes ad mortem adegit. cumq; cuperet neminem è falſis Prophetis &
Sacerdotibus profanis euadere, dolo vniuerſos circumuenit. Conuocato enim
populo, ait ſe omnes Achabi religiones duplicare velle, idq; vt ex ſententia Sa-
cerdotum ipſius & Prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad ſe conuenire.
Celebrandum enim ſolennibus victimis diem feſtum Bali: quo nomine Achabi Baalitarũ maſtatio.
Deus vocabatur. ab ea feſtiuitate ſi quis Sacerdotum abfuerit, capitalem fo-
re dimiſſis deinde per omnem Iſraelitarum ditionem qui Sacerdotes ad ſtatum
diem Samariam deducerent, iußit omnibus veſtes donari. eas cum accepiſſent,

An. mūdi 3060. Ante Christum natum 904.

venit in adem vbi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui scrutarentur, ne quis alienus admixtus sit: nolle se dicens vt sacris eorum alienus ac profanus vllus sese ingerat. illis verò negantibus quenquam talem adesse, & iam sacra sua parantibus aggredi; foris octuaginta viros è fidissimis armat: quibus mandat, vt pseudoprophetas omnes interimant, & patrios ritus tam diu neglectos vlciscantur, interminatus quicunque aliquem eorum elabi permiserit, vicarium pro illo moriturum. Illi verò omnes ad vnum necauerunt, & regia ipsa incensa vrbem externis sacris profanatam purificauerunt. Iste Bal Tyriorum Deus erat, quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyriorum ac Sidoniorum Regis soceri sui coluit, templo ei Samariæ dedicato, & Prophetis cum reliquo cultu assignatis. huius sacris abrogatis Ieus, aureas tamen vaccas Israelitis adorare permisit. Nec tamen ingrata Deo fuit eius in impios animaduersio, qui per Prophetam suum significauit, per quatuor generationes posteros eius apud Israelitas regnaturos.

Bal Tyriorum Deus.

Ieu posteris Regnum promittitur.

CAP. VII.

Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, qua post sextum annum cæsa Pontifex Ochoziæ filium Regem constituit.

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

4. Regum 11. Gotholia omne semen Regium tollit, vno solùmodo Ioaso, Ozochiæ filio seruato.

DVM Ieus homines nefarios in hunc modum persequitur, Gotholia Regis Achabi filia comperta filij morte & generis sui pernicie, decreuit etiam è Dauidis familia neminem superstitem relinquere, ne quis huius sanguinis post hac Hierosolymis regnum obtineat: id quod, quantum in ipsa fuit, perfecit. Seruatus tamen est vnus Ochoziæ filius ad hunc fermè modum. Erat Ochoziæ germana soror, Iosabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc Regiam ingressa, cum inter cæsorū cadauera latentem nutricis opera anniculum puerum Ioasum deprehendisset, ablatum furtim domi in suo cubiculo abdidit, & solo marito conscio sex annis in templo clam aluit, quàm diu Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo demum anno Ioadus cum quinque centurionibus coniurat, vt, communicatis operis, ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferant: datáq; & acceptâ silentij fide spei pleni negocium hoc modo aggrediūtur. centuriones Ioado ad hoc facinus adsciti peragrata tota regione Sacerdotes ac Leuitas, & aliquot in suis tribubus potentiores Hierosolyma nomine Pontificis euocatos secum adducunt. ille habere se vtile Reipublicæ consilium ait, aperturumq; eis, si id apud se continere velint. opus enim esse non silentio tantū, sed etiā auxilio. Cumq; Sacramentum ab eis accepisset, tuto se posse quicquid vellet dicere, producto puero Dauidici generis quem alebat, Hic est, inquit, Rex vester, ex illa natus familia, quam scitis Deum prædixisse regnaturam in perpetuum. Itaque censeo tertiam vestrum partem custodiam eius in templo agere, tertiam item omnia templi loca opportuna occupare: eam verò quæ superest, patentem portam, qua itur in regiam, seruare. reliqua verò multitudo in templo inermis sit, neque quenquam cum armis intrare sinite qui non sit Sacerdos. præterea certos è sacerdotibus ac Leuitis selectos mandauit satellitij more strictis gladijs Regem stipare, & si quis armatus in templum irrumpere ausit, incunctanter occidere, & posito omni metu seruandi tantum Regis curam gerere. illi approbato Pontificis cōsilio, rem statim aggrediuntur. Ioadus verò aperto armamentario, quod Dauid in templo instruxerat, distribuit centurionibus & Sacerdotibus

Ioasus, Ioado Pontifice auxiliante, in Regem creatur.

tibus ac Leuitis quantum ibi haſtarũ inuenit & pharetrarum, & ſi quod aliud armorum genus aderat. atq; ita armatos templo circumdedit cõſertis inuicem manibus, vt ab ingreſſu, quos intereſſe non oportebat, excluderent. adductoq; in medium puero, corona regia caput redimitum, & inunctum ſacro oleo Regem pronunciat. populus quoq; gaudens ſimul & plaudens fauſtis acclamationibus vitam & victoriam nouo Regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes præter ſpem ad aures Gotholiæ venientes effecerunt, vt vehementer perturbato animo cum ſuo ſatellitio proſiliret à regia. Venientem deinde in templum ipſam quidem ſacerdotes admittũt, ſed armatos eam ſequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipſum templo à Pontifice circumdati fuerant. Cæterum Gotholia poſtquam puerum vidit in ſuggeſtu ſtantem, redimitumq; corona regia, diſciſſa veſte ſua, magno clamore iubet interfici inſidiatorem, & occupatorem tyrãnidis. Ioadus cõtrà accitis centurionibus iubet mulierem arripi, duciq; in torrentẽ cedronis, atq; illic pœnas luere. neq; enim fas eſſe templũ veneficæ ſupplicio pollui. mandauit etiã, ſi quis ei conetur ferre ſuppetias, & ipſum pariter interimi. Illi igitur quibus hoc demandatum eſt, eductã extra portã mulorũ Regis illic interficiunt. Vt verò conſpiratio contra Gotholiam ſucceſſit, Ioadus conuocato populo ac militibus in templum, omnes Sacramento ad fidem Regis adegit, incolumitati ipſius tuendæ, regnoq; augendo daturos operã. eodem iureiurando mox Regẽ aſtrinxit ad diuini numinis reuerentiã, & ad obſeruationem legum quas Moſes cœlitus acceptas ad populum pertulit. poſt hæc ad ædem Bali ſacrã concurritur, quã Gotholia cum marito Ioramo conſtruxerat, in veri Dei contumeliã, & ad Achabi gratiam: eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum ſacerdotiũ eius tenuit, trucidauit. Templi verò curam & cuſtodiã Sacerdotibus ac Leuitis, iuxta Dauidis Regis inſtitutum, Ioadus commiſit, iuſſitq;, vt bis ſingulis diebus ſolenne offerrent ſacrificiũ, & ſuffitum iuxta præſcripta legis facerent. Deinde quoſdam è Leuitarum numero ianitores ad cuſtodiam templi conſtituit, ne quis pollutus poſſet intrò ſubrepere. Hæc vbi ad hunc modum diſpoſuit, cum centurionibus & ducibus, totoq; populo, ex templo Ioaſum in Regiã deduxit: cumq; collocato in ſolio denuo alacriter acclamatum eſſet, populus ad epulas conuerſus feſtiuitatem per aliquot dies egit, omnibus ſceleſtæ mulieris cædem libenter ferentibus. Erat Ioaſus cum in Regnum adſciretur, annorum ſeptem, matre natus Sabia, ex oppido Berſabe oriunda. fuit autem legum & diuini cultus obſeruãtiſſimus, toto tempore, quo Ioadus fuit ſuperſtes: duxitq; vxores duas poſtquam ætate maturuit, conciliante coniugium eodem Pontifice: ex quibus vtriuſque ſexus liberos ſuſcepit. Atque hactenus de Joaſo quomodo elapſus ex inſidijs Gotholiæ, tandem regnum aſſecutus eſt.

An. mũdi 3067. Ante Chriſtum natum 897.

Gotholiæ pœna.

Rex & populus iuramento ad D.i cultũ adſtringitur.

Reſtauratio cultus diuini.

Ioaſi, viuente Ioado, pietas. 4. Regum 12.

CAP. VIII.

Aſaelis Damaſcenorum Regis contra Iſraelitas, ac mox contra Hieroſolymitas expeditiones.

ASAEL autem Syrorum Rex bellum cum Iſraelitis & Ieo Rege eorum gerens regionis trans Iordanem ſitæ orientales tractus vaſtauit, qui à Rubenitis & Gaditis atque Manaſſitis colebantur: nec non Galaditicã & Batanæam, omnia rapinis miſcens & incendijs, ac ne ab hominum quidem cæde temperans quotquot in eius manus inciderent. Neque enim Jeus arcere eum à populationibus potuit, contemptor

Hedio & Ruffinus cap. 8. 4. Regum 12. 13. Bellũ inter Aſaelem & Ieum.

An. mũdi 3089 Ante Christum natum 875.

contemptor & ipse numinis religionumq; & legum à maioribus per manus acceptarum toto regni sui tempore, quod fuit annorum XXVII. *quo exacto mortuus apud Samariam est sepultus, Joaza filio successore principatus relicto.*

Instauratio templi.

Ioasum autem Hierosolymorum Regem instaurandi templi cupido subijt: vocatoq; Pontifice Ioado iussit eum per totam suam ditionem Leuitas & Sacerdotes dimittere, qui in singula capita semisiclum argenti exigerent in vsum eius instaurationis, eò quòd sub Ioramo & Gotholia & eorum liberis tuendi & sartiendi templi cura penitus abiecta fuerat. Pontifex verò hoc non fecit, sciens neminem libenter argentum erogaturum: sed anno regni vigesimo tertio Rege *incusante, quòd voluntati sua non obtemperasset, & iubente in futurum templi reparationi prospicere, tale quiddam ad colligendam pecuniam commentus est, quod non grauatim tulit populus. Arcam parauit ligneam, in qua benè clausa vnum tantum foramen supernè reliquit. eam cum in templo iuxta altare deposuisset, iussit quemque pecunia quantum liberet per foramen immittere, in templi instaurationem conferenda. id populus tulit aquissimo animo, & multum auri atque argenti certatim contulit. Arcam verò singulis diebus præsente Rege exinaniebant scriba gazophylacij & Sacerdos eius custos, numerataq; pecunia & recondita, rursum vnde sustulerant reponebant. & cum primum videretur collatum quantum sat esset, Pontifex & Rex conduxerunt fabros & cæmentarios, & trabes magnas pulcherrimæ materiei comparauerunt. instaurato deinde templo, quicquid ex collato auro & argento superfuit, superfuit autem non parum, id totum in crateras, cantharos, pocula, & alia vasa insumptum est: insuperq; quotidianis sacrificijs altare adolebatur. atque hæc tantisper dum Ioadus vixit diligenter accurata fuerunt. illo autem post annum ætatis centesimum & trigesimum defuncto, & ob probitatem ac iustitiam insignem, tum quod Dauidici generis seruator fuisset, in* Regum monumenta *illato,* Rex *Ioas à pristina religionis cura facilè desciuit: moxq; & primates populi ad eundem modum deprauati sunt, vt nihil apud eos potius haberetur quàm contemptus iuris ac iustitiæ. Deus verò indignatus propter hanc Regis & cæterorum mutationem misit Prophetas qui contestarentur eos, & à præsenti malitia compescerent. illi verò tam insano affectu eam complectebantur, vt neque exemplis maiorum, qui propter contemptum legum cum totis familijs perierant, neque Prophetarum comminationibus moti resipiscerent, & ad relicta honesta studia reuerterentur. Quin & Zachariam Pontificis Ioadi filium* Rex *in ipso templo saxis iussit obrui, oblitus patris eius beneficiorum, tantum quia Propheta diuinitus constitutus, pro concione populum & Regem adhortatus ad iustitiam, graues pœnas illis minatus est si moniti parere contemnerent. Moriens tamen Zacharias testem & iudicem Deum inuocauit, quòd pro bono consilio & patris sui beneficijs, à Ioa mortis amarum præmium sibi penderetur. Nec diu debita* Regi *pœna dilata est. Azael enim Syrorum* Rex *impressione in regnum eius facta, & Gitta primum*

Zacharias lapidatur.

Templi spoliatio.

direpta atq; euersa, mox ipsum Hierosolymis desidentem adortus est. Tum Ioas conterritus omnes thesauros Dei priorumq; Regum *exhausit, & cum eis detracta templo donaria misit ad Syrum, tanti pacem redimens & securitatem, ne oppugnatus in extremum rerum suarum discrimen adduceretur, ille tam ingenti pecunia corruptus, vim exercitus à regia vrbe abstinuit. Ioas tamen graui morbo im-*

Ioasi, Ioado mortuo, impietas, eiusq; per Prophetam tanatio. 2. Paral. 28.

bo implicitus, amicis Zachariæ pœnas dedit, qui ne filius Pontificis maneret inultus, per insidias eum sustulerunt. Sepultusq; est Hierosolymis, nec tamen propter impietatem dignus habitus qui Regiis monumentis inferretur, cum vixisset annos quadraginta & septem.

An. mũdi 3105. Ante Christum natum 859. Ioasi sublatio.

CAP. IX.

Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.

IN Regnum successit ei filius Amasias. Anno autem Ioasi vigesimo primo, apud Israelitas & Samariã Ieo successit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos XVII. *patri nequaquam similis, sed magis primis eius regni Regib. impijs, qui palã omnem contemptum cælestis numinis præ se tulerunt. Huius copias Rex Syriæ tantopere attriuit, vt ex numeroso exercitu non plus quàm decem millia peditum, equites quingenti supererent: qua expeditione multas magnas vrbes illi ademit, & hostium non mediocres strages edidit. Hæc autem Israelitis acciderunt secundum Elisæi vaticinium, quo tempore Azaeli etiam prædixit, quòd necato Domino Damasci ac Syriæ regnum esset occupaturus. In hac temporum difficultate Ioazas ad preces & supplicationes confugit, orans Deũ, vt se è manibus Azaelis liberet, nec ab eo subigi patiatur. Deus autem, qui non solũ perpetuam innocentiam, verumetiam resipiscentiam fauore complectitur, & cum perdere possit, si velit, castigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacem nacta ad pristinum felicitatis statum breui redijt. Post obitum Ioazæ Ioas filius regno Israelitarum apud Samariã potitur, trigesimo septimo anno regni Ioæ, regnantis in tribu Iudæ: nam & iste eodem quo Hierosolymitanus nomine vocabatur: tenuitq; regnum annis* XVI. *Hic optimus vir erat, nihil paterni ingenij referens: & cum Elisæus iam admodum senex in morbum incidisset, visendi causa eum adijt: quem animaduertens extremum spiritum ducere, flere cœpit & lamentari, patrem & clypeum appellitans: quòd eo viuo armis cõtra hostem opus non fuerit, sed ipsius prædictionum beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è vita discedere, se verò exarmatos Syris & alijs hostibus obijci, quamobrem adempto tali præsidio, sibi quoque optabilius vnà cum illo hanc vitam relinquere. His querimonijs motus Elisæus, Regem consolatus afferri arcum postulat, eumq; Regem iubet intendere: deinde iniecta in eum manu iubet iaculari. & cum emissis tribus telis destitisset, si, inquit, plura misisses, poteras totum Syrorum regnum exscindere. nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem prælijs vinces Syros, & regionem, quam tuo patri ademerunt, recipies. His auditis Rex abijt, & Propheta paulo pòst defunctus est, vir inclyta iustitia, & citra controuersiam Deo longè carissimus. multa enim & miranda diuinæ mentis argumenta exhibuit, quorum memoria apud Hebræos durat clarissima. sepulchro etiam honoratus est magnifico, quale decuit hominem numini diuino acceptissimum. Contigit autem aliquando, vt latrones occisi à se viatoris cadauer in monumentum eius abderent, quod mox reuixit à contactu Prophetæ corporis. Atque hæc fuerũt & viui & defuncti vatis opera. Azaele autem Rege extincto, ad Adadum filium Syria regnum hæreditario iure peruenit. Huic Ioas Israelitarum Rex tribus prælijs victo omnem eam regionem abstulit, quæ vrbes ac vicos de patre ipsius captos complexa est: quod & ipsum*

4. Regum 14. Amasias Rex Hierosolymitanus.

Vires regni Israelitici fractæ, & à Deo restauratæ.

An. mũdi 3089. Ante Christum natum 875.

Ioas Israelitarum & Samariæ Rex, An. mũdi 3103. Ante Christum natum 861.

Ioæ Elisæus à se Syros ter vincẽdos prædicit.

Elisæi mors, & cadaueris in ipsius monumentum coniecti resuscitatio.

Triplex Ioæ victoria.

An. mũdi 3106. Ante Christum natum 858. *Eliſæus iam ante prædixerat. poſtquam verò etiam Ioas fato functus eſt, Hieroboam eius filius excepit imperium.*

CAP. X.

Amaſiæ victoria de Iſraelitis & Ioa Rege eorum reportata.

Hedio & Ruffinus cap. 9. Amaſias Hieroſolymorum Rex. 4. Regum 14.

SECVNDO autem annõ Ioæ Regis Iſraelitarum, regnum accepit Amaſias Hieroſolymis & in tribu Iudæ, matre natus vrbis Regiæ ciue, appellata Iudan. mirum autem in modum iuſtitiam colebat, tametſi ætate adhuc iuuenis. Regni adminiſtrationem exorſus à necis paternæ vindicta, qui amicorũ inſidiis ſublatus fuerat. eosq; omnes in poteſtatem redactos affecit ſupplicio, parcens tamen ipſorum

Deut. 24. *liberis, iuxta leges à Moſe præſcriptas: qui iniquum cenſuit pro parentũ culpis à liberis eorũ pœnas repoſcere. Poſt hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, conſcripto flore iuuentutis, vtpote ætatis annorũ plus minus viginti, centuriones his copijs idoneos attribuit. deinde miſit ad Iſraelitarum Regem, qui viginti ſcutatorum millia conducerent ſtipendio talentorum argenti centũ annumerato. decreuerat enim contra Amalecitarũ & Idumæorũ, atq; Gabilitarum*

Dimiſſio Iſraelitarũ. 2. Paralip. 25. *gentes exercitũ ducere. iamq; propediem moturus erat in eos, cum interueniens Propheta dimittere Iſraelitas conſuluit. eſſe enim hoc hominum genus impium, & cladem certã imminere oraculo ſe monitũ, ſi talibus Rex vtatur auxilijs. alioqui, Deo fauente, vel modica manu deuinci poſſe hoſtiles exercitus. Rege autem ægrè ferente, quia iam publicè ſtipendiũ Iſraelitis numerauerat, hortatus eſt Propheta, vt Dei voluntatem ſequeretur, quo propitio non defore pecuniam. illos itaq; dimiſit, præfatus ſe donare illis quicquid mercedis nomine accepiſſent, & cũ*

Amaſiæ de Idumæis victoria. *domeſticis tantum copijs contra prædictas gentes profectus eſt. Quibus vno prælio victis, interfecit decem millia, & totidem millia captiuorũ abducta in magnã petram quæ imminet Arabiæ, eo loco per rupes præcipitata necauit: atque ita victor cum opima præda domum rediit. Interea viginti illa Iſraelitarũ mercenariorum millia, ignominioſam rati ſuã miſſionem, ac ſi pro inutili damnata eſſet eorum opera, impetum in eius regnũ faciunt: & progreſſi vſq; Bethſemera, regionem populati ſunt, abacto magno iumentorũ numero, caſisq; tribus colonorum millibus. Amaſias verò poſt victoriam factus inſolens, autorem eius Deum*

Amaſias à Propheta propter Idololatriã reprehenditur. *cœpit habere contemptui, & pro eo venerari aſportata de Amalecitis numina. Quamobrẽ à Propheta conuentus eſt mirari ſe dicente, ſi hos Deos crederet, qui cultoribus ſuis nihil opis afferre valuerint, nec eos ab Hebræorũ vi tutos præſtiterint, ſed tanquam ad ſe nõ pertinentes cædi & captiuos trahi paſſi ſint. quin & ipſos belli iure abductos inter reliquã captiuorum turbã Hieroſolyma peruenisſe. Rex his verbis ad irã percitus iuſſit illum hac de re eſſe quietũ, minatus ſupplicium ſi negocijs alienis miſcere ſe pergeret. tum ille, ſe quidem quieturũ dixit,*

Amaſiæ Hieroſolymorũ Regis in Ioam Iſraelitarum Regem expeditio. *Deum tamen vltorem huiuſmodi nouitatibus non defore. Nec multò poſt Amaſias felicitatẽ ſuã, cuius tamen autorem Deũ non agnoſcebat, non capiens, ſed faſtu inflatus, ſcripſit Ioæ Regi Iſraelitarũ, vt ipſius imperata faciat cũ ſuo populo, ſicut antehac idem populus maioribus eius Dauidi & Solomoni paruit: quòd ſi nolit vltrò facere officiũ, bello eſſe decernendũ de imperij iuribus. Ad hoc Ioas in hæc verba reſcripſit. Rex Ioas Regi Amaſiæ. Olim in eodem monte Libano cupreſſus erat & carduus. hic à cupreſſo filiam petiit filio ſuo dari coniugem. Interim*

beſtia

bestia quædam superueniens cõculcauit carduum. Hoc exemplum te moneat, ne maiora quàm par est appetas, néve propter recentem de Amalecitis victoriam elatus, & te & regnum tuum incertæ committas aleæ. His lectis Amasias magis etiam ad bellum concitatus est, Deo, sicut fas est credere, instigante, vt tandem meritas impietatis pœnas exsolueret. Vbi verò in conspectum hostium venit, instructa vtrinque acie, tantus repente pauor ac consternatio diuinitus milites eius inuasit, vt priusquam manus conserrentur iam terga verterent: & alijs aliò diffugientibus, desertus à suis Amasias in hostis potestatem veniret: qui mortem illi minatus est, nisi efficeret, vt Hierosolymitæ apertis portis se cum victore exercitu admitterent. ea necessitate & vitæ amore adactus, persuasit ciuibus vt hostem reciperent. At ille dirutis ad trecentorum cubitorum spacium mœnibus, curru per id interstitium triumphabundus inuectus est, captiuum præ se agens Amasiam: & hoc modo factus vrbis dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid auri vel argenti in Regia repertum est, totum asportauit: ac tum demum dimisso Rege reuersus est Samariam. Hæc Hierosolymitis contigerũt anno regni Amasiæ decimoquarto. Appetitus tandem amicorum insidijs fugit in vrbem Lacheis: nec tamen euasit, illuc quoque insecutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma relatum, & regia munificentia funeratum est. Tam miserum autem exitum habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptum, post exactum annum vitæ quinquagesimũ, regni verò vicesimum nonum, Ozia filio regni successore.

An. mũdi 3120. Ante Christum natum 844.

Amasias ab Israelitarũ Rege captus: Hierosolyma diruta & templum spoliatum.

Amasiæ cædes.

CAP. XI.

Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.

DECIMO QVINTO autem anno regni Amasiæ, Hieroboamus Ioæ filius apud Israelitas regno potitus est, quod per annos quadraginta obtinuit in eadem, qua maiores eius, Samariæ regia. Hic Rex cum esset vehementer impius, totusq; idolis deditus, nihil sibi non permittens, Israelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei Propheta Jonas prædixit, quòd deuictis Syris ditionem suam esset ampliaturus, prolatis eius terminis ad septentriones vsque Amathem vrbem, ad meridiem verò vsque asphaltitem lacum. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Jesu imperatoris definitionem. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad suum regnum addidit, nihil fallente Jonæ vaticinio. Sed quoniam pollicitus sum me bona fide res Hebræorum proditurum, non dissimulabo quid de hoc Propheta in sacris coditibus inuenerim. Jussus enim à Deo proficisci in regnum Nini, & illic prædicare, quòd imperium illud periturum esset, non ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum effugere, conscenso apud Iopen nauigio petebat Tarsum Ciliciæ: exorta autem vehementi tempestate, ita, vt periculum esset, ne nauis mergeretur, gubernator & nautæ, atque ipse etiam nauclerus vota pro incolumitate faciebant: Jonas verò solus operto capite iacebat, nihil quemadmodum alij faciens. cumq; turbantibus procellis fluctus magis ac magis crescerent, suspicati aliquem è victoribus esse in causa, decreuerunt sortito quærere quisnam ille sit. quo facto, sors Propheta obtigit. percontantibus quis nam esset, vel quid haberet negotij, ait se Hebræum esse, & Prophetam Dei maximi, consuluitq; vt ipsum in mare iacerent, si vellent præsens periculum euadere: se enim esse pro-

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 4. Regum 14. Ampliatio regni Israelitici.

Ionæ 1. Ionas à Deo in Nini regnum proficiscens iussus nauigium conscendit, & in mare præcipitatur.

An. mũdi 3130. Ante Christum natum 834.

pter quem tempestas sæuiat. At illi primum quidem non audebant hoc facere, impiũ facinus ducentes, hominem hospitem, qui vitã sua fidei concredidisset, in tam manifestum exitium mittere. tandem, vrgente periculo & nauim tantum

non mergente, partim Prophetæ autoritate, partim suopte metu cõpulsi, in mare eum proijciunt. Et tempestas quidem sedata est, Ionam autem fertur à Ceto deuoratum post triduum in Euxinum pontum reuomitum, viuum & toto corpore illæsum. vbi impetrata à Deo erratorum venia, ad Nini vrbem profectus est. & cum in loco vnde exaudiri poterat cõstitisset, prædicauit quòd paulo pòst amissuri essent imperium Asiæ: & cum hoc dicto abijt. Hæc de eo sic retulimus, vt inuenimus in commentarijs. Hieroboamus autem, exactis feliciter in suo principatu XL. *annis, mortuus apud Samariam sepelitur, Zacharia filio successore. Ozias item successit Amasiæ anno regni Hieroboami decimo quarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana. Hic erat natura bonus ac iustus, & magnanimus, prouidendisq; rebus solers & industrius. is, suscepta expeditione in Palæstinos, prælio victor vrbes eorum vi cepit, Gittam & Jamniam, & earum mœnia diruit. alia deinde expeditione duxit in Arabas Ægypto vicinos: & condita vrbe ad mare rubrũ, præsidium in ea posuit. post hæc Ammanitis subactis, tributoq; genti præfinito, & omnibus locis vsque ad Ægypti terminos in potestatem suam redactis, in posterum ad curam vrbis se contulit. quicquid enim mœnium vel vetustate labefactum erat, vel superiorum regum incuria, totum instaurauit: atque eam etiam partem, quam Israelitarum* Rex, *Amasia patre huius capto, diruerat, quando vrbem victor ingressus est. his addidit non paucas turres centum quinquaginta cubitorum altitudinis: & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelam disposuit: aqua ductus quoq; non paucos exstruxit. habuit etiam iumentorum aliarumq; pecudum infinitam penè multitudinem, quòd regio esset apta pascuis. cumq; admodũ esset agriculturæ studiosus, terram varijs arborum cæterarumq; plantarum generibus excoluit. habuit præterea selectorum militum trecenta*

septuaginta

Ionas à Ceto deuoratus ac reuomitus Niniuitis prædicat. Ionæ 2. & 3.

4. Regum 14. 15. Ieroboami mors.

Ozias Rex Iudæ.

An. mũdi 3136. Ante Christum natum 828.

Oziæ expeditio, & vrbis per eundem restauratio. 2. Paral. 26.

An. mũdi 3150. Ante Christum natum 814.

Oziæ diuitiæ & exercitus.

septuaginta millia, quibus praerant centuriones ac tribuni viri generosi & in- An. mũdi 3150. Ante Christum natum 814.
victo robore praediti ad duo millia numero: edocuitq; exercitum phalangis ordinem struere in acie, & arma singulis distribuit, gladios, clypeos, & thoraces aereos, arcus etiam & fundas. praeterea machinas fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel saxa vel tela emitteret, harpagones quoq; & alia instrumenta his similia. Dumq; in his studijs & paratibus versatur, corruptus est arrogantia, & inflatus mortali potentia, immortalem illam ac sempiternam cœpit non magni facere, nec religionis nec pietatis admodum obseruãs, ita vt ad paternam impietatem videretur procliuior, ad quam & ille prolapsus fuerat, quòd fortunae fauorem, & perpetuos successus in rebus maximis moderatè ferre nesciret. Ozias vocationem suam transgressus, punitur lepra, ob quam vrbe cedere cogitur.
Et cum venisset solennis festi celebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingressus templum ad aureum altare Deo suffitum facturus astitit. Accurrit eò mox Azarias An. mũdi 3170. Ante Christum natum 794.
Pontifex octuaginta sacerdotũ globo stipatus, & Regem cõpescuit, vociferans ac negans hoc illi fas esse, sed solis sacerdotibus datum suffire, qui sint ex Aaronis genere. iubebatq; vt exiret, & Deum talibus factis prouocare ad iram desineret. Tum Rex commotus mortem illis, ni quiescerent, minatus est: & ecce ibi terra vehementer concutitur, fissoq; supernè templo radius solis os Regis improbum ferit, quod eu estigio lepra contactũ est. accessit huic & aliud prodigium, quòd eodem terra motu ante vrbem in loco, qui dicitur Eroge, dimidium montis ad occidentem vergentis reuulsum, & per quatuor stadia volutum, obiectu demum orientalis montis constitit, obstructa via publica, & oppressis ruina hortis regijs. Sacerdotes verò postquam in facie Regis lepram animaduerterunt, diuinitus inflictam ei plagam indicauerunt, & ut tanquam pollutus & impuratus vrbe cederet, admonuerunt. at ille pudore calamitatis iam modestior, paruit. superbia cum impietate cõiuncta tam miserabili pœna mulctatus. & cum aliquandiu priuatus extra vrbem vixisset, filio Iothamo Rempub. administrante, mœrore tandem confectus obijt anno aetatis sexagesimo octauo, regni quinquagesimo secundo, sepultusq; est in suis hortis in monumento solitario. Israëlitarum autem Rex Zacharias Hieroboami filius vix sexto regni mense exacto ab vno è suis purpuratis per dolum occiditur. Selesmus is fuit Jabesi filius, qui occupata Cedes Zachariæ Regis. 4. Reg. 15.
vltima Zachariae cade regia, trigesima post die malè partum regnum malè perdidit. Manaemus enim dux exercitus, qui per id tempus apud Tharsam vrbem erat, audito Zachariae casu, cum omnibus copijs properè venit Samariam, Manaemus Israelis Rex. An. mũdi 3174. Ante Christum natum 790.
& prelio victum Selesmum interfecit: dein autoritate propria sumptis regni insignibus, Thapsam cum exercitu victore profectus est. oppidani verò obfirmatis portis noluerũt Regem admittere, at ille vt in defectores saeuiens totum circumquaq; agrum vastauit, & postremò vrbẽ quoq; vi cepit: & quod esset Thapsensibus infensus, omnes ferro cõfecit, ne tenera quidem aetati parcens, & nihil sibi ad extremam crudelitatem reliquum faciens. quae enim ne in barboros quidẽ deuictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permisit. nec mitior fuit postea toto decennio quo Israëlitis praefuit. petitus deinde bello ab Assyriorum Tapsensium trucidatio.
Rege Phullo, non ausus est cum eo in certamen descendere, sed pactus M. *talentis argenti, maturè se ab ea vexatione redemit. hanc summam Manaëmo populum contulit, exactis* L. *drachmis in singula capita. Nec multò post mortuus, Samariae sepultus est, Phaceia regni harede relicto. is patri crudelitate persimilis, duobus tantum annis regnauit. quibus exactis in conuiuio cum amicis trucida-* Pax nummis redimitur.

An. mũdi 3185. Ante Christum natum 779. Phacees. *tus est insidijs Phaceæ tribuni, qui Romeliæ fuit filius. obtinuit autem hic Phaceias principatum annis* XX. *dubium impius magis an iniustus. Huius tempore Teglaphalassar Assyriorum Rex Israëlitas aggressus, subacta Galaditica regione, & quicquid trans Iordanem colitur, vicinaq́ Galilæa, & Cydida & Asora, colonos abstractos in suum regnum traduxit, de quo hoc loco hactenus. Porrò Iothamus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda & Hierosolymorum regia, natus matre vrbani generis nomine Ierasa. Huic Regi nulla virtus defuit, erga Deum pio, iusto erga homines, & Reipublicæ studioso. quicquid enim instauratione opus habebat, diligenter sartiendum curauit. in templo vestibulum refecit & porticus: mœnium partem labantem restituit, & additis magnis ac firmis turribus, communiuit. Ammanitas etiam prœlio deuictos tributa pendere coëgit, annua talenta centum & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantuḿq regnum auxit, vt tàm domi felix esset, quàm foris formidabilis. Hoc regnante propheta quidam extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorum & Niniuitarum subuersione hæc verba vaticinatus est. Ecce Niniue piscina aquarum fluctuans, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicentq́, state, state, eripite aurum, eripite argentũ. & nemo volet. malent enim vitam seruare quàm facultates. occupabit enim eos graue dissidium, & lamentatio, & dissolutio membrorum, & facies eorum præ pauore fient lurida. Vbi erit posthac domicilium leonum, & mater catulorum leoninorum? Dicit tibi Niniue dominus: delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mundo imperitabunt. & alia multa de Niniue in hanc sententiam prophetauit, quæ nunc non est necesse repetere, alioquin molestus videri possem lectorem plus æquo onerans. Euenerunt autem omnia quæ de Niniue prædicta sunt, post annum* CXV. *Et de his quidem hactenus.*

Phacees. Translatio Israelitarum.

Hedio & Ruffinus Cap. 12.

Vaticinium de excidio Niniuæ. Nahum 2.

CAP. XII.

Rasse Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.

Hedio & Ruffinus Cap. 13

An. mũdi 3204 Ante Christum natum 760. Achazæ impietas.

IOTHAMVS autem è viuis abijt ætatis anno XLI. *cum regnasset annos sexdecim: quo in regijs conditorijs deposito, regnum ad Achazen eius filium hæreditario iure peruenit. qui erga Deum impijssimus omnium, & patriarum legum desertor, ad imitationem Israëliticorum Regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificans, quibus etiam proprium filium holocaustoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetrauit. Hunc ita insanientem duo simul Reges, Rasses Damascenorum & Phaceias Israelitarum, bello aggrediuntur (erant enim amici & socij) & compulsum Hierosolyma multum diuq́ frustrà oppugnauerunt, quòd vrbs esset munita egregiè. Interea Syriæ Rex ad mare rubrum Elam vrbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorum coloniam eò deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorum numero interfecto, cum exercitu ex manubijs ditato domum reuersus est. Hierosolymitanus autem Rex postquam cognouit Syros abijsse domum, putans se Israelitarum Rege non inferiorem viribus, eduxit contra eum copias: & cum irato Deo commisisset prœlium, propter tot impia facinora victus est. centum enim & viginti millia tunc ceciderunt de Israelitarum exercitu. In eodem prœlio Zacharias supremus dux Israelitarum cum Amia filio Achazæ congressus,*

Filij oblatio.

Impietatis pœna. Esaiæ 7. 4. Reg. 16.

Strages exercitus Iudaici.

ſus, ſuperatum occidit, & pari modo Ericam prætorianorũ præfectum adeptus interemit, & Eſcanam tribus Judæ copiarum ducem viuum in poteſtatem ſuam redegit. magnum præterea captiuorum vtriuſq; ſexus numerum è Beniamitica tribu abegerunt, & opima præda ditati reuerſi ſunt Samariam. Obelas autem quidam, qui in ea vrbe per id tempus propheta erat, occurrens illis ante mœnia, magna voce hanc victoriam non ipſorum virtute partam aſſeuerabat, ſed quòd Deus Regi Achazæ iraſceretur. incuſabatq; eos quòd non contenti præſenti felicitate, auſi ſint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica conſanguineos ſuos captiuos abducere: & ſuadebat vt hos illæſos domum remitterent. quod ni faciant, Deum ab illis pœnas exacturum. poſt hanc admonitionem Iſraelitæ in concionem conuenientes, deliberabant quid facto opus eſſet. Exſurgens autem quidam magnæ inter ſuos autoritatis, Barachias nomine, cum alijs tribus, negabant ſe paſſuros, vt ciues ſui captiuos in vrbem introducerent, ne fortè omnes ex æquo diuina vltio perderet. ſatis eſſe præteritorum peccatorum, in qua prophetæ clamitent, etiamſi nulla noua accedat impietas. His auditis milites permiſerunt illos, quicquid vellent, arbitratu ſuo agere. Tum prædicti viri aſſumptos captiuos exemerunt vinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos viatico remiſerunt domum incolumes. nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos vſq; Hierichuntem & vlterius, cumq; non longè abeſſent à Hieroſolymis, repetierunt Samariam.

An. mũdi 3204 AnteChriſtum natum 760.

4. Reg. 16. Iſraelitæ Obela ſuadente ex tribu Iudæ ac Beniamitica captiuos domum remittunt.

CAP. XIII.

Aſſyriorum Rex vi expugnata Damaſco, & occiſo Rege, populum traducit in Mediam, alijs gentibus Damaſcum in coloniam deductis.

ACHAZES autem Rex hac clade ab Iſraëlitis affectus, miſſa ad Aſſyriorum Regem Teglaphalaſſarem legatione, auxilium ab eo petijt contra Iſraëlitas & Damaſcenos atq; Syros, magnam pecuniam illi pollicens, in præſens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem poſtquam audiuit, ipſe in auxilium Achazæ profectus eſt, & vaſtata Syria, expugnataq; Damaſco, Raſem quoq; Regem occidit. Damaſcenos verò in ſuperiorem Mediam populariter traduxit. & pro illis quaſdam Aſſyriorum gentes in agrum Damaſcenum repoſuit. Iſraelitarum deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Poſt Syros in hunc modum tractatos, Rex Achazes ſublato quantum erat auri & argenti tum regijs theſauris, atq; etiam in ipſo templo, & donarijs quotquot erant pulcherrima, hæc ſecum deferens venit Damaſcum, & ſicut antè pactus fuerat, omnia Regi Aſſyriorum tradidit, actisq; pro beneficio gratijs, reuerſus eſt Hieroſolyma. Erat autem hic Rex tam ſtultus & incogitans, vt quamuis hoſtiliter cum Syris diſſideret, illorum tamen deos colere non deſineret, ſed in eorum cerimonijs, tanquam victoriã inde ſibi pollicens, pietatem collocare pergeret. poſt cladem verò acceptam Aſſyriorum venerari cœpit numina, quibus potius adoraturus quàm verũ & à maioribus acceptum Deũ, cuius indignatione vt tum vinceretur factũ eſt. In tantum aũt religionis cõtemptum prolapſus eſt, vt ſpoliatum prius donarijs templum clauderet, ne illud ſolennibus ſacrificijs honorare liceret. poſt has inſanas impietates tandẽ moritur, cum vixiſſet annos triginta ſex, & ex his regnaſſet ſedecim, relicto hærede Ezecia filio. Quo tẽpore etiam Phaceias Iſraelitarum regnum cum vita amiſit, caſus per inſidias cuiuſdam ex carioribus

An. mũdi 3207. AnteChriſtum natum 757.

4. Reg. 16. 17. Iſraelitarum tranſlatio.

Achazes aurũ & argentum templi, Damaſcum Aſſyriorum Regi defert.

Achazes Syrorum deos, templo Hieroſolymorũ clauſo, colit.

Achazæ mors.

An. mũdi 3215. AnteChriſtum natum 749.

carioribus ſibi aulicis, cui nomen Oſeas. qui cum regnum ſcelere quæſitum per annos IX. obtineret, vir fuit peßimus, nihil pietatis Deo deferens. In hunc duxit exercitũ Aßyriorum Rex Salmanaſarus, & quia Deum non habebat propitiũ, deſtitutũ eius auxilio facilè ſubiugauit, & præfinita tributa coegit pendere.

Oſeæ impietas & pœna.

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

4. Reg. 17.

Quarto autem anno regni huius Oſeæ Ezecias Hieroſolymis regnũ adeptus eſt, Achazæ ex Abia Hieroſolymitana muliere filius. is erat ingenio bono & iuſto ac pio praditus. nam ſtatim ab inito principatu nullam magis neceſſariam vel vtilem tàm ſibi quàm ſubditis curã exiſtimauit, quàm religionis ac diuini cultus. quamobrem aduocata populi & ſacerdotum Leuitarumq; concione, ſic fertur ad eos verba feciſſe. Ne ipſi quidẽ ignoratis quòd propter peccata patris mei, & nõ redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidiſtis, quia per extremam dementiam paßi eſtis vobis perſuaderi, vt eos, quos ille Deos putabat, coleretis. Ergo quandoquidem veſtro malo didiciſtis, quam pernicioſa res ſit impietas, hortor, vt illa obliuioni tradita, purificetis vos à prateritis pollutionibus vnà cum ſacerdotibus & Leuitis, ac tum demum conuenientes aperiatis templum, & luſtratum prius expiatumq; ſacrificijs legitimis in priſtinum honorem & reuerentiam reſtituatis. hoc enim pacto placatum Deum & propitium habebimus. His Regis monitis accenſi ſacerdotes templum aperiunt, & eiectis inde inquinamentis, adornatisq; ſacris vaſis, victimas patrio ritu in altare inferunt. Rex verò dimißis per totam ditionem ſuam nuncijs, populum Hieroſolyma ad Azymorum celebritatem conuocat multo iam tempore intermiſſam propter impiam ſuperiorum Regum incuriam. Quin & Iſraëlitas per nuncios hortatus eſt, vt, relictis conſuetis ſuperſtitionibus, ad priſcam illam pietatem & veri Dei cultum redirent. Se enim illis permiſſurum, vt Hieroſolyma venientes azymorum feſtum vnà cum ſuis ciuibus celebrent. Hæc autem ſe ſuadere non vt ſuum negotium ageret, ſed ipſorum vtilitatis gratia, quos beatos fore ſi huic conſilio paruerint. Iſraëlita vero audito quid legati à ſuo Rege afferrent, adeò mentẽ non adhibuerũt, vt eos ludibrio habuerint, & prophetas quoq; eodem cohortantes, & præmonẽtes quanta calamitates inſtarent ni maturè ad pietatem redirent, reſpuerint: quos poſtremò comprehenſos necauerũt. nec his facinoribus contenti ad peiora etiam ſunt prolapſi, ita vt non prius deſiſterent, quàm ob extremam impietatẽ Deus vltor in poteſtatem hoſtium eos tradidit, ſicut ſuo loco dicetur. Multi tamen è Manaßitica tribu & Zabulonis atq; Iſaſcharis prophetarum monitis parentes ad pietatem ſunt cõuerſi: atq; hi omnes Hieroſolyma ad Ezeciam confluxerunt, vt Deum adorarent. Poſtquam aũt ea multitudo conuenit, Rex, aſcenſo tẽplo, vnà cum principibus & populo, immolauit pro ſe tauros ſeptem, & totidem arietes, paremq; hircorũ numerum. & cum primùm manus in capita victimarum impoſuiſſent, tàm Rex quàm principes, ſacerdotibus mactandas reliquerunt. illi verò iugulabant, & ſolidas concremabant, Leuitarum corona circumſtante cum inſtrumentis Muſicis, & diuinos hymnos canente, quemadmodum olim Dauid eos pſallere docuerat. reliqui verò ſacerdotes accinebant buccinis. Interea populus & multitudo humi in faciem proſtrati Deum adorabant. poſt hæc ſacrificauit boues ſeptuaginta, arietes C. agnos CC. populo verò ad epulũ largitus eſt boues DC. & reliqui pecoris tria millia. Cumq; omnia ritè ſacerdotes perfeciſſent, Rex latus epulabatur cũ populo, agẽtes Deo gratias. Inſtante verò azymorum feſto, paſchale ſacrum facientes, alias deinceps victimas

Ezeciæ legati ad Iſraelitas Azymorum feſti celebrandi cauſa miſſi occiduntur. 2. Par. 29. 30.

Verbum Dei nunquam ſine omni fructu.

Victimæ Ezeciæ.

mas mactabant per continuos dies ſeptem. populo etiam præter eum numerum quem ipſi mactauerunt, taurorum duo millia, pecorum ſeptem millia Rex de ſuo largitus eſt. hanc liberalitatem imitati principes mille tauros eis dederunt, & pecora mille quadringenta. nec vllum feſtum tam magnificè eſt celebratum à Solomonis temporibus in eum vſq; diem. peracto feſto vrbem egreſſi totam regionem luſtrauerunt, ipſa quoq; Hieroſolyma ab omni idolorum ſpurcicie munda reddiderunt. Quotidiana deinde ſacra iuxta legem Rex de ſuo fieri mandauit, & ſacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitijs fructuum, vt poſſent eſſe circa diuinum cultum aſſidui. Quo factum eſt vt populus omne genus fructuum conferret Leuitis & ſacerdotibus: Rex verò horum apothecas & promptuaria condidit, vnde ſingulis partes diſtribuerentur cum vxoribus & liberis. atq; in hunc modum priſtinus cultus reſtitutus eſt. His ita conſtitutis Rex Palaſtinis bellum intulit, & parta victoria omnes eorũ vrbes à Gitta vſq; Gazam ſua ditioni adiecit. Interea Rex Aſſyriorum per oratorem ei denunciat, omnem eius regionem ſe ſubiugaturum, niſi tributa, qua prius pater ipſius, penderet. Ezecias verò minas eius non magni fecit, fretus Deo ſuaq; pietate, ac propheta Eſaia, per quem futura cognoſcebat. & hactenus de hoc Rege.

An. mũdi 3218. Ante Chriſtum natum 746.

Reformatio cultus Dei.

An. mũdi 3224. Ante Chriſtum natum 740.

Palæſtinos Ezecias vincit.

Ezecias ab Aſſyriorum Rege deficit.

CAP. XIIII.

Salmanaſſar capto Iſraelitarum Rege, & decem tribubus tranſlatis in Mediam, Cuthæos in eorum regionem migrare iubet.

ASSYRIORVM autem Rex Salmanaſſar comperto quòd Iſraëlitarum Rex miſiſſet clàm legationem ad Soam Ægyptiorum Regem, inuitans eum ad ſocietatem contra ipſum ineundam, iratus duxit exercitum contra Samariam, anno Oſeæ regni ſeptimo, & non receptus ab eo. poſt tertium obſidionis annum vrbem vi cepit, anno eiuſdem Regis nono, Ezeciæ verò Hieroſolymorum Regis anno ſeptimo: extinctoq; funditus Iſraëlitarum imperio, populum traduxit in Mediam & Perſidem, cum quo etiam Oſeas Rex viuus captus eſt. Deinde migrare iuſſa quadam Perſica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denomi-

Hedio & Ruffinus Cap. 15. 4. Reg. 17.

Iſraelitæ poſſeſſionibus ſuis ciecti alio, traducuntur, regno Chuthæis dato.

An. mũdi 3224. Ante Christum natum 740.

natur, sedes ei designauit in agro Samaria, cateraq; Israelitarũ regione. Migrauerunt igitur decem tribus Israelitarũ ex suis sedibus post annos DCCCCXLVII. *ex quo maiores eorum Ægyptum egressi armis ea loca sua ditionis fecerunt: post principatum Iesu annis octingentis. post defectionem verò à Roboamo Dauidis nepote ad Hieroboamum, de qua suprà diximus annis* CCXL. *mensibus septem, diebus septem. atq; hic fuit finis Israelitarum, qui neq; legi subditi esse voluerunt, neq; prophetas audire, pranunciantes adesse pro foribus hanc calamitatem, ni ab impietate desisterent. omnium autem horum malorum initium fuit illa seditio, per quam à Roboamo defecerunt, seruo ipsius in locum eius Rege constituto: qui contemptis diuinis legibus, & populo per suum exemplum ad eandem iniquitatem pertracto indignationem cœlestis numinis eis conciliauit, & ipse quoq; meritas pœnas non effugit. Porrò Assyriorum* Rex *cum armis totam Syriam & Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Tyriorum annalibus scriptum inuenitur. bellauit enim contra Tyrum regnante ibi Elulæo, attestante etiam Menandro, qui in suis chronicis, ex Tyriorum annalibus in Græcam linguam translatis sic scribit. Is deinde qui Elulæus nominabatur, regnauit annos triginta sex. hic deficientes Cittæos cum classe eò profectus sub imperium suum retraxit. contra quos misso exercitu Assyriorum* Rex *Phœnicen totam inuasit: facta deinde pace, cum copijs domum reuersus est. paulo post Sidon, Arce, Palætyrus cum multis alijs oppidis à Tyrijs ad Assyriorum* Regem *defecerunt: & cum soli Tyrij facere eius imperata detrectarent, reuersus est contra eos cum sexaginta nauibus, quas Phœnices instruxerunt, impositis etiam octingentis remigibus. Quibus occurrentes Tyrij cum duodecim nauibus, disiecta hostili classe, quingentos ex ea captiuos abduxerunt, quo facinore non mediocrem rei naualis gloriam sibi comparauerunt. Reuertens autem* Rex *Assyrius, custodes ad fluuium & aquæ ductus disposuit, qui aquari Tyrios prohiberent: quod cum per cõtinuos quinq; annos fieret, coacti sunt effossis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalib. de Salmanassare Assyrio scripta inueniuntur. Caterùm nouæ Samariæ coloni Chuthæi, sic enim tum appellabantur, quòd à Persidis regione Chutha & flumine Chutho essent traducti, cum quinq; gentium essent, totidem deos patrios secum attulerunt, quos ritu suo colentes Deum maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta est enim sæua pestilentia, à qua cum popularentur. nullam inuenientes opem oraculo admoniti sunt, vt Deum maximum colerent: nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse. missis igitur ad Regem Assyrium legatis petierunt, vt sacerdotes aliquot è captiuis Israëlitis ad eos remitteret. quo facto legem & Dei colendi rationem ab eis edocti, diligenter eum cœperunt colere: moxq; cessauit pestilentia: permanentq; nunc quoq; in ea religione, Chuthæi vocati Hebræis, Græcis verò Samaritæ. qui pro præsenti semper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos viderint, cognatos se eorum appellant, vtpote à Iosepho oriundos, & hac ratione sanguine illis coniunctos, quando verò in rebus aduersis eos aspiciunt, nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cum ipsi ex longè remotis gentibus ad ea loca venerint, de quo aliàs dicetur opportunius.*

Tyriorum annales & Menander de bello Salmanasaris contra Tyrios.

Indignatio Dei in Hololatras Chuthæos.

Chuthæi cultum Dei amplexi, Iudæorum amicos, rebus tãtum secundis se profitentur.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVS.

An. mũdi 3211. Ante Christum natum 733.

SVMMA CAPITVM LIBRI X. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Senacheribi Aſsyriorum Regis expeditio Hieroſolymitana & Ezechiæ Regis oppugnatio.
II. Aſsyriorum exercitus vna nocte per peſtem abſumptio, & Regis eorum domum reuerſi, à filijs inſidiosè perpetrata cædes.
III. Ezeciæ poſt liberationem ab infeſtatione Aſsyriorum ſtatus felix atq; quietus, eiusq; relicto Manaſſe filio ſucceſſore, ex hac vita deceſſio.
IIII. Manaſſæ à Chaldæorum ac Babyloniorum Rege victi captiuitas, eiuſdemq; poſt aliquantum temporis in regnum reductio.
V. De Ioſia Rege hiſtoria.
VI. Ioſiæ in prælio occaſus, dum Necchaum Regem Aegypti, contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.
VII. Ioachimi in Nabuchodonoſori Syriam inuadentis, amicitiam & ſocietatem pertractio.
VIII. Ioachimi Aegyptiorum rebus ſtudentis cædes, eiusq; filij in regno ſucceſſio.
IX. Ioachimi, Babylonio ſententiam mutante, obſeſſio, & ſponte ſe dedentis in captiuitatem abductio.
X. Sedecias Hieroſolymorum Rex à Babylonio conſtitutus.
XI. Iudæorum, Hieroſolymis à Nabuchodonoſoro captis, in Babyloniam traductio.
XII. Succeſſores Nabuchodonoſori: Babylonici imperij ad Perſas per Cyrum tranſlatio: ſtatus Iudæorum in Babylonia.

CAP. I.

Senacheribi Aſſyriorum Regis expeditio Hieroſolymitana, & Ezeciæ Regis oppugnatio.

EZECIÆ duarum tribuum Regis anno quarto decimo Senacheribus Aſsyriorum Rex cum inſtructiſsimo exercitu eum aggreſſus eſt, omnesq; vrbes vi cepit quotquot ſunt in Iuda tribu & Beniamitica. Iamq; ducturus erat Hieroſolyma, cum ad illum venit legatio, imperata facturum & tributa ſoluturum promittens. Senacheribus verò, auditis legatis, decreuit, omiſſo bello, poſtulata Regis admittere, & pollicitus eſt ſi argenti talenta trecenta, auri triginta accepiſſet, pacatum ſe abiturum, iureiurando interpoſito quòd ab omni iniuria temperaturus eſſet. His perſuaſus Ezecias exhauſtis theſauris mittit eam pecuniam, ratus, hoſte remoto, poſthac ſine periculo ſe regnaturum. Accepit Aſsyrius pecuniam, ſed pacta non præſtitit: nam profectus ipſe cum copijs contra Ægyptios & Æthiopes, Rapſacem ducem cum duobus alijs ad continuandum Hieroſolymitanum bellum reliquit. collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. vt verò, admoto mœnibus exercitu, caſtra metati ſunt, per nuncium poſtulauerunt, vt Ezecias ad ſe prodiret in colloquium. ille, quòd ſibi metueret, prodire nolens, tres intimos amicos miſit: Eliacimum procuratorem, & Somnaum & Ioachum à commentarijs. hi cum prodijſſent, ante duces conſtiterunt. quos intuitus Rapſaces iuſsit Regi ſuo referre hæc: quòd magnus Rex Senacheribus ſcire vult, quo fretus dominum ſuum refugiat, & obedire no-

4. Reg. 18.

Iudææ cladem.

Senacheribi iuramentum & eius violatio.

Rapſaces conuocato Ezeciæ in colloquiũ, deditionem ſuader.

An. mũdi 3231. Ante Christum natum 733.

lens exercitum in vrbem non recipiat. an fortè Ægyptijs, sperans ab illis posse exercitum regium deleri. id quidem si speret, dubio procul eum desipere, & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qua non solum non sustinetur, sed lapsus etiam manum transfigitur. Scire autem eum oportere, quòd non sine Dei voluntate facta sit hac expeditio, qui sicut ante de Israëlitis victoriam dedit, ita nunc quoq; Ezeciam cum suis subditis Assyriorum armis velit succumbere. Hæc Rapsace Hebraice dicente, cuius linguæ peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore consternaretur, rogauit eum vt loqueretur Syriacè. Ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiã voce Hebraicè respondit: debere eos audire mandata Regis, &, quod in rem ipsorum sit, deditionẽ facere. Satis, inquit, scio quòd vos & vester Rex populum vana spe seducentes, vt resistat suadetis. quod si quid audetis, & putatis vos posse exercitum nostrum à mœnibus repellere, promptus sum vos duobus equorum millibus instruere: vos datis totidem sessoribus vires vestras ostendite. sed non potestis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini, dedere vos validioribus, qui vos possunt vel inuitos vi capere? maximè cum spontanea deditio tuta sit: contrà cum fit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hæc cum audissent ex duce tàm legati quàm populus, ad Regem etiam perlata sunt. Ille perculsus habitum regalem exuit, & saccum indutus humili specie, vt mos est patrius, in faciem procidens Deo supplicat, vt cum nulla alia spes adsit, opem & salutem afferat. Missis etiam ad Esaiam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit vt pro communi salute precibus Deum solicitet ac sacrificijs, vt frangens nimias spes hostium, misereatur sui populi. Paruit Propheta, & monitus oraculo iussit Regem atq; amicos bono esse animo, prædicens hostem sine prælio victum discessurũ cum ignominia, & positurum feroces animos. Deum enim ei moliri perniciem. Ipsum quoq; Senacheribum non succedente expeditione Ægyptiaca domum reuersum, ferro esse interiturum. Fortè autem acciderat, vt eodem tempore venirent ab eo literæ ad Ezeciam, in quibus stultum eum dicebat, quòd putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit: minabaturq; internecionẽ omnibus, nisi sponte, patefactis portis, exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has lectas contempsit propter fiduciã quam in Deo collocauerat, & epistolam complicatam in templo reposuit. Iteratis deinde supplicationibus quibus vrbis salus Deo commendata est, Esaias exoratum esse retulit, nec esse ea tempestate oppugnationem metuendam ab Assyrio. Instare enim feliciora tempora, quibus securi possint agros suos in pace colere, & possessionum suarum curam habere, timentes neminem. Procedente autem tempore Assyriorum Rex frustrari suos conatus videns, infectis rebus, rediit ex causa tali. Multum temporis contriuit in apparanda oppugnatione Pelusii: iamq; aggerem penè mœnibus æquauerat, & videbatur assultum propediem facturus, cum audiuit aduentare Tharsicem Regem Æthiopum, Ægyptios laturum suppetias, & per desertum copias ducere, vt improuisus adoriatur Assyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus properè inde cum suis abijt. Herodotus autem hunc contra Vulcani sacerdotem, bellum gessisse dicit, nimirum quòd idem & Rex esset & sacerdos. Oppugnans, inquit, Pelusium, hac de causa obsidionem soluit. Rex Ægyptius implorauit opem sui numinis: quod exoratum magnum Arabi incommodum attulit. nam & in hoc errat, quòd pro Assyrio scribit Arabem. vna, inquit, nocte

4. Reg. 19. Ezecię in aduersis ad Deum refugium, & per Esaiam in spem melioris fortunæ erectio.

Herodotus de Senacheribo.

Hedio & Ruffinus Cap 11.

nocte murium vis tanta extitit, vt hostium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum est, vt exarmatus Rex à Pelusio suum exercitum abduceret. Berosus autem Chaldaicarum rerum scriptor Senacheribi Regis meminit: & quòd apud Assyrios regnauerit, totamq; Asiam atque Ægyptum bello infestauerit, his verbis narrat. An. mũdi 3231. Ante Christum natum 733.

CAP. II.

Quòd Assyriorum exercitus vna nocte peste absumptus est, & quòd Rex eorum domum reuersus filiorum insidijs perijt.

SENACHERIBVS *autem ab Ægyptiaco bello reuertens offendit ibi exercitum, quem sub Rapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletum, prima nocte posteaquam vrbem oppugnare cœperat, absumptis cum ducibus & tribunis* CLXXXV. *millibus militum. qua clade territus, & de reliquis copijs solicitus, maximis itineribus in regnum suum contendit, ad regiã quæ Ninus dicitur. Vbi paulò post per insidias seniorum è filijs suis, Adramelechi & Selennari, vitã amisit, occisus in ipso tẽplo Arasci, quem præcipuo cultu dignabatur. quibus ob parricidium à popularibus pulsis, & in Armeniam fugientibus, Assarachoddas minor filius in regnum successit. Atque hic fuit huius expeditionis exitus.* Senacheribi in Deum blasphemi pœna. Parricidæ.

CAP. III.

Ezecias ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquandiu vixisset in pace, decedens Manassæ filio regnum reliquit.

EZECIAS *autem præter omnem opinionem liberatus periculo, vota pro incolumitate Deo persoluit, quandoquidem manifestũ erat huius solius ope hostem partim peste deletum, partim metu similis exitij ab oppugnatione vrbis absterritum. Dumq; totus circa Dei cultum occupatur, paulo post in grauem morbum incidit, ita vt à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquã melius sperantibus. nec tam vitæ periculum angebat Regem, quàm quòd sine liberis decedente* Hedio & Ruffinus Cap. 3. 4. Regum 20. Morbus Ezechiæ, & vitæ prorogandæ, per miraculũ confirmatio.

An. mũdi 3232 Ante Christum natum 732.

dente generis succeßio in eo deficere videbatur, & regnum ſine legitimo hærede futurum. hoc igitur mœrore potißimum confectus, ſupplex cum lacrymis Deum rogauit, vt tantiſper differretur vitæ terminus, donec procrearet ſobolem, néue nondum factus pater eximeretur numero viuentium. Miſertus autem Deus, idq́; eo libentius quòd non ſibi doleret regni voluptates adimi, ſed ſucceſſorem tantum germanum principatus quæreret, miſſo ad eum Prophetа Eſaia, iußit nunciari quòd poſt triduum morbum euaderet: & ſuperuiuens annos quindecim, non niſi relicto hærede filio decederet. Hæc cum Prophetа ita, vt iuſſus erat, ad Regem perferret, ob magnitudinem morbi & inopinatum nuncium dubitans, prodigioſum aliquod ſignum ab Eſaia poſtulat, vt certo poſſet credere, miſſum illum ad ſe à Deo nuncium. quæ enim ſupra ſpem & rationem eſſe videntur, eorum ſolet hoc pacto confirmari veritas. Et rogante Prophetа quodnã ſignum exhiberi ſibi poſtulet, volui vt, quando vmbra in ſuo ſolario iam ad decimam lineam proceſſerat, per totidem lineas reuerti eam faceret, Et cum Deus hoc dediſſet Prophetæ precibus, viſo, ita vt voluit, tam inſigni prodigio, confeſtim recepta ſanitate ad templum aſcendit, & adorato Deo, vota perſoluit. Circa eadem fermè tempora imperium Aſſyriorum per Medos diſſolui contigit, de quo dicemus alibi. Babyloniorum autem Rex Baladas, miſßis ad Ezeciam legatis cum muneribus, inuitauit eum ad ſocietatem & amicitiam. Ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis theſauros etiam oſtendit & apparatũ armorum, & quicquid precioſum auro conſtabat ac gemmis: atque ita cum donis remiſit ad Baladam. Aditus deinde ab Eſaia, rogatus q́; quinam eſſent qui venerant: ait, è Babylone miſſos à Rege veniſſe: oſtendiſſeq́; ſe illis omnia, vt, viſis diuitijs, colligentes ex his ipſius potentiam, Regi ſuo renunciare poſſent certius. tum Prophetа reſpondens, Scito, inquit, quòd hæ diuitiæ paulo poſt transferentur in Babyloniam, & poſteri tui virilitate amiſſa eunuchi ſeruient Regi Babylonio. Hæc enim prædicit Dominus. Ezecias contriſtatus hac prædictione, ait ſe quidem malle gentem ſuam in eam calamitatem non incidere, ſe quãdo aliter viſum ſit Deo, precari vt ſaltem ipſe poßit in pace quod reliquum vitæ exigere. Huius quoque Baladæ Babyloniorum Regis Beroſus meminit. Cæterum Prophetа hic cum eſſet diuinus & vſque ad miraculum veridicus, certus ſe nihil à verò alienum dixiſſe, omnia ſua vaticinia ſcripto tradita reliquit poſteris, vt ex euentu certitudo eorum poſſet intelligi. nec hic ſolus id fecit, ſed alij præterea duodecim: & quicquid vel mali vel boni nobis euenit, totum illorum reſpondet oraculis. ſed hos aliàs ſingillatim percenſebimus. Ezecias porrò cum quantum iam diximus ſuperuixiſſet in pace, obijt poſt annum vitæ quartum & quinquageſimum, regni verò nonum & vigeſimum.

Assyriorum imperiũ diſſolutum.

Babyloniorum Regis ad Ezeciã legatio.

Captiuitas Babylonica ab Eſaia prædicta.

Hedio & Ruffinus Cap 4. Ezeciæ mors.

CAP. IIII.

Manaſſes à Chaldæorum ac Babyloniorum Rege captus poſt aliquantum temporis ab eo rurſum in regnum ſuum reſtituitur.

4. Regum 21. Manaſſæ impietas & crudelitas. An. mũdi 3247. Ante Christum natum 717.

HIVS ſucceſſor Manaſſes filius, ex matre Achiba Hieroſolymitana ciue natus, omißis paternis ſtudijs contrarium vitæ inſtitutum tenuit, nullam impietatem prætermittẽs, ſed per omnia iniquitates Iſraelitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit, auſus eſt etiam ſceleſtus templum Dei profanare, atque adeo totam vrbem & reliquam ditionem quàm latè patuit. Exorſus enim à

Dei

Dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iustos grassabatur cædibus, ne à Prophetis quidem cruentas manus abstinens. nam & ex horum numero per singulos dies aliquẽ afficiebat supplicio, vt Hierosolyma inundarentur sanguinibus. His tam nefarijs facinoribus concitatus Deus ad iracundiam, mittebat vnum post alium Prophetam ad Regem simul atq; populum, per quos easdem illis comminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipsorum Israelitæ aliquãto ante perpessi fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum sermonibus, per quos moniti si paruissent imminentia mala vitare poterant, re tandem veritatem eorum experti sunt. Cum enim in eisdem perseuerarent moribus, hostem illis Deus immisit Regem Chaldæorum & Babyloniæ. is misso in Iudæam exercitu, regionem totam depopulatus, Manassem quoque dolo interceptum & abductũ, perpetuò pœnæ habuit obnoxium. Tum demum miser malo suo doctus admissam culpam agnouit, & vt hostem humanum ac clementem experiretur, à Deo precibus petijt. Nec Deus se præbuit inexorabilem, sed misertus exaudijt supplicem: quem post aliquantum temporis spatium Babylonius domum remissum in pristinum principatum restituit. Cæterum clementia victoris post liminio reuersus Hierosolyma, dedit operam, si posset abolere priorũ peccatorũ etiã memoriã, mutatis moribus totus conuersus ad religionis studia. Nam & vrbem lustrauit, & templũ cõsecrauit denuo: & in reliquum totus fuit in eo, vt gratitudinẽ Deo posset approbare, & quoad viueret eius retinere beneuolentiam. Idem facere populũ quoq; docuit, memor in quale incidisset infortunium ob perperàm administratam rempublicam. Adornato etiam altari, ex præscripto Mosis solennes obtulit super eo victimas. Restitutis in veterem statum religionis ritibus, ad munienda Hierosolyma curam transtulit, ita vt reparatis antiquis mœnibus noua illis circumdaret, & turres excitaret altissimas, suburbanasq; arces cum alijs necessarijs tum imprimis commeatibus muniret. Adeoq; in melius mutatus est, vt ex quo Deum colere cœpit, toto vitæ tempore prædicatus sit beatissimus. Cumq; vixisset annos LXVII. *in viuis esse desiit, exactis in regno annis quinque & quinquaginta. Sepultus est in hortis propriis: regnum excepit Amos filius, natus matre Emalsema, oriunda ex Iabate oppido. Hic imitatus iuuenilia sui patris opera, & à similibus non abstinens facinoribus, maturè dedit pœnas, domi à suis oppressus familiaribus vix dum exacto anno vitæ quarto & vigesimo, regni verò secundo. In eius interfectores animaduertit populus, ipsum in paternum monumentum intulit, & regnum eius filio Iosiæ nominato tradidit, octo tum annorum puero.*

An. mũdi 3247. Ante Christum natum 717.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. Alias cap. 4. Manasses in Babyloniã captus abductus, postquã resipuit, regno restituitur.

An. mũdi 3288. Ante Christum natum 676.

Manasses vrbem lustrat, & templum denuò consecrat.

Manassæ mors.

Amos Rex Iudæ impius.

An. mũdi 3302. Ante Christum natum 662.

Iosias Rex Iudæ. An. mũdi 3304. Ante Christum natum 660.

CAP. V.

De Iosia Rege historia.

HIVS mater fuit ex oppido Boscetha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad virtutem natus, Dauide Rege exemplari & regula totius vitæ sibi proposito, quàm primum enim duodecimũ annum ætatis attigit, egregium edidit pietatis ac iustitiæ specimen. Autor enim fuit populo, vt, abiectis erroribus, & relicta de falsò creditis Dijs persuasione, conferrent se ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorum suorũ institutis, quicquid peccatũ esset corrigebat, tam prudenter adhibitis remedijs, quã si esset ætate maturissima. quæ verò decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hæc aũt faciebat tum per innatã sapientiã, tum

4. Regum 22. Iosias verum Dei cultum restaurat. An. mũdi 3307. Ante Christum natum 657.

An. mũdi 3321. Ante Christum natum 643.

tum etiam seniorum monitis & consilijs. Sequendo enim legum ductum in ordinanda republica & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot Reges seipsos perdiderant. Itaque obeundo tam vrbem quàm regionem totam, lucos externis dijs dedicatos excidebat, & aras eorum diruebat, & donaria, quæ eis à maioribus consecrata fuerant, per ludibrium detrahebat: atque ita populum à vana opinatione ad verum Dei cultum conuertit: & cõsueta holocautomata cæteraq; sacrificia super altare obtulit. Constituit etiam certos magistratus & morum censores qui priuata quoq; negotia sic disponerent, vt in omnibus non minorem iustitiæ quàm vitæ ipsius rationem haberent. dimissis deinde per totam suam ditionem nuncijs, iussit vt, quicunque vellent, conferrent aurum & argentum in reparationem templi, idq; suo quisq; arbitratu, vt nemo grauaretur: & allatis pecunijs curam sumptuum in templum sartum tectum præstandum commisit Amasi præfecto vrbis, & Saphani scribæ, Ioatæ commentariensi, & Pontifici Eliacim. qui, omissis moris & dilationibus, adhibitis architectis, & suppeditatis omnibus rebus ad reparationẽ necessarijs, incumbebant operi: atque ita instauratum est templum, & ipsum Regiæ pietatis argumentum futurum. Anno deinde regni sui decimo octauo iussit Eliacim Pontificem pecunia, quæ instaurationi superfuit, in massas conflatæ crateras inde & libatoria phialasq; ad ministeria templi conficere: præterea quicquid auri argentiue in thesauris esset, id quoque prolatum in eosdem vsus conuertere: Pontifex autem dum promit aurum, forte incidit in sacros libros Mosis in templo repositos: eos prolatos dedit scribæ Saphani qui cum eos perlegisset, Regem adijt, & quæ imperasset omnia facta indicauit. præterea libros recens inuentos ei legit, Qua lectione audita Rex, scidit sibi vestem, & conuocatis intimis aliquot amicis, ipsoq; scriba, & Eliacim Pontifice, misit eos ad Prophetissam Oldam, vxorem Sallumi, viri clari ac nobilis, vt persuaderent ei Deum placare, & propitiũ genti suæ reddere. Timendum enim esse, ne propter neglectas à maioribus leges Mosis graues casus immineant, néve eiecti patrio solo in externis regionibus destituti omnibus commodis miserè vitam finiant. Auditis Regijs mandatis Prophetissa iubet ei renunciari, quòd Deus semel contra eos sententiam tulerit, quæ nullis supplicationibus irrita fieri possit: vt populus eijciatur suis sedibus, & omnibus præsentibus commodis propter non seruatas leges mulctetur: quandoquidem, concesso ad resipiscendum tanto temporis spacio, ne Prophetarũ quidem hortatibus ad saniorem mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentium: & ideo decretum id mutari non posse, vt ipso euentu discant esse Deum, & in Prophetarum eius prædictionibus nihil inesse mendacij, quibus certam suam voluntatem hominibus indicare solet. attamen propter bonitatem Regis dilaturum Deum aliquantisper imminentem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam antè mala in populum immissurũ. Hoc mulieris vaticinium Regi renunciant, qui ad eam missi fuerant. ille circum omnia oppida missis nuncijs, iussit Hierosolyma conuenire Sacerdotes ac Leuitas, & omnes omnis ætatis homines. & cum congregati essent omnes, primum eis sacros libros legit. deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit vniuersos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Mosaicas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. moxq; sacra facientes & mactantes victimas Deũ precabantur vt propitius adesse dignaretur. Postremo iussit Pontificem, si quod

Idololatriæ à Iosia extirpatio.

Censores.

Studium populi in reparando templo.

Mosis libri sacri in templo reperti.

Olda Prophetissa à Iosia consulitur.

Vaticinium de Iudæorum pœna.

4. Regum 23.

Viua pij principis imago.

vas

vas in templo supereſſet à maioribus dicatũ idolorum externorum vſui, vt inde eijceretur: & cum non pauca eſſent collecta, omnibus incenſis cinerem eorum diſperſit. denig; Sacerdotes idolorum à genere Aaronis alienos interfecit. His apud Hieroſolyma peractis exiuit peregrè, & quicquid per totã regionem in honorem externorum numinum à Hieroboamo dedicatum inuenit, deleuit funditus: & oſſa pſeudoprophetarũ ſuper altare, quod primus Hieroboamus exſtruxerat, combuſſit: ſicut ſuperius diximus, iam tum cũ ſuper eo Hieroboamus ſacra faceret, interueniſſe Prophetã, & in præſentia totius populi pranunciaſſe, quòd vnus ex Dauidis progenie, nomine Ioſias, hoc eſſet facturus: cuius prædictionis euentus poſt annos trecentos ſexaginta vnum ſecutus eſt. Poſt hac inuiſit & alios Iſraelitas, qui captiuitatem & ſeruitutem Aſſyriorum euitauerant, eisq; perſuaſit, vt, omiſſis impijs actionibus, & religionibus externis, Deum maximum ritu patrio colerent, eiq; ſoli adhærerent. nec hoc cõtentus oppidatim ac vicatim per domos ſcrutatus eſt, ne quid ſuſpectum intus deliteſceret. quadrigas etiam ſolis, quas ſuperiores Reges in veſtibulo templi conſecrauerant, & ſi quid aliud diuinis honoribus vulgus imperitus dignabatur, de medio ſuſtulit. Cæterum, luſtrata ad hunc modum regione vniuerſa, populum Hieroſolyma conuocauit ad celebrandum feſtum azymorum quod dicitur Paſcha: deditq; populo ad epulum de ſuo triginta hadorum & agnorum millia, & boum tria millia. principes quoque Sacerdotum contulerunt Sacerdotibus ad idem feſtum agnorum duo millia & ſexcentos: & ſimiliter Leuitis eorum primarij dederunt agnorum quinq; millia, boues quingentos. cumq; tanta eſſet victimarum copia, immolabantur omnes iuxta leges Moſis, Sacerdotibus ei curæ præpoſitis, & exemplo ſuo reliquo populo præeuntibus. Et quòd à Samuelis Prophetæ temporibus in eam vſq; diem nulla talis feſtiuitas celebrata fuerit, cauſa eſt, quia tum omnia iuxta præſcripta legum & antiquas conſuetudines peragebant. Poſt hac Ioſias cum pace, diuitijs & gloria floruiſſet, vitæ finem habuit huiuſmodi.

An. mũdi 3321. Ante Chriſtum natum 643.

Veritas oraculorum diuinorum. 3. Reg. 13.

Paſchatis celebratio.

Hedio & Ruffinus Cap. 6. Aliàs cap. 5.

CAP. VI.

Ioſiæ in prælio occaſus, dum Nechaum Regem Aegypti, contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.

EX Ægypti Nechaos magnis delectibus habitis copias ad Euphratem duxit contra Medos & Babylonios, qui Aſſyriorum imperium euerterant, volens ſibi Aſiæ regnum quærere. cumq; proceſſiſſet vſq; Menden oppidum ditionis Ioſiæ, oppoſuit ſe ei, vetans per ſui iuris regionem iter contra Medos facere. tum Nechaos caduceatore miſſo, ait ſe non illum petere bello, ſed ad Euphratem properare. non eſſe ſibi imponendã neceſſitatem præter propoſitum cum obſtante dimicãdi. Ioſias autem verbis Ægyptij nihil mouebatur, ſed perſeuerabat in ea ſententia, vt per ſuam ditionem volenti ducere tranſitum pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam vrgente hominem, vt occaſionem aduerſus eum inueniret. Dum enim aciem inſtruens curru ab vno cornu ad alterum vehitur, Ægyptius quidam ſagitta icto bellãdi ſtudium exemit. ſaucius enim & cruciatum non ferens, iuſſo exercitu deflectere, Hieroſolyma reuertitur: vbi ex eo vulnere eſt mortuus. Sepultus eſt magnifico funere in monumentis paternis, cum vixiſſet annos triginta nouem, regnaſſet triginta vnum. Luxit eum populus multis diebus lamentis & triſtitia mortem eius proſequens. Hieremias etiã epicedium ei ſcripſit lugubri

An. mũdi 3334. Ante Chriſtum natum 630.

Via per Iudæam exercitui Aegyptio clauſa vi aperitur. 4. Regum 23.

Mors Ioſiæ.

Epicedium à Ieremia Ioſiæ ſcriptum.

An. mũdi 3334. Ante Christum natum 630.

lugubri carmine, quod nunc quoq; exstare videmus. hic Propheta & instantem vrbi captiuitatem Babyloniam, & nostri etiam seculi clades praedictas mandauit literis. Nec solus ille haec vaticinatus est multitudini, sed & Propheta Hiezeciel, qui primus duos libros hoc argumento scriptos reliquit. erãt autem hi duo Sacerdotalis generis. quorum Hieremias vixit Hierosolymis, ab anno decimo tertio regni Iosia vsq; dum templum vnà cum vrbe est dirutum: cuius suo loco mentionem faciemus. Porrò mortuo, quemadmodum diximus, Iosia, regnum suscepit filius eius Ioazus, anno aetatis vigesimo tertio, regiam habens Hierosolymis. Hic matre natus Ametala, impijs & impuris fuit moribus. Hunc Ægyptiorum Rex à bello reuertẽs accersitum ad se in vrbem Syriæ Samathã vinxit, & fratri eius seniori, eodem patre nato, Eliacimo nomine regnum tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito. regioni verò eius centum argenti talentorum tributum imposuit, & vnius talenti auri. atq; ita Ioacimo tributario facto, Ioazum secum in Ægyptum abduxit, vbi mortuus est, cum regnasset menses tres, dies decem. Mater autem Ioacimi vocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quoque malicioso fuit ingenio, & erga Deum pius, nec mitis erga homines.

Hieremias captiuitatem Babylonicã prędicit

Ieremias quando vixerit.

Ioazus Rex Iudæ. 4 Regum 23. 2. Paral. 36.

Hedio & Ruffinus Cap. 7. Aliàs cap. 6.

Eliacimus Ioacimus nominatus, Iudę rex. An. mũdi 3335. Ante Christum natum 629.

CAP. VII.

Ioachimi in Nabuchodonosori Syriam inuadentis, amicitiam & societatem pertractio.

Nabuchodonosorus Babyloniæ Rex contra Aegyptum. An. mũdi 3336. Ante Christum natum 625.

ANNO autem quarto, ex quo is regnare incepit, quidam Nabuchodonosorus apud Babylonem regno potitus cum instructissimo exercitu Carchabesam ad Euphratem sitam petijt, bellum inferens Ægyptio Nechao, qui tum toti Syriæ dominabatur. at ille cognito Babylonij conatu, non contempsit hostem, sed cum validis & numerosis copijs ad Euphratem ei se opposuit, & collatis signis cum eo congressus, amissis multis millibus, coactus est cedere, Babylonius autem superato Euphrate, totã Syriã Pelusium vsq; subegit, Iudaea sola excepta. Quarto deinde regni Nabuchodonosori anno, Ioacimi verò octauo, Babylonij Iudais bellum inferunt magnis viribus, dira minantes ni tributa pendant quemadmodum reliqui Syriæ habitatores. At ille, timore suadente, pacem mercatus pecunijs, integro triennio imperata tributa persoluit. Inductus deinde ad vanas spes rumoribus expeditionis Ægyptiorum cõtra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est. nam Ægyptij bellum instaurare non ausi sunt: id quod Propheta Hieremias quotidianis monitis praedicere nõ destitit, frustra eos in Ægyptiorum praesidio spem ponere. Imminere enim vrbi certam subuersionem à Babylonijs, & Ioacimo Regi captiuitatem. Sed haec vaticinia quòd nemo eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam vulgus quàm proceres contemptim haec audiebant, & irati male ominanti, Prophetam apud Regem *accusabant, deposcentes eum ad supplicium. Delata demum re ad* Regium *senatum, maxima pars vt improuida calculis suis eum damnauit. pauci verò quidã sapientiores è Regia Prophetã dimiserunt, autoresq; fuerunt etiã alijs ne in eum sauire pergerẽt. Adducebant q; rationem, nõ hunc solum mala vrbi praedicere, sed & Michaeam antè talia praedixisse, & multos alios, quorũ nemo à sui temporis* Regibus *aliquid esset passus, sed omnes vt Dei vates habiti sint in precio. atque hoc pacto lenitis animis diuersa sentientium effecerunt vt reuocatis suffragijs Propheta eximeretur supplicio: qui conscriptis omnibus suis Prophetijs, ieiunanti populo & in templum*

Nabuchodonosoro Ioacimus tributa persoluit. 4. Regum 24. An. mũdi 3343. Ante Christum natum 621.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

Ioacimus à Babyloniæ Rege desciscit.

An. mũdi 3345. Ante Christum natum 619.

Hieremias Hierosolymorum subuersionem prædicit. Ierem. 22.

Hieremiæ accusatio & absolutio.

Hieremiæ liber exustus. Ierem. 36.

templum congregato, nono menſe quinti anni regni Ioacimi legit eum librum, continentem quid tẽplo & vrbi eius q; populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt, ſimulq; iubent tam ipſum quàm eius ſcribã Baruchũ è medio ſecedere, vt omnes lateat vbi ſint: librum verò ad Regem pertulerunt. qui præſentibus amicis iußit ſcribam librum ſumere & legere. quo lecto iratus conſcidit eum, & iectum in ignem exuſit: iußitq; Hieremiam & Baruchum ad ſe adduci daturos ſupplicium. ſed illi iam ſe iræ eius ſubduxerant. An. mũdi 3345. Ante Chriſtum natum 619.

CAP. VIII.

Nabuchodonoſorus Ioacimum rurſum Aegyptiorum rebus ſtudentem interficit, & Ioacimum eius filium pro eo Regem conſtituit.

NON multò poſt venientem cum exercitu Babylonium Regem excipit in vrbe, territus Prophetæ prædictionibus. quòd enim ab eo ſibi non timeret, neq; excluſit, nec ad bellum ſe parauit. At ille receptus non ſeruauit fidẽ, ſed florem iuuentutis Hieroſolymitanæ vnà cum ipſo Rege interfecit: quem etiam inſepultũ extra mœnia iußit proijci: & pro eo Ioacimum filium Regem vrbis & regionis cõſtituit. eorum verò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Babylonem tria millia, in quibus fuit etiã tum puer Hiezeciel. Hic finis fuit Ioacimi Regis, qui vixit annos XXXVI. regnauit XI. Succeſſor autem eius Ioacimus, natus matre Hieroſolymitana nomine Noſta, regnauit menſes tres, dies decem. Nabuchodonoſori recepti in vrbem lætitia. 4. Regum 24. 2. Paral. 36. Ioachimus ſiue Iechania Rex Iudæ. An. mũdi 3346. Ante Chriſtum natum 618.

CAP. IX.

Ioachimi, Babylonio ſententiam mutante, obſeſſio, & ſponte ſe dedentis in captiuitatem abductio.

BABYLONIVM autem Regem ſtatim dediſſe regnum Ioacimo pœnituit. Verebatur enim ne memor patris per iniuriam occiſi, regionem ad defectionem perpelleret. Miſſo igitur exercitu Hieroſolymis eum obſedit. qui cum eſſet natura bonus & iuſtus, non ſuſtinuit periclitantem propter ſe vrbem deſpicere: ſed matrem & cognatos miſſis à Rege ducibus tradidit obſides, icto in hoc cum eis fœdere, quòd nec vrbi mali aliquid inferrent nec ciuibus. Sed tum quoq; ne per integrũ quidem annum fides ſeruata eſt, Babylonio Rege violante eam, & mandante per literas ſuis ducibus, vt omnem iuuentutem captiuam ex vrbe abducerent, & quicquid ineſſet artificum, & vinctos ad ſe adducerent. fueruntq; hi omnes decem millia numero, & amplius octingenti triginta duo, & in his Ioacimus cum amicis ac matre, qui à Rege in cuſtodia ſunt habiti. Hedio & Ruffinus Cap 9. 4. Regum 25. Nabuchodonoſorus fœdifragus.

CAP. X.

Sedecias Hieroſolymorum Rex à Babylonio conſtitutus.

PRO Ioacimo autem Sedeciam eius patruum Regem conſtituit, iureiurando aſtrictum quòd nihil in ea regione eſſet nouaturus, nec iuuaturus Ægyptios. is erat annorum viginti & vnius cum principatum acciperet, natus eadem matre qua frater Ioacimus, ſed iuſti ac decori negligens, vt qui æquales quoque circa ſe haberet impios. quin & totus populus in eandem ſolutus eſt licentiã. Quamobrem ſæpenumero Hieremias Propheta illum adijt, obteſtans vt, omiſſis impietatibus, iuſtitiæ curã gereret: néue aut ducibus mentem adhiberet, quòd eſſent mali pleriq;, aut falſis Prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicentibus non op- Sedecias Rex Iudæ ab aulicis & falſis prophetis ſeductus Hieremiam non audit.

An. mũdi 3354. Ante Christum natum 610.

pugnaturum amplius vrbem Babylonium, vincendumq; bello petitum ab Ægyptijs, hæc enim non verè dici, nec euentura esse vnquã. Sedecias verò tantisper dum audiebat Prophetã, agnoscebat eum vera dicere, & in rem suã esse, si illi fidem adhibeat: sed per amicos rursum deprauabatur, & abducebatur à Prophetæ consilijs in diuersum quocunq; vellent. Sed & apud Babylonem Hiezeciel eodem tempore vastationem templi prædicebat, eamq; prædictionem etiam Hierosolyma transmisit. quibus vaticinijs Sedecias hac potissimum de causa noluit credere. In cæteris enim omnib. inter se concinebant, quòd & vrbs vi capietur, & Sedecias ipse captiuus abducetur. in hoc verò discrepare videbatur Hiezeciel, quòd negaret Sedeciã visurum Babylonem, cum Hieremias asseueraret omnino futurum, vt captiuum eum Babylonius Rex *secum abduceret. quare cum hic diuersa dicere eos videret, ne illa quidem vera putabat in quibus consentirent: etiamsi euentus omnia vera fuisse comprobauit, sicut aliàs opportunius dicetur.*

Iezeciel templi vastationem prædicit.

Sedecias ad Aegyptios deficit.

Igitur cum per octo annos socius Babyloniorum fuisset, violato fœdere ad Ægyptios defecit, sperans, si cum illis vires coniungeret Babylonium necessario succumbere. Quo cognito Babylonius exercitum contra eum duxit: vastataq; regione, & occupatis arcibus, ad ipsa Hierosolyma oppugnãda accessit. Ægyptius autem audito, in quibus angustijs esset Sedecias socius, assumpto valido exercitu Iudæam petiit, volens obsidionem soluere. At Babylonius, intermissa obsidione, obuiam illi profectus, vno prælio victum tota Syria expulit. Mox verò vt obsidio soluta est, Pseudoprophetæ Sedeciam deceperunt, vanum iactantes quòd à Babyloniis Regi eiusq; subditis instaret belli periculum, quodúe transferendi essent è suis sedibus in Babyloniam. immò etiã captiuos redituros esse cum omnibus vasis, quibus Rex *templum spoliauerat. At Hieremias, adito Rege, omnia vera & his contraria prænunciat, dicens eos Regem decipere, nihilq; commodi sperandum ab Ægyptijs: sed, victis illis, Babylonium copias ad Hierosolyma reducturum, &, quot quot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abducturum: direptisq; omnium facultatibus, & exhaustis templi diuitijs, in vrbem simul & templum ferro ac flammis sæuiturum, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruiemus, inquit, ei posterisq; eius per annos* LXX. *à qua seruitute Persa & Medi nos eripient extincto Babyloniorum imperio, quorum ope dimissi & huc reuersi templum ædificabimus denuò, & Hierosolyma restituemus. Hæc dicens Hieremias pleriſq; persuadebat: principes verò & impij velut furiosum cõtemnebant. Cumq; aliquando libuisset ei natale solum Anathoth reuisere, quod à Hierosolymis* XX. *stadiis est dissitum, quidam è magistratibus in itinere forte obuium comprehensum detinuit, calumnians quòd ad Babylonios vellet transfugere. Propheta contra negauit eum verum crimen afferre, sed ire se in patriã. at ille nihil eius verbis motus, duxit eum ad magistratus in iudiciũ, à quibus diu tortus & excruciatus seruabatur ad supplicium, & aliquãto tempore coactus est viuere in his afflictionibus. Anno autẽ nono regni Sedeciæ, decima die mensis decimi, Babylonius* Rex *iterum exercitum admouit Hierosolymis: & continuata per* XVIII. *mensis obsidione, modis omnibus expugnare vrbem conatus est. præter externam autem oppugnationem duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia vehementer grassantibus. Interim Hieremias in carcere non quiescebat, sed clamabat ad multitudinem, apertis portis recipiendum Babylonium: nam hoc facto seruandos esse vnà cum totis familijs, aliõquin*

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

Aegypti Rex auxiliaturus Iudæis prælio vincitur.

Sedecias à Pseudoprophetis seductus.

An. mũdi 3354. Ante Christum natum 610.

Vaticinium de captiuitate Babylonica, & inde liberatione. Ierem. 25. 29. 37.

Hierosolyma obsessa. 4. Regum 25. Ierem. 39. & 52.

Fames & pestilentia.

Ieremias suadet deditionem.

alioquin ſine remedio perituros. addebat manentibus in vrbe aut hoſtili ferro aut fame pereundũ. qui verò ad hoſtem perfugerint, mortẽ euaſuros. At Principes ne malis quidẽ preſsi audire volebãt, ſed irati, ad Regẽ omnia deferebant, incuſabantq́ prophetã vt furentẽ, & frangentẽ ſibi animos, & obnunciandis calamitatibus omnẽ populi prõptitudinem & alacritatem encruantem. illos enim paratos pugnare pro patria, hunc verò minari triſtia, & dicere expugnatã vrbem omninò ſubuertendã eſſe. Rex verò ſuopte quidẽ ingenio nõ exacerbabatur: ſed ne in principum inuidiã tali tempore incurreret voluntati eorũ reſiſtẽs, permiſit eis, vt de propheta, quicquid liberet, facerẽt: quo impetrato cõfeſtim carcerem petentes, exemptũ inde in quendã cœnoſum puteum per funẽ demiſerunt, vt ibi præfocatus moreretur. ille verò vſq; collum merſus ibi manebat. interim quidam è ſeruis Regis carioribus, genere Æthiops, renunciat domino quid propheta acciderit, dicens non rectè Principes ſtatuiſſe & amicos, q̃ vatem in cœnum demerſerint, & grauiorem quã qua in vinculis erat expectanda, mortem homini excogitauerint. His auditis Rex pœnitentia prioris conſilij, quòd Principibus prophetã in poteſtatem tradiderat, iubet Æthiopem triginta ſocios è ſuo famulitio ſibi aſſumere, funesq́ capere & quicquid ad viri incolumitatem opus ſit, & quantum poteſt properè è puteo Hieremiã extrahere. tum Æthiops, aſſumptis, quemadmodum iuſſus erat, ſocijs, extractũ è cœno permiſit abire liberum. Accitus deinde clã ad Regem, interrogatus eſt ecquod poſſet diuinitus afferre ad rem præſentem remedium. ille habere ſe ait, ſed neminem crediturum ſibi, aut præceptis ſuis obtemperaturũ. Sed omnes, inquit amici tui quaſi maleficũ cupiunt me perdere. & vbi nunc ſunt impoſtores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem vereor apud te ueritatẽ promere, ne fortè in vitam meam ſæuias. Sed cum Rex iureiurando cõfirmaſſet, nec ſe illum interfecturũ, nec amicos id facere paſſurum, fretus accepta fide, conſuluit vt vrbẽ Babylonijs dederet. ita enim, ſe internuncio, iubere Deum, ſi modò velit incolumis eſſe, & imminens periculum euadere, & cauere ne vrbs ſolo æquetur, templumq́ tradatur incendio: ni faciat, ipſum fore omnium malorũ cauſam tàm ſibi ac ſuæ familiæ, quàm vniuerſo populo. Tum Rex, ſe quidem cupere facere, quæ vates in rem cõmunem cõſuleret: ſed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerant, ne ab illis accuſatus apud Regem traderetur ſupplicio. at propheta addebat illi animum, vanum eum timorem eſſe dictitans. nihil enim mali paſſurum, ſi ciuitatem dederet, ac ne vxores quidem eius & liberos: manſurum etiam templum incolume. Hæc locutum Hieremiam Rex dimiſit: iuſſum nemini ciuium communicatum inter ipſos conſilium prodere, ac ne Principibus quidem indicare, ſi cognito collocutos ſe eſſe, percontarentur cur nam eſſet à Rege accerſitus: ſed prætexendum quòd uenerit rogatum, ne poſthac amplius haberetur in uinculis. id quod factum eſt à propheta: volebant enim ſcire, quanam de cauſa acceſsiſſet ad Sedeciam.

An. mũdi 3354. Ante Chriſtum natum 610.

Piorum doctorũ in hac vita fortuna.

Sedecias à Hieremia petitum conſilium, Principum metu negligit.

CAP. XI.

Iudæorum, Hieroſolymis à Nabuchodonoſoro captis, in Babyloniam traductio.

INTEREA Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hieroſolymis, extructis aggeribus & erectis turribus, è quibus arcebat propugnatores ſtantes in mœnibus. multos enim aggeres circumquaq́ excitauerat, vrbis muro altitudine pares. Nec ſegniter interim defendebatur vrbs, ciuibus nec fami nec peſti ſuc-

Hieroſolyma per decem & octo menſes obſeſſa, tandem capiuntur.

An. mũdi 3354. Ante Christum natum 610.

cumbentibus, ſed obduratis animis omnia mala perferentibus. ac ne machinis quidem hoſtium territi, alias contrà machinas excogitabant, vt inter ſe vtriq; non viribus ſolùm certarent, verùm etiam artibus, dum illi his potiſſimùm ſperant ſe vrbem poſſe capere, hi ſalutem ſuam in eo putant conſiſtere, ſi non ceſſent nouis commentis illorũ conatus ludificari. atq; id certamen durauit per menſes decẽ & octo, donec tandẽ ſuccubuere, partim inedia victi, partim ſupernè è turribus telorũ multitudine oppreſſi. Capta eſt aũt vrbs vndecimo anno regni Sedecię, quarti menſis die nona: ceperuntq; eam duces Babyloniorum, quibus Nabuchodonoſorus oppugnationem commiſerat, dum ipſe apud Reblatha degeret. quod ſi quis requirat eorum ducum etiam nomina, ſunt hæc: Nergelear, Aremantus, Emegar, Naboſaris, Echarampſaris. Vrbe autem capta circa me-

An. mũdi 3356. Ante Christum natum 608.

Sedecias noctu fuga ſibi conſulens, à Babylonijs capitur.

diam noctem, & ducibus ac reliquis hoſtibus in templum ingreſſis, Sedecias Rex vbi hoc ſenſit, aſſumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugam arripuit per fauces quaſdam anguſtas in deſertum. quod cum Babylonij cognouiſſent tranſfugarum indicio, ſub auroram aggreſſi ſunt eos perſequi, & aſſecuti eos non procul à Hierichunte circumuenerunt. Amici verò & duces fugæ comites viſis è propinquo hoſtibus, relicto Sedecia diſpalati ſunt, quà quemq; tulit ſpes effugij. Ipſe penè deſertus, cum vxoribus ac liberis & paucis amicis in hoſtium poteſtatem deuenit, & mox ad Regem perductus eſt. Quem poſtquam in conſpectu habuit Nabuchodonoſorus, impium & fœdifragum vocare cœpit, promiſſionum immemorem, quòd Regi ſeruare illam regionem eſſet pollicitus. exprobrabat etiam ingratitudinem, quòd, cum à ſe accepiſſet regnum Ioacimo fratri debitum, acceptâ poteſtate abuſus eſſet in autorem beneficij. Sed magnus eſt, inquit, Deus qui te propter mores tuos peſſimos in manus meas tradidit. His verbis cum Sedeciã increpuiſſet, eueſtigio iuſſit ipſo & alijs captiuis inſpectãtibus filios eius & amicos trucidari. Deindè ipſum excæcauit, Babylonem ſecum abducendum. Atq; ita vtriuſque prophetæ prædictiones, tàm Hieremiæ quàm Hiezecielis, quamuis ab illo contemptæ, euentu, non vanæ fuiſſe comprobatæ ſunt. quòd

Excæcatio Sedeciæ, filiorumq; cædes.

captus

captus adducetur ad Babyloniam, & coram eo loquetur, & oculis ſuis faciem eius videbit, Hieremias prædixit. quòd verò cæcatus primò cũ Babylonem perductus eſſet, videre tamen non potuit, Hiezecielis fuerat vaticinium. Quæ quidẽ ignorantibus ſatis declarare poſſunt Dei naturã, quàm varia ſit & multimoda, omnia tempeſtiuè diſponens, & futura præſignificans: ſicut humanæ inſcitiæ & incredulitatis inſigne exemplũ hic eminet, per quam non licuit eis futuram calamitatẽ euitare, vt ne cauerent quidem fatum ineluctabile. Atq; hic fuit Dauidici generis Regum exitus, qui vnus & viginti regnauerũt deinceps: idq; temporis ſpaciũ quingentos & quindecim annos continet, & menſes inſuper ſex cum diebus decem: annumeratis viginti annis primi Regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Caterùm Babylonius poſt victoriam Nabuzardanem ducem miſit Hieroſolyma cum mãdatis, vt templum ſpoliatũ incenderet, regia quoq; ſimiliter cremata vrbẽ à fundamentis dirueret, populum in Babyloniã traduceret. Qui cum eò peruenisſet vndecimo Sedeciæ regni anno, è templo vaſa omnia tàm aurea quàm argentea ſuſtulit, & labrũ quoq; illud grande quod Solomõ dedicauerat. præterea columnas illas æreas cũ ſuis capitulis, & menſas aureas atq; candelabra. His ſublatis templũ incendit menſis quinti die prima, anno regni Sedeciæ vndecimo, regni verò Nabuchodonoſori XVIII. *deinde & regiam incendit, & vrbem diruit. Incenſum eſt aũt templum annis ex quo exſtructũ fuerat elapſis* CCCCLXX. *menſibus ſex & diebus decẽ additis. exactis à tranſmigratione ex Ægypto annis* MLXII. *menſibus ſex, dies decem. A diluuio vſq; ad templi deuaſtationem interceſſerunt anni* MDCCCCL. *menſes ſex, dies decem. Ab Adamo item condito, vſq; ad hunc templi caſum tria millia annorũ elapſa ſunt, & inſuper* DXIII. *menſes ſex, dies decem. Tantus cenſetur annorum numerus, quo temporis ſpacio quid & quando geſtum ſit, ſuo quaq; ordine explicauimus. Dirutis Hieroſolymis & populo migrare iuſſo, dux regius captiuos fecit hos: Pontificem Saream, & qui poſt hunc ſecundum inter ſacerdotes locum tenebat, Sephemam: tres præfectos cuſtodiæ templi, eunuchum primarium Regis cubicularium, cum ſeptem alijs regijs amicis. præterea ſcribam regium, & alios Principes viros ſexaginta. quos omnes vnà cum ſpolijs templi perduxit ad Regem ſuum agentem tunc Reblathis, quæ eſt Syriæ ciuitas. Rex verò Pontificem & Principes in ea vrbe iuſſit capite plecti, reliquam captiuorum multitudinem & in his Sedeciam ipſe Babylonem perduxit. Joſadocum etiam Pontificem vinctum ſecum duxit, Sareæ Pontificis filium, quem modo Reblathis affectum ſupplicio diximus. Nunc quoniam Regium genus & eorũ ſucceſſionem ordine recenſuimus, conueniens duxi etiam Pontificum enumerare nomina, qui Regum tempore per continuatas ſucceſſiones ſummũ adminiſtrauerunt ſacerdotium. Ergo primus omnium in templo recens à Solomone exſtructo Pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas ſucceſſit. poſt Achimam Azarias, & poſt hunc Ioramus. poſt Joramum Iſus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Salumus, Elcias, Sareas, Ioſadocus qui captiuus Babylonẽ pertractus eſt. hi omnes quaſi per manus traditum ſacerdotium filij parentum ſucceſſores acceperunt, continuata generis ſerie. Caterùm Rex Babylonem reuerſus, Sedeciam in carcerem vſq; ad mortẽ eius detinuit, mortuum tamen regia funeris pompa elatum ſepelijt. vaſa quibus Hieroſolymitanum templum ſpoliauerat, ſuis conſecrauit numinibus. populo in Babylonia ſedes attribuit. Pontificem è vinculis exemit.*

An. mũdi 3356. Ante Chriſtum natum 608.

Dauidici generis Reges, quot & quandiu regnauerint.

Templum, regia, & vrbs ſpoliata, incenſa & diruta.

Captiuitas Babylonica.

Pontifices Hieroſolymitani.

Sedeciæ mors.

Nabu-

An. mũdi 3356. Ante Christum natum 608.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

Godolia transfugarum dux.

Hieremias à Babylonio duce exemptus è carcere magni precij muneribus afficitur.

Nabuzardanes autem dux qui populum captiuum abduxerat, transfugas & pauperes illic reliquit, duce illis prapoſito nomine Godolia, Aicami hominis nobilis filio, viro aquo & bono. His imperauit, vt pro agris quos ad culturam acceperant, certum tributum Regi penderent. Propheta quoq; Hieremia è carcere exempto ſuaſit vt iret ſecum Babylonem: iuſſum enim ſe à Rege, vt ei neceſſaria omnia prabeat. Quod ſi ſequi nolit, diceret vbinam habitare cuperet, vt de hoc Regem per literas certiorem poſſit reddere. Propheta verò neq; ducem ſequi voluit, neque alio ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis patria, & eius miseras reliquias colere. At dux voluntate eius cognita, Godolia quem ibi relinquebat commendauit hominem, mandans ne quid ei deeſſe pateretur, donatoq; vate magni precij muneribus, ipſe quoque domum profectus eſt. Hieremias autem domicilium elegit apud oppidum Maſphatham, impetrata prius à Nabuzardane gratia, vt ſecũ è carcere dimitteretur etiam Baruchus Neri filius, inſigni familia natus, & in patria lingua egregiè doctus. Nabuzardanes itaq; his peractis Babylonem reuertitur. Illi autem qui obſidionis Hieroſolymitana tempore diffugerant, poſteaquam Babylonios receſſiſſe audiuerunt, vndiq; collecti venerunt ad Godoliam Maſphathã. Eorum principes erant, Joannes carea filius, & Jezanias & Sareas, & nonnulli alij: praterq; hos Iſmael quidam ortus regio genere, vir alioquin malus & doloſiſſimus, qui tempore obſidionis profugerat ad Bahalem Regem Ammanitarum, & apud eum per id tempus moratus fuerat. His igitur ad ſe venientibus Godolias ſuaſit vt ibi manerent, nihil timentes à Babylonijs. poſſe enim eos impunè regionem colere. interpoſitoq; iureiurando paratum fore ſuum auxiliũ ſiquis moleſtaretur, conſuluit vt vnuſquiſq; habitaret in quo vellet oppido, dicens miſſurum ſe vnà aliquot è ſuis, & daturum operam vt diruta inſtaurentur & habitentur denuò. illos verò debere, donec tempeſtiuum eſt, curare ne frumentum & vinum ac oleum deſit in futuram hyemem quo ſuſtententur. hac locutus permiſit quenq; arbitratu ſuo quem liberet locum incolere. Qua fama poſtquam ad circumuicinas Iudea gentes peruenit, quòd profugos ad ſe venientes Godolias magna humanitate excïperet, & agros eis colendos aſſignaret, impoſito certo tributo quod penderetur Babylonio, vndiq; concurſum eſt ad eum, & cœperunt regionem colere. Joannes autem cum alijs principibus videntes regionem coli multum amauerunt Godoliam propter bonitatem eius & humanitatem: admonueruntq; eum quòd Bahales Ammanitarum Rex ideò miſiſſet Iſmaëlem, vt ipſum clam dolo interficeret, & principatum inter Iſraëlitas occuparet, cum ſit è genere regio: ſecurum autem fore ab inſidijs, ſi eis permittat Iſmaëlem clam occidere. Vereri enim ſe, ne, ſi ipſe inſidijs praoccupatus fuerit, reliquia Iſraëlitarum in totum pereant. ille verò reſpondit ſe non diſſimulaturum tales inſidias aduerſum hominem affectum à ſe beneficio. non enim eſſe veriſimile, eum, qui in tanta inopia neceſſitate nihil mali fecerit, nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum eſſe, vt cui circumuento inſidijs non poſſet ſine ſcelere non ſuccurrere, eum ſua manu interimere conetur. Attamen etiamſi vera eſſent qua deferrent, emori eſſe ſatius, quàm hominem qui ſalutem ſua fidei commiſiſſet, opprimere. Itaq; Ioannes cum cateris fruſtra hoc conatus perſuadere abijt. poſt dies inde triginta venit ad Godoliam in Maſphatha Iſmael comitatus amicis decem: vbi inter hoſpitales epulas dum ſe comiter poculis inuitant, hoſpitem mero grauem & ſomnolentum aduertens,

Baruchus è carcere dimiſſus.

Iudæi vndiq; collecti ad Godoliam Maſphatã veniunt.

Godoliæ cædes, & plebis Maſphathẽſis abductio.

aduertens, cum decem illis socijs adortus interfecit, nec difficile fuit cateros conuiuas similiter affectos confodere: quib. necatis adiuuante nocturno tempore per totum oppidum grassati sunt promiscuis cadib. tàm in Iudæos quã in Babylonios milites securos & passim dormientes. sequenti verò die venerunt cum munerib. ex agris ad Godoliam circiter octuaginta: omnium inscij quæ acciderant. quos videns Ismaël intrò vocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadauerq; eorum in puteum quendam, ne essent conspicua, demersit. Soli autem ex eo numero seruati sunt, qui rogauerunt ne se prius occideret, quàm ei quædam occultata in agris traderent, suppellectilem & vestes atq; frumentum. quib. promissis motus, aliquot ex eis pepercit. plebem verò Masphathensem cum mulierib. & pueris abduxit: & in his etiam Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes apud Godoliã reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarum Regem profectus est. Ioannes autem cum cateris ducib. audita Masphathensiũ clade, & morte Godoliæ, indignissimè tulerunt, & assumptis suis quisq; militibus, Ismaëlem hostiliter persecuti sunt, eumq; apud fontẽ Hebronensem deprehenderunt. quib. visis captiui Ismaëlis lati, rati, id quod erat, auxiliũ sibi venire, omnes ad Ioannem transiuerunt. Ismaël autem cum octo tantum comitib. ad Ammanitarum Regem perfugit. Caterùm Ioannes assumptis quos Ismaëli eripuerat, cum eunuchis, et mulieribus atq; pueris peruenit in locũ qui Mandra dicitur, ibiq; ea die manserunt. Voluerunt inde proficiscì in Ægyptum, timentes Babylonios, ne irati propter cadem præfecti in ea regione à se constituti, in illos sæuirent. prius tamen consulendum Hieremiam rati, accedentes eum rogauerunt, vt hæsitantib. oraculum expediret, quidnam faciendum sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit. cumq; propheta operam suam esset pollicitus, decima demum die Deus apparens iussit vt Ioanni et cateris ducib. diceret: si manserint in ea regione, auxilio futurum & prouisurum ne quid incommodi a Babyloniis, quos timebant, accipiant. Sin in Ægyptum mallẽt iter facere, curã eorum relicturũ, infensumq; tali calamitate affecturum eos, quali paulo ante fratres eorum castigatos esse viderint. Hæc diuinitus monenti propheta noluerunt credere, quòd ex Dei sententia iuberet eos manere: sed putauerunt eum falso verbis suis Deũ prætexere, re aũt vera loqui in gratiã Baruchi discipuli, ne possint Babyloniorum irã effugere. Contempto igitur Dei cõsilio quod per prophetã dederat, Ioannes & reliqua multitudo in Ægyptum abijt, abducto simul & Barucho & Hieremia. Quò postquã peruentum est, Deus significauit prophetæ fore vt Babylonius exercitũ ducat in Ægyptum: iussitq; prædicere populo, q̃ capietur Ægyptus, & ibi partim interficientur, partim captiui Babylonẽ abducentur, id quod etiã factum est. quinto enim post excidiũ Hierosolymitanũ anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori vigesimus tertius, cum magnis copijs inuasit Cælen Syriã. qua subacta bellum gessit contra Ammanitas & Moabitas, & his quoq; perdomitis Ægyptũ hostiliter est ingressus: occisoq; qui tunc regnabat, & alio Rege cõstituto, repertos ibi Iudæos rursum captiuos Babylonẽ abduxit. Hæc fuit fortuna Hebræorũ, vt accepimus, bis vltra Euphratẽ traductorum. nam per Assyros decem trib. è Samaria sunt abducta, regnante Osea, deinde reliqua dua per Nabuchodonosorũ Chaldæorum & Babyloniorum Regem captis Hierosolymis. Sed Salmanassar in vacuas Israëlitarum sedes deduxit gentẽ Chuthæorum, qui prius in intima Perside et Media fuerant, Samaritæ deinde vocati à regione in quam demigrauerunt. Rex verò Babylo-

An. mũdi 3356. Ante Christum natum 608.

Clades Ismaelis à Ioanne accepta.

Oraculum à Ioanne petitur, quod tamen negligitur. Ierem. 42. 43.

Vaticinium de exercitu à Babylonico ducendo, & reliquijs Iudæorum in captiuitatem abducendis.

An. mũdi 3361. Ante Christum natum 603.

An. mũdi 3361. Ante Christum natum 603.

nius pro abductis duab. tribubus nullam gentẽ in eam regionem reposuit: quo factum est vt Iudaea cum Hierosolymis ac templo per septuaginta annos deserta maneret. tempus autem totum quod inter decẽ tribuum captiuitatẽ & duarum reliquarum transmigrationẽ intercessit, anni fuêre centum triginta, & menses sex, dies decem. Caterùm Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudaeorum pueris, & Sedecia Regis cognatis, qui & flore aetatis & decore formae fuêre cõspicui, pedagogos eorũ curae assignauit, exsectis quibusdã ex eo numero, quemadmodum solitus est facere & aliarum gentium deuictarum formosis adolescentibus: praebebatq; eis de sua mensa victum, & Chaldaeorum disciplinis instituẽdos curabat ac literis, in quibus sanè profecerunt plurimum. in his erant quatuor de Sedecia genere, admodum pulchri & egregio praediti ingenio, quorum nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balthasarem, pro Anania Sedrachẽ, pro Misaele Misachem, pro Azaria Abdenago appellari iussit: eosq; ob egregiam indolem & nõ mediocrem eruditionem vehemẽter caros habuit. Cumq; visum fuisset Danieli cũ cognatis victitare durius, & à regia mensa abstinere edulijs, atq; adeò ab animatis omnib. accesserunt Aschanẽ eunuchum qui curae eorum erat praepositus, rogantes vt quae mittebantur à Rege in suos vsus cõuerteret, ipsis legumina tantũ & palmulas in alimenta praberet, et si quid aliud praterea vellet inanime. se enim, alijs fastiditis, talem victum appetere. Ille verò ait se gratificari eis cupere, sed vereri ne hoc Rex deprehendat extenuatis ipsorum corporib. & immutata specie, quòd necesse sit vt habitudo & color rationi victus respondeat: idq; magis fore conspicuum ex collatione aliorũ qui alãtur delicatius: atq; ita propter eos adduci se posse in capitis periculum. Itaq; nacti Aschanẽ non admodum difficilem, persuadent vt. saltẽ per decem dies hoc eis permittat experiendi gratia: quòd si corpora eorũ nihilo deterius inde habuerint, in eodem uictu perseuerare, qui cõpertus sit innoxius: sin autem detrimentum aliquod inde acceperint, minus specioso facti quàm alij, ad pristinam dietã eos reduceret. vt verò apparuit non solùm non ladi eos talib. sed habitiores prae alijs & maiores inde fieri, vt cũ eis non essent conferendi qui cibis vescebantur regijs, sed Daniel cum socijs potius delicatã vitam agere videretur, ex eo tempore securè Aschanes partes quae de regia mensa mittebãtur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quae iã diximus. Illi verò vt potè puros iã habentes animos & ad percipiendas disciplinas idoneos, atq; etiã firmiora ad laborẽ corpora, quòd neq; illi laderentur aut grauarentur varietate deliciarum, neq; hac simili de causa emollirentur, facilè omnem perdidicerunt doctrinam tàm Hebraicam quàm Chaldaicam: sed praecipuè Daniel peritus talium artium, coniectandis quoq; somniorum significationibus studuit, visiones etiam diuinas videre solitus. Exacto autem biennio post Ægypti populationem Nabuchodonosorus cum vidisset mirandam visionem, cuius etiam euentum Deus ei in somnis indicauerat, mox vt è stratis surrexit eius oblitus est. accersitis igitur Chaldaeis, & Magis ac vatibus, ait se somnium vidisse, & quoniam oblitus sit quale fuerit, velle vt & somnium sibi indicent & eius significationẽ. Illis autem respondentibus hoc supra humanas vires esse, atq; si exponeret eis visionem somnij, pollicentibus interpretationem, minatus est mortem nisi somniũ etiam indicarent: & cum negarent se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito quòd omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoq; cum suis cognatis esse in periculo, adiit

Iudæa per septuaginta annos deserta. 2. Par. 36. Ierem. 25. & 29. Hedio & Ruffinus Cap. 12.

Dan. 1. Danielis & sociorum eius in Chaldaica disciplina institutio & profectus.

Dan. 2. Nabuchodonosorus visionis oblatę, oblitus, Magos ac vates accersit, eisq; mortem, ni indicarent, minatur.

adijt Ariochũ regij præfectum ſatellitij: rogauitq; cauſam cur ita Rex ſtatuiſſet in omnes ſapiẽtes & Magos atq; Chaldæos animaduertere: & cognito quod cum oblitus eſſet ſomnij, iußiſſetq; eos id ſibi indicare, nec illi potuiſſent, ad iram commotus ſit, impetrauit vt præfectus vnius noctis dilationem magis à Rege peteret. ſpem enim ſibi eſſe, Deum ea ipſa nocte exoratum indicaturum eſſe id ſomnium. qua Danielis poſtulata cum per Ariochum Regi eſſent renunciata, iußit eadem Magorum differri, tantiſper dum huius promiſsi fidem experiretur. puer verò cum ſocijs digreſſus in ſuum cubiculum, per totam noctem ſupplex Deum precibus ſolicitauit, vt rem ſibi aperiret, & Magos cum quibus & ipſi periclitarentur, ab ira Regis eriperet, manifeſtata ſibi viſione quam Rex præterita nocte viſam elabi è memoria paſſus ſit. Deus autem & periclitantes miſeratus, & Danielis ſapientia delectatus, tàm ſomnium quã eius interpretationẽ ei notam reddidit, vt hanc per eum Rex cogноſceret. Ille hac reuelatione lætus, ſurgẽs fratribus eam indicat, iam deſperantibus vitã. & tantum de morte cogitantibus: hortaturq; vt trãquillo ſint animo, & de vita melius ſperare non dubitent. Cũ quib. actis Deo gratijs quòd ætatem eorum eſſet miſeratus, Ariochum adit initiò diei rogans vt ſe ad Regẽ ducat, indicaturum ei ſomnium qnod proxima ante hanc nocte viderat. Ad quẽ ingreſſus primum deprecatus eſt eam opinionẽ, quaſi ipſe Chaldæis & Magis eſſet ſapientior, quòd nemine illorum valente inuenire ſomnium, ipſe id eſſet indicaturus. non enim ſua peritia, vel quòd intellectu alios præcellat, id fieri: ſed Deus, inquit, nos de vita periclitãtes miſeratus eſt: rogan-

An. mũdi 3503. Ante Chriſtum natum 601.

Danieli ſomnium ciusq; interpretatio reuelatur.

Daniel Regi ſomniũ & interpretationem exponit.

tiq; mihi pro mea populariumq; vita, & ſomnium & eius ſignificationẽ aperuit. neq; enim tã me ſolicitum habuit ea triſtitia, quòd à te indigni vita eſſemus iudicati, quàm metus de exiſtimatione tua gloria, cum tot viros bonos & honeſtos necari iuberes, idq; iniuria, quòd non eſſet humana ſapientia cõprehenſibile quod mandabas, ſolo Deo valẽte præſtare quod cuperes. Ergo cum hæc te cura teneret, quis nam poſt te potiturus eſſet orbis imperio, dormienti tibi Deus volens omnes regnaturos oſtendere, tale immiſit ſomnium: videbaris tibi videre ſtatuã gran-

Somniũ Nabuchodonoſori, de quatuor Monarchijs mundi.

An. mũdi 3363. Ante Christum natum 601.

dem ſtantem, cuius caput erat aureum, humeri ac brachia argentea, venter & femora ærea, crura ac pedes ferrei. deinde ſaxum vidiſti abruptum à mõte in ſtatuam illam incidere, & hanc deiectam conterere, vt nulla eius pars maneret integra, ſed aurum, argentũ, æs & ferrum abiret in minutiorem farina puluerem: eumq́ ingruente venti vi diſſlatum in terras diuerſiſſimas. Saxũ verò illud tam magnum accepiſſe incrementũ, vt quantum eſt terrarum ſua mole opprimeret. Et hoc quidem eſt quod vidiſti ſomnium, quod in hunc modũ interpretari oportet. Aureum illud caput te ſignificat, & alios Reges ante te Babylonios. dua verò manus & humeri duo portendunt, quòd à duobus Regibus veſtrũ imperium delebitur. illorum quoq; imperiũ alius ab occidente veniens tollet è medio, amictus armis æreis. Huius quoq; vires debellabuntur ab alio ferro ſimili, cui propter naturã ferri nihil poterit reſiſtere, quòd ea ſit auro, argẽto ac ære validior. adiecit & de ſaxo interpretationẽ Daniel, ſed mihi hoc narrare non libuit, cuius propoſitum eſt præterita, non etiã futura, ſcribere. quòd ſi quis veritatis auidus non deſiſtit inquirere, futurorũ quoq; obſcuros euentus cupiens diſcere, det operam vt Danielis librũ perlegat, qui habetur inter ſacras literas. Porrò Nabuchodonoſorus his auditis, agnoſcẽs ſuum ſomnium, attonitus eſt Danielis indole, & procidens in faciem, eum non aliter quàm Deum adorauit, diuinis iuuenem dignatus honoribus. Nec hoc contentus impoſito ei Dei ſui nomine, vniuerſæ ditioni ſuæ præpoſitum eſſe voluit, cum eoq́ ſimul eius conſanguineos: qui ob hoc inuidioſi facti, in periculum inciderunt, offenſo Rege propter cauſam talem. Rex fabrefacta aurea ſtatua, alta ſexaginta, lata ſex cubitos, in campo magno Babylonis eam ſtatuit: quàm dedicaturus conuocauit ex omni ſua ditione Principes: eisq́ mandauit, vt quamprimùm tuba dari ſignum audierint, procidentes in faciem adorent ſtatuam. quod qui non fecerit, pœnam propoſuit, vt coniiciatur in

Daniel cum ſocijs ad honores euectus.

Mandatum regium de ſtatua adorãda. Daniel. 3.

An. mũdi 3364. Ante Christum natum 600.

Danielis cognati ſtatuam adorare nolentes, in ignem coniecti, diuina prouidentia ſeruantur.

ardentis fornacis incendium. Cum igitur omnes audito tubæ ſigno adorarent eam ſtatuam, Danielis cognati negauerunt ſe hoc facturos, quòd nollent patrias leges tranſgredi. moxq́ delati, & in ignem coniecti diuina ſeruati ſunt prouidentia.

uidentia, & prater omnium opinionem euaſerunt mortis periculum. Ignis enim eos non attigit, ſed quaſi ſentiens iniuſtè in fornacem coniectos, pepercit, & non exeruit vim ſuam in iuuenes, Deo inuicta flammis faciente horum corpora: qua quidem res magis etiam eos Regi commendauit, quòd probos & Deo caros eſſe animaduerteret: quo factum eſt, vt ſemper in maximo apud eum honore haberentur. Nam multò deinde pòſt, rurſum aliud dormiens Rex, *vidit in ſomnium, quòd priuatus regno vitam acturus eſſet inter beſtias, & poſt exactum eo modo ſeptennium denuo reſtituendus eſſet in priſtinum imperium. quo viſo rurſum conuocatis Magis percontatus eſt quid ſignificet. Eius intellectum nemo alius inuenire & Regi indicare potuit, ſolus Daniel quid portenderet coniectura aſſecutus eſt: & qualem hic prædixit, talis etiam euentus affuit. nam cum in ſolitudine tempus prædictum exegiſſet, nemine ſeptennio toto audente inuadere dominium exorato Deo rurſum in regnum ſuum reſtitutus eſt. Nemo autem mihi vitio debet vertere, quòd hæc, ita vt in antiquis libris inuenio, ſcriptis meis inſero. Talibus enim criminatoribus dudum occurri in initijs huius hiſtoriæ, palàm profitens me tantum Hebraicorum voluminum in Græcam linguam interpretem: & quæ illic continentur bona fide relaturum me promiſi, nec addentem quicquã de meo, nec auferentem etiã. Cæterum Nabuchodonoſorus cum regnaſſet annos* XLIII. *vitam finijt, vir induſtrius & prioribus* Regibus *longè fortunatior. Meminit eius & Beroſus in tertio rerum Chaldaicarum libro his verbis. Pater autem Nabuchodonoſorus, audito quòd Satrapa quem Ægypto & cæteræ Syriæ Phœniciæq; præfecerat, à ſe defeciſſet, cum non poſſet amplius ferre labores militiæ, tradita iuniori Nabuchodonoſoro copiarũ parte, iuſſit hunc contra illum proficiſci. qui collatis ſignis cum defectore congreſſus, & ipſum deuicit, & regiones eius ad ſuum imperium retraxit. Interea pater Nabuchodonoſorus apud Babylonem morbo abſumptus eſt, cum regnaſſet annos* XXI. *Nabuchodonoſorus verò non multò poſt patris morte cognita, & conſtitutis Ægypti ac reliquarum regionum negocijs, demandataq; amicis cura captiuorum Iudæorum, Syrorum, Phœnicum & Ægyptiorum traducendorum in Babyloniã cum exercitu & impedimentis, ipſe cum paucis per deſertum Babylonem properauit. Et cum aſſumpſiſſet regni adminiſtrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum primo ſeruata erat in eius reditũ, factus eſt totius paterni imperij dominus. ac primum omnium captiuos recens adductos per opportuna Babyloniæ loca in colonias diſtribuit: deinde ſpolijs bello partis Belitemplum & alia quædam magnificè exornauit. auxit etiam & reparauit antiquæ vrbis ædificia, munito & fluminis alueo, ita ne hoſtes eò poſſent vti ad ciuitatis incommodum. Tres quoq; murorum ambitus intra vrbem exſtruxit, & totidem foris circumdedit, omnes è coctilibus laterculis. cumq; memorabilibus operibus ciuitatem muniſſet, & portas in templorum modum ornaſſet, paternæ Regiæ contiguam exſtruxit aliam* Regiam, *cuius ſubſtructiones & reliquã magnificentiam forte ſuperuacaneum eſſet dicere: vnum ſilere nõ poſſum, quòd tam amplum & ſuperbum ædificium intra quindecim dies abſolutum eſt. In hac Regia moles ſaxeas fornicibus ſuſpendit, montium ſpeciem referentes, ſupernè conſitas varijs arborum generibus, atque ita celebratos illos penſiles hortos abſoluit, eo quòd vxor educata in Media concupiſſet quandam patriæ ſuæ ſimilitudinem. Horum hortorum etiam Megaſthenes in quarto rerum Indicarum*

An. mũdi 3369. Ante Chriſtum natum 595.

Daniel. 4. Somnium & eius explicatio.

Mors Nabuchodonoſori. An. mũdi 3381. Ante Chriſtum natum 583. Beroſus de Nabuchodonoſoro. Hedio & Ruffinus Cap. 13.

Megaſthenes de Nabuchodonoſoro.

An. mũdi 3381. Ante Christum natum 583.

volumine meminit, vbi ostendere conatur quòd hic Rex virtute & rerum gestarum magnitudine Herculem longè à tergo reliquerit. subiugasse enim eum & vrbem Africæ primariam, & bonam partem Hispaniæ. Sed & Diocles in secundo rerum Persicarum libro eius Regis mentionem facit, & Philostratus tam in Phœnicum quàm in Indorum historijs, quòd hic Rex per tredecim annos Tyrum oppugnauerit, regnante apud eam vrbem Ithobale. Atque hæc sunt quæ de hoc Rege *apud historicos inuenio.*

Diocles. Philostratus.

CAP. XII.

Successores Nabuchodonosori: Babylonici imperij ad Persas per Cyrum translatio: status Iudæorum in Babylonia.

Abilamarodachus Iechoniam è vinculis dimittit. 4. Regum 25. Ierem. 52. An. mũdi 3382. Ante Christum natum 582.

ÆTERVM post Nabuchodonosori obitum Abilamarodachus eius filius regnum suscepit, qui mox Hierosolymorum Regem Iechoniam è vinculis dimisit, & inter necessarios amicos habuit, multis muneribus donatum, & apud Babylonem Regia *sua præfectum. Pater enim eius fidem non seruauerat Iechoniæ, qui se ei cum vxoribus & liberis totaq; cognatione sponte tradiderat, respectu solius patriæ, quam nolebat per vim expugnatam dirui, sicut antè diximus. Abilamarodacho post decimum octauum regni sui annum defuncto Nigliſar filius successit, cumq; regnasset annos quadraginta vitam cum morte mutauit. continuata deinde successione ad Laboſardachum filium regnum peruenit: apud quem cum nouem tantum mensibus hæsisset, post mortem eius transiit ad Balthasarem, qui Babylonijs Naboandel nominatur. Huic bellum intulerunt Cyrus Persarum Rex & Darius Medorum, â quibus dum intra Babylonem oppugnatur, mirabilis quædam & prodigiosa visio ei contigit. Discumbebat cœnans in ampla quadam aula, magno apparatu vasorum argenteorum quæ Regia mensa adhiberi solent, accumbentibus etiam concubinis & purpuratorum præcipuis. Deinde cum ita collibuisset, iubet è suo templo afferri vasa Dei, quæ spoliatis Hierosolymis Nabuchodonosor in vsum suum veritus vertere, in Dei sui templo reposuerat. Ipse verò iam mero calens ausus est ex eis potare, verba interim contumelioſa in Deum proferens: & ecce ibi videt manum è pariete prominentem, & in eo syllabas quasdam scribentem. qua visione territus conuocauit Magos & Chaldæos, & totum hoc genus quod apud Barbaros prodigiorum & somniorum interpretationem profitetur, postulans vt sibi enarrent id quod erat scriptum. Magis autem negantibus se eius intellectum inuenire, Rex ob rei nouitatem mœstus ac solicitus, præconis voce per totam suam ditionem publicauit: quicunque mentem earum literarum interpretari posset, daturum se ei torquem aureum, & purpureæ vestis vsum, quali Chaldæorum* Reges *vtuntur, atque insuper tertiam regni sui partem. Post hoc præconium maior etiam fit Magorum concursus, certatim sensum literarum scrutantibus, nihil tamen proficientibus. Videns autem tristem hac de causa* Regem *eius auia, solari eum cœpit, dicens esse quendã captiuum Iudæum per Nabuchodonosorum vastatis Hierosolymis adductũ, virum sapientem, qui possit obscura & soli Deo nota perquirere. hunc Nabuchodonoſoro, quod quærebat, interpretatũ, cum id eo tempore posset alius nemo. rogabatq; vt accito illo percontaretur quid sibi velint hæ literæ, vt coarguta caterorum insciti, etiã si triste sit, prodigium id intelligatur. His auditis Balthaſar*

Nigliſar.

Laboſordochus.

Balthasar siue Naboandel Babyloniæ Rex. An. mũdi 3421. Ante Christum natum 543. Dan. 5.

Balthasar manum è pariete prominẽtem & syllabas quasdam scribentem videt. An mũdi 3425. Ante Christum natum 539.

Daniel Regi scriptũram interpretatur.

far accerſit Danielem: & prafatus ſe reſciuiſſe de eius ſapientia, deq; ſpiritu diuino quem habeat, & quòd ſolus ſit idoneus interpretandis qua aliorum cognitionem effugiunt, rogauit vt ſibi enarret quid ſcriptura illa ſignificet, pollicens opera pramium vſum veſtis purpurea torquemq; aureum, & ditionis ſua partem tertiam, vt ſapientia eius inſignita talibus honoribus, illuſtris fiat apud omnes qui honoris cauſam ſciſcitando cognouerint. Daniel autem recuſatis muneribus, quòd his diuinitus conceſſa ſapientia corrumpi nequeat, ſed indigentes gratis iuuare parata ſit, ait ſcripturam hanc vita finem ei pradicere: eo quòd ne proaui quidem calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus ſit pietatem colere, & nihil moliri quod ſit ſupra naturam hominis. Nabuchodonoſorum enim ob impietatem damnatum ad victum ferinum, poſt multas preces miſerante Deo reſtitutum ad hominum cõuerſationem & priſtinum imperium, ac deinde per totam vitam agnouiſſe & laudaſſe Dei virtutem & prouidentiam: hunc verò oblitum domeſtici exempli, voces impias iactaſſe in Deũ, & potaſſe è ſacris vaſis vnà cum ſuis pellicibus. Ob hac iratum Deum per has literas denunciare qualem ſit habiturus vita exitum. Sic enim interpretanda ſingula. Mane, hoc eſt numerus, ſignificat dinumeratum eſſe iam dierum tua vita ac regni numerum, & perbreue tempus ſupereſſe. Thecel, quod eſt pondus, appenſum à Deo regni tui tempus iam ad finem vergere. Phares, quod eſt fragmen, fracturum Deum tuum regnum, & partes eius in Medos ac Perſas diſtribrendas. Hac interpretatione accepta Rex non poterat non vehementer triſtari, attamen Danieli ſuam munificentiam non ſubtraxit tanquã malorum pranuncio, ſed dona qua pollicitus eſt exhibuit, ſic cogitans, quod non bona audierit, ſibi fati culpam eſſe, non Prophetæ: immò illum boni viri officio functum eſſe, qui ſic interpretatus ſit vt erat euenturum, tametſi parum latus euentus ſequeretur. Non multum autem abijt temporis, dum & ipſe & vrbs in Cyri Perſarum Regis poteſtatem deuenit. Sub Balthaſare enim capta eſt Babylon, anno regni eius decimo ſeptimo. Hic finis fertur poſterorum Nabuchodonoſori. Darius autem cum extingueret Babyloniorum imperium, adiutus à Cyro ſuo cognato, annum agebat ſexageſimum ſecundum, qui fuit Aſtyagis filius, apud Gracos alio vocatus nomine. Hic etiã Danielem Prophetã aſſumptum ſecum duxit in Mediam, eumq; in maximo honore apud ſe habuit. erat enim vnus è tribus ſummis ſatrapis, qui ſub ſe habebãt alios CCCLX. *ſatrapas. tot enim à Dario primum inſtituti ſunt. Itaq; cum tam carus & honoratus apud Regem eſſet, vt qui ei tanquã diuino libenter de quouis negocio conſulenti pareret, non effugit caterorum inuidiã, quemadmodum fieri ſolet inter eos, qui aliquem ſibi à Rege praferri non patiuntur aquo animo. cumq; amuli occaſionem calumnia contra eum quarerent, nullam vnquã eis prabuit. cum enim eſſet contemptor pecuniarum & omnium munerum, turpe ſibi ducens etiam pro beneficio licitam gratiam recipere, nullã accuſandi anſam inuenire poterãt. nec tamen deſtiterunt quarere quomodo honore deiectũ è medio tollerent. & cum animaduertiſſent Danielem quotidie ter Deo ſupplicare precibus, commenti ſunt occaſionem qua eum poſſent perdere: aditoq; Dario renunciant ei, viſum eſſe ſatrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermiſſionem: quibus, nec ab ipſo, nec à quoquam hominũ aut Deorum quicquã precari liceat: & ſi quis contra hoc commune decretum faxit, eum in foueam leonum conijci. Rex verò non perſpiciens eorum maliciam, quòd*

An. mũdi 3425. Ante Chriſtum natum 539.

Danieli Rex dona promiſſa exhibet.

Babylon à Cyro Perſarum Rege capta.

Inuidia vis & natura.

Honor Danielis. Hedio & Ruffinus cap. 14. Daniel. 6.

An. mũdi 3425. Ante Christum natum 539.

quòd Daniel hoc commento peteretur, ait sibi placere hoc decretum: pollicituq; se id confirmaturum, edictum proposuit in publicum quo satraparum decretu promulgabatur. Id cum omnes præ metu seruare conarentur, magnũ fuit vbiq; silentium. Daniel verò nihil hac curabat, sed more solito stans in conspectu omnium, adorabat Deum suum, & deprecabatur. Tum satrapæ nacti occasionem quam dudum captauerant, Regem adeunt properè, Danielemq; accusant, quòd contempto edicto solus ex omnibus Deos precari ausus sit, id non ob pietatem, sed ob hoc ipsum, quòd obseruari se sciret ab amulis. Et cum Regem ob nimiam erga Danielem beneuolentiam etiam mandati sui contemptori facile veniam daturum crederent, hoc ipso magis accensi ad inuidiam, inflexibiles ad clementiam postulauerunt, vt iuxta latam legem coniiceretur in leonũ foueam.

Daniel in leonum foueã coniicitur.

Darius autem sperans ope diuina eripiendum à bestijs, hortatus est eum, vt præsentem casum æquo ferret animo: & postquam eò coniectus est, cum obsignasset lapidem, qui ori fouea incumbebat vice hostij, domum reuersus est: totamq; eam noctem cibo & somno exegit de amici salute solicitus. diluculo autem surgens ad foueam se cõtulit: & inuento illæso signaculo quo lapidem obsignauerat, per apertam fenestram supernè Danielem inclamauit, quærens, an adhuc saluus sit. Ad quam vocem, cum ille responderet illæsum se & incolumem, iussit eum è fouea bestiarum extrahi. inimici verò eius, videntes ei nihil mali accidisse, noluerũt hoc Dei prouidentiæ tribuere, sed causam referẽtes in leonum saturitatem, ausi sunt etiam apud Regem hoc asserere. at ille offensus eorum malitia, iussit multũ carnium obiici leonibus, & illis iam saturitatis inimicos Danielis in foueam coniici, vt appareat, si propter saturitatem eos non attingant, ac tum demum euidentissimum fuit vatem ope diuina esse seruatum. nam nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine mora eos dilaniauerunt. acuit autem ferarum rabiem non vexatio famis quæ iam eis exempta fuerat, sed obiectorũ malicia, Deo sic volente, vt ne bruta quidem eam impunitam sinerent. Cum igitur ad hunc modum vatis insidiatores perissent, Darius Rex per totum suum imperium nuncios dimisit qui Danielis Deum prædicarent, hunc esse solum verum & omnipotentem Deum asseuerando. ipsum deinde vatem in maiore etiam quàm antè honore habuit, primum inter amicos locum ei tribuens. qui cum ab omnibus Deo carus existimaretur, & propter hanc de se opinionem esset illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Mediæ turrim, opus pulcherrimum & singulari admiratione dignum, quod in hodiernum vsque durat, & spectantibus recentissima structuræ videtur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutum. tantam nouitatis speciem & tam integram pulchritudinem habet, nihil omnino à tam longo tempore læsam, præter aliorum ædificiorum consuetudinem, quæ æque atque homines vetustatis iniuriam sentiunt, nec firmitatem solum, sed etiã decorem sensim deperdunt. Mos autem durat vsque in præsens tempus, vt in ea turri sepeliantur Medorũ Reges & Persarũ atq; Parthorũ: eiusq; custodia Sacerdoti Iudaici generis hodie quoq; concreditur. Quod autem in hoc viro præcipua dignum est admiratione, silentio non præteribimus, Omnis enim eximia felicitas, vt Prophetæ excellentissimo ei contigit, & viuenti tam apud Reges quàm apud populum gratioso, & post obitum sempiternam memoriam consecuto. libri enim eius quos conscriptos reliquit, etiam nunc apud nos leguntur, qui nobis certã fidem faciunt, quòd Deus cum eo colloquia miscuerit.

Danielis inimici à leonib⁹ dilaniati.

Danielis vaticinia.

rit. non ſolum enim futura prædixit quemadmodum alij Prophetæ, verum- An. mũdi 3425.
etiam tempus quo euentura eſſent præfinijt. & cum alij Prophetæ calamitates Ante Chriſtum
prædicerent, ideoq; malam gratiam apud Reges & multitudinem vulgarem natum 539.
inirent, hic bonarum rerum vates fuit, vt propter fauſtam ominationem qui-
dem beneuolentiam omnium ſibi conciliaret, propter euentuum verò certitudi-
nem fidem ſibi apud vniuerſum mortalium genus compararet. Exſtat enim in

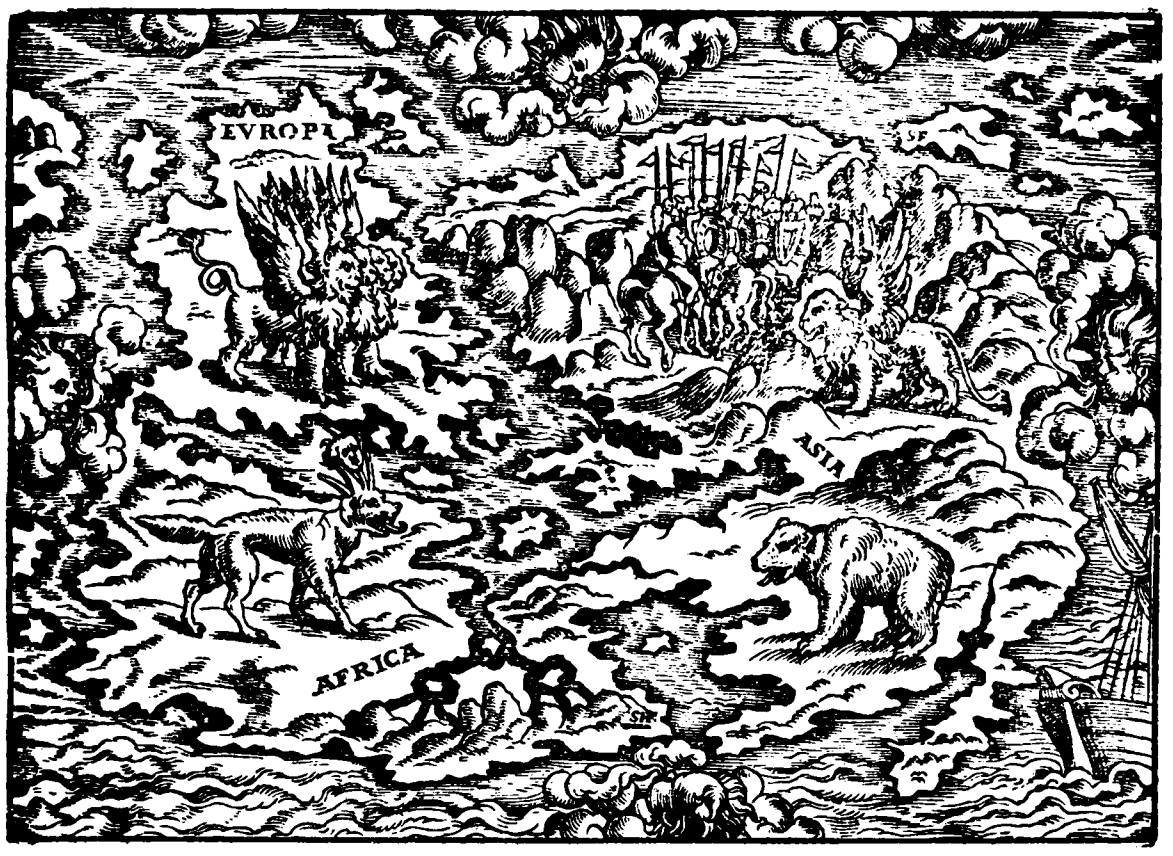

eius ſcriptis vnde maximè illius Prophetiæ certitudo poteſt colligi. ait enim ſe
apud Suſa primariam Perſidis vrbem cum ſodalibus prodiſſe in campum, & ibi
terræmotu repentino exorto, diffugientibus metu amicis ſolum eſſe derelictum,
ſeipſum quoq; conſternatum in faciem & manus procidiciſſe. ibi acceſsiſſe quen-
dam excitantem ſe & iubentem, vt ſurgeret ac videret, quæ poſt multa ſecula
euentura eſſent ſuis ciuibus. ſurgenti deinde oſtenſum eſſe arietem magnum, ena- Danielis viſio de a-
ta habentem multa cornua, & in his vltimum cæteris celſius. verſis deinde ad riete & hirco, p quos
occidentem oculis, vidiſſe ſe hircum delatum per aërem concurriſſe cum ariete, Medorum & Perſarũ
& bis cornibus ictum proſtrauiſſe humi & conculcaſſe pedibus. deinde vidiſſe Regnum præfigura-
enatum è fronte hirci cornu maximũ, quo defracto erupiſſe pro eo quatuor alia, tum fuit.
obuerſa in ventos ſingulos. & ex his etiam aliud minus exortum ſcripſit, quod Daniel. 8.
poſtquam eſſet adultum, Deus qui hæc oſtendebat, dixit geſturum bellum cõtra
gentem ipſius, & vrbem vi expugnaturum, & cæremonias templi conturbatu-
rum, ſacrificiaq; vetiturum per dies M C C X C V I. *hæc eſt viſio quam in campo*
apud Suſa ſe vidiſſe ſcripſit: eamq; Deum ſic interpretatum eſſe. Arietem ſi-
gnificare Perſarum & Medorum regna, cornua verò futuros in his Reges,
& horum vltimũ deſignari per cornu vltimum. hunc enim fore diuitijs & glo-
ria præſtantiſsimum. Per hircum verò indicari, fore aliquem è Græcorum Re-
gibus, qui cum Perſa bis congreſſus eum prælio ſuperet, totumq; eius imperium
occupet. Per cornu verò illud magnum ex hirci fronte exſtans primum Regem
ſignificari, & per aliorum quatuor pro illo pullulationem, & ad quatuor ter-
ræ tractus ſingulorum verſionem, ſucceſſuros oſtendi, poſt primi Regis mortem,

An. mūdi 3425. Ante Christum natum 539.

& regni inter eos partitionem. hos neque filios eius, neque alioqui ad cognationem ipsius pertinentes, multis annis per orbem habitatum regnaturos: ex hisq; exoriturum quendam Regem, *qui bellum gerat cum gente Iudæorum & legibus, & formam institutæ iuxta has reipublicæ auferat: spoliatoq; templo victimas in id induci per triennium prohibeat. quæ quidem calamitas genti nostræ sub Antiocho Epiphane accidit, ita vt futurum Daniel ante multos annos scripserat.*

Danielis de Romanorum imperio prædictiones. Dan. 9.

Eodem autem modo scripsit & de Romanorum imperio, & quantam vastitatem illaturi essent nostris hominibus. Hæc omnia diuinitus sibi demõstrata scripto tradidit, & posteris legenda reliquit, vt videntes euentum non discrepare à prædictionibus, Danielem mirentur ob tam insignem honorem illi à Deo habitum: simulq; Epicureorum error coarguatur, qui prudentiam è vita eijciunt, & Deo regimen rerum nolunt permittere, nec credunt vniuersitatem à beata illa & immortali essentia vel conseruari vel gubernari, sed sine rectore & curatore mundum suopte impetu ferri asseuerant. qui si ita vt illi autumant careret præside, quemadmodum naues sine gubernatoribus videmus procellis & fluctibus obrui, currusq; aurigis destitutos euerti ac confringi, ita & ipse perderètur immoderato impetu. Quamobrem dum Danielis vaticinia considero, non possum non damnare istorum insciti am, qui Deo negant curæ esse res mortalium.

Epicureorum error coarguitur.

quî enim fieri potuit, vt Prophetijs eius responderet euentus, si temerè in mundo gererentur omnia? Verum ego hæc, ita vt inueni in literas retuli, quod si quis mauult diuersam opinionem sequi, id per me quidem erit illi integrum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER VNDECIMVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI XI. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Cyrus Persarum Rex Iudæos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia.

II. Regij Duces & Satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent.

III. Cambyses Iudæos ab ædificando templo omninò abstinere iubet.

IIII. Darius Hystaspis filius templum Iudæis ædificat.

V. Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.

VI. Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuerit, quin tota Iudæorum gens Amani dolo extingueretur.

VII. Bagoses, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos afficit.

VIII. Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.

Cyrus

CAP. I.

An. mũdi 3426. Ante Christum natum 538.

Cyrus Persarum Rex Iudæos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia.

PRIMO *autem anno regni Cyri, qui fuit transmigrationis nostræ Babylonicæ septuagesimus, miseratus est Deus captiuitatem & calamitatem arumnosi illius populi: & sicut illis per Hieremiam Prophetam ante dirutam vrbem prædixerat, quòd postquam seruierint Nabuchodonosoro eiusq; posteris per annos septuaginta, rursum eos restituturus esset in patriam, & ædificato templo redituri essent ad felicitatem pristinam, ita eis omnia præstitit. Excitato enim ad id Cyri animo, effecit vt ille in hunc modũ per vniuersam Asiam scriberet: Hæc dicit Cyrus Rex: Quoniam me Deus maximus orbis* Regem con- *stituit, hunc illum esse credo, quem Israelitarum adorat populus. Is enim meum nomen per suos Prophetas prædixit, & quòd templum eius ædificaturus sim Hierosolymis in terra Iudæa. Hoc autem Cyrus cognouit ex lectione libri, qui Esaiæ Prophetias continet, ducentis & decem annis ante ipsius ætatem cõscriptas. Hic enim secretum hoc Deum sibi indicasse dixit, quòd vellet Cyrum, quem multarum ac magnarum gentium Regem declaraturus esset, remittere populũ suum in terram Iudæam, & templum suum ædificare denuo. Hæc Esaias prædixit centum quadraginta annis antequam templum deuastatum est. Quibus lectis* Rex *admiratus vatis diuinitatem correptus est cupidine exsequendi quæ scripta legerat: conuocatisq; clarioribus apud Babylonem Iudæis, ait se illis permittere, vt proficiscantur in patriam, vrbemq; Hierosolyma & Dei templum ædificent denuo. Nam & ipsum Deum futurum illis auxilio, & se scripturum vicinis Iudææ ducibus ac satrapis, vt conferant eis aurum & argentum ad templi fabricam, & victimas ad sacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto, duarum tribuum principes, Iudæ & Beniamitica, simulq; Leuitæ & Sacerdotes, properè Hierosolyma se conferunt: multi enim maluerunt manere apud Babylonem, non sustinentes possessiones suas relinquere. Quò cum peruenissent, omnes amici Regij fuerunt eis auxilio, conferebantq; ad templi structuram alij aurum, argentum alij, nonnulli pecudum & equorum multitudinem; soluentesq; vota quibus damnati fuerant, offerebãt solennes victimas, quasi vrbem denuo cõderent, & pristinum patrij ritus vsum reciperent. Nam & vasa quibus olim templum spoliauerat Nabuchodonosorus, per Cyrum tunc è Babylone remissa fuerant. ea Mithridati ærarij Regij præfecto tradita sunt perferenda ad Abassarem, asseruanda apud eum dum templum ædificaretur: cui mandatũ est, vt quàm primum id absolutum esset, mox ea Sacerdotibus & magistratibus populi redderet in templum restituenda. quin & Epistolam ad Syriæ satrapas in hæc verba scripsit. Rex Cyrus Syſinæ & Sarabasanæ S. Iudæis qui regionem meam habitãt permisi, vt quicunque vellent in propriam patriam reuersi vrbem denuo cõderent, & templum Dei Hierosolymis ædificarent eodem quo prius loco. misi autem eò etiam ærarij mei præfectum Mithridatem, & Zorobabelem principem Iudæorum, vt fundamentis iactis templum superstruant altitudine cubitorũ* LX. *& totidem latitudine, faciantq; tres ordines è lapide polito, & vnum ligneum è materie quam fert ea regio: similiter & altare super quo sacrificent Deo: quos*

Babylonicæ captiuitatis post septuagintа annos finis. 1. Esd. 1. 3. Esd. 2.

Cyri Persarum Regis edictum.

Esaiæ cap. 44. 45. de Cyro vaticinium.

Cyrus Iudæis reditũ in patriam, vrbis & templi ædificationẽ permittit.

Templi vasa è Babylone Hierosolyma remissa.

Cyri ad Syriæ Satrapas mandatum.

An. mũdi 3426. Ante Christum natum 538.

sumptus omnes de meo volo fieri. Vasa quoque quæ Nabuchodonosorus Rex de templo prædatus est, mitto per Mithridatem ærarij præfectũ & Zorobabelem Iudæorum Principem, vt ea perferant Hierosolyma, & in templum Dei restituant: quorũ numerus est hic: pſyctеres aurei quinquaginta, argentei CCCC. *thericleа pocula aurea quinquaginta, argentea* CCCC. *situlæ aureæ quinquaginta, argenteæ* D. *libatoria aurea* XXX. *argentea* CCC. *phialæ aureæ* XXX. *argenteæ* MMCCCC. *præterea vasa alia magna mille. Cõcedo etiam eis eosdem reditus quos maiores eorum soliti sunt accipere, in precium pecudum, & vini & olei drachmas ducenta quinque millia quingentas, & in similam artabas duo millia quingentas, atque hæc à Samaria tributis præberi volo. immolabuntq; Sacerdotes has victimas iuxta Mosis legem Hierosolymis, & inter sacra precabuntur Deum pro salute Regis eiusq; generis, vt regnum Persarum incolume maneat. Qui verò per inobedientiam hæc mandata nostra irrita habuerint, eos in crucem agi volo, & facultates ipsorum fisco nostro attribui. Atque hoc fuit Epistolæ argumentum. Numerus autem eorum, qui è captiuitate cõuenerant Hierosolyma* XLII. *millia fuêre, & insuper* CCCCLXII.

Iudæorum è captiuitate Hierosolyma, profectorum numerus.

CAP. II.

Regij duces & satrapæ Iudæos æb ædificatione templi prohibent.

Hedio & Ruffinus cap. 2/ 1. Esd. 4. Samaritæ ab ædificatione templi Iudæos prohibent.

HJ dum templi fundamenta iaciunt, & in hoc ædificando toti sunt, circùm finitimæ gentes, præcipuè Chuthæi, quibus olim è Perside ac Media traductis Salmanasar Assyriorum Rex in Samaria Israelitis inde sublatis nouas sedes dederat, rogabant satrapas & eos quibus commendata erat hæc ædificatio, vt Iudæos impedirent, quòminus vrbem ac templum instaurare valeant. Illi verò pecunijs etiam corrupti vendiderunt Cuthæis suam circa demandatum officium cessationem & negligentiam, Cyro nesciente, vtpote distracto in alia negocia, qui demum Massagetico bello periit. Cambyse deinde in paternum principatum succedente, ex Syria & Phœnice Ammanitarumq; & Moabitarum ac Samaritarum regionibus redditur ei talis Epistola. Domine, serui tui, Rathymus commentariensis, & Semelius scriba, & magistratus Phœnices ac Syriæ. Cognoscere te oportet Rex, quòd Iudæi qui Babylonem traducti fuerant, in regionem nostram venerunt, & ciuitatem ob defectionem merito deletam restituunt, forumq; rerum venalium: reparant etiam mœnia & templum exstruunt. quòd si ita pergere sinantur, scito eos nec tributa persoluturos amplius, nec imperata facturos. opponentes enim se ipsis Regibus imperare potius quàm seruire conabuntur. Quando igitur iam feruet templi ædificatio, visum est nostri officij non dissimulare hoc negocium, & admonere vt inspicias maiorum tuorum commentarios, inuenturus in eis Iudæos Regum desertores & hostes, vrbemq; ipsorum ob hoc crimen desolatam ac dirutam. quin hoc quoq; admonendus es, quòd si hæc vrbs incolatur denuo, mœniumq; ambitum absoluat, intercludetur tibi via in Phœnicen & Cauam Syriam.

Aliàs cap. 3. Samaritarum & aliorum ad Cambysem scripta de templi ædificatione auertenda.

An. mũdi 3435. Ante Christum natum 529.

Cambyses

CAP. III.

Cambyſes Iudæos ab ædificando templo omninò prohibet.

An. mũdi 3435. Ante Chriſtum natum 529.

Cambyſis reſcriptũ in quo Iudæos ab ædificãdo templo deterret.

CAMBYSES *autem lecta epiſtola, cum eſſet alioquin etiam natus ad maliciam, grauiter commotus reſcripſit hoc modo. Rex Cambyſes Rathimo commentarienſi, & Belſemo, & Semelio ſcribæ, & reliquis Samariæ ac Phœnices habitatoribus hæc dicit. Lectis quas miſiſtis literis, iuſſi inſpici maiorum meorum commentarios vbi inuentum eſt vrbem iſtam ſemper inimicam fuiſſe Regibus, habitatoresq́ eius ſeditioſos perpetuò ſtuduiſſe concitandis bellis & rerum nouitatibus. quodq́ Reges habuerint potentes ac violentos, qui continuis tributorum exactionibus Phœnicen & cauam Syriam vexauerint. Ego igitur iubeo non permitti Iudæos vrbem denuò condere, ne per hanc occaſionem creſcat eorum malicia, qua concitati hactenus rebelles fuerunt Regibus. His literis perlectis Rathymus & ſcriba Semelius cum collegis eueſtigiò conſcenſis equis properarunt Hieroſolyma ducentes ſecum magnam hominum multitudinem, prohibueruntq́ Iudæos ne vrbem & templũ ædificare pergerent. Itaq́ dilatum eſt id opus per annos* IX. *vſq́ in ſecundum annum regni Darij Perſarum Regis. Cambyſes enim cum per ſexenniũ regnaſſet, ſubacta interim Ægypto, reuertens ab ea expeditione apud Damaſcũ eſt mortuus. Sublatis deinde Magis qui poſt eius obitum regnum per integrum annum occupauerant, ſeptem illæ Perſarum familiæ Hyſtaſpis filium Darium communibus ſuffragijs Regem declarauerunt.*

Hedio & Ruffinũs Cap. 3. Aliàs Cap. 4.

Darius Hyſtaſpis filius Rex Perſarum. An. mũdi 3443. Ante Chriſtum natum 521.

CAP. IIII.

Darius Hyſtaſpis filius templum Iudæis ædificat.

1. Eſd. 5. 6. Darius ſe ſacra vaſa Hieroſolyma remiſſurum vouet.

IVs adhuc priuatus vouerat Deo ſi regnum adipiſceretur, quicquid ſacrorum vaſorum apud Babylonem eſſet, remiſſurum ſe in templum Hieroſolyma: & forte fortuna per illud tempus venerat ad eum à Hieroſolymis Zorobabel, qui captiuorũ Iudæorum dux declaratus fuerat. nam erat vetus Regis amicus. quamobrem inter ſatellites cum alijs duobus aſſumptus, ſperatum honorẽ conſecutus eſt. Primo autem ſui regni anno Darius ſplendido ac magnifico apparatu excepit tàm domeſticos ſuos, quàm Medorum ac Perſarum ſatrapas, prouinciarumq́ præſides ab Indis vſq́ ad Æthiopas, & præfectos copijs per CXXVII. *ſatrapias. Cumq́ ad ſatietatẽ epulati, diſceſſiſſent cubitum ad ſuũ quiſq́ diuerſorium, Darius poſt breuem in lecto quietem à ſomno relictus, nec valens redormiſcere, cœpit fabulari cum tribus ſatellitibus: & qui proponendam à ſe quæſtionem verius ac prudentius ſoluerit, ei præmiũ fore promiſit vſum purpuræ & aurei poculi. incubatu quoq́ ac vectatione vſurũ inſtrumento aureo, & tiara byſſina ac torque aureo: & in cõſeſſu habiturũ locum Regi proximum, annumeratũ inter gentiles regios. poſt hæc promiſſa quærit ex primo num vinũ maximè polleat, ex ſecundo num Reges, ex tertio num mulieres, an fortè veritas magis quàm hæc omnia. his ad inquirendũ propoſitis ſiluit. Manè verò accerſiuit megiſtanas & ſatrapas ac toparchas, reſidensq́ vbi ſolebat iura reddere, iubet ſatellitũ illorũ quenq́ coram toto cœtu reſpondere ad quæſtionem ſibi propoſitam, quid ipſi videatur verius. Tum primus eorũ ſic exorſus eſt vini prædicare potentiã. Viri illuſtriſſimi, equidem vino potẽtiæ palmã tribuere haud dubito, dũ eius viriũ hinc coniecturã capio. Animaduerto enim quòd quorumuis potantiũ mentẽ ſubuertit, & vel Regis*

Zorobabel.

Darius tribus ſatellitibus tres quæſtiones proponit. 3. Eſd. 3.

Primus vini potentiam prædicat.

An.mũdi 3443. AnteChriſtum natum 521.

animum ſic afficit, vt non ſecus quàm puer aliquis parentibus orbus curatoris egeat: ſeruum quoq; ſua conditionis oblitum ad dicendi libertatem concitat, & pauperi addit animos diuitis. mutat enim & regenerat animas quas ſubingreditur. nam & calamitoſorum extinguit triſtitiam, & ære alieno atq; vſuris oppreſſos facit aliquantiſper videri ſibi omnium ditiſſimos, vt obliti ſui nihil ſonent humile, ſed talenta crepent, & alia fortunatorum verba magnifica. praterea tàm ducum quàm Regum illis ſenſum ac metum eximit, & omnem amicorum ac familiarium memoriam. armat enim homines vel aduerſus cariſſimos, eosq; facit videri alieniſſimos. cumq; edormito temeto per noctem ſobrij fuerint redditi, ſurgunt omninò inſcij qua eis per ebrietatem patrata ſunt. quo fit, vt his argumentis perſuaſus vinum ducam rem omnium lõgè potiſſimam ſimul & violentiſſimam. Poſtquam primus prolata ſua de vino ſententia dicendi finem fecit, tum ſecundus cœpit extollere poteſtatem regiam, huius vires aſſeuerans eſſe maximas omnium qua intellectu ac potentia prædita ſunt. id conatus eſt probare his rationibus. Omnium rerum penes homines eſſe imperium qui & terras & maria ad quoſcunq; vſus ſeruire ſibi adigunt. at ipſis hominibus Reges imperitare, eisq; quidlibet pro ſuo mãdare arbitrio. proinde qui in fortiſſimum animalium habent dominium, eorum vim ac virtutem merito exiſtimandam inſuperabilem. Quid? quòd dum ad bella & pericula ſubditos mittunt, omnes eorum imperata obſequenter faciunt, ſiue dum per eos obÿciuntur hoſtibus, ſiue dum coguntur cum mœnibus ac turribus, atq; adeò cum montibus, ipſaq; rerum natura bellum gerere, ipſorum iuſſu parati vel occidi vel occidere, dum ne videantur à regijs mandatis vſquam digredi. parata deinde victoria, belli commoda vniuerſa ad Regem redeunt. Iam verò qui alieni à militia, dant agris colendis operam, poſt longos labores & ſudores comportatis fructibus Regi tributa perſoluunt: & quicquid ille iuſſerit, hoc neceſſario ſine mora perficitur. Interim ille expletus omnibus delicijs & voluptatibus dormit in cubiculo, excubantibus ante fores ſatellitibus, & ceu vinctis metu nuſquam diſcedentibus. nemo enim audet dormiente illo relicto abire ad curanda propria negocia, ſed vnam hanc curam putans neceſſariam, in hac vna eſt aſſiduus. Et qui fieri poteſt, vt non is ſit omnium potentiſſimus, cui tanta hominum multitudo paret per omnia? His peroratis ſucceſſit tertius Zorobabel, dicturus de mulieribus & veritate, quarum vis quanta ſit quamq; præpolleat cæteris rebus omnibus, ſic dicere aggreſſus eſt. Confeſſum eſt & vinum pollere plurimum, & Regem cui omnes obtemperant, maior tamen eſt potentia mulierum. nam & Rex per mulierem in lucem hanc productus eſt, & eos qui vites colendo vinum nobis afferunt, mulieres & educant & pariunt: & nihil eſt omninò quod non illis acceptum ferendum ſit. nam & veſtimenta nobis texuntur harum opera, & rei domeſtica cura his eſt concredita: nec vllo pacto poſſumus carere fœminis. ſed licet argento multo abundemus & auro, precioſiſq; rebus alijs, ſimul atq; mulierem formoſam conſpexerimus, neglectis illis omnibus inhiamus in viſa pulchritudinem, & libenter ei bonis cedimus, modò adamata forma frui liceat. Relinquimus etiam parentes ac patriam, & vel amiciſſimorum ſæpenumerò propter mulieres obliuiſcimur: ac ne commori quidem cum illis refugimus. addam & aliud argumentum earum potentia non minimum. quicquid terra mariue longo labore quæſitum eſt, nónne totum hoc mulieribus committimus? Ipſum etiam Regem tantarum re-

Secundus poteſtatẽ regiam extollit. 3. Eſdr. 4.

Zorobabel tertius Satelles mulierum vim præpollentẽ primũ oſtendens; mox veritati vt infractæ palmam attribuit.

rum

rum dominum vidi aliquando ab Apame Rapſacis Themaſini filia, concubina ſua cædi alapis, nec hoc tantum ferre, ſed vt ſibi detractum diadema capiti illa ſuo imponeret, ridentem cum ridẽte, & iratã illa mœrentem, & adulatoriè ſe ad affectus illius attemperando humiliter ſatisfacientẽ. ſi quid eam offenſam animaduerteret. Interim dum ſatrapræ mirabundi alij in aliorum vultus inter ſe mutuò coniciunt oculos, Zorobabel ad veritatis laudes fecit tranſitum. Dixi, inquit, & declaraui quantum mulieres polleant, veruntamen nec hæ nec Rex veritati vllo modo conferẽdus eſt. Nam cum terra ſit maxima, cœlum item immenſæ altitudinis, & ſol celeritatis ineffabilis, cũq; hæc Dei voluntas gubernet ac moueat, qui Deus iuſtus eſt & verax, cõſequitur vt veritas ſit rerum omnium longè potentiſſima, cõtra quam iniuſtitia nihil omninò valeat. præterea reliqua omnia quantumuis pollere videantur, mortalia ſunt & celeres habent exitus, veritas verò immortalis eſt atq; ſempiterna. Quin & ea quæ ab illa percipimus nec mortalia ſunt, nec iniuriæ temporũ aut fortunæ reciprocis vicibus obnoxia, ſed iuſta & legitima, ſecretaq; ab omni labe iniuſtitiæ. his dictis Zorobabel ſermoni finem impoſuit. Acclamante verò auditorio quòd dixiſſet optimè, & quòd ſola veritas vim omnis ſenij vel mutationis expertem habeat, iuſſit eum Rex poſtulare aliquid ex his quæ illi paulo antè vltrò fuerat pollicitus. Libenter enim ſe conceſſurum, vt viro ſapienti, & qui prudentia vincat cæteros. quare poſthac, inquit, aſſeſſor meus eris, receptus inter cognatas mihi neceſſitudines. His auditis admonuit eum voti, quo ſe obligauerat, ſi adipiſceretur poteſtatem regiam: id autem erat, denuò condere Hieroſolyma, & ibi Dei templum inſtaurare, ac deinde ſacra vaſa olim per Nabuchodonoſorum inde ſublata, & Babylonem perlata, reſtituere. Hæc eſt, inquit, mea poſtulatio, quam nunc mihi permittis, ſapientem me virum iudicans. Tum Rex lætus aſſurgens excepit eum oſculo, moxq; ſcripſit toparchis & ſatrapis, iubens eos deducere Zorobabelem, eosq; qui vnà profecturi erant ad inſtituendam & abſoluendam templi fabricam. Mandauit etiam per literas Phœnices ac Syriæ magiſtratibus vt materiam cedrinam in Libano excisam deportarent Hieroſolyma, & inſtaurantem eam vrbem adiutarent: in quibus literis hoc quoq; adſcriptum erat, iubere & velle Regem liberos eſſe omnes Iudæos quotquot ex captiuitate Hieroſolyma poſtliminio redierint & procuratores ſuos ac ſatrapas vetuit quicquam in regios vſus à Iudæis exigere: & quantumcunq; agrorum occupare valeant, permiſit eos immunes à tributis colere. Idumæis etiam & Samaritanis atq; Syriæ caua habitatoribus imperauit, vt agros qui aliquando Iudæorum iuris fuiſſent antiquis poſſeſſoribus redderent, atq; inſuper quinquaginta talenta in fabricam templi conferrent. ipſis aũt iuxta patrias leges ſacra facere permiſit, & quæ in hunc vſum eſſent neceſſaria, ſacrasq; veſtes in quibus Pontifex & cæteri ſacerdotes rem diuinam faciunt, de ſuo præberi voluit, necnon etiã organa quib. Leuitæ ſacros hymnos accinunt. & cuſtodib. vrbis atq; templi certas terræ portiones aſſignari iuſſit, ac in ſingulos annos pro alimentis certam pecuniã. deniq; de remittendis ſacris vaſis, deq; Iudæorum reſtitutione, cõfirmauit omnia quæ prius Cyrus decreuerat. Zorobabel autem hanc gratiam à Rege conſecutus, quam primũ egreſſus eſt regiam, ſuſpiciens in cœlũ, gratias egit Deo, quòd coram Rege inter concertatores viſus ſit ſapientior, confitens totum hoc diuini eſſe beneficij: peractaq; gratiarũ actione, precatus vt & in poſterũ propitius eſſe pergeret, Babylonem profectus eſt, latum popula-

An. mũdi 3443. Ante Chriſtum natum 521.

Zorobabel ex ora tione ſua laudem & munera præclara conſequitur.

Darius admonitus voti, templi reſtaurationem mandat.

Ruffinus Cap. 4. Darij Regis ſcriptum & mandatum de libertate, poſſeſſionibus, templo & ſacrificijs Iudæorum. 1. Eſd. 6.

Euangelium Iudæis allatum.

An.mũdi 3443. AnteChriſtum natum 521.

populariḃus ſuis nuncium afferens. Quo audito primùm gratias egerunt Deo pro reddita ſibi patria: deinde ad epulas & compotationes verſi, per huiuſmodi hilaritates continuos ſeptem dies exegerunt, ob receptam patriã ceu natalitiam feſtiuitatem denuò celebrantes. deinde duces Hieroſolymitanæ profectionis ex ſua quenq; tribu elegerunt, comparatis & iumentis quæ vxores ac liberos vehe-

Iudæi è Babylone Hieroſolyma proficiſcuntur. 3. Eſd. 5.

rent: deducentibusq; quos Darius ad hoc ipſum miſerat, genialiter viam emetiebantur hilares, perſonantibus omnia tibijs, & cymbalis perſtrepentibus, proſequente per luſum ac laticiam & reliqua Iudæorum multitudine. nam certus numerus è ſingulis cognationibus ſelectus proficiſcebatur: quas nominatim percenſere non libet, ne interrupta narrationis ſerie lectori tadium afferam. hoc

Numerus Iudæorũ è Babylone profectorum. 1. Eſd. 2.

tantum dicam compendio, fuiſſe pubertatem egreſſorum quater mille millia & ſexcenta viginti octo millia, duntaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leuitarum enim ſequebantur quatuor millia & ſeptuaginta. promiſcuæ verò multitudinis puerorum ac mulierũ numerus erat quadraginta millia DCCXLII. *præterea Leuitici generis cantores aderant* CXXVIII. *ianitores* CX. *ſacri ſerui* CCCXXII. *ad hæc qui dicebant ſe Iſraëlitas, nec tamen poterant approbare genus ſuum, ſexcenti quinquaginta duo. reiecti ſunt etiam ex ordine & honore ſacerdotali quotquot duxerant vxores, quarum genus nec ipſi indicare poterant, nec in Leuiticis & ſacerdotalis genealogijs inueniebatur. erant autem numero* DXXV. *Sequebatur etiam ſeruitiorum multitudo ſeptem millium* CCCXXXVII. *cantores etiam & cantatrices* CCXLV. *cameli* CCCCXXXV. *iumẽta* DXXV. *Dux*

Zorobabel Dux & Ioſua Pontifex.

autem multitudinis quam modò recenſui, fuit Salathielis filius Zorobabel, ex tribu Iudæ & ſtirpe Dauidis natus, & cum eo Ieſus Ioſedeci Pontificis filius, & Mardochæus ac Serebæus: hi duo tribulium ſuffragijs ad ducatum electi, qui etiam contulerunt in ſumptus huius profectionis minas auri centum, argenti verò quinquies mille. atq; in hunc modum ſacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorum qui tum apud Babylonem erat, ad habitanda Hieroſolymæ ſunt deducti. reliqua verò multitudo pauliſper diſcedentes proſecuta, domos

Ieſus Pontifex & Zorobabel Princeps altare ædificant. 1. Eſd. 3.

quiſq; ſuas redijt. Septimo autem menſe poſtquam Babylonem exiuerant, Ieſus Pontifex & Zorobabel Princeps dimiſſis circum oppida nuncijs è tota regione populum Hieroſolyma conuocauerunt, cupidè ad mandatum eorum conuenientem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerenda Deo ſacrificia iuxta leges per Moſem traditas. Quæ dum faciunt, non æquis oculis aſpiciebantur à finitimis gentibus, quibus exoſi erant omnibus. Celebrauerunt au-

Scenopegia.

tem etiam Scenopegiam per idem tempus, iuxta legiſlatoris præſcripta, & poſt hæc oblationes & quotidiana ſacrificia, victimasq; ſabbatorum atq; omnium ſanctarum feſtiuitatum. tum qui vota vouerant, reddebant ea ſacrificantes à

Templum ædificari cœptum.

nouilunio menſis ſeptimi. Deinde templi ædificationem ſunt aggreſſi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multum alimentorum in cibos eorum qui conuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facilè ac libenter faciebant, trabes cedrinas de Libano deferentes, quibus mox in rates compactis, in Ioppenſem portum eas perducebãt, ita vt primùm à Cyro, & tum iterũ à Dario iuſſi fuerant. Hæc fiebant anno à reditu Iudæorũ ſecundo, menſe ſecundo, quando iactis templi fundamentis prima die Decemb. cœperunt ſuperſtruere: præpoſuerunt q; operi curando Leuitarum quotquot vigeſimum annum attigerant, & Ieſum cum filijs ac fratribus, & Zolimielem Iudæ fratrem, Aminadabi filium,

eiusq;

eiusq́ filios: quibus ſumma cura & diligentia commiſſum negocium tractantibus, celerius opinione creſcebat templi ædificium. Id vbi factum eſt, accedentes ſacerdotes ornatu ſuo cum tubis, & Leuitæ Aſaphiq́ progenies, canebant ſa- An. mūdi 3443. Ante Chriſtum natum 521.

cros hymnos, in Dei laudem à Dauide quondam inſtitutos. Sacerdotes autem & Leuitæ cognationumq́ Principes ætate prouectiores, qui & illud prius templum videre meminerant magnum & opulentum, & hoc recens pro præſentium fortunarum tenuitate deterius fieri animaduertebant, reputantes quantum ab illa priſca felicitate abeſſet, oborta inde mœſtitia temperare à lacrymis non poterant: vulgus autem contentum erat præſenti templo, vt quod nulla priorū temporum comparatione ſeipſum cruciabat, nec vllum detrimentum factum quibat animaduertere. contra ſeniorum ac ſacerdotum multo deteriore conditione res ſuas eſſe exiſtimantium gemitus, vix concentu tubarum obſcurari poterat. Samaritæ autem inimici auditis tubis, & lætantium atq́ dolentium promiſcuis vociferationibus, accurrerūt volentes cauſam diſcere: & cognito quòd Iudæi è captiuitate Babylonica poſtliminio reuerſi templum inſtaurarent, adeunt Zorobabelem ac Jeſum Principesq́ cognationū, poſtulantes vt eos admitterent ad templum communi ſumptu adificandū. Nam ſe quoq́ aiebant eundem Deum colere, & eius gloriari nomine, religionisq́ eius ſtudioſos fuiſſe, iam inde ab illo tempore quo Salmanaſſar Aſſyriorum Rex è Chuthia & Media gentem eam in loca illa tranſtulerat. Ad quæ poſtulata illi de communi ſententia reſponderunt, ad ſimul adificandum admitti eos non poſſe, cum & prius Cyrus & nunc Darius ipſos ædificare iuſſerint: licere tamen eis ibi adorare. idq́ facere vetari eorum neminem, ac ne cæterarum quidem gentium quenquam; cum omnibus hominibus eò venientibus templum ad adorandum pateat. His auditis Chuthæi, ſic enim nos Samaritas appellamus, indignè tulerunt: & inſtigauerunt Syriæ gentes, vt Satrapas rogarent quemadmodum ſub Cyro primùm, ac mox ſub Cambyſe, vt templi ædificationem impedirent, Judæorumq́ conatus & diligentem circa hoc opus operam quoad liceret de induſtria remorarentur. Per idem tempus aſcen-

Samaritæ templi ædificationē promouere volentes, reijciuntur.

Samaritæ templi ædificationem impedire cogitant.

An. mũdi 3443. Ante Christum natum 521.

Legati Syriæ, templi & vrbis muniendæ causam quærentes, ad Iudæos missi. 1. Esd. 5.

dit Hierosolyma Sisines Syriæ ac Phœnices præfectus, & Sarabazanes cum quibusdam alijs, rogauerunt q; Iudæorum Principes, cuius permissu templum sic ædificarent, vt arx potius quàm fanum existimari possit: & cur tam firmis mœnibus & porticibus vrbem cinxissent. Respondérunt Zorobabel & Jesus, seruos se esse Dei maximi, cui templum hoc exstructum à quodam eius gentis Rege fortunatissimo & in omni virtute excellentissimo per multas ætates incolume steterit. Deinde ob maiorum suorum impietatem per Nabuchodonosorum Babyloniorum & Chaldæorum Regem expugnata & deleta vrbe, temploq; spoliato ac incenso, & populo in captiuitatem Babylonicam abducto, Cyrum qui Persidis & Babyloniæ regno potitus sit, regio diplomate mandasse templi instaurationem, & donaria vasaq; per Nabuchodonosorum sublata tradidisse Zorobabeli & Mithridati ærarij sui præfecto, vt ea deportarent Hierosolyma, rursumq; in templum instauratum reponerent. eiusdem enim Regis mandato Abassarum missum ad eam vrbem, vt daret operam, vt id templum primo quoq; tempore absolueretur. eum acceptis regijs literis confestim venisse & fundamenta iecisse. atq; ex eo tempore nunquam inimicas gentes interturbare ædificationem atq; impedire destitisse. Quare si illis ita videretur, scriberent Dario, vt inspectis regijs commentarijs manifestum fiat vera ipsos omnia dicere. His auditis Sisines & alij cum eo, noluerunt ædificationem inhibere inconsulto Dario, sed confestim ei de hac re scripserunt. Judæis enim solicitis & metuentibus ne Regem pœniteat iussisse reparari Hierosolyma, duo prophetæ qui tum erant in populo,

An. mũdi 3444. Ante Christum natum 520.

Aggæus & Zacharias prophetæ.

Aggæus & Zacharias, bono animo eos esse iubebant, nec à Persis quicquam timere: quandoquidem ipsi compertam haberent super hac re Dei voluntatem: quibus credens populus assiduus erat in opere, nulla die id intermittens. Cumq; Samaritæ Dario scripsissent, accusantes Judæos quòd vrbẽ muniant, templumq; arci quàm fano similius exstruant: asseuerantes non esse hoc in rẽ Regis, & ostendentes Cambysis epistolam, per quam eam ædificationem impediuerat & vetuerat, ratus non esse rebus suis tutam aut vtilem: postquam etiam Sisinis & collegarum de eodem negocio literas accepit, iussit regios commentarios super hac re consuli: & inuentus est apud Ecbatana castrum Mediæ liber, in quo hæc scripta continebantur: Anno primo regni sui Cyrus Rex decreuit, vt templum Dei cum altari Hierosolymis ædificaretur altitudine cubitorum LX. & totidem latitudine. quod haberet ordines è lapidibus politis tres, & ligneum vnum è materie quam fert ea regio: & sumptus in hoc ex ærario Regis præberentur. Sed & vasa templi quæ Nabuchodonosorus sustulerat, reddantur & reportentur Hierosolyma. Vtq; cura eius negotij sit penes Abassarem Syriæ ac Phœnices præfectum eiusq; collegas, qui abstinerent quidem ipsi ab eis locis, seruos verò Dei Judæos & eorum Principes sinerent templum struere: ipsi verò adiutarent eos in hoc opere de tributis suæ prouinciæ, & ad sacrificia quoque suppeditarent, tauros, arietes, agnos, hædos, similam, oleum, vinum, & cætera quæ sacerdotes postulauerint, qui deprecaturi sint Deum pro salute Regis atque Persarum. Quicunque autem contra mandatum hoc facere ausus fuerit, is vt comprehensus in crucẽ agatur, & facultates eius fisco addicantur. inibi etiam addita erat execratio, vt quicunq; eius tẽpli ædificationẽ vetare voluerit, Deus eum feriat, atq; hoc modo iniquitatem eius cohibeat. Hæc cum Darius in Cyri commentarijs inuenisset, rescripsit Sisini & collegis eius hoc modo. Rex Darius

Samaritæ templi & vrbis restaurationẽ impedire conantes, magis promouent.

Cyri de Iudæis eorumq; templo decretum.

An. mũdi 3450. Ante Christum natum 514.

3. Esd. 6.

Sisini

Siſini magiſtro equitum & Sarabazani caterisq; magiſtratibus S. Mitto ad vos exemplar epiſtolæ Cyri, quam in ipſius cõmentarijs inueni: voloq; vt omnia fiant, quemadmodum in ea continentur. Valete. Ergo cognita ex his literis voluntate Regis, Siſines & reliqui decreuerunt eam per omnia ſequi. itaq; ſuſcepta cura ſacræ fabricæ, adiuuabant Iudæos magiſtratusq; illorũ & Principes & magnis omnium ſtudijs proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darij prophetãtibus interim Aggæo & Zacharia: abſolutumq; eſt intra ſeptennium. Anno autem regni Darij nono, vigeſima tertia die menſis vndecimi, qui noſtris dicitur Adar, Macedonibus diſtrus, ſacerdotes ac Leuitæ cum reliqua Iſraëlitarũ multitudine obtulerũt ſacrificia pro renouata poſt captiuitatẽ priſtina felicitate proq; recepto nouo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos CCCC. *hircos* XII. *pro peccatis totidem tribuum: conſtituerunt q; Leuitæ iuxta Moſis leges ex ordine ſuo ianitores per ſingulas portas. ædificauerant enim Iudæi porticus quoq; quibus templum circumquaq; includebatur. Inſtante deinde azymorum feſto, menſe primo, qui Macedonibus eſt Xanthicus, nobis verò Niſan, confluxit totus populus ex oppidis in vrbem: celebrauerunt q; id feſtum caſti ac puri vnà cum coniugibus ac liberis ritu patrio, & victimam paſchalem immolantes decimaquarta luna epulati ſunt per continuos dies ſeptem, nullis ſumptibus parcentes, holocautomata etiam offerentes, & agentes gratias Deo, qui eos tandem antiquæ patriæ & eius legibus ac ritibus reſtituerit, deflexo ad benignitatem ac clementiam Regis Perſici animo. atq; ita ſumma liberalitate in re diuina vſi incoluerunt Hieroſolyma, inſtituta ea Reipub. forma quæ per optimates adminiſtratur. penes Pontifices enim fuit ſumma autoritas, donec Aſamonæorum gens mutato rerum ſtatu regnum obtinuit. ante captiuitatem enim iam inde à Sauli & Dauidis temporib, egerunt ſub Regibus per annos* DXXXII. *menſes ſex, dies decem. & ante hos æquè monarchæ res adminiſtrauerunt appellati Iudices, qui Reipub. ſtatus plus quam quingentis annis durauit poſt Moſis & Jeſu imperium. Hoc igitur modo ſe habebant Judæi in patriam reſtituti ſub Cyro & Dario Regibus. Samaritæ autem, infenſa gens & inuida, multis moleſtijs eos afficiebant, freti opibus, & affectantes cognati Perſarum videri, quod inde eſſent oriundi. nam quæ iußi erant, ex tributis in ſacrificia conferre grauabantur, magiſtris equitum interim conniuentibus: & quacunq; in re vel per ſe, vel per alios poterant noſtram gentem ladere, nullam occaſionem prætermittebant. Viſum eſt itaq; ſenatui populoq; Hieroſolymitano legationem ad Regem Darium mittere, & Samaritas accuſare: cuius legationis caput fuit Zorobabel, aſſumptis alijs quatuor collegis. Cæterùm Rex cognitis criminibus quæ per legatos Samaritis obijciebantur, dedit eis literis perferendas ad magiſtros equitum eius prouinciæ, & ad Senatum Samaritanum, in quibus hæc continebantur. Rex Darius Tangaræ & Sambabæ magiſtris equitum apud Samariam, & Sadracæ ac Bobeloni reliquisq; eorum conſeruis. Zorobabel, Ananias, & Mardochæus Judæorum legati accuſauerunt vos, quòd moleſti fueritis templum ædificantibus, quodq; nõ præbeatis impenſas in ſacrificia, quas me iubẽte præbere illis debueratis. Volo igitur vt lecta hac epiſtola præbeatis eis ex regio ærario in quo tributa Samariæ ſeruantur, quicquid ſacrificiorum vſus poſtulat, vt non deſinentes quotidie ſacrificare tàm pro me, quàm pro Perſarum gente Deum deprecentur.*

An. mũdi 3450. Ante Chriſtum natum 514.

Darij ad Syriæ præfectos epiſtola.

Templi ædificatio abſoluta.

Templum 23. Martij ſeu vt eſt 1. Eſd. 6. Martij 3. dedicatum.

Paſcha celebratur.

Reipub. forma Hieroſolymis inſtituta.

Samaritæ Iudæis infenſi.

Iudæorum ad Darium legatio.

An. mũdi 3464 Ante Chriſtum natum 500.

Mandatum de ſumptibus ad ſtructurã templi præbendis.

CAP. V.

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.

An. mũdi 3464 Ante Christum natum 500. Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1. Esd. 7. Xerxes Rex Persiæ.

DEFVNCTO autem Dario succeſsit Xerxes filius, ſicut regni ita & pietatis paterna hæres. nihil enim ex patris inſtitutis circa diuinum cultum mutauit, & Judæos ſumma beneuolentia proſecutus eſt. Hoc regnante Pontifex erat Joacimus Jeſu filius: apud Babylonem verò degentium Judæorum primarius ſacerdos erat Eſdras, vir iuſtus, & de quo optimus rumor fuit apud populum. is cum eſſet legum Moſaicarum peritiſsimus, in Regis amicitiam peruenit. & cum decreuiſſet proficiſci Hieroſolyma, ſecumq; aliquos è Babyloniis Judæis ducere, petiit à Rege commendatitias ad Syriæ ſatrapas literas, quas & impetrauit hoc modo ſcriptas. Rex Regum Xerxes Eſdræ ſacerdoti. & lectori legis Dei S. Decretum eſt à me, & ſeptem meis Conſiliariis, vt quicunque in regno meo de Iſraëlitis & ſacerdotibus eorum ac Leuitis voluerit tecum Hieroſolyma petere, per meam benignitatem hoc ei liceat facere, & inuiſere Judæam iuxta Dei legem: vtq; Iſraëlitarum Deo dona perferatis, quæ ego & amici vouimus. præterea facio tibi poteſtatem auferendi omne aurum & argentum quantumcunq; populus tuus per totam Babyloniam degens offerre voluerit, quo emantur victimæ ſuper altare Dei veſtri immolandæ: & fabricandi ex auro ac argento vaſa quæcunque tu & fratres tui volueritis. Sacra quoque vaſa quæ tibi dantur, Deo tuo dedicabis: & ſi quid aliud in hunc vſum opus fuerit, pro tua prudentia fieri curabis, & de noſtro fiſco eos ſumptus facies. quin & præfectis arariy apud Syriam & Phœnicen te commendaui, ſcribens eis vt quicquid Eſdras ſacerdos & lector legis Dei petierit, ſine mora dent. Et vt Deus propitius ſit mihi & meis liberis, volo vſque centum coros tritici Deo ſecundum legem dari. Vobis quoque magiſtratibus præcipio, vt à nemine ſacerdotum, Leuitarum, ſacrorum cantorum, ianitorum, ſacrorum ſeruorum, quicquam exigatis, néue vlla onera eis imponatis. Tu verò Eſdra iuxta conceſſam tibi diuinitus ſapientiam conſtitue iudices, qui per Syriam ac Phœnicen iura reddant populo tuam legem ſcienti: quin & neſcientes doce liberè, vt quiſquis legem Dei vel legem regiam violauerit, mulctetur pecuniis, aut etiam damnetur capite, vtpote qui non per ignorantiam, ſed per contumaciam peccauerit. Vale. His literis acceptis Eſdras gauiſus adorauit Deum, & gratias egit, illi benignitatem regiam acceptam referendam, & illum maximè dignum cui gratiæ agantur exiſtimans. Aduocata deinde Judæorum concione qui apud Babylonem degebant, & perlecta epiſtola, ipſam quidem retinuit: exemplar verò eius in Mediam ad omnes ſuæ gentis homines tranſmiſit. qui cognita Regis erga Deum pietate, & erga Eſdram beneuolentia, omnes vehementer ſunt lætati: multi verò ex eis aſſumptis ſuis facultatibus Babylonem venerunt, cupientes reuerti Hieroſolyma. reliqua Iſraëlitarum multitudo aſſuetum iam domicilium noluit relinquere. quapropter duæ tantum tribus per Aſiam & Europam ſub Romano degunt imperio: decem autem tribus nunc quoque vltra Euphratem ſunt, infinita hominũ millia, quæ vix eſt numero cõprehendere. Caterùm ad Eſdram magna multitudo conuenit tam ſacerdotũ & Leuitarũ, quàm ianitorum ſacrorumq; vel cantorũ vel miniſtrorũ. Iſte verò omnes qui ex captiuitate in patriã reuerti volebant ad Euphratem congregauit: vbi peracto triduano ieiunio, votisq; pro incolu-

Eſdras legis peritus.

An. mũdi 3506. Ante Christum natum 458. Xerxes Iudæis fauet.

Eſdras Iudæos qui apud Babylonem degunt, conuocat.

incolumitate & felici itinere conceptis, (recuſauerat enim deductores equites, dicens Deo ſalutem ſuorum curæ futurã) iter ingreſſi die duodecima primi menſis anno regni Xerxis ſeptimo, peruenerunt Hieroſolyma eiuſdem anni menſe quinto. & continuò Sacerdotibus gazophylacij cuſtodibus Eſdras ſacram pecuniam tradidit, argenti talenta ſexcenta quinquaginta. vaſa argentea talentorum centum, vaſa aurea talentorum viginti, vaſa ærea auro meliora pondo talentorum XII. *Hæc enim erant dona Regis eiusq; amicorum, & Iſraelitarum Babylone manentium. quo facto obtulit Deo ſecundum legem holocautomata, tauros* XII. *pro communi ſalute populi, arietes & agnos* LXXII. *hircos pro peccatis* XII. *procuratoribus etiam Regijs, & præfectis Phœnices ac Syriæ ſcriptas à Rege reddidit epiſtolas: qui cum eis non parere non poſſent, omni honore gentem noſtram proſecuti ſunt, & in omnibus neceſſitatibus eis fuerunt auxilio. Et conſilium quidem huius migrationis ab Eſdra profectum eſt, ſucceſſum autem felicem Deus addidit, vt equidem reor, viri huius virtutem ac pietatem reſpiciens. Aliquanto deinde poſt comperit quorundam indicio, quòd quidã è vulgo Sacerdotum & Leuitarum parum ſeruauerint inſtituta & leges patrias, & ductis alienigenis vxoribus ordinem Sacerdotalem confuderint: rogatusq; ab eis vt ferret auxilium legibus, ne Deus propter paucos iratus omnes denuo cõmuni cladeferiat, ſcidit veſtem præ triſtitia, vellens capillos & barbam, & humi ſe proſternens, eo quòd primores populi deprehenſi eſſent in tali crimine: & cogitans non eſſe audituros, ſi iuberet eos vxores cum liberis eijcere, nolebat ſe à terra attollere. Itaque concurrerunt ad eum quotquot erant bonæ mentis, & vnà flebant addentes ſe ſocios eius triſtitiæ. Eſdras autem ſublatis ad cælum manibus, Me quidem, inquit, pudet ad cælum oculos attollere, dum cogito quòd populus ne maiorum quidem ſuorum cladibus admonitus à peccando abſtinet: tu tamen clementiſſime Deus noſtri miſertus ſeminarium aliquod & reliquias ſuperſtites conſerua, quas Hieroſolyma in antiquam patriam reducere dignatus es: & da veniã præſentis erroris, mortem quidem commeritis, veruntamen in tua bonitate ſperantibus. Dum ita pius Sacerdos lacrymatur cum eo cœtu qui ad eum conuenerat mixtus ex viris & mulieribus atq; pueris, acceſſit eò quidã primarius Hieroſolymita nomine Achonius, confitens ſe peccaſſe qui alienigenas vxores duxerint: ſuaſitq; ei vt omnes adiuraret, vt vxores cum nata ex illis prole abijcerent: & ſi quis lege parere nollet in eũ animaduerteret. quiſecutus viri cõſiliũ, exegit ſuper hac re iuſiurandũ à principibus Leuitarũ & ſacerdotũ & tribuũ Iſraeliticarũ. quo facto exiuit templo & cõtulit ſe in domicilium Ioãnis & Eliaſibi. ibiq; totam eam diem ieiunus præmœrore exegit. Propoſito deinde edicto vt omnes è captiuitate reuerſi intra biduum aut triduum Hieroſolyma cõuenirent, & quiſquis per contemptum nõ adfuerit intra præſcriptum tempus, vt excommunicetur, bonaq; eius ſacro ærario addicantur, intra triduum cõuenerunt vtriuſq; tribus homines, vigeſima die noni menſis, quẽ Hebræi thebethum, Macedones Apellæum nominant. cumq; conſediſſent in ſuperiore parte templi, præſentibus etiam ſenioribus, & frigus propter anni tempus eſſet moleſtum, ſurgens Eſdras accuſauit eos, qui contra leges duxiſſent vxores alienigenas. nunc ſi velint rem Deo gratam & ſibimetipſis vtilem facere, ablegandas eſſe vxores eiuſmodi. acclamatum eſt facturos id omnes æquo animo, ſed eſſe earũ non paruum numerum, & tempus eſſe hibernum, nec poſſe rem eam intra vnam aut alteram*

An. mũdi 3506. Ante Chriſtum natum 458.

Eſdras Hieroſolyma profectus, vaſa aliaq; precioſa gazophylacij cuſtodibus tradit.

Precatio Eſdræ pro Leuitis qui duxerãt exteras. 1. Eſd. 9.

Mandatum de dimittendis exteris. 1. Eſd. 10.

1. Eſd. 10.

An. mũdi 3506. Ante Christum natum 458.

diem perfici. itaque opus esse vt negocium hoc differatur aliquantisper, & tum demum principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa, cum selectis vndecunq; senioribus inquisitionem faciant eorum qui contra legis præscriptũ vxores duxerint. consenserũt omnes in eam sententiam, & prima die mensis decimi cœpta inquisitione, quæ durauit vsque primam diem mensis sequentis, inuenerunt multos tam ex Iesu Pontificis cognatione quàm ex cæteris Sacerdotibus ac Leuitis & alijs Israelitis, qui & vxores & natos ex eis liberos sine mora abiecerũt, pluris facientes legum obseruantiam, quàm naturales affectus quantumuis violentos: moxq; ad placandum Deum arietes immolauerunt. quorum nomina recensere est necesse. atq; ita Esdras hoc erratum circa connubia correxit, & malam in hoc consuetudinem emendauit, vt in posterum hæc reformatio stabilis ac firma permaneat. Septimo autem mense dum scenopegia festum celebratur, &

Prælectio legis Mosaicæ. 2. Esd. 8.

fermè totus populus conuenit, accedentes ad patentem templi partem quæ orientalem portam spectat, rogauerunt Esdram, vt eis legem Mosis legeret: quod & fecit, stans in medio multitudinis, à mane vsque meridiem. ex qua lectione non solum in præsens & futurum discebant quid esset iustum, sed etiam præteritorũ memoriam retractantes lacrymabantur, sic cogitantes, quòd nullas calamitates fuissent perpessi, si præscripta legũ diligenter obseruassent. Esdras autem videns eos ad hunc modum affectos, iussit vt domum abirent: esse enim festum, nec licere ea die flere. quin potius hortabatur, vt ad epulas versi, ita vt festo die decet, hilariter agerent: & hac ante actorum pœnitentia in futurum se munirent, ne in similes casus incurrerent. at illi sequentes eius monita cœperunt re vera festum agere, quod cum per octo dies fecissent, digressi sunt in proprias patrias, magnam gratiam Esdræ habentes ob reformatã rempublicam: quo factum est, vt post comparatã sibi apud populum egregiam gloriam senex vita defunctus apud Hierosolyma sit magnificè sepultus. Quo tempore cum etiã Ioacimus Pon-

2. Esd. 1.

tifex esset mortuus, filius eius Eliasimus in Sacerdotium ei successit. Cæterum quidam ex captiuis Judæis, pincerna Regis Xerxis, Neemias nomine, deambulans ante primariam Persarum vrbem Susa, cum hospites quosdam post longum iter exactum in vrbem aduentantes Hebraicè inter se confabulari animaduertisset, accedens ad eos, rogabat, vndenam venirent. & audito quòd è Iudæa, rursum scitatus est quomodo se haberet ille populus, & caput eorum Hierosolyma. Quibus male se habere dicentibus, quòd eius mœnia diruta essent, & circumuicinæ gentes multa mala Iudæis inferrent, die nocteq; agros excursionibus ac rapinis populantes, & multos ex ea regione atque adeò ex vrbe ipsa captiuos abducentes, ita vt passim per vias reperiantur cadauera: fleuit Neemias motus populariorum suorum miserijs: & sublatis oculis ad cælum, Quousque, inquit, patieris Domine gentem nostram tantis malis opprimi, vt simus præda omnium? cunctante verò illo apud portam, & ob hæc lamentante, accedens quidam nunciauit ei, Regem iam accubitum ire. ille confestim ita vt erat non abluta facie ad ministerij sui functionem properat, Rex verò post cœnam iam hilarior, vi-

Neemias, concessa potestate, populũ ad restituenda mœnia & templum hortatur. 2. Esd. 2.

dens Neemiam subtristem, rogabat quid esset in causa. tum ille Deum prius precatus, vt suada gratiam verbis suis adderet, Quî possum, inquit, Rex alium vultum sumere, aut mœrorem è corde ponere, quando audio patria mea Hierosolymorum, in qua exstant sepulchra maiorum meorum ac monumenta, & portas incensas esse & disiecta mœnia? Sed oro hanc vnam gratiam mihi concede, permit-

permitte mihi, vt profectus illò muros eius exſtruã,& quod deeſt ad fabricam templi ſuppleam. At Rex *petitioni eius annuit, ſimulq; literas ad ſatrapas commendatitias, vt & honorem ei haberent,& præberent quicquid cuperet. quare deſine, inquit, triſtari, & poſthac libens nobis miniſtra. Ibi* Neemias *adorato Deo, actisq; Regi pro tam ampla pollicitatione gratijs, abſterſo à vultu omni mœrore, frontem exporrexit prælatitia. Sequenti verò die accitus, accepit literas Regias, quas Sadæo Syriæ, Phœnices, ac Samariæ præfecto redderet: in quibus mandabatur de honore Neemiæ habendo,& de præbendis ei quibus ad ædificandum opus ſit. cum igitur Babylonem veniſſet,& multos à popularibus vltro ſe adiungentes comites aſſumpſiſſet, tandem peruenit Hieroſolyma, anno regni Xerxis vigeſimo quinto:& oſtenſas prius ſuis literas Sadæo magiſtro equitum collegisq; eius reddidit. conuocato deinde Hieroſolyma vniuerſo populo, ſtans in medio templi ſic eos eſt allocutus. Viri Iudæi ſcitis quòd Deus Opt. Max. memor maiorum noſtrorum Abrahami Iſaaci & Iacobi eorumq; pietatis, qua illos quondã, eadem nos quoq; prouidentia dignatur:& ecce illius fauore nunc apud Regem obtinui, vt mihi permitteret mœnia veſtra reſtituere,& quod ſupereſt ad abſoluendum templum perficere. Quamobrem nunc ita faciendum cenſeo, vt quoniam non ignoratis quàm infenſas habeamus gentes vicinas,& quòd cognita veſtra in ædificando diligentia nihil non molientur quo veſtros conatus quãtum in ſe erit impediant, primum forti animo ſitis,& omnem fiduciam collocetis in Deo qui facilè reſiſtet illorum importunis inimicitijs: deinde nec die nec noctu operis ſtructuram intermittatis, ſed omni cura id opus continuetis, quãdoquidem nunc maximè tempeſtiuum eſt hoc facere. Hac locutus continuò iuſſit magiſtratus dimetiri mœnia,& operas partiri in populum, attributo certo modo in ſingulos vicos & oppida: pollicitusq; ſe quoque cum domeſticis velle adiutare impigrè, concionem dimiſit. Iudæi verò eius autoritate permoti ad opus ſe expediebant: quæ appellatio tum primum illis & regioni eſt indita, quando è Babylonia ſunt reuerſi, quia Iudæ tribus iam olim ea loca occupauerat. Eius rei fama vbi ad Ammanitas ac Moabitas Samaritasq; & Syriæ Cauæ incolas* 2. Eſd. 4. 6. *perlata eſt, iniquiſſimè tulerunt, nec vnquam ceſſauerunt inſidiari & conatus ipſorum impedire: interceptisq; multis Iudæis, tentauerunt ipſum Neemiam per conducticios ſicarios tollere. crebros etiam terrores eis incutiebant, rumores ſpargentes, quaſi magni diuerſarum gentium exercitus eos eſſent inuaſuri, ita vt parum abfuerit quin hoc metu ab incepto opere deſiſterent.* Ardens ſtudium in reparãdis mœnibus. *Neemiam verò nihil horũ ab inſtituto deterrere potuit, ſed ſtipatus aliquot ſatellibus intrepidus pergebat, præ nimio ſtudio nullum laborem ſentiens. eam autem ſalutis propriæ curam non ideo habuit, quòd mortem timeret, ſed quia certo ſciebat ſe extincto ciues ſuos non reparaturos mœnia. iuſſitq; in poſterum ædificatores accinctos opus facere.& cæmentarius quidem non ſine gladio erat, ſimiliterq; qui materiã ei ſuggerebat: ſcuta verò non longè inde in promptu eſſe voluit,& tubicines interuallo quingentorum paſſuum, vt ſicubi ſe hoſtes aperuiſſent, ſigna canerent, vt populus arreptis armis reſiſteret, néve inermis ab hoſte poſſet opprimi. ipſe verò noctu circumquaq; vrbem obibat, nunquam defeſſus aut opere aut duritia victus & excubijs, nec cibo nec ſomno vtens, niſi quantum poſtularet neceſſitas: atq; ad hunc modũ perdurauit duobus annis & tribus menſibus. tantum enim* Hieroſolymorũ mœnia abſoluta. *temporis elapſum eſt donec abſoluerentur mœnia, vigeſimo octauo regni Xer-*

xis

An. mũdi 3519. Ante Chriſtum natum 445.

An. mũdi 3527. Ante Christum natum 437.

xis anno, mense nono. Permunita deinde vrbe Neemias & populus Deo sacrificauerunt, & octo dies in epulis transegerunt. qua res vbi Syria gentibus est audita, graues indignationes in eis commouit. Neemias autem videns non satis magnam in vrbe populi frequentiam, persuasit circumquaq; vicinis Sacerdotibus & Leuitis, vt migrarent in vrbem in ibi habitaturi, exstructis eis de suo domicilijs: & agricolarũ plebem decimas in vrbem conferre iussit, vt esset vnde Sacerdotes ac Leuita viuerent, nec auocarẽtur à diuino cultu ac ceremonijs: quod quidem illi perlibenter fecerunt: & hoc pacto factum est, vt vrbs magis frequentaretur in posterum. Post hac & alia multa honesta & laude digna opera Neemias iam senex defunctus est, vir ad virtutem & iustitiam natus, & in populares suos beneficentissimus, rẽ̃ sancto sempiterno sui momento in Hierosolymitanis mœnibus. atq; hac sunt quæ Xerxe regnante gesta sunt.

Cura pro Sacerdotibus. 2. Esd. 10.

Mors Neemiæ.

CAP. VI.

Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit, quin tota Iudæorum gens Amanis dolo extingueretur.

Medio & Ruffinus Cap. 6. Esth. 1. Asuerus Rex Persarum vasten ad conuiuiũ venire nolentem repudiat.

EO mortuo regnum ad filium eius Cyrum, quem Graci Artaxerxen nominant, peruenit, quo apud Persas regnante in maximum periculum genus Iudaorum adductum est, ne cum vxoribus ac liberis deleretur, ob causam quam paulo pòst referemus. prius enim quadam de ipso Rege dicenda sunt, qui factum sit vt vxorem duceret Iudæam fœminam ex Regio *genere natam, quam etiam nostra gentis seruatricem fuisse ferunt. Artaxerxes enim post susceptum imperiũ, & con-*

An. mũdi 3443. Ante Christum natum 521.

stitutos ab India vsque Æthiopiam CXXVII. *satrapas, anno regni tertio amicos & duces gentium Susis accepit epulo sumptuosissimo, vt decebat Regem opulentum magnificos centum octuaginta dierum apparatus ostentantem: cui plurima gentes, & earum legati, per continuos septem dies interfuerunt. id erat instru-*

An. mũdi 3445. Ante Christum natum 519.

ctum in hunc modum. Tabernaculum fixit suffultum aureis & argenteis columellis, pratextum telis linteis & purpureis, multorum millium capax. in eo ministrabatur aureis & gemmeis poculis, ad delectationem simul & miraculum factis. Mandauit etiam ministris, ne quem more Persarum ad bibendum cogerent, sed arbitratu suo quenq; appositis frui sinerent. dimissis etiam per totam ditionem nuncijs edixit, vt feriati ab operibus festum pro incolumitate regni diebus aliquot agerent. Regina *quoque Vaste pari modo mulierum in* Regia *celebrauit conuiuium: quam* Rex *ostendere conuiuis cupiens ad se accersiuit, pulchritudine omnes mulieres superantem. illa verò volens Persarum leges seruare, qua vxores vetant ab alijs prater domesticos conspici, non iuit ad Regem: & cum non semel ad eam eunuchos ea de causa misisset, nihilominus in negando fuit peruicax. qua obstinatione mulieris offensus* Rex, *dimisso conuiuio septemuiros illos, penes quos apud Persas legum est interpretatio, cõuocat: & apud eos vxorem contumacia ream peragit, quòd toties vocata ab ipso in conuiuium, ne semel quidem paruisset, iubetq;, quid sit iuris, proferre sententiam. Quorum vnus Muchæus cum prosententia diceret, non ipsi soli factam iniuriam, verumetiã Persis omnibus, quibus periculum instet ne despecti ab vxoribus inhonestam vitam degant in posterum: quando nulla posthac maritorum futura sit reuerentia, dum cætera exemplum à* Regina *superbia sumunt, nihil verita contra omnipotentem Regem contumaciter agere: suaderetq; tam contumacem erga ipsum*

mulctari

mulctari grauiſſimè, idq; decretum per omnes gentes promulgari: viſum eſt repudiari Vaſten & honorem transferri in aliam mulierem. Rex verò qui vehementer eam amabat, nec diſiungi ab ea ferebat, nec tamen retinere propter legem poterat, mœrens quòd voluntati ſuæ non liceret ſatisfacere. Qua in anxietate videntes eum amici, conſulunt, vt inutilem mulieris amorem ex animo eiiciat, & facta per totum orbem formoſarum virginum perquiſitione, quam aliis prætulerit optet ſibi coniugem. noua enim inducta prioris aboleri poſſe deſiderium, & eius recenti conſuetudine amorem paulatim diſtractum in totum poſſe euaneſcere. Probauit Rex conſilium, moxq; mandauit certis hominibus, vt forma celebres virgines ex toto Regno ſelectas ad eum adducerent. id mandatũ illis diligenter exſequentibus, inuenta eſt Babylone Eſther puella vtroque parente orbata, quæ apud patruum Mardochæũ educabatur. is erat tribus Beniamiticæ, vnus ex Iudæorum primatibus. hæc puella præ cæteris omnibus excellebat pulchritudine, & gratijs vultus inſe oculos cõuertebat. itaq; vni eunuchorum cõmendata, tractata eſt apud eum delicatiſſimè, odoramentis atq; vnguentis precioſiſſimis, quibus principes fœminæ corpus curare ſolent, quotidiè delibuta. atque hac tractatione per ſex menſes vſæ ſunt quadringentæ numero virgines. quando verò ſatis iam curatas exiſtimabat, & Regis lecto tempeſtiuas, vnã ſingulis diebus mittebat ad eum, qui poſt complexus eam ad eundem eunuchum remittebat. Perducta verò Eſthere delectatus eius conſuetudine, & amore correptus, legitimam coniugem eam ſibi adiunxit, nuptiasq; celebrauit anno regni ſui ſeptimo, menſe duodecimo, qui Ader dicitur: dimiſitq; quos angaros vocãt, per omnes gentes nuptiale feſtum eis indicens. Ipſe verò Perſas & Medos & primates aliarum gentium accepit conuiuio nuptiali per menſem integrũ: & ingreſſa Regiam vxori diadema impoſuit: atque ita cum ea conuixit, nunquam interrogata quo nam eſſet nata genere. patruus verò eius & ipſe Babylone Suſa migrauit, ibiq; degens obuerſabatur quotidiè circa Regiam, ſciſcitans de puella quomodo ſe habeat. diligebat enim eam haud ſecus quam propriam filium. Rex autem legem tulit, vt nemo è domeſticis, inuocatus eum accederet, tantiſper dum ſederet in Regio ſolio: adhibitis in hoc etiam lictoribus cum ſecuribus, vt ſi quis cõtrà faceret, plecteretur capite. Rex interim virgã tenebat auream, quam quoties aliquem ex inuocatis venientibus ſeruare vellet, porrigebat ad eum: isq; virgæ contactu eximebatur periculo. & de his quidem hactenus dixiſſe ſufficit. Aliquanto deinde poſt cum Bagathous & Theodeſtes eunuchi conſpiraſſent contra Regem, Barnabazus alterius ſeruus genere Judæus, deprehenſas inſidias patruo Reginæ indicat. at Mardochæus per ipſam Regi inſidiatores prodidit. Rex verò territus, veritatem per quæſtiones inuenit: & illis in crucem ſuffixis, Mardochæo tunc quidem pro ſalute ſua quam ei debebat præmij nihil perſoluit, tantum nomen eius in commentarios ſuos referri iuſſit & annotari, ipſum verò verſari in Regia, receptũ inter amicos Regis neceſſarios. In eam Regiam quoties Aman filius Amadathis genere Amalecita ad Regem veniebat, adorabant eum omnes tam Perſæ quàm exteri, idq; ipſius Artaxerxis iuſſu. Mardochæo verò propter patriam inſtitutionem non adorante hominẽ, ille cum hoc obſeruaſſet, percontatus eſt cuiàs eſſet, & audito eſſe Iudæum, iratus exclamauit, rem indignam, cum ingenui Perſæ adorarent eum, ſeruum iſtum dedignari idem facere: volensq; pœnas de Mardochæo ſumere, parum pu-

An. mũdi 3445. Ante Chriſtum natum 519.

Eſther puella fit Regina. Eſth. 2.

An. mũdi 3449 Ante Chriſtum natum 515.

Mardochæ⁹ pat[illegible] Eſther Babylone Suſa migrat.

Regis Perſarũ mandatum vt nemo è domeſticis inuocat⁹ cũ accederet. Eſth. 4.

Mardochæus inſidiatores Regi prodit, Eſth. 2.

Aman ab omnibus, exceptis Iudæis, adoratur. Eſth. 3.

An. mũdi 3454. Ante Christum natum 510.

tauit ipsum ad supplicium deposcere, nisi gentem eius vniuersam perderet, quòd esset natura Iudais infestus: quandoquidem Amalecitarũ gens, ex qua ipse erat, à Iudais victoribus extincta fuerat. Igitur adito Rege orsus est accusationem, esse gentem quandam malam, sparsam per vniuersum ipsius regnum, insociabilem, abhorrentem à cateris hominibus, diuersis ceremonijs & legibus vtentem, infensam & moribus & studijs reliquorum populorum & totius mortalium generis. Hanc gentem, inquit, si vis subditis tuis gratum facere, exstirpabis funditus, nemine vel captiuo, vel seruo superstite relicto. & nequid inde tuis tributis decedat, de meis bonis promitto tibi quadraginta talentorum argenti millia, libenter tanta pecunia cariturus, modo regnum tuum repurgetur ab

Extirpatio Iudæorũ Amani concessa.

ista hominum colluuie. Hac Amane poscente, Rex & argentum illud ei se remittere dixit, & homines eos concedere, vt de illis ipse arbitratu suo statueret. Aman autem voto potitus, confestim edictum nomine Regis, per omnes nationes euulgat, in hanc sententiam. Rex magnus Artaxerxes CXXVII. *satrapis qui Indiam inter & Æthiopiam prouincijs præsunt, hæc scribit. Consecutus imperium tot gentiũ, & orbis, quàm latè volui, dominio potitus, cum nihil superbum aut sæuum in subditos admitterem, sed mansueto ac miti moderarer eos regimine, & pacem in primis ac iuris tutelam procurarem, cogitaui quomodo hæc bona possent eis manere perpetua. Admonitus igitur ab amico propter prudentiam & iustitiam mihi semper præ cateris honorato, & ob egregiam fidem secundum post me locum obtinente Amane, esse permixtam hominum generi gentem inimicam, & suis quibusdam legibus vtentem à cateris diuersis, inobedientem Regibus, & deprauatam moribus ac ritibus, nec monarchiam, nec negocia nostra probantem, volo ac edico, vt hos ab Amane mihi parentis loco habito indicatos cum vxoribus & liberis perdatis, nemini eorũ parcentes, neq; miserationi plus quàm nostro edicto tribuentes: idq; fieri iubeo decima tertia die duodecimi mensis præsentis anni: vt vna die deletis in totũ nostris hostibus, in posterum pace ac securitate frui nobis liceat. Hoc edicto oppidatim per totã regionẽ sparso, omnes ad Iudæorum internecionem in diem præscriptũ sese expediebãt, idemq; studiũ erat & Susis in vrbe Regia. Rex interim & Aman conuiuijs vacabãt &*

Iudæorum ob decretum Regium luctus. Esth. 4.

compotationibus, perturbata ciuitate & futuri expectatione suspẽsa. At Mardocheus re cognita, scißis vestibus, opertus sacco & sparsus cinere ferebatur per vrbem iniquum facinus clamitans, maximam gentem internecioni esse addictam: & vociferando talia vsq; regium palatium delatus, ibi demum constitit. non enim fas erat illum tali habitu in eam ingredi. Nec alius erat Iudæorũ habitus aut affectio in cateris vrbibus, quacunque Regia litera perlata fuerant, omnibus ob denunciatam sibi cladem lugentibus & lamentantibus. Vt verò Reginæ nunciatum est, Mardocheum in tam miserabili habitu stare proforibus palatij, perturbata hoc rumore misit qui ei vestimenta mutarent. Qui cum id recusaret facere, quòd nondũ cessasset causa propter quam eum habitũ sumpserat, vocatum ad se eunuchum Achratheum, qui tum fortè aderat, misit ad eum, scitatũ quid mali accidisset homini, vt talem cultum sumeret, ac ne ipsa quidem rogante vellet deponere. ibi Mardocheus omnem causam eunucho exponit ordine, & quòd edictum Regium per vniuersam ditionem esset diuulgatũ, & quantam vim pecuniæ pollicitus sit Aman, vt internicionem eius gentis à Rege redimeret. ad hæc exemplar edicti Susis propositi ad Reginam perferendũ ei tradidit,

adiectis

adiectis mandatis, vt ſupplex Regem adiret ſuper hoc negocio, nec grauaretur pro incolumitate ſua gentis ad tempus infra dignitatem ſeſe demittere, & deprecari eius periculum. Amanem enim, cuius ſecunda ſit poſt Regem dignitas, incitare eum crebris contra Iudæos accuſationibus. Hoc cognito Regina rurſum Mardochæo nunciat, nec vocatam ſe à Rege, & capitale eſſe inuocatũ ad eum irrumpere, niſi ipſe incolumitatem donare volens virgam auream protenderet. his enim ſolis impunè eſſe, quibus hoc forte contingeret. Quibus ille auditis rurſum per eundem eunuchum orat eadem, dicens non oportere eam reſpectum habere ſalutis propriæ, ſed potius vniuerſi generis. ſi enim hoc nunc facere negligat, Deum quidem omninò laturum ſuis auxilium, ipſam verò cum ſua familia daturam pœnas eis quos tunc contemneret. Tum Eſther non mutato nuncio iubet patruum Suſis concionem Iudæorum aduocare, & pro Regina ſalute triduanũ ieiunium indicere: ſe quoque idem facturam pollicita cum ancillis domeſticis, ac tum demum vel contra legem adituram Regem, & mortem etiam libenter perlaturã ſi ita vſus veniat. Paruit ille Regina & indicto ſuis publicò ieiunio, ipſe quoque ſupplex Deum precatus eſt, ne populum ſuum deleri permitteret, ſed quemadmodum antea ſæpè ſaluti eorum proſpexiſſet, & indulſiſſet peccatorum veniam, tum quoque eos à denunciato liberaret periculo. non enim ſua culpa ſe veniſſe in diſcrimen infamis ſupplicij, ſed ideo ſæuire Amanem ira percitũ, quòd ſoli Deo debitum adorationis honorem à ſe non tulerit, & propter diuinarũ legum reuerentiam integrè ſeruatam, vniuerſo generi moliri perniciem. Similes erant preces totius populi, rogantis Deum, vt eorum ſaluti proſpiciat, & totum genus Iſraeliticum imminenti cladi eximat, quam videbantur ſibi habere pra oculis. Regina quoq; ſupplicabat more patrio humi in faciem proſtrata, & amicta veſtitu lugubri, per triduum abdicato cibo & potu & omnibus delicijs: rogabatq;, vt miſeratus daret ei apud Regem, quali maximè opus eſſet, facundiã, &

An. mũdi 3454. Ante Chriſtum natum 510.

Ieiunium & ſupplicationes ad Deum, pro ſalute ſui populi.

maiorem quàm vnquam anteà formæ gratiam, vt modo vtroq; permotus Rex ad clementiam, & in ipſam fieret indulgentior, & popularibus ſuis in extremo

An. mũdi 3454. Ante Christum natum 510. Esth. 5.

periculo constitutis patrocinantem aquis oculis aspiciat: vtq; in Rege odium inimicorum in generet, omniumq; imminentium in eorum perniciem, ni ipse auertat infortunium. His precibus solicitata per triduum diuina miseratione, denuò mutat habitũ: & sumpto cultu qui Reginã deceat, cum duabus pedissequis, quarum altera sustinebat innixã leniter, altera à tergo sinuosam & fluentem interram vestem summis attollebat digitis, ad Regem venit, rubore genas suffusa, & maiestate mixtã venustatem praferens, nec omnino à metu libera. Quem vbi conspexit sublimem in solio, insignemq; cultu distincto auro & gemmis ac vnionibus, horror quidam eam repente subijt: & fortè toruius eam ac subirato vultu inspexerat: moxq; attonita fluentibus membris in sustinentem ad latus totam se reiecit. Rex autem non dubium quin voluntate Dei mutatus extimuit, & solicitus nequid grauius coniugi accideret, è solio se proripuit: blandeq; in vlnas exceptam refouebat suaui alloquio, iubens bono animo esse, securã quòd inuocata venerit. legem enim illã latam esse in subditos. ipsi verò, vt regni socia, licere omnia. Hac locutus sceptrum in manum eius inseruit, & ceruicem eius virga permulcens aurea, à legis metu omninò fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata, Domine, inquit, eloqui non possum, quid mihi repente acciderit. vt enim te conspexi tanta maiestate verendum, cõtinuò refugiens interius defecit me animus. & cum hac verba agrè languida & exili voce protulisset, magis etiam solicitus solari eam cœpit prolixius, paratum se quiduis gratificari pollicens, vel si dimidium regni sibi deposceret. Esther autem hoc tantum rogauit, vt ad cœnam sibi paratã conuiua cum Amane amico veniret. Quod cum annuisset, amboq; venissent, inter pocula vxorem iubet dicere quidnam peteret. nihil enim non impetraturã, etiamsi regni partem cuperet: illa in crastinum differre se petitionem dixit, si modo liberet ei redire cum Amane ad conuiuium. id verò libenter annuente Rege, Aman admodum latus abijt, quòd solus tali honore dignatus sit, vt cum Rege vocaretur à Regina ad conuiuium, quod nemini alteri contigerat, & cum obiter in Palatio videret Mardochæum excanduit, quòd nullus ab eo sibi honor exhiberetur: reuersusq; domum, aduocata vxore Zaraza & amicorum cohorte, apud eos denarrauit honorem, in quo esset tam apud Regem quàm apud Reginam. nam cum ea die solus cum Rege apud eam cœnasset, in crastinum quoque se vocatum esse. vnum sibi esse permolestum, quòd Mardochæum Iudæum videret in palatio. cumq; Zaraza diceret, oportere eum trabem quinquaginta cubitorum parare, &, mane petita à Rege potestate, Mardochæum in eam crucem tollere: comprobata ea sententia iussit familiares curare, vt eiusmodi trabs erigeretur in suo Palatio, parata ad Mardochæi supplicium: id quod etiã mox factum est. Deus autem irrisit Amanis spem improbam, cui sciebat euenturum longè aliud. Nam ea ipsa nocte somnum Regi ademit: qui nolens vigilia tempus perdere: sed malens in aliquod regni negocium id impendere, iussit scribam allatis commentarijs res tam à se quàm à maioribus gestas legere. quo legente, intellexit quendam ob rem egregiè gestam donatum amplis possessionibus in Regione cuius nomen erat adscriptũ: alium ob fidem munera accepisse precij maximi. tandem ventum est ad eum locum, qui continebat Bagathoi & Theodestis eunuchorum coniurationem, Mardochæi detectam indicio. quo lecto cum scriba ad aliud deinceps transiret, inhibuit eum Rex, percontatus an non sit adscriptũ redditum ei aliquod præmium. illo verò negante quicquam tale scriptum, iussit

Esther Regem p Iudæis intercessura accedit.

Amanis in Mardochæum odium. Esth. 5.

Mos in Rege laudandus. Esth. 6.

sit eum desinere, & quota noctis hora esset scitatus est ab eo cuius hoc erat officium: & audito quòd esset iam diluculum, mandauit, vt viserent quis nam amicorum adesset pro Palatij foribus, sibiq; renunciarent. fortè autem Aman aderat, qui solito citius venerat, rogaturus Mardochæi supplicium. famulis verò renunciantibus Amanem esse pro foribus, iussit eum intrò vocari. cui ingresso, cum sciam, inquit, amicum te mihi præcunctis beneuolum, rogo da mihi consilium, quomodo possim pro mea magnificentia honorare quendã mihi admodum carum hominem. Tum Aman cogitans quancunq; sententiam protulisset, in rem suam fore, quòd ipse præ cæteris Regi carus esset: indicauit ei quod putabat optimum his verbis. Si vis hominem, quem tibi ais dilectum, cumulare insigni gloria, fac vt equo vehatur vestitus sicut tu, & aureo torque ornatus, & vnus aliquis ex intimis tuis amicis præconis specie præcedat, clamans per totam vrbem, quòd sic honorabitur quem Rex honorare voluerit. Id consuluit Aman, putans hunc honorem non alij deberi quàm sibi. Rex verò lætus, Ergo, inquit, vade, & sumpto equo, veste ac torque, Mardochæum Iudæum quære, & sic ornatum equo insidentem ipse præcede, agens præconem interim. nam tu amicus es intimus, & consilium quod dedisti exsequeris optime. debetur enim honor hic meæ vitæ conseruatori. His præter omnem spem auditis vix fuit compos animi, & cum non haberet quid aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentumq; ante aulam Mardochæum sacco amictum, iussit, eo deposito, induere purpuram. Qui veritatem rei nescius, sed illudi sibi putans, Scelestissime, inquit, adeóne calamitati nostræ insultas? Persuasus tandem quòd Rex hoc ei præmium pro accepta salute redderet, proq; detectis eunuchorum insidijs, induit purpuram, qua rex ipse vti est solitus: & ornatus torque, conscensoq; equo vrbem obequitabat, præcedente Amane & clamante: sic honorabitur, quem Rex honorare voluerit. Perlustrata deinde vrbe, Mardochæus ad Regem ingreditur. Aman verò præ pudore domum se contulit, & cum fletu vxori ac amicis quæ contigerant narrauit. Respondérunt illi, ademptam ei iam omnem occasionem vindicandi in Mardochæum, quandoquidem illi manifestè Deus sit propitius. Hæc illis adhuc colloquentibus, venerunt Estheris eunuchi, Amanem sine mora ad cœnam vocaturi: quorum vnus Sabuchadas, visa cruce defixa in ipsius ædibus, quæ parata erat Mardochæo, scitatusq; è quodam famulo in quem vsum parata sit: vt cognouit quòd Regina patruo, quem Aman volebat à Rege ad supplicium deposcere, tunc quidem siluit. Caterùm postquam Rex cum Amane suauiter epulis acceptus, iussit Reginam indicare quidnam eum sibi largiri cuperet, accepturam quicquid petierit: cœpit deplorare periculum sui populi, dicens se ad interitum cum tota sua gente deditam, & ideo nunc ea de re verba facere. Neque enim se negocia eius interpellaturam fuisse, si in amaram seruitutem vendi eos iussisset, quòd mediocrem hanc calamitatem duceret: nunc verò orare, vt se ab imminenti clade eripiat. Quærente autem Rege, quisnam hoc moliretur, iam apertè accusando in Amanem inuecta est, dicens hunc, quòd pessimè erga eos affectus esset, autorem talis consilij. Tum Rex turbatus recepit se in hortos è conuiuio: & Aman paratum sibi iam intelligens infortunium, cœpit apud Reginam erratum suum agnoscere, & precari veniam: simulq; in lectum eius procubuit. Interim superueniens Rex, & hoc viso magis etiam commotus, Scelestissime, inquit, etiam vim

An. mũdi 3454. Ante Christum natum 510.

Honos Mardochæo oblatus.

Esth. 7.

Aman, odio & consilijs eius in Iudæos in conuiuio patefactis, suspenditur.

An. mũdi 3454. Ante Christum natum 510.

uxori meæ inferre uis? Amane autem ad hanc uocem exterrito, & ne hiscere quidem ualente, ibi uerò Sabuchades eunuchus accedens accusabat Amanem, quòd in ædibus eius inuenisset crucem Mardochæo paratam. id enim sibi compertum ex ipsius famulo, cum ad inuitandum eum uenisset. esseq́ eam crucem altam quinquaginta cubitos. Quo audito Rex, decreuit non alio ipsum afficere supplicio, quam quod in Mardochæum excogitauerat: iussitq́ ut confestim in eam crucem sublatus necaretur. Subit hic mihi admirari diuinam potentiam, iustitiamq́ ac sapientiam uel ex hoc facto colligere, qui non solum Amanem merito supplicio tradidit, uerùm etiam pœnam in alterum excogitatam, in caput inuentoris illo inscio conuertit. Atq́ ita Aman immodicè amicitia Regis usus periit, & eius facultates eius Reginæ donatæ sunt. Mardochæus autem à Rege accitus, qui iam cognatum esse coniugis ex ipsa didicerat, anulum accepit ab eo, qui prius Amani fuerat concreditus. Regina verò possessiones Amanis ei largita est. rogauit deinde Regẽ, ut Iudæis præsentem de uita metũ adimeret, docens eum de Amanis Amadathis filij literis, sparsis quã latè pateret imperium. neq́ enim se posse uiuere, nisi & patria salua & suis popularibus. Rex autem pollicitus est nihil ipsa inuita se mandaturum, neq́ uoluntati eius ulla in re contradicturũ. Permisit etiam ut ipsius nomine quicquid uellet de Iudæis scriberet, & Regio sigillo obsignatas literas per omnes prouincias dimitteret. confirmatas enim Regio signaculo, autoritatem habituras apud omnes qui eas legerint, & contradicturum eis neminem. Accitis igitur scribis Regijs, iussit eos pro Iudæis scribere ad magistratus omnium gentium, quæ sitæ sunt Indiã inter & Æthiopiam sub cẽtum XXVII. *satrapis: quarum literarũ exemplum hoc fuit. Rex magnus Artaxerxes magistratibus nostris fidelibus Salutem. Multi elati magnitudine honoris & beneficiorum quæ ex nimia conferentium bonitate percipiunt, non solùm erga inferiores exercent superbiam, uerùm etiam contra ipsos autores beneficij non uerentur insolescere, quantũ in se est tollentes omnem omnino gratitudinem quæ usquam est inter homines, & corrupti inopinata felicitate, abutuntur ea contra illos per quos eam adepti sunt, nec Deum quidem timentes, cuius numen putant se posse fallere. Ex his quidam propter amicitiam præpositi cum potestate administrãdis publicis negocijs, priuatis indulgent odijs: & decipientes eos quos penes summum est imperium, falsis criminibus ac calumnijs efficiunt, ut indignentur innoxijs, atq́ ita miseros adducunt in salutis periculum: id quod non è priscis exemplis aut fama auditis uobis potest esse perspicuum, sed ex facinore quod sub nostris admissum est oculis: ut posthac non oporteat mentem adhibere qualibuscunq́ criminibus uel potius calumnijs, sed de cognitis causis iudicare: et, si quidem peccatum sit, seuerè animaduertere: sin contrà, absoluere: & rebus non uerbis credere. Namq́ Aman filius Amadathis genere Amalecita externi, non Persici sanguinis hospitij iure primùm receptus deinde per nostram bonitatem in tanto honore habitus, ut patris appellatione eum dignaremur, & adorari iuberemus, atq́ secundum post nos locum obtinere, felicitatem suam ferre non potuit, neque sobria mente magnitudinem honoris metiri: sed regno meo struxit insidias, & eo cui uitam & imperium debeo, benefactore ac seruatore Mardochæo priuare me uoluit, simulq́ uitæ ac regni socia Esthere, malis artibus petitis ad interitum. Sic enim orbato mihi hominibus amicissimis, imperium postremò uoluit adimere. Ego verò quoniam à sceleſto homi-*

Esth. 8. Amonis facultates Mardochæo dãtur.

Regiæ literæ pro Iudæorum incolumitate.

homine deſtinatos neci Iudæos non malos eſſe compertum habeo, ſed optimis inſti- An.mũdi 3454.
tutis viuere, ac Deum colere eum qui & maioribus meis & mihi largitus eſt & Ante Chriſtum
ſeruat hoc imperium, non ſolum abſoluo eos à pœna quæ prioribus continetur li- natum 510.
teris, per Amanem ad vos tranſmiſſis, quibus mentem adhibere non debetis: ve-
rumetiam volo vt eos omni honore proſequamini. nam eum qui his perniciem
molitus eſt, cum tota familia pro portis Suſorum in cruces ſuffixi, omnipotente
Deo iuſtiſſimas pœnas à ſceleſto exigente. Jubeoq; vt tranſcriptis in plurima
exempla & per totam noſtrã ditionem vulgatis his literis, Iudæos ſinatis ſuis le-
gibus in pace viuere: eisq; ſitis auxilio vt poſſint pœnas ſumere de illis, qui eorum
aduerſis temporib. iniurias eis facere auſi ſunt: idq; decima tertia die menſis duo-
decimi qui eſt Adar: quandoquidem Deus eam diem pro interneciua ſalutarem
eis eſſe voluit: quæ quidem felix ſit ijs qui nobis benè cupiunt, & monumentum
vltionis de inſidiarum machinatoribus. Notum ſanè volo eſſe omnibus & vr-
bibus & gentibus, quòd quæcunq; aliquid ex his, quæ nunc mandamus, per inobe-
dientiam facere neglexerit, ferro & igni vaſtabitur. atq; hæ literæ proponantur
per vniuerſam noſtram ditionem, & accingant ſe vtiq; in præſcriptam diem, vt
ſe de inimicis ſuis vindicent. Cum his literis continuò veredarij per omnes vias
dimiſſi ſunt. Mardochæum verò cultu regio coronaq; aurea & torque orna-
tum è palatio prodeuntem vt vidêre Iudæi, felicitatẽ eam ſibi quoq; communem
interpretati ſunt. Jngens præterea gaudium, quaſi noua ſalutis luce oborta, dum
per ſingulas vrbes proponuntur regiæ literæ, Iudæos omnes, quotquot vel oppida
vel agros habitarent, occupauit: ita vt multi aliarum gentium, metu eorum cir-
cumcidentes verenda, ſecuritatem ſibi hoc pacto quærerent. nam addecimam
tertiam diem menſis duodecimi, qui Hebræis Adar, Macedonibus Dyſtrus dici- Eſth. 9.
tur, perlatæ regiæ literæ animabant Judæos, vt qua die ipſis imminebat exitium,
ea in inimicos impunè ſæuirent. quo factum eſt, vt procuratores, magiſtratus,
ſatrapæ, tyranni, Reges in precio Iudæos haberent, omnibus modeſtiam indente
metu ex Mardochæo. poſt diuulgatas enim vbiq; regias literas, etiam apud Iudæi vlciſcuntur
Suſa interfecerunt Iudæi ex inimicis ſuis circiter D. homines: & cum Rex con- inimicos ſuos.
iugi indicaret cæſorum intra mœnia numerum, nam incompertum eſſe, quantus
ſit in alijs ciuitatibus: rogaretq; ecquid amplius vellet, potituram enim cupitis:
rogauit illa vt permitteret Iudæis ſequenti quoq; die in reliquias inimicorum ad
eundem modum deſæuire, & decem Amanis filios in crucem agere: & id quoq;
Iudæis conceſſum eſt, Rege nolente Eſtheri in vllare contradicere. At illi rurſum
cateruatim decima quarta Dyſtri diſcurrentes, occiderunt fermè trecentos ex
aduerſarijs, ne minimum quidem attingendo ex eorum facultatibus: per alia
verò oppida eodem Iudæorum incurſu perierunt LXXV. millia eorum qui pro
inimicis ſunt habiti: quæ cædes decima tertia die patrata eſt, ſequentem verò fe-
ſtis attribuerunt epulis. apud Suſa quoq; quartam decimam ſequentis menſis per
feſtos cœtus celebrauerunt: vnde hodie quoque per totum orbem Iudæis hi dies
feſti ſunt, & partes de conuiuijs ſibi mittunt inuicem. Scripſitq; Mardochæus Phurim feſta.
omnibus ſub Artaxerxis dominio degentibus Iudæis, vt vniuerſi hos dies feſtos
agerent, & poſteritati quoque traderent, vt ſempiternum id feſtum ad perpe-
tuam rei memoriam maneat. Æquum nanque eſſe, vt cum per eos dies dolis
Amanis in ſalutis diſcrimen adducti ſint, tàm ſuæ liberationis, quàm de ini-
micis vindictæ memoriam celebrent, & pro tanto beneficio Deo agant gratias.

Quam-

An. mũdi 3454. Ante Christum natum 510.

Quamobrem ea festa per eos dies obseruant, Phrurea vocantes, quasi conseruatoria. Caterùm Mardochæus illustri loco apud Regem fuit, vir prapotens, Regi administrationis, Regina verò etiam vita socius: quorum opera Iudæorum res floruerunt supra quàm vel sperare poterant. Atq; hæc ferè sunt quæ sub eo Rege genti nostræ euenêre memorabilia.

Mardochæi autoritas.

CAP. VII.

Bagoses, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos afficit.

Hedio & Ruffinus Cap. 7. An. mũdi 3560. Ante Christum natum 404.

POST Eliasibi autem Pontificis obitum, sacerdotium eius Judas filius iure suscepit hæreditario: & huic quoque defuncto successit Joannes filius, qui in causa fuit, vt Bagoses Artaxerxis copiarum imperator templum pollueret. idem dux etiam tributa Judais imposuit, vt priusquam quotidianas hostias offerrent, in singulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderent: idq; ita ob hanc causam accidit. Erat Ioanni frater Iesus, huic quòd amicus esset Bagoses, Pontificatum se daturum est pollicitus. hac fiducia Iesus cum liberius cum fratre in templo altercaretur, re vsque rixam progressa, tantam bilem mouit fratri vt ab eo per iram interficeretur. quæ quidem impietas fuit longè maxima, præsertim in homine sacerdote: & quod grauius est, nullum tale impietatis exemplum exstat vel apud Græcos vel apud barbaros. Deus certè hanc iniuriam non dissimulauit, sed & populus hac de causa libertatem amisit, & templum pollutum est à Persis. Nam Bagoses dux cognito quòd Pontifex proprium fratrem in templo interemisset, superueniens Iudæis iratus clamitabat, Ausi estis scelesti in vestro templo eadem perpetrare? & cum conatus templum ingredi arceretur: quid, inquit, an me putatis impuriorem quàm cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingressus est: atque hac occasione per septennium eius cædis pœnas à Iudæis exegit. Mortuo deinde Ioanne, Pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoque frater fuit Manasses nomine: cui Sanaballetes missus in Samariam à Dario Rege vltimo satrapa, Chutheus genere, vnde & Samaritis origo est, sciens insignem esse vrbem Hierosolyma, Regesq; eius multa negocia tam Assyrijs quàm Syris exhibuisse, libenter nuptum dedit filiam Nicaso, ratus connubium hoc ceu vadem futuræ cum Iudæorum gente amicitiæ.

Fratricidij à Ioanne Pontifice perpetrati taxatio & vltio. An. mũdi 3584. Ante Christum natum 380.

An. mũdi 3599 Ante Christum natum 365.

Iaddus Pontifex: cuius frater Manasses, Sanaballetis filiam vxorem ducit.

An. mũdi 3608. Ante Christum natum 556.

CAP. VIII.

Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.

Alexander post obitum Philippi Macedonum Rex. An. mũdi 3629 Ante Christum natum 335.

PER idem tempus Philippus Macedonum Rex apud Ægeas oppidum à Pausania Cerastæ filio ex Orestarum gente insidijs interceptus periit. Eius filius Alexander paternum regnum adeptus, traiecto Hellesponto, congressus ad Granicum flumen cum Darij ducibus vicit egregiè: subacta deinde Lydia & Ionia, ductoq; per Cariam exercitu inuasit in Pamphyliam, sicut alibi dictum est. Hierosolymorum autem seniores ægrè ferentes Iaddi Pontificis fratrem, & quodammodo collegam duxisse externi generis fœminam tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubijs, atque ita fore, vt paulatim

paulatim miſceantur profanis gentibus. nam & prioris captiuitatis & malo-
rum quæ ſecuta ſunt cauſam fuiſſe, quòd quidam contra legem peccantes duxiſ-
ſent vxores non ſui generis. poſtulabant igitur vt Manaſſes aut dimitteret
vxorem, aut non amplius ad altare accederet. Et cum Pontifex quoq; ab altari
eum arceret, profectus Manaſſes ad Sanaballetem ſocerum, ſe quidem amare
dixit filiam eius Nicaſo, nolle tamen propter eam priuari ſacerdotio, qui honor
& gentilitius ſit ipſi, & apud Judæos ſemper in maxima exiſtimatione fuerit.
Ad hæc cum Sanaballetes reſpondiſſet, ſe illi non ſacerdotium tantum ſeruatu-
rum, ſed & Pontificatum paraturum, & totius ſuæ prouinciæ Principem eum
facturum, modò filiam ſuam vxorem retineat: ædificaturumq; templum Hie-
roſolymitano ſimile in monte Garizin, qui imminet Samariæ reliquis monti-
bus celſior: idq; polliceretur ex conſenſu Regis Darij ſe facturum; elatus tali ſpe
Manaſſes manſit apud ſocerum, putans ſe Pontificatum dante Rege conſecutu-
rum. Jam enim Sanaballetes erat ſenior. Cumq; multi ſacerdotes & Iſraëlitæ
intricati eſſent eiuſmodi coniugijs, non leuiter turbabatur Hieroſolymorum
Reſpublica. omnes enim hi defecerunt ad Manaſſem, Sanaballete præbente eis &
pecuniam & agros ad colendum & domicilia, ac modis omnibus adiutante am-
bitionem generi. Quo tempore Darius audito, quòd Alexander traieciſſet Hel-
leſpontum, &, prælio victis ad Granicum ſuis ſatapris, vlterius procederet,
contractis tàm pedeſtribus quàm equeſtribus copijs, decreuit Macedonibus oc-
currere, priuſquam totam Aſiam ſibi ſubijcerent. Itaq; vltra Euphratem tra-
ducto exercitu, & ſuperato Tauro monte Ciliciæ, ſtatuit in ea prouincia hoſtem
excipere prælio. Sanaballetes autem latus deſcenſu Darij, aiebat ſe mox præſti-
turum Manaſſi pollicita, quamprimùm Rex reuerteretur poſt victoriam. per-
ſuaſum enim erat non ipſi tantùm, ſed & omnibus Aſiaticis, ne primum quidem
congreſſum expectaturos Macedonas, tanto inferiores numero: ſed longè alius
fuit euentus quàm ipſorum opinio. Rex enim, collatis cum Macedonibus ſignis,
victus eſt, & magna exercitus parte amiſſa, matre etiam & vxore cum liberis
in hoſtium poteſtatem redactis, fugit in Perſidem. Alexander verò in Syriam
veniens cepit Damaſcum, &, occupata Sidone, Tyrum quoq; oppugnabat: ſcri-
ptisq; ad Judæorum Pontificem literis petebat auxilium, & vt forum rerum
venalium præberet exercitui: & vt, quæ prius Dario conferre ſit ſolitus, nunc
det Macedonibus, prælata eorum amicitia. fore enim vt illũ non pœniteat. cumq;
Pontifex nuncijs reſpondiſſet, ſacramento ſe obligatum Dario, ne arma contra
eum ſumeret, idq; ratum fore quandiu ille vixerit: iratus Alexander Tyri qui-
dem oppugnationem non omiſit, quæ breui potiturus videbatur: minatus eſt ta-
men hac capta mox ſe ducturum contra Pontificem, vt omnes diſcant, cui iuſiu-
randum ſeruari oporteat. quare non parcens labori tandem Tyrum expugna-
uit, & conſtitutis in ea rebus Gazam profectus, in ea Babemeſem Perſici præſi-
dij præfectum obſedit. Interea Sanaballetes ratus iam adeſſe tempus, à Dario de-
fecit: & aſſumptis octo millibus de ſua prouincia, in Alexandri caſtra ſe contu-
lit. cumq; offendiſſet eum Tyri oppugnationem aggredientem, & ſuam prouin-
ciam eius fidei commiſit, & hunc pro Dario dominum libenter agnouit. à quo
obuijs manibus exceptus, liberè iam quid vellet elocutus, ait ſe generum habere
Manaſſem, Jaddi Judæorum Pontificis fratrem: eum ſequi multos illius gentis
homines, & velle in ſua prouincia templum exſtruere. idq; fore in rem ipſius

An. mũdi 3629. Ante Chriſtum natum 335.

Manaſſes ſacerdotiũ, ob exteram, ſi retineat, fœminam ab eo remouẽdus, ſpe maioris boni negligit.

An. mũdi 3630. Ante Chriſtum natum 334.

Apoſtaſia ſacerdotũ.

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

Victoria Alexandri à Dario reportata.

Manaſſes voti ſit compos.

An. mũdi 3630. Ante Christum natum 334.

Regis, si diuidatur Iudæorum potentia: ne fortè de communi sententia rebellantes multum negocij Regibus facessant, quemadmodum soliti sunt Assyrijs imperantibus. quod vbi impetratum est, omni ope adnitens templum adificauit, & Manassem eius sacerdotem constituit, amplissimum hunc honorem filiæ suæ posteris relicturum se existimans. Septem autem mensibus in Tyri oppugnatione, & in Gaza duobus absumptis, Sanaballetes fato functus est: Alexander verò expugnata Gaza Hierosolyma properè petijt. Iaddus verò Pontifex postquam hoc audiuit, solicitus harebat inops consilij, nec inueniens quomodo Regem deberet excipere, iratum eo quòd antea neglexisset imperata eius facere. Ergò indictis populo supplicationibus, & immolatis Deo victimis, ad opem eius confugit, illi publicam salutem commendans. Proxima deinde post sacrificium nocte, in somnis ei Deus apparuit, iubens vt bono esset animo, & coronata vrbe portas aperiret: vtq; populus in albis vestibus prodiret obuiam, ipse verò cum reliquis sacerdotibus solenni cultu sui ordinis, securi de Dei prouidentia. Experrectus autem è somnis latus ciuibus hoc oraculum indicat, & paratis omnibus vt in somnis præmonitus fuerat, Regis aduentum præstolabatur: & cum renunciatum esset eum iam non procul ab vrbe adesse, progressus est cum sacerdotibus & vrbana multitudine pompa quadam noua & venerabili vsque ad locum qui dicitur Sapha, qua vox speculam significat: quod ibi & vrbs & templum in prospectu sit. Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarent sibi licere quicquid iratus Rex posset permittere, direptionem vrbis, & Pontificis exquisitum supplicium, planè contrarium euenit. Alexander enim vt vidit è longinquo candidatum populum, & sacerdotes ante agmen in amictu byssino, Pontificemq; in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantem cum prefixa aurea lamina insculpta Dei nomine: solus ad eum accedens nomen illud adorauit, & salutauit Pontificem. Iudæis autem omnibus vno ore Alexandrum consalutantibus, & in orbem cingentibus, Syriæ Reges & reliqui obstupuerunt, vix credentes Regem mentis compotem: solus Parmenio propius accedens rogauit familiariter, quid ita cum ipse adoraretur ab omnibus, nunc adoraret Iudæorum Pontificem. At ille non hunc se adorasse respondit, sed Deo cuius Pontifex esset, honorem eum exhibuisse. hunc enim, inquit, vidi & antea hoc ipso habitu, cum adhuc essem in Dio Macedoniæ, qui me deliberantem quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitum traijcere. nam suo ductu potiturum me Persarum imperio. Quapropter quia nunc primum talem habitum vidi, agnoscens hunc & visionis memor quæ me ad hanc expeditionem impulit, puto me non sine numine in Darium exercitum ducere, & breui fore victoriæ compotem: & sublato Persarum imperio, cessura mihi omnia ex sententia. Hæc locutus ad Parmenionem, & comiter complexus Pontificem, deducentibus sacerdotibus in vrbem peruenit. & ascendens in templum immolauit Deo ex sacerdotis præscripto, ac Pontifici quoque suum honorem exhibuit. Ostensoq; sibi Danielis libro, in quo Græcum quendam Persas debellaturum significat, hunc ipsum se esse interpretatus, lætus dimisit multitudinem. Sequenti verò die vocatis eis iussit vt quicquid vellent peterent. Pontifice autem petente vt patrijs legibus viuere sibi liceat, vtq; septimo quoq; anno concederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia. Rogantibus deinde vt eos quoq; Iudæos, qui

Alexander Hierosolyma obsidere volens, Pontificem obuiàm euntem honorificè excipit, ob visionem eodem habitu antè oblatam.

Alexander in templo Hierosol. sacrificans, vaticinio de ipso Danielis ostenso, maximam Iudæis libertatẽ concedit.

qui Babyloniam ac Mediam colerent, ſineret vti inſtitutis proprijs, hic etiam poſtulatis eorum ſatisfacturum ſe eſt pollicitus. Et cum feciſſet eis poteſtatem, ſi qui vellent ſaluis ſuis ritibus ſequi eius militiam, multi in eam expeditionem dederunt nomina. Atque his apud Hieroſolyma actis, mouit inde in alias propinquas vrbes exercitum. cumq; ab omnibus amicè exciperetur, Samaritæ (horum tunc caput erat Sicima ſita ad montem Garizin, & habitata à deſertoribus gentis Iudaicæ) videntes quòd Alexander Iudæos tractaret tàm magnificè, decreuerunt ſe quoque Iudæos profiteri. Sunt enim Samaritæ hoc ingenio vt & antè diximus, in rebus Iudæorum afflictis, negant ſe cognatos, veritatem tunc dicendo: cum verò affulgere eis fortunam viderint, confeſtim in ſocietatem irruunt, attinere ad ſe affirmando, & à Ioſepho eiusq; filijs Manaſſe & Ephraimo ſeriem generis ſui deducendo. Igitur ſplendido paratu & magnam alacritatem præ ſe ferentes Regi occurrunt penè in Hieroſolymitano agro: collaudatisq; ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, aſſumptis ſecum militibus quos Sanaballetes miſerat: rogantes vt inuiſat ipſorum vrbem, & illud quoque templum præſentia ſua honoret. ille pollicitus eſt hoc in reditu ſe facturum. cumq; poſtularent vt ſeptimi anni tributum ſibi remitteretur, nam ne ſe quidem in eo ſeminare: quæſiuit quinam eſſent qui hoc rogarent. illis verò dicentibus, Hebræos quidem ſe eſſe, ſed Sicimitas vocari à Sidonijs: iterum quæſiuit an Iudæi eſſent. Negantibus illis, equidem, inquit, Iudæis id conceſſi. Reuerſus tamen & re diligentius cognita, faciam quod æquum videbitur. atque hoc pacto Sicimitas dimiſit. Sanaballetis autem milites iuſſit vt ſe in Ægyptum ſequantur: ibi enim ſe agros eis diuiſurum: id quod paulo pòſt fecit in Thebaide, iuſſis ei regioni eſſe præſidio. Poſt obitum autem Alexandri, imperium quidem eius inter ſucceſſores eſt diuiſum: templum vero in Gariz in monte ſitum, manſit incolume: & ſi quis apud Hieroſolymitas aut illiciti cibi ſumpti, aut violati ſabbati, aut ſimilis criminis reus ageretur, ad Sicimas confugiebat, calumniam ſe paſſum dictitans, eodem verò tempore etiam Iaddus Pontifex obierat, Onia filio ſucceſſore: atq; in eo ſtatu res Hieroſolymitanæ tunc fuêre.

An. mũdi 3630. Ante Chriſtum natum 334.

Samaritæ rebus fecundis Iudæorum amici.

An. mũdi 3632. Ante Chriſtum natum 332.

Templum in monte Garizin.

Onias Iaddi filius Pontifex Hieroſolymis.

An. mũdi 3635. Ante Chriſtum natum 329.

An. mūdi 3640
Ante Christum
natum 324.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DVODECIMVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI XII. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hieroſolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Aegyptum traduxit.

II. Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam vertit, & multis eius gentis captiuis dimiſſis, donaria multa Deo in templo eius dedicat.

III. Quomodo honorà Regibus Aſiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium ei conceſſum fuerit.

IIII. Ioſephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo Regi factus.

V. Amicitia & ſocietas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

VI. Iudæi ſeditionibus agitati, Antiochi opem inuocant.

VII. Quemadmodum Antiochus ducto Hieroſolyma exercitu, occupatoq; eius vrbis dominio, templum etiam ſpoliauerit.

VIII. Antiocho vetante Iudæos vti patrijs legibus, ſolus Aſſamonæi filius Matthias Regem contempſit, profligatis etiam eius ducibus.

IX. Matthiæ defuncto Iudas filius ſuccedit.

X. Apollonius Antiochi Dux in Iudæa prælio victus occiditur.

XI. Lyſiæ & Gorgiæ contra Iudæos expeditiones & clades.

XII. Quomodo diuiſis copijs, Simō Tyrios & Ptolemaidēſes, Iudas Ammanitas ſuperarit.

XIII. Antiochi Epiphanis apud Perſas interitus.

XIIII. Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu Iudam in templo obſidet.

XV. Antiochus omiſſa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.

XVI. Bachides Demetrij Dux cum exercitu contra Iudæos miſſus, infecto negocio ad ſuum Regem reuertitur.

XVII. Nicanor poſt Bachidem dux contra Iudam miſſus, vnà cum vniuerſo exercitu internecione perijt.

XVIII. Bachidis denuò miſſi contra Iudæam victoria.

XIX. Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.

CAP. I.

Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hieroſolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Aegyptum traduxit.

Mors Alexandri, & bella inter ſucceſſores orta.

ALEXANDER Macedonum Rex in ſuam poteſtatem redacto Perſarum imperio, & cōſtitutis, vt iam dictum eſt, Iudæorum rebus, vitam finijt. Imperio verò in multos ſucceſſores diſtracto, Antigonus Aſiam occupat, Seleucus Babylonem cum vicinis gentibus, Lyſimachus Helleſpontum, Macedoniam Caſander, Ptolemæus Lagi Ægyptum. Qui dum ſeditionibus agitantur, & de imperio contendunt, durante longo bello & vrbes multæ afflictæ ſunt, & habitatores earum plurimi per diuerſa præliorum certamina deſiderati ſunt: id quod tota Syria tum paſſa eſt ſub Ptolemæo Lagi, quem præter meritum Soterem appellabant. Is & Hieroſolyma occupauit, dolo tamē circumuenta. Ingreſſus enim vrbem ſabbato velut ſacrorum gratia, Iudæis nec arcentibus quòd nihil hoſtile ſuſpicarentur, & alioquin eum diem in ocio & quiete agentibus, ſine difficultate potitus dominio, acerbè eam & inclementer tractauit. Atteſtatur nobis Agatharchides Cnidius, qui ſucceſſo-

Hieroſolymis dolo captis, Iudæi in Aegyptum abducūtur.

ſucceſſorum Alexandri res geſtas conſcripſit, ſuperſtitionem nobis exprobrans, quòd propter eam libertatem amiſerimus. Sic enim ſcribit. Eſt gens qua Iudæorum dicitur, vrbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hieroſolyma. hanc paſsi ſunt in Ptolemæi poteſtatem peruenire: & dum propter ſuperſtitionem grauantur arma ſumere, grauem dominum receperunt. Et Agatharchides quidem de noſtris hominibus hæc prodidit. Cæterum Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hieroſolymorum vicinia, Samariaq́ & Gariz in monte in Ægyptum traductos iußit ſedes ibi figere: & cum Hieroſolymitas pertinaciſsimè iuriſiurandi fidem ſeruare compertum haberet ex reſponſo quod Alexãdri legatis poſt Darij cladem dederant, multa ex eis præſidia diſpoſuit per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dediſſet, ſacramento omnes deuinxit, ſeruaturos fidem poſteris eius qui tam multa ipſis crediderat. Non pauci præterea reliquorum Iudæorum ſponte in Ægyptum migrauerunt, partim vbertate terræ allecti, partim Ptolemæi erga ſuam gentem liberalitate. Seditiones tamen continuæ fuerunt inter eorum poſteros & Samaritas inſtituta patria peruicaciter retinentes: pugnabantq́ inter ſe iugiter, dum Hieroſolymitani ſuum templum ſacroſanctum eſſe affirmant, & victimas à Iudæis non aliò mittendas: Samarita contrà in montem Gariz in eas mitti debere contendunt.

An. mũdi 3643. Ante Chriſtum natum 321.

Seditio inter Iudæos & Samaritas de templo.

CAP. II.

Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam vertit, & multis eius gentis captiuis dimiſſis, donaria multa Deo in templo eius dedicat.

ASSVMPTO poſt hũc Philadelphus Ægypti regno, quod per annos vndequadraginta tenuit, & legem transferri in Græcã linguam curauit, & Hieroſolymitas in Ægypto ſeruientes liberos dimiſit, numero centum viginti millia: idq́ ex huiuſmodi cauſa. Demetrius Phalereus Regiarũ bibliothecarum præfectus dabat operam, vt ſi fieri poſſet omnes totius orbis libros colligeret, coëmens quotquot vbicunq́ audiſſet cognitu dignos, aut cupiditati Regis gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus ſtudium. hic rogatus aliquando à Rege quàm multa millia iam comparaſſet, ait ſe iam habere circiter ducenta millia, ſed breui habiturum quingenta millia: præterea compertum ſibi certis indicijs multos eſſe apud Iudæos, qui leges eorum ſcriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca Regia: eſſeq́ ſcriptos ipſorum lingua & literis, & exhibituros negocium his qui velint eos in Græcum ſermonem vertere. Videri quidem quandam cum Syrorũ lingua & charactere ſimilitudinem, habere tamen multa peculiaria. Nihil igitur vetare, quin & illa ex Hebræo tradueta, cum non deſint ſumptus, in bibliothecam ſuam referat. Tum Rex collaudato Demetrij circa conquirendos libros ſtudio, ſcribit Iudæorum Pontifici, vt curet hoc negocium ex ſententia ſua confici. Interea quidam Ariſtæus ex intimis Regis amicis, & ob modeſtiam admodum carus, cum iamdudum animum haberet rogare eum, vt Iudæos in ſuo regno libertati reſtitueret: ratus adeſſe iam optimam occaſionem ſupplicandi, primum cum præfectis ſatellitum Soſibio Tarentino & Andreæ conſilium hoc communicat, multum obteſtatus, vt preces ſuas apud Regem quantum poſſunt adiutent: & poſtquàm intellexit ipſis quoque rem cordi eſſe, adito Rege ſic eum allocutus eſt. Quia non decet nos Rex verum diſsimulare,

An. mũdi 3680. Ante Chriſtum natum 284.

Hecdio & Ruffinus cap. 2. Bibliotheca Ptolemæi Philadelphi.

An.mũdi 3684. Ante Christum natum 280.

ſed ingenuè proloqui: cum hoc agamus vt Iudæorum leges non tranſſcribantur tantum, verumetiam vertantur, quonam honeſto prætextu id facere poſſumus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo ſeruiunt? Quos certè non alienum fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare à præſenti miſeria: quãdoquidem is qui tuum gubernat imperium, earum legum autor noſcitur, quantum mihi ſanè de ea re inquirenti perueſtigari potuit. Conditorem enim huius vniuerſitatis eundem quem illi nos quoque colimus, Iouem nominantes, nimirũ quòd iuuet vitam omnium. Quapropter vel Deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu venerantur, redde eis patriam, vt in natali ſolo liceat eis vitam exigere. Nec eſt quod ſuſpiceris Rex, *me vel genere vel tribu eis propinquum has preces offerre in illorum gratiam atque commodum: ſed quum omnium hominum idem Deus ſit opifex, & ſciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nunc ſupplico. Ibi* Rex *libenti ac hilari vultu illum aſpiciens, & quot tandem putas millia, quibus opus ſit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipſe aderat, dixit eſſe circiter centum viginti millia. Ad hæc Rex, Paruáne igitur tibi Ariſtæe videtur hæc quam poſcis liberalitas? Soſibio verò & cæteris præſentibus, dignum eſſe ipſius magnificentia dicentibus, pro accepto regno hanc Deo reponere gratiam: latus hoc eorum conſenſu iuſſit, vt quando militi ſtipendium numerauerint, pro ſingulis captiuis, qui apud eos ſint drachmas centum viginti annumerent. atque hoc ſuum decretum publico edicto propoſiturum ſe eſt pollicitus, quòtam Ariſtæi petitio quàm Dei voluntas fiat confirmatior. In eo comprehendebantur non hi ſolum quos pater aut eius exercitus abduxerat, ſed illi quoque qui vel antè vel pòſt in ſeruitutem abſtracti fuerant. & cum eam vindictã libertatis dicerent pluſquam quadringenta talenta poſcere, ne hæc quidem impendere grauatus eſt. Eius edicti exemplar, quò illuſtrior fiat Regis magnanimitas, libet hoc loco adſcribere. Quicunque ex militia patris noſtri Syriam ac Phœnicen incurſauerunt, & ſubacta Iudæa mancipia inde in* Regionem *noſtrã eiuſq; vrbes abducta diuendiderunt, atque etiam quicunque vel antè vel pòſt diuenditi ſunt, hos omnes liberos volo fieri: proq; ſingulis mancipijs centum viginti drachmas recipere, milites quidem vnà cum catero ſtipendio, reliquos verò à menſarijs* Regijs. *Cenſeo enim hos præter patris mei voluntatem & præter omnem æquitatem in captiuitatẽ abductos militũ licẽtia, qui vaſtata Iudæa ſui cõmodi cauſa in Ægyptũ abſtraxerunt hanc multitudinẽ. Quapropter iuſtitiæ reſpectu & commiſeratione eorum qui à potentioribus per vim opprimuntur, iubeo Iudæos omnes qui ſeruitutem ſeruiunt dimitti liberos, iam dicta ſumma heris eorum pro libertate reddita, & abſque dolo malo huic noſtro mandato ſatisfieri. Volo autem hoc edictum proponi per triduum ex quo allatum fuerit, & interim heros profiteri huiuſmodi mancipiorum numerũ: id enim & mihi ipſi profuturum exiſtimo. Eum verò qui parere noluerit, cuiuis deferre liceat, mulctãdum facultatibus quæ fiſco noſtro debent cedere. Hoc edictum cum primũ oblatum eſſet* Regi, *nec tamen diſertè cautum eſſet illis quoque qui vel antè vel pòſt capti fuerant, liberaliter & illis indultum eſt eadem* Regis *beneficentia: iuſſitq; vt ex collectis iam tributis diſtribueretur pecunia in militem, & in menſarios* Regios. *Quo facto, intra ſeptem dies peractum eſt quicquid* Rex *iuſſerat, impenſis in redemptionem quadringentis ſexaginta talentis: quia domini exigebãt & pro infantibus illas centum viginti drachmas, quaſi* Regis *edictum etiam hos complecte-*

Aegypti Regis de Iudæorum libertate ab Ariſtæo impetrata edictum.

complecteretur, vbi adsciptum erat pro singulis mancipiorum capitibus eam summam numerandam. Hac vbi ex sententia Regis magnificè sunt peracta, iussit Demetrium euulgare decretum de transcribendis Iudæorum codicibus, nihil enim temerè fiebat à Regibus, sed omnia diligenter premeditata: quapropter & suggestionis exemplar & epistolarum in commentarios relatum est, & multitudo missorum donariorum, & quod à quoque factum est, vt primo aspectu pateat ex ipsis operibus tam autorum quàm artificum præstantia. Suggestionis sanè exemplar fuit tale. Regi magno Demetrius. Quia mandasti Rex, vt quod deest tuæ bibliothecæ suppleamus, & libros qui hactenus nostram inquisitionem effugerunt perquiramus, nihil mihi ad summam circa hoc negocium diligentiã reliquum faciens, scire te velim inter eos, quos adhuc desideramus esse Iudæorum legis codices. Hebraicis enim characteribus & vernacula ipsorum lingua scripti cum sint, intelligi à nobis non possunt. sunt etiam negligentius quàm par est habiti, eo quòd nondum eis Regia prouidentia contigit. necesse est autem, vt & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiorem enim & sinceriorem legislationem continent, vtpote diuinitus proditam. Et hæc est causa, vt Hecataus Abderita refert, cur nullus vel Poeta vel historicus mentionem eius legis faciat, aut virorum qui iuxta eius præscriptum res suas administrauerunt: quòd sacrosancta sit, & profano ore tractari non debeat. Itaque si idem tibi videbitur Rex, scribes Iudæorum Pontifici, vt mittat senos ex singulis tribubus seniores, legum earum peritissimos, ex quorum interpretatione apertum ac cõsonum sensum eorum librorum accipientes, dignum aliquid tuo desiderio colligamus. Ad hanc igitur suggestionem, iussit Rex suos, vt ad Eleazarum Iudæorũ Pontificem, de hac re scriberent, simulq; per easdem literas certiorem facerent de Iudæis per Ægyptum pristinæ libertati redditis. præterea ad faciendos crateres & phialas ac libatoria, misit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copiosam multitudinem: iussitq; custodes Arcarum, in quibus gemmæ seruabantur, liberam artificibus electionem permittere. mandauit etiam pecunia pro sacrificijs & reliquis templi vsibus, centum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatum, vbi primum exposuero exemplar epistolæ scriptæ ad Eleazarum Pontificem, qui hoc Sacerdotij fastigium hoc modo consecutus est. Onia Pontifice defuncto, filius ei Simon successit, Iustus cognominatus, quòd & Deum piè coleret, & ciues summa prosequeretur beneuolentia. Quo mortuo, superstite vnico filio paruulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc est mentio, Pontificatum assumpsit: cui Ptolemæus hoc modo scripsit. Rex Ptolemæus Eleazaro Pontifici salutem. Multis Iudæis in regno meo degentibus, quos Persæ, dum rerum potirentur, captiuos eò pertraxerant, pater meus eos in precio habuit, aliorum opera in militia vsus amplis stipendijs conductorum, alijs etiam castellorum custodia per Ægyptum assignata, vt essent terrori indigenis. Ego verò postquàm principatum adeptus sum, cum in cæteros benignitate sum vsus, tum maximè in tuos ciues: quorum supra centum millia in libertatem vindicaui, restitutis de meo precijs eorum possessoribus. ex his per ætatem idoneos allegi in militiam: nõnullos quorum fides id mereri videbatur, inter aulicos meos accensui, ratus nullum gratius me Deo posse offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus est rebus præficere. Ergo vt & his & reliquis per totum orbem Iudæis gratum faciam, visum est mihi legem vestram in Græcam linguam

An. mũdi 3684. Ante Christum natum 280.

Demetrij ad Ptolemæum de Bibliotheca adhortatio.

Regis erga Iudæos liberalitas.

Epistola Ptolemæi, in qua à Pontifice Eleazaro Bibliorum petit interpretes.

An. mũdi 3684. Ante Christum natum 280.

linguam vertere, & ita versam in bibliothecam meam reponere. Benè igitur facies, si idoneorum delectu per tribus habito, ex vnaquaque sex viros bonos iam seniores ad nos miseris, qui per ætatem legum periti, possint præstare bonos interpretes. Spero enim, si hoc ex sententia successerit, maximam gloriam nos inde acquisituros. Mitto autem qui tecum de hac re agant, Andream præfectum satellitum, & Aristæum, mihi cariſsimos: per quos etiam primitias donariorũ templi & victimarum misimus, talenta argenti centum. Rescribes autem quicquid

Responsio Eleazari ad Ptolem. literas.

volueris, facturus nobis rem gratiſsimam. Hac Epistola accepta, Eleazarus rescripsit quàm potuit honorificentiſsimè. Pontifex Eleazarus Regi Ptolemæo salutem. Si vales cum Regina Arsinoe communibusq; liberis, nostræ quoque res se habent optimè: Acceptis tuis literis, gauisi sumus, plurimum ob egregiam tuam voluntatem: aduocataq; concione eas legimus, testes pietatis, qua colis Deum maximum. ostendimus etiam phialas quas misisti aureas viginti, argenteas triginta, & crateras quinque, & mensam dedicandam, centumq; illa talenta, quæ in victimas & alios templi vsus attulerunt Andreas & Aristæus, amici tui cariſsimi, viri boni ac docti, tuaq; amicitia digniſsimi. quare scito nos tibi gratificaturos, etiam si quid præter ingeniũ nostrũ facere oporteat. prouocati enim beneficijs in ciues nostros collatis nõ debemus segnes esse ad referendam gratiam. Quamobrem continuò pro te, sororeq; tua, & liberis & amicis, hostias obtulimus, & populus vota fecit pro felici rerum tuarum successu, & pro pacato regni tui statu: vtq; hæc legis versio, tam felix tibi sit, quàm cupis maximè. Delegimus etiam senos per tribus presbyteros, quos ad te cum lege misimus. tua autem pietatis erit ac iustitiæ, vt transscripta lege ad nos eam tuto remittas vnà cum eius deportatoribus. benè vale. Hæc sunt quæ rescripsit Pontifex. superuacaneum autẽ visum est apponere LXX. *seniorum nomina, qui cum lege ab Eleazaro missi sunt, licet adscripta fuerint in epistola. donariorum tamen, quæ Rex Deo misit, ornatum & magnificentiam, silentio præterire nõ possum, vt omnibus nota fiat*

Descriptio donorũ à Ptolemeo Rege templo Hierosolymitano missorum.

eius Regis erga Deum pietas ac liberalitas. abundè enim sumptus suppeditans, & præsentia sua exstimulans artifices, opera eorum aßiduè visendo, nullam eis segnitiæ aut negligentiæ relinquebat occasionem: quæ nunc recensebo singula, non quòd historiæ contextus hoc admodum postulet, sed quòd digna sit quæ prædicetur Regis liberalitas: primumq; mensam conabor describere. Cupiens enim longè maiorem facere, mãdauit explorari eius, quæ tum Hierosolymis erat, magnitudinem, quanta esset, & an maior posset fieri: & comperta eius mensura, quodq; maior etiam esse posset: ait se eius vel quincuplam magnitudinem redditurum, ni vereretur, ne per hoc ad quotidiana ministeria minus posthac esset vtilis. Cupere enim se ea donaria non solum ad ostentationem, sed ad vsum etiam esse accõmoda: itaque volens declarare se non auri penuria vel parsimonia parem priori facere: quod non erat integrum addere magnitudini, id compensauit varietate ornatus & operis pulchritudine. Cum enim esset ingenioſus in contemplandis rerum naturis, & in excogitandis nouis & inusitatis operibus, pro sua sapientia præscribebat artificibus, exigens ne quid à præscriptis formulis discederẽt. ac primum constituto mensæ modo in longitudinem cubitorum duorum & semis, in latitudinem vnius, altitudine sesquicubitali, totum opus ex auro facientes, loricã ei palmum latam circundederunt: cuius cymæ versatiles sculpturam habebant restriculatam indistincta imitatione per tria latera. cum enim essent triangula,

Mensa aurea.

per

An. mũdi 3684. Ante Christum natum 280.

per singulos angulos eadem erant figurationes, vt conuersa non alia, sed eadem specie oculis occurrerent. lorica verò pars interior ad mensam vergens egregias sculpturas habebat: sed exterior eius facies longè pulchriores, videlicet, quòd hæ totæ essent conspicuæ. quin & cymæ illæ facilè & citò vertebantur, & quemuis è tribus angulis pari mensura oculis subijciebant. resticulis autem illis sculptilibus insertæ erant gemmæ preciosæ paribus interuallis distantes, fibulis aureis per foramina comprehensæ. exterior autem loricæ facies gemmis pulchris ouali specie distinguebatur, intercurrente densa sculptura virgarum quæ per circuitum mensæ voluebantur. huic subiecta erat corona per circuitum, omne genus fructuum repræsentans, dependentibus racemis, & spicis emergentibus, & malis punicis interseritis: quæ omnia constabant è lapillis etiam colorem natiuum fructuum referentibus, & auro circum totã mensam reuinctis. Sub hac corona rursum alia series ouorum priori similis cũ virgatis peraquè sculpturis visebatur: vt ex vtraq; parte spectaretur eadem operum varietas ac elegantia, etiam in lorica & cymarũ ordine, ac ne inuersis quidem mensæ lateribus vlla sentiretur diuersitas, sed idem artificiũ vsq; imos pedes pertenderet. subdita enim lamina aurea quatuor digitos lata per transuersam mensæ latitudinem, in eam pedes eius inseruerunt, quos fibulis ac clausuris astrinxerunt mensæ iuxta loricã, vt his insistens quaqua verteretur, eandem speciẽ ostenderet. In mensa autem sculptus erat Maander, magni precij gemmis per medium tanquam stellis variegatus, carbũculo & smaragdo suauissimè radiantibus, alijsq; generibus quæ vbiq; grata sunt propter precium. Prater Maandrum verò resticulati quidã nexus circumquaq; discurrebãt, Rhombo circa mediũ similes, in quo crystallus & succinũ per interstitia paria coniunctim cum magna gratia spectabãtur. pedũ autem capitella liliorum similitudinem referebant, foliis sub mensa se reflectentibus, cum germen alioquin rectũ videretur. basis autem facta erat è carbunculo palmum lata crepidinis specie, quà verò pedes innitebantur, octo digitorum latitudine: erant q; sculpti singuli pedes opere subtilissimo, hederis & palmitibus vnà cum racemis per eos discurrentibus, indiscreta verorũ similitudine. tanta enim erat artis subtilitas, vt perflante vento agitata, naturæ non artis opus viderentur. constabat q; totum opus trimembri compositione, sed tanto artificio, vt commissuræ nec oculis nec cogitatione deprehendi possent. crassitudo autem mensæ erat semicubitalis. Tanta fuit in hoc dono Regis magnificentia, opulentia materiæ, artis pulchritudo ac varietas ad naturæ imitationem expressa: quandoquidem hoc erat eius studium, vt si non magnitudine hac priorem illam mensam superaret, certè nouitate commenti & ornamentorum splendore magis esset conspicienda. Crateræ autem aureæ fuerunt duæ, squamatæ, à basi vsque præcinctura, spiras habentes varijs gemmis distinctas: deinde Maandrum cubitali altitudine ex omnigenis gemmis compositum: & super eum virgatam sculpturam, & deinceps vsque labrum plexile quiddam reti simile, crebra Rhomborum specie interueniente. addebant gratiã, insertæ gemmeæ scutulæ, quatuor digitorũ amplitudine. Labrum verò crateris in orbem ornatum erat liliis & floribus, atque implexis inter se palmitibus vuas ferentibus. & ornatus quidem vtriusque erat hic, amplitudo verò qua amphoram caperet. argenteæ verò quæuis specula splendore vincebant, certius etiam reddentes inspectantium effigies. His addidit Rex triginta phialas, in quibus quicquid spatij gemmis erat vacuum, frõdibus hede-

Crateræ aureæ duæ.

Crateræ argenteæ.

Triginta phialæ.

An. mũdi 3684. Ante Christum natum 280.

ra & pampinis sculptilibus adumbrabatur. atque hæc omnia non solũ artificum ingenijs ornabantur vsque ad miraculum, sed quadam etiam Regis circa hæc ambitione diligentius accurabantur: qui non satis putans, quòd sine parsimonia sumptus præberet, relictis etiam serijs negocijs sæpe adibat officinas & inuisebat artificum opera, id quod magis etiam accendebat eorum diligentiam. videntes enim quòd cordi sit ei hoc negocium, maiore attentione versabantur in opere. atque hæc sunt donaria ab hoc Rege ad Hierosolymitanum templum transmissa.

Ptolemæi sumptus & diligentia in templi donationem collata.

Quibus consecratis Pontifex Eleazarus, & honorificè tractatis qui attulerãt, non sine muneribus ad Regem eos remisit. Hi postquam Alexandriam sunt reuersi, Rex cognito eorum simul & septuaginta seniorum aduentu, confestim legatos Andream & Aristæum acciuit: ab eusq; & epistolam Pontificis recepit, & multa præterea sciscitando didicit. Et cum vehementer cuperet congredi cum septuaginta senioribus, qui Hierosolymis ad interpretandam legem venerant, quicunque priuatorum negociorum causa expetebant eius colloquium, prætermorem suum dimitti iussit. hos enim quinto quoque die solebat admittere, sicut legatos semel in mense. tunc verò illis dimissis ab Eleazaro missos expectabat. vt verò senes illi venerunt cum muneribus à Pontifice missis, & cum membranis quæ legem aureis literis inscriptam continebant, primum de libris eos rogauit. vt verò ex inuolucris depromptos obtulerunt, multum diuq; miratus membranæ subtilitatem, & commissuras quæ ita latebant vt visu discerni non possent, gratias se illis habere dixit qui venerint, & maiores etiam ei qui miserit, sed longè maximas Deo cuius leges attulerint. cumq; seniores eorumq; comites vno ore omnia fausta Regi acclamassent, præ nimia lætitia lacrymas non continuit, quæ quidem mœroris insignia etiam magnum gaudium consequi natura voluit. iussisq; libros accipere, quorum hoc erat officium, tum demum viros salutauit, præfatus æquum fuisse, vt prius de ea re, propter quam acciti fuerant percontatus, deinde illos quoque compellaret. diem quidem aduentus eorũ tam gratum sibi confessus est, vt quoad viueret per singulos annos redeuntem eius memoriam colere se velle promitteret. forte enim eadem erat qua Antigonum nauali prælio vicerat. voluitq; vt conuiua sibi essent, & diuersoria mandauit eis assignari sub ipsa arce pulcerrima. Nicanor autem qui excipiendis hospitibus præerat, Dorotheum eos curare solitum iussit parare cuique ad victum pertinentia. Sic enim Rex disposuerat, vt ex eis ciuitatibus quæ in ratione victus aliquid peculiare habent venientibus, more ipsorum omnia pararentur, vt tractati more consueto suauius viuerent, & nulla in hoc nouitate offenderẽtur. quod honoris his quoq; exhibitum est, Dorotheo hac cura commissa, quòd is callebat morem quo solerent viuere. quamobrem omnia per se administrauit quæ ad illos accipiendos facerent.

Interpretes 70. Alexandriam venientes, honorificè excipiuntur.

Cõuiuium Iudæorum apud Ptolemęũ, & eorundem ante cibum preces.

Ac primum duos accubitus strauit Rege ita iubente, qui volebat dimidiã eorũ partem ad dextrã suam discumbere, reliquã verò post ipsum ordine, nihil omittens ad honorem eorum pertinens. postquam autem discubitum est, iussit Dorotheum illis ministrare, sicut solet hospitibus ad se à Iudæa venientibus. quapropter præconibus & sacrificulis alijsq; id genus quorum est à suis precatiunculis auspicari conuiuium locus hic nõ fuit: sed vnum ex conuiuarum numero Sacerdotem Eliæum nomine precatione mensam consecrare ipse Rex iussit: qui stans in medio precatus est omnia fausta Regi simul atq; subditis: applausumq; & acclamatum est ab omnibus libenti ac hilari animo,

quo

quo facto fruebantur appositis. cumq; Rex siluisset quantum satis visum est, cœpit philosophari, proponens singulis quæstionem aliquam de natura subtili disquisitione dignam. illis verò diserte ad quidlibet respondentibus, delectatus eorum consuetudine per duodecim dies instaurauit conuiuium. Si quis autem cupit cognoscere quæstiones agitatas in eo conuiuio, legat Aristæi librum quem hoc argumento conscripsit. Quos sermones cum non solum Rex admiratus esset, sed Menedemus etiam philosophus fateretur omnia gubernare prouidentiã, eoq; facilius tueri hanc sententiam, finis est huic quæstioni impositus. Rex verò iam tum se vberem ex eorum aduentu fructum percepisse fassus est, per quos didicisset quomodo regnum administrare oporteat: iussitq; datis prius in singulos ternis talentis, deduci eos in diuersorium. Quarto deinde die Demetrius assumptis eis transiuit aggerem illum septem stadiorum, & pontem qui insulam continenti adiungit: & progressus ad septentrionale littus, assignauit eis ibi domum remotam à strepitu, & contemplationi rerum idoneam: rogauitq;, vt quandoquidem ad opus iam ita instructi sint, vt nihil desiderent amplius, ordiantur interpretationem feliciter. illi verò non parcentes labori quàm poterant accuratissimè interpretabantur, vsque horam nonam assidentes operi: reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præter aliam copiam etiam de Regi paratis cibis partes afferente Dorotheo, ita vt mandatum ei fuerat. mane autem Regiam ingressi, salutato Rege in eundem locum ad institutum negociũ se referebant: quod marinis aquis ablutis manibus prius mundati aggrediebantur. Versione autem legis intra septuaginta duos dies absoluta, Demetrius aduocatis omnibus Iudæis in locum vbi versa fuerat, præsentibus etiam interpretibus, perlegit codicem. concio verò & seniorum interpretationem approbauit, & Demetrium ipsum collaudauit, cuius suggestionis occasione maxima bona percepisset: rogauitq;, vt etiam optimatibus eorum copia legendi fieret. Deinde & Sacerdos & seniores interpretum & magistratus populi postulauerunt, quandoquidem feliciter absoluta esset hæc interpretatio, vt rata permaneat, nihilq; ex ea mutari liceat. quæ sententia, cum omnibus placuisset, iusserũt vt prius, si quis aliquid deprehenderet, vel superesse legi vel deesse, diligentius inspectum & indicatum corrigeret, quando consultum esset, vt res semel approbata rata esset in perpetuum. Quamobrem Rex multum gauisus est, videns hanc quoque suam voluntatem in publicum cessisse commodum: sed maiorem etiam percepit voluptatem dum sibi lex legeretur, non sine admiratione legislatoris sapientiæ: cœpitq; de ea re conferre cum Demetrio, rogans quî factum sit, vt tam admirandarũ legum, nec historicus vllus, nec Poeta mentionem fecerit. Tum Demetrius respondit, neminem ausum eam attingere, quam constaret diuinam esse, & omni veneratione dignissimam: & punitos esse quosdam à cœlesti numine, qui illam temerè attrectare nõ sint veriti: Theopompum enim volentem inde quadã suis scriptis inserere, mente motum fuisse diebus XXX. & per interualla insaniæ precibus Deũ placasse, facilè coniicientẽ qua morbi causa fuerit, atq; etiã in somnis admonitũ hæc ideo pati, quòd fuisset circa res diuinas curiosior, easq; voluisset proferre profanis hominibus. quare cum à cœpto destitisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectæ etiam Poetæ, cum in quadam tragœdia vellet aliquid è sacris libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cum erratum agnouisset, exorato Deo redditam aciem. acceptos deinde à Demetrio libros Rex cum

An. mũdi 3684. Ante Christum natum 280.

Translatio Bibliorũ in Græcam linguam.

Vltio diuina in Ethnicos sacra Biblia trãstantes.

Ann. mũdi 3684. Ante Christum natum 280.

adoraſſet, aſſeruari iußit diligenter, vt incorrupti manerẽt: rogauitq́ interpretes vt crebrò è Iudæa venientes ipſum inuiſerent. id enim eis non minus commodum fore quàm honorificum. Nunc enim æquum eſſe vt remittantur: ſed ſi vltrò ad eum venerint, conſecuturos quicquid vel ipſorum ſapientia dignũ ſit, vel regia munificentia. Tunc quoq́ remiſſi ſunt donati ternis veſtibus optimis, & binis auri talentis, ſingulisq́ vnius talenti calicibus, & toris diſcubitorijs. præterea Pontifici per eoſdem miſit decem lectos cum argenteis pedibus cum competenti apparatu, & calicem talentorum triginta: ad hæc decem veſtes purpureas, & coronam inſignem, & telas byſſinas centum, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas Deo dicandas. rogauitq́ eum per literas, vt, ſi quis ex his viris vellet ad ipſum venire, permitteret, quandoquidem plurimi faceret cum doctis conſuetudinem, & diuitias libenter in eiuſmodi inſumeret. Atque hæc ſunt in Iudæorum honorem à Philadelpho exhibita.

Dona interpretibus dimiſſis data, & Eleazaro miſſa.

CAP. III.

Quomodo honor à Regibus Aſiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium ei conceſſum fuerit.

Hedio & Ruffinus Cap. 3

SED & ab Aſia Regibus honorati ſunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelem operam. Namq́ Seleucus cognomento Nicanor in conditis à ſe per Aſiam & inferiorem Syriam vrbibus, in ipſa denique metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, voluitq́ pari ibi cum Macedonibus ac Græcis conditione degere, quo iure nunc quoque viuunt inter eos homines. Argumento eſt, quia Iudæis externo oleo nolentibus vti, certa pecunia pro eo à Gymnaſiarchis penditur: quem morem cum Antiochenſis populus proximo bello abrogare vellet, non permiſit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde imperante Veſpaſiano & Tito eius filio, Alexandrini & Antiochenſes rogantes adimi Iudæis ius ciuium, impetrare id non potuerunt, manifeſto Romanorum æquitatis & magnanimitatis indicio, ſed præcipuè ipſorum principũ: qui cum eo bello multos labores pertuliſſent, & infenſi eſſent pertinaciter rebellantibus, nihil tamen de iure ipſorum diminutum voluerunt: idq́ nec iræ propriæ, nec duobus maximis populis contra eos licere paſſi ſunt, maiorem rationem habentes veterum gentis meritorum quàm præſentis offenſionis, aut gratiæ quam hoc facto apud hos populos inire poterant: dicentes eos qui contra rem Romanam arma tulerant iam ſatis ſuppliciorum exſoluiſſe: eos verò qui nihil peccaſſent non eſſe æquum ſpoliari ſuis priuilegijs & iuribus. Marcum quoque Agrippam ſimiliter affectum erga Iudæos fuiſſe proditur. Ionibus enim contra hos ſeditioſe commotis, & rogantibus Agrippam, vt ciuitatis quam eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quem Græci Deum cognominant, ſoli eſſent participes: & poſtulantibus vt ſiquidem eiuſdem generis haberi velint Iudæi, eoſdem quoque Deos colerent: cum res ad iudicum cognitionem deueniſſet vicerunt cauſam Iudæi: obtinueruntq́ vt ſibi liceret ſuis moribus viuere, patrocinio Nicolai Damaſceni adiuti. Agrippa enim pronunciauit, nihil ſibi licere innouare circa hoc negocium. quæ ſi quis volet exactius cognoſcere, legat hiſtoriarum Nicolai libros tertium & quartũ ſupra centeſimum vigeſimum. Sed Agrippæ ſententiam mirari non debemus: neque enim tum gens noſtra cum Romanis bellum geſſerat: Veſpaſiani verò & Titi magnanimitatem meritò miretur, qui poſt tanta belli

Immunitates Iudæis à Seleuco Nicanore Syriæ Rege conceſſæ.

Ius ciuitatis Antiochiæ, Iudæis conſeruatum.

Marcus Agrippa.

certamina

certamina nihil immoderatè in nos ſtatuerunt. Nunc vnde digreſſus ſum reuertar. Antiocho Magno in Aſia regnante in continua vexatione tàm Iudæa fuit quàm Cœleſyria: quòd eo bellum gerente cum Philopatore Ptolemæo, huiusq; filio qui Epiphanes cognominatus eſt, ſiue vinceret, ſiue vinceretur, malè mulctarentur, non aliter quàm nauis fluctibus vtrinq; oppugnata, inter proſperam & aduerſam Antiochi fortunam iactata. Tandem victor Antiochus Iudæam ſua ditioni adiecit. Defuncto verò Philopatore filius eius magnum exercitum duce Scopa miſit in Cœleſyriam: qui & multas eius vrbes & noſtram gentem vi in poteſtatem eius retraxit. Aliquanto autem poſt Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopa prælio congreſſus fit ſuperior: cumq; recepiſſet occupatas à Scopa vrbes Cœleſyriæ ſimul & Samariæ, Iudæi quoq; vltrò deditionem fecerunt: receptumq; intra mœnia eius exercitum & elephantos liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præſidium in arce à Scopa relictum impigrè auxilium tulerunt. Quamobrem Antiochus æquum ducens aliquam Iudæis pro ſtudio ſuarum partium referre gratiam, ſcripſit ad amicos ſuos & duces literas, teſtes beneficiorum quæ in ipſum contulerant, in quibus etiam ſignificabat quomodo remunerari eos decreuerit. earum exemplar ſubijciam, citato prius Polybij Megalopolitæ teſtimonio, ex libro hiſtoriarum eius ſexto decimo. Scopas, inquit, copiarum Ptolemæi dux ad mediterranea verſo impetu per hyemem Iudæorum gentem ſubegit. ac paulo poſt in eodem libro narrat, quomodo victo Scopa Antiochus Batanæam, Samariam, Gadara, & Abila recepit: moxq; Iudæi qui Hieroſolyma & celebre eius loci templum accolunt, ad eum defecerunt: de quo cum multa eſſent dicenda, ait ſe id in aliud tempus differre. & hæc quidem Polybius. nos autem narrationem continuabimus, inſerta hîc prius Antiochi epiſtola. Rex Antiochus Ptolemæo ſalutem. Quoniam Iudæi mox vt regionem eorum ſumus ingreſſi, ſtudium erga nos ſuum declarauerunt, & in vrbem ſuam venientes ſplendidè exceperunt ſenatu obuiàm progreſſo, exercituiq; noſtro & elephantis copioſè victum præbuerunt, & cum eo ſimul præſidium Ægyptiorum in arce expugnauerunt: viſum eſt nobis gratiam aliquam eis reponere, & vrbem eorum refouere varijs calamitatibus affectam, & in priſtinam frequentiam reſtituere, reuocatis in eam, qui nanc diſperſi ſunt, habitatoribus. ac primum decreuimus pietatis ergô præberi eis in precium pecudum mactandarum, vini, olei, thuris, argenteorum viginti millia, & ad ſimilam ſecundum prouincialem legem tritici medimnos mille quadringentos ſexaginta, & ſalis medimnos trecentos ſeptuaginta quinque. voloq; vt hæc eis præbeantur ita vt mandaui: & quod deeſt templo abſoluatur, ſiue porticus ſiue quid aliud ædificare opus fuerit. lignorum autem materies comportetur tàm ex ipſa Iudæa, quàm ex alijs gentibus & ex Libano, immunis à vectigalibus: qua immunitas & alijs rebus conteditur ad apparatum atque ornatum templi pertinentibus. Permittitur etiam eis vt omnes viuant iuxta leges patrias: & remittitur ſenatoribus, ſacerdotibus, ſcribis templi atque cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronarium, & ſi quod eſt tributum aliud. Et vt eò citius vrbs frequentetur habitatoribus, concedo omnibus qui nunc eam habitant, quiue ante hyperberetæum menſem eò ſe habitatum contulerint, immunitatem omnium tributorum vſque in triennium, remittimusq; eis in poſterum tertiam partem tributorũ, in præteritorum damno-

An.mũdi 3684. Ante Chriſtum natum 280. Antiochus Magnus Rex Aſiæ & Syriæ Iudæos vexat.

An.mũdi 3742. Ante Chriſtum natum 222.

Ptolemæus Epiphanes Rex Aegypti, in Syriæ Reges mouet.

An.mũdi 3760. Ante Chriſtum natum 204.

Polybij Megalopolitæ de Scopa copiarũ Ptolemæi duce.

Antiochi ad Ptolemæum de Iudorum libertate epiſtola.

An.mũdi 3760. AnteChriſtum natum 204.

rum compenſationem. Et quotquot ex vrbe abrepti ſeruiunt, & ipſos & natos eorum volumus eſſe liberos, ac bona quoq; eis reſtitui iubemus. Vale. Nec contentus hanc epiſtolam ſcripſiſſe, edictum etiam in honorẽ templi per totum ſuum regnum propoſuit tale: Nemini alienigenæ liceat intra ſepta templi ingredi contra voluntatem Iudæorum, ſed ſolis hoc facere fas ſit, qui iuxta præſcriptum legis patriæ purificati prius fuerint. Nemo etiam in vrbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec aſini ſiue feri ſiue domeſtici, nec panthera, aut vulpis, aut leporis, aut cuiuſuis omninò ex his animalibus, quæ Iudæis vetitũ eſt attingere. ac neq; pelles eorum inferre liceat, aut aliquid ex his in vrbe alere: ſed tantum ſolitas more maiorum mactare victimas, quibus Deus litari ſibi vult. qui verò aliquid contra edictum hoc fecerit, trium millium drachmarum argenti mulctam luat ſacerdotibus. Idem Rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit teſtimonium, quo tempore quoſdam per Phrygiam ac Lydiam nouis rebus ſtudere comperit. Zeuxidem enim amicum præcipuum, in ſuperioribus ſatrapijs ductantem exercitum, iuſſit quoſdam è noſtratibus apud Babylonem degentibus in Phrygiam mittere, ſcribens in hunc modum. Rex Antiochus Zeuxidi patri ſalutem. Si vales, benè eſt, ego quoq; valeo. Quia quoſdam in Phrygia & Lydia res nouas moliri audio, videtur hoc negotium curam meam depoſcere. Quapropter conſultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his Iudæis qui Babyloniam ac Meſopotamiam incolunt duo millia familiarum cum tota ſuppellectili eò traducere, & locis opportunis per præſidia diſponere. Perſuaſum enim habeo illos fore noſtrarum rerum cuſtodes beneuolos: tum quia cœleſte numen piè colunt, tum quia fides eorum & promptum obſequium etiam maiorum noſtrorum comprobatur teſtimonijs. Volo igitur vt eos, licet difficilè videatur, traducas, pollicitus libertatem viuendi proprijs legibus, perductis deinde ad iam dicta loca, tum ad ædificandas domos aſſignabis areas, tum agros ad colendum aruis & vinetis idoneos: immunitatemq; dabis in decennium, ne quid pendere cõgantur ex annuis terræ prouentibus. & donec ipſorum agri fruges protulerint, demenſum frumentum accipiant in ſeruorum alimoniam: ac reliquis quoq; tribuatur quantum ſatis eſt, vt benignè à nobis habiti alacriores ſint in noſtris negotijs. Cura autem ne quis moleſtus ſit ei populo. Vale. Atq; hactenus de Antiochi magni erga Judæos beneuolentia dixiſſe ſufficiat. Poſt hæc amicitia Ptolemæo coniunctus eſt & fœdere, data in matrimonium Cleopatra filia, & conceſſa dotis nomine Cœleſyria, vnà cum Phœnice, Judæaq; & Samaria: diuiſisq; inter vtrumq; Regem vectigalibus, optimates ſua quiſq; patria exactionem eorum redimebant, & collecta quæ imperata eſſet pecunia, conferebant eam in regium ærarium. Per ea tempora Samaritæ rebus ſecundis elati ſæpè Iudæos infeſtabant agros vaſtando, & abducendo in captiuitatem homines, maximè ſub Onia Pontifice. Poſt obitum enim Eleazari Manaſſes eius patruus Pontificatum aſſumpſit, quo defuncto Onias ſucceſſit in ſacerdotium, Simonis Juſti filius, quem Simonem Eleazari fratrem fuiſſe diximus. Is Onias puſillanimis erat & auarus: quæ cauſa fuit vt tributum, quod pro populo maiores eius de ſuo ſolebant Regi pendere, talenta argenti viginti non ſoluendo, ad iram commouerit Ptolemæum Euergetem patrem Philopatoris. Qui miſſo Hieroſolyma legato incuſabat Oniam, quòd tributum non redderet: minabaturq; ni faceret regionem eius militibus ſuis ſe diuiſurum, & nouas colonias eò deducturum. quod audientes Judæi perterriti

Antiochi Magni in honorem templi edictum.

Antiochi ad Zeuxidem epiſtola, in qua honorificam Iudæorum mentionem facit.

An.mũdi 3764. AnteChriſtum natum 200.

Antiochus & Ptolemæus amicitiam & fœdus faciunt.

Samaritæ Iudæos infeſtant.

An.mũdi 3770. AnteChriſtum natum 194.

Hedio & Ruffinus Cap 4.

Onias Pontifex Aegypti, Regem non ſoluendo tributum, ad iram commouet.

perterriti ſunt, licet Onias perfricta fronte hæc contemneret, nihil curans præter pecuniam.

An. mũdi 3770. Ante Chriſtum natum 194.

CAP. IIII.

Ioſephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo Regi factus.

IOSEPHVS *autem quidam ætate iuuenis, ſed honeſtate, prudentia, iuſtitia inter Hieroſolymitas celebris, Tobia patre natus è ſorore Onia Pontificis, cum indicio matris cognouiſſet de aduentu legati, fortè enim in Phichola natali vico aberat, veniens in vrbem, inuectus eſt in Oniam, qui non curaret ſecuritatem publicam, ſed modò pecunijs parcat, conijceret in periculum populum, à quo & Reipublicæ adminiſtrationem & Pontificalem honorem acceperat. Quòd ſi tanto amore pecuniæ teneretur, vt propter eam ſuſtineat, & patriam & ciues in diſcrimen adduci, iret ſaltem ad Regem, & precibus obtineret ab eo vel totam vel partem aliquam eius pecuniæ. Onia verò dicente neq; principatum ſe morari, & Pontificatum etiam, modo liceat, libenter ſe depoſiturum: neque iturum ad Regem, quum nihil curet hoc negocium: rogauit Joſephus num ipſi permitteret legationem publicam ſuſcipere. Quo annuẽte aſcendit in templum, & aduocata concione, hortatus eſt eos ne terreantur Oniæ ſui auunculi negligentia, ſed miſſa mœſtitia, meliorem ſecuritatis ſpem conciperent. Seipſum enim iturum legatum ad Regem, & cauſam eorum bona fide acturum, perſuaſurumq; ei quòd iraſcatur immeritò. Quibus auditis plebs gratias egit iuueni. Ipſe verò egreſſus ex templo legatum regium excepit hoſpitio, & donatum precioſis muneribus, lauteq; per aliquot dies acceptum, præmiſit ad Regem, dicens ſe quoque mox ſecuturum. Iam enim magis etiam quàm antè accenſus erat ad eam profectionem, quia legatus hortatus fuerat, vt in Ægyptum veniret, operamq; ſuam obtulerat: effecturum enim ſe, vt quicquid opus haberet, à Rege impetraret facile. Vehementer enim captus eſt liberalibus honeſtiſſimi iuuenis moribus. Caterùm reuerſus in Ægyptum, denarrauit Regi Oniæ ingratitudinem, multum interim prædicata Ioſephi bonitate: quem breui venturum aiebat, & patrocinaturum populo, cuius curam propter Pontificis ſegnitiem ſuſceperit. Tantis denique iuuenem aſſiduè ornabat laudibus, vt & Rex & Regina Cleopatra erga abſentem adhuc affecti eſſent optimè. At Ioſephus miſſis in Samariam qui ab amicis pecuniam mutuò ſumerent, ſatis iam inſtructus ad profectionem iumentis, veſtibus & poculis, impenſis in hæc viginti drachmarum millibus, peruenit Alexandriam. Forte fortuna ita accidit, vt illo ipſo tempore ad Regem venirent omnes Syriæ ac Phœnices vrbium Principes ad emenda vectigalia, quæ ſingulis annis Rex vendebat oppidanorum potentioribus. hi videntes Ioſephum in itinere, deridebant eius tenuitatem & inopiam. qui cum apud Alexandriam audiſſet, Memphi Ptolemæum eſſe, profectus eſt illi obuiam. Sedente autem Rege in curru vnà cum Regina & Athenione amico (is erat qui legatus Hieroſolymis hoſpitio Ioſephi vſus fuerat) conſpicatus eum Athenio mox Regi notum reddidit, dicens hunc eſſe illum iuuenem, cuius bonitatem ac liberalitatem Hieroſolymis reuerſus tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus & prior eum ſalutauit, & currum iußit conſcendere. quo facto Oniam accuſare cæpit. At Ioſephus, Danda eſt, inquit, ſenectuti venia. Scis enim quòd ſenes & pueri*

Taxatio Põtificis ob offenſum ab eo Regem.

Legatus regius honorificè exceptus, Ioſephi liberalitatem apud ſuos prædicat.

Ioſephus Ptolemæo obuiàm profectus, honorificè excipitur.

An.mũdi 3770. Ante Christum natum 194.

& pueri eundem habent animum. Nos autem iuuenes officio noſtro non deerimus, vt nihil de nobis merito poſsis conqueri. Ex hoc primo colloquio Rex deguſtata iuuenis ciuilitate, adeò cœpit eum amare, vt iuberet eum diuerſari in regia, & quotidie ſua menſa adhiberet. quod cum primates Syrorum viderent apud Alexandriam, indignè ferebant. Cumq́ dies auctionis veniſſet qua addicenda erant vectigalia, licitabantur ea nobiles ſua quiſq́ patria: & cum octo millia talentorum colligerentur è vectigalibus Cœleſyriæ Phœnicesq́ & Judeæ ac Samariæ, accedens Joſephus culpabat illos licitatores, tanquam de compoſito tam paruum Regi precium promitterent. Se enim paratum duplum numerare, relictis Regi damnatorum confiſcationibus, quæ prius publicanis ſolebant accedere. Rege verò libenter hæc audiente, & vt amplificatori redituum ſuorum addicturum ſe promittente, rogante tamen ecquos fideiuſſores haberet, feſtiuè reſpondit, daturum ſe homines probos & honeſtos, quibus nõ grauaretur credere. Quos vt proferret poſtulatus: Te, inquit, Rex dabo, tuamq́ coniugem, vt alter alteri pro me fideiubeat. Tum Rex arridens permiſit eum abſq́ fideiuſsione habere vectigalia: id quod valde moleſtum fuit his qui poſthabiti fuerant, non ſine pudore in patriam reuertentibus. Ioſephus autem acceptis à Rege duobus militum millibus, quos ideo petierat, vt poſſet contumaces in vrbibus vi cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regijs quingenta talenta, profectus eſt in Syriam. Et cum veniſſet Aſcalonem, tributumq́ à ciuibus exigeret, & non ſolùm nihil acciperet, ſed conuitijs etiam appeteretur: comprehenſos circiter viginti eorum primates affecit ſupplicio: & redactis ex eorum facultatibus mille talentis, Regi eam pecuniam tranſmiſit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius prudentiam, & approbato quod egerat, permiſit ei quicquid vellet facere. Hoc audito Syri exemplo recenti caſtigatæ in Aſcalonitis inobedientiæ territi, patentibus portis Joſephum excipientes tributa ſoluebant. Cumq́ etiam Scythopolitæ per cõtumaciam detrectarent imperata more ſolito tributa dependere, horum quoq́ necatis primatibus, facultates damnatorum ad Regem miſit: comparatisq́ multis pecunijs, & multa lucratus ex redemptione vectigalium, his opibus ad conſtabiliendam præſentem potentiam vſus eſt, prudenter exiſtimans optimum eſſe iam partam felicitatem tueri ex ipſius reditibus. multa namq́ munera Regi atq́ Reginæ in manum mittebat, multa etiam horum amicis & omnibus in aula potentibus, beneuolentiam eorum hoc pacto ſibi concilians. Vſus eſt autem ea proſperitate per annos XXII. *ex vna vxore procreatis ſeptem filijs. ſuſcepto etiam vno ex fratris Solymij filia, nomine Hyrcano: quam hac occaſione duxit coniugem. Cum aliquando veniſſet Alexandriam cum fratre, ducente ſecum filiam nubilem, vt eam ibi alicui nobili Iudæo nuptum traderet: cœnans cum Rege, ingreſſam in conuiuium formoſam ſaltatriculam adamauit, ſoliq́ fratri hoc indicauit, rogans vt quandoquidem lege vetaretur, habere rem cum fœmina alienigena, ſubſeruiret ei, vt clam ea potiri poſſet. Frater verò libenter operam ſuam pollicitus, ornatam filiam ſuam noctu ad eum adduxit, & in lectum eius collocauit: atque ita parum ſobrius, per errorem cum fratris filia congreſſus eſt: & cum hoc ſæpius feciſſet, magis etiam in amorem accenſus, conqueſtus apud fratrem, quod periculum eſſet ne non poſſet excutere amorem ſaltatriculæ, quàm fortè Rex nollet ei cedere. Tum Solymius ait non eſſe opus vt hac de re ſit anxius, licere enim ei frui amata muliere, atque etiam vxorem*

Vectigalia Cœleſyriæ Ioſepho addituntur.

Aſcalonitæ & Scythopolitæ ob tributum non ſolutum puniti.

Ioſephi diuitiæ & liberi.

Hyrcani ortus & indoles.

vxorem eam ducere: fassus quòd maluerit filia fieri iniuriam, quàm fratrem tale dedecus in se admittere. Iosephus collaudata tàm fraterna beneuolentia, vxorem duxit eius filiam: ex eaq; genuit quem diximus Hyrcanum filium. Is cum annos natus tredecim adolescens adhuc generosam & prudentem pre se ferret indolem, fratrum in se concitauit odia, quòd eos in omnibus videretur antecellere. Iosephus enim volens cognoscere quisnam ex his ad virtutem esset idoneus maximè, vnumquemq; misit ad eos qui tum professione disciplinarum erant celebres: illi verò propter segniciem & laborum impatientiam indocti domum reuersi sunt. Deinde minimum natu Hyrcanum cum trecentis iugis boum misit itinere septem dierum in solitudinem, vt illic sementem faceret: sed prius subtractis clàm loris quibus arator boues ad iugum solet astringere. Quo postquam peruentum est, cum non haberet lora, contempto bubulcorum consilio, suadentium aliquem ad patrem mittere qui adferret: nolensq; interim expectando eorum reditum tempus perdere, commentus est quiddam veterano duce magis dignum quàm id ætatis homine. Mactatis enim decem iugis carnes quidem in operarios distribuit: sectis autem tergoribus, & loris inde factis, iuga hoc modo bobus aptauit: & hoc modo arata terra quam pater proscindi iusserat, sementéque facta, domum rediit. Pater autem reuersum exosculatus ob prudentiam & acumen ingenij, & quòd excogitata auderet aggredi, vt solùm germanum filium, magis etiam posthac amauit, indignè ferentibus reliquis fratribus. Interea venit quidam nuncians quòd Regi Ptolemæo natus sit filius: versiq; omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiam, natalem pueri celebrabant, ac deinde Alexandriam gratulatum sunt profecti magno apparatu, Iosepho ob ætatem iam grauantem domi manere coacto. pertentauit tamen filiorum animos, num quis ex his vellet eam profectionem suscipere: & recusantibus cæteris, quòd se negarent scire mores aulicos, quomodo versandum sit cum Regibus, suadentibusq; vt Hyrcanum fratrem mitteret: libenter hoc audito, statim eum aduocat: rogatq; ecquid liberet, aut idoneum se putaret, qui ad Regem salutatum accederet. qui cum promptè eam profectionem susciperet, & modica pecunia sibi opus fore, diceret: velle enim se frugaliter viuere, vt decem drachmarum millia sufficiant: admodum lætatus est filij prudentia. Deinde puer cum aliquandiu siluisset, suasit patri ne domo quicquam munerum Regi mitteret: sed vt ad procuratorem suum Alexandrinum scriberet, vt pecuniam ipsi præberet ad emendum Regi id quod inueniret pulcherrimum & precioßissimum. Ille verò ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & comprobato filij consilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniam tractabat Alexandriæ, talentorum circiter tria millia. Iosephus enim pecunias in Syria collectas, solebat eò mittere, & quoties præstitutum tempus veniret tributa Regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandriam proficiscitur: moxq; fratres ad omnes regios amicos scripserunt, vt eum aliquo modo perderent. Vt verò exacto itinere, Arioni epistolam reddidit, rogatus quot nam talenta vellet accipere, putabat enim decem petiturum aut non multò amplius: vt respondit mille sibi opus esse, iratus procurator, obiurgauit eum acriter, quòd vellet ea per luxum perdere: monebatq; vt sequeretur exemplum patris, qui eam pecuniam laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quàm decem prabiturum, & ea non in alium

An. mũdi 3770. Ante Christum natum 194.

Iosephus Hyrcanum filiũ ad Ptolemæum Regem mittit.

Insidiæ Hyrcano clam structæ. An. mũdi 3780. Ante Christum natum 184.

An.mũdi 3780. Ante Christum natum 184.

vsum quàm vt mercaretur Regi munera. Ibi puer iratus Arionem coniecit in vincula. Procuratoris autem vxore Regina hoc renunciante, & rogante vt puerum compesceret: gratiosus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex Regina hoc Rex didicit. ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mirari se nunciat, cur ad se à patre missus, non modò in conspectum non venerit, sed procuratorem etiam patris sui vinxerit, iubebatq; vt veniret, ac causam eius facti diceret.

Apologia Hyrcani apud Regem accusati.

Ille contrà Regi nunciari iubet, legem esse Judæis ne quis gustaret de sacrificio, priusquam adito templo mactasset victimas: eaq; ratione nec ipsum hactenus Regem salutasse, expectantem dona quæ offerret Regi de parenti suo bene merito. Seruum autem iure se punisse, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominum. Nisi enim tales dent pœnas meritas, exspectandum mox ipsi Regi vt contemnatur à subditis. His auditis Rex risit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem postquam hoc cognouit, nihil sperans à Rege præsidij, datis adolescenti mille talentis, liberauit se à vinculis. Elapsis deinde tribus diebus, salutaturus Reges accessit: à quibus libenti animo exceptus, & mensæ communi est adhibitus, in parentis sui gratiam. moxq; clàm aditis negotiatoribus emit ab eis centum pueros formosissimos & literarum peritissimos, talento singulos, & totidem puellas eodem precio. tum vocatus ad conuiuium regium cum Principibus, infimo loco iussus est accumbere, propter ætatem posthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem conuiuis ossa partium absumpta carne ante Hyrcanum congerentibus, Tryphon quidam quo plurimum in conuiuijs Rex delectabatur propter scommata & facetias hominis, rogatus à conuiuis ad Regem se vertit: & Viden, inquit, domine, quantum ossium ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige, quòd & pater eius totam Syriam ita spoliat, quemadmodum hic ossa nudauit carnibus. Rege verò ad hoc dictum arridente, & rogante Hyrcanum, vnde illa ossium congeries. Nihil mirum, inquit, domine. canum enim est ossa vnà cum carnibus absumere, sicut isti faciunt: vultu commonstrans reliquos, ante quos nihil erat ossium. Homines autem comesis carnibus solent abijcere ossa, quod & ego homo cum sim, nunc facio. Ibi Rex miratus vrbanitatem, iussit omnes conuiuas huic dicto plaudere. Sequenti verò die aditis Regis amicis & aulicis potentioribus, ipsos quidem salutauit: ex famulis autem eorum expiscatus est, quidnam oblaturi essent Regi in festo natalitio. Illis referentibus hunc daturum talenta duodecim, alium rursum aliud pro suis quenque opibus: simulauit se dolere, quòd non haberet vnde tantundem largiri valeat, nec vltra talenta quinque numero. idq; mox famuli renunciauêre dominis. Illis autem gaudentibus, quasi offensurus esset Regem Josephus propter exilitatem muneris, vbi dies statutus aduenit, alij quidem & hi munificentissimi obtulerunt talenta non plus quàm viginti. Hyrcanus autem emptos à se centum pueros totidemq; puellas adduxit, iussos singulos talentum offerre, hos quidem Regi, has verò Cleopatræ. Omnibus verò admirantibus tam profusam & insperatam munificentiam, atque ipsis etiam Regibus, amicos quoque Regis & ministros multorum talentorum donis honorauit, ne quid sibi ab illis nasceretur periculi. ad hos enim fratres scripserant, vt quocunque modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iussit eum donum quodcunq; vellet petere. At ille nihil aliud petijt, quàm vt se Rex patri ac fratribus commendaret per literas.

Hyrcani facetiæ

Hyrcanus expiscatus quid alij sint donaturi, plus reliquis omnibus donat, ob quod alio honorifico afficitur munere.

Itaq;

Itaq; honorificentiſſimè tractatum, & donatum regia, ſcriptis quoq; ad patrem & fratres & omnes ſuos duces atq; procuratores commendaticijs literis, dimiſit liberaliter. Fratres autem cum cognouiſſent tantum honoris ei habitum à Regibus, & honoratiorem multo reuerti quàm fuerit antea, decreuerunt obuiam proficiſci & de medio illum tollere, ne patre quidem inſcio, Fratus enim ob profuſam in munera tam immenſam pecuniam, non erat de ſalute eius ſolicitus. eam tamen iram metu Regis diſſimulare coactus eſt. Sed fratribus adortis eum in itinere, fortiter congreſſus & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoque fratres inter cateros: reliqui verò fuga euaſerunt ad patrem Hieroſolyma. Veniens autem ad vrbem cum excideretur à nemine, territus ſeceſſit trans Iordanem fluuium, & illic vitam egit tributa colligens à barbaris: quo tempore in Aſia regnum obtinebat Seleucus, cognomine Soter, magni Antiochi filius. Obijt deinde Hyrcani pater Joſephus, vir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus ſplendidioris vitæ occaſionem præbuit, per duos & viginti annos præpoſitus exigendis Syriæ ac Phœnices & Samariæ vectigalibus: & eodem ferè tempore patruus quoque eius Onias, relicto ſucceſſore honoris Simone filio. Cui deinde vita perfuncto Onias filius ſucceſſit, ad quem Lacedæmoniorum Rex Arius legationem miſit cum literis, quarum hoc exemplar exſtat.

An. mūdi 3780. Ante Chriſtum natum 184.

Hyrcanus à fratribus in itinere circumuentus, ſtrenuè ſeſe defendit, quoſdam etiã è medio tollit.

Mors Ioſephi.

Onias & poſt eũ Simon filius Pontifex Hedio & Ruffinus Cap. 5.

CAP. V.

Amicitia & ſocietas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

EX Lacedæmoniorum Arius Oniæ ſalutem. Jncidimus in quandam ſcripturam antiquam, in qua inuenimus cognationem interceſſiſſe inter noſtras origines, & noſtrum quoque genus non eſſe alienum à poſteris Abrahæ. Æquum igitur eſt vt cum fratres noſtri ſitis, petatis à nobis quæcunque libuerit. Jdem nos quoque faciemus, & res veſtras tanquam noſtras exiſtimabimus, noſtras item vobiſcum communes habituri. Demoteles eſt qui has vobis reddit literas, in pagina quadrangula ſcriptas & obſignatas aquilæ ſigillo, draconem tenentis vnguibus. Et epiſtola quidem hac continebat. Joſepho autem mortuo, populus ſeditionibus agitatus eſt propter eius filios, dum maiores fratres Hyrcano bellum inferunt natu minimo. plerique enim fauebant ſenioribus, & in his Simon Pontifex propter cognationem. Hyrcanus autem Hieroſolyma quidem noluit repetere, ſed vltra Jordanem habitans, aßiduum bellum gerebat cum Arabibus, multos eorum interficiens, alios in captiuitatem abſtrahens. Ædificauit etiam caſtrum munitiſſimum, è marmore candido exſtructis vſque tectum eius parietibus, habentibus inſculptas diuerſorum animalium effigies enormi magnitudine: idq; ædificium foſſa profunda & aquis plena circumdedit, & oppoſiti montis prominentem petram perforans, ſpeluncas in ea fecit multorum ſtadiorum longitudine. aulas etiam in eo caſtro fecit aptas conuiuijs, diætasq; alias & cubicula: ſalientium etiam aquarum eò tantam induxit copiam, vt loco voluptatem ſimul & ornamentum adderent. Speluncarum verò ora non amplius aperuit quàm vt vnum caperent: idq; de induſtria factum eſt ſecuritatis ac tutelæ gratia, ſi quando fortè oppugnaretur à fratribus. Ædificauit etiam atria magna amplitudinis, eaq; hortis ſpacioſis ornauit, & locum hoc pacto inſtructum & abſolutum vocauit Tyrum, qui eſt in finibus Arabiæ & Iudææ

Lacedæmoniorum Regis ad Iudæorum Pontificem epiſtola. 1. Maccab. 12.

Seditio in populo mortuo Ioſepho.

Hyrcanus aſſiduum cum Arabibus bellũ gerit.

Hyrcanus munitum caſtrum ædificat.

An. mūdi 3780. Ante Christum natum 184. *trans Iordanem sita, non procul regione Esſebonitide: præfuitq; illi tractui per ſeptennium, toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria: poſt cuius obitum Antiochus eius frater in regnum ſucceſsit, qui cognominatus eſt Epiphanes. Moritur etiam Ptolemæus & ipſe eodem cognomento Epiphanes dictus, ſuperſtitibus duobus filijs impuberibus: quorum grandiori Philometor cognomen inditum, minori verò Phyſcon. Hyrcanus autem videns præpotentem Antiochum, & veritus ne in poteſtatem eius redactus pœnas daret eorum quæ contra Arabes auſus fuerat, ipſe ſibi manus intulit: poſſeſsionem verò eius vniuerſam occupauit Antiochus.*

Antiochus Epiphanes Rex Syriæ.

Ptolemæi Epiphanis filij, Philometor & Phyſcon.

Hyrcanus ſibi ipſi manus infert.

CAP. VI.

Iudæi ſeditionibus agitati Antiochi opem inuocant.

IS DEFVNCTO per idem tempus Onia Pontifice, fratri eius Ieſu id ſacerdotium contulit, quòd filius ſuperſtes etiam tum eſſet paruulus, de quo ſuo loco dicetur. Hic Ieſus priuatus eſt eo ſacerdotio per Regis indignationem: moxq; in Oniam fratrum minimum Pontificatus tranſlatus eſt. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes Pontificatus peruenit, vt indicauimus. Caterùm Ieſus Iaſonem ſe vocari maluit, ſicut alter frater pro Onia Menelaus dictus eſt. Concitata autem per fratrem contra nouum Pontificē Menelaum ſeditione, & populo in partes ſciſſo, Tobiæ filij ſteterūt à Menelai partibus: maior autem populi pars factionem Iaſonis ſequebatur. quorum vim non ſuſtinentes Menelaus & Tobiæ filij ſeceſſerunt ad Antiochum, dicentes ſe velle relictis patrijs inſtitutis ac legib. religionem Regis & Græcanicos ritus aſſumere: rogauerunt q; eum vt ſibi permitteret gymnaſium Hieroſolymis exſtruere. quo impetrato adduxerunt ſibi præputia, vt nudi quoq; non eſſent Græcis diſsimiles: et contemptis omnib. patrijs ritibus, imitabantur mores exterarum gentium. Antiochus autem domi vſus fortuna proſpera, expeditionem Ægyptiam tentare ſtatuit captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus adminiſtrandis nondum idonea. Profectus igitur cum magno exercitu Peluſium, aſtu circumuento Philometore Ægyptum occupat, & redacta prius in poteſtatem Memphi locisq; circumuicinis, ad Alexandriam duxit, & vrbem & Regem ſubiugaturus. Sed omnes eius conatus vnica Romanorum denunciatione repreſsi ſunt, ita vt iam occupata relinqueret, ſicut & aliàs diximus. Nunc prolixius narrabimus de hoc Rege, quomodo Iudæam ac templum occupauerit, quod in prioribus commētarijs breuiter tantum perſtrinximus, vt neceſſe ſit idem altius repetere.

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

1. Mac. 1.

Ieſus ab Antiocho Ephiphane in Pontificem electus.

Ieſus ſacerdotio priuatur, in cuius locū Onias Menelaus dictus, ſurrogatur.

Iaſon & Menelaus ſeditionem concitant.

Apoſtatæ à religione Iudaica.

Antiochus Aegypto cedere cogitur.

Hiſtoria de Antiocho Epiphane.

CAP. VII.

Quemadmodum Antiochus, ducto Hieroſolyma exercitu, occupatoq; eius vrbis dominio, templum etiam ſpoliauerit.

REVERSVS ab Ægypto, quam metu Romanorum reliquerat Rex Antiochus ab Hieroſolymitarum vrbem mouit exercitum: & ingreſſus eam centeſimo quadrageſimo tertio anno, ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnum deuenerat, ſine vllo negotio dominus eius factus eſt, admiſſus apertis portis per ſuæ factionis homines. quam dominationem crudeliter exercuit, necatis permultis, qui diuerſarum erant partium: direptisq; pecunijs & aſportatis Antiochiam.

Antiochus vrbe Hieroſol. occupata, templum ſpoliat.

An. mūdi 3796. Ante Christum natum 168.

Ea

Ea clades accidit anno ſecundo poſt vrbem captam, regni eius familiæ centeſimo quadrageſimo quinto, vigeſima quinta eius menſis, qui chaſleus noſtris dicitur, Macedonibus apellæus, Olympiade centeſima quinquageſima tertia, quando ne his quidem eſt parcitum, qui quaſi pacatè venienti portas aperuerãt, quo maiore licentia graſſatum eſt in templi diuitias: quæ cum eſſent maximi precij, viſæ ſunt ſatis amplum violati fœderis præmium. Spoliato igitur templo & ablatis vaſis ſacri miniſterij, & inter cætera candelabris aureis, altari aureo, menſaq; propoſitionis quam vocant, ac ne aulæis quidem relictis quæ è cocco ac byſſo conſtabant, euacuatis etiam theſauris reconditis ita vt nihil omnino relinqueret, coniecit Iudæos in luctum maximum. nam & quotidiana ſacra iuxta legis præſcriptum vetuit eos facere: direptaq; tota vrbe, habitatores partim necauit, partim captiuos vnà cum liberis & vxoribus abduxit, vſque ad decem millium numerum. Incendit etiam ædificiorum eius quicquid erat pulcerrimũ, & demolitus mœnia, in inferiore vrbe arcem condidit. erat enim editiore loco ſita, ipſi templo imminens. quapropter benè prius firmata mœnibus ac turribus Macedonicum præſidium impoſuit. admixti tamen erant ex impijs Iudæis ſceleſtiſſimi, à quibus plurimum vexata fuit ciuitas. In templo quoq; ara poſita porcos mactauit, ſacrificium à Iudæorum religione alieniſſimum: & cogebat omnes, abrogato veri Dei cultu, ipſius venerari numina: & oppidatim exſtructis templis atque altaribus, porcinas in eis quotidie iugulare victimas. Comminatus eſt etiam grauem pœnam, ſi quis liberos circumcideret, conſtitutis qui mandata exigerent, atque etiam vi ad ea ſeruanda detrectantes cogerent. Et maxima quidem Iudæorum pars vel ſponte vel metu ſupplicij parebat edictis Regijs. qui verò probatiores erant & generoſæ indolis, maiorem rationem habuerunt moris patrij, quàm pœnæ intentatæ ſibi per aduerſarios. quamobrem quotidie necabantur excruciati tormentis crudeliſſimis. Flagris enim cæſi & lacerati corpora, viui adhuc & ſpirantes ſuffigebantur crucibus. Vxores autem eorum, & circumciſos liberos ſtrangulabant, iuxta mandatum Regium, & ſuſpendebant à crucifixorum parentum ceruicibus. abolebatur etiam vbicunque repertum eſſet ſacrum volumen aliquod, & ipſi apud quos inuentum eſſet mali malè peribant. Samaritæ autem videntes in tali calamitate conſtitutos Iudæos, non amplius profitebantur ſe cognatos eorum, neque Garizitanum templum eſſe Dei maximi, nihil abſonum facientes à ſuo ingenio, de quo antè diximus: ſed dicentes ſe Medorum & Perſarum colonos, vt re vera ſunt, miſerunt legationem ad Antiochum, cum epiſtola ſcripta in hunc modum: Regi Antiocho Deo illuſtri ſuggeſtio à Sidonijs in Sicimis habitantibus. Maiores noſtri compulſi crebris ſuæ regionis peſtilentijs, & inducti veteri quadam ſuperſtitione, morem fecerunt obſeruandi eam feſtiuitatem quæ apud Judæos vocátur Sabbatum: & exſtructo in Garizino monte templo innominati numinis, immolauerunt in eo ſolennes victimas. Nunc autem ex quo tibi viſum eſt in Judæos, vt eorum malicia dignum eſt, animaduertere, qui exſequuntur mandata Regia, exiſtimantes nos hæc propter eorum cognationem facere, volunt nos in cõmunem cum illis cauſam inuoluere, cum ſimus ab origine Sidonij, quemadmodũ extat relatũ in noſtris annalibus. Rogamus igitur te ſeruatorem ac beneficũ, vt mandes Apollonio noſtro præſidi, & Nicanori procuratori regio, ne quid poſthac nobis moleſti ſint quaſi hærentibus in eodem cum Iudæis crimine

An. mũdi 3796. Ante Chriſtum natum 168.

An. mũdi 3798. Ante Chriſtum natum 166.

Antiochus abrogato Dei cultu, ſumma cum tyrãnide falſum illis obtrudit, arci in hoc, præſidio impoſito.

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

Biblia Satan abolere conatur.

Ingenium Samaritarum ob quod merito Iudæis exoſi.

An. mũdi 3799. Ante Chriſtum natum 165.

An.mũdi3799. Ante Christum natum 165.

à quibus tam diuersi sumus moribus, quàm origine: vtq; templum quod hactenus nullius Dei titulum habuit, posthac vocetur Iouis Gracanici. hoc enim pacto erimus à molestijs liberi: & securius intendentes priuatis negotijs, maiora tibi poterimus tributa soluere. Post hanc Samaritarum supplicationem Rex & ipsam & talem epistolã remisit. Rex Antiochus Nicanori. Sidonij qui sunt apud Sicima miserunt ad nos suggestionem quam his literis adiunximus. Quoniam igitur nobis & amicorũ consilio satis approbauerunt, qui in hoc missi sunt, quòd alieni sint à Iudæorũ criminibus, & placet illis iuxta Gracorum instituta viuere, absoluimus eos quantum ad hanc causam & eorum templum attinet, quod posthac appelletur Iouis Gracanici. Eadem autem & Apollonio magistratui scripsimus, anno quadragesimo sexto, mensis Hecatombæonis vndecima.

CAP. VIII.

Antiocho vetante Iudæos vti patrijs legibus solus Assamonæi filius Matthias Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.

Matthiæ & eius filiorum pietas, & zelus.

EODEM tempore habitabat in Modim vico Iudæa quidã Matthias nomine, filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Assamonæo geniti, Sacerdos ex vice Ioaribi, Hierosolymita genere: erantq; ei filij quinque, Ioannes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Apphus vocabatur. Is Matthias sæpenumero questus est apud filios de tam afflicto rerum statu, direptione vrbis, depredatione templi, cæterisq; calamitatibus: aiebatq; præstare mori eos pro patrijs legibus quàm sic inglorie viuere. Cumq; venissent in eum vicum in hoc à Rege constituti vt Iudæos ad mandata eius cogerent: & postularent, vt Matthias cæteris autoritate potior, ad exemplum aliorum primus profana sacra faceret, ostentantes à Rege præmia: negauit se hoc facturum, etiam si omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne liberis quidem ipsius persuaderi, vt patriam religionem deserant. Vt

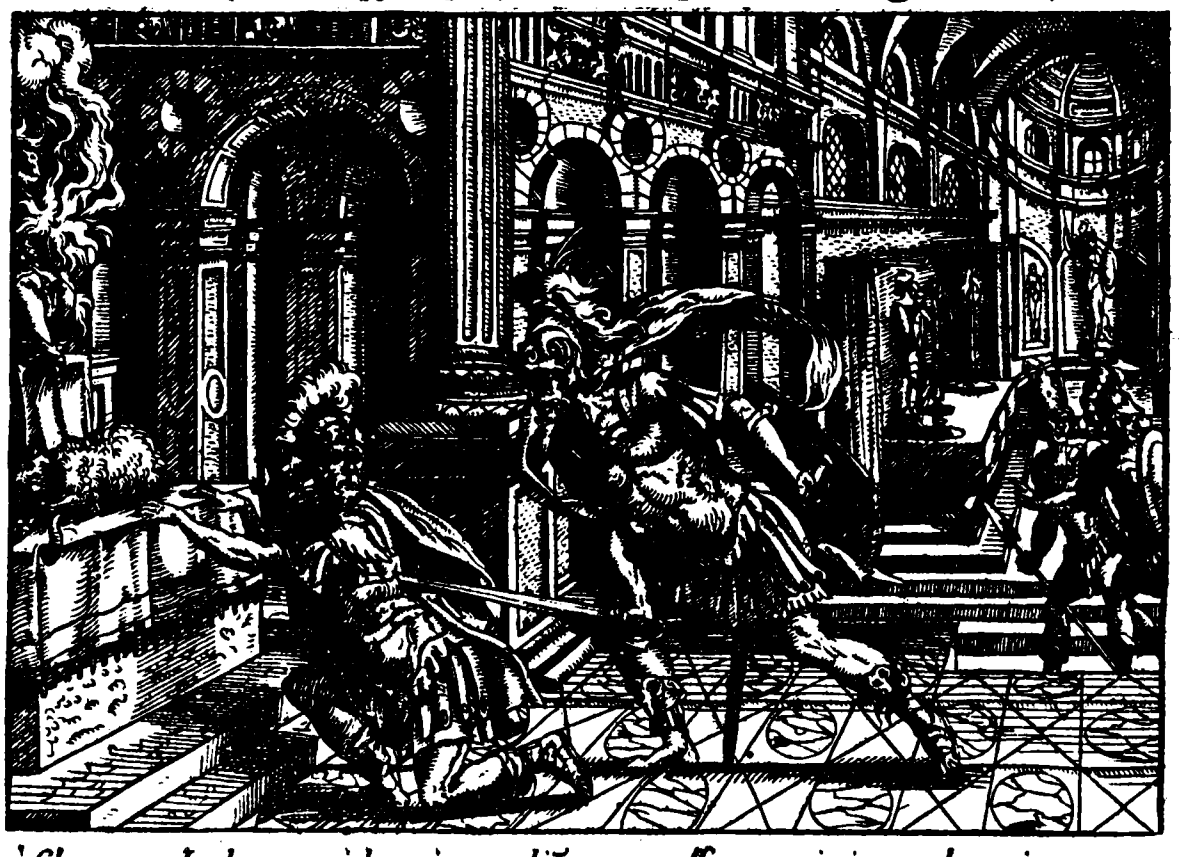

verò silente eo Iudæus quidam in mediũ progressus cœpit immolare iuxta mandatum Regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit in eum cum suis filijs

lijs armatus gladijs: nec ſolum eum trucidauit, ſed etiam Apellem Regium ducem cum ſuis militibus, qui volebant plebem eam cogere: dirutaq; ara exclamauit: Si cui eſt cordi religionis incolumitas, me ſequatur. Et cum dicto comitantibus filijs in deſertum ſe contulit, relictis in vico facultatibus. Id imitata plebs reliqua, & ipſi cum familijs in idem deſertum profugerunt, ibiq; victitabant in ſpecubus. Quo audito duces Regij, præſidio Hieroſolymitanæ arcis aſſumpto, Iudæos in deſertum perſecuti ſunt. quos aſſecuti, primum verbis perſuadere conati ſunt, vt ab incepto deſiſterent, & admittentes rectius conſiliũ, non imponerent ſibi neceſſitatem ſæuiendi hoſtiliter: & cum nihil proficerent apud obſtinatos, aggreſſi ſunt eos die Sabbati, & ita vt erant in ſpeluncis exuſſerunt, non repugnantes, ac ne aditus quidem ſpeluncarum obturantes. Etenim propter religionem diei repugnare nolebant, ac ne in aduerſitatibus quidem violare honorem Sabbati, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaque perierunt cum vxoribus & liberis ſuffocati in ſpeluncis circiter mille: multi etiã elapſi adiunxerunt ſe Matthiæ, eumq; principem ſibi elegerunt. At ille docuit eos, pugnandum etiam Sabbatis, aut ſi ita pergant ipſos ſibi futuros exitio, hoſtibus eam occaſionem obſeruantibus, & non niſi Sabbato illos aggredientibus. atque ita fore, vt vel ſine certamine omnes facile opprimantur. Hæc locutus perſuaſit eis: & in hodiernum vſque mos hic permanet, vt, ſi ita neceſſitas poſtulet, pugnent etiam Sabbatis. Collecta igitur circa ſe non contemnenda manu, & altaria diruit, & prolapſos in impietatem quotquot adipiſci potuit trucidauit. confluebant enim ad eum quos ante metus per circumuicinas gentes ſparſerat. pueros etiam iußit circuncidere, qui hactenus vetiti fuerant, expulſis qui ad hoc, vt vetarent, conſtituti erant ab Antiocho. Exacto autem anno poſt principatum morbo correptus conuocatis ad ſe liberis: Equidem, inquit, filij, iam fatalem viam ingredior, interim commendo vobis meum propoſitum, & rogo, ne per ignauiam ceſſetis id exſequi: ſed potius memores paternæ voluntatis ſeruate ritus patrios, & rempublicam tantum non collapſam reſtituite: neque illis accedite, qui aut ſponte aut vi eam prodiderunt hoſtibus. Præſtate vos mihi germanos filios, contemptaq; omni vi ac neceſſitate, parati ſitis pro legum tutela vel mortem oppetere, ſi ita res poſtulet, cogitantes quòd Deus vos tales non deſpiciet, ſed delectatus veſtra virtute in priſtinam patrijs moribus viuendi libertatem reſtituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali neceſſitati obnoxia, ſed præclarè geſtorum memoria vice immortalitatis eſſe poterit, cuius amatores vos aſpirare volo ad gloriam, adeò vt non grauemini vel immori egregijs facinoribus. Prima autem cura ſit concordia, & quibus quiſque præcellit artibus, his vtatur reliquis concedentibus: Simonemq; fratrem eximia prudentia virum parentis loco habete obtemperantes eius conſiliis: Maccabæum autem propter fortitudinem exercitui præfitite. Hic enim vlciſcetur ſua gentis iniurias repulſis hoſtibus. Ad hoc autem negocium adhibete, quotquot vſquam ſunt iuſti ac pij, & hoc pacto vires veſtras augebitis.

An. mũdi 3799. Ante Chriſtum natum 156.

Apoſtata à Matthia transfigitur.

Matthias cum filijs aliiſque nonnullis in deſertum ſe confert.

Iudæi ſabbato opprimuntur, qua clade Matthias fit cautior.

Matthias Idolorum cultum extirpat.

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

Matthias filios ad pietatem, fortitudinem, & concordiã adhortatur.

Matthias

An.mũdi3799. Ante Christum natum 165.

CAP. IX.

Matthiæ defuncto Iudas filius succedit.

1 Mac.3. Matthiæ mors.

HÆc locutus filijs, precatusq; Deum adesse illorum conatibus, & populo pristinum viuendi morem restituere, non multo post moritur, & in Modim sepelitur: & post exhibitum ei publici luctus honorem, Judas filius cognomine Maccabæus administrationi rerum præficitur, anno CXLVI. *qui adiutus impigrè à fratribus, eiecto hoste, & impijs tribulibus necatis, totam eam terram lustrauit à prateritis piaculis.*

Iudas Maccabęus administrationi rerum præficitur.

CAP. X.

Apollonius Antiochi Dux in Iudæa prælio victus occiditur.

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

HIs auditis Apollonius præfectus Samariæ raptim cõtra Iudam duxit exercitum. Nec in Iuda mora fuit, sed obuiam ei factus prælio victum cum alijs multis interfecit, gladio etiam eius potitus velut opimo spolio. plurimis etiam hostium vulneratis & castris eorum direptis, ditatus præda rediit. Seron autem Cœlesyriæ præfectus cognito quòd Iudas multis vndique ad eum cõfluentibus magnas circa se copias habeat, & ad confligendum cum hoste idoneas, decreuit contra eum ducere, sui putans officij animaduertere in rebelles, & cõtumaces erga mandata regia. Contractis igitur quibus præerat militibus, adiunctis etiam Iudæorum perfugis, & impijs, progressus vsque Bethora vicum Iudæa, castra eo loco metatus est. Iudas autem occurrens ei pugnandi animo, vbi vidit milites suos parum alacres partim propter hostium multitudinem, partim quia ipsi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmans non in numero militis sitam victoriam, sed in pietate erga Deum & fiducia: idq; compertum plurimis maiorum suorum exemplis, qui iusta arma pro legibus suis & liberis ferentes multa sæpe hostium millia profligauerint. Inuictum enim robur esse innocentia. His dictis persuasit, vt non detrectarent prælium: & collatis cum Serone signis, fudit ac fugauit Syrorum exercitum. Prostrato enim duce omnes in fuga spem salutis posuerunt: quos persequutus vsque ad campum occidit ex eis octingentos: reliqui euaserunt in regionem maritimam.

Iudas Maccabæus Apollonij prælio vincit.

Seron Cœlesyrię Præfectus in Iudam mouens ab eo fugatur.

CAP. XI.

Lysiæ & Gorgiæ contra Iudæos expeditiones & clades.

AVDITIS his Rex Antiochus vehementer iratus omnes vndique copias contraxit, conducto etiã mercenario ex Græcia milite, parans primo vere in Iudæam irrumpere. Cumq; numerato stipendio videret thesauros suos exhaustos deficere: nam neque tributa omnia reddebantur propter crebras rebellationes gentium, & ipse vir magnanimus ac munificus non erat contentus ea quæ tum aderat pecunia: decreuit adita prius Perside regionis eius tributa exigere. Commissa igitur rerum administratione Lysia, amico probata fidei, & prouincijs Asiæ quæ Ægyptum inter & Euphratem sita sunt curæ eius creditis, relicta ei copiarum quoque & elephantorum parte, iussit vt Antiochum filium diligenter educaret vsque in suum reditum: eidemq; mandauit, vt subacta Iudæa, & habitatoribus eius sub hasta diuenditis, deleret Hierosolyma, ac totam gentem extingueret.

Antiochus in Iudæã irrumpere parat.

Antiochus Lysiæ rerũ administrationẽ: prouincias & filium committens in Persidem proficiscitur.

gueret. His mandatis profectus est in Persidem CXLVII. *anno, & traiecto Euphrate ascendit ad superiores Satrapias. Lysias autem delectis ad hoc negotium eximijs ducibus ex amicis Regijs, Ptolemæo Dorymenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributisq; eis peditum quadraginta millibus, equitũ septem millibus, in Iudæam misit eum exercitum. qui vsq; Emauntem vrbem progressi, in campestribus eius castra metati sunt: vbi conuenerunt ad eos auxilia Syrorum, & ex alijs vicinis regionibus, nec non magnus perfugarum Iudæorum numerus. aderant etiam in eis castris negociatores non pauci empturi mancipia, & instructi compedibus paratis in hoc vt vincirent captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas autem animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites, vt fortiessent animo, & in Deo collocarent omnem fiduciam, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti saccos solent orare veniam, vt Deus ad miserationem flexus vires contra hostem eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ablegatis nouis maritis, quiue agros recens sibi comparauerant, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarent segnius, verbis etiam aggressus est hortari suos ad rem gerendam strenuè. Nullum socij tempus nobis dabitur ad virtutem & periculorum cõtemptum opportunius. nunc enim fortiter certantibus paratũ est libertatis præmium, quam suapte natura desiderabilem hoc magis nos optare decet, quòd absque hac ne religionem quidem tueri poterimus. Sic igitur existimate, in hac pugna situm esse, vtrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est vitam iuxta patrias leges rectè institutam: an per summam ignominiam etiã reliquiæ nostri generis intereant, nisi fortes viros præstiteritis: & cum hac cogitatione inite prælium. Cum igitur tam ignauos quàm fortes mors certa maneat, gloria verò sempiterna propugnatores pietatis, legũ, libertatis, patriæ, eos animos concipite, qui vobis in crastina pugna possint esse vsui, vel ad victoriam, vel certè ad gloriam. His Iudas suos hortatus dum cogitat de futuro prælio, certo indice comperit Gorgiam missum cum mille equitibus, peditum quinque millibus, vt ductu perfugarum noctu se inopinum inuaderet: decreuitq; & ipse eadem nocte in hostium castra impetum facere, maximè quòd abfutura esset bona pars illorum exercitus. itaq; confestim sumpta cœna, relictisq; in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaunti propinqua castra hostium. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorum inuento, ratus eos metu cessisse & occultari alicubi in montibus, statuit vbinam essent quærere. Iudas autem sub diluculũ peruenit ad castra hostium, ducens tria virorum millia non satis instructa armis propter inopiam: vidensq; hostem armatum egregiè, & castra ex arte disposita, hortatus primum suos, vt non dubitarent, vel nudis, si ita opus sit, corporibus in pugnam ruere: quandoquidem Deus delectetur tali fortitudine, eamq; suo præsidio contra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex improuiso deinde adortus, nihil minus expectantes ita terruit. vt cæsis quotquot ausi sunt resistere, cæteros persequeretur vsque Gadara, & vsq; campos Idumææ & Azoti & Iamniæ. Ceciderunt autem ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda cohibuit, Gorgiam adhuc superesse dictitans: quo profligato per ociũ deinde posse eos ditari exspolijs. Adhuc autem eo loquente, ostenderunt se Gorgiani è quodam loco edito: vnde prospicientes suorum cladem, & castra capta ac fumantia, animaduertentesq; Iudam se exspectantem instructa acie, non ausi manus*

An. mũdi 3800. Ante Christum natum 164. Hedio & Ruffinus cap. 10.

Ptolemęus Dorymenis filius, Gorgias & Nicanor in Iudæam mouent.

Iudæ ad milites oratio.

1. Mac. 4.

Iudas Lysiæ exercitũ vincit,

An. mũdi 3801. Ante Christum natum 163.

conſerere, trepidè ſe retro in tutum receperũt. Iudas verò ſine certamine victor, tum demum permiſit ſuos ad prædam diſcurrere: ditatusq; cum ſuis reperto plurimo auro & argento, hyacinthoq; & purpura incolumem reduxit exercitum, laudans Deum autorem eius victoriæ, quæ haud exiguum momentũ ad futurã libertatem eis attulit. Lyſias autem ſequenti anno ad abolendam ignominiã nouum exercitum parauit: contractisq; lectiſſimorũ militum ſexaginta millibus, & adiunctis quinq; millibus equitũ, Iudæam ingreſſus montana eius aſcendit, & ad Bethſura vicum caſtra poſuit. Huic Iudas occurrit cum decem millibus: & cum videret hoſtem longè præſtare numero, votis pro victoria factis Deo fretus primã aciem aggreditur tanto impetu, vt ex eis quinq; millia ſterneret: quo facto reliquis tantum terrorem incuſſit, vt Lyſias animaduertens eis certò ſtatutum, aut mori, aut in libertatem ſe aſſerere, veritus magis deſperationem eorum quàm vires, copias Antiochiã reduceret: vbi mercenarios conducens, & maiores vires colligens, parabat ſe, vt ad primã opportunitatem bello Iudæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas perſuaſit ſuis, vt quandoquidem tam multas victorias Deus conceſſerat, aſcenderent Hieroſolyma, & luſtrato templo mactarent ſolennes victimas: ibi cum inueniſſet templum deſertum, & portas eius incenſas, & in atrijs virgulta enata propter ſolitudinem, lamentari cum ſuis cœpit ob tantam deformitatem. deſtinata deinde copiarũ parte ad arcis oppugnationem, ipſe interim repurgare templum aggreſſus eſt: quod poſtquã accuratè factũ eſt, intulit in illud vaſa noua, candelabrũ, menſam & altare incenſorum ex auro fabrefacta omnia. addidit & velaforibus oppandi ſolita, ac poſtremo fores quoq; appoſuit. Diruto etiã holocauſtorum altari quod profanatũ fuerat, nouum ex collaticijs ſaxis impolitis conſtruxit. Vigeſima autem & quinta menſis chaſlei, quem apellæum Macedones nominant, accenderunt lumina in candelabris, & ſuffitum fecerunt in altari, & panes ſupra menſam propoſuerunt: & in nouo altari holocautomata immolauerunt: idq; accidit eadem die qua ante triennium ſacra eorum profanata fuerant. integro enim triennio deſertum fuit templum poſt factã ab Antiocho profanationem. ea enim incidit in annũ CXLV, & diem Apellæi, menſis XXV, in Olympiadem CLIII: renouatũ eſt autem eadem die CXLVIII anno, Olympiade CLIIII. prædixerat autem eã deſolationem Propheta Daniel ante annos CCCCVIII, diſertè dicens à Macedonibus profanandũ. Celebrauit autem Iudas recepti templi feſtiuitatem per dies octo ſacrificans, in quibus nullum honeſtæ voluptatis genus omiſſum eſt, ſed populo quidem ſumptuoſum ac ſplendidum epulum eſt exhibitum, in Dei verò laudem hymnis & canticis perſonabant omnia. Tanta verò lætitia ob reductos ritus patrios & priſcã religionem occupauit gentis eius animos, maximè quod ea felicitas ex inſperato obtigerat, vt lex lata ſit ad poſteros, quæ iuberet quotannis hoc feſtum reparati cum ceremonijs templi per octo dies celebrari: & ex eo tempore mos hic apud noſtros obtinuit: vocamusq; hanc feſtiuitatem luminum, opinor ideo quod ex inſperato nobis illuxerit tanta felicitas. Circumdatis deinde vrbi mœnibus, & exſtructis in eis firmis turribus cuſtodias ad arcendum hoſtem impoſuit: muniuitq; Bethſuram oppidum, vt eo tanquam arce vti poſſet contra conatus hoſtium. Quibus operibus perfectis, vicinæ gentes moleſtè ferentes Iudæorum vires reſuſcitari, per inſidias adoriendo multos oppreſſerunt: cum quibus Iudas aſſiduè bellum gerens conabatur eorum incurſationes compeſcere: quo

Iudas ingenti præda potitur.

Lyſias iterũ in Iudam mouet, & quinque millia militum amittit.

Hieroſolymitanum templum luſtratum.

Templum integro triennio deſertum.

Dan. 12.

Feſtiuitas templi recepti inſtituta.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

1. Mac. 5.

Iudas aſſiduè cum finitimis gentibus bellum gerit.

quo tempore etiam Acrabatenam inuadens multos Idumæos Esaui posteros interfecit & depredatus est: & principis eorum Baanis filiorum castella, vnde Iudæos infestabant, vi capta casis propugnatoribus incendit. Quibus perdomitis in Ammanitas arma transtulit, quorum numerosam manum Timotheus ductabat, & his quoque deuictis, Iazorum eorum vrbem expugnauit: abductisq; in captiuitatem vxoribus eorum ac liberis, direptam prius incendit, atque ita domum victor reuersus est. Sed quam primum vicinæ gentes sensere eius abitū, contractis copijs in Galaditica regione finitimos Iudæos adorti sunt. at illi refugientes in castrum Dathema, significabant Iudæ per nuncios & literas, quòd oppugnandi essent à Timotheo, rogantes vt se huic periculo eriperet: & interim dum legit has literas superuenerunt Galilæorum nuncij, querentes se infestari à Ptolemaide, Tyro, Sidone, & alijs finitimis populis.

An. mūdi 3801. Ante Christum natum 163.

Hedio & Ruffinus Cap. 12.

CAP. XII.

Quomodo diuisis copijs, Simon Tyrios & Ptolemaidenses, Iudas Ammanitas superarit.

IVDAS igitur prospiciens vtrorumq; necessitatibus, Simonem fratrem cum tribus selectorum millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Galilæam: ipse assumpto Ionatha altero fratre cum octo militum millibus in Galaditicam proficiscitur: quod supererat virium Iudææ præsidio reliquit sub Iosepho Zachariæ filio, & Azaria ducibus, quibus mandauit, vt abstinerent à pugna, tantisper dum ipse ad eos reuerteret. Simon igitur postquam in Galilæam venit cōgressus cum hoste coëgit eum terga vertere: & fugientem persecutus vsq; portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quibus spoliatis, receptos captiuos cū tota suppellectile in Iudæam transtulit. Interea Iudas cum fratre Ionatha trium dierum iter emensi, accepti sunt à Nabathæis pacificè: quorū indicio cōpererunt, quòd multi ex ipsorum fratribus in extremo essent periculo, obsessi ab hoste in castellis & oppidis Galaditicis: monitiq; vt properè illis succurrerent, per desertum illuc festinauerunt. In eo itinere Barasam oppidum oppugnare adorti, vi ceperūt: cæsisq; ad vnum puberibus tecta, igni subiecto, concremauerūt. Cumq; interim nox appeteret, nihilominus Iudas iter continuauit vsque castellum in quo Iudæos obsideri acceperat. quò cum mane peruenisset, offendit hostem iam scalas & machinas admouere mœnibus: iussoq; tubicine canere, & cohortatus suos, vt bonam ac fidelem operam præstarent periclitantibus fratribus, diuisis trifariam copijs oppugnatores à tergo aggreditur. Timothei verò milites cognito Maccabæum adesse, cuius virtutem & felicitatem iam ante suo periculo didicerant, sine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iudæis acriter insequentibus. Inde ad Mallen barbarorum vrbem flexo itinere, eaq; expugnata mares neci tradidit, ædificia incendio sunt consumpta. Eodem impetu & Chaspoma & Bosora cum alijs Galaditicæ regionis oppidis euersa sunt. Aliquanto pòst Timotheus contractis numerosis copijs, & inter cæteros auxiliares conducta manu Arabum, trans torrentem castra posuit contra oppidum Rafam. ibi hortatus est suos milites, vt strenuè pugnarent arcerentq; Iudæos à torrentis transitu. in hoc enim sitam victoriam, Iudæis futuris superioribus si transire potuerint. Iudas autem audito, quòd Timotheus paratus esset ad prælium, properè contra

Iudas copias inter fratres diuidit.

Simon hostib⁹ in Galilæa victis Iudæos captiuos liberat.

Iudas & Ionathas Iudæis in oppidis Galaditicis suppetias ferunt

Barasa oppugnata & concremata.

Iudas obsessis Iudęis in auxilium venit.

Timothei milites victi.

Malle expugnata.

Chaspoma & Bosora.

Timotheus iterū copias cōtrahit, & à Iuda vincitur.

An. mũdi 3801. Ante Christum natum 163.

eum duxit exercitum: traiectoq; torrente adortus hostes, partim resistentes prostrauit, partim in fugam compulit, armis etiam passim abiectis. horum nonnulli celeritate pedum salutem consecuti sunt, quidã verò in fanum quod Carnaim dicunt refugientes, tutos se ibi fore sperauerunt. At Judas & oppidum id occupauit, & incenso templo hostium alios flammis, alios ferro perdidit. His rebus feliciter gestis, & cõtractis è tota regione Galaditica Iudais, vnà cum vxoribus & liberis ac facultatibus in Iudæam eos traducebat. In eo itinere cum venisset ad Ephronem oppidum, per quod necessario transeundum erat, nisi retrorsum reuerti mallet, misit ad oppidanos rogans, vt patefacerent sibi transitum. nam obstructis portis viam interruperant. quod cum ab Ephronitis impetrare non posset, cohortatus suos, corona oppugnauit mœnia: & diem ac noctem ibi remoratus vi cepit oppidum: occisisq; omnibus maribus per incensi cineres traduxit exercitum. tantus autem erat occisorum numerus, vt in transeundo calcanda essent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnum campum veniunt, quà sita est Bethsana, Græcis dicta Scythopolis. inde in Iudæam reditum est hilariter, canente hymnos & victoriale carmen multitudine: votiuasq; hostias mactarunt pro incolumitate exercitus: quandoquidem post tot conflictus, ne vnus quidem è Iudæis desideratus est. Interea Iosephus Zachariæ filius & Azarias duces, qui, profecto Simone in Galilæam contra Ptolemaidenses, Juda verò & Jonatha fratre in Galaditicam, præsidio Iudææ relicti fuerant: volentes & ipsi aliquo memorabili facinore parare sibi gloriam, ad Jamniam venerunt. Vbi armis exceptì à Gorgia eius loci præside, amiserunt ad duo millia militum: nec prius destiterunt fugere quàm in Iudææ finibus. hæc autem clades merito illis accidit, ob contemptum Iudæ mandatum, qui interdixerat ne se absente manus cũ hoste conserrent: nam hoc quoque Iudæ prouidentiam commendat, quòd intellexit non impunè fore si à mandatis discesserint. Iudas autem & fratres eius continuabant bellum contra Idumæos, vrgentes eos vndiq;: expugnataq; Chebrone munitiones eius diruerunt, & turres cremauerunt suppositis ignibus: peruastatisq; agris hostium, euerterunt etiam Marissam oppidum. inde Azotum delati eodem impetu, expugnata ea quoque ac direpta, omnes ditati præda reuersi sunt in Iudæam victores & incolumes.

Iudæi è regione Galaditica in Iudæã traducti.

Ephron oppidũ expugnatum.

Mira Maccabæi victoria, vbi post multos conflictus, ne vnus quidem è Iudæis desideratus est.

Iosephus & Azarias à Gorgia victi, ad duo millia militum amittunt.

Chebron & Marissa expugnata.

CAP. XIII.

Antiochi Epiphanis apud Persas interitus.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. 1. Mac. 6. Antioch' Dianæ templum spoliare volẽs, Elymaida mouet, & turpiter inde se Babylonem recipit.

EODEM tempore Antiochus Rex superiores sui regni prouincias obeundo, audiuit esse in Perside vrbem prædiuitem Elymaida nomine, & in ea templum Dianæ opulentum, refertum omne genus donarijs: scuta etiã ac thoraces ibi asseruari, quondã relictos ab Alexandro Philippi filio, Rege Macedonũ. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus est. His verò qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territis, sed fortiter resistentibus, spe sua frustratus est. non contenti enim repulisse illum à mœnibus, recedentem etiã persecuti sunt, ita vt plurimis desideratis fugientis more Babylonem se reciperet. Quã cladem cum agrè ferret, nouus insuper accessit nuncius de profligatis, quos ad Iudaicum bellum reliquerat, ducibus, deq; Iudæorum in dies crescente potentia. Accedente igitur alia super aliam cura, impar solicitudini morbum sibi contraxit: quo magis ac magis inualescente, intelligens adesse fatale tempus, amicos conuocat:

An. mũdi 3802. Ante Christum natum 162.

Antiochus Epiphanes curis implicitus, morbem contrahit, & moritur.

eat: eiq; & vim morbi & cauſam indicat: nimirum quòd pœnas ob afflictam Iudæorum gentem lueret, atque ob ſpoliatum ſacrilegio templum, & contemtum cœleſtis numinis. atq; his dictis exhalauit animam. Quamobrem demiror Polybium Megalopolitanum, qui, vir alioqui probus, ait hunc Antiochum periſſe, quod conatus ſit Dianæ templi theſauros ac donaria diripere. voluiſſe enim tantum, ac non etiam perfeciſſe ſacrilegium, non videtur res digna ſupplicio. quòd ſi hæc cauſa Polybio digna videtur cur Antiochus deberet capite pœnas perſoluere, multò veriſimilius eſt ob exhauſtum ſacrilegijs Hieroſolymitanum templum acceleratum eſſe eius interitum. Si quis tamen magis probat Polybij ſententiam, cum eo nunc non libet contendere.

An. mũdi 3802. Ante Chriſtum natum 162.

Polybius Megalopolitanus de cauſa mortis Antiochi.

CAP. XIIII.

Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu Iudam in templo obſidet.

ÆTERVM Antiochus priuſquam extremum ſuum diem obiret, accitum ad ſe vnum ex purpuratis ſuis amicis Philippum gubernatorem regni conſtituit: traditoq; ei diademate regiaq; ſtola & anulo, iußit hæc Antiocho filio ſuo perlata reddere, multum obteſtans vt educationis curam haberet, & regnum ei ſeruaret vſq; dum per ætatem ipſe adminiſtrationi fieret idoneus. Defunctus eſt autem Antiochus anno centeſimo quadrageſimo nono. Lyſias autẽ poſteaquam populo indicauit Regis obitum, filium eius Antiochum ſub ſua tutela tum poſitum Regem conſtituit, impoſito illi Eupatoris cognomine. Interea qui Hieroſolymitanæ arcis præſidium tenebant Macedones cum Iudæorum perfugis, multa Iudæis inferebant incommoda. Excurrentes enim in eos qui ſacrorum cauſa templum adibant, conficiebant eos non magno negocio, quòd arx ipſi templo eſſet ſupra verticem. Quamobrem Iudas neceſſe habuit, oppugnare id præſidium, aduocatis ad id totius populi viribus. Annus autem is agebatur centeſimus quinquageſimus, ex quo primum ad Seleucum imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis & exſtructis aggeribus, totus incumbebat huic operi. multi tamen perfugarum noctu elapſi, adiunctis ſibi ſimilibus impijs, venerunt ad Antiochum, poſtulantes ne ſe in extremum periculum à ſuis tribulibus redactos deſpiceret: maximè cum patris ipſius autoritatem ſecuti in eam neceſſitatem adducti ſint, dum malunt patrios ritus quàm regia mandata contemnere. Nunc verò periculum eſſe ne Iudas arcem cum præſidio vi capiat, niſi ipſe maturè ſuis opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus eſt, accerſitiſq; amicis & ducibus, iußit eos mercenarium parare militem, & per totam ſuam ditionem delectus habere: ita vt breui confectus ſit exercitus peditum circiter centum millium, equitum verò viginti millia, atque inſuper duo & triginta elephanti. Cum his copijs egreſſus eſt Antiochia, commiſſa Lyſiæ adminiſtratione vniuerſi exercitus: & progreſſus vſque Idumæam, inde aſcendit ad oppidum Bethſura, benè munitum & expugnatu non facile. Bethſuranis autem fortiter reſiſtentibus, & admotas machinas per excurſiones igne concremantibus, multum temporis contritum eſt in hoc obſidio. Iudas autem cognito Regis aduentu, omiſſa oppugnatione Regi cum copijs obuiàm profectus caſtra poſuit circa fauces quaſdam dictas Bethzacharia, diſſitas ab hoſte ſeptuaginta ſtadijs. At Rex relictis Bethſuris, exercitum duxit ad eas fauces vbi Iudas

Antiochus Philippũ regni gubernatorem conſtituit, eiq; Antiochum filium tradit.

Hegio & Ruffinus Cap. 14.

Lyſias Antiochi filium Regem conſtituit, eiq; Eupatoris cognomen imponit, Macedones iq; arce Hieroſoly. multa Iudæis incommoda inferunt.

Iudas Maccabæus arcem oppugnat. An. mũdi 3803. Ante Chriſtum natum 161.

Perfugę Iudæi in arce ab Antiocho auxilium petunt.

Antiochus Eupator cum copijs in Iudæã proficiſcitur.

Bethſura obſeſſa.

Iudas cum copijs ad Bethzacharia, Regi obuiàm proficiſcitur.

An. mũdi 3803. Ante Christum natum 161.

castra metatuerat: & quamprimùm dies illuxit, aciem ceu pugnaturus iussit ire compositam. Cumq; non posset elephantos explicare per aciei latitudinem propter locorum angustias, iussit vt vnus post alium incederet, attributis, qui stiparent singulos, mille peditibus & equitibus quingentis. Beluis autem imposita erant celsa propugnacula instructa sagittarijs. reliquum autem exercitum ab vtroq; latere iussit montes ascendere, praepositis ex amicorum cohorte ducibus. atq; ita sublato militari clamore hostem aggreditur, micans aureis & areis clypeis, ita vt fulgore eorum coruscarent omnia. clamore autem reboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Judas tali aspectu est territus, sed excepto fortiter impetu hostium, circiter DC. *ex eis occidit, qui primi ad manus venerant. Caterùm Eleazarus eius frater, quem Auranem vocabant, conspicatus excellentem elephantum ornatum phaleris regijs, & ratus in eo Regem inuehi, vasto animo in eum fecit impetum. & occisis multis priusquam ad eum penetraret, cateris verò metu cedentibus, succedens sub eius ventrem confodit beluam, & ipse simul pondere eius illabentis oppressus est: atq; ita non tamen inultus interijt generosè inter aceruos hostilium cadauerum. Iudas autem animaduertens hostem tanto superiorem numero, Hierosolyma se recepit, volens arcem iterum oppugnatione aggredi. Antiochus verò parte exercitus missa ad oppugnanda Bethsura, cum reliquo venit Hierosolyma. Bethsurita territi apparatu regio, maximè cum commeatus eos deficeret, deditionem fecerunt, pacti prius vt hostis à se iniuriam omnem abstineat: quod quidem a Rege non nisi salute tenus seruatum est: alioqui nudis eiectis oppidanis, suorum praesidium ibi constituit. Sed apud Hierosolyma per multum tempus eum tenuit templi obsidio, quod fortiter à Judais defensum est. nullam enim eis Rex tentauit machinam, quam non illi contrarijs machinationibus eluderent. tantum laborabatur victus penuria, quòd fructus veteres absumpserant, & annus inciderat septimus, per quem fructus non colliguntur, quòd eum cessare ab agricultura lex nostra iubeat, nec permittat tum vel arare terram vel serere. quo factum est vt multi se clàm subducerent propter inopiam, vt penes paucos templi tutela remanserit. Caterùm Rex & Lysias imperator cognito, quòd Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, decreuerunt soluta obsidione illi occurrere, celantes tamen quantum fieri poterat id cõsilium, tàm militem quàm duces reliquos. Quapropter dissimulato aduentu Philippi, iussit Rex Lysiam vt alloqueretur duces & milites, dicens oppugnationem eam non esse modici temporis, quòd locus esset munitissimus, & commeatus eos iam deficerent, & auocarent multa regni negocia quae opus esset Regem componere. Itaque praestare fœdus & amicitiam cum hac gente facere, & sinere eos vti patrijs legibus, quibus priuari se non sustinentes rebellauerãt, atq; ita redituros esse in suam quemq; patriã. Quae sententia per Lysiam apud exercitum exposita, communi omnium suffragio comprobata est.*

Eleazarus Iudæ frater, elephantum occidit.

Iudas Hierosolyma se recipit, eumq; sequitur Antiochus.

Bethsuritæ deditionem faciunt.

Templum Hierosoly. obsessum.

Antiochus cognitò, quòd Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, obsidione soluta illi occurrit.

CAP. XV.

Antiochus omissa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.

TVM Rex misso caduceatore pacem Iudae ac cateris obsessis denunciat, libertatemq; viuendi proprijs legibus. Illi verò libenter hac audientes, accepta in hoc fide & iureiurando interposito, exiuerunt è templo. At Antiochus cum ingressus vidisset locum egregiè munitum, violato sacramento iussit suum exercitum, vt solo

Antiochus cum Iuda fœdus facit.

solo æquaret murum quo templum septum fuerat: & hoc facto reuersus est Antiochiam, ducens secum Oniam Pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lysias enim Regi consuluit vt eum interficeret: si vellet Iudæos quiescere, & ipse liber esse ab eorum molestationibus. hunc enim esse malorum omnium autorem & principium, qui persuasisset eius patri, vt Iudæos ab institutis patrijs deficere cogeret. Rex igitur Menelaum missum in Beræam Syriæ necauit, post exactum in Pontificatu decennium, hominem malum & impium, qui vt sibi Principatum adstrueret, totam gentem à religione deficere compulit. ei successit in Pontificatum Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Caterùm Antiochus cum offendisset Philippum iam occupasse tyrannidem, bello victum, & in potestatem suam redactum affecit supplicio. Filius autem Pontificis Onias, quem diximus orbatum patre adhuc puerum, videns quòd Rex interfecto ipsius patruo sacerdotium Alcimo dedisset nihil pertinenti ad cognationem Pontificum, Lysia suadente vt transferret eum honorem in aliam familiam, fugit ad Ægypti Regem Ptolemæum: apud quem & vxorem eius Cleopatram in precio habitus, impetrauit ab eis locum in præfectura Heliopolitana, in quo templum Hierosolymitano simile exstrueret, de quo aliàs dicemus tempestiuius.

An. mũdi 3803. Ante Christum natum 161.

Antiochus murum quo templum septũ erat, solo æquat.

Onias Pontifex, qui & Menelaus, à Rege abducitur.

Alcimus siue Iacimus Pontifex.

An. mũdi 3804. Ante Christum natum 160.

Philippus ab Antiocho supplicio affectus.

Onias Pontificis filius in Aegypto templum Hierosolymitano simile extruit.

CAP. XVI.

Bacchides Demetrij Dux cum exercitu contra Iudæos missus, infecto negocio ad suum Regem reuertitur.

EODEM tempore Demetrius Seleuci filius à Roma profugus Tripolim occupat in Syria: assumptoq; diademate, & contractis quotquot potuit militibus mercenarijs regnum inuadit: cumq; certatim ad eum populi deficerent excipientes eum obuijs manibus, etiam Antiochum Regem & Lysiam comprehensos viuos ad eum perduxerunt: qui mox iussu Demetrij necati sunt, post exactum regni Antiochi annum alterum, sicut & in alijs commentarijs diximus. Ad nouum Regem confluxerunt multi Iudæorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus Pontifex: accusabantq; totam gentem, præcipuè Iudam cum fratribus, quòd post interfectos omnes amicos & fautores Regis, se quoq; eiecissent è patria, metu coactos solum vertere: postulabantq; vt ex amicis quempiam eò mitteret, qui cognosceret quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eò Bacchidem amicum Regis Antiochi Epiphanis, virum streuum cui tum Mesopotamiæ præfectura credita fuerat: & commendato illi Alcimo, traditoq; exercitu, iubet vt Iudam & eum sequentes internecione deleat. Ille profectus Antiochia cum his copijs, postquam peruenit in Iudæam, misit ad Iudam & fratres inuitans eos ad pacem & amicitiam. Volebat enim dolo eum circumuenire. Sed ille noluit ei se credere, quòd videret adesse exercitum, quem putabat adductum belli potius quàm pacis gratia. Quidam tamẽ è populo credentes his quæ Bacchides per præconem denunciauerat, & nihil sibi timentes ab Alcimo propter communem patriam, ad eos se contulerunt. & accepto ab vtroq; iureiurando, nihil mali passuros nec se nec eiusdem factionis homines, eorum fidei se commiserunt. Bacchides autem non seruata fide sexaginta interfectis ex eo numero, cæteros cautiores iam factos deterruit, quò minus ad eum accederent. itaque amoto exercitu à Hierosolymis postquam peruenit ad vicum Bethzetho, comprehendit multos perfugas

Hedio & Ruffinus Cap. 15. 1. Mac. 7.

Demetrius Tripolim aliasq; Syriæ vrbes occupat, & Antiochum & Lysiam necat.

Alcimus Pontifex cũ perfugis Iudã apud Demetrium accusat.

Bacchidi Demetrius Alcimum commendat, eiq; vt Iudam internecione deleat, mandat.

Bacchides multos sibi credentes interficit.

An. mũdi 3804 Ante Christum natum 160.

perfugas & quosdam è populo, & occisis omnibus iussit eius regionis homines parere Alcimo, ad cuius præsidium relicta sub eo parte exercitus, Antiochiam ad Regem Demetrium reuersus est. Alcimus autem volens Principatum sibi constabilire, & intelligens ad hanc rem opus esse popularium beneuolentia, comiter ac blandè appellabat omnes, & loquendo singulis ad gratiam, breui numerosam manum adiunxit ad priorem quam antè habuerat. horum pleriq; erant impij & profugi, quorum opera & ministerijs vtèndo regionem obibat, occidens eos qui erant Iudæ partium, quotquot in suam potestatem redigere poterat. at Judas animaduertens tantoperè creuisse illius potentiam, & multos probos ac pios homines extinctos eius violentia, ipse quoq; obibat regionem, interficiens quotquot in manus eius venirent è studiosis Alcimi. Qui videns se viribus imparem, quò posset diutius resistere, decreuit confugere ad auxilium & opes Regis Demetrij. Profectus igitur Antiochiam solicitabat contra Judam illius animum, accusans quòd plurimas ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi maturè misso illuc exercitu, vir audax & facinorosus pœnas debitas lueret.

Bacchides magnam tyrannidem in Bethzecho exercet.

Alcimus popularem auram sibi concilians, eos qui sunt Iudæ partium occidit.

Iudas Alcimi potentiæ resistit

Alcimus Iudã apud Demetrium accusat.

CAP. XVII.

Nicanor post Bacchidem dux contra Iudam missus, vnà cum vniuerso exercitu internecione perijt.

Hedio & Ruffinus Cap. 16. 1. Mac. 7.

DEMETRIVS verò ne suis quidem rebus tutum existimans si ita Judæ vires augeri sineret, Nicanorem mittit, amicorum carissimum simul & fidissimum: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: attributoq; quantum satis contra Judam putabat exercitu, iussit nemini parcendo cum ea gente bellum gerere. Is profectus Hierosolyma, & primùm dissimulans hostem, decreuit specie pacificatoris dolo Judam intercipere. aiebat enim nihil esse causa cur belli subire deberent aleam, paratum se illi cauere iureiurando sanctissimo, si quid fortè periculi metuat. In hoc enim tantum se venisse cum amicorum comitatu, vt mentem sui Regis ei notam faceret, quàm propensus sit in fauorem Judaici generis. hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data vicissim & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cum toto exercitu. Cumq; post primam salutationem colloqueretur cum Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit vt eum comprehenderent. Ille maturè intellectis insidijs properè ad suos refugit: & detecto iam dolo ad apertam vim vterq; se vertit. Commisso deinde prælio propè vicum Capharsalamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanam arcem compulsus est. Reuertenti deinde prater templum Nicanori sacerdotes facti sunt obuiam, ostentantes victimas, quas se dicebant oblaturos Deo pro salute Regis Demetrij. at Nicanor ne à conuicijs quidem in Deum temperans, minatus est nisi populus Iudam sibi traderet, breui se reuersurum, & in templum ipsum sauiturum, ita vt ad solum vsq; id diruat. atque cum his minis reliquit Hierosolyma. at sacerdotes tali denunciatione mœsti, cum lacrymis Deo supplicauerunt, vt sacratam sibi adem vnà cum suis cultoribus tutaretur ab hostium iniuria. Nicanor verò egressus Hierosolyma castris locũ optauit apud vicum Bethoron, vbi se cum eo coniunxit alia manus recens tum è Syria veniens. Iudas quoq; castra posuit ad alium vicum nomine Adaso, triginta modò stadijs distantem ab hostibus, habens circa se non plus mille militum. hos cohortatus

Demetrius Nicanorem contra Iudam mittit.

Nicanor hostem dissimulans, dolo Iudam intercipere conatur.

Nicanor populo nisi Iudam sibi traderent, se templum euersurum minatur.

tatus ne terreãtur hostium multitudine, néue cogitent cum quàm multis decernerent, sed quales ipsi & pro qualibus præmijs contenderent, iußit forti animo hostem aggredi & pugnam capessere. itaque edito acri certamine, multi ceciderunt ex hostibus, & iuter cæteros Nicanor & ducis & militis strenui perfunctus officio. quo iacente, ne cætera quidem acies substitit amplius, sed amisso duce verterunt terga, arma iactantes, quò expeditius fugerent. Iudas verò impigrè cum suis persequens sæuiebat cædibus: & tuba significabat vicinis oppidis & vicis victoriam: moxq; vndique armati prosilientes profligatis inconditè ruentibus occurrebant infestis gladijs, ita vt ne vnus quidem incolumis euaserit ex nouem millibus: tot enim in vniuersum fuerant. Ea victoria contigit decima tertia die mensis Adar, vt nostri nominant, qui Macedonibus dystrus dicitur: eaq; die festiuitatem nostri per singulos annos renouant ob rei prosperè gestæ memoriam. Post eam victoriam aliquantisper quieuit Iudæorum gens à continuis conflictationibus, pacis ocio perfruens, donec iterum in eadem reuoluta est discrimina. Alcimo autem Pontifici volenti demoliri veterem adyti parietem, sanctorum vatum ædificium, morbus diuinitus inflictus est, per quem repentè voce priuatus in terram procidit, & cruciatus non paucis diebus miserè perijt, post exactum in Sacerdotio quadriennium: quo defuncto Pontificatum populus communibus suffragijs Iudæ tradidit. Qui quoniam multa audierat de Romana potentia, quòd deuictis Gallis & Hispanis ac Carthaginensibus Græciam quoque subegerint, & Reges Perseum, Philippum, magnumq; Antiochum perdomuerint, decreuit conciliare sibi eorum amicitiam. Missis igitur in hoc Romam duobus ex amicorum numero, Eupolemo Ioannis & Jasone Eleazari filio, rogauit, vt in societatem reciperetur & amicitiã, & vt Demetrio scriberent, ne posthac Iudæos bello lacesseret. Hanc legationem senatus admisit, & auditis eorum postulatis amicitiam annuit. moxq; Senatusconsultum de ea re factum inscriptum æreis tabulis relatum est in Capitolium: cuius exemplar in Iudæam missum est. erat autem Senatusconsultum de societate & amicitia Iudæorum huiusmodi. Ne cui Romana ditionis cum Judæis bellum gerere liceat, neq; præbere hostibus eorum triticum, aut naues, aut pecuniã. vtq; si quis Iudæos inuadat Romani succurrant pro viribus: & vicissim si quis Romanos bello impetat, Iudæi contra eum sint auxilio. Quòd si Iudæi velint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de communi populi Romani sententia: idq; ita demum ratum fore. Scriptum est hoc Senatusconsultum per Eupolemum Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub Pontifice Iuda, & duce Simone fratre ipsius. Atq; hoc fuit primum inter Romanos & Judæos fœdus societatis ac amicitiæ.

An. mũdi 3804. Ante Christum natum 160.

Nicanorem & copias Iudas in fugam vertit.

Adar, Martius.

Alcimus Pontifex mortuus.

Hedio & Ruffinus Cap. 17. 1. Mac. 8. Iudas fœdus facit cũ Romanis.

Senatusconsultũ Romanorum, de societate & amicitia Iudæorum.

CAP. XVIII.

Bacchidis denuò missi contra Iudæam victoria.

DEMETRIVS autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exercitus, rursum Bacchidem in Iudæam misit cum alijs copijs: qui ex Antiochia profectus in Iudæam, ad Arbela oppidum Galilææ castra posuit: & expugnatis illic speluncis ad quas magnus hominum numerus confugerat, properabat inde Hierosolyma. & cognito quòd Iudas in Berzetho vico suum contineret militem, raptim contra eum duxit peditum viginti, equitum verò duo millia, cum Judas non plus

Hedio & Ruffinus Cap. 18. 1 Mac. 9. Bacchidem Demetrius cum copijs in Iudæã mittit.

Bacchides cum viginti duob. millibus militum Iudę occurrit.

An. mūdi 3804. Ante Christum natum 160.

haberet quàm mille milites. ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum desertis castris diffugerunt, ita vt octingenti tantum reliqui fuerint. Judas autem quamuis imminente iam hoste destitueretur milite, tamen quia non erat vnde delectum in supplementum faceret maximè in tali temporis angustia,

Iudas paucis militibus numerosum exercitum aggredi conatur.

decreuit cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus vt generosè subirent pericula, iussit eos prodire in aciem. quibus consulentibus, vt tunc se in tutum reciperet, cum sit tanto inferior & numero & viribus. ac mox maioribus copijs hostem inuaderet: Absit, inquit, vt me terga obuertentem hostibus sol aspiciat. nam etiamsi mori nunc oporteat, nunquam tot res hactenus egregiè gestas, tantamq; virtute partam gloriam ignominiosa fuga maculaturus sum. Atque ita suorum reliquias cohortatus persuasit, vt intrepidè exspectarent conflictum hostium.

CAP. XIX.

Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.

Bacchides aciem instruit, & cum Iuda signa confert.

INTEREA Bacchides productis extra castra copijs instruebat aciem, equitũ alas hinc & inde in vtroq; cornu collocãs, in fronte leuem armaturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicæ: ipse in dextro cornu locum sibi optauit. Sic instructa acie postquam venit in conspectum hostium, iussit signa canere, & militem cum clamore eos inuadere. Idem & Judas fecit collatisq; signis certatũ est vtrinq; acriter: donec vergente iam sole Iudas animaduertens Bacchidem cum robore militum pugnam in dextro cornu ciere, cum audacissima

Iudas hostium Phalangem perrumpit, quosdam trucidat, ipse circumuentus vulneratur & interficitur.

manu iuuenum in eum irruit. Perruptaq; phalange penetrauit in mediam aciem: & impulsis in fugam aduersariis persecutus est eos vsq; montem qui Azara dicitur. id conspicati qui sinistrum cornu tenebant, à tergo adorti Iudam circumueniunt. qui videns nullum superesse effugium vrgentibus circumquaq; hostibus, in vestigio cum suis constitit: & cæsis hostium plurimis lassitudine magis quàm vulneribus confectus cecidit non inultus, ad priora præclara facinora

extremo

extremo hoc mortis decore addito. quo proſtrato non habentes amplius quem ſequerentur milites orbati tanto imperatore, tum demum in fugam effuſi ſunt. Simon autem & Ionathas fratres inducijs factis recepto Iudæ cadauere, delatum in Modim vicum magnifico funere intulerunt monumento patrio, & publico luctu per aliquam multos dies honorauerunt eius memoriam. Hic finis fuit Iudæ viri generoſiſſimi & bellicoſiſſimi, qui memor mandatorum Matthiæ patris, nullum vnquam pro libert ate populariũ defugit aut laborem aut periculum. quapropter meritò virtutis ſempiternam poſt ſe reliquit gloriam, liberatæ è Macedonum ſeruitute patria, & per triennium ante obitum adminiſtrato Pontificali ſacerdotio.

An. mũdi 3[illegible] Ante Chriſtu[illegible] natum 160.

Iudas in Modim ſepultus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XIII.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIII. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Ionathas defuncto fratri ſuo Iudæ in principatu ſuccedit.
II. Ionathas feſſum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.
III. Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.
IIII. Demetrius miſſa legatione ad Ionathan multis muneribus eum ad amicitiam ſuam pertrahit.
V. Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato Pontificatu Ionathan in partes ſuas traducit.
VI. De templo Dei ab Onia ædificato.
VII. Quòd Alexander poſt mortem Demetrij Ionatham in ſummo honore habuit.
VIII. Demetrius Demetrij filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recepit.
IX. Tryphon Apamenus poſt deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum aſſerit, recepto in amicitia Ionatha.
X. Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atq; interfecto Simoni eius fratri bellum infert.
XI. Quòd Simoni Iudæorum gens & Pontificatum ſimul & copiarum imperium detulit.
XII. Simon Tryphonem in Dora compulſum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat, fœdere.
XIII. Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius è terra profligatur.
XIIII. Quod Simon à genero ſuo Ptolemæo in conuiuio per dolum occiſus eſt.
XV. Quomodo fruſtratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus eſt.
XVI. Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300 talentis fœdus cum eo inijt.
XVII. Hyrcani expeditio in Syriam.
XVIII. Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.
XIX. Ariſtobulus primus ſibi Diadema imponit.
XX. Alexandri Iudæorum Regis res geſtæ.
XXI. Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.
XXII. Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum ſuperat.
XXIII. Antiochi Dionyſi in Iudæam expeditio.
XXIIII. Alexandro mortuo vxor Alexandra in regnum ſuccedit.

CAP. I.

An. mūdi 3805. Ante Christum natum 159.

Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit.

QVEMADMODVM *libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudaorũ denuò receperit, & quo pacto dux & propugnator eorum Judas post multa exhausta certamina postremò prælio fuerit occisus, in præcedenti libro satis declarauimus. Post eius obitũ quotquot Iudæorum à pietate desciuerant, resumptis animis infestabant reliquos populares: ita vt accedente etiam fame, quæ tum fortè regionem eam totam occupauerat, multi non feren-*

Iudæi à profugis & penuria coacti Macedonicæ factioni sese adiungunt.

tes geminatum infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersarijs ingruens, coacti sint adiungere se factioni Macedonicæ. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorum desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus prætulerant, his administrationem regionis commisit: qui comprehensis Iudæ amicis & fautoribus,

Bacchides Iudæ fautores interficit.

Bacchidi eos tradiderunt. & is tortos primùm cruciatosq; ad libitum, postremò omnes ad vnum enecabat. In hac tanta calamitate constituti Iudæi, quantam post captiuitatem Babylonicam nunquam experti fuerant, quotquot erant reliqui ex Iudæ socijs, veriti gentis interitũ adiuerunt Ionathan eius fratrem: rogabantq; vt germani æmulus fieret, qui ad extremum halitum libertatem propugnans præclaris conatibus sit immortuus: nec sineret totã gentem sine præside

Ionathas Iudæ fratri communibus Iudæorum suffragijs succedit.

venire in extremum salutis periculũ. Tum Ionathas paratum se vel ad mortem obtulit pro tutela populi, & visus dignus qui Iudæ fratri suo succederet, communibus Judæorum suffragijs administrandæ militiæ præfectus est. Quo comperto Bacchides veritus ne Jonathas quoque multum negotiorum exhibeat Regi &

Bacchides Ionathan tollere conatur.

Macedonibus, quemadmodum antè Judas fecerat, decreuit eum dolo tollere: sed hoc eius propositum nec ipsum nec Simonem fratrem latuit. quamobrem maturè moniti assumpta sociorum manu in desertum vrbi vicinum celeriter refugerunt: & cum venissent ad aquam quæ dicitur lacus Asphar, ibi mo-

Bacchides copias cõtra Ionathan ducit.

rabantur. Porrò Bacchides sentiens eos timere & in desertis illis latitare duxit contra eos omnes suas copias, & positis vltra Iordanem castris confluentem illuc militem recipiebat. Jonathas autem cognito illius aduentu, misit fratrem suum Joannem Gaddim ad Nabathæos Arabas, vt apud eos impedimenta deponeret, donec armis cum Bacchide decerneret. erant enim amici. sed

Ioannes Iudæ frater ab Amaræi filijs interfectus.

in itinere inuaserunt eum Medabenses Amarei filij. direptisq; impedimentis & quicquid secum deferebat, comprehensum interfecerunt cum omnibus socijs: cuius facinoris paulo post pœnas dederunt eius fratribus, sicut suo loco dicetur. Bacchides autem cognito quòd Jonathas castra haberet in Iordanis

Bacchides Ionathan Sabbato aggreditur, & duo millia militum amittit.

paluſtribus, sabbato illum aggressus est ratus non repugnaturum propter religionem diei. at ille cohortatus socios, & ostenso periculo quod, nisi viri essent, non possent euadere, clausi à tergo amne, à fronte hostibus: votisq; Deo factis pro victoria, impigrè hostem aggreditur, & prostratis non paucis, videns ipsum Bacchidem in se ruere, ferire eum conatus est. sed cum ille cautè ictum declinasset, Jonathas cum socijs desilientes commiserunt se flumini, & in oppositam ripam enatarunt, hostibus non ausis traijcere, sed ad Hierosolymitanã arcẽ reuertentibus, desideratis ex eorum numero fermè duobus millibus. post eum conflictum Macedo communiuit aliquot oppida, Hierichuntem, Emmaumtem, Betheron, Bethellam,

Bethellam, Thamnatam, Pharathonem, Tochoam, Gazara, additis mœnibus & turribus, vt impositis in eas præsidijs, res Iudæorum inde infestaret excursionibus: sed nihil aquè, vt Hierosolymitanam arcem muniit, in qua acceptos à Iudæorum primatibus filios obsides inclusit, vt ibi custodirentur. Eodem tempore nunciatum est Jonathæ & Simoni fratribus, quòd Amarai filij celebraturi essent nuptias, & adducturi sponsam ab oppido Gabatha, filiam illustris cuiusdã inter Arabas: eamq; puellam traducendam cum pompa sumptuosa & splendida. Fratres autem existimantes opportunissimum ad vindictam tempus sibi oblatum, & facilè vlturos se iniuriam fratri illatam, versus Medabam properauerunt, & insidijs in monte collocatis expectabant eorum transitum. Vt verò in conspectum venit sponsus cum virgine & amicorum comitatu, vt fieri solet in nuptijs, coorti ex insidijs omnes ad vnum interfecerunt, & cum ornamentis cæteraq; præda reuersi sunt voti compotes, & egregiè vlti germani interitum de Amarai filijs. ceciderunt enim hi non soli, sed cum vxoribus, liberis & amicis, vsque ad quadringentorum numerum. Atque ita Simon cum Ionatha in palustria Iordanis reuersi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæã præsidijs dispositis, ad Regem suum reuersus est: quo tempore per integrum biennium status rerum Iudaicarum fuit pacatior. Transfugæ autem & vulgus impiorum hominum, videntes Jonatham & eius factionem securè versari in Iudæa, propter tranquillitatem temporum, per nuncios solicitauerunt Demetriũ, vt Bacchide misso Ionatham in potestatem suam redigeret. fore enim hoc perfacilè, & vnica nocte posse omnes eius milites insperato incursu opprimi. qui vbi iussu Regis in Iudæam peruenit, ad omnes eius regionis amicos suos & auxiliares scripsit, darent operam, vt comprehenderetur Ionathas. Cumq; omnium insidijs appeteretur, nec tamen quicquam proficerent: cautus enim erat, vt qui dolum præsenserat: iratus Macedo transfugis, putansq; & se & Regem ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis L. *præcipuos. Ionathas autem cum fratre & suorum manu metu secessit in vicum Bethalagam, qui in deserto situs est: eumq; muniuit mœnibus & turribus, vt tutum haberet receptaculum. quo audito Bacchides cum totis suis copijs, adiunctisq; Iudæorum suæ factionis auxilijs cõtra eum profectus est: & aggressus oppugnare munitiones, per aliquot dies in eo conatu perstitit. at ille nihil territus restitit acriter: relictoq; ad oppidi tutelam Simone fratre clam egressus, & collectis in vicina regione suæ factionis hominibus, noctu in Bacchidis castra irruit, & multis trucidatis effecit, vt frater aduentum suum cognosceret. quamprimum enim tumultum sensit in castris hostium, eruptione facta incendit eorũ machinas, cæde etiam non mediocri edita. Bacchides verò videns se à fronte ac tergo inuasum ab hostibus, re inopinata consternatus ob insperatum obsidionis exitum, vix fuit compos animi. totam autem indignationem effudit in transfugas, vt impostores, quorum opera missus à Rege fuerat, vnum cogitans quomodo ex dignitate sua & Regis obsidioni fine imposito, exercitum sine ignominia posset reducere.*

An. mũdi 3808. Ante Christum natum 156.

Hierosolymitana arx munita.

Ionathas & Simon in Amaræi filiis Ioanis fratris mortem vlciscuntur.

Demetrius solicitantibus transfugis Bacchidem cum copijs contra Ionathã mittit.

Bacchides iratus trãsfugis dum Ion... potestas ipsi non datur, quinquaginta ex eis interficit

Ionathas cum fratre in Bethalaga obsessus.

Iudas oppidũ egressus, noctu in Bachidis castra irruit.

Bacchides indignationem in transfugas effundit, & quomodo exercitum sine ignominia posset reducere cogitat.

An.mũdi 3808. Ante Christum natum 156.

CAP. II.

Ionathas fessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.

1.Mac.9. Bacchides cum Ionatha fœdus facit.

QVA eius voluntate cognita Ionathas, misit ad eum nuncios, petens societatem & amicitiam inter se & eum fieri, captiuis vtrinque redditis. Id Bacchides ratus sibi honorificum, & oblatam occasionem qua posset non inglorius obsidionem soluere, amicitiã cum Ionatha iniit, iureiurando interposito, neutrum arma moturum in alterum: redditisq; & receptis captiuis, Antiochiam ad suum Regem reuersus est: nec vnquam posthac Iudæam cum exercitu repetiit. Ionathas verò hanc

Ionathas apud Machmam degit, patriæq; desertores punit.

securitatem nactus, & degens apud Machmã oppidũ, administrationi rerum & iuri populis reddendo operam impendit, & seuerè animaduertens in religionis patriæ desertores, repurgabat suam gentem ab huiusmodi contagionibus.

CAP. III.

Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.

Hedio & Ruffinus Cap.11. Alexander Antiochi Epiphanis filius in Syriam veniens, Ptolemaidem occupat.

ANNO autem sexagesimo supra centesimum Alexander Antiochi Epiphanis filius veniens in Syriam Ptolemaidem occupauit, proditione militum, qui eam tenebant præsidio, moresq; Demetrij oderant, vt parum comis & superbi admodum. Inclusus enim in Regium quoddam castellum munitum quatuor turribus, non procul situm ab Antiochia, neminem admittebat: & omissa reipublicæ cura degebat in ocio per segniciem, vnde grauiora etiam odia contra

An. mũdi 3813. Ante Christum natum 151.

Demetrius in Alexãdrum mouet.

eum exorta sunt, sicut alibi à nobis dictum est. Audito igitur quòd Alexander occupasset Ptolemaidem, cum omnibus copijs contra eum profectus est.

CAP. IIII.

Demetrius, missa legatione ad Ionathan, multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit.

1.Mac. 10.

MISIT etiam legatos ad Ionatham, inuitans eum ad societatem & amicitiã, præuenire Alexandrũ cupiens, ne fortè ille prior impetraret illius auxiliũ, idq; eo facilius, quòd odia inter se & Ionatham interceserant: cui mandabat, vt haberet delectum militum, & arma pararet, reciperetq; Iudæorũ obsides, quos Bacchides in Hierosolymitanam arcem incluserat. Talis conditio cum offerretur à Demetrio, Ionathas venit Hierosolyma, & legit Regias literas, audiente tam populo quàm arcis præsidio. quibus lectis impij & transfugæ, qui in arce erant, vehementer sunt territi, quòd Rex Ionathæ & exercitum colligere permitteret, & obsides recipere: quos suis quemq; parentibus restituit. Atque ita Ionathas Hierosolymis habitabat, suo arbitratu multa in ea vrbe reparans. nam & mœnia eius iussit saxo quadrato exstrui, quo firmiora essent cõtra assultus hostium.

Macedonici milites relictis præsidijs Antiochiã sese recipiũt.

Quod vbi senserunt, qui dispersi erant per præsidia, omnes, relictis illis, receperunt se Antiochiam, exceptis solis qui Bethsura tenebant & arcem Hierosolymis. nam horum maxima pars constabat ex Iudæis veræ religionis desertoribus, & ideo præ metu non sustinuerunt præsidia relinquere.

Alexan-

CAP. V.

Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato Pontificatu Ionatham in partes suas traducit.

An. mũdi 3813. Ante Christum natum 151.

ALEXANDER autem cognito quid Demetrius Ionathæ promiserit, nec ignorans viri fortitudinem, & quomodo se gesserit contra Macedonas, tum qualiter vexatus sit à Demetrio eiusq; duce Bacchide, apud amicos dictitabat, non posse se eo tempore commodiorem socium inuenire quàm Jonatham, qui & virtute sit eximia, & peculiares odij causas contra Demetriũ habeat, quod, datis vicissim & acceptis cladibus, exacerbatũ fuerat. Itaq; si idem ipsis videtur, adesse occasionem inuitandi hominem ad amicitiam. cumq; id purpuratis quoque suis probari animaduerteret, scripsit talem epistolam. Rex Alexander, Ionathæ fratri salutem. Quia iamdudum audiuimus de fide tua, simul & fortitudine, mittimus ad te, qui de societate agant, & amicitia: & nostro suffragio hodie te Pontificem Iudaorũ constituimus, & in amicorum nostrorum numerum asscribimus. mitto etiam tibi munera, stolam purpuream & coronã auream, & rogo, vt sic honoratus à nobis, non cedas nobis mutua beneuolentia. His literis acceptis Ionathas Pontificiam stolam induit, in ipso scenopegiæ festo, post quadrienniũ exactum à Iudæ fratris obitu, cum vacasset interim Sacerdotium: moxq; contraxit exercitum, & fabricauit magnũ armorum numerum. Demetrius verò hoc cognito multum doluit, damnans suã cunctationem, quòd nõ praeueniens amulum eblanditus sit Ionathæ fœdera, sed elabi sibi hanc occasionem, & ab Alexandro arripi passus sit. Scripsit tamen etiam ipse Pontifici & populo in hanc sententiam. Rex Demetrius, Ionathæ & Iudaorum genti salutem. Quoniam seruastis nostra fœdera, & solicitantibus vos inimicis nostris non accessistis, equidem laudo vestrã fidem, hortorq; vt cõstantes sitis in ea, dignã percepturi à nobis gratiam. Remittam enim vobis maximam tributorum partem: & iam nunc remitto quæ pendebatis, tàm mihi quàm his qui me præcesserunt Regibus: insuperq; salis precium & aurum coronariũ. & tertias seminis dimidiamq; partem fructus arborei solitã mihi cedere, ab hodierno in posterũ vobis remitto: simulq; quod in singula capita pendebatur ab his qui Iudæam incolunt, & tres attributas ei toparchias, Samariã, Galilæam & Peræam, vobis concedo in perpetuum. Et Hierosolymitanã vrbem sacram esse volo, & ius asyli habere, immunemq; esse cũ suis finibus à tributis atq; decimis. Arcem etiã eius permitto Pontifici vestro Ionatha, vt quos ipse fidos & amicos probauerit, in præsidio eius constituat. Eos quoq; Iudæos, qui iure belli capti, seruitutem in nostra ditione seruiunt, in pristinã libertatem restituo, ac ne iumenta quidem ad angarias adigi permitto. Sabbatis item & festis solennibus, & tribus diebus ea præcedentibus immunitatem concedo. Eodem modo Iudæos, qui in mea ditione habitant, liberos & sine molestia degere volo: & quicunque ex eis mecum militare voluerint permitto, duntaxat vsque triginta millium numerum: idq; ea conditione stipendiorum, qua cæteros meos milites. Habebo etiam eos in præsidijs & in meo satellitio, & principes eorum in aulicorum meorum numero. Permitto etiam, vt patrijs vtãtur legibus, & ipsi & tres attributæ eis præfectura: vtq; Põtifici cura sit, nequis Iudæus aliud templum præter Hierosolymitanum religionis ergò adeat. Præterea do in singulos annos ex meis rationibus in sumptus sacrificiorum quindecim millia sicloruũ argenti

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

Alexander Ionatham in suas partes traducere conatur Pontificatũ deferendo.

Ionathas Põtifex exercitum colligit.

Demetrius se præmissis in amicitiam Ionathæ insinuare conatur.

An. mũdi 3813. Ante Christum natum 151.

argenti, & quod pecuniæ superfuerit vestrum esse iubeo. & decem illa drachmarum millia, quæ de templo accipiebant Reges, sacerdotibus atque ministris templi remitto, ad quos ea pertinere compertum mihi est. Quicunque etiam confu-

gerint in templum Hierosolymitanum, fanumq; contiguum, siue ob debitam Regi pecuniam, siue alia de causa, immunes sint ab omni vexatione, tam ipsi quàm eorum facultates. Permitto etiam, vt reparetur templum, & operum sumptus de meis pecunijs fieri iubeo: sicut & mœnia & turres altas aquè de meo volo ædificari. tum si qua sunt loca per Iudæam apta ad struendas arces, imponendaq; præsidia, & hæc meo sumptu muniantur. Atque hæ fuerunt literæ ac pollicitationes Demetrij. Alexander autem Rex magnis copijs contractis tam è mercenario milite, quàm eo qui in Syria defecerat a Demetrio, omnes in hostem duxit, collatisq; signis sinistrum cornu Demetrij oppositam sibi aciem terga coëgit vertere: harentesq; diu fugientũ vestigijs etiam castra eorũ diripuerunt. at dextrũ cornu, in quo Rex ipse pugnabat, compulsum est loco cedere: & reliquis effusè fugientibus, Demetrius fortiter decertans alios hostium occidit, alios non sustinentes ipsius impetum persequens, abreptus est in cœnum quoddam profundum & transitu difficile: vbi prolapso equo, omni effugio destitutus, ab accurrentibus oppressus est. Circumdatum enim corona confixerunt iaculis. at ille etiam pedes generosè repugnabat, donec crebris vulneribus confectus succubuit. Hic fuit finis Demetrij post exactum regni annum vndecimum, sicut in alijs commentarijs iam ante demonstrauimus.

Alexandri cum Demetrio pugna & victoria.

CAP. VI.

De templo Dei ab Onia ædificato.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. Onias, Põtificis Onię filius, in Aegypto tẽplum ædificare molitur.

An. mũdi 3814. Ante Christum natum 150.

ONIAS autem Pontificis Onia filius, qui profugus Alexandriæ degebat apud Ptolemæum Philometorem, vt iam antè diximus, videns Iudæam vastatam à Macedonibus, eorumq; Regibus, & sibi æternam memoriam parare volens, decreuit à Rege Ptolemæo & Regina Cleopatra per literas petere, vt sibi liceat in Ægypto instar illius Hierosolymitani templi ædificare, & in eo Leuitas & Sacerdotes

cerdotes ex ſuo genere conſtituere. Hoc autem conſilium cepit fretus maximè Propheta Eſaia vaticinio, qui ante DC. amplius annos prænunciarat fore omninò, vt templum aliquando Deo maximo ædificaretur in Ægypto, idq; hominis Judæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus ſcribit Ptolemæo & Cleopatræ talem epiſtolam: Dum in bello ſtrenuam vobis operam nauans cum Deo varias regiones obirem, animaduerti apud Cœleſyriam & Phœnicen & Leontopolim, quæ eſt in præfectura Heliopolitana, aliſq; in locis Iudæos præter decorum habere templa, & ideo malè inter eos conuenire: quod & Ægyptijs vſu venit, propter multitudinem templorum & diuerſitatem religionum. Et quia locum idoneum inueni apud caſtrum quod agreſtis Bubaſtis dicitur, plenum varia materia ſacriſq; animalibus, rogo, vt mihi permittatis templum, quod illic eſt nulli ſacratum numini iamq; collapſum, repurgare, & aliud loco eius Deo maximo exſtruere ad Hieroſolymitani illius ſimilitudinẽ, pari etiam modo & menſura, pro ſalute tua & Reginæ, atque liberorum veſtrorum: vt Iudæi qui Ægyptum incolunt illuc conuenientes, quo magis alunt mutuam concordiam, eo accommodatiores fiant tuis vſibus. Nam & Eſaias vates prædixit, quòd erit Domino Deo ſacrarium in Ægypto, & alia multa de eo loco cecinit. His Onia literis acceptis Rex, & ſoror eius, ac coniux Cleopatra, declarauerunt ſuam pietatem, per epiſtolam, quam ei reſcripſerunt. Nam peccatum hoc, & prænaricationem legis à ſe in Onia caput reiecerunt, Sic enim reſcriptum habet: Rex Ptolemæus & Regina Cleopatra Oniæ gaudium. Legimus tuas literas, in quibus poſtulas, vt tibi permittamus, illud apud Leontopolim præfectura Heliopolitana collapſum templum repurgare, quod vocatur agreſtis Bubaſtis: quod ſanè miramur, ſi poterit acceptu eſſe Deo, templum ſtatutum in impuro loco, & pleno animalibus. Sed quoniã ais, Prophetam Eſaiam iam olim hoc prædixiſſe, permittimus tibi hoc, quatenus poteſt ſalua legis obſeruatione fieri, ne videamur per hoc peccare in Dominum. Onias igitur impetrato loco exſtruxit ibi templum & altare Deo ad Hieroſolymitani ſimilitudinem, ſed minus & nõ peraquè opulentũ. Menſuram verò eius & vaſa, nunc non libet repetere, commemorata iam ante in ſeptimo belli & captiuitatis Iudaicæ volumine. Nec defuerunt Onia ſimiles ipſius Leuitæ ac Sacerdotes, qui illic diuinum cultum frequentarent & inſtaurarent cæremonias. Sed de hoc templo hactenus. Apud Alexandriam verò inter Iudæos & Samaritas, qui ſub Alexandro magno Garizitani templi religionem induxerunt, ſeditio eſt exorta de ſacris ipſorum, ita vt res ad Regis cognitionem perueniret: dum Iudæi contendunt, iuxta Moſis præſcripta Hieroſolymitanum templum eſſe legitimum, Samaritæ verò Garizitanum: prouocatumq; eſt ad Regem & amicorũ eius conſeſſum, vt ab his cauſa audiretur, & vtrius partis cauſidici ſuccumberẽt, mortẽ multarentur. patrocinabatur Samaritis Sabbæus cum Theodoſio, Hieroſolymitanis Judæis Andronicus Meſſalami filius. iurauerunt q; per Deum & Regem, quòd ex lege probationes allaturi eſſent, & rogauerunt Regem, vt necaret eum, qui iuſurandum nõ ſeruaſſe deprehenderetur. Itaq; Rex multis amicis in conſilium adhibitis, conſedit cauſam auditurus. Iudæi verò, qui Alexandriam habitabant, valdè erant ſoliciti, pro tuentibus iura Hieroſolymitani templi, agrè ferentes autoritatem antiquiſſimi & nobiliſſimi in orbe templi vocari in diſcrimen. Sed cum Sabbæus & Theodoſius cõceſſiſſent Andronico, vt prior diceret, orſus ex lege approbare eius ſanctitatem

An. mũdi 3804. Ante Chriſtum natum 164.

Templum, cõcedente Ptolemæo, in Ægypto ædificatur.

De bello Iudaico. lib. 7. cap. 37.

Seditio inter Iudæos & Samaritas ſacrorũ cauſa exorta.

An. mũdi 3814. Ante Christum natum 150.

& religionem, ostendens q; per continuas Pontificum successiones Sacerdotij vsq; in sua tempora propagationem, & ab omnibus Asiæ Regibus maiestatem eius loci honoratam donarijs: Garizitani verò, ac si omnino nullum esset vnquam ab his habitam rationem: his & talibus rationibus persuasit Regi, vt decerneret Hierosolymitanum esse ex sententia Mosis conditum, Sabbam verò & Theodosium addiceret supplicia. Atque hæc sunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderũt Ptolemæi Philometoris tempore.

CAP. VII.

Quòd Alexander post mortem Demetrij Ionatham in summo honore habuit.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1 Mach. 11. Alexander Rex Syriæ Cleopatrã Ptolemæi Philometoris filiã ducit.

Æ s o autem in pugna Demetrio sicut superius dictum est, Alexander assumpto Syriæ principatu scribit Ptolemæo Philometori, filiam eius nuptum sibi dari deposcens, æquum esse dicens, vt se affinitate dignetur post receptum fauente Deo paternum imperium, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus verò libenter eius postulatis admissis, rescripsit & gratulari se ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturum in matrimonium: iussitq;, vt sibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illò filiam, & ibi celebraturo eius nuptias. subsecutus deinde literas, ad constitutum locum peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam coniunxit, addita in dotem auri & argenti summa, quanta tam potentem Regem decuit. Ad has nuptias vocatus est per literas ab Alexandro & Ionathas Pontifex, & cum venisset ad Reges, amplisq; muneribus vtrunq; donasset, ab vtroq; in magno honore habitus est. nam Alexander mutare eum vestem coëgit, & purpuratum assidere sibi pro tribunali: mandauitq; suis ducibus, vt in medium vrbis eo producto, præconis voce edicerent, nemini licere accusationem contra hominem instituere, aut vlla in re exhibere ei negocium. quo facto cum manifestum esset, quanti Rex eum faceret, aduersarij qui ad accusandum parati venerant, subduxerunt se, veriti ne ipsis potius mali aliquid accideret. Tanta autem beneuolentia Rex hic Ionatham prosecutus est, vt ei primum locum in amicorum suorum numero assignauerit.

CAP. VIII.

Demetrius Demetrij filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham fecepit.

Hedio & Ruffinus Cap. 6. Demetri⁹, Demetrij filius ex Creta in Ciliciã traijcit, Syriãq; occupare conatur.

A n o autem centesimo sexagesimo quinto, Demetrius, Demetrij filius, acceptis multis mercenarijs militibus à Lasthene Cretensi, soluens ab ea insula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncia Alexander vehementer est territus: moxq; è Phœnice properauit Antiochiã, vt res eius ante Demetrij aduentũ in tuto cõstitueret, interim Cœlesyria Apollonio Dauo duce præposito. Is profectus cum exercitu Iamniam, misit ad Ionatham Pontificem nuncium, rem indignã, dicens eum solũ pro suo arbitrio viuere, non subiectum Regis imperio: & sibi ipsi esse opprobrium, quòd eum sub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus desidens, putes te posse aliquid: sed si confidis tuis viribus, in campum descende, vt ferro decernamus, vter nostrum sit virtute præstãtior. Ne sis tamen inscius, quòd è singulis vrbibus fortissimi mecũ militant, assueti semper tuos maiores vincere. quamobrem prouoco te in eum locum, vbi armis non saxis pugnandum est & in

An. mũdi 3818. Ante Christum natum 146.

Vir armis fidens.

quo

quo nullum præsto est victis refugium. His verbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militum, vnà cum Simone fratre profectus est Hierosolymis: & cum peruenisset Ioppen, extra vrbem castra metatus est, exclusus à Ioppensibus, qui intus habebant Apollonij præsidium. Ionatha autem oppugnationem instituente, veriti oppidani ne per vim caperentur, portas ei aperiunt. Apollonius verò postquàm accepit Joppen occupatam à Ionatha, assumptis tribus equitũ, octo peditum millibus Azotum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cumq; veniisset Ioppen, paulum retrocedens traxit Jonatham in planiciem fretus equitatu, & in eo victoria spem collocans. Jonathas verò progressus insequebatur, Azotùm versus, Apollonium: qui vbi hostem conspexit deuenisse in plana, reuersus est, vt prælium committeret, cumq; mille equites in insidijs positi fuissent in quodam torrente, vt se Iudais à tergo obijcerent, Jonathas qui hoc maturè sensit non est territus: sed instructa in laterculi formã acie, hortatus est suos, vt vtrinque pugnarent in hostem, à tergo & à fronte adorienti resistendo. cumq; prælium protraheretur vsque vesperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hunc cum hostium phalange confligere. ipse verò suis mandauit, vt obiectis scutis exciperent tela immissa ab equitibus. qui cum hoc fecissent, exhausti sunt telis equites, nec tamen quenquam læserunt. non enim penetrabant ad corpora, sed obiectu scutorum ceu testudine, densitate eorum facilè repellebantur, & cadebant irrita. Vbi verò iaculando à manè vsque post meridiem lassatum hostem animaduertit Simon, phalangem aggreditur, & vsus egregia suorum opera hostem coëgit fugere. quo viso equites, ne ipsi quidem locũ suum tenuerunt: sed fessi diutina iaculatione, & videntes nihil amplius spei sitũ in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planiciem. Ionathas autem victos Azotum vsq; persequens, multis cæsis reliquos desperata salute in templum Dagonis, quod est in ea vrbe, cõpulit. qua capta eodem impetu, & ipsam & circumuicinos vicos incendit. ac ne Dagonis quidẽ religione deterritus, & fanum ipsius & quotquot eò confugerant concremauit. fuitq; numerus tàm eorum qui exusti sunt, quàm qui ceciderunt in prælio, octo millia hominum. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admouit copias. & cum extra vrbem castra posuisset, prodierunt ad eum Ascalonitæ cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorum voluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multã secum ducens prædam, quam abegit deuictis hostibus. Cæterum Alexander audito quòd victus esset dux eius Apollonius, simulabat se latum, quãdoquidem ille præter animi sui sententiam aggressus esset Ionathã, amicum & socium: & misit ei virtutis ergò fibulam aureã, quod gestamen solis cognatis Regis concedebatur, & Accaronis toparchiã ei possidendã in perpetuũ addixit. In eodem tempus Ptolemæus Philometor cum nauali b. & terrestribus copijs venit in Syriam, Alexandro genero laturus auxilium, alacriter excipientibus ipsius iussu ciuitatibus vsque Azotum, vbi obtundebatur querimonijs deplorantium Dagonis templi incendium: accusabantq; populariter Ionatham autorem eius iniuriæ, qui & agros eorum vastasset ferro ac flammis, & plurimos ciuium dedisset exitio, Ptolemæo penè dissimulanter audiente eorum querimonias. Ionathas verò apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deinde cum vsq; Eleutherum fluuium Regem deduxisset, reuersus est Hierosolyma. postquam autem Ptolemaidem peruenit, mini-

An. mũdi 3818. Ante Christum natum 146.

Apollonius cum Ionatha prælium committit, & ab eo fugatur.

Ionathas victos Azotum vsq; persequens Dagonis fanum concremat, octo millia hominum in eo exurens.

Alexander dona Ionathæ mittit.

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

Ptolemæus Philometor, Alexandro genero laturus auxilium in Syriam venit.

Ionathas Ptolemæo occurrit, & ab eo honorificè excipitur.

An. mũdi 3818. Ante Christum natum 146.

mum abfuit quin oppreſſus ſit Ptolemæus, Alexandri inſidijs per Ammonium eius amicum appetitus. quibus detectis ſcripſit Alexandro, depoſcens Ammonium ad ſupplicium, quod meritum aiebat, propter ſtructas ſibi inſidias. qui cum non dederetur; intellexit ipſum Alexandrum earum fuiſſe autorem, & cœpit eum magno odio proſequi. Antiochenos autem iam antea propter eundem Ammonium infenſos habebat, à quo plurimis affecti fuerãt incommodis. Non tamen effugit pœnam Ammonius, turpiter, vt mulier, cæſus, dum amictu fœmineo quarit latebras, quemadmodum in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri pœnitens, & lati aduerſus Demetrium auxilij, abſtracta à marito filia confeſtim ad Demetrium mittit legatos de ſocietate & amicitia, his conditionibus, vt data ipſi in matrimonium filia, in paternũ regnum eum reſtitueret. At ille & amicitiam eius & oblatam coniugem perlibenter amplexus eſt. vnus etiam reliquus erat labor Ptolemæo, vt Antiochenſibus perſuaderet Demetrium recipere, alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoque. nam propter Ammonium hãbentes exòſum & Alexandrum, facile impulſi ſunt, vt eum ex vrbe eijcerent. Atque ita elapſus ex Antiochia venit in Ciliciam: Ptolemæus verò vrbem ingreſſus & à ciuibus Rex conſalutatus eſt, & ab exercitu, coactus duo ſibi imponere diademata, alterum Aſiæ, Ægypti verò alterum. Sed cum eſſet natura iuſtus & nimiæ potentiæ minimè cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet Romanis inuidioſus fieri, aduocata Antiochenſium concione, perſuaſit eis, vt Demetrium reciperent. pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorum beneficij, quàm odiorum quæ illis cum patre eius interceſſerant. Se quoque affirmauit monſtratorem eiſore vitæ rectè inſtituendæ & adminiſtrandæ Reipub. nec paſſurum quicquam tentare quod non deceat. nam quod ad dominationem attineat, contentum ſe eſſe Ægypti imperio. atque ita perducti ſunt in eam ſententiam Antiocheni, vt Demetrium reciperent. Caterum cum Alexander ducens validum exercitum è Cilicia inuaſiſſet Syriam & Antiochenum agrum vaſtaret rapinis atque incendijs, occurrit ei Ptolemæus vnà cum genero ſuo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ: & victus Alexander compulſus eſt fugere in Arabiam. Fortè accidit in eo prælio, vt equus Ptolemæi conſternatus barritu elephanti eum excuteret, proſtratumq; aggreſſi hoſtes vulneribus in caput inflictis in periculum extremum adducerent, ni ereptus eſſet interuentu ſatellitum. attamen per integrum quatriduum ſopitis ſenſibus, nec loqui potuit, nec loquentes intelligere. Alexandri verò caput Zabelus Arabum dynaſta reciſum miſit ad Ptolemæum, qui die quinta demum reſpirans à vulneribus, & ad ſe reuerſus iucundiſſimo ſibi rumore ſimul & ſpectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animum & oculos. nec ita multo poſt exſatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & ipſe vitam finijt. Alexander autem cognominatus Veles, per quinquennium regnum obtinuit, ſicut aliàs indicauimus. Demetrius autem cognomine Nicanor, regno potitus cum eſſet prauo ingenio malè multabat Ptolemæi milites, oblitus & auxilij & affinitatis, quæ per Cleopatræ nuptias recens interceſſerat. Illi verò peroſi hominis ingratitudinẽ receperũt ſe Alexandriã elephãtis tamen in eius poteſtate relictis. Interim Ionathas pontifex coactis è tota Iudæa copijs, aggreſſus eſt oppugnare arcem Hieroſolymis & Macedonicum præſidium, cum deſertoribus religionis qui eò confugerant. Hi primum contemnebãt

conatus

Ptolemæo à genero ſuo ſtructæ, qua etiã de cauſa filia ab eo abſtracta Demetrio promittitur.

Ptolemæus Aſia regnum ſibi oblatũ Demetrio tradendum ſuadet.

Alexandri victi in Arabiam fuga, & cædes.

Mors Ptolemæi.

conatus Ionatha, quòd ſatis fiderent loci munitionibus: tandem nocte aliquot ſceleſti elapſi peruenerunt ad Demetrium, arcis oppugnationem nunciantes. Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia contra Ionatham: cumq; peruenisſet vſque Ptolemaidem, acciuit eum ad ſe per literas. Ille non intermiſſa oppugnatione, cum ſenioribus populi & ſacerdotibus aurum, argentum, veſtem, aliaq; xenia deferens venit ad Demetrium, & hac munificentia mitigauit Regis animum: tractatusq; honorificè, confirmatus eſt in Pontificatu, quemadmodum & à ſuperioribus Regibus. Accuſatoribus autem eius transfugis fidem non habuit: verùm etiam rogatus vt pro Iudæa vniuerſa tribusq; attributis ei toparchijs, Samaria, Ioppe, & Galilæa, CCC. tantum talenta penderentur, conceſſit per diploma tale. Rex Demetrius Ionatha fratri & Iudæorum genti gaudium. Exemplum epiſtolæ quàm ſcripſimus Laſtheni parenti noſtro, miſimus ad vos vt ſciretis: Rex Demetrius Laſtheni patri gaudium. Genti Iudæorum amicis noſtris & iura amicitiæ ſeruantibus, decreui beneuolentiæ gratiam referre. quapropter tres præfecturas, Apherimam, Lyddam, Ramatham cum ſuis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam attribuo: & remitto quicquid ſolebant ante me Reges accipere à ſacrificantibus Hieroſolymis, aliaq; tributa pro fructu terræ atq; arborum: præterea ſalinarum vectigal & aurum coronarium: neque quicquam horum exigetur in poſterum. Cura igitur vt huius ſcripti exemplar mittatur ad Ionatham, & dedicetur in illuſtri aliquo loco templi ſanctiſſimi. Hactenus diploma. Porrò Demetrius videns ditionem ſuam pacatam, & nihil timendum periculi, dimiſit exercitum, & ſtipendia militum minuit, ſolis exteris mercedem ſoluens, quos ſecum è Creta aliiſq; inſulis collectos adduxerat. quamobrem odium ſibi concitauit apud proprium militem, cui ipſe nihil numerabat, ſolito ab aliis ante eum Regibus etiam pacis tempore ſtipendium accipere, vt hoc pacto alacriores fierent ad ſubeunda, quoties opus eſſet, pericula.

An. mũdi 3820. Ante Chriſtum natum 144.

Ionathas Demetriũ muneribus placat.

Demetrij ad Laſthenem diploma, in quo Iudæis immunitates promittit.

Demetrius militum odium concitat, ſtipendium pacis tempore minuendo.

CAP. IX.

Tryphon Apamenus poſt deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum aſſerit, recepto in amicitiam Ionatha.

EAM alienationem militum à Demetrio animaduertens quidam ex Alexandri ducibus genere Apamenus, Diodotus cognomine Tryphon, venit ad Malchum Arabem, qui educabat Alexandri filium Antiochum: & cum indicaſſet ei quàm infenſi eſſent Demetrio milites, ſuaſit vt ſibi Antiochum traderet. effecturum enim ſe, vt is receptus potiretur paterno imperio. At ille primùm difficilem ſe præbebat, quòd non ſatis ei fideret: tandem Tryphon euicit aſſiduis precibus. Interea Ionathas Pontifex volens tollere Hieroſolymitanæ arcis præſidium, & impios transfugas, reliquosq; qui arces tenebãt in ea regione, legatione cum muneribus miſſa ad Demetrium, rogabat eum vt præſidia de Iudææ caſtellis eijceret. Qui non hac tantum in re, ſed maiora etiam gratificaturum ſe ei pollicitus eſt, quàm primùm leuatus eſſet præſenti bello, per cuius negocia non liceret nunc id facere. poſtulabat etiam vt pro iure amicitiæ mitteret auxilia, quandoquidem ſui milites ad hoſtem deficerent: moxq; tria millia delectorum militum Ionathas ad Regem miſit. Caterùm Antiochenſes exoſum habentes Demetrium, tàm propter ipſius quàm propter paternas iniurias, cupiebant eum per

Hedio & Ruffinus Cap. 8. 1. Mac. 11. Diodotus cognomine Tryphon Apamenus à Malcho Arabe Antiochum Alexandri filium petit.

Ionathas legatione cũ muneribus miſſa ad Demetrium, vt præſidia de Iudææ caſtellis eijceret, rogat.

An.mũdi 3820. Ante Christum natum 144.

Rebellio Antiochensium : & vltio eam subsecuta.

occasionem aggredi: videntesq; auxilium ei venisse à Jonatha, & considerantes breui augendas eius vires nisi maturè prauenirent, correptis armis circumstiterunt regiam velut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestatem suam redigere. Qui videns populum armatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Judais auxiliaribus, conflixit cum Antiochensibus, & superatus numero compulsus est cedere. Tum Judai receperunt se in tectum regiæ, & è superiore loco missilibus feriebant populum: quod cum tuto facerent propter loci eminentiam, facilè repulerunt eum à propinquis ædibus: & mox iniecto in eas igne, incendium totam vrbem peruagatum est, propter densitatem ædificiorum, quæ tota ferè constabant è materia lignea. Antiochenses verò non valentes ædibus flagrãtibus succurrere, in fugam se verterunt. Tum Judæi de vno tecto in aliud transilientes, miris modis eos insectabantur. Rex autem animaduertẽs Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & vxoribus, & ideo intermisisse prælium, per diuersos angiportus eos aggressus, multis occisis reliquos coëgit abiectis armis deditionem facere: & concessa audacia venia, seditionem compescuit, donatosq; Iudæos præda quàm ex direptionibus parauerant, & collaudatos quasi autores eius victoriæ, remisit ad Ionatham non sine præclaro virtutis eorum testimonio. postea tamen ingratus apparuit, & non seruauit pollicita, bellum etiam minatus, nisi redderet tributa omnia quæ Iudæorum gens solita est prioribus Regibus pendere. Fecisset q; etiam ni impeditus esset à Tryphone, coactus apparatum contra Ionatham factum in illum potius vertere. reuersus enim ex Arabia in Syriam cum Antiocho etiam tum adolescente, diadema eius capiti imposuit: & deficientibus ad se omnibus militibus qui fraudati

Demetrio Antiochia adimitur.

stipendijs fuerant, aperto bello Demetrium adortus est: & vno prælio factus superior, tum elephantos, tum Antiochenam vrbem illi ademit compulso in Ciliciam cedere. Tum Antiochus adolescens missis literis & legatis ad Ionatham, socium & amicum eum nominat, & Pontificatũ ei confirmat, concessis & quatuor præfecturis, quæ Iudæorũ regioni attributæ fuerant. ad hæc aurea vasa & pocula vestemq; purpuream & ius vtendi misit ei, nec non fibulam auream, cooptato inter amicos primarios. Simonem etiam eius fratrem militibus, quantum eorum esset Tyrum inter & Ægyptum, præposuit. Ionathas verò latus tot collatis in se per Antiochum beneficijs atq; honoribus, & ipse suos legatos ad eum simul & Tryphonem misit, amicum se & socium professus, gesturumq; vnà bellum contra communem hostem Demetrium, multa de eius ingratitudine questus, quòd pro beneficio iniuriam sibi reposuisset. cum igitur permissum esset ei ab Antiocho, collectis etiam è Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrij duces gerere, confestim profectus est ad vicinas vrbes & oppida: à quibus honorificè exceptus, nullis tamen adiutus est militibus. & cum Ascalonem venisset: hic quoq; ab oppidanis cum muneribus ei occursum est: quos & ipsos hortatus est, quemadmodum alias vrbes Cœlesyriæ vt à Demetrio deficerent ad Antiochum, & pro acceptis iniurijs pœnas ab eo repeterent. esse enim multas causas, cur ad hoc consentire debeant. quibus persuasis vt polliceretur auxilia, ad Gazæos peruenit, vt hos quoq; conciliaret Antiocho. hos præter spem inuenit portas sibi clausisse, nolentes deserto Demetrio parti aduersæ se coniungere. quare Ionathas iritatus est vt & agros vastaret, & vrbem conaretur vi capere: relictaq; ad eius obsidionem parte exercitus, cum reliqua manu in vicos sæuiebat incendijs.

Ionathas ob acceptã beneficia operã suam Tryphoni contra Demetrium offert, & præbet.

dijs. Tum Gazæi videntes præsentem calamitatem ab hoste, nec vllum interim auxilium à Demetrio, & spem quoq; incertam propter locorum distantiam, satius existimauerunt illo omisso necessitati suæ consulere: & missis ad Ionatham nuncijs recepti sunt in societatem atq; amicitiam. Aliquando enim homines nonnisi suo malo docti intelligunt quid sit vtile, cum deberent sapere ante acceptum incommodum, & vltrò potius quàm coacti imperata facere. Ionathas verò acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde, totam regionem vsq; Damascum obibat. cumq; Demetrij validus exercitus accessisset ad vrbem Cedasam, quæ propinqua est Tyriorũ agro & regioni Galilææ, vellentq; Ionatham abstrahere à Syria laturũ opem Galilæis suæ ditionis hominibus, occurrit eò properè, Simone fratre ad Iudææ præsidium relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsuram oppugnabat, locum totius Iudæ munitissimum, & insessum à Demetriana factionis hominibus, vt iam antè diximus. qui cum aggeribus simul ac machinis vehemẽter infestarentur, veriti ne occupato per vim loco ad vnum necarentur, per nuncium rogabant Simonẽ, vt sibi liceret relicta ipsi Bethsura, incolumibus decedere & proficisci ad Demetrium. ille verò data eis in hoc vt postulabant fide, pro Macedonico suum ibi collocauit præsidium. Interim Ionathas in Galilæa motis à stagno Genneſara castris quæ primùm posuerat, in campum Asor progressus est, nescius hostem esse in eo. Demetriani verò qui ante vnum diem aduẽtum eius præsenserant, collocatis prius in monte insidijs, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos cõspicatus Ionathas paratos ad prælium, & ipse suos pro tempore ad certamen instruit. Sed cum à tergo se insidiatores Iudæis ostendissent, veriti ne intercepti in medio contrucidarentur, in fugam se dederunt, ita vt penè omnes Ionatham deserererent in periculo. Soli duces Matthias Apsalomi & Iudas Chapsai cum quinquaginta virorum fortium manu permanserunt: qui à desperatione sumpta audacia tanto impetu aduersam hostium frontem impulerunt, vt territi ceu furentibus cederent. Tum verò illi qui Ionatham destituerant, videntes fluctuantem & inclinatam hostium aciem, reuersi in prælium iam in apertam fugam versos persequebantur, donec ad Cedasa ventum est, vbi intra castra compulsi sunt. Ionathas autem egregia victoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et cum omnia sibi ex sententia Dei fauore videret cedere, misit Romam legatos de renouanda amicitia, quibus dedit mandata, vt in reuertendo obiter inuiserent Lacedæmonios, eosq; cognationis admonerent atque fœderis. qui postquam Romam venerunt, expositis ad Senatum postulatis Ionatha Pontificis, quòd cuperet renouari fœdera, & impetratis quæ volebant omnibus, acceptisq; literis commendaticijs ad Reges Europæ & Asiæ, quò tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis literas à Ionatha Pontifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas Pontifex gentis Iudæorum & senatus ac populus Iudæorum, ephoris Lacedæmoniorum senatuiq; & populo fratribus suis Salutem. Si valetis, et res vestræ tàm publicè quàm priuatim prosperè cedunt, gaudemus: valemus enim nos quoque. Superioribus temporibus perlata ad Oniam Pontificem nostrum, ab Ario Rege vestro missa per Demotelem epistola, de cognatione nostra, cuius exemplar subiunximus, & literas eas cupidè accepimus, & Demoteli atq; Ario omnem exhibuimus beneuolentiam, quamuis iam ante hoc non ignoraremus, nimirum docti è sacris nostris scripturis. Quòd verò non prius

An. mũdi 3820. Ante Christum natum 144.

Simon Ionathæ frater Bethsuram occupat.

Ionathas fugat Demetrij milites.

Ionathas renouat amicitiam cum Romanis & Lacedæmonijs.

An. mũdi 3821. Ante Christum natum 143.

An. mũdi 3821. Ante Christum natum 143.

prius vos cognatos agnouerimus, ideò factum est, ne videremur vobis captandæ amicitiæ occasionem præripere. Interim toto eo tempore ex quo renouata est nostra necessitudo, in sacris solennitatibus rem diuinam facientes, etiam pro vestra salute ac victoria vota nuncupauimus. Et cum multis circumquaq; bellis vexaremur propter vicinorum immoderatas cupidines, tamen nec vos nec alios amicos solicitandos duximus. Nunc verò peracto bello, misimus ad Romanos Numenium Antimachi & Antipatrum Jasonis, viros senatores & honoratos: quibus etiam ad vos dedimus literas, vt renouent mutuam nostram amicitiam. Benè igitur facietis si vos quoq; nobis scripseritis, & significaueritis si quain re vobis opera nostra possit esse vsui, ad omnia obsequia promptos nos habituri. Itaq; Lacedæmonij & legatos comiter acceperunt, & decretum publicum de amicitia atq; societate eis tradiderunt. Hoc tempore tres Judæorum sectæ erant, quæ de rebus humanis inter se dissentiebant: vna Pharisæorum dicta, altera Sadducæorũ, tertia Essenorum. Horum Pharisæi, quædam, at non omnia fato tribuunt, quædam verò in sua potestate esse aiunt, vt vel fiant vel non fiant. Esseni verò omnia in fati potestate esse affirmant, nec quicquam hominibus præter fati decretum accidere. At Sadducæi fatum omninò negant, & è rebus tollunt, dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in nostra ipsorum potestate esse, vt tam felicitatis nobis ipsi autores simus, quàm infortunij si deteriora consilia secuti fuerimus. Sed de his diligentius tractauimus in secundo de Iudaico bello volumine. Porrò Demetrij duces volentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copijs reparatis duxerunt contra Jonatham. qui, comperto eorum aduentu properè in Amathensem agrum occurrit. nolebat enim eos sine impedimento Judæam inuadere. cumq; ad quinquaginta stadia propè hostem castra posuisset, misit qui res hostium & munitiones perspecularentur. qui cum explorassent omnia, & quosdam captiuos noctu adduxissent, indicantes quòd ex improuiso hostis vellet eos aggredi, maturè omnia communijt, dispositis etiam extra castra excubijs, & in armis retinens per totam noctem exercitum iussum parato esse animo, etiam si noctu pugnare opus sit, nequid eos hostium conatus fallerent. Demetrij verò duces vt sensere Ionatham præmonitum hærebant inopes consilij, hoc ipso turbati, quòd viderent nihil sibi successurum absq; insidijs, nec aperto marte pares se Ionathæ futuros ducerent. Decreuerunt igitur abire, & relictis multis per tota castra ignibus, quò magis hostem fallerẽt, noctu discesserunt. At Ionathas manè castra adortus, postquam deprehendit inania, cœpit fugientes persequi, sed frustra. Iam enim transgressi fluuium Eleutherum in tuta loca se receperant. Flexo igitur in Arabiam itinere, & Nabatæis vastatis, abactaq; præda & captiuis abductis, Damascum veniens illic omnia vendidit. Per idem tempus & frater eius Simon obeundo totam Iudæam & Palæstinam vsq; Ascalonem, opportuna loca firmabat præsidijs, atq; ita communita regione armis & ædificijs, Ioppen contẽdit: eiq; occupata validum imposuit præsidium, quòd intellexerat Ioppenses velle Demetrio dedere suum oppidũ. His igitur ad hunc modum dispositis Ionathas & Simon reuersi sunt Hierosolyma. Ibi Pontifex aduocata in templum cõcione populi, suasit vt reficerent vrbis mœnia, & murum quo templum septum fuerat rursum reficerent, turribusq; altis additis munitiorem redderent. vtq; alium murum excitarent inter arcem & vrbem, atq; hoc pacto excluderent eos qui arcem custodiebant, & ad commeatuum penuriam

Tres Iudæorum sectæ.

Pharisæi.

Esseni.

Sadducæi.

De bello Iudaico lib. 2. Cap. 12.

Demetrij duces iterum in Ionathã mouẽt: nihil sibi successurum videntes noctu discedunt.

Ionathas in Arabiã proficiscitur, & Nabatæos vastat.

Simon Ionathæ frater Ioppen occupat.

Ionathas & Iudas Hierosolyma & arcem reficiunt.

penuriam eos adducerent. praterea vt arces hinc inde per regionem dispositas, additis nouis munitionibus firmiores etiam ac tutiores facerent. Qua sententia comprobata suffragijs populi, ipse assumpta sibi muniendæ vrbis cura, Simoni vt idem in cæteris Iudææ locis curaret, dedit negocium. Cæterùm Demetrius traiecto flumine peruenit in Mesopotamiam, volens hanc & Babylonem simul occupare, vt potitus superioribus satrapijs, sedem belli ibi cõstitueret. vocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorum Græcis atque Macedonibus, pollicentibus deditionem si veniret, atque etiam contra Parthorum Regem Arsacem auxilia. Qua spe accensus properauit ad illos, cogitans si res aduersus Parthos cessissent prosperè, facilè se deinde exturbaturum Tryphonem è regno Syriæ. vt verò magna alacritate exceptus est ab eius regionis hominibus, collecto valido exercitu, bellum Arsaci intulit, & superatus prælio amissoq; exercitu, ipse viuus in potestatem hostium venit, sicut aliâs narrauimus.

An. mũdi 3821. Ante Christum natum 143.

Demetrius in Arsacem Parthorum Regem mouet, prælioque superatus, capitur.

CAP. X.

Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atq; interfecto Simoni eius fratri bellum infert.

TRYPHON autem cognita calamitate Demetrij, non amplius fidus erat Antiocho, sed cogitabat quonam pacto, eo sublato, regnum posset ipse inuadere & occupare: nec aliud magis videbatur obstare eius cupiditati, quàm Ionathas amicus Antiocho. Itaque decreuit illum prius è medio tollere, atque ita demum adolescentem aggredi. quamobrem ad Bethsan profectus, quæ Græcis nominatur Scythopolis, inuenit ibi Ionatham cum quadraginta millibus lectissimorum militum, paratum obsistere si quis vim inferre conaretur. Videns igitur hominem non imparatũ ad certamen, muneribus & comitate conatus est ei imponere, iussis suis ducibus vt imperata Ionathæ facerent, quò magis fidem beneuolentiæ fictæ astrueret, & omnem illi suspicionem eximeret, atque ita incautum opprimeret facilius. postremò suasit vt dimitteret exercitum, cessante bello, & pacatis rebus omnibus. rogabat tamen vt, retenta circa se modica manu, comitaretur eum Ptolemaidem, & acciperet in tutelam suam ciuitatem eam arcesq; finitimas, dicens se in hoc venisse, vt has ei traderet. Ionathas verò nihil mali suspicatus, credensq; verè & beneuolo animo Tryphonem hæc consulere, dimisit exercitum, exceptis tribus millibus. ex his duo in Galilæa reliquit, mille verò secum duxit, Tryphonem prosecutus Ptolemaidem. Oppidanis verò vrbem confestim, ita, vt præmoniti fuerant, claudentibus, viuus captus est, militibus eius ad vnum contrucidatis. moxq; missa est in Galilæam pars exercitus, vt & illa duo millia nec opina per dolum opprimeret. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenerat, arreptis armis maturè inde euaserunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. 1. Mac. 12, 13. Tryphon regnum Antiochi ad se transferre cupiens, Ionathæ conatib. eius se opposituri, insidiatur, & per dolum opprimitur.

An. mũdi 3822. Ante Christum natum 142.

Nam Tryphonis milites non ausi experiri vim, quòd intelligerent
paratos pro tuenda vita extremum adire periculum,
infectare vnde venerant retrò
reuersi sunt.

An. mũdi 3822. Ante Christum natum 142.

CAP. XI.

Quòd Simoni Iudæorum gens & Pontificatum simul & copiarum imperium detulit.

1 Mach. 13. Ionathæ desiderium omnes Hierosolymitas capit.

HIEROSOLYMIS autem postquam auditum est de Ionathæ captiuitate, & comitatus eius interitu, ingens dolor cepit omnes & tanti viri desiderium, quòd non sine causa timerent, ne destituti eius prudentia simul & fortitudine, infestarentur à finitimis: qui in eam diem metu Jonathæ cohibiti, tum videbantur velut dato signo coorituri, & adducturi Judæorum gentem in extremum salutis periculum. nec eos fefellit sua expectatio. quamprimùm enim auditum est necatum esse Jonatham, undiq; excitatum est in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare possent, & rem gnauiter gerere, quin & ipse Tryphon collecto exercitu, in animo habebat Judæam inuadere. Simon autem videns Hierosolymitanos metu nouorum motuum attonitos, & volens eis contra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in templum populo, sic exorsus est ad eos verba facere. Non ignoratis viri tribules, quàm gnauiter ac intrepidè ego & pater ac fratres pro libertate mortis periculis nos exposuerimus: quibus domesticis exemplis excitatus, cum non nouum sit in nostra familia legibus patrijs & religioni propugnandæ vitam impendere, nullo terrore, adigi potero, vt vitam gloriæ præferam. Quapropter cum non desit vobis dux paratus pro vobis quiduis quantumuis magnum vel pati vel facere, sequimini alacriter quocunque duxero. neque enim ego melior sum meis fratribus vt vita parcere debeam: neque ita degener, vt quod illis semper visum est longè pulcherrimum, scilicet pro religione atque legibus vitam profundere, ipse per ignauiam subterfugiam: quin potius certum est germanum me illorum fratrem egregijs approbare facinoribus. Confido enim in Deo, quòd pœnas ab hostibus exigere dabitur, vosq; vnà cum vxoribus & liberis ab eorum iniurijs eripere, & insuper templi sanctimoniam tutam præstare ab illorum impia violentia. Video enim profanas gentes non ob aliud in vos cooriri, nisi quòd existimant destitutos ducis prouidentia. His Simonis verbis accensa multitudo, recepit animos & fiduciam, & posita formidine ausa est meliores spes concipere: ita vt vno ore totus populus acclamauerit, placere Simonem imperium accipere, & in locum fortissimorum fratrum Iudæ ac Jonathæ succedere. nunquam enim se detrectaturos iussa illius. Itaque collectis mox omnibus quotquot ex suis ad militiam essent idonei, aggressus est vrbem mœnibus cingere, communireq; celsis & validis turribus. quo opere perfecto, misit Ioppen vnum ex amicis Ionatham Absalomi filium, iussum habitatores eius populariter inde ejicere, veritus ne vrbem Tryphoni traderent. ipse interim mansit Hierosolymis ad vrbis custodiam. Tryphon autem Ptolemaide profectus cum magno exercitu, venit in Iudæam, ducens secum vinctum Ionathan. ei Simon occurrit cum suis copijs iuxta oppidum Addida, situm in monte cui Iudæorum campi subiecti sunt: Tryphon verò cognito quòd Simon Iudæorum Princeps sit constitutus, misit ad eum nuncios, & hunc dolo circumuenire cupiens: mandabatq; vt si vellet dimitti fratrem Ionathan, centum argenti talenta persolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad se obsides futuros, quòd ille dimissus non alienaturus sit Iudæam à Regis imperio. nunc enim eum tanti sperari in vinculis, dum debitam Regi pecuniam

Iudæam finitimæ gẽtes, sicut & Tryphon inuadunt.

Simon Ionathæ frater cõuocato in templũ populo, se patris ac fratrum vestigia sequẽturum pollicetur.

An. mũdi 3823. Ante Christum natum 141.

Simon Iudæ ac Ionathæ fratribus succedit.

Simon Ionathã Absalomi filium, Ioppen, vt habitatores inde ejiceret, mittit.

Tryphon fraudulenter spem fratris redimẽdi. propositis conditionibus, facit Simoni.

pecuniam redderet. At Simonem techna eius non latuerunt: sed intelligens quòd & pecuniã perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius insuper hosti dediturus, tamen timens criminationem suorum, ne negatis pecunijs & filijs videretur fuisse fratri causa interitus, aduocato in concionem exercitu postulata Tryphonis ad eos retulit, admonitis prius quòd subessent insidiæ. præstabilius tamen esse & pecunias & filios mittere, quàm contemptis Tryphonis conditionibus suspicionem incurrere, quasi fratrem seruare noluerit: atq; ita placuit & Jonathæ pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphon non seruauit fidem, nec dimisit Ionatham, sed cum exercitu peragrabat regionem, volens per Idumæam ascendere Hierosolyma, peruenitq; usq; Dora Idumææ oppidum. At Simon eum perpetuò consectabatur, castra castris illius opponens. interim qui in arce erant vrgentibus Tryphonem vt properè sibi commeatus mitteret, iussit paratum esse equitatum, quasi eadem nocte venturus Hierosolyma. sed quia per eam noctem multa nix delapsa viam opertam difficilem maximè equis reddiderat, irritum factum est eius propositum, & motis inde castris in Cœlesyriam rediit properè: obiterq; in Galaditica regione interfecto & sepulto Ionatha, ipse Antiochiam se contulit. Simon autem à Basca oppido fratris ossa in Modim & paternum sepulchrum transtulit, publico luctu honorati: vbi amplissimum monumentum exstruxit patri simul & fratribus suis è marmore polito & candido. excitato enim in latè conspicuam celsitudinem, porticus circumdedit & columnas singulas è singulis lapidibus, opus admiratione dignissimum. ad hæc pyramides septem parentibus & fratribus cuique vnam erexit, mira tàm magnitudine quã pulchritudine, quæ durant usq; ad nostra tempora. tanta fuit Simonis cura, vt Ionathas cateriq; domestici quàm magnificentissimo sepulchro essent conditi: qui defunctus est exacto Pontificatus simul & imperij anno quarto. Cuius successor Simon constitutus suffragio populi, primo sui principatus anno suis immunitatem tributorum peperit, quæ hactenus Macedonibus erant soliti pendere: idq; accidit post annum centesimum septuagesimum ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus est. Tanto autem in honore apud populum fuit Simon, vt tàm in priuatis instrumentis quàm in scripturis publicis adiicerent, actum esse anno primo Simonis Judæorum ethnarchæ optimè de gente sua meriti. nam huius principatu res eorum magnis accessionibus auctæ sunt, & multas de finitimis hostibus retulêre victorias. Deuastauit enim Gazaram & Ioppen & Iamniam, expugnatáque Hierosolymorum arce solo eam æquauit, ne posthac esse posset hostibus receptaculum, néue inde vrbi aliquod inferretur incommodum. quo facto visum est ei operæprecium, simons quoque, in quo sita fuerat, complanaretur, vt solum templum emineret: effecitq; id commemoratis pro concione malis quæ à præsidiarijs in eam diem Iudæi passi fuerant, quæque etiam in posterum ferre cogerentur, si externus aliquis princeps ei loco imponeret præsidium. adeoq; permotus est eius exhortatione populus, vt non intermisso per triennium neque die neque noctu opere, tandem ad planiciem eum locum indefesso labore per vices sibi succedentes redegerint, atque ita nihil reliquerint quod obstaret, quò minus templum omnibus in vrbe locis esset longè celsius.

An. mũdi 3823. Ante Christum natum 141.

Ionathas à Tryphone interficitur.

Monumentum Ionathæ.

Immunitas à tributis Iudæis parata.

Autoritas Simonis.

Simon Hierosolymorum arcem expugnat.

An. mũdi 3824. Ante Christum natum 140.

CAP. XII.

An. mũdi 3824. Ante Christum natum 140.

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat, fœdere.

Hedio & Ruffinus Cap 10. 1. Mac. 15. Tryphon Alexandro necato, imperio potitur.

NON *multò autem post quàm Demetrius captus est, Alexandri filius cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto postquam eius tutelam susceperat: sparsoq; rumore, quòd inter exercendum se esset extinctus, per intimos amicos solicitauit milites magnis pollicitationibus vt sibi regnum deferrent, captum à Parthis Demetrium dictitans, Antiochum verò fratrem si potiretur imperio, vltorem fore defectionis qua fratrem eius deseruerint. illi adducti in spem maximam, quasi ditandi hoc principe, imperium ei continuò deferunt. Tum verò adeptus iam concupitam potestatem, non amplius dissimulare prauum ingenium valuit, quod priuatus tegere conatus est, quò magis animos hominum sibi conciliaret, quamprimùm enim Rex declaratus est, absque persona Tryphonem agere cœpit, id quod aduersariorum partibus non mediocriter profuit. Milites enim pertæsi eius mores defecerunt ad Cleopatram vxorem Demetrij, quæ tum in Seleuciam cum liberis se incluserat. Et cum Demetrij frater Antiochus cognomine Soter oberraret, nec ab vlla vrbe reciperetur metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugium suum & regnum ei offerens. fecit autem hoc partim amicorum suasu, partim quòd timeret, ne quidam Seleucenses vrbem Tryphoni traderent. quò postquam venit Antiochus affluente ad eum quotidie multitudine, & crescentibus viribus, bellum Tryphoni intulit: quem prælio victum eiecit è superiore Syria, & vsque Phœnicen persequens, compulsum in Doram castrum munitissimum obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem Iudæorum Pontificem, qui de amicitia & societate agerent. qui & postulata eius libenter admisit, & mox misso commeatu ac pecunijs ad oppugnantes Doram milites, Antiochum ita demeruit, vt inter intimos amicos ab eo reciperetur. at Tryphon elapsus è Dora, cum perfugisset Apamiam, vrbe vi capta, interfectus est, triennio post quàm regno potitus fuerat.*

Tryphon ad regnum euectus concupitam potestatẽ, quam priuatus tegere conatus fuerat, ostendit.

Tryphonis milites ei infesti, ad Cleopatram Demetrij vxorem deficiunt, quæ Antiocho Sotere coniugium & regnum offert.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Antiochus Tryphonem eiectum Syria, in Dora obsidione cingit.

An. mũdi 3827. Ante Christum natum 137.

Tryphonis cædes.

CAP. XIII.

Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius è terra profligatur.

Hedio & Ruffinus Cap. 12.

ÆTERVM *Antiochus ob innatam auaritiam beneficiorum immemor, traditis amico Cendebæo copijs, misit eum, vt, vastata Iudæa, Simonem in potestatem redigeret. qui audita eius iniquitate, quamuis iam senior, tamen indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cum exercitu sit obuiam: præmissisq; cum fortissimo quoque filijs, ipse cum reliquis copijs subsequebatur diuerso itinere: positisq; compluribus locis inter angustias insidijs, nusquam non rem gessit ex sententia: & in omnibus congressibus factus superior, reliquum vitæ in pace exegit, cum & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.*

Simon cũ filijs Cendebæum regione expellit.

Quòd

CAP. XIIII.

Quòd Simon à genero ſuo Ptolemæo in conuiuio per dolum occiſus eſt.

An. mũdi 3830. Ante Chriſtum natum 134.

IS per octo annos Iudæis præfuit, poſtremo in conuiuio cæſus, inſidijs generi ſui Ptolemæi: qui vxore etiam eius & duobus filijs comprehenſis ac coniectis in vincula, miſit quoſdã, vt tertium quoq; Ioannem, cui & Hyrcano fuit nomen, interficerent. adoleſcens autem hoc præſentiens maturè in vrbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, ſimulq; odio quo Ptolemaũ proſequebatur populus. Is enim volentem eum ingredi per portam aliam fortiter repulit, eo quòd iam Hyrcanum receperat.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. 1. Mach. 16. Nulla fides, pietasq; ne in ſocero quidem.

CAP. XV.

Quomodo fruſtratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus eſt.

ILLE igitur recepit ſe in quandam arcem ſupra Hierichunta ſitam, quæ Dagon dicitur. Hyrcanus verò, accepto paterno Pontificatu, & ſacris operatus, cum litatum eſſet, eduxit contra Ptolemæum exercitum: & oppugnando locum cætera quidem erat ſuperior, vincebatur autem ſola pietate erga matrem & erga germanos miſericordia. hos enim Ptolemæus productos in mœnia flagris cædebat in loco omnibus conſpicuo, minitans ſe præcipitaturũ eos, niſi frater ab oppugnando deſiſteret. at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantũ ſe gratificari ſuis cariſſimis, ſtatim in primo conatu elangueſcebat. Mater tamen ad eum manus tendens ſupplicabat, ne molliretur affectibus, ſed potius indignitate rei motus daret operam, vt redactum in poteſtatem inimicum afficeret pœna, & vlciſceretur homines ſibi natura coniunctiſſimos, gratum enim ſibi fore inter tormenta emori, modo nefarius homo ſcelerum ſuorum ſupplicium lueret. Hyrcanus verò talibus verbis accendebatur ad aſſultum maiore impetu faciendũ, ſed quamprimum verberari & lacerari matrem videbat, refrigeſcebat ſtatim oppugnationis feruor, & vincebatur filius maternis affectibus. cumq; hoc pacto traheretur diutius obſidio, ſuperuenit annus ille quo ſolenne eſt Iudæis ceſſare ab operibus, recurrente anno ſeptimo. atque ita liberatus à bello Ptolemæus occiſis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenſes inuaſerat tyrannidem.

An. mũdi 3831. Ante Chriſtum natum 133.

Hedio & Ruffinus Cap. 14. 1 Mach. 16. Ptolemæus oppugnatus ab Hyrcano, ſcies plurimũ σοφὸν naturalem valere, matrem & germanos, quos captos tenebat, in muris, ni ab oppugnatione deſiſtat, præcipitandos locat.

Hiſtoriarum Biblicarum finis.

CAP. XVI.

Quòd Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo inijt.

ANTIOCHVS autem memor incommodorum, quæ à Simone acceperat, Iudæã aggreſſus eſt, ex quo regnare cœperat anno quarto, principatus verò Hyrcani primo, ſexageſima ſecunda ſupra centeſimã olympiade: vaſtatisq; agris Hyrcanũ in vrbem ipſam compulit. eam ſeptenis caſtris cum cinxiſſet, primum nihil proficiebat, propter firmitatem mœniũ & virtutem propugnantium, accedente etiã aquarum penuria. cui tandem ſub occaſum Pleiadis delati imbres fuerunt remedio. poſtremò ad ſeptentrionalem muri partem, quà planior erat aditus, excitatis centũ turribus quæ ſurgebant vſq; tertiam contignationem, impoſitisq; in eas

Hedio & Ruffinus Cap. 15. Antiochus Hyrcanũ in vrbem compellit.

Pleiades, ſeptem ſtellæ.

An. mũdi 3831. Ante Christum natum 133.

cohortibus, quotidiè tentabat mœnia: dupliciq́ fossa longa simul & lata cinctis Iudæis præclusit omnem exitum. illi contrà crebrò excursantes, si fortè negligentius custodiri castra offenderent, afficiebant hostem clade aliqua: quod si paratos ad resistendum inuenirent, recipiebãt se in tutiora facile. Hyrcanus autem postquàm cognouit sibi obesse suorum multitudinem, quòd inutiliter absumerentur ad victum necessaria, secretam infirmiorem turbam eiecit extra mœnia, solis retentis qui ob vigorem ætatis ad pugnam erant idonei. Antiochus autem exclusos vetabat progredi, ita, vt miserabiliter oberrantes mœnibus conficerentur inedia. sed cum superuenisset festum scenopegia, miseratione suorum rursus in vrbem recepti sunt. Rex etiam rogatus, vt gratia festi inducias septem dierum concederet, religione motus impetrari eas passus est: nec hoc contentus victimas misit magnificè, tauros auratis cornibus, & pocula tam aurea quàm argentea referta omne genus aromatibus: & exercitui præbuit epulum, longè diuersus ab Antiocho Epiphane, qui capta vrbe porcos super altari mactauerat, & iure carnium illarum templum asperserat, violatis Iudæorum legibus simul & cerimonijs: vnde acerbissima exorta sunt eius gentis contra eum odia. at hic Antiochus propter religionem Pius cognominatus est ab omnibus. Hyrcanus verò cognita eius æquitate & pietate delectatus, legatos ad eum misit, rogãtes, vt liceat sibi patrijs viuere legibus. tum Rex *repulsis qui suadebant internecione delendã gentem insociabilem & discretam institutoa reliquis omnibus, & approbata Iudæorum pietate, imperauit, vt obsessi arma sibi traderent, & vectigalia Ioppes cæterarumq́ extra Iudæam vrbium concederent, & insuper præsidium reciperent, promittens pacem eis se daturum his conditionibus. Assenserunt illi ad omnia excepto præsidio, quòd vitarent exterorum consuetudinem: quod ne reciperent, maluerunt Regi dare obsides, &* D. *talenta insuper: quorum trecenta mox repræsentata sunt, & inter obsides fuit etiã ipsius Hyrcani frater: deiectaq́ mox lorica quæ imposita erat mœnibus, soluta est obsidio. Cæterum Hyrcanus aperto monumento Dauidis, qui olim Regum omnium fuerat ditissimus, tria millia talentorum inde protulit: quibus pecunijs fretus primus omnium cœpit externum militem alere: & inito cum Rege fœdere, exceptum in vrbem cum exercitu tractauit liberalissimè: quin & profectum in expeditionem Parthicam secutus est vnà cum auxilijs. Testis est nobis Nicolaus Damascenus, sic scribens: Antiochus erecto tropæo ad Lycum fluuium, vbi Indatem Parthorum ducem profligauerat, hæsit ibi per biduum ad preces Hyrcani Iudæi, quod in id tempus fortè quadam Iudæorum festiuitas incurrerat, per quam non licebat eis iter facere. Et verum est, quod ille scripsit: nam pentecoste instabat post Sabbatum, quo tempore nostris iter facere nefas habetur. Deinde cũ Arsace Partho Antiochus signa contulit, quo prælio victus & vitam simul amisit & exercitum. Syrorum autem regnum frater eius recepit Demetrius, dimissus ab Arsace quo tempore Parthorum regionem inuaserat Antiochus, sicut iam ante in alijs commentarijs diximus.*

Infirmior turba ciuitate ejecta recipitur.

Antiochius Scenopegiæ gratia septẽ dierum inducias Iudæis concedit.

Hyrcanus cũ Antiocho soluta obsidione fœdus facit.

Hyrcanus ingentem pecuniæ vim ex Dauidis monumẽto affert.

Nicolaus Damascenus.

Antiochus in conflictu cum Parthis interemptus.

An. mũdi 3838. Ante Christum natum 126.

CAP. XVII.

Hyrcani expeditio in Syriam.

Medio & Ruffinus Cap. 16.

Hyrcanus multas Syrię vrbes capit, & templum in monte Garizim desolatur.

ÆTERVM Hyrcanus, audita morte Antiochi confestim ad vrbes Syriæ duxit exercitum, ratus id quod erat, inuenturum se eas vacuas propugnatoribus. Medabã igitur non sine labore sexto demum mense vi

se vi cepit: deinde Samegam cum vicinis oppidis, & insuper Sicima atque Garizim cum gente Chuthaeorum, quae accolebat templum instar Hierosolymitani exstructum permissu Alexandri à Sanaballete duce in gratiã generi ipsius Manassae, qui fuerat frater Iaddi pontificis, vt & antè dictum est. incidit autẽ huius templi desolatio post annum CC. *Hyrcanus verò etiam Iudumaeae vrbes cepit, Adora & Mariſſam, subiugatisq; omnibus Idumaeis edixit, vt circumciderentur, nisi mallent è proprijs pelli sedibus. at illi amore patriae admiserũt & circumcisionem, & reliquam iuxta Iudaicos ritus viuendi formulam: atq; ex eo primũ tempore inter Iudaeos censeri cœpti sunt. Caeterum Hyrcanus pontifex renouaturus cum Romanis amicitiam, misit legatos ad Senatum: vbi recitatis eius literis amicitia impetrata est his conditionibus. Fanius M. F. Pr. indixit Senatũ in campum* VIII. *Id. Februarias, praesente L. Manlio L. F. Mentina, & C. Sempronio C. F. Falerna, propter eas res, quas legati retulerunt, Simon Dosithei, Apollonius Alexandri, Diodorus Iasonis, viri honesti ac probi, missi à populo Iudaeorum: qui etiam egerunt de amicitia & societate, quae eis intercedit cum pop. Rom. & de negotijs publicis, vt Ioppe & portus, Gazaraq; & fontes atq; vrbes reliquae per Antiochum ablatae praeter Senatus decretum, restituantur haec omnia, néve militibus* Regijs *liceat per regionem ipsorum, aut subditorũ iter facere. & vt eo bello per Antiochum attentata praeter decretum Senatus fiant irrita: vtq; legati à Senatu missi, curent reddi, quicquid Antiochus abstulerat, & precium agrorum aestiment, qui eo bello deuastati sunt. &, vt literae cõmendaticiae legatis dentur ad Reges & liberos populos, quò tutius possint reuerti in patriam. Quibus de rebus visum est Senatui renouare societatem & amicitiã cum viris bonis, & missis à bono atq; amico populo. De literis autẽ scribendis responsum est, curae futurũ senatui quàm primum ab alijs negotijs vacauerit, & daturũ operã ne vlla posthac eis inferatur iniuria, mandatumq; est praetori Fanio, vt ex publica pecunia legatis numeraret viaticum, quò commodius se referre possent in patriam. atq; ita publico sumptu Legatos Praetor domum remisit, cum cõmendaticijs ad eos, per quorum loca erant transituri. Et Hyrcani quidem pontificis rerũ status hic fuit. Demetrius autem* Rex, *cupiens bellũ Hyrcano inferre, opportunitatem non habuit, inuisus ex aequo tam Syris quàm suis militibus, propter mores improbos, ita vt miserint ad Ptolemaeũ Physconem, rogantes, vt aliquem ex Seleuci genere eis daret, quẽ possent* Regem *sibi constituere. cumq; is misisset Alexãdrum Zebinam, commisso praelio Demetrius vincitur, & refugiens è pugna ad Cleopatram vxorem in Ptolemaidem excluſus est ab ea: delatusq; inde Tyrum ab inimicis capitur, & diu miserè vexatus tandem interficitur. Alexander aũt* Regnum *adeptus fœdus ferijt cum Hyrcano pontifice, deinde petitus bello ab Antiocho Grypho, Demetrij filio, in praelio casus, occubuit. At Antiochus regnũ Syriae consecutus, nõ ausus est expeditionẽ contra Iudaeos suscipere, audito quòd frater ipsius germanus, eodem nomine dictus Antiochus, copias contra se apud Cyzicum colligeret. Quapropter nihil in Iudaeos mouens, decreuit parare se contra fratris aduentum, cognominati Cyziceni, eo quòd in illa vrbe educatus sit. patre autem genitus erat Antiocho Sotere, qui à Parthis occisus est. acciderat enim vt Cleopatra duobus fratribus alteri post alterũ nuberet, sicut aliàs diximus. Porrò Antiochus Cyzicenus vbi peruenit in Syriam, multis annis cum fratre cõflictatus est, Hyrcano interim per totũ illud tempus agente in pace cõtinua.*

An. mũdi 3840. Ante Christum natum 124.

Idumaei ab Hyrcano subiugati circumcisionem & ritus Iudaicos admittunt.

Hyrcanus amicitiam cũ Romanis renouat.

An. mũdi 3844. Ante Christum natum 120.

Demetrius ab Alexãdro victus, trucidatur.

Hedio & Ruffinus Cap. 17. Alexander in conflictu cum Antiocho Grypho cæsus,

An. mũdi 3852. Ante Christum natum 112.

mox

An. mũdi 3852. Ante Christum natum 112.

mox enim post Antiochi cadem defecerat à Macedonibus: iamq; nec vt subditus, nec vt amicus vllam illis ferebat opem amplius: sed maximis successibus res eius auctæ sunt Alexandri Zebinæ tempore, & maioribus etiam regnãtibus his duobus fratribus. bellum enim quo se atterebant mutuò, occasionem Hyrcano præbuit, vt securè frueretur Iudææ prouentibus, & ingentem pecuniarũ vim inde congereret. Et Cyziceno vastante fratris regionem, nõ dissimulauit & ipse quid moliretur: videnscq; Antiocho nihil esse ab Ægypto præsidij, sed tam ipsum quam eius fratrem multas clades accipere ex continuis inter se certaminibus, vtrunq; facilè despexit.

Hyrcanus dum fratres intestinis bellis laborãt, in pace viuit.

CAP. XVIII.

Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.

An. mũdi 3854. Ante Christum natum 110.

QVA PROPTER duxit exercitum ad Samariã vrbem munitissimam, quæ quòd nunc Sebaste vocetur ab Herode condita, cum erit opportunum dicemus. hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infensus ei propter iniurias illatas Mariſſenis, colonis Iudæorum & socijs, sed Syriæ Regi subditis. Cum itaq; vrbem fossa & duplici muro cinxisset per LXXX. *stadia, obsidioni præfecit filios Antigonum & Aristobulum: quibus vrgentibus & fame premente eò necessitatis adducti sunt Samaritæ, vt coacti vesci cibis insuetis homini, postremò Antiochi Cyziceni opem implorauerint. qui cum venisset properè, victus est ab Aristobuli militibus: & insequentibus eum fratribus vsque Scythopolim, agrè euasit. at illi reuersi contra Samaritas rursum eos compellunt intra mœnia, & cogunt iterum ab eodem Antiocho auxilium petere. Is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter sex armatorum millibus, quos ille inuita matre & tantum non imperio per eam deturbatus miserat, primum vagabatur per ditionem Hyrcani latrocinabundus cum Ægyptijs, non audens quidem aperto marte decernere quod esset impar viribus, existimans tamen se vastandis agris effecturum, vt Hyrcanus obsidionem Samariæ solueret. Sed postquam multos è suis amisit exceptos hostium insidijs, profectus est inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducibus demandato bello Iudaico. ex his Callimander audacius quàm prudentius cum hoste congressus, profligatis suis & ipse inter alios cecidit. Epicrates autem pecunia corruptus, Scythopolim & alia quædam oppida manifestè Iudæis prodidit: nec quicquam Samaritis obsessis profuit. atque ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, non contentus vrbem capere, etiam solo eam æquauit, inductis illò torrentibus: quorum eluuie ita cuncta fœdata sunt, vt ne vestigium quidem supereſſet eius oppidi. Incredibile autem quiddam narratur de Hyrcano Pontifice dignatum eum esse diuino colloquio. Fertur enim quòd illa ipsa die qua eius filij conseruerunt cum Cyziceno prælium, Pontifex ipse solus in templo odoramenta adolens vocem audierit, nunciantem filiorum recentem de Antiocho victoriam: idq; mox progressus renunciauit multitudini, & paulo post certius comprobatum est eius oraculum. Et Hyrcani quidem res gestæ sic se habuerunt. Accidit autem hoc tempore, vt non Hierosolymis solũ, sed & apud Alexandriam reliquamq; Ægyptum & Cyprum fortuna aspiraret Iudæorum successibus. Cleopatra enim Regina à filio Ptolemæo Lathuro dissidens, copijs suis duces præposuit Chelciam & Ananiam filios Onia, qui templum in Heliopolitana præfectura ædificauerat Hierosolymitano simile, vt alias diximus. ex horũ sententia*

Antiochus auxiliatur Samaritis, ab Aristobulo cæditur & fugatur.

Epicrates pecunia corruptus, Scythopolim Iudæis prodit.

Hyrcanus Samariam capit.

Hyrcano in templo per vocem, filiorum de Antiocho victoria nunciatur.

Chelcias & Ananias Cleopatræ copijs duces præpositi.

tentia Regina gerebat omnia, ſicut & Strabo Cappadox teſtatur his verbis: Plerique enim qui prius nobiſcum venerunt in Cyprum, quíve pòſt à Cleopatra illò miſſi ſunt, confeſtim deficiebant ad Ptolemæum. ſoli verò ex Onia factione Iudæi conſtanter manſerunt in officio, eo quòd ciues eorum Chelcias & Ananias apud Reginam eſſent in precio. Hæc Strabo. Hyrcano autem apud Iudæos felicitas inuidiam peperit. ſed præcipuè Phariſæorũ ſecta malè ei volebat, de qua ſupra mentionem fecimus. tanta autem eorum autoritas eſt apud populum, vt etiamſi Regi obloquantur aut Pontifici, fidem tamen eis vulgus habeat. Horum diſcipulus & Hyrcanus fuerat, in primis carus huic hominum generi. quos cum aliquãdo vocaſſet ad conuiuium, & accepiſſet comiter, poſtquam animaduertit eos exhilaratos, ſic illos affatus eſt: Scire eos ſuam voluntatem, quod nihil magis cuperet quàm iuſtus eſſe, & omnia iuxta Dei placita facere, quemadmodũ & ipſi doceãt. attamen ſi quid in ipſo deſiderarent, & aliqua in re à iuſticia præſcriptis aberrantem deprehenderent, officij illorum eſſe, vt admonitione corrigant. cum verò omnes eius virtutem cõprobarent, vehementer gauiſus eſt eorũ teſtimonio. tandem vnus è cõuiuis Eleazarus, vir malus & ſeditioſus, Quandoquidem, inquit, ais te cupere audire veritatem, ſi vis eſſe iuſtus, abdica te pontificatu, & contentus eſto principatu populi. Illo verò cauſam rogante, cur ita hoc poſtularet: Quia inquit, audiuimus ita à natu grandioribus, matrem tuã captiuam fuiſſe regnãte Antiocho Epiphane. Falſus autem erat is rumor, & ideò grauiter his verbis Hyrcanus offenſus eſt, nec minus Phariſæi cæteri. Tum Ionathas quidam è Sadducæorum ſecta, quæ eſt Phariſæis contraria, præcipuus Hyrcani amicus, dicebat de communi Phariſæorum ſententia conuitiatum Eleazarum: quòd ſi dubium videatur, manifeſtũ fore interrogatis illis, qua pœna hominem dignũ cenſeant. Quod poſtquã Hyrcanus rogauit, dicens ex pronunciata ab illis ſententia ſe cogniturum, an ex eorũ conſenſu factum ſit ſibi conuicium, & illi ſatis putarunt, ſi vinculis caſtigaretur & verberibus, quòd iniquum videretur capite hominem plecti ob maledicentiam, & alioqui hoc genus clemens ſit in animaduerſionibus: vehementer exacerbatus eſt, quaſi iam compertũ haberet eos eſſe autores opprobratæ ſibi generis infamiæ. Nec deſtitit Ionathas furenti calcar addere, in tantũ, vt, deſertis Phariſæis, ad Sadducæos deficeret, & abrogatis illorũ conſtitutionib. earum obſeruatores pœnis afficeret: atq; hinc factũ eſt, vt & ipſe & eius filij parũ gratioſi apud vulgum fuerint: quemadmodũ aliâs opportunius dicetur. Nunc enim indicandũ eſt, quòd multas conſtitutionũ à maioribus per manus acceptas Phariſæi tradiderint populo, quæ non ſunt ſcriptæ inter leges Moſaicas: & ideò Sadducæi his autoritatẽ abrogãt, dicentes oportere eas tantũ ſeruari, quæ ſcripto cõtinentur. atq; hinc magna inter vtroſq; exorta eſt controuerſia, dum ditiores ſtant à Sadducæorũ partibus, Phariſæi verò cæteræ multitudinis nituntur fauoribus. Sed de his duabus ſectis & Eſſenorum tertia ſatis docuimus in ſecundo de Iudaico bello volumine. Hyrcanus autem ſeditione ſedata, & poſt hanc exacta vita feliciter, elapſiſq; vno & triginta annis eius imperij moritur, relictis quinque filijs ſuperſtitibus, tribus maximis à Deo habitus dignus honoribus, principatu gentis Iudæorum, & Pontificatu & Prophetia. fruebatur enim diuinis colloquijs. vnde tantam nactus eſt futurorum præſcientiam, vt prædixerit duos maiores natu è ſuis liberis, non diu fore paterni principatus compotes: quorum exitum operæprecium eſt cognoſcere, quò magis patris eluceat diuinatio.

An. mũdi 3854. Ante Chriſtum natum 110.

Strabo Cappadox de Iudæorum fide.

Hyrcanus & Phariſæi hoſtes.

Eleazarus Phariſæus Hyrcano matris captiuitatem exprobrat.

Ionathas Sadducæus Hyrcanum contra Phariſæos inflamat.

Hyrcanus à Phariſæis ad Sadducæos deficit.

Conſtitutiones Phariſaicæ.

Hyrcanus moritur.

An. mũdi 3861. Ante Chriſtum natum 103.

Vaticinium Hyrcani, de filijs.

An. mũdi 3862. Ante Christum natum 102.

CAP. XIX.

Aristobulus primus sibi Diadema imponit.

Hedio & Ruffinus Cap. 18. Aristobulus Hyrcani filius, post captiuitatem Babylonicã diadema sibi primus imponit.

DEFVNCTO enim eorum patre Aristobulus, natu maximus volens principatum in regni formam vertere, diadema sibi primus imposuit, post CCCCLXXXI *annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus ad pristinas sedes post limi-*

Aristobulus Antigonum in regnũ societatem admittit, cæteros in vincula coniicit, & matrem fame necat.

nio reuersus est. cumq; fratrem suum secundum Antigonũ amaret, in societatem dominationis eum assumpsit, cæteros verò in vinculis habuit. matrem etiã coniecit in carcerem, principatus æmulam, (nam illam Hyrcanus dominam rerum reliquerat) atq; eò crudelitatis processit, vt fame necaret in vinculis. post matrem verò interfecit fratrem quoq;, quem præ alijs diligere videbatur, & in regni societatem admiserat, alienatus ab eo per calumnias. quas primo quidem reiecit, partim quòd eum diligeret, partim quòd per inuidiã confictas putaret. Sed cum aliquando Antigonus magnificè reuerteretur è bello, quo

Aristobulus Antigonum fratrem interficit.

tempore populus solenne scenopegiæ festum celebrat, accidit vt Aristobulus ægrotans decumberet, frater verò interfuturus sacris splendidissimè ornatus in templum ascenderet cum armatorum comitatu, potissimũ pro salute Regis vota facturus. Tum hi quibus studiũ erat excitare inter fratres discordiã, nacti occasionem è rebus prosperè gestis Antigoni & pompa quã adornauerat, venerunt ad

Antigonus apud Aristobulum falsò accusatus.

Regem, & omnia exaggerauerunt, dicentes hæc iam esse supra priuati hominis conditionem, & affectati regni manifesta indicia: aiebantq; venturũ breui cum valida armatorũ manu ad occidendũ Regem, quòd stultũ existimet cũ regno solum potiri liceat, cõmunicato honore contentũ esse. Aristobulus autem quamuis nõ omninò his crederet, tamen prospiciens quomodo posset & suspicionem vitare, & securitati suæ consulere, collocauit satellites in loco quodam obscuro & subterraneo, (decumbebat autem in turri quæ post, mutato nomine, Antonia dicta est) mãdauitq; vt siquidem sine armis frater veniret, nemo eum attingeret: quòd si armatus aduentaret, vt trucidaretur. præmisit tamen ad eũ qui rogaret vt inermis

vt inermis veniat. At Regina, & reliqui insidiatores, persuaserunt nuncio, vt contraria diceret, audisse fratrem, quòd armaturã eximiam sibi comparasset, cupereq; ita armatũ contemplari. Antigonus verò nihil mali suspicans, & fretus fratris beneuolentia, ita, vt erat cum tota armatura venit ad Aristobulũ, contemplandum se prabiturus. cumq; peruenisset ad turrim Stratonis, quà valdè obscurus erat transitus, à satellibus interfectus est. Huius autem casus facilè ostendit, quantum possint liuor & calumnia, & quàm sint efficaces ad subuertendã etiã naturalem beneuolentiã. Sed illud maximè admiratu dignũ est, quòd Judas quidam, cuius predictiones nunquam fefellerunt, vaticinatus est. Is cum videret Antigonum accedentem ad templum, apud discipulos, qui eum ob hanc scientiã assectabãtur exclamauit, pœnitere se iam vita, quandoquidem eius vanitatem coarguet incolumis Antigonus, quem ea die apud Stratonis turrim moriturum predixerat: quoniam locus ille abesset DC. *stadijs, & diei pars maior exacta esset: atq; ita periculũ esse, ne mentiatur suum oraculum. Ad hunc modũ solicito nunciatur Antigonũ casum ad cellam subterraneam turris, qua & ipsa Stratonis vocabatur, sicut & illa maritima, qua pòst Cæsarea nominata est, qua ambiguitas vatem perturbauerat. Aristobolum autem continuò cepit fraterna necis pœnitentia: qua res morbum eius aggrauauit, dum factum suum continenter deteſtaretur, ita, vt postremo, crescentibus doloribus, sanguinem vomeret. eum quidã è ministris efferens, diuina opinor, ita volente prouidentia, prolapsus in eo ipso loco effudit, qui Antigoni cadis cruenta habebat vestigia. quo facto ingens eorũ, qui viderant, clamor exoritur, quasi data opera puer illic effudisset sanguinem, ita vt clamoris causam sciscitaretur Aristobulus. omnibus autem dicere tergiuersantibus, tantò magis contendebat cognoscere, quòd natura ita comparatum sit, vt suspecta nobis sint, qua dissimulantur silentio. tandem vbi minis ac terroribus expressit, vt faterentur veritatem, conscientia grauiter ictus animũ plurimas effudit lacrymas: & gemitum ex imo pectore ducens, Ergo non latet Deum, inquit, meum impium ac sceleratum facinus, quãdo tam cito reposcor ad pœnas cognati sanguinis? ó corpus impudens quousque retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur non semel eam reddis, ne sic per partes opus sit libare meum sanguinem, atque ita parentare oppressis per nefas & paricidium? vix ea fatus erat cum exhalauit animam, vno tantum anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est Gracorũ amator, post auctam multis beneficijs patriam, illato bello Iturea, magnaq; eius parte attributa ad Iudea limites, cuius habitatores comminatione exilij coëgit circumcisionem caterosq; Iudaicos ritus admittere. Alioqui natura aquus erat & modestus, vt atteſtatur Strabo ex autoritate Timagenis, sic dicens: Hic vir aquus fuit & Iudais multis in rebus commodus. nam & ditionem eorum auxit, & partem Ituraorum eis attribuit, deuinctam circumcisionis fœdere.*

An. mũdi 3862. Ante Christum natum 102.

Aristobuli coniunx versuta, Antigonum dolo trucidari curat.

Vis calumniæ.

Iudas Essæus vates.

Stratonis turris, & maritima Cæsarea nominata.

Aristobuli fratricidæ pœna.

Conscientiæ labes.

Aristobulus Iturææ habitatores circumcisionem cæterosq; Iudaicos ritus admittere cogit.

Strabo ex Timagene de Aristobulo.

CAP. XX.

Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.

An. mũdi 3863. Ante Christum natum 101.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

POST Aristobuli obitũ Salome eius vxor, quam Graci Alexandram nominãt, solutis eius fratribus, quos ipse, vt diximus, vinxerat: Iannæum, qui & Alexander est, Regem constituit, ætate cæteros præcedentem atq; modestia: cui accidit, vt mox natus exosus patri factus sit, nec vnquã, dum ille viueret, in eius conspectũ

Salome, Alexandra cognominata, Aristobuli vxor, Alexandrũ Iannæum Regem cõstituit.

An. mũdi 3863. Ante Christum natum 101.

admissus. eius odÿ causam ferunt hanc. Cum aliquando in somnis ei Deus apparuisset, rogauit de successore, solicitus de Aristobulo & Antigono, quos præ cæteris diligebat fratrib. Sed cum Deus huius effigiem designasset, contristatus quòd is in omnes fortunas esset successurus, in Galilæa educari eum voluit. Sed oraculi fidem euentus approbauit. Potitus enim hic regno post defunctum Aristobulũ, alterum fratrum insidiantem sibi interfecit: alterum contentũ priuata & ociosa vita in honore habuit. Constitutis deinde rebus imperÿ, prout sibi visum est cõducere, ad Ptolemaidem duxit exercitum: & cum prosperè pugnasset victos intra mœnia compulit, eosq; obsessos oppugnare adortus est. Sola enim è maritimis Ptolemais & Gaza expugnandæ supererant, & præter has Zoilus, qui tyrannidem apud Stratonis turrim & Doram occupauerat. Sed cum Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladib. suas vires attererẽt, nihil præsidÿ ab eis exspectandum erat Ptolemaidensibus, verum Zoilus tyrannus cum ÿs, quos alebat, militibus eorum quoq; dominationi propter discordiã regum inhians, nonnihil opis attulit. Nam Reges negligere videbãtur illorum periculum, athletis similes, quos, cum defessi sint certamine, pudet tamen aduersario manus dare, sed per interualla se ad instaurandum certamen refouent. Supererat vna spes ab Ægypti Regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui à matre Cleopatra è regno electus Cyprum obtinebat. ad hunc igitur missis legatis, orabãt, vt auxilio veniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cum ei spem fecissent quòd delatus in Syriã habiturus esset Gazæos & Ptolemaidenses in suis partibus, simulq; Zoilum & Sidonios multosq; adiutaturos, elatus promissis nauigationem parabat. Interim Demanetus, qui plurimum apud suos ciues autoritate pollebat, persuasit Ptolemaidensibus, vt mutarent sententiam, conducibilius dicens, incertam cum Iudæis belli aleam subire, quàm in certissimam seruitutem, accito Domino, se dedere, & insuper non præsens solum bellum sustinere, sed maius etiam ab Ægypto imminens. Cleopatram enim non permissurã Ptolemæum vires sibi parare è vicinia, sed contra eos venturam cum valido exercitu. dare enim Reginam operam, vt illum etiam è Cypro eÿciat. futurum autem, vt, si Ptolemæum sua spes frustretur, ipse in Cyprum retrorsum fugiat, miseri verò ciues, in extremo deserantur periculo. Igitur Ptolemæus cognita in itinere Ptolemaidensium mutatione, nihilominus cursum cõtinuauit, & cum appulisset ad Sycaminum, eo loci copias exposuit, quæ cõstabant connumeratis peditibus simul & equitibus, circiter triginta millibus. His adductis ad Ptolemaidem, & castris ibi positis, cum neq; legatos eius admittere, neq; verba audire vellent, in magnã cõiectus est solicitudinem. Postquã verò Zoilus ad eum & Gazæi venerunt, petentes auxilium cõtra Iudæos & Alexandrum agros ipsorum vastantem, obsidio quidẽ vrbis metu Ptolemæi soluta est. Cæterum reducto domum exercitu Alexander cœpit astu agere, clàm Cleopatrã contra Ptolemæum vocãs, apertè verò amicum eius & socium se simulãs. quin & CCCC. argenti talenta daturum se pollicitus est, si ille vicissim in gratiã ipsius Zoilum tyrannum tolleret, & agros eius Iudæis attribueret. Tunc igitur Ptolemæus libenter Alexandri amicitiam admittens, Zoilum capit: deinde verò cõperto quòd ille clã ad matrẽ ipsius Cleopatram nuncios mitteret, dissoluto cum eo fœdere, profectus est oppugnatum Ptolemaidem, quæ portas ei clausérat. Vbi relictis ad continuandã oppugnationem ducibus cũ parte exercitus, ipse cum reliquis copijs ad vastandam

Alexander alterũ fratrũ interficit, alterũ in honore habet.

Alexander ad Ptolemaidem exercitum ducit, eamque oppugnat.

Zoilus Stratonis turris & Doræ tyrãnus.

Ptolemæus Lathurus Rex Aegypti à matre Cleopatra è regno eiectus Ptolemaidensibus auxilio venit.

Zoilus & Gazæi à Ptolemæo cõtra Iudæos auxiliũ petunt.

Alexander Ptolemæo vt zoilũ tolleret persuadet.

Zoilus captus.

Ptolemais à Ptolemæo obsessa.

ac domandam Iudæam ſe contulit. At Alexander poſtquam intellexit eius propoſitum, & ipſe ex ſua ditione collegit circiter quinquaginta millia, vel vt quidam ſcriptores malunt LXXX. *millia, & cum his hoſti iuit obuiàm. Ptolemæus verò ex improuiſo adortus ſabbato Aſochim Galilææ oppidum vi cepit, & circiter decem captiuorum millia, præter aliam multam prædam abduxit.*

An. mũdi 3864. Ante Chriſtum natum 100.

Ptolemæus Aſochim Galilææ oppidum vi capit.

CAP. XXI.

Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.

EINDE aggreſſus & Sephorim non longè inde diſtantem, multis deſideratis, abijt conflicturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium, iuxta Aſophon, qui non multum diſſitus eſt à flumine: & caſtra ex aduerſo hoſtium metatus eſt. habebat autem Alexander in prima acie pugnare ſolitos octies mille quos hecatontarchos appellabat, geſtantes aratos clypeos. ſed & Ptolemæi prima acies aquè aratis ſcutis vtebatur. Et cætera quidem inferiores ſibi viſi cunctantiores erant ad prælium: confirmabat autem eos non parum Philoſtephanus aciei ſtruendæ artifex, iubens tranſire fluuium ſupra quem caſtra habebant. nec Alexandro tranſitum eorum impedire placuit, rato faciliorem ſibi fore victoriam, ſi hoſtis à tergo haberet fluuiũ, & è pugna non poſſet refugere. & primum quidem æquo marte certabatur, multis vtrinq; cadentibus. deinde cum iam Alexandri milites ſuperiores fieri inciperent, Philoſtephanus cum parte ſuorum maturè cedentibus opem intulit, cumq; inclinato Iudæorum cornu nullus ferret ſuppetias, deſtituti ope proximorum fecerunt fugæ initium, cæteroſq; exemplo ſuo traxerunt. contrà Ptolemæi milites acriter inſtando Iudæos fugientes cædebant, & tandem profligatos eouſq; inſecuti ſunt interficiendo donec laſſatis manibus ferrum quoq; hebeſceret. Ferunt triginta millia cecidiſſe in eo prælio: Timagenes autem quinquaginta millia in ſuis ſcriptis retulit: cæteros partim captos, partim fuga ſeruatos incolumes. Ptolemæus verò cum poſt victoriam longè lateq; excurriſſet, ſerò tandem in quoſdam Iudæorum vicos ſe recepit: quos vbi vidit refertos pueris & mulieribus, mandauit militi, vt promiſcuè iugulatos & infuſta conciſos, in lebetes feruentes membratim conijcerent, vt, qui effugerant è prælio, hoſtem crederent humanis veſci viſceribus, & eò maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tàm Strabo quàm Nicolaus meminit. Iidem etiam Ptolemaidem vi expugnauerunt, ſicut aliàs indicauimus. Porrò Cleopatra videns augeri filij potentiam, ſubiecta Gazæorum vrbe, & Iudæorum regione impunè peruaſtata, non permittendum duxit vt ille magis creſceret, maximè cum circa Ægypti portas obuerſaretur, & imminueret eius imperio. quapropter continuò tàm nauales quàm terreſtres excitiit copias, quarum ſupremum regimen penes Chelciam & Ananiam Iudæos eſſe voluit: bonam etiam diuitiarum ſuarum partem cum nepotib. & teſtamento apud Coum inſulam depoſuit. Iuſſoq; Alexandro filio cum magna claſſe in Phœnicen appellere, & deficientib. ad ſe eius regionis incolis, peruenit Ptolemaidem: vnde excluſa oppugnationem eius vrbis inſtituit. Tum Ptolemæus, relicta Syria, properauit in Ægyptum, ſperans ex improuiſo occupaturum ſe præſidijs vacuam, ſed opinione ſua fruſtratus eſt. Per idem tempus alterum è Cleopatræ ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Cœleſyriam Ptolemæum perſequitur. At Cleopatra auditis filij conatibus, & quòd ei tentanti Ægyptum non ex ſententia ſucceſſerat,

Ptolemæus Sephorim aggreditur.

Ἐγκαταμάχεσθαι.

Clades Alexandri.

Ptolemæus vt maiorem terrorem Iudæis incutiat, humanas carnes coquere iubet.

Ptolemais vi expugnata.

Cleopatra contra filium exercitum parat.

Ptolemais à Cleopatra obſeſſa & expugnata.

An. mũdi 3864. Ante Christum natum 100.

missa eò parte exercitus omninò eum ex ea regione expulit. atq; ita rursum ex Ægypto eiectus, apud Gazam exegit eam hyemem. Interim Cleopatra Ptolemaidem, simul cum præsidiarijs expugnat. Quò cum venisset Alexander cum muneribus, & ita exceptus tractaretur, vt dignum erat hominem afflictum à Ptolemæo, nec aliud habentem refugium: cumq; quidam amicorum Regina suaderent, vt illam quoq; regionem occuparet, nec sineret tantam bonorum Iudæorum multitudinem vnius viri parere nutibus: Ananias contrarium consuluit, iniquum facinus dictitans, si hominem in societatem receptum suis facultatibus exueret, præsertim suum cognatum. Sic enim fore vt illata huic iniuria, omnes vbiq; gentium Iudæos à se alienaret. His rationibus Anania Regina inducta, abstinuit ab Alexandro iniuriam, & fœdus cum eo renouauit apud Cœlesyria vrbem Scythopolim. Tum verò liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere visum est, expeditionem suscepit in Cœlesyriam, vbi Gadara post decem mensium obsidionem cepit: & paulo post potitus est Amathunte, quod est castrum omnium quæ ad Iordanem sita sunt munitissimum, vbi Theodorus Zenonis filius res suas charissimas deposuerat. qui ex inopinato Iudæos aggressus, interfectis ex eis decem millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamen hac clade Rex absterritus est quòminus in maritimo tractu Raphiam bello aggrederetur & Anthedonem, cui postea Herodes Rex mutauit nomen in Agrippiadem, quam & ipsam armis in potestatem suam redegit. & cum animaduertisset Ptolemæum Gazæ relictâ in Cyprum recessisse, & matrem eius Cleopatram in Ægyptum, infensus Gazæis, quòd acciuissent illum contra se in auxilium, & vrbem eorũ oppugnauit, & agrum depopulatus est. interim Apollodotus eorum dux noctu cum duobus millibus conductitiorum militum, & decem millibus quæ ex oppidanis armauerat, erupit in castra Iudæorum: & quandiu nocturna erat pugna, superiores erant Gazæi, hostibus aduentum Ptolemæi suspicantibus. sed quamprimum dies illuxit, & rei veritas apparuit, Iudæi se conglomerarunt. & impetu facto in oppidanos circiter mille ex eis interfecerunt. Attamen ne sic quidem, quamuis grauante inopia, voluerunt cedere, parati quiduis potius perferre quàm ab hoste subigi: & addebat illis animum Aretas Rex Arabum, auxilij spem ostentans. Sed priusquam ille veniret, Apollodoto perempto, ciuitas capta est. Nam Lysimachus ipsius frater inuidens ei quòd tam gratiosus esset apud populum, occiso eo collegit manum militum, atq; ita vrbem Alexandro tradidit. qui primo pacatus introgressus est, deinde immissa in oppidanos militem permissa sæuiendi licentia, ac passim Gazæi trucidabantur. nec tamen illi moriebantur inulti, sed repugnantes inuasoribus non pauciores Iudæos interimebant. alij verò desolatas prius ædes incendebant, ne hostis præda potiri posset. quidam etiam suismet manibus vxores ac liberos contrucidabant, ne in captiuitatem abstraherentur. Senatores autem numero D. in Apollinis cõfugerant: forte enim senatus habebatur, cum hostis intromissus est. Alexander verò etiã his iugulatis, & diruta insuper vrbe reuersus est Hierosolyma, anno post quàm castra ad Gazam admouerat. Eodem tempore etiam Antiochus Gryphus occisus est Heracleonis insidijs, anno ætatis suæ quinto & quadragesimo, regni verò nono supra vigesimum. cui succedens Seleucus filius bellum gessit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in prælio captum necitradidit. Nec ita multo post Cyziceni filius Antiochus

Ptolemæus eiectus ex Aegypto.

Alexander fœdus cum Cleopatra renouat.

An. mũdi 3865. Ante Christum natum 99.

Gadaram Alexander capit.

An. mũdi 3873. Ante Christum natum 91.

Apollodotus ex Gaza noctu in Iudæorum castra erumpit.

Aretas Rex Arabum Gazæis auxilij spem ostentat.

Lysimachus Apollodotum fratrem occidit, & Gazam Alexandro tradit.

Antiochus Gryphus occisus.

Seleucus Gryphi filius, cum Antiocho Cyziceno bellum gerit.

ochus cognomento Euſebes peruenit Aradum, &, impoſito ſibi diademate, Seleuco bellum intulit, quem vno prælio victum è tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, poſtquam à Mopſeatis receptus eſt. cœpit ab eis tributa exigere: qui non ferentes exactionem. vna cum regia & ipſum & amicos concremauerũt. Regnante verò apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & victus vitam ſimul amiſit atq; exercitum: poſt quem frater eius Philippus aſſumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim Ptolemæus Lathurus quartum eius fratrem Eucærum cognomine accitum à Gnido, Regem apud Damaſcum conſtituit. His duobus fratribus ſtrenuè reſiſtens Antiochus, breui extinctus eſt. vocatus enim in auxilium Laodices Galadenorum Reginæ cum Parthis bellum gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit, quo facto Syriæ regnum remanſit penes duos fratres, Philippum atq; Demetrium, ſicut alias narratum eſt. Porrò in Alexandrum domi ſeditio coorta eſt, cum per ſcenopegia celebritatem in parantem ſacrificare coniecta ſunt citrea: nam hos feſto noſtris morem eſſe palmeos & citreos thyrſos geſtare indicauimus. quin & conuitijs impetitus eſt populariter, exprobrantibus captiuitatem, & indignum qui ſacris operetur iactantibus. quibus iniurijs exacerbatus occidit eorum circiter ſex millia: & exſtructo circa fanum & altare ſepto ligneo pertingente vſq; ea loca ad quæ ſolis ſacerdotibus patet aditus, hoc pacto arcebat à ſe vim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Piſidas & Cilicas. nam Syris infenſus, non vtebatur eorum opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitis & Galaditis imperauit, & Amathuntem diruit, non audente Theodoro manus conſerere. Congreſſus etiam cum Arabum Rege Obeda, & pertractus in inſidias, cùm camelorum multitudine protuſus eſſet in fauces aſperas & acceſſu difficiles iuxta Gadara vicum Galaditidis, ægrè euaſit ipſe incolumis: delatusq; fuga Hieroſolyma, ſuper acceptam cladem per ſex annos à ſua gente bello vexatus, non minus quàm quinquaginta millia Iudæorum occidit. & cum eos hortaretur ad reconciliationem, adhuc magis accendit eorum odia: dum roganti, quid ſe vellent facere, ore vno reſponſum eſt, vt ſeipſum interficiat: moxq; miſerunt ad Demetrium Eucærum qui ab illo auxilia peterent.

An. mũdi 3874. Ante Chriſtum natum 90. Antiochus Euſebes Seleucum fugat.

Antioch' Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello aggreditur.

Demetrius Eucærus à Ptolemæo Lathuro Damaſci Rex conſtitutus.

In Alexandrum citrea coniecta.

An. mũdi 3878. Ante Chriſtum natum 86.

Amathus diruta.

Obedas Rex Arabum.

Hedio & Ruffinus Cap. 20.

CAP. XXII.

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum ſuperat.

ILLE veniens cum exercitu, coniunxit ſe cum eis qui ſe acciuerant, & circa Sicima caſtra poſuit. Alexander verò cum mercenariorum ſex millibus & ducentis inſuper, Iudæorumq; ſua factionis viginti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitum tria millia, peditum verò quadraginta. Itaque multa vtrinq; tentata ſunt, dum hic mercenarios vtpote Græcos ad defectionem ſolicitat: ille verò ſtantes cũ Demetrio Iudæos. Sed quia neuter his artibus quicquam proficiebat, poſtquã viſum eſt armis decernere, victoria fuit penes Demetrium: in quo prælio miles Alexandri conductitius ad vnũ cæſus eſt, nauata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi deſiderati ſunt. Cæterùm poſtquam Alexander ad montes perfugit, miſerati eius fortunã confluxerunt ad eum circiter ſex millia, quorũ metu Demetrius retrò abijt. Poſt hæc Iudæi proprijs viribus bellum geſſerunt aduerſus Alexandrũ, ſed ſemper victi multos amittebant è ſuorum

An. mũdi 3884. Ante Chriſtum natum 80. Demetrius Eucærus contra Alexandrum proficiſcitur.

Alexander cum Demetrio armis decernit, cunctosq; conductitios milites amittit.

Ad Alexandrum ſex millia hominum confluunt.

An. mūdi 3884. Ante Christum natum 80.

è ſuorum numero: tandem potentiſſimos eorum compulſos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido redactos in poteſtatem abduxit Hieroſolyma, vbi facinus commiſit longè immaniſſimum. epulans enim cum pallacis excelſiore loco vnde

Alexander à Iudæis bello potitus, potentiſſimos eorum in Bethoma oppugnat.

Alexãder ad 800. crucibus ſuffigi, & in eorundem conſpectu vxores ac liberos trucidari iubet.

proſpectus patebat, ad DCCC. *iußit ſuffigi crucibus: & in conſpectu adhuc viuentium iugulauit vxores eorum & liberos, pœnas exigens pro acceptis iniurijs, quæ tamen inhumaniores fuerunt, licet ſæpè ab inimicis afflictus in extremum vitæ & regni periculum adductus fuerit, dum non contenti proprijs eum impugnare viribus, externa etiam auxilia conciunt: & poſtremò in eam neceſſitatem eum compellunt, vt qua loca in Moabitica & Galaditica regione ſubegerat reſtitueret Arabibus, ne & ipſi arma ſua aduerſus eum cum inimicis coniungerent: præter alia quæ in eius contumeliam geſta ſunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduerſio, ita vt propter hanc crudelitatem Thracida cognomen apud Iudæos inuenerit. Cæterùm aduerſariorum exercitus ad octo millium numerum noctu in tutum euaſerunt, & toto tempore quo vixit Alexander, egerunt in exilio: atq; ita demum liberatus à tumultibus ſecurè adminiſtrauit regnum in poſterum. Demetrius autem relicta Iudæa profectus Berœam, Philippum fratrem ſuum oppugnauit in ea, habens ſecum decem millia peditum & mille equites. Straton verò Berœæ tyrannus & Philippi ſocius Zizum Principem Arabum exciuit & Mithridatem Sinarem præfectum Parthorum, qui poſtquam venerunt cum magno exercitu Demetrij caſtra oppugnauerunt, & tam ſiti quàm miſſilium telorum multitudine deditionem cum ſuis facere coëgerunt: abductaq; ex ea regione præda maxima, Demetrium captiuum ad Mithridatem Parthorum Regem miſerunt. Antiochenſes verò quotquot in caſtris inuenti ſunt, gratis dimiſſos redire Antiochiam paſſi ſunt. Parthus verò Rex Demetrium apud ſe in omni honore habuit, donec ibi morbo abſumptus eſt: at Philippus poſt hanc pugnam ſtatim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus eſt.*

Alexander Thracidæ cognomen apud Iudæos inuenit.

Iudæorum octo millia dum Alexander viuit, in exilio degunt.

Demetrius Philippũ fratrem in Berœa oppugnat.

Demetrio in Parthia morbo abſumptõ Philippus totius Syriæ regno potitur.

Antiochi

CAP. XXIII.

Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio.

An. mũdi 3884. Ante Christum natum 80.

DEINDE *Antiochus cognomine Dionysus, frater ipsius Damascum principatum ambiens, peruenit, & ibi rerum potitus Rex factus est, qui cum exercitum duxisset contra Arabas, Philippus eius frater, hoc audito, Damascum aduolat: & cum opera Milesii arcis præfecti vrbe Damascenorum potitus esset, per ingratitudinem non remunerauit eum, quòd vellet videri terrore vrbem, nõ proditione cepisse. quapropter suspectus ei redditus, rursum Damascum amisit. progressum enim in circum animi gratia Milesius excluſit, & vrbem seruauit Antiocho. at ille auditis de Philippo rumoribus confestim rediit ex Arabia: moxq; duxit in Iudæam exercitum octo millium peditum, & equitum octingentorum. Cuius inuasionem Alexander metuens, fossam profundam duxit à Caparsabe quæ nunc Antipatris dicitur, vsq; ad Ioppense mare, quà solùm patebat accessus: excitatoq; muro & per interualla castellis ligneis per* CL. *stadia, præstolobatur Antiochum. at ille omnibus his incensis traduxit hac exercitum in Arabiam. & cum Arabs primùm cessisset, deinde cum decem equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus præliatus est acriter. iamq; de victoria certus occisus est, dum alterum suorum cornu laborans vult in integrum restituere. post cuius casum exercitus refugit in vicum Cana, vbi maxima eius pars fame absumpta est. Post hunc Cœlesyriæ regnum Aretas adipiscitur, vocatus ad imperium à Damascenis propter odium quo persequebantur Ptolemæum Mennæum. Is quoq; in Iudæam profectus cum exercitu, deuicto Alexandro apud Adida, certis conditionibus reduxit suos vnde venerat. Alexander verò ad Dion oppidum admoto milite, eoq; vi capto, ad Essam inde duxit, vbi erant Zenonis res prestantissimæ: & primum triplici muro eum locum circumdedit, dein expugnato oppido ad Gaulanam duxit & Seleuciam: & subactis his quoq;, redegit in suam potestatem vallem quæ Antiochi dicitur, & castellum Gamala. Obiectisq; multis criminibus Demetrio locorum eorum domino, principatu suo illum exuit, & tertio demum huius expeditionis anno domum reduxit exercitum, magna alacritate Iudæis eum ob res prosperè gestas excipientibus. Per hæc tempora iam & Syrorum & Idumæorum & Phœnicum vrbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrim, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotum, Gazam, Anthedona, Raphiam, Rhinocuram. in mediterraneis per Idumæam regionẽ Adora & Marisam, totamq; Samariam & montes Carmelum ac Itabyrium. ad hæc Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciam, Gabala: & Moabiticas vrbes, Esebonem, Medabam, Lembam, Oronas, Telithonẽ, Zaram, Aulonem cilicium, Pellam. hanc vltimam diruerunt, quòd incolæ recusarent Iudaicos ritus recipere. possidebant & alia Syriæ non obscura oppida quæ imperio suo nouiter adiecerãt. Post hæc Alexander ex temulentia morbo contracto, & triennio integro quartana laborans, nec tamen abstinens à castrensibus officijs, tandem exhaustis viribus fato concessit in Gerasenorum finibus obsidens Ragaba castellum quod vltra Iordanẽ situm est. Quem videns Regina iam morti vicinum, & nullam salutis spem præ se ferentem, flens & seipsam plangens, suam simul & liberorum desolationẽ lamentabatur. Cui me, inquit, & hos filios relinquis, alieno indigentes auxilio? præcipuè cum non ignores, quàm infensus sit tibi totus po-*

Hedio & Ruffinus Cap. 21.

Antiochus Rex Damascenorum.

Antiochus regno à fratre exuitur.

Caparsaba Antipatris dicta.

Antiochi mors, & fames exercitui immissa.

Aretas Rex Cælesyriæ.

Vrbes aliquot ab Alexandro captæ.

Iudæi Syrorum, Idumæorum & Phœnicum vrbes tenent.

Pella diruta.

Alexandri morbus.

An. mũdi 3887. Ante Christum natum 77.

An. mũdi 3890 AnteChriſtum natum 74.

pulus. Tum ille conſuluit ei vt ſuis monitis pareat, ſi velit ſecurè cũ filijs regnum obtinere. primùm vt apud milites celet ſuã mortem, tantiſper dum caſtellum illud capiat. deinde poſtquam victrix magnificè Hieroſolyma reuerſa fuerit, Phariſæis nonnihil licentiæ permittat. hos enim pro habito ſibi honore laudaturos eam, & commendaturos apud populum. poſſe enim plurimum apud Iudæos, ſiue exoſum aliquem cupiant ladere, ſiue amicum iuuare. Valde enim his fidem habere vulgus, etiamſi per inuidiam de quopiam malè loquantur. nec ſe ob aliam cauſam incurriſſe totius gentis odium, quã quia hoc genus offenderit. Ergo, inquit, vbi Hieroſolyma peruueneris, accerſitis eorũ primoribus, oſtende illis meum corpus, & verbis quàm proximè veritatem ſimulatis permitte vt eo vtãtur arbitratu ſuo, ſiue inſepulto & proiecto cadaueri velint illudere propter antiquas iniurias. ſiue alio quolibet modo in id ſæuire: & pollicere nihil te niſi ex illorũ ſententia geſturam in adminiſtrando imperio. his verbis ſi apud eos vſa fueris, & mihi magnificentior quàm à te ſepultura continget, contentis illis permiſſa poteſtate, & tu ſecurè dominaberis. poſt hac monita vxori data moritur, anno regni ſui XXVII. *vitæ verò vndequinquageſimo.*

An. mũdi 3890 AnteChriſtum natum 74.

Alexander coniugi quomodo ſecurè regnare poſſit, oſtendit.

Pharisæorum in populo licentia.

Alexandri mors.

CAP. XXIIII.

Alexandro mortuo vxor Alexandra in regnum ſuccedit.

Funus Alexandri.

ALEXANDRA verò capto caſtello iuxta mariti monita Phariſæos allocuta eſt, & omnia illorum arbitrij faciens, quæ ad cadauer vel ad regnum pertinerent, ex infenſis beneuolos eos ſibi reddidit. tum illi progreſſi ad plebem concionabantur, res geſtas Alexandri celebrantes, & Regem iuſtum ſe amiſiſſe conquerentes, populum ad eum luctum ac mœſtitiam prouocauerunt, vt nullum antehac Regem funerauerint ſumptuoſius. Caterùm Alexander duos quidem reliquit filios, Hyrcanum & Ariſtobulum, regni tamen adminiſtrationem Alexandra teſtamento reliquit. è filijs autem Hyrcanus erat rebus adminiſtrandis parum idoneus, & amator ocij: minor verò natu Ariſtobulus audax & induſtrius. ſed mulier gratioſa erat apud populum, eò quòd ſemper viſa ſit agrè tuliſſe ea quæ maritus præter officium faceret. illius conſilio Pontificatus Hyrcano obuenit, non tàm ætatis prærogatiua, quàm propter innatam ſegnitiem: alioqui ex Phariſæorum ſententia permiſſu Reginæ gerebantur omnia: quibus etiam plebs parere iuſſa eſt: & ſi quid conſtitutionum Hyrcanus ſocer abrogauerat, quas Phariſæi iuxta maiorum traditiones induxerant, id totum ſancitum eſt denuò. Nomen igitur regni erat penes Reginam, penes Phariſæos verò adminiſtratio. nam hi & exulibus reditum, & vinctis ſolutionẽ procurabant. quædam tamen etiam per ſe prouidebat mulier, & magnũ mercede cõductorum militũ alebat numerũ, viresq; ſuas ita augebat, vt terrori eſſet circũuicinis tyrannis, et obſides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quieta erat eius ditio, ſoli Phariſæi turbas excitabant, incitantes Reginã, vt necaret illos qui Alexandro autotores fuerunt ſumendi de DCCC. *ſimul viris ſupplicij: moxq; vnũ ex his iugulant Diogenem, deinde alium poſt alium, donec potentiores conuenientes in regiam, & cum his Ariſtobulus præ ſe ferens non placere ſibi quæ fierent, & ſi occaſio daretur, non permiſſurus tantam licentiam matri, commemorabant ei quantis rebus geſtis & quantis exhauſtis periculis fidem ſuam domino approbauerint, quodq; hac de cauſa magnis præmijs eos dignatus ſit: rogabantq; eam ne omninò*

Hedio & Ruffinus Cap. 22.

Alexandri filij Hyrcanus & Ariſtobulus.

Hyrcanus Pontifex.

Phariſæi adminiſtrationis regiæ conſortes, auidi ſunt ſanguinis.

Ariſtobulus eiusque aſſeclę Phariſæorum tyrannidem accuſant.

omninò in contrarium ſpes ſuas verteret. nunc enim qui periculum ab hoſtibus euaſiſſent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opem ferente. aiebantq́, ſiquidem contenti ſint iam occiſis aduerſarij, propter innatum affectum quo dominos proſequantur, patienter ſe laturos hanc calamitatem. quòd ſi illi ſeuire pergerent, petebant ſibi dari diſcedendi veniam. neque enim niſi ipſius Regina permiſſu quaſituros ſibi incolumitatem, alioqui laturos vt ibidem in ipſa interficiantur regia. Sed turpe eſſe tum ſibi tum Regina, ſi illa diſſimulante à mariti inimicis vexentur. Nihil enim libentius auditurum Aretam Arabem & reliquos tyrannos, quàm ſi ipſa ſe priuaret talibus viris, quorum illis olim vel nomen auditum terrori fuerit. quòd ſi ne hoc quidem velit concedere, & malit indulgere Phariſæorum cupiditatibus, ſaltem per caſtella ſe diſtribueret. ſe enim quandoquidem fortuna ita perſequatur Alexandri familiares, contentos eſſe in humili ſtatu vitæ reliquum exigere. Hæc & alia multa cum dicerent, & ad miſerationem tàm caſorum quàm periclitantium manes Alexandri inuocarent, omnibus circumſtantibus commotæ ſunt lacrymæ: ſed maximè Ariſtobulus mentem ſuam declarabat, multis verbis matrem corripiens. Verùm illi ſibiipſis cauſa fuerunt horum malorum, qui fœminæ ambitione imperandi prater æquum commiſerunt regni habenas, quaſi verò deeſſent poſteri. Tum illa inops melioris conſilij, cuſtodiam caſtellorum eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandrio & Macharunte, in quibus res ſibi chariſſimas recondiderat. Nec multo poſt Ariſtobulum filium cum exercitu miſit verſus Damaſcum, contra Ptolemæum Mennæum, qui grauis erat vrbi vicinus. Sed ille nulla re memorabili geſta domum redijt. Per idem tempus nunciatum eſt Tigranem Armeniorum Regem cum D. *militum millibus inuaſiſſe Syriam, & breui in Judæam eſſe venturum. ea fama non immeritò Reginam & totam gentem terruit: miſeruntq́, ad eum legatos cum magni precij muneribus, obſidentem tunc Ptolemaidem. Regina enim Selene, alias Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat, vt Tigranem excluderent. Jbi inuentum Regem legati rogauerunt, vt benè ſibi de Regina ſua deq́, tota gente Judæorum polliceretur. Ille verò collaudatos quòd è longinquo veniſſent ad exhibendum ſibi officium, iuſſit omnia bona ſperare. Capta verò Ptolemaide nunciatur Tigrani, Lucullum, dum perſequitur Mithridatem, illum quidem non aſſecutum qui iam in Jberiam euaſerat, ſed Armeniam ingreſſum vaſtare eam regionem: quo cognito ille ſtatim domum reuerſus eſt. Poſt hæc cum Regina in morbum difficilem incidiſſet, & viſum eſt Ariſtobulo iam adeſſe tempus aggrediendi negocium, noctu egreſſus vno comitante famulo contulit ſe ad ea caſtella, quibus paterni amici erant præpoſiti. Iam dudum enim moleſtè ferens quæ mater gerebat, tum verò longè magis timebat ne illa mortua totum ſuum genus veniret in poteſtatem Phariſæorum: & videbat quàm ineptus erat adminiſtrationi frater, ad quem ſpectabat ſucceſſio. Conſcia verò fuit eius conatus ſola vxor, quam domi reliquit cum liberis, ac primùm venit Agaba, vbi Galeſtes erat vnus è potentibus, à quo perlibenter exceptus eſt. Sequenti verò luce Regina ſenſit Ariſtobuli abſentiam: nec tamen ſtatim ſuſpicata eſt illum ad res nouandas eſſe profectum. Verùm poſteaquam venerunt nuncij alij ſuper alios, quòd iam hoc iam illud caſtellum occupaſſet: nam vno incipiente ſtatim reliqua omnia in eius poteſtatem ſe dediderunt: tum demum in magna conſternatione fuit, & ipſa Regina & vni-*

An. mũdi 3890 Ante Chriſtum natum 74.

Alexandra Iudęis caſtellorum cuſtodiam credit.

Ariſtobulus Damaſcum contra Ptolemæum miſſus.

Tigranes Syriam inuadens, audito Luculli perſequentis Mithridatē aduentu domum redit.

An. mũdi 3893. Ante Chriſtum natum 71.

An. mũdi 3894 Ante Chriſtum natum 70.

Morbus Alexandræ, & Ariſtobuli conatus.

An. mũdi 3897. Ante Chriſtum natum 67.

An. mũdi 3897. AnteChristum natum 67.

uersa gens: sciebant enim non multum abesse Aristobulum, quin sibi vsurparet gentis imperium: & vehementer timebant ne pœnas exigeret ab illis qui in ipsius familiares debacchati fuerant. placuit igitur vt vxor eius cum liberis custodiretur in castello quod templo erat appositum. ad Aristobulum autem magnus fiebat confluxus, vt iam nec strepitus deesset nec ornatus regius. nam intra quindecim fermè dies occupauit castella viginti duo. in quibus habens receptaculum, colligebat exercitum à monte Libano & Trachonitide & à tyrannis. homines enim semper pluribus se agglomerantes libenter obtemperabãt, sperantes etiam nonnihil vtilitatis se percepturos ex eo quem ipsi ex insperato res nouas molientem euexissent ad dignitatis regiæ fastigium. Iudæorum autem seniores & Hyrcanus Reginam conuenerunt, & rogabant vt præsentibus rebus aliquod expediret consilium. Aristobulum enim iam penè totam dominationem ad se traxisse, occupatis tot locorum opportunitatibus. se autem non decere, etiamsi maximè ipsa agrotet, ea superstite consultare absque illius conscientia. periculum autem iam esse penè pro foribus. at illa iubebat eos facere quicquid putarent Reipublicæ conducere: habere eos magnam facultatem, vires gentis integras, milites, & in ærario multam pecuniam. sibi enim iam non admodum curæ esse rerum administrationem, nimirum deficiente corpusculo. his dictis non multò post extremum halitum reddidit, exacto anno regni nono, vitæ tertio supra septuagesimum; mulier supra sexum suum egregia, vt quæ mirum in modum honorum & imperandi cupida operibus declarauit suam industriam, quasi exprobrans viris inscitiam, qui parum feliciter administrant Respublicas. semper enim præsentibus magis quam futuris intenta, & omnia posthabendo moderatæ gubernationi, neque ab honestate neque à iustitia deduci voluit. Familia tamen eius in tale incurrit infortunium, vt potentiam quam sibi multis sudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo post amiserit: quia & cum inimicis familiæ suæ sensisse videtur, & Rempublicam orbasse præsidibus: quin & post obitum eius ex reliquijs malæ ipsius administrationis multæ turbelæ originem duxerunt in domo regia. attamen quandiu rebus præfuit, gentem in pace continuit. atque hic fuit rerum Alexandræ Reginæ exitus.

Aristobulus multa castella occupat, & magnus fit ad eum concursus.

Hyrcanus & seniores, Reginam conueniunt, & Aristobulum accusant.

Mors Alexandri.

An. mũdi 3890 AnteChristum natum 65.

Alexandri familia magnum infortunium incurrit.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XIIII.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIIII. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Post contentionem de regno inter fratres conuentum est vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret.
II. Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis parauerit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.
III. Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma.
IIII. Hyrcani & Aristobuli legationes, à Scauro petentes auxilium.
V. Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.
VI. Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.
VII. Hierosolymitani portas Romanis claudunt.
VIII. Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.
IX. Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasu cum eo ferijt.
X. Alexander à Gabinio victus, in quodam castello oppugnatur.
XI. Aristobulus Romæ vinculis elapsus, rursum in Iudæa captus, à Gabinio Romam remittitur.
XII. Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter & sacrilegium.
XIII. Pompeij in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.
XIIII. Cæsaris in Aegyptum expeditio, & quàm fideli Iudæorum opera adiutus sit.
XV. Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia.
XVI. Cæsaris literæ & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.
XVII. Antipater ex filijs suis Herodi Galileæ, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & quòd Sex: Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.
XVIII. Cassius afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit.
XIX. Malichus per insidias Antipatrum veneno tollit.
XX. Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.
XXI. Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem, Herodes profligatum, è Iudæa pellit.
XXII. Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunijs eum sibi conciliat, quo factum est, vt ille accusatores eius non admiserit.
XXIII. Antonius in Syriam prouinciã veniens, Herodem cum Phasaelo tetrarchas constituit.
XXIIII. Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.
XXV. Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt.
XXVI. Herodes Romæ à Senatu Iudææ Rex declaratur.
XXVII. Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduersus Antiochum.
XXVIII. Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.

CAP. I.

Post contentionem de regno inter fratres conuentum est, vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret.

DE Alexandra Regina rebus & obitu, in precedenti volumine diximus, nunc quæ deinceps cõsecuta sunt, dicturi sumus, nihil magis studentes, quàm ne quid vel per ignorantiam, vel per obliuionem prætermittamus. Nam qui historiam & rerum propter antiquitatem obscurarum expositionem scribere se profitentur, debent quidem non negligere orationis cultum, & elegantem compositionem, tum quicquid lectioni gratiam conciliat & adimit tadium: sed præcipua cura impendenda est veritatis studio, ne suam fidem

An.mũdi3899. Ante Christum natũm 65.

sequentes fallant, & inducant in errorem aliquem. Cum igitur pontificatum accepisset Hyrcanus, anno tertio septimæ & septuagesimæ supra cẽtesimã Olympiadis, Q. Hortensio, Q. Metello Cretico Coss. statim bellum ei Aristobulus intulit: & commisso ad Hierichuntem prælio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt. quo facto Hyrcanus in arcem confugit, in quam custodiendi filij & vxor Aristobuli à matre eius depositi fuerant, vt antè diximus. reliqui etiã eius factionis homines cum victoris metu intra septum fani se recepissent, breui deditionem fecerunt. Cœptum est deinde agi inter fratres de pacis cõditionibus, in quibus obtinuit Aristobulus, vt regnaret, & fratrem sineret in ocio frui quæ illi obuenerant facultatibus, & priuatam vitam agere. Hoc fœdus ictum est in ipso templo, & data acceptaq; fide, iunctisq; dexteris sancitum: & post mutuos complexus in conspectu populi factos digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Aristobuli.

Aristobulus & Hyrcanus de regno cõtendunt.

Aristobuli cum Hyrcano fœdus.

CAP. II.

Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis parauerit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

Antipater Idumæus amicus Hyrcani.

AMICVS autem quidam Hyrcani Idumæus, nomine Antipater, vir pecuniosus, natura factiosus & industrius, infensus erat Aristobulo eo, quòd ipse studeret Hyrcani partibus: quamuis Nicolaus Damascenus huius genus deducat à primatibus Iudæorum, qui in Judæam venerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filij, quem fortuna ad Judæorum regnum euexit, sicut suo loco dicetur. Hic igitur Antipater primum vocabatur Antipas, eodem quo pater ipsius nomine: quem ab Alexandro Rege & eius vxore, constitutum ducem totius Idumææ ferunt amicitias Arabum & Gazæorum & Ascalonitarum coluisse, multisq; eos sibi conciliasse muneribus. Itaque iunior Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & timens eum propter mutuam simultatem, clancularijs obtrectationibus effecit, vt contra illum potentiores Judæorum conspirarent, iniquum esse dictitans sinere Aristobulum incubare vsurpato per iniuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem natu maiorem, eumq; ætatis prærogatiua spoliasset. eisdem verbis etiam Hyrcanum obtundebat assiduè, addens ne vitam quidem illi esse in tuto, nisi matura fuga saluti suæ prospiceret. amicos enim Aristobuli nunquam non consultare, quomodo eo sublato de medio, dominationem alteri constabiliant. His sermonibus Hyrcanus nolebat credere, quòd esset natura bonus, & calumnias non libenter admitteret: qua quidem animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionem ignauiæ. at Aristobulus planè contrario fuit ingenio, industrius simul & magnanimus. cum igitur Antipater videret Hyrcanum nihil moueri suis monitis, non destitit tamen quotidiè nouas de fratre criminationes fingere, quasi insidiaretur vitæ illius. tandem vrgẽdo agrè obtinuit, vt assentiret fugere ad Aretam Regem Arabum, suum quoque pollicitus auxilium: idq; eo facilius impetrauit, quòd Iudææ confinis sit Arabia. præmittitur itaque Antipater ad Regem, accepturus ab eo fidem, quòd inimicis non deditus esset suum supplicem: quod vbi ille interposita fide promisit, Antipater ad Hyrcanum reuersus est Hierosolyma: & non multò post assumpto eo noctu vrbem egressus, magnis itineribus peruenit in vrbem quæ Petra dicitur, apud quã

Antipater primùm Antipas dictus.

Antipater Iudæorum potentiores in Aristobulum concitat.

erat

erat Aretæ Regia: & quod esset Regi amicissimus, rogabat eum, vt Hyrcanum in Iudæam restitueret: & instando quotidiè dandoq; munera tandem persuasit. Hyrcanus quoque pollicitus est, si ope eius reductus regnum reciperet, redditurum se ei regionem cum duodecim oppidis, quæ pater ipsius Alexander de Arabibus ceperat. erant autem hæc. Medaba, Naballo, Liuias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Orona, Marissa, Rydda, Lusa, Oryba.

An. mũdi 3900 Ante Christum natum 64. Hedio & Ruffinus Cap. 3.

CAP. III.

Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma.

IALIBVS promissis permotus Aretas expeditionem suscepit contra Aristobulum, ducens quinquaginta millia pedestris simul & equestris exercitus: moxq; vicit prælio. post eam victoriam multis ad Hyrcanum transfugientibus, desolatus Aristobulus confugit Hierosolyma. Arabs autem adducto secum toto exercitu, oppugnabat eum in templo adiuuante Hyrcanum etiam populo, solis Sacerdotibus non deserentibus Aristobulum. sed Aretas admotis tam Iudæorum quàm Arabum exercitibus acriter oppugnationi instabat. Dum hæc ita geruntur instante Azymorum festo quod Pascha vocamus, optimates Iudæorum relicta sua regione fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir iustus, & Deo carus, qui aliquando siccitatis tempore impetrauerat pijs precibus pluuiã, tunc in latebras se abdidit, ciuile bellum præsentiens. hunc in castra adductum Iudæi rogabant, vt quemadmodũ olim sterilitati attulerat remedium, ita tunc deuoueret diris Aristobulum & quotquot eius factionem sequebantur. id cum diu recusans cogeretur à turba, stans in medio eorum sic precatus est. Deus vniuersi huius mundi Rex, quoniã & hi, qui mecum stant, tuus sunt populus, & qui oppugnantur, tui Sacerdotes sunt, precor, vt neq; hos contra illos, neq; illos cõtra

Aretas contra Aristobulũ expeditionem suscipit, eumq; Hierosolyma confugere cogit.

Aristobulum in templo Arabs oppugnat.

Iudæi in Aegyptum fugiunt.

Onias nõ acquiescẽs petitioni Iudæorum lapidatur.

hos orantes exaudias. Post hæc vota circumsteterunt eum quidã ex Iudæis, viri perditi, & obruerunt lapidibus. quam crudelitatem Deus vltus est continuò, cadisq; Onia pœnas exegit hunc in modum. Dum Aristobulus oppugnatur cum Sacer-

An. mũdi 3900 Ante Christum natum 64.

Sacerdotibus, superuenit Pascha, in quo festo nobis mos est, multis Deum honorare sacrificijs. quibus, quia carebant obsessi, rogauerunt suos tribules, vt acceptã quantam postularent pecunia victimarum copiam sibi facerent. illis verò pactis mille drachmas in singula capita, & repræsentari sibi iubentibus, Aristobulus & Sacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demiserunt precium. at illi acceptã pecunia, non reddiderunt victimas: sed eò progressi sunt impietatis, vt non seruata fide hominibus, Deum etiam fraudarent debitis honoribus. Sacerdotes autem, quibus per pactorum speciem illusum fuit, orauerunt Deum, vt pœnas de tribulibus suis sumeret: nec dilata est vindicta: sed procella vehemens immissa fecit per totam eam regionem magnã vastationem fructuũ, ita vt tritici modius veniret drachmis quindecim.

Violatio fidei, & vltio eam subsecuta.

CAP. IIII.

Hyrcani & Aristobuli legationes à Scauro petentes auxilium.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Legati Hyrcani & Aristobuli ad Scaurũ.

INTEREA Pompeius Scaurum misit in Syriam, ipse in Armenia distentus bello quod adhuc gerebat contra Tigranem. ille verò vbi Damascum venit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam continuato itinere. huic legati facti sunt obuiam, tam ab Hyrcano quàm ab Aristobulo, vtriq; petentes societatem & auxilium. & cum Aristobulus polliceretur CCCC. *talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Aristobuli promissa pratulit. is enim liberalis erat & abundans pecunijs, & rogabat officium præstari facilius. alter verò pauper erat ac tenax, & cum maiora quàm frater impetrare cuperet, tamen non satis bona fide polliceri videbatur. Nam difficilius erat expugnare vrbem, adeò munitam & validã, quàm profugos repellere & Nabathæorũ turbã, præsertim non valde ad id bellum gerendum animatam. Ob has igitur causas accepta ab hoc pecunia obsidionem soluit, denuncians Areta, vt recederet, ni pareat declarandus hostis Ro.po. Et Scaurus quidem Damascum reuersus est: Aristobulus verò cum magno exercitu contra Aretam & Hyrcanũ profectus est: & cõgressus cum eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio vicit cæsis circiter septem millibus hostium, inter quos etiam Caphalio frater Antipatri cecidit.*

Dona Scauro data.

Aristobulus contra Aretam & Hyrcanũ proficiscitur.

CAP. V.

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerunt.

Pompeius in Syriam venit, eique Aristobulus insigne donum mittit.

NON multò autem post, cum Pompeius Damascum venisset, & obiret Cœlesyriam: præsto fuerunt ei legati ex vniuersa Syria & Ægypto atque Iudæa. misit enim ad eum insigne donum Aristobulus, vitem auream D. *talentorum. meminit autem huius muneris etiam Strabo Cappadox his verbis: Venit & ex Ægypto legatio, cum corona facta ex aureorum quatuor millibus: & ex Iudæa siue vitis, siue hortus, quod opus* Τερπωλὴν *id est delectamentum vocabatur. hoc donum vidimus etiam nos Romæ dedicatum in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri Regis Iudæorum: æstimabaturq; quingentis talentis. fertur autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulò post iterum venerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo: qui etiam accusabat eos, qui acceperant pecuniam, primum Gabinius, deinde Scaurus, ille* CCC. *hic quadringenta talenta, hos quoque inimicos ei faciens. qui cum iussisset eis ad se*

Antipater Hyrcani, Nicodemus Aristobuli legati ad Pompeiũ. Hedio & Ruffinus Cap. 5.

ad se disceptatorem venire, ineunte vere copijs ex hybernis reuocatis in Damascenum agrum profectus est: obiterq́ arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem cõsiderauit, viri noxij non minus quàm fuerat Dionysius Tripolitanus qui securi percussus est, affinitate etiam ei coniunctus. mille tamen talentis iste redemit se à supplicio, quæ Pompeius erogauit in stipendia militum. excidit etiã castellum Lysiada, cuius tyrannus erat Silas Iudæus. trãsiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, superatoq́ medio monte in Cœlesyriam veniens, à Pella Damascum se contulit. ibi & Iudæos audiuit & eorum principes, qui inter se dißidebant Hyrcanus & Aristobulus, sicut gens ipsa ab vtroq́. Aiebant enim se nolle esse sub Regibus, quòd patrium institutum habeant, vt sui Dei pareant sacerdotibus. hos autem duos esse quidem è Sacerdotum genere, sed velle principatum gentis in aliam formam traducere, vt eam in seruitutem subigant. Hyrcanus autẽ querebatur, quod cũ maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristobulo: & minimã portionem regionis sibi relictam, cætera à fratre vsurpata per vim omnia. hunc etiam & terra incursare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim impulsurã fuisse gentem ad defectionem, nisi turbarum concitator esset, atq́ natus ad violentiam. Atteſtabanturq́ illi hæc dicenti plus quàm mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. Alter contra excidisse eum è principatu aiebat ob propriam ignauiã, quòd natura ad nihil esset minus idoneus quàm ad obeunda negocia, & ideo venisse eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se verò necessario principatum assumpsisse, metuentem ne is migraret in aliam familiam. appellatione verò vti, qua & pater ipsius Alexander vsus sit. & in testimonium citabat quosdam iuuenes fastuosos, exosos omnibus propter purpureas vestes, capillitij curam, & phaleras ornamentaq́ cætera: qui hoc cultu tanquam ad pompam, & non ad iudicium venerant. Pompeius verò his cognitis, & improbata Aristobuli violentia dimisit eos placide: promittens se venturum in eorum ditionem quàm primum inspexisset res Nabathæorum. interim iußit eos quietos esse, comiter habens Aristobulum, ne is alienatus intercluderet ei transitus. nec tamen vllam apud eum iniuit gratiam. non expectatis enim Pompeij promißis profectus est ad oppidum Delium, & inde in Iudæam se contulit.

An. mũdi 3902. Ante Christum natum 62.

Arx in Apamia diruta.

Ptolemæus Mennæus pecunia mulctatus.

Aristobulus & Hyrcanus à Iudæis apud Pompeium accusati.

Aristobuli corã Pompeio apologia.

Hedio & Russinus Cap. 6.

CAP. VI.

Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.

QVa re offensus Pompeius, assumpto exercitu quem in Nabatheos parauerat, & excitis à Damasco cæteraq́ Syria copijs auxiliaribus, aliisq́ Romanis legionibus qua ductum eius sequebãtur, contra Aristobulum mouit. Vt verò prætérita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, vbi Iudæa mediterranea versus est initium, inuenit elegantem arcem in montis vertice sitam Alexandrium. eò quia refugisse Aristobulum intellexerat, accersiuit illum ad se per nuncios. ille verò multis suadentibus, vt cæueret bellum à Romanis, descendit: & cum de iure principatus cum fratre disceptasset, permissu Pompeij rursum in arcem se recepit. idq́ iterum & tertio fecit, simul spe regni Pompeio obsecundans, & omnia eius imperata se facturum simulans, simul redeundo in arcem se muniens, & apparatus bellicos faciens, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubente

Pompeius in Aristobulum mouet.

Aristobulus ex arce ad Pompeium descendit.

An. mũdi 3903. Ante Christum natum 61.

autem Pompeio, vt traderet sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non traditurus alioquin: paruit quidem, sed agrè ferens secessit Hierosolyma quasi ad certum bellum se præparaturus. nec multo post Pompeio ducenti contra eum exercitum in itinere venit nuncius è Ponte, Mithridatem à filio suo Pharnace occisum esse significans.

Aristobulus castella Pompeio tradit. Hedio & Ruffinus Cap. 7.

Mithridates Rex Põti à Pharnace filio occisus.

CAP. VII.

Hierosolymitani pòrtas Romanis claudunt.

ET cum prima castra habuisset apud Hierichuntem, vbi palmeta sunt præstantissima, & opobalsamum prouenit inter vnguenta præcipuum, incisis acuto scrupo fruticibus succi in modũ scatens, mane sequenti mouit inde versus Hierosolyma. Tum verò Aristobulus ante actorum pœnitens obuiam ei venit: & oblatis pecunijs etiam intra Hierosolyma eum admittens, rogabat vt omisso bello quicquid vellet pacatè ageret. Pompeius verò data petenti venia, mittit Gabiniũ cum militibus in vrbem ad accipiendam pecuniam: qui tamen re infecta rediit, excluſus & vacuis manibus, militibus Aristobuli pactum irritum facientibus. Ea res vehementer Pompeio mouit stomachum, & additis Aristobulo custodibus ipse ad vrbem properat, cætera quidem probè munitam, tantum à septentrionali latere iniurijs expositam. Circuit enim ea parte vallis lata & profunda templum ambiens, quod muro valido è saxo structo cingitur.

Gabinio pecuniam Pompeio ab Aristobulo promissam exacturo portæ claudũtur.

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

Pompeius Hierosolyma oppugnat.

CAP. VIII.

Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.

INTVS autem erat dissidium, vrbanis quid opus esset facto non consentientibus. nam quidam censebant vrbem Pompeio dedendam: Aristobuli verò factio excludi eum iubebat & bellum parari, eo quòd illum haberet in vinculis. hi prauenientes alteros templum occupant, & præciso ponte qui in vrbem ferebat, ad bellum se expediunt. at illi intromisso exercitu tradiderunt Pompeio vrbem & regiã. ille Pisoni legato suo misso eò cum parte exercitus & vrbis & regia commisit custodiam: ipse vicinas templo domos aliaq; propinqua ædificia muniebat. & primum conditiones pacis eis obtulit: quas cum non admitterent, omnia quæ circũ erant oppugnationi parauit, Hyrcano alacriter suppeditante quicquid vsus posceret. Pompeius verò à Septentrionali templi latere, quod maximè erat oppugnationi obnoxium, admouit milites. erant autem hac quoque parte turres altæ, & fossa manu facta, præter profundam vallem quæ templum cingebat. nam etiam versus vrbem abrupta erant omnia, sublato ponte, qua parte Pompeius erat cum suo contubernio. erigebantq; quotidiè magno labore aggerem Romani, cadentes circumquaq; arbores, quod opus vbi perfectum est, agrè completa fossa propter immensam altitudinem, admotis machinis à Tyro aduectis quatiebat templũ saxis missilibus. sed nisi patrius nobis mos esset per ocium septimum quenq; diem exigere, nõ potuissent absoluere aggerem vetãtibus aduersarijs. prohibere enim vim inferentes lex permittit, sed opus facientem, hostem impedire nos non sinit. quod vbi animaduerterunt Romani, Sabbatis neq; eminus incessebant telis Iudæos, neq; manus cum eis conserebãt: tantum erigebant aggerem & turres, machinasq; admouebant, vt eis postridiè aduersus nos vti possent. Facile est autẽ vel hinc discere, quãta pietate Deũ colamus, & quàm obseruãtes legum simus,

Hierosolyma Pompeio partim tradita, partim obsessa.

Pompeius templum oppugnare parat.

simus, quãdoquidem oppugnationis terror nihil obfuit, quominus solennia per- An. mũdi 3903. Ante Christum natum 61.
agerentur sacrificia, bis per singulos dies manè & circa nonam horam super al-
tari immolantibus nostris Sacerdotibus, ac ne in extremo quidem discrimine sa-
cra intermittentibus. etenim capto templo tertio demum mense, die ieiunij, Iudæi solennia sacrificia expeditionis tẽpore peragunt.
CLXXIX. *Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Coss. hostis quidem irrum-* Templum captum.
pens iugulabat omnes obuios: illi verò nihilominus sacris operabãtur, neq; metu
mortis, neque iam casorum multitudine absterriti, passuri quicquid liberet vi-
ctori potius quàm deserturi altaria, aut aliquid omissuri præscriptum patrijs
legibus. quòd autem hæc non fabula sit in pietatis laudem conficta, sed rei veri-
tas, attestantur omnes qui res à Pompeio gestas conscripserunt, & in his Strabo
ac Nicolaus, Romanæq; conditor historiæ T. Liuius. Nam concussa turri maxi-
ma crebris arietis ictibus, collapsaq; & secum ruinam trahente muri proximi,
certatim infuderunt se hostium agmina. sed primus euasit per ruinas Cornelius
Faustus Syllæ filius, sequente cohorte militum. mox alia parte Furius centurio
cum suis manipularibus: & inter vtrunque Fabius & ipse centurio cum manu
suorum valida. Omnia autem erant plena cadibus, & Iudæorum alij à Roma-
nis confossi cadebant, alij mutuis vulneribus. nonnulli per abrupta semetipsos ia-
ctabant, aut subiectis in ædes ignibus concremabantur, non sustinentes spectare
quæ patrabantur ab hostibus. ceciderunt è Iudæis duodecim millia, Romano- È Iudæis duodecim millia cadunt.
rum perpauci desiderati sunt. Captus est Absalomus, patruus simul & socer Ari-
stobuli. Læsa etiam est non mediocriter templi religio, humanis antehac nec ve-
stigijs penetrati nec oculis. Introgressus est enim in illud Pompeius, & vnà cum Pompeius templum ingressus nihil attingit. Aliàs cap. 9.
eo non pauci alij, & inspexerunt quæ nefas est videre, nisi solis Sacerdotibus.
cumq; intus essent ex auro mensa & candelabrum & pocula, & odoramento-
rum magna copia, præterea in thesauris sacra pecunia circiter talentorũ duo
millia, nihil horum præ pietate attigit, sed hic quoque sui similis fuit, & nihil
commisit indignum cæteris virtutibus. Sequenti verò die iussis purgare tem-
plum adituis, & instauratis legitimis sacrificijs pontificatum Hyrcano reddi- Pompeius Hyrcano Pontificatum reddit.
dit, tum propter alia ipsius officia, tum quia tota regione habitantibus Iudæis au-
tor fuit, ne arma pro Aristobulo sumerent. deinde belli concitatores securi per-
cussit: Faustoq; & alijs qui primum conscenderunt, digna præmia persoluit. Et
Hierosolyma quidem Pop. Rom. fecit stipendiaria, vrbes verò quas eorum ci- Hierosolyma Ro. po. stipendiaria.
ues sibi subiugauerant in Cœlesyria, ademptas illis iussit proprio parere præsidi:
& totam gentem prius elatam rebus prosperis, contraxit intra veteres termi-
nos. Gadara deinde paulo antè diruta instaurauit in gratiam liberti sui Gada- Gadara instaurata.
rensis Demetrij. reliquas verò, Hippon, Scythopolim, Pellam, Dion, Samariam, Vrbes Iudæis ademptæ.
Marissam, Azotum, Iamniam, Arethusam suis restituit habitatoribus: easq; in mediterraneis, præter varijs bellis dirutas. Maritimas verò Gazan, Jop-
pen, Dora, Stratonis turrim, quæ ab Herode magnificè condita, & portubus at-
que templis exornata, Cæsarea mutato nomine appellata est: has omnes Pom-
peius liberas esse iussas prouinciæ contribuit. Quorum omnium malorum causa
fuere Hierosolymitanis Hyrcanus & Aristobulus inter se dissidentes inuicem.
nam tum primum libertatem amisimus, subiecti Romanorum imperio: & regio-
nem de Syris bello captam reddere ipsis coacti sumus: & insuper plus quàm de-
cem millia talentorum breui tempore à nobis Romani *exegerunt: & regnum quo*
prius pontificale genus honestabatur, ad plebeios translatum est homines. Sed de

An. mũdi 3903. Ante Christum natum 61. Scaurus Cœlesyriæ Præfectus.

his suo loco dicemus. Cæterum Pompeius Cœlesyria vsq; ad Euphratem amnem & Ægypti terminos Scauro tradita cum duabus Romanis legionibus, ipse in Ciliciam abijt Romam properans: abduxitq; secum Aristobulum vinctum cum duabus filiabus & totidem filijs.

CAP. IX.

Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasu cum eo ferijt.

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

SCAVRO autem ad Arabia Petram profecto cum exercitu, & quia difficilis ad eam aditus esset, circumuicinos agros populante, militibusq; fame laborantibus, Antipater iussu Hyrcani frumentum ex Iudæa & alia necessaria eis præbebat: missusq; ad Aretam legatus à Scauro, eo quòd hospes esset, persuasit etiam illi pecunia numerata vastationem agrorum redimere sponsor factus pro trecentis talentis. atq; his conditionibus hoc bellum finitum est, non minus è Scauri quam ex Aretæ sententia.

CAP. X.

Alexander à Gabinio victus, in quodam castello oppugnatur.

An. mũdi 3904 Ante Christum natum 60. Hedio & Ruffinus Cap. 10. Alias 11.

LIQVANTO autem post Alexandro Aristobuli filio Iudæam incursionibus vexante, imperator Gabinius è Roma venit in Syriam. is & alia multa memoratu digna gessit, & contra Alexandrum expeditionem suscepit, Hyrcano iam non valente ei resistere, & de muris Hierosolymorum reficiendis cogitãte, quos Pompeius deiecerat. sed ab hoc conatu per Romanos cohibitus est. At Alexander peruagando regionem multos Iudæos armauit: collectisq; propere decem armatorum millibus, & mille quingentis equitibus, munitionibus firmauit Alexandrium castellum, iuxta Coreas situm, & Macharuntem in finibus Arabum. contra eum venit Gabinius, præmisso M. Antonio cum alijs ducibus. atq; ita Romani coniuncti cum Iudæis in officio manentibus, quorum duces erant Pitholaus & Malichus, assumptis etiam Antipatri auxilijs, occurrerũt Alexandro, sequente cum reliquo exercitu Gabinio. tum ille recepit se propius Hierosolyma, vbi confer to prælio Romani occiderunt hostiũ circiter tria millia: nec pauciores capti sunt. tum Gabinius veniens ad Alexandrium, inuitabat concluſos ad pacem, veniam præteritorum pollicendo. & cum multi hostium extra castellum stationem haberent, Romani eos adorti sunt, vbi multis cæsis egregiam operam nauauit M. Antonius. Itaq; Gabinius relicta ad oppugnationem parte exercitus, ipse reliquam Iudæam perlustrabat: & quot quot inueniebat vrbes diruta, ædificari iubebat. atq; hoc pacto instauratæ sunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Marissa, Gaza, & aliæ non paucæ: idq; mandante Gabinio, quarũ posthac habitatio tuta permãsit, cum antè longo tempore desertæ fuissent. His ita per regionem dispositis, reuertitur ad Alexandriũ: & cũ intenderetur oppugnatio, per legatos veniã petijt Alexander, offerens castellæ Hyrcaniã & Macharuntem, & postremo Alexandrium: quæ Gabinius diruit. Cumq; Alexãdri mater ad eũ venisset, quæ Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romæ asseruatis, impetrauit ab eo quicquid petijt. moxq; dispositis eius rebus, deduxit Hyrcanũ Hierosolyma, curaturũ templũ & suũ Sacerdotiũ. deinde cõstitutis quinq; iuridicis cõuentibus, in totidem æquales partes totã prouinciam

Castella muniũtur.

Gabinius aliquot vrbes dirutas, in Iudæa ædificari iubet.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Alias 12.

Alexandrium & alia castella diruta.

Alexandri mater.

Quinque conuentus iuridici in Iudæa.

uinciã distribuit: ita vt alij iura peterent Hierosolyma, alij Gadara, Amathuntem alij: quarti verò Hierichuntem, quinti Saphoram, quod est Galilææ oppidum: sicq; liberati dominis sub optimatum gubernatione degebant.

An. mũdi 3904. Ante Christum natum 60.

CAP. XI.

Aristobulus Romæ vinculis elapsus, rursum in Iudæa captus à Gabinio Romam remittitur.

ÆTERVM cum Aristobulus Roma profugus reuersus esset in Judæam, & conaretur Alexandrium recens dirutum denuò munire, Gabinius misit eò milites ducibus Sisenna, Antonio, & Seruilio, qui eum locum occupari nõ sinerent, & darent operam vt ipsum comprehenderent. nam multi Judæorum ad eum propter nominis celebritatem confluebant, nouarũ rerum auidi: siquidem & Pitholaus Hierosolymorum præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioqui in eo confluxu multi fuere non satis armis instructi. Aristobulus verò volens occupare Macharũtem, tales dimisit vt inutiles ad moliendum aliquid, assumptisq; tantum armatorũ octo millibus, illuc contendit. quos assecuti Romani vicerunt egregiè. quãuis enim repugnantes aliquantisper impressione facta coëgerunt terga vertere, occisis eorũ circiter quinq; millib. reliqui verò dissipati, vt quisq; potuit salutẽ sibi quæsiuerunt. Aristobulus tamen plus mille secũ trahens perfugit Macharuntẽ: muniebatq; id castrũ, &, quãuis rebus afflictis, benè sperare nõ desitit. Sed nõ vltra biduum sustinere potuit oppugnationẽ, et multis acceptis vulneribus captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad Gabinium adductus est. atq; ita reflãte fortuna rursum remissus Romã in vinculis est habitus, postquã regno & Pontificatu potitus est annis tribus cum dimidio, vir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos tamen eius dimisit senatus, cum ex Gabinij literis cognouisset, promissum hoc eorum matri, dum castella traderet: qui mox in Judæam reuersi sunt. Porrò Gabinio paranti expeditionem in Parthos, & iam Euphratem trajcienti, mutata sententia visum est Ptolemæum in Ægyptum reducere, sicut aliàs indicatũ est. In hac quoq; expeditione ab Antipatro adiutus est frumento, armis & pecunijs: & illius consilio Iudæi qui Pelusium accolunt, ceu custodes Ægypti aditus, in societatem pertracti sunt. Cæterùm reuersus ex Ægypto deprehendit Syriam labore dissidijs & tumultibus. Aristobuli enim filius Alexander, denuò inuaso per vim Principatu multos Judæorum ad defectionem impulit: collectoq; magno exercitu regionem obeundo, interficiebat Romanos quotquot adipisci potuit, reliquos in montem Garizim compulsos obsedit. Gabinius verò hoc in statu Syriam offendens, Antipatrum propter notam viri prudentiam præmittit ad tumultuatores, si fortè posset ad saniorem mentem reductis persuadere, vt meliora sequantur consilia: quod ille sedulò fecit, & multos reduxit ad officium. Alexandro verò potiri non potuit. is enim habens secum triginta Judæorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collatis signis decernere ad montem Itabyrium: quo prælio desiderata sunt ex acie Judaica decem millia. Tum victor constitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sententia, contra Nabathæos profectus, hos quoque profligat vno prælio. nobiles etiam Parthos Mithridatem & Orsanem ad se profugos remisit, sparso rumore quòd aufugissent in patriam: tantisq; rebus gestis Romam reuertens Crasso prouinciam tradidit. De his autem Pompeij &

Hedio & Ruffinus Cap. 12. Aliàs 13.

Aristobulus Roma reuersus Alexandriũ denuò munire conatur.

Aristobulus à Romanis vincitur in prælio.

Aristobul⁹ captiuus cum Antigono filio Romam remittitur.

Aristobuli liberi dimissi.

Antipater Gabinium Ptolemæum in Aegyptũ reducentem adiuuat.

Alexander Aristobuli filius Principatum inuadit.

Alexander à Gabinio victus.

Nabathæi profligati.

Mithridates, Orsanes.

An. mũdi 3911. Ante Christum natum 53. *Gabinij contra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadox, nihil ab altero discrepans.*

CAP. XII.

Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter, & sacrilegium.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 14. Marcus Crassus in Parthos mouet, pecuniam Hierosolymis ex templo aufert.

CRASSVS autem expeditionem contra Parthos parans in Iudæam peruenit, & pecuniam sacram quam Pompeius non attigerat, duo millia talentorum abstulit, totoq; reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorum millia templum spoliauit. Tulit etiam trabem ex auro solidam, trecentas minas pendentem. Mina autem apud nos constat duabus libris cum dimidia. Hanc trabem ei tradidit sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, non pra malicia: nam erat vir bonus & iustus: sed cum concreditam haberet aulæorum templi custodiam, ex hac trabe pendentium, quorum admiranda pulchritudo erat & apparatus pretiosissimus: videretq; Crassum totum esse in colligendo auro, timens omnibus templi ornamentis, trabem hanc redemptionem pro omnibus ei dedit: cum prius eum iureiurando obstrinxisset, nihil aliud loco moturum, contentum eo quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorum millibus. Hæc trabs inserta erat trabi cauæ lignea, quòd cæteris omnibus ignotum solus sciebat Eleazarus: Crassus tamen & hanc pro reliquo templi auro accepit, & mox violato iureiurando totum quantum intus erat egessit. Nec est mirandum tantas diuitias in nostro templo fuisse, cuius Deum cum omnes vbiq; terrarum Iudæi venerentur ac colant, tàm ex Europa quàm ex Asia longo tempore huc eas contulerant. Nec ad iactationem conficta est prædicta summa, nec careret testibus: sed cum alij multi,

Anno. mũdi 3911. Ante Christum natum 53.

Crassus iuramenti dati violator.

Templi Hierosolymitani diuitiæ vnde.

Strabo Cappadox. *tum Strabo Cappadox attestatur nobis his verbis: Mithridates autem misit in Coum insulam qui afferrent sibi inde pecuniam quàm Cleopatra Regina ibi deposuerat, & Iudæorum octingenta talenta. Nobis autem nulla est publica pecunia, præter hanc Deo sacram: & satis apparet quòd hanc Iudæi ex Asia in Coum deportauerunt metu belli Mithridatici. Non est enim verisimile eos qui Iudæam habitabant, habentes vrbem adeò munitam & templum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexãdrinos Iudæos hoc feciisse est credibile, quibus nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tempore in Græciam traiecit gesturus bellum contra Mithridatem & Lucullum, misisse Cyrenem agitatam seditionibus gentis nostræ, quæ orbem terrarum repleuerit. sic enim scribit. quatuor erant genera in Cyrenensium vrbe, ciues, agricolæ, inquilini, & quarti Iudæi. hoc iam in omnes vrbes subrepsit, nec est facilè inuenire locum in vrbe habitabili, quem recepta semel non obtineat. nam & Ægyptus & Cyrene, vtpote eisdem solita parere dominis, aliaq; multa regiones horum ritus admiserunt: aluntq; congregationes Iudæorum maximas, tempore coalitas, & vtentes institutis domesticis. Per Ægyptum sanè etiam colonia sunt eius gentis, absq; eo quòd Alexandrinæ vrbis magna pars eis assignata est. habet etiam proprium magistratum qui suæ gentis res administret, & controuersias ex iure dirimat, & contractus atq; pacta rata habeat, non aliter quàm sit in absoluta Republica. Inualuit itaq; hæc gens in Ægypto eò quòd antiquitus originem inde habeat, & facilè migretur eò propter vicinitatem. In Cyrenaicam verò regionem inde transiit vt conterminam, quemadmodum etiam Iudæa est, vel potius partem olim regni Ægyptij. Hæc Strabo. Cæterùm Crassus rebus arbitratu*

tratu ſuo compoſitis, Parthorum ditionem inuaſit: vbi cum omnibus copijs periit: ſicut aliàs narratum eſt. Caſſius autem in Syriam refugiens occupata ea reſiſtebat Parthis, propter recentem victoriam excurſantibus: & cum veniſſet Tyrum, inuiſit etiam Iudæam. Vbi Tarichæas primo impetu cepit, & fermè xxx. *millia captiuorum abduxit. Pitholaum quoq; qui Ariſtobuli partes fouebat, interfecit hortante Antipatro, qui plurimum apud eum poterat, & maximam inter Idumæos autoritatem habuit. apud quos duxit vxorem illuſtri inter Arabas loco natam, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati ſunt filii, Phaſaelus & Herodes qui poſtea regnauit, & Ioſephus atque Pheroras, & filia Salome. Hic Antipater etiam alios dynaſtas hoſpitio ſibi coniunxit & amicitia, ſed maximè Arabem, apud quem & liberos depoſuit, dum bellum contra Ariſtobulum gereret. At Caſſius reparatis copiis ad Euphratem ſe contulit, ibique Parthis ſe oppoſuit, quemadmodum & ab aliis ſcriptoribus eſt memoriæ proditum.*

An. mũdi 3911. Ante Chriſtum natum 53.
Craſſus in Parthia perit.
Caſſius Parthis reſiſtit.
Antipatri vxor & filij.
An. mũdi 3917. Ante Chriſtum natum 47.

CAP. XIII.

Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.

ALIQVANTO autem poſt Cæſar occupata Roma, & Pompeio vnà cum ſenatu vltra mare Ionium fugato, ſolutum vinculis Ariſtobulum decreuit in Syriã mittere, additis ei duabus legionibus, quò facilius ordinaret prouinciam. ſed is breui fruſtratus eſt ſua ſpe quam ex accepta à Cæſare poteſtate conceperat, à Pompeianis veneno ſublatus, & à Cæſarianis funeratus. Corpus autem eius diu melle curatum iacuit, donec Antonius id in Iudæam remiſſum mandauit reponi in Regum conditoriis. Scipio verò iuſſu Pompeii ſecuri percuſſit Alexandrum Ariſtobuli filium, eo quòd aliquando contra Romanos rebellauerat. & hic quidem apud Antiochiam affectus eſt ſupplicio. fratres verò eius ad ſe recepit Ptolemæus Mennæus dynaſta Chalcidis quæ ſita eſt in monte Lybano. nam miſſo Philippione filio Aſcalonem ad vxorem Ariſtobuli, iuſſit eam cum eo mittere ad ſe Antigonum filium & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio duxit eam coniugem. deinde verò occiſo prius eo Ptolemæus ipſe duxit Alexandram, & germanorum eius curam habere non deſtitit.

Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 15.
Ariſtobulus vinculis ſolutus, veneno tollitur.
Hedio & Ruffinus Cap. 15. al. 16.
Cædes filij Ariſtobuli.

CAP. XIIII.

Cæſaris in Aegyptum expeditio, & quàm fideli Iudæorum opera adiutus ſit.

POST Pompeij autem obitum & victoriam Cæſaris, bellum ei gerenti in Ægypto multis in rebus vſui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idq; mandato Hyrcani. Mithridate enim Pergameno adducente auxilia, nec valente tranſire per Peluſium, & circa Aſcalonem hærente, Antipater ei ſe adiunxit cum armatis Iudæorũ tribus millibus, egitq; cum Arabum primatibus vt & ipſi venirent auxilio: eiusq; potiſſimum opera è tota Syria auxilia contracta ſunt. nam certatim opem tulerunt Cæſari Iamblichus dynaſta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemi filius Libanum montem incolens, & vrbes penè vniuerſæ. Mithridates verò motis è Syria caſtris peruenit Peluſium, & non receptus ab eius loci hominibus vrbem oppugnauit. Vbi præcipuam operam nauauit Antipater, primusq; deiecta quadam muri parte aditum Cæteris irrumpentibus in vrbem

Hedio & Ruffinus Cap. 16. al. 17.
Antipater Cæſari ex Syria milites cõſcribit.
Antipater Mithridati in capiendo Peluſio operam nauat.

An. mũdi 3917. AnteChriſtum natum 47.

in vrbem aperuit. & Peluſium quidem ſic captum eſt. Antipatrum autem & Mithridatem properantes ad Cæſarem tranſitu arcebant Iudæi Ægyptij, qui regionem quæ Onia dicitur incolunt. Hos Antipater vt tribules in partes ſuas traduxit, maximè cum oſtendiſſet Hyrcani Pontificis literas, in quibus rogabantur, vt amicos ſe præberent Cæſari, eumq; commeatibus iuuarent & rebus exercitui neceſſarijs. Qui moti autoritate Antipatri ac Pontificis libenter paruerunt. quod vbi audiuerunt qui Memphim accolunt, & ipſi Mithridatem accerſiuerunt, & ille eò profectus hos quoq; adiunxit ſuis partibus.

Iudæi Aegyptij in Oniæ regione ab Antipatro Cæſari conſociati.

Memphis in Aegypto.

CAP. XV.

Antipatri res geſtæ, & cum Cæſare amicitia.

Cõflictus Aegyptiorum & Mithridatis ad Delta.

POSTQVAM autem ventum eſt ad Delta quod vocant, conſlixit cum hoſte circa locum qui caſtra Iudæorum dicitur. Curabat autem dextrum cornu Mithridates, ſiniſtrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum eſt, videbaturq; cladem accepturum, niſi maturè prater fluminis ripam accurrens cum ſuis Antipater, qui iam aduerſarios profligauerat, exemptis ſocijs periculo, Ægyptios iam vincentes coëgiſſet terga vertere: qui adeò fugientibus inſtitit, vt caſtra quoq; hoſtium caperet: aduocato etiã in prædæ partem Mithridate, quem inſectando hoſtem longè à tergo reliquerat. Is ex ſuis octingentos de-

Alias Cap. 18. Mithridates Antipatrum apud Cæſarem laudat.

ſiderauit, Antipater non plus quinquaginta. Mithridates verò de his Cæſarem per literas certiorem reddidit, ingenuè faſſus Antipatrum & ſalutis ſibi cauſam fuiſſe & victoriæ: ita vt Cæſar & tunc eum collaudauerit, & poſtea toto eo bello in rebus periculoſiſſimis eius forti opera vſus ſit: in quibus certaminibus etiam vulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello claſſe deuectus in Syriam Cæſar magnos honores contulit, tam in Hyrcanum quem confirmauit in Pontificatu, tam in Antipatrum quem ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli verò aiunt Hyrcanum ipſum huic expeditioni interfuiſſe, & in Ægyptum veniſſe. Atteſtatur mihi Strabo Cappadox, ex autoritate Aſiny ſic ſcribens:

Hyrcanum Cæſar in Pontificatu confirmat, Antipatrũ ciuitate Romana donat

scribens: Postquam Mithridates in Ægyptum inuasit, & cum eo Hyrcanus Judæorum Pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypsicratis sic scribit: Mithridatem primò solum venisse. accitum deinde ab eo Ascalonem gubernatorem Judææ Antipatrum tria millia militum ei adiunxisse, & eiusdem hortatu cæteros dynastas socia arma contulisse, in hisq; Hyrcanum Pontificem. Hæc Strabo. Eodem tempore etiam Antigonus Aristobuli filius ad Cæsarem veniens, questus est de patris infortunio, quòd propter ipsum veneno extinctus esset Aristobulus, & frater suus à Scipione securi percussus. rogabatq; vt sui misereretur, paterno principatu eiecti. Præterea Hyrcanum accusabat & Antipatrum, quòd per vim principatum gentis gererent, nec abstinerent ab ipsius iniurijs. Antipater verò causam suam egit diluens obiecta crimina: Antigonumq; seditionis & nouarum rerum studiosum esse coarguit. commemorabat etiam quantum proximo bello laborasset pro Cæsare, ipsum verborum suorum testem adducens. Aristobulum autem meritò Romam vinctum pertractum, perpetuum hostem & inimicum populi Romani. Fratrem verò huius conuictum latrocinij debitas pœnas Scipioni dedisse, & non per iniuriam oppressum. Tum Cæsar oratione Antipatri motus Hyrcanum Pontificem declarauit, Antipatro dynastiam quamcunque ipse optaret obtulit, & procuratorem insuper Judææ declarauit.

An. mũdi 3919. Ante Christum natum 45.
Strabo. Asinius. Hypsicrates.
Antigonus Aristobuli filius apud Cæsarem Hyrcanũ & Antipatrum accusat.
Antipater obiecta crimina diluit.
Antipater Iudææ Procurator declaratus.

CAP. XVI.

Cæsaris literæ & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.

HYRCANO verò etiam patriæ mœnia restituere permisit, roganti hanc gratiam. iacebant enim vsq; ad id tempus, ex quo à Pompeio fuerant diruta. deditq; hac de re in vrbem literas ad consules, vt decretum hoc scriberetur in Capitolio: cuius senatusconsulti exemplum sic habet. L. Valerius L. F. Pr. retulit ad senatum Idib. Decembribus in æde Concordiæ, præsente L. Coponio L. F. & C. Papirio Quirino, de his quæ Alexander Jasonis, Numenius Antiochi, Alexander Dorothei, legati Judæorum viri optimi & socij nostri petierunt, renouantes veterem erga populum Rom. beneuolentiam: qui phialam & clypeum ex auro argumẽtum societatis attulerunt, æstimationis aureorum quinquaginta millium. & literas petierunt ad liberas ciuitates ac Reges, vt per regiones eorum atq; portus securè possint iter facere. Placuit igitur senatui eos in amicitiam & societatem recipere, & omnia quæ petierunt concedere, et allatum clypeum accipere. Hæc acta sunt Hyrcani Pontificatus & principatus anno nono, mense panemo. Quin & ab Athenienſibus honor habitus est Hyrcano, quæsitis beneficiis: miseruntq; ad eum decretum scriptum in hanc sententiam. Sub Iudice & sacerdote Dionysio Asclepiadis, Panemi mensis luna vigesima, oblatũ est ducib. decretum Athenienſium, Agathocle principe: de quo Eucles Menandri Alimusius scriba retulit Munychionis vndecima, concilio Iudicum facto in theatro: suffragia collegit Dorotheus summus sacerdos & assessores ex populo. Dionysius Dionysii dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri Pontifex Judæorum ac ethnarcha perpetua tàm publicè quàm priuatim ciues nostros beneuolentia prosequitur, nullam benè merendi occasionem prætermittens: & quotquot Athenienſium vel propter legationes, vel propter priuata negotia illuc deueniunt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, idq; multorum constat testimoniis:

Hedio & Ruffinus Cap. 17. al. 18.
Hyrcanus Hierosolymis Cæsare permittente, mœnia restituit.
Senatus consultum Romanorũ de renouando fœdere cum Iudæis.
An. mũdi 3911. Ante Christum natum 53.
Ab Athenienſibus honor Hyrcano habitus.

An. mũdi 3911. Ante Christum natum 53.

visum est nunc Theodosio Theodori referente, & populum de huius viri virtute commonefaciente, quàm propensus sit ad benè merendum de nostris ciuibus, honorare hunc virum virtutis ergò corona aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Demi & Charitum: & praconis voce promulgari eam coronam in theatro Liberalibus dum noua tragœdia aguntur, & Panathenais & Eleusinijs, & in gymnicis certaminibus: curaq; esse nostris ducibus, vt dum ille in amicitia nostra perseuerat. vt quicquid in honorem eius & gratiam pro fauore & meritis excogitauerimus, exsequantur sedulò: quò perspicua sit omnibus populi nostri erga bonos viros gratitudo ac beneuolentia, & huiusmodi honoribus plures ad benè merendum de nobis inuitentur. Eligi etiam legatos idoneos ex omni Athenienſium numero qui ad illum decretum hoc perferant, hortenturque vt acceptis his honoribus certet nobiscum beneficijs. & hactenus de collatis à populo Romano & Athenienſi in Hyrcanum honoribus.

Hedio & Ruffinus Cap. 18.

Cæsar è Syria proficiscitur.

Antipater in Iudæa nouarum rerum cupidos compescit.

Porrò Cæsar ordinatis rebus Syriæ cum classe profectus est. Antipater autem deducto Cæsare in Syriam reuersus ante omnia disiecta per Pompeium mœnia restituit, & obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compescuit, tum minis agens tum consilijs. Fore enim vt si Hyrcano contenti sint Principe, feliciter degant fruendo suis quisque possessionibus: sin nouas sibi spes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis captent, se quidem pro Praside habituros dominum, Hyrcanum verò pro Rege tyrannum, tum Romanos atque Cæsarem acerbos hostes pro Principibus. Hos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quæ ipsi constituerint. atque his monitis ille regionem totam composuit.

CAP. XVII.

Antipater ex filijs suis Herodi Galilææ, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & quòd Sex. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.

Aliàs Cap. 20. Antipater Phasaelo Hierosolymorum, Herodi Galilææ regimen committit.

An. mũdi 3922. Ante Christum natum 42.

ÆTERVM cum Hyrcanum stupidum ac segnem animaduerteret, Phasaelum è liberis suis natu maximum Hierosolymis & circumuicinæ regioni ducem constituit, Herodi secundo Galilæam curandam commisit, etiam tum admodum adolescenti, nec excedenti annum quintumdecimum. quod tamen illi nihil obfuit, sed quia fuit generoso ingenio praditus, confestim occasionẽ inuenit quomodo posset virtutem suam ostendere. Comprehensum enim Ezeciam primarium latronem, & cæterorum ducem Syriæ fines incursare ac prædare solitum, affecit supplicio cum multis latrocinij socijs: quod eius factum magnam ei apud Syros conciliauit gratiam, nihil magis cupientes quàm repurgari tandem regionem à prædonibus. Decantabant igitur eum hoc nomine per vicos & oppida, vt autorem pacis & fruendi securè possessionibus. Quin & Sex. Cæsari per hoc factum innotuit: cognato magni Cæsaris & tum administranti Syriam. quapropter etiam Phasaëlus excitatus est ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolens virtutis laudẽ haberi inferior: nihilq; magis studuit, quàm gratiosus esse apud Hierosolymitanum populum, omnia negocia publica per se obeundo, & in eis cum magna gratia versando, nec abutendo potestate ad cuiusquam iniuriam. quo factum est, vt Antipater haud secus quàm si Rex esset à tota

Ezechiã primarium latronem cum socijs Herodes supplicio afficit.

Sex. Cæsar administrator Syriæ.

Phasaeli Reipublicæ forma.

gente

gente coleretur, & in tali haberetur honore, qualis non dedeceret dominũ. Nec tamen rebus tàm ſecundis more caterorum hominum deprauatus eſt, quò minus Hyrcano fidem ſeruaret atq; amicitiam. Caterùm optimates Iudæorum videntes eum cum filijs tantopere creſcere, tàm fauore gentis, quàm Hyrcani pecunijs & percipiendis ex Iudæa reditibus, malignè erga eum affecti erant. iam enim amicitiam contraxerat cum Romanis imperatoribus, & perſuaſo Hyrcano vt pecuniam eis mitteret, ipſe huius muneris ſibi vſurpauit gratiam. Miſit enim tanquam de proprio, & non quaſi ab Hyrcano acceptam. Hæc Hyrcanus audiens adeò nihil curabat, vt gaudere etiam facto videretur. Sed maximè terrebat Iudæorum primates violentum ac audax Herodis ingenium & tyrãnidis cupidum, adeuntesq; Hyrcanum apertè iam incuſabant Antipatrum. Quouſq; tandem diſſimulabis quæ geruntur quotidie? an non vides Antipatrum cum filijs ſuccinctos principatus opib. tibi verò præter inane regni nomen nihil fieri reliquum? Sed caue iſta neſcias, néue te ſecurum putes, incolumitatis tuæ atq; regni iuxta negligens. neque enim procuratores tuos amplius agunt: noli falli hac opinione: ſed iam ex profeſſo dominationem exercent. nam Herodes Ezeciam cum pleriſque alijs interfecit, contemptis noſtris legibus, qua hominem quantumuis ſceleſtum non ſinunt affici ſupplicio, niſi prius damnatum ex ſententia iudicum. iſte verò hoc auſus eſt, prius quàm à te poteſtatẽ hanc acciperet. Tandem Hyrcanus his auditis motus eſt. accenderunt autem eius iram matres etiam eorum quos Herodes necauerat. nã hæ per ſingulos dies in templo non deſinebant precibus ſuis tum Regem tum populum obtundere, rogantes vt Herodes coram conſeſſu Iudicum facti ſui rationem cogeretur reddere. Permotus igitur his hominem ad iudicium & dicendam cauſam euocat. at ille præſtò fuit præmonitus tamen à patre, vt nõ priuati more, ſed cum comitatu ad ſe tuendum idoneo veniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quemadmodum exiſtimabat ſibi conducere, mediocrẽ ſed tamẽ ſufficientem ſibi manum adiunxit in itinere, ne vel Hyrcanum terreret ſi plures adduceret, vel ipſe ſine tutela ſubiret iudicij periculum. Quin et Sex. Cæſar præſes Syriæ ſcripſit ad Hyrcanum vt eum abſolueret, minis, ſi contrà feciſſet, additis. Quod quidem facilè ab illo impetratum eſt, ne qua triſtiore iudicum ſententia feriretur, quando quidẽ amabat eum nõ ſecus atq; filium. Cumq; conſtitiſſet antè iudicium vnà cum ſuis, omnes ſunt attoniti, nec quiſquam eorum qui abſentem accuſauerant, auſus eſt hiſcere: ſed hærebant inopes conſilij. Tum vnus quiſpiam Sameas nomine, vir iuſtus, & ob hoc inuictus terroribus, aſſurgens ſic exorſus eſt: Equidẽ iudices, tuq; Rex, nec ipſe vnquã vidi quenquã qui ad cauſam apud nos dicendã vocatus ad hunc modum cõparuerit, nec vos puto poſſe proferre huiuſmodi quempiam: ſed quiſquis hactenus apud hunc conſeſſum iudicandum ſe præbuit, humilis venit & habitu timentis periculum, ac captantis miſericordiam, atratus & promiſſo capillitio. at bonus iſte Herodes cædis reus & tam graui obnoxius crimini, adſtat hic purpuratus & crine bello compoſito, cum armatis ſtipatoribus: vt ſi capitalem iuxta leges ſententiam in eum tulerimus, nobis mactatis ipſe euadat illata vi legibus. Verùm iſti non ſuccenſeo quòd maiorem incolumitatis ſuæ quàm legum rationem habeat, ſed vobis magis & Regi qui hanc ei conceſſiſtis licentiam. Scitote tamen potentem eſſe Deum, & quod iſte quem nunc in Hyrcani gratiam legibus eripitis, & vos aliquando & Regem ipſum puniet. Nec vanus fuit vates. nam Herodes

An. mũdi 3922. Ante Chriſtum natum 42.

Antipater etſi in magno honore habitus, Hyrcano tamen fidem ſeruat atque amicitiam.

Antipater Hyrcani pecunijs Romanos ſibi deuinctos, Iudæos verò inuiſos reddit.

Antipatrum & Herodem apud Hyrcanum Iudæi accuſant.

Herodes in Ius vocatus cum comitatu comparet.

Sext. Cæſar ad Hyrcanum vt Herodem abſolueret, ſcribit.

Sameas è Iudicibus vnus, Hyrcano reliquisq; Iudicib. cædẽ ab Herode imminentẽ prædicit, cuius rei veritatem poſtea euentus comprobauit.

An. mũdi 3922. Ante Christum natum 42.

regnum adeptus omnes illos Iudices & Regem quoq; ſuſtulit, excepto vno Samea, hunc enim in honore habuit propter iuſtitiam, & quia pòſt obſeſſa vrbe ab Herode ac Soſio, admittendi Herodem autor fuit populo, negans propter peccata eos poſſe dominationem illius effugere: ſicut ſuo loco dicetur. Porrò Hyrcanus animaduertens Iudices propenſiores ad damnandum Herodem, rem in ſequentem diem diſtulit, & clam eum admonuit, vt fuga ſibi conſuleret. non enim eſſe remedium aliud. atq; ita ille receſſit Damaſcum, quaſi Regem fugiens: cumq; conueniſſet Sex. Cæſarem, & res ſuas in tuto collocaſſet, palam pra ſe tulit quòd non eſſet compariturus ſi denuò citaretur ad Iudices. Illi verò indignabantur, & conabantur Hyrcanum docere, quòd in ipſius perniciem hæc omnia tenderent: qui non ignorabat quidem eos vera monere, ſed nihil expedire poterat per ignauiam & amentiam. Cæterùm cum Sex. Cæſar accepta pecunia Herodem præfeciſſet Cœleſyriæ, vehementer timuit ne ille contra ſe duceret. nec eum ſua fefellit opinio. Iratus enim quòd iuſſus ſit cauſam dicere, veniebat cum exercitu: ſed patris ac fratris occurſu & precibus cohibitus eſt quòminus inuaderet Hieroſolyma, placantium eum & rogantium, vt terruiſſe contentus, re ipſa laderet neminem, néue vlterius aduerſus autorem ſuæ dignitatis procederet. Debere etiam eum non tam meminiſſe quòd citatus ſit, quàm quòd abſolutus etiã, & gratiam habere quòd nihil triſte paſſus abierit incolumis. Cogitãdum quoq; quàm periculoſa ſit belli alea, & quòd Deus arbitratu ſuo his vel illis annuat victoriam: atq; eo minus tum eam eſſe ſperandã, quando non ſolùm contra Regẽ ſuum & altorem bellũ moueat, verùm etiã benè meritum, ipſe nulla affectus iniuria. nam ſi quid illi nunc obijciat, nõ ipſius eſſe culpã ſed conſultorũ non bonorũ, qui ei opinionem crudelitatis concilient. Paruit his monitis Herodes, ratus ſufficere ſibi ad futuras ſpes quòd potentiã genti declarauerit. atq; eo tũ in ſtatu res fuerunt Iudaica. Cæterùm Cæſar Romã reuerſus expeditionem parabat in Africã contra Scipionem & Catonem. tum Hyrcanus per legatos eum rogauit, vt confirmaret cœptam ſocietatem & amicitiam. Nunc videtur mihi operæprecium percenſere omnes honores genti noſtræ à Romanis imperatoribus habitos, & inita cum eis fœdera, vt vniuerſis notum ſit, quòd tàm ab Europæ quàm ab Aſiæ Regibus obſeruati fuerimus propter fidem ac fortitudinem. Quoniam autem multi nos odio habentes non credunt de nobis Perſicarum vel Macedonicarum rerum ſcriptoribus, quòd ea monumenta non ita peruulgata ſint, apud noſtrates ſeruata & alios quoſdam barbaros, certè Romanorum decretis contradicere non poterunt. nam hæc & publicè dedicata ſunt in vrbibus, atq; etiam in Capitolio, & columnis inſculpta ſunt æreis. Quin & Iul. Cæſar apud Alexandriã atteſtatus eſt Iudæis inſcriptione columna ærea, quòd Alexandrinæ ciuitatis ius habeant. quare his argumentis vſurus ſum. apponam etiam ſenatuſconſulta & decreta Iulij Cæſaris, quæ ad Hyrcanum & noſtram gentẽ attinent. C. Iulius Cæſar imp. & Pont. max. dictator iterũ. Sidoniorum magiſtratibus, ſenatui & populo ſalutem. Si valetis benè eſt, ego quidem & exercitus valemus. Mitto vobis exemplum tabulæ, quæ ad Hyrcanum Alexandri filium, Iudæorum ethnarcham ac Pontificem attinet, vt in publicis veſtris monumentis reponatur, inſcriptũ græcis & latinis literis in ærea tabula. Eſt aũt hoc. Iulius Cæſar imp. iterum & Pont. max. de conſilij ſententia decreui. Quoniam Hyrcanus Alexandri filius Iudæus & nunc & præteritis temporibus tàm pace quàm bello bonam ac fidelem operam

Herodes ab Hyrcano admonitus fuga ſibi conſulit, & in iudicio amplius non comparet.

Aliàs Cap. 21. Sex. Cæſari Herodes pecuniam numerat, Cœleſyrię præfectus Hieroſolyma inuadit, ſed Antigoni patris, & Phaſaeli fratris hortatu obſidionem ſoluit.

Hedio & Ruffinus Cap 19. Hyrcani ad Cæſarem legati Iudæis à Romanis, Aſiæ & Europæ Regibus magnus honos habitus.

Iul. Cæſar. apud Alexand. inſcriptione columnę æreę, quòd Iudæi Alexandrinæ ciuitatis ius habeãt, atteſtatur.

Senatuſconſulta & decreta Iulij Cæſaris de honoribus, priuilegijs, præeminentijs, libertatibus, & immunitatibus Iudæorum.

Sameam Herodes in honore habet.

operam in noſtris negotijs præſtitit, ſicut ei multi imperatores atteſtati ſunt, & in proximo Alexandrino bello in auxilium venit cum M.D. *militibus, & ad Mithridatem à me miſſus virtute ceſſit nemini: has ob cauſas Hyrcanum filium Alexandri & eius liberos ethnarchas Iudæorum eſſe iubeo, & pontificatum Iudæorũ perpetuo retinere more patrio, eſſeq́ ipſum & filios eius noſtros ſocios, & re in amicorũ noſtrorum recipi numerũ. Iura quoq́ omnia pontificalia habere ipſum & filios decerno. & ſi qua controuerſia exorta fuerit de Iudaica diſciplina, iudicium penes ipſum eſſe. ad hæc nec hyberna militi debere, nec pecunias ab eo exigi. C. Cæſaris conſulis, placita, conceſſa, decreta, ſic habent: vt filij principatum gentis Iudæorum, & donata ſibi loca poſſideant: vt pontifex ipſe ac ethnarcha Iudæorum iniuriam paſsis adſit: vtq́ ad Hyrcanum Alexandri filiũ Iudæorum pontificem mittantur legati acturi de ſocietate & amicitia. dedicariq́ æream tabulam hanc continentem in Capitolio, & apud Tyrum, Sidonem, Aſcalonem, in templis, inſcriptam Romanis atq́ Græcis literis: vtq́ hoc decretum apud omnes omnium vrbiũ quæſtores ac magiſtratus publicetur, quò pro amicis habeantur, & legatis eorum hoſpitia præbeantur, & decreta hæc ad omnia loca mittantur. C. Cæſar, imperator, dictator, conſul, honoris, virtutis, & benignitatis cauſa, conceſſit in commodum S.P.Q. Romani, Hyrcanum Alexandri filium, eiusq́ filios Pontifices ac Sacerdotes eſſe Hieroſolymorum totiusq́ gentis, iure quo & maiores eorum hoc Sacerdotium geſſerunt. C. Cæſar quintum Coſſ. decreuit habere & munire Hieroſolymorum vrbem, & gubernare eam Hyrcanum filium Alexandri pontificem Iudæorum ac ethnarcham ſecundum ſuam voluntatem, et vt Iudæis ſecundo locationis anno de reditibus eorum ſubducant, immuneſq́ ſint ab angarijs & vectigalibus. C. Cæſar imp. iterum, ſtatuit vt ſingulis annis tributa pendant Hieroſolymitani pro ſua ciuitate, Ioppe excepta, abſque anno ſeptimo, quem Sabbaticum nominant, quoniam in eo, neq́ fructus arborum colligunt, neq́ ſeminant: vtq́ in Sidone ſecundo quoque anno tributum reddant quartam partem ſatorum: & ad hæc Hyrcano eiusq́ filijs decimas perſoluant, ſicut hactenus eorum maioribus. Vtq́ nullus vel præſes, vel dux, vel legatus in finibus Iudæorum auxilia colligat: néve militibus liceat pecunias ab his exigere, vel hybernorum vel quocunque alio nomine: ſed ſint immunes ab omnibus moleſtationibus. Quæcunque etiam poſtea parauerunt vel emerunt, his omnibus fruantur. Ioppen præterea quam ab initio habuerunt Iudæi, dum in populi Romani amicitiam reciperentur, placere ipſorum eſſe quemadmodum antea. Tributa quoque eius oppidi habere Hyrcanum Alexandri filium cum ſuis filijs, tam ab eius agri aratoribus, quam vectigalium portus nomine, & eorum quæ Sidonem exportantur, annua modiorum* XXMDCLXXV. *excepto anno ſeptimo, quem vocant Sabbaticum, in quo neque arant, neque de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & ſui maiores ante eum poſſederunt, placet Senatui eundem Hyrcanum & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerunt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudæos & eorum pontifices fuerant, & quæcunque beneficia à S.P.Q.R. conceſſa. Præterea eodem iure licere illis vti & in Lydda. Loca etiam, agros, habitationes, quas pro amicitia Reges Syriæ ac Phœnices per donationem populi Romani poſſederant, placere ſenatui, vt Hyrcanus Iudæorum ethnarcha habeat. eſſeq́ ius Hyrcano eiusq́ filijs,*

An. mũdi 3922. Ante Chriſtum natum 42.

An.mũdi 3922. Ante Christum natum 42.

& legatis ab eo missis ludos & gladiatores spectandi inter senatores sedentibus. Vtq; quotiescunque postulauerint à Dictatore aut Magistro equitum in Senatum introducantur, & responsum eis omnibus intra decem dies reddatur, si quid à senatu decretum fuerit. C. Cæsar Imp.IIII. Cos.V. perpetuus dictator, huiusmodi verba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij Pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei antecessores imperatores testimonium reddiderunt Hyrcano Iudæorum pontifici Iudaisq; tàm in prouincijs quàm apud S.P.Q.R. & hoc nomine S.P.Q.R. ei gratias egit, æquum est nos quoque horum meminisse, & dare operam, vt Hyrcano ac Iudæorum genti filijsq; Hyrcani à S.P.Q.R. pro suo erga nos fauore gratia referãtur. C.Iul. Cos. Patrianorũ magistratibus S.P.Q.R. Accesserũt me in Delo Iudæi & quidã de colonijs Iudæorũ, præsentibus etiam vestris legatis, & indicauerũt mihi decretũ, quo vetatis eos vti patrijs sacrificijs & ritibus. mihi verò non placet talia decreta aduersus amicos nostros & socios fieri, vetariq; eos viuere suis moribus, & conferre pecunias in epulas ac sacrificia, quandoquidem nec Romæ hæc facere vetantur. Nam C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in vrbe sodalitia, hos solos neque pecunias conferre, neque conuiuia parare vetuit. Ego quoque cum alia sodalitia interdixerim, hos solos sino iuxta patrios mores ac leges conuenire. Quapropter æquum est etiam vos, si quod decretum feciſtis contra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum virtutem & erga nos benevolentiam. Post mortem autem Cæsaris M. Antonius, P. Dolobella Cos. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerunt de eorum postulatis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt senatusconsulto eis decretum est. Dolobella etiam acceptis ab Hyrcano literis scripsit per vniuersam Asiam, & prima eius prouincia ciuitati Ephesiorum, in hunc modum. Dolobella Imperator Ephesiorum magistratibus S.P.Q.S. Alexander filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum mihi retulit de ciuibus suis quòd militare non possint, eo quòd neque arma gestare, neque iter facere eis fas sit diebus Sabbatis, neque victum more patrio possent sibi quærere. Quamobrem ego quoque quemadmodũ alij ante me imperatores immunes eos volo à militia, permittoq; vt patrijs vtãtur moribus, conuenientes sacrorum causa, sicut leges eorum postulant, & conferentes in offerenda templo sacrificia. voloq; vt hæc ipsa scribatis per vrbes prouincias singulas. Atque Dolobella Hyrcano per literas roganti gratificatus est. L. autem Lentulus Coss. pro sententia dixit: Iudæos ciues Romanos templa Iudaica habentes & facientes, Ephesi pro tribunali religionis ergò esse immunes à militia pronunciaui duodecimo calendas octobreis. Multa itaque exstant & alia huiusmodi senatusconsulta & imperatorum decreta ad Hyrcanum & gentem nostram aliasq; vrbes, & rescripta de iure nostro ad prouinciarum præsides, de quibus propter hæc, quæ hoc loco inseruimus, credere facilè est his, qui nostra scripta candidè lecturi sunt. Quando enim tam manifesta argumenta exhibuimus nostræ cum populo Romano *amicitiæ, ostensis æreis columnis & tabulis in Capitolio nunc vsque durantibus, duraturisq; in posterum, omnia hic apponere superuacaneum ac molestum duximus, existimantes neminem fore tam difficilem, vt de re tot decretis comprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris cõiecturam faciat nos vera dicere. Satis ergo iam declarata sit quæ per ea tempora nobis cum populo* Romano *intercesserit amicitia & societas. Incidit autem*

Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolobella in Senatum introducunt.

Dolobella Ephesiorum ciuitati scribit.

L. Lentulus Consul pro Iudæis sententiã dicit.

Conclusio Iosephi de Decretis.

tem eiſdem temporibus tumultus in Syria ex cauſa huiuſmodi. Cecilius Baſſus vnus è Pompeianis per inſidias interfecto Sex. Cæſare ipſe occupauit prouinciam cũ legionibus. Quo facto magnũ bellũ exortũ eſt circa Apamiam, Cæſarianis ducibus contra eum venientibus cum equeſtribus ac pedeſtribus copijs: ad quos & Antipater miſit auxilia cum filijs, memor beneficiorum acceptorum à Cæſare, ideoq; repetendas pœnas ab eius interfectore iuſtũ exiſtimans. Id bellũ dum trahitur, Marcus venit Sexti ſucceſſor, & interim Cæſar ab his qui cum Caſſio & Bruto coniurauerant in Senatu occiditur, exactis in principatu ſuo tribus annis cum dimidio, ſicut & ab alijs ſcriptoribus memoriæ proditum eſt.

An. mũdi 3922. Ante Chriſtum natum 42.

Cecilius Baſſus Sex. Cæſarem interficit.

Marcus Sexti ſucceſſor in Syria.

Cæſar à Caſſio & Bruto occiſus.

CAP. XVIII.

Caſſius afflictis Iudæis inſuper octingenta talenta ab eis exigit.

BELLO deinde ciuili poſt cædem Cæſaris exorto, conſularibus alijs alió diſcurrentibus ad parandos exercitus, Caſſius in Syriam venit, occupaturus eum, qui circa Apamiam erat, exercitum: ſolutaq; obſidione tam Marcum quam Baſſum in ſuas partes pertraxit: obeundoq; ciuitates comparabat arma & milites, tributa etiam exigendo grauia. ſed maximè Iudæam afflixit, plus quàm ſeptingentis argenti talẽtis imperatis. Tum Antipater res vbiq; turbatas videns, partem eius pecuniæ duobus filijs exigendã committit, partem Malicho ſibi parum amico, partem quibuſdam alijs: & primus Herodes ex Galilæa quantum imperatum erat afferens, maximam apud Caſſium gratiam inijt. prudens enim illi videbatur conſilium, iam tum Romanorum alieno ſumptu captare beneuolentiam. Sub alijs autem procuratoribus ipſæ ciuitates venum dabantur vnà cum ſuis habitatoribus: quarum quatuor erant præcipuæ, Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earũ plebes Caſſius haſtæ ſubiecit. adeò autem exacerbatus erat, vt etiam Malichum interfecturus fuerit, niſi Hyrcanus per Antipatrum centum talentis de ſuo miſſis, furorem eius leniſſet. At ille poſt Caſſij diſceſſum maximè inſidiatus eſt Antipatro, per huius mortem Hyrcani dominationi ſecuritatem ſe paraturum exiſtimans. nec tamen latuerunt Antipatrum eius conſilia. nam cum hoc ſenſiſſet vltra Iordanem profectus copias colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verum Malichus vir callidus inficiabatur inſidias, deierans apud Antipatrum & filios, quòd, Phaſaelo Hieroſolymorum præſidium tenente, Herode verò habente armorum cuſtodiam, ne in mentem quidem ſibi vnquam tale aliquid venerit. & videns non ſuccedere quod propoſuerat, reconciliatus eſt Antipatro, Marco Syriæ præſidente. qui poſtquam intellexit res nouas in Iudæa molitum Malichum, minimum abfuit quin eum interficeret, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

Hedio & Ruffinus Cap. 20.

Caſſius in Syriam venit, & plus quàm ſeptingenta argenti talenta à Iudæis exigit.

Herodes Caſſium ex Galilææ pecunia ſibi deuincit.

Malichus Antipatro inſidiatur, deierat & eidem reconciliatur.

An. mũdi 2923. Ante Chriſtum natum 41.

CAP. XIX.

Malichus per inſidias Antipatrum veneno tollit.

SED Antipater imprudens ſeruauit Malichum, vt ſe perderet. nam Caſſius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Cœleſyriæ ducem fecerunt, attributis ei nauali bus, equeſtribus, & pedeſtribus copijs, regnum etiam polliciti poſt finitum bellum quod tum gerebant contra Antonium & iuniorem Cæſarem. Malichus vero tum maximè timens Antipatrum, decreuit è medio tollere corruptoq; pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, veneno necauit hominem,

Caſſius & Marc⁹ Herodem Cœleſyriæ ducem faciunt.

Malichus Antipatrũ veneno necari procurat.

An. mũdi 3923. Ante Christum natum 41.

nem, & assumpta armatorum manu susceptit ciuitatis gubernacula. Caterum postquàm Herodi ac Phasaelo innotuerunt structa in parentem insidiæ, indignantibus illis Malichus strenuè pernegauit omnia. atque hic fuit finis Antipatri, viri iusti ac pij, & patriæ amantissimi. Ex filijs autem alter Herodes confestim volebat patris mortem vlcisci, & cum exercitu aggredi Malichum: sed Phasaelo grandiori magis placuit dolo circumuenire hominem, ne videretur ciuile bellum incipere. itaque accepta Malichi satisfactione simulauit se credere, non esse illum paternæ necis conscium: seq; vertit ad excolendum monumentum quod patri struxerat. Interim Herodes veniens Samariam, eamq; nimis afflictam offendens, refouere eam cœpit, & iura reddendo controuersias ciuium dirimere. non multò autem pòst instante Hierosolymis festo, & ipse venit in vrbem cum militibus: quem Malichus metuens Hyrcano suasit ne eum intrare permitteret: id quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas esse sanctis populi cerimonijs profanam turbam superinducere. at Herodes contempta obnunciatione noctu vrbem ingressus est, & Malichum vehementer perterruit. at ille solitarum artium non immemor palàm lacrymabundus conquerebatur de Antipatri tanquam amici interitu, clàm verò parabat sibi satellitium. quare visum est Herodis amicis simulationem hanc non coarguere, sed ad vitandam suspicionem vicissim comiter tractare Malichum.

CAP. XX.

Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.

ATTAMEN Cassio de patris obitu significauit per literis: & ille qui non ignorabat mores Malichi, rescripsit vt vlcisceretur parentis iniuriam: clam etiam mandauit tribunis apud Tyrũ agentibus, vt adessent Herodis iustis conatibus. Cumq; capta à Cassio Laodicia, simul ad eum iter facerent afferentes coronas & pecuniam, Herodes expectabat daturum esse illic pœnas Malichum. at ille circa Tyrum Phœnices suspicione concepta, maiora moliri cogitauit: & quia filius eius obses in ea vrbe seruabatur, decreuit eam ingredi, & furtim illum in Iudæam abducere: & occupato contra Antonium Cassio, gente ad defectionem concitata, sibijpsi principatum eius acquirere. Sed consilijs eius fortuna aspirare noluit, & Herodes homo callidus intellecto eius proposito, præmisso famulo quasi ad parandã cœnam, quia comites omnes inuitauerat, re autem vera ad tribunos, iussit eos Malicho cum pugionibus occurrere. illi verò egressi, & nacti eum prope vrbem in littore, confoderũt hominem. quo facto Hyrcanus adeò est attonitus, vt obmutuerit. tandem ægrè ad se reuersus percontabatur Herodem, quid hoc rei esset, & quis interfecisset Malichum. & audito factum esse iussu Cassij, laudauit facinus. malum enim virum fuisse, & insidiatorem patriæ. atque ita Malichus pro oppresso Antipatro pœnam persoluit debitam. Porrò Cassio profecto è Syria, apud Iudæam tumultus exoritur. Felix enim relictus cum militibus Hierosolymis, in Phasaelum fecit impetum, & populus arma corripuit. Herodes verò ad Fabium profectus est Damasci præsidem, & volens fratri succurrere, morbo præpeditus est: donec Phasaelus per se superato Felice, in turrim primum compulsum, incolumitatem deinde pactum abire passus est. quamobrem mox cum Hycano expostulauit grauiter, quòd post accepta à se multa beneficia,

An. mũdi 3924. Ante Christum natum 40. Felix Hierosolymis Phasaelum adoritur, à quo tamen superatur.

inimicis

inimicis ſuis fauorem impenderet. nam frater Malichi tunc nõ pauca caſtella occupauerat, & inter cætera Maſadam longè munitiſſimum. Vt igitur conualuit Herodes contra hunc profectus, receptis omnibus caſtellis pactum incolumitatem dimiſit. An. mũdi 3924. Ante Chriſtum natum 40.

CAP. XXI.

Antigonum Ariſtobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem, Herodes profligatum, è Iudæa pellit.

ARISTOBVLI autem filium Antigonum, qui conciliato ſibi pecunijs Fabio exercitum comparauerat, Ptolemæus Mennæus adoptat propter affinitatem. hunc etiam Marion adiuuabat, apud Tyrios ope Caſſij tyrannidem adeptus, per Syriam quoque tyrannidem exercens, diſpoſitis in ea præſidijs, atque etiã in Galilæa contermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes illò profectus recepit, & præſidiarios Tyrios clementer dimiſit, donatis ex his nonnullis propter beneuolentiam qua ciuitatem eorum proſequebatur. His peractis occurrit Antigono, eumq; prælio ſuperat, & vix extremos Iudææ fines ingreſſum inde profligat. Quamobrem reuertentem Hieroſolyma coronis tàm Hyrcanus honorauit quàm populus. Iam enim gener per ſponſionem aſcitus erat in Hyrcani familiã, quò libentius eius tutelam ſuſcepit, ducturus Alexandri Ariſtobulo geniti filiam, Hyrcani verò ex filiâ neptem, ex qua poſtea pater factus eſt filiorum trium & duarum filiarum. Duxerat autem etiam antè vxorem è ſuis popularibus Dorem nomine, ex qua ſuſcepit Antipatrum filiorum natu maximum.

Antigonũ Ariſtobuli filiũ Ptolemæ' Mennæus adoptat.

Herodes Antigonum ex Iudæa expellit.

Herodes Mariammen Hyrcani ex filia neptem ducit.

Doris, Herodis vxor.

CAP. XXII.

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunijs eum ſibi conciliat, quo factum eſt, vt ille accuſatores eius non admiſerit.

ÆTERVM Caſſio apud Philippos ab Antonio & Cæſare deuicto, Cæſar inde in Gallias, Antonius in Aſiam, proficiſcitur. qui vbi peruenit in Bithyniam, omnium gentium legationes habuit obuiam. Aderant & Iudæorum primates, Phaſaelum & Herodem accuſaturi: quaſi in ſpeciem ſolum regnaret Hyrcanus, re autem vera tota poteſtas eſſet penes hos fratres: Herodem verò Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda venerat, quo factum eſt, vt ne ad colloquium quidem aduerſarios eius admiſerit. id enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progreſſo autem Epheſum præſto fuit legatio miſſa Hyrcani pontificis & gentis noſtræ publico nomine, afferens coronam aureã, & rogans, vt quos Iudæos Caſſius præter belli ius captiuos abduxerat, ſcriptis per prouincias literis in libertatem vindicaret: & agros per Caſſiũ ademptos genti reſtitueret. Quorũ poſtulata Antonius æqua exiſtimans, confeſtim ſcripſit Hyrcano & Iudæis, ſimulq; ad Tyrios miſit decretum hanc ſententiam continens. M. Antonius Imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorum ſalutem. Si valetis benè eſt, ego & exercitus valemus. Lyſimachus Pauſaniæ, Ioſephus Mennæi, Alexander Theodori, legati apud Epheſum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi expoſuerunt, & noua hac tuo ac gentis nomine diligenter perfuncti ſunt, declarantes quanta nos proſequaris beneuolentia. quare cognitam non tàm ex verbis quàm operibus veſtram amicitiam, & mores compoſitos ac pios, non complecti non poſſum. Ergo quoniam totam Aſiam aduerſarij noſtri ac

Pecunia corruptus iudex.

Hyrcani & Iudæorũ legatio Antonio coronam auream offerens, vt Iudæos à Caſſio captos in libertatem vindicaret, rogat.

Antoni' Hyrcano de Caſſij & Bruti rebus & morte ſcribit.

An.mũdi3924. Ante Christum natum 40.

populi Rom. incurſauerunt, nec ſacratis locis, nec ciuitatibus parcentes, neque iuſiurandum præſtitum ſeruantes: nos non tam priuatum noſtrum negotium agentes, quàm ſuſcepta defenſione Reipub. in diuini ſimul ac humani iuris violatores vindicauimus. Eorum enim facinus ſol ipſe auerſatus videtur, & inuitis oculis ſpectaſſe perpetratum ſcelus in Cæſarem. Sed poſtquam impios eorum conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis priſcam gigantum audaciam, & agitatam furoribus maleficentiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis & vſque ad mare montium vallo permunitis, vt per vnicam ceu portam pateret aditus, dijs ipſis eorum iniuſta molimina damnantibus vicimus. & Brutus compulſus intra mœnia Philippenſium, obſeſſusq; à nobis, addidit ſe Caſsio ſocium exitij. qui poſtquam meritas pœnas dederunt, pace nos in poſterum fruituros ſperamus, & Aſiam conquieturam à bellorum tumultibus. Iam enim noſtra opera vniuerſum Aſiæ corpus velut è graui morbo recolligere ſe incipit. Cum igitur etiam de te cum tua gente augendo ornandoq; cogitem, curæ mihi erit, quicquid in rem veſtram fuerit. edictum etiam oppidatim propoſui, vt quotquot vel liberi, vel ſerui ſub haſta à C. Caſsio Caſſianiſve venundati ſunt, liberè dimittantur. Voloq; vt quæ mea & Dolobellæ benignitate vobis conceſſa ſunt, ea perpetuo rata ſint. Tyrios quoque iubeo, vt iniuriam à vobis abſtineant, & quicquid de Iudæorum finibus occupant, id totum reſtituant. Coronam autem quam miſiſti accepimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magiſtratibus S. P. Q. S. Renunciatum eſt mihi Epheſi ab Hyrcani pontificis ac ethnarchæ legatis, agros ipſorum ditionis vos occupaſſe, idq; factum quo tempore noſtri aduerſarij tenuerunt eam prouinciam. Quoniam igitur pro imperio bello ſuſcepto, iuſtitiæ pietatiq; proſpicientes vindicauimus in ingratos ac perfidos, volo etiam vobis pacem eſſe cum noſtris ſocijs: & quicquid ab aduerſarijs noſtris accepiſtis, habere vos non permittimus, ſed iubemus vos prioribus dominis reddere. nemo enim eorum neque prouinciam à Senatu accepit neque exercitum, ſed quæ per vim corripuerunt, largiti ſunt miniſtris ſuæ violentiæ. quando igitur illi meritas pœnas dederunt, æquum cenſemus, vt ſocij noſtri ea quæ antè habuerunt, nemine vetante retineant: vosq; ſiquos Hyrcani Iudæorum ethnarchæ agros, poſtquam C. Caſsius bellum illicitum in noſtra prouincia mouit, occupaſtis, eos reddatis: néve vllã vim interponatis, quò minus ad priſtinos dominos redeãt. quòd ſi aliquid iuris in eos prætenditis, quàm primum ad ea loca venero integrum vobis erit ius veſtrum repetere, id quod etiam ſocijs noſtris peræquè integrum ſeruabimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magiſtratibus S.P. Q.S. Edictum meum ad vos miſi, quod volo curetis referri in publicas tabulas literis Græcis & Latinis: & in loco aliquo conſpicuo proponi, vt legi poſsit ab omnibus. M. Antonius Imperator ac triumuir dixit: Quoniam C. Caſsius hoc perturbato rerum ſtatu alienam prouinciam & militem præſidiarium inuaſit, & ſociorum noſtrorum facultates diripuit, & vaſtauit Iudæorum gentem amicam popu. Roma. inſolentia eius armis noſtris perdomita, iudicijs atque edictis quæ ille perpetrauit corrigimus, vt ablata reſtituantur noſtris ſociis. & ſiue corpora Iudæorum, ſiue bona diuendita ſint, illa in libertatem, hæc ad priſtinos reuertantur dominos. Qui verò contra edictum hoc noſtrum fecerit, pœnas daturus eſt: & qui inobedientiæ conuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem ferè

M. Antonius Tyriorum Magiſtratibus ſcribit, & vt Hyrcano ac Iudæis regionem, bona, & libertatẽ ademptam reſtituerent iubet, ſaluis tamen ſaluandis.

exemplo

exemplo Sidonijs, Antiochenſibus, & Aradijs ſcripſit: viſumq; eſt hoc loco etiam hæc inſerere, argumento futura quanta prouidentia nos dignatus ſit Romanus populus.

An. mũdi 3924. Ante Chriſtum natum 40.

CAP. XXIII.

Antonius in Syriam prouinciam veniens, Herodem cum Phaſaelo tetrarchas conſtituit.

POST hæc autem in Syriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiam, amoribus ſuis eum implicuit: quo tempore rurſum centum è Iudæorum gente potentiſſimi venerunt ad eum, vt accuſarent Herodem vnà cum ſuis, electo ad hoc eloquentiſſimo quoque è ſuo nũmero. Iuuenum autem cauſam defendendã Meſſala ſuſcepit, aſſiſtente ſibi etiã Hyrcano, qui iam ſocer factus fuerat. Antonius verò audita vtraq; parte apud Daphnen, ſciſcitatus eſt ex Hyrcano, vtra pars melius adminiſtraret rempublicã. Qui cum reſpondiſſet Herodem in hoc præſtantiorem eſſe, Antonius qui iam antè familiariter diligebat iuuenes propter paternum hoſpitiũ, quo tempore cum Gabinio agens patris eorum contraxerat amicitiam, hos ambos tetrarchas conſtituit, & Iudæorum eis committit gubernacula. Literas quoq; in hoc ſcripſit, & ex eorum aduerſarijs quindecim coniecit in vincula, occiſurus etiã niſi interceſſiſſet Herodis deprecatio: quamuis ne ſic quidem ceſſauerunt à legatione reuerſi. Sed rurſum mille venerunt Tyrum, Antonium ibi præſtolaturi, qui magna pecunia iam corruptus à fratribus, imperauit eius loci magiſtratui, vt in Iudæorũ legatos nouatores rerum animaduerteret, & Herodi adiutor eſſet ad principatum parandũ. Herodes verò ante vrbem diuerſantes in littore accedens, hortatus eſt eos, vt ſe ſubducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantum inſtaret periculum, ſi contendere pergerent: quod illi contempſerũt. moxq; erumpentes in eos Iudæi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim ſauciauerunt: reliqui verò domum refugientes poſthac quieuerunt. Populo verò clamoribus agente contra Herodem, commotus ad iram Antonius iuſſit quos vinxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerunt Pacorus Regis filius & Barzaphar-

Hedio & Ruffinus Cap. 21.

Cleopatra in Ciliciã ad Antonium venit.

Herodes à centũ Iudæis apud Antonium accuſatus.

Antonius Phaſaelum & Herodem Tetrarchas conſtituit.

Mille Iudæi Herodẽ accuſaturi Tyrũ conueniunt, qui partim trucidantur, partim vulnerãtur & fugantur.

nes Parthorum ſatrapa: quo tempore Ptolemæus Mennæi defunctus eſt. cuius in principatu ſucceſſor filius Lyſanias amicus factus eſt Antigono Ariſtobuli filio, conciliante ſatrapa qui multum apud eum poterat.

An. mũdi 3925. Ante Chriſtum natum 39.

CAP. XXIIII.

Parthi Antigonum Ariſtobuli filium in regnum reducunt.

DEINDE mille talenta & quingentas mulieres Antigonus daturum ſe Parthis pollicitus eſt, ſi ab Hyrcano in illum regnũ transferrent, & Herodem vnà cum ſuis interficerent. quæ tamen non dedit, ſed Parthi nihilominus aſſerturi regnum Antigono, duxerunt verſus Iudæam exercitum, Pacorus per maritima, ſatrapa per mediterranea. Pacorum excluſerunt Tyrij, ſed Sidonij ac Ptolemaidenſes intromiſerunt. Ille alam equitum in Iudæam ſpeculatum præmiſit, iuſſam etiam adiutare Antigonum. eos ducebat pincerna Regius, & ipſe Pacorus nomine. Adiungentibus autem ſe Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hoſticum inuadere, ille ſpem concepit poſſe ſe horum opera partem quandam regionis in poteſtatem redigere, quæ Drymæ vocabatur:

Hedio & Ruffinus Cap. 22.

Antigonus Parthis, ſi ab Hyrcano in illũ regnum trãsferrent, pecuniã pollicetur.

Pacorus equites Antigono in Iudæã mittit.

Iudæi Carmelũ montem incolentes, Antigono ſeſe adiungũt.

An. mũdi 3925. Ante Christum natum 39.

& quibusdam eis occurrentibus persuaserunt vsque Hierosolyma. Vbi adiungentibus se aliis iam multum aucti numero, aggressi sunt oppugnare regiam. moxq; ferentibus opem his qui fratrum partes sequebantur, & pugna in foro conserta, repulerunt hostem iuuenes: eoq; in templum compulso, miserunt armatos quosdam in propinquas ades, vt eis essent praesidio. in quos coortus populus, destitutos auxilio cum ipsis concremauit adibus. quam iniuriam paulo post Herodes vltus est, aduersarios adortus prelio, & multis interfectis ex illorum numero. Cumq; quotidiana velitationes inter eos fierent, hostes expectabant conuenturas è tota regione turbas ad Pentecosten, quam vocant, festiuitatem. Qua dies postquam illuxit, multa hominum millia circa templum congregata sunt, tam armatorum quàm inermium: qui & templum & vrbem occupauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes seruabat cum paucis militibus. eius murum Phasaelus custodiebat: Herodes verò cum suorum cohortibus erupit in hostem agentem in suburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga vertere, fugientia partim in vrbem, partim in templum, partim etiam intra vallum quoddam in propinquo positum. in ea pugna & Phasaelus adiuuit nonnihil. Pacorus autem Parthorum dux cum paucis equitibus, rogante Antigono, in vrbem ingressus est, pratextu quidem quasi seditionis compescendæ gratia, sed re vera principatum illi astruere cupiens. quin postquam à Phasaelo occurrente exceptus est hospitio, suasit ei, vt legatus iret ad Barzapharnem, insidias hoc pacto instruens. ille nihil suspicatus paruit, non probante hoc factum Herode propter barbarorum perfidiam, hortanteq; vt potius Pacorum & alios ad se venientes opprimeret. Itaque profecti sunt in eam legationem Hyrcanus atque Phasaelus: & Pacorus relictis apud Herodem ducentis equitibus, ac decem liberis quos vocant, legatos deduxit. Vt verò in Galilaam ventum est, armati eis occurrunt, qui illis oppidis praerant: & Barzapharnes primùm alacriter eos excipit donatq; muneribus: deinde struere insidias incipit. Phasaelus verò cum suo comitatu deductus est in propinquum iuxta mare diuersorium. Vbi audito quòd Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis esset pollicitus, suspectos iam habuerunt barbaros. quidam etiam nunciauit, noctu illis parari insidias, & clam adhiberi custodiam. Et certè cepissent eos, nisi expectassent donec relicti Hierosolymis Parthi Herodem caperent, ne his sublatis ille praesentiens effugeret. id quod verum esse mox apparuit, conspectis custodibus. quare non defuerunt qui hortarentur Phasaelum, vt nihil amplius expectans conscenso equo se inde proriperet, praecipuè Osilius, qui id secretum cognouerat è Saramalla Syrorum tunc ditissimo, & naues ad fugam offerebat. nam non longè mare aberat. at ille Hyrcanum & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: sed accedens Barzapharnem negabat eum rectè facere, qui agitaret eiusmodi consilia. Si enim pecunijs opus habeat, plures accepturum à se quàm ab Antigono: & alioquin turpe esse legatos suam fidem secutos insontes interficere. At barbarus hac audiens, deierabat non esse vera, & inanibus eum turbari suspicionibus: moxq; ad Pacorum abijt.

Pugna Hierosolymis inter Antigonum & Herodem.

Pentecoste.

Herodes cum hostibus pugnat in suburbio.

Pacorus Parthorum dux vrbem ingressus Phasaelo vt legatus iret ad Barzapharnem suadet.

Parthi Hyrcano & Phasaelo insidias struunt.

Parthi

CAP. XXV.

An. mūdi 3925. Ante Christum natum 39.

Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt.

Hyrcanus & Phasaelus à Parthis capti.

QVo profecto statim Parthorum quidam iniecerunt vincula Hyrcano & Phasaëlo, multum detestanti eorum periurium. ad Herodem autem missus eunuchus mandatum habebat, vt productum extra muros comprehenderet. Phasaëlus verò miserat nuncios. qui indicarent Parthorum perfidiam, quos quoniam hostes interceperant, Herodes re cognita Pacorum adyt & Parthorum potentissimos, quasi aliorum dominos. qui cum scirent omnia, dolose dissimulabant: aiebantq; oportere eum cum ipsis progressum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos esse comprehensos ab aduersarijs, sed aduentare significaturos quàm benè Phasaelo successerit. id Herodes non credidit, vt qui ex alijs de fratre capto audierat. quam eius suspicionem augebat Hyrcani filia, cuius filia ipsi desponsa erat: huius monitis, licet alijs contemnentibus libenter parebat, vtpote mulieris cordatissimæ. Interim dum Parthi quid faciendum sit consultant, quòd non placeret apertè tantum virum aggredi, & rem in sequentem diem differunt, Herodes animaduersa eorum trepidatione, & magis etiam permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, vtcunq; negarent alij, appetente vespera decreuit ad fugam vti hac opportunitate temporis, neque diutius inter hostes cunctari in rebus tam dubijs. Assumpto igitur armatorum quos circa se habebat subsidio, & impositis in iumenta mulieribus, matre & sorore, & sponsa sua Alexandri filia nepte Aristobuli, matreq; sponsæ Hyrcani filia, & fratre natu minimo, famulitioq; ac reliqua turba comitum, properabat versus Idumæam inscijs hostibus: ex quibus nemo erat tam ferreus, qui non tali rerum facie commotus fuisset ad misericordiam, fœminis infantulos suos trahentibus, & cum lacrymis ac eiulatu relinquentibus patriam, & vinctos amicos, nec de se meliora sperantibus. Verùm Herodes obdurato contra sæuientem fortunam pectore, & ipse præsenti erat animo, & comites inter eundum singillatim accedens hortabatur ne mœrori succumberent. hunc enim fugæ officere, in qua sola salutis spes sit reposita. quibus verbis accensi, conabantur calamitati resistere. interim minimum abfuit quin ipse sibi manus inferret, euerso vehiculo & matre adducta in mortis periculum: adeò & casus hic eum terruit, & metus ne inter has moras superueniret hostis insequens. iamq; gladium strinxerat volens se percutere, cum interuentu proximorum est prohibitus, obtestantium ne suos inimicorum iniurijs relinqueret. neque enim esse viri fortis, se vno in libertatem asserto amicos contemnere, partim igitur vi, partim pudore coactus desistere ab incepto facinore, refota matre, & pro tempore adhibitis remedijs, pergebat institutum cursum petens castellum Massadam quàm maximis compendijs. in quo itinere non semel impugnatus à Parthis persecutoribus, semper victor discessit. Imò ne Iudæi quidem eo fugiente quieuerunt, sed sexagesimo ab vrbe stadio illum aggressi in pugnam pertraxerunt. quibus victis & profligatis, quasi non ex necessitate, sed multo antè præparatus conflixisset, in eo loco vbi Iudæos vicit, postquam regno potitus est regiam condidit cum primis memorabilem, adiuncto etiam oppido, quod Herodium vocari voluit. Postea verò quam ad Ressam vicum Idumæa peruenit, occurrit ei frater Iosephus: vbi consultatum est inter eos quid facto opus esset, cùm

Parthi Herodē quoque comprehendere cogitant, ipse verò re cognita, ipsorum manibus effugit.

Herodes suos in fuga consolatur.

Herodes vehiculo, in quo mater erat, euerso sibi ipsi violentas manus inferre cogitat.

Herodes Massadam petens, in itinere à Parthis impugnatur.

An. mũdi 3925. Ante Christum natum 39.

tantam turbam ſecum traherent, etiam abſq; milite conductitio, Maſſada verò, ad quod caſtellum decretum erat confugere, tantam multitudinem non caperet. Maiorem igitur partem dimiſit, numero ſupra nouem millia, iußis alijs aliàs per Idumæam ſalutem ſibi quærere, additoq; viatico: expeditioribus autem quibuſq;, & ſuis intimis neceſsitudinibus aſſumptis in caſtellum ingreſſus eſt: depoſitisq; ibi cum ſuo comitatu mulieribus, quorum omnium numerus ad octingentos pertingebat. quòd ibi & frumentum & aqua & reliqua omnia neceſſaria ſuppeterent, ipſe properauit ad petram Arabiæ. Caterùm vbi dies illuxit, reliqua quidem omnia Hieroſolymitanorum bona direpta ſunt per Parthos vna cum ipſa regia, ſola Hyrcani pecunia, circiter trecenta talenta, intacta remanſit. Herodis etiam facultatum magna pars euaſit, præſertim quas ille maturè prouidens in Idumæam deportandas curauerat. Nec contenti Parthi vrbis direptione, egreſsi agrum quoq; latè populati ſunt, & Mariſam vrbem opulentam euerterunt. atq; ita Antigonus in Iudæam à Rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phaſaëlum vinctos accepit. Vehemẽter autem triſtatus eſt quòd mulieres effugiſſent, quas Parthis tradere conſtituerat, & vnà cum pecunia daturum ſe promiſerat. Veritus deinde ne populi fauore Hyrcanus in regnum reſtitueretur, qui à Parthis aſſeruabatur, amputauit ei auriculas, hoc agens ne ille propter hoc vitium ad recipiendum Pontificatum eſſet idoneus, quãdo lex hunc honorem non concedit niſi ei qui integro ſit corpore. Sed maximè miranda eſt Phaſaëli generoſitas, qui vbi ſe neci deſtinatum cognouit, non tàm mortem indignè ferens, quàm miſerabile ac turpe ducens inimici arbitratu cadere, cum manus ſibi inferre non poſſet propter vincula, alliſo ad ſaxum capite vitam abrupit, quod illi tum in tali neceſsitate conſtituto, viſum eſt honeſtiſsimum, adempta inimico poteſtate ſæuiendi in ſe pro libidine. Fertur autem quòd ſauciato vehementer capite, Antigonus ſubmiſsis Medicis, pro remedio venenum in vulnus indiderit, ante tamen quàm exhalaret animam, audito ex quadam muliercula quòd Herodes frater hoſtem euaſiſſet, valde tranquillo animo mortem tulit, vltorem ſuæ necis poſt ſe relinquens, qui poſsit ab inimicis pœnas exigere. At Herodes non fractus malorum ſe circumſtantium magnitudine, expediebat conſilium ad moliendas res arduas. ad Arabum enim Regem Malchum, multis ſuis beneficijs iam antè obligatum proficiſcitur, cum maximè opus haberet, mutuam operam poſtulaturus, & accepturus pecuniam vel munere vel fœnore ab homine ſibi obnoxio. nondum enim certior factus de fratris interitu, dabat operam vt eum quam primùm ab hoſte redimeret, vel trecenta talenta paratus expendere. qua de cauſa etiam Phaſaëli filium ſeptennem ſecum ducebat, oppignoraturus eum apud Arabes. Sed cum occurriſſent ei miſsi à Malcho qui denunciarent vt finibus eius regni excederet, ſic Parthis iubentibus (prætexebat autem hoc ſuaſu optimatum ſuorum ne debitam pecuniam redderet, vtq; ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos depoſuerat) reſpondit ſe non veniſſe vt moleſtus eſſet cuiquam, ſed vt colloqueretur cum Rege de rebus neceſsarijs. deinde cùm conſultius videretur diſcedere, valde moleſtè abijt Ægyptum verſus iter ingreſſus. & tunc quidem in quoddã templum diuertit, vbi multos ex comitatu reliquerat. Sequenti verò die cum veniſſet Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autem pœnitentia motus, & curſim inſecutus Herodem, nihil profecit. iam enim ille procul aberat verſus Peluſium properans. quò poſtquam peruenit,

Parthi Hieroſolymitanorum bona diripiunt, & Mariſam vrbem euertunt.

Antigonus à Parthis in Iudæam reductus, Hyrcano, ne in regnum reſtitueretur, auriculas amputat.

Phaſaelus alliſo ad ſaxum capite vitam abrumpit.

Phaſaelo Antigonus pro remedio venenũ mittit.

Herodes ad Malchũ Arabum Regem pecuniam accepturus, proficiſcitur.

Herodes regno excedere iuſſus, in Aegyptum abit, dehinc in mari diu iactatus, tandem Romam peruenit, vbi Antonio quæ ipſi cõtigerant, recenſet.

peruenit, non recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magistratus eius loci conuenit, à quibus ob pristina fortuna reuerentiam honorificè in eam vrbem deductus, à Cleopatra detinebatur. qua tamen efficere non potuit ne Romam properaret, licet hyberno tempore, & parum tranquillis, vt nunciabatur, rebus Italiæ. Soluens igitur inde versus Pamphyliam, & cum graui tempestate conflictatus, agrè in Rhodum euasit, iactura etiam sarcinarum facta. Vbi duo ex amicorum cohorte ei præstò fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et cum inuenisset eam ciuitatem grauiter afflictam bello quod contra Cassium gestum est, ne præsenti quidem inopia cohiberi potuit, quò minus vel supra vires eam refoueret: instructaq; triremi & cum amicis conscensa, in Italiam Brunduſium appulit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarrauit ea quæ sibi in Iudæa contigerant: & quòd frater Phasaelus à Parthis captus occisus sit, & Hyrcanus apud eosdem captiuus detineatur. quodq; Antigonum Regem constituissent, pollicitum eis mille talenta, & quingentas mulieres, quas ex ipsius familia seligere destinauerat. & quòd eas noctu absportasset non sine labore, & agrè manus hostium euasisset. & post hac omnia familiam in extremo periculo relictam oppugnari, ipso per medias tempestates contemptis omnibus difficultatibus properante ad vnicum subsidium quod in illo haberet repositum.

An. mũdi 3925. Ante Christum natum 39.

CAP. XXVI.

Herodes Romæ à Senatu Iudææ Rex declaratur.

ANTONIVM verò mutata Herodis fortuna cõmiseratio subijt. reputantem quòd etiam ab illo fastigio deuoluantur homines, non mediocriter mouente eum cùm paterni hospitij memoria, tum pecunia quam Herodes pollicebatur, si eius ope Rex fieret, quemadmodum ante potestatem tetrarchæ consecutus fuerat. sed præcipuè huc impellebat odium Antigoni, quem quòd pro turbulento haberet ac Romanis infestissimo, ad iuuandum Herodem erat propensior. Cæsar quoque partim propter Antipatri militiam in Ægypto cum patre ipsius toleratam, & hospitij ius ac reliquam beneuolẽtiam, partim vt Antonio gratificaretur, quem valde studiosum Herodis sciebat, ad dignitatem ipsius tuendam & conatus promouendos erat paratissimus, conuocatoq; senatu Messala ac deinde Atratinus, commendarunt productum Herodem, tàm patris quàm ipsius beneficia & studium Romani nominis commemorantes: simulq; accusauerunt & hostem declarauerunt Antigonum, non solum ob vetera crimina, verùm etiam quòd contemptis Romanis à Parthis accepisset imperium. quibus rebus cum senatus esset offensus, tum Antonius eum docuit quòd etiam ad Parthicum bellum plurimum conduceret regnare Herodem: idq; mox omnium suffragijs approbatũ est. Quo insignius fuit Antonij erga illum studium, non solùm quia præter ipsius spem regnum ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc sibi concessuros, solitos hunc honorem regio seruare generi: & ideo coniugis suæ fratri id petiturus erat Alexandro nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani: sed etiam quia intra septem dies irsperata felicitate ornatum dimisit ex Italia. Hunc adolescentem postea Herodes interfecit, vt suo loco indicabimus. Cæterùm dimisso senatu, Antonius & Cæsar medium habentes Herodem exiuerunt, consulibus cæterisq; magistratibus deducentibus, ascenderuntq; in Capitolium, sacra ibi facturi

Hedio & Ruffinus Cap 23. al. 25, Herodem Antonius amore, Antigonum verò odio prosequitur.

Cæsar Augustus Herodis studiosus.

Herodes Romę in senatum intromissus, Rex declaratur.

Herodes Alexandro, coniugis, suæ fratri regnum petiturus ipsemet eo potitur.

Antonius & Cæsar cum Herode in Capitolium ascendunt.

An. mũdi 3925. Ante Christum natum 39.

facturi & senatusconsulta deposituri: & nouus Rex primo regni sui die conuiuio acceptus est ab Antonio. atque hoc pacto ille regium fastigium adeptus est CLXXXIIII. *Olympiade, C. Domitio Caluino iterum, C. Asinio* Pollione Coss. *Toto autem eius absentiæ tempore* Antigonus *familiam eius oppugnabat in Masada, abundantem quidem catero commeatu, sed laborantem aquarum inopia, ita vt hac de causa Josephus frater cum ducentis familiaribus ad* Arabas *inde fugere decreuerit. Audierat enim* Malchum *iam pœnitere, quòd parum officiosus in* Herodem *fuisset. id consilium mutauit imbre noctu de cœlo dimisso. cisternis enim aqua repletis, non amplius fuga opus habuit: sed haud secus quàm diuina ope hac difficultate leuati magno animo excurrebant, & conserentes manus cum* Antigonianis, *modò apertè modò clàm multos trucidabant. Interea* Ventidius *Romanorum dux, missus vt* Parthos *è Syria pelleret, post illorum abscessum in Iudæam venit, eo prætextu, quasi Josepho laturus auxilium: sed reuera hoc consilio, vt pecuniam extorqueret ab* Antigono. *Positis igitur castris propè Hierosolyma, satis magnam pecuniæ vim exegit ab eo. Quo facto ipse quidem cum maiore copiarum parte recessit: ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cum quadam militum parte ibi reliquit: quem & ipsum placandum habuit* Antigonus *ne quid interim molestus esset, dum* Parthi *vt ipse sperabat, succurrerent.*

Herodis familia ab Antigono in Masada oppugnata.

Ventidius prætextu quasi Iosepho laturus auxilium, sed reuera vt pecuniã extorqueret Antigono, in Iudæam venit.

CAP. XXVII.

Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduersus Antigonum.

Hedio & Rufinus Cap. 24. al. 26 Herodes ex Italia domum reuersus contra Antigonum copias ducit.

INTERIM Herodes ex Italia reuersus Ptolemaidem, *collectis non mediocribus copijs tum ex cõductitio tum ex sua gentis milite, properabat per Galilæam contra* Antigonum, *adiutus à Silone ac Ventidio, ad quos Gellius ab* Antonio *missus fuerat cum mandatis vt Herodem in suum regnum deducerent, quamuis Ventidius tum fortè destinabatur componendis ciuitatum tumultibus, quos irruptio* Parthorum *excitauerat. Silo verò in Judæa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Attamen Herodis vlterius procedentis copiæ augebantur indies, & tota Galilæa paucis exceptis stabat ab eius partibus. ducenti autem ei versus versus* Masadam, *quòd necesse esset seruare cognationem in eo castello obsessam, impedimento fuit Joppe: quam occupatam ab hoste opus erat primum capere, ne quam hostilem munitionem à tergo relinqueret petiturus Hierosolyma. qua occasione arrepta Silo mouit exercitum: quem cum Iudæi persequerentur, Herodes cum modica manu eis occurrit, & Judæis profligatis Silonem ægrè repugnantem seruauit. Capta deinde Joppe properauit Masadam ad liberandos obsidione domesticos. Ex indigenis autem alij propter paternam amicitiam illi se adiungebant, alij propter ipsius gloriã, nonnulli quòd amborum deuincti essent beneficijs: sed maxima pars ob spes quas de confirmato iam rege conceperant. Augebatur autem valde exercitus, cui Antigonus in transitu locis opportunis struebat insidias, & tamen nihil aut parum hostem ladebat his artibus. nam Herodes receptis é Masada domesticis, & capto Ressa castello, petebat* Hierosolyma, *sequentib. Silonis militibus, & multis* Hierosolymitanis *eius potentia perterritis. Cumq; ad occidentalem vrbis tractum castra posuisset, qui hac parte dispositi erant custodes sagittis eum impetebant & missilibus, deinde quibusdam cateruatim excurrentibus, & stationes hostium infestantibus,* Herodes

Herodes Ioppẽ oppugnat & capit.

Multi Herodi sese adiungunt.

Herodes Ressa capto & è Masada domesticis receptis, Hierosolyma petit.

rodes caduceatorem clarigare iußit circa mœnia, ſe bono publico veniſſe, & ad ſalutem vrbis, ne apertorum quidem inimicorum retaliaturum iniurias, ſed etiam inimiciſſimorũ in ſe peccata obliuioni traditurũ. ad hæc Antig onusita reſpondebat, verſo ſermone ad Siloně ac Rom. milites, iniquũ eos facere qui Herodi regnũ aſtruant, homini priuato & Idumæo, hoc eſt, ſemijudæo, cum id more gentis debeatur ſucceßioni generis. nam ſi offenſi, quòd ipſe à Parthis regnum accepiſſet, ideò velint hoc auferre, non deeſſe multos ex regio genere, qui legitimè poßint id accipere, nihil de pop. Rom. malè meriti, & ſacerdotes inſuper, quos iniquum ſit priuari debitis honoribus. ad hunc modum ambobus inter ſe contendentibus, & vſq; conuicia prorumpentibus, Antigonus permiſit ſuis vt arcerent hoſtes à mœnibus: qui cum ſtrenuè iacularentur è turribus, facile eos fugauerunt. Tum verò Silonem largitione corruptum eſſe patuit. ſubornatis enim aliquot militibus è ſuis familiaribus, qui clamoribus largiores commeatus & pecuniam in alimenta flagitarent, abduciq; ſe in hyberna ad commodiora loca poſtularent, vaſtis circa vrbem omnibus, quòd Antigoniani amoliti eſſent vitæ neceſſaria: turbari cœpit exercitus & parare abitum. contrà Herodes rogabat Silonis tàm duces quàm milites ne ſe deſererent, miſſum tum à Cæſare & Antonio, tum à ſenatu reliquo: ſibi curæ futurum ne quid exercitus deſideret, atq; etiã vt abundè adſint. quæcunq; requirerent. poſt quas preces continuò dimißis ſuis per agros, nullam Siloni diſcedendi anſam reliquam fecit: maior enim quàm quiſquã ſperaret rerum neceſſariarum allata eſt copia: familiaribus etiam ſuis apud Samariam agentibus imperauit, vt frumentum, vinum, oleum, pecora, & reliqua neceſſaria Hierichuntem comportarent, vt & in poſterum inde ſuggeri poſſent militibus. Ea res non fefellit Antigonum, ſed continuò dimiſit per agros qui per inſidias frumentatores interciperent. qui ſicut iußi ſunt comparata circa Hierichuntem armatorum multitudine, inſeßisq; montibus, intenti obſeruabant eos qui commeatus conueherent. Nec Herodes interim ſegnis erat: ſed aſſumptis X. *cohortibus, quarum* V. *è Romanis totidem è Iudæis conſtabant, adiunctisq; mixti generis conductitijs & equitatu modico, Hierichuntem petijt: offendensq; vrbem relictam ab habitatoribus, &* D. *ex his ad montium vertices confugiſſe cum familijs, hos quidem captos dimiſit. Romani verò inuadentes vrbem diripuerunt, repertis intra ædes omne genus rebus prècioſiſſimis. Rex igitur relicto in ea præſidio reuerſus eſt, & Rom. exercitum hybernatum in recens deditas regiones dimiſit, Idumæam, Galilæam, & Samariam. Antigonus quoque pro largitione obtinuit à Silone vt partem Rom. exercitus intra Lyddam acciperet, captans Antonij gratiam. atque ita Romani degebant in magna rerum copia, ab armis tantiſper vacantes. Herodi verò otiari non libuit, ſed miſſo in Idumæam Ioſepho fratre cum* M. *peditibus &* CCCC. *equitibus, ipſe in Samariam profectus, & depoſita ibi matre cognatisq; alijs quos è Maſada eduxerat, in Galilæam duxit, expugnaturus quædam loca ab Antigono inſeſſa præſidijs. cumq; Sephorim cœlo ningente peruenißet, Antigonianis inde refugientibus, magnam nactus eſt rerum neceſſariarum copiam. Inde in latrones quoſdam ſpelunearum receſſus habitantes equitum alam immiſit, cum peditum tribus cohortibus, vt eos cohiberet à maleficiis. aberant autem non longè à vico qui Arbela dicitur. quadrageſimo deinde die ipſe venit cum toto exercitu, & magna audacia hoſte occurrente, in ſiniſtro aciei cornu laborari cœptum eſt,*

An. mũdi 3926 Ante Chriſtum natum 38.

Herodes circa Hieroſolymorum mœnia, ſe bono publico & ad ſalutem vrbis veniſſe, clarigare iubet.

Antigonus Herodi, quod non exſtirpe Regia prognatus, ſed ſemiIudæus ſit, exprobrat.

Herodis copias hoſtes à mœnibus arcent.

Silo quoſdã qui Hieroſolyma diſcedendi anſam arriperent, ſubornat.

Herodes cibaria exercitui procurat.

Antigonus quoſdam qui Herodianos frumentatores per inſidias interciperent, mittit.

Hierichuntem ab habitatoribus relictam Romani diripiunt, inque ea Herodis præſidiũ reliquit.

Romanus exercitus hybernatum dimiſſus.

Herodes fratrem Ioſephum in Idumæã mittit, ipſe cõpias in Galilæam ducit, vrbemq; Sephorim capit.

An. mũdi 3927. Ante Chriſtum natum 37.

Latrones.

An. mũdi 3927. Ante Christum natum 37.

Herodes in Gali'æa cũm hostib. pugnat, eos vincit, ac vniuersam Galilæam in suas partes traducit.

donec ipse armatorum manu stipatus succurrit, & hostes iam vincentes coëgit terga vertere, suos verò fugientes gradum sistere. nec hoc contentus profligatos & palantes vsq; Iordanem persecutus est. atq; ita vniuersam Galilæam in partes suas traduxit, praeter eos qui erant in speluncarum receptaculis. numeratisq; viritim CL. *drachmis, & proportione centurionibus, suos in hyberna dimisit. Interea Silo ad eum venit cum suis ducibus, qui apud Antigonum in hybernis fuerant, illo nolente eos post vnum mensem exactum amplius alere. nam & ad circumuicinos miserat, qui iuberent eos sublatis omnibus rebus ad victum necessarijs in montes refugere, vt Romani præ inopia fame perirent. at Herodes Pheroræ fratrum minimo commeatuum curam commisit, iusso instaurare Alexandrium. Ille verò breui & militibus magnam necessariarum rerum abundantiam præbuit, & castellum illud prius desertum denuò condidit. Eodem tempore Antonius morabatur Athenis. In Syria verò Ventidius Silonem accersens contra Parthos, iussit primùm Herodi nauare operam, deinde ad proprium bellum excire prouinciales auxiliarios. At ille Silone ad eum misso, ipse contra latrones in speluncis degentes duxit militem. Erant autem hæ speluncæ sitæ in præruptis montibus, angustis tramitibus accessibiles, & acutis cinctæ rupibus. in harum cauernis illi cum totis habitabant familijs. Rex autem arcas in hunc vsum compactas de vertice montis per machinas demittebat catenis ferreis: eo quòd nec infernè propter asperitatem montis ascendere daretur, nec supernè contra eos derepere. hæ arcæ completæ erãt militibus hastas falcatas gestantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per præceps. hæc tamen arcarum demissio periculosa erat propter immensam altitudinem: & in speluncis non deerant victui necessaria. vt verò demissæ sunt arcæ ad earum ostia, & nemo præ metu audebat progredi, quidam scutatus accinctus gladio, manu vtraque apprehensa catena qua arca sustinebatur, demisit se intra fauces moræ impatiens, illis exire cunctantibus: & ad quandam cauernam accedens, primùm iaculis multos intus confecit: deinde resistere conatos falcata hasta*

Antigonus Romanum exercitum alere recusat.

Ventidius Silonem contra Parthos accersit.

Hedio & Ruffinus Cap. 25.

Herodes contra latrones in speluncis degentes militem ducit.

Herodes milites in arcis de vertice montis demittit.

haſta attractos dabat in præceps, deinde penitius reconditos inuadens iugulauit multos, ac tum demum in arcam ſe recepit. cæteros verò eiulatum audientes pauor corripuit, & ſalutis deſperatio. eos tamen conatus impediuit nox interueni- An. mũdi 3927. Ante Chriſtum natum 37.

ens, multiq́, Rege per præconem pollicẽte veniam, deditionem fecerunt. Sequenti verò luce eodem vſi ſunt oppugnationis genere, magis etiam ex arcis exeundo & pugnando in foribus, & ſubiecto igne antra incendendo. inerat enim intus multa materies. Senex autem quidam deprehenſus intus cum vxore ac ſeptem filijs, rogatus ab eis vt ſe fugere hoſtem permitteret, ſtans ante hoſtium, primum quenque exeuntem iugulabat, donec ad vnum omnes confecit, & vxorem vltimam. deinde præcipitatis cadaueribus, poſtremò ſeipſum ſuperiecit, mortem ſeruituti præferens. primò tamen in obſcuritatem Herodis multa iecit conuicia, licet Rex è ſpecula quadam dextram porrigeret, & polliceretur veniam. Spelunca igitur omnes hoc modo expugnatæ ſunt. Rex autem Ptolemæo præpoſito ei regioni, in Samariam profectus eſt cum ſexcentis equitibus & tribus millibus peditum, vt armis cum Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo ſua præfectura non benè ceſſit: nam inuaſus ab his qui & antè Galilæam turbauerant, interfectus eſt. quo facto receperunt ſe in paludes & loca inacceſsibilia, totum eum tractum rapinis infeſtantes & excurſionibus. Herodes autem reuerſus pœnas ab eis exegit latrocinij: & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnatos ſupplicio tradidit, & arces ipſas diruit: atque ita ſublatis rerum nouarum autoribus, ciuitates centum talentis mulctauit. Interea caſo in pugna Pacaro, & Parthis profligatis Ventidius Herodi in auxilium mittit Macharam cum duabus legionibus & mille equitibus, iubente hoc Antonio. Ille vocatus ab Antigono, & pecunijs corruptus, inuito Herode ad eum ſe contulit, tanquam inſpecturus eius negotia. At Antigonus ſuſpectum habens eius aduentum non admiſit hominem, ſed per funditores glandibus impetitum arcuit, ſatis declarans ſuum animum. ille tum demum Herodem benè monuiſſe, & ſe obtemperantem erraſſe intelligens, in Emauntem vrbem ſe recepit: & in eo itinere quotquot Iudæorum ad manus ei venerunt, interfecit, nullo amici aut

Senex quidam vxorem ſuã cum ſeptem liberis iugulat, poſtremò ſeipſum quoq; præcipitat.

Herodes cum Antigono rem decernere in Samariam proficiſcitur.

Herodes à defectoribus in Galilæa pœnas exidit.

Vẽtidius cæſo in pugna Pacaro Parthos profligat.

Machæra multos Iudæos interficit.

An.mũdi 3927. AnteChriſtum natum 37.

Herodes Antonium adire Machæram accuſaturus cogitat, eidem reconciliatur & Ioſephum fratrem attribuit.

hoſtis diſcrimine, iratus ob ea quæ ſibi acciderãt. quo facto Rex exacerbatus petebat Samariam. nam decreuerat ea de cauſa adire Antonium, aliỳs ſibi opus dictitans, quàm his qui ſe magis quàm hoſtem laderent. alioqui ſufficere vel ſeipſum ad opprimendum Antigonum. Machæra verò conſecutus eum rogabat vt maneret: aut ſi certum eſſet pergere, ſaltem Joſephum fratrem ſibi attribueret, gerenti bellum contra Antigonum. Itaque reconciliatus Machæra multum roganti, relicto ibi Ioſepho cum exercitu, præcepit ei ne rem totam in diſcrimen adduceret, néue cum Machæra contenderet. Ipſe verò properauit ad Antonium oppugnantem Samoſatam ſitam ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tàm pedites quàm equites. poſtquam autem peruenit Antiochiam, repertis ibi multis collectis qui cupientes adire Antonium, non audebant ſe committere itineri propter obſidentes vias barbaros & ſauientes cædibus. bono animo eſſe iuſſis ducem ſe præbuit. ſtatione autem altera procul à Samoſata inſidiabatur barbarorum turma commeantibus ad Antonium: vbi quà exitus erat in campeſtria occultauerant ſe non pauci equites, non moturi ſe loco donec viatorum agmen perueniret in planiciem. Cumq; iam primi pertranſiuiſſent, Herodes qui præſidio erat extremo agmini, inuaditur fermè à quingentis equitibus. qui cùm primos ſibi occurrentes in fugam vertiſſent, Rex cum ſuis ſtipatoribus magno impetu in eos illatus hoſtem repulit, & excitatis ſuorum animis pugnam redintegrauit, reuertentibus qui paulo antè fugerant, ita vt vbique caderentur barbari. Rex autem ſæuire ferro non deſtitit, nec niſi receptis iumentis quæ non pauca gerebant ſarcinas, ſimulq; mancipijs, cœptum iter proſecutus eſt. Et cum plures alij in propinquo campis ſaltu inſidiantes in illos coorirentur, hos quoque cum valida ſuorum manu aggreſſus in fugam compulit: multisq; ex eorum numero cæſis ſecurum ſequentibus ſe iter præſtitit. illi verò ſeruatorem eum & protectorem ſuum appellabant. Poſtquam autem propè Samoſatã ventum eſt, exercitum inſtructum & ornatum ei honoris cauſa miſit obuiàm Antonius, propter adducta auxilia, & quia profligatos ab eo barbaros audierat: multúmque gauiſus eius aduentu, & cognitis quæ obiter geſſerat, collaudatæ viri virtute, complexus eſt eum, & ſalutauit comiter, in ſummoq; honore habuit, vt Regem recens à ſe declaratum. Antiocho autem paulo poſt id caſtrum dedente, & hoc pacto finito bello, Soſio prouinciam Antonius cum exercitu tradidit: commendatoq; ei Herodis negotio, in Ægyptum ipſe profectus eſt. Tum Soſius duas legiones cum Rege præmiſit in Judæam, ipſe cum reliquo exercitu ſequebatur. Interim abſente fratre Joſephus in Iudæa perierat hoc modo. Immemor mandatorum fratris quæ illi Antonium aditurus dederat, aſſumptis & à Machæra quinq; cohortibus verſus Hierichuntem profectus ad demetendas eius agri fruges, in montibus caſtris locum cepit: & quia Rom. cohortes conſtabant è tyronibus non admodũ rei militaris peritis, quòd pleriq; è Syria delecti eſſent, circumuentus ab hoſte inter locorum difficultates, amiſſo exercitu & ipſe fortiter pugnans occubuit. ſex enim cohortes deſideratæ ſunt. Antigonus verò potitus cadaueribus, Ioſepho præcidit caput, L. talentis à Pharora fratre redimendum. quo facto Galilæi à ſuis præfectis deficientes, factionem Herodis in lacum demerſam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata ſunt. Machæra autem Gittham caſtellum muniebat. Regi verò apud Daphnen Antiochiæ ſuburbium fratris caſus renunciatus eſt, iam antè tale aliquid expectanti

Herodes ad Antoniũ Samoſatam oppugnantem properat, in itinere multos barbaros trucidat.

Herodes ab Antonio & exercitu honorifice exceptus.

Soſio Antiochus Prouinciam cum exercitu tradit, ipſeq; in Aegyptũ proficiſcitur.

An. mũdi 3928 AnteChriſtum natum 36.

Ioſephus Herodis frater ab Antonio cæſus.

Galilæi ab Herode deficiunt.

Gittham Machæra munit.

Herodes ex Daphne Antiochiæ ſuburbio in Galilæam proficiſcitur.

propter

propter quadam inſomnia, quibus non obſcurè de fratris morte præmonitus fuerat. Acceleratо igitur itinere poſtquam ad Libanum montem peruenit, aſſumptis octingentis eius loci hominibus, ducens etiam vnam Romanam legionem, Ptolemaidem petijt: vnde noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur. cui occurrentes hoſtes, prælio victi compulſi ſunt in caſtellis vnde exiuerant pridiè. quod primo mane oppugnare adortus, vi repentinæ tempeſtatis coactus eſt, infecta re, inde exercitũ in proximos vicos abducere. Superueniente autem ab Antonio legione altera, qui caſtellum tenebant territi noctu id deſeruerunt. Rex quoque properauit Hierichuntem, volens vlciſci fratris interitum. quò poſtquam venit, honoratiſſimum quemq; adhibuit ad conuiuium: peractaq; cœna dimiſſis conuiuis recepit ſe in cubiculum. Hic videre licuit res Regis à Deo non negligi. Triclinium enim illud in quo cœnatum fuerat, iam vacuum ſine cuiuſquam noxa concidit: quo factum eſt, vt omnes Herodem Deo carum crederent, vt qui miraculosè ſeruatus videretur è tanto periculo. Sequen-

An. mũdi 3928. Ante Chriſtum natum 36.

Herodes cũ Galilæis pugnat, cosq; victos in caſtellũ compellit.

Triclinĩũ in quo Herodes cum conuiuis cœnatus fuerat, vacuum ſine cuiuſque noxa concidit.

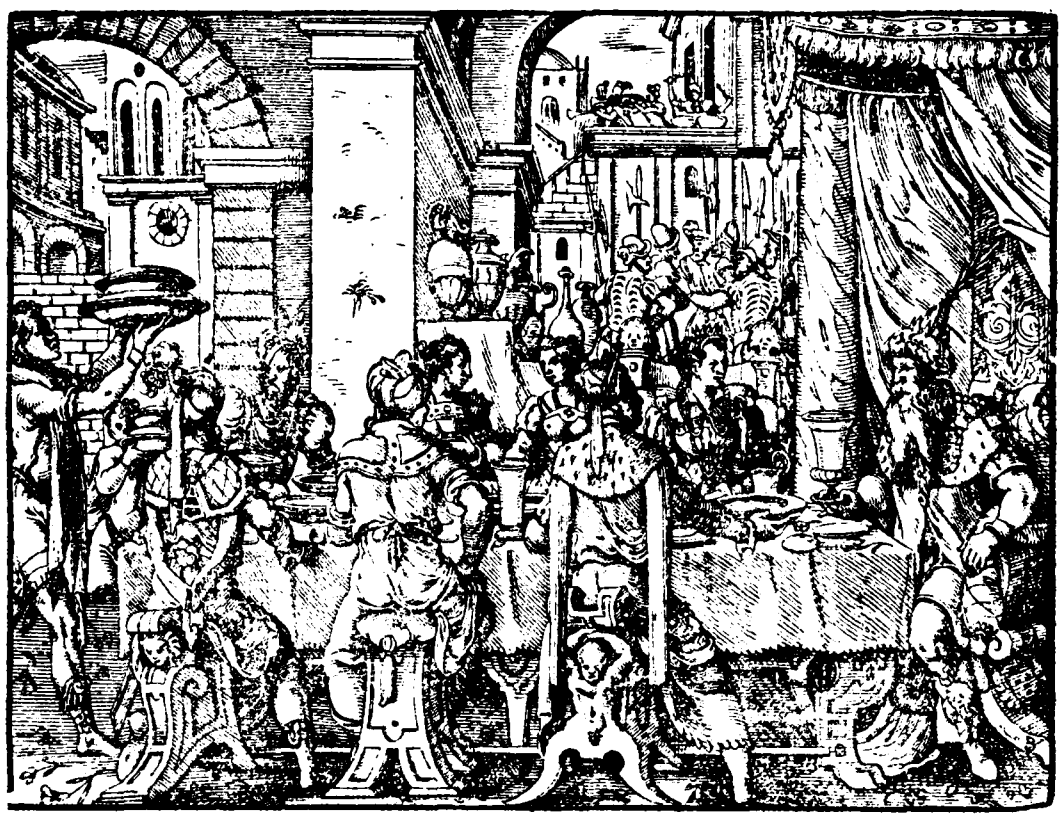

ti verò die cum hoſtium ſex millia ad pugnam deſcendiſſent à montium verticibus, Romanos terruerunt: eorumq; velites procurſando iaculis & ſaxis feriebant regios; adeò vt ipſi quoque Regi quidam vulnus in latus inflixerit. Porrò Antigonus miſit Samariam ducem quendam nomine Pappum, volens videri ita abundare copijs, vt foris quoque poſſet bellum gerere. Sed ille Machæra ſe oppoſuit. Herodes verò occupatis quinq; oppidis, præſidiariorum circiter M M. *in eis interfecit, & incenſis oppidis contra Pappum reuerſus eſt, qui caſtra habebat ad vicum Iſanas nomine: & confluentibus ad ſe multis à Hierichunte ac Iudæa, vbi animaduertit hoſtem præ audacia venire ad pugnam, collatis cum eo ſignis vicit egregiè, & accenſus vlciſcendi fratris cupidine, ſæuiendo inſtabat in vicũ fugientibus. Repletis autẽ ædibus milite, & quibuſdã in tecta confugientibus, his ſuperatis & tectis dirutis vidit omnia referta & cõſtipata militibus. hos igitur ſaxis ſupernè impetentes aceruatim conficiebant: nec fuit toto hoc bello ſpectaculum miſerabilius, quàm videre innumera cadauera cumulata intra*

Herodes ab hoſtibus vulneratur.

Antigonus Pappum ducem Samariã mittit.

Herodes quinq; oppida occupat, cũ Pappo pugnat, eumq; in vicũ Iſanas cõpellit.

Pugna in ædibus

An.mũdi 3929. Ante Chriſtum natum 36.

parietes.& hoc facinus maximè fregit hoſtium audaciam, ita vt non amplius ſperarent aliquid latius. Videre enim erat eos agminatim diffugere,& niſi repente valida tempeſtas interueniſſet, Regij victores petijſſent confeſtim Hieroſolyma,& bello finem impoſuiſſent. Iam enim Antigonus de fuga diſpiciebat, cogitans vrbem deſerere. At Rex *iam veſpere iuſſis parare cœnam militibus, ipſe pugna laſſatus in quoddam cubiculum lauatum abijt: vbi maximũ diſcrimen adijt, quod tamen euaſit Dei prouidentia. Cùm enim eſſet nudus,& vnius tantum pueri miniſterio lauaret, intus in eiſdem adibus latebant quidam hoſtium armati, quos metus eò compulerat. dumq; ille ſe abluit, primus prodiens ſtricto gladio per fores ſe proripit, deinde alter & tertius, armati ſimiliter, adeò attoniti vt illaſo Rege contenti eſſent ſibijpſis fuga ſalutem quærere. Sequenti verò die præciſo Pappi inter reliquos occiſi capite, miſit illud Pheroræ in vltionem fratris: nam is eum ſua manu interfecerat. Poſt hæc vbi tempeſtas deſeuijt, moto inde exercitu venit Hieroſolyma,& caſtra prope vrbem metatus eſt, anno tertio poſtquam Romæ declaratus Rex fuerat: quibus mox propius admotis quà maximè oppugnationi obnoxia putabat mœnia. ante templũ fixit tentoria, volens ſic ea quemadmodũ olim Pompeius aggredi.& tribus aggeribus ei loco circumdatis, turres erexit adiutus operarum multitudine:& caſa circumquaque materie, præpoſitiſq; huic operi viris idoneis, durante etiam tum obſidione Samariam ad nuptias profectus eſt, ducturus filiam Alexandri, neptem Ariſtobuli, quam ei deſponſam fuiſſe iam diximus.*

Herodes in cubiculo ſolus multis armatis ſtipatus illæſus euadit.

Herodes Pappi caput Phæroræ fratri mittit.

Herodes Hieroſolyma oppugnat.

Herodes ducturus Alexandri filiam Samariã proficiſcitur.

CAP. XXVIII.

Antigonus à Soſio & Herode opprimitur.

Hedio & Ruffinus Cap. 26. Aliàs 27.

PEractis verò nuptijs venit per Phœnicen Soſius, præmiſſiſq; per mediterranea copijs, mox & ipſe affuit habens ſecum multos tam pedites quàm equites. venit etiam Rex *à Samaria, ad veterem exercitum non mediocrem acceſſionem adducens. erãt enim circiter* xxx. *millia. omnes autem confluebant ad Hieroſolymorum mœnia,& aſſidebant ſeptentrionali vrbis lateri, ad vndecim legiones peditum,& ſex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duo cum imperio, Soſius ab Antonio miſſus in auxilium,& Herodes pro ſeipſo bellum gerens, vt deiecto Antigono hoſte pop. Rom. ipſe pro eo ex ſenatuſconſulto regnum acciperet. Intus autem certatim reſiſtebant Iudæi ex tota ea regione collecti & concluſi intra mœnia, templũ domini iactantes,& fauſta populo ominantes, non deſerturum Deum ſuos in periculo: direptiſq; extra vrbem tam hominum quàm equorum alimentis, per clancularia etiam latrocinia difficultatem annonæ augebant obſeſſoribus. Cui rei Herodes ita proſpexit, vt contra latrocinantes opportuna loca præoccuparet inſidijs,& commeatus additis præſidijs etiam è longinquo conueheret, vt breui neceſſaria victui abundarent in exercitu. ad hæc operarũ frequentia facile abſoluti ſunt tres illi aggeres. æſtas enim erat,& opus feruebat, nulla interturbatum æris intemperie. machinis etiam murum quatiebant,& nihil intentatum relinquebant. at obſeſſi intrepidè repugnabant, conatus eorum eludentes varijs artibus. excurrentes enim crebro, modo incepta, modo iam perfecta opera incendebant:& conſerentes pugnã cum Romanis nihilo erant inferiores audacia, peritia tantum rei militaris cedebãt. tum pro diſiecto machinis muro intus recentem exſtruebant,& cuniculis obuios agebant*

Herodes annonæ proſpicit.

Iudæi obſeſſi intrepidè repugnant.

Soſius & Herodes ingentes, copias contra Hieroſolyma ducũt.

bant alios cuniculos, vt nonnunquam ſub terra manus conſererent. vtentesq́ deſperatione pro fortitudine ad extremum perdurabant, idq́ obſeſſi à tam numeroſo exercitu, ipſi fame ſimul laborantes & inopia. nam in Sabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem euaſerunt in mœnia primum lectiſſimi viginti milites, deinde Soſij centurio. captus eſt enim primus murus die quadrageſima, ſecundus verò quinta decima: & quadam porticus circa templum exuſtæ ſunt, quas Herodes Antigonum incendiſſe calumniabatur, volens in eum concitare inuidiam populi. Capta verò exteriore templi parte & ima vrbe, Judæi ad interiora templi & ſuperiorem vrbem refugerunt: timentesq́ ne à Romanis impedirentur mactare Deo quotidianas victimas, per legatos petierunt, vt has tantum ſinerentur introducere. Rex verò annuit, ſperans remiſſa tandem obſtinatione ceſſuros. Vt verò ſpem ſuam fruſtratam vidit, pertina-

An. mũdi 3929. Ante Chriſtum natum 35.

Templi pars exterior & ima vrbs capta.

Iudæi ad interiora templi, & ſuperiorem vrbem refugiunt.

citer pro Antigoni regno contendentibus, totis viribus adortus vrbem expugnauit: moxq́ omnia repleta ſunt cædibus, Romanis longa oppugnatione exacerbatis, Herodianis Judæis conantibus aduerſam factionem exſtirpare funditus: eratq́ continua cædes per angiportus & domos, ne religione quidem templi tuente ſupplices. non ætati vlli parcebatur, non ſexui, ne imbelli quidem: & quamuis obſtante Rege & precibus intercedente, nemo tamen temperabat à manibus: ſed veluti furore perciti ſæuiebant nullo ætatis diſcrimine. Antigonus quoque neq́ veteris neq́ recentis ſuæ fortunæ ratione ſatis habita deſcendit è turri, Soſioq́ ad genua procidit. & ille nihil miſeratus mutatam eius fortunam, inſultauit homini Antigonam appellans. non tamen incuſtoditum reliquit tanquam fœminam, ſed vincto cuſtodes addidit. Cæterum Herodes deuictis hoſtibus, non minus negotij habuit in compeſcendis alienigenarum auxilijs. ruebat enim multitudo conductitiorum ad viſendum non fanum ſolum, ſed intimum etiam adytum. Rex verò alios precibus, alios minis, nonnullos & armis reprimebat, moleſtiorem clade victoriam exiſtimans, ſi quid eorum quæ videri fas non eſt, veniret in conſpectum profanæ multitudinis. Prohibebat etiam rapinas

Hieroſolyma expugnata.

Antigonus Soſio ſeſe dedit.

Herodes in cõpeſcendis alienigenarũ auxiliis multum negocij habet.

Direptio vrbis impedita.

An. mũdi 3929. Ante Christum natum 35.

rapinas per vrbem fieri, identidem Sosium rogitans, solitudinisne se Regem Romani facturi essent, exhausta vrbe rapinis simul ac cadibus: exiguumq; dicens sibi videri tanta ciuium cadis precium, etiam si totius orbis dominium contingeret. Illo verò referente pro expugnatione vrbis direptionem merito permitti militi, promisit se de suo mercedem numeraturum singulis. atque ita redempta ciuitate ab vlteriore vexatione, promissa persoluit. Liberaliter enim militibus, & proportione ducibus, Sosio verò etiam regia dedit munera, ita vt omnes benè nummati discederent. Ea clades Hierosolymorum incidit in consulatum M. Agrippæ & Canidij Galli, CLXXXV Olympiade, mense tertio, ferijs quibus solenne fit ieiunium, tanquam recurrente in idem temporis momentum illata Iudæis à Pompeio calamitate. Nam & ab illo eadem die vrbs capta fuerat ante annos viginti septem. Sosius autem consecrata Deo corona aurea profectus est Hierosolymis, Antigonum vinctum ducens ad Antonium. Herodes autem veritus ne asseruatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud Senatum iure secum contenderet, docens se regio natum sanguine, Herodem verò plebeium, & quòd si ipse propter offensum Roma. popu. indignus esset qui regnet, certè filijs eius insontibus regnum debeatur: hac inquam timens multis pecuniis induxit Antonium, vt Antigonum tolleret. quo facto tum demum Herodes metu liberatus est. atq; ita Assamonæi principatus desiit post annum centesimum vigesimum sextum: quæ domus illustris fuit & celebrata propter cõtinuatum in ea gente honorem Sacerdotij, facinoraq; maiorum egregia, quibus propugnauerunt Iudæorum rempublicam. Verum hæc familia intestinis seditionibus agitata amisit imperium. Administratio autem rerum peruenit ad Herodem Antipatri filium, plebeio natum genere & subiecto Regibus. Atque hunc Assamonæorum exitum à maioribus traditum accepimus.

Direptio vrbis impedita.

Quando Hierosolyma expugnata.

Herodes multis pecunijs Antonium vt Antigonum tolleret, inducit.

Assamonæi Principatus & Pontificatus finis.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XV.

SVMMA CAPITVM LIBRI XV. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Expugnatis à Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes verò præcipuum quemque ex amicorum eius cohorte interimit.
II. Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.
III. Herodes Aristobulum coniugis suæ Mariammes fratrem Pontificem declaratum non multò post necandum curauit.
IIII. Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur.
V. Cleopatræ Reginæ in Iudæam aduentus.
VI. Herodes bellũ Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæs. Actiaco prælio victus est.
VII. De terræ motu, qui Iudæam concussit.
VIII. Herodis concio ad exercitum.
IX. Herodes ad Gæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.
X. Quomodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.
XI. Herodes Mariammen calumnijs oppressam interficit.
XII. De fame quæ in Iudæam terram incubuit.
XIII. Cæsarea conditur.
XIIII. Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat,

Expugna-

CAP. I.

Expugnatis à Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes verò præcipuum quemq; ex amicorum eius cohorte interimit.

An. mũdi 3930. Ante Christum natum 34.

HIEROSOLYMORVM expugnationem Sosij ductu atq; Herodis, & captiuitatem Antigoni, superiore volumine diximus: nunc qua deinceps consecuta sunt dicemus. Postquam tota Iudæa potitus est Herodes, quantum vrbana plebis etiam nondum regnum adepto fauerat, eos vicissim promouebat: aduersæ autem factionis homines quotidianis absumebat suppliciis. in præcipuo honore apud eum erat Pollio Pharisæus, & Sameas huius discipulus. dum enim obsiderentur Hierosolyma hi consulebant ciuibus, vt Herodem in vrbem reciperent, eamq; ob rem gratiam illis habuit. Pollio verò hic olim, capitis reo Herode, Hyrcano caterisq; iudicibus prædixit opprobrans, quòd absolutus eorum sententijs ab omnibus illis pœnas exiget, quam prædictionem procedente tempore Deus euentu comprobauit. Tunc verò captis Hierosolymis, omnem regiam supellectilem in vnum congessit: à diuitibus quoq; ablata & collecta magna vi auri ac argenti, totum id Antonio eiusq; amicis donauit. Interfecit etiam quadraginta quinque primates ex factione Antigoni, appositis ad portas custodibus, qui etiam cadauera scrutabantur, ne quis eorum efferretur pro mortuo. Et quicquid auri aut argenti inueniebatur, id totum ad Regem referebatur. nec vllus finis malorum aderat. nam bona eorũ auaritia domini egentis absumebat: & agri inculti manebant propter tempus anni Sabbatici, quo nobis non est fas serere. Cæterum Antonius, accepto Antigono, volebat eum vinctum seruare ad triumphum: sed vbi audiuit gentem ad res nouas spectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiam eum securi percutere. vix enim Iudæi contineri poterant in officio. Testis est Strabo sic scribens. Antonius Antigonum Iudæum perductum Antiochiam securi subiecit: Romanorumq; primus affecit Regem hoc supplicio, ratus non aliter posse adduci Iudæos, vt Herodem pro illo Regem constitutum admitterent. nam ne tormentis quidem adigi poterant, vt appellatione Regis eum dignarentur: tanta apud eos fuit prioris Regis existimatio. quare visum est ignominiosa morte obscurare eius memoriam, & lenire publicum Herodis odium. Hæc Strabo.

Herodes fautores promouet, inimicos tollit.

Pharisæi in honore habiti.

Pollio Herodis tyrannidem prædicit.

Cædes factionis Antigonianæ.

Antigonus securi percutitur.

Strabo de Antigono.

Hyrcanus autem Pontifex captiuus apud Parthos cognito quòd Herodes regnum assecutus sit, reuersus est ad eum, in hunc modum dimissus. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanum qui primo pontifex, deinde Rex fuit, & fratrem Herodis Phasaelum, captiuos abduxerant: quorum Phasaelus non ferens captiuitatis dedecus, & turpi vita honestam mortem præferens, seipse interfecit, sicut suprà diximus.

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

Hyrcanus cognito Herodes regnum assecutus sit, ad eum reuertitur.

CAP. II.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.

HYRCANVM autem ad se perductum Phraates Parthorum Rex propter claritatem generis comiter habuit: & vinculis solutum permisit Babylone degere, vbi magna erat Iudæorum frequentia. hi non aliter quàm pontifici ac Regi Hyrcano honorem habebant, nec hi solum, sed quantum Iudæorum vltra Euphratem

Hyrcano Babylone à Iudæis ingens honos habetur.

An:mũdi 3930. Ante Christum natum 34.

habitat:ita vt non admodum præsentis fortunæ pœniteret hominem. Sed postquã resciuit Herodem ad Regiam dignitatem euectum, ad nouas se spes transtulit, natura suorum amans, & gratiam ab eis expectans, quòd aliquando de capite periclitantem seruasset in iudicio. Cœpit igitur de profectione consultare cum Iudæis, officij causa inuisere illum solitis: qui tamen, vt maneret, ei suadebant, commemorantes obsequia sua & honores quos exhiberent non aliter quàm vel Regi vel pontifici: imò ne in patria quidem talem dignitatem eum obtinere posse, propter corpus mutilatum ab Antigono. nec Reges solere meminisse acceptiin priuata vita beneficij, quandoquidem mores cum fortuna sint mutabiles. nec tamen his monitis Hyrcano potuerunt eximere patriæ desiderium. Herodes quoq; ei scripsit, rogaret Phraatem & eius regni Iudæos, ne sibi inuiderent communem cum genero futuram potestatem. nunc enim adesse tempus referendæ suo quondam & altori & seruatori gratiæ: simulq; etiam ad ipsum Phraatem legatum misit Saramallam cum multis muneribus, eblanditurum ne obstaret cupienti referre gratiam homini de se optimè merito. Nec tamen re vera hoc agebat: sed quia ipse grauis esset princeps, cauens mutationis occasiones, quærebat Hyrcanum in potestatem suam redigere, aut etiam omnino tollere: id quod postea fecit. Tunc autem dimissum à Partho, & ab illis Iudæis honorificè adiutum viatico cum excepisset, in summo honore habuit: primumq; in conuentibus locum ei tribuendo, & in cõuiuijs semper honoratiorem cedendo, patremq; appellitando, lactabat hominem, quò minus suspicaretur insidias. quin & alijs artibus procurabat quicquid putaret sibi ad stabiliendum principatum conducibile, vnde tamen domestica seditionis enata est occasio. Cauers enim ne quis illustrium crearetur pontifex, accito Babylone non obscuri generis Sacerdote Ananelo, huic summum Sacerdotium dedit. Mox igitur Alexandra non tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli Regis filij, ex quo liberos habebat, alterum formosissimum, nomine Aristobulum, alteram Mariammen Herodis coniugem, insigni pulchritudine fœminam. Hæc iniquissimè ferebat contemptum filium, quòd eo superstite aliunde vocatus pontificatum vsurparet. Scribit igitur Cleopatra per quendam fidicinem, vt pontificatum filio suo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligente, amicus eius Gellius ob quadam negocia in Iudæam profectus, vt vidit Aristobulum delectatus est eius forma, admiratus staturam adolescentis simul & pulchritudinem, nec minus Mariammen Regiam coniugem, felicemq; prole Alexandram prædicans: cum qua colloquutus persuasit, vt depictas amborum effigies ad Antonium mitteret. fore enim vt his conspectis ille nihil non à se impetrari patiatur. his verbis excitata mulier eas effigies ad illum transmisit. Gellius quoque rem exaggerabat, affirmans eos sibi visos non mortali, sed planè diuino natos genere, volens Antonium in amores pellicere. qui indecorum sibi ratus puellam Herodi nuptam accersere, atque etiam Cleopatræ suspiciones vitans, scripsit, vt aliquo honesto prætextu filium ad se mitteret, addens nisi molestum videatur. Quæ postquam relata sunt Herodi, non putauit tutum Aristobulum in ipso flore ætatis, videlicet decimum sextum agentem annũ, ad hæc genere nobilissimum mittere ad Antonium, primum Romanorum nemini cedentem, deinde procliuem ad libidines, & huiusmodi voluptates vndecunq; venantem impunè propter potentiã. Rescripsit igitur, si vel pedem è regno suo moueat adolescens,

Hyrcanus patriæ amans gratiam ab Herode expectat.

Saramalla Herodis legatus ad Phraatem Parthorum Regem.

Hyrcanum Herodes in summo honore habet.

Ananelo Herodes dat summum sacerdotium.

Alexandra per Cleopatram filio Pontificatum ab Antonio petit.

Antonius ab Herode Aristobulum petit.

Causæ non missi Aristobuli.

adoleſcens, fore vt cuncta compleantur bellicis tumultibus, Iudæis nouationem rerum ſub alio Rege ſperantibus. hoc pacto cum ſatisfeciſſet Antonio, decreuit non omninò adoleſcentem & Alexandram ſpernere, vxore etiam Mariamme aßiduis precibus obtundente, vt fratri debitum pontificatum redderet, dicenteq; ipſi quoque id fore commodum, adempta per honorem adoleſcenti peregrinandi facultate. Aduocato igitur amicorum concilio, multis verbis in Alexãdram inuectus eſt: eam & clam regno ſuo inſidiatam, & per Cleopatrã id agere vt ope Antonij à ſe regimen transferatur in puerum. idq; tanto iniuſtius eam moliri, quòd & filiam ſuam interim honore parto priuare conetur, & regnum perturbatione reipublicæ alijs parare, quod ipſe quæſiſſet multis ſudoribus ac periculis. ſe tamen præteritorum libenter obliuiſci, nec deſinere pietatem erga eam cæterasq; neceßitudines colere: & nunc eius filio pontificatum reddere, cui Ananelus hactenus propter ætatem immaturam prælatus ſit. Hac poſtquam elocutus eſt verbis meditatis quò magis fucum faceret mulieribus & amicorũ conſiſtorio, Alexandra vix ſui compos, tum præ gaudio, tum quòd ſe ſuſpectam intelligeret, cœpit cum lacrymis pro ſe verba facere, faſſa ſe pro Sacerdotio nihil non tentaſſe indignitatis & contemptus impatientia: regnum autem negãs ſe vel ambiſſe vnquam, vel etiam ſi vltro offerretur, admiſſuram fuiſſe. Satis honoris ſibi videri quòd filium cum ipſo regnare videat, ſatisq; ita conſultum ſecuritati totius familiæ. Victam igitur beneficiorum magnitudine accipere ſe honorem filij, futuramq; poſthac Regi obſequentiſſimam: veniamq; præteritorum petere ſi quid fiducia generis & neceßitudinis propter indignitatem rei egiſſet immodeſtius. Poſt hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis viciſſim dexteris diſceſſerunt, omni, vt tum videbatur, ſuſpicione ſublata.

An. mũdi 3930. Ante Chriſtum natum 34.

Herodes in Alexandram, vt clàm regno ſuo inſidiatam inuehitur.

Alexandra ſeſe excuſat, & Herodi reconciliatur, dum Pontificatũ filio, pmittit.

CAP. III.

Herodes Ariſtobulum coniugis ſuæ Mariammes fratrem pontificem declaratum non multò poſt necandum curauit.

TVM Rex confeſtim Pontificatum abrogat Ananelo, viro peregrini generis, vtpote nato ex Iudæis olim vltra Euphratem traductis per Aſſyrios, vt antè diximus. Multa enim millia huius gentis Babyloniam incolunt, vnde & hic erat, à pontificibus alioquin oriundus, & Herodi iamdudum notus familiariter. Eum adeptus regnum cum autoritate ſua pontificem feciſſet, ipſe poſtea depoſuit quò familiam ſuam componeret perturbatam, propter neglectas leges patrias. alioquin honor hic ſemel aſſumptus ſolet eſſe perpetuus. primus Antiochus Epiphanes eam legem violauit, pro Jeſu ſubrogato in hoc Sacerdotium fratre ipſius Onia. Secundò Ariſtobulus ab Hyrcano fratre in eum honorẽ in ſe transtulit. Tertius Herodes Ariſtobolum adoleſcentem viuo adhuc pontifici ſucceſſorem dedit. atque ita tum viſus eſt diſcordiæ domeſticæ attuliſſe remedium. nec tamen vt decebat poſt reconciliationem vacauit ſuſpicionibus, veritus Alexandram ne in poſterum quidem quietur âm, ſi daretur rerum nouandarum occaſio. Iußit igitur eam continere ſe intra regiam, & nihil pro poteſtate agere. ad hæc obſeruabatur aßiduè, ita vt nihil Regem *lateret, ne eorum quidem quæ ad quotidianam viuendi rationem attinent: quæ omnia exaſperabant eam, & incitabant ad odium. plena enim muliebri ſuperbia ſuſpectam ſe obſeruari indigniſſimè ferebat, malens quiduis potius pati, quàm amiſſa licentia, honoris ſpecie in*

Hedio & Ruffinus Cap. 3. Ananelo Herodes Pontificatum abrogat.

Pontificatus trib⁹ abrogatus.

Alexandra Herodi ſuſpecta obſeruatur.

An. mũdi 3931. Ante Christum natum 33.

seruitute & timore vitam degere. misit igitur ad Cleopatram literas, præsentem rerum suarum statum deplorans, & rogans, vt opem aliquam sibi afferat.

Alexandra in Aegyptum fugere cogitãs à seruo proditur.

Illa iussit eam vnà cum filio clam in Ægyptum ad se confugere. quod consilium placuit, moxq; tale quiddam comminiscitur. Paratis duabus sandapilis in has se & filium includit, iussis famulis conscijs, vt noctu has efferrent. erat autem mare petendum, vbi paratum stabat nauigium quod eos in Ægyptum deueheret. hæc apud Sabbionem amicum mulieris Æsopus ipsius seruus effutiuit, putãs eum non inscium eius consilij. quo cognito Sabbion, qui hactenus inimicus Herodis erat, suspectus quasi socius insidiarum, quibus Antipater veneno sublatus est, arripuit occasionem conciliandæ sibi per hoc indicium regiæ beneuolentiæ: & ad eum insidias Alexãdra detulit. at ille passus eam tentare negotium, in ipsa fuga deprehensam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, nõ ausus ei mali quicquam facere. Verebatur enim non cessaturam Cleopatram, odij tali ansa præbita. quare simulata magnanimitate, volebat per clementiam videri indulgentior. statuit tamen modis omnibus adolescentem tollere. sed interponenda erat mora, quò magis laterent insidiæ. Jamq; instabat Scenopegia, festum apud nos cumprimis celebre, cuius solennitatis dies decreuerat cum reliquo populo per hilaritatem exigere. at tamen hinc quoque data est occasio per inuidiam, quò magis acceleraret, quod semel statuerat. Postquam enim adolescens annũ tum egressus decimum septimum, sacris iuxta legem operaturus ad altare ascendit ornatu pontificali, ceremoniasq; decenter tractabat ipse eximia forma & statura quàm pro ætate procerior, tota facie generis dignitatẽ præ se ferens, conuertit in se multitudinis oculos simul & studia, reputantis secum etiam aui Aristobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim se aperiebant, confusi nimio gaudio, nec continentes faustas voces ac cõprecationes, licentius quàm sub tali Rege decebat proferentes debitam familiæ beneficiorum tùm memoriam tum gratiam. Hæc omnia perpulerunt Herodem, vt, quod de adolescente decreuerat, perficeret. Itaque peracta festiuitate dum apud Alexandram accipitur conuiuio, comitate pertracto in opportunum locum adolescente, ostendebat se

Aristobulus Herodis ductu submergitur, & ad Ananelũ Pontificatus redit.

paratum in eius gratiã iuueniliter colludere: cumq; loci eius natura esset æstuosior, citò defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulam erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore. ac primum spectabant natantes quosdam è socijs & famulis: deinde postquam prouocante Herode adolescens quoque eis semiscuit, amicorum quibus hoc datum erat negocium, deprimentes eum natantem, & quasi per lusum ac petulantiam mergentes non prius destiterunt quam omninò aqua præfocatus sit. Hic fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimo octauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelum rediit. hic casus vbi mulieribus renunciatus est, versa repente rerum facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus inconsolabilis: totamq; vrbem rumore sparso mœror occupat, nulla non domo calamitatem deflente tanquam propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandræ, quam etsi dolus non fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpè ad inferendam sibi manum pronior, impetũ tamen hunc animi repressit, si fortè superesse posset extincto per summum nefas filio, & retenta diutius vita nullam significationem daret quod data opera necatum sensisset, donec aliquando se offerret vltionis facultas. quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspicionem præ se ferens. At Herodes modis omnibus

Luctus ob mortem Aristobuli.

curabat

curabat fidem facere, se inscio casum hunc contigisse, non luctum solum fingens sed & lacrymas & mœstitiam veræ similimam. ac fortasse veræ etiam miserationis nonnihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis ac pulcritudinis, tametsi mortem eius plurimum ad securitatem suam existimaret conducere: sed potissimùm hoc agebat vt alienus videretur ab hoc crimine. Caterùm quod ad magnificentissimum funeris apparatum attinet, nihil sibi ad summam liberalitatem fecit reliquum, tàm in exornando conditorio, quàm in congerendis eò aromatibus & alijs rebus preciosissimis, quò maius miseris mulieribus hoc pacto afferret solatium.

An. mundi 3932. Ante Christum natum 32.

Animus Herodis hypocritus.

CAP. IIII.

Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur.

ALEXANDRA tamen nullo modo emoliri potuit, sed indies magis ac magis exacerbante mœstitia, per luctum accendebatur ad vindictæ desiderium. Per literas igitur insidias Herodis Cleopatra indicat, simulq; filij sui miserabilem interitum. Illa verò iamdudum adiuuandi eam cupida, & tum etiam miserata mulieris infortunium, non secus quàm proprium curauit hoc negocium: nec vnquam destitit incitare Antonium ad vlciscendam necem iuuenis: indignum facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno potitum, in legitimam Regum stirpem tam insolenter debacchari. His permotus Antonius postquam Laodiceam peruenit, accersiuit ad se Herodem, dicturum causam de obiecto necis Aristobuli crimine. factũ enim improbabat, si quidẽ ipse Herodes autor eius fuisset. At ille nec causæ suæ satis fidens, & Cleopatræ odia metuens, indesinenter Antonium contra se irritantis, decreuit quidem parere: neq; enim aliter facere poterat: sed commissa regni cura Josepho patruo, clàm ei mandauit, vt si Antonius in se grauius aliquid statuisset, confestim Mariammen interficeret. sic enim se affectum erga vxorem, vt etiamsi post ipsius mortem aliquem potiri contingat illius pulchritudine, ad suam id iniuriam pertinere existimet. aiebatq; totum hoc negociũ exhiberi sibi propter eius fœminæ formam, in quam ille iam pridem fama cognitam accensus sit. atq; his mandatis, non admodum lata sperans dè rerum suarum exitu, proficiscitur ad Antonium. Porrò Josephus creditum sibi regni regimen administrans, & sapissimè Mariammen conueniens, partim propter negocia, partim honoris causa, dum crebra mentio fit coniugalis amoris quo eam Herodes prosequeretur: irridentibus hanc eius asseverationem mulieribus, præsertim Alexandra, ille nimio studio approbandi eius affectum Regis eò prouectus est, vt mandatum illud proderet, ratus id certissimum amoris argumentum, quòd neq; sine ea viuere sustineret, neq; vel morte ipsa ab ea disiungi. quæ Josephi verba mulieres non tam vt indubitatum Herodis amoris signum interpretatæ sunt, quàm exhorruerunt illius tyrannicum animum, si vel mortuus sæuiret in earum capita. Interea per ciuitatem rumor ab inimicis Regis sparsus est, excruciatum eum ab Antonio neci traditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maximè. Alexãdra verò etiam Iosephum hortata est, vt assumens eas ad signa legionis Romanæ confugeret, quæ tum ad regni custodiã circa vrbem tendebat sub tribuno Iulio. sic enim primùm si quid turbarũ in aulã incideret, ipsas in tuto fore propter Romanorũ beneuolentiam.

Alexandra Cleopatrę Herodis insidias, & filij miserabilem interitum, indicat.

Herodes ad Antonium profecturus Iosepho, cui regnum interim commendarat, coniugis necem mandat.

Rumor vanus de Herodis morte sparsus.

An. mũdi 3932. Ante Christum natum 32.

Deinde sperandum esse consequuturam quidvis Mariammen si in Antonij conspectum venerit, atq; etiam regnum recepturam & quicquid debetur regio generi. Tenente adhuc ea consultatione literæ ab Herode superuenerunt rumori contrariæ. quamprimùm enim venit ad Antonium, muneribus eum placauit, quæ in hoc Hierosolymis attulerat: & crebris colloquijs indignationem viri leniit, vt minus posthac ponderis apud eum haberet Cleopatræ instigatio. negabat enim Antonius oportere Regem facti sui rationem reddere, alioqui ne Regem quidem futurum. sed dato illi semel honore, etiam liberam potestatem permittendam esse. idq; ipsum etiam Cleopatra aiebat conducibile, si non multum se misceret alienis imperijs. Hæc significabant Herodis literæ, reliquumq; honorem quo se dignaretur Antonius, ad consessum adhibens & ad quotidiana conuiuia, idq; non cessante à criminationibus Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quo regnum id sibi vsurparet, omnibus modis quærebat illum perdere. Sed quia iustum se præberet Antonius, nihil posthac expectandum grauius, venturumq; breui constabilito tàm regno quàm amicitia. nec relictam Cleopatræ cupiditati vllam spem, quando Antonius pro eius postulatis Cœlesyriam ei concessisset, hac conditione, ne posthac Iudæam peteret, & vt molesta esse desineret. His literis redditis voluntas confugiendi ad Romanos euanuit. non tamen latuit id consilium, sed quamprimum deducto aliquantisper Antonio contra Parthos eunte Herodes in Iudæam reuersus est, statim soror Salome & eius mater indicauerunt quid Alexandra cum suis voluerit. nec hoc contenta Salome etiam maritum suum criminata est, Mariammes consuetudinem obiiciens. hoc autem fecit propter simultatem veterem, quòd Regina elati animi fœmina inter muliebres contentiones exprobraret ei obscuritatem generis. Porrò Herodes qui semper ardenter amauit Mariammen coniugem, statim perturbatus est, non ferens zelotypiæ stimulos ægrè tamen se continens ne à recta ratione transuersum raperetur insanis affectibus, seorsim Mariammen percunctatus est, ecquid haberet cum Iosepho commercii. illa verò pernegante factum cum deierationibus, & quicquid insons fœmina posset in defensionem adducente, Rex paulatim assentiendo placari se sinebat victus amore vxorio, ita vt postremò veniam peteret, quòd temerè fidem habuisset rumoribus: agebatq; ei gratias pro seruata pudicitia, suum vicissim amorem commemorans tandem vt mos est amantium prorumpentibus lacrymis ruunt in complexus mutuos. cum tamen nondum vxori amoris sui fidem faceret, tantoq; magis conaretur id efficere: tum illa, Non est, inquit, amantis mandare si quid ipsi humanitus accidat, vxorem innoxiam addi fati comitem. Hoc verbo Rex velut ictus præ dolore confestim eam è complexu dimisit: vociferabaturq; capillos sibi lacerans, tenere se manifestò deprehensam constupratam à Iosepho coniugem. nunquam enim proditurum fuisse data sibi priuatim ac secreto mandata, nisi obstricta mutuum fide per stupri consuetudinem. atque ita parum abfuit quin eam interficeret. Sed amore victus, licet ægrè, cohibuit se tamen. Veruntamen Iosephum ne in conspectum quidem admissum iussit interimi, & Alexandram vt malorum omnium causam, vinctam coniecit in custodiam.

Antonium Herodes muneribus placat, & amicis res suas saluas esse scribit.

Iosephus & Mariamme apud Herodem accusantur.

Iosephum Herodes interfici, & Alexandram in carcerem conijci iubet.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Cleopatra Regina alieni appetens.

Interea turbabantur res Syriæ, Cleopatra non desinente in omnes incitare Antonium, quem hortabatur vt auferens cuiq; suam dynastiam, ipsi contribueret: multumq; apud eum poterat irretitum suis amoribus. cumq; natura esset alieni

Mariamme apud Herodem se excusat, eiq; reconciliatur.

alieni appetens, nihil ſibi putabat illicitum. primò fratrem, cui debebatur regni ſucceſsio, veneno ſuſtulit, agentem annum quintumdecimum. deinde Arſinoen ſororem ſuam Epheſi in templo Dianæ ſupplicem interfecit per Antonium. Pecuniarum etiam vbicunq; ſpes affulgeret, neq; templum neq; ſepulchrum, neq; aſylum vllum vnquam violare dubitauit, modo ad illam redirent ſpolia quæſita vel ſacrilegio: miſcebatq; ſacra, profana, fas nefas, vt augeretur lucris vel iniquiſſimis, ad ſummam nihil ſatis erat mulieri ſumptuoſæ & voluptatibus deditæ, cuius cupiditates vix totius orbis expleri poſſent opibus. quamobrem & Antonium continuò ſolicitabat, vt alijs ablata ipſi largiretur: & ingreſſa cum illo Syriam, ſtatim cogitauit quomodo eam poſſeſsionem ſuam faceret. Nam Lyſaniam Ptolemæi filium interfecit, cauſata eum ſtudere rebus Parthicis. flagitabat etiam ab Antonio Iudæam ſimul & Arabiam ſibi dari, ademptas ſuis Regibus. Verùm ille erat quidem adeò deditus ei mulieri, vt non illecebris ſolùm, ſed etiam veneficijs eius captus videretur: puduit tamen eum tam inſignis iniuſtitiæ, ne videretur ad procacis fœminæ nutum libenter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur vel pernegando eam contriſtaret, vel imperata illius omnia faciens videretur mortalium omnium nequiſſimus, partes de vtriuſque regione ablatas ei largitus eſt: adhæc vrbes quotquot ſunt intra fluuium Eleutherum vſque Ægyptum, præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorum ætate ſciebat liberas, quamuis has quoque illa multis precibus impetrare conatu fuerat.

An. mũdi 3932. Ante Chriſtum natum 32.

Cleopatra fratrem & ſororem interficit.

Lyſaniam Cleopatra interficit.

Cleopatræ Antonius partes de Iudæa & Arabia ablatas largitur.

CAP. V.

Cleopatræ Reginæ in Iudæam aduentus.

HÆc aſſecuta Cleopatra, & Antonium in Armeniam cum exercitu profectum vſque Euphratem proſecuta, reuertitur: obiterq; adita Apamia & Damaſco, etiam Iudæam ei libuit inuiſere: vbi excepta ab Herode, conceſſam ſibi Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locauit. Is & balſamum fert, quod vnguentorum longè precioſiſsimum ibi tantum prouenit, & eximiarum palmularum vim maximam. per hæc negocia contracta maiore cum Rege familiaritate concubitum eius appetijt, mulier natura intemperans & dedita libidini, ac fortè etiam amore tacta nonnihil: quamuis veriſimile ſit per ſtuprum quæſitam occaſionem ſtruendis inſidijs. Sed illa amorem prætexebat. Herodes autem iam antè ei parũ amicus, quòd noſſet infeſtam ex æquo omnibus: tum verò etiam abhorrens tam proſtratam impudentiam, & reiecturus ſi petulantius pergeret, renuit. deinde cum amicis conſultauit, num habens eam in ſua poteſtate deberet occidere. ſic enim multis moleſtijs leuari poſſe eos quibus vel hactenus infenſa fuerit, vel in poſterum futura ſit. quin & ipſi Antonio id fore vtile, quandoquidem nec illi fida futura ſit, ſi in quam temporum difficultatẽ delapſus opera eius opus habeat. Huc procliuiorem cohibuerunt amici, indignum cenſentes, hominem in magnis verſantem negocijs, in manifeſtum ſe periculum conijcere, & obſecrantes ne quid ageret temerè. Non enim hoc laturũ Antonium, quantumuis ei hoc approbetur vtile. quin hoc ipſo augendum eius deſiderium, quòd per vim atq; inſidias amiſiſſe eam videbitur. nec ſupereſſe vel mediocrem excuſationem, quando mulier ſit omniũ eius ætatis longè honoratiſsima, & ſi quid vtilitatis ex eius nece poſsit exiſtere, coniunctũ ſit cum Antonij iniuria. vnde facilè apparere quàm

Cleopatra ad Antonium peruenit, qui Arabiæ partẽ & Hierichuntini agri reditus ei locat.

Mulier intemperans & libidini dedita.

Cleopatrã Herodes interficere conatur, quod eius amici auerterunt.

An. mũdi 3932. Ante Christum natum 32.

quàm magna & immedicabilia mala exoritura sint in regno & familia Regis ipsius, cum nihil vetet recusata illius illicita postulatione, res pro præsenti statu rectè disponere. his deterrentes, & periculũ probabilibus rationib. ostendentes, cohibuerunt eum à tanto facinore. Ille placata muneribus Regina, versus Ægyptum eam deduxit. Caterùm Antonius subiugata Armenia Artabazem Tigranis filium cum filijs suis satrapis vinctum in Ægyptum misit, munus Cleopatræ, & quicquid precioſum de eo regno ceperat. Regno autem Armenia potitus est Artaxias filiorum illius natu maximus, qui in eo tumultu effugerat: cui post Archelaus & Nero Cæsar per vim à se pulso iuniorem ipsius fratrem successorem dederunt. Quod autem attinet ad tributa regionum quas Regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iustè reddebat, parum tutum putans præbere Cleopatræ occasionem maleuolentiæ.

Cleopatram Antonius versus Aegyptũ deducit.

An. mũdi 3933. Ante Christum natum 31.

Antonius Armeniæ regno potitur.

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

Arabs verò postquam eorum exactio ad Herodem spectare cœpit, aliquandiu soluebat ei ducenta talenta annua: deinde malignior factus, & ad dandum segnior vix partes quasdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

CAP. VI.

Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæsare Actiaco prælio victus est.

Herodes Antonio contra Augustum auxilia pollicetur.

An. mũdi 3934. Ante Christum natum 30.

QUAM eius iniquitatem & iuris contemptum non ferens Herodes illaturus erat bellum, ni remoratus esset Romanorum contentionibus. cum enim expectaretur pugna Actiaca, quæ in CLXXXVII. *Olympiadem incidit, Cæsar de imperij summa decertaturus erat cum Antonio. Herodes verò multorum iam annorum possessor regionis pacatæ & refertæ pascuis ac pecoribus, nouis quoque abundans reditibus & opibus, delectus habendo magno apparatu expediebat auxilium Antonio. Sed ille hanc operam ei remisit, negans sibi opus esse. verùm quia tàm ex ipso quàm ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia, iussit in illum bellum vertere. nam & Regina hoc in rem suam fore existimabat, si alter ab altero mutuis atterentur cladibus. Igitur Antonij iussu reuersus Herodes domi continuit exercitum, cum quo mox inuasit Arabiam equitatu simul & pedestribus copijs instructissimus, Dioſpolim petens quò occursuri erant Arabes. non enim eos latuit hæc expeditio. Post acerrimum igitur conflictum penes Iudæos fuit victoria. Post hæc rursum magnus Arabum exercitus confluxit ad Cana, qui locus est in Cœlesyria: quod præsentiens Herodes duxit contra eos maximam exercitus sui partem. cumq; vellet munitis vallo castris per occasionem deinde prælium committere, imperanti hæc reclamabat multitudo, mitteret moras & confestim in Arabas duceret. Faciebat autem eus animos, tum quòd pulchrè instructam aciem habere se crederent, tum recens memoria prioris pugnæ in qua egregiè vicerant. cum igitur ardor eorum vix cohiberi posse videretur, decreuit Rex vti alacritate militum, & professus se non cessurum illis virtute, armatus ante agmen ibat in hostem, subsequente instructa acie. qua res attonitos reddidit Arabas. paulisper enim repugnare cognati, vt viderunt non posse ferri eorum audaciam, maiore ex parte in fugam versi sunt. actumq; de eis fuisset, ni Athenio Herodem inuasisset eiusq; exercitum. Hic Cleopatræ dux erat in ea regione: & quia Herodem oderat, non imparatus pugnæ euentum expectabat, quieturus si Arabes vincerent. Ubi verò vinci eos animaduertit, cum collectitia*

Herodes ad bellum Arabicum incitatur.

Pugnæ & victoriæ Herodis.

Cleopatræ dux fugit Herodem.

lectitia manu indigenarum fessos iam, & victoriam suam putantes ex improuiso adortus magnam stragem edebat. Nam Iudæi viribus in professos hostes absumptis, tum verò etiam ob victoriam dissolutiores, facilè hosti cedebant, multaq; vulnera accipiebant in locis asperis & inæqualibus, quorum peritiores erant aduersarij. His igitur vehementer laborantibus Arabes resumptis animis reuersi in prælium trucidabant iam fugientes. Nec una erat exitij facies, pauciq; in castra euaserunt. Rex verò videns eos viribus impares, citato equo profectus est ad euocandos qui illis succurrerent. nec tamen licet festinus, affuit in tempore, sed Iudæorum castra capta sunt. Arabibus autem non mediocris felicitas ex insperato contigit, dum & victoria potiuntur, à qua plurimum aberant, & hostium validum exercitum opprimunt. Ex illo tempore Herodes latrocinijs cœpit agere & excursionibus in Arabiam, castra ponendo in montibus: & cauebat quidem totum exercitum prælio committere, sed interim non mediocriter proficiebat suos labori assuefaciens, & continuis exercitijs præparans ad abolendam tandem ignominiam.

An. mũdi 3934 Ante Christum natum 30.

Arabes in prælium reuersi, fugientes trucidant, & castra capiunt.

CAP. VII.

De terræ motu, qui Iudæam concussit.

Quo tempore dum maximè apud Actium Antonius conflictatur cum Cæsare, septimo regni Herodis anno, Iudæa terra quali nunquam antè motu concussa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudum: quin & hominum oppressa sunt ruinis adium circiter decem millia. militaris tamen multitudo nihil detrimenti accepit, vtpote sub diuo agitans. Hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nuncij gentilium odiorum non ignari dabant auribus Arabum, immane quantum extulit hostium animos, quasi subuersis Iudæorum vrbibus, & extinctis hominibus, nulli iam supereſſent aduersarij. legatos itaque gentis, qui rebus afflictis pacem petituri venerant, comprehensos necauerunt, moxq; magna alacritate properauerunt ad hostilem exercitum. at illi non ausi aduentum eorum præstolari, vtpote deiecti animis ob calamitatem, Rempub. negligere, nec multum à desperatione abesse videbantur. quos ita affectos Rex excitabat, duces eorum appellando, & quantum in se erat conando animum illis addere. cumq; generosiores quosdam in meliorem spem restituisset, tum demum ausus est etiam exercitum alloqui, quem prius viderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere. eos igitur his verbis consolatus simul & cohortatus est.

An. mũdi 3935. Ante Christum natum 29. Hedio & Ruffinus Cap. 6.

Terræmotus in Iudæa, qui circiter decem millia hominũ opprimit.

Arabes Iudæorum legatos necant.

Iudæos propter damnum passum mœstos, Herodes consolatur.

CAP. VIII.

Herodis concio ad exercitum.

Non ignoramus viri fortissimi, multa hoc tempore nostros conatus remorata infortunia, quibus quantumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniam bellum est pro foribus, & quæ hactenus acciderunt, talia sunt, vt vestra virtute possint corrigi, cohortandi mihi estis, & monẽdi quo pacto retinere possitis pristinum robur animi, ac primùm de bello verba faciam, declaraboq; nos id iustissimis de causis gerere, coactos inimicorum iniurijs: id quod vel præcipuè debet acuere vestram fortitudinẽ. deinde ostendam, nec hæc, quæ nos contristant, esse tàm grauia quàm videntur, & magnã nobis superesse spem victoriæ. ac pri-

Herodes consolatur & cohortatur milites.

An.mũdi 3935. AnteChriſtum natum 29.

mùm de eo diſſeram quod prius propoſui, vosq; ipſos teſtes eorum quæ dicturus ſum faciam. Noſtis enim ipſi Arabum iniuſtitiam, & quàm ſint erga alios quoque omnes perfidi, nimirum genus hominum impium ac barbarum: ſed nos præcipuè ſemper infeſtauerunt, ob auaritiam & inuidiam perpetuis iniurijs nos laceſſentes. Et tamen ne alia beneficia noſtra in eam gentem collata commemorem, quis eos imminente Cleopatra de libertate periclitantes eripuit niſi nos? Mea enim cũ Antonio coniunctio, & illius erga me beneuolentia in cauſa fuit nè quid iſti grauius paterentur, dum ille cauet cõmittere quod & nobis ſuſpectum eſſe poſſet: deinde poſtquam precib. illa euicit vt de vtraq; regione portiones quædam ei deciderentur, in his quoq; diſpenſandis non ceſſauit mea induſtria: & datis de meo magnis munerib. ſecuritatem ambobus acquiſiui meo vnius ſumptu, dum ducenta talenta expendo, & pro alijs ducentis fideiubeo, pro reditibus eius ipſius terra quam iſti olim noſtram occupant. atqui æquum erat nos Iudæos & à tributis immunes eſſe, nec cuiquã vllum agrorũ partem decidere. certè in Arabum gratiam, qui nobis ſalutẽ ſuam debent, indignum erat quicquã expendere. Sed multo iniquius eſt, eos qui negare non poſſunt ſuam libertatẽ noſtrum eſſe beneficiũ, & eam ob rem gratias nobis egerũt, fraudare nos debitis, præſertim amicos & pacis tempore: quandoquidẽ fides etiam hoſti ſeruanda, multo magis inter amicos locum habeat neceſſe eſt. at non inter tales quales iſti ſunt, qui nihil honeſtum putant niſi cum lucro coniunctum, & iniuriam impunitam eſſe debere quæ lucri gratia committitur. Dubiúm ne igitur eſt, noſtri officij eſſe iniuſtos iuſto bello perſequi, quod Deus ipſe fieri vult, iubetq; nos ſemper vlciſci vim & iniuriam, maximè in bello non ſolùm iuſto, verùm etiã neceſſario? quod enim confeßione omnium tàm græcorum quàm barbarorum eſt crudeliſſimum, hoc cæſis noſtris legatis perpetrauerunt. Nam & Græci caduceatores ſacros atq; inuiolabiles eſſe volunt, & noſtri honeſtiſſima, ſanctiſſimaq; legis præcepta per angelos, hoc eſt, nuncios à Deo acceperũt. hoc enim nomen & Deum in hominum noticiam adducere, & hoſtes hoſtibus conciliare poteſt. Quid igitur magis nefarium, quàm legatos de iure agentes interficere? aut quæ illis poſt hoc facinus expectanda vel in bello proſperitas, vel in reliqua vita felicitas? ego ſanè non video. Dixerit fortè aliquis: ius quidem & fas penes nos eſt, ſed penes illos vires & maiores copiæ. verùm iſthæc oratio indigna eſt noſtris hominibus. cum quibus enim iuſtitia eſt, cum illis etiam Deus. vbi autem Deus eſt, ibi nec multitudo nec fortitudo deeſſe poteſt. Sed age etiam per ſe vires noſtras expẽdamus. Prima pugna vicimus, in ſecunda primo cõgreſſu eos profligauimus nõ ferentes noſtrã impreſſionem. victores deinde nos Athenio nõ indicto bello ſed ex inſidijs aggreſſus eſt. verùm hæc fortitudo eorum dicenda eſt, an inſidiæ potius & ſecunda iniquitas? Cur igitur nobis minus ſit animi, quibus oportebat eſſe plus ſpei? aut cur nobis timendi ſint, qui quoties abſque dolo certandum eſt ſemper ſuccumbunt, quando verò vincere videntur per iniuſtitiam hoc faciunt? Quid quòd etiam ſi fortes quis eos exiſtimet, hoc ipſo magis ad virtutem excitari debet? non eſt enim generoſi laus infirmiſſimum quemque aggredi, ſed poſſe etiam fortes deuincere. Quòd ſi quem domeſticæ clades terrent, & terræmotus proximus, primùm cogitet hoc ipſum eſſe quod Arabas decipit, putantes grauiorem quàm re vera fuit: deinde non decere vt illis audaciæ, nobis timiditatis, eadem cauſa ſit. Illi enim nunc audent non quòd alicuius boni ſibi ſint conſcij, ſed quia nos afflictos credunt

Causa belli contra Arabes.

Legati inuiolabiles.

Cum quib. Iuſtitia, cum illis etiam Deus eſt.

credunt calamitatibus. vbi autem nos viderint occurrere, collabetur eorum fi- An. mũdi 3935.
ducia, & nobis hoc ipso crescent animi, quòd iam cum non ita ferocientibus pu- Ante Christum
gnabimus. nam neq; admodum afflicti sumus, neq;, vt quidam putant, irato Deo natum 29.
nobis hoc accidit, sed casus hi sunt fortuiti. Quòd si Dei voluntate hoc factum est, mirum ni eiusdem voluntate cessauit calamitas, & hac castigatione contentus est. Quòd verò præsens bellum ei probetur vt iustum, ipse euidenter declarauit. Nonnullis enim per totam regionem terræmotu oppressis, vestrum qui arma gestatis nemini quicquam mali contigit, sed omnibus estis incolumes, manifesto diuinæ voluntatis indicio, quòd si populariter militassetis vnà cum liberis & vxoribus, neminem vestrûm desideraretis. Hæc cogitantes, & quod maius est, habere vos Deum protectorem omni tempore, persequimini iusto bello gentem impiam, nec amicitiæ iura, nec fœderum fidem seruantem, in occidendis legatis fortem, cùm virtute res gerenda est, semper fugacem. His verbis Iudæorum animi non mediocriter accensi sunt ad prælium. Herodes autem sacris de more per-
actis, properè duxit eos vltra Iordanem contra Arabas: metatusq; castra non Arabes ab Herode
procul hostibus, decreuit castellum inter vtrosq; situm occupare: commodum si- deuicti.
bi id ratus, siue pugnandum esset, siue castra in tutiorem locum transferenda. cumq; idem esset Arabum quoq; consilium, circa eum locum certamen contractum est. ac primùm telis velitati eminus, deinde manus conseruũt, vtrinq; nonnullis cadentibus, donec Arabes victi discesserunt. Ea pugna Iudæis tantum momentum ad benè sperandum fuit, vt quia hostes certamen detrectabant, ausi sint vallum eorum diuellere ipsa castra expugnaturi. atq; ita coacti processerunt non satis benè structa acie, ne tantillum quidem alacritatis aut spei ad pugnam afferentes: conseruerunt tamen manus vel quia plures numero, vel quia necesse erat lacessenti hosti resistere. post diutinum igitur conflictum non paucis vtrinq; cæsis, tandem Arabes in fugam versi sunt. Tantâ autem strages impulsis semel edebatur, vt non solum hostium gladijs conficerentur, sed præ impetu fugientis inconditæ multitudinis alij proculcarentur, alij suis ipsorum telis se induerent. itaq; quinq; millia desiderata sunt. cætera turba refugit quidem intra castra, sed nulla certa salutis spe, non tàm commeatus quàm aquæ penuria. Porrò Iudæi quia non potuerunt vnà cum fugientibus irrumpere, obsidione eos cin- Arabes siti compulsi, ab Herode peccatum petunt.
xerunt, & auxilijs aditus, & fugam obsessis intercludendo. In hac rerum difficultate Arabes legatos ad Herodem miserunt, primùm pacem petentes, deinde quia sitis vrgebat, præsenti necessitati remedium. At ille non legatos, non pecuniam pro captiuis, nihil deniq; æquum admittebat, enixè cupiens facinorum in suos patratorum pœnas ab eis exigere. Itaq; coacti siti inter alia mala prægrauante, progressi præbuerunt se vinciendos & in captiuitatem abigendos, ita vt intra quintam diem capti sint ad quatuor millia. Sexta verò omnes reliqui decreuerunt prodire, & hostem aggredi, vel certam cladem malentes, quàm ita paulatim ignominiosè opprimi. Quæ sententia postquam placuit, eruperunt è castris, sed parum idonei ad prælium, fractis tàm viribus, quàm animis, propter extremum infortunium mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter septem millia ceciderunt: domitaq; per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem suo malo bellatorem egregium experti sunt, clientelam se dederunt.

CAP. XI.

Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.

An. mũdi 3935. Ante Christum natum 29.

QVA *felicitate ille multum elatus domum reuertitur, aucta ob rem benè gestam existimatione. Sed dum maximè res suas constabilisse videtur, summũ discrimen adijt, Antonio apud Actium deuicto armis Cæsaris. Tum enim actum de se putauit, non ipse solus, sed & amici eius omnes & inimici. nemo enim credebat impunè ei fore tantam Antonij amicitiam. quo factum est vt amici quidem nihil dißimularent desperationem, inimici verò condolere se fingentes, clàm gauderent, pollicentes sibi in futurum meliorem statum Reipublicæ. Jbi Herodes videns præter Hyrcanum neminem superesse regij generis, statuit eum è medio tollere: siue euasurus esset periculum, tutius ratus neminem extare digniorem imperio: siue opprimendus esset à Cæsare, successionem illi inuidens. Hæc secum volutanti, ab ipsius Hyrcani familia præbita est occasio. qui quòd esset miti ingenio toto vitæ suæ tempore nullis se admiscuit negocijs, omnia fortunæ permittens, & quamcunq; illa conditionem attulisset, ea benè contentus. Verùm Alexandra ambitiosa fœmina, & mutationis spem modestè ferre nesciens, solicitauit patrem ne vlterius ferret Herodem afflictorem suæ familiæ, sed potius sibi quoque caueret, seq; sperata fortunæ seruaret. consuluit deinde vt Malcho Arabiam ditione tenenti scriberet, peteretq; ab eo tutelam & hospitium. Si enim contingat Herodem malè mulctari ab offenso Cæsare, dubio procul ad ipsum rediturum imperium, propter nobilitatem generis & fauorem populi. Talia suadentem Hyrcanus primo repulit: deinde victus importunitate mulieris, interdiu noctuq; eandem cantilenam de futurorum spe, deq; Herodis insidijs occinentis, ad Arabem literas dat amico cuidam Dositheo: in quibus scriptum erat, vt equites mitteret, qui eum ad Asphaltidem lacum deducerent. Distat is à Hierosolymitanis finibus per trecenta stadia. Hæ literæ ideò Dositheo potißimùm creditæ sunt, quòd & Hyrcani cliens erat & filiæ: & exosum ei Herodem non vna de causa videbatur verisimile. nam Josephi ab eo necati cognatus erat, & aliquanto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerant. nihilo tamen magis ob hæc Hyrcano fides seruata est. Pluris enim ille faciens præsentis Regis gratiam, ostendit ei epistolam. qui actis primùm gratijs, vnum etiam ab eo postulauit ministerium: vt complicata epistola & obsignata Malicho eam redderet, & responsum ab illo reciperet. multum enim sua referre, si etiam illius mentem intelligat. Quod vbi Dositheus sedulò exsecutus est, Arabs rescripsit, paratum se & ipsum & familiam recipere, atque etiam omnes illius factionis Judæos: missurumq; instructam manum quæ eos tuto deducere valeat, & voluntati eius obsecuturum per omnia. Postquam autem etiam hanc epistolam Herodes accepit, accito Hyrcanó, rogauit eum, ecquid haberet cum Malicho fœderis. quo inficiante, prolatis in consistorio literis, occidi eum imperauit. Atq; hæc ita in ipsius Herodis commentarijs scripta habentur: nam ab alijs traduntur aliter, videlicet non ob hoc crimen, sed quasi Regi insidiatum, necatum esse. Scribunt enim sic. In quodam conuiuio dißimulata suspicione quæsiuisse ex Hyrcano, num quas literas à Malicho accepisset. respondisse illum, accepisse quidem, sed nihil præter officiosam salutationem continentes. Alterum amplius interrogasse, num quod etiam munus accepisset, cumq; respondisset,*

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

Herodes Antonio deuicto subtristis.

Hyrcanum Herodes è medio tollere statuit.

Alexãdra Hyrcanum patrem solicitat, & vt à Malcho tutelam peteret, monet.

Trecenta stadia, nouem milliaria Germanica.

Hyrcanum Herodes occidi imperat.

respondisset, nihil prater quatuor iumenta quibus vectaretur: Regem traxisse hoc in crimen corruptelæ ac proditionis, moxq; hominem duci iussisse. Insontem autem perisse argumentum afferunt mitissimum ipsius ingenium, vt qui ne iuuenis quidem vnquam vllam temeritatis aut audaciæ significationem dederit, ac ne tum quidem cum ipse principatu potiretur: sed tum quoque pleraq; omnia ex Antipatri administrauerit sententia. Tunc verò iam octuagesimum annum excesserat, sciebatq; opes Herodis in tuto esse: Euphrate etiam traiecto, relictisq; qui trans eum amnem in summo honore habuerant, in patriam postliminio rediit, vt sub illius potestate viueret, quò minus verisimile est eum molitum facinus à sua natura alienissimum, confictaq; videntur hæc ab Herode omnia. Hic finis fuit Hyrcani post variam fortunam, qua tota vita circumactus est. nam viuente etiamtum matre Alexandra pontifex Iudæorum creatus, per nouem annos eum honorem obtinuit: cui defunctæ cum in regnum successisset, elapsis tribus mensibus ab Aristobulo fratre pulsus est, ac deinde Pompeij ope restitutus. receptisq; omnibus honoribus quadraginta annos in eis exegit. deinde iterum ab Antigono pulsus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos vixit. vnde aliquanto post domum reuersus, quamuis multa sibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum consecutus est post tantam fortunæ varietatẽ: & quod omnium est maximè miserabile, vt modo diximus, in extrema senectute indigno fine absumptus est. Fuit enim æqui amantissimus & perpetua modestia, imperiumq; maxima ex parte per alios administrabat, amore otij, & imperitiæ sibi conscius. Antipater certè atque Herodes huius bonitate ad tantas opes prouecti sunt: pro quibus meritis contra ius ac fas occisus est. Cæterum Herodes, Hyrcano sublato, ad Cæsarem properans, & nihil boni de se sperans propter amicitiam Antonij, suspectam habebat Alexandram, ne vsa hac temporis opportunitate ad defectionem concitaret populum, & intestinis seditionibus regnum perturbaret. quare mandata regni cura Pheroræ suo fratri, & matrem Cypron, & sororem, totam denique cognationem in Masada deposuit: iussitq; fratrem, si quid sibi accidisset durius, habenas regni retinere. Mariammen verò vxorem, quia propter simultatem cum matre eius & sorore degere non poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocauit, commissa quæstori suo Josepho & Sohemo Ituræo castelli custodia, viris & antè semper fidissimis, & tunc honoris causa his mulieribus Regijs adhibitis. Verum his quoq; mandatum dederat, vt si quid quod nollet accidisse sibi cognoscerent, confestim ambas interficerent, regnumq; pro viribus liberis eius ac Pheroræ fratri conseruarent.

An. mũdi 3935. Ante Christum natum 29.

Hyrcanus insons perit.

Hyrcani vita.

Herodis ad Cæsarem properãtis mandata.

CAP. X.

Quomodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.

His mandatis properauit Rhodum, vt illic Cæsari occurreret. Quò postquam appulit, posito tantum diademate, de cætero paratu regio nihil mutauit: admissusq; ad colloquium, tum maximè ostendit animi sui magnitudinem, neq; ad supplicationes (vt in tali fortuna mos est) versus, neque preces adhibens quasi rogando veniam, sed facti sui rationem reddens intrepidè. Fatebatur enim apud Cæsarem & amicitiam sibi interceßisse maximam cum Antonio, & totis viribus se conatum, vt penes illum esset rerum imperium: non armis quidem

Herodes ad Cęsarem venit, eiq; beneficiã in Antonium collata prædicat, similia in eum collaturus, si in amicitiam eum reciperet.

An. mũdi 3935. Ante Christum natum 29.

coniunctis quòd tum distineretur bello Arabico, sed misso ad illum frumento simul atq; pecunijs. nec tamen se hac parte sibijpsi satisfecisse. professum enim amicum pro bene de se merito non opus solum, sed caput etiam & salutem debere obiectare periculis. Id quia non licuerit, certè hanc laudem suam esse, quòd ne post Actiacam quidem cladem illum deseruerit, neque fortuna iam apertè mutata ad nouas spes se transtulerit. quo tempore si non auxilio, at consilio à se adiutum hominem, commonstrando quo vno modo seruari posset, nec omninò in ordinem redigi, videlicet si Cleopatrã interficeret. hoc enim maturè perpetrato, licebat illi in eius opes succedere, atque ita faciliores à te pacis conditiones impetrare. ille verò per incogitantiam cõsilium meum aspernatus est: atque hoc pacto tibi magis quàm sibi consuluit. Nunc igitur si odio Antonij meum quoque studium damnas, non negauerim ea quæ feci, neque vereor ingenuè fateri quanto illum amore prosecutus sim. quod si, amoto personarum respectu, hoc tantum in disquisitionem vocas, qualis sim amicus & quàm memor beneficiorum, licet tibi quoque hoc experiri. mutato enim nomine nihilominus manebit amicitia, & laudem suam merebitur. His verbis cum magnam generositatem præ se ferret, non mediocriter allexit Cæsarem, virum liberalem ac magnificum: vt occasione dicendæ causæ paulatim insinuaret se in illius amicitiam. Quare diademate restituto hortatus eum, vt non minus suam quàm quondam Antonij amicitiam coleret, in summo honore habuit, addens scripsisse Capidium, quantum apud monarchas fauore Herodis adiutus sit. Ergo vbi præter spem acceptum se vidit Cæsari, & ope eius denuò confirmatum in regno, senatusconsulto quoq; per illum impetrato, deduxit eum in Ægyptum, donatum plurimis muneribus, quibus etiam amicos eius sibi conciliauit, & animi declarauit magnitudinem. Conatus est etiam Alexandro Antonij amico impetrare veniam, quod tamen non potuit, quia Cæsar animaduersurum se in illum iurauerat. Reuersus deinde in Iudæam auctus honore ac potestate, omnes qui contrà expectauerant attonitos reddidit, quasi Dei benignitate semper illustrior è periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiendum redeuntem ex Ægypto Cæsarem. qui postquã venit, omni regia magnificentia eum accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoque omnem hospitalitatem exhibuit, & rerum ad victum accommodarum copiam. quo factum est, vt in intimam familiaritatem reciperetur, vnà obequitare solitus dum traducuntur copiæ, tractansq; tum ipsum tum amicos ministerio virorum CL. *ditissimo & sumptuosissimo cultu insignium. quin & squalida ac inaquosa loca transeuntibus nihil deesse passus est, non vinum, non aquam, quæ miles tum magis etiam delectabatur. Ipsum quidem Cæsarem talentis* DCCC. *donauit: adeoq; satisfactum est omnibus, vt luculentius etiam quàm pro eius regni facultatibus tractatos se fatentur. quo magis amicitiæ promptæq; ad bene merendum voluntatis fidem fecit, & vsus opportunitate temporis egregiam opinionem magnanimitatis sibi parauit. rursumq; ab Ægypto redeuntes alios Romanorum primates tot officijs prosecutus est, vt nemini mortalium hac parte cederet.*

Hedio & Ruffinus Cap. 8. Cæsar Herodis Principatum confirmat.

Herodes Cæsarē plurimis muneribus donatum in Aegyptum deducit.

Herodes Cæsarem & exercitum honorificè excipit.

Cæsarem Hyrcanus 300 talentis donat.

Hero-

CAP. XI.

Herodes Mariammen calumnijs oppreſſam interficit.

An. mũdi 3935. Ante Chriſtum natum 29.

SED cùm primùm in regnum reuerſus eſt, perturbatam familiam inuenit, infenſamq; ſibi vxorem Mariammen & ſocrum Alexandram. rata enim, id quod non immeritò ſuſpicabantur, non ſecuritatis cauſa ſe in id caſtellum concluſas, ſed quaſi in carcerem, ita, vt nec ſuis, nec alienis bonis frui poſſent, ægerrimè ferebant. Mariamme quoq; maritum ſimulare amorem credebat, quod id ei bonum eſſet atq; commodũ. ſed nihil moleſtius ferebat, quàm quòd ne illo quidem defuncto ſpes relinquebatur ipſam fore ſuperſtitem: nec vnquã excidebant mandata olim Ioſepho data, ita vt omnibus modis demereri conaretur cuſtodes, præcipuè Sohemum, non ignara incolumitatem ſuam ſitam in eius manibus. ille verò principiò fidus erat, non diſcedens ab Herodis præſcripto: deinde munuſculis ac blanditijs muliebribus paulatim mollitus eſt: poſtremo effutijt omnia mandata Regia, præſertim quod non ſperaret eum cum eadem poteſtate reuerſurũ. eam ob rem ſic exiſtimabat, nec ab illo ſibi eſſe periculum, & à mulieribus paratam gratiam, præſentem dignitatem, & in poſterum facilè retenturis. Quòd ſi Herodem rebus ex ſententia confectis redire contingeret, nihil eum niſi vxoris arbitratu acturum. ſciebat enim quàm impotenter eam Rex amaret. His ille de cauſis à mandatis diſceſſit. Mariamme verò iniquiſſimo animo tulit noua ſibi ſemper alia ex alijs ab Herode naſci pericula: votaq; faciebat, ne ille vnquam ſaluus reuerteretur, cogitãs vitam ſibi cum eo fore intolerabilem: id quod poſtea nec diſſimulauit, apertè faſſa quid ſe vereret. Ille enim cùm præter ſpem magna ornatus fortuna appuliſſet, prima, vt par erat, vxori lætum de hac re attulit nuncium: eamq; ſolam præ alijs vxoribus ob amorem ac iucundiſſimam conſuetudinem ſalutauit & complexus eſt. Mulier verò narrante eo ſuos ſucceſſus, ſuſq; deq; ferre videbatur, nec bellè ſuum affectum occultabat: ſed vt erat ingenuis minimeq; fucatis moribus, ad illius blãdas appellationes ingemiſcebat: narrationeq; eius contriſtari magis quàm gaudere videbatur: vt iam Herodes non tam ſuſpicionibus quàm manifeſtis ſignis turbaretur. angebatur enim videns inexpectatam & apertam vxoris auerſationem: quã moleſtiam præ amore ferre non valens, nec in ira, nec in reconciliatione perdurare poterat, & ſibi ipſe nõ conſtans iam hoc iam illo affectu diſtrahebatur. adeò animus inter amorem & odium ambigebat, vt cum ſæpè cuperet punire mulieris ſuperbiam, intercedente amore vetaretur. Nihil autem magis timebat quàm ne ſumpto de ea ſupplicio, ſeipſum hoc facto grauius laderet ob defunctæ deſiderium. Talibus curis æſtuãtem & ſic erga Mariammen affectum, vt vidêre ſoror eius & mater, opportuniſſimum tempus ſe nactas putauerunt: moxq; aſſiduis calumnijs concitabant hominem accendentes eius odium ac Zelotypiam: quas ille nec reijciebat, nec tamen libebat credere, & ſæuire in dilectã coniugem. peius tamen indies erga eam afficiebatur, magisq; ac magis exaſperabatur, dum nec illa curas ſuas occultat, & ipſe amorem vertit in odium. Ac fortaſſe iam tum ſæuius in eam aliquid ſtatuiſſet, ni commodùm nunciatum eſſet, extinctis Antonio & Cleopatra, Cæſarem Ægypto potiri: cui obuiam properans familiam ſic vt erat reliquit. Diſcedenti Mariamme commendauit Sohemum, plurimum ei ſe debere propter habitam ſui curam profitens, & cuiuſdam Iudææ partis ei dominium impetrauit.

Mariamme & Alexãdra Herodi infenſæ.

Sohemus mandata Regia effutit.

Herodes à Mariamme vxore non blandè exceptus.

Herodes inexpectatã & apertam vxoris auerſationem videns, contriſtatur.

Herodis mater ac ſoror Mariammen calumnijs inſectantur.

Antonius & Cleopatra extincti.

Cæſar Ægypto potitur.

Sohemus ab Herode beneficijs ornatus.

Caterum

An. mũdi 3935. Ante Christum natum 29. Hedio & Ruffinus Cap. 9.

Caterum Herodes in Ægypto cum Cæsare congressus, liberius iam cum illo egit amicitia fretus, & magnis ab eo beneficijs ornatus est. quadringentorum enim Gallorum Cleopatræ satellitium ei donauit, & regionis partem reddidit, quam illa prius occupauerat. attribuit etiam eius regno Gadara, Hippon, & Samariam, & in maritimis Gazam, Anthedonem, Joppen, Stratonisq; turrim: quæ illi non mediocris fuit ad Regium splendorem accessio. Deducto deinde vsque Antiochiam Cæsare in regnum reuersus sensit fortunã quàm foris propitiam, tam domi aduersam, maximè quod ad coniugium attinet, qua parte sibi antè videbatur felicissimus. Flagrabat enim legitimo coniugis Mariammes amore quàm qui ardentissimè, ne illis quidem exceptis, de quibus à scriptoribus proditur. ea fœmina cætera pudica & inuiolatæ fidei, innatam habebat muliebrem quandam morositatem, improbius illudens obnoxij mariti patientiæ, ita vt non habita Regiæ potentiæ ratione, non rarò contumeliosius eum tractaret: quam tamen ille dissimulanter & moderatè ferebat, licet solitam apertè & sorori eius & matri exprobrare humilitatem generis. qua causa fuit implacabilis inter eas mulieres odij, atque etiam calumniarum quoties daretur occasio: eaq; suspitiones paulatim crescentes durauerunt integrum annum post Herodis à Cæsare reditum. tandem diu præmeditatum odium in hunc modum erupit. cum meridiano tempore quietis causa in cubiculum se Rex contulisset, pro coniugali affectu Mariammen accersyt. hæc autem introgressa quidem est, sed vnà cubare noluit, rogantem contemnens, & insuper patris ac fratris sui necem opprobrans. quo indignè ferente, & vix ab inferendis mulieri manibus temperante, postquam ex strepitu commotiorem eum sensit soror, submittit iamdudũ subornatum pincernam, qui indicaret solicitatum se à Mariamme, vt ei operam commodaret in propinando Regi amatorio poculo: & si amplius sciscitaretur quale nam id esset, diceret pharmacũ penes ipsam esse, à se requisitũ tantum ministerium. quòd si Rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipse sileret. nihil enim illi fore periculi. hæc prædoctum illo ipso temporis articulo intromittit ad eum alloquendum. atque is composito vultu ingreditur, & quasi rem valde seriam afferens, ait se largitione à Mariamme solicitatum, vt armatorium Regi misceret. quo audito cum ille perturbaretur, ait pharmacum quoddam sibi oblatam, cuius ipse vim ignoret: ideoq; id renunciare, quod hoc & Regi & sibi tutius existimet. ad hæc verba Herodes, iam antè satis cõmotus, cùm magis etiam exasperatus esset, eunuchum Mariammes fidissimum tormentis examinauit, sciens quòd sine illo nihil nec magnum nec paruum tentatum sit. qui cruciatus non ferens ad interrogata quidem nihil respondit, hoc tantum prodidit, offensam esse mulierem propter ea quæ Sohemus indicauerat. adhuc eo loquẽte exclamat Rex, Sohemum & sibi antehac & regno fidissimum non fuisse hæc proditurum, nisi aliquid commercij secretioris inter ipsos interceßisset. moxq; Sohemum comprehensum imperat interfici, vxorem verò causam suam iubet agere aduocato intimorum amicorum consilio, accusationem accuratam exorsus, & confictum veneficij crimen intentans. erat autem verbis immodicus, & iratior quàm decorum iudicij postulat: quo factum est, vt, cùm eum ita velle viderent, omnium qui aderant suffragijs damnata sit. qua sententia prolata, visum tamen est tam ipsi quam alijs quibusdam præsentibus, non esse eius supplicium præcipitandum, sed includendam in aliquem regia carcerem. at Salome cum sua factione

Cæsar Herodis ditionem ampliorem reddit.

Mariamme morosa fœmina.

Sohemus, ppter Mariãmem Herodi suspectus interficitur.

Mariamme ab Herode accusata, omnium suffragijs damnata in carcerem conijcitur.

factione modis omnibus dedit operam, vt mulier sine mora necaretur: quo tanto facilius Regem *perpulerunt, quòd dicerent timendũ esse aliquem motũ in populo, si sciretur viuam asseruari in carcere. atq; ita Mariamme ducta est ad supplicium. Id conspicata Alexandra, & intelligens similem exitum sibi expectandum ab Herode, omissa pristina ferocia valde indecorè mutata est. Volens enim ostendere se non esse conscian eius criminis, cœpit filia conuicium facere omnibus audientibus scelestissimam & ingratam erga virum clamitans, dignamq; tali exitio quæ ausa sit tam immane facinus. non enim pro merito tractatum maritũ amantissimum. Hæc illa turpiter fingente, & inuolatura vt videbatur capillos misera, etiam alij merito damnabant ineptam eius simulationem. sed in nemine hoc magis apparuit, quàm in ipsa quæ ducebatur ad interitum. nam neq; verbo vllo eam dignata est, neq; vel tantillum intemperijs eius perturbata, excelso animo improbare se illius turpem dementiam vultu significabat. ipsa intrepida specie, ac ne colore quidem metu mortis mutato ibat, generosam indolem extremo quoque suo tempore præferens. Ad hunc modum perijt mulier & temperans & magnanima, sed non satis modesta, & paulo contentiosior. Cæterum formæ venustate, & comitate cum maiestate coniuncta dici non potest quantum omnes ætatis suæ fœminas superauerit, quæ potissima causa fuit quò minus iucundè cum Rege vitam degeret. Obsequijs enim ob amorem ab eo culta, & nihil molestum expectans, licentiosius aquo se gerebat. molestè etiam ferebat suorum casus, idq; apud ipsum quoq; fatebatur. Tandem effecit, vt exosa esset Regis & matri & sorori, atq; etiam illi ipsi, à quo solo nihil timebat. Ea perempta impotentius etiam flagrare cœpit Rex, iam antè miserè affectus, sicut diximus. neq; enim vulgari coniugum more amabat, sed cùm penè ad insaniam vsque indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidem vxoris moribus effici potuit, ne indies magis ac magis eam diligeret. Tum verò maximè sibi visus est irato Deo necasse Mariammen. sæpè inuocabat eius nomen, sæpè etiam indecore lamentabatur. excogitabat autem oblectamenta quæcunque poterat, apparandis conuiuijs ac compotationibus, nihil tamen proficiebat: quare & regni curam reliquit. adeoq; dolori succubuit, vt sæpè ministros iuberet vocare Mariammen, quasi illa adhuc viueret. Sic affecto superuenit pestilentia, quæ & plebis & purpuratorum maiorem partem abstulit, omnibus irato Deo hanc immissam interpretantibus propter iniustum Reginæ supplicium. ita aucta Regis ægritudine postremo in solitudines se abdidit prætextu venationis, vbi afflictans se intra paucos dies grauem morbum contraxit. Is erat inflammatio & dolor ceruicis, mente etiam mota nonnihil. nec remedia quicquam proderãt, sed cùm exacerbare potius malum viderentur, res minimum à desperatione abfuit. itaque medici partim propter morbi contumaciam, partim quia in tanta difficultate non erat libera data electio, permittebant ei quicquid appeteret, in incertum euentum salutem fortunæ committentes. Quo sic apud Samariam, nunc Sebasten, decumbente, Alexandra habitans tum Hierosolymis re cognita conata est vrbis arces in suam potestatem redigere, alteram templo contiguam, alteram in ipsa vrbe sitam. nam qui has obtinent, totam gentem habent obnoxiam: quia nec sine his sacrificia quotidiana possunt peragi, neque Iudæi sine sacrificijs degere, quibus vita citius contemnatur quàm religio. præfectos igitur tentat, vt sibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderent,*

An. mũdi 3936. Ante Christum natum 28.

Mariamme Salomæ instinctu ad supplicium ducitur.

Alexandra indecorè se filiæ criminis non conscian vult ostendere.

Herodes propter vxoris necem miserè affectus.

Pestilentia Hierosolymis grassatur.

Herodes grauè morbum contrahit.

Alexandra, Herode absente, vrbis arces in suam potestatem redigere conatur.

An. mũdi 3936. Ante Christum natum 28.

ne fortè illo defuncto occuparentur ab alijs. quod si contingat eum sanitatem recipere, interim à nemine tutius eas seruari quàm à domesticis. Hæc solicitatio non est æquis auribus accepta, sed cum essent alioquin etiã fidi, tum eo magis manebant in officio, quod & Alexandrã oderant, nec fas putabant desperare de salute principis. amici enim erant veteres, vnus etiã nepos Regis, Achiabus nomine. quare cõtinuò per nuncios de Alexandra significauerũt. ille sine mora eam iussit interfici: superatoq́ tandem morbo affectis & corporis viribus & animi sic efferatus est, vt quauis ex causa ad sæuiendũ esset propensissimus. quamobrẽ ne ab intimis quidem amicis sanguinarias manus abstinuit, Costobaro videlicet, Lysimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Dositheo, occasione arrepta huiusmodi. Erat Costobarus vnus inter primates Idumæorũ, penes cuius maiores olim fuerat sacerdotiũ Coze numinis, quod tum religiosè ab ea gente colebatur, priusquàm sub Hyrcani principatu Iudaicos ritus acciperet. hunc Herodes quàm primũ regnũ adeptus est, Idumææ ac Gazæ præposuit, data in matrimoniũ Salome sua sorore, cuius maritum Iosephum ipse interfecerat, vt iam dictum est. ea felicitate præter spem oblata inflatus ille paulatim ad tantam insolentiam progressus est, vt Regis imperata detrectaret, indignũ ratus Idumæos seruire hominibus quorum sacra & religionem acceperãt: misitq́ legationem ad Cleopatrã, docens Idumæam semper maioribus eius Reginæ paruisse, proinde nunc quoque impetrandam esse regionem ab Antonio. Se enim paratũ illi potius obsequi. Hæc autem moliebatur, non quòd Cleopatram mallet habere dominam, sed vt accisis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorum dominationem inuaderet. nam spem ei faciebat tam generis claritas, quàm pecuniarum copia, quibus parandis ille nunquam non intentus ne à turpibus quidem lucris abstinebat, nimirũ nihil mediocre volutans in animo. Sed Cleopatra frustrà tentato precibus Antonio, nihil impetrare potuit: & Herodes re cognita interfecturus erat hominem, nisi intercessissent pro eo tàm mater quàm soror: ita tamen eum donauit illarum precibus, vt nunquã posthac illi fideret. orto deinde inter coniuges dissidio, Salome libellũ repudij marito mittit, præter legitimũ morem patriæ. Lex enim nostra solis maritis hoc ius permittit, mulieribus autem ne dimissis quidem fas est nubere, nisi prioris viri permissu. Verũ illa magis ex propria licentia quàm communi iure fecit diuortiũ, & ad fratrem se conferens, ait se prætulisse fraternã beneuolentiã coniugali fœderi. conspirasse enim eum ad res nouas moliendas cum Lysimacho, Antipatro, & Dositheo: suisq́ rebus fidem astruebat per Babæ liberos, quos ille iam per XII. *annos seruasset incolumes. erat autem hoc verum, & tum præter omnem opinionẽ à Rege auditũ vehementer eius animum perculit. Quod enim ad Babæ liberos attinet, decreuerat eos aliquando tollere, aduersatos semper suis conatibus, sed procedente tempore per obliuionem hoc omiserat. causã verò odiorum hæc fuit.* Regnante *Antigono dum Herodes obsideret Hierosolyma, in tantis rerum difficultatibus maior populi pars fessa propensa erat ad accipiendum Herodem intra mœnia: sed obsistebant Babæ liberi pollentes autoritate ac opibus & fidi Antigono, quod putarent eum* Regem *magis esse è republica. Tandem capta vrbe per Herodem, Costobarus destinatus ad obseruandos vrbis exitus, ne quis aduersæ factionis elaberetur, sciens magnam esse Babæ filiorum apud vulgus autoritatem, & cogitans illos mutato rerum statu magnum momentum afferre posse suis conatibus, subtractos clam in suis agris habuit.*

Herodis consiliarij Alexandræ institutũ ei per nuncios significat.

Alexãdra interfecta.

Costobarus, cui Herodes in matrimõnium Salomen sororem dederat, Idumeę principatũ inuadit.

Costobarus intercessione seruatus.

Costobarus, Lysimachus, Antipater & Dositheus apud Herodẽ accusati.

Babæ liberi à Costobaro seruati.

Ac

Ac tunc quidem licet ſuſpectus Herodem periurio fefellit, negans ſe quicquam ſcire quò illi deuenerint. Rege deinde per edicta pramium promittente indici, & modis omnibus eos perquirente, ne tum quidem fateri voluit. Veritus enim non impunè ſibi hoc fore poſt primam negationem, pergebat eos occultare, iam neceſſitate etiam non modo beneuolentia. Hoc poſtquam ſororis indicio Rex comperit, miſſis quibuſdam ad loca latebrarum, & illos interfecit, & quotquot in eodem harebant crimine: vt nihil iam reliquum eſſet ex Hyrcani cognatione, ſed ſublatis omnibus, quorum excellebat dignitas, arbitratu ſuo poſſet quicquid vellet agere, nemine amplius reſiſtente. Quo factum eſt, vt magis ac magis diſcederet à patrijs ritibus, & peregrinis ſtudijs veterum inſtituta corrumpere inuiolabilia: quorum tempore permagna facta eſt bonorum morum in deterius inclinatio, labante diſciplina, qua antehac populus ſolebat cõtineri in officio. Ac primum athletica certamina quinto quoque anno in honorem Cæſaris inſtituit, theatro Hieroſolymis exſtructo: deinde in campo amphitheatrum, vtrumque ſumptuoſo opere conſpicuum, ſed alienum à Iudaicis moribus, apud quos nullus eſt horum vſus, nulla ſpectaculorum oſtentatio. Ille tamen celebritatem hanc nobiliſſimam eſſe voluit, denunciatam circumuicinis atq; etiã longinquis gentibus: propoſitiſq; pramijs magnis vndiq; athletarũ caterorumq; certatorũ cõcurſus factus eſt, confluxeruntq; exercitatiſſimi quiq; in hoc genere. euocabantur enim magnis pramijs non hi tantum qui gymnicis certaminibus dant operam, ſed muſici etiã præſtantes, & qui vocantur thymelici: nec nõ quadrigarij ac trigarij, & qui ſingulis equis celetizontes curſum peragunt: magna contentione Regis, ne quid deſideraretur, quod vſquam in hoc genere ſit ſpectabile. Theatrũ ipſum per circuitum titulis erat ornatum Cæſaris, & tropæis deuictarum ab illo gentium, auro atque argento collucentibus. quod verò ad inſtrumentum & apparatum attinet, non veſtes precioſiſſima, non gemma raritate inſignes deerãt in his ſpectaculis: conquiſitis etiam feris plurimis, leonibus caterisq; vel robore ſpectandis, vel aliquo natura miraculo. hæ modo inter ſe, modo cum damnatis hominibus committebantur: quæ peregrinis quidem ſpectatoribus plurimũ admirationis ſimul atq; delectationis afferebant, indigenis verò prorſus ad diſſolutionem patriæ diſciplinæ tendere videbantur. nihil enim magis impium exiſtimabant, quàm ex ſpectandis hominibus cum beſtijs comparatis voluptatẽ crudelem captare homines: abſurdum æquè peregrinis artibus mutare inſtituta domeſtica. Sed nihil tam moleſtum fuit quàm tropæa: quæ cum putarent armis contectas imagines, quarum vſus interdictus eſt noſtris legibus, indigniſſimè eas ferebant. à quibus cum eos ſic abhorrere Herodes animaduerteret, per vim nihil agere voluit, ſed blandis alloquiis conabatur hanc ſuperſtitionem eximere. nihil tamen mouebãtur, ſed credentes eum grauiter peccare, vno ore exclamãt: etiamſi reliqua omnia ferre oporteat, non laturos ſe intra vrbem hominũ imagines: ſic tropæa vocabant: hoc enim nefas eſſe. Herodes verò videns eos turbatos, & ſine ſatisfactione non facilè ceſſuros, accitis ad ſe præcipuis ex illo numero, & in theatrum adductis, rogabat eos, oſtenſis tropæis, quidnam hoc eſſe putarẽt. cumq; reclamaſſent, hominum eſſe imagines, iubet detrahi ornatum appoſiticiũ, & oſtendit nudos ſtipites. quo facto in riſum vertit indignatio concepta ex ſuſpicione imaginum. atq; ita ſedato multitudinis tumultu, pleriq; iam mutati æquo animo ferebant omnia. quidam tamen ne ſic quidem deſtiterunt externos mores

An. mũdi 3935. Ante Chriſtum natum 28. Babæ liberi à quibuſdam accuſati ab Herode interfecti.

Hedio & Ruffinus Cap 10. Herodes plurima peregrina inſtituta introducit.

An. mũdi 3939. Ante Chriſtum natum 25. Theatrum & Athletica certamina, aliaq; ſpectacula ab Herode inſtituta.

Herodes ex ſpectaculis non magnã gratiã reportat.

Tropæa armis contectas imagines Iudæi putant.

An. mũdi 3939. Ante Christum natum 25.

abominari, veriti ne ex hac mutatione sequeretur magnum aliquod reipub. incommodum: putauerunt q; sui officij labanti disciplinæ publicæ vel capitis periculo succurrere, nec pati Herodem quicquam contra receptos mores inducere, & pro Rege *hostem agere. ex his decem ciues coniurauerunt contempto periculo, sicasq; vestibus texerunt: & in his vnus cæcus, ob indignitatem eorum quæ audierat non tam paratus ad agendum aliquid, quàm ad patiendũ si quid assertoribus patrij moris accideret, cuius exemplo non mediocriter confirmati sunt cæteri. Hi communicatis consilijs in theatrum vadunt, sperantes nec ipsum Regem improuisum impetum suum euasurum, aut certè multos ex aulicis eius stipatoribus opprimendos: & vel hoc sibi fore mortis solatium, si illum violatæ religionis ergo in populi inuidiã adducerent. Et illi quidem quasi duces sẽ cæteris præbentes hæc facere statuerant. quidã verò ex his quos Herodes ad perscrutanda & indicanda talia disposuerat, rem totam expiscatus,* Regi *theatrum ingressuro aperit. is non ignarus quantũ odiorum sibi quotidiè cõcitaret, recipit se in* Regiã, *& nominatim coniuratos accersit: qui comprehensi in ipso facinore, & scientes nullum esse effugium, decreuerũt præsentem necessitatem ferre forti animo. nihil enim inficiati interrito vultu sicas protulerunt, profitentes se rectè ac piè coniurasse, non propter priuatos affectus, aut sui cõmodi gratia, sed pro disciplina publica, quam nemo bonus violare ne morte quidem sibi intentata sustineat. hæc illi cùm magna confidentia pro se attulissent, à Regijs abducti per omnes cruciatus necati sunt. nec multò post delator eorum inuisus omnibus à quibusdam interfectus frustatim cõcisus est, & obiectus canibus, idq; multis inspectantibus: nemo tamen hoc factum prodidit, donec post longas ac molestas Herodis inquisitiones à conscijs quibusdã mulierculis per tormenta expressa est confessio. tum verò autores eius facinoris cum totis familijs plectebantur, plebe nihilominus interrita, & parata leges defendere, ni maiore cohiberetur potentia. quod animaduertens* Rex *omni ope obuiam iuit eorum conatibus, ne fortè hac rerum nouitate ad apertam defectionem adducerentur. cum igitur duas arces munitas in vrbe haberet, vnam in qua ipsius erat* Regia, *alteram verò iuxta templum Antoniam à se communitam, visum est tertiam quoq; munire Samariam, mutato nomine Sebasten, quæ foris totam gentem contineret in officio. abest à Hierosolymis itinere vnius diei, ad vrbanos etiam tumultus compescendos opportuna. Aliam etiam toti genti ceu arcem imposuit, olim Stratonis turrim dictam: ipse Cæsaream appellari maluit. In magno etiam quem vocant campo sorte lectis equitibus castellum condidit, & in Galilæa Gabalam, Esthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelam regni per totam regionem opportunè dispositis, adempta est vulgo leuissimis quibusq; causis mobili tumultuãdi materia, parato ad quoscunque clancularios conatus remedio, dum in propinquo semper sunt qui vel præcaueant, vel recens ortos compescant. In primis autem Samariam cincturus mœnibus dedit operam, vt tam è milite auxiliari, quàm è finitimis gentibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicare statuerat, partim quò illustriorem eam faceret, sed maximè quia prætexta magnificentiæ securitatem rebus suis hoc pacto procurabat. Vrbi, abrogato vetere, nouum nomen Sebastes imposuit, agrosq; eius natura feraces habitatoribus diuisit, vt mox ab initijs essent locupletes: firmissimum deinde murum circumdedit, natura etiam loci accliuioris adiutus, & præter veterem ambitum tantum*

Decem viri contra Herodem coniurant.

Herodes coniurationem expiscatur.

Decem coniurati necati, delator eorũ interfectus frustatim concisus est.

Herodes Hierosolymis duas arces munit.

Antonia.

Samaria vel Sebaste.

Stratonis turris siue Cæsarea.

Gabalá. Esthmonitis.

Herodes ad seditiosos compescendos in arces præsidia collocat.

An. mũdi 3942. Ante Christum natum 22.

tantum ſpacij complexus, vt nulli celebrium vrbium cederet. erat enim viginti ſtadiorum circuitus. in eius meditullio fanum ſeſquiſtadij amplitudine eſſe voluit, modis omnibus ornatiſſimum, in quo templum exſtruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendũ, reliquas etiam vrbis partes procedente tempore magis ac magis excolere ſtuduit, ſecuritatem captans ex firmitate loci quo pro arce vti voluit, pulchritudine verò loci ſua liberalitatis ac magnificentiæ monumentum relicturus ad poſteros.

An. mũdi 3942. Ante Chriſtum natum 22.

CAP. XII.

De fame quæ in Iudæam terram incubuit.

EODEM *anno qui fuit regni Herodis decimustertius, maximæ calamitates in eam regionem ingruerunt, ſiue ea fuit vindicta irati numinis, ſiue ita ferebant ſtatæ temporum viciſſitudines. Primùm ſiccitas diuturna obtinuit, inde inſecuta eſt ſterilitas, ne illis quidem fructibus prouenientibus quos ſponte ſua terra ſolet edere. Poſtea per inopiam mutata victus ratione, morbi iam inualuerunt & peſtilentia, ſuccedentibus alijs poſt alias calamitatibus. Nam hoc ipſum peſtem exacerbabat, quòd ægroti in tanta penuria nec curam ſibi conuenientem nec alimentum congruum habere poterant: & quotidiè multis morientibus, etiam ſuperſtites per deſperationem curam ſuorum relinquebant, non profuturam in tantis rerum difficultatibus. itaq; abſumptis veteribus frugibus, & nullis in earum vicem ſubnaſcentibus, nihil ſpei reliquum erat, malo præter opinionem indies creſcente, dum non vno anno etiam ſemina ipſa pereunt, terra non reddente debitum. quapropter neceſſitas multa ad præſentem vſum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem ampla facultates ſuppetebant, dum fraudatur agrorum reditibus, abſumpta in ædificationem vrbium vetere pecunia: adeoq; omnia varijs malis vaſtabantur, vt vix eſſet cui ſuccurri poſſet. ad hæc accedebat populare in Regem odium, quod ferè ſoleat calamitatum culpa in eos reijci, penes quos eſt regimen Reipub. Cogitabat tamen aliquam medelam afferre tam difficili tempori, ſed modũ vix expediebat, quòd nec finitimi res ad victũ neceſſarias venderent, eadem preſſi inopia, nec pecuniarum tantum ſupereſſet, quantum poſſet omnibus ſufficere. attamen videns opus eſſe vt omnes ad ferendam opem conſilia conferrent, quicquid erat in regia ſuppellectilis tàm aureæ quàm argẽteæ, id totum concidit, nec laudatorum artificũ parcens operibus, nec vaſis ad vſum neceſſarijs. inde cõfectam pecuniam mittebat in Ægyptum, quam tum Petronius obtinebat pro Cæſare. Js licet obrutus multitudine ob talem neceſſitatem ad ſe confugientium, tamen quia priuatim amicus erat Herodi, & ſeruatos cupiebat eius ſubditos, pro alys eis conceſſit frumenti exportationem, tàm in emendo quàm in euehendo adiuuans, ita vt maximum momentum ad gentis ſalutem in eo fuerit. Porrò Herodes aduecto frumento, & approbata populo ſua diligentia, non ſolùm mutauit auerſorum à ſe animos, verùm etiam eximiam laudem beneficentiæ & prouidentiæ retulit. Nam primùm his qui ſibijpſis frumentum quærere non poterant, diuiſit omnibus accuratiſſimè diſpenſans. Deinde quia multi erant qui propter ſenium vel aliam debilitatem cibos parare non valebant, his quoque prouidit adhibitis piſtoribus, vt in promptu alimenta haberent. Quin & aduerſus hyemis aſperitatem prouidit, ne qui periclitarentur inopia veſtium abſumptis pecoribus, & lanis alijsq; tegmentis deficientibus.*

Hedio & Ruffino Cap. 11. alias. 10.

Siccitas diuturna & ſterilitas in Iudæa.

Annonæ caritas morbos quoq; inducit.

Herodes ex aurea & argentea ſuppellectile pecuniam conficiens, frumentum pro ea comparat.

Herodes aduectum frumentum populo diſtribuit.

An. mũdi 3942 Ante Christum natum 22.

entibus. Vbi verò etiam huic necessitati prospectum est, propinquis quoq; Syrorum vrbibus solicitudinem impendit, distributis ad sementem faciendam frugibus. quod sanè & ipsi fuit commodum, terra mox vberem referente gratiam, vt omnibus alimenta suppeterent. & quam primùm segetes messi matura factæ sunt ad LM. *hominum quos ipse aluerat dimisit per agros: atq; ita res penè perditas restituit sua diligentia, non mediocriter subleuatis etiã finitimis qui eisdem laborabant difficultatibus. nemo enim eius opem implorauit, quem nõ pro ipsius dignitate adiuuerit: sed & castella & vrbes, & ex plebe qui grauabantur numerosiore familia, ad illum confugientes necessitati inueniebant remedium: ita vt reuocatis ad rationem quæ in exteros tantum insumpserat, reperta sint frumenti cororum decem millia. corus autem capit decem medimnos Atticos. intra regni verò sui promœria* LXXX. *millia cororum expensa sunt, quæ quidem eius cura & tam opportunè collata gratia tãtum apud Iudæos valuit omnium sermone celebrata, vt positis odijs quicquid hactenus vel administrando regno, vel transgrediẽdis patrijs ritibus peccauerat libenter obliuiscerẽtur, benè compensatum putantes eius liberalitate; qua vsi sunt hoc difficilimo tempore. nec minor vel gratia vel gloria parta est apud exteros, vt per hæc mala non mediocriter nomen Regis illustratum sit, & quantum damni domi acceptum est, tantum foris ad celebritatem nominis accreuerit. Cùm enim in alienis necessitatibus tantam ostendisset magnanimitatem, omnes non qualis antè fuisset reputabant, sed qualem tum recens experti fuerint. Eodem tempore & auxilia misit Cæsari, quingentos selectos è suo satellitio, quos Ælius Gallus duxit in expeditionem Arabicam, eorumq; sæpè forti opera vsus est. Rebus igitur in pristinam felicitatem restitutis, regiã in superiori vrbis parte ædificauit, exstructis ædibus ampliſsimis, exornatisq; auro & marmoribus & subsellijs, vt magnum virorum numerum possent capere: domibus etiam pro cuiusq; dignitate appellatione indita, vt vna diceretur Cæsaris, Agrippæ altera. Coniugem deinde duxit amore correptus, ne distraheretur vagis voluptatibus. occasio autem nouarum nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hierosolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, sacerdos cum primis nobilis; habebatq; filiam omnium eius ætatis pulcherrimam: cuius forma cùm vulgi sermonibus celebraretur, primùm fama illius Herodes permotus est. deinde conspecta amore captus, noluit vti sua potentia, ne tyrannicè videretur agere, maluitq; in legitimum thorum puellam introducere. Cumq; Simon nec affinitate tali, nec tamen contemptu dignus videretur, quò cupiditati suæ satisfaceret, id quod æquius visum est elegit, vt videlicet honoris accessione eum ornaret. mox igitur Jesu Phabetis filio Pontificatum abrogat, & successorem ei dat Simonem, atq; ita affinitatem cum illo contrahit. Peractis deinde nuptijs nouum castellum condit, quo loco Judæos olim profligauit, dum pelleretur armis Antigoni. distat autem à Hierosolymis circiter* LX. *stadijs, natura firmum, & ad excolendum idoneum. collis enim est leniter accliuis, attollens se in manufactam altitudinem, habens mamma specie circumferentiam: estq; distinctus teretibus turribus, ascensu arduo, qui per* CC. *gradus lapideos scanditur. intus autem diuersoria sunt regia, magnis impensis structa, tàm ad firmitatem, quàm ad pulchritudinem: & in pede collis habitationes spectatu dignissimæ, tum propter alia, tum propter aquæ ductus egregios, magno sumptu è longinquo perductos. circumiacens planicies ædificijs referta est ad iustæ vrbis*

Iudæi Herodi propter beneficia fauent.

Cæsari Herodes quingentos ex suo satellitio mittit.

Regia Hierosolymis ædificata.

Hedio & Ruffinus Cap. 12.

Herodes, Iesu à Pontificatu remoto, Simonem cuius etiam filiã duxit, subrogat.

ſta vrbis magnitudinem, cui collis ille vice arcis imminet. Ita omnibus ordinatis ex ſententia, nullos amplius in regno ſuo motus timuit, duobus potiſſimùm modis ſubditos in officio continens: timore ſuppliciorum quæ neminiremittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis neceſſitatibus: communiebatq; ſe accuratiſſimè, quaſi incolumitas ſua pertineret etiam ad Rempublicam. Ciuitatibus ſe comem & humanum prabebat, dynaſtas per occaſionem colebat, ad concilianda ſibi eorum gratiam munificentiſſimus, quod innatam haberet magnanimitatem regiam. Ita factum eſt, vt cum apud omnes eſſet gratioſus, magnis rerum ſuarum incrementis augeretur. Hac tamen ambitio ſtudiumq; demerendi Cæſarem cum Romanis potentioribus cauſa fuit vt multum à patrijs inſtitutis decederet, & leges diuinas violaret, dum in honorem eorum vrbes condit & templa exſtruit, licet non in ſolo Judaico. hoc enim illi nequaquam laturi erant, quòd nefas ſit noſtris ſtatuas ac effigies more Gracorum colere. quapropter extra eorum regionem tales vrbes collocabat, excuſans ſe Judais, quòd non ſponte, ſed potentiorum iuſſu hac faceret: & interim Cæſarem Romanosq; tanto magis ſibi deuinciens, quòd in eorum honorem à patrijs conſuetudinibus ſuſtineret diſcedere. Sed pracipuus ſcopus erat vtilitas propria, & ſtudium memoria propagandæ ad poſteros, ita vt in condendis & exornandis vrbibus nullis ſumptibus parceret.

An. mũdi 3942 Ante Chriſtum natum 22.

Herodes accuratam diligentiam & ſumptus non exiguos in ſtructuras confert.

CAP. XIII.

Cæſarea conditur.

ERGO cum animaduertiſſet in maritimis locum condendæ vrbi opportuniſſimum, cui pridem Stratonis turris nomen fuerat, & formam eius magnificè deſcripſit, & adificijs marmoreis totam exornauit accuratiſſimè, tàm regijs palatijs quàm priuatorum ciuium ædibus. & quod fuit omnium operoſiſſimum, portum à tempeſtatibus tutum addidit, magnitudine Piræo parem, ſtationibus inſtructum & diuerſorijs, admirandũ ſtructura, eò quòd propter loci naturam omnis materia tanta fabrica aliunde magno ſumptu conuehenda fuerit. Sita eſt hac vrbs in Phœnice, quà in Ægyptum præternauigatur, Dora inter & Ioppen, littorales vrbeculas, non ſatis portuoſas quòd Africo ſint oppoſita. hic enim procelloſis flatibus arenas in littus prouoluens, nullam ſtationem quietam eſſe patitur, ita vt plerunque naues mercibus onuſta in ſalo ancoras iacere neceſſe habeant. Hanc locorum incommoditatem correcturus circulum portus circumduxit, quantum putaret magnæ claſſi recipiendæ ſufficere: & in viginti vlnarum profundum prægrandia ſaxa demiſit, quorum pleraq; pedum quinquaginta longitudinis, latitudinis verò octodecim, altitudine nouempedali fuerunt, quadam etiam maiora, minora alia. Hæc moles in mare iacta brachium ducentos pedes longum efficit, cuius ſpatij dimidium oppoſitum eſt frangendis fluctibus, inde procymation Græcè dictum: reliquum ſuſtinebat murum lapideum diſtinctum turribus, quarum maxima & pulcherrima nomen Druſus à Druſo Cæſaris priuigno immaturo fato defuncto. Inerant & crebri fornices, nautarum diuerſoria. Exſcenſus deinde lato ambitu totum portum cingebat, locus ad inambulandum animi cauſa iucundiſſimus. Os autem portus patet verſus ſeptentrionem ventorũ ſereniſſimũ. crepido verò totius ambitus, à ſiniſtra quidem portum intrantibus turris eſt lato margini inſiſtens ad firmius reſiſtendũ fluctibus

Stratonis turris aliàs Cæſarea dicta, ab Herode ædificata.

Pyræus Athenienſis portus.

Dora & Ioppe non portuoſæ.

Cæſareæ portus.

à dextra

An. mũdi 3942 Ante Christum natum 22.

à dextra autem duæ columnæ lapideæ coniunctæ turri ex aduerso sitæ pares celsitudine. Circum portum ædes continuata serie marmore politissimo exstructæ sunt, exstante in medio tumulo, in quo templum Cæsaris à longè conspicuum adnauigantibus, & in eo statuæ, Romæ altera, altera Cæsaris, vnde nomen Cæsareæ, vrbi tàm materia quàm artificio structuræ conspicuæ, cloacis etiam subterraneis non minus mirandæ: quæ paribus distantes interstitijs in mare exeunt, vna transuersa dirimente, vt imbrium & purgamentorum proluuies facilius in mare deferantur, & marini æstus, quoties accedunt subintrare possint, &

Theatrum & amphitheatrum.

totam vrbem subluere. Exstruxit etiam theatrum è saxo, & à meridionali portus latere amphitheatrum capacissimum, vnde latè prospectus patet in maria. Atq; hæc omnia duodecim annorum spacio sunt absoluta, Rege nec labori parcente nec sumptibus. Hac iam altera vrbe post Sebasten condita, decreuit Ro-

Herodes Alexandrũ & Aristobulum Romam ad Cæsarem mittit.

mam mittere filios Alexandrũ & Aristobulum, vt salutarent Cæsarem: eratq; eis paratum hospitium apud Pollionem Herodis studiosissimum, licebat tamen etiam Cæsaris vti hospitio. Excepit enim adolescentes summa humanitate, fecitq; Herodi potestatem, vt arbitratu suo è filijs quemcunq; vellet hæredem regni de-

Cæsar Trachonitidis, Batanæç, & Auranitidis ditionem Herodi donat.

signaret, aucta prius noua accessione Trachonitidis, Batanæa, & Auranitidis, tali de causa. Zenodorus quidam conduxerat ditionem Lysaniæ, nec contentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoq; captans cõpendium. incolæ enim locorum eorum libenter rapto viuunt, assueti prædas ex Damascenis agere. eos Zenodorus adeò non vetebat, vt lucrorum etiam esset particeps. ab

Zenodorus ex raptu viuit.

his malè vexati propinquorum agrorum coloni, Varum prouinciæ præsidem querelis obtundebant, postulantes vt Zenodori iniurias per literas significaret Cæsari. Ille rescripsit expugnanda esse latronum receptacula, & regionem eam ditioni Herodis contribuendam: sic enim fore vt eius prouidentia caueretur in posterũ, ne Trachonitæ vicinis vllas exhiberent molestias. alioquin difficilè erat eos compescere iam assuetos his artibus victum quærere: vt qui nec oppida haberent nec agros, sed in speluncas ac cuniculos more ferarum refugia. habebant autem paratam aquæ & cibariorum copiam, vt externa vi petiti possent satis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent angustos, nec nisi vnum post alium hominem admittentes, sed intus sunt ampliſsimi & supra quam credas capaces, plano solo desuper tecti. nam totus is locus constat petra aspera & non facilè meabili, nisi aliquo ducente per semitas: quæ non per directum feruntur, sed multis mæandris flexuosæ sunt. incolæ quoties propinquos populari non datur, ipsi inter se exercent latrocinia, nihil sibi non permittentes. Eam regio-

Herodes latrones coercet.

nem postquam Herodes accepit à Cæsare, adhibitis ducibus ad eos penetrans maleficia coercuit, & circumuicinis securitatem peperit. Zenodorus autem partim inuidia, partim dolore ademptæ possessionis permotus, Romam ad accusandum Herodem profectus est: nihil tamen efficere potuit.

Hedio & Ruffinus Cap. 13.

Interea in Asiam Agrippa mittitur, administraturus transmarinas prouincias pro Cæsare. eum, quòd esset amicissimus, Herodes apud Mytilenen cum

Agrippa in Asiam missus.

salutasset, in Iudæam reuersus est. Cæterùm Gadarenses quidam Agrippam

Gadarẽses Herodem accusaturos, Agrippa vinctos ad Regem mittit.

adeunt, Herodem accusaturi, quos ille ne auditos quidem ad Regem vinctos remisit. Arabes etiam iamdudum infensi Herodi, tum aperire cœperunt inimicitias, idq; de causa, vt tum videbatur satis probabili. Zenodorus enim desperatis

Auranitidis ditio à Zenodoro Arabibus elocata & à Cæsare Herodi donata est causa belli.

rebus suis, Auranitidem ditionis suæ partem illis elocauerat L. *talentis annuis:*

quam

quam quia donatio Cæſaris complectebatur, non patiebantur auferri, modò excurſionibus ac vi eam ſibi vindicantes, modò contendentes de iure poſſeſſionis apud iudices. pelliciebant etiam ad ſe egenos milites, qui miſerorum more meliora ſperant ex rerum nouitatibus. Hæc cùm maturè Herodes cognouiſſet, maluit tamen bonis rationibus occurrere quàm hoſtiliter, ne daret occaſionem nouis motibus. Decimoſeptimo demum eius regni anno Cæſar venit in Syriam: moxq́ Gadarenſium plurimi cœperunt clamare in Herodem, grauem eum dictitantes ac tyrannicum, inſtigati huc potiſſimùm Zenodori criminationibus: qui interpoſito iureiurando pollicitus erat, non prius ſe deſtiturum quàm quouis modo efficeret, vt illi à dominatione regia liberati attribuerentur ad prouinciam Cæſaris. ab hoc perſuaſi clamitabant, idq́ aliquanto audacius, quia ne illos quidem pœnas dediſſe videbant, quos Rex deditos ab Agrippa acceperat. erat enim ſi quis alius, erga ſuos inexorabilis, ab alienis verò acceptas iniurias libenter contemnebat ac remittebat. Cum igitur de vi & rapinis eius, violatisq́ ac dirutis templis quererentur, Herodes quidem nihil territus paratus erat cauſam ſuam dicere: Cæſar verò comiter illum tractabat, nihilo alienatior propter tumultuantem multitudinem. & prima quidem die qua congreſſi ſunt, facta eſt horum mentio, deinde verò interruptum eſt hoc negotium. Gadarenſes enim videntes quorſum Cæſar & amici eius tenderent, & certis coniecturis timentes ne dederentur Herodi, ſequenti nocte alij ſe iugulauerunt, alij præcipitauerunt tormentorum metu: quidam etiam in flumen ſe iacientes necauerunt: atque ita cùm ſeipſi prædamnare viderentur, ſine mora Cæſar Herodem abſoluit. acceſſit huic & alia non mediocris felicitas. Zenodorus enim præcordijs ruptis ſanguine multo per ſeceſſum profluente apud Antiochiam Syriæ perijt. Cæſar verò & huius portionem, ſanè non contemnendam, donauit Herodi: quæ ſita Galilææam inter & Trachonem, complectitur Ulatham, Paneadem, & agros finitimos. adiunxit eum deinde rectoribus Syriæ, mandauitq́ vt omnia ex eius ſententia fierent. Denique eò tum felicitatis prouectus eſt Herodes, vt cùm in in toto, quàm latè patet, Romano imperio duo eſſent omnium potentiſſimi Cæſar & Agrippa, Cæſar poſt Agrippam nemini maiorem quàm illi honorem haberet, Agrippa item poſt Cæſarem nemini. qua mutua beneuolentia fretus Pheroræ ſuo fratri tetrarchiam impetrauit, de ſuo regno deciſis centum talentorum reditibus, vt etiam ſi quid fatale ſibi accideret, in tuto eſſent res illius, neque ſubijceretur Herodis filiorum imperio. Deducto inde ad mare Cæſare in regnum reuerſus, in terra Zenodori elegantiſſimum ei templum conſtruxit è marmore candido, prope Panium quod vocant. id ſpelunca eſt in monte amœniſſima, eiq́ ſubiecta in immenſum hians terræ deuexitas, plena aquis ſtagnantibus. ei mons valde magnus imminet. ſub ſpelunca autem ſcatent fontes Jordanis fluminis. hunc locum alioquin etiam celebrem ornauit templo exſtructo in honorem Cæſaris. Tunc etiam tertiam tributorum partem remiſit regni ſui ſubditis, prætextu quidem vt poſt ſterilitatem ſe reficerent, re autem vera vt placaret eorum animos, offenſos talibus Regis operibus, quæ videbantur planè ad religionis & bonorum morum perniciem tendere, vt omnium iactabatur ſermonibus. cui rei & aliud ille remedium attulit, occaſiones turbelarum auferens, & iubens ſua quenque agere negotia, vetitis per vrbem conuenticulis & frequentioribus conuiuijs, appoſitisq́ etiam ſpeculatoribus, & grauiſſimis

An. mũdi 3942 Ante Chriſtum natum 22.

Cæſar in Syriam venit, apud eum Gadarenſes Herodem accuſant } qui ſeipſos iugulant.

An. mũdi 3946 Ante Chriſtum natum 18.

Zenodorus miſerè perit.

Vlatha, Paneas aliæque regiones Herodi donatæ.

Herodes à Cæſare & Agrippa, in magno honore habitus.

Pheroræ Herodis fratri Cæſar tetrarchiam concedit.

Herodes propè Panium templum ædificat.

Herodes tertiam tributorum partem remittit.

An.mũdi 3946 Ante Christum natum 18.

pœnis qui contra facerent propositis. nam multi clàm & propalam abducebantur in castellum Hyrcaniam, ibiq; dabant supplicium: & dispositi erant tàm in vrbe quàm per itinera qui obseruarent conuenientes cuiuscunq; rei gratia. adeò enim hanc curam non negligebat, vt sapè ipse plebeio cultu noctu misceret se vulgo, & experiretur quid de se sentiret populus: & quotcunq; pertinaciter improbarent eius studia, in omnes inclementer animaduertebat: reliquam verò

Herodes populum Sacramento obstringit.

multitudinem sacramento obstringebat, iusiurandum exigens quòd non discessuri essent à fide & officio. atq; ita maior pars metu cedebat & obsecundabat: qui verò liberius stomachabantur & cogi se indignabantur, eos quocunq; pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit etiam iusiurandum à Pollionis Pharisæi Sameaq; sectatoribus plerisq;: quod cum non impetrasset, non tamen in eos vt in cæteros tales sæuijt, Pollionis reuerentia. remisit etiam hanc necessitatem his qui

Pharisæis propter Pollionẽ & Sameam Herodes Sacramentum remittit.

Essæi Pythagoreis non absimiles.

Essæi apud nos vocantur, genus hominum Pythagoreis Græcorum non absimile, de quibus alibi narraui prolixius. nunc prætereundum non videtur, nec alienum à proposita historia, cur religiosam de his opinionem Rex habuerit. Erat quidam Essenus Manahemus nomine, cum aliàs vitæ honestæ & probatæ hominum testimonio, tum verò diuinitus etiam concessum habens donum fatidicæ

Manahemus regnũ futurum prædicit.

spiritus. hic conspicatus Herodem etiam tum cum cæteris pueris lúdum literarium frequentantem, Regem Iudæorum salutauit. ille putans se aut rideri, aut non satis notum esse homini, correxit eius verba, vnum de plebe se profitens. Tum Manahemus subridens, & blando plausu posteriora eius permulcens veriùs quàm feriens, imò regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic enim Deus vult: & memor esto Manahemi verborum, quæ te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, quàm de iustitia & pietate, & æquitate erga ciues subditos. sed scio te hoc non facturum, futuri præscius. eris enim tàm diuini quàm humani iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna dignus gloria. Nec tamen Deum latebis, qui te extremo vitæ tempore graui castigatione reprehensurus est. Hæc verba non magni fecit Herodes, qui tum nihil tale sperabat: prosperis deinde successibus ad regnum & tantam felicitatem elatus, cùm maximè vigeret Manahemum accersitum rogat de diu-

Herodes Manahemũ de imperij diuturnitate rogat, & Essenos propter eum in precio habet.

turnitate imperij. Ille nihil certi respondit, sed scitante Rege num decem annos duraturum sit, & viginti inquit, & triginta: atque ita indeterminatum fatalem finem reliquit. Herodes verò vel hoc contentus Manahemum data dextera dimisit, & ex eo semper Essenos in precio habuit. Hæc tametsi fidem excedere videntur, visum est tamen lectori indicare, quòd multi sint in eo genere quibus ob morum probitatem diuinitas aperire dignatur sua decreta & consilia.

CAP. XIIII.

Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat.

Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 11. Herodes Dei templum denuò cõstruere animo concipit.

DECIMO OCTAVO autem sui regni anno Herodes post tot præclara facinora, post absoluta tot admiranda opera, eximium aliud concepit animo, Dei templum denuò construere, ampliore ambitu & huic conueniente celsitudine, ratus, id quod res erat, id fore omnium celeberrimum etiam ad posteritatis sempiternam memoriam. Cæterùm veritus ne populum difficultate deterritum minus ad hoc obsequentem haberet, aduocata concione sic eum allocutus est: Non ha-

beo

beo neceſſe, viri tribules, vt vel geſta vel opera mea commemorem, qua, ex quo regnare cœpi, plus vobis vtilitatis & ſecuritatis, quàm mihi ornamenti & laudis attulerunt. ſcitis enim ipſi quòd in maximis veſtris difficultatib. nulla priuati commodi ratione vobis proſpexi: & qua opera hactenus Deo iuuante abſolui, vobis potiſſimùm ſeruiunt, per que factum eſt vt opus Iudaica nunc magis quàm vnquam antea floreant. quare, vt dicere cœpi, non opus eſt ſingulatim percenſere, vel vrbes vel alia ædificia quibus tum Iudæam ipſam, tum alias huic contributas regiones excoluimus: ſed illud potius vobis nunc proponam, quod maximè vel ad regionis cultum vel ad regionis ornatum attinet. Templo huic, quod poſtliminio reuerſi à captiuitate Babylonica patres noſtri inſtaurauerunt, deſunt ad priſcam altitudinem LX. *cubita. tanto enim celſius erat vetus illud Solomonis ædificium. nec hoc culpa maiorum noſtrorum accidit, per quos non ſtetit quin par illi priſtina ſtructura ſurgeret: ſed hanc menſuram præſcripſerunt Cyrus & Darius Hyſtaſpis filius: ſub quorum imperio quia illi tum vixerunt, ſicut poſtea Macedonum, non potuerunt aſſequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam Deo volente ego rerum potior, cui otium, pecunia prompta, magni reditus ſuppetunt, &, quod maximum eſt, Romanorum orbis dominorum amicitia, dabo operam vt quod maiores ſub alieno nutu viuentes non ſatis accurauerunt ſuppleam, & quicquid deeſt ad honorem Dei, memor acceptorum beneficiorum, gratè ac piè perſoluam. Hac tam inopinata oratione omnium animi ſunt attoniti, quòd ſupra ſpem polliceri videretur: & angebantur magna ſolicitudine, ne fortè demolitus vetus ædificium, nouum non poſſet abſoluere. quare periculoſum videbatur conſilium, & conatus perdifficilis. Quod vbi animaduertit Rex, iuſſit eos bono animo eſſe. manſurum enim vetus templum integrum, nec demoliendum tantiſper dum omnis materia comparetur, quæ ſit ad futuram fabricam neceſſaria. neque eos fefellit. Mille enim plauſtra parauit quæ lapides conueherent: & ex omni artificum copia peritiſſimos ſelegit ad decem millia, & inſuper mille ſacerdotes ſtolis ſacerdotalibus ſuo ſumptu veſtitos, partim cementaria, partim lignaria fabrica non imperitos: hoſq; omnes adhibuit operi, materia iam ante conuecta. Sublatis deinde veteribus fundamentis, & nouis repoſitis, deſuper templum exſtruebat, longitudine centum cubitorum, altudine totidem & viginti amplius. qui viginti cubiti aliquanto poſt ſidentibus fundamentis deceſſerunt, eosque denuò addere decreuerunt noſtri Neronis temporibus. Conſtabat autem ſtructura è lapidibus candidis firmiſſimis, magnitudine viginti quinque cubitorum in longum, octo in altum, latitudine verò cubitorum duodecim. habebatq; baſilica ſimilitudinem, hinc & inde humilius, media ſui parte excelſum, à multis ſtadijs conſpicuum, maximè ex aduerſo habitantibus aut aduentantibus. Janua verò penè ipſi templo par, & ſuperliminare aulæis variegatis ornabatur, floribus purpureis diſtinctis, & habentibus columnas intextas, ſub quarum capitibus vitis expandebatur aurea dependentibus botryonibus, mirandum ſanè opus tàm manus quàm materia precio. Cinxit etiam totum templum ampliſſimis porticibus, quæ reſponderent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine vincerent. harum dua validis muris fulciebantur, opere vel in primis memorabili. Tumulus erat petricoſus, arduus à vertice ſenſim verſus orientale vrbis latus reſupinus. huius verticem primus*

An. mũdi 3947 Ante Chriſtum natum 17. Herodes populo ſe templum exſtructurum, exponit.

Iudęis veritis ne Herodes demolitus vetus ædificium nouũ abſoluere non poſſet, Herodes vetus illæſum manſurum, donec ad nouũ materia comparetur, promittit.

Materia ad fabricam templi neceſſaria. Templum ab Herode quomodo exſtructum.

An. mũdi 3947 Ante Christum natum 17.

Solomon Rex noster instinctu Dei muro circumdedit. Radices quoque eius alio muro cinxit, cui versus austrum subiecta est vallis profunda. hic murus constat saxis grandibus plumbo inter se vinctis, complectens interius spatium & in profundum descendens, vt miranda sit magnitudo & altitudo structura formaquadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte est conspicua, interiora ferro vincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmissimas. Hoc opus postquam aequatum est vertici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum expleta est, vt complanatis omnibus fieret area, & circùm quadriporticus quatuor stadiorum circuitu, singulis lateribus inter duos angulos per stadia singula patentibus. interius deinde ipsum verticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus quàm longum est duplicem habet porticum, spectantem ianuam templi siti in meditullio. Eam porticum priores Reges adornauerant. Circũ templum affixa erant spolia barbarica, quæ omnia Herodes denuò dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In septentrionalis lateris angulo arx erat firma & benè munita, opus Asamonæorum qui gentis sacerdotium simul & principatum tenuerunt, & turrim id vocauerunt,

Stolæ Pontificiæ repositorium.

repositoriũ stolæ Pontificiæ, quæ non promebatur, nisi Pontifice sacris operaturo. hanc Herodes in eo loco asseruauit, post cuius obitum in Romanorum potestate

Stola Pontificia in cuius potestate fuerit.

fuit, vsq; Tiberij Cæsaris tempora. Eius principatu Vitellius Syriæ præses à Hierosolymitis honorificentissimo hospitio receptus, quò gratiã eius referret, à Cæsare impetrauit, vt iuxta sua postulata ipsi haberent sacram stolæ custodiam: fueruntq; Iudæi eius custodes vsq; Agrippæ Regis obitum. post quem Cassius Longinus præses Syriæ, & Cuspius Fadus Iudææ procurator, iusserunt eos denuò stolam in

Antonia, turris.

Antoniam deponere, dictitantes debere eam in Romanorum potestate esse, quemadmodum & antea. Missi sunt hac de causa legati ad Claudium Cæsarem, deprecaturi talem necessitatem: vbi inuenerunt iuniorem Agrippam, cui petenti concessa est stolæ custodia, scriptis de hac re ad Vitellium literis. Olim autem fuerat sub sigillo Pontificis & præfectorum gazophylacio, qui pridie solennis festiuitatis adibant arcis & præsidij Romani præfectum & recognito prius sigillo stolam accipiebant: ac mox peracto festo, reportatam in eundem locum, & in conspectu arcis præfecti obsignatã deponebant: quod quidem hoc loco propter toties variatum morem admonere visum est. Sed tum Herodes hanc quoq; turrim munitiorem reddidit ad tutelam templi, & in memoriam amici sui Romanorum imperatoris Antonij vocauit Antoniam. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat: harum ab vna transitus erat in regiam per vallem in medio interiectam: duo ferebant in suburbia, postrema in vrbem, gradibus multis vsque imam vallem dispositis, & inde alijs sursum per accliue tendentibus. Vrbs enim sita erat è regione templi, theatrali specie, toto australi tractu in profundam vallem desinens. Quartum autem latus meridianum etiam ipsum habebat portam ab vtroq; angulo æquè distantem, & triplicem porticum basilicam longitudine ab orientali valle ad occidentalem pertinentem. Nec enim vlterius poterat. Ibi spectaculum erat, si vllum aliud sub sole, memorabile. Nam quum vallis in immensum dehisceret, ita vt caligarent despicientium oculi, de-

Porticus prælta super vallem extructa.

super exstructa erat prælta porticus: cuius tecto conscenso si quis vtramq; altitudinem coniunctam contemplaretur, absque vertigine id non poterat, visu deficiente ob nimiam profunditatem, priusquam ad imum pertingeret. In eis porticibus

porticibus ſtabant paribus interuallis quatuor columnarum ordines, quorum quartus intertextum habebat lapideum parietem. Craſſitudo autem cuiuſque columnæ, quantam poſſent tres homines conſertis inter ſe complecti brachijs: longitudo viginti ſeptem pedum, ſubiecta ſpira duplici. Numerus vniuerſarũ fuit centum ſexaginta duo, capitellis ſculptis opere Corinthio pulchris vſq; ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla terna porticus, ita, vt in vno quoque latere duæ pariles, triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis, ſtadij longitudine, claudant inter ſe mediam, cuius latitudo ſeſquialtera, altitudo verò duplicata. tanto ſuperabat vtramq;. Earũ lacunaria lignea, ſculpturata figuris varijs. Media verò conuexitas altius ſurgebat, excitato ſuper epiſtylia pariete lapideo politiſſimo, columnis inſertis diſtincto, mirabili artificio commiſſuris oculos fallentibus. Atque hoc modo ſe habebat primus ambitus. Interius verò non longo interſtitio ſecundus, paucis gradibus ſcanſilis, ſeptum habebat lapideum, cum inſcriptione quæ vetaret tranſgredi alienigenã, ſub interminatione pœnæ capitis. hoc interius ſeptũ tam auſtrino quàm ſeptentrionali latere patebat ternis ianuis æquidiſtantibus, ab oriente verò vna magna, per quam intrarent caſti vnà cum vxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium verò ſpatium intimum, ſolis ſacerdotibus acceſſibile. In eo templum erat & ante illud altare, in quo hoſtias immolare Deo ſoliti. Herodes autem interiora à quibus profani lege arcebantur non auſus ingredi, per Sacerdotes curabat fabricam intimarum porticuum: abſolutoq; octo annis reliquo ædificio, tandem etiam templum ipſum eorundem Sacerdotũ opera ſeſquianno perfecit. Quo facto ingens gaudium exortum eſt in populo, omnibus gratias agentibus Deo pro tam celeriter finito opere, & Regi pro accurato tam alacriter negotio fauſta ominantibus, & inſtaurationem templi magna feſtiuitate concelebrantibus. Ibi Rex trecentos boues Deo mactauit, & alij pro ſuis quiſque facultatibus tantum victimarum, quantm vix comprehendi poſſit numero, fallente veram æſtimationem earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatem abſoluta templi fabrica etiam natalis regni, quem Herodes anniuerſaria hilaritate ſolitus eſt colere, vt hoc pacto conduplicaretur lætitia publica. Caterum Rex inter alia templi opera etiam cryptam fecit ſubterraneã, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrim etiam impoſuit, in eum vſum, vt occultè illuc poſſet aſcendere, ſi quid per tumultum contra Regem vellet nouare populus. Fertur toto tempore quo templum ſtruebatur nunquam interdiu pluiſſe, noctu tantum imbribus deſcendentibus ne interrumperetur ædificatio: eaq; fama quaſi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec eſt veri abſimile, ſi quis diuinam prouidentiam reſpiciat. Et de templo inſtaurato hactenus.

An. mũdi 3955. Ante Chriſtum natum 9.

Interius ſeptũ quod Iudæis modò ingredi conceſſum erat.

Templum dedicatũ.

Crypta ſubterranea ab Antonia.

Templi ædificatio diu durat interdiu nunquam pluit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XVI.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVI. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Alexander & Ariſtobulus ad patrem reuerſi, Salomes ac Pheroræ calumnijs appetuntur.
II. Herodes dat Alexandro & Ariſtobulo coniuges.
III. Herodes ad Agrippam nauigat.
IIII. Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accuſant, conatos ſibi adimere Priuilegia per Romanos conceſſa.
V. Herodes in Iudæam reuertitur.
VI. Domeſticum diſſidium inter Herodem & filios.
VII. Antipatro Romæ degente Herodes Alexandrum & fratrem adductos ad Cæſarem accuſat.
VIII. Alexandri defenſio, & cum patre reconciliatio.
IX. Herodes quinquennale certamen ob abſolutam Cæſaream celebrat.
X. Iudæorum Cyrenenſium & Aſiaticorum ad Cæſarem legatio.
XI. Herodes opus habens pecunia, ſepulchrum Dauidis ſubijt.
XII. Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.
XIII. Trachonitarum defectio.
XIIII. Expeditio Herodis in Arabiam.
XV. Syllæus Herodem accuſat apud Cæſarem.
XVI. Euryclis calumniæ contra Herodis filios.
XVII. Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.

CAP. I.

An. mũdi 3955. Ante Chriſtum natum 9.

Alexander & Ariſtobulus ad patrem reuerſi, Salomes ac Pherorę calumnijs appetuntur.

Hedio & Ruffinus Cap. 1. Herodes nouã legem ſancit, vt perfoſſores parietum in ſeruitutem extra regni terminos vẽdere liceat.

INTER cæteras reipublicæ curas ad ſe pertinere exiſtimans Rex *etiam priuatas iniurias, tàm in vrbe quàm in agris compeſcere, nouam legem tulit prioribus diſſimilem, quam ipſe ſancijt, vt perfoſſores parietum liceret vendere in ſeruitutem extra regni terminos: quod videbatur non tàm ad pœnam maleficorum tendere, quàm ad diſſolutionem patriarum conſuetudinum. Seruire enim apud exteros & diuerſam viuendi rationem habentes, & cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis ladebat, quam ipſos conuictos ſceleris. Qua de re ſatis cautum erat in priſtinis legum ſanctionibus: videlicet furem quadruplum reddere: quòd ſi non ſit ſoluendo, vendi, non tamen exteris, nec in ſeruitutem perpetuam, ſed vindicandũ in libertatem anno ſeptimo. Quamobrem ſic vulgo interpretabantur, nouam illam legem iniquam pœnam ſtatuere, & tyrannicum quiddam magis quàm Regium ſapere, nõ ſine contemptu inueterati iam moris publici: traducebatur q; hoc nomine* Rex *omnium criminationibus inuidioſiſſimis. Per idem tempus nauigauit in Italiam, ſalutatum Cæſarem, & ad inuiſendos* Romæ *ſuos liberos. Ibi Cæſar humaniſſimè tractato filios reducendos domum reddidit, ſatis iam inſtructos diſciplinis liberalibus. Qui poſtquam reuerſi ſunt in patriam, ſtatim excepti ſunt magnis ſtudijs multitudinis, quòd eſſent conſpicui tum ſtatura tum multis orna-*

Pœna furti, iuxta legem Moſis. Exod. 1, 22.

Deut. 12. 14.

Herodes in Italiã nauigat, & liberos ſuos Romã domum reducit.

ornamentis animi, & modis omnibus Regium quiddam præ se ferrent ipsa specie. Mouerunt hæc ad inuidiam Salomen sororem Regis, caterosq; quorum calumnijs Mariamme oppressa fuerat, metuentes suæ potentiæ, quum viderent non defore vltores materni interitus. Hinc igitur occasione arrepta, illos quoque calumnijs appetunt, dictitantes parum iucundam eis esse patris consuetudinem, memoria supplicij de genitrice sumpti, quasi auersantibus pollutum materno sanguine. Videbant enim calumniatores esse causam odij, & hac vna via expugnare se posse & abolere paternam beneuolentiam. Nec hæc ad ipsum Regem perferebant, contenti in vulgum tales rumores spargere, quibus tandem ad illum perlatis facilè diuinabant exoriturum tantum odium, vt ne naturalibus quidem vinceretur affectibus.

An. mũdi 3956. Ante Christum natum 8.

Salome & alię Herodis filios calumnijs appetunt, eosque parenti infensos reddunt.

CAP. II.

Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges.

SED tum nondum frigescente paterna pietate Rex nihil mali suspicans in eo quo parerat honore illos habuit, & quòd iam essent adulti, vxores eis coniunxit, Aristobulo Salomes filiã Bernicen, Alexandro Archelai Cappadocũ Regis filiam Glaphyrã. Post hæc audito quòd Marcus Agrippa ex Italia rediisset in Asiam, profectus illò inuitauit eum in regnum suum, vt venire dignaretur ad amicum & hospitem: quo impetrato nihil prætermisit quod illi voluptatem afferre posse crederet, excipiens eum in recens conditis vrbibus, & ostendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiæ tam ipsi quàm amicis exhibens, apud Sebasten & Cæsariensem portũ, & in exstructis à se arcibus, Alexandrio, Herodio, Hyrcania. In vrbem quoque Hierosolymitanam eum perduxit, occurrentibus populariter omnibus amictu & cultu festiuo cum faustis acclamationibus. Agrippa autem Deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuisset commoratus, appetente tamen hyeme tempestatum metu maturius abnauigauit in Ioniam, vnà cum amicis maximis honoratus muneribus.

Bernicen Salomes filiam Aristobulo Glaphyrã Archelai Cappadocum Regis filiã Alexandro Herodis vxores coniungit.

Hedio & Rufinus Cap. 2.

Marcus Agrippa ab Herode in regno circumuectus.

Agrippa Hierosolymis Hecatomben immolat.

CAP. III.

Herodes ad Agrippam nauigat.

EX autem exacta domi hyeme, instante vere rursum ad illũ properauit, audito quòd cum exercitu Bosporum peteret: factaq; prater Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus se ibi eum inuenturum. Sed repulsus aduersis Boreæ flatibus, aliquot diebus apud Chium hæsit: vbi & priuatim multos salutatum venientes Regijs honorauit muneribus: & quum animaduertisset porticum vrbis dirutam bello Mithridatico iacentem adhuc quòd propter inopiam reparari non posset ad pristinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum abundè ad absoluendam sufficeret, hortatus vt quamprimum veterem ornatum vrbi redderent. Mutato deinde vento primum Mitylenen, deinde Byzantium allatus, vt audiuit Agrippam iam vltra Cyaneos scopulos prouectum, quanta potuit contentione secutus, apud Sinopen Ponticã vrbem eum offendit, ex inspirato visus cũ classe appellere: fuitq; gratissimus eius aduentus, & singulari affectu se inuicem complexi sunt: quod euidens esset argumentum fidei & amicitiæ, Regem inter-

Herodes in itinere ad Agrippã Chium peruenit, eiq; ingentem pecuniæ vim ad porticum vrbis reparandam, confert.

Agrippam Herodes apud Sinopen Ponticam vrbem offendit, & ab eo honorifice excipitur.

An.mũdi 3956. Ante Christum natum 8.

intermißis proprijs negocijs præsto factum Agrippæ opportunißimo tempore. Quamobrem indiuiſus ei hærebat Herodes in exercitu, laborum ſocius, & conſiliorum particeps. Nec minus aderat quum remittendus eſſet animus, ſolus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter beneuolentiam, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negocijs, quorum cauſa illuc Agrippa venerat, placuit non reuerti nauigio: ſed per Paphlagoniam, Cappadociam ac maiorem Phrygiam terreſtri itinere peruenerũt Epheſum: & inde rurſum Samum traiecerunt nauibus. Toto autem eo itinere ferè per ſingulas ciuitates in multis Herodi gratificatus eſt, ad eius preces multorum ſubueniens neceſſitatibus. Solitus eſt enim non ſolum pecunia largiter adiuuare petentes, & magnos ſumptus facere in hoſpites: verum etiam ſi cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminem alium facilius voti compos factus eſt. Cumq; etiam ipſe magnanimus eſſet ac facilis ad concedendum ea qua neminem laderent, non leue erat momentum & in Rege, incitante vel ſponte currentem ad beneficentiam. Primùm enim iratum Ilienſibus reconciliauit, & pro Chijs debitam Cæſaris procuratoribus pecuniam perſoluit, immunitate impetrata: & alijs item, quacunq; in re ſingulis opus eſſet, affuit.

Herodes cum in difficilibus tùm in iucundis rebus ſolus Agrippæ proximus.

Agrippa terreſtri itinere Epheſum peruenit.

Herodes multos in itinere adiuuat pecunia, plurimorum eſt apud Agrippam mediator.

Agrippæ Ilienſes reconciliati, & Chij immunitatẽ impetrãt.

CAP. IIII.

Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accuſant, conatos ſibi adimere priuilegia per Romanos conceſſa.

POSTQVAM autem ventum eſt in Ioniam, præſto fuit magna multitudo Iudæorum, eius regionis vrbes incolentium: qui nacti opportunitatem queſti ſunt de indigenarum iniurijs, quòd nec legibus ſuis eos viuere ſinerent, & feſtis diebus traherent ad tribunalia, & ſacram pecuniam Hieroſolyma mittere vetarent, adigerentq; ſe ad expeditiones & munia publica conuertendamq; in eos ſumptus ſacram pecuniam, contra conceſſa per Romanos priuilegia. Has querelas, vt Agrippa audiret, Herodes dedit operam, addito eis vno ex amicorum cohorte Nicolao, qui cauſam eorum ageret: qui coram Agrippa, aßidentibus Romanorum honoratioribus, & Regibus aliquot ac dynaſtis, in hunc modum pro eis verba fecit. Omnibus quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa præſtantißime, confugiendi ad poteſtatem maiorum opem incumbit neceſſitas: nobis verò etiam impetrandi qua petimus adeſt fiducia. Neque enim aliud poſtulamus, quàm quod iam antè veſtra beneficentia conceſſum eſt: quodq; hi nobis adimere conantur, qui aquè ac nos veſtro ſubiecti ſunt imperio. Atqui ſi magnum eſt veſtrum beneficium, digni ſumus qui id retineamus, hoc ipſo quod nos dignos eo iudicaſtis. ſin paruum, turpe fuerit ne parua quidem vos poſſe concedere. Quamobrem ſatis appareat nobis illatam iniuriam ad vos quoq; pertinere, quorum iſti & iudicia contemnere non verentur, & gratiam irritã reddere. Quòd ſi ipſos aliquis interroget, malint ne vita carere, an patrijs inſtitutis, pompis, ſacrificijs, feſtiuitatibus, quibus honores Deorum ſuorum concelebrant: ſat ſcio quiduis potius paſſuros quàm diuelli à patrijs ritibus. Nam & bella pro religionibus vindicandis ſæpenumerò ſuſcipiuntur, & huius qua per vos fruimur tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium, quod cuique licet ſuo more viuere & pietatem colere. Quod igitur ipſi nullo pacto ſuſtinuerint, hoc alijs inferre conantur: quaſi verò nõ perinde ſit, vel tuam vel alienam pietatem impedire

Ionici Iudæi apud Agrippã de indigenarũ iniurijs cõquerũtur.

Nicolaus corã Agrippa pro Iudæis verba facit.

impedire ac ladere. Quin & aliud conſideremus. Eſtné vllagens aut ciuitas aut populus, qui nõ ſummam ſuæ felicitatis in veſtro principatu & Romana potentia collocet? eſtné qui veſtram gratiam velit eſſe irritam? Nemo ſanè, qui modo ſapiat. Nemo enim eſt, cuius id vel priuatim vel publice non referat. Atqui iſti dum veſtra nobis beneficia conantur auferre, ne ſibi quidem ipſis vllum ius ſaluum relinquunt, eorum quæ veſtra benignitas conceſſit, quæ tamen ſunt inæſtimabilia. Quale enim vel illud eſt, quòd quum multæ aliæ gentes Regibus pareant, hi ſub tutela Romanorum principum in libertate feliciſſimam vitam exigunt? Noſtra autem res, etiamſi nemo ſit moleſtus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim communi cum reliquis veſtris ſubditis felicitate fruentes, nihil nobis eximium poſcimus, niſi vt liceat patriam pietatem colere: quod nec per ſeipſum eſt inuidendum, & permittentibus etiam conducibile. Nam Deus & cultores ſuos ſemper amat, & eos qui talem cultum nõ prohibent. Quid enim eſt in noſtris ritibus quo quiſquã merito offendi debeat? imò quid nõ coniunctum cum omni pietate ac iuſtitia? Neque enim celamus præcepta vitæ quæ ſequimur, aut ſtudia quæ exercemus: ſed ſeptimo quoque die ab omnibus alijs negotijs vacantes, per diſcendis legibus operam damus, iudicantes hanc diſciplinã plurimum conferre corrigendis moribus. Hi ritus noſtri quum per ſe quoque in diſquiſitionem vocati nihil habeant reprehenſibile, nunc vetuſtate etiam, contra quàm multi opinantur, conſecrati ſunt: vt non poſſit non eſſe religio, tot ſeculis ſancita deſerere. Hæ ſunt iniuriæ quas iſti nobis per vim inferunt, Deo dicatam pecuniam per ſacrilegium diripientes, immunibus tributa imponentes, feſtis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla neceſsitate exigente, ſed tantum in religionis noſtræ contumeliam, quam ipſi ſciunt immerito ſe iniuſtis atque illicitis odijs proſequi. Veſtrum enim imperium omnibus ex æquo conſulens, & beneuolentiã mutuam ſubditorum alit, & obſiſtit odijs. Has iniurias, Agrippa præſtantiſſime, rogamus, vt à nobis prohibeas, vtq; in poſterum quoque detur noſtris viuere moribus, quemadmodum antea, nec aduerſarijs plus in nos liceat, quàm nobis in illos. Id enim non ſolum iuſtum eſt, ſed conceſſum etiam veſtra clementia: & exſtant de hac re multa ſenatuſconſulta in Capitolio æreis tabulis conſecrata, quæ hodie quoq; leguntur, dubio procul propter expertam noſtram fidem atq; beneuolentiam, & alioqui ſacroſancta etiam ſi nullum noſtrum præceſſiſſet meritum: quandoquidem non ſolis nobis, ſed fermè omnibus mortalibus, adeò nihil de priſtinis beneficijs detrahitis, vt ea potius indies præter omnem ſpem reddatis cumulatiora: quæ quidem omnia percenſere præſentis temporis anguſtia non patitur. Sed ne vanè iactare videamur noſtra officia, omiſsis præteritis ſatis teſtari poteſt vel Rex noſter qui tibi aſsidet. quod enim ille beneuolentiæ aut officij genus familiæ veſtræ non exhibuit? vbi fides eius deſiderata eſt? quid non in honorem veſtrum excogitauit? ad quam neceſsitatem non primus præſto affuit? Quid igitur prohibet nos quoque nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec prætereunda eſt patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cæſar in Ægypto geſsit tum MM. *militum auxiliariorum affuit: in quo ita ſe geſsit, vt tam terreſtribus quàm naualibus prælijs nulli virtute cederet. nec libet commemorare quantum tunc rebus eius momentum attulerit, qualibus ac quantis ab eo muneribus auctus ſit: cum potius à principio adducere debuerim literas quas ea de re imperator ſcripſit ſenatui, quibus à*

An. mũdi 3956. Ante Chriſtum natum 8.

An. mundi 3956. Ante Christum natum 8.

pop. Roma. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro. poterat enim hoc solum argumentum sufficere ad declarandum non immerito nos dignatos tanta gratia, & à te confirmationem eius petere: à quo vel nouam sperare debuimus, videntes tantum tibi cum Rege nostro amicitiam intercedere: quandoquidem & à Iudæam habitantibus renunciatum est nobis, quantum victimarum obtuleris Deo, quibúsve votis illum honoraueris: vtq; populum epulo exceperis, & mutuis hospitalitatis officijs delectatus sis: quæ quidem omnia debent argumenta haberi amicitiæ Judæorum gentis & tanti Romanorum principis, confirmatæ coram ipsis Herodis penatibus. Per hæc te obtestamur in ipsius Regis præsentia, nihil aliud quàm, vt quæ ipsi concessistis Judæorum generi, aliorum fraude intercipi non patiamini. His Nicolai verbis nemo Græcorum se opposuit: quia non de iure contendebatur apud iudices, sed supplicatio tantum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, sed hoc solum facto prætexebant, quòd oneroſi sibi essent inquilini Iudæi. At illi & ingenuos ciues se approbauerunt, & sine cuiusquam iniuria patrijs legibus viuere. Quamobrem Agrippa intellecto quòd vim paterentur, sic respondit: se non solum propter Herodem amicum illis gratificari paratum, sed etiam quia æquum postulare videantur. quare etiamsi plura petijssent, concessurum se fuisse quicquid saluis populi Roma. commodis concedi posset: nunc quia id tantum postulent, vt quæ prius concessa sint rata maneant, confirmaturum se populi Romani beneficium, & daturum operam ne quis illis molestus sit amplius, iuxta instituta patria viuentibus. Hæc locutus dimisit conuentum. Tum Herodes assurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde post mutuos complexus vale dicto à Lesbo digressi sunt.

Agrippa Iudæorum immunitatem cõfirmat.

Agrippa à Lesbo digressus.

CAP. V.

Herodes in Iudæam reuertitur.

Alias cap 6. Herodes Hierosolyma redit, multitudinem in concionẽ aduocat, rationem eis suæ peregrinationis exponit, ac quartam tributorum partem remittit.

EX igitur paucis post diebus secunda nauigatione vsus Cæsaream appulit, & inde Hierosolyma petijt: ibi aduocata in concionem tam vrbana multitudine, quàm reliquis Iudæis qui tum fortè aderant, rationem eis suæ peregrinationis exposuit, & impetratam immunitatem Iudæis per Asiam degentibus. Commemorauit deinde quantum felicitatis eis suus principatus attulisset, dum ipse nihil magis curaret, quàm ne quid deesset subditis: & quò magis eos exhilararet, professus est quartam tributorum partem se remittere. Illi verò simul oratione simul munificentia Regis deliniti, cum maxima lætitia discesserunt, omnia fausta Regi comprecati.

CAP. VI.

Domesticum dissidium inter Herodem & filios.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. Alias cap. 7. Salome hæreditario odio Mariãmes filios prosequitur.

INTERIM domesticum dissidium indies augebatur, Salome tanquam hæreditario odio adolescentes prosequente, atq; ex præterito facinore quo matrem eorum oppresserat, audaciam assumente, & hoc agente, ne quis supereſſet qui posset vlcisci mortem immeritæ. Nec deerat occasio, quod adolescentes non optimè erga patrẽ affecti viderentur, partim memoria materni interitus, partim dominãdi cupidine. Rursum igitur veteramala renouabãtur, his in Salomen ac Pherorã cõuicia iactãtibus, illis viciſsim odia & insidias cõtra adolescẽtes exercẽtibus: &

Alexander & Aristobul' à Salome ac Pherora ad conuicia illecti, apud Herodem traducuntur.

cum

cum esset odium mutuum, non erat tamen simile: dum hi vel propter genus & mores ingenuos, vel propter ætatis imperitiam procaci lingua iram non dissimulant: illi contrà maleuolè ac astutè calumnijs viam præstruunt, prouocantes adolescentum ferociam, quam mox erant apud patrem eorum in suspicionem vocaturi: voluntatem vindicandi maternam necem vel propria manu non deesse illis hoc argumento colligentes, quòd nec puderet eos talis matris, & iniustè interfectam contenderent. Famq; fabula erant totius ciuitatis, cunctis simplicitatem adolescentum miserantibus, nec cessante Salome occasiones verisimilis criminationis ex ipsis sumere: qui impatienter ferentes matris mortem, & iuueniliter contentiosi, non illius modo vicem, sed suam quoque sortem miserabantur, quòd necesse haberent cum infelicis parentis interfectoribus vitam degere, & se quodammodo contaminare illorum contubernio. atque huic dissidio magnum incrementum absentia Regis addidit. An. mũdi 3956. Ante Christum natum 8.

Qui postquam reuersus est, & concionem illam apud populum habuit, mox tum à Pherora tum à Salome est monitus, imminere magnum periculum ab adolescentibus, palam iactantibus non impune latu-
Hedio & Ruffinus Cap. 4. Alias 8.
Pherora ac Salome Alexandrum & Aristobulum apud Herodem accusant.
ros qui matrem interfecissent. his affinxerunt, Archelaum Cappadocem eis spem facere, quòd ope illius peruenturi sint ad Cæsarem, & patrem accusaturi. quibus auditis Herodes turbatus est, tanto magis quòd eadem & ab alijs renunciabantur: & per hæc anteactorum admonebatur, quod propter domesticorum dissidia nec amicis nec dilectissima coniuge diu frui potuerit: futuraq; ex præteritis colligens, & maiorem aliquam calamitatem secuturam timens, planè confusus erat animo. Reuera enim quemadmodum foris supra spem fortuna vtebatur propitia, sic domi præter opinionem omnia malè cedebant: vt merito ambigendum sit, possitne pensari tanta felicitate externa eius calamitas domestica, an satius esset carere ex æquo vtraque, & intra priuatam fortunã consistere. Dum talibus curis intra se fluctuat, visum est alium filium, qui etiam tum priuatus erat, accersere, comprimendisq; adolescentum ferocibus animis illum opponere, & honoribus euehere: is dicebatur Antipater: non quod vellet, sicut postea victus affectu nimio fecit, omnia in illum conferre, sed ratus se filios Mariammes hoc pacto castigatiores redditurum, & minuendam eorum arrogantiam, si viderent non esse necesse, vt sibi solis seruetur tanti regni successio. quapropter hunc quasi succedaneum in domum induxit, putans se iam prospexisse adolescentibus, vt posito fastu tractabiliores se patri præbeant. sed longè aliter euenit. nam & illi factum hoc iniuriam suam interpretabantur: & Antipater tali erat ingenio, vt præter spem nactus ampliorem libertatem, in hoc omni ope incumberet, ne fratribus primo loco apud patrem cederet, & alienatum iam ab illis per calumnias, & propensum ad hoc, vt (quodiste vehementer cupiebat) infensior etiã indies fieret. Quamobrem nihil aliud cogitabat, hoc tamen cauens, ne ipse videretur fratrum delator, sed per alios consiliorum socios rem ageret, qui neque suspecti essent Regi, & fidem etiam propter amicitiã verbis suis possent abstruere. Iam enim complures ad hunc noua spe inflatum colendum se contulerant, & Herodem fucata specie beneuolentiæ captabant: cumq; per multas easq; inter se fidas personas hæc ageretur fabula, adolescentes magis etiam quàm ante occasionem illis præbebant. nam & lacrymæ sæpè eis prorumpebant, non ferentibus iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patremq; iam apertè vt parum æquum amicis incusabant. quæ omnia maliciosè ab Antipatri coniuratis
Herodes foris bona, domi verò aduersa fortuna vtitur.
Herodes Antipatrum ad minuendam filiorum arrogantiã honoribus euehit.
Antipater Herodem fratribus magis infensum reddit.

An. mũdi 3956. Ante Christum natum 8.

obſeruabantur, moxq; affingentes etiam nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domeſticum diſsidium. Rex enim ægrè hæc ferens, & volens humiliare Mariammes filios, maioribus ſemper Antipatrum augebat honoribus: cuius precibus poſtremo victus, matrem eius in regiam induxit. Cæſari etiam ſæpe pro eo ſcribens, priuatim hunc diligentius commendabat: & cum nauigaret ad ſalutandum Agrippam, poſt decennalem adminiſtrationem Aſia deceſſurum, ſolum ex filijs Antipatrum ſecum duxit: quem ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendum, & recipiendum in Cæſaris amicitiã: vt iam viderentur omnia per hunc agi, protruſis à principatu adoleſcentibus.

Herodes Antipatri mãtrem in Regiã inducit, eumque Cæſari commendat.

Agrippæ Herodes Antipatrum Romam ducendum tradit.

CAP. VII.

Antipatro Romæ degente Herodes Alexandrum & fratrem adductos ad Cæſarem accuſat.

Antipater Romæ illuſtris factus.

EA peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatum inter regios liberos. Illuſtris enim factus eſt Roma, paternis literis commendatus amicis omnibus. Vnum moleſtè ferebat, quòd non poterat fratres continuis vexare calumnijs, & verebatur ne patris animus mutatus, æquiorem ſe præberet erga Mariammes filios. Hæc aſſiduè cogitans non deſiſtebat à propoſito: & abſens quoq; per literas exacerbabat patrem in eos, quaſi de incolumitate ipſius ſollicitus, ſed reuera ad ſperatam regni ſucceſsionem malis artibus viam ſibi præmuniens: donec ad tantam iram Herodem perduxit, vt inimicus eſſet adoleſcentibus. Sed cum repugnaret huic affectui, timeretq; ne quid per iram ageret temerè, decreuit Romam nauigare, & ibi filios accuſare apud Cæſarem, ne propter indignationem videretur parum pius erga filios. quò poſtquam peruenit, non inuentum ibi Cæſarem Aquileiã vſq; perſecutus eſt: & cum veniſſet in colloquiũ, rogaſſetq;, vt de infortunio ſuo vellet cognoſcere, adductos coràm filios accuſauit inſolentiæ tentatiq; veneficij, conquerens eò proceſsiſſe illorum odia, vt per immane facinus paterno regno potiri cuperent: cum ſibi per Cæſarem libera poteſtas permiſſa ſit relinquendi eum ſucceſſorem qui in pietate erga patrem ſit conſtantior. illos verò etiamſi principatus non accedat, contentos eſſe patris exitio, idq; etiam cum ſuæ vitæ periculo quærere: tam immane ac ſceleſtum odium inueteratum eſſe in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratã nunc demum ſe cogi aperire Cæſari, & aures eius talibus inquinare ſermonibus. & quo tandem ſuo merito? quáve iniuria? aut quomodo eos æquum putare, vt quem ipſe principatum longo tempore per multa pericula quæſiſſet, eius non ſinant eſſe dominum, nec liberam poteſtatem permittant relinquendi eius cuicunque per pietatem hunc honorem promerito, vt ad hoc præmium ſpectantibus maior fiat de pietatis officijs contentio: maximè cum ſaluo naturæ iure ne fas quidem ſit illis cogitare tale aliquid. neminem enim poſſe affectare parentis regnum, niſi qui eiuſdem optet interitum, quandoquidem viuo non detur ſuccedere. Se quidem nihil paſſum illis deeſſe eorum quæ Regijs liberis ab amantiſsimo patre præſtari conueniat, non ornamenta, non miniſterium, non delicias, coniugia quoque procuraſſe illuſtriſsima, alteri ſuæ ſororis, alteri Alexandro Archelai Regis filia collocata: &, quod maximum ſit, ne poſt talia quidem auſa, patria ſe poteſtate in eos vſum, ſed ad communem benefactorem Cæſarem adduxiſſe, & decedentẽ ex iure vel patris violati vel Regis per inſidias appetiti, ex æquo

Antipater præſens calumnijs, & abſens per literas Herodem in filios exacerbat.

Herodes Romam nauigat, & Cæſarem Aquileiam vſq; perſequitur.

Herodes apud Cæſarem filios accuſat.

ex æquo ſe cum eis apud talem arbitrum diſceptare. rogare tamen ne impunè ſit illis tantum facinus, néue ipſe cogatur in perpetuo metu vitam degere: quando ne illis quidem expediat poſt tam nefarios conatus ſolem inſpicere, & impunitatem auferre poſt proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina poſtquam Herodes magna vehementia filijs obiecit coram Cæſare, adoleſcentes, qui ne loquente quidem illo continere lacrymas poterant, tum verò perorata cauſa toti in fletus effuſi ſunt, nullius quidem tantæ impietatis ſibi conſcij, grauem tamen accuſatorem patrem ſuſtinentes: quòd neq; decorum eſſet contra eum liberè dicere, neque tutum cauſam ſuam deſerere. Quamobrem hærebant ancipites lacrymis ac gemitibus miſerationem ſibi quærentes, & hoc ipſo ſoliciti, ne viderentur perturbante conſcientia, defenſionem ſui expedire non poſſe, cum potius iuuenili imperitia & conſternatione impedirentur: quod tamen Cæſaris prudentiam non latuit, adeoq; omnium quotquot aderant mouebant miſericordiam, vt ne pater quidem accuſator immotus hoc affectu perdurare potuerit.

An. mũdi 3956 Ante Chriſtum natum 8.

Aliàs Cap. 9. Alexander & Ariſtobulus omnes lacrymis etiam parentem accuſatorem ad miſericordiam commouent.

CAP. VIII.

Alexandri defenſio, & cum patre reconciliatio.

TVM iuuenes vbi obſeruauerunt & illum iam flecti & Cæſarem, cæteroſq; partim condolentes ſibi, partim etiam non temperantes à lacrymis, alter illorum Alexander verſa ad ipſum Patrem oratione, ſic aggreſſus eſt obiecta diluere. Pater, quàm benevolo erga nos ſis animo, ſatis declarat hoc ipſum iudicium. Si enim aliquid triſte de nobis ſtatuiſſes, nunquam ad omnium ſeruatorem nos adduxiſſes. poteras enim vel pro regia, vel pro patria poteſtate in ſontes animaduertere. cæterùm adducere nos Romam, & hunc teſtem ac arbitrum facere, ſeruare volentis argumentum eſt. nemo enim ad fana ac templa adducit quem velit perdere. quòd ſanè cauſam noſtram aggrauat, qui quidem ipſi nos indignos vita cenſemus, ſi ſuſtinenda ſit læſa erga talem parentem pietatis opinio. quanto enim ſatius mori innoxios, quàm tanti ſceleris ſuſpectos viuere? Quare ſi veritati ſatis patrocinari poterimus, felices nos vel tuo iudicio, vel euaſo diſcrimine: quod ſi vincit calumnia, ſuperuacaneum fuerit nos ſolem hunc cernere. quid enim hoc non amota ſuſpicione profuerit? Videtur quidem in noſtram ætatem affectati regni crimen competere, & probabilius hoc facit infelicis matris calamitas. Sed vide obſecro an non idem crimen in quemuis noſtri ſimilem torqueri poſſit? Nihil enim prohibet quicunque Rex habeat liberos defuncta matri ſuperſtites, eos in ſuſpicionem vocare, quaſi patri ſtruant inſidias. Sed ſuſpicio non ſufficit in impietatis crimine. age proferat, qui poteſt, argumentum tentati facinoris, quod aliquam fidem calumniæ valeat aſtruere. Poteſt ne quiſquam indicare venenum paratum, aut coniurationem cum æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut ſcriptas contra te literas? cum tamen horum ſingula interdum de nihilo fingat calumnia. Grauis enim res eſt diſſidens inter ſe regia: & ſpes Principatus, quem tu ais pietatis præmium, ſæpè ad nefarios conatus praua ingenia perpulit. Nos certè nullius facinoris conuinci poſſumus. calumnias autem refellere apud obturatas aures quî poſſumus? Sed liberius quaſdam voces iecimus. At non in te pater, quod nefas eſſet, ſed in eos qui quicquid audiunt effutiunt. Matrem aliquis noſtrum deſleuit? at non quia mortua

Alexander ſuo & fratris nomine parentis accuſationẽ diluit.

An. mũdi 3956 Ante Christum natum 8.

sit, sed quia etiam post mortem, à quibus minimè debuit, malè audiat. Principatum affectamus quem pariter obtinet. Quid ita? Si nobis honores regij contigerunt, sicut re vera contigerunt, an non conatus noster est superuacuus? Sin minus, certè sperare licet. An te interfecto ab his expectari posset successio, quos post tam atrox facinus nec terra latura sint nec maria? Quid subditorum pietas, & totius gentis religio, tulisset scilicet parricidas scelere parto regno potiri, & sanctissimum à te instauratum templum ingredi? Quid, si cæteros contemneremus, posset ne quisquã interfector tuus pœnam euadere incolumi Cæsare? Non tam impios genuisti neq; tam stultos, sed infortunatiores fortè quam tuis etiam rebus est conducibile. Quod si neq; quod accuses habes, neq; quicquam deprehendisti, quid tibi potest tantæ impietatis fidem facere? Quia mater perijt. Sed illius fatum cautiores nos potius quàm iritatiores debuit reddere. Potueramus plura pro nobis afferre, sed quid opus est excusare quæ nunquam facta sunt? Quare ab omnium domino Cæsare, & nũc nostro arbitro, hoc tantum petimus, vt si reuera de nobis suspiciones potes ponere mi pater, viuamus quantumuis infelices. quid enim miserius quàm temerè insimulari criminis grauissimi? Sin à nobis timere tibi pergis, tua pietate salua, nostramet sententia damnemur. nec enim vsq; adeò cara nobis est vita, vt eam cum autoris molestia retinere velimus. His verbis & Cæsar ne antè quidem ad credendum calumniæ facilis, magis etiam flexus est, quòd intentis in Herodem oculis ipsum quoq; permoueri animaduerteret: & quot quot præsentes aderant solicitudo cepit de iuuenibus, non sine Regis inuidia apud omnes aulicos. nam absurditas calumniæ, iuuenumq; in ipso flore ætatis periclitantium miseratio, ad ferendam opem concitabat animos omnium: sed multo magis postquam tam cordatè Alexander accusationi patris respondit, manentibus reis in eodem habitu, & præmœstitia humentes oculos in terram demittentibus. Tandem alluxit spei nonnihil, vt videretur Rex ipse excusationis egere, qui sine vllis certis argumentis tàm temerè criminationem aggressus sit. Postremo Cæsar aliquantisper deliberabundus, hoc ipso iuuenes alioqui insontes peccasse pronunciauit, quòd non tales se parenti præstitissent, vt nulla posset in eos hærere suspicio. Herodem autẽ rogauit vt suspicari desineret, ac reconciliaretur filijs. Per iniquum enim esse habere eum fidem talibus calumnijs: & posse illos in posterum mederi offensis prioribus, & redintegrare mutuum amorem pristinum, si ad abolendas suspiciones veteres, vtriq; diligentius coleretur pietas. Post hanc admonitionem iuuenibus innuit. Quibus iam preces parantibus pater has non expectans prior flentes vnum post alium complectitur, compatientibus omnibus, qui aderant tàm ingenuis quàm famulis. Tum igitur post actas Cæsari gratias vnà discesserunt, & cum eis Antipater simulans se gratulari reuersis in gratiam. Sequentibus deinde diebus Herodes CCC. *talentis Cæsarem donauit, munera edentem Romæ, & congiarium diuidentem populo. Cæsar vicissim ei donauit dimidium redituum è metallis Cyprijs, & reliquum dimidium procurationi eius commisit: alijsq; hospitalibus officijs honorato, liberam potestatem permisit eligendi successorem quemcunq; è filijs, aut si mallet distribuendi regni in singulos. quod cum ille iam pararet facere, negauit se commissurum quin ille quamdiu viueret tàm regnum haberet in potestate quàm filios. His ita peractis Rex rursum Iudæam repetit. Quo absente Trachonitæ, non parua ditionis pars, ab eo defecerant, sed opera ducum quos in regno reliquerat*

Iuuenum miseratio omnium animos concitat.

Cæsar in hoc iuuenes peccasse pronunciat, quod se à suspicione immunes non seruauerint, ac parentem vt filijs reconcilietur, hortatur.

Herodes filijs reconciliatus.

Antipater se reuersis in gratiam, gratulari simulat.

Herodes 300. talentis Cæsarem donat.

Cæsar Herodi dimidium redituum è Cyprijs metallis donat.

Rebelles domantur.

reliquerat perdomiti, rursum coacti sunt imperata facere. Caterùm Herodes & filij nauigantes cum appulissent Eleusam oppidum Ciliciæ, quod Sebaste mutato nomine dicitur, offendunt ibi Archelaum Regem Cappadocum. Is excepto Rege perhumaniter, multum gauisus est obreconciliatos filios, & quòd Alexander eius gener egregiè refellisset obiecta crimina: datisq; vicissim regijs muneribus digressi sunt. Post hæc Herodes in Iudæam reuersus aduocata in templum concione quid ea in peregrinatione egisset exposuit: denarrataq; humanitate Cæsaris, & alijs rebus quas illos quoq; scire voluit, extremam orationem vertit ad filios: aulicosq; & cæteram multitudinem ad concordiam adhortatus est, pronuncians filios post se regnaturos, primum Antipatrum, deinde ex Mariamme natos Alexandrum & Aristobulum. Interim debere omnes se vnum respicere, & pro Rege habere atq; domino, non obstante senectute quæ ad regendum propter longam experientiam magis est idonea, præsertim non deficientibus alijs facultatibus, quibus & subditi in officio continentur & liberi. milites quoque cum suis ducibus si se vnum respiciant, felicem vitam acturos absque vllis perturbationibus. His peroratis dimisit concionem, quibusdam rectè visus dixisse, quibusdam secius. iniecta enim æmulatione inter filios, res omninò spectare ad aliquam mutationem videbantur.

An. mũdi 3956. Ante Christum natum 8.

CAP. IX.

Herodes quinquennale certamen ob absolutam Cæsaream celebrat.

PER idem tempus perfecta est Cæsarea, decimo anno postquam ædificari cœpta est, regni verò anno octauo supra vigesimum, Olympiade CXCII. in eius dedicatione magna fuit celebritas, & apparatus facti sunt sumptuosissimi. excitienim sunt ad certamen artifices Musici, & athletæ gymnicorum certaminum. ad hæc gladiatorum ac ferarum comparatus magnus numerus, & quicquid huius generis in precio est tàm Romæ quàm apud gentes cæteras. Consecratum est autem hoc quoq; certamen Cæsari, instaurãdum per singula quinquennia. Hunc omnem apparatum Rex suo sumptu magna ambitione vndecunq; curauit conuehi

Hedio & Ruffinus Cap. 5. aliàs Cap. 10. Cæsarea perfecta. An. mũdi 3957. Ante Christum natum 7.

Quinquẽnale certamen.

multa

An. mũdi 3957. Ante Christum natum 7.

multa in hoc conferente etiam vxore Cæsaris Julia, & mittente permulta pretiosa ex Italia, vt omnibus computatis sumptus ad D. *talenta accederet. Congregata ingenti multitudine spectaculorum gratia, legationes quæ à diuersis populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diuersorijs & mensis & continuis hilaritatibus, dum hominum frequentia spectaculis se totos dies oblectat, noctu verò conuiuijs & ostentatione magnificentiæ, cum insigni laude magnanimitatis regiæ. in omnibus enim studebat vt posteriora quæq; maiorem admirationem sui facerent: ferturq; ipsum sæpè Cæsarem & Agrippam dixisse, quòd maior quàm pro præsenti ditione esset Herodis magnanimitas, qui dignus videretur totius Syriæ atq; Ægypti imperio. Post hanc celebritatem & festos dies aliud oppidum exstruxit in campo qui dicitur Capharsaba, electo ad hoc agro aquoso & plantis idoneo, amne circumfluente ipsum oppidum, & luco circumdante pulcherrimarum arborum. hanc à suo patre Antipatro denominauit Antipatrida. deinde castellum matrẽ suam nomine referens supra Hierichuntem condidit, cui Cypron vocabulum imposuit, communito egregiè & instructo amœnis domicilijs. nec fraterni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherrima, primum turrim Pharo non minorem in ipsa vrbe, in defuncti monumentum Phasaëlum vocatam, propugnaculum vrbis munitissimum. deinde eiusdem nominis oppidum circa vallem Hierichuntinam condidit, quà itur ad septentrionalia: quo factum est vt circumquaq; situs ager antea penè desertus diligentius coleretur ab habitatoribus, phasaëliticus inde appellatus. Quin & reliquam eius beneficentiam enarrare perdifficile fuerit, quanta contulit in vrbes tàm Syriæ quàm Græciæ, & vbicunq; illum peregrinari contigit. plurimas enim adiuuit, aut exstructis publicis operibus, aut sicuti incœpta pendebant propter inopiam, pecunijs in absolutionem eorum erogatis. Inter hæc præcipua sunt quòd Rhodijs Pythium templum suo sumptu exædificauit, & ad compingendas naues multa argenti talenta præbuit. Nicopolitanis vrbem ad Actium à Cæsare conditam habitantibus maiorem partem publicorum operum suis perfecit impendijs. Antiochensibus vrbem Syriæ maximam habitantibus, secante mediam eius longitudinem platea, hanc ipsam vtroq; latere ornauit porticibus, & viam eius subdiualem lapide polito strauit, non tàm ad ornamentum vrbis quàm ad incolarum commoda. Ludos etiam Olympios non satis respondentes suæ celebritati propter inopiam, adiuuit attributis annuis reditibus, quo splendidius & sacrificia fierent, & alia quæ ad decorandum tam frequentem conuentum pertinent: pro qua munificentia perpetuus agonotheta declaratus est. Hic alius quispiam miretur in vno homine tantam diuersitatem ingenij. Si enim spectemus eius liberalitatem ac beneficentiam qua erga omnes vsus est, non possumus non dicere eum natura beneficentissimum. ediuerso si iniurias eius & sæuitiam in subditos atq; etiam coniunctissimos consideremus, fateri cogemur hominem fuisse durum, inexorabilem, & ab omni alienũ modestia. atq; ita pugnantes inter se voluntates habuisse videbitur. Ego verò aliter credo, & vtrunq; ab vna causa profectum existimo. Eo enim quòd honoris esset cupidissimus, & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, sicubi spes esset aut in præsens laudis, aut in posterum memoriæ: quare quòd esset supra facultates sumptuosus, cogebatur molestus esse subditis. nam cum in alios erogaret plurimum pecuniæ, necesse erat eam aliquando malè quærere. Deinde sciens se ob eas*

Cæsar & Agrippa Herodis magnanimitatem celebrant.

Antipatris extructa.

Cypron conditum.

Phasaelus turris & oppidum.

Pythium templum ab Herode extructum.

Olympij ludi.

Herodes cur in extetos liberalis, in suos sæuus fuerit.

eas iniurias inuiſum ſubiectis, eas offenſas lenire videbat difficile. neq; enim poterat niſi vellet reditus minuere. itaq; abutebatur ſuorum odio in ſuum commodum. nam ſi quis illorum non per omnia ſeruitutem toleraret, aut videretur velle dominationem eius excutere, in tales impotenter ſæuiebat non aliter quàm in hoſtes, nullo cognatorum aut amicorum diſcrimine, quòd ſolus vellet honorari ab omnib. Quàm autem honoris cupidus fuerit colligere licet ex his ipſis honoribus quos ille Cæſari & Agrippæ cæterisq; eius amicis exhibuit. volebat enim exemplo eſſe ſuis, vt quemadmodum ipſe præſtantiores coleret, ſic etiam coleretur ab omnibus: & hoc pacto ſatis declarabat cuius rei natura eſſet appetentiſſimus. Sed Judæis per leges patrias non licet hoc modo potentiores colere, quos neceſſe eſt maiorem rationem iuſti & æqui habere quàm officiorum talium: quibus ſatis incommodum erat quòd non poſſent ſtatuis & templis demereri Regis gratiam, & ſimilibus adulationibus explere inſanam cupiditatem glorioſi hominis. Atq; hæc mihi cauſa videtur cur Herodes erga familiares & conſiliorum participes iniquior, erga exteros & alienos tanto beneficentior fuerit.

An. mũdi 3957 Ante Chriſtum natum 7.

Herodes honoris cupidus.

CAP. X.

Iudæorum Cyrenenſium & Aſiaticorum ad Cæſarem legatio.

ASIATICI autem & Cyrenenſes Judæi multum affligebantur ab earum regionum ciuitatibus, qui cum à priſcis Regibus accepiſſent ius ciuitatis ex æquo cum cæteris, tunc multas iniurias à Græcis patiebantur, quaſi exportarent pecunias, & eſſent noxij reliquis ciuibus, Cumq; Græci nec finem nec modum iniuriarum facerent, coacti ſunt per legatos de eis apud Cæſarem conqueri. is reſcripſit ad prouincias, placere vt Judæis ſeruetur æquale ius cum alijs. cuius reſcripti exemplar ſubijcimus, quò teſtatius fiat quomodo erga nos affecti fuerint imperatores veteres. Cæſar Aug. Pont. Max. Trib. poteſtatis ita cenſet. Quoniam Judæorum gens ſemper fida & grata fuit Po. Rom. non nunc tantum, ſed ſuperiori etiam tempore, præcipue patri meo Imp. Cæſari, ſub Hyrcano Pontifice: placet mihi de communi iurati ſenatus ſententia, Judæos vti proprijs ritib. ac legibus, ſicut vtebantur tempore Hyrcani Pont. Dei Max. & fanis eorum ius aſyli manere: licereq; eis votiuam pecuniam per certos homines mittere Hieroſolyma: neque cogi ad præſtanda vadimonia ſabbatis, aut pridie ſabbatorum poſt horam nonam in paraſceue. Quod ſi quis deprehendatur furari ſacros libros aut ſacram pecuniam ex locis eorum religioſis, hunc teneri ſacrilegij, & bona eius addici ærario Rom. pop. Suggeſtionem etiam eorum oblatam mihi per C. Marcium Cenſorinum, pro ea pietate qua omnes homines complector, iubeo cum hoc decreto dedicari in illuſtri loco, quem vniuerſa Aſia meo nomini conſecrauit apud Argyram. quod ſi quis contra decretum auſus fuerit, non mediocri pœna mulctabitur. Inſcriptum eſt columnæ in templo Cæſaris. Cæſar Norbano Flacco S. Judæis vbicunque gentium degentibus ſacram pecuniam ex veteri inſtituto Hieroſolyma mittere nemine prohibente liceat. Hæc Cæſar. Agrippa quoque pro Judæis ſcripſit in hunc modum. Agrippa Epheſiorum magiſtratibus, ſenatui, & populo S. Pecuniæ ſacræ quæ Hieroſolyma mitti ſolet more patrio, procurationem ac tutelam penes Judæos eſſe volo in Aſia: & & ſi quis ſacram Judæorum pecuniam furatus ad aſyla confugerit, eum inde abſtractum dedi ad pœnam Judæis quo iure abſtrahuntur ſacrilegi. Syllano

Hedio & Ruffinus Cap. 6. al. 11. Iudæi Aſiatici & Cyrenenſes afflicti, legatis ad Cæſarē miſſis, immunitatem conſequuntur.

Agrippa Epheſiorũ magiſtratibus pro Iudæis ſcribit.

Syllano.

An. mũdi 3957 Ante Christum natum 7.

etiam magistratui scripsit, ne Iudæi sabbatis cogantur ad præstanda vadimonia. M. Agrippa Cyrenæorum magistratibus & senatui S. Iudæi Cyrenenses,

Cyrenæorum magistratibus.

pro quibus iam Augustus scripsit Flauio Lybiæ præsidi, aliisq; eius prouinciæ magistratibus, non esse vetandos mittere ex more sacram pecuniam Hierosolyma: conquesti sunt nunc apud me, vexari se improborum quorundam sycophantijs, & vetari hoc facere prætextu quorundam tributorum quæ tamen non debentur. Hos ego suo iuri suisq; moribus relinqui iubeo. & si qua in vrbe pecunia

C. Norbanus Flaccus pro Iudæis scribit.

sacra intercepta est, eam per delectos ad hoc idoneos Iudæis restitui. C. Norbanus Flaccus procos. Sardianorum magistratibus S. Cæsar mihi scripsit, iubere se neminem Iudæorum vetari iuxta patrium morem collectas pecunias Hierosolyma mittere. quare ego quoque vobis scribo de hac re, ne vos lateat

Iulius Antonius Procos.

tàm mea voluntas quàm Cæsaris. Nec aliter Julius Antonius procos. scripsit: Ephesiorum magistratibus senatui ac pop. S. Asiam habitantes Iudæi Febr. Idibus reddenti mihi ius apud Ephesum indicauerunt, Cæsarem Aug. & Agrippam concessisse sibi vti patrijs legibus & moribus, primitiasq; suo quemque arbitratu pietatis ergo conferre, deportandas absque impedimento ad templum Dei maximi: rogaueruntq; vt ab illis concessa meo consensu rata habeam Quare scire vos volo, me quoque iuxta Cæsaris & Agrippæ decreta permittere, vt quicquid volunt iuxta patrium morem nemine prohibente faciant. Hæc decreta in hoc apposuimus, vt, quoniam scripta nostra in Græcorum manus peruentura sunt, ostenderem eis iam inde à maiorum ætate hunc honorem nobis habitum, ne prohiberemur per potestates publicas vti patrijs moribus, imò illorum consensu religione concessa Deum coleremus. quæ quidem eò crebrius inculco, vt flectam gentes exteras, & odium nostri, cuius nullam rationem habent idoneam, eorum animis eximam. nam moribus nulla gens eisdem vtitur perpetuò, sed oppidatim ferè in his fit mutatio. Iustitia verò omnibus hominibus ex æquo competit, res vtilissima tàm Græcis quàm barbaris, cuius maxima in nostris legibus habetur ratio, nosq; omnibus, modò eis inuiolatas seruemus, caros ac amicos potest reddere. quamobrem rogatos omnes volumus, vt non tàm nos ob diuersum vitæ genus horreant, quàm complectantur ob virtutis studia. Hæc enim communis est omnibus, & sine hac non potest humana vita consistere. Nunc ad historiæ contextum redeo.

CAP. XI.

Herodes opus habens pecuniâ, sepulcrum Dauidis subijt.

Hedio & Ruffinus Cap. 7. al. Cap. 12.

Auri sacra fames.

HERODES multum pecuniarum domi foris q; profundens, audito quòd Hyrcanus qui ante eum regnauit, recluso Dauidis sepulcro tria millia talentorum argenti extulisset, superesseq; multo plura quæ possint quantumuis magnis sumptibus sufficere, multo tempore animum habuit idem aggredi. Tunc verò noctu apertum sepulcrum ingreditur, cum prius accuratè cauisset ne hoc resciret populus, assumptis tantùm amicorum fidissimis. Depositas tamen pecunias non inuenit sicut Hyrcanus, sed mundi precioſi & aureorum ornamentorum vim magnam inde sustulit. his inuitatus ad diligentius scrutandum, interius processit, vsq; ad conditoria corporum Solomonis ac Dauidis: vbi duos satellites amisit, erumpente (vt fertur) ex adytis flamma contra progressos temerè. quo casu territus exiuit, & tactus religione ad expiandũ se in aditu sepulcri monumentum è

Herodes duos satellites in Dauidis monumento amittit.

candido

candido marmore condidit ſumptuoſiſsimis impendijs. eius operis & Nicolaus illius temporis ſcriptor meminit, ſed non item de deſcenſu Regis, prater decorum id factum exiſtimans: idq; more ſuo fecit. Viui enim Regis hac auribus dedit, captans gratiam, & ea tantũ attingens quæ ad gloriam illius pertinere viſa ſunt. quin & multa eius apertè iniuſta facinora aut alia ſpecie afficta fucauit, aut, quantum potuit, occultare ſtuduit: quandoquidẽ etiam crudelitati in Mariammen ac filios ſpecioſam cauſam adſtruere conatur, illam impudicitiæ, hos inſidiarum patri paratarum inſimulans: & hoc toto opere facit perpetuò, quæ rectè ac iuſtè Rex geſsit nimijs extollens laudib. cõtraria verò diligenter excuſans. Sed illi ob quam dixi cauſam danda venia, non tàm ad poſteritatis cognitionem, quàm ad gratificandũ ſuo Regi ſcribenti. Nos verò qui & generis propinquitate Aſamonæos Reges contingimus, & ſacerdotij honore fungimur, turpe ducentes mendacium, incorruptè res geſtas exponimus, ſalua reuerẽtia poſterorũ Regis illius, qui etiam nũc rerum potiuntur, maiorẽ tamen veritatis rationẽ habentes cum ipſorum quoq; venia. Caterùm Herodis domus poſt violatum ſepulcrum cœpit labi in deterius: ſiue diris vltricib. in eam partẽ incumbentib. quæ iam antè malè habebat: ſiue forte fortuna talis calamitas incidit in ea tempora, vt meritò videri poſsit impietatis præmiũ. Diſsidium enim erat in aula bello ciuili ſimile, & odia mutua concertantia calumnijs. Sed inter omnes eminebat Antipatri contra fratres artificioſa machinatio, qui per alios inuoluens illos falſis criminationibus, ipſe patrocinium eorũ ſæpè ſimulabat, vt approbata ſua beneuolentia facilius iuuenes clàm poſſet opprimere: atq; talib. verſutijs circũueniebat patrem, vt putaret hunc ſolùm incolumitatis ſuæ curã gerere. quapropter etiã Ptolemæum procuratorẽ ſuũ Rex Antipatro cõmendauit, & cũ matre eius omnia communicauit conſilia, adeò vt nihil non horũ arbitratu gereret, & infenſum eum redderent his quos exoſos Regi eſſe ipſorũ intererat. Mariãmes verò filij rem indies ferebant agrius, propter nobilitatẽ indignantes ſuo loco ſe dimoueri ac deterioribus cedere, & tantum nõ in ordinẽ redigi. Quin et vxores ipſorum eiſdẽ laborabant paſsionib. quarum altera Alexãdro nupta Archelai filia Glaphyra odio mutuo proſequebatur Salomẽ, tum propter mariti amorẽ, tum quòd inſolentius ſe erga filiã eius gereret. ea nupta erat Ariſtobulo, quã illa ſibi honore æquari ferebat muliebriter. atq; hac altera contentione accedente, ne Pheroras quidẽ Regis frater alienus erat à diſcordia. habebat enim priuatam cauſam ſuſpicionis & odij. Inciderat in amorem ancillæ propriæ tam inſanum, vt oblatã ſibi à Rege in coniugium filiam faſtidiret, contentus ancillæ complexib. Id agerrimè tulit Herodes, videns germanum affectum à ſe tot beneficijs, & penè regni ſocium, non reſpondere pietate mutua, & infortunatum ſe fratrem exiſtimans: & cum non valeret Pheroram ad æquiorẽ mentẽ reducere, puellam collocauit cum Phaſaeli filio. procedente deinde tempore ratus iam deferbuiſſe fratris cupidines, conqueſtus de repulſa, alterius conditionẽ ei detulit, quæ Cypros nomine dicta eſt. Tum Ptolemæus Pheroræ conſulit, ne pergat fratrem contemnere, & ab amore turpi reſipiſcat, propter quẽ ſtultum ſit priuare ſe Regis amicitia, & in eius vicem odium ac tranquillitatis iacturã incurrere. Ille intelligẽs hoc ſibi vtile, q̃ iã antè calumnijs appetitus veniã à Rege cõſecutus fuerat, mulierẽ iam filij matrẽ ex ſe factã ablegat: & Regi pollicetur ducturum ſe filiã eius alterã: condixitq; diẽ trigeſimum ad celebrãdas nuptias, iureiurãdo interpoſito nihil ſibi poſthac cum ablegata

An. mũdi 3957. Ante Chriſtum natum 7. Notatur Nicolaus Hiſtoriographus.

Ioſephus ex Pontificali Aſamonæorum genere

Diſſidium in domo Herodis.

Antipatri contra fratres artificioſa machinatio.

Rixæ muliebres.

Pheroras Herodis filias in cõiugium oblatas faſtidit.

An. mũdi 3957. Ante Christum natum 7.

legata fore commercij. elapso autem præfinito tempore in tantum amori succubuit, vt non staret pollicitis, & rursum reuolueretur ad pristinam mulieris consuetudinem. Ibi tum Herodes non amplius potuit iram tegere, sed sæpè iaciebat voces quasdã, signa alienati à fratre animi: nec deerant multi qui per occasionem hunc eius affectum fouerent calumnijs. Jamq; nec dies abibat vlla nec hora, quin aliquid ei nouarum turbarum accideret, commissis inter se necessitudinib. quas natura volebat esse carissimas. Nam & Salome infensa Mariammes filijs ne filiam quidem nuptam Aristobulo adolescentum alteri sinebat frui caritate mutua, pelliciens ad effutienda & prodenda secreta coniugum colloquia: & si quid, vt assolet, offensiuncularum incideret, exacerbans multis suspicionib. quo factum est vt secreta eorum expiscaretur omnia, & puella quoq; iuuenem exosum redderet. illa verò in matris gratiam sæpè narrabat, quod illi, quoties soli essent, crebram mẽtionem Mariammes facerent, & odiosè de patre loquerentur: minarenturq; si Principatus ipsis contingeret, reliquarum Regis vxorum filios scribas se facturos in oppidulis. ad hoc enim conducibilem illis fore literaturam, cui tum darent operam. vxores etiam regias, si quando viderent matris ornamenta vsurpare, pro præsentib. delicijs vestituros se cilicijs, inclusas vbi ne solem quidem liceat aspicere. Hæc mox Salome Regi renunciabat: quæ ille tametsi permolestè ferret, emendare tamen malebat quam punire. maximè autẽ exasperabatur suspicionib. & indies seipso peior, omnib. omnium rumorib. credebat. attamen tunc obiurgatione filios castigasse contentus, & illorum respõsione placatus aliquantisper quieuit. Sed mox malum recruduit. Pheroras enim Alexandrum cõuenit maritum, vt diximus, Glaphyræ Archelai filiæ: aitq; se audisse ex Salome, Herodem ardenter amare Glaphyrã, nec posse hunc affectum excutere. hoc audito iuuenis zelotypus vehemẽter excanduit: & quicquid honoris ac comitatis Herodes mulieri exhibebat in gratiã filij, quod quidem ferè quotidianum erat, in peiorem partem interpretabatur, suspicione concepta ex his quæ audierat. neque diutius potuit eam indignationem concoquere, sed adito patre cum lacrymis ei sermonẽ Pheroræ aperit. quamobrem ille magis adhuc turbatus est, non ferens insimulari se falsò tam turpis criminis, multa querens de suorum malicia, à quibus pro beneficijs talem reportaret gratiam. Moxq; accersitum Pheroram adortus iurgio, pessime, inquit, omniũ mortalium, eóne ingratitudinis prolapsus es, vt talia de nobis vel dicas vel cogites? nonne deprehendo tuum propositum, quòd non conuicio tenus hæc dixisti filio, sed vt insidias & veneficia hoc pacto in caput meum strueres? Quis enim, nisi bono aliquo genio ductus vt iste, filius pateretur patrem suspectum impunè ferre talem iniuriam? Vtrum tibi videris sermonem in animũ, an in dextrã eius gladium inseruisse, quo parentem conficeret? aut quid tibi voluisti, cum & ipsum & fratrem oderis, in me tantum calumniando simulans beneuolentiam, & ea dicens quæ salua pietate ne cogitari quidem poterant. apage te hinc post tam peruersum erga fratrem benè meritum animum. Et tu quidem quoad vixeris tua conscientia fruere: ego verò dabo operam vt sim meis melior, neque dignas pœnas exigens, & maioribus quàm digni sint beneficijs eos prosequens. Sic destomachante Rege Pheroras cum in manifesto crimine deprehensus teneretur, Salomes ait hoc esse commentum, & ab ea prima hos sermones profectos esse. Quo audito illa (nam fortè aderat) composito ad verborum fidem vultu exclamat, non esse hæc

Salome filiam ad effutienda & prodenda secreta coniugum colloquia pellicit.

Pheroras Herodem, dum illum ardenter amare Glaphyrã dicit, vehementer commouet.

Salome se purgat.

sua,

ſua,& omnes hoc vnum agere,vt eam inuiſam Regi faciant,& de medio tollant Herodis amantiſſimam,& præcauentem ipſius pericula. nunc verò etiam maioribus ſe appeti inſidijs. ſolam enim autorem fuiſſe fratri, vt, abiecta qua ſe oblectabat muliercula, filiã Regis duceret,& hanc eſſe cauſam odij. hæc illa loquente, ſimulq; capillos ſibi vellente,& pectus plangente, ſpecies quidem negantis erat veriſimilis, ſed mala mens diſſimulabatur geſtu fictitio. Pheroras autem mediius tenebatur, ne prætextum quidem vllum ſui facti inueniens, cum non inficiaretur ſe dixiſſe,& audiſſe eadem perſuadere non poſſet. ea perturbatio non ſine altercatione durauit aliquandiu. tandem Rex *pertæſus & fratrem & ſororem ablegauit: collaudata q; filij temperantia,& quod hos ſermones ad ſe detuliſſet, admodum ſerò ad curam corporis ſe contulit. Poſt hanc contentionem malè audiebat Salome, quod videretur autor huius calumniæ:& vxores* Regia *malè ei volebant, quòd ſcirent moroſam & variabilem,& pro tempore nunc inimicam nunc beneuolam. Semper igitur aliquid contra eam Herodi occinebant, arrepta occaſione ex caſu quodã fortuito. Erat Arabũ Rex Obodas, homo ſegnis & ocio deditus: negocia verò eius adminiſtrabat Syllæus vir callidus, ætate florens & corporis ſpecie. hic cum propter quadã negocia ad Herodem veniſſet, contemplatus vnà cœnantem Salomen animũ ad eam adhibuit: compertoq; eſſe viduã, venit cum ea in colloquium. illa quæ deterius quàm ante tractabatur à fratre, & nonnihil tacta forma iuuenis, non abhorrebat à nuptijs:& cum per eos dies frequentarentur conuiuia, exiſtebant multa non mediocria ſigna quod conſenſus & mutuus amor inter eos intercederet. Hæc vxores Regi non ſine deriſione referebant. Herodes autem hoc non contentus ſciſcitabatur ex Pherora,& iubebat eum inter cœnam obſeruare, quomodo erga ſe inuicem affecti ſint. ille renunciauit quòd nutibus & mutuis aſpectibus ſatis indicarent quò tenderent. Poſt hæc Arabs iam ſuſpectus abijt. elapſis deinde duobus aut tribus menſibus hanc ipſam ob cauſam reuerſus,& collocutus de hac re cum Herode, poſtulauit, vt Salomen ſibi collocaret. fore enim ei hanc affinitatem vtilem propter Arabum commercia, quorum principatũ & deberi ſibi,& iam magna ex parte contigiſſe. De quo cum ille ad ſororem retuliſſet, per contando an ei nubere ſit animus, mulier facilè aſſenſum præbuit. poſtulantibus deinde vt Syllæus accenſeretur in Iudæorum religionem,& tum demum vxorem duceret, alioqui non eſſe licitum: ille facere hoc non ſuſtinuit, lapidandum ſe dicens à populariſ ſi faceret: atq; ita re infecta diſceſſit. ex eo tempore Pheroras Salomen inſimulauit intemperantiæ, ac magis etiam vxores* Regia, *dicentes eam conſueuiſſe cum Arabe. Et puellam, quam fratri deſponſatã ille domeſticæ muliercula illecebris victus recuſauit ducere, Herodes in ſororis gratiã collocaturus Salomes filio nato è Coſtabaro mutauit ſententiam perſuaſus à Pherora, negante adoleſcentem amaturum talem ſocerũ propter patris ſui eadem,& æquius cenſente, vt ipſius filius eã ducat, ſucceſſurus in tetrarchiæ dominium. quod vbi is perſuaſit, impetrauit prioris offenſæ veniam. Mutatis igitur ſponſalibus puella data eſt nuptum adoleſcentulo, addita* C. *talentorum dote. Nec interim ceſſabant turbæ domeſticæ, imò augebantur etiam, à turpibus initijs progreſſæ vſq; ad calamitates triſtiſſimas. Erant in delicijs Herodi propter formam eunuchi tres, vnus à poculis, alter ab epulis, tertius cubicularius, quorum opera etiam in ſerijs regni negocijs vti eſt ſolitus: hos quidam ad Regem detulit corruptos eſſe ab Alexandro filio accepta magna*

An. mũdi 3957. Ante Chriſtum natum 7.

Effectus calumniarum.

Syllæus Arabs Salomen in vxorẽ petens repulſam patitur.

Herodes filiam Pheroræ filio dat coniugem

Odij filij in patrem proditur.

An. mũdi 3957. Ante Christum natum 7.

vi pecunia: & quæstionibus examinati ecquid cum illo habuissent consuetudinis, rem fassi sunt: præterea nullius tentati cõtra patrem facinoris se esse conscios. admotis deinde acrioribus tormentis, victi necessitate, ministris magis magisq; in gratiam Antipatri sauientibus, aiunt Alexandrum innatum contra parentem odium alere: hortatumq; eos vt Herodem desererent iam inutilem, facientemq; fucum ætati, & senium dissimulantem tincto capillitio. quin potius ipsi adhiberent animum, potituro vel inuito patre regno debito, expectarentq; breui dignitatem primariam. iam enim non tantum generis prærogatiuam sibi suffragari, sed instructa etiam ad inuadendam dominationem omnia. staturos pro se multos duces militum, multos amicos Regios, paratos quiduis vel agere vel pati in ipsius gratiam. His auditis Herodem totum ira & timor occupat, quòd filij verba & contumelioſa viderentur, & minacia: vtroq; igitur exacerbatus verebatur, nequid grauius cõtra se conflatum esset, quàm vt eodem temporis momento posset cauere & occurrere. quamobrem non ausus palàm inquirere, per dimissos clancularios exploratores rem gerebat, omnes suspectos iuxta habens atque inuisos, & in suspicionibus etiam de immeritis securitatem suã collocans: quarum adeò nullus erat finis, vt quò quisque ei coniunctior esset, eo magis timeretur, vt tanto ad nocendum potentior. Cæteros cum quibus ei nulla intercedebat familiaritas, vel nominari à delatore sat erat, moxq; ad suam securitatem pertinere putabat illorum interitus. Postremo etiam domestici anxij de incolumitate propria in seipsos versi sunt, tutissimos rati, qui alios præuenirent calumnijs, certissimumq; hoc ad salutem remedium: qui mox voti compotes hoc ipso aliorum in se conciebant inuidiam, videbanturq; merito retaliandi, & sic accipiendi, vt ipsi tractassent alios. Iamq; etiam priuatas simultates hoc modo exercebant, moxq; deprehensi eadem patiebantur, occasione contra inimicos vtentes pro laqueo, quo paulo pòst ipsi comprehendebantur. Rex enim velox erat ad pœnitentiam, eo quòd multos conuictos tolleret: quod tamen non in hoc proderat ne similia posthac faceret, sed contentus erat delatores eorum pari mulctasse supplicio. Tantum erat tunc in aula Regia perturbationum ac formidinum. Multis etiam intimis amicis denunciauit, ne vel in conspectum suum venirent, vel intra limina palatij, maximè his qui fiducia meritorum hactenus ei reuerendi fuerant. Andromacho enim & Gemello veteribus amicis, & qui plurimum Regem tam legationibus quàm consilijs iuuerant, filiosq; eius instituerant, & maiorem cæteris habebant fiduciam, amicitiã renunciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexander vtebatur familiariter: Gemello verò quòd ipsum sciret fauere iuueni. nam & inter educatores eius ac eruditores fuerat, & Romanæ peregrinationis comes hæserat. Nec dubium est quin grauius aliquid in eos libenter statuisset, ni obstaret virorum claritas: quare contentus est tum ablegatis ademisse autoritatem, vt posita proborum hominum reuerentia debaccharetur licentius. Horum porrò omnium malorum fax erat Antipater, qui ex quo primum tempore patrem animaduertit formidinibus obnoxium, consiliorum ei socium se adiungens accendebat hominis sæuitiam: & tunc videbatur egregiè fungi officio, si daret operam, vt quicunque reniti possent tollerentur de medio. Tunc igitur pulso Andromacho & reliquis amicis liberioribus, primum Rex quot quot putabat Alexandro fidos examinauit tormentis, num cuius tentati contra se facinoris essent conscij. illi verò immoriebantur cruciatibus, quòd nihil

Herodes quibuſuis calumnijs fidem adhibens multos iniuſtè interficit.

Hedio & Ruffinus Cap 8. Herodes Andromacho & Gemello amicitiam renunciat.

Antipater omnium malorum fax.

Propter Alexandrum multi tormentis examinantur.

nihil haberent dicere. atque hoc acrius incumbebatur quæstionibus, quod præ- An. mũdi 3957. *ter opinionem nullum deprehendi posset ne cogitatum quidem maleficium. Et* Ante Christum *Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à veritate malle quàm à* natum 7. *fide erga dominos & amicos discedere, vrgebaturq; vt secreta perquirerentur apprehensis pluribus. Tandem vnus è multis tormenta non ferens, ait se non semel audisse iuuenem dicere, quoties laudaretur à proceritate staturæ, aut sagittandi peritia, caterisq; virtutibus eximijs, hæc à natura ornamenta sibi magis concessa quàm beneficia. patrem enim præ inuidia his offendi omnibus. quapropter quando simul inambulent contrahi se de industria & submitti, ne appareat procerior, & in venatorijs iaculationib. illo præsente destinata non ferire, quòd norit genitoris ingenium nõ ferentis laudari filium. Hæc verba dum expenduntur intermissis tormentis adiecit, conspirasse eum cum fratre Aristobulo, vt in venatione patri insidias strueret, quibus si ille esset oppressus, tum regnũ postulaturus Romam perfugeret. Inuentæ sunt etiã iuuenis literæ ad fratrem scriptæ, conquerentis de patre, non rectè factũ, quòd Antipatro addixisset agros, ex quibus ad eum redirent* CC. *talenta annua. Tum verò Herodes probabili, vt ipsi videbatur, argumento confirmatus in suspicione, Alexãdro comprehenso iubet inijci vincula: & rursum incipit sæuire, quamuis ne ipse quidem auditis satis crederet. neque enim excogitare poterat, cur deberet ab illis per insidias appeti: & querelæ illæ pueriles contentiones videbantur, nec verisimile post manifestũ parricidiũ voluisse eos Romam petere. quamobrem volens maius aliquod impietatis argumentum inuenire, soliciteq; cauens, ne videretur filiũ temerè damnasse ad vincula, & quæstioni subijciens honoratiores Alexandri amicos, non paucos eorũ nihil tale confessos interfecit. Cumq; tota Regia tumultu, terrore, ac tormentis perstreperet, iuuenis quidã in tali necessitate constitutus dixit Alexandrum Romã ad amicos literas misisse, rogantem, vt curarent se accersiri à Cæsare, indicaturum de quibusdã contra illũ conspirationibus, quando pater societati Romanorũ prætulerit Mithridatis Parthorum Regis amicitiam. addidit habere eum venenum, quod apud Ascalonem paratum sit. His auditis Herodes credidit, consolantibus eum in calamitate adulatoribus, quòd non temerè quidquam faceret. venenum tamen summa cura quæsitũ nusquam inuentum est. Caterum Alexander oppressus malis adeò non cessit, neq; inficiatus est, vt patrem exasperaret amplius: siue volens: pudefacere facilitatem eius ad credendum calumnijs: siue vt, si forte crederet, inuolueret eum cum tota Regia magnis calamitatibus. Quatuor enim libellos à se conscriptos eimisit, negans opus esse tormentis plurib. structas enim insidias, participesq; eorũ esse Pheroram & amicorũ fidelissimos: Quin & Salomen obrepentem noctu cum inuito se esse cõgressam, omnesq; eo tendere, vt, illo sublato, optatam assequerenter licentiam. eiusdem conspirationis arguebãtur & Ptolemæus & Sapinnius, præ cunctis Regi fidissimi. nec aliter quàm rabie quadam occupati in se inuicem efferabantur homines pridem amicissimi, non defensione, non coargutione expectata tantisper dum veritas pateret, indicium præueniente supplicio. alij vinciebantur, alij necabãtur, alij nihil latius exspectantes moras ipsas quàm representationem malorũ agrius ferebant: ingensq; mœror ac torpor fœdabat pristinam felicitatem Regiæ. Ne Herodem quidem ipsum vitæ in tali perturbatione non tædere poterat, cui, quòd nemini se auderet credere, pro tormento erat futuri exitus expectatio: sæpeq; illi obuersabatur*

Alexandri in vincula coniecti amici quæstioni subũciuntur.

Alexãdrum quidam quòd Romam cõtra parentem ad amicos, literas miserit, accusat.

Alexander indicatis etiam socijs facinoris perpetrandi, faretur insidias patri structas.

Herodes in aula calumnijs & cædib. refertæ vitæ suæ tædet.

irruens

An. mũdi 3957. Ante Christum natum 7.

irruens gladio stricto filius, noctes atque dies nihil aliud volutanti, vt iam minimum abesset ab insania.

CAP. XII.

Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. Aliàs 13.

DVM ita Herodes animo angitur, Archelaus Cappadocum Rex de filia & iuuene genero solicitus, tum amici quoque vicem miseranis inuoluti tam perplexis & turbatis negocijs, officij sui putauit profectionem ad eum suscipere. Quem vbi sicut audierat affectum inuenit, importunam rem putauit si obiurgaret ac temeritatis & nimiæ credulitatis argueret. fore enim vt ille ex aduerso contendens & excusare se studens exacerbaretur amplius. Quapropter aliam rationem commentus est qua res affectas componeret, indignatione versa in iuuenem, asserens Rex*em nihil præter æquitatem, sed omnia rectè fecisse: se quoque diremptum illud coniugium, ac ne filiæ quidem parsurum, si sceleris conscia non fecisset indicium. Tum Herodes vbi præter opinionem vidit hominem pro se læso tam grauiter excandescere, asperitate remissa, & factum suum iusta æstimatione volens expendere, paulatim ad paternos affectus redijt. Famq; vtroq; flexo ad misericordiam, quoties aliquis obiecta à iuuene crimina refelleret, ad iram commouebatur* Rex*: postquam verò Archelaum quoque accusationem aggredi vidit, lacrymis affectum prodens, rogabat illum ne nimium indulgeret iræ, néve propter iuuenis erratum coniugium dirimeret. Tum Cappadox nactus eum iam mitiorem, cœpit crimina transferre in amicos, qui deprauarent hominem iuuenem & rudem omnis malicia, præcipuè fratrẽ* Regis *vrgens suspicionibus. Nam cum & Pheroras in Herodis indignationem incurrisset, intelligens reconciliatorem neminem Archelao magis idoneum, at ratus illum adijt, alia quoq; desperantis de salute signa præferens. qui non despexit preces supplicis, negans tamen sibi facile tam citò flectere offensum Regis animum. Satius esse, vt ipse à fratre veniam peteret, prius confessus se fuisse causam horum omnium. eam confessionem profore multum ad leniendam iracundiam, ac tum demum se quoq; opportunius deprecatorem accessurum. paruit ille consilio, quod vtriq; cessit feliciter. nam & iuuenis præter opinionem exemptus est criminationibus, & Pheroram Archelaus reposuit in fratris gratiam: ipse quoque inita maxima gratia apud Regem in tam difficili ipsius tempore, lætus in Cappadociam profectus est. nam & cum muneribus dimissus est preciosissimis, & facilè primum inter amicos locum obtinuit. Conuenit etiam inter eos, vt Herodes Romam peteret, quandoquidem de hoc negocio Cæsari scripserat: fecerunt q; simul iter vsque Antiochiam. ibi præsidem Syriæ Titum reconciliauit Archelao, atque ita in Iudæam reuersus est.*

Hedio & Ruffinus Cap. 9. Aliàs 13. Archelaus Cappadocum Rex, Herodem indignationem in generum simulat, eũq; ad paternos affectus reducit.

Archelaus Alexandri crimina in amicos, præcipuè verò in Pheroram transfert.

Pheroras Herodi se causam perturbationum fuisse ingenuè fatetur, & fratri Alexandro recõciliatur.

Herodes cum Archelao Antiochiam vsq; iter facit.

CAP. XIII.

Trachonitarum defectio.

An. mũdi 3958. Ante Christum natum 6.

Arabici belli causæ. Trachonitis Herodi donatur à Cæsare, Aliàs cap. 14.

ILLE verò dum Romam profectus interim à regnò abest, bellum Arabicum ex hac causa exortum est. Incolæ Trachonis, quam regionem Zenodoro ademptam Cæsar Herodi attribuerat, vetiti exercere latrocinia, cogebantur in studijs agriculturæ mitius degere. hoc vitæ genus nec ipsos delectabat, neque terra respondebat laboribus. tamen à principio cohercente Rege abstinebant iniuriam ab accolis,

lis, non ſine laude Herodis diligentiæ. Sed quando Rex *nauigauit in Italiam Alexandrum accuſaturus & commendaturus Antipatrum Cæſari, Trachonita ſparſo rumore de eius interitu defecerunt reuerſi ad priſtina latrocinia. tunc tamen abſente* Rege *à ducibus eius ſunt perdomiti. cæterum* XL. *ex his latronum principes captorum exemplo territi, relicto patrio ſolo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratũ Salomes coniugium. à quo cum munitum quendam locum accepiſſent habitandum, excurſionibus non Iudæam tantum infeſtabant, ſed totam Cœleſyriam, abigebantq; prædas in ſua receptacula, Syllæo præbente impunitatem & ſecuritatem maleficijs. Herodes autem reuerſus à* Romana *peregrinatione, comperit multa damna illata ſuis à latronibus. cumq; non poſſet eos in poteſtatem ſuam redigere, quòd eſſent ſub tutela Arabum, nec tamen iniuriam acceptam concoqueret, perluſtrata Trachone interfecit illorum domeſticos. quo facto illi irritatiores, maximè quòd legem haberent quæ iuberet domeſticorum cædem inultam non ſinere, contempto periculo totam Herodis ditionem agendo & ferendo perpetuis vexabant incurſionibus. Tum* Rex *ad Præſides à Cæſare miſſos Saturninum & Volumnium rem detulit, latrones depoſcens ad ſupplicium. illi hoc audito maiore manu ſe communire, perturbare omnia repentinis inſultibus, agros ſimul & vicos populari, iugulare quotquot in manus eorum inciderent, vt bello quàm latrocinio res eſſet ſimilior. iam enim vſque ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones ſibi dedi poſtulabat, & mutuum creditum repetebat exacto iam præſtituto tempore, ſexaginta illa talenta quæ Obodæ per Syllæum commodauerat. Syllæus verò qui detruſo à regimine Oboda ipſe adminiſtrabat omnia, inficiabatur eos latrones eſſe in Arabia, & pecuniam differebat reddere, de qua diſceptabatur apud Saturninum & Volumnium Syriæ præſides. Tandem illis autoribus conuenit, vt intra triginta dierum ſpatium & debitum redderetur, & ex vtroque regno reſtituerentur perfugæ. Sed apud Herodem prorſus nemo Arabum inuentus, vel ob maleficium, vel quacunque de cauſa profugus: verum Arabes conuicti ſunt latrones ad ſe recipere.*

An. mũdi 3958. Ante Chriſtum natum 6.

Rebelles Arabes à ducibus Herodis perdomantur.

Latrones capti & puniti.

Aliàs cap. 15.

Herodes ab Arabibus latrones ſibi dedi poſtulat, & mutuũ creditum repetit.

Saturninus & Volumnius Syriæ Præſides Herodi Arabes reconciliant.

CAP. XIIII.

Expeditio Herodis in Arabiam.

ÆTERVM poſtquam aduenit præſtitutus terminus, Syllæus nolens ſtare conuentis Romam profectus eſt: Herodes vero exſequebatur reſtitutionem pecuniarum ac latronum, Saturnino & Volumnio permittentibus ei contumaces armis perſequi: collectoq; exercitu inuaſit Arabiam, ſeptem manſiones emenſus triduo. cumq; peruenisſet ad caſtellum, in quo ſe latrones continebant, primo impetu id cepit, ipſamq; munitionem nomine Rꝛptam *diruit, nullo alio damno dato regionis incolis. Et cum in auxilium eorum procurriſſet dux Arabum Nacebus, commiſſum eſt prælium, in quo pauci ex Herodianis, Arabum verò* XXV. *cum ipſo duce ceciderunt: reliqui in fugam compulſi ſunt. Hoc modo latrones vltus Idumæorum tria millia in Trachonem deduxit, vt coërcerent ibi latrocinia: & ad duces* Romanos *agentes in Phœnicia dedit literas, quibus eos certiores fecit, quòd in contumaces tantum Arabas conceſſo ab eis iure vſus ſit, nihilq; egerit præterea: idq; ipſorum inquiſitione poſtea verum compertum eſt.*

Herodes Saturnino & Volumnio permittentibus cum exercitu Arabiam inuadit, & Rꝛptam caſtellum diruit.

Nacebus cum viginti quinque Arabũ cæſus.

Herodes Idumæorũ tria millia in Trachonem deducit.

An. mũdi 3958. Ante Christum natum 6.

CAP. XV.

Syllæus Herodem accusat apud Cæsarem.

Hedio & Ruffinus Cap. 10. Aliàs cap. 16.

Syllæus Herodem apud Cæsarem accusat.

SED aliter Romam properatis nuncijs Syllæo relatũ est, suo more exaggerantibus omnia. is iam antè insinuatus in noticiam Cæsaris, fortè tum circa palatium obuersans, his auditis cõfestim mutata veste atratus eum adijt, denarrans vt bello afflicta sit Arabia, totumq; regnum euersum ab Herode ingresso cum exercitu. ad hæc lacrymans querebatur cecidisse duo millia & quingentos Arabũ primates, & in his amicũ ac cognatum suum Nacebum, direptasq; magnas opes apud Raptam repositas. atq; hæc facta per contemptum Obodæ, qui nec copias paratas habuerit, nec ducẽ, se absente, idoneũ. Hæc dicente Syllæo, addenteq; quòd nec ipse hanc profectionem suscepturus erat, ni crederet Cæsari curæ esse pacem publicam omnium, neq; se domi præsente, Herodes nisi suo malo eã pacem violaturus. Cæsar hac querela cõmotus per contatus est ex Herodis amicis, qui tum aderãt, & ex suorum quibusdam recens reuersis è Syria, hoc tantum, an Herodes vllum exercitum extra Regni sui fines eduxerit: Id cum illi fateri necesse haberent, nec Cæsar causam expeditionis audire dignaretur, magis etiam iratus Herodi scripsit minaciter, se hactenus illo vsum tanquam amico, posthac habiturum eum pro subdito. Syllæus quoque ea de re scripsit ad Arabas. His literis illi elati neque latrones qui effugerant voluerunt dedere, neq; acceptam mutuo pecuniam persoluere, neq; pro pascuis quæ conduxerant, quicquam numerare, freti eo quòd Rex offendisset Cæsarem. Quin & Trachonitæ hac occasione vsi insurrexerunt in Idumæorum custodiam, & iuncti Arabicis latronibus qui illorum regionem diripiebant, non tam suis lucris quàm vindictæ studentes miris modis in eos sæuiebant. Hæc omnia Herodes ferebat, offenso Cæsare minus iam habens vel fiduciæ vel audaciæ. legatos enim eius ad agendam Regis sui causam missos primũ ne admisit quidem: iterum venientes dimisit infecto negocio. Quamobrem vehementer anxio metum augebat Syllæus, Romæ præsens credulo Cæsari quiduis persuadens, & iam maioribus rebus inhians. Defuncto enim Obodæ in Arabum regnum succesßit Æneas, dictus Aretas mutato nomine. hunc ille per calumnias pellere conabatur, & sibi principatum vsurpare, multam pecuniam partitus in aulicos, multa etiam Cæsari daturum se pollicitus: quem iratum sciebat Aretæ quòd se inconsulto ausus esset regni habenas suscipere. Tandem & ille literas cum muneribus misit ad Cæsarem, & in his multorum talentorum coronã auream. in his literis accusabat Syllæum, quòd nequissimus seruus veneno sustulisset Obodam, quo etiã viuo inuasisset rerum administrationem, vxores Arabum adulterans, & conflato ære alieno viam sibi ad occupandum principatum muniens. Cæsar autem ne hos quidem legatos audire dignatus, aspernatusq; eorum munera, infecta re illos abire passus est. Interim Iudæorum res ac Arabum indies se habebant deterius, turbatis omnibus, & componente nemine. nam Regum alter nondum principatum suum constabilierat, & proinde suos coërcere non poterat. Herodes autem veritus ne, si se defenderet, eo magis irritaret Cæsarem, cogebatur perferre omnes iniurias. Postremò nullum finem vrgentibus malis inueniens, decreuit denuò Romam legatos mittere, si quid æquius per amicos impetrare posset à Cæsare. in eam legationem Nicolaus Damascenus profectus est.

Arabes & Trachonitæ, scientes Herodi Cæsarem iratum, illi insultant.

Cæsar ab Herode offensus.

Obodæ defuncto Aeneas in Arabũ regnũ succedit.

Cæsar Arabum legatos non audit.

Nicolaus Damascenus ab Herode ad Cæsarem missus.

Euryclis

CAP. XVI.

Euryclis calumniæ contra Herodis filios.

An. mũdi 3960. Ante Christ. natum 4.

PER idem tempus diſsidium cum filijs domeſticũ multo magis exacerbatũ eſt. quamuis enim etiã antè nunquam prorſus vacarit ſuſpicione, malo pernicioſo Regibus, tunc tamen id maximè ob talem cauſam inualuit. Eurycles quidam Lacedamonius, vir domi nobilis, ſed ingenio peſsimo, adulator & delicijs perditus, ſed vtrunq; vicium egregiè diſsimulans, vſus Herodis hoſpitio, datis muneribus & maioribus acceptis, ad gratiam cum eo conuerſatus effecit, vt reciperetur inter amicos præcipuos. is diuerſabatur apud Antipatrum, Alexandro quoq; propter crebros congreſſus familiaris. aiebat enim ſibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere, & ideo ſimulabat ſe Glaphyram obſequijs colere. cumq; videretur omnibus ex æquo deditus, obſeruabat quæcunque vel dicerentur vel fierent, vndecunque captans gratificandi per calumnias materiam. deniq; adeò ſe blandis colloquijs inſinuauit vnicuique, vt illi ſoli fidus videretur, cæteros ita tractare, pro vt amico eſſet commodum. his artibus ita ſibi deuinxit Alexandrum, vt iuuenis putaret ei ſoli tutò ſe poſſe querelas ſuas concredere. aperiebat igitur ei dolorem ſuum quòd pater eſſet à ſe alienatior, caſumq; matris narrabat: & quòd Antipater præreptã fratribus dignitate ſolus poſſet omnia. Hæc diutius ferenda non eſſe, patre iam talibus imbuto odijs, vt cum ipſis nec conuiuia nec colloquia communicare ſuſtineat. Hæc ille, dolorem ſuum in ſinum amici, vt tum videbatur, deponens. at ille omnia referebat Antipatro, negans ad ſe hæc pertinere, tacere tamen non poſſe ob periculi magnitudinem, & cõſultum ei velle, vt caueret ab Alexandri inſidijs. non enim eum diſsimulare animum, ſed ipſis verbis præferre cupiditatem parricidij. Poſt hoc beneuolentiæ pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad vltimum ab eo perſuaſus eſt, vt ad Herodem referret de hoc negocio. Rex narranti de Alexandri odio facilem aurem præbuit, & eo deductus eſt verborum ambagibus, vt implacabilem iram in filium conciperet: id quod ſine mora declarauit. Eurycli enim quinquaginta talenta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum ſe contulit, & multum Alexãdrum prædicans, operam etiam ſuam commemorauit quàm vtilis ei fuerit ad conciliandam patris gratiam: & ab eo quoq; accepta pecunia, priuſ quàm deprehenderetur hominis malicia diſceſsit. Reuerſus deinde in patriã, cum ibi quoque ſimilibus artibus vteretur, Lacedamone pulſus eſt in exilium. Porrò Iudæorum Rex non iam vt antè contentus aurem præbere criminatoribus Alexandri & Ariſtobuli, proprio ſeruiebat odio, etiam nemine accuſante obſeruans ſingula & ſciſcitans, & permittens omnibus quicquid vellent contra eos dicere: & inter cætera Euaratum Coum communicaſſe cum Alexandro conſilia. videbaturq; nullos ſermones audire libentius. Oblatum eſt deinde iuuenibus maius infortunium, calumnijs nunquam ceſſantibus, & omnibus certatim aliquid mali de eis ad Regem deferentibus, ſcilicet incolumitatis eius ſtudio. Erãt Herodi duo ſatellites, Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac proceritatem corporum. hi propter quandam offenſam pulſi è Regia, & inter equites Alexandri ſtipatores recepti, quòd eſſent exercitatiſsimi honorabantur pecunijs alijsq; muneribus. Mox igitur Rex de his etiam ſuſpicione concepta, tormenta eis admouit. ergo poſt toleratos diu cruciatus, tandem aiunt ſe ſolicitatos ab Alexandro, vt inter

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Alias cap. 17.

Eurycles Lacedæmonius in Herodis amicitiam ſeſe inſinuat.

Eurycles apud Alexãdrum ſeſe inſinuat.

Eurycles Alexandri dicta & facta obſeruans Antipatro & Herodi exponit.

Eurycles aſtutia ab Archelao pecuniam extorquet.

Herodes Alexãdri & Ariſtobuli criminatoribus aurem præbet.

Iucundus & Tyrãnus ſe ſolicitatos ab Alexandro, vt inter venandũ Herodem interficerent, fatentur.

An.mũdi3960. Ante Christum natum 4.

vt inter venandum Herodem feras persequentem interficerent. facile enim confingi posse, præcipitatum ab equo suismet telis transfixum esse. nam & antè penè simile quiddam ei accidérat. Simulq; indicauerunt aurum defossum in equorum stabulo, & præfectum venatorum arguebant, quod eis præbuisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. Post hos præfectus arcis Alexandrij correptus similiter examinatus est: huic obiectum est quod eos intra castellũ reciperet, pollicitusq; eis esset pecuniam regiam ibi reconditam. Sed illo pernegante filius eius accedens, vera esse dixit omnia: protulitq; referentes manum Alexandri literas in hanc sententiam. Quamprimum Deo fauente perfecerimus quæ decreuimus, ad vos veniemus. curate igitur, vt quemadmodum estis polliciti, nos in castellum recipiatis. His literis visis Herodes posthac pro indubitato habuit, parátas sibi à filijs insidias. Alexander autem dicebat Diophantum scribam imitatum suum characterem, esseq; Antipatri malicia excogitatam illam schedulam. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & pòst in similibus deprehensus dedit supplicium. eos verò qui torti sunt Rex apud Hierichuntem produxit ad populum, vt accusarent filios, vbi saxis sunt obruti. cumq; vulgus concitum simili pœna Alexandrum cum fratre vellet afficere, Herodes per Ptolemæum & Pheroram eos cohibuit: & iuuenes in carcere asseruandos tradidit. eò nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorum dicta & facta omnia. iamq; pro condemnatis habebantur, tum aliorum opinione, tum sua. eorum alter Aristobulus præ anxietate etiam amitam suã ac socrũ ad miserationem præsentis calamitatis, eiusq; autoris odium inuitans, An non tibi quoq;, inquit, periculum imminet delatæ, quòd spe nuptiarum Syllæum de omnibus quæ hîc fiunt per literas significes. quæ verba mulier statim fratri retulit. ille nõ amplius se continens vinciri eos iubet, & seorsum quenq; quid contra patrem moliti sint scripto prodere. hoc iussi facere, scripserunt, insidias quidem nec paratas se, nec cogitasse: sed conatos fugere, quod non possent amplius ad hunc modum suspecti & soliciti viuere. Eodem tempore cum venisset è Cappadocia ab Archelao legatus Mela vnus è dynastarum illius numero, volens Herodes declarare eius maleuolentiam, acciuit ad se Alexandrum è vinculis: & rursum interrogauit de fugâ, quónam & quomodo decreuissent discedere, ad Archelaum, ille respondit, pollicitum quòd inde Romam nos mitteret. Cæterum contra parentem nihil durius aut parum pietati conueniens se machinatos esse, neque quicquam veritatis inesse confictis aduersariorum criminationibus. cupiuisse etiam vt Tyrannus cum socijs examinaretur cautius: sed illis approperatam mortem per Antipatrũ, qui admixtis suis vulgum in eos concitauerit. His dictis Rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam, vt interrogaretur num ignorasset paratas Herodi insidias. quò vt ventũ est, continuò mulier vinctum cõspicata maritũ, caput sibi plangens, & præ miseratione attonita clarè ingemuit: iuueni quoq; manantibus lacrymis, qui aderant miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mandatorũ poterant vel dicere vel facere. Tandem Ptolemæo, cui commissus erat iuuenis, iubente dicere, num & vxor fuerit consilij conscia: quî potuit, inquit, non esse, carior mihi vita, & parens liberorum communium? ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse cònsciam. quod si id aliquid ad salutem eius conferat, paratam se mentiri vel in suã perniciem, & nihil omnino negaturam. Tum Alexander, impium quidem, sicut suspicantur quos minimè opor-

Alexander ad Præfectum arcis Alexãdrij, vt se reciperet, scribit.

Diophantus scriba aliorum characteres imitatur.

Alexander & Aristobulus in carcerẽ coniecti.

Aristobulus amitam suã ac socrũ monet.

Alexander Herodi ꝙ ad Archelaum discedere decreuerit, fatetur.

Mela, Archelai Cappadocum Regis filia.

Glaphyra, Alexandri coniunx, num paratas Herodi insidias ignorasset, interrogatur.

mè oportuit, nihil nec ego cogitaui, nec tu es conſcia: ſed quòd ad Archelaum abire, & inde Romam, decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes ratus conuictum à ſe Archelaum maleuolentia, dedit Olympo & Volumnio literas, iußis vt inter nauigandum appellerent ad Eleuſam oppidum Cilicia, & Archelao ſcripta de his redderent: & poſt expoſtulationem quòd filijs conatuum fuiſſet particeps, Romam inde nauigare pergerent. & ſi inuenerint à Nicolao placatum Cæſarem, redderent ei literas, & argumenta quæ ad conuincendos iuuenes ſcripta mittebantur. Igitur Archelaus pro ſe attulit, voluiſſe quidem excipere iuuenes, quòd & ipſis & patri eorum putaret vtile, ne quid ob ſuſpiciones & diſſidia durius in eos ſtatueret: non tamen miſſurum fuiſſe ad Cæſarem, nec confirmaturum eos in maleuolentia: Romam autem delati inuenerunt iam Herodi reconciliatum Cæſarem, eiq; literas reddiderunt. Nam Nicolai legatio ad hunc modum ſe habuit: quamprimùm Romam venit & in palatium, præter ea mandata quæ habebat, Syllæum accuſandum ſuſcepit. animaduertit enim diſſidere inter ſe Arabas, quorum aliquot eius omnia facinora indicauerunt, & hoc autore necatos pleroſque cognatos Obodæ manifeſtè coarguerunt ex ipſius literis interceptis per aduerſarios.

An. mũdi 3960 Ante Chriſtum natum 4.

Archelaus, Herodi ſeſe excuſat.

Herodes Cæſari reconciliatus.

Qua fortuita occaſione Nicolaus vti non neglexit, ſtudens Herodem reducere in gratiam Cæſaris. Sciebat enim ſi defenſionem Regis ordiretur, difficilem ſe habiturum iudicem: quòd ſi accuſaret Syllæum, non defore occaſionem pro ſuo Rege ſatisfaciendi. conteſtata igitur lite, & præſtituta ad agendum die, Nicolaus aßiſtentibus ſibi Aretæ legatis acriter accuſauit Syllæum interfectorem aſſeuerans domini ac Regis ſui multorumq; Arabum, pecuniam etiam mutuatum ad perturbandam quietem publicam, matronasq; arguens corrupiſſe tàm Romæ quàm in Arabia. addidit his grauißimum crimen, circumuentum mendacijs eius Cæſarem, quem nihil veri de geſtis ab Herode docuerit. ad hunc accuſationis locum poſtquam ventum eſt, Cæſar interlocutus iußit eum, omißis cæteris, hoc tantum de Herode dicere, an non exercitum in Arabiam duxerit, neque duo millia & quingentos illic interfecerit, neque captiuis abductis regionem depræda tus ſit. Ad hæc Nicolaus, de his ſe vel maximè ait docere poſſe, nihil horum aut certè minimam partem ita ſe habere, quemadmodum ab illo relata ſint, neque vllam mereri indignationem. His præter opinionem auditis cum Cæſar attentius auſcultaret, ille primùm indicauit ei de D. *talentis mutuò ſumptis, deq; ſyngrapha in qua aſcriptum erat, licere poſt elapſum præſtitutum tempus pignora ex vniuerſa regione capere: deinde non expeditionem hoſtilem hanc fuiſſe, ſed exſecutionem iuris & repetitionem debiti. idq; non properè actum quanquam permittente ſyngrapha, ſed appellatis prius de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præſidibus: poſtremò apud Berytum in horum præſentia Syllæo per Cæſaris fortunam iurato, omninò intra triginta dies exhibiturum ſe & pecuniam, & Herodis perfugas. & cum horum nihil Syllæus præſtitiſſet, aditos rurſum præſides Herodi permiſiſſe pignora capere, atque ita demum illum profectum in Arabiam. hoc eſt, inquit, illud bellum quod aduerſarij tàm tragicè exaggerauerunt. quod tamen quî poteſt bellum vocari, permiſſu præſidum & ex pacto illatum poſt periurio violatos tum alios deos, tum in primis nomen Cæſaris? reſtat de captiuis iam dicere. Latrones Trachonitæ* XL. *primùm, mox plures, fugientes*

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 18.

Nicolaus Syllæum accuſat, & Herodem excuſat.

Expoſitio belli Arabici, & pecuniæ mutuo acceptæ.

Trachonitæ latrones.

An. mũdi 3961. Ante Christum natum 3.

Herodem metu ſupplicij, receptaculum ſibi fecerunt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omnium hominum iniuriam, agrosq́; eis dedit, & prædarum fuit particeps: quos tamen ipſos eodem iureiurando tenebatur reſtituere cum mutuaticia pecunia ad præſcriptum terminum. nec poteſt oſtendere quenquam præter hos captum in Arabia: immò ex his ipſis aliquot euaſerunt. Nunc confutata etiam de captiuis inuidioſa ſycophantia, audi Cæſar mendaciſſimum figmentum quod ad prouocandam iram tuam commentus eſt. Affirmo enim quòd cum Arabum manus nos inuaſiſſet, & vnus atq; alter è noſtris cecidiſſet, tum demum Herodes repugnare coactus Nacebum & cum eo XXV. *non amplius occidit, quorum ſingulis centuplicatis iſte bis mille & quingentos cecidiſſe retulit. His motus Cæſar, vultu irato ad Syllæum verſus, rogauit quot Arabes ea pugna deſiderati ſint. Hæſitante illo, & erratum in numero fatente, lectæ ſunt ſyngraphorum conditiones & reſcripta præſidum, literæq́; vrbium continentes querelas de latrocinijs. Ad vltimum eò res deuenit, vt Cæſar damnato capitis Syllæo, Herodem in gratiam receperit: & pœnitens quòd calumnijs permotus durius ſcripſiſſet, hoc quoq; Syllæo opprobrauerit, illius mendacijs impulſum ſe diſceſſiſſe ab officijs amicitiæ. In ſumma, remiſit eum in prouinciam, vt poſtquam ſatisfeciſſet creditoribus, daret ſupplicium. Cæterùm Aretæ indignari pergebat, quòd regiam dignitatem ac poteſtatem vſurparet, priuſquam à ſe acciperet: volebatq́; Arabiam quoq; Herodi tradere: ſed hoc conſilium mutauerunt reddita ipſius literæ. Olympus enim & Volumnius cognito placatum eſſe Cæſarem, mox ita vt mandatum erat obtulerunt ei literas, continentes argumenta quibus filios impietatis conuicerat: quibus lectis viſum eſt non onerare inſuper alio regno ſenem & infortunatum circa filios: admiſſisq́; legatis Aratæ, & hactenus obiurgatis, quòd Rex eorum temerariè Principatum ſumpſiſſet, non expectata ſua ſententia, admiſit munera & regnum ei autoritate ſua confirmauit. Poſt hæc Herodi iam reconciliatus ſcribit, dolere ſe vicem eius qui tales haberet filios, debereq́; eum, ſi quid contra pietatem auſi ſint, vt in parricidas animaduertere. ſe enim liberam ei poteſtatem permittere: quod ſi tantum fugam meditati ſint, ipſum quoq; ſalua pietate oportere leni caſtigatione contentum eſſe. Quare ſuum conſilium eſſe, vt indicto cõſiſtorio apud Berytum Romanorum domicilium, & adhibitis præſidibus cum Rege Cappadocum Archelao, amicisq́; cæteris & viris illuſtribus, de communi ſententia quid ſtatuendum ſit diſpiciat. atque hoc fuit argumentum epiſtolæ Cæſaris.*

Trachonitæ latrones.

Syllæus capitis damnatus.

Herodi Auguſtus Arabiam quoque vult tradere, quod conſilium ipſius literæ redditæ mutant.

Aretas ad Arabum Regem legatus.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. aliàs 19.

Cæſar Auguſtus Herodi in parricidas animaduertere liberam poteſtatem permittit.

CAP. XVII.

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.

QVA accepta Herodes ſupra modum gauiſus eſt, tum quòd rediiſſet in gratiam, tum propter conceſſam ſibi ſtatuendi de filijs poteſtatem liberam: & neſcio quo pacto accidit, vt qui prius in ſecunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamen temerarius aut præceps ad filiorum interitum: nunc rebus ſuis in melius mutatis, & recepta priſtina fiducia, nouo more laxauerit habenas odijs. Ergo conuocat per nuncios quotquot viſum eſt Cæſari, vno Archelao excepto, vel quòd hominem oderat, vel quòd vereretur ne obſiſteret ſuo propoſito. & poſtquam Berytum conuenerunt cùm præſides, tùm cæteri exciti è diuerſis vrbibus, filios quidem, quos adducere in concilium noluit, in Platane vico Sidoniorum detinuit,

Herodes qnotquot viſum eſt Cęſari, vno Archelao excepto, conuocat.

nuit, non longè ab vrbe: vt posset eos si vocarentur sistere. ipse verò solus introgressus, coram consessu CL. *virorum, vsus est accusatione non tam propter infortunium & necessitatem miserabili, quàm patri parum decora. Vehemens enim erat, & in coarguendo crimine hæsitans, non satis se explicabat, multaq; furoris ac feritatis præferebat indicia. nec probationes exhibebat cognitoribus, sed aduocatos sibi eos adiungebat indecorè pater contra filios, literasq; ab ipsis scriptas legebat: in quibus nihil insidiarum aut impietatis inerat, sed tantum de ineunda fuga consilium, & conuicia signa offensi animi. ad quæ postquam ille peruenit vociferabatur quasi in confessis insidijs: remq; exaggerabat deierans mori se malle quàm audire talia. Postremò dicens sibi & à natura & à Cæsare potestatem in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: vt si cui accusato parentes manus imponant capiti, necesse habeant circumstantes saxis eum ferire, atq; in hunc modum interficere. quod cum sibi promptum sit in patria & suo regno facere, tamen expectare se illorum quoq; calculos. Venire se tamen ad eos non tam vt iudicent filios in manifestissima culpa deprehensos, quàm vt per occasionem indignationi iustæ parentis suum addant suffragium, & exemplum edant ad posteros, non oportere tales insidias negligi. Hæc locuto Rege, & iuuenibus ne ad dicendam quidem causam adductis, qui erant in consilio videntes rem eò deuenisse vt nulla sit spes reconciliationis & gratiæ, potestatem eius confirmauerunt. Et primus Saturninus vir consularis, multisq; defunctus honoribus, protulit sententiam moderatam circumstantijs: damnare se quidem Herodis filios, non tamen censere interficiendos, quòd & ipse filios habeat, & Herodem præteritis infortunijs hoc maximum nolit adijcere. Post illum ipsius tres filij, qui legati patris erant, eandem sententiam tulerunt. Contrà Volumnius capite plectendos pronunciat, qui tam impij erga parentem fuerint: quem deinceps maior pars secuta est, vt omninò viderentur addicti ad supplicium. Moxq; inde Herodes Tyrum eos secum duxit: quò cum Nicolaus apppulisset à Roma veniens, Rex prius expositis quæ apud Berytum acta fuerant, percontatus est quid Romæ amici sentirent de eius filijs. Ille respondit videri consilia iuuenum impia, conijciendosq; vinctos in carcerem: deinde pensitato diligentius negocio, si ita videatur, occidendos, ne putetur plus iræ quàm rationi tribuere: sin contrarium placeat, absoluendos, ne aliquid committatur immedicabile. eam esse Romæ plerorumq; amicorum sententiam. Tum Rex diu multumq; tacitus secum cogitauit, & illum secum nauigare iussit. Postquam autem Cæsaream ventum est, mox omnes fuerunt de filijs soliciti, euentum expectantes. valde enim metuebant ne propter inueteratum dissidium immineret eis exitium. cumq; dolerent eorum vicem, tamen nec loqui temerè, nec audire dictum aliquod liberius vacabat periculo: sed in sinu misericordiã celantes, taciti dolorem dissimulabant. Vnus omnium vetus Regis miles nomine Tiro, filium habens Alexandri æqualem & amicum, quicquid alij quieti occultabãt, ipse liberè eloquebatur, & sæpè exclamare cogebatur in turba, periisse veritatẽ & iustitiã in rebus humanis, & pro his regnare cum mendacijs maliciam: eoq; tantam caliginem inductam negocijs, vt ne grauissima quidem errata sua homines animaduerterent. hæc loquendi libertas quamuis non abesset à pericubo, omnes tamen mouebat quòd non sine ratione fortiter se gereret tali tempore: libenterq; hæc audiebant singuli, & cum sibi cauerent silentio, eius tamen non improbabant licentiã. nam tanti mali expectatio*

An. mũdi 3961. Ante Christum natum 3.

Herodes filios accusat.

Deut. 18. 21.

Saturninus eiusque filij moderatam sententiam proferunt.

Volumnius & alij Herodis filios capite plectendos esse, pronunciant.

Nicolaum Herodes quid Romæ amici sentirent de eius filijs interrogat.

An.mũdi 3961. AnteChriſtum natum 3.

expectatio potuiſſet à quouis commiſerationis voces exprimere. Ille verò etiam ad Regem magna libertate ſe ingerens, poſtulauit ſolus cum ſolo colloqui: quod vbi conceſſum eſt. Non poſſum, inquit, ó Rex diutius ferre hanc anxietatem animi, qua me cogit audaces voces & mihi periculoſas promere, ſed tibi, ſi velis, vtiles. Vbi nunc eſt tua mens? vbi animus ille ſemper hactenus quantumuis arduis par negocijs? quanam hæc eſt tanta amicorum ac cognatorum penuria? neque enim tibi hos cognatos aut amicos exiſtimo, qui tantum ſcelus ſuſtinent in quondam felici regia. quid tu? quid agatur non diſpicies? occidésne duos iuuenes è Regina vxore ſuſceptos, & in omni virtute eximios, teipſum hac ætate commiſſurus vni filio alentì ſpes improbas, & cognatis quos ipſe toties iudicaſti dignos ſupplicio? An non animaduertis tacitum vulgus ſimul & tuum errorem damnare, & miſerari calamitatem iuuenum? ad hæc tum militaris turba, tum ipſi duces illis compatiuntur, & execrantur autores huius infortunij. Hæc primò ſat aquis auribus accipiebat Rex, admonitus tàm ſuæ calamitatis, quàm domeſticorum perfidiæ. Sed illo immodeſtè ac militariter inſtante, & per ſimplicitatem non habente rationem temporis, turbatior iam & opprobrationem hanc magis quàm admonitionem amicam exiſtimans, ſciſcitatus quinam eſſent illi agrè ferẽtes duces aut milites, nominatim indicatos omnes cum ipſo Tirone vinctos iuſſit ſeruari in carcere. Huius facti occaſione Trypho quidam tonſor Regis accedens eum ait ſe non ſemel à Tirone ſolicitatum, vt inter curandum guttur ei nouacula præcideret, oſtentata ſpe magnorum munerum, & primi loci inter Alexandri amicos. Hæc locutum iubet corripi: moxq́ tortus eſt & tonſor & Tiro cum filio. qui videns patrem ſæuiſſimè tractatum obſtinatè cruciatus perferre, nec tamen ſupereſſe vllam ſpem ſalutis ex crudelitate Regis conijciens, ait ſe indicaturum veritatem, ſi tormenta ſibi ac parenti remitterentur: acceptaq́ in hoc fide, dicebat conueniſſe inter eos vt Tiro ſua manu Regem interficeret. patere enim ei aditum ſoli ad ſolum, atq́ ita perpetrato facinore libenter quiduis paſſurum in Alexandri gratiam. His dictis patrem exemit cruciatibus, incertum veritate expreſſa an vt ſe ac genitorem hoc pacto à diuturniore vexatione redimeret. Herodes autem eiecta ex pectore omni, ſi qua prius inerat, dubitatione de filiorum ſupplicio, nec vllum relinquens locum reſipiſcentiæ, properauit exſequi ſuum propoſitum: & productis in concionem trecentis ductoribus militum vnà cum Tirone ac filio, tonſoreq́ indice, omnes accuſauit apud populum. in quos multitudo quicquid ad manum veniret cõijciens, ad vnum eos interfecit. Alexander autem & Ariſtobulus ducti Sebaſten, ibi iuſſu patris ſunt ſtrangulati: & corpora eorum in Alexandrium recondita ſunt, vbi maternus eorum auus & plerique ex progenitorum ſerie ſiti ſunt. Et fortaſſe alicui mirum non videbitur, coalitum tanto tempore odium adeò excreuiſſe, vt modum excedens ipſam naturam vicerit. Illud meritò dubitari poſſit, in adoleſcentes ne ea culpa conferenda, qui patrem longo tempore exaſperatum tandem in odium coniecerint immedicabile: an in ipſius duriciem, & cupiditatem tàm gloriæ quàm dominationis immodicam, qui nullum ferret ſocium, malens omnia ſuo arbitratu facere: an potius in fortunam, cuius potentiæ nullis humanis rationibus reſiſtere licet, ne ſapientiſſimis quidem. Vnde perſuaſum habemus eam omnes humanas actiones præſanxiſſe, vt neceſſariò conſequantur: eamq́ vim fatum vocamus, quòd nihil ſit quod illa non efficiat. Sed hunc ſermonem vt arduum

Tiro Herodem alloquitur, & dum immodeſtè inſtat cum ducib. & militibus in carcerem conijcitur.

Tiro à Regis tonſore & proprio filio, ſe Regi inſidias ſtruxiſſe, accuſatus.

Aliàs Cap. 20.

Tiro cum trecentis ductoribus militum apud populum accuſatus, interficitur.

Alexander & Ariſtobulus Sebaſtę ſtrangulati, in Alexandrio ſepeliuntur.

Cauſæ harum calamitatum.

Fatum & prouidentia diuina.

duum leuiter attigisse sufficiet, qui & nostris studijs nonnihil tribuit, & varietatis actionum causas examinat: quæ quidem contemplatio iam olim inclusa est legis nostræ uoluminibus. Cæterùm ex duabus reliquis causis quod ad filios An. mũdi 3961. Ante Christum natum 3.

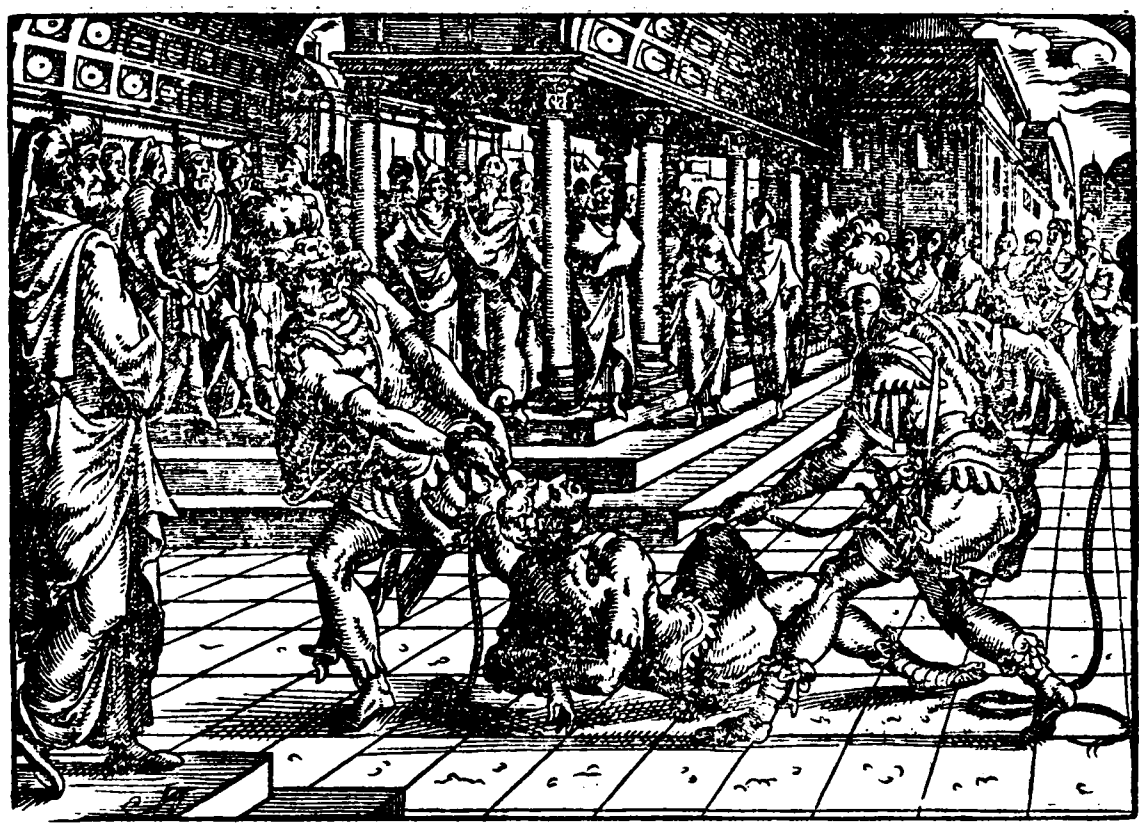

attinet, accusare quis posset eorum iuuenilem arrogantiam, & fastum regium, quòd nimium tribuerint patris calumniatoribus, & in acta eius ac vitam parum æqui inquisitores fuerint, maliciosè suspicaces, & linguæ temperare nescij, ac per hoc geminas ansas præbentes suis obseruatoribus, & ad ineundam Regis gratiam delatoribus. Patris autem planè pudendus error est & inexcusabilis, quòd neque insidiarum structarum conuictos, neque vllis huius conatus argumentis deprehensis, permisit sibi ex se genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud suos solùm gratiosos, non in venationibus segnes, non in militaribus exercitijs contemnendos, aut ciuilibus facundiæ studijs. horum enim omnium non erant rudes, præsertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamsi damnare libuisset, aut vinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, cùm securum faceret Romana potentia, sub cuius tutela positus ne apertam quidem vim, adeò non insidias extimescere debuerat. nunc tam citò eos occidere in impotentis affectus gratiam, quid aliud est quàm argumentum impiæ licentiæ? maximè cum esset ea ætate, in quam excusatio ignorantiæ vel imperitiæ non competit. neque enim mora & dilatio facit eum excusatiorem. Minus enim peccatum erat, attonitum nouo aliquo casu, irritatum esse ad atrocius facinus. post longas verò cunctationes & deliberationes, postremò tale quippiam aggredi & perpetrare, sanguinarij animi est & obstinati in deterius: qualem sibi esse etiam postea declarauit, nec reliquis parcens qui antè videbantur charissimi. qui tametsi minus miserabiles erant, quòd merito perirent, tamen sæuitiam arguebant similem, nec ab illorum temperantem sibi cædibus. quæ de re dicturi sumus in sequentibus.

Alexander & Aristobulus in quib. peccauerint.

Herodis error pudendus & inexcusabilis.

An. mūdi 3961. Ante Christum natum 3.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XVII.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVII. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I De Antipatri Herodis filij malicia.
II. De Zamari Iudæo Babylonico.
III. Antipatri contra Herodem insidiæ.
IIII. Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.
V. Pheroræ obitus.
VI. Pheroræ vxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.
VII. Antipater capitis damnatus in vincula conijcitur.
VIII. Herodis morbus & Iudæorum seditio.
IX. Antipatri exitium.
X. Herodis mors, testamentum & funeratio.
XI. Populus seditionem mouet contra Archelaum.
XII. Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius punijt.
XIII. Cæsar Herodis testamentum confirmat.
XIIII. De Pseudalexandro.
XV. Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

CAP. I.

De Antipatri Herodis filij malicia.

Hegesip. & Ruffinus Cap. 1.

Antipater fratribus sublatis populo & militibus inuisus.

ANTIPATER autem sublatis fratribus agitatis diris, gradu iam ad extremam contra patrem impietatem facto, nondum improbæ spei satisfaciebat & in futurum auidæ. Liberatus enim amulorum metu qui possent in principatus societatem venire, in aliam maiorem difficultatem parandi sibi regni incidit, videlicet odiū quo populariter inuisus erat omnibus. huc accedebat quod illum magis etiā haberet solicitū, alienati militum animi à quibus pendebat Regū securitas, si quādo gens ipsa videretur nouarum rerū cupida. qua mala suamet culpa sibi germanis oppressis

Antipater cum patre res Iudæorum administrat.

conciliauit. & tamen haud aliter quàm Rex cum patre administrabat res Iudæorum, credente se Herode eius fidei, & id factum quo supplicium merebatur, interpretante argumentum beneuolentiæ, quasi saluti Regis consulens illos prodidisset, non morem gerens odio, quo tàm illos quàm patrē prosequebatur: quandoquidem & illos propter patrem oderat totus infessus furijs: dabatq; operam, vt nulli essent qui insidias eius detegerent, aut ad quos quos Herodes aperta vi petitus refugere sed tum longè magis stimulabatur cœptos conatus persequi. Nam eo

Antipater parentis vltimū diem optat.

defuncto proponebat sibi certum imperiū: quòd si diutius vitam protraheret, periculum videbat, ne proditis aliquo modo suis technis patrem haberet infensissimum. Ideò nullis parcebat sumptibus in demerendis paternis amicis hominum

Antipater in demerendis paternis amicis, nullis sumptibus parcit.

odia beneficijs volens obruere, præcipuè quotquot Romæ erant magnificentissimis muneribus sibi concilians, & ante omnes Saturninum qui tum Syriæ præerat. Spes etiam erat fratrem ipsius corrumpi posse donorum magnitudine: pariterq; Regis sororem, nuptam viro inter amicos Regis primario. erat enim callidissimus ad deuinciendos per beneuolentiæ speciem hominum animos, & dissimulandi

dissimulandi odij summus artifex. Non tamen fallebat amitam, quæ iam ante perspectum habebat eius ingenium; nec decipi poterat, & ideò machinis omnibus occurrebat eius malicię: quamuis filiam habebat nuptam eius auunculo, quam ipse Antipater post Aristobuli mortem ei iungendam curauerat. Nam alteram mariti matris filius Callaas vxorem duxerat. sed nec affinitas hæc effecit, quò minus cognosceretur eius malicia, sicut nec prior illa consanguinitas extinguere meritum odium potuit. Salomen autem adamato Syllæo cupientem nubere, Herodes compulit ad Alexæ coniugium, adiuuante Julia, & ne recusaret persuadente, ne apertè inimica fratri fieret, iurato ni consensum præberet alienaturum se ab ea beneuolentiam, quare illa paruit autoritati vxoris Cæsaręæ, alioquin etiam vtile danti consilium. Per idem tempus remissa est ad patrem Cappadocum Regis Archelai filia, quondam vxor Alexandri, reddita etiam dote ex fisco regio, ne quid ea de causa exoriretur controuersię. Ipse autem filiorum liberos educabat magna diligentia. Alexander enim è Glaphyra duos mares susceperat, Aristobulus è Bernice Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquando præsentibus amicis commendans, & filiorum deplorans infortunium, Deum precatus est ne quid simile contingeret eorum liberis: sed potius virtutibus cum ætate auctis, gratiam sibi nutricationis reponerent. desponsauit etiam futuras adultis vxores, maiori ex Alexandri filijs Pherorę filiam: Aristobuli verò filio filiam Antipatri: & eiusdem filiam itidem Antipatri filio. alteram autem filiam, Herodi suo filio, nato ex filia Pontificis. mos enim nobis est patrius, plures simul vxores habere. Hæc connubia Rex procurauit miseratione pupillorum, per affinitatem Antipatrum ad caritatem eorum inuitans. Sed ille eundem erga pueros animum obtinuit, quem erga parentes ipsorum habuerat: solicitatus etiam Regis circa eos cura, ne forte adulti officerent suæ potentię, Archelao quoque Rege adiutante nepotulos, & Pherora tetrarcha accipiente pupillarum alteram filio suo coniugem. Eodem incitabatur propter studia populi, miserantis orbatos parentibus, & ipsum autorem eius calamitatis odio prosequentis, & parati aliquando per occasionem detegere eius erga fratres maleuolentiam. quapropter machinabatur de hoc negocio decreta patris irrita facere, ægrè laturus si deberet eos habere potestatis participes: flexitq; Herodem precibus, vt ipsi filiam Aristobuli ducere permitteret, & filio suo Pherorę filiam. itaque præter eius sententiam mutata sunt pacta connubialia. Rex autem eodem tempore nouem vxores habebat. vna erat Antipatri mater, altera summi Pontificis filia, ex qua puer natus est patrem nomine referens. erant inter has & fratris filia, & consobrina, sed steriles. præterea Samaritis vna, & ex eà liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quam postea duxit Regis fratruelis Josephus. Archelaus autem & Antipas Romæ apud priuatum quendam amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hierosolymitana Herodem genuit & Philippum, qui & ipse Romæ educabatur: ex Pallade autem Phasaëlum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanam & Salomen. Maiores autem natu filias, Alexandri ex eadem matre sorores, quarum coniugium Pherorąs contempserat, alteram Antipatro sororis suæ filio collocauit, alteram Phasaëlo fratris sui filio. atque hac fuit Herodis progenies.

An. mũdi 3961. Ante Christum natum 3.

Antipater amitam fallere non potest.

Salomē Herodes ad Alexæ coniugium compellit.

Glaphyra quondam vxor Alexandri Archelaō Cappadocū Regi remissa.

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

Herodes filiorum liberos educat.

Archelaus fratrum liberos odit.

Antipater precibus Herodem vt pacta cōnubialia mutentur, flectit.

Herodis nouē vxores.

An. mūdi 3961. Ante Christum natum 3.

CAP. II.

De Zamari Iudæo Babylonico.

Herodes in Trachonitarum regione castellum condit, eiq; Zamarin Iudæum Babylonicum præficit.

VOLENS *deinde à Trachonitis tuta esse omnia, vicum Judæis magnitudine vrbis decreuit in eius regionis medio condere, quì & suis esset præsidio, & vnde hostes facilius ex propinquo posset inuadere. Cumq; intellexisset fortè fortuna virum Judæum è Babylonia cum quingentis equitibus sagittarijs & centum ferme cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiam quæ sita est ad Daphnen degere, vbi à Saturnino Præside Valatham castellum ad habitandum acceperat, accersiuit eum vnà cũ suis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis est, vt ibi opponeretur infestatoribus: omnium etiam tributorum ac vectigalium immunitatem promisit tàm agris quàm hominibus. His conditionibus allectus Babylonius venit, acceptoq; agro castella ibi condidit, & vicum nomine Bathyram. eratq; hic vir pro obice contra Trachonitas indigenis, simulq; Iudæis à Babylone Hierosolyma religionis ergò petentibus, quò tutiores essent a latrocinijs: multiq; vndiq; ad eum confluxerunt Judæi obseruatores legis patriæ: & facta est ea regio valde populosa propter immunitatem quæ illis mansit Herode incolumi. Philippus deinde qui successit, pauca & non diu ab eis exegit. porrò magnus Agrippa & eodem nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiserunt: quibus succedentes Romani & ipsi grauibus tributis eos opprimunt, sed salua libertate: de quo aliàs suo tempore dicemus prolixius. Zamaris autem Babylonius qui hanc regionem possidendam accepit ab Herode, exacta cum virtute vita moritur egregijs liberis superstitibus, & in his Jacimo equite insignis fortitudinis, qui cum ala Babylonia Reges stipare est solitus. is in extrema senectute decedens, filium reliquit Philippum, virum manu promptum, & virtuti, si quis alius, deditum, regiq; Agrippæ ob hæc gratum & amicissimum: qui ab eo vniuersis suis copijs exercendis ac ductandis est præpositus.*

Iacimus & Philippus Zamaris filij.

CAP. III.

Antipatri contra Herodem insidiæ.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

CÆTERVM *in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, postquam semel prospiciendi suis commodis potestatem accepit à patre, benè sperante de fide ipsius ac beneuolentia: qua tamen potestate ille audacius abutebatur, callidè tegens suam maliciam, & in omnibus facilè fidem à parente impetrans: eratq; omnibus formidabilis ob versutiam magis etiam quàm ob potentiam. Sed præcipuè Pheroras illum colebat, & ab eo vicissim colebatur, circumuentus à mulieribus Antipatro fauentibus. obnoxius enim erat Pheroras & vxori & socrui & sorori, quamuis exosas eas haberet propter iniurias illatas filiabus suis virginibus. attamen ferendæ erant, & absq; illis nihil facere poterat, res eius perueſtigãtibus, & mutuò se inuicẽ adiutantibus. quibus etiam Antipater erat deditissimus, tum per se, tum per matrẽ: nam hæ quatuor mulieres consentiebant in omnibus. Sed Pheroræ cum Antipatro propter leues quasdam res non satis conueniebat, diuellente eos Regis sorore: quæ iamdudum explorabat omnia, sciens eos in Regis tantùm perniciem conspirare, & parata eius rei indicium facere. qui vt cognouerunt mutuam suam amicitiam suspectam hoc*

Pheroras à mulieribus deceptus.

nomine

nomine Regi & inuiſam, hoc contrà excogitauerunt, vt non congrederentur in propatulo, fictisq́ conuicijs ſimularent diſſidium, maximè præſente Herode, aut alio quopiam qui ei renunciaturus id videretur: clam autem alerent & confirmarent mutuã beneuolentiam: atq́ ita etiam fecerunt. Hoc autem Salomen non latuit, nec cùm primò excogitatum eſt, nec poſtea cùm cœpit fieri. omnia enim perueſtigabat, moxq́ ad fratrem affingens aliquid deferebat, videlicet occulta eorũ conuenticula & clancularias conſultationes, mirum ni euaſura in ipſius perniciem, ſi maturè ſibi non proſpiceret. In aliorum enim conſpectu diſſidentes & iactantes inter ſe conuicia, celare amicitiam: deinde quando ſoli ſint conſentire, dubio procul conſpirantes in eos quibus occultam velint eſſe ſuam amicitiam. Hæc illa & perueſtigabat diligenter, & ad fratrem mox deferebat, iam & per ſe nonnihil intelligentem, ſed cohibentem ſe adhuc, quòd ſuſpectum haberet etiã ſororis procliue ad calumnias ingenium. Erat enim quædã Iudæorũ ſecta exactiorem patriæ legis cognitionem ſibi vindicans, quibus tanquã Deo, vt videri volebant caris, abdictum erat hoc mulierum ſodalitium. Hi Phariſæi vocãtur genus hominum aſtutum, arrogans, & interdum Regibus quoq́ infeſtum, vt eos etiam apertè impugnare non vereatur. nam cum tota gens Iudæorum fidem ſuam iureiurando obligaſſet Regi & Cæſari, hi ſolum non iurauerunt: excedentes ſex millium numerum: quibus hoc nomine à Rege mulctatis, Pheroræ vxor pro eis mulctam perſoluit. cui reponentes gratiam, quoniam credebantur futura præſcire ex Dei colloquijs, prædicebant, decretum eſſe Deo regnum ablatũ ab Herode & eius progenie, transferre in ipſam & maritum Pheroram ac communes liberos. Sed hoc quoq́ Regi per Salomen innotuit, & quòd aulicorũ quoſdam ſolicitarent muneribus atq́ corrumperent. qua in culpa Phariſæorũ aliquot deprehenſos interfecit, præcipuos autores huius conſilij, cumq́ his Bagoam eunuchum, & ſuas delicias Carum, præſtantiſſimæ formæ gratia ſibi commendatum: & præter hos quoſcunq́ è domeſtica familia cum Phariſæis conſpiraſſe ipſorum indicio compererat. Nam Bagoas in eam ſpem ſublatus erat, quaſi parens & benefactor appellandus Regis, quem deſtinarent vaticinia. proſperè enim ceſſura nouo Regi omnia, conſtabiliendo ſucceſſione prolis legitimæ. Herodes porrò conuictis Phariſæis ac ſupplicio traditis amicorum conſilium aduocat, & apud eos Pheroræ vxoris accuſationem inſtituit, quòd ipſius impulſi frater conditionem Regiarum virginum ſpreuerit: id crimen ad ſuam etiam iniuriam pertinere affirmans, quòd mulier ruptis legibus naturæ inter fratres ſerat diſſidia quibuſcunque valeat, tàm verbis, quàm operibus. mulctam quoque contumacibus à ſe impoſitam illius perſolutam eſſe impendijs, & in ſumma conſciam eſſe totius recentis conſpirationis. Rectè igitur facturum Pheroram, ſi non expectatis fratris precibus ſponte talem mulierem ableget, fratres inter ſe committentem mutuis odijs: quandoquidem ei, aut huius vxoris iactura facienda ſit, aut fraternæ coniunctionis ac beneuolentiæ, nec niſi illa reiecta manſurum ſit integrũ germanitatis vinculũ. Pheroras autem quãuis vehementi Regis oratione grauaretur, tamen aiebat ſe & fraternæ pietatis iura perſanctè culturum, & à coniugali caritate haudquaquã diſceſſurum: emoriq́ ſe malle, quàm ſine dilecta vxore viuere. Tum Herodes, licet graui ſe iniuria exiſtimaret affici, iraſci tamen fratri diſtulit, cõtentus Antipatro & eius matri interdixiſſe Pheroræ cõſuetudine, & vetuiſſe mulierũ regiarũ cõuẽticula. illi facturos ſe iuſſa Regis polliciti,

An. mũdi 3961. Ante Chriſtum natum 3.

Salome Herodi mulierum aliorumque conſilia aperit.

Phariſæi aſtuti & arrogantes.

Phariſæi Regi nõ iurant, propterea mulctati Pheroræ vxor pro eis mulctam perſoluit, ob quod beneficium regnum pollicentur.

Bagoas, Carus & alij ab Herode necati.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Herodes Pheroræ vxorem accuſat, eumq́ vt illã ableget iubet.

Pheroras vxorem dimittere recuſat.

Herodes Antipatro Pherorę conſuetudine, & mulierum conuenticulis interdicit.

An.mũdi 3961. Ante Christum natum 3.

per latentes quoties dabatur comessationes conueniebant, præcipuè Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pherorã uxorem cum Antipatro quoq; stupri habere consuetudinem, conciliante matre ipsius Antipatri.

CAP. IIII.

Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.

Antipatrum Herodes ad Cæsarem mittit.

QVAPROPTER suspectum habens patrem, & veritus ne vlterius serpendo eius odia ad se quoque peruenirent, scribit amicis Romæ degentibus rogans admoneant Herodem per literas, vt quàm primum se ad Cæsarem mitteret. Quo facto Antipatrum Herodes misit cum preciosissimis muneribus & testamento, in quo ipsum Antipatrum Regem declarabat, aut, si ille prior vitã decederet, Herodem natũ sibi è filia summi pontificis. eodem tempore etiam Syllæus Arabs Romã profectus est, non factis imperatis Cæsaris: quem Antipater eorundem criminum reum egit apud ipsum Cæsarem, quorum Nicolaus antea. accedebat & alter accusator Aretas, multorum honoratorum cædes apud Petram se inuito patratas obijciens, maximè Sohemi hominis in omni virtute præstantissimi. quin & Cæsaris seruum Fabatum ab illo interfectum fuisse ob talem quandam causam. Erat in satellitio Herodis Corinthus, cui fidei Rex plurimum tribuere solitus est. Hunc Syllæus pecunijs corruptum eò perduxit, vt ei Regis sui eadem sit pollicitus. hoc vbi Fabatus ex ipso Syllæo cognouit, Regi mox indicauit: qui è Corintho confessionem extorsit cogitati facinoris, diligenter ex eo perscrutatus omnia: simulq; duos Arabas ab eodem satellite insimulatos comprehendit, alterũ virum principem, alterũ Syllæi amicum primarium. qui & ipsi tormentis admoti confessi sunt ideo se venisse, vt Corinthum vrgerent crebris adhortationibus ad perpetrandũ facinus, atq; adiuuarent etiam in opere, si ita facto opus sit. quos omnes Saturninus apud se delatos Romam iudicandos amplius & puniendos transmisit.

Syllæũ Antipater Romæ apud Cæsarem accusat.

Aretas Syllæũ, quòd Fabatum aliosq; interfecerit, accusat.

Insidiator vitæ Regiæ deprehenditur.

CAP. V.

Pheroræ obitus.

Iuramentum sanctè seruatum.

PHERORAM autem obstinatè permanentem in amore coniugis Herodes in ipsius tetrarchiam ablegat: quod ille fecit libenter, addito iureiurando nunquam se rediturum, nisi Herodis morte cognita: adeò vt paulo post, decumbente Rege, vocatus ad accipienda quædam secretiora mandata tanquam à morituro, propter sacramenti religionem recusaret. Nec tamen ille in hoc fratrem est imitatus, aut de pristino affectu quicquam remisit: sed cum Pheroras in morbum incidisset, vel inuocatus ad visendum eum venit: quo morbo postquãm absumptus est, corpus eius translatum Hierosolyma sepelijt, & publico luctu honorauit. Eò res Antipatro quamuis Romam profecto malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo pœnas fratricidij. Jd totum ordine sum narraturus ad exemplum humano generi, quod moneat habendam esse virtutis rationem in omnibus.

Pheroræ ægrotãs ab Herode visitatur; mortuus sepelitur.

Pheroras

CAP. VI.

Pheroræ vxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.

An. mũdi 3961. Ante Christum natum 3.

PHERORA mortuo Taphnitæ duo è libertis eius carissimi Herodem adeunt, rogantes ne inultã pateretur fratris mortem, vtq; inquireret in miserum eius & iniustum interitum. Quo attentius aurem simul ac fidem præbente illorum sermonibus, aiunt eum apud vxorem cœnasse ea die quæ morbi fuit initium, venenumq; oblatum ei mixtum nouo cuidam cibi generi, quod gustatum perniciem attulerit homini. id venenum allatũ ab Arabissa quadam muliercula, nomine quidem amatoriũ, re autem vera Pheroræ lethiferũ. sunt enim Arabũ mulieres veneficæ maximæ. hæc autem quæ tum insimulabatur, dicebatur amicæ Syllæi familiarissima. ad eam comparãdi veneni causa profectæ fuerãt vxoris Pheroræ mater & soror, & cum illa reuersæ sunt pridiè quàm ille cœnam lethiferã sumeret. His auditis Rex ad iram concitatus torsit ancillas earũ & quasdã etiam ingenuas: & cũ nulla quicquã fateretur, aut detegeret, postrema quadã dolore victa nihil aliud protulit, quàm quòd imprecata est Antipatri matri cruciatus similes, quandoquidem ipsa causa esset præsentium tormentorum omnibus. Hæc vox ad diligentiorem inquisitionem Herodem permouit, ita vt extorqueret earum secreta omnia, comessationesq; illas & occulta conuenticula, tum sermones patris cum Antipatro priuatim habitos, prolatos inter Pheroræ mulierculas: ne id quidem reticente, centum talenta se accepisse ab eo, vt abstineret Pheroræ colloquijs. Addebant ancillæ quanto patrem prosequeretur odio, vtq; sæpenumero apud matrem de eius longæuitate quereretur, dum interim etiam ipse cõsenesceret, vt non multũ se iuuare posset tam sera successio: ad hæc simul nutriri multos fratres ac fratrum filios, vt ne sperare quidem tutò liceat: quandoquidem iam nunc, si fatale quid sibi accideret, fratri destinata sit successio, non filio: addere his solitũ accusationem sæuitiæ, nõ temperantiæ, nec à filijs: cuius metu Romam sibi discedendum esset, Pheroræ verò in suam tetrarchiam. Hæc quia probè congruebant cum illis quæ ex sorore antea Rex audierat, exempta est omnis dubitatio: deprehensamq; in tam malicioſis conatibus Doridem matrem Antipatri, spoliatam multorum talentorum ornamentis eiecit è Regia: & mulieribus ex domo Pheroræ propter hoc indicium factus est placatior. Sed nihil magis eius contra filium indignationem commouit quàm Samarita Antipater, Antipatri filij procurator, qui in tormẽtis inter cætera de eo confessus est, quòd lethale venenũ Pheroræ tradidisset, quo, se absente ac per hoc minimè suspecto, patrem tolleret. id venenum allatum ex Ægypto per Antiphilũ vnum ex amicis Antipatri, missum inde à Theudione auunculo ipsius Antipatri, fratre Doridis: haberiq; apud Pheroræ vxorem, à marito ad asseruandum acceptum. De quo rogata per Regem mulier, habere se fassa est: & mox quasi ad afferendum id properans, de tecto seipsam deiecit. nec tamẽ lethalis fuit casus, quia fortè in pedes cecidit. ex quo postquam se recollegit, Rege pollicito incolumitatem & ipsi & familiæ, si totam rei veritatem promeret, contra extremos cruciatus minato si quid per obstinationem celare pergeret, iurauit se omnia dicturam ita vt acta sint: &, vt multorum tum fuit opinio, nihil omninò mentita est. Venenum id, inquit, ex Ægypto attulerat Antiphilus, paratum ibi opera fratris sui, professione medici.

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

Pheroræ liberti vxorem veneficij accusant.

Herodes Antipatri & mulierum secreta omnia extorquet.

Doridem Antipatri matrem Herodis ejicit è Regia.

Antipater Samarita Herodi Antipatrum, filium venenum patri paratum habere exponit.

Pheroræ vxor venenum se habere fatetur, & seipsam de tecto deijcit.

Theudio

An. mũdi 3961. Ante Christum natum 3.

Theudio deinde in domum nostram intulit, & ego seruaui acceptum à meo Pherora, sed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Postquam igitur maritus in morbum incidit, & tu officiosè ad visendum eum & curandum veniſti, motus ille & ad pietatem flexus tua beneuolẽtia, me accita, ó vxor inquit, circumuenit me Antipater, dum pestiferis consilijs & veneficis ministerijs suum patrem meum fratrem appetit. Nunc igitur quandoquidem in germano nihil pietati, qua hactenus erga me vsus est, video decedere, & mihi instare vitæ terminum, age ne fratricidali animo manes maiorum contaminem, me inspectante venenum illud exure. tum se sine mora prolatum, iuxta viri mandatum concremasse, paululo seruato, vt si post mariti mortem Rex eam tractare vellet durius, posset ei necessitati occurrere. Hæc elocuta venenum quoq; vnà cum pyxide in medium protulit. Post hæc alter Antiphili frater & communis eorum mater per tormenta idem fateri coacti sunt, pyxidem etiam agnoscendo. Accusabatur autem etiam pontificis filia Regis vxor, quasi secretorum horum omnium particeps, sed conscientiam dissimulans. quapropter & ipsam Rex abiecit, & filium eius è testamento deleuit, vbi successor destinatus fuerat. Socero quoq; Simoni Boethi filio sacerdotio priuato surrogauit Matthiam Theophili filium Hierosolymitani genere. Interim Roma venit Bathyllus libertus Antipatri, & subiectus quæstionibus fassus est attulisse se venenum, quod daret patroni sui matri & Pheroræ, vt si prius illud parum fuisset efficax, hoc posteriore Herodem aggrederentur. Simulq; venerunt ad Regem ab amicis Romæ degentibus literæ, instinctu Antipatri scriptæ, in quibus Archelaus & Philippus accusabantur, quod crebro crimen patris refricarent de cæde Alexandri ac Aristobuli, miserarenturq; fatum germanorum innocentium. iam enim & ipsi reuocabantur in patriam, non ob aliud quàm vt euocati fratrum interitus accessio fierent. hæc autem amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiam per se patri scripsit de adolescentibus, quasi eos excusans, & verba eorum ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum, & primatũ colebat amicitias, comparatis varijs ornamentis ducentorum talentorum precio. Mirum autem est, quòd, cum per septem menses ante eius reditum tam multa contra eum in Iudæa mota sint, nihil eorũ ad eius notitiam perlatum sit. In causa erat partim diligens itinerum obseruatio & viarum custodia, partim populare hominum in Antipatrum odium. nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem vellet quærere.

Mariammen Herodes abijcit, filiũ eius è testamento delet, socero Simoni Boethi filio sacerdotio priuato Matthiam Theophili filiũ surrogat.

Archelaus & Philippus instinctu Antipatri accusantur.

CAP. VII.

Antipater capitis damnatus in vincula conijcitur.

An. mũdi 3962. Ante Christum natum 2. Hedio & Ruffinus Cap. 6.

ÆTERVM Herodes ad Antipatri literas, quibus significarat rebus ex sententia peractis breui se rediturum in patriam, dissimulata ira insidiosè rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiam quod nollet accideret. Simulq; modicè de matre eius questus est, pollicendo remissurum se querelas post aduentum illius: modisq; omnibus magnam caritatem præseferebat, veritus ne ille suspicione aliqua tactus differret ad se reditum, & moras Romæ trahens regno insidias strueret, & in se moliretur aliquid. Has literas in itinere accepit in Cilicia: eas verò quæ Pheroræ mortem nunciabant prius iam Tarenti acceperat tristi animo, non tam quòd Pheroram amaret, quàm quòd ille morte præuentus pollicita de pa-

Herodes Antipatro amicas literas, vt eũ Roma domum retrahat, scribit.

de patre veneno tollendo non præstiterat. Iam ad Celenderim oppidum Ciliciæ An. mūdi 3962. Ante Christum natum 2.
peruenerat, cùm dubitare cœpit de reditu, vehementer cõtristatus matris ignominia: & amicorum quoq; variabant sententiæ, aliis euentum alicubi expectare, aliis sine mora domum nauigare consulentibus. facilè enim dissoluturũ criminationes omniũ, quandoquidem nunc quoq; non aliundè quàm ex illius absentia aduersarijs audacia viresq; ad calumniãdum creuissent. Ab his persuasus nauigare pergit, appellitq; ad portum Sebastum, quem Herodes magno sumptu constructum sic appellauit in honorem Cæsaris. Iamq; manifestum erat incidisse Antipatrum in infortunium, nemine salutante aut accedente hominem, quem prius votis & fastis acclamationibus discedentem prosecuti fuerant: tunc verò contrarijs votis licebat eum deuouere diris fraterni sanguinis vltricibus. Fortè per idem tempus Hierosolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Syriam, tunc verò ab Herode in consiliũ de rebus agendis adhibitus. Quibus vnà sedentibus superuenit Antipater omnium inscius, & ita vt erat purpuratus in Regiam ingressus est. quo mox admisso, amicorum comitatus per ianitores exclusus est. Id primum mentem eius perculit, iam sentientem quò deuenisset: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratum fratricidium & cogitatum patricidium opprobrans, & Varum cognitorem ac iudicem in crastinum denuncians. Ille tam inopinato malo velut ictus abijt attonitus: moxq; obuias inuenit matrem & vxorem: hæc erat Antigoni filia, qui ante Herodem Iudæorum Rex fuerat. ab eis edoctus de omnibus, parabat se, vt in iudicio subsisteret. Sequenti deinde luce præsidente Varo ac Rege, adhibitisq; in consessum vtriusq; amicis, acciti sunt etiam cognati Regis & Salome, tum illi qui secreta consilia prolaturi erant, quiq; tormentis examinati fuerant: nouissimeq; serui matris Antipatri capti paulò antequàm ipse rediret in patriam. apud hos deprehensæ fuerant literæ, quarum hæc erat summa: ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint consilia omnia, vnicumq; ei refugium superesse Cæsarem, & si caueat, ne in patris manus deueniat. Tum Antipater procumbens patri ad genua supplex orabat, ne de causa sua prius decerneret quàm cognosceret, sed defensioni rem integrã seruaret: Rex verò postquàm iussit eum in medium sisti, deplorauit infelicitatem suam in procreandis talibus liberis, quodq; senecta ætate incidisset in Antipatrum: enumerauit deinde curas educationis & institutionis, quamq; benignè suggessisset illi ex opibus quantum ipse cuperet: quibus rebus omnibus nihil se profecisse quò minus capitalibus appeteretur insidijs, vt regnum quod iure & patris voluntate contingere poterat, ante tempus in impietatis præmium cederet. Mirariq; se Antipatrum quá nam spe elatus in tantam peruenisset audaciam. Successorem enim principatus iam scripto testamento designatum fuisse: viuenti quoq; sibi ex æquo participem dignitatis, splendoris, potestatis. Habuisse quinquagena talenta reditus annui: Romam proficiscentem instructum fuisse CCC. *talentorum viatico. Obijciebat deinde fratrum accusationem, quorum siue sontium idem accusator atq; imitator, siue innoxiorum circumuentor ac patricida fuerit. Se enim nec comperisse de eis quicquam nisi hoc indice, nec in eos statuisse, nisi ex huius sententia. eam nunc per ipsum irritã quodãmodo fieri, qui quasi hæres in patricidiũ illis succederet. Hæc dicenti lacryma obortæ orationem cum abrupissent, rogauit Nicolaum Damascenum amicitia & domestica consuetudine coniunctissimum, & pulchrè eius*

Sebastum portũ Herodes in honorẽ Cæsaris ædificat.

Antipater domũ reuersus à nemine excipitur.

Quintilius Varus Syriæ Præfectus.

Herodes Quintilio Varo iudice filium in ius vocat.

Antipater ab Herode accusatus.

An. mũdi 3962. Ante Christum natum 2.

negocij gnarum, vt prosequeretur quæ attinerent ad examinatos cõscios, & ad conuincendum filiũ. Sed ille præueniens, causamq; suã exorsus dicere, hæc ipsa exempla paterna beneuolentiæ pro se adducebat, nimirum pietatis suæ meritis redditæ. Se enim & prospexisse solerter quid facto opus esset, & sicubi res operã suam postulasset, confecta dedisse omnia: nec æquum esse, vt qui patrem eripuerit ab aliorum insidijs, ipse nunc eiusdem reus agatur criminis, & testatæ iam dudum pietatis nouam apud homines rerum imperitos maculã contrahat. Quam enim sibi fuisse causam sceleris, cum successionem designatus Rex haberet magis quàm speraret, & nemine vetante bonorum esset particeps? neq; enim probabile esse, affectatum cum periculo quod iam pro virtute contigerat, & ob incertam spem contemptam certam infamiam, maximè cum is conatus fratribus non successerit, quorum ipse & delator fuisset, & conuictorum de impietate punitor etiam. nec se pœnitere gestorum, quæ argumento sint quàm incorruptè parentem diligat. Quæ verò in vrbe per se acta sint, testem esse Cæsarem, cui non secus ac numini nemo possit imponere: extareq; eius de hoc literas, quas periniquum sit inimicorum & improborum hominum posthaberi calumnijs, quibus nihil magis sit cordi, quàm regiam familiam inter se committere, nactis comminiscendi ocium per suam absentiam, quod se præsente nunquam habere potuerint. Sub finem dicendi fidem abrogabat quæstionibus, per quas necessitas exprimeretur loquendi ad torquentis gratiam, & postremo se quoque torquendum offerebat nihil deprecans. His cum nonnihil moueretur concilium, miserabiliter lacrymante Antipatro & sibimet conuerberante faciem, vt veluinimicos subiret miseratio, Herodesq; ipse quantumuis dissimulãs fieret mitior: Nicolaus vt rogatus fuerat accusationẽ à Rege cœptã prosequens, exaggerabat singula, proferebatq; testimonia, & indicia criminis collecta ex quæstioni subiectorum confessionibus. ad hæc extollebat Regis de eo merita in educandis ac instituendis filijs, pro quibus tam malam reportaret gratiam. Nec tamen æquè mirandam fuisse priorum temerariam stultitiã, qui rudi ætate corrupti à malis consiliarijs naturales affectus pietatis aboleuissent, ambitione principatus magis quàm opũ cupidine. Sed Antipatri stupendã esse tam sceleratam audaciam, qui sæuior nocentissimis bestijs, à benefactoribus tamen iniuriam abstinentibus, nihil mollitus sit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidem calamitate deterritus, quò minus crudelitatis eorum æmulator fieret. Atqui tuipse, inquit, ó Antipater index fuisti tentati per illos facinoris, te inquirente coarguti sunt, tu in conuictos animaduertisti. nec improbamus quòd eos iusta indignatione prosecutus sis, imò miramur te imitatum eorum intemperantiam: & facilè colligimus illa quoque te non ad securitatem patris, sed ad fratrum feciisse perniciem, vt detestando eorũ maliciam, pietatis erga cõmunem parentem opinionem tibi quæreres, & deinde ipse in eum sæuire posses impunitius, quod tandem facere aggressus es. Dum enim fratres sontes addicis supplicio, & parcis eorũ socijs, omnib. facis perspicuum bene conuenire tibi cum eis, quorum posthac vti possis in opprimendo patre opera. itaq; duplicem voluptatem cepisti tuis dignam moribus: alteram palam quasi re bene gesta gloriabundus sublatis fratribus: alteram clam maiore facinore per occultas insidias conando patrẽ subuertere, cuius modo vindex videri volueras. Si enim verè detestatus esses illorum maliciã, nunquã imitandam tibi proposuisses. Nimirum hoc agebas istis artibus, vt dignioribus sublatis nullos haberes successionis æmulos,

Antipater parentis accusationẽ diluit.

Nicolaus Damascen' accusationem à Rege cœptã prosequitur.

amulos,& tum demum fratricidio necem patris adderes,vt in occulto manerent insidiæ,quibus oppugnasti germanorum capita, & non solum ipse meritum supplicium effugeres,verum etiam miserum parentem pœnæ tuæ vicarium supponeres,inaudito ad hoc aui patricidio, & qualis nullum exemplum extat in omni hominum memoria.non enim qualicunque patri insidiatus es, sed amantissimo simul & indulgentissimo,iam Regiæ potestatis particeps,iam successor designatus,tum præsenti fruendi voluptate ante tempus permissa,tum in futurum spe testamento patris confirmata. Tu verò cupiditatibus tuis modum non ex illius bonitate,sed ex tua malitia statuebas,non contentus societate patris indulgentissimi,nisi illi quoque suam partem prariperes: & cuius te seruatorem verbis præferebas,eum re vera quærebas perdere, non ipse tantum sceleſtus,sed matri quoque inurens eiusdem notam sceleris, & fratrum disturbans beneuolentiam,dissidijsq; miscens omnia:& post hæc ausus es patrem vocare bestiam, ipse venenatissimis quibusque bestijs nocentior, proprio veneno abutens in coniunctissimos optimeq; de te meritos,muniensq; te custodibus ac varijs tam virorum quàm mulierum technis contra vnum senem,quasi non tua sola sceleſta mens satis esset ad explendum odium.Et nunc post tortos tua causa viros & mulieres, seruos & ingenuos,post aperta coniuratorum indicia,audes veritati contradicere:& qui dudum patrem speraſti è rebus humanis tollere, nunc quantum in te est conaris legem quoque contra tui similes scriptam abolere, simulq; Vari æquitatem,omnemq;,quanta est in rerum natura,iustitiam. an ideo mentitos dices tormentis examinatos,vt fidem abroges patris tui seruatoribus? tibi scilicet in tormentis plus credendum est.Non liberabis Regem Vare à cognatorũ iniurijs? non dabis neci hanc pessimam bestiam, pietatem erga genitorem simulantem in fratrum perniciem,ac deinde vt solus regnet deprehensum in struendis illi capitalibus insidijs? Scis patricidium non priuatum esse crimen, sed publicã vitæ ac naturæ iniuriam,quod cogitatum etiam non minus quàm perpetratum contaminet:imò quod qui non punit,& ipse in naturam parentem est iniurius. Post hæc matris eius quædam adiecit,quæ illa garrulitate muliebri effutierat: consultos vates de regno,& sacris exitialibus impetitum Regis caput: tum libidinosas & ebrioſas Antipatri volutationes cum Pherora mulieribus: quæq; ad testimonia pertinerent per tormenta elicita,multa & varia, partim præmeditata, partim repentina necessitate expressa,atq; hoc ipso certiora.Homines enim quicquid antea metu Antipatri silentio texerant,post versam eius fortunam videntes accusationibus inimicorum obnoxiam,odia in eum sua exsaturabant. Attamen non ita aliorum odijs grauabatur,vt proprijs sceleribus, hostili in patrem animo,disturbata fratrum concordia,commissis inter se domesticis omnibus:vt qui nunquam nec odia iusta exerceret,nec amicitia fidem coleret,nisi quatenus sibi videretur commodum.idq; cum iamdudum à multis esset obseruatũ, quo quisq; erat æquitatis amantior,eo grauior illi fuit aduersarius: & quamprimum tuto licuit,magnis vociferationibus reum vrgebant, quicquid scirent certatim prodentes:cumq; variorũ criminũ proferrentur indicia, nihil tamen fingi apparebat,quod neq; ad Regis gratiã loquerentur,neq; periculi metu silentio quicquam tegerent,sed damnarent omnes sceleſtos conatus Antipatri,eumq; non tam ob patris securitatem,quàm suomet ipsius merito de medio tollendũ censerent & tradendum supplicio.nec hi soliqui interrogabantur eum accusabãt,verùm etiam

An.mũdi 3962. Ante Christum natum 2.

Patricidium publicæ vitæ ac naturæ iniuria.

Antipater à cunctis accusatur.

An. mũdi 3962. Ante Christum natum 2.

ſpontanei delatores pleriq; aderant: ita vt licet callidiſſimus eſſet mendaciorum artifex & frontis perfrictiſſima, tamen ne hiſcere quidem contrà valeret. Poſtquam autem Nicolaus accuſare eum & conuincere deſtitit, tum Varus poteſtatem ei dicendi pro ſe fecit, ſi quid haberet quo declararet ſuam innocentiam. Se enim nihil magis optare, & idem patrem quoq; eius optare ſcire, quàm ne ille in vllo obiecto deprehenderetur crimine. At ille pronus in faciem & ſupplicabũdus humi iacens, Deũ conſcientiæ ſuæ inſpectorem obteſtabatur, vt euidenti aliquo ſigno probaret alienũ ſe ab omni culpa, nec quicquam vnquam molitum in patris perniciem. Is enim eſt mos malorũ omnium, vt quoties nefarium aliquod facinus aggrediuntur, nihil non ſibi permittant, nullo reſpectu diuini numinis: cum autem ſuis ſceleribus inciderunt in periculum, tum demum illis in mentem venit Deus, per cuius inuocationem & teſtimonium volunt eripi, fingentes ſe cuncta illius arbitrio permittere: Id quod tum quoque Antipatro vſu euenit: qui cum antè omnia ſic geſſiſſet quaſi nullum numen intereſſet rebus mortaliũ, imminente vltione deſtitutus iuris præſidijs, ad diuinam confugiebat potentiam, ſe in hoc diuinitus ſeruatũ aſſeuerans, vt pro incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cum crebris interrogationibus nihil eliceret, illo Deum tantum inuocante, videns alioqui nullũ fore finem, iubet proferri venenum in medium, vt quá nam vi praditum ſit experimento poſſet colligere: quod mox allatũ, & adbibendum datum cuidam damnato capitis, ſine mora necauit hominem. quo facto ſurgens abijt è concilio, & ſequenti die Antiochiam profectus eſt, vbi plurimum ſolebat degere, quod illic eſſet Syrorum regia. Herodes verò confeſtim vinxit filium, omnibus ignorantibus quanam fuiſſent eius cum Varo ante diſceſſum colloquia. coniectura tamen erat cuncta Regem facere ex illius ſententia. coniecto deinde in carcerem, Romam Cæſari de eo ſignificauit per literas, miſſis etiã qui coram eloquerentur mandata, docerentq; quàm ſcelerata ſit hominis malicia. Per eoſdem porrò dies intercepta ſunt Antiphili ad Antipatrũ ex Ægypto miſſa literæ: quibus ſolutis hæc in eis ſcripta Rex ipſe comperit. Miſi ad te Acmes literas, etiã cum vitæ meæ periculo. ſcis enim quòd ſi deprehenderer, infeſtas mihi duas potentes familias redderem. Tu dabis operã, vt rem geras feliciter. Atq; hoc fuit argumentum huius epiſtolæ: Rex autem diligenter requiſiuit etiam alteram. ea tamen nuſquam comparebat, & ſeruus Antiphili negabat ſe attuliſſe vllam præterea. & cum diutius hærerent, vnus ex amicis Regijs animaduerſa quadam ſutura in interiore ſerui tunica (nam duabus erat indutus) ſuſpicatus eſt in ea plica celatas literas: nec eum ſua fefellit opinio: deprompta aq; eſt inde epiſtola hæc ferè continens. Acme Antipatro. Scripſi patri tuo, quales iuſſiſti literas: & adieci confictum exemplar epiſtolæ quaſi à Salome ad dominam meã miſſæ: qua lecta ſcio, quòd pœnas ab ea, tanquàm ab inſidiatrice exiget. Ea verò quã à Salome ſcriptam videri volebant, Antipatri commentum erat ſuppoſito Salomes nomine, ipſius arbitratu & commodo ſcripta, ſed Acmes miniſterio. Eadem & Regi ſcripſit in hanc ſententiam. Acme Regi Herodi. Cùm mihi ſit cura, ne quid te lateat ad ſalutem tuã pertinens, inuentã Salomes epiſtolam, contra te ſcriptam, ad meam dominam, non ſine periculo tranſſcripſi, & ad te miſi: in qua poſtulabat, vt ſibi liceret Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne quando propter eam vitæ diſcrimen adeam. Sed hoc commentum prodebant quæ ad ipſum Antipatrum ſcripſerat, ſignificans ſe voluntati eius obſecutam & literas ad Herodem

Varus Antipatro dicendi pro ſe poteſtatem facit

Antipater innocentiam ſuam precibus ad Deum teſtatã facere conatur.

Venenum capitis damnato ad bibendum datũ ſine mora eum necat.

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

Antipater in carcerẽ conjectus.

Herodes legatos ad Cæſarem mittit.

Antiphili literæ ad Antipatrum.

Acmes literæ ad Antipatrum.

Acmes literæ ad Herodem.

Herodem

rodem misisse & insertum his exemplar fictitiarum Salomes literarum ad suam dominam, qua insidias Herodi tenderent. Erat autem hac Acme Judaa genere, agens in ancillatu Julia uxoris Cæsaris, operamq; hanc Antipatro magna pecunia vendiderat, qua contra amitam simul & patrem uteretur. Cæterùm Herodes cognita hinc filij malicia, minimum abfuit quin illum eueſtigio tolleret, ut concitatorem turbelarum omnium, qui non solùm suam & ſororis ſalutem in periculum adduxisset, ſed disciplinam etiam corrupisset domus Cæſaris. eodem incitabat eum & Salome, pectus plangens & mori non recusans, ſi vllum extaret violatæ à ſe fidei argumentum idoneum. Rex autem accerſito filio iubet illum cum fiducia promere, ſi quid haberet quod pro ſe afferre poſſet: qui cum ad hac nehiſcere quidem valeret, rogatus ut quando medius teneretur deprehenſus in maleficio, ſaltem ſocios ſceleris proderet, omnem culpam conferebat in Antiphilum, alium præterea nominabat neminem. ibi Herodes vehementi dolore animi ſaucius cogitauit eum Romam mittere, ut apud Cæſaris tribunal patricidij cauſam diceret. Deinde veritus ne amicorum ope eriperetur periculo, ipſum quidem in vinculis ut ante retinuit: legatos autem & literas accuſatrices miſit ad Cæſarem, ſimul indicans adiutum eum Acmes opera, epiſtolarum quoq; adiunctis exemplaribus.

An. mũdi 3962. Ante Chriſtum natum 2.

Herodes odio in filium flagrat.

Antipater omnẽ in Antiphilum culpam confert.

CAP. VIII.

Herodis morbus, & Iudæorum ſeditio.

INTEREA dum legati inſtructi mandatis ac literis Romam properant, Rex morbo correptus teſtamentum condidit, ſucceſſionem regni relinquens natorum minimo, exaſperatus in Archelaum & Philippum calumnijs Antipatri: Cæſariq; legauit mille talenta, & uxori Juliæ liberisq; eius & amicis atq; libertis talenta quingenta. Suis quoq; filijs diſtribuit pecunias & agros ac reditus, ſimiliter etiam nepotibus. Salomes etiam ratio eſt habita, quam propter perpetuam & inconcuſſam beneuolentiam ditauit egregiè. Deſperata deinde ſalute, quòd iam ad ſeptuageſimum ætatis annum accederet, mirum in modum efferatus eſt, ira impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in cauſa erat opinio contemptus, quodq; exiſtimaret gentem lætari ſuis infortunijs: quam opinionem confirmauit quorundam apud populum gratioſorum ſeditio, mota ex cauſa tali. Judas Sariphæi filius & Matthias Margalothi doctiſſimi erant Judæorum, & interpretes patriæ legis præſtantiſſimi, ob idq; cari populo quòd iuuentutem diſciplinis inſtituerent. totis enim diebus eis dabant operam quotquot cupiebant in virtute proficere. Hi poſtquam cognouerunt morbum Regis eſſe incurabilem, concitauerunt iuuentutem, ut ſublatis operibus quæ Rex præter patriam conſuetudinem fecerat, propugnatores pietatis ſe oſtenderent, debitum inde expectantes præmium. Nam hanc eſſe Regi cauſam cum calamitatum domeſticarum, tum poſtremò præſentis morbi, videlicet, quòd contemptis legibus multa nouare auſus ſit. nam hac parte multis in rebus pietatem Regis hi doctores deſiderabant. Inter cætera ſupra maiorem portam templi dedicauerat donum precioſum, aquilam auream magni ponderis, cum lex noſtros homines vetet imagines ſtatuere, aut conſecrare animantium effigies. quamobrem doctores hi autores erant ſuis diſcipulis, ut aquilam illam detraherent. Etſi enim res videatur non carere periculo, tamen etiam iucunda vita præponen-

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

Herodes morbo correptus teſtamentum condit, ac regni ſucceſſionem filijs, nepotibus ac amicis relinquit.

An. mũdi 3963 A nato Chriſto 1.

Herodes in ſenio impatiens, & amarulentus.

Iudas Sariphæi filius & Matthias Margalothi iuuenturẽ, vt opera quæ Rex præter patriæ conſuetudinem fecerat, tollerent, concitat.

Aquila aurea ſuper maiorẽ templi portam.

An. mũdi 3963 A nato Christo 1.

Contemptus mortis.

praponendum esse honestum obitum, si contemnatur propter tuendas leges patrias, quandoquidem sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriam eorum intermori. & alioquin ignauos iuxta ac fortes eundem manere interitum: proinde rectè facturos virtutis cultores, si ex communi necessitate honorem sibi decerperent, & cum hoc solatio è praesenti vita discederent. Magnum enim leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendum pramium laudem transmissam ad nepotes ac posteros, cuius in partem tota cognatio tàm viri quàm fœmina veniant, quo quid esse possit optabilius? Hac exhortatione accensis iuuenibus rumor superuenit extinctum Regem nuncians, & propensos iam ad facinus perpulit. itaq; claro meridie ascendẽtes detractam aquilam conciderunt securibus, inspectante congregata in templum multitudine. Quod vt renunciatum cognouit dux regius, maiorem aliquam conspirationem metuens, occurrit eò cum valida suorum manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in vulgum rudem & imparatum ac conglobatum temerè, facilè reliquis dissectis & cedentibus circiter XL. *iuuenes resistere ausos comprehendit, cumq; his autores facinoris Judam & Matthiam turpe putantes cedere: omnesq; ad Regem perduxit. Quo rogante quo freti ausi sint sacratam imaginem demere, aiunt se & deliberasse id multo antea, & deliberatum exsecutos, vt fortes viros decuit. Nam & honori diuino, inquiunt, succurrimus, & legem cuius discipuli sumus vindicauimus. Nec est quòd mireris, si tuis decretis leges praponimus, quas nobis Moses autore & doctore Deo pertulit: nec recusamus mortem ac supplicium quodcunq; nobis intuleris, conscij nos non ob maleficium sed pietatis causa hac perpeti. Hac illi non minorem animo quàm verbis praferentes fortitudinem, aquè tum ad constanter patiendum alacres, atq; antè ad fortiter agendum fuerant. Eos Rex vinctos misit Hierichuntem: moxq; accitis Judæorum primoribus in concionem eorum lectica ob imbecillitatem delatus, cœpit commemorare labores suos exhaustos pro Repub. tum instauratum templum impendijs ingentibus, quale opus per* CXXV. *annos nemo Asamonæorum Regum ad honorem Dei valuisset perficere. nec exstructum id tantum à se, verùm etiam ornatum votiuis muneribus ac donarijs tali templo digniſsimis. ob hæc facta speraſſe ſe vel post obitum ſempiternam & memoriam & gloriam. nunc proh nefas viuo etiam ac ſuperſtiti pro beneficijs reponi iniuriam: & medio die inſpectante multitudine ſua dona ſacrata violari ac detrahi: qua iniuria licet in ipſum intentata, re tamen vera ad Deum magis pertineat, cuius ſacra compilata ſint. Tum honoratiores quiq; veriti crudelitatem eius, ne fortè efferatus in ſe quoq; grauius animaduerteret, negauerunt hæc facta ex ipſorum ſententia, videriq; ſibi, admiſſam eſſe rem dignam ſupplicio. Ille in cæteros mitior, Matthia Pontifici ademit ſacerdotium, quaſi non alieno ab hoc conſilio, eiq; ſucceſſorem dedit fratrem vxoris ſuæ Jozarum. Huius Matthiæ Pontificatu accidit etiam alium Pontificem ad vnam diem ſubſtitui, qua Judæi populariter ieiunium celebrant. Nam Matthias ea nocte qua præcedebat diem ieiunij, viſus eſt ſibi per ſomnum cum vxore congredi: & cùm ob hoc ad rem diuinam faciendam non eſſet idoneus, Joſephus Ellemi filius adiutor vicarius propter cognationem ei datus eſt. Caterùm Herodes poſt mulctatum Matthiam ſacerdotio, alterum Matthiam ſeditionis autorẽ eiusq; ſocios viuos exuſſit: in quam noctem etiam defectus lunæ incidit. Regi verò morbus factus eſt grauior, pœnam*

Aquilam aurea detractam, iuuenes securibus concidunt.

Iudas & Matthias cũ 40. iuuenib. ad Regem perducti ouantes ſeſe excuſant, eosq; vinctos Rex Hierichuntem mittit.

Herodes Iudæorum Primores conuocat, eisque facinus hoc commemorat.

Matthiæ ſacerdotiũ adimitur, in cuius locum Iozarus ſurrogatur.

Ioſephus Ellemi per vnum diem Pontifex.

Iudas Sariphei & Matthias Margalothi exuſti.

Defectus lunæ.

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

nam impietatis exigente numine. lento enim calore torrebatur, qui non tàm ex- An. mũdi 3963
terno tactu deprehenderetur, quàm intus popularetur viscera. aderat & vehe- A nato Christo 1.
mens voracitas, cui necesse esset continuò cibos suggerere: simulq; vexabatur in- Herodis morbus horrendus.
testinorum exulceratione & colicis passionibus: pedes tumebant phlegmate hu-
mido & pellucido, similiterq; inguina. ipsa quoq; verenda putrefacta scatebant
vermiculis, accedente fœda nec minus molesta tentigine, non sine fœtore grauis-
simo. super hæc omnia neruorum contractione laborabat & difficultate anheli-
tus. Quamobrem constans erat inter viros diuinos & fatidicos opinio, Regem
laesa tot modis pietatis Deo pœnas expendere. Qui tametsi grauius affligeretur,
quàm vt videretur posse morbo perferendo sufficere, tamen euasurum se spera-
bat, accersendis medicis intentus & medicamentis conquirendis vndiq;. profe-
ctus etiam vltra Iordanem fluuium, calidis aquis se fouebat apud Calliroen, Aquæ calidæ apud Calliroẽ quæ in lacum bituminis feracem effluunt.
quæ præter vim medicam potu quoq; iucundæ sunt. Hæ aquæ in lacum bituminis
feracem effluunt. ibi de medicorum consilio immissus fouendus in refertum oleo
solium, visus est illis iam agere animam. quare exorta comploratione familia-
rium excitatus & ad se reuersus, nullamq; amplius salutis spem superesse intel-
ligens, donatiuum militibus quinquagenas drachmas iussit distribui: magna de- Herodes donatiuum militibus distribui iubet.
inde liberalitate vsus in duces atq; amicos, rursum Hierichuntem reuersus est:
vbi atra bile prægrauante eò immanitatis prolapsus est, vt facinus animo con-
ciperet longè atrocissimum. Nam cum è tota ditione nobiliores Iudæorum ad
eum conuenissent, euocati minaci edicto pœnã capitis intentante non parenti-
bus, infensus ex æquo siue sontibus seu innoxijs, vniuersos conclusit in Circo: ac-
cita deinde Salome sorore maritoq; eius Alexa, ait instare sibi terminum
vitæ, succumbenti tantis doloribus: quod quidem ferendum esse, quando
iuxta communem mortalium sortem accidat. illud permolestum esse, si caren- Herodes nobiliores Iudæorum post obitum suum trucidari mandat.
dum sit extremo honore luctus qui debeatur Regibus. non enim ignotam sibi

esse Iudæorum mentem, quòd optatam suam mortem lætis accepturi sint ani-
mis, quandoquidem vel à viuente etiam tum non abstinuissent contumelias.
sed illorum esse officij, leuamen aliquod præsentis huius doloris decernere,

nam

An.mũdi 3963. A nato Christo 1.

nam si assensum consilio suo prabeant, fore suum funus longè quàm aliorum Regum honoratius, & manibus suis gratius, omnibus per totam ditionem non fictè lugentibus. Ergo quamprimùm viderint se exhalasse animam, debere eos clausam circo nobilium multitudinem cingere militibus, ignorantibus etiam tum suum obitum, non prius vulgandum quàm mandatum exsecuti sint, iubere deinde vt circumuentos vna omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæsis duplicem se eis habiturum gratiam, vel quòd mandatorum fuerint memores, vel quòd obitum suum publico luctu honorauerint. Hæc ille cum lacrymis lamentabundus cognatos per mutuam fidem ac beneuolentiam perq; omnia sacra obtestabatur, ne se extremo hoc honore fraudatum vellent, eis contra pollicentibus daturos se operam vt cuncta iuxta ipsius mandatum fierent. Heîc sanè etiamsi quis præteritam eius in cognatos sæuitiam tribuere vellet pro incolumitate & securitate solicitudini, ex hac certè nouissima eius voluntate deprehendere potest quàm inhumano animo præditus fuerit: quandoquidem iamiam è vita discessurus, curabat vt ex singulis familijs vno aliquo sublato, totam gentem in luctum & carissimorum desiderium conijceret, nec læsus à quoquam eorum nec valens eus quicquam obijcere: cum hi quibus vllum est virtutis studium, etiam inimicis tali suo tempore odia remittere soleant.

CAP. IX.

Antipatri exitium.

Herodi à Roma literæ veniunt, quæ Acmen à Cæsare occisam, & Herodi liberam potestatem Antipatri puniendi relictam esse, ostendunt.

DVM hæc mandata à cognatis dat, superuenerunt à Roma literæ, à legatis missis ad Cæsarem: quarum summa erat, Acmen ab irato Cæsare occisam esse, propter locatam Antipatro operam: ipsumq; Antipatrum relinqui arbitrio & Regis & patris: siue in exilium vellet eum pellere, sive capite plectere. His auditis Herodes paululum recreatus est voluptate nuncij pœna Acmes, & permissa sibi potestatis liberè statuẽdi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc verò circumspiciebat, ferire seipsum cupiens: perpetrasset q; facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexteram: moxq; denuò luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatium, quasi Rege iam agente animã. quem strepitum vbi persensit Antipater, ratus patrem verè vitam finisse, spem concepit fore, vt solutus vinculis sine difficultate regnum acciperet. cœpitq; cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurum post acquisitam potestatem pollicens. ille verò adeò non paruit, vt mox conatus eius Regi renunciaret, vtq; solicitatus ab eo sit ostentato præmio. Tum Herodes qui iam antè malè affectus erat erga filium, postquam audiuit custodem carceris, exclamans præ indignatione, & caput sibimet verberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitum, iussitq; vnum è satellitio sine mora eum occidere, & corpus obscuro funere condi in castello Hyrcanio.

Herodes malum simul & cultellũ poscens sibi ipsi manus violentas inferre cogitat, Achiabus nepos verò ictum præuenit.

Aliàs Cap. 9. Antipater patrẽ vitam finisse ratus, cũ carceris custode demissione agit, quod dum Herodes audit, sine mora eum occidere, & in Hyrcanio castello condi iubet.

CAP. X.

Herodis mors testamentum & funeratio.

Hedio & Ruffinus Cap. 10. Herodis testamentum mutatum.

DEINDE mutata voluntate mutauit etiam testamentum. Antipam enim quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilææ simul ac Peræa tetrarcham constituit regnum verò Archelao largitus, Tracho-

Trachoniticam, Gauloniticam, Bataneam, & Paneada regiones tetrarchia nomine aſsignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamniam autem, Azotum & Phaſaëlida Salomæ ſorori ſuæ attribuit, & argenti ſignati quingenta millia. habita eſt & cæterorum cognatorum ratio, abundeq́ prospectum ſingulis leganda pecunia & reditibus annuis. Cæſari quoq́ legauit argenti ſignati centies centena millia, præterq́ vaſa tàm aurea quàm argentea, magnumq́ veſtis precioſæ numerũ. Iuliæ autem Cæſaris vxori, & quibuſdam amicis quinquagies centena millia. His ita ordinatis quinta die poſt quàm Antipatrum filium occidit, vita defunctus eſt, poſt detruſum regno Antigonum anno trigeſimo quarto, ex quo autem à Romanis Rex declaratus eſt, anno trigeſimo ſeptimo, vir in omnes ex æquo ſæuus, ira ſeruus, iuris dominus: fortuna autem propitia vſus, ſi quis alius. ex priuatis enim natus regnum aſſecutus eſt, & innumeris circumdatus periculis ſemper euaſit feliciter, vixitq́ longiſſimo tempore. quantum autem ad domeſticos & filios attinet, hic quoq́ felix fuit ſua ſententia, oppreſsis inimicis & aduerſarijs, ſed infeliciſſimis meo iudicio. Cæterùm Salome & Alexas priuſquam Regis mors innoteſceret, in circo clauſos domum ſuam quenq́ dimiſerunt, dicentes ipſum ita iubere, vt in agros digreſsi curarent ſuamet ipſorum negocia: atq́ hoc pacto magno beneficio vniuerſam gentem ſibi deuinxerunt. Indicata deinde Regis morte, congregataq́ in Hierichuntinum amphitheatrum omni militia primùm legerunt literas eius ſcriptas ad milites, in quibus gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabatq́ vt eandem ſeruarent & Archelao filio, quem regni ſucceſſorem ſibi ſubſtitueret. Deinde Ptolemæus, cui anulus Regis ſignatorius creditus fuerat, teſtamentum perlegit, quod nõ aliàs ratum habendum eſſet, quàm accedente conſenſu Cæſaris: moxq́ acclamatum eſt Regi Archelao, & milites cateruatim vnà cum ſuis ducibus pollicebantur eandem quam patri hactenus præſtitiſſent fidem atq́ operam, latis ominationibus Deum illi fautorem comprecantes. Poſt hæc funus parabatur Regi, Archelao curante vt exſequiæ patri fierent quàm ſplendidiſsimæ, & omnem ornatum proferente vt in pompa comitaretur mortuũ. Ferebatur autem in lectica aurea, diſtincta varijs gemmis precioſis, & inſtrata purpura: corpus quoq́ amictum erat purpura, impoſito capiti diademate, & deſuper corona aurea, ſceptroq́ in manu dextera. lecticam ſtipabant filij & cognatorum numerus. Hos ſequebantur milites diſtributi per nationũ genera: primùm ſatellites, deinde Thraces, poſt hos Germani, & deinceps Galli, omnes inſtructi velut ad prælium: reliqua deinde exercitus multitudo armata ſub ſuis ducibus ac centurionibus. hos ſequebantur quingenti famuli, ferentes aromata. ea pompa proceſſit Herodium vſq́ per octo ſtadia, vbi quemadmodum antè mandauerat ſepultus eſt. Et Herodes quidem ſic defunctus eſt. Archelaus autem per ſeptem dies iuxta patriã legem luctu parentis celebrato, & in fine luctus funebri epulo multitudini præbito, in templũ aſcendit: & quacũq́ tranſiret excipiebatur gratulationibus ac fauſtis acclamationib. Tum conſcenſo ſuggeſto ſublimis in aureo ſolio reſidens, accipiebat latus gratulatrices voces fauoris indices, & ipſe viciſsim omni comitate reſpondebat multitudini, agebatq́ grates quòd obliti patris ſui duricia, nihilo deterius erga ipſum affecti eſſent, pollicebaturq́ parẽ pro eorum ſtudijs gratiam: adhuc tamen abſtinere ſe à Regis nomine, quod ab autoritate & aſſenſu Cæſaris penderet, penes quẽ ſit teſtamenti à patre ſcripti confirmatio.

An. mũdi 3963
A nato Chriſto 1.

Cæſari & Iuliæ Cæſaris vxori ab Herode legatum.

Herodes moritur.

Herodes varia fortuna vſus.

Salome & Alexas in circo clauſos Iudæos domũ dimittunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

Herodis ad milites gratiarum actio, & teſtamentum lectũ.

Archelao Regi acclamatur.
Aliàs Cap. 12.

Herodis cadauer magna pompa Herodium defertur.

Germani & Galli ſub Herode ſtipendia fecerunt.

Archelaus epulum multitudini præbet.

An. mũdi 3963 A nato Christo 1.

quamobrem ne ab exercitu quidem apud Hierichuntẽ vltrò offerente ambitiosum diadematis honorẽ ſe accipere voluiſſe, cum nondum conſtaret de legitimi collatoris animo. caterùm quàm primùm conſtabilitus eſſet in imperio, curæ ſibi fore vt beneuolẽtia omniũ videatur digniſsimus: daturumq; operã vt per omnia patre ſuo ſit illis commodior. Illi verò, ſicut vulgus ſolet, rati primis diebus aperiri mentem huiuſmodi poteſtates ineuntiũ, quo manſuetius & officioſius eos alloquebatur Archelaus, eò maioribus eum ferebant laudibus, poſcebantq; ſibi ab illo beneficia: quidam vt leuius annuum tributum penderẽt: alij ſolutos dimitti quos Herodes non paucos vixerat, & in his pleroſq; diu in carcere detinuerat: nonnulli vectigalium immunitatẽ, quibus grauabatur forũ rerum venalium, magnis flagitabant vociferationibus. Horum nihil ille negabat, hoc agens, vt conciliaret ſibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum ſuarum ſitum exiſtimans. poſtremò re diuina peracta conuiuium cum amicis iniit.

Archelaus ſi à Cæſare in imperio conſtabilitus eſſet, curæ ſibi fore vt beneuolentia omnium videatur digniſſimus pollicetur.

CAP. XI.

Populus ſeditionem mouet contra Archelaum.

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 13. Matthiam ſeditioſi & ſocios quos Herodes affecerat ſupplicio deflent: Herodi caros in vindictã ab Archelao depoſcunt, & Pontifici ſacerdotium abrogari poſtulant.

INTEREA Iudæorum quidam nouarum rerum cupidi per conuenticula deflebant Matthiam & ſocios quos Herodes affecerat ſupplicio. Hi quoniam metu coerciti non auſi fuerant luctu honorare aquilã auream violatores recens neci traditos, tũc cum clamoribus & eiulatu in defunctum Regem iactabãt conuicia, quaſi in mortuorum ſolatium: congregatiq; in vnum, in vindictam eorum ab Archelao depoſcebant ad pœnã quoſdam ex his qui cari Herodi fuerant, & ante omnia poſtulabant ſacerdotium abrogari creato ab illo Pontifici, & ſubrogari hoc honore digniorem alium. Archelaus autem licet importunitatem eorum indignè ferret, compeſcere tamen placidè conabatur, quòd pararet profectionem ad Cæſarem, vt ſententiam Cæſaris cognoſceret. Itaq; miſſo ad eos magiſtro militum, per eum hortatus eſt, vt omiſſo vindictæ ſtudio, conſiderarent legibus pœnas dediſſe quorum moleſtè ferrent interitum: ad hæc poſtulata eorum non carere iniuria, & tempus hoc alia conſilia poſcere, opusq; eſſe cõcordia, donec ad ipſos reuerteretur confirmatus Rex aſſenſu Cæſaris. tum demum diſpiciendum ſuper his rebus, & ſtatuendum de communi ſententia: interim quieſcerent, ne ſeditionis crimen incurrerent. Hæc mandata exponenti reclamatum eſt ſtrenuè, periculum intentantibus quicunq; conaretur verbis eos ad ſaniorem mentem reducere: quòd plus ſuæ voluntati tribuerent, quàm autoritati præſidentium: & indignum ducerent ſi amicorum, quos viuo Herode amiſerant, ne mortuo quidem illo impetraretur vltio. adeò enim concitati erant, vt id tantum ius & fas putarent, quod ipſis voluptatem allaturum videbatur, ne ſui quidem periculi memores, dum inimicos lædere cupiunt: & cum multi ad eos à Rege mitterentur, qui partim ipſius nomine, partim ex ſua perſona verbis ſedarent turbidos, neminem audire ſuſtinebant, ſed ad maiorem iram accendebantur, auſuri aliquid ſi maior acceſſiſſet numerus. Cumq; feſtum inſtaret, quo patrium Iudæis eſt veſci non fermentatis panibus (Paſcha vocant, monumentum veteris ex Ægypto effugij, quo ſumma alacritate maiorem ſolito populus mactat victimarum numerum, & infinita turba, nonnulliq; etiã extra regionis terminos habitantes confluunt religionis gratia) ſeditioſi deploratores legis doctorũ Iudæ ac Matthiæ conglobati in templo permanebant, non deficiente victu, quem illos non pudebat

An. mũdi 3964 A nato Christo 2.

Seditio in Paſchatis feſto.

mendicato

mendicato quærere. Tum Archelaus veritus ne ad grauius aliquid eorum insolentia procederet, mittit tribunum cum cohorte qui compescerent homines, priusquam cætera turba huius furoris inficeretur contagio. & si quorum emineret in concienda seditione ferocia, illos vt ad se adducerent. In hos turbatores illi clamoribus & hortatibus plebem exasperauerunt, & ferientes saxis plerosq; occiderunt: tribunus cum paucis effugerunt saucij. quo perpetrato rursum sacris operati sunt. Archelaus porrò de rerum summa periclitari sibi visus est, ni plebis impetum illum retunderet. itaq; totum exercitũ in eos immittit, simulq; equites, qui & aduenas prohiberent occupantibus templum succurrere, & quot quot ex eis peditum vim euasissent, iam in tuto se existimantes ferro exciperent. ab his equitibus ad tria millia virorum cæsa sunt, reliqui fuga se in proximos montes receperunt. Archelaus autem per præconẽ edixit, vt omnes in sua discederent. illi metu grauioris mali festiuitate relicta abierunt, quamuis audaces & sine disciplina homines. Tum Archelaus ad mare descendit vnà cum matre sua, ducens secum Nicolaum & Ptolemæum multosq; ex amicis alios, & familia & regno commissis Philippi fratris sui fidei. Simul etiam profecta est Salome Herodis soror, ducens secum suam progeniem. alij quoq; ex cognatis sequebantur multi, quasi collaboraturi pro paranda regia dignitate Archelao, re autem vera obnixuri ei potius, & præcipuè perpetratum in templo facinus incusaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæsaream Sabinus procurator Cæsaris in Syria, in Iudæam properans ad asseruandam Herodis pecuniam, quem Varus commodum interueniens retinuit: aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum. ita ille in præsidis gratiam neq; arces occupauit in Iudæa, neq; thesauros obsignauit regios, omnia relinquens in potestate Archelai, tantisper donec Cæsar de his aliquid statueret: & hac pollicitus mansit Cæsareæ. Sed postquam alter Romam nauigauit, alter versus Antiochiam profectus est, ipse Hierosolyma petijt, & occupauit regiam. accitis deinde præfectis arcium & regijs procuratoribus, rationes reposcebat ab eis, & arces sibi committi postulabat. Præfecti tamen nõ discesserunt à mandatis Archelai, sed omnia seruabãt in ipsius aduentum integra, prætexentes ea se seruare Cæsari. Eodem tempore etiam Antipas Herodis filius Romam nauigat, parandi sibi regni spe, ad quam excitatus erat per Salomen, quasi Archelao præferendus, eò quod prioribus testamenti tabulis successor regni destinatus fuerit, qua validiores deberent esse quàm illa scripta posterius. Ducebat autem secum matrem suam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc suis fauentem partibus: sed maximè illum ad affectandum regnum mouit Irenæus orator, vir eloquens, & diu versatus in regijs negocijs. quapropter suadentib. quibusdã, vt fratri cederet natu grandiori, & hæredi regni scripto in testamenti paterni tabulis, noluit parere huic consilio. qui postquam Romã peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt, non tàm ipsius amore quàm Archelai odio, libertatẽ maximè cupientes, & degere sub Romano præside: quod si parũ succederet, commodiorẽ sperantes Antipam quàm Archelaum, studebant illius partibus. quin & Sabinus scripsit Cæsari literas, in quibus accusabatur Archelaus. at ille per Ptolemæũ Cæsari libellum obtulit, continentem ius suum & testamentũ patris, simulq; rationes pecuniarum Herodis obsignatas cum ipso anulo, atq; ita euentũ expectabat. qui perlectis his omnib. Variq; ac Sabini literis, tum quantũ pecuniarum esset ac annuo-

An. mũdi 3964. A nato Christo 2.

Tria millia Iudæorum cæsa.

Archelaus Romam proficiscitur, multique eidem obnixuri eum comitantur.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 14. Sabinus Herodis pecuniam & regiã occupaturus Hierosolyma peruenit.

Antipas Herodis filius parandi sibi regni spe Romam nauigat.

An. mũdi 3964 A nato Christo 2.

rum reditum, praterea qua Antipas sibi regnum vindicans scripserat, amicos in consilium aduocat, & in his Caium Agrippa & Iulia filia sua filium, iam à se adoptatum, primum ei locũ in consistorio tribuens: moxq; potestatem facit dicere volentibus de praesenti negocio. Ibi tum primus exoritur Antipater Salomes filius, vir facundißimus & infensißimus Archelao, dicens eum per ludibrium nunc de regno agere, cuius potestatẽ iam dudum inuasisset, non expectato assensu Cæsaris, dum festo die tam multos interimeret: qui etiamsi essent hanc pœnam promeriti, eius tamen exigenda ius seruandum fuisse potestati legitimæ, non ipsi vsurpãdum, siue Regi cum iniuria Cæsaris, cuius contempsisset suffragium, siue priuato, quod esset peius etiam. quare immerito nunc eum ab ipso hunc sperare calculum, quem iam quantum in se fuit, ferendi eius iure priuauerit. Ad hæc obijciebat ei mutatos autoritate propria quosdam duces militiæ: quodq; sedisset in regio solio, & tanquam Rex ad quasdam causas determinasset, annuisset q; postulatis populi, deniq; nihil non fecisset quod per Cæsarem confirmatus posset facere. ab illo quoq; dimissos, aiebat, eos, qui in circo inclusi fuerant: multaq; afferebat alia, partim vera, partim verisimilia propter iuuenilem ambitionem hominis recens euecti ad tantum potestatis fastigium. praterea neglectum patris luctum, & commessationes insequenti mox post eius obitũ nocte celebratas: qua indignitate motum ad seditionem populum, videntem pro tantis beneficijs mortuo patri talem ab eo referri gratiam, vt interdiu tanquam personatus lacrymas fingeret, per singulas autem noctes delicijs frueretur regijs. qui cum tam prauo ingenio sit praditus, nihilo gratiorem fore erga Cæsarem, si ab eo regnum acceperit, quam hactenus fuisset erga parentem amantißimum. Cantu enim se oblectare & choreis tanquam in in morte inimici non patris, haudquaquam abesse ab immani scelere. nunc venire ad Cæsarem vt annutu eius regnum accipiat, cum iam antè non aliter segessisset, quàm si constabilitus Rex fuisset autoritate ipsius. maximè autem exaggerabatur in sacrato loco perpetrata cades impia, idq; die festo, quando tàm hospites quàm indigena victimarum more mactati sint, & fanum refertum cadaueribus, non ab externo quopiam, sed ab eo qui legitimã Regis appellationẽ pratexeret, quò facilius tyrannicum suum ingenium expleret exercendis passim in omnes iniurijs. Quare ne per somnum quidem vnquam patrem, dum sanus esset, de hoc sibi post obitum substituendo Principe cogitasse, vt cuius mores haberet cognitos: immò in potioribus tabulis eius aduersarium successorem destinatum Antipam. hunc enim à patre ad regnum vocatũ non animo ante corpus pramortuo, sed integris etiam tum & rationis & corporis viribus. Immò etiamsi iam tum tale de Archelao fuisset patris iudiciũ, quale in posteriorib. tabulis, ipsum tamẽ iam satis declarasse qualis nam Rex futurus sit, qui autoritatem Cæsaris in confirmando regno contempserit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam verbis suis fidem plurimis ex ipsius cognatione testibus adhibitis, finem orationi imposuit. Tum Nicolaus contra afferebat pro Archelao eadem illam circa commissam ipsorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando destiterint, quàm ille coactus sit eos vi compescere: hoc magis culpabiles, quòd non solùm maliciam suam exercuissent, verùm alijs etiam necessitatem fecissent audendi tale facinus. Insolentia enim eorum in speciem quidem infestatum Archelaum, sed reuera contumaciam hanc ad ipsius

Antipater Salomes filius apud Augustum Cæsarem Archelaum accusat.

Archelaum Nicolaus excusat.

Cæsaris

Cæſaris pertinuiſſe iniuriam. miſſos enim ab eo qui tumultuantes ſedarent, facto ab ipſis impetu contra ius & fas necatos, nulla feſti reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, ſine æquitatis reſpectu, dum modo odio, quo proſequatur Archelaum, morem gereret. eorum igitur eſſe culpam, qui priores iniuria non abſtinuerint, & aliorum arma ad defenſionem ſumpta in ſe prorita- An. mũdi 3964. Ante Chriſtum natum 2.
uerint. Cætera quoque, de quibus Archelaum accuſauerant, in eos ipſos accuſatores referebat, dicens, nihil horum, niſi ex illorum ſententia geſtum, nec ea tam iniuſta eſſe, quàm ipſi videri velint, dum per hoc aliquid Archelao noceãt. Tantam illis ineſſe cupidinem ladendi cognatum hominem cùm de patre benè meritum, tùm ipſos omnibus ſemper proſecutum officijs. Teſtamentum certè à Rege mentis compote eſſe ſcriptum, & poſteriores ſemper potiores eſſe tabulas, has verò tanto magis, quòd Cæſari rerum domino autoritatem confirmandi relinquant. Nec Cæſarem iniquitatem iſtorum imitaturum, qui cum maximis ab Herode viuo affecti ſint beneficijs, nunc extremam eius voluntatem violare conentur: quin potius viri amici ac ſocij, & omnia fidei ſuæ permittentis, teſtamentum ratum habiturum. multum enim intereſſe debere inter horum maliciam, & Cæſaris virtutem atque fidem toti orbi cognitam. quapropter non iudicaturum parum ſanæ mentis decretum eius, qui probo filio ſucceſſionem reliquerit, & inſuper ad ipſius fidem confugerit: quandoquidem veriſimile non ſit in deligendo ſucceſſore erraſſe, qui tam prudenter ſententia Cæſaris ſubiecciſſet omnia. In hunc modum Nicolaus quoque dicendi finem fecit. Tum Cæſar Archelaum ad genua ſibi accidentem erexit humaniſſimè, dignum eſſe regno pronuncians: præ ſe ferens nihil ſe facturum, niſi teſtamento præſcriptum & Archelao ipſi commodum: videnſq́ hac promiſſione confirmatum in ſpe iuuenem, nihil tum amplius ſuper ea ſtatuit: & dimiſſo concilio, ſolus ſecum diſpiciebat, vtíne regnum ratum faceret, an commune ſineret Herodis generi, præſertim cum omnes eius ope indigeant.

Cæſar Archelaũ regno dignũ pronunciat.

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

CAP. XII.

Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius punijt.

ED priuſquam quicquam certi de hac re determinatum ſit, Marthace Archelai mater morbo vitam finijt, & à Varo Syriæ præſide venerunt literæ defectionem Iudæorum ſignificantes. Nam diſceſſum inde Archelai ſecuti ſunt magni in ea gente tumultus: ad quos compeſcendos cum Varus veniſſet, autoribus eius motus affectis ſupplicio, & maxima ex parte ſeditione compreſſa, reuertens Antiochiam legionem vnam reliquit Hieroſolymis, vt Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquam hac ratione profecit. quamprimum enim Varus abijt, Sabinus Cæſaris procurator ibi ſubſiſtens vexabat Iudæos, fretus relictis illic copijs, & parem ſe iam putans populo. nam armatis multis ſatellitibus, contra Iudæos his vtebatur, moleſtans eos & ad defectionem irritans: vt qui & arces occupare conaretur, & violentas pecunia Regia ſcrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur inſtante pentecoſte, ſicut nos vocamus celebritatem quandam patriam, confluxerunt vndique multa millia non ſolum religionis gratia, verùm etiã indignè ferentes Sabini intẽperias, nec tantũ ex Iudæa grauius offenſa, ſed è Galilæa quoq; ac Idumæa, tum à Hie-

Marthace Archelai mater moritur.

Varus ſeditioſos Hieroſolymis cõpeſcit.

Aliàs cap. 15.

Sabini auaritia Hieroſolymis ingentem ſeditionem in feſto Pentecoſtes concitat.

An.mũdi3964. A nato Christo 2.

à Hierichunte & trans Iordanem ſitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitiq; triſariam hoc modo caſtra faciunt: pars vna circum occupat, reliquarum duarum altera templum à ſeptentrionali & orientali regione circumſidet: ob occidentali altera, quà ſita erat domus Regia. *Ita incluſos vndiq; Romanos oppugnare etiam parabant. Tum Sabinus territus audacia hominum, quibus decretum eſſet, aut mori, aut vincere, ſtatim ad Varum miſit literas, hortans vt properet, relictamq; legionem præſenti periculo eripiat, alioqui breui contrucidandam. ipſe cõſcenſa caſtelli turre celſiſsima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phaſaelus appellabatur, manu* Romanis *innuebat, vt in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidem ſe auderet committere, poſtulabat, vt alij propter eius auariciam mortis periculo ſe obijcerent. qui poſtquam progredi auſi ſunt, conflictus fuit acerrimus. & quamuis ſtrenuè milites rem gererent, non tamen frangebantur Iudæorum animi, licet multis cadentibus: ſed circumducta ſuorum parte aſcenderunt porticus quæ erant in extimo templi ambitu: vnde in aduerſarios pugnantes vel manu mittebant, vel fundis intorquebant lapides, non tantum adiutores ſuorum, ſed ſpectatores etiã totius præli. quin & ſagittarij è ſuperiore loco impetebant expoſitos ictibus, nec valentes contrà miſſilibus ad ſe pertingere, eoq; facilius vincebant. atque hæc pugnæ conditio diu durauit. deinde* Romani *indignitate rei moti, ignem clàm ſubijciunt porticibus: qui multis accendentibus & fomenta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies quòd eſſet pice ac cera ob inaurationem perunctæ, facilè correpta eſt incendio, quo lacunaria illa precioſa & magnifica abſumpta ſunt, & quot quot illuc aſcenderant improuiſo perierũt exitio. pars enim cum tecto ruente vnà præcipitati ſunt, pars à circumſtantibus telis confixi: nonnulli deſperatione ſalutis & vi mali attoniti, aut in flammas ſeſe dederunt, aut ſuiſmet gladijs confecti ſunt. quòd ſi aliqui refugientes quà aſcenderant in tutum ſe recipere volebant, hos omnes* Romani *contrucidauerunt, quòd inermibus nihil prodeſſet ferocia, ita, vt ne vnus quidem ex his qui tectum aſcenderant incolumis euaderet. Tum* Romani *qua ſe incendium remiſit alij ab alijs protruſi, penetrauerunt ad ſacræ pecuniæ conditorium, cuius bona pars furto militum diſperijt, ad Sabinum autem propalam quadringenta talenta ex ea præda relata ſunt. Iudæi verò duplici calamitate affecti ſunt, deſideratis in ea pugna carorũ amicorum plurimis, & inſuper ſpoliato ſacrario. facto tamen globo è pugnaciſſimis circumdederunt* Regiam, *incenſuros ſe eam & omnes intus occiſuros minitantes, niſi quamprimum diſcederent: quòd ſi mox abirent, impunitatem Sabino vnà cum ſuis pollicentes: pro quibus etiam aulicorum maxima pars ſtabat. Rufus quoq; & Gratus, qui ſub ſe habebant tria millia bellicoſiſsimorũ & ſtrenuiſſimorum virorum ex Herodis exercitu, in partes* Romanorum *ſe tranſtulerũt: ſimulq; equitatus qui Rufo duci parebat, non mediocris ſanè ad rem* Romanam *acceſsio. Interim Iudæi nihilo ſegnius inſtabant oppugnationi, muros ſuffodientes cuniculis, & aduerſarios hortantes, vt abirent, nè ve diutius vindicantibus ſe in libertatem à maioribus acceptam obſiſterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxiſſet milites, ſed fidem promiſsis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiam æquitatem hoſtium ſuſpectam habebat, & expectabat à Varo ſubſidium. In hoc rerum ſtatu etiam alibi per Iudæam diuerſis in locis innumeri tumultus exoriebantur, vt quemq;, aut lucri, aut vindictæ concitabat*

Iudæorum cum Romanis acerrimus cõflictus circa templũ.

Iudæi permulti in lacunarijs percunt.

Sacræ pecuniæ bona pars militum furto diſperit.

Regia ab Iudæis obſeſſa.

Rufus & Gratus Herodis exercitus Præfecti in Romanorum partes ſe transferũt.

Hegio & Ruffinus Cap. 15.

Tumultus in Iudæa varij.

concitabat cupiditas. Duo enim virorum millia, qui aliquando sub Herode me- An. mũdi 3965.
ruerant, tunc verò dimissi domi agebant, in vnum collecti bello impetebant re- A nato Chri-
gios, resistentes sibi ductu nepotis Herodis Achiabi: qui nusquã aquo loco eos su- sto 3.
stinere ausus, vt veteranos & bellandi peritissimos, tuebatur se & sua quãtũ po- Duo millia Herodis militum bello regios impetunt.
terat asperitatibus accessu difficilibus. Quin & Iudas Ezeciæ latronũ ductoris Iudas Ezecię latronũ ductoris filius.
olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sephorim vrbem Gali-
læa collecta circa se hominum desperatorum manu incursabat Regis ditionem:
& potitus eius armamentario, armatisq; inde suis ad vnum omnibus, pecuniam
quoq; Regiã in illis locis occupauit: iamq; formidandus accolis spoliabat in quos-
cunque incideret, aspirans ad regnum, affectansq; hoc fastigium non bonis arti-
bus quarum imperitus erat, sed nocendi licentia. Dum ita vbiq; turbatur, etiã
Simon Herodis Regis *seruus, vir alioqui & forma & statura & robore egregius* Simon Herodis seruus.
inprimis habitus, ausus est diadema sumere: stipatusq; numerosis copijs, & Rex
consalutatus ab insana multitudine, placebat sibi præquouis alio, auspicatus po-
testatem diripienda ac incendẽda Hierichuntina Regia: *passimq; crematis alijs*
Regis palatijs, & præda concessa suæ factionis hominibus, maiora etiam ausu-
rus videbatur, ni maturè occursum fuisset. nam Gratus regiorum militũ dux, Grati cum Simone conflictus.
tum Romanorum partes fouens, suas copias contra Simonem duxit: vbi post
acerrimum conflictum transamnani homines incomposiți, & ferociter magis
quàm peritè pugnantes deleti sunt: ipsum Simonem per angustas quasdam fau-
ces fugientem Gratus assecutus obtruncauit. Apud Amatha quoque Iordani Simon obtruncatur.
flumini appositæ palatium Regium *incensum est à quadam hominum colluuie,*
qualis & circa Simonem fuerat. Tantus tum furor per totam gentem grassaba- Iudæi in seditionibus quasi furiosi.
tur, eò quòd proprium Regem *non haberet, qui multitudinem bonis rationibus*
contineret in officio: qui verò externi ad castigandos seditiosos venerant, ma-
lum potius exacerbarent, graues superbia simul & auaritia. Quandoquidem
& Athronges, vir nec maioribus claris prognatus, nec virtute aut opibus sub- Athronges vir corpore & manuum robore insignis dignitatẽ regiam attentat.
nixus, sed pastor hactenus obscurissimus, vasto tantum corpore & manuum ro-
bore insignis, attentauit dignitatem Regiam, *paratus animæ periculo depacisci*
nocendi licentiam. huic erant quatuor fratres, & ipsi grandi statura & manu
prompti ad quoduis arduum facinus, instrumentum, vt ipsis videbatur, ido-
neum ad occupandam tyrannidem, quòd eorum quisque duceret cohortem
militum. magna enim ad eos turba confluxerat, quam in fratres quasi legatos
distributã obire iubebat prælia: ipse diademate ornatus consultabat de rebus a-
gendis, quarum penes se seruabat arbitrium: durauitq; diu potestas huius, &
non inanis Regis *appellatio, dum quicquid collibuisset exsequitur, maximè in*
Romanos cædibus sæuiens & milites Regios, *vtrisque ex aquo infensus: his pro-*
pter licentiam qua sub Herode vsi fuerant, Romanis *propter recentem iniu-*
riam. Id odium indies magis exasperabatur, imminebantq; vbique omnibus,
vel lucri cupidine, vel in consuetudinem iam versa occidendi libidine. Circa
Emauntem etiam Romanam cohortem frumenta & arma in exercitum por-
tantem insidijs exceperunt: ductoremq; eius Arium centurionem cum quadra-
ginta fortissimis peditibus telis confixerũt: reliquos nihilo meliora iam expectã-
tes superueniens cum Regio milite *Gratus seruauit, relictis casorũ cadaueribus.*
In hunc modũ longo tempore prælia per occasionem conserentes, & Romanos non
leuibus affecerunt incommodis, & suam gentem maioribus etiam inuoluerunt
calami-

An mũdi 3965. A nato Christo 3.

Athrõges cum fratribus captus.

calamitatibus. tandem & ipſi capti ſunt, vnus à Grato pugna victus, alter à Ptolemæo. maximo natu deinde in Archelai poteſtatem redacto, vltimus qui ſupererat, fratris caſu territus, & nullam videns ſalutis ſpem reliquam, quòd eius copiæ exhauſtæ eſſent vel morbo vel continuis laboribus, accepta fide & iureiurando ipſe quoque Archelao ſe dedidit. ſed id aliquanto pòſt factum eſt. Tunc verò Judæa plena erat latrocinijs, & vt quiſq; ſeditioſorum cœtus coiuerat, paſſim Reges creabantur in Reipublicæ perniciem, quòd minima eius mali pars rediret ad Romanos: ipſi verò inter ſe diuturnis conflictarentur cædibus.

Hedio & Ruffinus Cap. 16.

Varus Sabino ſuccurrit.

Cæterùm Varus cognito ex Sabini literis periculo, timens tertiæ legioni, aſſumptis duabus reliquis, (nam tres in vniuerſum erant in Syria) & quatuor turmis equitum, auxilijsq; Regum ac tetrarcharum properabat in Judæam vt obſeſſis ſuccurreret, iuſſis qui præmittebantur conuenire Ptolemaidem. Berytiorum etiam vrbem prætereundo, mille quingentos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoq; Petræus, amicus Romanis factus propter Herodis inimicitias non paruam manum miſit tàm peditum quàm equitum. poſtquã autem apud Ptolemaida in vnum conuenit totus exercitus, partem eius filio & amicorum vni tradidit ducendam contra Galilæos eius vrbis agro finitimos. qui regionem eorum ingreſſus, profligatis quotquot auſi ſunt cum armis occurrere, Sephorim cepit: & venditis ſub haſta incolis, vrbem abſumpſit incendio. Ipſe Varus verſus Samariam progreſſus cum exercitu, à ciuitate quidem abſtinuit, quam ſciebat immunem à ſeditioſorum contagio: caſtra autem poſuit in quodam vico, qui erat Ptolemæi poſſeßio, Arus nomine. eum Arabes incenderunt, propter Herodem amicis quoq; eius infenſi. inde progreſſi Sampho alium vicum ijdem Arabes diripiunt, moxq; incendunt quamuis munitißimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miſcentes flammis ac cædibus. Nam & Emmaus cremata eſt Vari iuſſu, in vindictam cæſorum ibi militum, deſerta tamen ab habitatoribus. Jnde cum appropinquarent Hieroſolymis, Judæi qui legionem ab ea parte obſidebant, ad primum venientis exercitus conſpectum territi diffugerunt, oppugnatione, quam inſpectabãt, relicta. Hieroſolymitani aũt Iudæi grauiter à Varo increpiti, excuſationem afferebant, populum quidem propter feſtum confluxiſſe, bellum verò non ex ſua ſententia ſed ex conuenarum audacia ſuſceptum: & ſe adeò nõ oppugnaſſe Romanos, vt potius vnà cum illis oppugnati fuerint. & iam ante obuiam ei proceſſerant, Joſephus Herodis Regis nepos, Gratusq; ac Rufus cum ſuis militibus, & Romani qui obſidionem tulerant. Sabinus enim in eius conſpectum non venit, ſed ſubducens ſe clam ex vrbe, ad mare profectus eſt. Tum Varus dimiſſa per totam regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio repertos, alios vt fontes punijt, nonnullos dimiſit incolumes: actiq; ſunt in cruces ea de cauſa circiter duo millia. Poſt hæc ablegato exercitu cuius non erat vſus amplius, quiq; contra eius voluntatem lucri ſtudio multa maleficia patrauerat, ipſe audito decem millia Judæorum in vnum confluxiſſe, properauit vt eos deprehenderet. illi non auſi manus conſerere, deditionem fecerunt arbitratu Achibi. Varus autem data ſeditioſorum vulgo defectionis venia, duces eorum miſit ad Cæſarem. Ille cæteris ignouit, in ſolos aliquot Regis Herodis neceſſarios animaduertit, quòd nec cognationis nec iuſticiæ reſpectu à nefarijs armis abſtinuerint. Itaq; Varus rebus compoſitis, & relicta Hieroſolymis eadem legione in præſidio, reuerſus eſt Antiochiam. Archelao autem

Sephoris capta eiusq; incolæ ſub haſta venditi.

Arus ab Arabibus incenſus.

Sampho & Emmaus cremata.

Varus Hieroſolyma peruenit, ac legionẽ obſeſſam liberat.

In defectionis autores animaduertitur.

autem Romæ aliud negocium exhibitum est tali de causa. Venit eò Vari permissu Iudæorum legatio, postulans, vt eis liceat suis legibus viuere: erantq; legati quinquaginta, quibus aderant Iudæorum vrbem incolentium plus quàm octo millia. cumq; Cæsar conuocasset in ædem Apollinis magno sumptu à se exstructã concilium amicorum & primariorũ ciuium, venerunt eò & legati, prosequente Iudæorum turba, & Archelaus cum amicorũ comitatu. cognati autem Regis, neq; ab Archelao stabant propter ipsius odium, & tamen legatis suffragari grauabantur, quòd puderet eos corã Cæsare aduersari homini tam propinqua coniuncto necessitudine. Aderat & Philippus è Syria Vari hortatu veniens, ea potissimum de causa, vt fratris aduocatum ageret, cui Varus benè cupiebat: deinde nonnihil sperans, si impetrarent Iudæi potestatem viuendi suis legibus, fore vt, diuiso in Herodis progeniem regno, ad ipsum quoq; rediret pars aliqua. Data igitur Iudæorum legatis dicendi copia, postulantes non esse vlterius sub Regibus, ab accusanda Herodis iniquitate orsi sunt. Regem illum fuisse nomine tenus, alioquin omnibus omnium tyrannorum artibus vsum ad subiecta gentis perniciem, nec his contentum quasdam nouas ex suo commentum esse ingenio. Nec opus esse commemorari quàm multis vitam ademisset, cum longè deterior fuerit conditio superstitũ, quos nõ modo perpetua truculentia & asperitate terruerit, sed bonis etiam eorum rapaces manus non abstinuerit. itaq; vicinas vrbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluisse, quò magis in suo regno sitas exhauriret exactionibus: adegisseq; gentem suam ad extremam paupertatem, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex causis parum probabilibus damnatos capitis insuper bonis spoliat, aut facta viuendi gratia, nudat eos possessionibus. deinde cum annua tributa imposita sint per singulos, seorsum tamen placandam fuisse auiditatem amicorum eius & aulicorum, atq; etiam seruorum, qui huiusmodi exigendis præessent, vt hoc pacto iniurioſam vexationem redimerent. Silentio enim prætereundas constuprationes virginum, & per contumeliam ereptam matronis pudicitiam: quandoquidem hac patientibus maximum sit solatium, si à quàm paucissimis sciatur suum dedecus. in summa non aliter præfuisse Herodem, quàm si sauissima bestia in eos commissum fuisset imperium. Itaque cùm multis olim ea gens oppressa sit cladibus, nullum tamen exstare in rerum monumentis exemplum, cum quo conferri possit præsens per Herodem illata calamitas: Quapropter meritò ab eis Archelaum promptis studijs Regem consalutatum, quòd ita putarent, fieri non posse, quin quicunque tandem Herodi succederet, moderatius multò tractaret subditos: & in eius gratiam patrem honoratum luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad conciliandam sibi eius beneuolentiam. At illum, quasi timeret ne non videretur germana parentis sui soboles, sine dilatione declarasse popularibus quid de se sentiendum sit, idq; priusquam confirmatus esset in potentia, cum totum negocium etiam tum penderet ex arbitrio Cæsaris: editũq; mox subditis futura virtutis ac modestiæ & æquitatis specimen, dum tria millia suæ tribus ciuium Deo in ipso templo pro victimis iugulat. An non igitur omnes iustissimo illum prosequi odio, qui post tam crudele facinus, adhuc seditionis reos se conetur peragere, & ius regni sibi vindicet? Postremò summa postulatorum hæc fuit, vt mutata reipub. forma, posthac sine Regibus agerent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis paterent potestatibus. Sic enim fore perspicuum, vtrum seditionibus

An. mũdi 3966. A nato Christo 4. Hedio & Ruffinus Cap. 17. Aliàs cap. 16.

Iudæorum Legatio Romæ.

Archelaus & Iudæorum Legati corã Cæsare comparent.

Philippus Herodis filius.

Iudæorũ Legati Herodis & Archelai accusant iniquitatem.

An.mũdi 3966. A nato Christo 4.

delectentur & rerum nouationibus, an obedire sciant præsidibus legitimis. His peroratis à legatis Iudæorum, Nicolaus vtriq; patrocinatus est, dicens Herodem quidem, quoad vixerit, nunquam fuisse accusatum, nec esse æquum eos qui, si iustam viuentis accusationem attulissent, castigationem eius sperare potuerãt, nunc defuncti manes criminibus lacessere. Quæ verò obijciantur Archelao, ipsorum imputanda esse violentæ contumaciæ: qui cum affectassent res concessas legibus, & pacatores ferro ac saxis aggressi essent, nunc vitio verterent eisdem rationibus se esse cohibitos. Versa deinde in accusatores criminatione, aiebat eos libenter agitari seditionibus, quòd nesciant parere legibus, esseq; gentem omnium peruicaciſsimam. Hæc Nicolaus.

Nicolaus Herodem & Archelaum excusat.

CAP. XIII.

Cæsar Herodis testamentum confirmat.

Archelaũ Cæsar ethnarcham constituit, regniq; dimidium in duos Herodis filios Philippum & Antipam partitur.

CÆSAR verò his auditis, dimisit concilium. Paucis deinde pòst diebus Archelaum non Regem declarat, sed, dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa, ethnarcham eum constituit, regnum quoque pollicitus, quamprimum ille se tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus est in alios auos Herodis filios, Philippum, & Antipam eum qui cum Archelao de toto regno contenderat. Huic transamnana regio cessit cum Galilæa, & CC. talenta annua. Batanæa verò cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (vt vocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui reditus, Archelao verò Judæa & Idumæa præterq; has Samaria, cui ex autoritate Cæsaris tributorum quarta pars remissa est, eò quòd cæteris tumultuantibus soli quieti manserant in officio. in eius ditione comprehendebantur vrbes, Stratonis turris, Sebaste, Joppe, Hierosolyma. nam Gazam, Gadara & Hippon græcanici instituti vrbes Cæsar ob id separatas à regni terminis Syriæ contribuit. DC. *autem talenta quotannis redibant è sua ditione ad Archelaum. atque hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. Salome autem præter legatas à fratre vrbes Jamniam, Azotum & Phasaelida, argentiq; signati quingenta millia, Cæsar largitus est in Ascalone palatium: percipiebatq; ex subiectis sibi locis sexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. reddita sunt etiam cæteris Regis cognatis legata, ita vt testamento cauerat. Duæ deinde eius filiæ virgines præter relicta sibi à patre, accepêre ex Cæsaris munificentia ducena quinquagena signati argenti millia, & elocatæ sunt Pheroræ filijs. imò totum etiam Regis legatum mille quingentorum talentorum æstimatione cessit ipsius filijs, paucis aliquot vasis sibi retentis, non tam ob precium caris, quàm ob amici memoriam.*

Salomẽ.

Herodis duæ filiæ virgines Pheroræ filijs elocatæ.

CAP. XIIII.

De Pseudalexandro.

Hedio & Ruffinus Cap. 18. Aliàs cap. 17. Pseudalexander.

HIS ita ordinatis per Cæsarem, iuuenis quidam Iudæus genere, educatus Sidone apud quendã Romani ciuis libertum, adoptauit semetipsum in Herodis familiam, per occasionem similitudinis, quã referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, attestantibus omnium quotquot vtrunq; viderant oculis: atque hac via grassari cœpit ad Regium fastigium: itaque ascito tribuli quodam fraudis socio, qui totius Regiæ rerũ gnarus, alioquin etiam astutus erat, & natus ad excitandas

das turbas egregias, illius inſtitutione fingebat ſe Alexandrum illud Herodis filium, morti ſubtractum cuiuſdam beneficio, cui demandatũ ſit eius interficiendi negocium. ſuppoſitis enim necis ipſorum vicarijs, & ſe ereptum & fratrem Ariſtobulum. His nugis inflatus, alijs quoq; non deſinebat fucum facere: cumq; Cretam appuliſſet, quotquot Iudæorum venerunt in eius colloquium, omnibus rem perſuaſit, & auctus ab eis pecunia, traiecit in Melum inſulam: vbi magnã pecuniæ vim quæſiuit prætextu Regiæ proſapiæ. Et iam ſperans receptурum ſe paternum principatum, remuneraturumq; beneficos, Romã properat ſuis hoſpitibus deducentibus. cumq; adnauigaſſet Puteolos, ibi quoq; à deceptis Iudæis ſimili fauore exceptus eſt, concurrentibus tanquam ad Regem, qui Herodi vel hoſpitij iure coniuncti, vel aliquo erant obſtricti beneficio. in cauſa fuit hominum natura rumorum auida, præſertim conciliante forma ſimilitudine. nam etiam illis qui valde familiares Alexandro fuerant, perſuaſum erat hunc ipſum eſſe, non alium, idq; alijs non dubitabant aſſeuerare iureiurando interpoſito. Quod poſtquam Romam perlatum eſt, vniuerſa Iudæorum illic agentium multitudo profecta eſt obuiam, tam inſperatam ſalutem ad Dei referentes gratiam, & publico applauſu propter maternum genus excipientes hominem lectica geſtatum per vias. nihil enim ei ad Regium cultum deerat, ſuppeditantibus ſumptum hoſpitibus: affluenteq; certatim multitudine, acclamabatur fauſtis ominationibus, vt fieri ſolet in re præter ſpem incolumi. Id vbi allatum eſt ad Cæſarem, nolebat fidem habere nuncio, quòd ſciret Herodem non facilè potuiſſe decipi in re tam ſeria: nonnihil tamen ſpe motus, Celadum vnum è ſuis libertis familiariter olim verſatum cum adoleſcentibus illò mittit, iuſſum vt Alexandrum in conſpectum ſuum adduceret: quod ille fecit, nihilo in dignoſcendo alijs ſagacior. Non tamen imponi potuit Cæſari, quòd non tanta eſſet ſimilitudo, vt etiam prudenter conſiderantes falleret. Pſeudalexander enim & manus habebat duratas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ ſolet benè natis & educatis cõtingere, quod ipſe non vixiſſet in tantis delicijs. Poſtquam igitur animaduertit cõſpiraſſe in mendacia præceptorem atque diſcipulum, & ex compoſito loquentibus adeſſe fiduciam, percontabatur quid factum eſſet ſimul erepto Ariſtobulo, aut cúr nam ille non veniſſet, vt vnà cum fratre eius tam præclaris natalibus debitum repoſceret: Reſponſum eſt in Cypro eum manſiſſe, metu periculorum, quibus mare nauigantes expoſiti ſunt: vt ſi quid ipſis contigiſſet durius non omninò Mariammes genus intercideret, ſed ſupereſſet ſaltem Ariſtobulus. Hæc illo aſſeuerante, ſimulq; concinente autore huius fabulæ, Cæſar ſeducto adoleſcente: Tibi, inquit, ſi nõ me quoque coneris fallere, merces erit impunitas, quod ad tuam ſalutem attinet: nunc age dicito quiſnam ſis, & quis te ad hæc audenda impulerit. neq; enim iſtius ætatis eſt tam inſidioſa malicia. Ibi ille, cum non poſſet aliud, totum commentum indicat, quibus modis, & à quo ſit compoſitum. Cæſar autem Pſeudalexandrum, vt pollicita ſeruaret, in remigum ordinem allegit, quod eſſet valido corpore: doctorem verò eius affecit ſupplicio. cæterum Melijs abundè magna multa fuit, quæ infictitium Alexandrum fruſtra impenderant: atq; ita cæptum Pſeudalexandri temerarium turpis conſecutus eſt exitus.

An. mũdi 3966. A nato Chriſto 4.

Pſeudalexander Romam peruenit.

Pſeudalexander Cæſari imponere nõ potuit.

Pſeudalexandrũ Cæſar remigũ ordinem allegit.

CAP. XV.

Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

An. mũdi 3973. A nato Christo 11.

Hedio & Ruffinus Cap. 19. Aliàs Cap. 18.

Pontificatus Ioazaro abrogatus transfertur in Eleazarum, ab hoc in Iesum Siæ.

ÆTERVM *Archelaus iam ethnarcha in Iudæam reuersus, Ioazaro Boethi filio pontificatum abrogat, insimulato quòd seditiosis consenserit: eamq; dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. apud Hierichuntem deinde regiam magnificè reficit, aquarũ quibus Neara vicus inundabatur, dimidio deriuato in palmetum recens à se in subiecto campo consitum. nouum etiã vicum conditum à se denominauit Archelaida: & contempto more patrio, Glaphyram Archelai Regis filiam, olim Alexandri fratris sui coniugem, & liberorum ex illo susceptorum matrem, duxit: quamuis Iudæi lege vetentur fratrum vxores ducere. Nec Eleazarus diu sacerdotio potitus est, subrogato in viuentis locum Iesu Siæ filio.*

Archelais condita.

Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quam Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæsarem, maximè cum scirent eum contra ipsius mandatum fecisse, à quo iussus fuerat ex æquo ac bono præesse subditis. Hoc audito Cæsar ira commotus accersit procuratorem eius Romæ agentem, & ipsum Archelaum nomine: nec dignatus quicquam scribere, Vade, inquit, & quamprimum illum ad nos adducito. qui accelerata nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuio: indicataq; voluntate Cæsaris, ad profectionem hortatus est. Mox vbi venit, Cæsar auditis eius accusatoribus & ipsius defensione, misit eum Viennam in exilium, quæ est

Archelaus in exilium missus.

vrbs Gallia, mulctatum prius omni pecunia. Sed priusquam Romam euocatus est, amicis tale narrauit somnium. Visus est sibi videre decem spicas maturas tritico plenas à bobus absumi: experrectusq; non contemnendam visionem ratus, coniectores diuinos super ea consuluit. quibus dissentientibus cum variaret interpretatio, Simon vir Essæus præfatus veniã, ait hanc visionem Archelao significare mutationem in deterius. boues enim significare miseriã, quòd in perpetuis laboribus degat hoc animal. præterea rerum mutationem, quia terra horum opera versata nec locum eundem retineat nec faciem. cæterum decem illas spicas totidem annorum præfinire numerum. eas enim redire annuis vicibus, iamq; instare Archelao dominationis terminum. Sic ille hoc somnium interpretatus est: post cuius visionem, quinta die venit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandum illum missus à Cæsare. Simile quiddam & Glaphyræ eius vxori accidit, Archelai Regis filiæ. hæc, vt iam diximus, virgo nupserat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterũ nupsit Iubæ Regi Mauritaniæ. hoc quoq; defuncto viduam apud patrem agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamme priore coniuge. tanto ar-

Archelai visionem Simon vir Essæus interpretatur.

Glaphyrę somnium.

debat amore Glaphyræ. huic degenti cum Archelao tale somnium obuersatũ est. Visa sibi est Alexandrum venientem complexu excipere præ gaudio. Illum verò expostulantem dicere, Confirmasti Glaphyra vulgare illud dictum, non esse fidendum mulieribus, quæ virgo mihi coniuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secundarum nuptiarum desiderio. ac ne ea quidem contumelia contenta, ausa es cum tertio cubare sponso, turpiter & impudenter ingressa meam familiam, & nupta Archelao, fratrem meũ habere maritum sustinens. At ego non obliuiscar veteris tuæ beneuolentiæ, teq; liberabo ab hoc opprobrio, mihiq; te meam vindicabo. hoc somnium cum illa

expo-

exposuisset apud quasdam familiares sibi mulieres, post paucos dies vita functa est. quod ego ideò hic referendum putaui, quòd sermo sit mihi de illis Regibus: & alioqui res magni exempli videtur, certissimum immortalitatis animorum & diuinæ prouidentiæ argumentum continens. Cui verò hæc videntur incredibilia, fruatur opinione sua, & alijs non obstrepat qui talibus excitantur ad virtutis studia. Cæterùm ditione Archelai contributa Syriæ, missus est illò à Cæsare vir consularis Quirinius, qui censum ageret per Syriam, & ipsius Archelai domum venderet.

An. mũdi 3973. A nato Christo 11.

Quirinius Syriæ censor.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XVIII.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVIII. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus est.

II. Quæ & quot sectæ apud Iudæos fuerint.

III. Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsaris conditæ.

IIII. Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.

V. Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.

VI. Vitellij aduentus, Hierosolyma, & quomodo à Tiberio mandata acceperit, vt impetratis ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet.

VII. Herodis bellum quo ab Areta superatus est.

VIII. Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtq; post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus sit.

IX. Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

X. Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio.

XI. Caius in Syriam mittit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam.

XII. Quo in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asinæo ac Anilæo fratribus,

CAP. I.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus est.

INTEREA Quirinius senator Romanus per omnes honorum gradus ad consulatum vsq; prouectus, & inprimis clarus, à Cæsare mittitur in Syriam vt iura populis redderet: facultatesq; censeret omnium: & cum eo venit Coponius, præfectus turmæ equitum, penes quem esset totius Judææ rerum administratio. Quin & ipse Quirinius in Judæam venit iam attributam prouinciæ Syriæ, vt percenseret facultates eius regionis ciuium, & Archelai pecunias in potestatem suam redigeret. Illi verò tametsi primùm ægrè ferrent mentionem descriptionis, nõ sunt tamen reluctati pertinaciter, parendo autoritati Pontificis Joazari, qui Boethi fuit filius. atq; ita illius suasu sine controuersia census peractus est. Exstitit tamen post quidam Judas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Pharisæo Sadduco, solicitabat ad

Hegesippus & Rufinus Cap. 1.

Quirinius in Syriam à Cæsare vt iura populis redderet, mittitur.

Coponius Præfectus Syriæ.

Census populi Iudaici.

Aliàs Cap. 2.

An.mũdi 3973. A nato Christo 11.

defectionem populos censum nihil aliud quàm manifestam seruitutis professionem esse dictitans, & vniuersam gentem ad tuendam libertatẽ adhortans. Fore enim vt re benè gesta fortunis suis fruantur felititer, & confirmati in earũ possessione laudem quoq; sibi parent fortitudinis: nec sperandum auxilium cœlestis numinis, nisi ipsi quoq; rebus suis consulant. Accipiebantur hac pronis vulgi auribus, ita vt accenderentur ad audendum aliquid. atq; ita dici vix potest, quantum hi viri totam gentem cõturbauerint, dum omnia miscent cadibus & latrocinijs, promiscuisq; nullo amicorum aut inimicorum respectu praedationibus, & insignium virorum cadibus: pratextu quidem propugnandæ libertatis publicæ, sed reuera priuatorum lucrorum studio. Itaq; conficientibus se mutuò ciuibus, & furiosissima contentione certantibus, ne externus quidem hostis cessabat interim. ac ne extrema quidem fames fortè superueniens potuit eos compescere quò minus sæuirent expugnandis oppidis, & fundendo ciuili sanguine, donec postremò malum eò progressum est, vt hostilis flamma Dei templum inuaderet. Adeò periculosum est patrios ritus labefactare & conuellere. Siquidem Judas & Saddocus omnium harum calamitatum autores fuêre, dum super tres pristinas sectas nouam quartam inducunt, & nouitatum cupidos affatim ad se contrahunt: id quod non in præsens tantum turbauit Rempublicam, sed futurarum etiam cladium fuit seminarium. Quamobrem conueniens videtur paucis de eorum placitis disserere, propter quæ tot mala gentem nostram inundauerunt.

Cædes : latrocinia: seditio & fames in Iudæa.

Templum Hierosolymis incensum.

Iudas & Saddocus quartæ sectæ autores.

CAP. II.

Quæ & quot sectæ apud Iudæos fuerint.

Hedio & Ruffinus Cap.11. aliàs Cap.5. Tres Iudæorum sectæ, de quibus lib. 2. de bello Iudaico. Cap.12.

IVDÆI patriæ sapientiæ studiosi iam inde à multis retrò seculis in tres sectas erant diuisi, Essenorum, Sadducæorum, & eorum quæ Pharisæorum vocata est. De his licet nonnihil in secundo Judaici belli volumine à nobis dictum sit, tamen nunc quoq; paucis dicere non abs re fuerit. Ergo Pharisæorum victus simplex est, nullis mollitus delicijs: & quicquid his ratio dictauit, id sequuntur peruicaciter. maiores natu venerantur, nec audent eis responsare monentibus aut obloqui. Fato quacunq; geruntur tribuunt, nec tamen homini voluntatis assensum adimunt, hoc temperamento Deum vti dicentes, vt cum omnia fiant ex ipsius consilio, in homine tamen sit voluntas accedendi ad virtutem aut vitium. Animas credunt esse immortales, & sub terris earum iudicia fieri: tum præmia cuiq; contingere ex virtutis aut malitiæ merito: & has perpetuis damnari carceribus, illis facilem esse ad vitam reditum. per hæc placita magnam sibi auctoritatem parauerunt apud populum, & quicquid ad solennes precationes ac cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem ac præscriptum solet fieri. Tantum habent à ciuitatibus sapientiæ, temperantiæ & vitæ honestioris testimonium. At Sadducæorum opinio cum corpore extinguit simul & animas: nec aliud quicquam præter legem seruandum existimant. nam de sapientia cum præceptoribus disceptare ad virtutem reputant. huius secta pauci sunt, sed ferè dignitate præcipui. ex horum tamen sententia vix quicquam agitur. nam quoties magistratus licet inuiti suscipiunt, Pharisæorum decretis assentiunt, ni facerent non ferendi à plebeiorum multitudine. Essenorum verò placitum vniuersitatis regimen citra exceptionem Deo asserit, immortalitatem animis: nec aliud quicquam

Pharisæorum dogma.

Sadducæorum opinio.

Essenorũ placitum.

quicquam æquè ac iuſtitiam omni contentione expetendum exiſtimat. ad templum autem donaria mittentes ſacra ibi non faciunt, quòd ſanctioribus vtantur ceremonijs: quapropter excluſi à communi fano ſeorſum ſacrificant: moribus alioqui ſunt probatiſſimis, agris colendis in totum dediti. Miranda etiam eſt eorum iuſtitia, qua omnes Græcos & Barbaros longe ſuperant, multis iam ſeculis triti in eius continuis ſtudijs. Facultates in commune poſſident, nec aliquis diues magis vtitur ſuis bonis, quàm quiuis nihil poſſidens. Atq; hoc inſtituto viuunt virorum ſupra quatuor millia, nec vxores habentiũ nec ſeruos, quòd alterum ad iniuriam communis naturæ pertinere cenſeant, alterum tranquillitati vitæ parum commodum. quare per ſe ipſi viuentes inuicem ſibi miniſtrant. Quæſtores creant viros probos ex ſacerdotum numero, qui ex agrorum reditibus & frugum prouentu cibos eis conficiant. In ſumma eandem ferè viuendi rationem ſequuntur,, quam hi qui apud Dacos pliſti nominantur. Quartæ autem ſtudium ſapientiæ ſectantium viæ primus autor fuit Iudas Galilæus. hi cætera cum Phariſæis conſentiunt, niſi quòd conſtantiſſimo libertatis amore flagrant, credentes ſolum Deum dominum habendum ac Principem, & facilius vel exquiſitiſſima pœnarum genera laturi vnà cum cognatis ſuis ac cariſſimis, quàm mortalem aliquem appellaturi dominum. quod quia multis ſæpè ſpectatum ſcio, plura de hoc non libet dicere. non enim vereor ne fidem non inueniant mea verba, imò illud potius, ne tam inſignem patientiam & doloris contemptum parum aſſequantur. quæ quidem animoſitas plurimum in gente noſtra creuit accenſa acerbiſſimis Geſſij Flori iniurijs, quibus poſtremo effectum vt deficerent à Rom. pop. Et de Iudæorum ſectis hæc ſufficerent.

An. mũdi 3973. A nato Chriſto 11.

Eſſenorum vita & mores.

Pliſti apud Dacos.

Iudas Galilæus quartæ ſectæ autor.

Geſſij Flori iniuriæ.

CAP. III.

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæſaris conditæ.

QVIRINIVS autem venditis & confiſcatis Archelai facultatibus, peractoq; cenſu, qui incidit in annum trigeſimum ſeptimum poſt victum à Cæſare in Actiaca pugna Antonium, cum mota eſſet contra Ioazarum Pontificem plebis ſeditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Sethi filium ſubſtituit. Herodes verò & Philippus ſua quiſq; tetrarchia res ordinauit & compoſuit: quorum Herodes Sephori cincta mœnibus, fecit eam totius Galilææ caput & defenſaculum. aliud deinde oppidum quod tunc Betaramphtha dicebatur, communitũ, nomine mutato Iuliada ab vxore imperatoris appellauit. Philippus quoq; Paneada ſitam ad Iordanis fontes, inſtruxit ædificijs, indito Cæſareæ nomine. Vico etiam Bethſaidæ in ripa lacus Geneſarethini vrbis ſpeciem addidit, frequentato incolis & aucto opibus, quem Iulia Cæſaris filia cognominem eſſe voluit. Cæterùm Coponio, quem cum Quirinio miſſum diximus, Iudæam adminiſtrante huiuſmodi quiddam accidit. In feſto azymorum quod Paſcha vocamus, mos eſt ſacerdotibus poſt mediam noctem aperire templi ianuas. tunc igitur quam primùm apertæ ſunt, Samaritani quidam clàm ingreſſi Hieroſolyma, ſparſerunt oſſa humana per porticus & per totum templum: quo factum eſt vt poſthac ſacerdotes ſolito diligentiores cuſtodias agerent. Paulo poſt Coponius Romam reuertitur, ſucceſſore accepto M. Ambiuio: cuius tempore Salome Herodis Regis vxor vita decedens Iuliæ Iamniam cum ſua toparchia reliquit, & ſitam in campo Phaſaëlidem, Archelaidemq; plurimis palmetis conſitam, quorum

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

Ananus Sethi filius, in Ioazari Pontificis locum ſurrogatus. Aliàs Cap. 6.

Sephoris Galilææ caput.

Betaramphtha Iuliàs appellata.

Paneas.

Bethſaida.

Oſſa humana per templum ſparſa.

An. mũdi 3974 A nato Chriſto 12.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

M. Ambiuius Syriæ Præfectus.

Salome mortua.

An. mũdi 3975 A nato Christo 13.
Annius Rufus Iudęę Præses.
An. mũdi 3977. A nato Christo 15.
Cæsar Augustus fa to functus.
An. mũdi 3978 A nato Christo 16.
Claudius Tiberius Nero Romanorum Imperator.
Valerius Gratus Iudæorum Præses.
An. mũdi 3979 A nato Christo 17.
Simon Camithi filius Pontifex.
Ioſephus cognomi tus Caiaphas Pontifex.
Pontius Pilatus Iudæorum Præses.
An. mũdi 3990 A nato Christo 28.
Tiberias condita.

quorum fructus eſt præſtantiſsimus. Huic ſucceſsit Annius Rufus, quo præſide Cæſar fato functus eſt, qui ſecundus fuit Romanorum Imperator, præfuitq; Reipublicæ annos quinquaginta ſeptem, ſex menſibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim ſunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij ſocius & particeps. Vixit autem annos ſeptuaginta ſeptem. Ei Tiberius Nero priuignus ſucceſsit, Julia filius, Romanorum imperator tertius: à quo quintus Judæorum præſes miſſus eſt in Annij Rufi locum Valerius Gratus. Hic adempto Anano ſacerdotio Iſmaëlem Fabi filium iuſsit eſſe Pontificem: quo paulo poſt deiecto, in Eleazarum Anani Pontificis filium eum honorem tranſtulit. Elapſo deinde anno & hunc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio Pontificatum tribuit. hic quoq; anno in hac dignitate exacto, iuſſus eſt eam cedere Joſepho qui cognominabatur Caiaphas. His ita geſtis Gratus Romam repetit, in Iudæa exactis annis vndecim: cui deinde Pontius Pilatus ſucceſſor miſſus eſt. Herodes porrò tetrarcha receptus in amicitiam Tiberij, de ipſius nomine vrbem à ſe conditam vocauit Tiberiada, electo ad hoc optimo agro Galilææ in ora lacus Geneſaret hici: vnde non longè apud Emmauntem vicum ſunt aquæ calidæ. hæc partim à conuenis, partim à Galilæis habitata eſt: quorum nonnulli eò migrare coacti ſunt, quidam etiam nobilitate ſedes illic ſibi optauerunt. quoq; maior eſſet frequentia recepti ſunt ad incolendum etiam tenuiſsimi quique vndecunque confluentes, & in his aliquot quos non ſatis conſtabat eſſe liberos. hos magnis immunitatibus ac beneficijs proſecutus aſtrinxit ad habitandum, alijs domos, alijs agros largitus: quò minus horrerent ædificatam præter ritum patrium in ſolo multis ſepulcris referto: cum iuxta noſtras leges ad ſeptem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem tempore Phraates Parthorum Rex per inſidias ſublatus eſt à Phraatace filio, huiuſmodi de cauſa. Phraates habens legitimos liberos, ancillam Italici generis Thermuſam nomine, inter cætera dona à Cæſare miſſam, primùm in concubinarum numero habuit. procedente deinde tempore obſtupefactus præcellenti mulieris forma, ſuſcepto iam ex ea Phraatace filio legitimo thoro etiam ſibi coniunxit. Quæ cum quicquid vellet Regi perſuaderet, cogitans filio ſuo Parthorum regnum aſtruere, intellexit nihil ſe effecturam niſi ablegarentur legitimi Phraatis filij. Perſuaſit igitur marito, vt Romam eos obſides mitteret: quod illis ſine cunctatione faciendum fuit, patre voluntati Thermuſæ tam obnoxio. Interea Phraataces ſolus domi ad regnum educabatur: qui tadioſum ratus expectare dum à patre decedente Principatum acciperet, cum matre contra eum conſpirauit, cum qua creditus eſt etiam ſtupri habere conſuetudinem. Ergo patricidio ſimul & inceſto exoſus popularibus, prius quàm confirmaret ſuas opes per tumultum pulſus interijt. Tum verò nobiliſsimi Parthorum animaduertentes non poſſe ſine Rege conſiſtere ipſorum Rempublicam, nec tamen volentes eligere alienum ab Arſacidarum ſanguine, putantesq; ſatis eſſe ſemel violatam regiam maieſtatem Italica mulieris libidinibus, Horodem per legatos acciuerunt. Is erat quidem regij generis, ſed inuiſus multitudini propter nimiam crudelitatem, quòd intractabilis eſſet & ad iram proniſsimus. hunc coniurati aliquot interfecerunt, vt quidam tradunt, in conuiuio. ſolent enim perpetuò geſtare gladios. Vt verò à pluribus fertur, in venatione occiſus eſt. Legatione deinde miſſa Romam, petierunt Regem vnum ex obſidibus, prælatusq; eſt Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim

Phraates Parthorũ Rex, per inſidias à Phraatace filio ſublatus.
Thermuſa Phraatacis mater.
Phraataces interfectus.
Horodes à Parthis accitus in venatione occiditur

enim capax eius fortunæ, quam ei duo maximi in terris offerebant imperium, externum simul & domesticum. Sed breui pœnitentia subijt barbaros, natura mutabiles, & indignitatum impatientißimos. dedignabantur enim facere imperata mancipij, sic vocantes obsidem, & hac appellatione exaggerantes ignominiam. non enim belli iure sibi Regem impositum: sed quod turpius sit per pacis contumeliam. moxq; vocant Artabanum in Media regnantem, Arsacidam genere. ille paruit libenter, & præsto fuit cum exercitu: cui cum occurrisset Vonones, primùm manente etiam tum in officio vulgo Parthorum, prælio victus Artabanus retrò in Mediam repulsus est. Sed paulo post instauratis copijs Vononem ausum confligere vicit egregiè, ita vt cum paucis equitibus in Seleuciam confugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in profligatos barbaros & clade attonitos, in Ctesiphontem se recepit cum victricibus copijs. Ille igitur hoc modo regnum adeptus est. Vonones autem aufugit in Armeniam, & à principio quidem affectauit eius regionis dominium, missis Romam legatis super hoc negotio. Vt verò repulsam passus est à Tiberio, pertæso ignauiam hominis, & moti Parthi comminationibus bellum iam intentantis: destitutus omni spe regnandi, quòd potentiores Armeniorum Niphatem accolentes sequerentur factionem Artabani: Silano Syriæ præsidi se dedidit, is respectu educationis quæ illi Romæ contigerat, hominem apud se asseruauit in Syria. Armenis autem Orodem vnum è suis filijs Artabanus Regem imposuit. Per idem tempus cum Antiochus quoq; Comagenæ Rex fato concessisset, contentio nata est inter plebeios & nobiles, his regnum in prouincia formam redigi postulantibus, plebe contra cupiente sub Rege vt antè viuere: quapropter Germanicus ex S.C. ad res orientis componendas missus est, fortuna occasionem quærente illius exitio. post redactam enim in meliorem statum Syriam, Pisonis opera venena sublatus est, sicut dicetur aliàs.

An. mũdi 3990
A nato Christo 28.

Vonones Parthorũ Rex ab Artabano pulsus.

Vonones Syllano Syriæ Præfecto se se tradit.

Orodes Rex Armeniæ.

Antiochus Rex Comagenæ.

Germanicus Pisonis opera sublatus.

CAP. IIII.

Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.

PILATVS autem Judææ Præses à Cæsarea Hierosolyma traducto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in vrbem intulit ad legis nostræ contumeliam, qua cautum est ne habeamus huiusmodi effigies. & ideo qui ante hunc fuêre præsides, cum signis aliter insignitis solebant vrbem ingredi. primus Pilatus ignaris omnib. noctu illatas effigies Hierosolymis statuit. quod vbi cognitum est ciuibus, magno agmine petierunt Cæsareã, vbi per multos dies supplices orauerunt præsidem, vt transferret illas imagines aliò. Pilato verò pernegante se facturum, quod coniunctum esset cum iniuria Cæsaris, cum Iudæi precari non desinerent, sexto pòst die iußis clàm in armis esse militibus, sedit pro tribunali in stadio, captata loci opportunitate, quòd aptißimus esset insidijs. ibi compellatus iterum de eodem negocio, signum dat militib. vt eos circumueniant, mortem minitans nisi quamprimùm quiescerent, & suam quisq; domum discederẽt. at illi procidentes humi, & exertos præbentes iugulos, manifestè præ se ferebant, vita sibi cariorem esse obseruationem legis patriæ. Tum Pilatus admiratus tam constans legum studium, continuò reportauit eas imagines Cæsaream à Hierosolymis. deinde aquæductum struere, aggressus est ex sacro ærario, inducturus aquas Hierosolyma à ducenteſimo stadio. id agerrimè tulit populus, & cõgregati per cœtus numerosos

Hedio & Ruffinus Cap. 5. aliàs Cap. 8.

Pilatus signa cum Cæsaris effigie in vrbem infert quę dum populus acriter instat, Cęsaream transfert.

An. mũdi 3997
A nato Christo 35.

Pilatus inducturus aquas Hierosolyma, seditionem cõcitat.

An. mũdi 3998 A nato Christo 36.

vsq; ad multa hominum millia, vociferationibus conabantur eum deterrere à proposito. nonnulli verò ita vt fit apud inconditam multitudinem, etiam conuicijs lacessebant præsidem. at ille milites sub populari habitu clàm armatos fustibus, iussit reliquam multitudinem corona cingere: & quamprimùm vulgus capit iacere conuicia, dedit illis signum ex composito. illi suprà quàm mandatum erat vsi sunt fustibus, tumultuatores & quietos cadentes nullo discrimine. Ibi tam inclementer accepti inermes ab instructis, pars occisi sunt, pars discesserunt saucij: atq; hoc modo compressa est seditio.

Hedio & Ruffinus Cap. 6. aliàs Cap. 9.

Eodem tempore fuit Iesus vir sapiens, si tamen virum eum fas est dicere. ☞ *Erat enim mirabilium operum patrator, & doctor eorum qui libenter vera suscipiunt: plurimosq; tàm de Iudæis quàm de gentibus sectatores habuit. Christus hic erat: quem accusatum à nostræ gentis principibus, Pilatus cum addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere qui ab initio cœperant. Apparuit enim eis tertia die viuus, ita vt diuinitus de eo vates hoc & alia multa miranda prædixerunt: & vsq; in hodiernum Christianorum genus ab hoc denominatum non deficit. Circa eadem tempora etiam aliud Iudæos turbauit incommodum, & Romæ in sacris Isidis summa turpitudo deprehensa est. Dicam igitur prius de Isiacorum nefando scelere, ac tum demum res Iudæorum prosequar. Erat Romæ Paulina, mulier nõ minus probitate morum quàm natalium claritate illustris, adhac opulenta & formosa vt quæ esset in ipso ætatis flore, sed in primis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, viro tali coniuge dignissimo. huius amore captus est Decius Mundus iuuenis nõ obscurus in equestri ordine: & quia maior erat fœmina quàm quæ posset corrumpi muneribus, eò magis accendebatur amantis insania, ita vt offerret ei pro vnica nocte ducenta drachmarum millia. ac ne sic quidem valens eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum simul & vitam finire inedia. hoc eius propositum non fefellit Iden libertam Mundi paternam, variis instructã sed non probatis artibus, quæ indignè ferens obstinationẽ iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata est, spem ei faciens effecturam se vt potiatur Paulinæ complexibus. Cumq; ille preces eius libẽter acciperet, ait sibi opus quinquaginta tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiã. Ita refocillato iuuene & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli viam ingressa est, videns Paulinam non capi pecunijs. Sciens porrò eam vehementer addictam Isidis cultui, tale quiddam comminiscitur. Conuentis aliquot ex eius sacerdotibus, accepta fide silentij, & quod efficacissimũ est, ostentato præmio, in præsens viginti quinq; millibus, & alteris totidem post nauatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans vt omnibus modis adniterentur eum reddere voti compotem. Illi auri cupidine tacti, benignè sunt polliciti, quorum natu maximus properè se ad Paulinam contulit, & admissus impetratoq; absq; arbitris colloquio, venire se ait missum ab Anubide captum ipsius forma, & iubente vt ad se veniat. Illa libenti animo accepit nuncium: moxq; iactabat se apud familiariter notas mulieres, quòd dignata sit amore Anubidis: marito quoq; indicat, cõdictam sibi cœnam & cubile Anubidis. id eò facilius concessum est, quòd cognita & probata esset viro pudicitia coniugis. Itaque in templum proficiscitur, & post cœnam instante somni tempore inclusa per sacerdotem, tenebris conciliantibus in latentem ibi Mundum incidit: totámque eam noctem obsecuta est iuueni.*

Iesus Christus à Pilato crucifixus.

An. mũdi 3996 A nato Christo 34.

Hedio & Ruffinus Cap. 7. al. 10.

Deo

Deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte priusquã sacerdotes doli conscij surgerent, Paulina mane ad maritũ reuersa congressum cum Anubide praedicat, & idem apud amicas quoque magnificis verbis exaggerat. Illis nec credere libebat rei naturam considerantibus, non mirari tamen non poterant ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem patratam tertia Mundus adamata fortè fortuna obuius, ô factum benè Paulina, inquit, quòd & ducenta illa millia mihi seruasti, quae potuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meae voluntati gessisti. Nihil enim mea refert, quòd Mundum contempsisti, quandoquidẽ praetextu Anubidis optata voluptate expletus sum. atq; his dictis abijt. At mulier tum primùm deprehenso flagitio, vestem sibi lacerat, & re tota ad maritum delata, obsecrat ne tam insigne ludibrium impunitum sinat. maritus porrò imperatori totum significat. Tiberius postquam accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucem egit, vnaq; Iden inuentricem huius sceleris, cuius praecipua opera fuit in corrumpenda pudicitia mulieris: dirutóque templo statuam Isidis iussit mergi in Tyberim. Mundum autem mitiore poena exilij castigasse contentus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Et Isiacorum quidem facinus huiusmodi extitit. Nunc quod promisi reddetur, de Iudaeorum per id tempus Romae degentium aduersitatibus.

An. mũdi 3996
A nato Christo 34.

Tiberius Isidis sacrificos & Idam in crucem agit, & Mundum in exilium ablegat.

CAP. V.

Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.

ERAT quidam Iudaeus, qui ne legibus poenas daret, metu solum verterat, vir modis omnibus pessimus. Is tum Romae agens gerebat se pro Mosaicae legis interprete, ascitis in societatem tribus alijs per omnia sui similibus, his cum se in disciplinam dedisset Fuluia mulier nobilis, amplexa legem Iudaicam, persuaserunt ei vt purpuram & aurum in Hierosolymitanum templum mitteret: quae accepta in proprios vsus verterunt, quò iam antè destinauerant. Id postquã Tiberius ex amico suo Saturnino ipsius Fuluiae marito de iniuria coniugi facta questo cognouit, iussit vniuersos Iudaeos ex vrbe pelli. Ex quibus Consules delectu habito, quatuor millia militum miserunt in Sardiniam: plurimos etiam qui patria religione detrectabant militiam, affecerunt poenis grauissimis. Ita propter quatuor sceleratos omnes Iudaei coacti sunt vrbe cedere. Interea ne Samaritani quidem tumultu caruere. Concitauit enim eos impostor quidam pro nihilo ducens mendacium, & omnia comminiscens ad plebis gratiam, iubens vt conuenirent in montem Garizim apud eam gentem sanctissimum, asseuerans se illic eis ostensurum sacra vasa refossa, quae ibi Moses deposuerit. Illi creduli sumptis armis Tirathabam vicum insederunt, expectantes ibi confluentes cateros, vt magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior cliuum montis occupat equitibus suis & peditibus, qui praelio congressi cum Samaritis apud vicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt: multos etiam viuos captos abduxerunt, quorum praecipuos & potentiores Pilatus mulctauit capite. Tum primates adeunt Vitellium virum consularem & Syriae Praesidem, Pilatumq; cadis accusant, negantes defectionem fuisse à Romanis illum concursum in Tirathaba, sed refugium contra Pilati violentiam. At Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudaeae misso, Pilatum iussit Romam proficisci, responsurum

Fuluia, Saturnini coniunx Romæ quatuor Iudæis purpuram & aurum, vt in templum Hierosolymitanum deponerent, tradit, ipsi verò in proprios vsus cõuertunt, quod dum Tiberius cognoscit, vniuersos Iudæos ex vrbe pelli iubet.

Samaritani Tirathabæ Garizim occupaturi cõueniunt, quos Pilatus vincit, fundit, ac in fugã compellit.

An. mũdi 3999
A nato Christo 37.

Aliàs Cap. II. Pilatus apud Vitellium accusatus, Romam mittitur.

An. mũdi 3999
A nato Christo 37.

apud Cæsarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in sua prouincia, quum necesse haberet parere Vitellio, ad vrbem iter suscepit: quò prius quàm perueniret, vita excessit Tiberius.

CAP. VI.

Vitellij aduentus Hierosolyma, & quomodo à Tiberio mandata accepit, vt impetratis ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet.

Hedio & Ruffinus Cap. 8. aliàs Cap. 12. Vitellius Hierosolyma peruenit, Iudæis vectigal remittit, eis que stolam sacerdotalem reddit.

VITELLIVS autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: vbi exceptus honorificentissimè, remisit ciuibus totum vectigal fructuum venalium, & stolam cum omni ornatu Pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quemadmodum & olim hoc ius habuerant. Sed eo tempore deponebatur in castello Antonia, ob hanc causam. Hyrcanus Pontifex eius nominis primus exstructa prope templum turri, degebat in ea maiorem temporis partem: & quoniam hanc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum vtebatur, recepturus priuatum habitum, eo loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnum adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam, magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita vt ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxium se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & Pontificia stola possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa reposita, & obsignata sigillo Pontificum atque custodum sacri ærarij præfecto castelli accendente ibi lucernam quotidiè. Hanc septimo ante festum die præfectus exhibebat Pontifici: qua purificata indutus sacrorum tempore, sequenti die rursum eam reponebat in cellam vbi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectum quó nã illa reponatur, aut quando proferatur in vsum Pontificum. Hoc gratificatus genti, & in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis subrogato Ionatha Anani Pontificis filio, iter fecit versus Antiochiã. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandante vt cum Artabano fœdus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maximè si regium filium. His ita ad Vitellium scriptis simul Hiberorum & Alanorum Reges magnis præmijs solicitauit ad inferendum quàm primùm bellum Artabano. Et Hiberi ipsi quidem quieuerunt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, & patefactis portis Caspijs immiserunt eos in regnum Artabani. Quo facto & Armeniam denuò Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello nobilissimi quiq; eius gentis ceciderunt vnà cum Regis filio & multis populariũ millibus, regioq; tota hac incursione vastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regijs ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium quòd ab optimatibus immineret periculum, habensq; suspectos & eos qui in fide manebant, quasi beneuolentiam fingerent prima quaque occasione transituri in partes aduersas, fuga se ad satrapias superiores seruauit incolumem.

Stola Pontificia in Castello Antonia deposita.

Vitellius in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis, Ionathan Anani filium surrogat

Gesta inter Vitelliũ & Artabanum.

Caspius Portus. Armeniam Parthi amittunt.

incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis contracto magno exercitu, & debellatis inimicis, restitutus est in imperium. His auditis Tiberius petijt amicitiam Artabani: & assentiente illo, conuenerunt ad Euphratem Rex & Vitellius: vbi in medio pontis sibi occurrerũt, cum suo quisq; satellitio. Postquã autem de fœdere conuenit, Herodes tetrarcha vtrumq; excepit conuiuio, tabernaculo magno sumptu erecto in medio fluminis. nec multò post Artabanus misit Tiberio filium Dariũ obsidem cum multis muneribus, inter quæ etiam virum statura cubitorũ quinque, genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter vastitatem gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam rediit, Artabanus in Babyloniam. Tum Herodes volens primus nunciare Cæsari de impetratis obsidibus, omnibus diligenter perscriptis, misit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens significandum per consularem præsidem. quare superuenientibus Vitellij literis, Cæsar rescripsit, omnia sibi iam antè esse cognita ex Herodis nuncijs. Quo ille grauiter offensus, & factum in deteriorem partem accipiens, iram celabat in pectore, donec ad Caium peruenit rerum regimen. Tunc etiam Philippus Herodis frater diem suum obijt, anno Tiberij principatus vigesimo, quum ipse præfuisset triginta septem annis Trachonitidi & Gaulanitidi ac Batanæa, vir perpetuo modestus, & amator quietis ac ocij. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties domo progrederetur iter faciebat cum paucis selectis comitibus, subsequente sella, in qua sedens solitus est iura reddere: & si quis ex occursu opem eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam cognoscebat, aut. sontem damnaturus, aut absoluturus innoxium. Obijt autem Iuliade, & illatus in monumentum quod iam antè sibi construxerat, magnificè ac sumptuosè funeratus est. Et quia sine liberis decesserat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit, ita tamen vt tributa in ea tetrarchia collecta seruarentur intra ipsius regionis terminos.

An. mũdi 3999. A nato Christo 73.

Artabanus à Dahis & Sacis in imperiũ restitutus.

Vitellius cum Artabano fœdus facit.

Herodis in Euphratis medio cõuiuium.

Artabanus Tiberio filium Darium obsidem & virum quinq; cubitorũ statura mittit.

Herodes omnem rẽ gestam, priusquã Vitellij literæ superuenirent, Cæsari aperit.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. Alias cap. 13.

Philippus Herodis frater, vir modestus, & amator quietis moritur.

Philippi ditio Syriæ attributa.

CAP. VII.

Herodis bellum quo ab Areta superatus est.

INTEREA Herodem inter & Aretam Regem Petræ bellum tali de causa exoritur. Herodes tetrarcha vxorẽ habebat Aretæ filiã, cum qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, sed genitrice natũ alia, Simonis pontificis filia. Huius vxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Aristobuli cõmunis fratris filia, & Agrippæ maioris soror, ausus est de impetrando eius coniugio mentionem facere. Quæ assentiente, conuenit inter eos, vt quâm primum ille Romæ reuerteretur in patriã, mulier migraret in eius domicilium. Intercessit autem & hoc pactum, vt Aretæ filiam eijciat. Post hæc Romam nauigat. Vbi postquam expediuit negotia propter quæ venerat, domum reuersum vxor, comperto quid pactus sit cum Herodiade, dissimulanter rogat, vt se mittat Macharuntem, castrum situm in confinijs regionis Aretæ subditæ, quantum poterat celans suum propositum. Morem gessit Herodes mulieri, putans eam nihil sensisse. Illa quæ iam antè curauerat apud Macharuntem, patri suo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius excepta deducentibus Arabibus magna celeritate peruenit in ædes patris: eiq; indicauit Herodis animum. Vnde simultate nata secuuta est de Gamalitici agri finibus contentio: & contractis vtrinque copijs bellum per legatos gestum est,

Herodes tetrarcha vxorem Aretæ filiam eijcit, & Herodiadem Herodis fratris vxorem abducit.

An. mũdi 4000 A nato Christo 38.

Herodis vxor in patris ædes peruenit.

An.mũdi4000 A nato Christo 38.

commissoq́ prælio Herodis exercitus internecione perijt, proditus à quibusdam exulibus, qui pulsi è tetrarchia Philippi, tunc merebant Herodis stipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio significat. Ille verò indignè ferens Aretæ audaciã, scribit Vitellio, vt ei bellum inferat, & aut viuum captum abducat, aut occisi caput ad se mittat. Atque hæc fuerunt mandata Tiberij. Apud Iudæos autem fuit opinio, iusta vltione numinis deletum Herodis exercitũ, propter Ioannem, qui Baptista cognominatus est. Hunc enim tetrarcha necauit virũ optimum, Iudæos excitantem ad virtutum studia, & in primis pietatis ac iustitiæ, simulq́ ad baptismi lauacrum: quod ita demum Deo gratum aiebat fore, si non ab vno tantum alteróve peccato abstineant, sed animis per iustitiã prius mundatis, addant & puritatem corporis. Quumq́ magni concursus ad eum fierent, plebe talis doctrina auida, Herodes veritus, ne tanta hominis autoritas defectionem aliquam pareret, quòd viderentur nihil non facturi ex eius consilio, iudicauit satius esse, prius, quàm noui aliquid exoriretur, illum tollere, quàm rebus turbatis, seram pœnitentiam agere. itaq́ vinctum missum in Macharuntem supra dictam, illic occidi imperat. quod factum sequuta est Iudæorum existimatio, ab irato Deo perditum esse Herodis exercitum.

Herodis exercitus ab Arabibus cæsus.

Tiberius Vitellio vt Aretæ bellũ inferat scribit.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

Aliàs cap. 14.

Ioannes Baptista ab Herode necatus.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

Vitellius autem ad bellũ paratus Arabicum, assumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ atq́ equitum auxilijs missis à socijs Regibus, properans versus Petram peruenit Ptolemaidem. Quumq́ vellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius regionis principes, deprecantes transitum. Neque enim patrios ritus permittere, vt inferantur vllæ imagines, quales Romana signa habebant pleraq́. Quorum precibus flexus mutauit sententiam de itinere proposito: missoq́ per magnũ campum exercitu, ipse cum Herode tetrarcha & amicis, ascendit Hierosolyma, sacrificaturus Deo, in festiuitate, quæ tum instabat, publica. Quò postquam ventum est, honore summo exceptus à populo, hasit ibi triduo: & interim à Jonatha in fratrem eius Theophilum pontificatum transtulit. Quarta autem die, literis acceptis, de obitu Tiberij, populum sacramento adegit, in fidem Caij noui principis: reuocatasq́ ex itinere copias in hiberna dimisit, omisso bello propter delatum in alium imperium. Ferunt Aretam accepto expeditionis Vitellij nuncio collegisse ex augurijs, impossibile esse ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus priùs moriturum, vel qui bellum pararet, vel cuius iussu pararetur, vel eum contra quem mouendum sit. Ita Vitellius Antiochiam repetijt. Agrippa autem Aristobuli filius ante vnum annum Romam venerat, vt propter negotia quædam conueniret Cæsarem. Sed priùs quàm de hoc dicam explicabo Herodis progeniem, vel quòd ad præsentem narrationem id pertineat: vel quò magis appareat, quantum valeat diuina prouidentia, quandoquidem absque pietate nihil prodest, nec numerosa soboles, nec vlla humana potentia, vt licet videre in Herode, cuius intra centum annos tam copiosa proles exceptis paucis perijt: quod sanè exemplo potest esse hominibus ad retundendam insolentiam: simulq́ in primis videtur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata fortuna, præter omnium, quibus notus erat opinionem, ad tantam potentiam peruectus sit. Et quamuis iam antè de ea re facta sit mentio, dicemus tamen hic quoq́ diligentius.

Herodis exercitus internecione perijt.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

Vitellius in Arabiæ Regem mouet.

An.mũdi4001. A nato Christo 39.

Vitellius Hierosolyma peruenit, & à Ionatha in fratrẽ eius Pontificatũ trãsfert.

Caius Caligula post Tiberij obitũ, Princeps Rom.

Aretas ex augurijs, impossibile esse exercitum ad Petrã peruenire colligit.

Herodis progenies intra centũ annos penitus sublata.

Herodis progenies.

Herodi magno ex Mariamme Hyrcani filia nata sunt duæ filiæ. harum altera Salampso nomine nupsit Phasaelo Regis ex fratre Phasaelo nepoti, idq́ ex ipsius patris autoritate: altera verò dicta Cypros Antipatro, & ipsi nepoti Herodis ex

sorore

ſorore Salome. Phaſaelus è Salampſone genuit quinque liberos, Antipatrũ, Herodem, Alexãdrum, & filias Alexandram ac Cypron, quæ nupſit Agrippæ Ariſtobuli filio. Alexandram verò duxit Timius Cyprius vir nobilis, in quo matrimonio abſque liberis defuncta eſt. Cypros Agrippæ duos filios peperit, tres filias: Bernicen, Mariammen, Druſillam. filij verò Agrippæ & Druſus dicti ſunt: quorum Druſus ante pubertatis annos obijt. Cum horum patre etiam reliqui germani educabantur apud auum, Herodes & Ariſtobulus, ſimulq; Bernice: hi nepotes Herodis magni ex filio, Bernice verò neptis è Salome ſorore & Coſtobaro nata eſt. Orbati enim erant infantes adhuc patre Ariſtobulo, quem vnà cum Alexandro ab Herode occiſum diximus. Poſtquã autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariammen filiam Olympiadis Herodis Regis filia, prognatam ex Ioſepho, qui Regis frater fuerat: & ex ea ſuſcepit Ariſtobulum. Tertio fratri Agrippæ Ariſtobulo nupſit Iotape Sampſigerami Emeſenorum Regis filia, ex quibus nata eſt filia ſurda, & ipſa Iotape nomine. & hi quidem ex tribus fratribus ſunt progeniti. Herodias verò ſoror eorum nupſit Herodi magni Herodis filio, quem ſuſceperat è Mariamme filia Simonis pontificis, ex quibus prognata eſt Salome: poſt quam natam Herodias in contemptum legis patriæ denuò nupſit Herodi mariti germano eodem patre genito, relicto priore adhuc ſuperſtite. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome autem filia Philippo nupſit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo ſine liberis defuncto Ariſtobulus eam duxit filius Herodis, eius qui Agrippæ fuit frater. Ex hoc poſteriore matrimonio nati ſunt filij tres, Herodes, Agrippa, Ariſtobulus. atque hæc eſt Phaſaeli & Salampſonis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit, quam duxit Alexas Selcius Alexæ filius, & ex ea filiam item Cypron genuit. Herodes autem & Alexander, quos dixi fuiſſe fratres Antipatri, ſine prole deceſſerunt. Cæterum Alexander Herodis Regis filius qui à patre necatus eſt, Alexandrum & Tigranem filios ſuſcepit è Glaphyra Archelai Cappadocum Regis filia. ex his Tigranes apud Armenos regnans, cum apud Romanos delatus eſſet, ſine liberis obijt. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenis per Neronem Rex impoſitus, Alexandrum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum Regis filiam duxit Iotapen, & Leſidis in Cilicia Rex à Veſpaſiano conſtitutus eſt. Progenies autem Alexandri mox ab initio ab inſtitutis patrijs ad religionem Græcorum deſciuit. Reliquæ autem Herodis Regis filiæ nulla relicta prole è vita exceſſerũt. An. mũdi 4001. A nato Chriſto 39.

Percenſitis igitur Herodis poſteris, qui ad Agrippæ regni tempora pertigerũt, ſupereſt, vt narremus, quibus ille fortunis iactatus, poſtremo ad maximam dignitatem ac potentiam euaſerit.

Hedio & Ruffinus Cap. 12. Aliàs cap. 15. Agrippa ab infinia ſorte ad maximam dignitatem ac potentiam euectus.

CAP. VIII.

Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accuſatus vinctus ſit, vtq; poſt exceſſum Tiberij à Caio eius ſucceſſore ſolutus ſit.

PAVLO ante Herodis Regis obitum, Agrippa Romæ degens, & per conuictum inſinuatus in familiaritatem Druſi Imperatoris Tiberij filij, nactus eſt etiam amicitiam Antoniæ Druſi maioris coniugis, commendatione matris ſuæ Berenices, quæ apud illam erat in precio. Cumq; natura eſſet liberalis & magnanimus, quamdiu mater vixit, noluit ingenium ſuum exerere, ne in eius indignationem

Agrippa Romæ degens ob liberalitatẽ immodicam ad inopiam redactus.

An. mũdi 4001. A nato Christo 39.

tionem incideret: sed postquàm Bernice defuncta est, factus iam sui arbitrij, partim quotidiani victus splendore, partim liberalitatibus immodicis, præcipuè in libertos Cæsaris quorum fauorem captabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ viuere: quando & Tiberius amisso filio vetuit amicos eius in conspectum suum venire, ne recrudesceret per eos defuncti desiderium. His de causis retro in Iudæam abijt re malè gesta, profusa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuaticiam pecuniam redderent, & quidem multis ac importunè vrgentibus. Quare nullum consilium expediens, & pudore præsentis status, secessit in castrum Idumææ Malatha, cogitans miseram vitam aliquo pacto abrumpere.

Agrippa vitam miseram abrumpere cogitat.

Cypros Agrippæ vxor ad Herodiadem sororem eius scribit, & auxilium petit.

Quod eius propositum vbi Cypros vxor persensit, omnibus modis id impedire conata est: ad sororem quoq; eius Herodiadem scripsit, significans & quid Agrippa decreuerit, & qua necessitate adactus: hortataq; est eam, vt pro iure cognationis afferret auxilium, & se in hoc imitaretur, qua quantum posset subleuaret eius miseriam, quamuis in longè minoribus facultatibus. Accersitus igitur à sorore eiusq; coniuge, iussus est habitare Tiberiade, assignata certa pecunia vnde viueret, & magistratu eius ciuitatis in eum collato, quo esset honoratior. Nec tamen diu Herodes in ea voluntate perstitit, quamuis ne sic quidem satisfieret propinqui necessitatibus. Cum enim apud Tyrum in conuiuio largius indulsissent poculis, non tulit Agrippa contumeliam, exprobrante Herode inopiam, & quòd suo sumptu hominem aleret. quare ad Flaccum virũ consularem & tum Syriæ præsidem se contulit, cum quo Romæ amicitiam contraxerat. à quo receptus cum eo viuebat, iam ante habente apud se Aristobolum, fratrem quidem Agrippæ, sed inimicum, non obstante tamen hac simultate, quòminus ex æquo vtrumque complecteretur proconsul. Sed Aristobulus nihil remittebat de odio, nec prius quieuit, quàm & Flaccum infensum fratri redderet, ex occasione huiusmodi. Damasceni cum Sidonijs contendentes de finibus, disceptaturi apud Flaccum, cognito quòd Agrippa multum apud eum posset, rogauerũt vt adesset ipsorum partibus, polliciti magnam pecuniam: qui mox paratus fuit omnia pro Damascenis facere. Aristobulus autem, quia pactos de pecunia senserat, fratrem apud Flaccum detulit. Et facta inquisitione ac deprehenso crimine, Agrippa excidit amicitia præsidis: rursumq; ad extremam egestatem relapsus venit Ptolemaida, & quòd non haberet vnde aliàs viueret, decreuit nauigare in Italiam. Sed quum deesset pecunia, iussit Marsyam suum libertum, vt quauis arte à fœneratoribus eam sumeret. Ille Protum Bernicæ Agrippæ matris libertum, qui defuncta patrona testamento in Antoniæ clientelam venerat, rogat, vt accepta fide sub syngrapha daret mutuum. Alter iam antè debere sibi nonnihil Agrippam asseuerans, extorsit à Marsya syngraphã viginti millium drachmarum Atticarum, detractis sibi de ea summa duobus millibus & quingentis, eò facilius, quòd non poterat Agrippa aliter facere. Recepta igitur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat se itineri. Id vbi comperit Herennius Capito procurator Iamniæ, misit eò milites exacturos argenti trecenta millia, quorum debitor Cæsaris fisco factus est, dum adhuc Romæ ageret: atque ita imposita est illi manendi necessitas. & tunc quidem facturum se iussa simulat: sed quamprimum nox terris incubuit, præcisis nauis retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha poposcit mutuo ducenta argenti millia. Ille non ipsi se mutuaturũ professus est, sed Cypro, coniugalem amorem in ea

Agrippa Tiberiadę habitat.

Herodes Agrippæ inopiam exprobrat.

Agrippa ad Flaccum Syriæ Præsidem se confert.

Aristobulus Flaccum Agrippę fratri infensum reddit.

Agrippa per Marsyã à Proto pecuniã mutuatur.

Agrippa dum Herennius Capito pecuniã ab eo extorquet noctu Alexandriam nauigat.

Agrippa Alexandriæ pecuniã mutuatur.

in ea demiratus & virtutes cateras. fideiußit mulier: & mox Alexander quinque talentis repraſentatis Alexandria, reliquam ſummam exhibiturum ſe promiſit Puteolis, profuſionem Agrippa veritus. Ita Cypros expedita mariti nauigatione in Italiam, ipſa cum liberis in Iudæam itinere pedeſtri reuerſa eſt. Cæterum Agrippa, poſtquàm Puteolos appulit, ſcripſit ad Tiberium Cæſarem degentem Capreis, veniſſe ſe officij cauſa ſignificans, & poteſtatem accedendi eam inſulam poſtulans. Tiberius nil cunctatus humaniſſimè reſcripſit, gratulans etiam ei reditum ad Capreas incolumem. Nec minore alacritate præſentem excepit & amplexu & hoſpitio. Poſtridiè Cæſar receptis literis ab Herennio, quòd Agrippa trecentis millibus mutuo ſumptis, nec ad conſtitutum tempus perſolutis, de reddendo admonitus, fuga ſe è ſubiectis ipſius procurationi locis proripiens, exigendi facultatem ademiſſet, agrè tulit: mandauitq; cubicularijs non prius admitti hominem quàm perſoluto debito. Ille nequaquam ira Cæſaris attonitus, ab Antonia Germanici & Claudij poſtea principis matre petijt mutuo trecenta millia, ne periclitaretur de amicitia Cæſaris. quæ memor Bernices huius matris conſuetudinis, familiariter enim ea fuerat vſa, ſimulq; educatum fuiſſe ipſum cum ſuo Claudio, præbuit ei pecuniam illam: & reddito debito, nemine prohibente fruebatur amicitia principis: adeoq; conciliatus eſt Cæſari, vt is nepotem ſuum commendaret Agrippæ, mandaretq; vt progredientem ſemper comitaretur officij gratia. hoc beneficio deuinctus & deditus Antoniæ, cœpit Caium nepotem eius colere, gratioſum apud omnes, & honoratum ob parentis memoriam. Erat ibi fortè Allus Samarita libertus Cæſaris. ab eo mutuatus decies centena millia, debitum Antoniæ reddidit: reliquum materiam habuit demerendi Caium officioſius. A quo receptus in intimam amicitiam, quodam die dum vnà geſtatur incidit in confabulationem de Tiberio: & quia ſoli erant, precatus eſt Tiberio, vt quamprimum principatus locum Caio digniori cederet. has voces excepit Eutychus, libertus Agrippæ & auriga: ac tum quidem ſiluit. Inſimulatus deinde à patrono, quaſi veſtem ei furto ſubduxiſſet, ſicut re vera ſubduxerat, & ex fuga retractus, cum perductus eſſet ad Piſonem vrbi præfectum, rogatus fugæ cauſam, ait ſe habere ſecreta quædã, quæ cuperet indicare Cæſari, ad ſalutem ipſius pertinentia: quapropter vinctus miſſus eſt Capreas. hunc Tiberius more ſuo, detinebat in vinculis, quòd eſſet cunctator, ſi quis vnquam alius aut Rex aut tyrannus. nam neque legationes ſine mora admittebat, & præſidibus prouinciarum vel procuratoribus ſucceſſorem non mittebat, niſi mortuis. Proinde vinctos quoque negligebat audire, morã hanc rationem reddens amicis ſcitantibus: legatos quidem ideo admitti tardius, ne illis citò dimiſſis alij denuo creati redeant, atque ita obruatur continuò excipiendis & dimittendis legationibus. Poteſtates autem ſemel conſtitutas ideo ſe ſinere, vt parcatur ſubditis. cum enim natura omnis magiſtratus ad auaritiam ſit pronior, externum cui nullus certus ſit præſtitutus terminus, eò magis ad rapinam ſolicitare homines. itaque ſi diutius eo fruantur, exſatiatos lucris ſegniores ad rapiendum fieri. quòd ſic ſucceſſor immineat, non ſuffecturos eorum auiditati prouinciales, dum deceſſor tantò magis ſpoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum ſibi putat reliquum. Vtebaturq; hac ſimilitudine. Conſauciati cuiuſdam vulnera muſcæ agminatim ingruentes operuerant: eum quidam fortè fortuna prætereuns miſeratus eſt, putans languidiorem quam vt illas poſ-

An. mũdi 4001. A nato Chriſto 39.

Agrippa in Italiã Puteolos, inde ad Tiberiũ Cæſarẽ peruenit.

Agrippa ab Antonia Germanici & Claudij matre trecenta millia mutuo petit.

Caius Agrippę commendatus.

Allus Cæſaris libertus Agrippæ mutuo dat pecuniam.

Hedio & Ruffinus Cap. 13.

Eutychus, Agrippæ libertus herum apud Cæſarem accuſare cogitat.

Quare Tiberius poteſtates ſemel conſtitutas non facilè mutauerit.

An. mũdi 4001. A nato Christo 39.

set arcere: accedensq́ propius, parabat eas depellere. orante autem sauciò, vt sic eum sineret, quasiuit alter causam, cur ita liberari ab hac molestia negligeret. tum ille: imò his abactis maiorem molestiam mihi faceres: nam hæ iam saturatæ sanguine remiserunt nonnihil. quòd si recentes accederent & famelicæ, me iam antè pessimè affectum facilè perderent. quare se quoq́ aiebat hac ratione prouidere subditis, multorum rapacitate vexatis, qui more muscarũ eos infestarent, maximè si adinnatã cupiditatem metus citò desinendi accederet. quòd autem vera narrem de ingenio Tiberij, testatur mihi factum ipsius. nam cum duobus supra viginti annis obtinuerit imperiũ, duos in vniuersum Iudæis misit gubernatores, Gratum & successorem eius Pilatum. nec aliter se gessit circa cæteros imperio subditos. Victorũ quoq́ causas ideo se aiebat serius cognoscere, ne affecti supplicio citò leuentur malis, quæ meruerint anteactis sceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multò grauius reddi illorum infortunium. Sanè hæc fuit causa cur Eutychus tam diu egerit in vinculis, prius quàm Cæsari aures ei præbere sit collibitum. Procedente deinde tempore à Capreis venit Tusculanum, stadijs ferè centum ab vrbe dissitum, & Agrippa rogauit Antoniam, efficeret vt tandem audiretur Eutychus, cognoscereturq́ cuius accusaret patronũ criminis. nam Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, vel propter affinitatem, quòd Drusi fratris vxor fuerat: vel propter continentiam, quòd florente etiam tum ætate vidua recusarit alteras nuptias, licet hortante Augusto aditerandum coniugium, ineoq́ vitæ genere omnem cauerit infamiam, huc accedebat priuatum beneficium, quo maximè deuinxerat hominem. Cum enim res nouas contra eum moliretur Seianus amicorũ vnus, vir valde potens, propter præfecturam prætorianorum militum, conspirantibus multis senatoribus & libertis Cæsaris & viris militaribus, tantum illi conflatum erat periculum, vt minimum quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illustris opera fuit Antoniæ, per quam occursum Seiani malitiæ. quamprimum enim intellexit insidias compositas in principem, rem totam ei perscripsit accuratissimè: traditisq́ literis Palanti seruorum suorum fidissimo, misit eum Capreas ad Tiberium. quibus ille cognitis Seianum occidit & socios consilij: Antoniæq́ iam antè habitæ in precio, maiorem etiam in posterum fidem habuit per omnia. Hac igitur hortante ad audiendum Eutychum, respondit Tiberius: Huic quidem si quid contra Agrippam mentitus sit, præsentem pœnam sufficere: sed videndum illi esse, ne dum inconsultius à liberto pœnas expetit, inquisitione facta, malum quod alteri molitur sibijpse conciliet. quod vbi Agrippa audiuit ex Antonia, tantò magis vrgebat inquiri de hoc negocio: & cum nullum orandi finem faceret, nacta opportunitatem Antonia, videns Tiberium à prandio lectica gestari, præcedente ipsius nepote Caio vnà cum Agrippa, accessit propius: & pedibus eum comitata, petijt vocari & examinari Eutychum. Ad quam ille: Deos testor Antonia, quòd non sponte, sed tuis coactus precibus faciam quod facturus sum. quo dicto Macroni Seiani successori imperat Eutychum adducere. quo sine mora veniente, rogat eum Cæsar, quid nam contra eum afferat, à quo libertatem acceperit: qui respondit: Domine, vectabãtur in curru Caius iste & Agrippa, me sedente illis ad pedes: vbi post multos sermones vltrò citroq́ habitos, Agrippa his verbis ad Caium vsus est: O si iam tándem dies illa veniat, qua senex iste decedens te orbi relinquat principem. nihil enim huic voto obesse posset

Quare Tiberius vinctorum causas serius cognouerit.

Antoniam Agrippa, efficeret, vt tandem audiretur Eutychus, rogat.

Antonia in magno apud Tiberium honore habita.

Seiani conspirationẽ Antonia Cæsari patefacit.

Agrippa ad audiendum Eutychũ instat, quo facto, propter verba quædam ei vincula sunt iniecta.

nepos

nepos eius Tiberius, quem tu facilè opprimeres. Tum verò ad publicam orbis felicitatem mea quoq; priuatim accederet. His verbis Tiberius facile credens, nonnihil etiam veteri offensa motus, quòd Agrippa iussus colere Tiberiũ ipsius ex Druso nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propensior: versus ad Macronem, huic, inquit, iniice vincula. At Macro non satis intelligens quemnam ille diceret (neque enim de Agrippa suspicari tale quid poterat) cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cæsar aliquantisper gestatus per circum, denuò Macronem appellans, an non, inquit, iussi, vt huic vincula iniycias? quo scitante cui tandem, Agrippæ, inquam, ille respondit. Agrippa verò ad preces versus, per memoriam filij, cuius consuetudine simul educatus familiarissimè vsus fuerat, & per collata in adolescentem Tiberium officia rogabat veniam. sed frustra, prætorianis ita vt erat purpuratum in vincula trahentibus. cumq; æstus esset vehemens, & præinopia vini sitis eum vreret, conspicatus quendam è Caij seruis, nomine Thaumastum, gerentem hydriam poposcit potum: & cum libenter oblatum hausisset, inquit, certè tuo bono puer exhibuisti mihi hoc ministerium: quamprimum enim hanc necessitatem euasero, impetrabo tibi libertatem à Caio, quandoquidem etiam vincto mihi non es grauatus ministrare vt antea dum pristina mihi fortuna maneret integra. nec fefellit hominem, sed gratiam ei reposuit. nam regnum adeptus Thaumastum à Caio impetratum manu misit, & bonorum suorum dispensatorem constituit. quin & moriens hunc Agrippæ filio Bernicaq; filiæ reliquit eadem ministerij conditione, apud quos in precio vsq; ad extremum diem habitus consenuit. Sed id postea cõtigit. Tunc verò Agrippa vinctus ante Regiam stabat inter alios quosdã aquè vinctos, incumbens præmœrore in quandam arborem, cui cum insedisset bubo, vnus è vinctis natione Germanus alitem conspicatus, scitatus est è milite quisnã esset ille purpuratus: & cognito Agrippam esse Iudaorum nobilissimum, rogauit militem vt liceret sibi propius ad eum accedere. cupere enim se quædam de ipsius patria cognoscere. quo impetrato, & adhibito interprete, ó iuuenis, inquit, contristat te quidem tam repentina & improuisa fortunæ mutatio: nec facile credes prope esse effugium, sic consulente rebus tuis diuina prouidentia. Sed testor patrios Deos, & qui huic regioni præsident, & qui nos perduxerunt in hæc vincula, quòd nihil auribus tuis daturus sum, neque te inani consolatione lactaturus, non ignarus quòd huiusmodi prædictiones si euentus frustretur, maiorem afferant mœstitiæ cumulum, quàm si nunquam omninò audita fuissent. itaque æquum duxi vel cum meo periculo interpretari tibi quid Dij portendant manifestis auspicijs. Fieri non potest quin confestim euadas ex his vinculis, & mutatis rerum vicibus ad amplissimam dignitatem simul atque potentiam peruenias, vsq; ad eorum inuidiam, quibus nunc videris miserabilis. Felicem quoq; habiturus es vitæ exitum, relictis in opum successione liberis. Memento autem quando hanc alitem iterum videris, quintum ex eo diem fatalem tibi futurum. Hæc sunt quæ tibi cœlestes missa hac aue nunciant: cuius rei cum habeam præscientiam, visum est impartiri te hac latitia, quòd spe futuri commodi leuius feras præsens infortunium. proinde rogo, vt quàm primum felicitatem istam repræsentaritibi senties, des operam, vt nos quoq; eripiamur ex his aduersitatibus. hoc Germani præsagiũ tam videbatur Agrippæ ridiculum, quàm postea maximã admirationem est promeritũ. At Antonia grauiter ferens ca-

An. mũdi 4001. A nato Christo 39.

Thaumastus Caij, seruus Agrippæ potum affert, cui hic libertatem impetrat.

Agrippæ Germanus quidam, fortunã florentem & vitæ terminum prædicit.

An.mũdi4001. A nato Christo 39.

lamitatem iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat non ſolum difficile, ſed propter repulſam inutile etiam: apud Macronem tamen obtinuit, vt in cuſtodia ſeruaretur à militibus commodis moribus praditis, conuictoremq́ haberet centurionem ei cura præpoſitum, & quotidianis vteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atq́ amicis aditus, quorum ſubleuaretur officijs. admittanturq́ ad eum, Silas amicus, & è libertis Marſyas atque Stichus, inferentes ei cibos quibus delectabatur: & ſtragula quaſi venalia circumferentes, noctu ſubſternebant permiſſu militum iam ante præmonitorum Macronis imperio. atq́ in hunc modum ſex menſes exegit in cuſtodia. Caterum Tiberius Capreas reuerſus primum languore modicè tentatus eſt: inualeſcente deinde morbo iam malè de ſe ſperans, per Euodum libertorum ſuorum cariſſimum accerſyt filios, quaſi ad extremum colloquium. erant autem ei non naturales, ſed adoptiui. nam Druſum vnicum filium amiſerat. ſupererat huius filius Tiberius cognomine Gemellus, & Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus & diſciplinis liberalibus pulchrè excultus, adhæc gratioſus apud populum propter paternarum virtutum memoriam. ille enim apud omnes in maximo honore habitus eſt, quòd eſſet modeſtiſſimis moribus, comis in alloquijs, & nemini ſe præferens. quibus artibus non ſenatus modo ac populi fauorem ſibi parauit, verum etiam quotquot vbiq́ ſunt prouincialium, quos partim affabilitate partim officijs deuinxerat. quam ob rem defunctũ omnes non honoris ſimulatione luxerunt, ſed veris lacrymis proſecuti, tanquam in priuata quiſq́ mœſtitia. adeò citra omnem omnium offenſam vixerat: quod & filio eius plurimum profuit, cum apud cateros, tum maximè apud militarem multitudinem, quæ pro ipſius dignitate tuenda nullum periculum non aditura videbatur. at Tiberius cum Euodum iuſſiſſet in craſtinum ſummo mane filios adducere, precatus eſt Deos patrios, vt manifeſto aliquo indicio deſignarent futurum ſucceſſorem in imperio, cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, ſed non auſus rem tam arduam tentare inconſultis numinibus. Itaque augurium concepit, eum ſibi ſucceſſurum, qui ſequenti mane prior ad ſalutandum ſe venerit. quare pædagogum nepotis præmonuit, vt mox prima hora adoleſcentem adduceret, ratus Deum huic principatum annuere. ſed aliter viſum eſt cœleſti numini. nam cum imperator hac volutans diluculo iuſſiſſet Euodum eum filijs introuocare, qui prior adueniſſet, egreſſus ille Caium offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propoſiti ignarus ientaculo remoratus eſt. Tum Euodus, vocat te, inquit, pater: ſimulq́ introduxit iuuenem. Quo viſo imperator, cogitare cœpit diuinam prouidentiã, per quam ſibi adempta ſit poteſtas ſtatuendi, quæ decreuerat: ſentiensq́ diuerſum cordi eſſe ſuperis, non tam ſuam voluntatem irritam doluit, quàm vicem infelicis nepotis, cui non ſatis eſſet principatum adimi, niſi etiam incolumitas in vltimum diſcrimen veniat: quandoquidem alio potentiore futuro, parum eum tutatura videbatur ſanguinis propinquitas in æmulatione potentiæ, altero non ante ſecurum putante ſuum principatum, quàm ſi inſidijs præoccuparit alterum. erat enim Mathematicorum quoque diſciplinis addictior, iuxta quorum conſilia, in tota vita pleraque agere eſt ſolitus. nam & Galbam olim venientem conſpicatus verſus ad intimos quoſdam amicos, En, inquit, virum, futurum aliquando Romanorum principem. In ſumma nemo Cæſarũ vnquã tantam fidem habuit diuinationibus, non vanas expertus aliquoties. Tunc quoque magno mœrore affectus eſt ob id quod

Agrippa ſex menſes in cuſtodia ſeruatus.

Tiberius in morbum lapſus, filios naturales & adoptiuos accerſit.

Tiberius, Gemellus Druſi filius.

Caius, Germanici filius, gratioſus.

Tiberius ex augurio ante obitum Caium ſibi ſucceſſurum intelligit.

Tiberius mathematicorũ diſciplinis addictior Galbæ Romanorum Principatum prædicit.

quod acciderat, non ſecus ac ſi nepotem iam extinctum cerneret: ſeq; ipſum culpabat, qui confugiſſet ad huiuſmodi omina. cum enim liceret ei ſecuro è vita excedere, nunc corruptam ſibi hanc felicitatem præſcientia futuri chariſſimorum infortunij. Itaq; quamuis turbatus inopinata principatus ſui ſucceſſione, inuitus & reclamante animo ſic Caium alloquitur. Fili, etiamſi Tiberius propiore conſanguinitate me contingat, tamen cùm meum de te iudicium, tum verò deorum immortalium ſuffragium ſecutus, tibi in manus trado Romanum imperium. rogo autem vt hoc adeptus non ſis immemor beneuolentiæ noſtræ, qui tibi ſum tanta felicitatis autor: & quà poteris gratiam mihi referas, amore complectendo fratrem Tiberium: quandoquidem mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod poſt deos totum meum eſt, potes reponere, quàm ſi illi non deſis, quem tibi natura voluit eſſe coniunctiſſimum. nam alioquin etiam ſcire te oportet, illo ſuperſtite ſtabilius fore tuum imperium: extincto verò, infelicitatis tibi adeſſe exordium. Periculoſa enim eſt ſolitudo dignitatis culmen obtinentibus: & qui in conſanguinitatis iura peccãt, nunquam diuinam vltionem effugiunt. Hac Caio extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, ſed fictè. Quamprimùm enim Principatum aſſecutus eſt, fratrem iuxta illius præſagium ſuſtulit: & ipſe quoq; aliquanto poſt coniuratorũ inſidijs oppreſſus eſt. At Tiberius Caio ſucceſſore ſibi deſignato poſt paucos dies obijt, cum vixiſſet in imperio annis viginti duobus, menſibus quinque, diebus tredecim. poſt quem Caius Reipub. præfuit, quartus in Imperatorum ſerie. Romani verò nunciato eius obitu vehementer quidem gauiſi ſunt, non tamen audebant credere: non quòd verum eſſe nuncium non cuperent, quod iamdudum magno redemiſſent libenter: ſed quòd verentur ne tentati falſis nuncijs, ſi intempeſtiuè gaudium ſuum detegerent, delatorum opera in certiſſimam perniciem incurrerent. Nemo enim ante eum patricijorum ordinem grauius afflixerat, quòd eſſet iracundus & implacabilis, etiam ſine cauſa odio pleroſque proſequens, & pro innata ſæuicia mortem leuiſſimam pœnam exiſtimans. quapropter optatiſſimam hanc famam non ſunt auſi fronte hilari excipere, intelligentes quantum ſubeſſet ſpei fruſtrata periculum. Marſyas verò Agrippæ libertus cognita morte Tiberij, curriculo ad patronum properauit, lætiſſimum ei nuncium afferens. quem cum offendiſſet petentem balneum, admoto capite ſermone Hebraico, mortuus eſt, inquit, leo, id ille ſatis intelligens, inopinatóque perfuſus gaudio, at tibi, inquit, tum pro cæteris officijs tum pro hoc nuncio, quam tandem dignam gratiam referam, ſi modò vera nuncias? tum centurio qui cuſtodiæ præerat, animaduertens tam Marſyæ feſtinum aduentum, quàm inſecutam illius verba hilaritatem Agrippæ, ſuſpicatusq; accidiſſe noui aliquid, rogauit qua de re inter ſe conferrent. quibus primò cunctantibus, cum ille vrgere non deſineret, tandem Agrippa vt iam familiari aperuit omnia. ibi centurio gratulatus ei plurimum hanc felicitatem, cœnam lautam appoſuit. Sed dum epulis ſimul indulgetur & poculis, ecce ibi quidam ſuperueniens affert incolumem eſſe Tiberium, & breui in vrbem reuerſurum. quibus verbis territus grauiter centurio, capitalis culpæ ſibi conſcius, quòd cum vincto latum conuiuium iniuiſſet nunciato imperatoris obitu, proturbat Agrippam de lectulo, hæc inſuper intonans. Tu me impunè falles mentitus mortem Cæſaris, & non capite lues hanc linguæ petulantiam? Et cum dicto vinciri iubet, ſolutum

An. mũdi 4001
A nato Chriſto 39.

Tiberius Caio Romanum imperiũ, ac Tiberium fratrẽ commendat.

Caius Tiberium fratrem tollit.

Caius Caligula quartus Romanorũ Imperator.
Tiberius Tyrannus.

Marſyas Agrippę Tiberij mortẽ nunciat.

Romæ rumor Tiberiũ eſſe incolumem ſpargitur.

An.mũdi 4001 A nato Christo 39.

hactenus, & accuratius imposterum custodiri eum imperat: totamq; eam noctem in his malis Agrippa *exegit. postera verò die rumor de Tiberij morte increbuit, palàm id iactantibus hominibus, quibusdam etiam sacra hac de causa facientibus: moxq; allata sunt à Caio bina litera, altera, quibus senatui significabat*

Caius Senatui ac Pisoni vrbis Præfecto se in imperium defuncti succeſſiſſe ſignificat, & vt Agrippam è custodia dimitterent, mandat.

successisse se in defuncti imperium: altera ad Pisonem vrbi præfectum, idem indicantes, mandantesq; vt Agrippam è castris dimissum restitueret in id quod antè habitauerat domicilium. quapropter bono animo vixit postea: nam licet custoderetur, tamen suo victitabat arbitrio. Caterùm Caius Romam reuersus, Tiberij simul corpus referens, more solenni funus celebrauit sumptuosissimè: &

Tiberij funus.

cum vellet Agrippam *eadem die solutum dimittere, monitu* Antonia *supersedit: non quòd ea malè vellet homini, sed negabat decoram hanc festinationem, ne videretur hoc odio Tiberij facere, si confestim solueret quem ille vinxerat. elapsis tamen non multis diebus, accersitum ad se domum tonderi vestemq; mutare præcipit. imposito deinde in eius caput diademate, tetrarchia qua Philippi fuerat,*

Agrippam Caius tetrarchiæ Regẽ constituit.

Regem constituit, adiecta Lysania quoq; tetrarchia, & pro ferrea catena dedit ei auream pari pondere. in Iudæam autem Marullum misit præsidem. Altero deinde anno Principatus Caij Cæsaris Agrippa *petijt veniam nauigandi*

Agrippa in suum regnum nauigat.

in suum regnum ordinandi eius gratia, reuersurum se hoc peracto pollicitus. Quod vbi imperator annuit, præter omnium spem Rex apparuit, insigni exemplo quanta sit in rebus humanis fortuna potentia, reputatione præsentis felicitatis & egestatis pristinæ. & alij quidem beatum prædicabant qui spes suas secutus esset pertinaciter, alij vix credebant tantam felicitatem hominis.

An.mũdi 4002 A nato Christo 40.

CAP. IX.

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

Hedio & Ruffinus Cap. 14. aliàs 16. Herodias Agrippæ soror fratri potentiam inuidet; ac Herodem maritum ad titulum regium ambiendum hortatur.

HERODIAS autem Agrippæ soror, nupta Herodi tetrarchæ Galilææ atq; Perææ, inuidebat fratri hanc potentiam, quem in celsiore quàm maritum cerneret fastigio: vrebat eam nimirum quòd qui profugerat non valens debita dissoluere, tum reuersus erat auctus dignitate ac fortuna tàm splendida: hancq; mutationem iniquissimo ferebat animo, præsertim quoties illum videret ornatum regijs insignibus per turbas inuehi: adeoq; non poterat imperare suis affectionibus, vt maritum assiduis hortatibus ad similia speranda, & suscepta transmarina peregrinatione apud vrbem ambienda erigeret: negans sibi vitam ferendam diutius, si Agrippa Aristobuli à patre supplicio traditi filius, & ob extremam inopiam metu creditorum profugus, reuersus regno fruatur: ipse verò filius Regis, & à cognatis ad regnum inuitatus, per desidiam nihil tale affectaret, priuata vita contentus. Atq; marite mi, inquit, si tibi antehac molestum non fuit, in minore quàm olim pater dignitate agere, nunc saltem honorem familiæ debitum appete: neq; ferendum puta existimatione cedere viro qui tuis quondam sustentatus sit opibus: neq; per tuam patiaris ignauiam, vt illi videatur plus in paupertate superfuisse ad quærendam ampliorem fortunam industria, quàm tibi in tam opimis facultatibus: quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundum censeri qui pauloante nisi tua misericordia non potuit viuere. Ergo Romam eamus nõ parcentes nec labori, nec auri argentiue impendijs, quandoquidem non tàm hæc seruare sit optabile, quàm parando regno insumere. at ille resistebat aliquandiu quietis amore, & suspecta habens Romana negocia:

negocia: conabaturq́ eam in diuersam sententiam traducere. mulier contrà quanto magis eum tergiuersari videbat, tanto vrgebat improbius, nihil non tentandum censens regni cupidine: nec prius destitit quàm mariti extorqueret consensum, non valentis aliàs eius importunitatem excutere. itaq́ sine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, vnà cum Herodiade Romam proficiscitur. Agrippa porrò cognita eorum mente ac apparatu, ipse quoque se accinxit ad resistendum: & quamprimùm eos è portu soluisse didicit, etiam ipse Romam misit Fortunatum suum libertum ad Imperatorem cum muneribus, & literis scriptis contra Herodem: simulq́ mandauit vt per occasionem amplius cum principe super hoc negocio dissereret. Qui subsecutus Herodē, & secunda nauigatione vsus, tantummodò à tergo relictus est, quòd tum primùm à Cæsare admisso superuenit, literasq́ reddidit. vterque enim Puteolos appulit, & Caius tum fortè apud Baias repertus est. id oppidulum est Campaniæ, quinque fermè stadijs à Puteolis dissitum: vbi palatia sunt splendidissima, dum Imperatorum quisque superiorem vincere contendit magnificentia: inuitantibus eò lauacris calidis spontè è terra scaturientibus, tàm ad sartiendam corporum valetudinem, quàm ad animos ocio relaxandos commodis. Itaque Caius simul ab Herode salutatus est, priorem enim eum admiserat: simul Agrippa perlegit literas, accusantes Herodem, quòd prius cum Seiano conspirasset in Tiberium, & nunc iterum Artabano Partho faueret contra Caij nouum imperium. argumento erat ipsius tetrarchæ apparatus, qui in armamentarijs suis haberet tantum armorum, quantum instruendis virorum septuaginta millibus sufficeret. Quare Cæsar commotus, percontatus est Herodem, vera ne essent quæ nunciarentur de armorum numero. quo annuente, neque enim vera negare poterat: satis approbatam putans defectionem, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnum adiecit, pecuniam quoque eius donans Agrippæ indici: Herodem vero perpetuò damnauit exilio apud Lugdunum vrbem Galliæ. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem, pecuniam ei propriam concessit: & ratus non libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi parsurum promisit. ad hæc illa: tu quidem Imperator, vt tua maiestate dignum est loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est quò minus fruar hac indulgentia. non enim æquum censeo vt cui secunda fortuna fui socia, eum nunc in aduersa deseram. at ille indignè ferens tam excelsum animum in fœmina, ipsam quoque cum Herode expulit, & bona eius Agrippæ largitus est. atque hæc fuit vindicta, quam Deus tum intulit Herodiadi, fratris successus inuidè ferenti, tum Herodi ad obsequendum vaniloquentiæ vxoris nimis facili. Caius porro primo ac sequenti sui Principatus anno, Rempublicam administrauit egregiè: moderateq́ se gerens, & Romanorum sibi fauorem conciliauit & prouincialium. procedente verò tempore inflatus potentiæ magnitudine, oblitus est se esse hominem, & contumelioſus in superos, ad reliquam insaniam diuinos etiam honores vsurpare ausus est.

An. mūdi 4002 A nato Christo 40.

Herodes cum Herodiade Romam proficiscitur.

Agrippa Fortunatū libertum cum muneribus & literis cōtra Herodem ad Imperatorem mittit.

Baiæ sunt thermæ Campaniæ, non procul à Puteolis.

Herodes quod Artabano Partho faueret, accusatur.

Herodes exilio perpetuo apud Lugdunum Galliæ vrbem damnatur, eiusque bona Agrippæ traduntur.

Herodias cui Imperator propter Agrippam fratrem pepercerat, Herodem vltrò in exilio comitatur.

Caius primò egregiè Rempub. administrat, postea diuinos quoq; honores vsurpare audet.

CAP. X.

Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio.

QVMQVE inter Iudæos & Græcos Alexandriam habitantes exorta esset seditio, terni ab vtraq́ parte legati delecti ad Caium missi sunt. Apion verò Alexandrinorum legationis princeps multa in Iudæos iactauit

Hedio & Ruffinus Cap. 15. aliàs 17. Aliàs Cap. 18.

An.mũdi 4002
A nato Christo 40.

Apion, Alexandrinorum legationis Princeps, Iudæos quòd Cęsarem debitis honoribus non prosequerentur, accusat.

Philo Iudæorum legatus à Cæsare repulsus, causam Deo committit.

ctauit crimina, interq; cætera quòd Cæsarem non prosequerentur debitis honoribus. nam cùm quàm latè patet orbis Romanus Caio exstruantur templa & altaria, & pari honore colatur cum cæteris numinibus, solos istos turpe putare dedicare illi statuas, aut iurare per nomen Cæsaris. His acerbè inuecto Apione. multisq; alijs qua ad exasperandum Caium facerent, Philo è Judæorum legatis potior, vir per omnia clarissimus, Alexandri Alabarchæ frater, & non imperitus philosophia, parabat causam suæ gentis agere. Sed repulsus est à Cæsare iubente illum abire, & per iracundiam vix temperante ab iniuria. quapropter iectus conuicio, versus ad Judæos assectatores. Nunc, inquit, oportet bono esse animo, quando Caius iratus est, nunc enim Deus nobis contra illum aderit.

CAP. XI.

Caius in Syriam mittit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam.

Aliàs Cap. 19. Petronium Caius in Syriam mittit, eiq; vt Iudæos eius statuam in templo Dei collocare abnuentes exercitu inuadat, mandat.

CAIVS porrò indignè ferens à solis Judæis ita se despici, legatum in Syriam mittit Petronium successurum Vitellio: iubetq; vt cum valido exercitu inuadat Judæam: & si sponte id admittant, statuam eius in templo Dei collocet. quòd si detrectent bello deuictos imperata facere adigat. is assumpta administratione rerum Syriæ, dedit operam vt exsequeretur mandata Cæsaris: contractisq; quantum poterat auxilijs, cum duabus Romanis legionibus hybernauit apud Ptolemaidem, primo vere bellum illaturus: quod & Caio significauit per literas. qui collaudata eius industria, hortatus est eum ad agendum gnauiter, & frangendam bello gentis contumaciam. Interim Judæorum multa millia venerunt Ptolemaidem ad Petronium, deprecaturi ne quid facere cogerentur contra leges patrias. Quòd si omninò decretum sit statuam in fano ponere, ipsos primùm interficeret, ac tum demum suo arbitratu rem perageret. nam quantisper superessent, non posse ferre violari legislatoris sui decreta, tot retrò seculis obseruata ab optimis patribus. Ad hæc Petronius commotior, Hæc, inquit, quæ affertis, fortè valerent apud me aliquid, si meisipsius consilijs & auspicijs rem gererem: nunc necesse est me subseruire decretis Cæsaris, quibus cortrà uenire impunè non licet. Ad hæc Judæi. Si tibi Petroni certum est à præscripto Caij non discedere, neq; nos transgrediemur legis nostræ mandata, freti diuina potẽtia & maiorum nostrorum virtutis æmuli. neq; enim sumus adeò pusillanimes, vt quæ nobis cœleste numẽ imperauit proposito felicitatis præmio, ea prævaricemur intempestiua vitæ cupidine. quapropter feremus fortunam quãlibet, dummodò patria legis religio maneat incolumis: & parati sumus subire pericula, sperantes Deum nobis non defore, propter cuius honorẽ nõ reformidamus ancipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quàm tibi per ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, simulq; ob neglectas leges indignationem numinis, cuius vel te iudice potior quàm Caij habenda est ratio. Ibi Petronius animaduertens eorum obstinatam peruicaciam, neq; se posse sine certamine & cæde statuam dedicare Cæsaris, cum amicis & famulitio properauit Tiberiadem, vt ex propinquo melius res Judæorum dispiceret. Judæi verò magnum timentes è Romano bello periculum, sed maius ex violatis legibus, iterum multorum milliũ numero occurrunt Petronio Tiberiadem, supplicantes ne se ad eam necessitatem cogeret, néue sacratam

Iudæi Ptotemaidem ad Petronium perueniunt, deprecaturi ne quid contra leges patrias facere cogerentur.

Petronio Iudæi Tiberiadem occurrũt, supplicantes ne sacratam vrbem vetitis imaginibus polluеret.

cratam vrbem pollueret vetitis imaginibus. Tum Petronius: pugnabitis igitur cum Cæsare, nec illius opes, nec vestram imbecillitatem adhibentis in consilium? Non pugnabimus, inquiunt, sed moriemur citius quàm discedamus à legibus. simulq; procumbentes ac nudantes iugulos, paratos se aiebant ad excipiendos gladios. atq; hoc pacto perduratum est per quadraginta dies continuos, neglectis interim agriculturæ operibus, cum maximè sementis essent tempora: quandoquidem certissimum illis erat propositum mortem potius quàm statuam illam admittere. In hoc rerum statu Aristobulus Agrippæ Regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iudæorumq; primatibus accedunt Petronium, rogantes vt consideraret obstinationem populi, néue illis desperandi ansam præberet: quin potius Caio scribat quanta peruicacia reclametur dedicationi statuæ: vtq; relicto agriculturæ studio, de bello quidem nulla virium fiducia non cogitent: sed parati sint mori potius quàm tantam religionis labem in se admittere. ad hæc semente omissa instare latrocinia, dum non est vnde possint persolui vectigalia. forte enim flecti posse Cæsarem ne quid sæuius in eam gentem statuat, néue illi rebellandi materiam præbeat. Quòd si non moueatur ab inferendi belli proposito, tum demum aggrediendum esse negocium. atq; hæ fuerunt preces Aristobuli. Petronius verò partim deprecatoris respectu enixè vrgentis, & ipsius rei magnitudinis, partim contentiosi Iudæorum propositi, ratus indignum tam multa hominum millia in gratiam insanientis Caij perdere, & cœleste numen suamq; ipsius conscientiam reueritus, maluit absurditatem rei per literas docere imperatorẽ vel suo periculo, non ignarus quàm ille esset iracundo ingenio, & ad vindicandum prono, nisi quis quàm primùm furenti morem gesserit. Sic enim existimabat, etiamsi ille non decedat de sententia, & fortasse indignationem in ipsum vertat cunctantius mandata exsequentem: esse tamen viri boni officium, pro incolumitate insontis tam numerosi populi vel certum interitum non refugere. Ergo indicto Iudæis conuentu ad Tiberiadem, postquam adesse vidit multa millia, progressus in concionem, ait expeditionem eam non à se vltrò susceptam, sed mandato Cæsaris: cuius exsecutionem differri periculosum esse, propter indignationem summæ potestatis, & alioqui conueniens esse vt ipse ab autoritate illius pendeat, per quem ad tantum dignitatis fastigium euectus sit. at tamen vestra, inquit, saluti meam securitatem aut existimationem non præferam, quos scio meritò pro patrijs legibus contendere. immò ne mihi quidem probatur, summi Dei templum temerari principum licentia. quamobrem legatos ad Caium missurus sum, per quos cognoscat vestram irreuocabilem sententiam, quantumq; in me erit, hortabor vt honestissimæ vestræ voluntati assensum suum præbeat. Deus cuius potentia superior est omnibus humanis conatibus, faxit vt & religio vestra integra ac inuiolata maneat, & ille per immodicam honoris cupiditatem nullum sibi contrahat piaculum. Quòd si offensus iram omnem in me verterit, patiar quoduis periculum, siue in corpus siue in vitam sæuire illi libeat, modò ne tam ingentem vestram multitudinem propter constantem bonam voluntatem perire videam. Abite igitur quo suum quenq; vocat negocium, & terram labore vestro colite. Legationem autem ipse in vrbem missurus sum, & quicquid in rem vestram pòtero, tàm per me agam quàm per amicos meos & necessarios. His dictis concionem dimisit, hortatus vt agros colerent interim, & bono essent animo. & ille

An. mũdi 4002 A nato Christo 40.

Aristobulus Agrippæ Regis frater, & Elcias Magnus apud Petronium Iudæorum causam agũt.

Petronius Iudæis, se Caio scribere velle pollicetur, eosq; ad agriculturã adhortatur.

An. mũdi 4002
A nato Christo 40.

quidem sic populum pro sua virili consolatus est. Deus autem manifestè ostendit Petronio suam prouidentiam, quodq; omnibus iustè atq; honestè cœptis propitius faueat. Vix enim orationem finierat, cum repentè imber prater omnium opinionem decidit, nullis tam serena die signis præmonstratus, & hominibus propter diuturnam ac continuam siccitatem cœlitùs pluuiam penè desperantibus, etiam si nubes viderent, quæ toties spem eorum frustratæ fuerant. Quapropter terra tum prater solitum praterq; expectationem rigata largis imbribus, Judæis spes facta est non irritas fore preces Petronij. Quin & ipse præses magis etiam obstupefactus est, euidenter cernens curæ esse Deo res Judaicas, attestante tam insigni prodigio, vt nemo nisi impudens posset contradicere. cumq; accuratè super hoc negocio scripsisset ad Caium, dehortans ne tam multa millia in extremam desperationem atq; perniciem adduceret, neq; enim nisi bello compulpulsos discessuros à religione patria: néue seipse mulctaret luculentis ex ea gente prouentibus, æternumq; apud eam sibi pararet improperium: id quoq; adiecit, quàm carus sit Deo populus, quamq; manifestis signis declaret suam erga illos beneuolentiam. Hæc Petronius. Rex autem Agrippa, qui tum fortè Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior: quando etiam conuiuium tale illi exhibuit, de industria procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitoq; omni exquisitissimarum ac lauticiarum ac voluptatum genere, vt omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atque ipsum etiam Cæsarem. tantum illi studium fuit demerendi Principis per omne obsequium. is demiratus eius tàm animum quàm magnificentiam, qui etiam supra vires ac facultates placere sibi contenderet, volensq; cum eo certare mutuis officijs, iam vino quoque factus hilarior, Agrippam ad lætitiam prouocantem sic allocutus est. Equidem & ante expertus sum tuam beneuolentiam, quando viuo etiam tum Tiberio ne periculis quidem à me colendo deterritus es: & nunc video te, modò mihi gratificeris, nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. quare cum turpe mihi sit à te vinci officijs, quicquid hactenus per me cessatum est iam pensabitur: tantumq; ad pristinam meam erga te liberalitatem accedat enixè dabo opeam, vt maximum ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benignè promittebat, ratus ampla latifundia postulaturum, aut vrbium aliquarum vectigalia. ille verò quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hactenus dissimilata tum demum per occasionem aperuit, dicens neq; olim propter priuatum commodum prater mandatum Tiberij se illum coluisse: & nunc nihil aliud captare prater ipsius gratiam. nam & priorem munificentiam vberiorem fuisse, quàm vnquã spe concipere potuisset, quantumuis improba. etsi enim tu, inquit, maiora præstare valeas, meis tamen non solùm meritis, sed cupiditatibus etiam abundè satisfactum est. ibi Caius attonitus hominis modestia, magis vrgere cœpit, vt vellet vti sua beneficentia, nihil non polliceri perseuerans. Tum Agrippa: quandoquidem domine liberalitatem tuam tam benignè mihi offers, equidem petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo: illud potius postulabo, quod impetratum & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem numinis tibi conciliet. Mihi quoque glorioſum erit, si post innumeras alias, hanc vnam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur vt mandatũ reuoces, quod Petronio dedisti, de statua in Iudæorum templo ponenda. hæc ille velut aleam iaciens, non ignarus quantum subesset periculum, quodq;

Poſt diuturnam ac continuam ſiccitatem repentè imber decidit.

Petronius ad Caium ſcribit.

Caium Agrippa Romæ honorat, in cuius retributionẽ Caius aliquid petere iubet, qui nihil aliud quàm vt mandatum Petronio datum reuocet, rogat.

quodq; capitale esset placitis Caij contradicere. Imperator autem simul officiosa liberalitate delinitus, simul pudendam vanitatem ducens, si coram tot testibus vltrò ad petendum prouocato, repentè mutatus denegasset gratiam: suspiciens etiam virtutem hominis, qui pluris faceret pietatem suaq; gentis tranquillitatem, quàm incrementũ dominationis aut redituũ, fecit eum voti compotem. Scripsit igitur Petronio, collaudans eius industriã in comparando exercitu, & in exsequendis mandatis quæ acceperat. quod autem ad statuã attineat, si quidem dedicata sit & posita, sinendã esse. sin minus, non esse cur in eo negocio plus laboris capiat: sed debere eum soluto exercitu reuerti ad intermissa officia. Remissum enim esse hoc Iudæis in Agrippæ gratiam, cui tantum honoris à se haberi, vt non posset voluntati eius contradicere. In hunc modum Caius scripsit Petronio, priusquã ad defectionẽ spectare Iudæos cognosceret: allatis postea de rebellatione rumoribus, indignè ferens gentis audaciam, & contemptum imperij, homo omni dedecori obnoxius, nullamq; rationem honestatis habens, & impetu iracundiæ quouis abripi solitus, quem refrenare nunquam studuit, imò ad felicitatẽ suam pertinere putãs, si quàm maximè affectioni huic indulgeret, denuò scribit eidem in hanc sententiam. Quoniam plus apud te valuerũt Iudæorum munera quàm mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, temet iudicem facio, quid de teipso statuere debeas semel indignationem meam meritus. Volo enim te exemplum fieri & præsentibus & posteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc epistola missa quidem est ad præsidem, non tamen Cæsare viuo reddita, qui perferebant tardius nauigantibus, ita vt prius ille alias acceperit literas, nunciantes de Caij exitio. Deus enim non immemor fuit Petronij, & periculorum quæ propter ipsius honorem atq; Iudæorũ religionem subijt: sed amoto à Reipub. habenis Caio propter impiè affectatos diuinos honores, tanto maior habita est illi grãtia tàm à Romanis quàm à prouincialibus, maximo fauore præcipuis senatoribus eum prosequentibus, in quos potissimùm Caius debacchari est solitus. Is extinctus est non multò post quam Petronio scripserat illam mortis denunciatricẽ epistolam. Causam autem propter quam Caius sublatus est, & quemadmodum comparatæ sint in eum insidiæ, procedente stilo significabimus. caterùm Petronio prius reddita sunt literæ de cæde imperatoris, ac tum demum superuenerunt illæ, quibus iubebatur mortem sibi consciscere. quare lætatus fortuito tyranni interitu, admiratus est Dei prouidentiam, qui sine dilatione mercedem habiti sibi honoris persoluerit, & Iudæis præsentem opem attulerit. Et ille quidem miro hoc modo euasit mortis periculum.

An. mũdi 4003 A nato Christo 41.

Caius Petronio mandata imperatoria negligenti, vt sibi ipsi manus inferat, scribit.

Petronius prius de Caij morte literas, quàm de nece sibi ipsi inferẽda accipit.

CAP. XII.

Quo in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asinæo ac Anilæo fratribus.

INCIDERVNT in ea tempora graues motus Iudæorum apud Mesopotamiam ac Babyloniam habitantium, cadesq; & calamitates quales nusquam memorantur in superioribus narrationibus: de quibus accuratè tractaturus, causas etiam ab origine repetam. Nearda dicitur vrbs Babyloniæ, frequens populo, & agro fertili, quit antam multitudinem posset alere. ad hæc non patet hostium assultibus, cincta fluentis Euphratis & firmissimis mœnibus. eidem flumini est & Nisibis apposita: quare Iudæi freti locorum natura, sacrum didragma quod

Hegio & Ruffinus Cap. 16. aliàs Cap. 20 Iudæorum apud Mesopotamiam & Babyloniam graues motus.

Nearda, Nisibis Babyloniæ vrbes.

An. mũdi 4003 A nato Christo 41.

Deo ex more ſolent offerre, cateramq; votiuam pecuniam, in his vrbibus deponebant tanquam in communi erario, inde ſuo tempore tranſmittendam Hieroſolyma: qua deinde à multis hominum illò deducebatur, metuentium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tum ſuberat Babylonia. Ex his Judæis erant Aſinæus & Anilæus fratres, Neerdenſes patria, orbati patre, & à matre ad textrini opificium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, vbi & viri exercent lanificium. hos officina magiſter apud quem artem didicerant, quòd ſerius aliquando ad operandum acceſsiſſent, caſtigauit verberibus. illi credentes ſe affectos iniuria, detractis armis qua ſeruabantur in eius domus pariete, contulerunt ſe in quendam locum, vbi fluuius ſcinditur, vberem paſcuis, & frugum fertilem caterorumq; fructuum qui reponuntur in hyemem. ad eos mox confluxit iuuenum quiſq; egentiſsimus, quorum armis ſtipati pro ducibus ſe gerebant, nemine cohibente maleficia. cum enim facti eſſent inexpugnabiles, & arcem ſibi conſtruxiſſent, dimiſsis exactoribus tributa colligebant ab accolis, certum videlicet pecoris numerum & quantum in alimenta eorum ſat erat, promittentes amicitiam morem ſibi gerentibus, & propugnationem contra externam vim ſi qua ingrueret: contra occiſionem gregum ac paſtorum, ſi detrectarent imperata facere. quapropter neceſsitate coacti, mittebant eis quantumcunq; poſcerent. quo factum eſt vt aucta eorum potentia, validi eſſent ad incurſandum quoſlibet, nemoq; vicinorum auderet eos offendere, aut armis cum illis congredi: adeò vt ad Parthorum quoq; Regem rumor hæc detulerit. Satrapa autem Babyloniæ poſtquam hæc audiuit, volens creſcens adhuc malum opprimere, priuſquam maius aliquod inde proueniret incommodum, collecto quantum poterat è Parthis ac Babylonijs exercitu, properauit contrà eos, cupiens ex improuiſò opprimere: obſeſſaq; palude ſuos iuſsit aliquantiſper quieſcere. poſtridie verò Iudæis ſabbaticas ferias ocio publico celebrantibus, ratus non auſurũ hoſtẽ in certamen deſcendere, ſed nullo negocio vinctos ſe abducturum, paulatim procedebat, vt derepente in eos irrueret. Aſinæus verò qui tum fortè poſitis propè ſe armis cum ſocijs deſidebat in ocio, Viri inquit, hinnitus equorum mihi aures perculit, non qualis eſt paſsim paſcentium, ſed qui ſeſſorem tergo vehant: nam & frenorum ſonitum ſentio, vereor ne circumuenti ſimus ab hoſtibus. ſed procurrat aliquis ſpeculatum, qui nobis quid immineat certo renunciet. optarim autem vana eſſe quæ diximus. moxq; quidã profecti viſum, celeriter redeunt, non falſam ſuſpicionem fuiſſe referentes: adeſſe vltores acceptæ iniuriæ. ex inſidijs ſe obrutos equitatu copioſo velut pecora, ne ad repugnandum quidem paratos, vetante propter feriæ patria conſuetudine. at Aſinæus longè aliter quàm ſpeculatori videbatur ſtatuit, non cõcedendam cenſens hanc voluptatem hoſtibus, vt per ocium in ſe graſſarentur cædibus: quin potius virtutis & præſentis neceſsitatis memores conniti debere, vt ſi ita fors ferat, non inulti pereant: primusq; correptis armis ſuos exemplo ad ſimilem exciuit audaciam, ad conſerendas cum hoſte manus eos animans. & quia contemptim veniebant rem factam ſe habere putantes, multis caſis reliquos coëgit terga vertere. Eius pugnæ poſtquam ad Parthorum Regem fama peruenit, admiratus fratrum audaciam, concupiuit eorum aſpectum & colloquium: confeſtimq; ad eos miſit fidiſsimum è ſatellitibus qui hæc verba illis referat: Regem Artabanum tametſi iniuriam eorum violentia in ſuo regno acceperit, indignationem tamen virtuti ipſorum remittere: miſiſſeq; ſe qui fide data

Aſinæus & Anilæus Neerdenſes patria in locum quendam ſe conferunt, ad quos ingens multitudo confluit.

Aſonæus cum ſocijs à Babyloniæ ſatrapis ex improuiſo oppreſſi.

Aſinæos ſuos ad fortitudinem hortatur, & hoſtes fundit, fugatq;

Artabanus ad Aſinæum & Anilæum propter audaciam ſocietatem cum illis inire mittit.

data impunitatem & securitatem itinerũ eis offerret ipsius nomine, quòd amicitiam eorũ cuperet, sine fraude omni & insidijs. paratã esse Regis munificentiã, foreq́ vt hac sua virtute posthac Rege fauente vtantur melius. Tum Asinæus ipse quidem profectionem distulit, fratrem verò Anilæum misit cum quibus potuit muneribus. Iuit ille ad Regem, & facilè admissus est. Artabanus autem videns Anilæum solum venisse, rogauit cúrnã domi reliquisset Asinæum. cognitoq́ metu illum se continere intra palustria: per patrios Deos deierauit, nihil eos se lesurũ in fidem venientes: idq́ porrecta iuueni dextra sancijt, quod apud barbaros conuenturos certissimum est argumentũ fiduciæ, nam post datã dextrã apud eos nec fallere fas est, nec diffidere, cessantibus omninò suspicionibus. Tum quoq́ Artabanus hoc pacto remisit Anilæum, persuasurũ fratri, vt simul veniat. Hoc autem agebat Rex, volens conciliatis sibi his fratribus per Iudæorũ virtutem illas satrapias continere in officio, quæ videbantur ad defectionem spectare occupato Rege alibi. Verebatur enim, ne dum ipse rebelles perdomat, Asinæus auctis apud Babyloniam viribus, siue volentibus prouincialibus, siue inuitis non temperaret à maleficijs. Hoc igitur consilio illum accersijt. Asinæus verò facilè à fratre in eam sententiã inductus est, præsertim cõmemorante quàm luculentè erga ipsos Rex affectus sit, quodq́ ad firmandam fidem iusiurandum interposuerit. quare primo quoq́ tempore ad Artabanũ ambo perueniunt. ille perlibenter eos excepit, imprimis miratus generosum Asinæi animum, quòd videret breui statura hominem, & primo aspectu contemnenda specie, quasi nullius precij, apud amicos dictitans, nihil esse in tantillo corpore, quod tam vasto animo respondeat. & inter epulas ostenso magistro militum Abdagasi prædicauit, denarrans quanta fortitudine bella gerere soleat. Is cum rogasset, vt bona Regis venia liceret illum interficere, pœnasq́ tot maleficiorum de eo sumere, quibus Parthos laserat: negauit se hoc permissurum in hominem, qui se credidisset suæ fidei, data dextra confirmatæ & iureiurando adhibito. Quòd si, inquit, vir bellicosus haberi vis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorum ignominiam: sed redeuntem aggressus per vim absq́ meo consensu opprime. Mane deinde accito Asinæo, Tempus tibi est, inquit, iuuenis domum reuerti, ne diutius hic ducum in te odia prouoces, qui te fortassis etiam me inuito conarentur interficere. commendo autem tibi terram Babyloniam, vt eam tua cura tutam à latrocinijs & illæsam custodias. mihi vicissim cordi erit tua incolumitas, quandoquidem tuum caput non dubitasti meæ fidei committere. hæc locutus, datis mox muneribus Asinæum dimittit. ille domum reuersus castella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmauit munitionibus: breuiq́ in tantũ auctus est, quantũ ante eum nemo alius, à talibus exorsus initijs: nec contentus honoribus Babyloniorum, à Parthorum quoq́ obseruabatur ducibus, qui in vicinas prouincias mittebantur cum imperio. Adeò creuit eius autoritas vnà cum potentia, vt Mesopotamia tota ab ipsius penderet nutibus. In hac felicitate florentior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius vergere, quàm neglecto pristino virtutis studio, contemptisq́ institutis patrijs, voluptate victi dediderunt se externis libidinibus. Venerat fortè in eas regiones Parthorum quidam dux cum coniuge, tam alijs dotibus, quàm insigni forma laudata vsque ad miraculum: hanc siue aspectu, siue fama cognitam adamauit Asinæi frater Anilæus: & cum neque suis imperare posset cupidinibus, neque vlla alia spes esset potiendæ

An. mũdi 4003. A nato Christo 41.

Abdagasus Asinæum interficere vult, quod Artabanus permittere recusat.

Artaban' Asinæo terram Babyloniã commendat, datisq; muneribus cum dimittit.

Anilæus Parthorum Ducem trucidat, eiusq́ vxorem ducit.

An.mũdi4003. A nato Christo 41.

mulierę, bello maritum eius petijt: primoq́ conflictu caſo Partho, vxor in victoris poteſtatem & thalamum peruenit: quod quidem magnarum calamitatũ quàm ipſi tam fratri fuit principium. cum enim amiſſo priore marito captiua duceretur, ſimulacra patriorum numinum quæ gentilicio ritu & domi ſecum habere ſolebat & in itinere, clam inter cæteram ſupellectilem aduexerat. ea primum colebat ſine arbitris. Deinde in thorum receptæ & nactæ fiduciam, propalam operabatur ſacris quæ à defuncto acceperat. id factum obiurgabatur ab amicis vtriuſque fratris primarijs, indignum facinus dictitantibus, cõtra Hebraicæ gentis ritus ac leges ductam vxorem barbaram, deditam impijs patriæ ſuæ ſuperſtitionibus. quare videndum ne dum nimium indulgent voluptati corporis, à principatu excidant, quem diuino fauore conſecuti ſint. Sed adeò nihil profectum eſt his admonitionibus, vt præcipuus quidam confoſſus ſit dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numen imprecatus eſt fratribus eorumq́ ſocijs, vlturum læſam & religionem & amicitiam, vtq́ ſimili & ipſi ab inimicis afficerentur exitio: illi quidem quòd autores iniuriæ fuerint, hi quòd patrocinatorem legum per ſummum nefas opprimi paſſi ſint. quamuis enim moleſtè ferrent talia, plus tamen apud eos valebat præteritæ virtutis memoria, cui acceptã ferebant præſentem felicitatem. ſed indignationem eorum accendit mulieris impietas, non ferentium pertinaciter amplexam ſacra Parthica: factoq́ concurſu ad Aſinæum vociferabantur in Anilæum: dicentes oportere eum, ſi prius parum potuit quid vtile ſit diſpicere, nunc certè erratum corrigere, priuſquã id publica expietur pernicie. nam & connubium illud nemini probari, vt parum conueniens patrijs ritibus: & ſuperſtitioſum numinum cultum quem mulier ſibi permittat, pertinere ad Dei veri iniuriam. at ille quamuis agnoſceret peccatum fratris allaturum ſibi ac ſuis magnum aliquod incommodum, victus tamen germanitatis affectu facilè ignoſcebat ſuccumbenti tam indomitis cupidinibus. Sed cum maiores indies concurſus ad eum & vociferationes fierent, tandem ſuper ea re fratrem admonuit, anteacta obiurgans, & iubens vt reſipiſcat in poſterum, mulieremq́ domum ad cognatos ipſius remittat. nihil tamen hac admonitione effectum eſt: quia mulier ſentiens propter ſe murmur eſſe in populo, & veritæ ne Anilæo propter amorem ſui durius aliquid accideret, veneno Aſinæum ſuſtulit, ſecura quòd ſub amatore iudice impunè auferret hoc facinus. Cæterum Anilæus ad ſe vnum iam principatu redacto, cum exercitu fecit impetum in vicos Mithridatis viri apud Parthos nobiliſſimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiam: eosq́ magna præda abacta populatus eſt. nam & pecuniam multam & mancipia reperit: pecoraq́ & res alias quibus fortunæ poſſunt auctiores fieri. Mithridates verò qui fortè tum non procul aberat, audita vicorum expugnatione, indignè ferens vltrò ſe ab Anilæo laceſſitum iniuria, habitamq́ ludibrio ſuam dignitatem iudicans, excita iuuenum manu, collectoq́ equitatu quàm potuit maximo, obuiã profectus eſt conflicturus cum Anilæo: & cum ad vicum quendam ex ſuis peruenisſet, ibi quieuit: quòd decreuisſet poſtridiè Iudæos aggredi, ſabbato inſtante quod illis religioſo ocio colitur. qua de re præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro alterius cuiuſdam vici incola, & inter cætera diligenter edoctus quo loco Mithridates celebraturus eſſet cum ſuis conuiuium: iuſſo curare corpus milite, noctu cõtra hoſtes properauit, vt inopinos opprimeret. quò delatus circa quartam vigiliam, partim ſopitos occidit, partim

Anilæus ob vxoris Idololatriam à ludęis obiurgatus quendã confodit.

Anilæus apud Aſinęũ fratre accuſatur, qui primũ conuiuet, deinde dum eum reprehendit, Anilæi vxor veneno eum tollit.

Anilæus in Mithridatis vicos cum exercitu impetũ facit, eũq; noctu opprimit, & captũ ſecũ abducit.

partim attonitos fuga coëgit ſalutem quærere. Mithridatem etiam viuum captum ſecum abduxit, nudum ſuper aſinũ impoſitum, quæ apud Parthos grauiſſima habetur contumelia. quem cum ſic ad ſyluam quandam perduxiſſet, hortantibus amicis, vt illum interficeret, ipſi diuerſum viſum eſt, neganti occidendum virũ genere apud Parthos præcipuum, & honoratum affinitate regia. præteritas enim iniurias poſſe impetrare veniã. quamuis enim offenſus ſit Mithridates, habiturũ tamen pro conceſſa incolumitate gratiã. quòd ſi grauius in eum conſulant, non quieturum Regem, niſi magnis cadibus in Iudæos Babylone degentes vindicet: quibus parcendum eſſe propter coniunctionem ſanguinis, & vt ad illos ſibi pateat refugium, ſi qua clades accidat, vt ſunt belli viciſſitudines. eam ſententiam approbauit multitudo cætera, atq; ita Mithridates dimittitur. qui domum reuerſus ab vxore exceptus eſt conuicio, quòd Regis gener poſt acceptas à Iudæis tot tam inſignes iniurias, nunc captiuus etiam vitam eis debere ſuſtineret precariam. Aut igitur, inquit, priſtinam virtutem recipe, aut Deos teſtor, quibus cura eſt Regum dignitas, me tua conditione non vſuram poſtea. ille partim non ferens quotidianum opprobrium, partim timens mulieris elatum animum ne diuortium faceret, inuitus quidem, coëgit tamen quantas potuit copias, indignum ſeipſe vita exiſtimans, ſi homo Parthus Iudæis victoriã cederet. Anilæus verò vbi cognouit aduentare illum cum valido exercitu, turpe ducens continere ſe intra paluſtria, & ſperans fortunã contra hoſtes priori ſimilem, fretusq; milite iam aſſueto vincere, & ipſe contrà eduxit copias: cui præter veteranos multi tum etiam prædæ cupidine ſe adiunxerant, rati proſtigandum hoſtem quamprimum in conſpectum venerit. progreſſos autem meridiano tempore per regionem inaquoſam ad nonaginta ſtadia Mithridates adoritur, æſtu & ſiti laboreq; itineris adeò feſſos, vt arma ægrè ſuſtinerent, ipſe recentibus viribus: confeſtimq; in fugam verſis tanta cædes ſecuta eſt, vt multa virorum millia caderent. Anilæus autem ſtipatus globo iuuenum effuſiſſima fuga ſe in quandã ſyluam recepit, relicta Mithridati lætiſſima victoria. Verum ad Anilæum breui confluxit magna multitudo perditorum hominũ, qui licentiam pluris quàm propriam ſalutem facerent: itaq; detrimentum quod acceperat in prælio ſuppletum eſt duntaxat numero. neq; enim conferendi erant cum his qui cecidérãt, eò quòd eſſent rudes militiæ. Duxit tamen eos contra Babyloniorum caſtella, lateq; vaſtabat omnia. Tum Babylonij reliquiq; hoſtes miſerunt Neerdam ad Iudæos, qui Anilæum depoſcerent ad ſupplicium. quod cum non impetrarent: neq; enim illis integrum erat hominem dedere: ad pacem eos inuitauerunt, quibus tractationem de conditionibus pacis admittentibus, miſſi ſunt tam ab illis quàm à Babylonijs legati ad Anilæum. tum Babylonij perluſtrato diligenter loco in quo ſe ille continebat, clam noctu irruunt in ſopitos & grauatos crapula: & impunè quotquot adepti ſunt interficiunt, & ipſum Anilæum inter cæteros. Tum verò hoc metu exoneratus Babylonis populus, qui antehac non auſus erat odium effundere in noſtros homines, cum quibus illi propter diuerſos ritus perpetuum eſt diſſidium, nunc his nunc illis prævalentibus: ſublato inquam Anilæi ſodalitio, in Judæos vndique coortus eſt. Itaque non ferentes eorum violentiam, & ſentientes ſe ad confligendum impares, nolentes cum eis habitare amplius, migrarunt Seleuciam vrbem eius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanore olim conditam. hæc commune eſt Macedonum, Græcorum, & Syrorum domicilium

An. mũdi 4003. A nato Chriſto 41.

Mithridatem Aniłæus dimittit.

Mithridates ab vxore, vt Anilæum bello impetat, accenſus.

Anilæus à Mithridate fugatus.

Ad Anilæum ingens perditorum hominũ multitudo confluit, qui Babylonios inuadunt.

Anilæum Babylonij ad ſupplicium poſcunt, qui oppreſſus interficitur.

Iudæi à Babylonijs afflicti Seleuciã migrant.

An.mũdi4003. A nato Christo 41.

domicilium. eò postquam confugerunt Iudæi, per quinquennium nulla affecti sunt iniuria. sexto autem anno peste apud Babylonem grassante, denuò inde migratum est, quam multitudinem excipiente Seleucia, secuta est Iudæos maior calamitas ex huiusmodi causa. in hac vrbe semper Græcis malè cum Syris conuenit, Græcorum tamen factione præponderante. quò postquàm à Iudæis migratum est, eorum fauore conditio Syrorum cœpit esse potior, aucta viris bellicosis & periculorum contemptoribus. quare Græci succumbentes, & videntes se non posse recuperare dignitatem pristinam manente Iudæorum & Syrorum consensu, suos quisque familiares Syros appellauerunt de pace & amicitia, id quod facilè impetratum est. nam cum vtrinque primatibus commissum esset negocium, secuta est reconciliatio, quam ita demum ratam fore placuit, si vtrique Iudæos communibus prosequerentur odijs: eosq; eximprouiso aggressi, occiderunt supra quinquaginta virorũ millia: nec vllus euasit, nisi si quem amici aut vicini seruauit misericordia. hi deinde secesserunt Ctesiphontem vrbem Græcanicam vicinam Seleucia, vbi quotannis Rex hibernare est solitus, habens ibi maiorem supellectilis partem repositam: ibiq; sedes fixerunt, tutos se rati Regia maiestatis reuerentia. Cæterum Babyloniorum ac Seleucensium terror omnes eius tractus Iudæos peruagatus est: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucensibus conspirauit in eorum perniciem. quo factum est, vt plerique in Neerdam & Nisibim se receperint, securitatem suam reponentes in earum munitionibus, quæ alioquin etiam habitantur à viris bellicosissimis. Atque ita se tunc habuerunt res Iudæorum per Babyloniam.

Quinquaginta Iudeorum millia Seleuciæ occisi.

Iudæi seruati Ctesiphontem secedunt.

Iudæi in Neerdam & Nisibim se recipiunt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XIX.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIX. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Quomodo Caius à Chærea cæsus est.
II. Quomodo Claudius principatum adeptus sit.
III. Dissidium inter Senatum & plebem.
IIII. Quomodo Claudius Agrippæ paternũ regnũ reddidit, & edicta eius in Iudæorũ gratiam.
V. Agrippæ in Iudæam reditus.
VI. Epistola Petronij ad Doritas pro Iudæis scripta.
VII. Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.

CAP. I.

Quomodo Caius à Chærea cæsus est.

An.mũdi 4004 A nato Christo 42.

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

Caij in Iudæos tyrannis.

CAIVS porrò non in solos Iudæos Hierosolymis & in vicinis regionibus degentes debacchatus est, sed terra mariq; quàm latè Romanum patet imperium, quod maioribus repleuit calamitatibus, quàm quæ vnquam veterum monumentis sunt prodita. Sed maximè Roma ipsa eius sæuitiam experta est, nihilo hac parte meliori conditione quàm vrbes cætera, præsertim Senatores ac patricij cæteraq; nobilitas: innumerisq; iniurijs vexabantur qui vocantur

Caij in Senatores ac patricios sæuitia.

vocantur equites, opibus & dignitate ſenatoribus proximi, vtpote ex quorum ordine ſenatorum habeatur delectus: hi enim ignominijs afficiebantur & exilijs cadibuſq; & confiſcationibus, quæ tum ferè cadis accedebant præmium. Se verò pro Deo gerebat, non contentus humanis honoribus coli à ſubditis, & Capitoliũ frequentans templorum omnium in vrbe celeberrimum, Iouem eius præſidem appellatione fratris ſalutare auſus eſt. Alijs quoq; operibus ſuam declarabat inſæniam, quando à Puteolis vrbe Campaniæ ad Miſenum alterum maritimũ oppidum grauatus triremi traijcere, & alioqui ad ſuam dominationem pertinere exiſtimans, ſi à mari eadem quæ à terra obſequia exigeret, ab vno promontorio ad alterum ponte iuncto medio ſinus ſpacio, curru vltro citroq; vectatus eſt: id enim demum iter dignum eſſe maieſtate ſui numinis. Templorum etiam Græcanicorum nullum inſpoliatum reliquit, & omnes inſignis artificij tabulas atque ſtatuas edicto ad ſe comportari imperauit, quicquid vbique terrarũ pulchri eſſet, in pulcherrimo loco, hoc eſt, Romana vrbe ſpectari debere dictitans. his ſpolijs palatium ſuum, & hortos exornauit, aliosq; ſuos ſeceſſus per Italiam. ad hæc Iouem, qui à loco, in quo vniuerſis Græcis colitur, cognominatur Olympius, opus Phidiæ Athenienſis ſtatuarij, auſus eſt iubere in Vrbem transferri: quod tamen factum non eſt, architectis apud Memmium Regulum, cùi demandatum erat hoc negocium, negantibus loco moueri poſſe illæſum ſimulacrum & abſque vitio. aiunt etiam prodigijs fidem excedentibus Memmium vetitum, diſtuliſſe imperata facere: quæ ipſe inſeruit excuſantibus ceſſationem ſuam literis. cumq; capite luendum eſſet neglectum mandatum, interitus Caij hominem exemit periculo. Eò denique inſaniæ prouectus eſt, vt natam ſibi filiam in Capitolium delatam, in ſimulacri genua deponeret, quaſi communem ſibi cum Ioue prolem, in medio ſe relinquere dicens iudicium, vtra maiore parente ſit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permiſit etiam ſeruis licentiam deferendi ſuos dominos qualicunq; crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipſius Cæſaris autoritate, & in eius gratiã gerebantur omnia: adeò vt Claudium auſus ſit Pollux mancipium ipſius reum facere: & Caius ſuſtinuit inter iudices audire patruum dicentem cauſam capitis, ſperans ſumpturum ſe de illo ſupplicium: quod tamen ei non licuit. Itaq; cum totum ſuæ ditionis orbem repleſſet ſycophantijs, & ſeruos erexiſſet contra dominos, paſſim illi tendebantur inſidiæ, alios iræ ſtimulante ad vindictam acceptæ iniuriæ, alijs ipſius cæde imminentem ſibi perniciem præcauere volentibus. Certè ius publicum, niſi illo ſublato ſaluum manere non potuit, præcipuè noſtra gens eius cæde erepta eſt ex ipſis interitus faucibus. quapropter libet mihi accuratè denarrare totum negocium, vel ideò vt argumentum ſit diuinæ potentiæ, quod & in aduerſis ſoletur homines, & modeſtiæ fortunatos admoneat, ne opinione duturnæ felicitatis falſi, neglecta virtute in perpetuam corruant miſeriam. Tres in illius necem conſpirationes factæ ſunt, quarum ſingulæ autores habebant viros fortiſſimos. nam Æmilius Regulus à Corduba Hiſpaniæ ciuitate oriundus manum coniuratorum circa ſe habebat, quorum opera illum tolleret. alterius Caſsius Chærea tribunus erat caput. Annius quoque Minucianus non paucos ad opprimendum tyrannum conciuerat. His Caius inuiſus erat, Regulo quidem quòd is natura omnem iniquitatem oderat. erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus, ita vt non diſſimularet ſua

An. mũdi 4004 A nato Chriſto 42.

Caius Iouis ſtatrem ſe appellat.

Caius templorũ Græcanicorum nullũ inſpoliatum relinquit.

Iouem Olympium Caius Memmiũ Regulum Romã tranſferre iubet.

Caius Iouiſe comparat.

Caius licentiã ſeruis deferendi ſuos dominos permittit, & Pollux Claudium reum facere audet.

Caio paſſim inſidiæ ſtructæ.

Tres in Caij necem conſpirationes factæ. Æmilius Regulus.

Caſſius Chærea.

Annius Minutianus.

An. mũdi 4004 A nato Christo 42.

consilia: qua cum multis communicauit, vel amicis, vel alioqui viris strenuis. Minucianus verò partim Lepidum vlciscendi cupidine, quem illi amicissimũ & ciuem cum primis egregium Caius occiderat: partim metu, quòd videret eius odia semper esse exosis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chereas nõ ferebat exprobratam sibi à Caio mollitiem, & alioqui quotidiana pericula quibus propter familiaritatem eius erat expositus, optimè se putabat nece ipsius euasurum. Commune autem omnium illorum erat propositũ, superba ac impotenti eius dominationi finem imponere. spes enim erat successurum negocium, & re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius saluti honestum esse vel vitam impendere. Sed Chereas fuit feruentior cæteris, tum cupiditate parandi sibi clari nominis, tum quòd propter tribunatum faciliorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. interim Circenses ludi agebãtur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postulatis eius perlibenter indulgent. tum quoque contentione magna rogabant, vt tributorum ac vectigalium releuaret onera. ille non ferens eorum vociferationes, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad supplicium: multiq; hoc pacto capite plexi sunt. idq; tulit populus, & cessauit à clamoribus, exemplo doctus maiorem vitæ rationem habendam quàm pecuniæ, quòd viderent pro importuno eius studio multis repræsentatum interitum. Hæc magis etiam Chæream incitauerunt ad aggrediendum facinus, & compescendam immanem Caij ferociam. Et sæpè quidem epulantem inuadere decreuerat, certis tamen rationibus id distulit: non quòd dubius esset propositi, sed quia captabatur occasio commodior, vt non irrito conatu rem ad effectum deduceret. iam autem non modicum tempus exegerat in prætoriana militia. tum verò exactionibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorum quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tempus, & afflicta fortuna hominum miseratione exsequitur mandata negligentius, conciuit in se iram Cæsaris, non sine probro effœminati ac segnis animi. nec hoc contentus, quoties ille redeuntibus vicibus signum à se peteret, fœmineum aliquod & probrosum dabat vocabulum. atque hæc faciebat, cum ipsum non puderet in quibusdam à se institutis sacris vti amictu muliebri, Cincinnisq; & alio ornatu quo sexum mentiretur: & post hæc audebat exprobrare Chæreæ turpitudinem. qui & quoties talia signa acciperet ferebat indignissimè, & magis etiam cum rideretur tradens ea militibus, essetq; cæteris tribunis ludibrio. nam allaturo eo signum à Cæsare, prædicebant fore vt afferret tale aliquod ludicrum. quapropter ausus est sibi aliquot adsciscere, iustã iræ causam præferens.

Circenses ludi.

Caius multos tributorum ac vectigaliũ releuationem petentes capite plectit.

Chæreas multis ex causis in Caium incitatus.

in his erat Popedius vir ordinis senatorij, omnibus ferè perfunctus honoribus, alioquin Epicureus & tum sectator ocij. hunc detulerat inimicus eius Timidius, quòd in Caium iecisset conuicia: & testem adhibebat Quintiliam mimam, propter formam adamatam cùm alijs multis tum Popedio. quæ cum nollet amatorem suum falso, vt erat, testimonio grauare in causa capitis, Timidius vrgebat tormentis eam subijci. Tum Caius exasperatus Chæream iubet sine mora torquere Quintiliam, ideo potissimũ ei solitus cædes & quæstiones iniungere, quòd putaret hæc executurum inclementius, quò mollitiæ notam effugeret. Quintilia porrò cum torquenda duceretur, consciorum cuiusdam obiter pedem

Popedius apud Cæsarem à Timidio delatus.

Quintiliã Caius torquere iubet, quæ nihil fatetur, sed muneribus affecta Popedius absoluitur.

pedem calcauit, innuens vt bono esset animo, néve ad tormenta ipsius expaueſceret: se enim ea per laturam obfirmato animo. itaque crudeliter eam examinauit Charea, non sponte, sed necessitate coactus. cumq; illa perduraret, duxit eam in Caij conspectum, affectam modis miserabilibus. Cuius miseratione indignè lacerata imperator nonnihil flexus, Popediũ absoluit, & pecunijs solatus est mulieris calamitatem, quã fortiter æquè ac feliciter tolerauerat. Id verò indigniſsimè tulit Charea, sic traduci putans suam sæuitiam, quasi tam immodicam, vt ipsum Caium remedium eius adhibere oporteat. quamobrem sic Clementem & Papinium alloquitur, quorum hic & ipse tribunus erat, ille præfectus vrbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo imperatore nunquam officio nostro defuimus. nam nostra opera & industria coniuratorum alij necati sunt, alij tormentis intantum lacerati, vt ipsi visi sint miserabiles. Sed haccine sunt nostræ militiæ munia? Tacente ad hæc Clemente, sed vultus rubore pudorem fatente ministeriorũ talium, cæterum vrbis non ausо sugillare insaniã Cæsaris, Charea iam confidentius commemorare cœpit calamitates vrbis & imperij. harum, inquit, causa vulgi sermonibus in Caium refertur: sed si rei disquiratur veritas, ego mi Clemens, & hic Papinius, & ante nos tu Romanis imò toti humano generi horum malorum causa sumus, qui mandata eius exsequimur: & cum finem imponere possimus eius tum in ciues, tum in reliquos subditos debacchationibus, per tam fœda ministeria facti sumus ex militibus satellites ac carnifices, non pro libertate Romanorum, aut imperio gestantes arma, sed pro eius incolumitate, qui eorum tàm animos, quàm corpora, in seruitutem redigit, contaminantesq; nos quotidiè cruore cæsorum & atrociſsimis quæstionibus, donec ipsius iussu ab alijs parimodo tractabimur. non enim hoc modo cariores ei reddimur, sed suspectiores potius: & alioqui assuetus cædibus, quas libidine moderatur non iudicio, nequaquam conquieſcet prius quàm nos quoq; cæteris adijciat: nimirum iam destinatos exitio, nisi maturè prospicimus & communi libertati, & nostrismet periculis. Clemens autem etsi approbaret Chareæ sententiam, tacere tamen eum iußit, ne sparsis in plures his sermonibus, & euulgato ante effectum consilio, raperentur ad supplicium. exspectandam esse optabilem occasionem, fortuitò alicundè offerendam. sibi quidem ob ingraueſcentem iam ætatem non satis esse animi: & habere se tutiora consilia: nam honestiora ne cogitari quidem posse. His dictis Clemens domum se recepit, secum agitans, quæ audierat, quæq; ipse dixerat. Chæreas autem nonnihil timere incipiens, ad Cornelium Sabinum & ipsum tribunum properat, quem virum quod non contemnendũ noſset libertatisq; amatorem eximiũ, & ferentem agrè præsentem statum reipublicæ, expeditum aliquod ab eo exspectans consilium, decreuit ei rem proponere, sollicitus etiam ne per Clementem res proderetur, & omnem moram periculosam existimans in tanto negocio. hunc postquam libenter id accipere intellexit, vt qui iam antè parimodo animatus, ideo tantum hactenus siluerat, quòd cum nemine auderet communicare suam sententiam: tunc verò opem etiam polliceri non modo silentium, magis etiam confirmatus est in proposito. itaque ratinõ amplius cunctandum, ambo ad Minucianum se conferunt, magnitudine animi ipsis similem, & eodem accensum virtutis studio, Caio verò suspectum propter necem Lepidi, hominis Minuciano coniunctiſsimi, & insuper communi obnoxium periculo. omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, præ cæteris in tales

An. mũdi 4004. A nato Christo 42.

Chæreas Clementem & Papinium alloquitur.

Cornelius Sabinus.

Annius Minucianus.

An. mūdi 4004 A nato Christo 42.

ſauire ſolitus: & iam antè ſignificationem aliquam inter ſe dederant, qua tum agebantur iniquo ſe ferre animo. quamuis enim metus periculi non ſineret eos manifeſtè proferre odium quo Caium proſequerentur, tamen occultus quidam eius rei ſenſus mutuam inter illos beneuolentiam conciliauerat. Et quoniã Minucianus dignitate præſtabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnemq́ laudem meritus, ſoliti etiam anteà plurimum illi deferre, in eo quoque congreſſu poſtulabant, vt ipſe initium ſermonum faceret. ille rogauit Chæream, quod nam ſignum ea die ab imperatore accepiſſet. vulgatũ enim iam erat per vrbem, quomodo ei ſoleret dãdis ſignis illudere. ibi Chæreas, cupidè arrepta occaſione, fretus Minuciani fide, at tu mihi, inquit, libertatem ſignum da: cui gratias habeo, quòd me vltro properantem excitas, neque mihi ampliori adhortatione opus eſt, ſiquidem tibi quoque idem placere video, & priuſquam conueniremus iam antè conſenſimus. gladius hic quo accinctus ſum, ambobus ſufficiet. quare age aggrediamur opus te autore, equidem volens ac libens ſequar quocunq́ iuſſeris, adiutus tua prudentia. nec te debet tardare ferri inopia, dum animus tanto facinore dignus ſupereſt, à quo etiam ferrum ſolet efficaciã ſumere. ipſe certè totus feror in hoc negocium, ſecurus quid mihi poſt eueniat: quandoquidem nec libet nec vacat de me priuatim diſpicere in publica ſeruitute patria, ſublatis legibus, & omnib. imminente à Caio pernicie. & dignus ſum opinor vel te iudice cui credatur hoc miniſterium, quando & tibi eadem probari video. Tum Minucianus ſic animatũ ſentiens, complexus hominem collaudatũ hortatus eſt, vt pergeret, apprecatus vt ſuperi conatus eius ratos habeant: atq́ ita mutuum confirmati diuerſi abeunt. Ferunt hoc conſilium quodam omine

Chæreas cũ alijs quibuſdam Caium tollere ſtatuit.

fuiſſe firmatum. Nam ingrediente curiam Charea, vox cuiuſdam è turba audita eſt, iubens eum Dijs iuuantibus deſtinata perficere. & primo ſuſpicatus eſt rem ab aliquo è coniuratis proditam: deinde intellexit incitari ſe, aut à quopiam conſcio, aut voce Dei, cui cura ſunt res mortalium. iamq́ multi participes inſidiarum armati aderant & ſenatores & equites, ſimulq́ militum quotquot erant conſcij. nemo enim erat, qui non putaret necem Caij pertinere ad ſalutem publicam, & ideo pro ſe quiſque dabant operam, ne quis in hoc facinore cæteris virtute cederet, cunctis tam verbis quàm opere in exitium tyranni conſpirantibus. Nam & Calliſtus his ſe adiunxit Caij libertus: qui vnus plurimum apud eum poterat, ſocius quodãmodo tyrannidis, & formidatus omnibus, abundansq́ pecunijs quas ex munerum corruptelis parauerat: vtebaturq́ immodicè hac potentia, ſuſpectum nihilominus habens principem, cuius ingenium norat implacabile, & in ſemel deſtinatis pertinax. ipſi autem inter alias periculi cauſas hæc erat non poſtrema, quòd eſſet pecunioſus nimium. quare ad Claudium clam deſciſcebat, colens eum, quòd ſperaret ſucceſſurum in imperium, & iam tum obſequijs captans eius gratiam, quò tandem apud illum quoque eſſet in precio. nam & iactauit apud eum, iuſſum ſe, vt veneno ipſum tolleret, & hactenus ſemper commentum differendi cauſas innumeras. Videtur autem mihi hoc finxiſſe in gratiam Claudij. nec enim ille ſi patruum necare voluiſſet, tuliſſet excuſationes Calliſti: & liberto ceſſanti imperata facere mox repræſentatum fuiſſet meritum præmium. Claudius tamen, qui diuino quodam fauore Caij furorem euaſit, gratiam Calliſto perſuaſus habuit pro nunquam accepto beneficio. Caterum Chæreæ conatus differebantur indies conſciorum quorundam

Calliſtus, Caij libertus, Claudio à Caio ſe vt ipſum veneno tolleret iuſſum, ſignificat.

Chæreas occaſionem aggrediendi Caium expectat.

rundam ſegnicie. nam ipſe inuitus cunctabatur, omne tempus patrando huic facinori opportunum iudicans. etenim aggrediendi aſcendentẽ in Capitolium ad mactandas pro filia ſalute victimas ſæpè dabatur occaſio: vel præcipitandi in forum è faſtigio baſilicæ, nummos inde aureos & argenteos ſpargentem populo: vel opprimendi celebrantem arcana ſacra quæ ipſe inſtituerat. nam ipſe Caius incautus erat propter ſecuritatem, licet verſaretur inter continuè præparatos ad inſidias. Itaq; inter ſuos iactabat Chærea, ſi putarent illum à diis ſeruari, ſibi vni & animum eſſe & facultatem vel abſq; ferro conficiendi hominem: adeò infenſus erat coniuratis, timens ne elaberetur occaſio. at illi videbant quidem eum pro communi libertate ſolicitum, poſtulabant tamen pauliſper differri negocium, ne, ſi parum ſuccederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquiſitionibus præcluderetur viris fortibus ad opprimendum tyrannum aditus. ſatius igitur eſſe dum ludi aguntur in palatio adoriri facinus. hi celebrantur in honorem Cæſaris, qui primus dominationem à populo in ſe tranſtulit. & exſtructa ante regiam ſcena, conueniunt eò ſpectatum Romanorum nobiles vnà cum vxoribus ac liberis, præſente etiam Principe. ibi concluſis tàm multis millibus intra modicum ſpatium, conatum facilè ſucceſſurum, non valentibus etiamſi velint ſuccurrere protectoribus domeſticis. Aſſenſit Chæreas, decretumq; eſt primo ludorum die rem aggredi: ſed plus fortuna potuit quàm conſilium, ita vt vix tertio ſtatuta peregerint, qui fuit ludorum dies vltimus. tum Chæreas ſocijs conuocatis: multum, inquit, elapſum eſt temporis quod nobis ſegniciem exprobrat in honeſtis conſilijs: qua verendum eſt ne prodita in nihilum recidant, & Caius exaſperatus magis etiam ſæuiat. An non videtis quòd ad hunc modum nihil aliud fit quàm libertatis detrimentum & tyrannidis acceſſio? cum debeamus nobis primùm ſecuritatem parare, deinde alijs perpetuam felicitatem, vnde ad nos & gloria maxima reditura ſit. illis verò tam honeſto propoſito non contradicentibus, cunctantibus tamen adhuc & per ſtuporem ſilentibus: quid, inquit, boni viri differimus? an neſcitis hunc eſſe ſpectaculorum diem vltimum, poſt quæ peracta Caium eſſe nauigaturum? Decreuit enim nauigare Alexandriam Ægypti viſendæ gratia. pulchrum verò fuerit ſi emittamus è manibus hoc propudium hominis, terra mariq; triumphaturum de Romanorum ignauia. an non ignominioſum ſit nos Ægyptio cuipiam libertatem oppreſſam non ferenti hanc gloriam cedere? ego certè deliberationes veſtras non exſpectabo amplius, ſed periculum faciam hodie, ita vt fortem virum decet, quicquid fors ferat libentius perpeſſurus, quàm vt me viuo alius laudem tyrannicidæ occupet. his dictis & ſeipſum accendit, & cæteris animum addidit, vt omnes ſine dilatione rem aggredi cuperent: moxq; palatium armatus gladio petijt, quod ita mos ſit accinctos tribunos ſignum ab imperatore petere: & fortè ea die vices petendi ad ipſum redierant. Et iam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu ſe inuicem pertrudendo, dum quiſque locum ſpectandi præcipere nititur, magna voluptate hanc contentionem ſpectante Caio: quòd nec ſenatoribus aſſignata eſſent loca nec equitibus, ſed promiſcuè ſedebant viri cum mulieribus, & ſerui confuſi cum ingenuis. progreſſus deinde imperator rem diuinam fecit Auguſto Cæſari, ad cuius tum honorem ludi celebrabantur: & cadente victima contigit reſpergi cruore togam Aſprenatis vnius è ſenatorum numero, quod ominoſum ei fuit, licet

An. mũdi 4005 A nato Chriſto 43.

Finale confœderatorum de Caio tollendo decretum.

Auguſto Cæſari Caius rem diuinam facit.

Aſprenas.

An.mũdi4004 A nato Christo 42.

tum risu exceptum à Cæsare. nam & ipse in eo tumultu occisus est. Fertur Caium ea die præter naturam suam fuisse affabilem, ita vt insueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto sacro cõsedit inter amicos in theatro, quod compactile instaurabatur per singulos annos hoc modo. duas habebat ianuas, alteram versus subdiualẽ aream, alterã versus porticũ, per quam actores ingrediebantur & egrediebantur, non turbato spectatorũ consessu: qua parte erat cella quedam tabulatis interspta, vbi mimi versabãtur & Musici. cumq; iam & multitudo cætera sederet, & Charea cum reliquis tribunis non procul à Cæsare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius vir prætorius submissa voce rogauit assidentem sibi Cluuitum consularem, ecquid noui audisset. quo negante, ergo, inquit, scito instare hodie certamen tyrannicidij. tum Cluuitus, tace, inquit, bone vir, ne quis hæc Achiuorum exaudiat: alludens Homerico carmine. sparsis deinde in spectatores missilibus, quæ pomis constabant & auibus propter raritatem gratis, Caius delectabatur diripiente hæc certatim populo: moxq; duo quedam ominosa secuta sunt. Nam mimus inductus est in quo iudex deprehensus incrucẽ suffigitur: & fabula acta est Cynira, in qua & ipse & eius filia Mirra occiditur: multumq; ficticij cruoris fusum est tam circa crucifixũ, quàm circa

Theatrum.

Batibius.

Cluuitus.

Cinyram. quin & eundem diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amyntæ filius Rex Macedonum ab amico Pausania cæsus est dum theatrum introgreditur. Caterùm Caio dubitante, permaneret ne vsq; finem spectaculi, præsertim cum dies esset vltimus: an lotus & cibo sumpto reuerteretur vt erat solitus: Minucianus supra Caium assidens, veritus ne periret occasio, iam enim Chæream egressum viderat, surrexit iturus ad confirmandum hominem. eum imperator comiter apprehendens lacinia, quó nam, inquit, bone vir. quem ille reueritus sedit denuò, sed vicit timor: & paulo post rursum surrexit: Caio non amplius retinente, quod eum putaret abire ad aliquid necessarium. Tum Asprenas etiam hortatus est Cæsarem, vt more solito lotus & pransus tum demum reuerteretur: cupiebat enim vt conscius quod statutum erat peragi. Et iam Charea coniuratos disposuerat, vt suo quisq; loco nauaret operam: agreq; moras ferebant,

ferebant, quòd iam esset hora nona diei: & Chereas volebat in theatrum reuerti, atq; in sedentem irruere. quamuis enim intelligeret id sine multa equitum qui aderant ac senatorum cade non posse fieri, existimabat tamen eam benè rependi libertate publica. iamq; tendebat in theatrum, cum subito strepitu significatur surrexisse Cæsarem. Tum coniurati turbam dimouent, quasi Caio hoc volente: re autem vera captantes solitudinem quò facilius possent cædem perficere. præcedebant autem eum Claudius patruus, & M. Minucianus sororis eius maritus, & Valerius Asiaticus, quos dimoueri vetabat sua dignitas. eos ipse sequebatur cum Paulo Aruntio. mox vbi regiam ingressi sunt, relicta recta via per quam eum præstolabantur seruorum ministeria, & quà Claudius cum alijs præcesserat, deflexit ad infrequentem quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo loco visurus qui venerant ex Asia, partim ad concinnandos hymnos sacrorum domesticorum, partim ad saltãdam pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chereas signum postulat. & illo probrosum quiddam dante, conuicio simul ac ferro eum adortus ferit grauiter, non tamen lethali vulnere: quod quidem data opera factum putant, vt multis ictibus consauciatus periret crudelius: mihi non fit verisimile, quia tale facinus non admittit lenta consilia. quòd si hoc animo id fecit Chereas, videtur mihi fuisse omniũ stultissimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quã celeriter se ac suos eximere periculo: maximè quando non deerant qui Caio possent succurrere, nisi quamprimum exhalaret animam. alioqui videbitur se & amicos potius quã illum affligere voluisse, cum posset re benè gesta clàm se vltoribus eius subducere, non perdendo temerè tempus, vel seipsum potius. Verùm hæc quisq; vt libuerit æstimet. Caius porrò præ dolore vulneris, quod humerum inter & collum impactum ne vlterius procederet osse iugulí retentum est, neque exclamauit attonitus, neque inuocauit opem amici vllius, siue quòd nemini satis fideret, siue præ superbia: gemitu tantum edito, fuga se proripiebat vlterius. quem paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit vt in genu procideret: moxq; circumsistentium vna vox erat, repete, atque ita confecerunt eum illatis certatim crebris ictibus. extremum autem inflixisse fertur Aquila, qui vltimum exitium illi attulit. autor autem facinoris meritò Chereas dicendus est. quamuis enim adhibuerit socios, omnium tamen primus id concepit animo, & modum perficiendi inuenit, primusq; ausus est consilium communicare cum alijs. quod vbi probari sensit, coniuratos in vnum contraxit vsus eximia prudentia, & ad audendum accendit crebris adhortationibus: cumq; res operam posceret, hic quoque primus in eum irruit, & sua virtute cædem exorsus, trucidati cadauer proculcandum alijs præbuit. quapropter meritò quicquid & à socijs perpetratum est, ipsius prudentiæ, industriæ atque virtuti, acceptum ferendum est. Sic Caius finijt multis confossus vulneribus. Quo interfecto Chereas cum socijs recipere se quà venerant, videbat impossibile: siue attoniti magnitudine facinoris, quòd non leue esset periculum occidisse imperatorem gratiosum apud insanam multitudinem, paratis ad vltionem militibus, siue quòd angusta erant via vbi patrata est cædes & referta famulis ac custodibus, qui omnes ea die præstò erant ad officium. proinde per aliam viam contulerunt se ad ædes Germanici, cuius filium Caium tum necauerant. hæ fuerunt contiguæ palatio: quod ita vnum erat, vt tamen excultum esset ædificijs per partes à singulis imperato-

An. mũdi 4005. A nato Christo 43.

Caius trucidatur.

Aquila Caio extremum ictum inflixit, Chæreas verò facinoris autor dicendus.

Chæreas cum socijs in Germanici ædes se recipit.

An.mũdi4004 A nato Christo 43.

imperatoribus,quorum appellationem retinebant. iamq; elapsi è turba satis tuti erant pro tempore, tantisper dum in occulto esset casus Cæsaris. primi autem Germani senserunt eius interitum, cohors satellitum ex ea gente lectorum ad Principis custodiam:homines natura iracundi,vt quiuis alij barbari, quòd plerunq; quid fiat non intelligant,robusti corpore & primos hostium impetus excipere soliti,& magnum ad victoriam momentum afferre in quamcunq; partem incubuerint.hi cognita morte Caij vehementer indoluerunt,non ipsius virtutibus rem metientes,sed suis commodis, quòd gratiosus apud illos fuerat crebris largitionibus beneuolentiam eorum sibi comparans:moxq; duce Sabino (is non sua aut maiorum virtute,vt qui gladiator fuerat, sed insigni robore ad tribunatum prouectus est) strictis gladijs discurrebant per domos scrutabundi vbi nam laterent interfectores Cæsaris:& primum forte oblatum Asprenatem frustatim lacerauerunt, eum cuius togam cruore victimæ respersam diximus, infausto sanè auspicio. post hunc Norbanum nacti sunt ciuem nobilissimum, & genus ducentem à multis imperatoribus:qui nihili apud furentes fieri suam dignitatem videns,homo validus extorsit gladium reluctanti ei qui primus se inuaserat:videbaturq; non inultus moriturus, ni circumdatus multorum simul obrueretur ictibus. tertius è senatoribus Anteius cum paucis mala fortuna sicut priores in Germanos incidit, pertractus eò cupidine visendi Caij cadaueris,quem vehementer oderat. eius enim patrem eodem nomine appellatum non contentus egisse in exilium,occidit postremò missis illò militibus. pascebat igitur oculos gratissimo spectaculo:verùm audito tumultu latebras quaritans, non effugit Germanorum diligentem perquisitionem, per iram sontes iuxta atq; insontes trucidantium.& illi quidem tali fato absumpti sunt. caterùm postquam in theatrum rumor de morte Caij perlatus est, plus demirationis inuenit quàm fidei.quidam enim etsi perlibenter interitum eius acciperent, quem iamdudum optauerant,præ timore tamen credere non audebant.alijs contrà ideo non libebat credere,quia verum esse nolebant,atq; etiam maius putabant, quàm vt humana virtute posset effici.hi ferè erant pueri ac fœmina atq; mancipia,tum nonnulli ex militibus:quod eius stipendia merentes simul exercerẽt tyrannidem,ministri superbia,concutientes optimum quenq; ciuium, & prædarum participes. mulieres autem & iuuentus deliniti,vt solet vulgus,spectaculis,muneribus gladiatorijs,visceration ibus,oblectamẽtisq; id genus alijs: quorum prætextus erat voluptas populi, re autem vera seruiebant crudelitati & insaniæ Principis. apud seruos item gratiosus fuerat propter licentiam contemnendi dominos, contra quos in eo paratum habebant præsidium. Facile enim erat fidem impetrare coficta calumnia,& indicata herili pecunia non libertatem solùm assequi, sed & diuitias, quòd delatoribus octaua confiscatorum bonorum esset decreta. nobilium autem etiamsi quibus credibile fieret, vel quòd aliquid præsensérant, vel quod verum esse miserè cupiebant,adeò non proferebant gaudium,vt ne audiuisse quidem se fingerent: alij ne spe frustrata prodita voluntatis pœnas luerent:insidiarum alij conscij,& tanto magis præ se ferentes ignorantiam,ne fortè suspecti his quibus expediebat tyrannum viuere, deposcerentur ad supplicium. nam & diuersus rumor sparsus est, esse quidem saucium, non tamen occisum, verùm diligenter curari à Medicis.quo factum est, vt nemo audientium declararet suum animum: aut enim amici eius erant, qui nunciabant, & hoc ipso

Germani Cæsaris satellites.

Sabinus cũ Germanis satellitibus Cæsaris interfectores quærit.

Asprenas frustatim lacerat us.

Norbanus.

Anteius.

Qui homines Caij necem iniquo animo tulerint.

De morte Cæsaris rumor diuersus.

suspecti

ſuſpecti quaſi fautores tyrannidis: aut contrà infenſi homini, & ideò nimis cupidè etiam falſa pro veris credita communicare cum alijs putabantur. acceſſit & alius rumor, qui maximè nobilitatis obſcurauit gaudium: eum contempto vulnerum periculo, ſic vt erat cruentatum procurriſſe in forum, atq; ibi concionari apud populum. ita illi in diuerſos affectus diſtrahebantur rumore ancipiti: non tamen loco ſe mouere auſi ſunt metu calumniæ, ſcientes non tam referre quo ipſi animo id facerent, quàm quo factum id interpretarentur delatores & iudices. Sed poſtquam Germani ſtrictis gladijs circumdedêre theatrum, nemo ſpectatorum non putabat de ſe actum, & ad cuiuſuis ingreſſum expaueſcebant quaſi iamiam contrucidandi: harebantq; inopes conſilij, vt quibus nec manere tutum eſſet, nec egredi. tandem irrumpẽtibus militibus clamor toto theatro tolliter ſuppliciter deprecantium, & excuſantium inſidiarum ignorantiam, ſiue inſidiæ illæ fuerint ſiue quid aliud. addebant & planctus & lacrymas, deosq; innocentiæ teſtes inuocabant, & alia faciebant ac dicebant quæ eos docebat præſentaneum vitæ periculum. His flexa eſt ira militum ne quid durius in ſpectatores conſulerent: quandoquidem hoc ipſum quamuis furentibus immane videbatur, circumlata cæſorum cum Aſprenate capita, & in ara depoſita, quorum aſpectu nihil miſerabilius viſum eſt ſpectatoribus, dignitatem eorum & infelicitatem reputantibus, & de ſe quoq; ſolicitis, quòd incerti eſſent etiamnum an omninò periculum euaſerint. itaq; etiam qui iuſtiſſimis odijs Caium proſequebantur, non tamen ſincerum capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cadis fierent, nulla certa ſpe oſtendente ſe miſeris. Tandem Aruntius homo gratioſus, qui vocalis erat vtpote præco rerum venalium, parauerat q; ſibi ex eo quæſtu diuitias ingentes cum pari potentia, theatrum ingreditur habitu quàm maximè ad luctum compoſito. quamuis enim infenſiſſimus eſſet Caio, tamen vrgente præſenti diſcrimine ad diſſimulandam lætitiam, præferens inſignia mœroris omnia quibus vti mos eſt in cariſſimorum deſiderio, nunciat eius mortem, non paſſus multitudinem diutius ignorare quæ acciderant. deinde cœpit reuocare Germanorum impetum, ſimulq; tribuni iubebant gladios recondere, ſignificantes imperatoris interitum: quæ quidem certiſſima ſalus fuit conſtipatæ in theatro multitudinis, & eorum qui quomodocunq; inciderent in Germanos: qui ſi aliquam ſpem incolumitatis illius habuiſſent, à nullo abſtinuiſſent maleficio. adeò illum diligebant, vt ſuarum animarum iactura redemptam ſalutem eius cuperent nullo reſpectu calamitatis Reipub. itaq; tum demũ cognita eius morte cohibuerunt impetum quo in vindictam ruebant, vel quòd iam non amplius erat tempus declarandæ beneuolentiæ, aut referendæ gratiæ: vel quia timebant non impunè ſibi fore tantam violentiam, ſenatu in ſe animaduerſuro ſi fortè ad eum rediret rerum regimen. Sic tandem Germanorum rabies ſedata eſt, per Caij cædem paulò antè excita. Cæterùm Chæreas qui valde timebat Minuciano, ne periret in furentes Germanos incidens, ſingulos militum prenſabat, de eo rogitans, precibuſq; commendans eis ſalutem hominis. quo factũ eſt vt ille vnà cum Clemente ad eum perductus collaudarit tam egregium facinus, teſtatus id eſſe è Reipublicæ, eiq; ſenatus nomine gratias egerit, quòd nec in deliberando conſilium, nec in peragẽdo animus illi defuerit: dicens hanc eſſe naturã tyrannidis, vt elata breui voluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicẽ ſortiatur vitæ exitum, vt inuiſa bonis omnibus: quod & Caio tunc accidiſſe, qui iam tum antè

An. mũdi 4005 A nato Chriſto 43.

Germani milites in theatrum veniunt.

Aruntius in theatro imperatoris interitum nunciat.

Germanorum rabies per Caij cædem excita, ſedata.

Chæreas Minutianus & Clemens, de Cæſaris nece colloquuntur.

An.mũdi4005 A nato Christo 43.

conſpirationem initam legum contemptu & non ferendis iniurijs etiam amiciſſimos à ſe alienauerit, à quibus nunc peremptus videatur, cum reuera ipſe ſibi exitij cauſa fuerit. Jamq; & in theatro ſpectatores tumultuabundi conſurrexerant, huiuſmodi occaſione diffugiendi prabita. Arcyon medicus correptus vt curaret quoſdam ſaucios, pratextu parandorum remediorũ dimiſit proximos: re autem vera vt ſeſe preſenti periculo eximerent. Interea ſenatus in curiam conuenit, populusq; in comitium confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidem ſerio, ſenatus verò tantum in ſpeciem. cumq; Valerius Aſiaticus vir conſularis progreſſus eſſet ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæſaris, multis eum rogitantibus quiſnam eſſet eius cædis autor, Vtinã ego, inquit. Conſules autem edictum propoſuerunt, in quo continebatur Caij accuſatio, iubentes vt domum redirent tàm populus quàm milites, populo quidem magnam relaxationẽ pollicendo, militibus verò præmia, ſi modò nihil turbarent & abſtinerent ab iniurijs. nam metus erat ne exaſperati clade aliqua ciuitatem afficerent, néue ad rapinas verterentur & ſacrilegia. iam autem totus ſenatorum ordo conuenerat, præcipuè qui cædis erant conſcij: audebantq; ſperare aliquid, quaſi ad ſe deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

Arcyon Medicus quoſdam dimittit.

Senatus populusq; Caij trucidatores quærit.

Valerius Aſiaticus ſe Caij cædis autorem optat.

CAP. II.

Quomodo Claudius principatum adeptus ſit.

Medio & Ruffinus Cap 2.

IN hoc rerum ſtatu repentè Claudius domi arripitur. Conuenientes in vnum milites, & collatis de rebus gerẽdis conſilijs, videbant populum non ſuffecturum tot vrgentibus negocijs ſi ad ipſum rediret rerum adminiſtratio: nec ſibi eam vtilem fore, ſi deſinerent eſſe miniſtri principatus & quodammodo ſocij. optimum igitur viſum eſt rebus adhuc turbatis Principem eligere Claudium, defuncti patruum, nemini eorum qui tum in ſenatum coiuerant nõ præferendum, ſiue natalium claritatis, ſiue liberalis eruditionis habenda eſſet ratio: qui conſtitutus in rerum faſtigio præmia cuiq; pro meritis decernat. hæc ſententia ſimul approbata eſt, & Claudius correptus à militibus: In ſenatu autem Cn. Sentius Saturninus, non neſcius Claudium raptum, & inſtare virtutis certamen, quaſi protuſus, nec tamen inuitus, intrepidè orationem dignam ingenuis & generoſis auditoribus exorſus eſt in hanc fermè ſententiam. Etſi incredibile videtur Quirites quod præter omnem ſpem nobis offertur poſt tam longum temporis ſpatium, tenemus tamen libertatem, incertum quidem quandiu manſuram, & in poteſtate deorum ſitam quorum hoc munus eſt: ſed quæ in præſens certè exhilarare nos valeat, quicunque ſequatur exitus. bonis enim viris iucundum eſt vel vnam horam liberos in libera patria viuere, veteriſq; illius & florentis Reipublicæ aliquem guſtum capere. equidem priſcæ illius libertatis nõ memini, vt poſt eam ſublatam natus, præſentis ſanè ſum cupidiſſimus, & felices exiſtimo quibus datum eſt in illa naſci atq; inſtitui honeſtis ſtudijs: proximumq; poſt deos immortales honorem his viris habendum cenſeo, quorum virtute vel ſerò tandem hac ætate nobis eam deguſtare contigit: quæ felicitas vtinam perpetua propagetur ad poſteros. nam nobis vel hæc dies ſufficit, tàm iunioribus noſtrum quàm ſenioribus: his quia non omninò ignari bonorum libertatis morientur libentius: illis quia virtutis exemplum recens propoſitum eſt, quod æmulari ſit longè pulcherrimum, & non degenerare à claris maioribus. quamobrem nihil

Cn. Sentius Saturninus in Senatu orationem habet.

Libertas res preciosa.

Libertas virtute paratur.

nihil nobis magis curandum est, quàm vt cum virtute viuamus, quæ sola libertatem parit suis cultoribus. mihi res veterum auditu tantum sunt cognitæ. ex his verò quæ ipsi videre licuit, satis intellexi quantum malorum in ciuitates inuehant tyrannides, virtutem omnem de medio tollentes, & opprimentes ingenuos spiritus, metum contrà atque adulationem docentes, quando non iuxta legum prudentiam, sed ad arbitratum principum administrantur omnia. Ex quo enim Julius Cæsar potestatem populi diminuit, & proculcatis legibus subuertit Rempublicam, oppresso iure seruiens suis cupiditatibus, nullum malorum genus est quo non attrita sit ciuitas, dum inter successores eius posterior quisque præcedentem studet vincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire vrbem generosis ciuibus: quòd existimarent hoc ad suam pertinere securitatem, si rem habeant cum deprauatis hominibus, & optimorum virorum non solùm magnanimitatem premant, sed ipsos etiam perdant non vno mortis genere: idq; cum multi iam deinceps in potestatis fastigio collocati fuerint, & singuli non ferendis grauaminibus onerauerint Rempublicam. Quorum vnus Caius qui hodie fato suo functus est, grauiora patrauit quàm cæteri, non in ciues solùm, sed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam suam iracundiam, & iniustas pœnas eis infligens, infensus dijs simul & hominibus. Tyrannis enim non sufficit voluptatum studium & superbia, neque rapina & adulteria, sed præcipuum cõmodum ducunt, si inimicorum totas exscindant familias. pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placandos eos vlla iniuriarum potentia est efficax. etenim conscij sibi quàm multis malis oppleuerint homines subditos, etiamsi illi contemptim ferant suum infortunium, ipsi tamen maleficentiæ suæ memores, ita demum securitatem sibi pollicentur, si illos possint omninò tollere. His malis leuati, & nemini nisi vobis inuicem obnoxij, id quod & præsentis concordiæ & futuræ securitatis certissimum pignus est, instaurate collapsum ciuitatis decus, & iusta cura Rempublicam in pristinam integritatem restituite. Liberum est sententias proferre de his quæ displicent, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui potestas sit in earum autores animaduertere. quid enim aliud nuper crescentem tyrannidem aluit, quàm istorum segnicies. qui nulli in re libidini eius refragati sunt? quietis enim voluptate victi, & assueti mancipiorum more viuere, dum honestæ morti turpem vitam præferunt, coniecerunt ciuitatem in calamitates non ferendas, quas partim audiuimus, partim vidimus. Ante omnia verò tyrãni interfectoribus honores quàm maximos decernite, Chæreæ præcipuè: qui vir dijs fauentibus tum consilio tum manu nobis libertatem peperit: cuius rationem haberi decet, vt pro adito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat. honestissimum enim est benefactoribus gratiam reponere, qualis & vir hic habendus est, Brutorum ac Cassiorum æmulus interfectorum Iulij Cæsaris: & hac parte anteferendus, quòd illorum opera bellis ciuilibus perturbatum est totum Romanum imperium: hic verò caso tyranno omnibus malis ciuitatem eripuit. Hæc Sentius, senatu magna cum voluptate audiente, & quotquot equitum aderant. tum exurgens Trebellius Maximus, anulum ei detrahit, in quo lapillus erat inclusus insculptam habens Caij effigiem: quod ille tum intentus aliò non animaduerterat: statimq; ea confracta est. Et iam nox processerat, cum Chæreas signum à consulibus petijt: atq; illi libertatem dederunt. adeò autem mutatas res mirabantur, vt ipsis

An. mũdi 4005
A nato Christo 43.

Tyrannides multa mala in ciuitates inuehunt.

Iulius Cæsar.

Caius.

Adhortatio ad libertatem tuendam.

Chæreæ pro facinore honos habendus.

Chæreas à Consulibus signum petit.

An. mũdi 4005 A nato Christo 43.

sibi vix satis crederent. tunc enim primùm ex quo Reipub. administratio populo est adempta, signi dandi mos ad consules rediit, penes quos ante Cæsares imperium fuit in milites. id acceptum Chæreas militibus tradidit his qui à senatu stabant, videlicet quatuor cohortes amãtiores imperij legitimi quã tyrannidis. hi mox abierunt cum suis tribunis, pauloq; post etiam populus latus ac spei plenus, multum sibi placens ob reuersam in pristinum statum Rempub. & Chæreæ nihil non tribuens. Is indignè ferens superesse vxorem Caij & filiã, mittit vnum

Chęreas Iulium Lupum, vt Caij vxorẽ & filiam interficiat, mittit.

è tribunis Julium Lupum, qui vtranq; interficiat: ideò potissimùm illi demandato hoc negocio, quòd Clementis esset cognatus, & dignus vt in partem veniret tyrannicidij, quasi totius consilij à principio conscius. non deerant tamen è coniuratis quidam, quibus crudele videretur sæuire in mulierem, quando Caius non ipsa incitante, sed suopte morem gerens ingènio ciuitatem afflixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alij cõtrà illam potissimum malorum omnium causam asseuerabãt, à qua amatorio potionatus inciderat in insaniã, atq; ita vnam veneficam attulisse toti Romano orbi calamitates maximas. quorum sententia postremò vicit, & Lupus properauit ad hoc ministerium, ne quid moraretur publicum commodum. cumq; venisset in palatium offendit Cesoniã humi stratam iuxta mariti cadauer, inopem omnium quæ solent exhiberi mortuis, & fœdatam cruore vulnerum, afflictantem se cum iacente simul filia. nec alia vox

Cæsonia Caiũ quod vxori præmonenti non paruisset, accusat.

eius audiebatur quàm Caij accusatio, quòd amantissimæ vxori non paruisset præmonenti toties. quod quidem tum ambiguum visum est, sicut nunc quoq; duplicem interpretationem recipit: aliis sic intelligentibus, consuluisse eam vt rediret ad saniorem mentem, & in ciues sæuire desineret, moderatumq; Principem ageret, ne fortè prouocati eius crudelitate, parem ei vicem reponerent: aliis contrà, instigasse eam maritum vt sine mora coniuratos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quod animaduersione dignum sit, suæ tamen securitati prospiceret. idq; tum exprobratum illi, quòd etiam admonitus segnior fuerit. adeò in diuersum sensum trahebantur verba mulieris. quæ dum aduenientem Lupum animaduerteret, ostenso iacentis cadauere, cum lacrymis & lamẽtis rogabat vt propius accederet: vtq; sensit cædis causa eum venisse, non magni pendentẽ verba nihil ad suum propositum facientia, confestim nudatum iugulum præbuit, miserabiliter suam conditionem deplorans, & vrgens ne differret incepta à sociis fabulæ extremum actum addere. atq; ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiam infantulam: quod mox ipse factũ renunciauit Chæreæ. Ita Caius quarto sui principatus anno finijt, vir & ante principatum ma-

Caius vir maleficus.

leficus, voluptatibus deditus & fautor delatorum, periculorumq; metuens atq; ea de causa sanguinarius, vnicum fructum potentiæ existimans si abuteretur ea contra immeritos, & prædas ex iniustis cædibus ac rapinis ageret: attollens se supra humanum fastigium, & diuinitatis opinionem affectans, populariq; assentatione deprauatissimus: legũ cancellos nõ secus quàm virtutis impedimenta abominans, & ne intimam quidem amicitiã pili faciens, quoties ira stimularetur ad vindictam ac supplicia: osor bonorũ virorum omnium, quicquid collibuisset citra omnem contradictionem licere sibi postulans. quare ne à sororis quidem

Caius libidinosus.

germanæ stupro abstinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta est inuidia, propter incredibilem & multis retrò seculis inauditam libidinis licentiam. opus autem eius regale aut magnificum nullum est memorabile, aut excogitatum ad

vtilita-

vtilitatem hominum, præter receptacula exſtructa circa Rhegium *& Siciliam nauibus frumentarijs ex Ægypto venientibus. hoc enim citra controuerſiam maximum opus eſt & vtiliſsimum nauigantibus. ac ne id quidem abſolutũ eſt: ſed imperfectum manſit remiſſa contentione operantium. In cauſa fuit ſtudiũ rerũ inutilium, & quòd pecuniam in priuatas ſuas voluptates inſumere maluit, quàm in publicam magnificentiam. alioquin orator facundus, & peritus vtriuſque literaturæ, tàm Græcanicæ, quàm patriæ: facileq́ intelligebat omnia, ad quorumuis orationes reſpondens ex tempore: & vel in maximis negocijs ſuadendi facultate præditus ſi quis alius, quam vel ingenij felicitate, vel diuturna exercitatione ſibi parauerat. ad cuius laudis æmulationem magnos ſtimulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc ſtudiorum genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, qua cæteros ciues à tergo reliquerat. nec tamen ei bona inſtitutio profuit, quò minus licentiam adeptus perniciem ſibi accerſeret: in tantum ardua res eſt eos ſapere, quibus adeſt quiduis facientibus impunitas. Vſus enim honeſtiſsimis amicis à principio, quò facilius bonam opinionem ſibi pararet, tandem eos à ſe alienauit vſurpanda immodica licentia, quorũ odijs indies gliſcentibus poſtremò per inſidias eorundem oppreſſus eſt. Cæterum* Claudius, *vt ſuprà dixi, cognito Caij caſu, & hac de cauſa perturbatione totius palatij, de ſua ſalute anxius latebat in quodam angulo, nullam periculi cauſam habens præter claritatem natalium. nam priuatam vitam agens permodeſtè ſe geſſerat, vel mediocri ſtatu contentus, literisq́ ſe oblectabat Græcis maximè, omnem negociorum deuitans ſtrepitum. tum verò attonita vulgi multitudine, regia referta diſcurſantibus cum furore ac conſternatione militibus, plebe quaſi metu dominationis ſoluta vltro citroq́ ruente temerè, prætoriani qui potiores habentur inter reliquos milites, conſultare cœperunt quid agendum ſit, non tam ſoliciti de nece principis, quem iure cæſum exiſtimabant: quàm quomodo rebus ſuis proſpicerent, Germanis in interfectores ſæuientibus, ſuimet reſpectu magis quàm vtilitatis publicæ. quæ omnia magis augebant trepidationem* Claudij, *maximè cum videret circumferri Aſprenatis & vnà cum eo cæſorum capita. ſtabat enim in quodam loco gradibus aliquot acceſsibili, obſcuritate eius ſe occultẽs. ibi Gratus vnus è palatinis militibus, non valens ſatis vultum eius diſcernere præ tenebris, hominem tamen eſſe videns, qui latere cupiat, propius acceſsit, licet rogatus vt diſcederet, & tandem protractum agnouit, inclamans alios ſequentes, profectò hunc eſſe Germanicũ, dignum qui vacantem imperatoris locum occupet. Tum* Claudius *videns eos paratos, vt ſe rapiant, metuensq́ ne iubente Caio plecteretur capite, rogabat, vt ſibi parcerent, innocentiam ſuam commemorans, & excuſans ſe inſcium rerum omnium. ad quæ Gratus ſubridens dextra prehenſum ſic alloquitur. Deſine de incolumitate eſſe ſolicitus, cum potius debeas animum ad principatum erigere, quem Dij Caio ſublato tuæ virtuti offerunt, orbem terrarum tandem reſpicientes feſſum calamitatibus. quare age maiorum tuorum ſolium recipe. moxq́ attollunt eum in humeros non valentem præ metu ſimul ac gaudio pedibus inſiſtere. iam enim complures prætoriani circa Gratum verſabantur, ita vt quidam putantes* Claudium *rapi ad ſupplicium, miſerarentur, vt hominem innoxium, & qui totam ætatem exegiſſet in ocio, ac ſæpè ſub Caio adductus eſſet in vitæ periculum: quidam etiam dictitarent, ad cõſules pertinere de eius cauſa iudicium.*

An. mũdi 4005. A nato Chriſto 43.

Caius receptacula nauibus exſtruit.

Caius orator facundus.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

Claudius ſe renuenti obtruditur Cæſarea dignitas.

An. mũdi 4005. A nato Christo 43.

Verum militibus magis ac magis affluentibus, & diffugiente inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiam ipsius lecticarij fugerant, desperantes de salute domini quem raptim viderant. itaque cum hi soli tenerent palatium, partem vrbis, vt ferunt antiquissimam, & iam attentarent curam reipublicæ, maior etiam fiebat confluxus caterorum militum, Claudium libenter videntium, & magno studio conantium eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria harebat adhuc in animis hominum. ad hæc succurrebant præcipuorum senatorum cupiditates immodicæ, & quantum per eas peccatum sit ante mutatum statum reipublicæ. quem quia in pristinum restitui iudicabant impossibile, rursum non esse in rem suam videbant, si vnusquispiam citra ipsorum operam potiretur imperio, cum liceat prouecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam recipere: has & alias inter se conferentes consultationes, cum alijs quoque affluentibus communicabant. cumq; idem omnibus probaretur, armatis cinctũ sublimem in castra pertulerũt, vt ibi sine impedimento reliqua peragerent. dissidium autem inter senatum & plebem inciderat: dum illi ad pristinam redire dignitatem, & inductam à tyrannis seruitutem effugere cupiunt: plebs contrà hanc felicitatem eis inuidens, & frenum eorum cupiditatibus imperatoriam potestatem esse existimans, sibiq; aduersus potentiorũ iniurias præsidium, gaudet auditis quæ Claudio contigerunt, sperans huius opera caritura se bellis ciuilibus, & alijs malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem afflixerant. Senatus porrò cognito, quòd milites Claudium in castra transportauerint, lectos sui ordinis viros illò miserunt, qui eum doceant non esse per violentiam affectandum imperium: præstare vt senatui permittat curam reipublicæ, & vnus sit è senatoribus, iuxta leges prouisurus cum alijs quomodo res administrari debeant: memineritq; quàm miserè tractata sit ciuitas, vel à prioribus dominis, vel nuper Caio principe, sub quo ipse in communi fuisset periculo: neque decere, vt, qui tyrannidem in alio detestatus sit, nunc patriam sponte intemperijs eius subiiciat. quapropter si senatui pareat, & cum laude ad pristinum reuertatur ocium solitam virtutem retinens, fore vt maximis cumuletur honoribus à liberis ciuibus, & opinionem optimi viri lucrifaciat, qui non grauetur sub legibus per vices nunc præesse alijs, nunc subiici. quòd si nihil motus Caij exitu pergat in propositis, se certè obnixuros eius conatibus. nam & non contemnendam militum manum stare à suis partibus, & armorum superesse copiam seruitiorumq; multitudinem, quorum opera in promptu sit. Sed præcipuam spem esse in Deorum auxilio, qui pro recto & honesto certantes adiuuare soleant: nihil autem honestius, quàm pugnare pro libertate patria. Hæc legati Veranius & Broccus, ambo tribuni plebei: procumbentesq; ad eius genua suppliciter orabant, ne ciuitatem in bellum ciuile coniiceret. Et cum viderent eum septum magna frequentia militum, & nihil esse collatos ad hunc consules, rogabant, vt si principatum ambiret, mallet eum à senatu accipere. hoc enim æquius fore & felicius, si absque violentia, cum bona offerentium gratia habenas imperij capesseret.

Caussæ milites impellentes, vt Claudium in Imperatorem eligerent.

Claudius sublimis in castra perfertur.

Dissidium inter plebem & Senatum.

Senatus Claudio suadet vt imperium delatum resignat.

Dissidium

CAP. III.

Diſſidium inter ſenatum, & plebem.

An.mũdi4005. A nato Chriſto 43.

PORRO *Claudius ſciens ſenatus arrogantiam, modeſtè legatis reſpondit pro tempore: ſed parum tutum ratus ſe in eorum fidem committere, fretus hortatibus militum operam impigram pollicentium, incitante etiam Agrippa decreuit principatum vltrò oblatũ non dimittere è manibus. Is enim poſtquã ſua dignitatis autorem Caium exanimem collocaſſet in lectulo, & cõpoſuiſſet, vt tum poterat, perfunctus hoc officio prodijt ad eius ſatellites, nuncians viuere quidem eum, ſed quia crucietur vulneribus, nunc ſe medicos ea de cauſa petere. Cæterum vbi cognouit raptum eſſe à militibus Claudium, agrè dimota turba ad eum peruaſit, & nactus eum turbatum, pronumq; ad cedendam poteſtatem ſenatui, confirmauit hortatus, vt magno animo in retinẽdo principatu pergeret. Iamq; vnus erat è fautoribus Claudij, cum accerſitus à ſenatu, ignarum ſe omnium ſimulans, & vnguentatus tanquam à compotatione veniens, ex ſenatoribus quæſiuit quid de Claudio factum ſit. quibus id quod verum erat reſpondentibus, & inſuper ipſius ſententiam de præſenti ſtatu poſtulantibus: ſe quidem aiebat pro ſenatus dignitate nullum recuſare periculum, ſuadere tamen, vt magis ſpectent vtilitatem reipublicæ, quàm quæ in præſens grata videantur auribus. contendentibus enim de principatu opus eſſe armis & militibus, ne imparatis in certamen deſcendentibus aliquid aduerſum accidat. illis & arma ſibi ſupereſſe dicentibus, & collaturos ſe pecuniam: nec deeſſe militem, & poſſe armari ſeruitia vocata ad pileum: ſubiunxit* Rex: *vtinam P. C. conatus veſter ſuccedat. non dubitabo tamen quæ in rem veſtram puto promere. ſcitis qui à Claudio ſtant veteranos eſſe & rei militaris longo vſu peritiſſimos: pro nobis autem erit mancipiorum præter omnem opinionem liberatorum colluuies intractabilis, quos ne gladium quidem ſatis ſcientes ſtringere; opponemus viris exercitatiſſimis. quamobrem mihi placet mitti ad Cladium qui ei deponere principatum ſuadeant, & ad eam legationem meipſum offero. hæc vbi perſuaſit cum alijs aliquot mittitur, & Claudio ſeorſum trepidationem ſenatus indicat: autorq; fuit, vt reſponderet, ſicut decet ad ſummam poteſtatem euectum principem.*

Claudius Principatũ vltrò oblatum deponere recuſat.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. Alias Cap. 3.

Agrippa cum alijs aliquot ad Claudiũ mittitur.

Reſpondit igitur, nirum non videri quòd ſenatus agrè ferat ſubeſſe vnius arbitrio, expertus aliquot principum ſæuitiam. nunc verò deguſtaturũ eum etiam æquam ac moderatã dominationem, quæ nomen quidem principatus habeat, ſed re vera omnia gerat de communi ſententia. quare non eſſe cur de eius fide dubitent, quem in varia temporũ conditione nunquam ab honeſto diſceſſiſſe ſuis ipſis oculis viderint. cum his mandatis legati dimiſſi ſunt: moxq; concionem apud prætorianos habuit, ſacramento adactos, vt in fide maneant, viritimq; diuiſit quina drachmarum millia. ſub diluculum autem Coſs. ſenatum vocauerunt in capitolini Iouis ædem: quorum alij delituerunt in vrbe, ne irent: alij rus maturè ſunt profecti, prouidentes quó nã res euaſura eſſet, optantesq; tutam ſeruitutem cum ocio potius, quàm ancipitem aleam reparandæ dignitatis priſtinæ. conuenerunt tamen centum non amplius, quibus conſultantibus de præſenti negocio, repente clamor militum proforibus ſtantium tollitur, vnùm imperatorem à ſenatu creari poſtulantium, ne quod detrimentũ patiatur imperiũ communicatum pluribus. & ſuam quidem ſententiã proferebant de vni alicui cõmittendo imperio

Claudij ad Legatos reſponſio.

Sacramentum militare.

Milites vnum Imperatorẽ à Senatu creari poſtulant.

An.mũdi4005. A nato Christo 43.

imperio, in illorum autem potestate sinebant delectum eius qui videretur principatu dignior: quod senatui valde incommodum accidit, in locum sperata libertatis succedente metu à Claudio. nec tamen deerant qui affectarent rerum

Quidam rerum fastigium affectant.

fastigium, propter nobilitatem generis, affinitatemq; coniunctã cum Cæsaribus. nam M. Minucianus vir cum primis clarus, & in matrimonio habens sororem Caij Iuliam, seipsum offerebat, consulibus aliam ex alia causationem nectentibus. Valerium etiam Asiaticum alter Minucianus interfector Caij cohibuit, fuissetq; cades quanta vix vnquam aliàs edita, si quis permissus fuisset cum Claudio de principatu contendere. presto enim erat gladiatorum non contemnendus numerus, & cohortes vigilum, cum magna manu remigum vltro confluentium. quæ propter multi metu ab ambiendo sunt deterriti, quòd vel sibi ipsis timerent, vel populo. Deinde appetente iam die Chæreas cum socijs aderant allocuturi milites: quos illi cum viderent manu silentium innuere, concionari non passi sunt, omnibus vnũ imperatorem idq; sine dilatione poscentibus. Tum verò minimè senatus poterat expedire constitutionem reipublicæ, militibus autoritatem eius contemnentibus, & interfectoribus Caij amplissimum ordinem militari insolentia cedere non patientibus. Tandem Chæreas nõ continens iram quòd imperatorem peterent, daturum se ait, si quis signum afferret ab Eutycho. is erat auriga Prasinus Caio dilectissimus, cuius equitio stabulis exstruendis ille viles operas exegerat à militibus: idq; tum eo dicto exprobrabat eis Chæreas, multaq; alia, allaturum se Claudij caput minitans. indignum enim esse si post insanum stulto principatum committant. At illi verbis eius nil moti, strictis gladijs & sublatis signis tendebant ad Claudium, adiuncturi se his qui iam

Milites sublatis signis ad Claudiũ tendunt.

sacramento ipsius se obligauerant. ita senatus desertus est à suis propugnatoribus, & consules fermè in priuatorum redacti ordinem, mœstitia stuporeq; occupatis omnibus, nec scientibus quid nam agendum post irritatum in se Claudium.

Sabinius citius se cõtrucidaturũ omnes, quàm passurum, vt imperiũ cõmittatur Claudio, ait.

iamq; pœnitentes alius in alium iactabant conuicia. Tum Sabinus è tyrannicidis vnus in medium progressus, citius se eos omnes contrucidaturum ait, quàm passurum, vt se inspectante imperiũ committatur Claudio, & adsciscatur vltronea seruitus: simulq; Chæreã obiurgabat, quòd cum primus contempsisset Caium, nunc metu mortis videatur publicã libertatem prodere, quasi verò sine hac vlla voluptas vitæ possit esse viris fortibus. ille contrà hac amissa sibi certum ait mortis propositum, velle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in castris multi senatorum per confertos milites enitebantur ad officium exhibendũ Clau-

Q. Pompeius Consul cum alijs quibusdam ad Claudium peruenit.

dio, & inter cæteros alter Consul Q. Pompeius, eò magis inuisus militibus, quòd senatum ad libertatem hortatus fuerat. quamobrem strictis eum inuadentes gladijs perpetrassent eadem, nisi fuissent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo assidere iussit suo lateri. sed non idem honor habitus est reliquis senatoribus qui cum eo simul venerant: aliquot enim etiam plagas acceperunt, repulsi dum illum salutare properant: Aponius verò discessit saucius, & eorum nemo nõ periclitatus est. Rex Agrippa etiam autor fuit Claudio, vt mitius se erga senato-

Claudio Agrippa, vt mitius se erga senatores gerèret, suadet.

res gerèret: his enim sublatis non habiturum quibus imperet. Cui ille libenter paruit, iussitq; eos conuenire in palatium, quò ipse per mediam vrbem lectica delatus est, deducentibus militibus non sine vexatione plebeiæ multitudinis. è tyrannicidis autem Chæreas & Sabinus conspicui processerãt in publicum contra

In Caij interfectores animaduertitur

edictum Pollionis, quem Claudius paulo antè Prætorianis præfecerat. Ipse perlatus

latus in palatium conuocatis amicis capitalem ſententiam in Chæream protulit. Quamuis enim facinus per ſe videbatur magnificum, perfidiæ tamen crimen obiectum eſt, & exemplum erat ſtatuendum ſecuritati futurorum principum. ductus eſt igitur ad ſupplicium vnà cum Lupo aliſq; compluribus. Fertur Chæream magno animo tuliſſe id infortunium, nihil mutato vultu ad indecorũ habitum, atq; etiam Lupo exprobrantem lacrymas. cumq; is detracta veſte quereretur de frigore, ille cauillatus eſt, lupum nunquam offendi frigore. Et inſpectante corona eorum qui deduxerant, rogauit militem, num exercitatus eſſet ad cædes & num acutum haberet gladium: poſtulauitq; eum quo ipſe Caium interfecerat. denique vno ictu feliciter periit. Lupus autem deiecto animo parum fortiter ceruicem præbens pluribus ictibus demum confectus eſt. Paucis poſt diebus, quando ſolenne parentandi tempus rediit, pop. Rom. dum ſuorum quiſq; manes honoraret, eadem opera et iam Chæreæ ſuam partem in ignem conijciebant, apprecati vt propitius non iraſceretur ipſorum ingratitudini. atque hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus autem non ſolum abſolutus à Claudio, verum etiam permiſſus eandem quam antè præfecturam gerere, iniquum ratus ſi à fide coniuratis data deſciſceret, in corpus adacto capulo tenus gladio ſuamet manu optatum quæſiuit interitum.

An. mũdi 4005. A nato Chriſto 43.

Sabinus ſibijpſi manus infert.

CAP. IIII.

Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam.

CLAVDIVS porrò ablegatis militibus quicunque ſuſpecti eſſe poterant, edictum propoſuit, quo Agrippam in regno per Caium antè conceſſo confirmabat, collaudans ſimul eius operam & induſtriam: addita inſuper Iudæa & Samaria, quòd olim ad eius aui Herodis regnum pertinuiſſent. has igitur velut familiæ debitas reſtituit. Abilam autem & finitimam eius ditionem in Libano, quæ Lyſaniæ fuerat, adiunxit de ſuo. Fœdus deinde Regis cum Rom. pop. in æs inciſum eſt in vrbis foro medio. Antiochum autem ſuo regno priuatum Comagena donauit & parte quadam Ciliciæ, dimiſit etiam Alexandrum Lyſimachum Alabarchã veterem amicum, & olim procuratorem ſuæ matris Antoniæ, quem Caius iratus vinxerat: cuius filio Marco Bernice deſponſa fuit Agrippæ filia: quo defuncto ante nuptias, Rex virginem Herodi ſuo fratri eam collocauit, impetrato illi regno Chalcidis à Claudio. Per idem tempus apud Alexandriam inter Iudæos & Græcos exorta eſt ſeditio. Occiſo enim Caio gens Iudæorum ſub eius imperio vehementer oppreſſa, & multis iniurijs ab Alexandrinis affecta, cœpit animos reſumere: moxq; ad arma ventum eſt. Tum Claudius per epiſtolam mandat Ægypti præſidi, vt ſeditionem illam compeſcat: & ad preces Agrippæ ac Herodis Regum edictum Alexandriam & in Syriam mittit ſcriptum in hanc ſententiam. Tiberius Claudius Cæſ. Aug. Germanicus, trib. pot. edicit. Quoniam cognitum habemus Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexandrinis cæteris conſecutos à Regibus, ſicut patet ex inſtrumentis ſuper hoc conſcriptis & conſtitutionibus Regijs, poſt adiectamq; imperio noſtro per Auguſtum Alexandriam manſiſſe illis ſua iura integra conſeruata per miſſos illo diuerſis temporibus præſides, nullamq; de eorum iure controuerſiam extitiſſe etiam cum Aquila præfuit Alexandriæ: permiſſumq; eis ab

Hedio & Ruffinus Cap. 5. Alias cap. 4. Claudius Agrippæ Iudæam, Samariam & Lyſaniæ ditionem concedit.

Antiochus Rex Comagenæ.

Alexander Lyſimachus Alabarcha.

Herodes, Agrippæ frater, Rex in Chalcide.

Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos.

Claudij pro Alexandrinis Iudęis edictũ.

An. mūdi 4005. A nato Christo 43.

Augusto, vt in defuncti ethnarchæ locū alium suis suffragijs substituerent, vtq; quisq; in suis ritibus maneat, neq; cogatur religionem patriam deserere: caterum Alexandrinos concitatos contra cōciues suos Iudæos C. Cæsaris temporibus, propter insolentem illius insaniam, dum contra patriam gentis religionem pro Deo coli ab eis postulat, & recusantibus infensus est: volo inconcussa esse iura eorum à Caij insania: eisq; ius esse perseuerandi in patrijs ritibus. iubeoq; vtramq; partē, quoad fieri potest, dare operam ne quid turbarum commoueatur, idq; proposito hoc edicto ita statuo. atque hæc erant quæ in illo edicto continebantur. in reliquum autem orbem Romanum tale missum est: Tiberius Claudius Cæsar Augustus Germanicus, Pont. Max. trib. pot. Coss. designatus II. *edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode Regibus mihi amicissimis, vt permitterem Iudæis in imperio nostro degentibus vti suo iure quemadmodum antea, sicut & Alexandriam habitantibus concessimus: libenter precibus eorum annuimus, nō deprecatorum tantum causa, sed quia ipsos dignos iudicamus hoc nostro beneficio, propter seruatam populo Romano fidem & amicitiam. Æquissimum igitur censeo, nullam ne Græcam quidem vrbem negare illis ius suum, quandoquidem & sub D. Augusti principatu conseruatum eis fuit integrum: licebitq; in posterum Iudæis per totum nostrum imperium sparsim habitantibus vti maiorum suorum moribus, quos iam nunc moneo, vt hac nostra gratia contenti modestus se gerant, neque conspuant religiones externarum gentium: suis autem suo arbitratu viuant legibus. atque hoc meum edictum ciuitatibus colonijs & municipijs Italicis ac prouincialibus per magistratus publicari volo, ad Reges quoq; atq; dynastas transmitti, non minus triginta continuis diebus ita proponendum, vt ab omnibus humi stantibus possit perlegi.*

Claudij pro Iudæis per Romanum orbem edictum.

CAP. V.

Agrippæ in Iudæam reditus.

His edictis Alexandriam, & per totū imperium dimissis Claudius Cæsar declarauit, quomodo in Iudæos animatus fuerit: moxq; Agrippam ad curam sui Regni misit auctum maioribus honoribus, commendatumq; per literas præsidibus prouinciarum simul & procuratoribus omnibus. at ille, vt re bene gesta magna celeritate reuersus est: & quamprimū peruenit Hierosolyma, votiua sacrificia persoluit, nihil omittens eorū quæ lege præscripta sunt. vnde & multos Nazaræos tonderi mandauit: & catenam auream à Caio donatam pondere parem illi ferreæ quæ Regias manus vinxerat, monumentum aduersæ fortunæ mutatæ in prosperam suspendit in sacrario supra gazophylacium: quæ doceret spectatores & sublimia posse corruere, & Deum valere illa erigere denuo. omnes enim admonebantur per hanc consecratam catenam, quòd Agrippa leui de causa priuatus dignitate sit vinctus, paulòq; post compedibus solutus splendidiorem quàm ante principatum adeptus sit: eam esse naturam rerum humanarū omnium vt celsissima quæq; prolabantur facile, rursumq; inclinata restituātur in pristinum fastigium. Rite igitur votis Deo redditis Agrippa Theophilū Anani filium submouit à summo Sacerdotio, & Boethi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locum substituit. erāt autem Simoni fratres duo, & Boethus pater, cuius filiam Herodes Rex vxorē duxerat, sicut diximus. idemigitur, quod fratres & pater, sacerdotiū Simon adeptus est: quemadmodum olim sub imperio Mace-

Agrippam Claudius in regnū suum mittit.

Agrippa catenam auream ferreæ ponderi parem in sacrario suspendit.

Simon Boethi filius in Theophili Pontificis locum surrogatur.

Macedonum idem contigit tribus filijs Simonis pontificis, eius qui Onia patre prognatus est, vt suprà meminimus. Constituto deinde pontificatu Rex Hierosolymitis beneuolentiæ gratiã retulit, remisso eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere, decorũ putans si non pateretur se vinci amore mutuo. Magistrum autem præfecit toti suæ militiæ Silam, quem multorũ & difficiliũ laborũ indiuiduum socium habuerat. Paulo post Doritæ quidam iuuenes naturæ temerarij religionis specie posuerunt in Iudæorum synagoga statuam Cæsari, quod Agrippam vehementer commouit ad iracundiam, quòd ea res perditũ iret institutæ patriæ. Quare sine mora ad Petronium Syriæ præsidem profectus questus est de Doritarum audacia. qui & ipse non minus ægrè ferens hoc facinus, vt impium, nouatoribus illis asperius scripsit in hanc fermè sententiam.

An. mũdi 4005. A nato Christo 43.

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

Agrippa Iudæis ædiũ tributum remittit. Silas.

Doritæ in Iudæorum synagoga Cæsari statuam ponunt, quod Agrippam & Petronium vehementer ad iracundiã cõmouet.

CAP. VI.

Epistola Petronij ad Doritas pro Iudæis scripta.

PVBLIVS Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæs. Aug. Germanici, magistratibus Dorienſium. Quoniam tam audax est, quorundam vestrum insolentia, vt etiam contra edictum Claudij Cæs. Aug. Germanici, quo Iudæi permittuntur suis legibus viuere, synagogam eorũ profanauerint, illata Cæsaris statua, quod religioni ipsorum non est licitum, atque hoc facto non Iudæorum tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cæsaris, cui rectius in proprio templo statua poneretur quàm in alieno, maximè in synagoga, cum iustũ sit & imperatoris iudicio comprobatum vt sui quisque loci sit dominus: ne mea decreta cõmemorem post contemptam autoritatem Cæsaris, qui Iudæis non religionem tantum permisit, verum etiam æquum ciuitatis ius cum Græcis cohabitantibus: his ergo de causis eos qui contra edictum Augusti ausi sunt talia, indignantibus etiam propriis magistratibus, hac furore populi, non suo consensu facta asseuerantibus, iubeo per centurionem Vitellium Proculum ad me adduci rationem reddituros. Magistratus autem hortor, vt si videri volunt his consensum suum non accessisse, centurioni sontes indicent, dentq; operam ne quid turbæ aut rixæ exoriatur, quam quidã captare videntur: cum contrà ego & mihi carissimus Rex Agrippa nihil æquè curemus, quàm ne vlla Iudæis detur occasio excitandi tumultus defensionis prætextu. Quo autem melius cognoscatis, quanam sit super hos negocio voluntas Augusti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propositum: quod iam antè satis notum omnibus, carissimus Rex Agrippa mihi sedenti pro tribunali recitauit, ius suum postulans, & vt suis beneficium Cæsaris maneat incolume. Quamobrem iubeo vt in posterum nullam quæratis seditionum materiam, & cæleste numen suis quisque colat ritibus. Ita tum Petronius rem curauit, vt & admissum erratum corrigeretur, & in posterum caueretur, ne quis tale quippiam audeat. Rex autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, quem Ionathæ Anani filio reddere voluit, digniorem hunc tali sacerdotio existimans. Sed ille recipere noluit sic excusans: Equidem tuam Rex beneficentiam libenter amplector, contentus tua voluntate qua mihi tantus honor oblatus est, etsi me Deus indignum iudicauit summo pontificio. sed mihi sacrum illum amictum semel sumpsisse satis est: tunc enim sanctius illum accepi quàm nunc reciperem. quòd si quæris, ostendam qui honore hoc sit longè dignior. est mihi frater, & apud Deum, & apud te Rex innocentior ab omniq;

Aliàs Cap. 5. Publius Petroni' Dorienſibus, vt eos qui Cæſari ſtatuã poſuerint ſibi mittãt, ſcribit.

Ionathæ Anani filio Pontificatus reſtituitur, quem ille recipere recuſat, & Matthiæ fratri deferri rogat.

An.mũdi4005. A nato Christo 43.

omniq; peccati labe mundior, quem ausim tibi commendare, vt idoneum officio pontificis. qua hominis modestia delectatus Rex, omisso Ionatha iuxta ipsius consilium fratri eius Matthia sacerdotium id detulit: nec ita multo post Petronio Marsus in administranda prouincia Syria successit.

Marsus Syriæ præfectus.

CAP. VII.

Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

IVLA autem magister militiæ Regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius vnquã periculi socius esse detrectauerat, sed vel difficilimos labores pro eo sepè susceperat, fretus amicitia postulabat etiã paris honoris esse particeps. quapropter grauabatur Regi aliquo modo cedere, semperq; licentius agebat cum eo. & in familiaribus colloquijs molestus erat interdũ extollens se immodicè, & sapè prioris fortunæ aduersitates in memoriam reuocans, vt ostentaret quàm studiosus ipsius cultor fuerit, nunquam non labores in eius gratiam exhaustos memorãs. quæ cùm sine modo repeteret, opprobrare videbatur, ita, vt Rex tandem offenderetur immodica libertate hominis. iniucunda enim est temporis ingloriè acti memoria, & stultum est indesinenter exprobrare debitum. postremo in tantum exasperatus est Regis animus, vt iræ plus quàm rationi tribuens non contentus sit ademisse illi præfecturã, verumetiam vinctum in ipsius patriam adseruandum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defecata in consilium adhibita, reputauit quantum laborum vir ille pro se pertulisset: cumq; natalem suum celebraret, omnibus occupatis circa hilaritates ac epulas, accersiuit Silam, vt mox interesse velit Regio conuiuio. ille, vt erat moribus ingenuis non dissimulauit indignationem, cuius iustam causam habere videbatur, vocantibus se respondens, ad quem honorem me Rex reuocat, paulo post eo priuaturus? neq; enim prius beneuolentiæ præmium mihi diuturnum esse passus est, sed spoliauit eo me affectum contumelia. nisi fortè putat linguã mihi post hac fore minus liberam: imò fretus conscientia nunquam clamare desinam, è quantis eum eripuerim calamitatibus, quantum laborum tulerim, vt illi incolumitatem & honores parerem: pro quibus officijs nunc præmiũ retuli vincula & obscurũ carcerem. ego certè horum nunquã obliuiscar, sed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille vociferabatur, iubens, vt eadem Regi referrent. qui cùm videret immedicabilem, reliquit eum in custodia. Conuersus autem ad Hierosolymorũ curam, muros nouæ quæ vocatur ciuitatis permunijt sumptu publico, latioresq; & altiores quàm ante fuerant reddidit: & fecisset aduersus omnem humanam vim inexpugnabiles, ni Marsus Syriæ præses Claudio Cæs. significasset eã rem per literas. qui suspicatus molituros aliquid noui, diligenter scripsit Agrippæ, vt à munienda vrbe desisteret: atque ille mox paruit. Erat autem is Rex adeò natus ad liberalitatem ac beneficijs demerendos populos, vt magnis sumptibus pararet sibi celebritatem nominis, pro magna voluptate ducens quæsitam munificentia gloriam, longè alius quàm Herodes, qui ante eum regnauerat. ille enim malicioſus erat ac procliuis ad sæuitiam: & propter mutuum odium manifestè præferens erga Græcos maiorem quàm erga Iudæos beneuolentiã: vt qui externas vrbes ornaret pecuniarũ largitionibus, aliàs balnea & theatra, aliàs templa & porticus exstruens: Iudæorum autem nullũ oppidum ornatu aliquo dignatus est memorabili, nec vlla liberalitate prosecutus est.

Silas Agrippæ prioris fortunæ aduersitates in memoriã reuocãs, eum ita offendit, vt vinctũ in ipsi' patriam adseruandũ miserit.

Silã Agrippa ex carcere accersit, qui indignationem nõ dissimulans in custodia relinquitur.

Agrippa Hierosolymorum muros permunit.

Marcus Claudio, Agrippæ scriberet, vt à munienda vrbe desistat, suadet.

Agrippa quàm Herodes Iudæis magis fauet.

Agrippa

Agrippa contrà mitißimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in ſua gentis homines benignus, & promptus ad iuuandos præ cæteris in aduerſitatibus. quapropter libenter & continuè degebat Hieroſolymis, inſtitutorum ac rituum patriæ ſeruator religioſißimus: purus enim erat à contaminamentis omnibus, nec vlla dies ei præteribat abſque ſacrificio. An. mũdi 4005 A nato Chriſto 43.

Accidit aliquando vt quidam Hieroſolymita legiſperitus nomine Simon aduocata concione per Regis abſentiam agentis tum Cæſareæ, criminaretur illum vt impurum & arcendum templi aditu, quod non niſi dignis pateat. id vbi præfectus vrbis illi ſignificauit per literas confeſtim accerſiuit hominem: à quo fortè fortuna repertus in theatro, aßidere ſibi eum iußit, moxq; ſedata voce & placidè, dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cum nihil haberet quod diceret, precatus eſt veniam, tum Rex citius quàm quiſquam opinaretur reconciliatus eſt, clementiam magis quàm iram decere Reges exiſtimans, & lenitatem animi magis quàm celſitudinem. itaque illum dimiſit non ſine munere. Inter alias autem multas eximijs ornamentis honorauit ciuitatem Berytum, magnis ſumptibus exſtructo ibi theatro pulcherrimo, ſimulq; æquè magnifico amphitheatro, & ad hæc balineis ac porticibus, nullis parcens impendijs modò abſolutam operibus pulcritudinem addiderit. dedicatio quoque horum celebrata eſt ſplendidißimè, exhibitis in theatro ſpectaculis & muſicorum omne genus certaminibus, aliaq; voluptatum varietate: in amphitheatrum verò ad oſtentandam magnificentiam inductis plurimis gladiatorum paribus, volens deinde ſpectatores oblectare etiam cæteruatim commiſſis pugnatoribus, ex maleficis in hoc deſtinatis duas cohortes fecit ſeptingentorum quamque hominum, vt illis per imaginem belli decernentibus, pœna noxiorum in pacis voluptatem verteret. atque ita omnes mutuis abſumpti ſunt vulneribus. Simon legiſperitus Regem criminatur, qui dum veniam precatur, eidem reconciliatur. Aliàs Cap. 6. Agrippa Berytum ciuitatem eximijs ornamentis honorat.

Poſt hac apud Berytum peracta migrauit in vrbem Galilææ Tiberiada. ſuſpiciebatur autem ab alijs Regibus: venitq; ad eum Antiochus Comagenæ Rex, Emeſenorum Sampſigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia, Polemonq; Ponti regulus: & præter hos Herodes frater Rex Chalcidis. hos omnes ſummæ hoſpitalitate excipiebat oſtendens per hoc animi ſui magnitudinem, ne videretur indignus qui expeteretur à tot Regibus. quibus adhuc apud eum morantibus Marſus Syriæ præſes ſuperuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiam vſque ad ſeptimum lapidem illi obuiàm proceſſit: quod quidem ſimultatis cum Marſo initium factum eſt, dum eodem cum hoſpitibus curru vectus, ſuſpectam præſidi redderet tantã Regum concordiam. ratus enim id non eſſe è Republica, per idoneos nuncios mandauit ſingulis vt ſine mora diſcederent: qua re Agrippa vehementer offenſus eſt, & Marſum quidem hac de cauſa exoſum habuit. Matthiæ verò adempto Pontificatu ſucceſſorem dedit Elioneum Cithæi filium. Jamq; tertium Judææ totius regni annum exegerat. cum peruenit in vrbem Cæſaream, quæ prius Stratonis turris dicta eſt: vbi ſolennes ludos celebrauit pro ſalute Cæſaris: ad quam feſtiuitatem magna multitudo nobilium ac procerum conuenerat ex tota prouincia. eius celebritatis die ſecunda proceſſit manè in theatrum amictus veſte tota ex argento mirabili opere contexta, quæ radijs exorientis ſolis perculſa & diuinum quendam fulgorem emittens, venerationem cũm horrore excutiebat ſpectantibus. moxq; adulatores pernicioſi alius aliunde acclamãtes Deũ conſalutabant, Hedio & Ruffinus Cap. 8. Agrippa Marſo Syriæ Prçſidi, dum quinq; Reges ad ſe venientes diſcedere iubet, infenſus. Aliàs Cap. 7. Elioneus Cithæi filius Pontifex. Agrippa in theatro Deus conſalutatur, Bubonem videt, & vt Germanus prædixerat, quinto die moritur.

An. mũdi 4008 A nato Christo 46.

bant, rogantes vt faueret propitius. hactenus enim vt hominem reueritos, nunc agnoscere & fateri in eo quiddam mortali natura excellentius. hanc impiam adulationem ille nec castigauit, nec repulit: pauloq; post suspiciens vidit supra caput suum bubonem funi extento insidentem: moxq; vt sensit hunc esse calamitatis nuncium qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordijs indoluit. secuta sunt ventris tormina, statim à principio vehementia. conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille vestra appellatione Deus vitam relinquere iubeor, fatali necessitate coarguente vestrum mendacium: & quem immortalem salutastis, ad mortem rapior. Sed ferenda est voluntas cœlestis numinis. neq; enim malè viximus, immo tanta felicitate vt omnes me beatum prædicent. hæc locutus crescente dolore discruciabatur. properè igitur relato in regiã rumor sparsus est breui esse moriturum. quamobrem confestim totus populus vnà cum vxoribus atq; liberis saccũ indutus more patrio supplicabat Deo pro salute Regis, omnia miscens lamentis & eiulatibus. Rex autem in celsiore decumbens cubiculo, & in faciem stratos humi prospiciens, non temperabat sibi à lacrymis. cruciatu deinde per continuos quinq; dies nihil se remittente confectus vitam finijt, annum natus quartum supra quinquagesimum, postquam regnasset per septennium. quatuor enim annos sub Caio Cæsare obtinuit regnum. primum in Philippi tetrarchia per triennium, cui quarto demum anno accessit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis sub Claudio Cæsare præter iam dictam ditionem in Judæa quoq; regnauit & Samaria simulq; Cæsarea. ex annuis autem reditibus percipiebat cum plurimum MCC. *myriadas. nec his contentus, mutuum accipiebat pecunias. Cum enim esset munificus, impensis non sufficiebant reditus, quòd liberalitatem exerceret sine parsimonia. Cæterùm priusquàm euulgaretur Regis obitus. Herodes dynasta Chalcidis, & Chelcias magister regiæ militiæ conspirantes simul Aristonem miserunt, qui Silam communem amborum inimicum interficeret, quasi hoc à Rege mandatum acceperit.*

Agrippa' quamdiu vixerit & regnauerit.

Mille & ducentæ Myriades quindecim tonnæ auri.

Herodes Chalcidis dynasta & Chelcias Silam interficiunt.

Hedio & Ruffinus Cap 9. aliàs 8.

Agrippæ liberi superstites.

Atq; hic fuit Agrippæ Regis exitus. Superstites autem ei fuerunt, filius quidem vnus Agrippa annum agens decimumseptimum: filiæ verò tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi patruo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tum etiam virgines erant, Mariamme & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Julio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorum Regis Antiochi. Postquam autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni beneficiorum eius obliti pessimam ei retulerunt gratiam, conuicia non dicenda iactantes in defunctum: militum quoq; vulgus qui tum fortè aderant, protractas è palatio filiarum statuas vnanimiter detulerunt in lupanaria, eisq; vt poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructisq; per loca publica epulis conuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti vnguentis, libantes interim Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu Regis conceperant. Atq; hæc agentibus nec Agrippæ recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes vrbium illarum conditor, quas portubus & templis magnificentissimè ornauerat. Filius porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educaturq; apud Claudium Cæsarem. qui audito Agrippæ obitu, & contumelijs quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerant, illius quidem causa indoluit, ingratis autem populis vehemẽter iratus est. confestim igitur voluit successorem paterni regni Agrippam iuniorem mittere,

In Agrippam defunctum Cæsarienses & Sebasteni conuicia iactant.

Agrippa, Agrippæ filius.

Aliàs Cap. 9.

simul

simul vt iureiurando satisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant dissuaserunt, negantes tutum admodum adolescenti & vix dum egresso pueritiam tantum regnum committere, cui administrando sit impar, quodq; etiam viriles grauare possit humeros. cumq; visi essent aquum dicere, Cæsar præsidem Iudææ totiusq; regni misit Cuspium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius induceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, vt Cæsarienses & Sebastenos acriter castigaret propter inflictam mortuo iniuriam, contumeliasq; illatas adhuc iuuenibus. alam verò Cæsariensium & Sebastenorum cum quinq; illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: militesq; è Romanis legionibus Syriam tuentibus delectos in eorum locum substitueret. nec tamen eiiussioni satisfactum est. Missa enim legatione flexerunt Claudium vt manere eos in Iudæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium, & seminarium belli exorti Floro præside. quamobrem Vespasianus victor, vt paulo post dicetur, eos ex illa regione aliò transtulit.

An. mũ. 4009. A nato Christo 47.

Claudius Agrippam in regnum paternum mittere cogitat, quod alij dissuadent, & Cuspium Fadum Iudææ Præsidem, & regni totius declarat.

Belli Iudaici Præsidе Floro exorti ipsi Iudæi initium & seminarium.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XX.

SVMMA CAPITVM LIBRI XX. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Philadelphensium & Iudæorum dissidium, deq; stola sacerdotali.
II. Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filij religionem Iudaicam complexi sint.
III. Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punijt.
IIII. Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt.
V. Seditio inter Samaritas & Iudæos orta.
VI. Gesta Felicis Iudææ Præsidis.
VII. De Procuratore Porcio Festo, & de sicarijs.
VIII. De procuratore Albino.
IX. Quomodo Florus Albini successor tantis Iudæos affecerit iniurijs, vt coacti sint arma sumere.

CAP. I.

Philadelphensium & Iudæorum dissidium, deq; stola sacerdotali.

EFVNCTO Rege Agrippa, sicut superiore volumine diximus, Claudius Cæsar misit successorem Marso Cassium Longinum, memoria Regis amici hoc tribuens, à quo viuo adhuc per literas sæpè rogatus fuerat, vt Marsum amoueret ab administratione rerum Syriæ. Fadus autem qui procurator Cæsaris, in Iudæam venit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes, contendere cum Philadelphensibus de Mia vici finibus, referti viris bellicosissimis. Ceperant autem arma transamnenses sine consensu primatum & magistratuum, multosq; Philadelphensium interfecerant. His cognitis Fadus vehementer iratus est, quòd non expectassent suum iudicium, si putabant sibi factum à Philadelphensibus iniuriam, sed ita temerè

Hedio & Ruffinus Cap. 1. Cassius Longinus Syriæ præses.

Fadus Iudæos Philadelphensium propter Miam interfectores, punit.

An.mũ. 4009. A nato Christo 47.

merè ad arma concurrissent. Comprehensis igitur tribus præcipuis seditionis autoribus vinciri eos mandauit. horum vnum Annibam nomine affecit supplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo post capitis damnauit Tholomæum latronum principem vinctum ad se perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus, deditq; operam, vt tota Iudæa purgaretur à latrocinijs. Accitis deinde Pontificibus & Hierosolymitanorũ primatibus, mandatum Cæsaris eis exposuit, vt talarem tunicam & sacerdotalem stolam; quam solum summum Pontificem induere fas est, in castellum Antoniam deponerent, vt esset in Romanorum potestate quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradicere, rogabant tamen Fadum & Longinum, (venerat & ipse Hierosolyma cum copijs, timens ne ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui aliquid) primùm vt legatos sibi ad Cæsarem liceat mittere, qui ab eò petant sacra stola seruanda ius: deinde vt expectetur super ea postulatione rescriptum illius. Responsum est permissuros vt legati mittantur, si prius darentur obsides. Quumq; promptè liberos suos dedissent legati profecti sunt. Qui postquam Romam peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum fortè apud Claudium agebat vt diximus; cognito qua de causa venissent, rogauit Cæsarem vt Iudæis sacra stola custodiam petentibus annuere dignetur, & Fado super eo negocio scribere. Tum Cæsar vocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere, iubens vt Agrippæ gratiam habeant. hoc enim se donare illius precibus. cui responso talem epistolam addidit: Claudius Cæsar Germanicus trib. pot. v. Cos. designatus IIII: Imp. x. P. P. Hierosolymitanorum magistratibus, senatui & populo, totique Iudæorum genti salutem. Quoniam Agrippa alumnus meus pijssimus, quem ego domi educo; adduxit ad me vestros legatos, gratias agentes quòd sedulò genti vestræ prouideam; rogantesq; enixè vt Pontificalem stolam & coronam vobis seruare liceat, concedo quod petitis; quemadmodum antè vir optimus & mihi charissimus Vitellius concesserat: vestræq; voluntati annuo primum motus pietate propria, & quia placet quemque religiosum esse more suæ patriæ: deinde vt gratificer Herodi Regi & iuniori Aristobulo, quos & mihi deuotissimos noui, & vestri studiosissimos, meritóque illorum amicitiam plurimi facio. Scripsi autem de hac re & Cuspio Fado procuratori meo per Cornelium Ceronis, Tryphonem Theudionis, Dorotheum Nathanaelis, & Joannem Joannis filium. Datæ quarto calendas Julias, Rufo & Pompeio Syluano Coss. *Eodem tempore & Herodes dynasta Chalcidis defuncti Agrippæ frater, petijt à Cæsare potestatem in templum & sacrum ærarium, iusq; eligendorum summorum Pontificum: impetrauitq; hæc omnia, ita vt etiam posteris eius idem ius manserit vsque ad belli Iudaici exitum. Ipse Herodes Cantharæ in ordinem redacto, Josepho Canei summum Pontificatum contulit.*

Annibas supplicio affectus, Amaramus & Eleazarus in exilium missi. Tholomæus latronum princeps.

Aliàs Cap. 2.

Fadus à Iudæis sacerdotalẽ stolam, vt esset in Romanorum potestate postulat.

Iudæi dant obsides, ob impetratam veniam ad Cæsarem legatos mittendi.

Claudius Iudæis sacræ stolæ custodiam Agrippæ iunioris rogatu concedit.

Aliàs Cap. 5. Claudij Cæsaris ad Iudæos epistola.

Aliàs Cap. 9. Herodes dynastà Chalcidis ius eligendorũ summorum Pontificum petit.

Iosephus Canei in Cantharæ Pontificis surrogatus locum.

Quomodo

CAP. II.

Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filij religionem Iudaicam complexi sint.

An. mũ. 4009. A nato Christo 47.

PER IDEM *tempus Adiabenorum Regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudæorum se transtulerunt propter causam talem. Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos, sororis amore captus, in vxorem ductam grauidam reddidit. Accidit deinde vt vnà cubans, & manum reclinatam habens in vxoris vterum, vocem quandam sibi videretur audire, iubentem vt manum à ventre tolleret, néue premeret fœtum, qui vt non sine diuina prouidentia incoatus sit, ita finem habiturus esset fortunatißimum. Hac voce ille territus, mox vt excitatus est, rem vxori indicauit: & natum eo partu filium Izaten nominauit. susceperat autem iam ante Monobazum hoc seniorem ex Helena, & alios filios ex alijs vxoribus, manifestè tamen omnem caritatem in hunc vnum contulit: vnde exorta est germanorum inuidia, indies magis ac magis crescentibus illorum odijs, Izatem sibi præferri dolentibus. Hæc pater licet intelligeret, ignoscebat tamen filijs, quòd is affectus non à malitia procederet, sed quisque cupiebat patri esse quàm carißimus. Izatem verò cui valde timebat à fraternis odijs, cumulatum magnis muneribus misit ad Abemerigum, regnantem tunc apud castrum quod Spasini vocant accola, commendans ei salutem filij. Is libenter accepit adolescentem, quem complexus singulari beneuolentia, filiam ei collocauit, cui nomen fuit Samacho: addita nomine dotis quadam regione, vnde luculentos reditus percipiebat. Porrò Monobazus iam admodum senex, videns sibi superesse modicum vitæ spacium, concupiuit videre ante suam mortem filium. Accersitum igitur filiũ magno affectu excepit, eiq; donauit regionem quæ dicitur Caron, amomi feracißimam. in ea seruantur arcæ reliquiæ, qua Noe fertur euasisse diluuium, ostenditurq; ibi hodie quoq; videre volentibus. In hac regione Izates vixit vsq; ad patris obitum. Qui postquam fato functus est, Helena Regina accitis eadem die magnatibus suis & satrapis, ac præfectis militum, Non ignoratis, inquit, quòd maritus meus hæredẽ sui regni Izatem optauit, eumq; hoc honore iudicauit dignißimum, attamen vestrum quoq; super hac re iudicium expecto. Beatus enim est non qui ab vno, sed qui plurium consensu principatum accipit. hæc illa, vt experiretur voluntatem concilij. Quibus auditis proceres primum more suo Reginam adorauerũt, deinde probari sibi sententiam Regina dixerunt, libenterq; parituros Izatæ, quẽ scirent meritò & ex communi popularium voto, patrisq; iudicio prælatum cæteris fratribus. offerebant q; suam operam vt primùm fratres eius atq; cognatos occiderent, quo securius nouo Regi pararetur imperium. sic enim liberum fore à metu, in quo esse posset propter illorum inuidiam & odia. ad hæc Helena gratias egit pro tanta beneuolentia, differendam tamen fratrum eius necem censuit in aduentum filij, & exspectandam ipsius sententiam. Tum proceres consuluerunt vt saltem vinctos asseruaret donec ille veniat, quò magis in tuto sit regnum Izatæ: interim aliquem cui maximè Regina fideret, procuratorem regni constituendum. Paruit his Helena, & proregem fecit grandiorem filium Monobazum, impositio ei diademate, & dato patris anulo signatorio, simulq; sampsera vt ipsi vocant: iussitq; eum administrare Rempub. donec frater veniat. Is autem celeriter venit audito patris*

Hedio & Ruffinus Cap. 2. Alias Cap. 5. Monobazus Adiabenorum Rex cognomine Bazeos ex Helena sorore duos filios Monobazum & Izaten suscipit.

Izates ad Abemerigum Spasini Regem missus, eius filiam Samacham ducit.

Cæron, amomi feracissima in qua Noe arcę reliquię seruantur.

Izates ab Helena matre & magnatibus Rex creatur, & Monabazus Rempub. donec frater veniat, administrare iubetur.

An. mũ. 4009. A nato Christo 47.

obitu, & vltrò cedenti Monobazo fratri in Principatum succeßit. Caterùm eo tempore quo Izates apud Spaßini caßtrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatem nactus regiarum mulierum, docebat eas veri Dei cultum ritu Iudaico. per has deinde cum Izatæ innotuißet, ipßum quoq; in eandem opinionem traduxit: accitumq; à patre in Adiabenam comitatus eßt magnis precibus pertractus. fortè autem acciderat vt etiam Helena ab alio quodam Iudæo inßituta leges diuinitus traditas complecteretur. Izates porrò nouus Rex poßquam in Adiabenam reuerßus offendit fratres & cognatos in vinculis, tulit id ægerrimè. & cum occidere hos aut vinctos ßeruare vetaret pietas, contrà affectos iniuria dimittere parum totum videretur ne quãdo de vindicta cogitarent: partem eorum vnà cum proprijs filijs Romam ad Claudium Cæßarem miſit, partem ad Artabanum Parthum, futuros vtrobiq; obßides. cognito deinde quòd mater multum delectaretur Iudæorum moribus, dedit operam vt & ipße ad eam religionem tranßiret. cumq; exiſtimaret ſe non eſſe perfectum Iudæum, niſi circumcideretur, paratus erat & hoc facere. quod poſtquam mater reſciuit, conabitur impedire, periculoſum eſſe dictitans. multũ enim eam rem à Rege alienaturam ſubditorum animos, ſi eum ad externos ritus deſciſcere cognoſcerent: neq; vllo pacto laturos Iudæum in regio ſolio. ſic illa aliquantiſper cupiditatem eius retinuit. Rex autem cum Anania contulit conſilium, qui matris ſententiam comprobans, minatus eſt ſe eum relicturum niſi ab hoc propoſito deſiſteret. timere enim ſe ne, ſi occulta proferrentur in vulgus, ipſe arriperetur daturus pœnas vt autor omnium, qui non docẽda regem docuerit. Licere autem ei etiam abſque circumciſione Deum piè colere, ſi Iudæorum inſtituta placeant. in hoc enim magis ſitam religionem quàm in circumciſione corporis: daturúmque Deum veniam ſi neceßitate coactus ſignaculum id omitteret, metu ne qua exoriatur ſubditorum defectio. his verbis tum Regi perſuaſit quod voluit. Aliquanto autem poſt, nondum enim omninò hac cupiditas excideraţ, alius quidam Iudæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis valde peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. ad ſalutandum enim Regem admiſſus, cum eum offendiſſet legentem ſacra Moſis volumina: neſcis, inquit, ô Rex quantam iniuriam legi & per hanc Deo facias. nec enim ſatis eſt decreta eius noſſe. ſed præſtat imperata eius facere. Quamdiu manebis incircumciſus? ſi nondum legiſti legem circumcidi iubentem, nunc certè lege, vt ſcias quanta ſit impietas hanc omittere. His auditis Rex non diſtulit negocium, ſed ſecedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iußus eſt: deinde accerſita matre & præceptore Anania, indicauit eis quid actum ſit. quos continuò ſtupor ac metus non mediocris corripuit, ne ſi res perueniret ad vulgi notitiam, Rex Principatum amitteret, non ferentibus populis imperium viri alienis religionibus dediti. ſibi quoque videbant imminere periculum, vt conſcijs & autoribus eius conſilij. Sed Deus prouidit ne eueniret quod illi timuerant. nam ex multis periculis & ipßum Izatem eripuit & eius liberos, in rebus dubijs & deſperatis incolumitatem eis expediens, & oſtendens quòd ad ſe reſpicientibus, ſibiq; vni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his poſtea narrabimus. Helena porrò mater Regis videns res regni pacatas, & filium opinione omnium tàm domeſticorum quàm exterorum beatum diuina fauente prouidentia, deſiderio capta eſt viſendi Hieroſolyma templumq;

illud

Izates fratres ad Claudiũ Cæſarem & Artabanum mittit.

Izatem à circumciſione Helena & Ananias dehortantur.

Izatæ Eleazarus vt ſe circumcideret, perſuadet.

Ad Deum reſpicientibus, eiq; vni fidentibus, pietatis fructus integer manet.

Helena Adiabenorũ Regina Hieroſolyma proficiſcitur.

Izates & Helena veri Dei cultum ritu Iudaico diſcunt.

illud apud omnes mortales famosissimum, vt ibi Deum adoraret votiuasq; victimas redderet. Et quia facile commeatum impetrauit à filio, postquam magnos apparatus in eam profectionem fecisset, instructa copioso viatico descendit in Hierosolymitanam vrbem, deducente filio dierum aliquot itinere. accidit autem peropportunè eius aduentus ciuibus. cum enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorum inopia, Regina Helena ex suis alios misit Alexandriam comparaturos vim magnam tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum passarum inde adueherent. quibus omnibus breui reuersis, cibos egenis distribuit, atque hoc beneficio memoriam immortalem sibi apud nostram gentem peperit. Filius quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ misit Hierosolymitanorum primatibus. Sed horum Regum beneficia quibus nostram ciuitatem iuuerunt, dicentur postea. Caterùm Parthorum Rex Artabanus, cum sensisset structas sibi insidias à satrapis, nec putaret tutum manere in suo regno diutius, decreuit ad Izatem se conferre, eius consilio quæsiturus salutem, & si fieri posset etiam reditum in patriam. assumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem in itinere, ex regio strepitu sibi cognitum, ipse non notus ei de facie. ad quem propius accedens primum adorauit more patrio, deinde in hæc verba erupit: ne despicias me Rex tuum supplicem, neue contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio fastigio, ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad instabilitatem humanæ felicitatis respiciens, tuis quoque rebus prospice, cum intelligas quibus omnes simus obnoxij casibus. Si enim me inultum siueris, animabitur in cæteros quoque Reges audacia inconditæ multitudinis. Hæc ille demisso vultu lacrymans. Izates autem audito eius nomine, vidensq; astare supplicem Artabanum, ab equo desilijt, & bono, inquit, animo esto Rex, nec turberis præsenti calamitate quasi immedicabili. breui enim finem habebit tua mœstitia: inueniésque amicum & socium meliorem quàm fortè speraſti hactenus. aut enim te in Parthorum regnum restituam, aut meum tibi cedam. hæc locutus imposito in equum Artabano, ipse eum comitabatur pedibus, vt maiori Regi hunc honorem exhibens. Id Parthus Rex tulit permolestè, iurauitq; per futuram suam fortunam ac dignitatem, descensurum se nisi ille rursum ascenderet & præcederet. Tum alter morem ei gesturus in equum insilijt, & perducto in suam regiam omnem honorem habuit, in consessibus ac conuiuijs honoratiorem locum ei cedens, habita ratione non præsentis eius status, sed dignitatis pristinæ, reputansq; eadem posse cuiuis mortalium accidere. Scripsit etiam ad Parthos suadens vt suum Regem reciperent, fidem suam interponens non fore eum iniuriarum memorem, paratus & iureiurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi verò non recusabant eum recipere, sed posse se negabant, quòd iam Principatum dedissent alteri, nomine Cinnamo. periculum enim esse ne altero reuocato omnia flagrarent bellis ciuilibus. Cinnamus autem voluntate procerum cognita, cum esset alumnus Artabani, & alioqui honesto ingenio præditus, scribit ei vt accepta à se fide reuerteretur recepturus amissum dignitatis fastigium: à quo ille persuasus redijt. Cinnamus autem obuiam profectus, adorato & Regis appellatione salutato diadema suo capiti detractum imposuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnum suum restitutus est, vnde

An. mũ. 4009. A nato Christo 47.

Aliàs Cap 6.

Helena Hierosolymis cibos egenis distribuit.

Izates Iudæis pecuniam mittit,

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

Artabanus ad Izatẽ se confert, auxiliumque ab eo petit.

Izates Artabanum consolatur, eiq; auxilium pollicetur,

Izates ad Parthos scribit, & vt suum Regem reciperent, suadet.

Cinnamus Artabano amissum dignitatis fastigium restituit.

An.mũ.4009. A nato Christo 47.

vnde eiectus fuerat è magnatibus. Nec fuit beneficiorum immemor, sed affecit Izatem maximis qui apud ipsos habentur honoribus. nam & tiaram rectam ei gestare permisit, & in aureo lecto cubare, qua honoris insignia concessa sunt solis Parthorum Regibus. donauitq; ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni Regum Armeniæ, cui nomen est Nisibis. in ea olim Macedones condiderant vrbem Antiochiam Mygdoniam cognomine. atque hos honores Izates accepit à Parthorum Rege præmium. Non multo post Artabanus moriens regnum reliquit Vardani suo filio. hic ad Izatem profectus, suasit ei vt vellet sibi belli aduersus Romanos gerendi esse socius, quod tamen impetrare non potuit. Adiabenus enim non ignorans quanta esset Romanorum fortuna ac potentia, censebat illũ tentare impossibilia. ad hæc quia quinq; adolescentes filios miserat vt linguam nostram & disciplinas diligenter discerent, simulq; matrem adoraturam in templo sicut diximus, segnior erat, & Vardanem quoque conabatur deducere à proposito, continenter denarrans ei Romanorum gesta & potentiam, ratus se hoc modo absterriturum eum à lacessendi eos cupidine. Parthus autem his offensus continuò bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit opera præmium, Deo frustrante spes eius vanissimas. Parthi enim postquam cognouerunt mentem Vardanis, & quòd Romanis bellum inferre statuerit, illo casu principatum eius fratri Gotarzæ commiserunt. huic quoque paulo post sublato per insidias Vologesus frater successit, qui duobus germanis eodem secum patre genitis regna distribuit, Pacoro grandiori Mediam, Tiridati minori Armeniam. Porrò Monobazus Regis frater & cognati cæteri videntes Izatæ propter eximiam erga Deum pietatem res prosperè succedere, prædicariq; eum passim tantæ felicitatis nomine, cœperunt & ipsi cogitare de relinquenda religione patria, & assumendis Iudaicis ritibus. id vbi olfecerunt eius regni magnates, ægrè ferentes dissimulauerunt tamen indignationem, opportunitatem expectantes per quam ab eis pœnas repeterent. Scribunt igitur Abia Regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum Regem susciperet: promittebantq; primo statim conflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum pœnas de eo sumere propter contemptum ritus patrij. ictóque cum Arabe fœdere, hortabantur ne differret negocium. Paruit ille, & cum magno exercitu contra Izatem venit. Cumq; iam hostes in conspectu essent inituri prælium, priusquam ad manus veniretur omnes sui ex composito eum deserunt: tergáque vertentes hostibus, tanquam panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamen Izatæ animus concidit: sed sentiens se à magnatibus proditum, ipse quoque intra castra sese recipit, vbi inquisitione facta in autores ignominiæ, postquam deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, his supplicio deditis, postera die cum hoste conflixit: casisq; plurimis reliquos veram fugam coegit capessere. ipsum Regem acriter persecutus in castrum Arsamum compulit: impetúque facto in mœnia, vi illud cepit. eo direpto ingenti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est, quamuis Abiam viuum in suam potestatem redigere non valuerit, quia captiuitatem voluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu frustrati, & à Deo in manus sui Regis traditi, ne sic quidem quiescebant: sed denuò scribunt Vologeso Regi Parthorum, rogantes vt Izatem interficiat, & dynastam alium quempiam

Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus.

Antiochia Mygdonia à Macedonibus condita.

Vardanes post patris Artabani obitũ Romanos bello impetere cogitat, id quod Izates dissuadet.

Vardane cæso principatus Gotarzæ eius fratri committitur. Vologesus Parthorum Rex.

Monobazus & cognati Iudaicam religionem assumere cogitant.

Adiabenorum magnates cum Abia Arabum Rege contra Izatem fœdus faciunt.

Izates in proditores animaduertit, Arabes in fugam vertit, Arsamum vi capit, & Abia seipsum interficit.

quempiam genere Parthum sibi praficiat. exosum enim suum Regem aiebant, eò quòd patria religioni externam pratulerit. His auditis Parthus ad bellandum excitus, cùm nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei cõcesserat, repetijt: bellum interminatus si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus, turpe ducens honoris gratia sibi concessis per metum cedere: sciensq; quòd etiamsi ipse imperata faceret, Parthus tamen non quiesceret, decreuit totam rem Deo committere iacturus extremam de capite aleam: fretusq; huius auxilio liberos & uxores in munitissimum quoddã castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto fœnum omne flammis corrupit & pabulum: atque ita praparatus exspectabat aduentum hostium. Cumq; Parthus numerosas equitum atque peditum secum propere trahens copias opinione citius venisset, posuissetq; castra ad fluuium, qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longè inde castra metatus est, habens circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus pramisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copijs, contractis è toto imperio quàm latè patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabaturq; daturum eum pœnas ingratitudinis erga dominos: ac ne Deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. hac referente nuncio, Izates respondit, scire quidem se nullo modo conferendum esse Parthorum viribus, nec tamen ignorare Deum esse longè potentiorem uniuersis mortalibus. atque ita dimisso nuncio supplex humi ante Deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto sibi unà cum uxore ac liberis ieiunio, his precibus Deum inuocans: Si non frustra me dominator domine tua bonitati dedidi, teq; merito solum & primum habeo dominum, veni in auxilium, non tam me defensurus ab hostibus, quàm illorum repressurus audaciam, qui nefaria lingua immanes voces non horruerunt iactare contra tuam potentiam. Sic implorantem & lamentantem exaudiuit Deus: illaq; ipsa nocte Vologesus receptis literis, significantibus Daharum & Sacarum validam manum contempta Regis absentia, populari regionem Parthicam, infecto negocio retrorsum cum exercitu abijt: ita, ut euidenter appareret Izatem tum seruatum diuina prouidentia. Non multò autem post exacto etatis anno quinto supra quinquagesimum, regni vigesimo quarto, superstitibus quatuor liberis masculis, successionem tamen regni reliquit fratri Monobazo, referens ei gratiam bona fide seruati sibi absenti principatus olim post communis patris obitũ. Mater porrò Helena mortem eius compertam tulit grauiter, ut par erat orbatã amantissimo filio: magnam tamen consolationem habuit cum audiret successisse suum maiorem natu filium, ad quem conueniendum sine mora profecta est: reuersaq; in Adiabenam, non multo tempore Izata superuixit. Monobazus autem ossa eius & fratris sui misit Hierosolyma, condenda in exstructis ab ipsa pyramidibus tribus numero, tertio ab urbe Hierosolymitana stadio dissitis. Sed qua Monobazus regni sui tempore gesserit, dicemus postea.

An. mũdi 4009 A nato Christo 47.

Vologesum Parthorũ Regem Proceres, vt Izatem interficiat, rogant.

Izates Deũ inuocat, qui Dahas & Sacas in Parthicam regionem mittit, ijsque Vologesus cum exercitu occurrit.

Izates, Monobazo, fratri regni successione relicta moritur.

Fado porrò procuratore apud Iudaam prestigiator quidam nomine Theudas persuasit magna vulgi multitudini, ut assumptis suis facultatibus sequerentur se ad Iordanem fluuium. prophetam enim se iactabat, pollicens scissurũ se verbo fluuium, & facilem prabiturũ transitum, taliq; promissione permultis imposuit. At Fadus effecit, ut nihil lucrifacerent ex sua insipientia, immissis in eos turmis equitum: qui ex improuiso irruentes ex his multos interemerunt, multos

Hedio & Ruf. cap. 4. Aliàs cap. 7.

Theudas se verbo Iordanem scissurũ pollicetur, & cum asseclis interficitur.

An.mũdi4010. A nato Christo 48.

uiuos ceperunt, & in his ipsum Theudam, cuius caput abscissum reportarunt Hierosolyma. atque hæc sunt quæ Iudæis contigerunt administrationis Cuspij Fadi tempore.

CAP. III.

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punijt.

Hegesippus & Ruffinus Cap. 5. Alias cap. 8. Tiberius Alexander Iudææ Præses.

EADO autem successit Tiberius Alexander, eius Alexandri filius, qui Alabarcha magistratum gessit Alexandriæ, omnium in ea vrbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga Deum pietate superauit filium, desertorem religionis patriæ. horum tempore magna illa fames Iudæam tenuit, quando Regina Helena frumentum ingenti sumptu ex Ægypto comparatum in egenos distribuit, vt iam dictum est. eodem tempore etiam filij Galilæi, Iudæ Iacobus & Simon sublati sunt de medio, eius qui agente Syria censum Quirinio Iudæos solicitabat ad defectionem à Rom. populo: hos enim Alexander crucis affecit supplicio. Herodes autem Rex Chalcidis Iosephum Camydæ filium priuauit summo pontificio, eiq; succedere iussit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandro successit Cumanus, quo tempore idem Herodes Agrippæ magni frater vita excessit octauo anno principatus Claudij, superstitibus tribus filijs: quorum Aristobulus ex priore vxore natus est, è Bernice verò fratris filia Bernicianus & Hyrcanus. eius principatum Claudius Cæsar Agrippæ iuniori donauit. Sub eodem Cumano exorta seditione Hierosolymis multi Iudæorum desiderati sunt, cuius causam primùm explicabimus.

Iacobus & Simon, Iudæ Galilæi filij, crucis supplicio affecti. Alias cap. 9.

Ananias Nebedæi filius, Camydæ pontifici succedit.

Cumanus Præfectus Iudææ.

An. mũdi 4011. A nato Christo 49.

Herodes Rex in Chalcide moritur, eiq; in regno Agrippa succedit.

Hegesippus & Ruffinus Cap. 6. Alias 10.

CAP. IIII.

Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt.

INSTANTE Paschæ festo per quod nostris hominibus vesci panibus infermentatis mos est, concurrentibus vndiq; ad solennitatem turbis plurimis, veritus Cumanus ne inde nascerentur motus aliquis, iussit cohortem vnam armatam stare supra templi porticus, cohibituram tumultum si quis fortè existeret. nam idem & alij ante illum præsides factitauerunt festiuitatum temporibus. eius festi die quarta miles quidam ostendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes vociferabantur non se affectos sed ipsum Deum quem honoraret ea celebritas. & quidam audaciores in Cumanum iactabant conuicia, dicentes ab illo submissum petulantem illum militem. his auditis Cumanus & ipse non mediocriter iritatus est: rogabat tamen, vt desinerent mouere seditionem festo tempore. cumq; illi adeò non parerent, vt maioribus etiam impeterent eum conuicijs, iubet totum exercitum cum armis conuenire in Antoniam castellum templo imminens, vt suprà docuimus. vulgaris autem multitudo viso aduentu militum territa, cœpit magno impetu fugere. & cum essent angusti viarum exitus, rati à tergo hostem insequi, comprimebant se inuicem inter fugiendũ, & conculcabant in angustijs, ita vt perirent plurimi. viginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata sunt: versaq; in luctum festa latitia, omnes sacrificiorum & precationum obliti, dediderunt se lamentis ac eiulatibus: tantam cladem intulit vnius militis impudentia. Vix hic luctus desierat, cum aliud malũ accidit. Quidam enim qui ex illa turba fugientes euaserant, in publica via centesimo ab vrbe stadio Stephanum Cæsaris seruum iter facientem aggressi sunt latrocinio

In Paschæ festo miles genitalia nudans seditionem concitat, in qua viginti millia Iudæorum sunt extincti.

Stephanus Iudæorũ seruus à Iudæis in itinere spoliatur, qua occasione arrepta Cumanus vicos propinquos diripere iubet.

trocinio, omnesq; eius diripuerunt sarcinas. quo audito Cumanus, confestim eò misit milites, iussos, vt vicos loco propinquos diriperent. in hac populatione miles quidam libros Mosaicos in quodam vico inuentos protulit, eosq; lacerauit in conspectu omnium, multis debacchatus, & in legem & in gentem totã conuicijs. Hoc vbi ad Judæos perlatum est, facto concursu agmine magno petunt Cæsaream, in qua tum Cumanus agebat, supplicantes, vt non suam, sed læsi numinis vlciscereturiniuriam. Tum præses veritus defectionem populi, de amicorum consilio militem illum violatorem legis securi ferijt, atque hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

An. mũdi 4011. A nato Christo 49.

Mosaicos libros miles quidem lacerat, propterea Cumanus securi eum ferit.

CAP. V.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta.

POST hac inter Samaritas & Judæos oritur dissidium initijs talibus. Mos erat Galilæis, per dies festos, Hierosolyma petentibus, iter facere per Samariam. Aliquando igitur, cùm transirent vicum Samaritarum ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs, commissa inter viatores & vicanos pugna multi Galilæorum desiderati sunt. Id indignè ferentes eorum primates Iudæos ad arma conciuerunt, hortantes, vt se in libertatem assererent. Seruitutem enim etiã per se molestã, tum verò fieri intolerabilem, si cum subditorũ iniurijs coniuncta sit. Cumq; magistratus lenire eos conarentur, pollicerẽturq; se Cumano persuasuros, vt pœnas de cadis autoribus sumeret: vulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, adscito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is ex professo latro multis iam annis in montibus errans vicos Samaritanorũ incendijs & rapinis vastauerat. At Cumanus cognitis, quæ gesta fuerant, assumit Sebastenorũ alam & quatuor cohortes peditum: armatisq; etiã Samaritanis cõtra Iudæos proficiscitur: quos assecutus, multos perimit, plures viuos captos abducit. Tum verò Hierosolymitanorũ primi genere atq; honoribus, vt viderũt ad quantam calamitatem ventum sit, induti saccos & capita sparsi cinere, modis omnibus conabãtur flectere multitudinem, præ oculis eiponentes diruendam patriam, & templi incendium, liberosq; cum vxoribus captiuos abducendos, vt profanis nationibus seruiant: rogabantq;, vt mutato cõsilio, & abiectis armis quiescerent in posterũ, & suas quisq; domos repeterent. His verbis tandem persuasi dilapsi sunt, latrones verò ad loca munita reuersi sunt denuo. Atque ex eo tempore vniuersa Iudæa repleta est latronum receptaculis. Porrò Samaritanorum primates Numidium Quadratum Syriæ præsidem tunc Tyri degentem conueniunt, & Judæos accusant, quòd vicos eorum diripuerint ac incenderint, addentes non tam se agrè ferre propriam iniuriam, quam contemptam Romanorum potestatem, ad quorum cognitionem spectaret de iniurijs prouincialium decernere: nunc istos quasi nulli vsquam essent Romanorum magistratus, vicinos infestasse excursionibus. quamobrem nunc se venisse, vt vindictam impetrarent à præside. Hæ fuerunt querelæ gentis Samaritica. Iudæi contrà & seditionis & pugnæ causam in Samaritas referebant, sed maximè in Cumanum, qui muneribus illorũ corruptus tantam cædem dissimulanter tulerit. His auditis Quadratus iudiciũ distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudæam rei veritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negocio discessum est. Paulo verò post Quadratus venit in Samariam, vbi quum iussisset reos causam suã dicere, comperit

An. mũdi 4014. A nato Christo 52.

Hegesippus & Ruffinus cap. 7. Alias cap. 11. Samaritæ aliquot Galilæos Hierosolyma petentes, interficiũt.

Galilæi sese vindicantes Samaritanorũ vicos incendijs & rapinis vastant.

Cumanus multos Iudæos perimit plures viuos captos abducit.

Hierosolymitanorũ Primores multitudinem flectunt.

Hegesippus & Ruffinus Cap. 8. Aliàs cap. 12. Samaritæ Iudæos apud Numidiũ, Quadratum accusant.

Iudæi seditionis & pugnæ causam in Samaritas & Cumanũ referunt.

An.mũdi 4014. A nato Christo 52.

comperit Samaritanorum culpa tumultum illum excitatum. Cognito deinde quòd & Iudæorum quidam res nouas moliti ſint, in crucem egit quos Cumanus viuos ceperat. Inde profectus in vicum Lyddam inſtar vrbis amplũ, ſedens pro tribunali & iterum Samaritanorum cauſam audiens, didicit è quodã Samarita, Dortum Iudæorum primatem cum alijs quatuor ſocijs Iudæos ad defectionem ſolicitaſſe: quos præſes affecit ſupplicio. Ananiam verò ſummum pontificem & Ananum ducem vinctos Romam miſit, vt apud Claudium Cæſarem facti ſui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atque Iudæorũ, ſimulq; Cumanum procuratorem & tribunum Celerem ire in Italiam iuſſit ad imperatorem, vt ſub eo iudice decerneretur de his quas inter ſe habebant controuerſijs. Ipſe veritus ne nouum aliquid Iudæi molirentur adijt Hieroſolyma: vbi pacata inuenit omnia, populumq; occupatum patrio feſto & operantem ſacrificijs. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes feſta, & Antiochiam repetijt. Cumanus porrò & Samarita Romã miſſi ſtatuta die iubentur cauſam ſuam dicere. Comparauerant autem ſibi fauorem libertorum & amicorum Cæſaris: quorum opera viciſſent aduerſarios Iudæos, niſi Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorum primores premi fauore potentum videns, multis precibus obtinuiſſet ab Agrippina vxore Claudij, vt marito perſuaderet legitimè cauſam cognoſcere, & in deprehenſos tumultus autores iuſtam proferre ſententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, auditis partibus, vt comperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudicium venerant ſupplicio tradidit. Cumanum verò mulctauit exilio. Celerem verò tribunum iuſſit perductum Hieroſolymam inſpectante toto populo raptari per vias, atque ita enecari hominem. Procuratorem deinde in Iudæam miſit Claudium Felicem, fratrem Pallantis. Poſt hæc anno imperij ſui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lyſaniæ fuerat. Chalcidem verò ei abſtulit, cum iam dynaſtia illius fuiſſet quadriennio. His donationibus ornatus à Cæſare iuuenis collocauit Azizo Emeſenorum Regi circumciſo ſororem Druſillam. Epiphanes enim Antiochi Regis filius recuſauit eius nuptias, quòd mutata ſententia Iudæorum religionem amplecti nollet, vt erat pollicitus puellæ parentibus. Mariammen quoque matrimonio coniunxit Archelao Chelcia filio, cui ab Agrippa patre iam ante deſponſata fuerat: ex quibus nata eſt filia Bernice nomine. Druſilla autem non multò poſt dimiſſa eſt ab Azizo ex cauſa huiuſmodi. Felix cum eſſet Iudæa procurator, viſa hac fœminarum omnium pulcherrima amore eius captus, Simonem amicum ſuum, Iudæum genere Cyprium, pro mago ſe gerentem ad eam miſit, qui mulierẽ ſolicitaret, vt relicto priore marito ipſi nuberet, beatã fore pollicens ſi non faſtidiret hominem. illa malè conſulta volens euadere moleſtationes ſororis Bernices, inuidentis ſibi formæ præcellentiam, conſenſit calcata religione patria Felici nubere: natoq; ex hoc marito filio nomen Agrippæ impoſuit: qui iam adultus quomodo cum vxore perierit Veſuuiani clade incẽdij tempore Titi Cæſaris, dicemus poſtea. Porrò Bernice poſt Herodis obitum, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto tempore vita in viduitate acta, cum ſpargeretur rumor cum fratre eam congredi, ſuaſit Polemoni Regi Cilicia, vt circumciſus prius ſe duceret, rata ſic ſe coarguturam mendacium. Nec recuſauit Polemon inductus maximè mulieris diuitijs: id tamen cõiugium diuturnum non

Dortus cũ quatuor ſocijs ſupplicio affectus.

Ananias, Ananus, Cumanus, Celer alijque nõnulli Romã miſſi

Alias Cap. 13.

Agrippa ab Agrippina, vt Claudius Iudæorum cauſam cognoſcat, precibus obtinet.

Hegio & Ruffinus Cap. 9.

Alias Cap. 14.

Claudius Felix Iudææ Procurator.

An.mũdi 4015. A nato Christo 53.

Druſilla.

Mariamme.

Felix Druſillam à priore marito abducit.

Polemoni Cilicię Regi in matrimonium collocatur Bernice.

non fuit, propter intemperantiã, vt fertur discedente ab eo Bernice: qui mox de- An. mũdi 4018.
sertus ab vxore, & ipse Iudaicæ religionis desertor factus est. Eodemq; tempore A nato Christo 56.
etiam Mariamme dedignata Archelaum migrauit in thalamum Demetrij, Mariamme Archelaũ dedignata in Demetrij thalamũ migrat.
primi inter Alexandrinos Iudæos, tam opibus quàm genere, & tum Alabarchiæ
magistratum gerentis, ex quo filiũ nomine Agrippinum genuit. Sed de horũ sin-
gulis post dicemus diligentius. Cæterum Claudius Cæsar exactis in imperio tre- Hedio & Ruffinus Cap. 10. Aliàs 15. Claudij mors.
decim annis & octo mensibus, diebusq; viginti fato functus est, asseuerantib. qui-
busdam sublatum esse vxoris veneficio. huius mulieris pater fuit Germanicus
imperatoris frater, maritus verò Domitius Aenobarbus vnus ex Romanis il-
lustrioribus: post cuius mortem diu viduam tandem Claudius duxit, adducen-
tem in familiam filium patricognominem Domitium: priorem autem vxorem
Messalinam ob Zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britan- Agrippina, Messalini & Pætina Claudij vxores.
nici & Octauij. nam Octauiam omnium suorum liberorum natu maximam ex
Patina prima vxore sustulerat: quam Neroni collocauit. sic enim nomen priui-
gno adoptato mutauerat. Agrippina autẽ veritа ne Britannicus adultus à patre
acciperet successionẽ imperij, volensq; principatũ suo filio quærere, procurata,
vt fertur, morte Claudij, confestim ad prætorianos milites misit præfectũ eorũ
Burrum cum tribunis & libertorũ potentissimis, qui Neronem ad eos perductũ Nero Imperator.
Imperatorem consalutarent. At Nero principatum sic adeptus Britannicum An. mũdi 4019.
clàm veneno sustulit, nec multo post Agrippinam matrem suã ferro propalam, A nato Christo 57.
hanc illi gratiam non pro natiuitate solum referens, verumetiam quòd eius ar-
tibus ad imperiũ prouectus sit. Occidit & vxorem Octauiam, multosq; viros il- Nero Tyrannus.
lustrissimos, quasi coniuratos in suam perniciem. Sed de his rebus scribere super-
sedeo. non desunt enim qui res Neronis scripserunt: quorũ aliqui in gratiã eius,
vt bene de se meriti, veritatem neglexerunt: alij indulgentes suis odijs, tam impu-
dentibus mendacijs in eius famam debacchati sunt, vt merito damnandi sint in
historia. quos equidem non miror de Nerone mentitos, quando ne superiorum
quidem imperatorum gesta scribentes rationem veritatis habuerunt, quos tan-
to post nati nulla iusta de causa odisse poterant. sed istis veritatis contemptoribus
liceat vt libet scribere, quando delectari videntur hac licentia. nos verò quibus
propositum est à veritate nusquã discedere, quæ à nostro argumento aliena sunt
paucis attingimus: quæ verò nobis Iudæis acciderunt, ea non tanquã obiter tra-
ctamus, nè calamitatum quidem ac erratorum commemoratione vitiata.

Ergo ad res nostras narrandas reuertamur. Primo Neronis principis anno, Hedio & Ruffinus Cap. 11.
Regi Emesorum Azizo defuncto frater in principatu successit: minoris au- Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius.
tem Armeniæ dominium Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius à Nero-
ne accepit. Agrippa quoque idem princeps partem Galilææ donauit, iubens Ti- Agrippæ ditio ampliatur.
beriadã & Tarichæas parere eius imperio: additis his & Juliade trans Iordanem sitæ, agroq; eius habitato vicis XIIII.

CAP. VI.

Gesta Felicis Iudææ præsidis.

CÆTERVM Iudææ res prolabebãtur vsq; in deterius. tota enim Aliàs cap. 16.
referta erat latronum receptaculis, & magicis præstigiatoribus Felix latrones, Magos vulgiq; seducto. res supplicijs afficit.
imperitiq; vulgi seductoribus. quorum multos, sicut & latrones,
Felix quotidiè comprehensos afficiebat supplicijs: & in his Elea- Eleazarus Dinæi filius Romam missus.
zarũ Dinæi filiũ qui non mediocrem latronũ globum circa se ha-

An.mũdi4019. A nato Christo 57.

bebat dolo viuum in potestatem suam redegit: data enim ei fide quòd nihil mali esset passurus, persuasit, vt ad se veniret: moxq; vinctum Romam transmisit. cumq; odio prosequeretur Jonatham summum pontificem, vt admonitus ab eo sæpè de administrandis melius rebus Iudaicis, ne omnium erratorum inuidia publica in ipsum recideret, ad cuius preces Cæsar hunc procuratorem misérat, rationem excogitauit, qua liberaretur ab eius molestis interpellationibus. Graue enim est nocendi cupidis, si admoneantur crebrius. Qua de causa Felix amicũ Ionathæ fidissimum Doram Hierosolymitam genere induxit promissa pecunia, vt sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiam præsidis perfecit his artibus. Quidam quasi religionis ergò in vrbem ascenderunt sicis clam succincti sub vestibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominem. cuius facinoris, quia nemo vltor extitit, inuitati hac licentia sicarij per singula festa ventitantes, & tela celantes pari modo immixti turbis, alios confodiebant propter priuatas inimicitias, alios conducti pecunia, idq; non modo in reliquis vrbis partibus, sed in ipso templo etiã. nam & ibi interdũ ausi sunt cades patrare, ac si nihil hoc modo pietatem læderent. vnde fas est credere Deũ tanta impietate offensum auersatum esse Hierosolyma: temploq;, vt non amplius puro domicilio, Romanos induxisse purificaturos id flammis lustralibus: gentiq; cum liberis simul & vxoribus seruitutis iugum imposuisse, quo castigatiores redderentur hoc infortunio. Et vrbs quidem talibus incestabatur latrocinijs. Impostores autem & Magi, turbas illectas post se trahebant in solitudines, pollicentes se diuinitus ostensuros eis clarissima signa & prodigia: persuasaq; multitudo mox pœnas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedidit. Eodem tempore quidam ex Ægypto venit Hierosolyma vatem se esse profitens & plebi suadens, vt secuta se in montem Oliueti ascenderet, qui è regione vrbis ad quintum abest stadium, illic enim visuros suo iussu cadere Hierosolymorum mœnia, ita vt per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere: stipatusq; multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbam seductam ab Ægyptio: quorũ quadringentis occisis, ducentos viuos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incitabant populum, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium vicos direptos absumebant incendijs. Apud Cæsaream quoque inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore conditione volebant esse, quòd vrbis eius conditor Herodes Rex fuerit Iudæus genere: id Syri non inficiabantur quidem, sed aiebant vrbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullũ Iudæum habitasse inibi. Quæ res post peruenit ad cognitionem præsidum, correptisq; ex vtraq; parte tumultus autoribus affecerunt eos verberibus, atq; hoc modo seditionem cõpresserunt aliquandiu. rursum enim oppidani Iudæi freti diuitijs per contumeliam Syros lacessebãt conuicio. qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamen eò quòd plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebant in Iudæos conuicia. deinde ad lapides ventum est, ita vt multi vtrinq; vel sauciarentur vel caderent. penes Iudæos tamen fuit victoria. Felix autem, vt vidit contentionem progressam vsq; ad belli speciẽ, prosiliens rogabat Iudæos, vt desinerent: quibus nõ parentibus immisit armatos milites: multisq; cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorũ domos diuitijs refertas

Felix Ionathæ insidiatur.

Laniena.

Impostores & Magi.

Hedio & Ruffinus Cap. 12. Aliàs cap. 17. Pseudopropheta ex Aegypto Iudæos in Oliueti monte prodit.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. Aliàs cap. 18. Cæsareę inter Iudęos & Syros, de pari iure ciuitatis rixa.

An.mũdi 4020 A nato Christo 58.

refertas in prædam concesſit militibus. Iudæorum verò honoratiores ac modeſtiores ſibiipſis timentes rogauerunt Felicem vt militibus receptui caneret, parceret q; iam & reſipiſcendi facultatem concederet: id quod præſes indulſit eorum precibus. Per idem tempus Agrippa Rex ſummum Sacerdotium Iſmaeli contulit Phabei filio: & ipſi ſummi pontifices diſſidere cœperunt à ſacerdotibus & primatibus Hieroſolymitanorum ciuium, ſinguliq; incedebant ſtapati manu audaciſſimorum & ſeditioſorum hominum, conflictantesq; inter ſe mutuis certabant conuicijs & lapidationibus: nec erat qui compeſceret, quaſi vacante vrbe magiſtratibus. In tantum autem exarſit ſummorum pontificum impudentia, vt auderent ſeruos ſuos in areas mittere, qui auferrent debitas Sacerdotibus decimas, aliquotq; pauperiores è ſacerdotum ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum pollebat violentia ſeditioſorum quàm iuſtitia.

An. mũdi 4020 A nato Chriſto 58.

Iſmael Phabei filius Pontifex.

Pontificum cum Sacerdotibus diſſidium.

CAP. VII.

De Procuratore Porcio Feſto, & de ſicarijs.

CÆTERVM poſtquàm Felici ſucceſſor Porcius Feſtus à Nerone miſſus eſt, primores Iudæorum Cæſaream incolentium Romã profecti ſunt Felicem accuſaturi: dediſſetq; omnino pœnas iniuriarum quibus Iudæos affecerat, niſi Nero eum donaſſet Pallantis fratris precibus, qui tum in precio erat apud principem.

Aliàs cap. 19. Felix accuſatur.

Cæſarienſium etiam Syrorum duo præcipui, Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc verò Græcis epiſtolis ſcribendis præerat, magna pecunia corruperunt, vt impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudæis eius ciuitatis ius, hactenus commune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis poſtea calamitatum noſtrarum omnium cauſa orta ſunt. Iudæi enim Cæſarienſes vbi cognouerunt, quæ ſcripta ſunt, magis etiam perſtabant in ſeditionibus, donec initium belli conflatum eſt. Cum autem veniſſet in Iudæam Feſtus, offendit totam afflictam à latronibus vicos paſſim populantibus. quorum ferociſſimi appellati ſicarij tunc ad maximum numerũ excreuerant, vtentes gladiolis inſtar acinacis Perſici, incuruis quales ſicas Romani nominant, vnde latronibus ipſis cognomen eſt inditum, multorum cæde infamibus: qui, vt iam dictum eſt, feſtis diebus admixti turbæ vndiq; in vrbem confluenti religionis gratia, nullo negocio quotquot collibuiſſet tollebant de medio. aliquando etiam armati inuadebant inimicorum vicos, direptosq; tradebant incendio. Feſtus autem equeſtres & pedeſtres copias miſit contra quendam impoſtorem magum, qui homines poſt ſe trahebat in ſolitudinem, deceptos vanis promiſſis, quaſi ope eius incolumes euaſuri eſſent è malis omnibus. hi vniuerſi vnà cum ſeductore ab immiſſis militibus oppreſſi ſunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 14. Seditio Iudæorum.

Sicarij.

Feſtus impoſtorem magum cum aſſeclis opprimit.

Eodem tempore Agrippa Rex exſtruxit inſigni amplitudine domũ prope porticũ in regia Hieroſolymitana qua Aſſamonæorum fuerat, ſitam in edito loco vnde amœniſſimus proſpectus patebat contemplari vrbem volentibus, cuius voluptatis Rex cupidus è cubiculo ſpectabat quicquid circa templũ fieret. id vbi viderunt Hieroſolymitani proceres tulerunt indigniſſimè. neq; enim leges noſtræ concedunt ſpectari quid agatur in templo, præſertim ſacrificia. quamobrem altum parietem excitauerũt ſupra exhedram, quæ erat in interiore templo verſa ad ſolem occiduum. hæc non ſolum Regij triclinij proſpectum arcebat oppoſita, verumetiam occidentalis extra templum ſita porticus, vbi feſtis diebus Romani ſtationes habebant ad templi

Hedio & Ruffinus Cap. 15. Aliàs cap. 20. Domus ab Agrippa exſtructa proſpectu priuatur à Iudæis.

An. mũdi 4024. A nato Christo 62.

custodiam. quo facto tam Rex *offensus est, quàm Festus præses prouincia. qui etiã iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt, vt liceret sibi legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse viuere, si quid demoliretur de templi ædificijs. quo impetrato miserunt ad imperatorem decem ciues eximios, & Ismaelem summum pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietem, gratificatus in hoc vxori suæ Poppeæ piæ fœmina, qua pro Iudæis deprecatrix fuerat: qua decem illos viros redire permisit, Chelciam verò & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id postquam Agrippa resciuit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi Pont. filio.*

Iosephus Cabi Simonis filius Pontifex.

CAP. VIII.

De Procuratore Albino.

Albinus Iudææ Procurator.

Æsar autem de Festi morte accepto nuncio, Albinum in Iudæam misit præsidem. Rex verò Iosepho, iusso priuatam vitam agere, Sacerdotium eius dedit Anani filio, & ipsi vocato Ananoeodem quo pater nomine. Seniorem istum Ananũ aiunt fuisse omnium felicissimum, vt qui filios habuerit quinq;, omnes potitos summi Dei pontificio, cum prius ipse ad satietatẽ hac dignitate esset perfunctus: quod ad eam ætatem nulli antè summorum pontificum contigerat. Iunior autem Ananus, is quem nunc summũ pontificatũ accepisse diximus, audax erat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominũ genus apud Iudæos in iudicando est seueriſsimum, vt antè docuimus. Talis igitur cum esset, tempus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere, concilium iudicum aduocat: statutumq; coram eo fratrem Iesu Christi Iacobum nomine, & vnà quosdam alios, reos impietatis peractos lapidandos tradidit: quod factũ omnibus in ea ciuitate bonis & legum studiosis vehementer displicuit: missisq; ad Regem clàm nuncijs rogauerunt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem rectè egisse. Quidam etiam Albino occurrentes venienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius consensu aduocare concilium. horum verbis ille persuasus iracundè scripsit pontifici, daturũ sibi pœnas minitans: & Agrippa Rex *eam ob causam post tertiũ mensem ablatum ab eo pontificatum Iesu Damnei filio concessit. Albinus porrò, vt venit Hierosolyma, omnem curam & diligentiam adhibuit, vt pacaret prouinciam, interfectis multis sicarijs. Ananias autem pontifex indies apud populum celebrior fiebat & carior, honorabaturq; ob liberalitatem ab omnibus: quotidieq; Albinum donis venerabatur & summum pontificem. Sed habebat seruos pessimos, qui adiuncto sibi audacissimo quoq; obeuntes areas vi auferebant sacerdotum decimas, pulsantes eos, qui cunctarentur reddere. alij quoque pontifices faciebant similia, nemine valente compescere: multiq; Sacerdotum, quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At sicarij die festo, qui tum superuenerat noctu vrbem ingressi viuum ceperunt scribam ducis Eleazari. is erat Ananiæ pontificis filius. hunc vinctum abduxerũt, ac deinde miserunt ad Ananiam, qui eorum nomine promitteret scribam dimittendũ, si pater Albino persuaderet, vt ex eorũ numero decem captiuos solueret: tum Ananias vrgente necessitate ab Albino impetrauit qua latrones illi postulauerãt, id quod maiorũ calamitatũ fuit initium. Latrones enim semper aliquã artem comminiscebãtur, qua*

Ananus, Anani filius, Pontifex.

Ananus quinq; filios summi Dei Pontificio potitos habet.

Hedio & Ruffinus Cap. 16. Alias cap. 21. Iacobus frater Domini lapidatur.

☞

An. mũdi 4025. A nato Christo 63.

Ananus apud Albinũ accusatus.

Iesus Damnei Anano Pontifici succedit.

Sacerdotum decimas vi quidam auferunt.

qua ex Ania cognatis quempiam interciperent, nec prius dimittebant quàm è suis aliquot reciperent: auctiq; denuò magno numero & recepta audacia, totam eam regionẽ vastabant. Hoc tempore Agrippa Rex prolatis pomœrijs Cæsarea qua Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorem vocauit eam Neroniada: & theatrum apud Berytios impendijs magnis exædificatum ornauit spectaculis annuis, assignata in eum vsum ingenti vi pecunia. Frumẽtum enim donauit ei populo, & oleum viritim distribuit: totamq; eam vrbem ornauit statuis passim dispositis atq; expressis ad antiqua clarorum artificum archetypa imaginibus: & omnia penè sui regni ornamenta in eam ciuitatem transtulit: vnde magnam sibi apud subditos parauit inuidiam, quòd suos spolians externam vrbem excoleret. eodem Rege iubente Iesus Gamalielis filius in summo Pontificatu successit Iesu Damnei filio non libenter sibi cedenti, vnde natũ est inter vtrunq; dissidium. adscitis enim globis audaciũ iuuenum sæpè à conuicijs prorumpebant ad lapides. Sed inter alios eminebat Ananias ex amplis facultatibus largitione plurimos sibi reconcilians. Costobarus quoq; & Saulus suam quisq; circa se manum habebat sceleratorum hominum, orti genere regio, & propter Agrippæ cognationem fauorabiles, alioqui violenti & ad spoliandos infirmiores promptissimi. atq; ex illo maximè tẽpore labare cœpit nostra Respub. & indies in deterius ruere. Porrò Albinus audito Gessium Florum sibi successurum venire, videri volens gratificatus Hierosolymitanis ciuibus, productis vinctis, quotquot erant in manifestè capitali culpa, iussit interimi: reliquos qui leuioribus de causis coniecti erant in vincula, reductos in carcerem pecunijs mulctatos dimittebat alium post alium. atq; in hunc modũ vacuato vinctis carcere Iudæa repleta est latronibus. Interea Leuiticæ tribus homines quorum erat sacros hymnos in templo canere, adito Rege induxerunt eum precib. vt aduocato concilio decerneret eis vsum stolæ linea, quæ tum solis erat concessa sacerdotibus. hanc enim nouationem pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriam. neq; frustra fuit eorum postulatio. Rex enim de concilij sententia permisit hymnorum cantoribus, vt deposito priore habitu, lineum vt voluerunt sumerent. Aliam etiam eiusdem tribus partem addictam templi ministerijs, ipsorum precibus motus permisit sacros hymnos canendos edisc ere: quæ omnia fiebant contra instituta legis patria, nunquam violata absq; piaculo. Iam absolutum erat & templi ædificiũ. Populus igitur cum videret esse in ocio circiter octodecim opificum millia, solitorum hactenus in templo ex operarum mercedibus victum quærere, nolensq; sacram pecuniam repositam habere, ne quando præda Romanis fieret, simulq; opificibus inde prouisum cupiens: quod vel vna hora operato statim merces repræsentaretur: suasit Regi vt orientalem instauraret porticũ. ea templi extima claudebat profunda valli & angusta imminens, ac proinde subnixa muro quadringentos alto cubitos, saxis constructo quadratis valde candidis: eratq; cuiusq; saxi longitudo cubitorũ viginti, sex verò altitudo: opus Solomonis Regis qui primus integrum templum condidit. Rex autem cuius cura Claudia Cæs. fabricam templi commiserat, reputans quodcunq; opus demoliri facilè, reparari difficilè, maximè talem porticum egentem & tempore longo & pecunijs plurimis, non annuit populi precibus: sed vrbem candido saxo consternere si liberet non vetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio Pontificatum abrogatum concedit Matthiæ Theophili filio, quo Pontifice Iudaicum bellum habuit initium.

An. mun. 4026 A nato Christo 64.

Latrones Ananię cognatos captant.

Cæsarea Philippi ab Agrippa Neronias appellata.

Beritij ab Agrippa multis donis affecti.

Iesus Gamalielis filius Pontifex.

Ananias, Costobarus & Saulus ad spoliandos infirmiores promptissimi.

Hedio & Ruffinus Cap 19. alias 22. Albinus vinctos interimit.

Leuiticæ tribus hominibus Agrippa lineæ stolæ vsum decernit.

Templi ministris Agrippa hymnos sacros canere permittit.

Iudæum populus Regi vt orientalem instauraret porticum suadet.

Matthias Theophili filius Pontifex.

An. mũ. 4026. A nato Christo 64.

Hedio & Ruffinus Cap. 18.

Pontificum in populo Iudaico numerus & ordo.

Aaron eiusq; progenies.

Põtifices in vniuersum octuaginta tres.

Conueniens videtur præsenti historiæ narrare de Pontificibus, quæ origo eorum, & qui ad hunc honorem admittantur, & quot vsque ad finem eius belli fuerint. Primus igitur omnium hoc Dei sacerdotium gessisse fertur Mosis germanus Aaron Pontifex: quo defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteritati mansisse hunc honorem perpetuum. vnde consuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminem Dei Pontificem fieri nisi descendentem ab Aaronis sanguine, nec eam dignitatem concedi vel Regibus oriundis alio genere. Fuerunt igitur vniuersi à primo Aarone vsq; Phanasum, quem belli tempore seditiosi declarauerunt Pontificem, LXXXIII. *numero, horum* XIII. *præfuerunt sacris ab eo tempore quo primum in deserto Moses erexit Deo tabernaculum, vsq; dum in Iudæam ventum est, vbi Deo templum ædificauit Rex Solomon. nam à principio Pontificibus non succedebatur nisi mortuis: deinde viuentibus etiam subrogari cœperunt alij. Itaq; hi* XIII. *cum essent duorum Aaronis filiorum posteri, per continuatas successiones hoc honore potiti sunt: sub his primò penes optimates administratio fuit Reipublicæ, post ad monarchas, postremò ad Reges transiit. ex quo autem die patres nostri ductu Mosis Ægyptum sunt egressi, vsque ad templum à Solomone Rege conditum, elapsi sunt anni* DCXII. *post* XIII. *illos Pontifices alij* XVIII. *secuti sunt à tempore Solomonis Regis sibi succedentes vsque dum Nabuchodonosor Babyloniorum Rex contra nostram vrbem expeditione facta templum incendit, & translata tota gente Babylonem, Iosedecum quoque Pontificem illò abduxit. horum Pontificatus tempus* CCCCLXVI. *annorum fuit, mensium sex, dierum decem, Rempublicam Iudæorum gubernantibus Regibus. post septuagesimum autem Babylonicæ captiuitatis annum Cyrus Persarum Rex dimissis Babylone Iudeis, & reuersis in antiquam patriam permisit templum denuò condere, quando Iesus Iosedeci filius assumpsit summum sacerdotium. Hic & eius posteri quindecim vniuersi vsq; ad Regem Antiochum Eupatora statum Reipub. popularem rexerunt per annos* CCCCXIIII. *Caterùm iam dictus Antiochus cum suo duce Lysia primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum vita simul priuauit & sacerdotio, repulsoq; à successione eius filio, Iacimum constituit summum Pontificem, natum quidem ex Aaronis progenie, sed non ex eadem familia. quamobrem Onias defuncti Onia Pontificis filius nomine patrem referens, in Ægyptum profectus & insinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatræ eius coniugis amicitiam, persuasit eis vt in Heliopolitica præfectura Deo templum instar Hierosolymitani extruerent, seq; illic Pontificem constituerent: de quo templo sæpè aliâs diximus. Iacimus autem triennio in Pontificatu exacto mortuus neminem successorem habuit, sed per septennium sine Pontifice mansit ciuitas. Dein postquam Assamonæorum familiæ Principatus nostræ gentis est creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerunt summum Pontificem, qui septennio toto præfuit. quo per insidias Tryphonis sublato è viuis, frater eius Simon obtinuit id sacerdotium. cui dolo generi oppresso inter epulas, filius Hyrcanus in honore successit. eum cum per vnum & triginta annos gessisset, iam decrepitus successori Iudæ reliquit suo filio, qui alio nomine Aristobulus est dictus. huic frater hæres fuit tàm regni quàm sacerdotij, postquam ille sumpto tum primum diademate vnum annum vtraq; dignitate potitus est. Is nomine Alexander & ipse regnum coniungens Pontificatui cum viginti septem annis præfuisset rebus Iudaicis moriens*

riens Alexandræ vxori permiſit deligendi Pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactoq; in regia poteſtate nouennio è viuis exceſſit: quo toto tempore Hyrcanus eius filius Pontificatum tenuit. nam poſt matris obitum Ariſtobulus frater moto bello victum Pontificem ad priuatam vitam redegit, & ſibiipſe regnum ſimul vſurpauit ac ſacerdotium: exactisq; in vtraq; dignitate tribus annis & totidem menſibus, cum ſuperueniens Pompeius vi cepiſſet Hieroſolyma, à victore vinctus Romam miſſus eſt cum liberis: & Hyrcanus reſtitutus in Pontificatum, principatũ quoq; ſuæ gentis accepit, ſed abſq; diademate: præterq; priores illos nouem, per alios XXIIII. annos ſummum ſacerdotium obtinuit. Poſt quos completos Barzapharnes & Pacorus dinaſtæ Parthorum traiecto Euphrate bellum Hyrcano inferunt, eoq; viuo abducto Ariſtobuli filium Antigonum Regem conſtituunt: qui poſt tres annos & totidem menſes expugnatus ab Herode & Soſio, apud Antiochiam iuſſu Antonij dedit ſupplicium. Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Aſamonæo genere creauit Pontifices, ſed eum honorem quibuſuis ex ſacerdotum ordine conceſſit etiam obſcuris, abſque vno Ariſtobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotem, & Mariammes ſuæ vxoris fratrem, ob fauorem populi & Hyrcani aui memoriam ſummo ſacerdotio dignatus eſt. deinde veritus ne omnes in illum eſſent propenſiores, apud Hierichuntem arte necauit natantem in piſcina vt ſuprà diximus: neq; poſtea vlli ex Aſamonæorum poſteritate hoc ſacerdotium committere voluit. idem fecit in ordinandis Pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui poſt illum cum poteſtate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu vſq; in diem qua templum & vrbs, incendente Tito, cõflagrauit, Pontificatum geſſerunt, in vniuerſum numero viginti octo: tempusq; eorum ſacerdotij centum anni & ſeptem inſuper: quorum aliqui ſub Herode fuerunt & Archelao huius filio: defunctis autem his penes optimates fuit Reſpub. collocatis in eius faſtigio Pontificibus: de quibus hactenus dixiſſe ſufficit.

An. mũ. 4026. A nato Chriſto 64.

Ariſtobulus ab Herode interfectus, ſuprà lib. 15. Cap. 3.

CAP. IX.

Quomodo Florus Albini ſucceſſor tantis Iudæos affecerit iniurijs, vt coacti ſint arma ſumere.

GESSIVS *autem Florus Albino ſucceſſor à Nerone miſſus plurimis Judæos repleuit calamitatibus. is Clazomenius erat genere, adduxitq; ſecum Cleopatram coniugem non minus improbam, per quam vt Poppeæ Auguſtæ amicam, Iudææ adminiſtrationem impetrauerat. adeò verò poteſtate violenter abuſus eſt, vt Albinum Iudæi deſiderarent quaſi beneficum. nam ille quantum poterat clàm erat malus & nocens: Florus contrà quaſi oſtentandã miſſus malicià, publicè traducebat noſtræ gentis iniurias, nihil ſibi ad ſummam in rapinis & ſupplicijs iniquitatem reliquum faciens. erat enim inflexibilis ad miſericordiam, nullis vnquam lucris ſatiabilis, vndecunq; parua æquè captans ac magna, vt etiam latronum eſſet particeps. multi enim illum quæſtum exercebant ſecuri de incolumitate, quam ab eo redimebant deciſis prædarum partibus: adeoq; nullus erat iniuriarum vel modus vel finis, vt miſeri Judæi non ferentes rapacem latronum inſolentiam cogerentur laribus relictis & patrijs ceremonijs ad exteros fugere, iudicantes vbiuis etiam apud barbaros ſe viuere poſſe commodius. Et quid multis verbis opus eſt? Bellum contra Romanos ſuſcipere ſolus Florus*

Geſſius Florus Iudææ procurator. An. mũdi 4028 A nato Chriſto 66. Geſſius Florus prior Albino.

An. mūdi 4030 A nato Christo 68.

Florus belli Iudaici causa.

Initium belli Iudaici.

Antiquitatum Iudaicarum Epilogus.

Florus nos compulit, malens semel vniuersos quàm paulatim perdere. Itaq; secundo anno postquam is venit procurator in prouinciam, duodecimo verò Neronis imperij, bellum id cœptum est: quo tempore quanta vel coacti fecimus, vel perpessi sustinuimus, exactè cognoscere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello Iudaico. atq; hic dicendi finem faciam de antiquitatibus, quas belli argumentum sequitur. Præsentis autem operis textus continet totum illud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum: quaq; per tot secula Iudæis vel in Ægypto obuenerunt vel in Palæstina cateraq; Syria, tum quas clades ab Assyrijs & Babylonijs accepimus, quóue modo tractati simus à Persis & Macedonibus, & postremò à Romano populo. his enim omnibus accuratè descriptis etiam Pontificum successiones recensuimus continuatas per annorum duo millia. pari diligentia Regum quoque res ordine tradidimus, & status Reipublicæ monarcharumq; potentiam, per omnia secuti autoritatem sacrorum voluminum, ita vt à principio sumus polliciti. ausimq; addere quòd nemo alius scriptor, Iudæus, externúsve potuisset hoc argumentum tanta fide Græcis hominibus prodere. ego enim tribuliumm eorum confessione disciplinas patrias egregiè calleo, Græcanicæ quoque literaturæ non sine profectu dedi operam, quamuis exquisitam pronunciandi rationem assequi per patriam consuetudinem non licuit. nostri enim homines non suspiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas, quod studium profanum apud eos habetur & seruis communè cum ingenuis. solos autem sapientes suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarum literarum tantam assecuti sunt peritiam, vt eas etiam interpretari valeant. qua in re cum multi collocarint operam, vix vni successit atq; alteri, quibus mox dignum præmium contigit.

Iosephus Hebraicæ & Græcanicæ literaturæperitus.

Hoc volumen scriptum est anno mundi 4057. à nato Christo 95.

Fortassis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere gestisq; per totam vitam rebus pauca exponere, dum adhuc supersunt qui vel attestari possunt vel coarguere: atque ita concludetur harum antiquitatum tractatio comprehensa viginti voluminibus, versuum verò sexaginta millibus. Quòd si Deus concesserit, compendio rursum referam belli casus & quæ nobis in præsentem vsq; diem euenerunt, quæ incidit in decimum tertium annum Principatus *Domitiani Cæsaris, ætatis verò meæ sextum & quinquagesimum. Promisi etiam scripturum me quatuor libros de Iudæorum opinionibus, quæ habent de Deo eiusq; essentia, & de legibus, quare per eas alia liceat nobis facere, alia non liceat.*

FLAVII

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises ici volontairement.

INDEX RERVM ET VERBORVM IN HOC FLAVII IOSEPHI OPERE MEMORABILIVM fidelissimus ac locupletissimus.

A

AARON *mortuus.* 95.
Aaronis virga germinat. 94.
Aaronis filij. 78.
Aaroni Mosis fratri sacerdotiũ confertur à Deo. 78.
Ab Athenienſibus honor Hyrcano habitus. 409.
Abraham Lothum captum cũ Sodomitis reducit. 18.
Abrahamus primus verbi diuini concionator. 16.
Abrahamus egregius Aſtronomus. 17.
Abrahamus AEgyptios religionem docuit & artes. 17.
Abraham moritur ætatis anno 175. 25.
Abrahami obedientia. 22.
Abrahamo Deus progeniem eius malos vicinos in AEgypto habituram prænunciat. 18.
Abaneth. 75.
Abel à Cain interfectus. 6.
Abdagaſus Aſinaum interficere vult, quod Artabanus permittere recuſat. 541.
Abdon Iudex. 138.
Abdemonus. 881.
Ab Apione quædam valde frigida conſcripta. 895.
Abia ad Hebræos oratio, qua deſertionem & impietatem eis exprobrat. 243.
Abenerus Neri filius Sauli filium Ieboſthum populi Regem conſtituit. 185.
Abenerus contra Iudæ tribum copias educit, cui Ioabus cum vniuerſo Dauidis exercitu occurit. ibid.
Abenerus apud ſeniores populi, præfectos q militiæ, vt ad Dauidem deſciſcerent, loquitur: 186.
Abnerus à Dauide comiter exceptus, amicè dimittitur. 187.
Abenerus ad Dauidem in Hebronem mittit legatos, qui ſuo nomine fœdus cum eo ferirent. 186.
Abenerus in fugam conuerſus, Aſael trucidat. 185.
Abeſalomus ſororẽ Thamaram ſolatur. 200.
Abeſalomus vindictæ opportunitatem exſpectat. ibi.
Abeſalomus patrem ac fratres ad ſolenne conuiuium inuitat, & Ammonem, vino ſepultum trucidari curat. ibid.
Abeſalomus reductus patris Dauidis conſpectum deuitare iubetur. 201.
Abeſalomus patris ſui affectat regnum aſtutè ſatis & callidè. 201.
Abeſalomus Rex ab vniuerſis ſalutatur. 202.
Abſalomus Iordanem trajcit. 205.
Abſalon callidè per mulierem à Ioabo ſubornatam reuocatur Hieroſolyma. 200.
Abſalomi Hieroſolymis nati liberi. 201.
Abſalomi columna marmorea. 206.
Abias contra Ieroboamum exercitum collegit. 243.
Abias victoria potitur. 243.
Abigea Nabali vxor muneribus Dauidẽ placat. 176.
Abiathar manus Sauli elapſus, Dauidi patris & ſacerdotum nũciat eadem. 173
Abiatharus ſacerdotali honore priuatur. 220.
Abilamarodachus Iechoniam è vinculis dimittit. 302.
Abimelechus ſeptuaginta nouem fratres interficit. 135.
Abimelechus Thebas capit. 136.
Abimelechus in Sicimitas mouet. 136.
Abimelech Iſacum inuidia motus expellit. 26.
Abimelech amicitiam renouat cum Iſaco. 26.
Abimelech amore Saræ captus. 20.
Abilmelechum mulier ferit, & armiger eum occidit. 137.
Abimelechum Sicimitæ expellunt. 136.
Abiſæus. 212.
Acerræ. 227.
Achas quintus ex fratribus antequam protrahi iuberetur, in medium prorumpit. 928.
Achabus & Ioſaphatus in Syros mouent. 255.
Achabus in prælio vulneratus, moritur. 256.
Achabus ob dimiſſum ab ipſo Adadum taxatur. 253.
Achabus in gratiam recepto Adado fœdus cum eo facit. 253.
Achabus Eliam quærit. 248.
Achabi ſeptuaginta liberi Samariæ trucidati. 268.
Achabi pœnitentia. 251.
Achabi cruorem canes iuxta Eliæ prædictionem lambunt. 256.
Achabum Elias impietatis accuſat. 248.
Achazes aurum & argentum templi, Damaſcum Aſſyriorum Regi defert. 279.
Achazes Syrorum Deos, templo Hieroſolymorum clauſo colit. 279.
Achazæ impietas. 278.
Achazæ mors. 279.
Achar quædam ex præda contra Dei mandatum abſcondit. 118.
Achor ſorte deprehenditur & punitur. 118.
Achia propheta Hieroboamum decem tribuum Regem futurum oſtendit. 237.
Achimelechi proditionis à Saulo inſimulati apologia. 172.
Achitophel Abeſalomo vt cum paternis pellicibus congrederetur ſuadet. 203.
Achitophelis conſilio ſuadentis Dauidem bello proſequendum Chuſim ſe opponit. 203.
Achitophel, ſuo conſilio explоſo, laqueo ſibi vitam finit. 204.
Achitophel ad Abeſalomum deficit, cuius conſilia ne ſuccedant, Dauid precatur. 202.
Acmes literæ ad Antipatrum. 500.
Accuſatio & epiſtola falſæ Legatorum contra Ioſephũ. 602.
Adar, Martius. 361.

Adadus Damasci & Syrorũ rex à Dauide prælio vincitur. 193.
Adamus iram Dei deprecatur. 5.
Adami & Euæ lapsus. 5
Adami pœna. 6.
Adami ætas 930. anni 8
Adamum Deus alloquitur. 5.
Aderus Solomoni infensus. 236
Aderus in Aegyptum profugit. ibid.
Aderus Pharaonem vt sibi in patriam reuerti permittat, orat. ibid.
Aderus in Idumæam reuertitur, inde in Syriam se confert. ibid.
Ad mortẽ nati sumus, eamq; fugere ne fortissimi quidem possunt. 868.
Ad Alexandrum sex millia hominum confluunt. 391
Ad Lothum angeli diuertunt. 19.
Ad Manethonis de Moyse maledicta responsio. 892.
Ad Deum respicientibus eiq; vim fidentibus pietatis fructus integer manet. 570.
Ad Anilæum, ingens perditorum hominum multitudo confluit, qui Babylonios inuadunt. 543.
Adhortatio ad contemnendam mortem, à tempore & rei statu desumpta. 867.
Adhortatio ad considerationem auxilij & beneficij Dei Israelitis exhibiti. 157.
Adiabenorum magnates cum Abia Arabum rege cõtra Izatem fœdus faciunt. 572.
Adiutores Solomonis in templo exædificando. 214.
Adonias cum Abisace coniugium expetit. 219.
Adonias interficitur. 220.
Adonias ex conuiuio se proripiens ad altaris cornua confugit. 216.
Adonias affectat regnum. 214.
Adulterij leges & Zelotypiæ. 83.
Adulteræ accusatio contra Iosephum. 38.
Agar Saram contemnit. 19.
Agatharchidis de Iudæis testimonium. 886.
Agrippa ad Flaccum Syriæ Præsidem se confert. 528.
Agrippa quàm Herodes Iudæis magis fauet. 564.
Agrippa per Marsyam à Proto pecuniam mutuatur. 528.
Agrippa dum Herennius Capito pecuniam ab eo extorquet noctu Alexandriam nauigat. 528.
Agrippa cum alijs aliquot ad Claudium mittitur. 559.
Agrippa Hierosolymis Hecatonbem immolat. 463.
Agrippa ab Agrippina, vt Claudius Iudæorum causas cognoscat, precibus obtinet. 576
Agrippa senatui suam sententiam exponit. 559.
Agrippa Fortunatum libertum cum muneribus & literis contra Herodem ad Imperatorẽ mittit. 537.
Agrippa à Lesbo digressus. 466.
Agrippa ab Antonia Germanici & Claudij matre trecenta millia mutuo petit. 529.
Agrippa Iudæis ædium tributum remittit. 563.
Agrippa Agrippæ filius. 566.
Agrippa Marso Syriæ Præsidi dum quinque reges ad se venientes discedere iubet, infensus. 565.
Agrippa in theatro Deus consalutatur, Bubonem videt, & vt Germanus prædixerat, quinto die moritur. 567.
Agrippa quamdiu vixerit & regnauerit. 566.
Agrippa domum præaltam exstruit vnde tuncta quæ circa templum fierent contemplari poterat: Iudæi altiorem parietem excitant qui regis prospectum arcet, & apud Neronem Poppeæ precibus illum illa sum impetrant. 579.
Agrippa Tiberiade habitat. 528.
Agrippa in Italiam Puteolis, inde ad Tiberium Cæsarẽ peruenit. 529.
Agrippa ad audiendum Eutychum instat, quo facto propter verba quædam ei vincula sunt iniecta. 530
Agrippa Alexandriæ pecuniam mutuatur. 528.
Agrippa Iudæorum immunitatem confirmat. 466
Agrippa Berytiam ciuitatem eximijs ornamentis honorat. 565.
Agrippa terrestri itinere Ephesum peruenit. 464.
Agrippa in Asiam missus. 456.
Agrippa sex menses in custodia seruatus. 532.
Agrippa in suum regnum nauigat. 534.
Agrippa Romæ degens ob liberalitatem immodicam ad inopiam redactus. 527.
Agrippa Hierosolymorum muros permunit. 564.
Agrippæ ditio ampliatur. 577.
Agrippæ Herodes Antipatrum Romam ducendũ tradit. 468.
Agrippæ Germanus quidam fortunam florentem & vitæ terminum prædicit, 531.
Agrippæ liberi superstites. 566.
Agrippam Herodes apud Sinopen Ponticam vrbem offendit, & ab eo honorifice excipitur. 463.
Agrippam Caius Tetrachiæ regem constituit 534.
Agrippina Messalina & Petina Claudij vxores. 577.
Agrippium. 650.
Aggæus & Zacharias propheta. 314.
Ain expugnata atque combusta. 119.
Albinus Iudææ procurator. 580.
Alcimus siue Iacimus pontifex. 359.
Alcimus pontifex cum perfugis Iudã apud Demetriũ accusat. 359.
Alcimus popularem auram sibi concilians, eos qui sunt Iudæ partium occidit. 360.
Alcimus Iudam apud Demetrium accusat. 360.
Alcimus Pontifex mortuus. 361
Alexander in templo Hierosoly: sacrificans, vaticinio de ipso Danielis ostenso maximam Iudæis libertatẽ concedit. 330.
Alexander Aristobuli filius contra Hyrcanum magnam manum congregat. 626.
Alexander & Aristobulus crebrò matrem implorãt, id quod Herodis animum succendit. 655.
Alexander Herodi parenti Eunuchus corrumpit, & quod regni sit futurus successor prædicat. 656
Alexander ad DCCC crucibus suffigi & in eorundem conspectu vxores & liberos trucidari iubet. 392.
Alexã. Thracida cognomẽ apud Iudæos inuenit. 392.
Alexander in vinculis quatuor libros aduersus inimicos conscribit. 657.
Alexander Ptolemæo, vt Zoilũ tolleret persuadet. 388.
Alexander. 897.
Alexander quartano febriũ recursu fatigatur. 622.
Alexander suo & fratris nomine parentis accusationem diluit. 469.
Alexand. Hierosolyma obsidere volẽs, pontificẽ obuiã euntem honorifice excipit, ob visionem eodem habitu ante oblatam. 330.

Alexander cum Demetrio armis decernit, cunctosq; conductitios milites amittit. 391.
Alexander & Aristobulus omnes lachrimis etiã parẽtem accusatorẽ ad misericordiam commouẽt. 460.
Alexander à Iudaeis bello petitus, potentissimos eorum in Bethoma oppugnat. 392.
Alexander coniugi quomodo secure regnare possit, ostẽdit. 394
Alexander Aristobuli filius ad defectionẽ Iudaeos iterum reducit. 628.
Alexander Polyhistor. 24.
Alexander & Aristobulus à Salome ac Pherora ad cõiuicia illecti, apud Herodem traducuntur. 466.
Alexander obiecta crimina non inficiatur, sed per scriptura parenti structas insidias fatetur, quarum Pheroras, Salome, Ptolemaeus, & alij regis fidelissimi participes essent. 479.
Alexander per sex annos quinquaginta millia Iudaeorum interfecit. 620.
Alexander ad Praefectum arcis Alexandrij, vt se reciperet, scribit. 484.
Alexander Herodi quod ab Archelaum discedere decreuit, fatetur. 484.
Alexander victoriam ab Theodoro amittit. 620.
Alexander 100000. peditum & 1500. equitum congregat. 626.
Alexander Ionathan in suas partes traducere conatur pontificatum deferendo. 367.
Alexander Aristobuli filius principatum inuadit. 405.
Alexander Antiochi Epiphanis filius in Syriam veniens, Ptolemaidem occupat. 366.
Alexander rex Syriae Cleopatram Philometoris filiam ducit. 370.
Alexander & Aristobulus in quib. peccauerint. 489.
Alexander ad Ptolemaidem exercitum ducit, eamq; oppugnat. 388.
Alexand. in conflictu cũ Antiocho Grypho caesus. 383.
Alexander alterum fratrum interficit, alterum in honore habet. 388.
Alexander à Gabinio victus. 405
Alexander dona Ionathae mittit. 371.
Alexander post obitũ Philippi Macedonum rex. 328.
Alexander cum hostibus praelio decertat, & sex millia militum amittit. 626.
Alexander ab armis requiescit. 621.
Alexander & Aristobulus Sebaste strangulati in Alexandrium sepeliuntur. 488.
Alexander cum Obada regi Arabum congressus totũ exercitum amittit. 620.
Alexander Arabiae & Amathunti castello bellum infert, illudq; captum funditus eruit. 620.
Alexander Lysimachus Alabarcha. 561.
Alexandri & Aristobuli impatientia. 475.
Alexandri victi in Arabiam fuga, & caedes. 572.
Alexandri cum Demetrio pugna & victoria. 368.
Alexandri copias Arabum Rex in fugam vertit, maximamq; partem trucidat. 621.
Alexandri familia magnum infortuniũ incurrit. 396
Alexandri morbus. 393
Alexandri mors. 394.
Alexandrum quidam quod Romã cõtra parentem ad amicos literas miserit, accusat. 478.
Alexandrum filium Herodes timet. 656
Alexandrum, Aristobuli fratrem Regina Regem constituit, qui è vestigio crudeliter agit. 620.
Alexandra Pharisaeis vltro paret. 622.
Alexandra, Alexandri cõiunx pietatis opinione principatum obtinet. 622.
Alexandra Herodi suspecta obseruatur. 435.
Alexandra in Aegyptum aufugere cogitat, insidiae vero Herodi patefiunt. 436.
Alexandra sese excusat & Herodi reconciliatur, dum Pontificatum filio promittit. 425.
Alexandra Iudaeis castellorum custodiam credit. 395.
Alexandra, Herode absente, vrbis arces in suam potestatem redigere conatur. 449.
Alexandra Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli Regis filij, Cleopatra vt Pontificatum filio suo petat ab Antonio scribit. 434.
Alexandra Hyrcanum patrem solicitat, & vt à Malcho tutelam peteret, monet. 444
Alexandra moritur, & Hyrcanum regni successorem constituit. 623.
Alexandra Cleopatrae Herodis insidias, & filij miserabilem interitum, indicat. 437.
Alexandra interfecta. 450.
Alexandra Damascum nulla re memorabili gesta, capit. 622.
Alexandra indecore se filia criminis non consciam vult ostendere. 449.
Alexandrium & alia castella diruta. 404.
Alexandri mater. 404.
Alexandriae pars ora maritima. 897.
Alani mediam terram praedandi causa peruadũt. 861
Allus Caesaris libertus Agrippae mutuo dat pecuniã. 529
Altare & vasa ad illud pertinentia. 227.
Altare aereum. 228.
Altitudo, longitudo, & latitudo templi. 225.
Amalecita Dauidi Regem Saulum casum nunciat, & eius cadis argumenta armillas aureas & insigne regium affert. 184.
Amalecitae monent in Israelitas. 66.
Amalecitarum rex Samuelis iussu interficitur. 162.
Amalecitarum gens expugnata & incensa Sicella, praedam abegerunt. 181.
Amalecitas internecione delendos praedictio. 68.
Amalecitas plectendos. 112.
Amalecitas fundunt fugantq; Israelitae. 67.
Aman ab omnibus, exceptis Iudaeis, adoratur. 321.
Aman odio & consilijs eius in Iudaeos in conuiuio patefactis, suspenditur. 325.
Amor multitudinis erga Iosephum. 603.
Amos rex Iudae impius. 287.
Ammanitarum spolia. 258
Amnon morbum simulans, patrem vt sororem ad se mittat, petit. 199
Amnon sorori vt sui copiam faceret, suadet. ibid.
Amnon sororem reluctantem per uim opprimit, mox exosam & fastiditam extrudit. ibid.
Amnon Dauidis filius, Thamaram Absolonis sororem deperiens, in morbum incidit. 199.
Amanis facultates Mardochaeo dantur. 326.
Amonius & Caesar cum Herode in Capitolium ascendunt. 423.
Amanis in Mardochaeum odium. 324.
Ammanitae exterorum societate mercede impetrata in Dauidem copias parant. 195.

Ammanita & confœderati ſeipſos inuicem trucidant. 258.
Amplitudo Iudæa. 88.b
Ampliatio regni Iſraeliticus. 275
Amarinus Rex Iſraeliticus. 246
Amarames futurus Moſis parens Deum orat pro Hebræis. 50
Amarinus moritur, eiq; Achabus filius in regno ſuccedit. 241.
Amoræos Hebræi fundunt fugantq; 96.
Amoræorum terræ ſitus. 97.
Amaſias à propheta propter Idolatriam reprehenditur. 274.
Amaſias Rex Hieroſolymitanus. 273.
Amaſia ab Iſraelitarum Rege captus : Hieroſolyma diruta & templum ſpoliatum. 275.
Amaſiæ Hieroſolymorum Regis in Ioam Iſraelitarũ Regem expeditio. 274.
Amaſiæ de Idumæis victoria. 274.
Amaſiæ cædes. 275.
Amathus diruta. 391
Amathenorum Rex Dauidis ſocietatem petit. 193.
Ananias Nebedæi filius, Camydæ pontifici ſuccedit. 574.
Ananias Coſtobarus & Saulus ad ſpoliandos infirmiores promptiſſimi. 581.
Ananias vnus ex legatis, vir malus & maleficus. 602.
Ananias, Ananus, Cumanus, Celer alijq; nonnulli Romam miſſi. 576.
Ananus apud Albinum accuſatus. 580.
Ananus quinque filios ſummi Dei pontificio potitos habet. 580.
Ananus Sethi filius in Ioazari pontificis locum ſurrogatus. 519.
Ananelo Herodes dat ſummum ſacerdotium. 434.
Ananelo Herodes pontificatum abrogat. 435.
Anna Helcanæ vxor liberos à Deo petit. 145.
Anaxagoras. 913.
Anchus ſecum Dauidem contra Hebræos educit, qui à Paleſtinorum Ducibus reprobatur. 181.
Anchus Dauidem remittit. ibid.
Anchus Dauidem cum ſexcentorum cohorte euocat. 178.
Ancillas ingenui non ducant. 108.
Angelus Dei occurrit Agar. 21.
Angeli Abrahamo filium naſciturum nũciant, & delendos Sodomitas. 19.
Anni ætatis & regiminis, item virtutes & diuitiæ Dauidis. 218.
Annibas ſupplicio affectus : Amaramus & Eleazarus in exilium miſſi. 568.
Anilæus ob vxoris Idololatriam à Iudæis obiurgatus quendam confodit. 542.
Anilæus in Mithridatis vicos cum exercitu impetũ facit, eumq; noctu opprimit, & captum ſecum abducit. 542.
Anilæus Parthorũ Ducem trucidat eiusq; vxorem ducit. 541.
Anilæus à Mithridate fugatus. 543.
Anilæum Babylonij ad ſupplicium depoſcunt, qui oppreſſus interficitur. 543.
Anima mortali corpore vincta. 866.
Animus Herodis hypocriticus. 437.
Annius Minucianus. 547.
Annius Rufus Iudæa præſes. 520.
Annona caritas in Ægypto. 48.
Annona caritas principatu Claudij. 88.
Annus iobelus. 84.
Ananus apud Albinum accuſatus. 580.
Antigonus auriculas Hyrcani dentibus truncat. 636.
Antigonus Ariſtobuli filius ab Herode fugatus. 633.
Antigonus Maſſadam obtinet. 638.
Antigonus Parthis, ſi ab Hyrcano in illum regnum transferrent pecuniam pollicitur. 419.
Antigonus quoſdam qui Herodianos frumentatores per inſidias interciperent mittit. 425.
Antigonus apud Ariſtobulum falsò accuſatus. 386.
Antigonus à Parthis in Iudæam reductus Hyrcano ne in regnum reſtitueretur, auriculas amputat. 422.
Antigonus Romanum exercitum alere recuſat. 426.
Antigonus Herodi quod non ex ſtirpe Regia prognatus, ſed ſemi Iudæus ſit exprobrat. 425.
Antigonus Ariſtobuli filius apud Cæſarem Hyrcanũ & Antipatrum accuſat. 409.
Antigonus ſecuri obtruncatur. 644.
Antigonus Ariſtobuli filius ad Cæſarem, Pompeij ſtudioſos de morte patris accuſaturus, venit. 629.
Antigonus de fratre nihil mali ſuſpicatur. 619.
Antigonus interficitur. 619.
Antigonus Hyrcanum & Antipatrum falsò accuſat. 629.
Antigonus apud Ariſtobulum falsò accuſatur. 619.
Antigoni in Ioſephi cadauer immanitas. 641.
Antigonum Ariſtobuli filium Ptolemæus Mennæus adoptat. 417.
Antipater precibus Herodem vt pacta cõnubialia mutentur flectit. 491.
Antipater Malichi inſtinctu venenum bibit. 632.
Antipater Iudæorum potentiores in Ariſtobulum cõcitat. 398.
Antipater pecunia & donis hominũ fauorem ſibi conciliare conatur. 662.
Antipater Herodem & aulicos calumnijs in fratres inflammat. 654.
Antipater omnium malorum fax. 478.
Antipater Cæſari ex Syria milites conſcribit. 407.
Antipater Mithridati in capiendo Peluſio operã navat. 407.
Antipater obiecta crimina diluit. 409.
Antipater Iudæa procurator declaratus. 409.
Antipater contra Malichum colligit exercitum. 632.
Antipater præſens calumnijs & abſens per literas Herodis in filios exacerbat. 468.a
Antipater Pherora mortem vehementer luget. 667.
Antipater Cæſarea omnibus inuiſus. ibid.
Antipater expectatione regni certa nititur. 663.
Antipater in Iudæa nouarum rerum cupidos cõpeſcit. 410.
Antipater Idumæus, 398. primum Antipas dictus. ibid.
Antipater Phaſaelo Hieroſolymorũ, Herodi Galilææ regimem committit. 410.
Antipater omnem in Antiphilum culpam confert. 501.

Antipater Gabinium Ptolemæum in Aegyptum reducentem adiuuat. 405.
Antipater excluſis reliquis fratribus, patris ſucceſſor declaratur. 653.
Antipater Hyrcani, Nicodemus Ariſtobuli legati ad Pompeium. 400.
Antipater ſcriptoribus epiſtolarum, quas in fratrum perniciem ſimulat, ingentem pecuniæ ſummam erogat. 666.
Antipater Hyrcani pecunijs Romanos ſibi deuinctos, Iudæos verò inuiſos reddit. 411.
Antipater in demerendis paternis amicis nullis ſumptibus parcit. 490.
Antipater ab Herode accuſatus. 497.
Antipater Herodem fratribus magis infenſum reddit. 467.
Antipater ſubditos ſuos vt cum Hyrcano ſentirent admonet. 630.
Antipater cum copijs Alexandro obuiam procedit. 626.
Antipater Samarita Herodi Antipatrum, filium venenum patri paratum habere exponit. 495.
Antipater patrem vitam finiſſe ratus cum carceris cuſtode de miſſione agit, quod dum Herodes audit, ſine mora eum occidere, & in Hyrcanio caſtello cõdi iubet. 504.
Antipater nocte cum Hyrcano ex ciuitate profugit, & ad Aretam Arabiæ regem peruenit. 623.
Antipater innocentiam ſuam precibus ad Deum teſtatam facere conatur. 500.
Antipater multa præclara facinora committit, & ad ſubeunda pro Cæſare pericula ſeſe offert. 629.
Antipater cum patre res Iudæorum miniſtrat. 490.
Antipater fratribus ſublatis populo & militibus inuiſus. 490.
Antipater ſe reuerſis in gratiam gratulari ſimulat. 470.
Antipater veſte proiecta multitudinem vulnerum demonſtrat. 629.
Antipater parentis accuſationem diluit. 498.
Antipater Salomes filius apud Auguſtum Cæſarem Archelaum accuſat. 508
Antipater parentis vltimum diem optat. 490.
Antipater patriæ muros reparat. 630.
Antipater à cunctis accuſatur. 499.
Antipater amitam fallere non poteſt. 491.
Antipater in carcerem coniectus. 500.
Antipater domum reuerſus à nemine excipitur. 497.
Antipater Romæ illuſtris factus. 468.
Antipas Herodis filius parandi ſibi regni ſpe Romam nauigat. 507.
Antipatri coniunx nobilis ex Arabia fœmina. 628.
Antipatri in Alexandrum fratrem dolus & inſidiæ. 654.
Antipatri in Archelaum & Philippum fratres inſidiæ. 666.
Antipatri vxor & filij. 407.
Antipatri contra fratres artificioſa machinatio. 475.
Antipatrum & Herodem apud Hyrcanum Iudæi accuſant. 411.
Antipatrum Cæſar Romana ciuitate ſimul & immunitate donat. 629.
Antipatrum Herodes ad Cæſarem mittit. 494.
Antipatris extructa. 472.
Antipatris. 659.
Antiochus abrogato Dei cultu, ſumma cum tyrannide falſum illis obtrudit, arci in hoc præſidio impoſito. 349.
Antioch. Mag. Rex Aſiæ & Syriæ Iudæos vexat. 341.
Antiochus prius regno cum coniuge ac liberis egredi, quàm cum Romanis pugnare decreuit. 861.
Antiochus in Iudæam irrumpere parat. 352.
Antiochus capitur. 861.
Antiochus cum Cæſare reconciliatur. 861.
Antiochus cum Iuda fœdus facit. 358.
Antiochus murum quo templum ſeptum erat, ſolo æquat. 359.
Antiochus ſuis ciuibus perfidus. 852.
Antiochus acceptis ab Hyrcano trecentis talentis ab obſidione diſcedit. 618.
Antiochus auxiliaturus Samaritis, ab Ariſtobulo cæditur & fugatur. 384.
Antiochus Rex Damaſcenorum. 393.
Antiochus Seleucum fugat. 391.
Antiochus cum coniuge & filiabus in Ciliciam fugit. 861.
Antiochus Tryphonem eiectum Syria in Dora obſidione cingit. 380.
Antiochus regno à fratre exuitur. 393.
Antiochus Gryphus occiſus. 390.
Antiochi ad Zeuxidem epiſtola, in qua Iudæorum honorificam mentionem facit. 342.
Antiochus & Ptolemæus amicitiam & fœdus fecerunt. 342.
Antiochus cur templi depredationem fecerit. 900.
Antiochus Philippum regni gubernatorem conſtituit, eiq; Antiochum filium tradit. 357.
Antiochus vrbe Hieroſol. occupata templum ſpoliat. 348.
Antiochus in conflictu cum Parthis interemptus. 382.
Antiochus ſqualidis fœtoribus conflictatus exſpirat. 934.
Antiochus Lyſiæ rerum adminiſtrationem: prouincias & filium committens in Perſidem proficiſcitur. 352.
Antiochus contra Iudæos in furorem vertitur. 921.
Antiochus cognito, quod Philippus vſurpato ſibi regno aduentaret è Perſide, obſidione ſoluta illi occurrit. 358.
Antiochus Scenopegiæ gratia ſeptem dierum inducias Iudæis concedit. 382.
Antiochus ſeptem illuſtres pueros Hebræorum cum matre Antiochiam adduci præcipit. 924.
Antiochus peditum ſibi legiones ex Hebræorum numero congregat. 933.
Antiochus Iudæus ſeditioſus magnæ calamitatis in Antiochia autor. 851.
Antiochus ſeptimi diei feriam Iudæis edicit. 852.
Antiochus Eupator cum copijs in Iudæam proficiſcitur. 357.
Antiochus Epiphanes curis implicitus, morbum contrahit, & moritur. 356.
Antiochus Aegypto cedere cogitur. 348.
Antiochus Hyrcanum in vrbem compellit. 381.
Antiochus Epiphanes Rex Syriæ. 348.
Antiochus Dianæ templum ſpoliare volens, Elymaida

da mouet, & turpiter inde se Babylonem recipit. 356.
Antiochus Seleuci frater Antiochum Cyciceni filium bello aggreditur. 391.
Antiochus moritur, & principatum Antiocho filio relinquit. 616.
Antiochus post patris obitum cum numeroso exercitu Iudæorum fines ingreditur. 616.
Antiochus ad Hierosolymam proficiscitur, præsidiumq; ibi relinquit. 616.
Antiochus à Thobia filijs motus cum exercitu in Iudæam irrumpit, ac Hierosolyma deuincit. 616.
Antiochus Epiphanes belli Iudaici fons & autor. 614.
Antiochus mores Iudaicos abrogat. 615.
Antiochus rex Comagenæ. 561.
Antiochi Magni in honorem templi edictum. 342.
Antiochi ad Ptolemæum de Iudæorum libertate epistola. 341.
Antiochi ad Eleazarum exhortatio. 921.
Antiochi mors & fames exercitui immissa. 393.
Antiochi & Iudæ pugna. 358.
Antiochum Cesennius Petus Syriæ administrator coram Cæsare accusat. 860.
Antiochum Demetrij fratrem Alexander timet. 621.
Antiochia Mygdoniæ à Macedonibus condita. 572.
Antiquitatum Iudaicarum Epilogus. 584.
Antiquitatum historia quinq; millium annorum. 873.
Antonius Herodem & Phasaelum tetrarchas declarat. 634.
Antonius in Tyro commoratur. 634.
Antonius Antigonum ad Triumphum seruare volens, propter Iudæos seditiosos securi eum percutit. 433.
Antonius captiuos trucidat. 634.
Antonius multis donis ab Herode affectus. 433.
Antonius Phasaelum & Herodem Tetrarchas constituit. 419.
Antonius Hyrcano de Cassij & Bruti rebus & morte scribit. 417.
Antonius Herodis virtutem miratur. 641.
Antonius Cleopatræ maritus. 899.
Antonius & Cleopatra extincti. 447.
Antonius Armeniæ regno potitur. 440.
Antonia in magno apud Tiberium honore habita. 530.
Antonium Herodes muneribus placat, & amicis res suas saluas esse scribit. 438.
Antonia turris. 460.
Antoniam Agryppa, efficeret, vt tandem audiretur Eutychus rogat. 530.
Anteius. 551.
Apion contumelioſam Iudæorum insectationem, qua si mercedem Alexandrinis reddere voluisse videtur. 897.
Apion veram patriam & genus suum abiurat. 897.
Apion de Mose & gente Iudaica. 895.
Apion Iudæis seruitutem exprobrat. 903.
Apion seipsum laudat & magnificat. 904.
Apionis de Mose & templo Iudaico mendacium arguitur. 895.
Apologia Hyrcani apud Regem accusati. 346.
Apollodotus ex Gaza noctu in Iudæorum castra erumpit. 390.
Apollonius cum Ionatha prælium committit, & ab eo fugatur. 371.
Apollonius Syriæ Dux collecto exercitu Hierosolymã venit. 920.
Apostata à Matthia transfigitur. 350.
Apostatæ à religione Iudaica. 348.
Apostasia sacerdotum. 329.
Apsanes per septennium Iudex. 138.
Apud Græcos nulla conscriptio poemate Homeri vetustior. 874.
Aquæ calidæ apud Calliroe quæ in lacum bituminis feracem effluunt. 503.
Aquarum calidarum fontes. 858.
Aquarum in Hebræorum exercitu penuria. 260.
Aquilo auertens flammam in Romanos abigit. fol. 865.
Aquilo Caio extremum ictũ inflixit, Chæreas verò facinoris autor dicendus. 551.
Aquila aurea super maiorem templi portam. fol. 501.
Aquilam auream detractam iuuenes securibus concidunt. 501.
Ara suffumigatoria. 74.
Arabs Scauro reconciliatur. 626.
Arabes ardescente siti vltrò se Iudæis tradunt. fol. 647.
Arabes ab Herode deuicti. 443.
Arabes Herodis exercitum in fugam vertunt. fol. 645.
Arabes Cæsare irato Herodi neq; latrones dedere, neque pecuniam mutuo acceptam persoluere volunt, 482.
Arabes siti compulsi ab Herode pacem petunt. fol. 443.
Arabes & Trachonitæ scientes Herodi Cæsarem iratum, illi insultant. 482.
Arabes in prælium reuersi, fugientes trucidant, & castra capiunt. 441.
Arabes in fugam versi. 440.
Arabum circiter septem millia cadunt, priusquam in Herodis clientelam sese dedunt. 443.
Arabum contra Ioramum expeditio. 266. Mors Ioramí. 266.
Arabici belli causæ. 480.
Arbores frugiferæ non excindendæ. 112.
Arborum de rege deligendo consilium. 135.
Arca Noe. 9.
Arca sacra à Palæstinis in fanum Dei sui Dagonis defertur. 147.
Arca in Cariathiurim transfertur. 149.
Arca Dei in templum transportatur. 228.
Arca sacra Bethsamæ peruenit. 149.
Arca in vrbem reducta, in tabernaculum reponitur. 191.
Arcyon medicus quosdam dimittit. 554.
Architecti templi extruendi. 213.
Archelaus Herodi sese excusat. 485.
Archelaus fratrum liberos odit. 491.
Archelaus Herodem generum benignissimè suscipit. 653.
Archelaus Herodem vltrò pro Alexandro deprecari compellit. 658.
Archelaus rex Cappadociæ in Iudæam ad Alexandrum generum venit. 657.

Archelaus

Archelaus & Herodes de libris Alexandri deliberant. ibid.
Archelaus Cappadocum Rex Herodem indignationem in generum simulant, eumq; ad paternos affectus reducit. 480.
Archelaus si à Cæsare in Imperio cõstabilitus esset, curæ sibi fore, vt beneuolentia omnium videatur dignissimus pollicetur. 506.
Archelaus Alexandri crimina in amicos, præcipuè verò in Pheroram transfert. Pheroras Archelãi reconciliatorem adit. 480.
Archelaus Romam proficiscitur, multiq; eidem obnixuri eum comitantur. 507.
Archelaus Ioazaro Boethi filio Pontificatum abrogat, eamq; dignitatem in Eleazarum collocat. fol. 516.
Archelaus epulum multitudini præbet. 505.
Archelaus & Iudæorum legati coram Cæsare comparent. 513.
Archelaus & Philippus instinctu Antipatri accusantur. 496
Archelais condita. 516.
Archelai visionem Simon vir Essæus interpretatur. 516.
Archelao regi acclamatum. 505.
Archelaum accusatum Cæsar pecunia multat, eumq; Viennam in exilium mittit. 516.
Archelaum Cæsar ethnarcham constituit, regnique dimidium in duos Herodis filios Philippum & Antipam partitur. 514.
Archelaum Nicolaus excusat. 508.
Ardens studium in reparandis mœnibus. 319.
Ardentes faces in murum iaculantur. 865.
Aretas ad Arabum regem legatus. 486.
Aretas rex Cœlesyriæ. 393.
Aretas contra Aristobulum expeditionem suscipit, eumq; Hierosolyma confugere cogit. 397.
Aretas rex Arabum Gazæis auxilij spem ostendit. 390.
Areta Hyrcano quinquaginta millia militum tradit. 623.
Aretas ex augurijs impossibile esse exercitum ad Petram peruenire colligit. 526.
Aretas Syllæum, quod Fabatum alioq; interfecerit accusat. 494.
Arietem ad victimam loco Isaci Deus offert Abrahamo. 23.
Aristobulus cum filio Pompeij studiosis peremptus. 628.
Aristobulus Roma reuersus Alexandrium denuo munire conatur. 405.
Aristobulus à Romanis in prælio vincitur. 405.
Aristobulus captiuus cum Antigono filio Romam remittitur. 405.
Aristobulus Ituræa habitatores circumcisionem caterosq; Iudaicos ritus admittit. 387.
Aristobulus Herodis ductu submergitur, & Ananelum pontificatus ducit. 436.
Aristobulus contra Aretam & Hyrcanum proficiscitur. 400.
Aristobulus multa castella occupat. 398.
Aristobulus Herodis regis Chalcidis filius. 577.
Aristobulus & Hyrcanus à Iudæis apud Pompeium accusati. 401.
Aristobulus eiusq; assecla Pharisæorum tyrannidem accusant. 394.
Aristobulus bello congredi cum Pompeio cogitat. 624.
Aristobulus & Hyrcanus de regno contendunt. 398.
Aristobulus vinculis solutus veneno tollitur. 407.
Aristobulus Antigonum in regni societatem admittit, cæteros in vincula conijcit, & matrem fame necat. 386.
Aristobulus ad Pompeium descendit. 624.
Aristobulus Damascum contra Ptolemæum missus. 395.
Aristobulus Antigonum fratrem interficit. 386.
Aristobulus Hyrcani filius post captiuitatem Babylonicam diadema sibi primus imponit. 386.
Aristobulus ex arce ad Pompeium descendit. 401.
Aristobulus castella à Pompeio tradit. 402.
Aristobulus cum familia Romam vectus. 626.
Aristobulus vxori humilitatem generis obijcit. fol. 655.
Aristobulus matrem ac fratrem vinctos custodiæ tradit. 618.
Aristobulus matrem vinctam fame necat. 619.
Aristobulus fratrem Antigonum plurimum amat. 619.
Aristobulus seipsum regem declarat. 623.
Alexandra coniugem Aristobuli cum filijs carceri includit. 623.
Aristobulus Flaccum Agrippæ fratri infensum reddit. 528.
Aristobulus amitam suam ac socrum monet. 484.
Aristobulus ab Herode interfectus, supra lib. 15. cap. 3. 583.
Aristobulus elapsus Roma iterum turbas concitat. 627.
Aristobulus cum Romanis dimicat. 627.
Aristobulus Agrippæ Regis frater & Elcias Magnus apud Petronium Iudæorum causam agunt. 537.
Aristobulus Hyrcani filius natu maior principatum in regnum transfert. 618.
Aristobulus in honorem fratris in templum ascendit. 619.
Aristobulus Pompeio supplex occurrit. 624.
Aristobulus satellitibus vt Antigonum si eum armis adiret occiderent, præcipit. 619.
Aristobulus misere moritur. 620.
Aristobuli coram Pompeio apologia. 401.
Aristobuli coniunx versuta, Antigonum dolo trucidari curat. 386.
Aristobuli liberi remissi. 405.
Aristobuli necem cuncti deflent, præcipuè verò Alexandra, quæ nullum præ se fert suspicionem. fol. 436.
Aristobuli cum Hyrcano fœdus. 398.
Aristobuli fratricidæ pœna. 387.
Aristobuli apud matrem deprecatio. 622.
Aristobulo fratricidij pœnitudine morbus ingrauescit. 619.
Aristobulo Herodes insidiatur. 438.
Aristobulum in templo Arabs oppugnat. 399.
Aristobulum Pompeius descendere prouocat. 624.
Aristobulum captiuum Cæsar vinculis soluit. fol. 628.
Aristocratia optimum regimen. 106.

Argu-

Argumenta, Iudæorum genus antiquius Græcorum genere. 877.
Arma quibus Ioſaphatus victoriam parauit. 258.
Artabanus Tiberio filium Darium obſidem & virum quinque cubitorum ſtatura mittit. 525.
Artabanus à Dahis & Sacis in imperium reſtitutus. 525.
Artabanus Aſinæo terram Babyloniam commendat, dotiſq; muneribus eum dimittit. 541.
Artabanus ad Aſinæum & Anilæum propter audaciam ſocietatem cum illis inire mittit. 540.
Artabanus ad Izatem ſe confert, auxiliumq; ab eo petit. 571.
Aruntius in theatro Imperatoris interitum nunciat. 553.
Arx in Apamia diruta. 401.
Aſanus Rex Iudæ. 244.
Aſanus Damaſcenos in Baſanem concitat. 246.
Aſanus rex moritur. 247.
Aſani pietas. 245.
Aſani victoria. 245.
Aſael Ioabi frater Abenerum inſequitur. 185.
Aſiatici & Cyrenenſes Iudæi ab earum regionum ciuitatibus multum afflicti. 473.
Aſinæus & Anilæus Neerdenſes patria in locum quendam ſe conferunt, ad quos ingens multitudo confluit. 540.
Aſinæus cum ſocijs à Babyloniæ ſatrapis ex improuiſò oppreſſi. 540.
Aſinæus ſuos ad fortitudinem hortatur, & hoſtes fundit, fugatq;. 540.
Aſinius. 409.
Aſini apud Iudæos alioſq; ſapientes viros qui dicantur. 901.
Aſſamonæi Principatus & Pontificatus finis. 432.
Aſcalonitæ & Scythopolitæ ob tributum non ſolutum puniti. 344.
Aſphaltites lacus. 17.
Aſtus ſerpentis. 5.
Aſorus. 232.
Aſſyriorum imperium diſſolutum. 286.
Aſuerus, rex Perſarum, Vaſten ad conuiuium venire nolentem repudiat. 320.
Eſther puella ſit Regina. 321.
Athenio Herodem, eiuſq; exercitum inuadit. fol. 440.
Athronges vir corpore & manuum robore inſignis dignitatem regiam attentat. 511.
Auranitidis ditio à Zenodoro Arabibus elocata, & à Cæſare Herodi donata eſt cauſa belli. fol. 456.
Aurus ab Arabibus incenſus. 512.
Aureum dictum de hos ſeculo. 931.
Auguſtus Herodem Syriæ procuratorem conſtituit. 648.
Auguſto Cæſari Caius rem diuinam facit. 549.
Aſprenas. 549.
Autoritas Simonis. 379.
Azariæ Propheta ad populum adhortatio. fol. 245.
Azymorum feſtum. 59.
Azoti propter arcam ereptam horribiliter cruciantur. 147.
Aedificia ab Herode condita. 648.
Aedificatio Hieroſolimæ. 879.
Aegyptus vnde dicta. 880.
Aegypti rex auxiliaturus Iudæis prælio vincitur. 292.
Aegypti regis de Iudæorum libertate ab Ariſtæo impetrata edictum. 334.
Aegypti & Aethiopiæ regina ad Salomonem venit. 233.
Aegyptij beſtias natura repugnantes colunt. 899.
Aegyptiorum libido. 16.
Aegyptiorum rex in Aethiopiam fugit, eumq; Aethiopum rex honorifice ſuſcepit. 889.
Aegyptiorum ſacerdotes circumciduntur, à porcinis carnibus abſtinent. 905.
Aegyptiorum arma ventus in Hebræorum caſtra expellit. 62.
Aegyptiorum Idolatria. 888.
Aegyptiorum reges cur Pharaones dicti. 232.
Aegyptiorum rex in Aethiopes. 53.
Aegyptiorum erga Hebræos inuidia. 50.
Aemilius Regulus. 545.
Aetas Saræ 127. anni. 23.
Aethiopes arma contra Aſanum capiunt. 245.

B.

Baaras radix quomodo euellenda. 858.
Baalitarum mactatio. 269.
Babæ liberi à Coſtobaro ſeruati. 450.
Babæ liberi alijq; accuſati ab Herode interfecti. fol. 451.
Babylon à Cyro Perſarum rege capta. 303.
Babylon à Semiramide non ædificatam. 882.
Babyloniæ muri ex latere cocto & bitumine conſtructi. 883.
Babylonicæ captiuitatis poſt ſeptuaginta annos finis. 307.
Babyloniorum rex Herculem fortitudine & rerum geſtarum magnitudine præceſſit. 882.
Babyloniorum regis ad Ezeciam legatio. 286.
Bacchides aciem inſtruit, & cum Iuda ſigna confert. 362.
Bacchides cum 22000. militum Iudæ occurrit. 361.
Bacchides Ionathan Sabbatho aggreditur, & duo millia militum amittit. 364.
Bacchides copias contra Ionatham ducit. 364.
Bacchides iratus transfugis dum Ionathæ poteſtas ipſi non datur, quinquaginta ex eis interficit. fol. 365.
Bacchides indignationem in transfugas effundit, & quomodo exercitum ſine ignominia poſſet reducere cogitat. 365.
Bacchides magnam tyrannidem in Bethzecho exercet. 360.
Bachides cum Ionatha fœdus facit. 366.
Bacchides Iudæ fautores interficit. 364.
Bacchides multos ſibi credentes interficit. fol. 259.
Bacchidis in Iudæos crudelitas. 616.
Bacchidi Demetrius Alcimum commendat, eiq; vt Iudam internecione deleat, mandat. 359.
Bacchidem Demetrius cum copijs in Iudæam mittit. 361.

Bagoas, Carus & alij ab Herode necati. 493.
Baiæ sunt therma Campaniæ, non procul à Puteolis. 533.
Baleth. 232.
Balthasar siue Naboandel Babyloniæ rex. 302.
Balthasar manum è pariete prominentem & syllabas quasdam scribentem videt. 302.
Bal Tyriorum Deus. 270.
Balamus obiurgatur ab angelo. 98.
Balamus ad Balacum peruenit. 98.
Balami responsio. 98.
Balami de rebus futuris vaticinium. 99.
Balami aduersus Hebræos consilium. 99.
Balami asina loquitur. 98.
Balami de Israelitico populo vaticinium. fol. 98.
Balacus iratus reprehendit Balamum. 98.
Balaci Moabitarum regis ad Madianitas legatio. fol. 97.
Balamo angelus resistit. 98.
Banaias. 212.
Banaias Aegyptium hasta ex ipsius manibus extorta confodit. 212.
Banaias leonem exanimat. ibid.
Baracus 40. annis Israelitarum imperium tenuit. 132.
Baracus contra hostes Imperator designatur. fol. 131.
Baraſa oppugnata & concremata. 355.
Baruchus è carcere dimissus. 296.
Basanes Ramathonem captam munit. 246.
Basanis impietas. 245.
Basilica. 230.
Batibius. 550.
Bathillus se venenum attulisse fatetur. 496.
Belus primus rex Assyriorum. 882.
Belis sacerdotes interfecti. 249.
Beleazari calamitas Iudæos ad deditionem commouet. 859.
Bellum Adadi contra Achabum. 251.
Bellum inter Asaelem & Ieum. 271.
Belli Iudaici Præside Floro exorti ipsi Iudæi initium & seminarium. 567.
Belli leges. 111.
Beniamin vt reus capitur. 44.
Beniamitæ in Abneri sententiam concedunt, ipse ad Dauidem proficiscitur, & hac de re certiorem facit. 187.
Beniamitæ quadringentas virgines Iabiticas ducunt. 129.
Beniamitarum 25000. trucidantur, tantum sexcenti incolumes euadunt. 128.
Beniamitis, vt virgines rapiant, conceditur. fol. 129.
Bernice, Agrippæ soror, cuius Herodes patruus & maritus Polemoni Ciliciæ Regi in matrimonium collocatur. 576.
Bernicen Salomes filiam Aristobulo, Glaphyram Archelai Cappadocum regis filiam Alexandro Herodes vxores coniungit. 463.
Berytij ab Agrippa multis donis affecti. 581.
Berosus historiographus genere Chaldæus. 881.
Berosus de Nabuchodonosoro. 301.
Berosus. 16.
Bersabe iuramenti puteus. 21.
Berzelaus Hierosolymam, patre eò proficiscì nolente, cum Dauide contendit. 208.
Berzellai filios Solomoni Dauid commendat. fol. 218.
Bezeleel & Eliab Architecti tabernaculi. 71.
Betachora. 232.
Betaramptha Iulias appellata. 519.
Bethsabe studium Adoniæ, sic suadente Nathane, Dauidi indicat. 215.
Bethsabe Regi se grauidam esse nunciat. fol. 196.
Bethsura obsessa. 357.
Bethsurita deditionem faciunt. 358.
Bethsaida. 519.
Bibliä satan abolere conatur. 349.
Bibliotheca Ptolemæi Philadelphi. 333.
Bozus Naami & Ruth amicus. 144.
Bozus, Ruth cognatum, eam vt ducat, hortatur. fol. 144.
Bozus ex Ruth Obedem Dauidis auum genuit. fol. 144.
Boues triturantes. 107.
Buccinæ duæ ex argento factæ. 85.
Blasphemiarum inter Iudæos & Aegyptias causa. fol. 888.

C.

CAin regione extorris. 7.
Cain Dei castigatione haud melior redditur. fol. 7.
Cain hypocritarum & sceleratorum parens. fol. 8.
Caduceatores ablegandi. 111.
Caius ad tria millia Iudæorum in seruitium abducit. 628.
C. Norbanus Flaccus pro Iudæis scribit. 474.
Caius Senatui ac Pisoni vrbis Præfecto se in imperiũ defuncti successisse significat, & vt Agrippam è custodia dimitterent mandat. 534.
Caius Caligula quartus Romanorum Imperator. 533.
Tiberius Tyrannus. 533.
Caius Tiberium fratrem tollit. 533.
Caius, Germanici filius, gratiosus. 532.
Caius Petronio mandata imperatoria negligente, vt sibi ipsi manus inferat scribit. 539.
Caius Templorum Græcanicorum nullum inspoliatum relinquit. 545.
Caius Iouis fratrem se appellat. 545.
Caius vir maleficus. 556.
Caius orator facundus. 557.
Caius primò egregiè Rempub. administrat, postea diuinos quoq; honores vsurpare audet. 535.
Caij in Iudæos Tyrannis. 544.
Caij in senatores ac patricios sæuitia. 544.
Caius licentiam seruis deferendi suos dominos permittit, & Pollux Claudium reum facere audet. 545.
Caius Agrippæ commendatus. 529.
Caius multos tributorum ac vectigalium releuatio petentes capite plectit. 546.
Caius Caligula post Tiberij obitum Princeps Roman. 526.
Caius à Chærea trucidatus. 551.

Caius receptacula nauibus exstruit. 557.
Caius se Ioui comparat. 545.
Caium Agrippa Roma honorat, in cuius retributionem aliquid petere Caius iubet, qui nihil aliud, quàm vt mandatum Petronio datum reuocet, rogat. 538.
Caij stuprum & libidinis licentia. 556.
Caio passim insidiæ structæ. 545.
Candelabrum aureum. 74.
Chananæorum gentem extirpandam. 112.
Chananæorum Reges mouent in Hebræos. fol. 120.
Chananæorum ingens exercitus. 120.
Chananæorum Reges omnes ad vnum trucidati. fol. 121.
Chananæorum regionem totam Iosua deuastat. fol. 121.
Chananæorum decem millia trucidantur, & Adonibezek capitur. 125.
Calamitas Iudæorum Scythopoli. 867.
Calamitates omnium à mundo condito cum Iudæorum collatæ, superantur. 613.
Callistus, Caij libertus, Claudio à Caio se vt ipsum veneno tolleret iussum, significat. 548.
Chaldæorum ac Tyriorum scripta cum Iudæis consonant. 883.
Chaspoma & Bosora. 355.
Cambysis rescriptum, in quo Iudæos ab edificando templo deterret. 309.
Campus regius. 18.
Candelabra. 227.
Canthari & Phialæ. 227.
Captiuitas Babylonica ab Esaia prædicta. 286.
Captiuitas Babylonica. 295.
Captiuorum, & per tempus obsidionis mortuorum numerus. 847.
Caprosaba Antipatris dicta. 393.
Carmen & gratiarum actio Mosis & Israelitarum pro præsenti liberatione. 62.
Carnibus cruentis Hebræi vescuntur. 159.
Carthago à Didone Pygmalionis sorore in Africa extructa. 881.
Cassius Herodi, si bellum desiisset Iudeæ, regnum delaturum pollicetur. 632.
Cassius in Syriam venit, & plus quàm septingenta argenti talenta à Iudæis exigit. 415.
Cassius Herodi, vt in Malicho mortem patris vlciscatur, rescribit. 632.
Cassius stipendium ciuitatibus indicit. 631.
Cassius & Marius Herodem Cælesyriæ ducem faciũt. 415. 415.
Cassius Longinus Syriæ Præses. 567.
Cassius Cherea. 545.
Cassij & Bruti dolo I. Cæsar interfectus. 631.
Caspius portus. 524.
Castra hostium à Samaritanis diripiuntur. fol. 264.
Castella muniuntur. 404.
Castoris Iudæi dolus erga Titum. 807.
Catullus tria simul Iudæorum millia trucidat. fol. 872.
Causæ diuersitatis apud Iudæos. 874.
Causæ, cur Iosephus hos libros contra Apionem conscripserit. 915.
Causæ milites impellentes, vt Claudium in Imperatorem eligerent. 558.
Causæ impulsiuæ conscribendi hos libros. 873.
Causæ, ob quas Iosephus has historias conscriptas in lucem ediderit. 2.
Causæ extructi templi. 228.
Causa belli contra Arabes. 441.
Cisus Sauli pater. 152.
Citharæ quis inuentor. 7.
Ciuitatem quis primus instituerit. 7.
Clades Ismaelis à Ioanna accepta. 297.
Clades Alexandri. 389.
Claudius Principatum vltro oblatum deponere recusat. 559.
Claudius in proposito suo ab Agrippa confirmatur. 559.
Claudius Felix Iudææ procurator. 570.
Claudius milites vt in fide moneant sacramento adigit. 559.
Claudius Agrippam in regnum paternum mittere cogitat, quod alij dissuadent, & Cuspium Fadum Iudææ Præsidem & regni totius declarat. 567.
Claudius Agrippæ Iudæam, Samariam, & Lysaniæ ditionem concedit. 561.
Claudius Principatum vltrò oblatum deponere recusat. 559.
Claudius Iudæis sacræ Stolæ custodiam Agrippæ inuitò regatu concedit. 568.
Claudius renuenti obtruditur Cæsarea dignitas. 557.
Claudius Tiberius Nero Romanorũ Imperator. 520.
Claudius sublimis in castra perfertur. 558.
Claudius fato functus. 577.
Claudij Cæsaris ad Iudæos epistola. 568.
Claudij pro Alexandrinis Iudæis edictum. 561.
Claudij pro Iudæis per Romanum orbem edictum. fol. 562.
Claudij ad legatos responsio. 559.
Claudium Agrippa, vt magno animo in retinendo principatu pergeret, hortatur. 559.
Claudium milites in Principem eligunt. 554.
Crassus in Parthia perit. 407.
Crassus Parthis resistit. ibid.
Crassus Iuramenti dati violator. 406.
Crateres. 227.
Cratera aurea dua. 337.
Cratera argentea. 337.
Cæcilius Bassus sex. Cæsarem interficit. 415.
Cædes assiduæ Hierosolymis. 634.
Cædes latrocinia seditio & fames in Iudæa. fol. 518.
Cædes Zachariæ regis. 277.
Cædes in Hierosolymis. 644.
Cædes cognatorum 42. Ochoziæ. 269.
Cædes filij Aristobuli. 407.
Cædes, latrocinia, seditio & fames in Iudæa. 517.
Cæsar in Syriam venit, apud eum Gadarenses Herodem accusant, qui seipsos iugulant. 457.
Cæsar Augustus Herodi in Parricidas animaduertere liberam potestatem permittit. 486.
Cæsar Herodis ditionem ampliorem reddit. 448.
Cæsar Augustus, Herodis studiosus. 423.
Cæsar è Syria proficiscitur. 410.
Cæsar Aegypto potitur. 447.
Cæsar in hoc iuuenes peccasse pronunciat, quòd se à suspicio-

ſuſpicione immunes non ſeruauerint, ac parentem vt filijs reconcilietur, hortatur. 470.
Cæſar ab Herode offenſus. 482.
Cæſar Herodi dimidium redituum è Cyprijs metallis donat. 470.
Cæſar Herodis Principatum confirmat. 446.
Cæſar Arabum legatos non audit. 482.
Cæſar Trachonitidis, Batanea, & Auranitidis ditionem Herodi donat. 456.
Cæſar Archelaum regno dignum pronunciat. 509.
Cæſar & Agrippa Herodis Magnanimitatem celebrant. 472.
Cæſar Auguſtus fato functus. 520.
Cæſaris ad Herodem reſponſio. 647.
Cæſari & Iuliæ Cæſaris vxori ab Herode legatum. 505.
Cæſari Herodes quingentos ex ſuo Satellitio mittit. 454.
Cæſarem Hyrcanius octingentis talentis donat. 446.
Cæſares. 232.
Cæſarea, Stratonis turris antea dicta, ab Herode condita. 650.
Cæſarea Philippi ab Agrippa Neronias appellata. 581.
Cæſarea perfecta. 471.
Cæſarea inter Iudæos & Syros de pari iure ciuitatis rixa. 578.
Cæſareæ portus. 455.
Chæreas cum ſocijs in Germanici ædes ſe recipit. 551.
Chæreas Iulium Lupum vt Caij vxorem & filiam interficiat mittit. 556.
Chæreas à conſulib. ſignum petit. 555.
Chæreas multis ex cauſis in Caium incitatus. 546.
Chæreas, Minutianus & Clemens, de Cæſaris nece colloquuntur. 553.
Cæreas cum alijs quibuſdam Caium tollere ſtatuit. 548.
Chæreas Clementem & Papinium alloquitur. 547.
Chæreas occaſionem aggrediendi Caium expectat. 548.
Chæremon. hiſtoriographus. 892.
Charili antiqui Poetæ de Iudæorum gente teſtimonium. 884.
Caron, amomi feraciſſima, in qua Noæ arcæ reliquiæ ſeruantur. 569.
Chelcias & Ananias Cleopatræ copijs duces præpoſiti. 384.
Cherubini duo. 225.
Cherubin. 74.
Chebron & Mariſſa expugnata. 356.
Ceſennius Antiochum ſubito inuadit. 861.
Cellæ in circuitu templi conſtructæ. 225.
Chetomene. 75.
Celenderis in Cilicia. 497,
Clearchi Ariſtotelis diſcipuli de Iudæis teſtimonium. 884.
Cleopatra Regina alieni appetens. 438.
Cleopatra in Ciliciam ad Antonium venit. 419.
Cleopatra fratrem & ſororem interficit. 439.
Cleopatra contra filium exercitum parat, 389.
Cleopatra ad Antonium peruenit, qui Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locat. 439.
Cleopatræ in cognationem ſuam ſæuitia. 644.
Cleopatræ auaritia. 645.
Cleopatræ in Herodem inſidiæ. ibid.
Cleopatræ Antonius partes de Iudæa & Arabia ablatas largitur. 439.
Cleopatram Herodes occidere conatur, quod eius amici auertunt. 439.
Cleopatram Antonius verſus Aegyptum deducit. 440.
Creatio mundi. 4.
Cenſores. 288.
Centum legati Hieroſolyma reuerſi. 603,
Certamen quinquennale. 471.
Cinnamus Artabano amiſſum dignitatis faſtigium reſtituit. 571.
Clitus Tiberiadæ ſeditionis autor. 595.
Clitus ſiniſtram ſibi præcidit. 595.
Circa hoſtes quomodo agendum. 910.
Circa Maſſadam vnus tantum locus, qui aggerum iactum excipere poteſt. 864.
Circenſes ludi. 546.
Circumciſio inſtituta. 19.
Cyrenæorum magiſtratus. 474.
Ciuilis Germanos ad ſobrietatem cogit. 853.
Ciuilis belli inter Hebræos initium. 186.
Ciues in Iabiſſa, Sauli & filiorum cadauera dempta ſepeliunt. 183.
Ciuitatis munitiones ac turrium cautes, quas tyranni per dementiam deſeruerant, inſuperabiles. 846.
Ciuium contra Iudæos ad Titum preces. 854.
Ciuibus directa bona reſtituuntur. 605.
Cyrus Nabonidum expellit à Babylone. 883.
Cyrus Iudæis reditum in patriã vrbis ac templi ædificationem permittit. 307.
Cyri Perſarum regis edictum. 307.
Cyri ad Syriæ Satrapas mandatum. 307.
Cyri de Iudæis eorumq; templo decretum. 314.
Cyprus. 650.
Cypros, Agrippæ vxor, ad Herodiadem ſororem eius ſcribit, & auxilium petit. 528.
Cypron conditum. 472.
Criminum à Iuſto Ioſepho obiectorum depulſio. 605.
Crypta ſubterranea ab Antonia. 461.
Cochlea. 225.
Columnæ duæ excitatæ. 8.
Columnæ duæ ingentes. 226.
Colloquium Dei cum Cain. 6.
Copiæ in partes duodecim congeſtæ. 216.
Coponius Præfectus Syriæ. 517.
Comitas & Benignitas Agrippæ erga Philippum. 596.
Comminatio grauis Iſraelitis à veræ pietatis tramite exorbitantibus propoſita. 230.
Concupiſcentiæ ſepulchra. 86.
Conditio obſidionis ſoluendæ à Ioabo propoſita. 210.
Conflictus Aegyptiorum & Mithridatis ad Delta. 408.
Conſonantia Iudæorum religione & vita. 907.

Conſcientiæ labes. 387.
Contra mendacium impudenter expoſitum nihil dicendum. 894.
Contra furtum & vſuras. 910.
Contra illos, qui Moſen & Iſraelitas propter lepram profugiſſe ex Aegypto contendunt. fol. 83.
Contra legislatores gentium. 914.
Contemptus mortis. 502.
Conuicium Deo faciens. 105.
Conuiuium Iudæorum apud Ptolemæum, & eorundē ante cibum preces. 338.
Corban, donum Dei. 884.
Cores populum excitare aduerſus Moſen conatur. 90.
Coræ factionem ducenti quinquaginta viri ſequuntur. 90.
Corem cum 250. viris ignis abſumit. 93.
Corinthus à Syllæo, vt Herodem è medio tolleret, pecunijs corruptus. 494.
Corona. 227.
Cornelius Sabinus. 547.
Chosbi. 100.
Coſtobarus, Lyſimachus, Antipater & Doſitheus apud Herodem accuſati. 450.
Coſtobarus, cui Herodes in matrimonium Salomen ſororem dederat, Idumæa Principatum inuadit. 450.
Coſtobarus interceſſione ſeruatus. 450.
Cubicula ad voluptatem facta aurea ſuppellectili referta. 231.
Cumanus Præfectus Iudæa. 574.
Cumanus multos Iudæos perimit, plures viuos captos abducit. 575.
Cum quibus iuſtitia, cum illis etiam Deus eſt. fol. 442.
Cum capta coniugium. 108.
Cur Iudei animalia conſueta ſacrificent, nec carnibus ſuillis veſcantur. 904.
Cur quidam Hiſtoriographi Iudæorum mentionem omiſerint. 887.
Cura pro ſacerdotibus. 320.
Cura Dei pro ſuis. 250.
Chuſis victoriæ nuncius ad Dauidem miſſus ab Achima anteuertitur. 206.
Chuſi conſilium, quod etiam, Achitophelis reiecto, recipitur. 204.
Chuſim ſimulatè offert Abeſalomo ſtudium ac fidem ſuam. 203.
Cuſtos carceris amicè agit cum Ioſepho. 39.
Chutæi cultum Dei amplexi, Iudæorum amicos, rebus tantum ſecundis ſe profitentur. 282.

D.

DAbaritteni Ptolemæi vxorem ſpoliant. 592.
Dalale meretrix è Samſone cauſam tanti roboris expiſcari conatur, & ter deluditur. fol. 142.
Damaſceni & Aretas contra Alexandrum. 621.
Damaſceni à Dauide vincuntur. 193.
Dana extructa. 129.
Daniana tribus à Chananæis preſſa. 129.
Danita locum inhabitandum quærunt. 129.
Daniel cum ſocijs ad honorem euectus. 300.
Daniel Regi ſcripturam interpretatus. 302.
Daniel in leonum fouiam conijcitur. 304.
Danieli rex dona promiſſa exhibet. 303.
Daniel Regis ſomnium & interpretationem exponit. 299.
Danielis cognati ſtatuam adorare nolentes, in ignem coniecti, diuina prouidentia ſeruantur. 300.
Danielis vaticinia. 304.
Danielis viſio de ariete & hirco, per quos Medorum & Perſarum Regnum præfiguratum fuit. 305.
Danielis inimici à leonibus dilaniati. 304.
Danielis & ſociorum eius in Chaldaica diſciplina inſtitutio & profectus. 298.
Danieli ſomnium eiuſque interpretatio reuelatur. 299.
Darius tribus ſatellitibus tres quæſtiones proponit. 309.
Darius ſe ſacra vaſa Hieroſolyma remiſſurum vouet. 309.
Darius Hyſtaſpis filius rex Perſarum. 309.
Darius admonitus voti, templi reſtaurationē mandauit. 311.
Darij regis ſcriptum & mandatum de libertate, poſſeſſionibus, templo & ſacrificijs Iudæorum. fol. 311.
Darij ad Syriæ præfectos epiſtola. 315.
Dathan & Abiran contumaces. 92.
Dathan & Abiram abſorbet terra. 93.
Dauid Cillanos contra Palæſtinorum incurſiones defendit. 173.
Dauid tribus malis propoſitis peſtem eligit. fol. 212.
Dauid Sibæ Ionathæ facultates commendat, eumq; omnes reditus Hieroſolyma referre iubet. fol. 194.
Dauid inſiti crebrò expetitam aquam bibere recuſat. 212.
Dauid vxorem Melcholen ab Abenero poſtulat. fol. 186.
Dauid Hieroſolymæ partem inferiorem occupat. fol. 190.
Dauid alſioſus factus Abiſate eum recalefecit. fol. 214.
Dauid cognito Regis aduentu fuga ſibi conſulit. fol. 174.
Dauid à propoſito Nabalum euertendi deſiſtit. fol. 177.
Dauid Ioabum cum lectiſſimo milite contra Ammanitas mittit. 195.
Dauid de Abſalomi conatibus certior factus, cum ſuis Iordanem tranſit. 204.
Dauid contra Nabalum cum 400. armatis proficiſcitur. 176.
Dauid Syriæ ſubiugatæ tributum imponit. fol. 193.
Dauid in vitæ diſcrimen vocatus ab Abiſæo liberatur. 210.
Dauid Ammanitarum iniuriam fert indigniſſimè, eamq; vindicare cogitat. 195.
Dauid Abigaam Nabali viduam ducit. 177.
Dauid Saulo innocentiam ſuam declarat. fol. 178.

Dauid cum sexcentorum manu & duabus vxoribus in Palæstinam ad Anchum Gittæ Regem se confert. 178.

Dauid Saritas & Amalecitas incursionibus infestat, de manubijs munera Regi mittit, eiq; meridionalē Iudæorum regionem se incursare persuadet. 178.

Dauid cum Goliath congredi cupit. 164.

Dauid agnum raptum ex ore Leonis recipit, ipsamq; feram occidit. 165.

Dauid vrsum trucidat. 165.

Dauid armis quibus ad pugnam à Saulo instructus erat, depositis, funda armatus in hostem properat. 165.

Dauid hostem accedens, contemnitur. 165.

Dauid, Sauli & Ionathæ necem deplorat. 184.

Dauid Amalecitam Sauli interfectorem affici supplicio iubet. ibid.

Dauid ex Dei iussu Hebronem commigrans, à Iudæ tribu Rex declaratur. 185.

Dauid Iabisenos quod Saulum cum filijs sepelissent, collaudat. 185.

Dauid se viuente Solomonem filium suum regnum auspicari voluit. 214.

Dauid Solomonem vt Deum colat, hortatur. ibid.

Dauid Mahanaim peruenit, vbi cum summa reuerentia ab optimatibus excipitur. 204.

Dauid arcam in ædes Obadami Leuitæ deponit, cuius domus multis felicitatibus cumulatur. 191.

Dauid Semeim occidi vetat. 203.

Dauid famæ suæ consulit nemine suspicante ipsius voluntate casum fuisse Abenerum. 188.

Dauid à Michol irridetur. 192.

Dauid Deo templum adificare decernit. ibid.

Dauid Deo pro promissa per Nathanem felicitate gratias agit. ibid.

Dauid in Palæstinos mouet, eisq; bonam agrorum partem adimit. ibid.

Dauid Sophenorum Regem vincit. 193.

Dauid à rege petit vt agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret, Rex Secellam ei donat. 178.

Dauid Ionathæ de patris insidijs cōqueritur, Ionathas autem parentem excusat. 169.

Dauid orat Ionathan vt parentis erga se animum expiscari & significare velit. 169.

Dauid Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit. 171.

Dauid Goliathi gladio accepto, in Gittam Palæstinorum ad Anchum se confert. 171.

Dauid regem Anchum timens furorem ac rabiem simulat. ibid.

Dauid ad speluncam Adullamæ peruenit, vbi illius tota cognatio, nec non & alij multi ad eum se conferunt. ibid.

Dauid ad Moabitarum Regem proficiscens, parentes ei commendat. ibid.

Dauid ad Sarim oppidum peruenit. 172.

Dauid Memphibosto veniam, & dimidiæ partis bonorum Sibæ donatorum restitutionem promittit. 208.

Dauid oraculo monitus fugit. 173.

Dauid in Cœnam cum suis se confert, quò & Ionathas perueniens, eum consolatur, & fœdus cum eo renouat. 174.

Dauid Vriam accersit, eumq; vt profectus ad vxorē, ibi pernoctaret, iubet, quod tamen non facit. 196.

Dauid Ioabo, vt in Vriam animaduertat, scribit. 197.

Dauid magnam vim ferri, æris & lignorum comportat. 213.

Dauid Amasæ veniam & vniuersarum copiarū Præfecturam concedit. 207.

Dauid Idumæos, vt viritim tributa persoluerent, cogit. 194.

Dauid num quis ex Ionathæ genere superesset scitatur. ibid.

Dauid fassus peccatum, à DEO veniam consequitur. 198.

Dauid per septem dies, infantes ex Bethsabe suscepti, vicem dolenter ferens, ieiunat. 198.

Dauid puerum extinctum sentiens, surgit, ac lotus cibum capit. 198.

Dauid causam, cur mortuo puero cibum capiat, quorum nihil puero adhuc ægrotante fecerat, indicat. 198.

Dauid laciniam regij pallij præcidit. 174.

Dauid regi Saulo, quod sibi insonti insidias struat, exprobrat. ibid.

Dauid cum toto populo Abenerum deflet ac luget & solennibus funeralibus ei parentat. 188.

Dauid Vriæ nece audita, iraſci desinit. 197.

Dauid Bethsabe coniugem sibi asciscit, ex qua puer ei nascitur. 198.

Dauid Principibus tribuum conuocatis Solomonem commendat. 216.

Dauid Chusim vt Achitophelis consilijs se opponeret, obnixè precatur. 202.

Dauid Hierosolymis excedit. 202.

Dauid fugiens sacerdotes in vrbe manere vult, vt per eos, quid in ea agatur, cognoscat. 202.

Dauid Samueli Regis erga sese animum indicat. folio 169.

Dauid Solomoni Ioabum puniendum mandat. folio 218.

Dauid Deum consulit, num ab Amalecitis vxores ac liberos recipere sit concessurus. 181.

Dauid Aegyptio seruo ductore, Amalecitas assequitur. ibid.

Dauid in Amalecitas irruit, magnam eorum stragem edit, omnemq; prædam recuperat. ibid.

Dauid custodes impedimētorum, obstrepentibus pugnæ socijs, in prædæ partem admittit. 182.

Dauid cum duobus in hostium castra penetrans, Sauli spiculum & lecythum aqualem aufert. 177.

Dauid Sauli Imperatori Abenero quod regium spiculum & aquæ lecythum auferri passus sit exprobrat. ibid.

Dauid Palæstinos magna eorum edita strage vincit. 168.

Dauid Leuitas numerat, eorumq; officia distribuit. 216.

Dauid Ioabum ad peragendum censum ire iubet. 212.

Dauid Iebusæos ex arce & Hierosolymis eijcit, & ciuitatem Dauidis appellat. 190.

Dauid Syris occurrens, 47000. cum Sabeco eorum Imperatore cædit. 196.

Dauid vt plurimum propitium numē experitur. 166.

Dauid cognita filij cæde à Chusi, acriter eum deflet. 207.
Dauid Proceres & præfectos comiter atq; benignè excipit. 189.
Dauid Rabatham vi captam militi diripiendam permittit. 199.
Dauid pro innocente orat populo. 213.
Dauid Poeta. 211.
Dauidis & Salomonis potentia. 904.
Dauidis legatis petentibus aliquid commeatus, durè respondetur à Nabalo. 176.
Dauidis cum Goliatho ante congressum colloquium. 165.
Dauidis legati ad Ammanitarum Regem ob patris obitum consolandi causa missi, contumeliosè tractantur. 194.
Dauidis victoria de Goliatho. 165.
Dauidis ad Solomonem postremum alloquium. 218.
Dauidis filij ad patrem, Abesalomus verò ad auum cõfugit. 200.
Dauidis liberi Hierosolymis suscepti. 190.
Dauidis adulterium. 196.
Dauidis concubinæ à filio stupratæ, aliò traducuntur. 209.
Dauidis ob cladem acceptam indignatio. 197.
Dauidi omnes filios ab Abesalomo cæsos nũciatur. 200.
Dauidi, vt prælijs abstineat, suadetur. 211.
Dauidem adesse volentem in exercitu amici prohibent. 205.
Dauidem Ionathas excusans, à parente spiculo petitur. 170.
Dauidici generis Reges, quot & quandiu regnauerint, 295.
De arca in qua tabulas legis Moses collocauit. 74.
De arca sacra consultatio. 148.
De adulterio & incestu. 84.
De aduentu Vespasiani in Galilæam & obsidione Iotapæ vide Iosephum lib. 4. cap. 5. de bello Iudaico. 609.
De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per annos 400. 50.
De bello Iudaico quidam historias conscripsere. 876.
De bello Iudiaco. 369.
Debitus vitæ finis Iudæorum. 863.
Debora & Baracus in hostes mouent. 131.
Debora Prophetissa. 131.
De boue cornupeta. 110.
Decem tribuum ad reliquos Israelitas legatio. 123.
De Chami filijs ipsorumq; progenie. 14.
De Cain & Abel fratribus. 6.
Decem coniurati necati, delator eorũ interfectus frustatim concisus est. 452.
Decem præcepta, & quomodo diuidenda. 70.
Decem Aegypti plagæ. 58.
Decemuiri contra Herodem conspirant. 452.
Decem bases æreæ labrorum. 226.
Decem labra rotunda. ibid.
Decimæ egenorum. 107
De Cleopatra vltima Alexandrinorum Regina, eiusq; sceleribus. 898.
Dei contemptus in quibus consistat. 161.
De Deo & prouidentia diuina. 908.
Deorum apud gentiles ingens numerus. 912.
De Isaci filijs Esao & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione. 25.
De Isaco legitimo Abrahami filio. 22.
De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam perfugo. 27
De Ismahele Abrahami filio, eiusq; posteris Arabibus. 21.
Defectus Lunæ. 502.
Defectionis Germanorum & Gallorum ab Romanis causæ. 853.
Defectionis autores circiter duo millia in cruces acti. 51.
De filijs Sem, tertij Noe filij, & de progenie ipsorum & Abrahami. 15.
De funeribus mortuorum. 909.
Defuncti fratris vxor ducenda. 108.
Demetrius ab Alexandro victus, trucidatur. 383.
Demetrius se promissis in amicitiam Ionathæ insinuare conatur. 367.
De morte Cæsaris rumor diuersus. 552.
Demetrius Iudæis in auxilium venit. 620.
Demetrius Philippum fratrẽ in Beroa oppugnat. 392
Demetrius solicitantibus transfugis Bacchidem cum copijs contra Ionathan mittit. 365.
Demetrius Demetrij filius ex Creta in Ciliciam trajicit, Syriamq; occupare conatur. 370.
Demetrius Tripolim aliasq; Syriæ vrbes occupat, & Antiochum & Lysiam necat. 359.
Demetrius Eucærus contra Alexandrum proficiscitur. 391.
Demetrius in Alexandrum mouet. 366.
Demetrius Eucærus à Ptolomæo Lathuro Damasci rex constitutus. 391.
Demetrius militum odium concitat stipendium pacis tempore minuendo. 373.
Demetrius in Arsacem Parthorũ regem mouet; prælioq; superatus, capitur. 377.
Demetrius Nicanorem contra Iudam mittit. 360.
Demetrij ad Lasthenem diploma, in quo Iudæis immunitates promittit. 373.
Demetrij ad Ptolemæum de bibliotheca adhortatio. 335.
Demetrij duces iterum in Ionathan mouent: nihil sibi successurum videntes noctu discedunt. 376.
Demetrij & Alexandri pugna, qua Demetrius superat, Iudæi à Demetrio victore deficiunt. 621
Demetrio in Parthia morbo absumpto Philippus totius Syriæ regno potitur. 392.
Demetrio Anciochia adimitur. 374.
De mundi creatione, & elementorum dispositione. 4.
Deliberationis de Arca sacra conclusio. 148.
De leprosis. 83.
De nuptijs. 909.
De Nazaræis. 94.
De obitu Abrahami. 25.
De posteritate Adami, & decem ætatibus vsque ad diluuium. 6.
Depulsio argumenti Apionis, Iudæos seditionis Alexandriæ causam extitisse. 899.
Depulsio figmenti Apionis de sex dierum itinere. 896.
Descriptio donorum à Ptolemæo rege templo Hierosolymitano missorum. 335.
Descriptio speluncæ in qua latrones habitabant. 640.
Descriptio rationis & sapientiæ. 918.
De Sole, Luna & Stellis Iosephi somnium. 35.
De Regis electione. 106.
De tabernaculo per Mosem in terra deserta facto, quod simili-

ſimilitudinem templi portatilis referebat. 72.
Deus immenſus. 228.
Deus non corporis formam, ſed animi virtutes ſpectat 162.
Deus Abrahamo filium pollicetur. 18.
Deus propter inobedientiam Sauli offenditur. folio 161.
Deus verax in promiſſis. 228.
De vxoribus ducendis. 107.
Dij alieni. 105.
Diluuium. 9.
Dimiſſio Iſraelitarum. 274.
Dinæ Iacobi filiæ hiſtoria. 32.
Diocles. 302.
Diodorus cognomine Tryphon Apamenus à Malcho Arabe Antiochum Alexandri filium petit. 373.
Diophantes regis Notarius Alexandri nomine falſas literas conſcribit. 659.
Diophantes ſcriba aliorum characteres imitatur. 484.
Direptio vrbis impedita. 431.
Diſcrimen Moſis & aliorum legislatorum. 3.
Diſcordia Iudæorum & ciuium Alexandrinorum in religione. 899.
Diſpoſitio caſtrorum. 85.
Diſſidium inter plebem & ſenatum. 558.
Diſſidium in domo Herodis. 475.
Diſtinctio gubernationis in populo Iſraelitico. 156.
Diuerſa populi ſtudia. 846.
Diuiſio agri Abrahami & Lothi. 17.
Diuiſio Sacerdotum in 24. cognationes. 816.
Diuini auxilij promiſſio. 103.
Dius Iromi meminit. 232.
Dius de Solomone. ibid.
Doëcus Saulo, ſe Dauidē in Nabo apud Achimelechū vidiſſe ſignificat. 172.
Dolabella Epheſiorum ciuitati ſcribit. 414.
Dolor & voluptas aut faciunt aut impedunt paſſionē. 919.
Domicilium Abrahami. 16.
Domitia Domitiani Cæſaris vxor. 611.
Domitianus, Titi frater. 853.
Dona interpretibus dimiſſis data & Eleazaro miſſa. 340.
Dona Scauro data. 400.
Dora Phœnicia ciuitas & non Idumæa. 903.
Dora & Ioppe non portuoſæ. 455.
Doris prior Herodis coniunx non ignobilis ex qua Antipatrum filium ſuſcipit. 633.
Doris, Herodis vxor. 417.
Doridem Antipatri matrem Herodes ejicit è regia. 495.
Dorite in Iudæorum ſynagoga Cæſari ſtatuam ponūt, quod Agrippā & Petronium vehementer ad iracūdiam commouet. 563.
Dortus cum quatuor ſocijs ſupplicio affectus. folio 576.
Duodecim Iſmahelis liberi. 21.
Duo totius diſciplina & moralis inſtitutionis modi. 907.
Duo ſacrificiorum genera. 86.
Duo de quibus agit Ioſephus. 877.
Duo & viginti libri ſacri. 875.
Duodecim Iudæorum millia in templo occumbūt. 625
Duodecima legio Ceſtio duce Iudæis ceſſerat. folio 849.
Duodeni milites congrediuntur, qui ad vnū ſe conficiunt, & Abeneri partes ſuccumbunt. 185.
Duæ tabulæ Moſis. 71.
Duæ mulieres ſeſe inuicem de infante permutato accuſant. 221.

E

EDictum quantum Manna quotidiè quilibet colligeret. 65.
Edicto plebs cohercenda, ne quicquam amplius ad tabernaculi ſtructuram conferant. 72.
Eglon Rex Moabitarum Iſraelitas ſubiugat. 130.
Emortuæ dextræ ſanitas reſtituitur. 239.
Enoſa vrbs prima. 7.
Enochi finis in ſacris literis non inuenitur conſcriptus. 10.
Eques Ioſepho literas affert. 598.
Equi Aegyptiaci. 235.
Ephraimitribus mouet in Iaphthem. 138.
Eleazarus. 2.
Eleazarus Phariſæus Hyrcano matris captiuitatem exprobrat. 385.
Eleazarus ad Antiochum adducitur. 520.
Eleazarus iram DEI in populum Iudaicum fatetur. 866.
Eleazarus ab Elephanto oppreſſus moritur. 616.
Eleaſar. 211.
Eleazarus moritur. 125.
Eleazarus capitur cumq; Dux nudum extendi & verberibus cædi præcipit. 859.
Eleazarus vitam gloriæ poſthabet. 616.
Eleazarus Iudæ frater elephantum occidit. 358.
Eleazarus horribiliter flagellatur. 922.
Eleazarus Dinæi filius Romam miſſus. 577.
Eleazarus Iudæus audacia ferox & manu ſtrenuus. 859.
Eleazari ad ſocios oratio. 865.
Eleazari ad Antiochi exhortationem reſponſio. 320.
Eleazari conſtantia. 922.
Eleazari de immortalitate animæ oratio. 866.
Eleazarus Iudæis Romanorum crudelitatem exponit 868.
Elias ſicut Enochus ex hominibus exemptus. 259.
Elias pluuiam venturam prædicit. 249.
Elias Achabo & Iezabelæ vindictam diuinam prædicit. 251.
Elias ad Achabum venturam pluuiā ei indicaturus, mittitur. 248.
Elias populi ſuperſtitionem arguit. 248.
Eliæ doctrina & officium miraculo confirmatur, victima igni cælitus abſumpta. 249.
Eliam Deus in deſerto alloquitur. 250.
Eliam coruus cibat. 247.
Elis Pontificis filij Ophnes & Phinees nefarij. 145.
Eli ſacerdotis tempore annonæ caritas. 143.
Eli in Silo filiorum cædes & Arcæ amiſſio ſignificatur. 146.
Eli audita arcæ amiſſione exſpirat. 147.
Eli Pontificis Genealogia & progenies. 147.
Eliſæus in Dothaim hoſtibus cingitur. 262.
Eliſæus pluuiam venturam & victoriam prædicit. 260.

Eliſæus viduam vt ex olei fidelia plurima vaſa adimpleat, iubet. 261.
Eliſæus ab Adado agrotante conſulitur. 265.
Eliſæi vocatio. 250.
Eliſæi mors & cadaueris in ipſius monumentum conjecti reſuſcitatio. 273.
Eliſæum Reges conſulunt. 260.
Eliacimus Ioacimus nominatus, Iudæ rex. 290.
Electorum contra Ægyptios bellum. 889.
E Iudæis duodecim millia cadunt. 403.
Epaphroditus. 2.
Epicureorum error coarguitur. 306.
Ephraimita proditione occupant Bethel. 126.
Ephron oppidum expugnatum. 356.
Epilogus huius partis genus Iudæorum ex Ægypto non oriundum. 892.
Epilogus ſecundi libri contra Apionem. 915.
Epicedium à Ieremia Ioſiæ ſcriptum. 289.
Epitome belli Iudaici. 614.
Epiſtola Ptolemæi, in qua à Pontifice Eleazare Bibliorum petit interpretes. 335.
Epictetes pecunia corruptus Scythopolim Iudæis prodit. 384.
Ephod. 75.
Eſau ſibi quoque benedictionem poſtulat. 27.
Eſau primogeniti Ius ob lenticulam cedit. 34.
Eſau Edom dictus. 34.
Eſau filij & poſteri. 34.
Eſdras Iudæos qui apud Babylonem degunt, conuocat. 316.
Eſdras Hieroſolyma præfectus, vaſa aliaque pretioſa gazophylacij cuſtodibus tradit. 317.
Eſdras legis peritus. 316.
Eſaiæ de Cyro vaticinium. 307.
Eſſen ſiue Legion. 76.
Eſſenorum placitum. 518.
Eſſenorum vita & mores. 519.
Eſthmonitis. 452.
Eſther Regem pro Iudæis interceſſura accedit. 324.
Ebutius contra Ioſephum. 554.
Ebutius infecto negocio diſcedit. 592.
Eua mater omnium viuentum. 5.
Euæ poena. 6.
Eurycles Alexandri dicta & facta obſeruans Antipatro & Herodi exponit. 483.
Eurycles Lacon Alexandrum apud parentem clàm accuſat, autorq; necis ipſius exiſtit. 685.
Eurycles amicitia ſimulata fallit Alexandrum, eiusq; fit proditor. ibid.
Eurycles necis Alexandri & Ariſtobuli redempta opera, accuſatoris partibus fungitur. 659.
Eurycles Alexandrum apud Herodem falsò accuſat, & in pericula præcipitat. ibid.
Euangelium Iudæis allatum. 311.
Euphrates. 5.
Eutychus Agrippæ libertus, herum apud Cæſarem accuſare cogitat. 529.
Ex arca Noe coruum emittit. 10.
Exciſio ſtirpis Nadabi. 244
Excuſatio hiſtoriographi, cur legum ſeriem innouarit 104.
Exemplum ab Iudæis Cæſareæ interfectis petitum. 867.
Exemplũ, nõ ſemper patribus ſimiles naſci filios. 151
Exemplum vltionis diuinæ in Iezabela valde inſigne 268.
Explicatio nominis Moab & Ammon. 20.
Exploratores. 264.
Exploratores terræ Chanaan mittit Moſes. 86.
Exploratores Iſraelitis terrorem incutiunt. 86.
Expoſitio belli Arabici & pecunia mutuo acceptæ. 485.
Externi Iudæi inferiorem ciuitatem occupant. 858.
Exteri quoque vt exaudiantur in hoc loco precatur. 229.
Ex tribu Ephraim circiter 42000. cæſi. 138.
Extirpatio ſtirpis Baſanis. 246.
Extirpatio Iudæorum Amani conceſſa. 222.
Extructio templi Solomoni mandatur. 214.
Ezecias ab Aſſyriorum rege deficit. 281.
Ezeciæ legati ad Iſraelitas Azymorum feſti celebrandi cauſa miſſi occiduntur. 280.
Ezeciæ in aduerſis ad Deum refugium & per Eſaiam in ſpem melioris fortunæ erectio. 284
Ezeciæ Regis Iudæ pietas. 280.
Ezeciæ mors. 286.
Ezechiam primarium latronẽ cum ſocijs Herodes ſupplicio afficit. 410.

F.

Fabatus procurator Cæſaris apud Herodem ſecretorum Sillæi proditor. 664.
Fabula de Ioue & Pallade. 912.
Fabulæ ſuperius recitatæ depulſio. 901.
Facinus deteſtandum Gabaenorum. 126.
Fames ob iuramentum violatum, Iſraelitis immiſſa. 210.
Fames & peſtilentia. 292.
Fames in Samaria tanta, vt mulier mulieri filium comederet. 263.
Fanum. 227.
Falſa matris ac ſororis Herodis aduerſus Mariammen accuſatio. 652.
Falſi teſtis pœna. 106.
Fatum & prouidentia diuina. 488.
Fati neceſſitas inſuperbilis. 256.
Fratres ob regnum decertantes certis conditionib. in concordiam redeunt. 623.
Fratricidij à Ioanne pontifice perpetrati taxatio & vltio. 328.
Fadus à Iudæis ſacerdotalem ſtolam, vt eſſet in Romanorum poteſtate poſtulat. 568.
Fadus Iudæos Philadelphenſium propter Miam interfectores, punit. 567.
Fœdus Dei cum Noe. 11.
Felix Hieroſolymis Phaſaelum adoritur, à quo tamen ſuperatur. 416.
Felix Druſillam à priore marito abducit. 576.
Felix accuſatur. 579
Felix in Phaſaelum exercitum mouet. 633.
Felix latrones Magos vulgiq; ſeductores ſupplicijs afficit. 577.
Feſtus impoſtorem magnum cũ aſſeclis opprimit. 579.
Feſtum azymorum. 82.
Feſtiuitas templi recepti inſtituta. 354.
Filij pontificum ad Dauidem miſſi, in puteũ ſeſe abſcondunt. 204.

Filij oblatio. 278.
Filij Chananai. 14.
Fiducia Adadi in milite. 252.
Filiorum apud Iudæos educatio. 877.
Filiorum Israel numerus. 59.
Finale confœderatorum de Caio tollendo decretum. 549.
Florus belli Iudaici causa. 584.
Fons Iordanis. 649.
Forma templi extruendi Solomoni datur. 217.
Forma & habitus Eliæ prophetæ. 259.
Fortunæ monumentum. 846.
Fuga hostium ob terrorem à DEO immissum. folio 264.
Fuga & strages exercitus Absolomi. 206.
Funus Alexandri. 394.
Fuluia, Saturnini coniunx Romæ quatuor Iudæis purpuram & aurum, vt in templum Hierosolymitanũ deponerent tradit, ipsi verò in proprios vsus conuertunt; quod dum Tiberius cognoscit vniuersos Iudæos ex vrbe pelli iubet. 523.
Furtum. 110.
Fructus ad centum annos incorrupti. 864.

G.

Gabala. 452.
Gabaonitæ ministeryis publicis deputati. 120.
Gabaonitæ legatos mittunt ad Iesum. 119.
Gabaonitarum ad Hebræos oratio. 119.
Gabareni Ioanni sese addicunt. 592.
Gabinius aliquot vrbes dirutas in Iudæa ædificari iubet. 404.
Gabinius Nabathæos pugna superat. 628.
Gabinium mater Alexandri beneficijs lenire studet. 627.
Gabinio bellum Parthis inferre parato Hyrcanus & Antipater suppetias ferunt. 627.
Gabinio pecuniã Pompeio ab Aristobulo promissam exacturo portæ clauduntur. 402.
Gadara instaurata. 403.
Gadaram Alexander capit. 390.
Gadarenses Herodem accusaturos, Agrippa vinctos ad Regem mittit. 456.
Gales ab Abimelecho fugatus, à Sicimitis vrbe pellitur. 136.
Galatæ à Gomar oriundi. 13.
Galadenorum ad Israelitas legatio. 155.
Galilæi sese vindicantes Samaritanorum vicos incendijs & rapinis vastant. 575.
Galilæi ab Herode deficiunt. 428.
Galilæi cum Tiberiensibus sedati. 608.
Galilæi Tiberiada inuadere postulant. 591.
Galilæorum multitudo Iosephum, ne se deserat, petit. 597.
Galilæorum erga Iosephum fides ac beneuolentia. folio 590.
Galgal, libertas. 118.
Gamala in Romanorum fide perstant. folio 587. & 488.
Glaphyra Alexandri coniunx, num paratas Herodi insidias ignorasset, interrogatur. 484.
Glaphyra vxor Alexandri suspicionem ante conceptam oratione multum auget. 655.
Glaphyra quondã vxor Alexandri Archelao Cappadocum Regi remissa. 491.
Glaphyræ somnium. 516.
Gratus cum alijs militib. Claudium latentem protrahit, eumq; vacantem Imperatoris locum occupare iubet. 557.
Grati cum Simone conflictus. 511.
Gratitudo Solomonis erga Iromum pro acceptis beneficijs. 231.
Gratulatio Bethsamitarum super arca sacra. folio 149.
Gaudium beatorum in vita æterna. 932.
Græcorum de Iudæorum Antiquitate testimonium. 883.
Græcorum cum Iudæis comparatio. 876.
Græcorum regionem innumeræ corruptiones inuasere 873.
Gedeon per 40. annos regnat. 135.
Gedeon duos Duces Zebim & Hezarbunim capit. 135.
Gedeon ad Madianitarum tentoria accedit, & ab illis somnio confirmatur. 143.
Gedeon cum trecentis viris pugnam adornat. folio 134.
Geon, Nilus. 5.
Gedeoni, vt Israelitas à Madianitis liberet Deus mandat. 133.
Gedeonem exiguas copias DEVS eligere iubet. folio 133.
Gellius Alexandræ vt Aristobuli & Mariammæ effigies depictas ad Antonium mitteret, persuadet. 434.
Gemmarum in Pontificali ornatu miraculum. folio 80.
Genealogia Abrahami. 15.
Genealogia Noe. 9.
Germani & Galli sub Herode stipendia fecerunt. folio 505.
Germani Cæsaris satellites. 552.
Germanicus Pisonis opera sublatus. 521.
Germanorum rabies per Caij cædem excita, sedata. 553.
Gessius Florus Iudææ Procurator. 583.
Gessius Florus peior Albino. 583.
Gessij Flori iniuriæ. 519.
Gesta inter Vitellium & Artabanum. 524.
Gibea & aliæ Beniamitarum vrbes incensæ. folio 128.
Gaza oppugnata. 390.
Gazara. 232.
Gischala incensa atque diruta. 587.
Godolia transfugarum dux. 296.
Godoliæ cædes, & plebis Masphatensis abductio. 296.
Gotholia omne semen Regum tollit vno solummodo Ioaso, Ozochiæ filio seruato. 270.
Gotholiæ pœna. 279.
Goliath vir prodigiosa statura inter Palæstinos. folio 164.
Goliath singulare, certamen Hebræis denunciat. 164.

H.

HEbræorum origo. 15.

Hebræus ſeruus anno ſeptimo manu mittendus. folio 110.
Hebræi mulierum cupidine ducti à patrum religione deſciſcunt. 100.
Hebræi in aciem proferunt arcam fœderis. 146.
Hebræi iumentis & pecoribus hoſtium in prædam contra Dei mandatum abactis parcunt. 161.
Hebræi vallem vltra Iordanem ſitam habitantes, relictis ſuis oppidis in munitiſſimas urbes confugiũt. 183.
Hebræi terram Amoræorum occupant. 97.
Hebræi pugnam parant aduerſus Amoræos. 96.
Hebræorum contra Moabitas victoria. 261.
Hebræorum ob Moſis obitum planctus. 113.
Hebræorum ſeruitus intolerabilis. 50.
Hebræorum libertas, & Chananæorum ſeruitus. folio 233.
Hebræos Chananæi cadunt. 89.
Hecatæus. 16.
Hecatæus Abderita cum Alexandro Rege nutrius. 885.
Helena Hieroſolymis cibos egenis diſtribuit. folio 571.
Helena Adiabenorum Regina Hieroſolyma proficiſcitur. 570.
Helon per decennium iudex. 138.
Hermippi de Pythagora teſtimonium. 883.
Heroes tres per hoſtium caſtra excurrunt in Bethlehem: aquam hauriunt, & Dauidi afferunt. folio 212.
Heroes Dauidis. 211.
Herodes iterum cum Arabibus ad Cana Cœleſyriæ pugnat. 440.
Herodes in itinere ad Agrippam Chium peruenit, eiq; ingentem pecuniæ vim ad porticum vrbis reparandam, confert. 463.
Herodes ex aurea & argentea ſupellectile pecuniam conficiens, frumentum pro ea comparat. 453.
Herodes prope Panium templum ædificat. 457.
Herodes apud Cæſarem filios accuſat.
Herodes vt alienus videretur Ariſtobuli nece eum honorifice ſepeliri curat. 436.
Herodes Reſſa capto & è Maſſada domeſticis receptis, Hieroſolyma petit. 424
Herodes Maſſadam petens, in itinere à Parthis impugnatur. 421.
Herodes cum Archelao Antiochiã vſque iter fecit. fol. 480.
Herodes cum Galilæis pugnat, eoſque victos in caſtellũ compellit. 428.
Herodes in Trachonitarum regione caſtellum condit, eiq; Zamarin Iudæum Babylonicum præfecit. folio 492.
Herodes ab Hyrcano admonitus fuga ſibi conſulit & in iudicio amplius non comparet. 412.
Herodes ex Daphne Antiochiæ ſuburbio in Galilæam proficiſcitur. 420.
Herodes inexpectatam & apertam vxoris auerſationem videns, contriſtatur. 447.
Herodes nobiliores Iudæorum poſt obitum ſuum trucidari mandat. 503.
Herodes Maſſadam petens in itinere à Parthis impugnatur. 421.
Herodes anno primo à nato Chriſto moritur. 505.
Herodes Arabas ſibi hoſtes eſſe deprehendit. folio 637.
Herodes cum magno vitæ diſcrimine Romam nauigat ibid.
Herodes Romãm profectus, Antonium conuenit. folio 673.
Herodes Antonium & Cæſarem ſibi beneuolos inuenit. ibid.
Herodes coram ſenatu Romano laudatur. ibid.
Herodes circa Hieroſolymorum mœnia ſe bono publico & ad ſalutem vrbis veniſſe, clarigare iubet. 425.
Herodes Saturnino & Volumnio permittentibus cum exercitu Arabiam inuadit, & Raptam caſtellũ diruit. 481.
Herodes Archelaum & cognatos precioſiſſimis muneribus donat. 658.
Herodes Caſſij amicus. 632.
Herodes cur in exteros liberalis in ſuos ſæuus fuerit. 472.
Herodes fratrem Ioſephum in Idumæam mittit, ipſe copias in Galilæã ducit, vrbemque Sepphorim capit. 425.
Herodes Caſſium & Galilæa pecunia ſibi deuincit. fo. 415.
Herodes quadraginta quinque ex Antigoni factione interfecit. 433.
Herodes vehiculo, in quo mater erat, euerſo ſibi ipſi iolentas manus inferre cogitat. 421.
Herodes donatiuum militibus diſtribui iubet. folio 503.
Herodes ab Hyrcano in Ius vocatus. 630.
Herodes Alexandro coniugis ſuæ fratri regnum peiturus ipſemet eo potitur. 423.
Herodes ante pugnam ſacra DEO celebrat. folio 646.
Herodes hoſtes adoritur. ibid.
Herodes omnem rem geſtam priuſquam Vitellij literæ ſuperuenirent, Cæſari aperit. 535.
Herodes, Agrippæ frater Rex in Chalcide. folio 561.
Herodes Artabano Partho fauet. 535.
Herodes ad Pheroram ægrotantem viſendum venit, eoque mortuo Hieroſolyma ſepelit, & publico luctu honorat. 494.
Herodes Agrippæ inopiam exprobrat. 528.
Herodes à Syris latrones depellit. 630.
Herodes per vniuerſum terrarum orbem clareſcit. 650.
Herodes venator ſummus. 651.
Herodes præter animi corporiſq; virtutem fortuna quoque ſecunda vſus eſt. ibid.
Herodes Antipatrum filium expellit ciuitate, ac Hyrcanum auum coniugis interficit. ibid.
Herodes Alexandrum & Ariſtobulum filios præfocari, cum Alexandro materno auo ſepeliendos iubet. 661.
Herodes in Pheroram fratrem excitatur. folio 657.
Herodes ſuos in fuga conſolatur. 421.
Herodes ab Arabibus latrones ſibi dedi poſtulat, & mutuum creditum repetit. 481.
Herodes Antipatri & mulierum ſecreta omnia extorquet. 495

Herodes cum hostibus pugnat in suburbio. 420.
Herodes Romam nauigat & Cæsarem Aquileiam vsque persequitur. 468.
Herodes Antigonum ex Iudæa expellit. 417.
Herodes fautores suos promouet, aduersæ verò factionis homines quotidianis supplicijs absumit. 433.
Herodes conflatam militum multitudinem, vt Hyrcanum regno deponat in Hierosolymam ducit. 631.
Herodes contra latrones in speluncis degentes militem ducit. 426.
Herodes cum Antigono rem decernere in Samariam proficiscitur. 427.
Herodes, Iehu à Pontificatu remoto Simonem cuius etiam filiam duxit subrogat. 454.
Herodes conuiurationem expiscatur. 452.
Herodes ad Malachum Arabum regem pecuniam accepturus proficiscitur. 422.
Herodes multis pecunijs Antonium vt Antigonũ tolleret, inducit. 432.
Herodes grauem morbum contrahit. 449.
Herodes morbo correptus testamentum condit, ac regni successionẽ filijs, nepotibus ac amicis relinquit. 501.
Herodes populi partem dimittit cum reliquis Massadam peruenit.
Herodes Antipatri matrem in regiam inducit, eumque Cæsari commendat. 468.
Herodes malum simul & cultellum poscens sibi ipsi manus violentas inferre cogitat, Achiabus nepos verò ictum præuenit. 504.
Herodes Sosio, Præfectis ac militibus ne vrbem diripẽ rent pecuniam numerat. 431.
Herodes apud Diospolim cum Arabibus pugnat eosq; vincit. 440
Herodes Iesu Phabetis filio Pontificatum abrogat in cuius locum Simonem Boethi filium subrogat, eiusque filiam in vxorem ducit. 454.
Herodes Antipatro Pherorę consuetudinem, & mulieribus conuenticula interdicit. 493.
Herodes, audito quod Hyrcanus recluso Dauidis sepulchro tria millia talentorum argenti extulisset, idẽ facere conatur. 474.
Herodes quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, conuocat. 486.
Herodes ad seditiosos compescendos in arces præsidia collocat. 472.
Herodes Antonio deicto subtristis. 440.
Herodes odio in filium flagrat. 501.
Herodes Dei templum denuò construere animo concipit. 458.
Herodes Manahemum de imperij diuturnitate rogat & Essenos propter eum in pretio habet. 458.
Herodes ducturus Alexàndri filiam Samariam proficiscitur. 430
Herodes filiorum liberos educat. 491.
Herodes Pappi caput Pherorę fratri mittit. 430.
Herodes Hierosolyma oppugnat. 430.
Herodes à Cæsare & Agrippa in magno honore habitus. 457.
Herodes filiam quam Salomes filio nato è Costobaro collocaturus erat, Pherorę filio collocat. 477.
Herodes ad Cæsarem venit, eique beneficia in Antonium collata prædicat similia in eũ collaturus si in amicitiam eum reciperet. 445.
Herodes latrocinijs agit & excursionibus in Arabiã 441.
Herodes 300. talentis Cæsarem donat. 470.
Herodes in Italiam nauigat, & liberos suos Roma domum reducit. 462.
Herodes Syriæ & Graciæ vrbibus ingentem pecuniæ in ædificia contulit.
Herodes dynasta Chalcidis ius eligendorum summorũ Pontificum petit. 568.
Herodes multos in itinere adiuuat pecunia, plurimorum est apud Agrippam mediator. 464.
Herodes quibusuis calumnijs fidem adhibens multos iniustè interficit. 478.
Herodes Cæsarem & exercitum honorificè excipit. 446.
Herodes Antoninum adire Macheram accusaturus cogitat, eidem reconciliatur & Iosephum fratrem attribuit. 428.
Herodes Chalcidis dynasta & Helcias Silam interficiunt. 566.
Herodes Iudæorum Primores conuocat, eisq; facinus hoc commemorat. 502.
Herodes Hierosolyma redit multitudinem in concionem aduocat, rationem eis suæ peregrinationis exponit, ac quartam tributorum partẽ remittit. 466
Herodes duos satellites in Dauidis monumento amittit. 474
Herodes ab Antonio & exercitu honorificè exceptus. 428.
Herodes ad Antonium Samosatam oppugnantem properat, in itinere multos barbaros trucidat. 428.
Herodes Antipatri blanditijs adductus, sponsalia reformat. 663.
Herodes Macheruntem magno muro ac turribus amplectitur. 858.
Herodes Cæsari reconciliatus. 485.
Herodes regno excedere iussus, in Aegyptum abit, dehinc in mari diu iactatus, tandem Romam peruenit, vbi Antonio quæ ipsi contigerãt, recenset. 422.
Herodes duplex periculum suspicans castellum sibi ad refugium parauit. 864.
Herodes Dauidis sepulchrum spoliat. 219.
Herodes Alexand. & Aristobuli criminationib. aurẽ præbet. 483.
Herodes à centum Iudæis apud Antonium accusatus. 419.
Herodes cum in difficilibus tum in iucundis rebus solus Agrippæ proximus. 464.
Herodes Hierosolymis, Phasaelus verò extra vrbem constitutus, in capitis discrimine versantur. 635.
Herodes in ius vocatus cum comitatu comparet. 411.
Herodes in compescendis alienigenarum auxilijs multum negotij habet. 431.
Herodes in Galilæa cum hostibus pugnat, eos vincit, ac vniuersam Galilæam in suas partes traducit. 426.
Herodes consolatur & cohortatur milites. 441.
Herodes in senio impatiens & amarulentus. 501.
Herodes ex Italia donum reuersus contra Antigonum copias ducit. 424.
Herodes à Parthis accitus in venatione occiditur. 520.
Herodes Mariammen Hyrcani ex filia neptem ducit. 417.

Herodes fratrem in Idumæam mittit, ipse copias in Galilæam ducit, vrbemque Sepphorim capit. 425.
Herodes cibaria exercitui procurat. 425.
Herodes populum sacramento obstringit. 458.
Herodes Aristobulo Ananeli loco Pontificatum conferre cogitat. 435.
Herodes filios accusat. 487.
Herodes Pherora vxorem accusat, eumq; vt illam ableget iubet. 493.
Herodes varia fortuna vsus. 505.
Herodes ab Antipatro patre persuasus à bello contra Hyrcanum desistit. 631.
Herodes Antonio contra Augustum auxilia pollicetur. 440.
Herodes filijs reconciliatus. 470.
Herodes à Mariãme vxore non blandè exceptus. 447
Herodes plurima peregrina instituta introducit. 451.
Herodes nouam legem sancit, vt perfossores parietum in seruitutem extra regni terminos vendere liceat 462.
Herodes Hierosolymis duas arces munit. 452. Antonia. 432. Samaria. 452. vel Sebaste.
Herodes Quintilio Varo iudice filium in ius vocat. 497.
Herodes à defectoribus in Galilæa pœnas exigit. folio 427.
Herodes in Alexandram vt clàm regno suo insidiatam inuehitur. 435.
Herodes Cæsarem plurimis muneribus donatum in Aegyptum deducit. 446.
Herodes tertiam tributorum partem remittit. 457.
Herodes Antonio rescribit, & causas cur Aristobulum mittere non possit, indicat. 405.
Herodes foris bona, domi verò aduersa fortuna vtitur. 467
Herodes Alexandrum & Aristobulum Romam ad Cæsarem mittit. 456.
Herodes Antipatro amicas literas, vt eum Roma domum retrahat, scribit. 496.
Herodes Antipatrum ad minuendam filiorum arrogantiam honoribus euehit. 467.
Herodes populo se templum extructurum exponit. 459.
Herodes ab hostibus vulneratur. 429.
Herodes Rex in Chalcide moritur, eiq; in regno Agrippa succedit. 574.
Herodes Antipatro, no cum Pherora vel eius coniuge vnquam colloqueretur, edicit. 663.
Herodes militibus de suis facultatibus multum pecuniæ largitur. 644.
Herodes à Salome motus vtrunque filium vincit, & separatos asseruari præcipit. 660.
Herodes contra Alexandrum & Aristobulum iudicium cogit. ibid.
Herodes in iudicio filios accusat. ibid.
Herodes Antipatrum præ reliquis filijs amauit, plurimaq; in eum beneficia contulit. 668.
Herodes Sepphorim ciuitatem capit. 639.
Herodes aduersus latrones in speluncis degentes animum dirigit. ibid.
Herodes Hierosolymam cingit obsidione, ac præconis voce cur aduenerit, declarari iubet. 638.
Herodes splendida oratione ad populum tribus filijs regni honorem attribuit. 653.
Herodes filijs non regnum, sed regni honorem tradit. ibid.
Herodes ad filios orationem deflectit. ibid.
Herodes oratione sua fratrum dissensionem radicitus non sustulit. 654.
Herodes nepotes despondet. 662.
Herodes in Antigonum monet. 638.
Herodes Pappum Antigoni militum Ducem obtruncat. 643.
Herodes coram Augusto dissimulatione remota verum ingenuè fatetur. 647.
Herodes propter vxoris necem misere affectus. folio 449.
Herodes commeatus copiam parat. 639.
Herodes decem cohortibus comitatus, Hierichunta peruenit. ibid.
Herodes Andromacho & Gemello amicitiã renunciat 478.
Herodes Pheroram cum vxore eijcit. 664.
Herodes Pireo maiorem portum fabricat. 649.
Herodes Iosepho vt vxorem interficiat, clàm mandat 652.
Herodes Roma in Senatum intromissus. Rex declaratur. 423.
Herodes Alexandrum in vincula conijcit, & in amicorum eius tormenta pergit. 657.
Herodes Alexandrum apud Cæsarem accusat. 653.
Herodes Antipatri vt reuersionem suam maturaret, scribit. 667.
Herodes vehiculo in quo mater erat, euerso, sibi ipsi manus violentas inferre cogitat. 421.
Herodes clàm nocte ad Idumæam proficiscitur. folio 635.
Herodes grauiores in fuga Parthis Iudæos experitur. 636.
Herodes Doridem Alexandri matrem omni ornatu spoliatam expellit. 665.
Herodes ex spectaculis nõ magnam gratiam reportat. 451.
Herodes patris necem in Malicho cogitat vlcisci. 632.
Herodes accuratam diligentiam & sumptus non exiguos in structuras confert. 455.
Herodis in Augustum Cæsarem merita. 648.
Herodis regno Augustus Cæsar finium partem addit 648.
Herodis de latronibus victoria. 640.
Herodis ex Mariamme liberi suscepti. 651.
Herodis canaculum dimisso conuiuio confestim concidit. 642.
Herodis mater ac soror Mariammen calumnijs insectantur. 447.
Herodis ad milites perterritos oratio. 646.
Herodis propositum Massada & Ioppe captis, Hierosolymam petere. 638.
Herodis in iudicio contra Antipatrum accusatio. 668.
Herodis consiliarij Alexandri institutum ei per nuncios significant. 450.
Herodis copias hostes à mœnibus arcent. 425.
Herodis legatos Cæsar infecto negocio dimittit. 482.
Herodis vxor in patris ades peruenit. 525.
Herodis duæ filiæ virgines Pheroræ filijs elocatæ. 514.

Herodis de Mariamme ac Iosepho suspicio. 652.
Herodis filij ex septem vxoribus suscepti. 662.
Herodis familia ab Antigono in Masada oppugnata. 424.
Herodis error pudendus & inexcusabilis. 489.
Herodis milites cum Iudei per quinque menses obsidionem toleravērant, ciuitatem irrumpunt. fol. 644.
Herodis beneficentia & liberalitas in cunctos. fol. 650.
Herodis nouem vxores. 491.
Herodis coram Augusto Cæsare oratio. 647.
Herodis ad Cæsarem properantis mandata. 445.
Herodis tres Eunuchi, Alexandrum innatum cōtra parentem odium alere, fatentur. 477.
Herodis progenies intra 100. annos penitus sublata. 526.
Herodis testamentum mutatum. 504.
Herodis ad milites gratiarum actio & testamentum lectum. 505.
Herodis in Euphratis medio conuiuium. 525.
Herodis regnum. 455.
Herodis morbus horrendus. 503.
Herodis cadauer magna pompa Herodium defertur. 505.
Herodis fortitudo. 630.
Herodis erga Phasaelum fratrem amor. 636.
Herodi Augustus Arabiam quoq; vult tradere, quod consilium ipsius literæ redditæ mutant. 486.
Herodi mortem fratris somnia manifesta significant. 641.
Herodi insidiæ structæ. 635.
Herodi à Roma literæ veniunt, quæ Acmen à Cæsare occisam, & Herodi liberam potestatem Antipatri puniendi relictam esse ostendunt. 504.
Herodi Antonius vt Aristobulum ad se mitteret scribit. 434.
Herodē in aula calumnij & cædibus referta vita sua tædet. 479.
Herodem Antonius in Arabum bellum vertere iubet. 440.
Herodem Antonius ad se accersit, qui regni curam Iosepho committit, eiq; clam vt Mariammen interficeret, mandat. 437.
Herodem Romani Iudæorum regem creant. 637.
Herodem Hyrcanus absoluit. 639.
Herodem Antonius amore, Antigonum verò odio prosequitur. 423.
Herodias cui Imperator propter Agrippam fratrem pepercerat, Herodē vltrò in exilio comitatur. 535.
Herodion. 636.
Herodium castellum pro rerum omnium copia ciuitas esse videbatur. 650.
Herodotus Halicarnasseus de Iudæorum circumcisione. 884.
Herodotus Aegyptiorum Regum nomina non recenset. 232.
Herodotus de Sennacheribo. 284.
Hirami & Salomonis amicitia. 896.
Hirami & Salomonis problemata. 880.
Hiramī regis geneologia. 881.
Hyrcanus ab inuidis contra Antipatrum eiusq; filios instigatur. 630.
Hyrcanus à Pharisais ad Sadducæos deficit. 385.
Hyrcanus expiscatus, quid alij sint donaturi, plus reliquis omnibus donat ob quod alio honorifico afficitur munere. 346.
Hyrcanus rursum ab improbis irritatur. 631.
Hyrcanus & Pharisæi hostes. 385.
Hyrcanus ingentem pecuniæ vim ex Dauidis monumento profert. 382.
Hyrcanus Pontifex declaratur. 625.
Hyrcanus munitum castrum ædificat. 347.
Hyrcanus Alexandri filius, natu maximus Pontifex declaratur, post ad regiā dignitatē euehitur. 622.
Hyrcanus à fratribus in itinere circumuētus, strenue se defendit, quosdam etiam è medio tollit. 347.
Hyrcanus moritur. 385.
Hyrcanus paternum honorem Pontificis assequitur. 617.
Hyrcanus cognito, quod Herodes regnum assecutus sit, ad eum reuertitur. 433.
Hyrcanus & Phasaelus à Parthis capti. 421.
Hyrcanus obsidet Samariam. 384.
Hyrcanus ingentem pecuniæ summam ex Dauidis sepulchro aufert. 218.
Hyrcanus amicitiam cum Romanis renouat. 383.
Hyrcanus assiduum cum Arabibus bellum gerit. fol. 347.
Hyrcanus dum fratres intestinis bellis laborant, In pace viuit. 384.
Hyrcanus Pontifex. 394.
Hyrcanus insons perit. 445.
Hyrcanus Samariam capit. 384.
Hyrcanus & Antipater Pompeij auxilium implorāt. 624.
Hyrcanus patriæ amans gratiam ab Herode expectat. 433.
Hyrcanus cum Antiocho soluta obsidione fœdus facit. 382.
Hyrcanus multas Syriæ vrbes capit, & templum in monte Garizin desolatur. 382.
Hyrcanus sibi ipsi manum infert. 348.
Hyrcanus & seniores Reginam anteueniunt, & Aristobulum accusant. 396.
Hyrcanus Pontifex, Antipater verò Iudææ procurator declaratur. 630.
Hyrcani matris magnanimitas & constantia. 617.
Hyrcani facetiæ. 346.
Hyrcani & Iudæorum legatio Antonio coronam auream offerens, vt Iudæos à Cassio captos in libertatem vindicaret, rogat. 417.
Hyrcani ad Cæsarem legati. 412.
Hyrcani & ortus & indoles. 344.
Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolobella in senatum introducunt. 414.
Hyrcani vita. 445.
Hyrcano Babylone à Iudæis ingēs honor habetur. 433.
Hyrcano in templo per vocem filiorum de Antiochi victoria nunciatur. 384.
Hyrcanum Cæsar in pontificatu confirmat, Antipatrum ciuitate Romana donat. 408.
Hyrcanum Hierosolymis Cæsare permittente, mœnia restituit. 409.
Hyrcanum Herodes occidi imperat. 444.
Hyrcanum Antipater vt ad Aretam regem Arabiæ confugeret, eiusq; auxilio regnum repeteret, hortatur. 623.

Hyrcanum Herodes in ſummo honore habet. 434.
Hyrcanum Herodes è medio tollere ſtatuit. 444.
Hieremias ciuitatem Babylonicam prædicit. 290.
Hieremias à Babylonio duce exemptus, è carcere magni pretij muneribus afficitur. 296.
Hieremias Hieroſolymorum ſubuerſionem prædicit. 290.
Hieremias quando vixerit. 290.
Hieremiæ liber exuſtus. 290.
Hieremiæ accuſatio & abſolutio. 290.
Hieroboamus in Ægyptum profugit, vbi vſq; ad Solomonis obitum manet. 237.
Hieroboamus Solomonem infeſtat. 236.
Hieroſolyma & templum depradatur. 241.
Hieroſolyma quondam Solyma vocata, cuius nominis & Homerus meminit. 190.
Hieroſolyma ab Herode obſeſſa. 643.
Hieroſolyma à Suſaco Ægyptiorum Rege ſpoliata. 193.
Hieroſolyma Titus obſidet. 614.
Hieroſolyma ab Herode eo die quo ante 27. annos à Pompeio expugnata. 432.
Hieroſolyma quinquies prius capta, tunc iterum vaſtata eſt. 847.
Hieroſolyma Romano populo ſtipendiaria. 403.
Hieroſolyma Iudæa metropolis radicitus fundamentis eruta. 868.
Hieroſolymina Pompeio partim tradita partim obſeſſa. 402.
Hieroſolyma per decem & octo menſes obſeſſa, tãdem capiuntur. 293.
Hieroſolyma obſeſſa. 241. & 292.
Hieroſolyma expugnata. 431.
Hieroſolyma pars capta, eiuſq; habitatores interfecti. 125.
Hieroſolymis dolo captis Iudæi in Ægyptum abducuntur. 332.
Hieroſolymitani legati in Galilæa haud accepti. 599.
Hieroſolymorum mœnia abſoluta. 319.
Hieroſolymitanum templum luſtratum. 354.
Hieroſolymitana arx munita. 365.
Hieroſolymitanorum legati in Iehu domicilium ſeſe recipiunt. 600.
Hieroſolymitanos fundit fugatq; Ieſus. 120.
Hiericho. 97.
Hiericho capta, homines trucidati, vrbs proſtrata & incenſa. 117.
Hierichuntis mœnia ſponte ſua collapſa. 117.
Hierichuntem ab habitantibus, relictam Romani diripiunt, inq; ea Herodes præſidium reliquit. 425.
Hierichuntem ſpeculatores explorant. 115.
Hiſtoria de vxore Leuitæ. 126.
Hiſtoria Nabuthi ob prædium Achabo denegatum lapidati. 250.
Hiſtoria de Antiocho Epiphane. 348.
Hiſtoria libri Exodi. 50.
Hiſtoria Deuteronomij. 102.
Hiſtoriarum Biblicarum finis. 381.
Hiſtoriographi quidam perfidiã ac ſacrilegium Antiochi tegere conantur. 901.
Hiſtoriographi quidam Hiſpaniam vnam tantummodo eſſe ciuitatem arbitrati ſunt. 877.
Hiſtoriæ huius conſcribendæ cauſa. 614.
Hiſtoriographus qui dicendus. 614.
Hiſtoriographi Græci bellum Iudaicum ſilentio prætereunt. 613.
Homicidæ lex. 110.
Homo ſui interitus autor, non Deus. 11.
Homines ambitioni & auaritiæ dediti, nihil non audent. 187.
Homines quidam nocentiſſimi neceſſitate debitorum forum & ſcripta publica concremant. 852.
Honos Mardocheo oblatus. 325.
Honor Danielis. 303.
Honor parentum. 909.
Honor magiſtratus. 105.
Horrendus in hoſtium acie terræ motus. 150.
Horrenda fulmina in monte Syna. 70.
Hoſtiæ veteris teſtamenti. 909.
Hoſtes ſepeliendi. 109.
Holocautoma. 80.
Humanæ vitæ terminus anni.120. 15.
Hypſicrates. 409.

I.

Iabes in Gileal, quæ auxilium contra Beniamitas negauerat, deſtruitur, 128.
Iabin Rex Chananæorum Iſraelitas ſubiugat. 131.
Iacimus & Philippus Zamaris filij. 492.
Iacob Ioſephum tanquam iam extinctum luget. 37.
Iacob filios cum muneribus mittit in Aegyptum. fol. 43.
Iacobus propter abſentem Simeonem & Beniamin ablegandum ſolicitus. 43.
Iacob defoſſis Labani Dijs Bethel proficiſcitur. 33.
Iacobus & Simon Iudæ Galilæi filij, crucis ſupplicio affecti. 574.
Iacobus mercedis loco petit Rachelis coniugium. 29.
Iacobus ſe ſacrificaturum votum Deo facit, locumq; nominat Bethel, id eſt, domicilium Dei. 28.
Iacobus in Meſopotamiam peruenit Carras ad cognationem matris. 28.
Iacob ad Eſau fratrem nuncios mittit. 31.
Iacob fratrem muneribus reconciliat. 31.
Iacob luctatur cum ſpectro, & vocatur Iſrael. 32.
Iacob Eſau fratrem accedit. 32.
Iacobus peruenit ad Scenas. 32.
Iacobus ætatis anno 147. moritur. 49.
Iacobus in Hebrone ſepultus. 49.
Iacobus dum Ioſephi ſtatum ex filijs cognoſcit, maximo perfunditur gaudio. 47.
Iacobus in Ægyptum filios frumentatum mittit. 42.
Iacobus cum vxoribus, filijs & gregibus inſcio ſocero proficiſcitur. 30.
Iacobus quin expiraret præ nimia lætitia parum abfuit. 48.
Iacob ſeptimus frater iunior cæteris ad ſupplicium ducitur. 929.
Iacobus Domini noſtri Ieſu Chriſti frater ad lapidandum traditus. 580.
Iacobus cum Pharaone Rege loquitur, & inhabitandam accipit Heliopolin. 48.
Iacobi ad Labani accuſationem reſponſio. 30.
Iacobi contra Labanum accuſatio. 30.
Iacobi cum Labano colloquium. 28.
Iacobi filij, præſertim Iuda vt Beniamin peregrinationi committat, vrgent. 43.

Iacobi filij veniunt in Aegyptum, & Simeon liberatur. 43.
Iacobi cum Rachel colloquium. 28.
Iacobi progenies. 47.
Iacobi filij accusantur furti. 44.
Iacobo Rachelis loco Lia in thalamum inducitur. fol. 29.
Iacobo Deus apud iuramenti puteum apparet. 47.
Iaddus Pontifex, cuius frater Manasses Sanaballetis filiam vxorem ducit. 328.
Iadonis prophetiam Ieroboamo Pseudopropheta offuscat. 239.
Iael Sisseram ferreo clauo interficit. 132.
Iaphtes dux Israelitarum creatur. 137.
Iaphtes legatos mittit ad regem Ammanitarum. fol. 137.
Iaphtes votum facit. 137.
Iaphtes Ammanitas fundit fugatq;. 137.
Iaphtes filiam mactat. 138.
Iaphtes moritur. 138.
Iapheti Noe primogeniti progenies. 13.
Iardes sylua ab Romanis cincta. 860.
Iason & Menelaus seditionem concitant. 348.
Iazethes in proditores animaduertit, Arabes in fugam vertit, Arsamum vi capit, & Abia seipsum interficit. 572.
Iazetes fratres ad Claudium Cæsarem & Artabanum mittit. 570.
Iazetes & Helena veri Dei cultum ritu Iudaico discunt. ibid.
Iazetem à circumcisione Helena & Ananias dehortantur. ibid.
Ieiunium & supplicationes ad Deum pro salute sui populi. 323.
Ieiunium, preces & supplicatio Israelitarũ in Masphatim. 150.
Ieboshi caput ad Dauidem defertur. 188.
Iesus Iordanem traijcit cum copijs. 116.
Iesus monumentum extruit ad Iordanem. 116.
Iesus exploratores mittit in Hierichuntem. 115.
Iesus ab Antiocho Epiphane in Pontificem electus. 348.
Iesus sacerdotio priuatur, in cuius locum Onias Menelaus dictus surrogatur. 348.
Iesus cum copijs vrbem circumambulat. 117.
Iesus nemini præter Rachab parcere iubet. 117.
Iesus Pontifex & Zorobabel princeps, altare ædificant. 312.
Iesus cum Gabaonitis fœdus facit. 120.
Iesus à Iosepho arte captus. 591.
Iesus Siæ filius Pontifex. 516.
Iesus latronum Princeps. 501.
Iesus Gamalielis Pontifex. 581.
Iesus Damnei Anano Pontifici succedit. 580.
Iesus Saphiæ filius Iosepho insidias struit. 593.
Iesus Christus à Pilato crucifixus. 522.
Ieremias suadet deditionem. 292.
Ieroboam idololatriæ suasor. 238.
Ieroboami impietas. 242.
Ieroboami contra Abiam Iudæ regem expeditio. 243.
Ieroboami mors. 244.
Ieroboami filio ægrotante mater ad Achiam Prophetam mittitur. 242.
Iethræ Mosis soceri posteris ager attributus. 185.
Ieus in regem vngitur, Deo sic mandante. 267.
Ieus rex Israelis. 250.
Ieu posteris regnum promittitur. 270.
Iezabela. 247.
Iezabelam Elias fugit. 250.
Iezeciel templi vastationem prædicit. 292.
Ioabus Præfecturæ suæ metuens, Abnerum primum calumnijs, mox insidijs adortum, vita dolosè priuat. 187.
Ioabus iussu regis Vriam in hostes mittit. 197.
Ioabus per literas Dauidem ad Rabathæ excidium vocat. 199.
Ioabus & Abisæus vsq; ad solis occasum Abnerum persequuntur. 186.
Ioabus dato receptui signo suos cohibet. ibid.
Ioabus contra Sabæum paucis copijs, Amasa in colligendo exercitu cunctante, mittitur. 209.
Ioabus Amasam iugulat. ibid.
Ioabus Sabæum in vrbe Abelmachea circumuallat. 210.
Ioabus interficitur, in cuius locum Banaias surrogatur. 220.
Ioabus Absalomum interimit. 206.
Ioabus incendio agri reuocatus, reconciliat Absolomũ patri. 201.
Ioabus cum exercitu lugens vrbem ingreditur. fol. 207.
Ioabi & Abisæi acies. 195.
Ioabi victoria. 196.
Ioachimus siue Iechania rex Iudæ. 291.
Ioannes in Giscbala. 589.
Ioannes Hyrcanus optimè rebus per annos triginta tres administratis moritur. 618.
Ioannes apud Tiberiadem aquis calidis foueri cupit. 590.
Ioannes Iosephi successus animo fert iniquo. 592.
Ioannes Iosepho imperio abrogato Galilææ præesse cupit. 596.
Ioannes Giscala. 862.
Ioannes & Simon in cloacis viuenti capiuntur. 847.
Ioannes matris amore effœminatus victoriam amittit. 617.
Ioannes qui & Hyrcanus Simonis filius. 617.
Ioannes Iudæ frater ab Amaræi filijs interfectus. fol. 364.
Ioannes Iosephum interficere conatur. 592.
Ioannis lucri cupidus. 589.
Ioannis insidiæ. 590.
Ioas Israelitarum & Samariæ rex. 273.
Ioasus, Ioado Pontifice auxiliante, in regem creatur. 270.
Ioasi sublatio. 273.
Ioasi, viuente Ioado, pietas. 271.
Ioasi, Ioado mortuo, impietas, eiusq; per Prophetam taxatio. 272.
Iodes siue Ehud in Eglonis familiaritatem sese insinuat. 130.
Iodes Palonem trucidat. 131.
Ionathas è conuiuio profugit. 170.
Ionathas & Dauid in agro conueniunt. 170.
Ionathas. 211.
Ionathas prius verberatus viuus exustus est. 872.
Ionathas Iudæ fratri communibus Iudæorum suffragijs succedit. 364.

Ionas à Ceto deuoratus ac reuomitus, Niniuitis prædicat. 276.
Ionathas Dauidem consolatur, mortem caterorum negans, de solo Ammone diligentius perquirẽdum censet. 200.
Ionathas apud Machmam degit, patriaq; desertores punit. 366.
Ionathas amicitiam cum Dauide iureiurando confirmat. 169.
Ionathas Dauidi signa Regis animum declarantia cõstituit. 170.
Ionathas & Iudas Hierosolyma & arcem reficiunt. 376.
Ionathas & Simon in Amarei filijs Ioannis fratris mortem vlciscuntur. 365.
Ionathas legatione cum muneribus missa ad Demetrium, vt præsidia de Iudæa castellis eiiceret, rogat. 373.
Ionas à Deo in Nini regnum proficiscens iussus nauigium conscendit, & in mare præcipitatur. fol. 275.
Ionathas in Arabiam proficiscitur, & Nabatæos vastat. 376.
Ionathas Demetrium muneribus placat. 373.
Ionathas Dauidem amat, patris voluntatem ei nunciat, simulq; consulit, vt saluti suæ fuga prospiciat. 167.
Ionathas parenti præclaras Dauidis res gestas commemorat, orans ne tantopere in eiusmodi virum sæuiat. ibid.
Ionathas Dauidi mollitum patrem indicat. ibid.
Ionathas Pontifex exercitum colligit. 367.
Ionathas ob accepta beneficia operam suam Tryphoni contrà Demetrium offert & præbet. 374.
Ionathus Sadducæus Hyrcanum contra Pharisæos inflammat. 385.
Ionathas victos Azotum usq; persequens Dagonis fanum concremat, octo millia hominum in eo exurens. 371.
Ionathas à Tryphone interficitur. 379.
Ionathas renouat amicitiam cum Romanis & Lacedæmonijs. 375.
Ionathas armigero clam hostium castra ingreditur. 158.
Ionathas in Palæstinorum exercitu quosdam trucidat, reliqui se inuicem inuadunt, & dant se in fugam. 159.
Ionathas Ptolemæo occurrit, & ab eo honorificè excipitur. 371.
Ionathas Ammoni dat consilium, quomodo optatis potiri valeat. 199.
Ionathas cum fratre in Bethlaga obsessus. 365.
Ionathas fugat Demetrii milites. 375.
Ionathas cum suis captus. 604.
Ionathas à Tryphone per insidias captus interficitur. 617.
Ionathas Ioanni vt ad se veniat scribit. 602.
Ionathæ Anani filio Pontificatus restituitur, quem ille recipere recusat, & Matthiæ fratri deferri rogat. 563.
Ionathæ & collegarum aduersus Iosephum concilium. 604.
Ionathæ sociorum pars manibus interit, nonnulli vi-ui capti ad Catulum perducuntur. 871.
Ionathæ desiderium omnes Hierosolymis capit. 378.
Iosephus ex Galilæa discedere cogitat. 597.
Iosephus Ionathæ epistolas perlegit. 601.
Iosaphatus cultum verum renouat. 257.
Iosaphatus magistratus & iudices constituit. 257.
Iosaphati exercitus. 254.
Iosaphati cum Achabo in Syros expeditio. 254.
Iosaphati mors. 261.
Iosaphatum Ieus Propheta, quod Achabo auxilium tulerat, reprehendit. 257.
Iosephus & Azarias à Gorgia victi, ad duo millia militum amittunt. 356.
Iosephus in carcerem fratres includit. 42.
Iosephus regis facultates recuperat. 589.
Iosephus bello Iudaico semper interfuit. 876.
Iosephus Romæ belli Iudaici historiam conscripsit. fol. 876.
Iosephus collegas Hierosolyma remittit. 589.
Iosephus à Ionatha hortatu Catulli falsò accusatur. 872.
Iosephus cum quinq; fratribus Pharaonem Regem accedit. 48.
Iosephus Ptolemæo obuiam profectus, honorifice excipitur. 343.
Iosephus Iudæ consilio Arabibus negociatoribus venditur. 36.
Iosephus in Galilæa mansurus annuit. 598.
Iosephus vxorẽ ducit in Aegypto, ex qua genuit Manassem & Ephraim. 41.
Iosephus à fratribus agnoscitur. 46.
Iosephus quintam fructuum partem regi pendere iubet. 48.
Iosephus fratres tentat, vt parentis statum & Beniamin expiscari queat. 42.
Iosephus hanc historiam non Hebraicà, sed peregrina lingua, Græca nimirum, conscripsit. 2.
Iosephus adulterium iterum deuitat. 38.
Iosephus vestibus mulieri relictis aufugit. 38.
Iosephus fratribus incognitus eos salutat & Beniamin. 43.
Iosephus fratres num in aduersis Beniamin essent subsidio, tentat. 44.
Iosephus in carcerem conijcitur. 39.
Iosephus libros suos plurimis venum dedit. 876.
Iosephus Hyrcanum filium ad Ptolemæum regem mittit. 345.
Iosephus fratres Simeone retento dimittit. 43.
Iosephus & Mariamme apud Herodem accusantur. 438.
Iosephus liberatur vinculis. 40.
Iosephus cum Tito Romam proficiscitur, & à Vespasiano honorificè excipitur. 610.
Iosephus Galilææ Præses septuaginta viros sibi adiungit. 590.
Iosephus in discrimen incidit. 601.
Ionathæ eiq; adhærentium dolus. 601.
Iosephus Cabi Simonis filij Pontifex. 580.
Iosephus seditionem absq; sanguine effuso compescit. 601.
Iosephus Sepphoritarum ciuitatem seruat. 608.
Iosephus conscenso nauigio Tiberiada petit. 595.
Iosephus sacerdotibus captiuis absolutionem impetrat. 586.
Iosephus secum deliberat. 608.

Iosephus Galilæorum primatibus Ionatha & Tiberiē sium iniurias denarrat. 603.
Iosephus Hierosolymitanorum concilij iussu in Galilæa manet. 489.
Iosephus relicto Iusto ad historiam redit. 607.
Iosephus legatorum fucum intelligit. 602.
Iosephus Ellemi per vnum diem Pontifex. 502.
Iudas Sariphei & Matthias Margaloti exusti. fol. 502.
Iosephus propter Tiberienses periculis expositus. 595.
Iosephus seditiosos, vt à bello Romanis inferendo desistant, dehortatur, vnde in odium & suspicionem incidit. 586.
Iosephus in alio periculo versatur. 594.
Iosephus legatis iterum scribit. 599.
Iosephus mulieribus Herodis mandatum de Mariamme interficienda aperit. 437.
Iosephus frumentum in Galilæam transmittit. 592.
Iosephus in Neopolitanum. 592.
Iosephus Tiberienses ex custodia dimittit. 595.
Iosephus ex Pontificali Asamonæorum genere. 475.
Iosephus Ptolemæo spolia reddere conatur. 593.
Iosephus populum ad misericordiam mouet. 593.
Iosephus tres in crucem suffixos liberat. 610.
Iosephus regios clàm dimittit. 594.
Iosephus ipse bello Iudaico interfuit. 613.
Iosephus ex solitudine in vrbem redit, & Pharisæorum placitis sese addicit. 585.
Iosephus pene oppressus inopinato periculo euadit. fol. 603.
Iosephus omnes Iudæorum sectas cognoscit. 585.
Iosephus annos triginta natus nulli mulieri vim infert, & nihil sibi obtrudi patitur. 590.
Iosephus Canei in Cantharæ Pontificis surrogatus locum. 568.
Iosephus Tiberiadem capit. 605.
Iosephus defectionis autores iniectis vinculis Iodapatam mittit. ibid.
Iosephus Hebraæ & Græcæ literaturæ peritus. 584.
Iosephus historiam hanc in Hebraica lingua antea cōscripsit. 613.
Iosephus centum legatos Hierosolyma mittit. 601.
Iosephus insidias euadit. 594.
Iosephus regios in fugam compellit. 601.
Iosephus Mathiæ filius natus. 585.
Iosephus cum copijs contra Gabara proficiscitur. 599.
Iosephus in Galilæa vias obseruat. 599.
Iosephus inuidorum calumnijs appetitus. 610.
Iosephus cognominatus Caiaphas Pontifex. 520.
Iosephus in Aegypto Potiphari venditur. 37.
Iosephus ætatis anno 110. moritur. 49.
Iosephi patientia in vinculis. 39.
Iosephi consilio tolerabilior euadit ventura sterilitas. 41.
Iosephi calliditas. 598.
Iosephi ossa. 59.
Iosephi libros quidam blasphemant. 876.
Iosephi ossa in Chananæam translata. 49.
Iosephi diuitiæ & liberi. 344.
Iosephi somnij interpretatio. 35.
Iosephi fratres eum tollere decernunt. 35.
Iosephi fratres peccata in eum commissa deplorant. 42.
Iosephi somnium. 34.
Iosephi cum Iesu de 20. aureis rixa. 603.
Iosephi cum Iesu colloquium. 603.
Iosephi oratio & confessio eorum aduersarijs. 593.
Iosephi ad Ionathan responsoriales. 598.
Iosephi infortunium hostibus animos addit. 609.
Iosephi erga hostes benignitas. 590.
Iosephi erga Iesum benignitas. 593.
Iosephi religionis cura. 594.
Iosephi ad Ionathan mandata. 599.
Iosephi naufragium. 586.
Iosephi somnium mirabile. 597.
Iosephi stratagema. 594.
Iosephi fratres eum à feris deuoratum patri persuadent. 37.
Iosephi fratres in via Aegyptij prehendunt. 44.
Iosephi ad lectorem adhortatio. 2.
Iosephi ad ciues Tiberienſium adhortatio. 590.
Iosepho parens rem totam significat. 597.
Iosepho Iesus bellum infert. 591.
Iosepho Tiberiensis plebs obuiam venit. 590.
Iosepho perpetua Cæsarum benevolentia manet. fol. 610.
Iosephi Potipharis vxor secundas machinas admouet. 37.
Ioramus, Iosaphati filius, Rex Hierosolymorum. fol. 261.
Ioramus Eliseo mortem minatur. 268.
Ioramus à Moabitarum Rege auxilium petit. fol. 259.
Iorami cædes. 267.
Iorami scelera ab Elia per literas accusantur. 266.
Ioramj impietas. 266.
Ioramj expeditio in Ramatham. 267.
Ioramum Eliseus, vt Syrorum insidias caueat, admonet. 261.
Ioæ Eliseus à se Syros ter vincendos prædicit. 273.
Iosias verum Dei cultum restaurat. 287.
Iosias rex Iudæ. 287.
Iophum Herodes interfici, & Alexandrum in carcere conijci iubet. 438.
Ionici Iudæi apud Agrippam de indigenarum iniurijs conqueruntur. 464.
Iosua in duas partes copias diuidit. 121.
Iosua diuidendam regionem, & duas tribus cum dimidia remittendas hortatur. 121.
Iosua ad metiendam & diuidendam terram quosdam mittit. 122.
Iosua Chananæorum regionem nouem tribubus & dimidiæ Manassis diuidit. 122.
Iosua vnicuiq; tribui, vt ex sua sorte Chananæorum reliquias tolleret, præcipit. 122.
Iosua Israelitarum dux designatur. 67.
Iosua & Caleb populum compescunt. 87.
Iosua moritur. 126.
Iosuæ domicilium ad Sicima. 124.
Iosuæ postrema ad Seniores & Magistratus Hebræorum adhortatio. 125.
Iosuæ ad eos, qui ex regione vltra Iordanem sita militabant, oratio. 123.
Iosua ad Deum precatio. 118.
Iosuam Moses sibi successorem designat. 102.
Iosuam Moses hortatur. 113.
Iothan apologo Sicimitis in Gedeonem ingratitudinē objcit. 135.

Ioutm Olympium Caius Memmium Regulum Romã transferre iubet. 545.
Ioazus rex Iudæ. 290.
Iubal Musicæ inuentor. 7.
Iucundus & Tyrannus se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem interficerent, fatentur. 483.
Iudaicus populus regi vt orientalem instauraret porticum suadet. 581.
Iudas hostium phalangem trucidat, ipse circumuentus vulneratur & interficitur. 362.
Iudas fœdus facit cum Romanis. 361.
Iudas oppidum egressus, noctu in Bacchidis castra irruit. 365.
Iudas Essæus vates. 389.
Iudas Essæus Propheta. 619.
Iudas Hierosolyma se recipit, eumq; sequitur Antiochus. 358.
Iudas Lysiæ exercitum vincit. 353.
Iudas ingenti prædæ potitur. 353.
Iudas Alcimi potentiæ resistit. 360.
Iudas & Saddocus quartæ sectæ autores. 518.
Iudas paucis militibus innumerosum exercitum aggredi conatur. 362.
Iudas obsessis Iudæis in auxilium venit. 355.
Iudas quartus frater adducitur. 926.
Iudas assiduè cum finitimis gentibus bellum gerit. 354.
Iudas copias inter fratres diuidit. 355.
Iudæis victis Simon hostibus in Galilæa captiuos liberat. 355.
Iudas Propheta Antigoni necem prædicit. 619.
Iudas cum copijs ad Bethzacharia regi obuiam proficiscitur. 357.
Iudas & Ionathas Iudæis in oppidis Galatidicis suppetias ferunt. 355.
Iudas Maccabæus Apollonium prælio vincit. 352.
Iudas in Modim sepultus. 363.
Iudas Maccabæus arcem oppugnat. 357.
Iudas & Matthias cum 40. iuuenibus ad regem perducti ouantes se excusant, eosq; vinctos rex Hierichuntem mittit. 502.
Iudas Ezecia latronum ductoris filius. 511.
Iudas Sariphæi filius Matthias Margalothi iuuentutem, vt opera quæ rex præter patriæ consuetudinẽ fecerat, tollerent, concitat. 501.
Iudas Galilæus quartæ sectæ auctor. 519.
Iudæ ad Iosephum pro Beniamin oratio. 45.
Iudæ ad milites oratio. 353.
Iudæ tribus ad Iordanem vsq; Dauidi occurrit, & põte fluminis ripas iungit. 208.
Iudæa per septuaginta annos deserta. 298.
Iudææ cladες. 283.
Iudæam finitimæ gẽtes, sicut & Tryphon inuadunt. 378.
Iudæus Dæmones eÿcit. 223.
Iudæi inter media tela versantes nihil ceremoniarũ intermittunt. 625.
Iudæi in castellum Gamala se recipiunt, quo & Philippus se confert. 588.
Iudæi permulti in lacunarÿs pereunt. 510.
Iudæi à Babylonÿs afflicti Seleuciam migrant. 543.
Iudæi seditionis & pugnæ causam in Samaritas & Cuthæos referunt. 575.
Iudæi veriti ne Herodes demolitus vetus ædificium nouum absoluere non posset, eis Herodes vetus illæsum mansurum, donec ad nouum materia comparetur promittit. 459.
Iudæi Ptolemaidem ad Petronium perueniunt, deprecaturi, ne quid contra leges patrias facere cogerentur. 536.
Iudæi dant obsides ob impetratam veniam ad Cæsarem legatos mittere. 568.
Iudæi in seditionibus quasi furiosi. 511.
Iudæi in Neerdam & Nisibim sese recipiunt. 544.
Iudæi seruati Ctesiphontem secedunt. 544.
Iudæi necessitate ad bellum coacti. 586.
Iudæi Aegyptij in Onia regione ab Antipatro Cæsari consociati. 408.
Iudæi solennia sacrificia expeditionis tempore peragunt. 403.
Iudæi Syriorum, Idumæorum & Phœnicum vrbes tenent. 393.
Iudæi Carmelum montem incolentes Antigono sese adiungunt. 419.
Iudæi vlciscuntur inimicos suos. 327.
Iudæi octauo die circumcisionem celebrant, Arabes post decimum tertium annum. 21.
Iudæi in templũ & superiorem vrbem refugiunt. 431.
Iudæi contra sicariorum temeritatẽ conueniunt. 870
Iudæi vniuersis bonis in vnum congestis ignem inÿciunt. 869.
Iudæi vndiq; collecti ad Godoliam Masphatam veniunt. 296.
Iudæi fidem eis olim à regibus datam conseruauere. 899.
Iudæi cur olim pastores & captiui dicti. 879.
Iudæi obsessi intrepide repugnant. 430.
Iudæi ab Romanis victi. 628.
Iudæi è Babylone Hierosolyma proficiscuntur. 312.
Iudæi à profugis & penuria coacti Macedonica factioni sese adiungunt. 364.
Iudæi prorsus nullas imagines ferunt. 900.
Iudæi è regione Galaditica in Iudæam traducti. 356.
Iudæi opprimũtur, qua clade Matthias fit cautior. 351
Iudæi templa & altaria fabricata destruunt. 885.
Iudæi Herodi propter beneficia fauent. 454.
Iudæorum mores & lustrationes. 614.
Iudæorum legatio Romam. 513.
Iudæorum Reipub. mutatio. 627.
Iudæorum ad Darium legatio. 315.
Iudæorum agrum armis Samuel recuperat. 150.
Iudæorum leges antiquissimæ. 914
Iudæorum cum Romanis conflictus. 859.
Iudæorum rex spoliorum nouissima. 857.
Iudæorum contra Alexandrum constantia. 885.
Iudæorum & Lacedæmoniorum comparatio. 911.
Iudæorum propria cædis amor. 869.
Iudæorum octo millia dum Alexander viuit, in exilio degunt. 392.
Iudæorum è captiuitate Hierosolyma profecturum numerus. 308.
Iudæorum 3000. prostrati. 860.
Iudæorum in lege constantia. 914.
Iudæorum in pugna constantia. 644.
Iudæorum in Antiochia multitudo. 851.
Iudæorum ad Aegyptum aduẽtum eorundemq; egressum ostendit Manethon. 880.

Iudæorum ab Romanis captorum calamitas. 868.
Iudæorum Paſcha tranſitum ſignificat. 59.
Iudæorum ob decretum Regis luctus. 322.
Iudæorum 1700. ab Romanis perempti. 860.
Iudæorum gens multum totius orbis indigenis aſſeminata. 851.
Iudæorum origo quaſq; regiones errando peragrauerint, in hac hiſtoria repetitur. 614.
Iudæorum apud Meſopotamiam & Babyloniam graues motus. 539.
Iudæorum decem millia deditionem faciunt. 512.
Iudæis hora ſexta nobis eſt vndecima vel duodecima meridiei. 602.
Iudæorum cum Romanis acerrimus conflictus circa templum. 510.
Iudæorum contra Alexandrum in feſto die ſeditio. 620.
Iudæorum in Alexandrum odium & exacerbatio. 620.
Iudæis calamitates ab exteris & incolis illatæ. 586.
Iudæis à Romanis Aſiæ & Europæ Regibus magnus honos habitus. 412.
Iudæis apud Antiochiam altera calamitas accidit. 852.
Iudæis incommoda inferunt. 357.
Iudæos quotannis hominem Græcum immolare debere. 901.
Iudæos propter damnum paſſum mæſtos Herodes conſolatur. 441.
Iudicium contra Antipatrum, cui præſidet Varo. fol. 668.
Iulius Cæſar. 555.
Iulius Cæſar apud Alexand. inſcriptione columnæ aereæ, quod Iudæi Alexandrinæ ciuitatis ius habeãt atteſtatur. 412.
Iulius Antonius proconſ. 474.
Iuppiter. 912.
Iura & libertates Iudæorum. 897.
Ius ciuitatis Antiochiæ Iudæis conſeruatum. 340.
Iuſtitia eſt Dei potentia. 105.
Iuſtus belli fax. 587.
Iuſtus populum ad defectionem irritat. 587.
Iuſtus de bello Iudaico nihil penitus ſciuit. 606.
Iuſtus Galilææ Prouinciæ potiri cupit. 608.
Iuſtus Veſpaſiano ac Tito defuncto ſuam hiſtoriam edidit. 606.
Iuſtus ob facinora capitis damnatus. 606.
Iuſti, Piſti filij ad multitudinem oratio. 587.
Iuſtum decapolitanorum primates deſerunt. 609.
Iuuenum miſeratio omnium animos concitat. 470.
Idololatriæ à Ioſia extirpatio. 288.
Idumæi ab Hyrcano ſubiugati circumciſionem & ritus Iudaicos admittunt. 383.
Idumæi. 863.
Idumæorum apoſtaſia. 266.
Immunitas à tributis Iudæis parata. 329.
Immunitates Iudæis à Seleuco Nicanore Syriæ Rege conceſſæ. 340.
Impietas Achabi. 247.
Impietatis pœna. 278.
Impoſtores & Magi. 578.
Incredulitatis pœna. 265.
In Caij interfectores animaduertitur. 960.
In duorum aut trium ore conſiſtit veritas. 600.
In Arbela conuentus. 604.
Inguinis morbum Aegyptij Sabbatoſim vocant. fol. 896.
In ſpectaculo Cæſareæ Iudæi 25000. pereunt. 851.
Indorum ſapientiæ profeſſores ſeipſos concremãt. fol. 867.
Ingẽti ariete fabricato, Sylua crebro murum pulſari iubet, 865.
In Hieroſolymis ædificatum eſt templũ à Salomone rege ante annos 143. & menſes 8. quàm Tyrij Carthaginem condidere, 880.
Integræ mortuorum familiæ, & plena mortuis tecta. 846.
Interpretes 70. Alexandriam venientes, honorificè excipiuntur. 338.
Ingenium Samaritarum, ob quod merito Iudæis exoſi. 349.
Iniquitatis atq; delicti circa Deum cauſa. 912.
Intentio legum Iudaicarum. 915.
Indignatio Dei in Idololatras Chutæos. 282.
In caſtello magno commeatus copia. 864.
Interius ſeptũ, quod Iudæis modo ingredi conceſſum erat. 461.
Iniuſta Achimelechi cum tota familia cædes. fol. 172.
Inſidiæ Hyrcano clàm ſtructæ. 345.
Inſtauratio templi. 272.
In Hebræorum caſtra coturnices Deus immittit. fol. 64.
In Alexandrum citreæ conjectæ. 391.
Ingens Hebræorum ſtrages ob peſtem à Deo immiſſam. 213.
Inobedientis Prophetæ pœna & ſepultura. 239.
Inſtrumenta Muſica Dauidis. 211.
Infirmior turba ciuitate ejecta recipitur. 382.
In iuſtum Hiſtoriographum Ioſephum falſo inſimulantem. 605.
Indulgentia nimia & lenitate mali in propoſito confirmantur. 161.
In quibus victoria conſiſtat. 18.
Inconſtantia amoris in hominibus. 154.
Ingens moles ex penuria & caritate proueniens. fol. 48.
Ingens præda de Madianitis parta. 101.
In Agrippam defunctum Cæſarienſes & Sebaſteni cõuicia iactant. 566.
In Aegypto annonæ caritas. 41.
In bellum qui mittendi. 111.
Incendium templi ac ciuitatis excidium. 614.
In Hiericho Balſamum precioſiſſimum prouenit. 439.
Inimicitiæ Herodis cum liberis ex Mariamme ſuſceptis. 652.
In Paſchæ feſto miles genitalia nudans ſeditionem concitat, in qua viginti millia Iudæorum ſunt extincti. 574.
In ſingulis feſtis & ſacrificijs quid obſeruetur. fol. 82.
Inuenta bona. 110.
Inuidiæ vis & natura. 303.
In Zoor Lothus euadit. 20.
Iracundia & crudelitas Alexandri immoderata, qui octingentos captiuorum crucifigit. 621.
Iracundiæ maternæ filij ſuccedunt. 652.
Iris ſignum fœderis inter Deum & Noe. 11.

Iromus Solomoni ligna promittit, eorumq; vice frumentum petit. 224.
Iromi legati ad Solomonem. 224.
Israelitæ possessionibus suis ejecti alio, traducuntur. regno Chuthæis dato. 281.
Israelitæ Obela suadente ex tribu Iudæ ac Beniamitica captiuos domum remittunt. 279.
Israelitæ ab Ammanitis & Palæstinis oppressi. fol. 137.
Israel Prophetapopulo victoriam pollicetur. 258.
Israelitæ copiarum partem in insidiis collocant, & vt impares paulatim pedem referunt. 128.
Israelitæ hostes, eorumq; idola tollere iubentur. fol. 104.
Israelitæ Paschacelebrant, terræ frugibus fruuntur, & deficit Manna. 116.
Israelitæ quomodo in terra Chanaan victuri. 404.
Israelitæ bellum omittunt. 126.
Israelitæ à Chusarthe oppressi. 130.
Israelitæ mittũt ad Gabaenos, qui sontes ad suppliciũ deposcant. 127.
Israelitæ à Palæstinis superati. 139.
Israelitæ Samueli filiorum iniquitates commemorãt, eumq; vt regem aliquem declararet, obnixè precantur. 151.
Israelitæ in deserto aquæ penuria laborant. 63.
Israelitæ petitionis suæ repulsam passi à Roboamo deficiunt. 238.
Israelitæ ab Ainatis fusi fugatiq;. 118.
Israelitæ Chananæos non vno actu deuicerunt. fol. 126.
Israelitæ ad montem Sina perueniunt. 68.
Israelitæ in deserto 40. annis erraturi. 87.
Israelitæ sexcentos Beniamitas reuocant. 128.
Israelitæ hostium copiis terrentur. 158.
Israelitæ incolumes per mare rubrum euadunt, quod Aegyptios inuoluit. 61.
Israelitæ absq; Dei mandato & Mosis cum hostibus cõgredi cogitant. 89.
Israelitæ in deserto coturnicum carnes impetrant. 86.
Israelitæ ab Aegyptiorum multitudine ad mare rubrum cinguntur. 60.
Israelitæ ex Aegypto discedunt. 59.
Israelitæ prædam opimam ab Amalecitis reportant. 68.
Israelitæ hostes insequuntur, & reges duos Oribum & Zibum occidunt. 135.
Israelitæ in Elym perueniunt, vbi contra Mosen ob commeatus penuriam murmur exoritur. 63.
Israelitæ Ionathan irato patri eripiunt. 160.
Israelitæ traiecto fluuio, altare super ripam Iordanis erigunt. 123.
Israelitæ lati certatim ad structuram tabernaculi cõferunt. 71.
Israelitæ 40. annos Manna sustentati. 65.
Israelitæ in Raphidim perueniunt, vbi laborant siti. 65.
Israelitarum ætatis annorum viginti, & supra vsq; ad annum 50. numerus. 78.
Israelitarum in acie viginti duo millia cadunt. fol. 127.
Israelitarum iterum decem & octo millia cadunt. fol. 128.
Israelitarum pœnitentia. 149.
Israelitarum Palæstini 4000. trucidant. 145.
Israelitis Deus contra Syros victoriam pollicetur. 152
Israelitis Gabaeni sontes non tradunt. 127.
Israelitas Aegyptij persequuntur. 60.
Israeliticum regnum Dauidi iterum offertur. fol. 207.
Israelitici populi ab Aegyptiis conclusi anxietas. 60.
Ismahel Deus exaudit. 19.
Ismahelem cum matre Abraham ablegat. 21.
Issamus. 211.
Isac mactandus annum agit vigesimum quintum. 22.
Isaac risus. 21.
Isaacus peruenit Gerara. 26.
Isaac Rebeccam vxorem ducit. 24.
Isaac mittit venatum Esau. 26.
Isaac Abrahamo promissus. 19.
Isaaci ad parentem responsio. 23.
Iter per saxum coluber dictum. 863.
Izates, Monobazo fratri regni successione relicta, moritur. 573.
Izates Deum inuocat, qui Dahas & Sacas in Parthicam regionem mittit, iisq; Vologesus cum exercitu occurrit. 573.
Izates ad Parthos scribit, & vt suum regem reciperent, suadet. 571.
Izates Iudæis pecuniam mittit. 571.
Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus. 572.
Izates ab Abemerigum Spasini regem missus eius filiam Samacham ducit. 569.
Izates ab Helena matre & magnatibus rex creatur, & Monobazum Rempub. donec frater veniat, administrare iubetur. 569.
Izates Artabanum consolatur, eiq; auxilium pollicetur. 571.
Izatæ Eleazarus, vt se circumcideret, persuadet. fol. 570.

L.

LAban cum Iacobo fœdus sancit. 31.
Laban Iacobum persequitur, Deus verò à proposito eum deterret. 30.
Labani contra Iosephum accusatio. 30.
Labani contra Iacobum dolus. 30.
Laboſordochus. 302.
Lacedæmoniorum Regis ad Iudæorum Pontificem epistola. 347.
Lances. 227.
Laniena. 578.
Latrones. 425.
Latrones capti & puniti. 481.
Latrones plerunq; ex Ananiæ cognatis quempiam intercipiunt, quem non nisi receptis aliquot è suis, dimittunt. 581.
Laus & nomen Iosaphati apud quoscunq;. 258.
Laus Eleazari. 922.
Legatus Regius honorifice exceptus, Iosephi libertatẽ apud suos prædicat. 343.
Legati Hyrcani & Aristobuli ad Scaurum. 400.
Legati Syriæ, templi & vrbis muniendæ causam quærentes ad Iudæos missi. 314.
Legati inuiolabiles. 442.

Legatio Syri ad Achabum. 251.
Legati cum militibus ad Ioſephum miſſi. 597.
Legati Tiberiadem in ſuam poteſtatem redigere conantur. 601.
Legatorum Hieroſolymitanorum aduerſus Ioſephum conſultatio. 599.
Lex ſeptimi cuiuſq; anni. 84.
Legis apud Iudaeos exacta obſeruatio. 914.
Legis liber in tabernaculorum feſto prælegendus. fol. 105.
Legislatorum iniuſtitia. 914.
Leges gentium. 914.
Leges graues Iudaeorum. 911.
Leges belli & conſuetudines. 85.
Leui tribus cultui ſacrata. 83.
Leuita vxorem in duodecim partes diſcerptam ad ſingulas tribus mittit. 127.
Leuitica tribus in partes 24. diuiditur. 216.
Leuitica trib. hominibus Agrippa lineæ ſtolæ vſum decernit. 581
Leproſi Samaritanis hoſtium caſtra deſerta eſſe, ſignificant. 264.
Legis tabulæ in arca. 74.
Lycurgus Lacedæmoniorum legislator. 911.
Libertas virtute paratur 554. & pretioſa res eſt. ibid.
Lia Zelpham adducit Iacobo. 29.
Liberi ob parentum iniquitatem non puniendi. folio 111.
Libertate ſeruata, optima ſepultura. 866.
Libya ſiue Africa. 14.
Libya denominatur Aphrica. 24.
Ligna pretioſa Solomoni allata. 234.
Linguarum confuſio. 12.
Linum & lana. 105.
Lyſanias Barzapharni, vt Antigonum in regnum inducat, Hyrcanumque deponat, perſuadet. folio 634.
Lyſaniam Cleopatra interficit. 439.
Lyſias Antiochi filium Regem conſtituit, eiq; Eupatrois cognomen imponit. 357
Lyſias iterum in Iudæam mouet, & quinque millia militum amittit. 354.
Lyſimachus Apollodotum fratrem occidit & Gazam Alexandro tradit. 390
Lyſimachus mendacij arguitur. 893.
Lothus cum ſuis ſeruatur. 20.
L. Lentulus conſul pro Iudæis ſententiam dicit. 414.
Luctus triginta dies. 109.

M.

Machir tertius ex pueris adduci iubetur. folio 925.
Micharæ iniquitas. 641.
Macherа multos Iudæos interficit. 487.
Maccabæum Antiochus atrocius diſtendi iubet. 925.
Macedonici milites relictis præſidijs Antiochiam ſeſe recipiunt. 366.
Madianitæ Amalecitis ſocijs Iſraelitas magno prælio vincunt. 132.
Madianitæ & confœderati mutuis vulneribus cadunt. 134.
Madianitarum filiæ ad Hebræorum caſtra peruenerunt. 99.
Madianitarum filiæ Hebræos ad Idololatriam perducunt. 100.
Madianitarum & confœderatorum centum viginti milliа trucidati. 135.
Magnus annus. 11.
Magna ſeditioſorũ multitudo in cloacis deprehenſa. 851.
Magedo. 232.
Mandatum Dauidis de parcendo filio. 205.
Mandatum Dauidis de tranſportanda arca. folio 191.
Mandatum de arca, cæteraque ſacra ſupellectile in templum reponenda. 214.
Mandatum regium de ſtatua adoranda. 300.
Mandatum de dimittendis exteris. 317.
Mandatum de ſumptibus ad ſtructuram templi præbendis. 315.
Mandatum de altari exſtruendo. 213.
Manna quid ſignificet. 65.
Malichus Antipatro inſidiatur, deierat & eidem reconciliatur. 415.
Malchus beneficiorum Antipatri immemor. folio 632.
Malichus Antipatrum veneno necari procurat. 415.
Malichus, Hyrcano ſeſe adiungit. 632.
Malichum tribuni Herodis interficiunt. 633.
Malle expugnata. 355.
Manna Iſraelitas Deus cibat. 65.
Manaemus Iſraelis rex. 277.
Manachaſes, 75.
Manahemus regnum futurum prædicit. 458.
Manaſſes ſacerdotium, ob exteram, ſi retineat fœmiam ab eo remouẽdus, ſpe maioris boni negligit. 329.
Manaſſes vrbem luſtrat & templum denuo conſecrat. 287
Manaſſes in Babyloniam captus abductus poſtquam reſipuit, regno reſtituitur. 287.
Manaſſes voti ſit compos. 329.
Manaſſæ impietas & crudelitas. 286.
Manaſſæ mors. 287.
Manochi angelus iterum apparet. 139.
Manethon Aegyptius hiſtoriographus. 888.
Manethonis & Chæremonis hiſtoriæ cõparatio. 892.
Manethonis figmenti depulſio. 890.
Manethonis de Aegyptiorum leproſis fabuloſa. 888
Manethonis & Chæremonis hiſtoriæ diſcrepantia. 893.
Mar amarorem ſignificat. 63.
Marcus Craſſus reliquum templi aurum aufert. fol. 628.
Marcus Craſſus in Parthos mouet, pecuniam Hieroſolymis ex templo aufert. 406.
M. Antoninus Tyriorum Magiſtratibus ſcribit, & vt Hyrcano ac Iudæis regionem, bona, & libertatẽ ademptam reſtituerent, iubet, ſaluis tamen ſaluandis. 418.
Marcus ſexti ſucceſſor in Syria. 415.
Marcus Agrippa. 340.
M. Antonius Dux. 627.
Marcus Sexti ſucceſſor. 631.
Mardochæus inſidiatores reges prodit. 321.

Mardochæus patruus Esther Babylone Susa migrat. 321.
Mariamme morosa fœmina. 448.
Mariamme ex odio Herodi, quæ Hyrcano auo fecerat, obiicit. 652.
Mariamme sese apud Herodem excusat eiq; reconciliatur. 438.
Mariamme ab Herode accusata, omnium suffragijs damnata in carcerem coniicitur. 448.
Mariamme Archelaum dedignata in Demetrij thalamum migrat. 577.
Mariamne soror Mosis defuncta. 95.
Mariamme. 576.
Mariammen & Iosephum Herodes interfici iubet. 652.
Mare rubrum finditur. 61.
Maris & decem labrorum vsus. 226.
Marsyas Agrippæ Tiberij mortem nunciat. 533.
Marsus Syriæ Præfectus. 564.
Marthace Archelai mater moritur. 508.
Marsus Claudio, Agrippæ scriberet, vt à munienda vrbe desistat, suadet. 564.
Massada. 636.
Masadæ situs. 863.
Masnaempthes. 75.
Massabazanes. 75.
Mater septem cruciatus anteque cruciaretur, excepit. 931.
Mater ambustos filios in pœnas vltro concomitatur. 331.
Matris hortatu Ioab fratris benedictionem, anteuertit. 26.
Matris ad septem filios ante supplicium adhortatio. 932.
Matthias Theophili filius Pontifex. 581.
Matthias cum filijs alijsq; nonnullis in desertum se confert. 351.
Matthias Idolorum cultum extirpat. 351.
Matthias filios ad pietatem, fortitudinem & concordiam adhortatur. 351.
Matthiæ & eius filiorum pietas, & zelus. 350.
Matthiæ mors. 352.
Matthiæ sacerdotium ademptum, in cuius locum Iozarus surrogatur. 502.
Matthias Romanis sibi sociatis Antiocho bellum infert. 616.
Matthiam seditiosi & socios quos Herodes affecerat, supplicio deflent: Herodi caros in vindictam ab Archelao deposcunt, & pontifici sacerdotium abrogari postulant. 506.
Maximum Dei lumen nefaria facta non latent. folio 620.
Megasthenes de Nabuchodonosoro. 301.
Mela Archelai Cappadocum regis filia. 484.
Melchisedeck rex iustus. 18.
Memphis in AEgypto. 408.
Memphibostus à calumnijs Sibæ se purgat. 208.
Memphibostus donatus paternis & auitis bonis mensæ Dauidis adhibetur. 194.
Menander Historiographus Solomonis & Iromi meminit. 231.
Menander de fame tempore Eliæ. 247
Menandri Ephesij testimonium. 880.
Mendacij de iuramento depulsio. 903.
Mendacij à Possidonio & Apollonio in Iudæos conficti reiectio. 900.
Mensa aurea ponderis talenti magni. 857.
Mensa aurea. 336,
Mensa sacri panis. 227.
Mensa. 74.
Mensuræ. 227.
Mensuras & pondera Cain excogitat. 7.
Merces. 111.
Merces meretricis. 105.
Meretricis nuptiæ. 108.
Messenes Amenophis filius. 892.
Mesopotamitæ vltrò ad Dauidem deditionem faciunt. 196.
Methir. 75.
Michæas verus propheta. 253.
Michol Regis seruis, Dauidem agrotare, persuadet. 168.
Michol sese quod Dauidem eripuerit, excusat. ibid.
Milites sublatis signis ad Claudium tendunt. 560
Milites vnum Imperatorem à senatu creari postulant. 559.
Milites vnum Imperatorem à Senatu creari postulant. 55.
Mille Iudæi Herodem accusaturi Tyrum conueniũt, qui partim trucidantur, partim vulnerantur & fugantur. 419.
Mille & quingenti sacerdotes Iudæorum decimas accipiunt. 885.
Mira Maccabæi victoria, vt post multos conflictus ne vnus quidem è Iudæis desideratus est. 356.
Mira hostium excæcatio, per fluentis vmbram facta 261.
Miraculo vaticinium confirmatur. 239.
Mithridates Antipatrum apud Cæsarem laudat. 408.
Mithridates, Orsanes, 405.
Mithridates rex Ponti à pharnace filio occisus. folio 402.
Mithridates Pelusium proficiscitur, eoque Antipatri ope potitur. 629.
Mithridates ab vxore vt Anilæum bello impetat, accensus. 543.
Mithridatis de Aegyptijs victoria. 629.
Mithridatem Anilæus dimittit. 543.
Moabitæ ab Israelitis fusi fugatiq;. 131
Moabitæ & Ammanitæ Iosaphato bellum inferunt 258.
Moabitarum rex filium proprium sacrificat. 261.
Moabitarum maximæ strages. 193.
Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeas ex Helena sorore duos filios Monobazum & Izaten suscipit. 569.
Monumentum Ionathæ. 379.
Morbus Alexandræ & Aristobuli conatus. folio 395.
Morbus Ezeciæ & vitæ prorogandæ, per miraculum confirmatio. 285.
Mores Persarum 914.
Mori liber, apud Iudæos honor & gloria. 868.
Mors quarti fratris. 927.
Mors Isaci, & sepultura in Hebrone. 33.
Mors Nabuchodonosoris. 301.
Mors Abia. 244.

Mors Salomonis. 237.
Mors Dauidis & quantum filio ad structuram templi reliquerit. 218.
Mors Ptolemai. 372.
Mors Neemiæ. 320.
Mors Alexandri. 396.
Mors natu maximi fratris. 926.
Mors Iosiæ. 289.
Mors Basanis, filij item in succedentis cædes. folio 246.
Mors Apionis. 905.
Mors Iosephi. 347.
Mors septimi fratris. 930.
Mors Alexandri, & bella inter successores orta. fo. 332.
Mos in rege laudandus. 324.
Mos lustrandi populum. 95.
Mos Athenienſium. 913.
Mos veteribus iurandi. 24.
Moses 120. ætatis anno ablatus. 113.
Moses ſoceri conſilium admittit. 69.
Moses conſcenſo Sina monte acceptas à Deo decē præceptorum tabulas ad populum reportat. 69.
Moses Deum orat, vt aquam vitioſam potabilē reddat. 63.
Moses in Madianitas mouet. 101.
Moses & Aaron Deo ſupplicant. 87.
Moses populum vt Deo totum ſe dedat hortatur. folio 60.
Moses natus. 51.
Moses in flumen proijcitur. 51.
Moses aquam effundit humi, quæ vertitur in ſanguinem. 56.
Moses in Aegyptum ad liberandos Iſraelitas mittitur. 56.
Moses ex Madian in Aegyptum profitiſcitur. 56.
Moses populum vt animum ad Dei dona & gratiam vertant hortatur. 64.
Moses Dei beneficia populo Iſraelitico exhibita enumerat. 64.
Moses opem Dei implorat. 64.
Moses in Aethiopes mouet. 53.
Moses in tabernaculo Deum conſulit. 80.
Moses Regem iterum Hebræos vt dimittat, hortatur. 57.
Moses vnde nominatus. 52.
Moses ab Abrahamo ſeptimus. 52.
Moses Thermuthis Pharaonis filiæ adoptiuus filius. folio 52.
Moses ducem atque conſultorem Deum habet. 906
Moses diuina Prouidentia morti eripitur. 53.
Moses ad Madienam vrbem profugit. 54.
Moses Raguelis ſacerdotis filiabus fert opem contra paſtores. 55.
Moses populum, vt nihil aliud quàm victoriam cogitarent, hortatur. 66.
Moses leproſus non fuit. 892.
Moses Iudæis eos qui apud alios putātur dij propter appellationē ridere ac blaſphemare interdixit. 912.
Moses quoslibet legislatores antiquitate præcedit. 905.
Moses & aliorum legislatorum comparatio. 907.
Moses Imperator bonus & vates. 114
Moses virga petram ferit, & larga proſilit vnda. 66.
Moses Iſraelitis Codicem leges ſcriptas & inſtituta continentem tradit. 104.
Moses Hebræos iureiurando ad legū cuſtodiam aſtringit. 112.
Moses retrò populum ducit in deſertum. 89.
Moses Iſraelitarum idololatriam & voluptatem accuſat. 100.
Moses ab Hebræis in Aegypto exceptus miracula eis exhibet. 56.
Moses Aegypti regem vt Iſraelitas dimittat, hortatur. 56.
Moses à Moy quod Aegyptijs aquam ſignificat, dictus 892.
Moses vir maximæ autoritatis. 87.
Moses populum numerat. 85.
Moſis contra Apollonium & Lyſimachum defenſio. 905.
Moſis libri ſacri in templo reperti. 288.
Moſis carmen & benedictio. 112.
Moſis & Hebræorum contra Aethiopes victoria. 54
Moſis ad Deum precatio. 92.
Moſis ad Iſraelitas oratio. 70.
Moſis virga in Draconem mutata. 55.
Moſis manus alba. 56.
Moſis ad Idumæos legatio. 95.
Moſis virga deuorat Aegyptiorum virgas. 57
Moſis ad Deum precatio. 92.
Moses vniuerſos Iudæos ad legis auditionem congregari præcipit. 407.
Moſis ad Corem ſeditioſum oratio. 91.
Moſis vita. 916.
Moſis ad Schonem Amoræorum regem legatio. folio 95.
Moſis ad populum Iſraeliticum ante obitum oratio. 103.
Moſis ad Iſraelitas vt Deo ipſiusq; mandatis ſint obedientes adhortatio. 103.
Moſis duo filij Gerſo & Eleazarus. 56.
Moſi inſidiantur Aegyptij. 54.
Moſi Deus in rubo ardente apparet. 55.
Moſen & Iſraelitas miraculis Deus cōuincit, vt ipſius promiſſionibus fidem habeant. 55.
Moſen lapidibus obruendum clamant. 90.
Moſen Aegyptij exercitus ducem poſtulant. folio 53.
Moſen Pharao propellit. 58.
Mulier intemperans & libidini dedita. 439.
Multi Iudæi à Romanis deficiunt. 596.
Multi Herodi ſeſe adiungunt. 424.
Munera Solomoni allata, eiusque equitatus. folio 235.
Mutatio nominum vnde orta. 14.
Mures Azotiorum vrbem vaſtant. 148.
Murmur populi contra Moſen. 87
Mutuum dare ad vſuram Hebræorum nemini licet. 109.
Mutuum reddendum. 109

N.

NAas Ammanitarum rex Galadenis iniuſtas conditiones pacis offert. 155.
Naamis poſt mariti & filiorum obitum cum Ruth in patriam redit. 143.

Nabal in tantum se conȳcit mœrorem, vt toto corpore sideratus mortem obiret. 177.
Nabalus fatuus. 176.
Nabali gregibus à Dauide parcitur. 176.
Nabathea regio. 21.
Nabathæi profligati. 405.
Nabrodes siue Nemroth. 14.
Nabuchodonosorus Babylonia Rex contra Aegyptum. 290.
Nabulassarus Nabuchodonosoris parens, Babyloniorum & Chaldæorum rex. 881.
Nabuchodonosor patri in regno succedit. 882.
Nabuchodonosoris visionis oblatæ oblitus, Magos ac vates accersit, eisq; mortẽ, ni indicarent, minatur 298.
Nabuchodonosor regias extruit. 882.
Nabuchodonosorus fœdifragus. 291
Nabuchodonosor Tyrum obsidet. 883.
Nabuchodonosor rebellantes imperio subijcit. folio 882.
Nabuchodonosoris successor. 882.
Nabuchodonosoro Ioacimus tributa persoluit. folio 290.
Nabuchodonosori recepti in vrbem sæuitia. 291
Nacebus cum viginti quinque Arabum cæsus. 481.
Nadab & Abiu, Aaronis filij combusti. 79.
Nadabus rex Israelis. 244.
Nathan Dauidem propria sententia damnatum, graniter accusat, eiq; pœnas denunciat. 198.
Naula & cinnyra. 227.
Nauigatio & iter Vespasiani. 849.
Nearda Nisibis Babyloniæ vrbes. 539.
Neemias concessa potestate, populum ad restituenda mœnia & templum hortatur. 318.
Neglectus cultus diuini omnium malorum causa. folio 239.
Nephanus. 211.
Nemroth primus Tyrannus turrim Babylonicam exædificat. 12.
Nero imperator. 577.
Nero tyrannus. 577.
Nebula in templo. 228
Nicolaus Herodem *& Archelaum excusat.* 514.
Nicolaus Syllæum accusat & Herodem *excusat.* folio 485.
Nicolaus Historiographus *regis Adadi eiusq; cũ Dauide belli meminit.* 193.
Nicolaus Damascenus ab Herode *ad Cæsarem dimissus* 482.
Nicolaus coram Agrippa pro Iudæis verba facit. folio 464.
Nicolaus Damascenus de arca Noe. 10.
Nicolaus Damascenus. 382.
Nicolaus Damascenus accusationem à Rege cœptam persequitur. 498.
Nicolaus ea tantum attingit quæ ad Herodis *gloriam pertinent, facinora aut alia specie affecta fucat, aut quantum potest occultare studet.* 475.
Nicolaum Herodes *quid Romæ amici sentirent de eius filijs interrogat.* 487.
Nicanor populo nisi Iudam sibi traderent, se templum euersurum minatur. 360.
Nicanor hostem dissimulans, dolo Iudam intercipere conatur, 360.
Nicanorem & copias Iudas in fugam vertit. 361.
Nicauli Aegypti & Aethiopiæ Regina ad Salomonem venit. 233.
Nigliſar. 302.
Nihil fuit antiquis temporibus, quod faceret Iudæis commercium Græcorum. 877.
Nisan vel Xanthicus, nobis est Aprilis. 9
Noba sacerdotum oppidum, habitatoribus ad vnum occisis, incenditur. 172.
Noe inebriatur, nudatur, & pro ludibrio habetur, vnde deriſorem diris deuouet. 14.
Noe egreditur ex arca, mactatis Deo victimis. 10.
Noe in aliam regionem migrat. 8.
Noe precatur, ne Deus terram iterum inundaret. 10.
Noe posteris vt terram colerent Deus mandat. 11.
Noe ætas, 950. anni. 11.
Nomos, Lex, hoc vocabulum nusquam apud Homerũ reperitur. 906.
Nomina regum Aegyptiorum sibi succedentium. folio 879.
Nomina filiorum Iacobi & explicatio. 29.
Nomina regionum & gentium. 13.
Norbanus. 552.
Norma magistratus & legislatorum. 3.
Nouarum rerum studia Hierosolymis gliscunt. folio 586.
Nubes super tabernaculum. 85.
Nulla fides, pietasq; ne in socero quidem. 381.
Numerus Iudæorum è Babylone profectorum. 312.
Numen deserto Saulo ad Dauidem commigrat, qui prophetare incipit. 163.

O.

OBa siue Soba. 166.
Obades rex Arabum. 477.
Obedas rex Arabum. 391.
Obedias centum Prophetas absconditos sustentat. fol. 248.
Oboda defuncto Aeneas in Arabum regnum succedit. 482.
Obediam Elias Regi aduentum suum nunciare iubet. 248.
Obedientia erga magistratum. 103.
Octodecim millia Iudæorum in Syria iugulata 60000. in Aegypto perempta. 867.
Odium filij in patrem proditur. 477.
Officium Iudicum. 105.
Officia à Dauide distributa. 210.
Oges Rex cum exercitu trucidatur. 97.
Ochozias graniter prolapsus decumbit, oraculum consulit, & ab Elia reprehenditur. 259.
Ochozias Achabi filius rex Israelitarum. 258.
Ochozias absque liberis decedens, Ioramo fratri succedenti locum facit. 295.
Ochozie Regis Hierosolymitani mors & sepultura. 268.
Ochozie milites attrahendi causa missi ab igne consumuntur. 259.
Octauius Augustus Iulio successit. 632.
Olda prophetissa à Iosia consulitur. 288.
Olimpij Ludi. 472
Omnis benevolentia iusque natura calumnijs cedit. 619.

Omnia Græcorum noua: apud Aegyptios autem atq; Chaldæos & Phoenicas res gesta antiquissimam habent memoriæ traditionem. 873.
Onias Pontifex Aegypti, regem non soluendo tributum, ad iram commouet. 342.
Onias annuente Ptolemæo in Aegypto oppidum & templum condit. 870.
Onias Apollonij vitam oratione promeruit. folio 929.
Onias non acquiescens petitioni Iudæorum lapidatur. 399.
Onias Pontificis filius in Aegypto templum Hierosolymitano simile extruit. 359.
Onias Pontifex, qui & Menelaus, à rege abducitur. 359.
Onias Iaddi filius Pontifex Hierosolymis. 331.
Onias & post eum Simon filius Pontifex. folio 347.
Onias, Pontificis Oniæ filius, in Aegypto templum ædificare molitur. 368.
Onias Pontifex ad Ptolemæum effugit. 615.
Oniæ templum in Aegypto extructum. 871.
Lupus Iudæis templum claudit. 871.
Opinionis Lysimachi depulsio. 894.
Opera Dei. 908,
Ophin & Phinees cum 30000. cadunt, & arca in hostium potestatem deuenit. 146.
Oppida refugij. 102.
Oppida curuum. 235.
Oppugnatio Ierusalem à Dauide suscipitur. folio 189.
Optimates Iudæorum Phasaelum & Herodem accusatum veniunt. 633.
Oraculum à Ioanne petitur quod tamen negligitur. 297.
Oratio serui Abrahami & Rebeccæ. 25.
Oratio Solomonis qua primum Deo pro acceptis beneficijs gratias agit, & vt in posterum eum conseruet, precatur. 229.
Oratio Dauidis in Ieboshi interfectores acerrima, pœnaq; illis irrogata. 189.
Oratio Abrahami ad Isaacum ante mactatum. folio 23.
Ordo castrorum cum tabernaculo. 85.
Ordo fabrorum lignariorum in Libano. 224.
Ordo cæmentariorum & aliorum operariorum. folio 224.
Ordinis & communium legum amatores mansuetudine atque virtute præstant. 905.
Origo legum Iudaicarum. 915.
Origo Legum apud Græcos. 906.
Origo nominis omnium rerum. 5.
Orodes rex Armeniæ. Antiochus rex Comagenæ. 521.
Oronna Iebusæus. 213.
Oronna aream Dauidi donat. ibid.
Ornamenta Solomonis regia. 231.
Orphonas Iebusæus ciuis Hierosol. amicus Dauidis. fol. 190.
Osarsiphus postea Moses vocatus. 890.
Osarsiphus Dux Auaris. 889.
Oseæ impietas & pœna. 279.
Ossa humana per templum sparsa 519
Oza Dei arcæ manum admouens è vestigio expirat. 191.
Ozias vocationem suam transgressus, punitur lepra, ob quam vrbe cedere cogitur. 277.
Ozias rex Iuda. 276
Oziæ expeditio & vrbis per eundem restauratio. folio 276.
Oziæ diuitiæ & exercitus. 276.

P.

Pacorus equites Antigono in Iudæam mittit. 419
Pacorus Parthorum dux vrbem ingressus Phasaelo, vt legatus iret ad Barzapharnem suadet. fol. 420.
Pocori dolus & insidiæ. 635.
Palatium Tiberiade ab Herode extructum. 589.
Palatium Tiberiade incensum. 589.
Palæstina à Phylistino nominata. 14.
Palæstini Sauli filiorumq; corpora crucibus affigunt. 183.
Palæstini in Dauidem signa mouentes partim occiduntur, partim in fugam vertuntur. 190
Palæstini ingenti exercitu multis consociatis Hebræos inuaserant. 191.
Palæstini in Hebræos bellum parant. 178
Palæstini Hebræorum regionem populantur. folio 158.
Palæstini terga vertunt. 165.
Palæstini in Israelitas signa mouent. 158.
Palæstinorum triginta millia cæsa 165.
Palæstinorum fuga. 191.
Palæstinos Ezecias vincit. 281.
Panes propositionis. 82.
Pamphylium mare quomodo Alexandro cesserit dum moueret in Persas. 62.
Paradisus. 5.
Pharao Hebræos granioribus operum difficultatibus premit. 57.
Pharao Hebræorum masculos necari edicit. 50.
Pharaonis Aegyptiorum regis somnium noctu oblatum. 40
Pharaonis somnium de septem bobus. 40.
Pharaoni prodigia exhibet Moses. 56.
Phaceias. 278.
Pharisæi Regi non iurant, propterea mulctati Pheroræ uxor pro eis mulctam persoluit, ob quod beneficium regnum pollicentur. 493.
Pharisæi Alexandræ Reginæ insinuati paulatim procuratores habentur cunctisq; regijs commodis fruuntur. 622.
Pharisæi administrationis regiæ consortes, auidi sunt sanguinis. 394.
Pharisæi astuti & arrogantes. 493.
Pharisæorum dogma. 518.
Pharisæorum in populo licentia. 392.
Pharisæorum inuidia & accusatione temeraria multi boni trucidati. 622.
Phraates Parthorum rex, per insidias à Phraatace filio sublatus. 520.
Phraates interfectus. 520.
Phasaelus benevolentiam Hierosolymis habitantium erga se auget. 670.
Phasaelum ad saxum caput frangit. 636.

Phaſaelus alliſo ad ſaxum capite vitam abrumpit. fol. 422.
Phaſaelus & Herodes Antipatri filij. 630
Phaſaelus Parthum & ciuitate & hoſpitio cum quingentis equitibus recipit. 635.
Phaſaelus Felicem ſuperat, Hyrcanoq; ingrati probrũ. obijcit 633.
Phaſaelus turris & oppidum. 412.
Phaſaeli turris. 650.
Phaſaeli ciuitas. 650.
Phaſaeli Reipub. forma. 410.
Phaſaelo Antigonus pro remedio venenum mittit. 422.
Parthi Hieroſolymitanorum bona diripiunt, & Mariſam vrbem euertunt. 422.
Parthi Herodem quoque comprehendere cogitant, ipſe verò re cognita, ipſorum manibus effugit. 421.
Parthi Antigonum regem conſtituunt. 636.
Parthi Hyrcano & Phaſaelo inſidias ſtruunt. folio 420.
Parricidium publica vitæ ac naturæ iniuria. 499.
Placidus contra Ioſephum. 598.
Plantarum ante quartum annũ fructus prohibiti. 106
Paſcha decimaquarta Aprilis dies. 82.
Paſcha celebratur. 315.
Paſchatis celebratio. 289.
Paſſio ſeptem filiorum & matris. 918.
Patricida. 285.
Pauimentum ianuæ, omniaq; alia templi auro illita. 226.
Pax nummis redimitur. 277.
Pax tempore Ioſaphati. 254.
Phœnices & Cadmus Græcarum literarũ inuentores 873.
Phœnicum de Iudæorum antiquitate teſtimonium. fo. 883.
Prædapopulo diſtributa. 119.
Precatio Ioſaphati in templo Hieroſolymitano pro victoria obtinenda. 258.
Precatio Eſdræ pro Leuitis qui duxerant exteras. fol. 317.
Præda ex bello capta. 193.
Precatio Solomonis ad Deum. 228.
Precibus & ſacrificijs Noe Deum propitium reddit. 10
Præda diuiſio. 123.
Prælium inter Antigoni milites & Ioſephum Herodis fratrem. 638.
Prælium inter Abſalomum & Ioabum. 205.
Prælectio legis Moſaicæ. 318.
Præfecti & Duces Salomonis. 222.
Præmium piorum doctorum. 254.
Præmium obedientium legi. 910.
Præſagium de Moſe. 50.
Pecunia corruptus Iudex. 417.
Pella diruta. 393.
Pegmatum fabricatio. 856.
Pentecoſte. 420.
Per tribus & familias ſortitio. 154.
Per 40. dies & 40. noctes in monte Sinai Moſes moratur. 71.
Peſtilentia Hieroſolymis graſſatur. 449.
Petra ciuitas Arabiæ. 636
Petronius prius de Caij morte literas, quàm de neceſſibi ipſi inferenda accipit. 539.
Petronius ad Caium ſcribit. 538.
Petronius Iudæis ſe Caio ſcribere velle pollicetur, eosq; ad agriculturam adhortatur. 537
Petronium Caius in Syriã mittit, etq; vt Iudæos eius ſtatuam in templo Dei collocare abnuentes exercitu inuadat mandat. 538
Petronio Iudæi Tiberiadem occurrunt, ſupplicantes ne ſacratam vrbem vetitis imaginibus pollueret. 536.
Pheroras Herodi, ſe Cypron alteram ipſius filiam ducturum pollicitus, non ſtat promiſsis. 476.
Pheroras Herodis filiam ſibi in coniugium oblatã propter ancillam propriam faſtidit. 475.
Pheroras Herodem, dum illum ardenter amare Glaphyram dicit, vehementer commouet. 476.
Pheroras Herodi ſe cauſam perturbationum fuiſſe ingenuè fatetur, & fratri Alexandro reconciliatur. 480.
Pheroras ac Salome Alexandrum & Ariſtobulum apud Herodem accuſant. 467.
Pheroras atra veſte inſtructus cũ lachrymis ad pedes Herodes accedit, ac veniam petit. 657.
Pheroras, mediante Archelao Herodis iracundiam mitigat. 658.
Pheroras moritur, & Hieroſolymis ſepelitur. 664.
Pheroras Solomonem hoc eſſe commẽtum ait, quæ tamẽ vehementer negat. 472.
Pheroras à mulieribus deceptus. 492
Pheroras vxorem dimittere recuſat. 493.
Pherora Herodis fratri Cæſar tetrarchiam concedit. 457.
Pheroræ liberti vxorem veneficijs accuſant. 495.
Pheroræ coniunx quid cum veneno ſit actum, ingenuè fatetur. 665
Pilatus ſigna cum Cæſaris effigie in vrbem infert, quæ dum populus acriter inſtat, Cæſaream transfert. 521.
Pilatus apud Vitellium accuſatus Romam mittitur. 523.
Pilatus inducturus aquas Hieroſolymæ ſeditionẽ concitat. 521.
Pietas Iothani. 278.
Pietas Ioſaphati. 254.
Pictores & plaſtæ Deorum multitudinis autores. 913.
Pignus. 109.
Py Iſraelitæ redeunt ad Roboamum. 239.
Pincernæ ſomnij explicatio. 39.
Piorum doctorum in hac vita conditio. 253.
Pyræus Athenienſis portus. 455
Piſtoris ſomnium. 39.
Piſtoris ſomnij enodatio. 40.
Pythium templum ad Herode extructum. 472.
Pythoniſſa Saulum vt menſa appoſita uires refoueret, adigit. 180.
Philippus Herodis filius. 513.
Philippus, Iacimi filius. 596.
Philippus ab Antiocho ſupplicio affectus. 359.
Philippus Herodis frater vir modeſtus & amator quietis moritur. 525.
Philippi, Iacimi filij periculum. 587.
Philippi ditio Syriæ attributa. 529.
Philo Iudæorum legatus à Cæſare repulſus cauſam Deo committit. 566.
Philoſtratus. 302.

Phineis vxor Iouchaben parit & moritur. 147.
Phineæ ad Rubenitas oratio. 124.
Phinees Zambriam & Chosbi vno ictu transfigit. 101.
Phison, siue Ganges. 5.
Phistion apud Dacos. 519.
Primus vini potentiam prædicat. 309.
Primitiæ frugum. 82.
Primogenitus ius suum retineat. 108.
Principes Israelitarum ingentem vim auri, argenti, aris & gemmarum ad templi structuram conferũt 219.
Principum tribuum sacrificia & dona. 80.
Priscorum Vita quamobrem prorogata, nunc non peraquè. 11.
Polybius Megalopolita de Scopa copiarum Ptolemæo duce. 341.
Pollio & Sameas Pharisæi apud Herodem in præcipuo honore. 433.
Pompeius templum oppugnare parat. 402
Pompeius Hierosolyma oppugnat. 402
Pompeius multas præclaras ciuitates ab imperio Iudæorum liberat. 626.
Pompeius in Aristobulum mouet. 401.
Pompeius Romano simul exercitu & Syriorum instructus Aristobulum petit. 624.
Pompeius in Syriam venit, eique Aristobulus insigne donum mittit. 400.
Pompeius templum ingressus nihil attingit. folio 403.
Pompeius illos qui maxime belli causa fuissent, securi percussit. 626.
Pompeius Hyrcano pontificatum reddit. 403.
Pompeius vna cum suis comitibus sanctum sanctorũ ingreditur. 625.
Pompeius in vrbẽ venit, eique regia domus traditur: Aristobulus cum suis in templum concedit. 625.
Pompeius fossamque vallemque replet, ac diem septimum obseruat. 625.
Pompeius vrbem qua ex parte facilior esset accessus, explorat. 624.
Pompeius Hierosolyma obsidione cingit. 624.
Pompeius aggeri turres imponit. 625
Pompeius cum suis in fanum irrumpit. 625.
Pompeij continentia. 625.
Pœna serpentis. 6.
Pœna furti iuxta legem Moysis. 462.
Pœna talionis. 110.
Pœna criminum quæ furore capti Iudæi contra gentiles ausi fuerunt. 866
Pœna vim inferentis virgini. 909.
Pœna Solomoni immittenda, ob Deos alienos receptos 236.
Pœna mulieris pro virgine desponsatæ, talis postea nõ inuenta. 108.
Pœnitentia populi. 87.
Pontius Pilatus Iudæorum præses. 520
Pontificis aurea corona triplex. 77.
Pontificis ornatus. 75.
Pontifices apud Iudæos à duobus millibus annis denominati filij à patre conscripti sunt. 875.
Pontifices Hierosolymitani. 295.
Pontifices in vniuersum octuaginta tres. 582.
Pontificum in populo Iudaico numerus & ordo 582. progenies Aaron. 582.
Pontificum cum sacerdotibus dissidium. 579.
Populus in proseucham conuenit. 602.
Populus Israeliticus Deum de monte Sinai loquentem audit. 70.
Populus à Roboamo onerum mitigationem petit folio 237.
Populus in proposito creandi Regem pertinaciter perseuerat. 152.
Populum Rex dimittit. 230.
Popedius apud Cæsarem à Timidio delatus. 546.
Porticus præalta superuallem extructa. 460.
Porticus ante templum. 225
Post diuturnam ac continuam siccitatem repente imber decidit. 538.
Postremum capitulum contra quorundam derogationes & maledicta. 887.
Potentia ad salutem data. 46.
Potipharis vxor de concubitu Iosephum solicitat. fol. 37.
Proceres Hebræorum Hebronem ad Dauidem conueniunt, eumque Regem declarant. 189.
Profunditas fundamentorum templi. 225.
Perfuga Iudæi in arce ab Antiocho auxilium petunt. 375.
Progenies filiorum Gomar. 13.
Progenies filiorum Iauani. 13.
Progenies Chananæorum. 14.
Prophetia contra Basanem regem. 245.
Propheta ad Ieroboamum missus per mendacium reducitur. 239.
Prophetarum oracula veneranda. 256.
Propositio quam tractandam sumit Iosephus. 875.
1. Ptolemæus Lagi. 898.
2. Ptolemæus philadelphus. 878.
3. Ptolemæus Euergetes. 898.
4. Ptolemæus Philometor. 898.
5. Ptolemæus Physcon in Iudæos grassari desinit. 898.
Ptolemæus oppugnatus ab Hyrcano, sciens plurimum σοργὴν naturalẽ valere, matrem & germanos, quos captos tenebat, in muris, ni ab oppugnatione desistat, præcipitandos locat. 381.
Ptolemæus Asiæ regnum sibi oblatum Demetrio tradendum suadet. 372.
Ptolemæus Philometor Alexandro genero laturus auxilium in Syriam venit. 371.
Ptolemæus Epiphanes rex Aegypti, in Syriæ Reges mouet. 341.
Ptolemæus fratres Ioannis vna cum matre occidit. 618.
Ptolemæus Dorymenis filius Gorgias & Nicanor in Iudæam mouent. 352.
Ptolemais à Cleopatra obsessa & expugnata. 389.
Ptolemais vi expugnata. 389.
Ptolemæus Lathurus rex Aegypti à matre Cleopatra è regno eiectus Ptolemaidensibus auxilio venit. 388.
Ptolemæus Sepphorim aggreditur. 389.
Ptolemæus eiectus ex Aegypto. 390.
Ptolemæus Mennæus pecunia mulctatus. 401.
Ptolemæus Asochim Galilææ oppidum vi capit. folio 389.
Ptolemæus Philadelphus. 2.

Ptolemæus vt maiorem terrorem Iudæis incutiat, humanas carnes coquere iubet. 389.
Ptolemæus Herodis militum Dux interfectus. folio 640.
Ptolemæus Præfectus interficitur. 427.
Ptolemais à Ptolemæo obsessa. 388.
Ptolemæi. 232.
Ptolemæi erga Hyrcani matrem ac fratres crudelitas. 617.
Ptolemæi Epiphanis filij, philometor & physcon. folio 348.
Ptolemæi sumptus & diligentia in templi donationē collata. 338.
Ptolemæi filius minorem Antigoni filiarum coniugio suo copulat, ob eamque causam à patre occiditur 628.
Ptolemæo à genero insidiæ structæ qua etiam de causa filia ab eo abstracta, Demetrio promittitur. folio 372.
Publius Petronius Doriensibus, vt eos qui Cæsari statuam posuerint sibi mittant, scribit. 563.
Pueri leges ediscant. 105.
Puerorum constantia. 925.
Puerperæ leges. 83.
Pugna inter Antiochum & Hyrcanum Hierosolymis in foro commissa. 634.
Pugna Hierosolymis inter Antigonum & Herodem. 420.
Purificationes corporum. 900.
Purificationes in sacrificijs. 909.
Puteus. 110.
Phruræa festa. 327.
Pseudalexander 514. *Romam peruenit,* 515. *Cæsari imponere non potest.* ibid.
Pseudopropheta ex Ægypto Iudæos in Olineti monte prodit. 578.
Pseudopropheta placentia prædicunt. 255.

Q.

Quadraginta dies & noctes Moses ieiunat. folio 71.
Qualis vxor sacerdoti ducenda. 84.
Quando ædificatio templi sit incepta. 225.
Quando potissimum Deus auxilium afferre soleat. 60.
Quando & quomodo iuramentum seruandum. folio 129.
Quando Iosephus volumen hoc conscripserit. folio 584.
Quare Tiberius potestates semel constitutas non facile mutauerit. 529.
Quare Moses Israelitas non duxerit per Palæstinam. fol. 60.
Quas vrbes Iudæi receperint inhabitandas. folio 627.
Quatuor millia militum à Ioanne ad Iosephum deficiunt. 607.
Quatuor reges trucidati. 120.
Quatuor Paradisi fluuij. 5.
Quæ in templo posita fuerunt. 902.
Quæ hosti potissimum in militia opponenda. 150.
Qui homines immundi. 83.
Qui homines ad sacerdotium euecti. 908.
Qui homines Caij necem iniquo animo tulerint. 552.
Quid potissimum ex huius historiæ lectione peti debeat. 2.
Quid Græcorum prudentissimi de DEO sapuerunt. 906.
Quidam rerum fastigium affectant. 569.
Quinque reges Sodomitarum. 17.
Quinquaginta Iudæorum millia Seleuciæ occisi. folio 544.
Quirinus Syriæ censor. 517.
Quirinus vt ciuium facultates percenseret, & Archelai pecunias in suam potestatem redigeret, in Iudæā venit. 517.
Quirinus in Syriam à Cæsare vt iura populis redderet mittitur. 517.
Q. Pompeius Consul cum alijs quibusdam ad Claudiū peruenit. 560.
Quintilius Varus Syriæ Præfectus. 497.
Quintiliam Caius torquere iubet, qua nihil fatetur, sed à Popedio muneribus affecto absoluitur. 546
Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit. 47.
Quomodo Iudæi Iudæam occuparint, & vrbem Hierosolyma ædificarint. 894.
Quando Hierosolyma expugnata. 431.
Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tàm captiuos quàm reliquam prædam victor reduxit. 18.
Quomodo Moses populum ex Ægypto in Sina montem eduxit. 63.
Quomodo Esaus & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quod Esau Idumæa, Iacobo Chananæa contigit. 34.
Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit flagitiis eorum offensus. 19.
Quomodo Imperatores & Magistratus colendi. folio 900.
Quomodo è Chetura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit. 24
Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futuræ suæ felicitatis prænuncia infratrum inuidiam incurrit. 34.
Quomodo Mose duce Ægyptum reliquerunt. 59.
Quomodo Iosephus in Ægyptum venditus à fratribus illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit. 35.

R.

Rabatha obsidione cingitur. 196.
Rachel ex partu moritur. 33.
Rachel insigni forma prædita. 28.
Rachel parentis Deos aufert. 30.
Rachel Iacobo Balam adducit. 29.
Rachel exploratores contegit. 115.
Raguel Mosi vnam ex filiabus nuptum tradit. 55.
Raguel ad Mosen, in desertum Sinai peruenit. 68.
Raguel siue Iethro Mosis socer ex Israelitis iudices deligendos consulit. 68.
Rapsaces conuocato Ezeciæ in colloquium, deditionem suadet. 283.
Ratio affectus domina. 930.
Ratio principatum passionis obtinet. 918.
Razarus cum Adero hostis Solomonis. 236.
Rebellio Antiochiensium & vltio subsecuta. 374.

Recitatio beneficiorum Herodis in filios collatorum. 668.
Reconciliatio inter Herodem & filios facta. 653
Rex Arabum Antiochi milites ex improuiſo inuadit. 621.
Rex Hieroſolymitarum in Gabaonitas mouet. 20.
Rex cognito fratrum Ioſephi aduentu lætatur. 47.
Rex & populus iuramento ad Dei cultum aſtringitur. 271.
Regis Perſarum mandatum, vt nemo è domeſticis inuocatus eum accederet. 321.
Regis erga Iudæos liberalitas. 334.
Regis ad ſeptem fratres adhortatio. 924.
Reges paſtores vocati. 878.
Regum Ægyptiorum cum paſtoribus pacta. 879.
Regia Herodis. 864.
Regia Ieroboami. 238.
Regia ab Iudæos obſeſſa. 510
Regiæ literæ pro Iudæorum incolumitate. 326.
Reginæ domus, aliaq; aulæ. 231.
Reginæ callidum contra Antigonum conſilium. 619
Reformatio cultus Dei. 281.
Reipublicæ forma Hieroſolymis inſtituta. 315.
Religio in Iſraelitico populo renouata. 245.
Repetitio præceptorum legis. 910.
Res immundæ. 83.
Reſponſum diuinum ad Ioſuæ preces. 118.
Reſponſum Syris legatis datum. 251.
Reſponſio Eleazari ad Ptolom. literas. 235
Reſponſio ad obiectionem de Aſini capite. 900.
Reſtauratio cultus diuini. 271.
Rixæ muliebres. 475
Roboamus pro ſcutis & Clypeis aureis parem æreorum numerum facit. 242.
Roboamus moritur, eiq; Abias in regno ſuccedit. fol. 242.
Roboam apoſtatas vi retracturus à propoſito abſtinere iubetur. 238.
Roboami vrbes munitæ. 239.
Roboami vxores & liberi. 239.
Romanus exercitus hybernatum dimiſſus. 425.
Romæ rumor Tiberium eſſe incolumem ſpargitur. folio 533.
Romani ex magnis diuitijs non minimam partem in ruinis inueniunt. 855.
Romani vrbe ac victoria potiuntur. 845.
Romani conſilij fortitudinem & obſtinatum contemptum mortis admirantur. 869.
Romani totam funditus eruunt ciuitatem ac templũ. 848.
Romani cloacas rimantes & ſepulchra eruentes, multas opes inueniunt. 847.
Romani pugnam expectant. 869.
Romani vincunt & Ariſtobulum cum filio Romam perducunt. 627.
Romanorum in Iudæos humanitas. 614.
Romanorum gloria minuitur ſi quantum pro Hieroſolymis defudauerint aliquid derogatur. 613.
Romanorum de Iudæis triumphus. 614.
Romanorum notitia ſero ad Græcos peruenit. folio 877.
Romanorũ erga Iudæos magnanimitas & modeſtia. 900.
Ruben ad Ioſephum pro ſe & fratribus depulſio. 42.
Ruben noctu venit ad puteum. 36.
Ruben fratris necem remoratur. 35.
Ruben Ioſephum in puteum proijciendum ibique necãdum ſuadet. 36.
Rubenitarum reſponſio. 124.
Rufus & Gratus Herodis exercitus Præfecti in Romanorum partes ſe transferunt. 510.
Rumor vanus de Herodis morte ſparſus. 437.
Ruta mirabilis magnitudinis. 858.
Ruth ſocrus ſuam ad pedes Bozi cubat. 144.
Ruth in Bethlehem proficiſcitur. 144.

S.

Saba regia obſidione cincta. 54.
Sabbathum. 4.
Sabbathum Iudæorum. 887.
Sabbaticus fluuius. 854
Sabachis. 211.
Sabinus Herodis pecuniã & regiam occupaturus Hieroſolyma peruenit. 507.
Sabinus in corpus adacto capulo tenus gladio ſuamet manu optatum interitum quærit. 561.
Sabinus cum Germanis ſatellitibus Cæſaris interfecto res quarit. 552. *Aſprenas fruſtatim laceratus.* 552.
Sabinus citius ſe contrucidaturum, quam paſſurum ut imperium committatur Claudio ait. 560.
Sabini auaritia Hieroſolymis ingentem ſeditionem in feſto Pentecoſtes concitat. 509.
Sabæus homo ſeditioſus auertit Iſraelitas à Davide. 209.
Sacra ſcriptura liberis à teneris vnguiculis proponenda. 933
Sacerdotes in templo habitant & vinum non bibunt. 886.
Sacerdotes arcã Dei, in qua decem Præcepta tabulæ lapideæ inſcripta aſſeruabantur, in ſuum locum deponunt. 228.
Sacerdotum tribus quatuor, quarum ſingulæ plusquã 5000. *hominum habent.* 902.
Sacerdotum in peragendis rebus diuinis perſeuerantia. 625.
Sacerdotum reditus. 94.
Sacræ pecuniæ bona pars militum furto diſperit. folio 510.
Sacrificium pro gratiarum actione. 81.
Sacrificium Cain & Abel. 6.
Sacrificium menſis Octobris. 81.
Sacrificium ſponte ſua accenditur. 79.
Sacrificium ſi quis ſciens peccauit. 81.
Sacrificium & precatio Samuelis. 150.
Sacrificium Pentecoſtes. 82.
Sacrificia & feſtiuitas in regni Solomonis confirmatione inſtituta. 217.
Sacrificia pro peccatis per ignorantiam commiſſis. folio 81.
Sacrificia. 78.
Sadocus & Abiatharus filios ad Davidem mittunt. 204.
Sadoci Pontificis genealogia. 220.
Sadducæorum opinio. 518.
Salte ciuitas ad orientem Buboſtis fluminis poſita. 878.

Salome filiam ad effutienda & prodenda secreta coniugum colloquia pellicit. 47.
Salome. 514
Salome & aliæ Herodis filios calumnijs appetunt, eosque parenti infensos reddunt. 463.
Salome mortua. 519.
Salome male audit & vxores regiæ malè ei volunt. 476.
Salome hæreditario odio Mariammæ filios prosequitur. 466.
Salome & Alexas in circo clausos Iudæos domum dimittunt. 505.
Salome, Alexandra cognominata, Aristobuli vxor, Alexandrum Immæum regem constituit. 387.
Saltis Aegyptios in suam potestatem redegit. 878.
Samæas populum consolatur. 241.
Samarita ab ædificatione templi Iudæos prohibent. 308.
Samarita templi ædificationem promouere volentes reijciuntur. 313.
Samaritæ templi ædificationem impedire cogitant. 313.
Samaritæ Iudæis infensi. 315.
Samarita templi & vrbis restaurationem impedire conantes magis promouent. 314.
Samaritæ aliquot Galilæos Hierosolyma petentes, interficiunt. 575
Samaritani Tirathabæ Garizim occupaturi conueniunt, quos Pilatus vincit fundit, ac in fugam compellit. 523.
Samaritarum & aliorum ad Cambysem scripta de tẽpli ædificatione auertenda. 308.
Sames è Iudicibus vnus, Hyrcano reliquisque iudicibus cædem ab Herode imminentem prædicit, cuius rei veritatem postea euentus comprobauit. folio 411.
Samæas propheta Iudæorum impietatem arguit. folio 241.
Samphe & Emmaus cremata. 512.
Samson Ascalonitas aliquos trucidat, eius coniunx alteri nubet. 140.
Samson Palæstinorum fruges comburit. 140.
Samson traditus Palæstinis. 141
Samson Asini maxilla mille viros interficit: folio 141.
Samson fontem impetrat precibus. 141.
Samson Gazæ portas reuulsas aufert. 142.
Samson natus. 139.
Samson Palæstinam virginem ducit. 139.
Samson Leonem nudis manibus discerpit. 139.
Samson Thamnitis ænigma proponit. 140.
Samson sui roboris causam Dalilæ aperit, Palæstini oculis orbatum vinctumq; abducunt. 142.
Samson cum 3000. palæstinorum moritur. 143
Samson 20. annos regnat. 143.
Samsonis natiuitatem angelus nunciat. 139.
Samsonis vxor Thamnitis aperit ænigma. 140.
Samuel Saulo in itinere euentum, vt ipsius verbis fidem habeat, prædicit. 153.
Samuel Saulum ad conuiuium deducit. 153.
Samuel Saulum obiurgat. 161.
Samuel Regem Saul accusat. 158.
Samuel Saulum ex Dei mandato cum Amalecitis bellum vt gerat, commonefacit. 160
Samuel Deum Saulo conciliare conatur. 161.
Samuel Israelitis incommoda sub regibus ferenda indicat. 151.
Samuel innocentiam suam populo testatam facit. folio 156
Samuel populo peccata & ingratitudinem exprobrat. 157.
Samuel Saulo iram Dei & regni amissionem denunciat. 162.
Samuelis de hostibus victoria. 150.
Samuelis anima Saulo visa belli cum Palæstinis euentum prædicit. 179.
Samuelis mors & sepultura. 175.
Samuelis ad Israelitas oratio. 149.
Samuelis ad salutarem Pœnitentiam adhortatio. fol. 150.
Samuelis propheta de rege Saul ad populum oratio. 154.
Samueli DEVS Elis & filiorum pœnam ostendit. fol. 145.
Samuelem populi voluntas contristat. 151.
Samuelem consolatur Deus. ibid.
Samuelem Deus regem creare iubet. ibid.
Samuelem Anna Helcana coniunx genuit. 145.
Samuelem Deus Bethlehem Dauidem in regem vt vngat, mittit. 162.
Samuelem Deus quem creaturus esset regem certiorem reddit. 152
Samuelem Saulus accedit. ibid.
Sanctuarium. 73.
Sanctum sanctorum. 73.
Salpadis filiæ parentis loco hæreditatem capiunt. folio 102.
Sapientia Abrahami. 16.
Sara Abrahamo in thalamum adducit Agar. 18.
Saræ obitus Abrahami coniugis. 23.
Saramalla Herodis legatus ad Phraatem Parthorum regem. 434.
Sareptanæ viduæ, Eliam suscipienti, oleum & farina non deficit. 247.
Saturninus & Volumnius Syriæ præsides Herodi Arabes reconciliant. 481.
Saturninus eiusq; filij moderatam sententiam protulerunt. 487.
Saul nomen suum apud omnes Hebræos inclytum reddit. 156.
Saul laudatur à populo. 156.
Saul Ammanitas & Naasen regem occidit. 156.
Saulus Dauidem in satellitium assumit. 163.
Saul recensito milite in tribu Iuda triginta millia inuenit. 160.
Saul Amalecitarum vrbes expugnat. 160.
Saulus Dauidi filiam Melcham siue Michol collocat. 167.
Saulus Dauidem tollere cogitat. ibid.
Saul malignum in Dauidem animum prodit. 170.
Saul contra Dauidem proficisci desistit. 178.
Saul contra Dei mandatum & Samuelis voluntatem victimas ad altare offert. 158.
Saulus è regno ventriloquos ac ariolos eijcit. 178.
Saulus Palæstinos cum copijs aduentare audiens ad oraculum Dei confugit. ibid.
Saulus Pythonissam Samuelis animam exercitare iubet. ibid.

Saulus Samuelis de necessitate sua conqueritur, eumq; consulit. ibid.
Saulus Dauidem in Cilla hærentem obsidere conatur. 173.
Saulus cum filijs in Palæstinorum pugna reliquo exercitu fuso fugatoq; cadit. 182.
Saulus seipsum interficere molitur, eumq; iuuenis Amalecita iuuat. 183.
Saulus è subditorum conspectu sese subducit. 154.
Saul procera statura. 154.
Saul rex à populo declaratur. 154.
Saulus asinas amissas quærit. 152.
Saul Melcham prius Dauidi nuptam alij elocat. 177.
Saulus Dauidem remittit patri. 164.
Saulus regnauit annis 38. 183.
Saul Iabesinis auxilium promittit. 155.
Saul reticet regiam dignitatem. 153.
Saul Dauidem timet. 172.
Saulus Achimelecho, quod Dauidem armis atq; commeatu instruxerit, exprobrat. 172.
Saulus in Dauidem spiculum eiaculatur. 168.
Saulus Dauidem Palæstinis interficiendum obtrudere dolo conatur. 166.
Saul Dauidi filiæ coniugium promittit, si sexcenta Palæstinorum capita afferat. 166.
Saulus clàm odit Dauidem. 165.
Saulus Dauidem ex satellite tribunum facit, vt sæpè hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. 166.
Saul tria millia sibi & Ionathæ filio satellitũ conscribit. 157.
Saul Palæstinorum castrum expugnat. 157.
Saul Agagum Amalecitarum regem capit, & contra Dei mandatum seruat. 161.
Saul tumultum esse in castris Palæstinorum certior factus, eos adoritur. 159.
Saul se peccasse fatetur, ac veniam precatur. 162.
Saulus Samuelem retinere volens, vestimentum eius scindit. 162.
Saul Dauidis absentiam scisciatur, responso Ionathæ regis animum cognoscere cupit. 170.
Saul per sortes causam irati Dei perquirit. 159.
Saul proprium filium mori paratum interficere conatur. 160.
Saulus ob subitaneam tristitiam, viribus deficientibus in humum collabitur. 179.
Saulus suam malitiam & Dauidis innocentiam agnoscit, eumq; rogat, vt ad regnum euectus ipsius familiam saluam esse pateretur. 175.
Saul semper victor. 160.
Saulus Dauidem collaudat, vtq; bono esset animo, & ad proprias ædes reuerteretur, hortatur. 178.
Saul armatos, qui Dauidem ad se pertrahant, mittit. qui prophetare incipiunt, tandem ipse quoq; eò properans, agere Prophetam incipit. 169.
Saulus Dauidem insequitur, eumq; circumuentum comprehendisset, nisi nuncijs reuocatus fuisset. fol. 174.
Saul Dauidem in Engadenorum agro quærit, speluncam in qua Dauid cum sua cohorte delitescebat ingreditur. 174.
Sauli ad amicos, Duces & tribules oratio, in qua Dauidem accusat. 172.
Sauli filia Dauidis amore capitur. 166.
Sauli modestia & temperantia in regno suscipiendo. 154.
Sauli contra aduersarios lenitas. 156.
Sauli contra Ammanitas bellum. 155.
Sauli edictum, quod Ionathas inscius violat. 159.
Saulo Samuel regiam dignitatem annunciat. 153.
Saulum Samuel in regem vngit. 153
Saulum quidam comitantur, quidam verò contemnunt 155
Saulum Samuel iterum ungit in Galgala. 156.
Scabiosos ac leprosos Iudæos iuxta Lysimachi opinionem in pelagus deijciendos, aut in loca deserta exponendos. 853.
Scala Iacobi. 27.
Scaurus trecentis talentis ab Aristobulo acceptis Hyrcanum & Arabes regione excedere iubet. 623.
Scaurus Cœlesyriæ Præfectus. 404
Scaurus Romanorum dux. 623.
Scytharum & Sarmatarum impetus in Romanos. 854.
Scythæ. 914
Sebas. 211.
Sebaste expugnata diruta, eiusq; habitatores abducti. 618.
Sebasten ciuitatem Aristobulus & Antigonus obsidione cingunt. 618.
Sebastum portum Herodes in honorem Cæsaris ædificat. 497.
Sedecias à Hieremia petitum consilium, principum metu negligit. 293.
Sedecias à pseudoprophetis seductus. 292.
Sedecias ab Aegyptijs deficit 292.
Sedecias noctu fuga sibi consulens, à Babylonijs capitur. 294.
Sedecias rex Iudæ ab aulicis & falsis Prophetis seductus Hieremiam non audit. 291.
Seditio inter Iudæos & Samaritas de templo. 333. 369
Seditio Hierosolymis contra Herodem & Hyrcanum. 634.
Seditio contra Mosen propter egestatem & seditiosorum pœna. 86.
Seditio in Paschatis festo. 506.
Seditio alia contra Mosen. 93.
Seditio in vrbe Tiberiade. 587.
Seditio aduersus Iosephum. 593.
Seditio aduersus Mosen. 89.
Seditio in populo mortuo Iosepho. 347.
Seditio in vrbe inter Aristobuli & Hyrcani socios. 625.
Seditio & defectio Tiberiensium. 595.
Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos. 561.
Seditionis Alexandriæ causa. 899.
Seditionem Gamala Iosephus concitat. 596.
Sedeciæ mors. 295.
Sehon Amoræorum rex interfectus. 96.
Seleucus Gryphi filius cum Antiochio Cyziceno bellũ gerit. 390.
Seleucus & Nicanor. 920.
Semeis veniam consequitur. 208.
Semeis quomodo puniendus. 218.
Semeis in Dauidem iniuria. 202.
Semei pœna & mors. 220.
Semen mulieris (hoc est Christus) conteret caput serpentis. 6.

Senacheribi iuramentum & eius violatio. 283.
Senatus consultum Rom. de societate & amicitia Iudæorum. 361.
Senatus consulta & decreta Iulij Cæsaris de honoribus, priuilegijs, præeminentijs, libertatibus & immunitatibus Iudæorum. 412.
Senatus Claudio suadet vt imperium delatum resignet. 558.
Senatus populusq; Caij trucidatores quærit. 554.
Senex quidam vxorem suam cum septem liberis iugulat, postremò seipsum quoq; præcipitat. 427.
Seniorum consilium salutare. 237.
Sententia in filios Herodis. 660.
Septem viri è Sauli progenio ad supplicium Gabaonitis traduntur. 210.
Septum circa templum. 227.
Septem fratrum ad Antiochum oratio. 924.
Septuaginta interpretes. 2.898.
Sepultura Dauidis splendida. 218.
Sepphoris & Tiberias maximæ Galilæorum vrbes. 605.
Sephoritarum discrimen. 587.
Sephoris capta eiusq; incolæ sub hasta venditi. 512.
Sephoris Galilææ caput. 519.
Seron Cœlesyriæ præfectus in Iudam mouens ab eo fugatur. 352.
Scenopegiæ festum. 230.
Spectacula Cæsareæ celebrata. 850.
Seth Adami filius vir optimus. 8.
Sauitia Herodis. 656.
Sex. Cæsari Herodes pecuniam numerat, Cœlesyriæ præfectus Hierosolymà inuadit, sed Antigoni patris & Phasaeli fratris hortatu obsidionem soluit. 412.
Sex. Cæsar ad Hyrcanum, vt Herodem absolueret, scribit. 411.
Sex. Cæsar administrator Syriæ. 410.
Sextus frater acriter increpat Antiochum. 928.
Sexti fratris magnanimitas. 928.
Sextum Cæsarem Bassus dolo necat. 631.
Siba heri falsò accusati opibus potitur. 202.
Sibylla de Babylonica turri vaticinium. 12.
Siclus. 78.
Sicarij. 579.
Sicarij nouæ calamitates autores. 870.
Sicima pascuis percommoda. 35.
Sicimitæ profugi in petra comburuntur. 136.
Siccitas diuturna & sterilitas in Iudæa. 453.
Sideritis. 77.
Signa legis. 105.
Significatio tabernaculi fabricæ & sacerdotis ornatus. 77.
Silas Agrippæ prioris fortunæ aduersitates in memoriam reuocans, eum offendit vt vinctum in ipsius patriam ad seruandum miserit. 564.
Sila Regis satellitum præfectus. 69.
Silam Agrippæ ex carcere accersit, qui indignationē non dissimulans in custodia relinquitur. 564.
Silonis à Iudæis pecunia corrupti dolus. 639.
Syllæus capitis damnatus. 486.
Syllæus Arabs cū Salomen in vxorē peteret repulsam patitur. 477.
Syllæus Herodem apud Cæsarem accusat. 452.
Syllæum Antipater Romæ apud Cæsarē accusat. 494.
Simon in cloacam sese demittit, eam suffodit, ac tuto emergere posse sperat. 850.
Simon Gioræ filius. 862.
Simon Ionathæ frater Bethsuram occupat. 375.
Simon Ionathæ frater conuocato in templum populo, se patris ac fratrum vestigia sequuturum pollicetur. 378.
Simon Ionathan Absalomi filium Ioppen, vt habitatores inde eiiceret, mittit. 378.
Simeon & Leui Sicimitas contrucidant. 33.
Simon Ionathæ frater Ioppen occupat. 376.
Simon Hierosolymorum arcem expugnat. 379.
Simon à Romanis capitur. 856.
Simon proditor patriæ. 920.
Simon legisperitus regem criminatur, qui dum veniam precatur, eidem reconciliatur. 565.
Simon satelles Iosephum excitat. 593.
Simon obtruncatur. 511.
Simonem Iosephus per indias capit & abducit. 604.
Simon Boethi filius in Theophili Pontificis locum surrogatur. 562.
Simon Herodis seruus. 511.
Simon insidijs Ptolemæi generi sui captus & interfectus. 617.
Simon Camithi filius Pontifex. 520.
Simonis aduersus Iosephum consilium. 596.
Simonem & Ioannem & alios numero septingentos viros Titus ad Italiam portari præcipit. 855.
Syri cum Ammanitis in Dauidem mouent. 196.
Syros obcæcatos Elisæus in Samariam ducit, eoq; suadente Ioramus liberaliter ac splendide eos tractatos, remittit. 262.
Sisseram cum suo exercitu trucidatur. 132.
Sisares siue Sissara præfectus exercitus. 131.
Socrates ciues Athenienses. 913.
Societas Dauidis & Iromi. 190.
Sodomitas Deus excæcat. 20.
Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta. 17.
Sodomitarum flagitia. 19.
Sohemus ab Herode beneficijs ornatus. 447.
Sohemus propter Mariammen Herodi suspectus interficitur. 448.
Sohemus mandata regia effutit. 447.
Sol immotus consistit. 120.
Solyma postea Hierosolyma vocata. 18.
Solomon Chananæorum reliquias tributa pendere cogit. 233.
Solomon vtrunq; puerum secari mandat. 222.
Solomon ex sermone & gestu mulierum matrem infantis viui agnoscit. 222.
Solomon post obitum Dauidis rex Israelis. 219.
Solomon ab Iromo fabros & operarios petit. 224.
Solomon Tyrio Regi ænigmata quædam explicat. 231.
Solomon coniurationum modos, quibus Dæmones fugantur, conscripsit. 223.
Salomon sapientiam à Deo petens tãtùm, & diuitias consequitur. 221.
Solomon populum ad laudes Dei, gratiarũ actionem & preces hortatur. 229.
Solomon Iromo ingentem frumenti, olei & vini numerum mittit. 224.
Solomõ Regina ænigmata cũ prudentia explicat. 234.
Solomon exteras matrimonio sibi iungens, seducitur. 235.

Solomon Aegyptiorum Regis filiam ducit vxorem, regnumq; constabilit. 221.
Solomon Hierosolymis muros instaurat & turres erigit. 232.
Solomon vrbes aliquot condit. 232.
Solomon Tyro artificem accersit. 226.
Solomon Reginæ liberalitatem remunerat. 234.
Salomon Dauidi ex Bethsabe natus. 199.
Solomonis in templi dedicationem sacrificia. 230.
Solomonis solium ex ebore factum. 231.
Solomonis regia tredecim annis absoluitur. 230.
Solomonis tempore pax viget. 223.
Solomonis sumptus quotidiani. 223.
Solomonis currus & equites. ibid.
Solomonis sapientia & prudentia. ibid.
Solomonis templum mense Octobri consecratum. 228
Solomonis victima igne cæleſti absumuntur. 229.
Solomonis classis. 233.
Solomoni Deus promittit bona. 230.
Solomoni plerique Reges exquisita munera mittunt. 235.
Solomoni Deus in somnis oblatus, quod maxime cuperet, eum postulare iubet. 221.
Solomoni iuramento regnum promittitur. 215.
Salomen Herodes ad Alexa coniugium compellit. fol. 491.
Somnium Nabuchodonosori, de quatuor Monarchijs mundi. 299.
Somnij Pharaonis enodatio. 41.
Sosius Antigonum capit. 644.
Sosius in templo coronam auream Deo consecrat, & ad Antonium proficiscitur. 432.
Stola pontificia in castello Antonia deposita. 524.
Strabo. 433. 406. 409.
Stratonis turris & maritima Cæsarea nominata. 35.
Stola pontificia in cuius potestate fuerit. 460
Stolæ Leuitarum. 227.
Stirpis Achabi excisio. 269.
Stupri pœna. 108.
Susacus magnis copijs Iudæam inuadit. 241.

T.

Tabernaculum in deserto dedicatum primo die Aprilis, anno secundo exitus ex Aegypto. 79.
Tabernaculi & sacerdotium dedicatio. 79.
Tabernaculi diuisionis significatio. 73.
Tabernaculorum festum. 82.
Thadamora siue Palmira. 232.
Talentum 600 coronati. 913.
Tapsensium trucidatio. 277.
Tharbis Aethiopum regis filia Mosis coniugium petit. 54.
Tarsus Pauli patria. 13.
Thaumastus Caij seruus potu libertatē impetrat. 531.
Theatrum & amphitheatrum. 456.
Theatrum & Athletica certamina aliaq; spectacula ab Herode instituta. 451.
Theatrum. 550.
Terra aranda. 106.
Terræmotus in Iudæa, quæ circiter 10000. hominum opprimit. 441.
Templum Hieros. obsessum. 358.
Templum integro triennio desertum. 354.
Templum, regia, & vrbs spoliata, incensa & diruta. 295.
Templum dedicare. 461.
Templum ædificare cœptum. 312.
Templum in partes duas diuisum. 225.
Templum in monte Garizin. 331.
Templum quando dedicatum. 315.
Templum concedente Ptolemæo, in Aegypto ædificatur. 369.
Templi ac porticus descriptio. 902.
Templi Hierosolymitani diuitiæ vnde. 406.
Templi Vasa è Babylone Hierosolyma remissa. 307.
Templi pars exterior & ima vrbs capta. 431.
Templi ministris Agrippa hymnos sacros canere permittit. 581.
Tempus exitus ex Aegypto. 59.
Termini terra non mouendi. 106.
Thermuthis Pharaonis filia extrahit ex flumine Mosen. 51.
Theophrastus. 884.
Thesaurus ad templi structuram congestus. 214.
Thesauri diuini custodes Mosis posteri. 216.
Tiberius mathematicorum disciplinis addictior Galbæ Romanorum principatum prædicit. 532.
Tiberius Caio Romanum imperium ac Tiberium fratrem commendat. 533.
Tiberius Alexander Iudææ præses. 574.
Tiberius Isidis sacrificos & Idam in crucem agit, & Mundum in exilium ablegat. 523.
Tiberij funus. 534.
Tiberienses in Iosephum amarulenta dicteria iacium. 604.
Tiberienses Iosepho bellum inferre cogitant. 604.
Tigris. 5.
Tigranes. 395.
Timotheus iterum copias contrahit, & à Iuda vincitur. 355.
Timothei milites victi. 355.
Tiro vetus regis miles Herodis sæuitiam execratur. 661.
Tiro Herodem alloquitur, & dum immodestè instat à ducibus & militibus in carcerem conijcitur. fol. 488.
Tiro cum trecentis ductoribus militum apud populū accusatus interficitur. 488.
Tiro à regis tonsore & proprio filio se regi insidias struxisse accusatus. 488.
Tironem cum filio Herodes comprehendi iubet. fol. 661.
Tyriorum annales & Menander de bello Salmanasaris contra Tyrios. 282.
Tyrannides multa mala in ciuitates inuehunt. 555.
Titus militibus agit gratias. 848.
Titus fortibus militibus præmia pollicetur. 849.
Titus militibus prædam largiter distribuit. 849.
Titus aduentus sui gratulatoria sacra celebrat. fol. 853.
Titus per omnes Syria ciuitates magnificentissima spectacula celebrat. 854.
Titus Hierosolyma excidium miseratur. 855.
Titus Vespasiani natalem celebrat. 851.
Titi ad Antiochiam aduentus. 854.
Titi erga populum misericordia. 613.
Tormenta. 924.

Thucydides ſcrupoloſiſſimam ſui temporis hiſtoriam conſcripſit. 874.
Turris verſus occidentem extructa. 864.
Trabes & parietes auro incruſtati. 225.
Trachonitæ latrones. 486.
Trachonitæ ab Herode deficientes Ducum opera impe rata facere coguntur. 470.
Trachonitis Herodi donatur à Cæſare. 480.
Translatio Bibliorum in Græcam linguam. 339.
Translatio Iſraelitarum. 278.
Tres in vrbe Tiberiade factiones. 587.
Tres Iudæorum ſectæ, Phariſæi, Eſſeni, Sadducæi. 376.
Trecenta ſtadia, nouem milliaria Germanica. 444.
Tribus Ruben, Gad & dimidia Manaſſis Amoritidem terram expetunt. 102.
Tribunal. 231.
Tribus Iudæ, quod inſciis Iſraelitis regem reduxerit, accuſatio & excuſatio. 209.
Triclinium, in quo Herodes cũ conuiuis cænatus fuerat vacuum ſine cuiuſq; noxa concidit. 429.
Tria millia Iudæorum cæſa. 507.
Tryphon regno Antiochi per dolum potitur. 377.
Tryphon ad regnum euectus naturam ſuam oſtendit. 380.
Tryphon fraudulenter ſpem fratris redimendi, propoſitis conditionibus facit Simoni. 378.
Tryphonis milites ei infeſti, ad Cleopatram Demetrij vxorem deficiunt, quæ Antiocho ſorore coniugium & regnum offert. 380.
Tryphonis cædes. 380.
Triumphi magnificentia. 856.
Tropæa armis contecta imagines Iudæi putant. 451.

V.

VAlerius Aſiaticus ſe Caij cædis autorẽ optat. 554.
Valerius Gratus Iudæorum Præſes. 520.
Valles ingentes, in quibus templum fuit extructum, explentur. 227.
Vardane cæſo principatus Gotarzæ eius fratri committitur. 572.
Vologeſus Parthorum rex. 572.
Variæ hiſtoriographorum differentiæ. 1.
Varus literas ferentem, iniuſte ſupplicio tradit. fol. 588.
Varus Antipatro dicendi pro ſe potoſtatem facit. 500.
Varus Hieroſolyma peruenit, ac legionem obſeſſam liberat. 512.
Varus ſeditioſos Hieroſolymis compeſcit. 509.
Varus ſeditioſorum duces ad Cæſarem mittit. 512.
Vari tyrannis & regni cupido. 588.
Vardanes poſt patris Artabani obitum Romanos bello impetere cogitat, id quod Izates diſſuadet. 572.
Vas aheneum mare appellatum. 226.
Vaticinium de exercitu à Babylonico ducendo & reliquiis Iudæorum in captiuitatem abducendis. 297.
Vaticinium de excidio Niniuæ. 278.
Vaticinium de captiuitate Babylonica & inde liberatione. 292.
Vaticinium de Adadi morte & regno Azaeli tradendo. 265.
Vaticinium de Iudæorum pœna. 288.
Vaticinium Hyrcani de filiis. 385.
Vaticinium contra altare in Bethel. 238.
Vectigalia Cœleſyriæ Ioſepho addicuntur. 344.
Venenum capitis damnato ad bibendum datum ſine mora eum necat. 500.
Venenum. 110.
Ventidius Romani militis dux pecunias aufert Antigono. 638.
Ventidius Silonem contra Parthos accerſit. 426.
Ventidius cæſo in pugna Pacoro Parthos profligat. 427.
Veranium & Broccum Senatus ad Claudium mittit, qui eum non per violentiam imperium eſſe affectãdum doceant. 558.
Verbum Dei nunq; ſine omni fructu. 280.
Verbum Dei ad Iacobum. 27.
Verborum Manethonis repetitio. 890.
Veritas oraculorum diuinorum. 268. 264. 289.
Veritas hiſtoriæ Ioſephi. 224.
Vertex fœcundus, omniq; planitie mollior. 864.
Veſpaſianus Paci templum ædificat. 857.
Veſpaſianus & Agrippa Tyrum perueniunt. 609.
Veſpaſiano Romani obuiam procedunt. 852.
Veſtes triumphales Veſpaſiani & Titi. 858.
Veſtes ſacerdotales. 227.
Viatores à pomis maturis non arcendi. 107.
Via circa Hieroſolyma ſilice ſtrata. 235.
Via per Iudæam exercitui Aegyptio clauſa vi aperitur. 289.
Victima cœleſti flamma abſumpta, auxilij diuini indicium. 150.
Victoria Alexandri à Dario reportata. 329.
Victoria rationis. 923.
Victoria Deo tribuenda. 133.
Victoria Achabi à Syris reportata. 252.
Virgo conſtuprata. 108.
Vires regni Iſraelitici fractæ, & à Deo reſtauratæ. 273.
Virtus animæ. 866.
Virtus militum Dauidis, Ioabi præſertim. fol. 190.
Violatio fidei & vltro eam ſubſecuta. 400.
Vitellius in locum Ioſephi Caiaphæ Pontificis Ionathã Anani filium ſurrogat. 524.
Vitellius Hieroſolyma peruenit, & à Ionatha in fratrem eius Pontificatum transfert. 526.
Vitellius Hieroſolyma peruenit, Iudæis vectigal remittit, eiſq; ſtolam ſacerdotalem reddit. 524.
Vitellius cum Artabano fœdus facit. 525.
Vites plantandæ. 106.
Vitulæ Ieroboami cur factæ. 238.
Viua pij principis imago. 288.
Vologeſum Parthorum regem proceres, vt Izatem interficiat, rogant. 573.
Volumnius & alij Herodis filios capite plectendos eſſe pronunciant. 487.
Vonones Parthorum rex ab Artabano pulſus. 521.
Vonones Syllano Syriæ Præfecto ſeſe tradit. 521.
Vota & prandium ante triumphum. 855.
Vltima verba Eleazari in igne. 923.
Vltio diuina in Ethnicos ſacra Biblia tractantes. fol. 339.
Vnanaſcendi & moriendi omnibus ratio. 930.
Vnguentum ſanctum. 78.
Vrbs Roma ſumma cum alacritate & claritudine Veſpaſianum ſuſcepit. 852.

Vrbes Iudais adempta. 403.
Vrias cum quibusdam assultum ad mœnia faciens, à suis, vt mandatum illis erat, cũ Ammanitæ erumperent, deseritur. 197.
Vrias cum aliquot alijs occumbit, quod mox regi per nuncium significatur. 197.
Vxores Esau. 26.

X.

Xanthicus Macedonibus est Aprilis. 59.
Xerxes rex Persiæ. 816.
Xerxes Iudæis fauet. 816.

Z.

Zacharias lapidatur. 872.
Zambrias. 100.
Zambris aduersus Mosen oratio. 100.
Zamares seipsum concremat. 246.
Zelotæ. 863.
Zenodorus miserè perit. 457.
Zenodorus ex raptu viuit. 456.
Zipheni rursum Dauidem in eorum esse regione Saulo renunciant. 177.
Zipheni Saulum Dauidem in agro suo morari certiorem faciunt. 174.
Zoilus Stratonis turris & Dea Tyrannus. 388.
Zoilus & Gazæi à Ptolmeæo contra Iudæos auxilium petunt. 388.
Zoilus captus. 388.
Zorobabel ex oratione sua laudem & munera præclara consequitur. 311.
Zorobabel tertius satelles mulierum vim præpollentem primum ostendens, mox veritati, vt infracta palmam attribuit. 310.
Zorobabel. 319.

IMPRESSVM FRANCOFORTI AD MOENVM, IMPENSIS SIGISMVNDI FEYERABENDT.

Anno M. D. LXXX.